Jo. de Jmo. super. j. ff. noui.

Joannis Jmolensis Juris

Utriusqz Interpretis celeberrimi Commentaria Preclara Causidicis omnibus summe vtilia in Primã Digesti noui Partem: complurium iureconsultorum Adnotationibus illustrata et Summarijs nõ paucis locupletata ac etiã accuratius emuncta ecce rursus studiosorum proponuntur conspectibus.

1 5 3 3

Juris cesarei et pontificii monarche et germano suo domino Petro chabut electionis Lingonen. dignitate compto necnon procuratori regio, Jo. thierry Lingonensis iuris utriusque doctor. S.D.

Non mireris vir mihi observantissime si bis dierum interluniis elapsis vela cōplicare ausus fuerim cum tot obrectātium lingue viperee utrobique opera mea susurrando dilaniare nitantur Uerum semper tuto protelatus asyllo tum honorandissimi Francie cancellarii cui Albericus de rosate dedicaui tum domini Nicolai boherii Burdegalensis presidis tum etiam preceptoris mei domini Fornerii burgundie presidis cui opellum meum de alee usu dedicaui tum etiā tuo fretus asyllo insequi non vereor. Attamen si tibi concinnum censeatur qd faueam angerone manda precipe et si equum videatur exequar. Uale et me tuum foue. Ex officina nostra Lugdunea literatorio idibus Nouembris. Et laconice breuitati parcito.

Carmen beneficii remuneratorium Joan. thierry lingo. Ad eundem undecunque virtutibus strophiatum.

Quas tibi pro tantis referam dulcissime grates
Senator: meritis nil satis esse potest.
Ut tamen exigua vel saltem in parte rependam
Que potero tota munera mente feram.
Omne igitur toto mihi quod contingit in orbe
Atque animum iuncto corpore semper habe.

Rubrice huius voluminis.

Domini Joãnis de Jmola.

Lectura super prima parte Digesti noui Feliciter incipit: cum additiõibus summarijs et numeris nouiter adiectis vt cuiqꝫ patebit intuenti.

De operis noui nunciatione. Rubrica.

Summarium.

1 Notarius inter infideles instrumentum conficiens nomen domini Jesu inuocare potest.
2 Nomen Christi an debeat in instrumentis apponi.
3 Interpretatio stricta est in statutis penalibus fienda.
4 Genitiuus in detentore verificari potest sicut in possessore.
5 Genitiuus casus quid significet.
6 Probatio plena necessario concludere debet.
7 Hereditas per legata non defertur:

Jrca hãc rubricã
adde primo quod plene dixi in rubri
ca.j.de verb.obli. Secundo adde di
1 ctis Bar. inquantum tangit †an no
tario sit licitum inuocare nomen do
mini nostri Jesu christi quando con
ficit instrumentum inter infideles. et
dic qd sicp id quod hic habetur. Nã
adde quia id qd hic dicitur non vide
tur facere nec probare tale dictum: quia hic non geritur res ali
qua inter infideles: sed res gesta per infideles recitatur. secus est
quando notarius conficit instrumentum de contractu qui fit in
ter infideles. quia tunc geritur res inter infideles et in presentia
eorum fieret inuocatio que non videtur reperiri tunc permissa et
2 potissime† qz nõ reperitur iure cautũ an nomen domini nostri
a Jesu christi[a] debeat in instrumento apponi cũ non sit de enume
ratis per glo. in. l. generali. C. de tabel. et in aut. vt prepo. no. im
pe. in tex. et glo. et hoc tenet Bal. in ꝓe. C. quia illud de iure non
est de substantia instrumenti sicut et appositio signi tabellionis
in testamento. de quo in. l. ad testium. §. sed et si signa. j. de testa.
Et quia consuetudine indifferenter est inductum qd inter infi
deles inuocetur per notariuz. ideo ex hoc capite id toleratur: vt
l. de quibus. s. de legi. et. c. cum dilectus. extra de fide instru. Jtẽ
b adde inquantum tangit de genitiuo [b]. et cõcludit qd in statutis
etiam penalibus in dubio verificatur etiam in possessione quia
sic dicit esse communem vsum loquendi. et allꝰ. gl. in. l. ij. post prin.
3 s. de ori. iur. †Nam adde qd hoc dictum non videtur verum cũ
in statutis et maxime penalibus stricta debeat fieri interpreta
tio. l. constitutionibus. j. ad muni. et. l. preses. et. l. si de interpreta
tione. j. de pe. Et sic videtur ꝙ in dubio debeat verificari in do
minio. per. l. ij. §. in locum. s. de reli. Nec ob. glo. preallꝰ. quia pon
4 derandum est primo ꝙ illa glo. vult† ꝙ genitiuus verificetur ne
dum in possessore imo etiam in detentore qui est colonus. l. qui
vniuersas. §. per colonum. j. de acqui. pos. et. l. j. C. commu. de vsu
ca. quod esset absurdum dicere in statutis et maxime penalibus.
Jtem illa glo. procedit quando ex euidentia facti potest percipi
mens disponentis: quia si constat aliquem colonum et dicat ista
5 est res mea. ex mente intelligit. i. per me detentam. †Sed vbi ex
euidentia facti non posset colligi mens loquentis nec ex ratione
subiecte materie: tunc in dubio etiam secundum communẽ vsuz
loquendi genitiuus significaret dominium. vnde si aliquis de
quo non cõstet an sit colonus vel non dicat ista possessio est mei
Petri. communis talis intelligetur loquutio qd si sua quo ad
dominium. facit. l. quintus. §. argento. j. de au. et arg. leg. et. d. l. ij.
§. in locum. ergo nimirum si in dubio in loquutione statuti ma
xime penalis genitiuus significabit dominium nisi ratio subie
cte materie vel ex euidentia facti sup quo fieret sermo aliud sua
deret. Et ꝙ in statutis genitiuus significet dominium videtur
ipse Barto. tenuisse in ꝓoe. C. Jtem adde ei quod dicit de pti
cula statuti qd si producatur in dubio presumitur totum statu
tum sub rubri. esse exhibitum nisi aliud ex diuerso probetur per
6 l. cum de lege. cũ ibi no. s. de proba. †Nam hoc non videtur verũ
cum probatio debeat necessario concludere. l. non ob hoc. C. vn
de cogna. et in. c. in presentia. extra de proba. Et ideo videtur qd
cautela sit quod notarius qui in publica forma tradit statutum
attestetur illud esse integrũ sub rub. positum. Nec ob. quod ha
betur in. d. l. cum de lege. quia potest dici quod illud procedat ex
parte rei qui debet obtinere actore non probante. Sed secus ex
parte actoris qui debet necessario suam intentionem probare vt
obtineat. l. qui accusare. C. de eden. Nã in. d. l. cum de lege erat he
res qui conueniebatur et volebat vti falcidia potest dici quod id
quod dicit glo. in. d. l. cum de lege. procedat propter solẽnitatem
scripture inuentarij. de quo in. l. fi. per to. C. de iu. deli. quam gl.
ibi alle. quod inuentarium debet fieri cum magna solennitate.
et nisi fiat solenniter imponitur pena. ideo in dubio propter so
lennitatem talem resultat presumptio pro herede donec aliud ꝓ
betur. ar. l. sciendũ. j. de ver. ob. et. §. si scriptum. insti. de inuti. sti
pu. Et adde circa intellectum. l. cum de lege. id quod dixi in. l.
decem. j. de ver. obli.

Jn glo. rub. ibi. s. ad titu. de lega. dicebat Ang. quod melius dixisset. s. ad titu. de testa. cum per legata non deferatur hereditas nec bonorum possessio: vt fit per bonorum possessionem. Sz certe glo. potest saluari quia voluit dicere quod satis obtinebat titulo vt in posses. leg. et titulo vt leg. no. ca. in quibus ponuntur edicta pretoris circa vltimas voluntates et actus morientiũ circa quas et quos etiam versatur edictum de bonorum possessiõe.

Summarium.

1 Nunciatio noui operis quid operetur.
5 Interdum dicto demonstrat ad intellectum.
3 Nunciatio noui operis vna est de speciebus edicti pretoris.
4 Hactenus dictio multis capitur modis.
5 Excommunicatum se non fatetur ab excommunicatione petẽs absolui.
6 Edictum dictio tribus modis capi potest.
7 Interdictum quid sit et vnde dicatur.
8 Notorium esse aliquid qualiter constare possit.
9 Dictum testis quando valeat absqꝫ cause redditione.
10 Causam in nunciatione non sufficit exprimere.
11 Cessionarius debitori denuncians copiam in scriptis dimittere debet.
12 Olim iamdudum et quõdam dictiones quid importent.
13 Restituere verbum pro destruere ponitur quandoqꝫ.
14 Si quid et si quod dictiões quid importent.
15 Prouisio specialis qualiter cum generali concurrere possit.
16 Impetratur frustra quod iure communi conceditur.
17 Nunciatio die feriata fieri potest.
18 Testis qui die iuridica iurauit die feriata examinari poterit.
16 Citatio facta die feriata pro non feriata an valeat.
10 Citari quando possit quis die feriata ad non feriatam.
21 Papa supra ius esse dicitur.
22 Possessio perditur per noui operis nunciationem simplici verbo factam.
23 Pretor ad partes concordandas summa ope niti debet.
24 Partes in ordinarium compromittere possunt.
25 Compromittit potest in ordinarium vt in arbitratorem.
26 Prorogatio quãdo absqꝫ sui iudicis assensu in alium iudicem fieri possit.
27 Jniuria facta corpori dicitur persone fieri.
28 Nunciari non potest nouum opus fulcienti.
29 Villa differt aa oppido: sed qualiter remissiue.
30 Edificatum non semper solo cedit.
31 Nunciatio calumniosa sperni potest.
32 Vsufructuarius procurator proprietarij dicitur.
33 Cessio actionis et iuris extraiudicialis fieri potest.
34 Actionem nemo exercere debet contra cedentem sibi.
35 Nuncians ex quo edicto actionem habeat.
36 Jus pignoris non extinguitur cum persona.
37 Vsufructuarius an teneatur dominum defendere.

Oc edicto. Diuiditur in duas
partes. Primo ponit
mentem primi capitis huius edicti de ope
ris noui nunciatiõe. et ponit in effectu effectũ
nũciatiõis. Scdo põitmẽtẽ pmi capitis et po
nit effectũ remissiõis. Scda ibi: deide. Et nõ
potest cõmode summari secũdum Bart. qz
hic vlit. in effectu summat sententiam primi et secundi capitis.
1 potest tamen sic summari secundum Ang. †Per nunciationez
noui operis succurritur aduersus futura opera quousqꝫ nun
ciationis remissio fiat: aduersus autem iam facta vt destruant
2 alia remedia sunt prodita. hoc. d. vsqꝫ. ad. §. nunciatio. †Not.
quod dictio interdum est demonstratiua ad oculum intellectus
et non ad oculum corporeum licet in dubio videatur demõstra
tiua ad oculum corporeum. de quo per Bar. in. l. meuius. §. duo
3 bus. j. de lega. ij. et etiam aliquid hic per eum. †Jtem no. vnã
speciem edicti pretoris videlicet de noui operis nunciatione de
multis alijs habetur in arbore actionum et sparsim in quamplu
ribus locis in corpore iuris. Jtem no. effectum nunciationis
4 et effectum remissionis. †Vltimo no. de hac dictione hactenꝰ
coniuncta gl. nam interdum ponitur casualiter: interdum tem
poraliter: interdum quantitatiue: vt hic colligitur ex glo. mag.
secundum diuersas expositiones. et in dubio de propria signifi
catione quantitatiue videtur poni per no. in. d. gloss. mag. per
5 Bar. super ea. †Vlti. no. arg. quod petens se absolui ab excõ

a Jesu christi. Adde ꝙ nomen Jesu christi in pricipio cuiuslibet operis est inuocandũ bar. hic Alb. de rosate i ꝓe. infortiati nam sine eo nihil honestũ et vtile incohari potest cum dicitur Jo. v. sine me nihil potestis facere et Ja. j. Oẽ datuz optimum et omne donũ perfectũ desursum est. Et notãdũ est quod imperator inuocauit nomen domini et sic fuit christianus Bar. in ꝓn. consti. in. l. i nomine domini. C. de offi. prefecti pre. affri. Et ponit rationem glo. in q̃ re nomen domini est inuocandũ in ꝓoe. insti. ciuilium et in aut. de here. et falc.

b De genitiuo. adde ꝙ genitiuꝰ casus importat dñium. Barto. hic Fran. pataui. in princ. cõsti. C. car. in cle. j. §. terra. de pen. l. ij. §. in locũ. ff. de religi. Alex. in rubri. ff. de iuris. om. iud. Et est notãdum quod genitiuꝰ ẽt ĩportat possessionez siue dominiũ Bar. in. l. j. §. ptãtis. ff. de pec. Jtẽ verificatur etiam rõne

possessiõis. l. parui ⁊ ibi Bar. ff. na. cau. stabu. Inn. in. l. j. ff. de relig. ⁊ ibi Bart. et Bal. Alex. cõs. v. iiij. pte Ang. i. l. lex cornelia. §. domũ. diu. Spec. in ti. de pba. §. vi dendũ. ver. sed pone sta tutum.

8 ¶ Olim. ad de q̄ ista di ctio olim re spicit tp̄s p̄ teritũ sicut dictio iã et dudũ. gl. in l. nec ẽptio. §. j. de cõtẽ. em. itez tp̄s p̄sens. Ale. post. Bart. hic qd facit p istro quo dr titi⁹ olim martini: qr si martinus viuit dictio oli tp̄s p̄ns significat. Ja. bu. in. l. cũ aliqs. de iu. deli. Ale xã. i. l. viro. sol. ma. car. in cle. j. §. ij. de iureiur.

municatione non videatur fateri se excommunicatum. de quo
in. l. decem. j. de ver. obli. ⁊ in. c. venerabilem. de elec. ¶ In glo. ij.
in fi. vel dic vt hic per Bar. et adde ei quod tangit de concordia
testium illud quod plene dixi in. l. inter stipulantem. §. j. j. de v.
ob. ¶ In glos. iij. ibi quod interdictum appellatur. An aliqua
sit differentia inter edictum ⁊ interdictum tetigit glos. in. l. pre-
tor. §. j. j. eo. ⁊ ibi ponit tres opi. de quo etiam tangit hic Bar. ⁊
ponit opi. Roffre. que meo iudicio in idem recidit quod tertia
6 opi. posita in. d. glo. Tu. potes sic dicere. † Primo q̄ istud nomẽ
edictum sumi potest tribus modis. vno modo latissime p qua-
libet. l. generali siue sit ciuilis siue pretoria: vt tetigit. d. glo. in. j.
sol. ⁊ facit quod habetur i. l. vt circa. de elec. in. vj. ⁊ in. l. ij. iij. als.
iiij. C. de legi. alias. s. de legi. Secundo modo potest sumi late vt
comprehendat omnem legem pretoriam ⁊ nõ ciuilem. et ita lo-
quitur in. §. constat. insti. de iu. na. gen. ⁊ ci. Et hoc modo cõpre-
hendit etiam interdictum vt hic probatur iuncta. d. l. pretor. §.
j. ⁊. §. ij. ⁊ fina. j. ne vis fi. ei Tertio modo sumitur stricte pro le-
ge pretoria differente ab interdicto. ⁊ tunc est species distincta
ab interdicto. facit quod habetur in simili de adoptione in. l. j.
7 ⁊. ij. s. de adop. ¶ † Qualiter autem cognoscatur hec species edi-
cti ab interdicto quod interdictum dicitur altero de duob⁹ mo
dis vno modo quia interdicit seu prohibet. ⁊ hoc modo quia in-
terdicit seu prohibet. ⁊ hoc mõ dicit̃ ppꝛie interdictũ: vt isti. de
interd. §. sunt tamen. Secundo modo dicitur interdictuz quasi
inter duos edictum vt cum pretor statuẽdo loquitur inter duos
vt patet in. l. prima cum simi. infra vnde vi. ⁊ in. d. §. sunt tamen.
vbicunq3 ergo apparet q̄ pretor loquatur interdicẽdo siue hoc
appareat ex verbis nigri. d. l. pretor. §. deinde. j. eo. ⁊ in. l. j. j. ne
quid in lo. pub. cum simi. Siue appareat ex verbis rubri quod
rubrum censetur etiam de text. iuxta illud quod habetur in text.
⁊ gl. in proemio sexti. in ver. titul. tunc censetur interdictum. Et
ideo statutum pretoris de quo. j. ne vis fina. ei. censet̃ interdictũ.
quia ⁊ si per verba nigri expresse non prohibet tamen prohibet
per verba rubri. Et hoc infero q̄ etiam si ille titulus esset extra
librum interdictorum nihilominus illud statutum deberet cen
seri interdictum licet Bart. hic senserit contrarium. Si autem
non expresse prohibet per verba nigri nec rubri: tunc si pretor sta
tuendo loquatur duobus adhuc erit interdictum per ea que. s.
dixi. alias appellandum est edictum. ⁊ ex eo orietur actio in fa-
ctum: vt no. in. l. idem ait. §. j. s. nau. cau. stab. hodie antem etiaz
loco interdicti datur actio in factum in. §. fin. insti. de edi. ¶ In
gl. super ver. iniuria. in fi. ibi. s. cognita veritate. Et sic quod hic
dicitur procedit in dubio. sed vbi notorium esset nunciatio pos-
set sperni tanq̃ calũniosa: vt hic tangit Bart. ⁊ facit. l. de pupil-
8 lo. §. qui opus. j. eo. ¶ † Qualiter autem constare possit notoriũ
esse dic per sniam que transit in rem iudicatam vel ex euidentia
facti: vt hic tangit Bar. facit quod habet̃ in. l. post rem. cum sua
glo. C. de transac. Et idem dixit si per instrumentũ. sed certe in-
strumentum nõ videtur reddere rem notoriam anteq̃ sit discus
sum de eius viribus cum multa possent obijci. facit. l. fi. C. de fi.
instru. vnde licet probatio iudicialis reddat rem notoriam: vt
in. c. cum olim. de ver. sign. tamẽ secus videtur de ipso instrumẽ-
to anteq̃ sit de ei⁹ virib⁹ discussũ. nisi forte aduersari⁹ fateretur
istrm ⁊ nil obijceret 9 ipm qr tũc istrm mera 9fessiõe posset redde
re rẽ notoriã. ⁊ ita posset intelligi qd habet̃. j. ea. l. §. fi. ¶ In glo.
super verbo nunciationem ibi potest tamen ille ⁊c. Ex hoc etiã
no. tertium modum per quem dicitur minus legitima vt quan
do non est congrue facta: vt quia non exprimitur causa si porta-
tur dicitur etiam non congrue facta quando nõ fit in re presen-
ti. j. eo. l. de pupillo. §. nunciationem. Et facit etiam ad id quod
sequitur in gloss. illud quod habetur in tex. ⁊ glo. in. l. fina. C. de
anna. exce. ¶ In ea. gl. ibi ⁊ in teste. No. bene hanc glo. que vult
9 † quod dictum testis valeat etiam si non reddat rationem ipsi⁹
dicti dummodo non fuerit interrogatus super causa: quia non
debet esse verbosus. secus si fuisset interrogat⁹: quia tunc nõ va-
leret si non reddit rationez vel minus sufficientem. ita debet in-
telligi quod no. in. l. solam. C. de testi. ⁊. c. si quando. extra de re-
scrip. hoc tamen limita secundum no. per Bart. in. d. l. solam. ⁊
per Inn. in. c. cum causam. extra de testi. Et per hoc patet quod
vtile est fieri interrogatoria super capitulis. de quo per glo. in. c.
presentium. de testi. li. vj. ⁊ tangitur etiaz in. c. per[illegible]uas. extra de
testi. ¶ In ea. gloss. in fi. solue quia ibi neminem ledebat repu-
diando saltim alteri damnum inferendo. ideo ibi sufficit p ra-
tione voluntas. hic propter nunciationem alius poterat dam-
10 nificari. ¶ Et not. bene quia vult hic Barto. † quod non suffi-
ciat exprimere causam in nunciatione dicendo quia edificas in
solo meo nisi adijciatur ⁊ a me possesso. Et similiter si dicatur
quia edificas contra debitam seruitutem tali domui: tunc nisi
adijciatur in cuius quasi possessione sum. quia alias causa non
concluderet de necessitate: quia possibile esset quod aduersari⁹
possideret. ⁊ tunc dominus esset in sua possessione in lege fina.
infra de aqua quotidi. Sed certe ibi constabat iudici quis erat
possessor. Et sic dictum eius videtur intelligendum quãdo erat
notorium qd aduersarius possideret. alias si esset dubium vide
tur qd in dubio non debeat cõtemni autoritas pretoris. l. si quis
ex alieno. C. de iudi. Nec reperio tex. bene probantem suam opi.
11 ¶ † Et adde in quãtum dicit cessionariũ denunciantem debitori
debere copiam in scriptis dimittere nam pro hoc bene facit qd
habetur in cle. causam. ad fi. de elect. ¶ In glo. magna ista glo.
magna habet duas partes principales ppter duo cõtraria. Et
secunda pars est in ver. sed videtur in prima parte in sol. cõiũge
ver. prout coniungit hic Bart. ⁊ etiam per literas alphabeti si-
gnati in glo. ⁊ nunciandi multo fortius quatenus nõ habet ius
nunciandi. ⁊ sic sm hanc literam affirmatiuã deberet subaudiri
dictio etiam ad verbũ hactenus. Scda pars gl. satis est in se cla-
ra. ⁊ Bar. etiaz satis hic declarat. Et an in seruitute rustica pos-
sit fieri nunciatio. dicetur. j. ea. l. §. fi. ⁊. l. qui viam.

Hoc autem. Per hoc remedium quatenus est prohibitorium subuenit̃ aduersus futura
opera sed aduersus preterita non pro quibus succurritur per in
terdictum quod vi aut clam ⁊ alijs remedijs hic expressis. h. d.
12 ¶ † No. de dictione olim[a] de qua tangit etiam hic glo. ⁊ de ipsa
a etiam est bona glo. in. l. nec emp. s. de contrahen. emp. vbi dicit
qd hec dictio olim iam dudum ⁊ quondam. tria tempora impor
tant scilicet presens preteritum ⁊ futurum. Et sic facit quod si ta
bellio dixerit in instrumento Petrus filius olim Martini: nõ
possit redargui instrumẽtum de falso lz ipse Martin⁹ viuat. de
13 quo hic p Bar. ¶ † No. etiã qd verbum restituere interdum po
nitur pro destructione sm rationem subiecte materie. aliter ta
men accipitur in. l. qui restituere. s. de rei ven. ⁊ aliter in. l. quod
si minor. §. restitutio. s. de mino. Unde sm subiectam materiaz
14 aliter ⁊ aliter accipiatur. ¶ In glo. super ver. si quid. in fi. † not.
ex gl. de significato proprio huius dictionis si quid ⁊ si quod. nã
dictio si quid significat rem initiatam sed nõ perfectam quo ca-
su bene posset habere locum nũciatio noui operis respectu par
tis fiende. l. stipulatio. §. nouum opus. j. eo. Sed dictio si quod
denotat rem perfectam. Et hec intellige vera nisi ratione subie
cte materie aliud appareat. ¶ In gloss. super ver. transeunduz
in fin. sunt etiam alie quatuor differentie extra glo. de qbus hic
Bar. ⁊ prosequitur etiam hic Barto. qualiter hoc interdictum
possit concurrere cum actione confessoria cum hoc interdictũ vi
deatur extraordinarium ⁊ subsidiarium. l. in prouinciali. §. j. j.
eo. ⁊ tãgit duas solu. ex quibus colligunt̃ due limitationes ad il
lud vulgatum quod remedium extraordinarium excluditur p
ordinarium. Prima est qd illud fallit quãdo ordinarium non
datur ad illud saltem principaliter ⁊ directe licet per quandam
consequentiã. Secũda est qr fallit qñ remediuz extraordinariũ
plenius puidet per notata in. l. fi. C. si aduer. rẽ iud. nisi extraor-
dinariũ esset famosuz: quia tunc excluditur p ordinariũ magis
plenum. l. j. §. ait pretor. ⁊. l. fi. cum. l. seq. s. de dolo. de qua mate-
15 ria plene dicetur in. l. in prouinciali. §. j. j. eo. † Itẽ tangit quali-
ter specialis prouisio possit concurrere cum generali. ⁊ notabili
ter loquitur cõcludens qd si prouisio specialis descendit ex alia
lege quã descendat prouisio generalis tũc poterit cõcurrere quo
ad natiuitatem. iuxta no. per gl. in. l. senatus. j. de accu. vbi vult
posse concurrere specialem mentionem legis pompeie de pari-
cidijs cum generali prouisione legis cornelie de sicarijs. ⁊ hoc
qñ tendunt ad idem. secus si prouisio specialis esset cõtraria ge
nerali. Item secus quando ex eadem lege descenderet specialis
⁊ generalis. quod no. bene.

Nunciatio. Absq3 pretoris additione alieno nomi
ne diebus omnibus nunciatio fieri põt
16 etiam aduersus absentes inuitos ⁊ ignorantes. h. d. ¶ † No. qd
frustra precibus impetratur quod a iure communi conceditur.
facit. l. que sub conditione. §. fi. j. de condi. inst. ⁊. l. j. C. de thesau.
17 lib. x. ¶ † Item not. qd nũciatio potest fieri etiam die feriata. de
quo in gl. An autem remissio possit peti die feriata. videtur qd
sic per glo. singu. in. l. minor. in prin. s. de euic. vbi dicit tenutam
datam die feriata reuocari. de quo dicẽdum vt hic tetigit Bar.
¶ In glo. super ver. additionem ibi ⁊ ibi solue. ⁊ soluitur etiaz
in glo. seq. ¶ In glo. super ver. alieno. ibi. s. procuratorio quasi
velit istud principium sentire qd non sufficeret nũciare gestorio
nomine pro quo facit. l. de pupillo. §. qui procuratorio. j. e. licet
glo. in se videatur aliter sensisse per. l. prohibere. in prin. j. quod
vi aut clam. Sed Bar. tenet quod dixi. s. Et nõ ob. l. prohibere.
quia ibi per gestorẽ non queritur noua actio sed noua qualitas
Nam etiam sine facto gestoris competisset interdictũ ex ea par-
te quod clam. sed ex facto gestoris competeret hoc interdictũ qd
vi. hic autem sine nunciatione preambula nullatenus compete-
ret hoc interdictuz. ideo requiritur persona magis habilis. Et
si dicas licet sit procurator non tamen posset immediate quere-
re domino. per. l. possessor. §. si possessor. j. de acquiren. pos. Sed
potes dicere qd hic contingit propter naturalem actum prohi-
bitiõis interuenientis. arg. l. ea que ciuiliter. j. de acqui. re. do. ⁊
C. de

C.de acqui.pos.l.j. ¶ In glo.super ver.omnibus diebus.in fin. Sol.sm Dy.qd ibi loquitur in his que fiunt in iudicio ⁊ in magna cause cognitione.secus que fiunt extra iudicium.vel etiam in iudicio cum parua cause cognitione:qr tũc possunt fieri etiã die feriata.l.j.§.dies.j.quis or.in bo.pos.ser. Et per hoc infert quod etiam in tertia specie nunciationis scilicet quando fit per pretorem qd cum illud fiat etiam sine cause cognitione saltẽ magna poterit fieri etiam die feriata in necessitatibus hominum: vt est gl.cũ tex.in.c.fi.extra de iudi.de quo per Fed.in ꝯsi.cxxxix.
18 Et per hoc patet † qd testis qui iurauit die iuridico poterit examinari die feriata.de quo per glo.in cle.j.de offi.deleg. Et tãgit hic Bar.post Ja.de are. An dispositio generalis recipiat restrictionẽ de habilitate.⁊ notabiliter loquitur ⁊ sepe allegatur:qr si dispositio vniuersalis emanat concedendo aliquid de nouo tunc recipit restrictionem.l. vt gradatim.§.⁊ si lege.j.de mu.et hono. Fallit fauore publice vtilitatis.l.si quis in graui.§. vtrũ.ff.ad silt. Si autem emanet super iam concesso tunc nõ recipit restrictionem:vt in hoc tex.cum glo.nisi ratio absurditatis vitande vel alia similis aliud suadeat: vt.l.j.C.de sa.san.ecc.iuncta.l.fi.C.de testa.mili.posses tamen dicere qd hic videntur emanare etiam super materia in qua aliquid de nouo conceditur:qr ante edictum pretoris de noui operis nunciatione, non erat licitum nunciare ad finem vt indifferẽter destrueretur edificatum post nunciationem. Et si dicas quare non recipit hec restrictionẽ de habilitate potes dicere quia nulla absurditas nec aliqua ratio verisimiliter suadet districtionem. Nam si aliquis edificat die feriata irreuerẽs est erga deum:ergo non est conuentus qd sibi reuerentia debeatur.⁊ ideo etiã die feriata debet posse sibi nũciari.⁊ sic etiam potest intelligi iste tex. Item tangit hic Bar.an si nunciatio est facta die feriata possit peti remissio die feriata.et recitat opi. Ja.de are.⁊ successiue opi. Ray.⁊ demum ponit suã Sed aduerte quia non perfecte videtur loquutus:vt patebit ex seq.vnde potes concludere qd aut nuncians prosequitur nũciationem die feriata.quod esse potest quia facta est causa publici iuris tuendi.l.publicas.C.de fer. Et tunc poterit peti remissio etiam die feriata:quia non debet actori licere impugnare reum quin reus se defendat.l.non debet.j.de re iudi.⁊ in.c.cum inter extra de exce. Si autem non prosequitur in iudicio nuncians.⁊ tunc non poterit peti remissio coram iudice iudicialiter causa cognita etiam si nuncians possit prosequi nunciationem die feriata ex quo nõ ꝓsequitur:quia cessat ratio in reo petente iudicialem remissionem cum ipse ꝓsequatur ius priuatum quod est in actore cum ipse prosequatur ius publicum ideo nimirum si est secus. Et cum hac limitatione intellige dictum Barto.arg.l.quod dictum.s.de pac. Si autem non prosequitur nuncians iudicialiter nunciationem die feriata quia non posset: vt quia non est causa publica vel similis.nam licet nũciatio que est actꝰ extraiudicialis possit fieri indifferenter etiam die feriata in honorem dei.non tamen sequitur qd possit eius prosecutio fieri iudicialiter die feriata.patet per id quod habetur in.l.j.C.de fer. vbi appellatio potest fieri die feriata.⁊ tamen non potest fieri eius prosecutio die feriata.l.ij.ad fin.C.de temp.app.⁊ hoc casu multominus peti poterit remissio iudicialiter coram iudice die feriata.⁊ hoc de remissione que habet fieri per iudicem causa cognita. Sed si loquitur de remissione que fit a iure prestita satisdatione vel oblata ⁊ non recepta:tunc ista potest fieri qualibet die etiam die feriata cũ extraiudicialiter habeat fieri ⁊ vt actus extraiudicialis.⁊ hoc si potest satisdare. Si aũt nõ posset ⁊ vellet per hoc iudicialiter prosequi.dic qd nõ posset die feriata nisi periculum esset in mora : vt quia timeretur propter moram corruptio eorum que sunt preparata ad edificandum.argu.l.j.⁊.ij.s.de fe. Et per hoc patet qualiter debeat intelligi gloss.l.minor.in prin.s.de euict.que dicit tenutam datam die feriata posse reuocari etiam die feriata quia illud verum quando notorie constaret tenutam esse nullam.nam tunc cum in reuocatione nõ exigatur cause cognitio poterit fieri die feriata.argu.eius qd hic habetur ⁊ superius est dictum. Secus vbi teneret ipsa tenuta ratione cause super qua esset data.vel alias quomodocunqꝫ vel si esset dubiũ.nam tunc nõ posset peti reuocatio die feriata ex quo talis reuocatio habet fieri cum cause cognitione per ea que.s.dixi inquãtum dixi ꝙ licet nunciatio sit facta die feriata tamen si remissio petitur iudicialiter non potest peti die feriata. Quod no.pro limitatione ⁊ declaratione dicte glo.vulgate. Secus tamen videtur si reuocatio tenute haberet fieri solum prestita satisdatione quia tunc cum fiat absqꝫ cause cognitione.videt qd etiaꝫ die feriata possit prestari satisdatio ⁊ reuocari per ea que s.dicta sunt.⁊ hec tene menti quia quotidiana. ¶ Item adde
19 dictis Bar.inquãtũ tangit † an citatio facta die feriata pro die non feriata valeat.⁊ concludit post Old.ꝙ non si est dies feriata in honorem dei.secus si in necessitate... hominum.nam adde ꝙ Fran.accur.in quadam additione parua in.l.fin.C.de fer.in ver.taceat.⁊ dicit qd pro ea die sentit contrarium.s.ꝙ valeat et in die feriata in honorem dei.facit.l.in tẽpus.j.de here.instit.⁊ Jo.an.etiam istam partem videtur tenere in.c.fi.extra de fer.dicens post Jaco.de are.ꝙ consuetudo seruat citationem valere etiam si fiat de feriata in honorem dei.allegat ꝙ iussus iudicis de citando ⁊ ipse actus citandi qui fit per nuncium sunt actus qui fiunt sine cause cognitione.⁊ sic videntur posse fieri etiã die feriata.arg.l.actus.C.de fer.non tamen debet quis compelli venire die feriata.ar.l.ij.s.si quis in ius vo.nõ ie.⁊ ideo ex quo fit die feriata pro non feriata.⁊ sic non arctatur ad veniendũ die feriata debet tenere citatio.argu.d.l.in tempus.cum si. Tu potes dicere qd ex quo sunt opi.si in loco appareat de cõsuetudine ⁊ illa seruabitur.arg.l.minime.s.de legi.nam consuetudo est optima legum interpres:vt ibi ⁊ extra de consue.c.cum dilectus. Si autem in loco non appareat de consuetudine:tunc veriorem puto opi. Bar.⁊ Oldr.de iure per dictam.l.fi. C.de fer. quia videt resistere initio dum dicit taceat apparitio.et duꝫ dicit sileat horrida vox preconis.⁊ per cõsequens actus non debet valere licet conferatur in tempus permissum.per.l.si minor.s.de fer.expor. de mente enim illius tex.videtur esse quod propter reuerentiaꝫ illius diei non debeat aliquid nunciari quod habeat exturbare mentem hominis prout consueuit fieri a citatione nuncij. Et ꝑ hoc facit ibi litera dum dicit pacta conferant transactiones loquantur ⁊c. Item pro hac parte etiam facit quod magna est ratio in dubio que pro religione,facit.l.sunt ꝑsone.s.de relig.ideo in dubio de iure fieri debet interptatio fauore religionis vt nõ
20 valeat dicta citatio. ¶ † Quid autem econtra an possit quis ci-
a tari[a] die feriata ad diem non feriatam fuerunt opinio.,de quibus per Inno.⁊ Jo.an.in.d.c.fi.⁊ per glo.⁊ Archi.xxv. q.iiij.i c.placita.⁊ in Spe.de cita.§.j.ver. Item excipitur qd citatio fit ad diem festiuam ⁊ sequenti. Tu potes sic concludere quod aut quis citatur ad diem feriatam aut citatur pro die feriata. Primo casu tenet citatio:quia illa dictio vsqꝫ stabit exclusiue ne resultet iuri contrarius intellectus.arg.l.idem.s.de dolo.⁊.l.ij.C.de condi.inser.⁊ est casus in.c.cum ex his.ad fi.extra de restit.in inte.ibi vsqꝫ ad festum beati Luce.⁊ in.c.cuꝫ delicti.extra de do.⁊ contu.⁊ bene facit.c.exposui.extra de dila.⁊ hoc aperte tenuit Jo.and.post Host.in.d.c.fi.de fer.⁊ Spe.in loco prealle. Secũdo casu videtur quod valeat per tex.in.e.veniens.extra de accu. Et hoc clarum si tenemus.quod valeat pro die feriata.de quo.j.dicam. Sed si tenemus quod tunc non valeat videretur qd in isto casu non valeat.⁊ hoc vltimum tenet Host.vt refert Jo.an.in.d.c.fi.⁊ sic sentit Inn.in.c.ij.extra de dila.licet ipse contrariũ sentiat in.d.c.fi. Ad.d.c.veniens potest responderi subaudiẽdo ibi dictionem vsqꝫ.⁊ sentit Jo.an.post Hosti.in.d.c.fi. Sed cer-
21 te hec videtur diuinatio.vnde potest dici † ꝙ ibi loquitur de citatione que fit per papaꝫ qui est supra ius vt in.c.ꝓposuit.extra de conces.preb.sed tamen nõ est vere tuta:quia in dubio videtur sm leges procedere.arg.l.digna vox.C.de legi.vnde forte potest attentari ꝙ dicta citatio teneat nã dicta dictio ad potest exponi pro iuxta sm nota.in.l.quidam hyberus.s.de serui.vrb.pred.⁊ sic non videbitur citatus pro ipsa die feriata sed pro alia iuridica iuxta ipsam diem feriatam. Tertio casu conclude qd aut citatur quis vt veniat responsurꝰ ipsa die ⁊ nõ tenet citatio:vt no.glo.in.d.c.placita.⁊ ita intelligatur.d.l.ij.in fin.s.si quis in ius vo.non ie. Aut citatur vt compareat ipsa die.⁊ hic fuerunt opi. Nam glo.in.d.c.placita.⁊ Inno.in.d.c.fi.⁊ Spe.in loco prealle. tenent quod valeant quia poterit se presentare dicta die processurus sequenti die iuridica. Et idem secundum eos erit dicẽdũ si fuerit quis simpliciter citatus pro tali die quia videbitur citatus vt in dubio compareat:vt.l.quoties.j.de verbo.obliga.⁊ sic in dubio accipiatur intellectus qui vitio caret vt ibi. Sed contrarium tenuit Host.in.d.c.fi.⁊ hec opinio mihi placet per.d.l.ij.in fi.si quis in ius vo.non ier.que simpliciter ⁊ indistincte videtur velle citationem factam pro die feriata non valere.⁊ hoc intelligendo quando in citatione exprimitur dies feriata.⁊ sic exprimit error.⁊ per consequens videtur nulla.facit quod habetur in.l.ij.C.quando prouoca.non est neces.⁊ per glo.iij.q.ij.c.si episcopus.⁊ in.c.veniens.ad fi.de accu.licet Inno.in.d.c.fi.voluerit contrarium. Si autem non exprimitur dies feriata i ipsa citatione licet cadat in diem feriatam:vt quia citatur ꝓ die decima que re vera est feriata tũc videtur qd teneat citatio ex quo non habet in se tunc expressum errorem.sufficiet tamen comparere illa die ⁊ se presentare in sequenti die iuridica procedat. et aduerte quia dixit ꝙ Inno.in.d.c.fi.ꝙ etiam si non est compareat dicta die sufficit qd sequẽti die iuridica ꝯpareat.⁊ ita sensit Spe.in loco prealle.glo.tñ in.c.cupiẽtes.§.ꝙ si per.xx.in ver. cõparere.de elec.in.vj.vult ꝙ necessario habeat cõparere in dicta die ⁊ se ꝑsentare.non vt respondeat:sed vt sequenti die iuridica procedat ⁊ respondeat.alias incidit in penam.nec ob.d.l.ij.§.fi.quia respondet ibi gl.ꝙ ille tex.non facit contra imo dum dicit ꝙ pretor remittit penam cum priuatio presupponat habitũ.l.decem.j.de ver.obli.⁊ sic videtur quod pena sit commissa licet

a ¶ Citari. Adde ꝙ citatio facta die feriata nõ arctat citatum.l.j.ff.de fe.glo.in c.bone.lo secũd.de ele.qd est verũ i ferijs ad honorẽ dei idu ctis in alijs aũt nõ. Car.i.c.fi.de fer.

pretor possit remittere. et sic videtur q illa gl. contradicat dicto Inno. et Spe. posses tamen dicere q dictum Specu. non loquatur in pena sed in expensis. puto tamen verius dictum Inno. et Spe. quia. d. l. ij. in fi. videtur loqui de remissione fienda ab homine et a pretore viuo: sed a lege et pretore mortuo. et sic etiam sentit ibi glo. Si autem esset quis citatus vt intra decimam diem compareret: tunc si decima est feriata debuisset comparere. ante ipsam diem in die iuridica si est feriata in honore dei. et sic potuit preuideri. secus si sit feriata feria repentina que non potuit prouideri: quia tunc sufficeret comparere die sequenti iuridica. arg. l. sed et si per pretorem. §. si ferie. ff. ex. quib. cau. ma. et ita intellige quod no. Bar. in. l. ij. C. de tempo. app. vbi etiam tangit de ista materia. nec ob. predictis si dicatur q quando quis citatur pro die feriata q debeant censeri duo in mandatis. vnum quod compareat. aliud qd die feriata cópareat per. l. celsus. §. de arbi. et per. c. cum dilecti. extra de do. et contu. et sic videtur quod licet non valeat vt teneatur die feriata comparere: tamen debet tenere vt postea compareat. et hanc opi. tenet Jo. an. post Inn. in. d. c. fi. quia potest responderi qd illud qd censeantur esse duo mandata quando quis citatur pro certa die procedit quádo citatio est valida nec error est in ea. vt est videre in. d. l. celsus. vbi mandatum fit a principio validum. et in. d. c. cum dilectus. vbi citatus fuit vsq ad diem festiuam et non pro die festiua. nam tunc cum mandatum iudicis sit aliquod faciliter recipit diuisionem. secus quando a principio mandatum redditur nullum propter errorem expressum: vt est videre in casu nostro quando quis citatur pro die feriata: vt est casus non violando in. d. l. ij. cum ibi no. in glo. et bene facit quod no. Inno. in. d. c. ij. et in glos. in. c. si episcopus. iij. q. ij. et in. d. c. veniens. de accu. quia tunc ex quo a principio mandatum est nullum propter errorem expressum: non recipit diuisionem. arg. c. ad dissoluendum. extra de despó. impu. et quia deficiente principio et fundaméto cetera conquassantur. j. q. j. c. principatus. facit. l. j. §. de orig. iur. ¶ In gloss. super ver. ignorantes. in fi. et sic in effectu vult glo. qd non restituatur respectu operis. sed respectu expense ne cogatur illam prestare. et intellige glo. quando minor non iure edificauit inspecta veritate. si vero iure edificasset: tunc quia etiam lesus esset respectu operis cum de iure communi veniret destruendum. tunc etiam restituetur respectu operis ne destruatur. et sic licet non restituatur aduersus dolum verum restituetur tamen aduersus dolú presumptum de preterito: vt est glo. no. in. l. vbi. circa. fi. §. de edé. Restitueret etiam aduersus dolum qui presumeretur in futurum si damnum pateretur de presenti. vt hic dixit Bar. secus si non pateret de presenti. et sic intelligit. l. auxilium. §. de mino. Tu potes etiá addere aliam responsionem: quia ibi restitueretur aduersus dolum presumendum in futurum vt temperet priuilegium. secus quando vellet restitui vt recuperet ius quod est amissum: vt est videre aduersus publicationem testium. de quo hic per Barto. post Inno. nam facilius perdit priuilegium et ius speciale quam ius commune. ar. l. eius militis. §. militia missus. j. de test. mili. ¶ Item adde dictis Bart. inquantum tangit an aduersarius minoris petentis se restitui aduersus publicationem debeat restitui etiam vt super alio articulo possit etiam producere testes. nam sua consideratio procedit quando iam conclusum esset in causa sed vbi non esset conclusum in causa: tunc de iure communi aduersarius audiretur cum publicatio facta in vno articulo non noceat in alio secundum veram opi. in. l. exceptionem. C. de probatióibus. et in aut. qui semel. ibi posita. et in. c. fraternitatis. extra de testibus.

22 **In operis.** †Per nunciationem operis simplici verbo factam perditur possessio per nunciátem et acquiritur aduersario et omnis actio preiudicialis ad istud interdictum interim debet silere et istud agitari. h. d. ¶ In glo. super ver. aduersarium. in fi. qualiter intelligatur quod dicitur de iactu lapilli. tetigit hic Bar. nam quidam dicunt quod debet intelligi quando proiecit lapillum de opere. alias non videtur bene audax: quia tunc videtur non audax. ideo túc retineat possessionem. secus dicunt si simpliciter proijciat lapillum. Alij dicunt quod sufficit etiam si alias proijciat lapillum in opere: quia satis est quod ipse non stat in nudis verbis sed venit ad facta vel proijciendo lapillum vel adeundo pretorem. et sic non dicatur meticulosus. et per consequens non perdat possessionem. et Bar. tenet hanc vltimam practicam dicens quod prima daret cám rixe. et sic non videtur bona. ar. l. non ex singulis. j. de reg. iur. Sed potes saluare qd de tali rixa non videtur curandú cú iuris auctoritate ita videatur permitti q quis ppria autoritate destruat edificatum per alium in solo a se possesso. l. quemadmodum. §. j. §. ad. l. aquil. et tetigit Bar. §. in. §. núciatio. Fateor tamen quod minus sapiens esset qui hanc practicam eligeret aduersario existente magis potente in opere suo. vnde fateor qd potest sustineri opi. alia: quia non semper forte contingeret qd nuncians reperiat se potentiorem. ¶ In gloss. super ver. edificatum habere. in fi. melius dic q hic agebat confessoria: vt hic per Barto. et tene cum eo quod obtinens in exceptione nó consequitur destructionem operis. licet Ang. hic aliter sentiat et non bene per. c. cú dilecti. extra de ord. cog.

Potest autem. ¶ Pro executione nunciationis itur ad iudicé vel de voluntate partium fit remissio. h. d. ¶ †No. qd pretor nil aliud querere debet 23
q concordiam partium. ¶ Item no. arg. quod si bannú sit datum ad instantiam creditoris possit ad eius petitionem tolli et cancellari. de quo hic per Bar. et Ang. sequédo eum. et per Sal.
24 de cu. in. l. ij. §. de offi. procu. cesa. ¶ †Item no. q partes possunt compromittere in ordinarium secundum vnam lectu. de quo aliqd in glo. ¶ In glo. super ver. ignorans. in fi. imo non est necesse qd habeat instar operis inquantum hoc edictum est prohibitorium ne fiat. sed inquantum est demolitorium iam facti post núciatione posset procedere glo. de quo hic per Bar. ¶ In glo. super v. committant. ibi vt in arbitratore. hoc non videtur litere conforme. que dicit pretoris iurisditioni committat cum arbitrator nó habeat iurisditioné sed notionem. l. ait pretor. j. de re iudi. ideo datur alia lectura in se. glo. videlicet q committant se iurisditioni ordinarie. et illa est magis litere conformis. ¶ In. e. glo. in fi. tenet ergo glo. †q in ordinarium potest compromitti vt in arbi
25 tratorem: non autem in arbitrum. et hoc tenet glo. in. l. sed et si seruum. §. si quis iudex. hic allegato. et plus ibi subdistinguit q ne dum hoc procedit de iure ciuili sed etiam nec de iure canonico. ¶ Sed aduerte quia glo. in. c. cum tempore. extra de arbi. tenet qd de iure canonico etiam in arbitrum possit cópromitti. Idem Inno. in. c. ex parte. ad fi. eo. ti. et Ange. hic. idem glo. ij. q. iiij. c. quod. de arbi. idem Bar. brixiensis in addi. iij. q. vij. §. tria. licet Jo. glosator ibi teneret contrarium. Hostien. tenet glo. in. d. §. si quis iudex. §. qd idem sit de iure canonico quod de iure ciuili in d. c. quod tépore. et ibi per Jo. an. Ratio diuersitatis in hoc casu assignatur per glossam in. d. §. tria. que fuerunt tres rationes Host. addidit alias tres in. d. c. quod tempore. tamen si bene attendantur sunt potius suasiue quam necessario concludentes. et pro opi. glo. in. d. c. quod tempore. quia in. d. c. quod tempore. et c. ex parte. permittitur simpliciter compromitti in iudicem. sed vbi simpliciter compromittitur in aliquem videtur compromitti vt in arbitrum et non arbitratorem: vt tenet Specu. in titu. de arbi. §. fina. versi. quid si simpliciter. ergo etc. pro hoc etiam facit quod equitas canonica non curat de substantialibus iuris in. c. dilecti. de iudicijs. pro opinione tamen Hostien. potest allegari quia in dubio non debet induci discordantia inter ius ciuile et canonicum. argu. c. ij. extra de noui operis nuncia. et quia quod simpliciter fit compromissum in dubio debet intelligi vt in arbitrum quando vtroque modo fieri posset. et ita loquitur dictum Specu. secus quando altero tantum: quia tunc intelligitur factum eo modo quo fieri potest. vt sic in dubio in tutiorem partem interpretemur. argu. l. quoties. de verború obliga. in hoc tamen dubio quia non est recedendum a glos. in re dubia per not. per Ja. butri. in. l. j. C. qui pro sua iurisdi. videtur q seruanda sit glo. d. c. cum tempore. et. d. c. de arbitris. cui magis est standum in interpretatione iuris canonici quá glo. legali. argu. no. per gloss. ix. distin. c. vt veterum. Et quia non potest bene ratio necessaria diuersitatis dari: vt predixi. et quia equitas canonica regulariter de subtilitatibus iuris non curat quando reperitur glo. iuris canonici discordare ab opinione docto. iuris ciuilis. ¶ Extra glo. adde dictis Bart. inquantum tangit qd si sententia excommunicationis feratur. hoc modo: quia excommunicetur debitor si non soluerit infra mensem qd si terminus prorogatur per creditorem q non erit excommunicatus in primo termino sed in secundo: cum prorogatio intelligatur facta cum suis qualitatibus. et allegat nota. per Innocentium in. c. preterea. el secundo. extra de appellatio. nam adde quod ibi quidam tenent contrarium: vt ibi refert Innocen. et illos ibi sequitur Hostié. scilicet qd sit excommunicatus in primo termino: quia licet prorogatio intelligatur facta cum eisdem qualitatibus primis que respiciebant factum tertij. vnde fideiussor datus in primo compromisso non intelligitur repetitus in prorogatione compromissi: nisi expresse hoc fiat: nec similiter pignora tertij data pro primo compromisso ipso tertio consentiente intelligentur repetita in prorogationem nisi iterum ille tertius cósentiat. l. labeo. cum. l. sequenti. §. de arbitris. et in. l. si cum hermes. C. locati. et. l. item queritur. §. qui impleto. §. locati. Et ideo factum iudicis qui est tertius non intelligeretur repetitus. Et ideo si nó erit facta solutio in primo termino erit debitor excommunicatus. Et hanc partem dicit veriorem: quia in cócernentibus salutem anime tutior pars est eligenda. de sponsa. c. iuuenis. Et quia in dubio quis debet putare se ligatum quasi non ligatum: vt. v. dist. c. ad eius enim. et. xj. q. iij. c. j. Sed potes dicere quod licet in dubio tutius sit qd debitor reputet se legatum. et sic petat absolutionem ad cautelam. facit de sententia excommunica. c. solet. in sexto. tamé

sexto .tamē de iure verior est opinio Innocen.ꝛ Bart.quia hic
agitur de facto tertij de cuius preiudicio non intelligatur facta
repetitio ad prorogationem ꝛ cuius factum inest tendebat ad
vtilitatem partium.ideo reguletur secundum factum partium.
secus quando ageretur de facto tertij de cuius preiudicio agere
tur si intelligeretur facta repetitio.Et ita loquuntur iura alle-
gata p Ioannē andream post Hostiensem.Itē tāgit hic Bar-
26 tolus.† an possit fieri prorogatio in aliū iudicē sine consensu sui
iudicis.Et concludit quod si essent feudatarij non.per.c.impe-
rialem.ad finem.de probibi.alie.feud.per Federicum in vsibus
feudorum.alias dicit quod non possit prorogare sine consensu
sui iudicis.c.significasti.extra de foro competenti.Et que sit ra
tio specialitatis non bene declarat.Sed dic quod ratio speciali-
tatis esse potest:quia in prorogatione non requiritur secundum
aliquod ius consensus iudicis mediati.sed eo casu quo requiri
tur consensus iudicis ordinarij ꝛimmediati:vt patet in dicto.c.
significasti.quia igitur ordinarius clerici immediatus est perpe
tuus scilicet episcopus.vij.q.j.c.pastoralis.ꝛ ibi not.ideo requi
ritur illius consensus.Sed immediatus ordinarius laici est tē-
poralis.cum officia regulariter sint semestria et temporalia.fa-
cit quod no.Inno.in.c.si.extra de iudi.ideo in laicis non requi
ritur consensus sui iudicis ordinarij nō immediati:quia ille est
temporalis non immediati:quia nullo iure reperitur de media
to quod illius consensus requiratur.

Hoc autem. ¶Hoc edictum solum pertinet ad ope
ra que solo coherent non ad alia.hoc di
27 cit.¶†Nota argumentum quod demum in iuria dicatur facta
persone si fiat corpori.secus si fiat circa vestes corpori adheren-
tes.de quo per Barto.in.l.licitatio.§.quod illicite.j.de publi-
ca.ꝛ per Innocen.in.c.nuper.extra de sententia excommunica.
¶ In gloss.super ver.in solo.ibi etiam si ipse nil fecit.Si intelli-
gas ipse scilicet emptor:tunc glos.male dicit.quia hoc casu com-
peteret contra emptorem istud edictum et illud interdictum
vt patiatur demoliri licet non teneatur ad expensam.et sic pro-
cedat opinio Dy.ꝛ Barto.qui ipsum sequitur.Si vero intelli-
gas ipse.s.venditor nihil fecit si emptor sic:tunc glos.bene dicit:
quia tunc contra talem emptorem dabitur hoc interdictū qd
est in rem.sed non dabitur illud quod est in personam. ¶In
eadem glos.in fine.Quare autem latius competat interdictum
qd vi aut clam quam istud:quia istud est magis priuilegiatum:
vt patet supra eadem lege in princi. ideo in eo strictior est inter-
pretatio.

28 **Si quis vetus.** †Fulcienti opus nouum non po-
test nūciari ꝛ siue in ciuitate siue
extra fiat opus locum habet noui operis nunciatio.h.d.cum.§.
seq.¶No.differentiam inter opus nouum facere:ꝛ fulcire.sic ꝛ
alibi sit differentia inter opus nouum facere ꝛ reficere. j. de iti.
actuqꝫ priua.l.iij.facit.c.cum accessissent.extra de constitu.ꝛ.c.ij.
29 extra de feu.¶†Item no.differentiam esse inter oppidū[a] ꝛ vil-
a lam.De castro ciuitate ꝛvilla aliquid tetigit hic Bar.sed modi
cum ꝛ remittit ad.l.pupillus.j.de verb.sig.vbi nihil dicit. Sed
vide per eum in extrauag.qui sint rebelles.ver.Lombardie.vbi
etiam tangit de Prouincia.Et facit etiam quod ipse no.in.l.ij.
j.de verb.sig.ꝛ quod no.Inn.in.c.cum ab ecclesiarum.extra de
offi.dele.ꝛ per Io.an.c.si ciuitas.de senten.excō.in.vj.ꝛ de dio-
cesi ꝛ territorio habetur in cle.ne romani.de elect.ꝛ in.c.vbi pe
riculum.de elec.in.vj.

Nunc videamus. Ex triplici causa potest fie
ri nunciatio vt hic p exēpla
30 subijcitur.h.d.¶†No.qd licet regulariter edificatum cedat so-
lo.fallit quando edificatur in mari vel in littore eius: quia tunc
31 contra edificiū trahit ad se solum.¶†Item no.ꝙ vbi manifeste
calumniosa est nunciatio potest sperni.et facit ad ea que dixi in
l.j.in prin.s.eod.¶In glo.super ver.nunciatio.in fi. ꝛ aduerte
cum supportatione iurisconsulti Vlpiani ꝛ etiā glossatoris qui
hic aliter dixit quam.j.dicam videtur potuisse hanc materiam
intelligibiliter diuidere. nam potuisset diuidere in duo mēbra
pricipalia.cum omnis bona diuisio debeat esse bimembris ſm
philosophum.ꝛfacit quod no.in.§.omnium.insti.de actio.naꝫ
potuisset sic diuidi.quedam est nunciatio que fit causa publici
iuris.quedam que fit causa iuris priuati.Item hec secunda po
tuisset subdiui:quia quedam fit causa iuris priuati conseruan-
di.quedam causa damni depellendi.Itē illa que fit causa iuris
priuati cōseruandi potuisset subdiuidi;quia quedam habet cau
sam notabilem.vt quando edificatur in solo a me possesso cum
de iure naturali sit licitum defendere possessioneꝫ meam:vt lege
vt vim.et lege ex hoc iure.ff.de iustitia et iure. Quedam habet
causam impositiuam vt quando edificatur in alieno contra de-
bitam seruitutem:nam tunc dicitur habere causam impositiuā
non naturalem.cum naturaliter quelibet sit libera nisi ex acci-
denti seruitus imponatur.l.altius.C.de seruitu.ꝛ aqua. ¶In
glo.super ver.aut.in fi. Sed aduerte quia gl.in ver.sacro.aliter
dixit.s.quod hic non ponitur exemplum tertij membri.sed.j.in
ver.vel in sacro.ꝛ illam sequitur Bar.Sed ista mihi magis pla
cet cum ver.vel sacro.videatur venire accessorie ad precedentia
in quibus ponitur verbum principale.nō autem in.d.ver.vel in
sacro.vnde dicitur satis iuris publici tuendi causa facta nūcia
tio quando fit principaliter vt statutum a lege vel edicto princi
pis seruetur statuentis mensura postꝙ edificia debent fieri ꝛ di
stare ab alio edificio vel agro.iuxta id quod habetur in.l.fi.que
non est alibi.s. finium regun.que loquitur quando iuxta agrū
alterius edificatur vel plantatur vel puteus fit.ꝛ.l.si cui.ꝛ.l.me
nianaꝫ.C.de edi.priua.que loquuntur quando edificatur iuxta
edificium alterius publicum vel priuatum.licet hodie non bene
conseruētur de consuetudine:vt dicit glo.in.d.l.meniana.ꝛ fa-
cit quod habetur.eo.titu.l.j.ꝛ ad predicta etiam facit quod not.
Inno.in.c.olim.extra de resti.spolia.

Iuris nostri. Hic incipit tractare que psone pos-
sint nunciare.

Vsufructuarius. ¶Vsufructuarius extra-
neo procuratorio nomine
domini nunciare potest nouum opus ꝛ non domino:sed pote-
32 rit confessoriam intētare.h.d.cum.l.seq.¶†No. qd vsufructua-
rius censetur procurator proprietarij.ꝛ eo ipso quod cōstituitur
vsusfructus censetur sibi datum mandatū vt possit nomine do-
mini iura sibi competentia pro re ipsa exercere.ꝛ sic videtur con
stitutus procurator in rem suam quatenus expedit sibi pro iure a
vsusfruc.facit.l.j.in fi.cū sua gl.vbi bona glo.ꝛ bonus text.s.vsu-
33 fruct.quēadmo.ca.¶†Item no.ꝙ sicut pōt fieri cessio actionis
quo est certum.l.j.ꝛ per.totū.C.de here.vel actio.ven.vel officio
iudicis:vt ꝑbatur in.l.si minoris.s.de administra.tuto.vel na
turalis obligationis.l.si eius.ad trebellianum.ita videtur pos-
se cedi ius extraiudiciale.puta ius.nūciandi vel ius ingrediēdi
tenutam propria autoritate quod dicit Barto.melius alibi nō
probari.facit ſm Angel.l.j.j.de remissio. licet.vt hic tangit ipse
hic proprie non loquatur quando principaliter ꝛ expresse fit ces-
sio:sed quando cōstituitur aliquod ius puta vsusfructus in quo
in consequentiam videtur data potestas exercendi ius extraiu-
34 diciale competens ipsi constituenti.¶†Item nota argumentū
qd ille cui facta est cessio non possit exercere actionem contra ce-
dentem quod est verum si loquimur de directa cum illa intente-
tur nomine domini.iuxta no.in.l.qui stipendia.C.de procura.ꝛ
idem contra seipsum agere non posset:sed vtilis bene potest in-
tentari contra ipsum cedētem:vt est tex.in.l.si culpa.s.de rei vē.
licet glo.senserit contrarium ꝛ non bene in.l.emptor.C.de here.
vel act.ven.Et quia Bart.legit.l.cum via.cum ista propter con
trarietatē quā videntur habere adinuicē potes sic summare ſm
eum.Habens seruitutem vie reficienti non nunciat:sed si impe
diatur confessoriam intentabit.hoc dicit secundum lecturā quā
tenet.¶In.l.si autem in gl.prima in fi.Aduerte quia expositio
gl.potuisset aliqualiter tolerari si in litera nō fuissent illa verba
ius ei nō esse inuito se altius edificare.sed cōsiderato ꝙ illa ver-
ba sunt in tex.non bene cadit expositio glo.vnde dicit Bar.post
Dy.quod ratio est quare contra dominum non nunciat:qꝛ con
tra alium extraneū habet nunciare procuratorio nomine domi
ni non nomine proprio.ꝛ ideo contra ipsum dominum nūciare
nō potest ne alias idem dominus contra seipsum per aliū age-
re videatur.Sed aduerte quia per hoc non bene declaratur ra-
tio litere vnde sequendo istum intellectum dum litera dicit qd
non potest agere aduersus dominū ius ei nō esse altius edifica-
re sicut agit contra extraneum subde:quia cuꝫ agit contra extra
neum ius ei non competere altius edificare agit confessoria pro
seruitute reali procuratorio nomine domini quod facere nō po
test contra dominum.ꝛ ſm hoc si in solo vicini dominus qui cō
cessit vsufructuario edificare volente ipso vicino contra debitā
seruitutem ex quo incōmodaretur vsusfructus nō posset vsufru-
ctuarius agere cōfessoria competente ꝑ seruitute reali licet al's
consueuerit dicta confessoria dari contra quemlibet impedien-
tem vti seruitute.l.si diutino.alias.l.si quis diuturno.§.fin.s.si
ser.vendi.Posset etiam intelligi litera quod si iuxta domū fru-
ctuariam dominus qui concessit vsumfructum habeat aliaꝫ do-
mam ꝛ illam velit altius eleuare taliter quod noceat domui fru
ctuarie quod non poterit agi contra ipsum dominum ius ei nō
esse altius edificare:ꝛ sic confessoria ꝑ seruitute ex quo ambe do-
mus quo ad ꝑprietatem sint eiusdem vna non possit debere ser
uitutem alteri cuꝫ res ꝑpria nemini seruiat.l.in re communi.s.
de serui.vrba.pdi.Et ex his patet ratio quare contra dominuꝫ
non nunciat fructuarius. Quare autem non nunciat contra ex
traneum suo nomine dicit Barto.quia habet ius debile. ꝛ alle
gat no.per glo.j.titulo.j.l.qui bona.§.primo. Sed hec ratio nō
videtur bona cum ille qui habeat seruitutem habeat ius adhuc
magis debile.facit quod not.in.l.si maior.C.communi diuidun
do.ꝛ quod ibi habetur.ꝛ tamen nunciat nouum operis ratione
ipsius seruitutis.l.de pupillo. §.impositiuam.j.eo.vnde potes

a ¶Oppidū
Addō ꝙ op-
pidū dr ter-
ranō habēs
epm.bal. in
l.j.C.que sit
long. ꝯsue-
tex.in.l. pu-
pillis.§.op-
pidū.d v.si.
alexā.in.l.j.
§.finaūtisto
tit. nec op-
pidi appel-
latiōe venit
villa. alexā.
in.d.l.j.§.fi
ne.j.l. vrba
na.de v.sig.

dicere qđ vsufructuariꝰ nō hꝫ ius ĩ re seu reale cū vsusfructus sit
seruitus personalis non realis. l. j. s̃. de serui. ideo voluit ius qđ
non haberet potestatem nunciandi suo nomine sicut nec olim
potuisset nūciare nisi pro operibus que fiunt in re ipsa seu in so-
lo. l. j. §. hoc autem edictum. s̃. eo. Sed ille qui habet seruitutem
predialem habet ius reale. ideo nimirum si potest nunciare. qđ
intellige vt dicetur cum glo. fi. ¶ In glo. super verbo ius ei non
35 esse. ibi ex hoc edicto. † No. ex glo. ꝙ ille qui nunciauit videť ha-
bere actionē ex hoc edicto per quam intendat ius non esse edifi-
candi. de quo dicetur in. l. de pupillo. §. qui opus. ff. eo. cum re ve
ra litera hic non videtur de hoc loqui. sed de actione confessoria
que pro seruitute reali intentabatur vt tetigi super gloss. enim.
¶ In glo. fi. ibi de dolo vel ex testamento. ⁊ in quo casu cōpetat
actio de dolo cum illa nō debeat concurrere cum actione ex testa
mento. l. j. §. ait pretor. s̃. de dolo. dic vt no. glo. in. l. repeti. §. fin.
hic allegato. in quarta solutione. ¶ In eadem glo. ibi vel intel-
lige illam. hec vera. vnde si bene ponderetur ille text. in. §. idē iu
lianus. non meruit signari per cōtraria: quia ibi expresse dicit
nunciare posse vicino. non autē dicit simpliciter vsufructuariū
nunciare posse nec dicit ipsi domino posse nūciare. quod hic ne-
gatur in hac. l. si autem. imo potius dicendo de vicino videtur
negare de domino. ar. l. cū pretor. s̃. de iudi. ⁊ sic potius concor-
dat ꝙ discordat. ¶ In eadem glo. in fi. Hanc vltimā solutionē
hic positam in glo. in. l. inter seruitutem. §. fi. sed re vera videtur
contra tex. in. l. de pupillo. §. imposititiam. ff. eo. vbi videtur aper
te litera velle quod etiam aduersus dominum possit nunciare
pro seruitute. primam autem solutionē tenuit glo. in. l. j. in pri.
in fi. glo. magne. s̃. eodem. scilicet quod sit differentia inter serui
tutem rusticam ⁊ vrbanam. Que autem sit ratio diuersitatis gl.
hic querit ⁊ nō soluit. Sed in. l. qui viam. ff. eo. ponit rationē di-
cens speciale fauore agrorum. tamen hec solutio videtur contra
generalitatē. l. in iudicio. C. familie hercis. dantur due alie solu
tiones ad contrarium in. l. qui viam. in glo. ij. vna ibi. vel dic qđ
hic edificans. alia ibi in ver. alij vt Martinus. que solutiones
non videntur perfecte vt hic tetigit Barto. ideo sexto colligitur
ex glo. in. l. qui viam. in ver. edificat. dum dicit. scilicet reficiēdo
quasi velit dicere quod habens seruitutem non possit nunciare
nouum opus reficienti: sed alias edificanti sic. ⁊ hanc sequitur
Bar. ⁊ dicit speciale fauore agrorum quando opus fit reficien-
do vt tunc possit nunciari. Sed aduerte quia hec solutio non vi
detur bona quia per eandem rationem non debet posse domi-
nus nunciare nouum opus habenti seruitutem si reficiat cuꝫ sit
eadem ratio. ⁊ sic idem ius esse debet. cuius tamen contrarium
ipse dicit per. l. iij. §. hoc autem. ff. de itine. actuqꝫ priua. Preter-
ea violatur tex. in. l. qui viam. cum simpliciter loquatur in edifi-
cante. ⁊ sic indistincte debet intelligi etiam si edificet de nouo fa
ciendo. arg. l. in fraudem. §. fi. s̃. de testamen. mili. Quid igitur
dicendum. ex quo etiam sol. bar. non videtur vera. Potes dice
re quod interdum propter edificium quod fit immediate noce-
retur reo. vt quia obscuratur domus alterius propter eleuatio-
nem. ⁊ tunc potest nunciari nouum opus etiam domino edificā
ti vel reficienti. dummodo non reficiat fulciendo antiquuꝫ edi-
ficium per. l. j. §. si quis edificium. s̃. eo. Interdum autem imme-
diate non nocetur reo per nouum opus. sed incōmodatur vsus
rei. exemplum in. d. l. qui viam. qꝛ licet dominus edificet in via
per quam debetur seruitus. non tamen immediate nocetur fun-
da cui seruitus debetur. quia non ideo est minus bonꝰ si in quā
dam consequentiam incommodatur vsus rei: ideo nūciari nō
potest. Ideo voluit iurisconsultus qđ sicut demum possit fieri
nunciatio quando fit in ipso solo. l. j. §. hoc autem. s̃. eodem. ita
eodem modo demum habeat locum quādo noceret solo vel edi
ficio coherenti solo. Et ex hoc sequitur quod ipse dominus bene
posset nunciare nouum opus facienti in via opus per quam di-
citur deberi seruitus sibi aliquod quod noceat solo suo. Et hoc
etiam sequitur qđ si vna domus habeat seruitutem vie per aliā
domū ꝙ si edificatur in ipsa via non poterit ille cui debetur ser-
uitus vie nunciare nouum opus. ⁊ sic. d. l. qui viam. loquitur in
distincte prout iacet. Et ex predictis patet ratio: quia licet vsu-
fructuarius possit directam confessoriam intentare pro seruitu
te nomine domini et censeatur procurator in rem suam non ha-
beat etiam vtilem nomine suo considerato qđ videretur dicēdū
oppositum per no. in. l. ex legato nominis. C. de lega. ⁊. l. illā. C.
de dona. nam Bar. hic dicit ꝙ hoc est ideo quia iste nō est de ca-
sibus enumeratis in. l. j. C. de act. ⁊ obl. Sed melior ratio esse vi-
detur: quia ipse vsufructuarius non dicit habere ius reale in re
ipsa: cōfessoria autem pro seruitute reali cōpetit habenti ius rea
le in re: vt patet ex his que habentur in. l. j. C. si ser. vendi. Et per
hoc etiam nō ob. quod habetur de creditore in. l. creditori. ff. eo.
quia ipse censetur habere ius reale in re. l. pignoris. C. de pigno.
hic est qđ ei etiam datur vendicatio fundi propter hypotheca-
riam. sed vsufructuarius non posset vendicare fundum sed tm̄
36 ipm vsumfructū. facit quod notať in dicta. l. creditori. † Preter

ea ius pignoris non extinguitur cū persona. secus in vsufructu.
Nec obstat. l. in iudicio. s̃. fami. herc. licet ibi dici gn̄aliter videa
tur ꝙ pro seruitute fundi possit fieri nunciatio: quia debet id li
mitari per specialem prouisionem. l. qui viam. cum species dero
get generi. facit quod habetur in regula generi per speciē. de re-
gu. iur. in sexto. ⁊. l. sanctio legum. ff. de penis. ⁊ vide quod no. in
l. sciendum. s̃. qui satisda. cogan. Ange. videtur tenuisse dictam
solutionē. videlicet qđ aliud sit in seruitute rustica ꝙ̄ vrbana. cō
cludens qđ habens seruitutem vrbanam potest nunciare domi
no. ⁊ tunc nunciat nomine proprio. idem in extraneo: ⁊ tunc p̄-
curatorio noīe domini. allegat. l. de pupillo. §. ipositītiā. ff. e. sed
habens seruitutem rusticam potest nunciare extraneo procura-
torio nomine domini. saluo nisi reficeret viam vel purgaret eaꝫ
secundum lecturam Bal. in dicta. l. qui viam. domino autē nō
possit nunciare. allega. l. j. §. penulti. ff. de remissio. Sed certe hec
opi. videtur contra dictam. l. qui viam. que indistincte videtur
loqui siue nuncietur domino siue extraneo: ⁊ siue edificet de no
uo faciendo siue reficiendo. Item si habens seruitutem vrba-
nam potest nūciare domino nomine proprio: non video quare
etiam extraneo non possit nunciare nomine proprio. Ideo hec
37 opinio non placet. ¶ † Ultimo aduerte quia tangit hic Bart.
an teneatur vsufructuarius defendere dominū: nam videť qđ
non: vt. l. fi. s̃. de seruitu. In cōtrariū videtur quod ex quo agit
procuratorio nomine domini videtur qđ possit recōueniri per
no. in. l. act. C. de procura. ⁊. l. seruum. §. ait pretor. s̃. de procura.
Barto. remittit ad no. in. l. apud trebatium. §. fi. ff. titu. secūdo ⁊
ibi videtur velle quod possit reconueniri nomine domini. ⁊ se-
cundum hoc. d. l. fi. in fi. debebit limitari qđ vsufructuarius nō
potest cōueniri cōfessoria pro seruitute prediali. scilicet nomine
proprio: sed bene poterit conueniri nomine domini. argu. l. j. in
fi. s̃. eodem. iuncta dicta. l. seruum. §. ait pretor. hec tamen solu-
tio videtur aliqualiter illam literam violare. vnde propter hoc
forte dixit hic Ange. quod licet ad ipsum fructuarium regulari
ter pertineat cura iurium rei in qua habet vsumfructū. Item fal
lit si est talis cura que respiciat solum proprietarium ⁊ non vsu
fructuariuꝫ. puta si est aliqua seruitus predialis que dicatur de
beri per fundum fructuarij fundo vicini per quam nō incōmo-
datur vsusfructus. nam tunc dicte litis exercitiuꝫ erit domini nō
fructuarij. ⁊ ita intelligit dictam. l. vltimā. in fi. et quod habetur
in dicta. l. apud. §. fi. Sed certe etiam posset dici ꝙ ille. §. ait pre-
tor. loquitur quādo agit quis nomine alterius: illa. l. vltima lo-
quitur quando interim non agit: vel etiam potest dici qđ hic lo
quimur in procuratore in rem suam in quē ex quadam quodā-
modo necessitate transeunt actiones. scilicet vt possit vti vsufru
ctu concesso. ⁊ ideo non teneatur respondere pro domino in cau
sa reconuentiōis per no. in dicta. l. seruū. §. fi. licet sibi sit permis-
sum agere de iure domini per conseruationem iuris vsusfructus
nomine autēꝫ proprio indubitanter nō p̄ōt conueniri in. d. l. fi.
propter rationem ibi assignatam in glo.

Summarium.

1 Edictum de operis noui nunciatione quare introductum fuerit.
2 Remedium extraordinarium excluditur per ordinarium.
3 Actio communi diuidundo in quo differat a pretoris officio.
4 Superficiarius vtilem rei vendicationem habet.
5 Inquilinus non potes nunciare nouum opus.
6 Ciues omnes nūciare possunt nouum opus factum in publico.
7 Nunciatio operis noui in represente debet fieri.
8 Res taliter intelligi debet quod non resultet inconueniens.
9 Forus dupliciter capi potest.
10 Factum huius non nocet alteri.
11 Rei debendi plures possunt simul eodem libello conueniri.
12 Nunciatio operis noui pretori non potest fieri.
13 Nunciatio quandoqꝫ trahitur trahitur retro.
14 Causam publicam quis prosequi dicatur.
15 Nunciatio tripliciter fieri potest.
16 Nunciandi modus vtilior quis.
17 Citandi forma qualis sit in romana curia.
18 Nunciationem spernere potest riuum vel cloacam reficiens.
19 Iuramentum de calumnia tacite omitti potest.
20 Rei nomine venit tota res.
21 Locus loci debet in instrumento apponi.

N prouinciali. Istud principium non summatur. Et dicit hic
glo. prima ꝗ sit additio qđ hic incipit tractare in qui-
bus locis sit nūciatio. sed hoc reprobatur per Bar. ⁊
Ange. quia imo prosequitur que persone possint nunciare. vn-
de hic in effectu dubitabatur an possessores prediorū prouincia
lium possint nūciare per ea que hic tangit glo. ij. Sed potes sal-
uare: qꝛ

uare. quia hic mixtim tractat de locis ⁊ personis. similiter facit
j. eo. l. de pupillo. §. nunciationem.
1 **Si in loco.** †Beneficium huius edicti est extraordina
rium in subsidium introductum. ideo ces-
sat vbi rō habet locum ordinariū. h. d. Et tres sunt partes. Naꝫ
p̄io loquit qñ vnꝰ ex socijs vult nūciare cōuicino. Scd̄o qñ vult
nūciare socio ꝑ damno quod datur in re cōi. Tertio qñ vult nū
ciare socio ꝑ damno qd̄ datur in re propria ex opere qd̄ edifica-
2 tur in re cōmuni. secūda ibi plane. tertia ibi quod si socius. No-
ta qd̄ remedium extraordinarium nedum excluditur per ordi-
narium sed etiā per extraordinarium succedens in loco ordina
rij vt hic videt dum dicit vel per pretorem. Et sic de officio iudi-
cis qd̄ succedit loco actionis cōi diuidūdo. de quo hic p Bar. tā
gentē tria membra. Primo an vnū remediū ordinarium exclu-
dat aliud ordinariū de quo remittit p Dy. ad regulā iuris nullꝰ
pluribus. de reg. iur. in sexto. ⁊ l. quod in heredē. §. eligere. ff. de
tribu. de quo etiā in. l. j. C. de furtis. ⁊ per glos. in. c. vt quis duas.
de elec. in sexto. Secundo tāgit qñ ambo sunt extraordinaria an
vnum per aliud excludat. de quo etiā per glo. in. l. qui bona. §. si
quis opus. j. tit. j. ⁊. C. ad. l. aquil. de pecoribus. Tertio quando
vnum est ordinariū ⁊ aliud extraordinariū. de quo etiam aliqd
in. l. j. §. per hanc. s. de rei ven. ⁊. l. fi. C. si aduer. rem iudicatam. ⁊
l. in cause. la secunda. s. de mino. ⁊ aliquid per Inno. in. c. extrās-
missa. extra de prescrip. de quo dic vt hic per Barto. ⁊ etiam suc-
cessiue per Ange. qui in effectu sequitur dicta Bart. ⁊ nil addit.
3 ¶ In glo. super verbo iudicio. in fi. †de hoc que sit differētia in-
ter actionē cōmuni diuidūdo ⁊ officiū pretoris de quo hic loq-
tur tangit hic Bar. ⁊ Ang. post eū. Et aduerte quia primo cum
cludit hic Bar. qd̄ vtrūqꝫ remediū habeat locū qñ quis fatetur
aduersariū cōsociū. vel si negat ⁊ est in possessione. alias neutruꝫ
locū habebit. Postea tñ videt sentire oppositū videlicet qd̄ offi
ciū p̄toris possit habere locū etiā qñ negat cōsocius ⁊ non est in
possessione. Et sentit etiā qd̄ nunciatio noui operis possit fieri p
illū qui nō possidet. Cuius tamen cōtrariū etiam ipse sensit in. l.
j. in prin. s. eo. de quo etiā ibi tetigi. Iteꝫ aduerte quia plus pla-
cet primo dictū videlicet qd̄ nō possit habere locum officiū pre-
toris de quo hic. tūc qñ negat cōsocius ⁊ nō est in possessione. Nā
cū scd̄m eū hoc officiū deseruiat actioni cōi diuidūdo intētande
vel intentate. ⁊ sic est ius accessorium. ex quo actio cōi diuidūdo
dicto casu intentari non potest nisi prius agatur rei vendicatio-
ne ⁊ declaret rem cōem. l. si mancipium. §. si cōem. s. cōi diui. er-
go non debet posse dictum officium habere aliquem effectū an-
teqꝫ sit aperta via ipsi actioni cui habet deseruire. cum absurdū
videatur accessoriuꝫ plus posse quā principale. l. ex pupillari. j.
vulga. ⁊ pupil. Ex predictis igitur erit differentia quia in eo so
lum erit necesse offerre libellum ⁊ ordinarie ꝓcedere: sed in hoc
officio nō offeretur libellus. facit qd̄ habet in rubrica. ⁊. l. j. s. de
interrog. act. Et secundum predicta istud officium pretoris ideo
excludit nūciationē noui operis: qꝛ succedit loco ordinarie actio
nis cōmuni diuidundo ꝭm Bar. ⁊ Ange. Sed tu potes dicere
qd̄ ex alio excludit. videlicet qd̄ ante edictū de operis noui nun-
ciatione erat specialiter prouisum per. l. sabinus. s. communi di
uidundo. ⁊. l. in re communi de serui. vrba. predio. de ptāte inhi
bendi ⁊ sic nunciandi in ipsa re cōi: ⁊ destrueretur si quid fieret
contra prohibitionem. Et ideo sequens prouisio generalis cuꝫ
in effectu super eodē disponat. s. super opere inhibendo non ha
bebit locum in casu iam specialiter prouiso. arg. l. sanctio legum
j. de penis. Et hoc limita quod dixit hic bar. de remedio specia-
li quod concurrit cum generali: quia illud procedit quando nō
principaliter disponit super eodem vt est videre in condictione
indebiti ⁊ actione de dolo. l. si legatarius. cum ibi notatis. s. de
dolo.
4 **Si ego.** Qui habet vtile dñium potest nunciare nouum
opus. h. d. ¶ †Nota qd̄ superficiarius hꝫ vtilem
rei vendicationem. facit quod habetur in. l. j. ⁊. ij. s. si ager victi.
5 vel emphi. peta. ⁊. j. de superfi. l. j. ¶ †Item no. qd̄ inquilinꝰ nō
videtur posse nunciare nouū opus. ¶ In glo. super ver seruitu-
tum. in fi. No. bene glo. pro eo quod dictū fuit in. l. j. in fi. ⁊. l. secū
da cū gl. fi. s. eo. ⁊ facit quod no. glo. in. l. qui bona. §. j. j. tit. j. Et
tene etiam menti id qd̄ dicit Bar. de inquilino qd̄ pōt etiā age-
re noīe dñi si dictū sit in instrumēto qd̄ vtatur re tāqꝫ ꝓpria. vel
qd̄ ponit eum in locū sui per. l. j. §. cauere. s. vsufru. quemadmo.
caueat. ⁊. l. qui quadragīta. j. ad trebel. nō tñ est forte sine scrupu
lo an importet illud qd̄ dicit. an vero qd̄ debeat posse vti re ad
arbitrium boni viri.
Si in publico. ¶ Publici iuris denunciare pñt
omnes excepto pupillo ⁊ seruo pro
proprio vero damno poterit nunciare pupillus cum tutoris au
toritate. hoc dicit cum seq. ⁊ princi. seq. vsqꝫ. ad. §. nunciationem.
6 ¶ †No. ꝙ vbi in publico fit nouū opus oēs ciues pñt nunciare
⁊ sic a ɔtrario videt ꝙ non ciuis non possit nūciare quod tenet
Iac. de are. nisi fuerit in via publica. ⁊ idem hic Bar. Sed An
ge. videtur tenere contrariū per gloss. in. l. ij. §. pe. j. ne quid in lo-
co pub. que videtur velle qd̄ indistincte etiam nō ciuis possit nū
ciare pro opere quod fit in publico. Sed certe illa gloss. pōt intel-
ligi ⁊ limitari per istū tex. ꝭm dictū Iac. de are. ⁊ etiam Bar. ibi
illam nō simpliciter tenet. ¶ Item nota qd̄ p hanc nūciationem
dicitur quis se defendere. ⁊ sic videret qd̄ cū seruus admittatur
ad defendendū possessionē absentis. l. j. C. si per vim vel alio mo-
do. qd̄ dꝫ admitti etiam ad hanc nunciationem. Sed Barto. hic
dicit qd̄ admittit ad defensionē necessariam qñ alius incitat ad
iudicium. ⁊ est primus prouocans iudicem. sed secus in defensio
ne voluntaria prout est ista cū non procedat prouocatio alterius
ad iudiciū. ⁊ per hoc dicit qd̄ licet defensio necessaria permittat
excōicato ⁊ bannitonon tñ defensio voluntaria. alleg. not. p In
no. de excep. c. cum inter. Sed certe hec responsio non videtur bo
na ad dictam. l. j. vbi videtur permitti qd̄ seruus prouocet turbā-
tem dñm ad iudiciū. vnde pōt dici qd̄ hic loquat qñ seruus vole-
bat nūciare pro causa publica. vel aliud sit in hoc remedio. aliud
in remedio. d. l. non video tamen bonā rationē diuersitatis. po-
tes tñ dicere qd̄ ratio diuersitatis sit: qꝛ hoc remedium est valde
priuilegiatum. l. j. in prin. s. eo. Ideo requiritur persona magis
habilis. facit quod dixi in. l. j. §. hoc autē edictū. s. eo. ¶ In glo.
l. nam reipublice. in fi. solue vt colligitur ex gloss. precedenti qꝛ li-
cet plures possint agere seu nunciare tñ eligēdus erit idoneior.
l. plures. j. de popu. actio. ⁊ si essent eque idonei iudex gratifica-
bit cui volet. l. j. §. si plures. cū ibi not. j. de libe. ho. exhi. ⁊ hoc qñ
plures volūt agere pro interesse publico: sed si pro interesse pri-
uato quilibet debet admitti. admittentur etiā simul plures. l. ij.
§. si ad plures. j. de sepul. vio. saluo tñ casu. l. iam tñ. §. pe. j. iudi.
sol. ⁊ ratio fallentie ibi ponitur. ¶ In. d. l. de pupillo. in gloss. su-
per verbo executionem. ibi responde idem cōiter doc. tenent con
trarium. maxime Bar. ⁊ Ang. dicentes qd̄ adultus non poterit
nunciare etiā si sit maior. xvij. annis: qꝛ ex quo est minor. xxv. nan
hꝫ idoneam personam ad iudiciū. l. minor. s. de procu. nec auto-
ritas curatoris pōt hoc casu supplere cū non agatur de admini-
stratiōe patrimonij adulti. l. fi. j. de cura. furio. Sed tu dicere po-
tes qd̄ dictū docto. procedit si est minor viginti annis. Si autem
sit maior. xx. annis cū tunc admittatur ad accusationē publicā
iuxta nota. in. l. ij. j. de accu. facit. l. in testimoniū. s. de testi. mul-
to fortius debebit posse admitti ad hanc accusationē cā publici
iuris. ¶ In gloss. super ver. rata. ibi sed de equitate valet. hoc in
tellige si postea cū habuit tutorem nunciauit cum eius autorita-
te. nam trahitur retro ad tempus prime nunciatiōis. argu. l. ea
lege. §. si quis ipsi pretori. de quo hic plenius per Bar. ¶ In ea-
dem glo. in fi. hec vltima placet docto. qꝛ posset pati damnum ex
eo quia teneretur aduersario ad interesse si ipse pupillus nō ha-
bet in veritate ius nunciandi. argu. l. rem quandam. s. de dolo.
In. §. seruo. in gl. super verbo nō potest. in fine. dic meliꝰ qd̄ cō-
trariuꝫ loquitur quo ad interdictū quod vi aut clam. hic in isto
interdicto. Et inter ista est differentia vt dictum fuit in. l. prima
§. hoc autem interdictū. s. eo. Et tene menti doctrinā Bart. hic
quando dicat defensio voluntaria ⁊ qñ necessaria propter no. p
Inno. in. c. cum inter. de excep. ⁊ faciunt no. in. c. exhibita. extra
de iudi. ⁊ per Bar. in. l. cū mulier. j. sol. ma. ⁊ quod dicetur. j. e. l.
qui remissionem. ⁊. §. fi.
7 **Nunciationem.** †Nūciatio noui operis dꝫ fie-
ri in re p̄sente: nec requiritur
presentia dñi. alibi autem facta non facit locum huic edicto. hoc
dicit cum. §. seq. ¶ Nota qd̄ sufficit nunciationem fieri in opere
dūmodo publice fiat ⁊ taliter qd̄ verisimiliter possit deuenire in
notitiam dñi. ⁊ sic videtur qd̄ possit fieri etiam nemine existente
in opere dūmodo in presentia pluriū testiū q verisimiliter pos-
sunt dño nunciare dummodo publice fiat. secus ꝭm Ang. si corā
duobus testibus sibi secretis nemine existente in opere nunciet.
arg. a contrario huius tex. ⁊ facit quod no. gl. in cle. prima. licet
nō alleget de sepul. ⁊ quod habetur in. c. exceptionem. de excep.
Et hoc satis videtur fuisse de mente glo. ⁊ docto. tñ forte posset
dici qd̄ nunciatio debeat fieri in ipso opere dū quis incohat vel
edificat vt dixit litera in prin. huius. §. Et sic videtur quod sem
per requiratur ipsam fieri quando aliquis est presens in opere
alias non dicit fieri vbi fit opus. Ex quo tunc actualiter ibi nō
fit nec est aliquis qui ibi aliquid faciat. Et ꝭm istum intellectuꝫ
cessaret vna questio hic posita in glo. ¶ In glos. super verbo nū
ciationem in fi. prosequitur etiam ⁊ interserit quibus: quia scili
cet plenius non expediuit. ¶ In gloss. super verbo incohet in fi.
Nota glo. que nō requirit qd̄ id quod fit habeat instar vel formā
operis. Et sic videtur contraria gloss. l. j. §. opus. s. eodem. Sed
ista procedit respectu partis prohibitorie huius edicti: illa respe
ctu partis demolitorie. ¶ In gloss. super verbo nunciatione fa
cta: ibi quod nō placet: sed docto. placet respectu pene. respectu
autem impense procedat tunc opi. glo. arg. eorum que habētur

§. ea. l. §. si plurium. ⁊ l. si heredibus. Tu adde q̄d hec opi. docto. procedit qn̄ nuncians in veritate habet ius nunciandi. sed si in veritate non habet ius nunciandi: tunc etiam destructio operis esset pena. Ideo tunc ad prestandum patientiam in distribuendo non ligaretur dominus nisi ex tempore scientie: vel forte nisi ex tempore ex quo verisimiliter potuit scire. argu. cle. cum ei quē de concef. preben. ⁊ quod habetur in. l. si tutor. C. de peri. tuto. et facit quod habetur in. l. j. §. nunciatio. in glos. super verbo ignorantes. s. eo.

Si quis forte. Nota tex. qui videtur probare quod ipsa nunciatio debeat fieri in ipso opere dum aliquid ibi fit. et sic dum aliquis ibi est qui aliquid ibi facit vt sic per nunciationem ab opere discedat. vt litera hic dicit. Et sic bene facit iste tex. q̄d de iure non possit fieri nunciatio nemine existente in opere de quo. s. tetigit glos. in. §. proxi. et

8 ibi per docto. ¶ Item nota q̄d res taliter debet intelligi q̄ nō resultet inconueniens. facit. l. scire oportet. §. oportet. s. de excu.

9 sa. tuto. ¶ Item nota q̄d istud verbum forus[a] potest dupliciter accipi. vt in gl. de aliis eius significatis vide per Joā. an. sup rubrica de foro compe. ¶ In gl. j. §. nota bene quod forte ex hoc tex. cum glo. posset colligi vna differentia inter nunciationē noui operis que fit ex hoc edicto: ⁊ prohibitionem que fit officio iudicis. de quo in. l. in prouinciali. §. j. quia prohibitio p̄ illud officium poterit fieri per iudicem partis etiā in iudicio extra opus. sed secus in hac nunciatione in qua est data forma a iure vt fiat in ipso opere. ideo si forma non seruetur nil valet. argu. l. cuȝ hi. §. si pretor. s. de transactionibus. ¶ In glo. super verbo nullus. ibi sed responde. hec vera scd̄m doctores quia forma est tradita in quo loco debeat fieri. ideo si non fit non valet vt supra dixi. nec obstat supra. §. proxi. quia ibi fuit facta in re p̄senti ⁊ in ipso opere. ¶ Et nota glo. que dicit de consilio esse quod per nunciationem factam fabris seu laboratoribus per extraneum q̄d desistāt ab opere: ⁊ plus sentit Barto. s. §. proxi. quod debēt desistere ne alias teneantur domino ad interesse si quod damnum in curre rit per. l. si seruus seruum. §. si fornicarius. s. ad legem aquiliam. nec mireris quia si desistant ⁊ extraneus non hauberit ius tenebitur domino ad interesse. l. rem quādam. s. de dolo. nec ob. predictis glo. singularis in. l. in rem. §. tignum. s. de rei vendicatiōe que dicit fabros ⁊ laboratores excusari licet laborent in re aliena ex quo mandato alterius laborant q̄d s̄m hoc ista gl. debet limitari quando nulla est facta eis prohibitio. alias secus per hanc glo. notabilem. ⁊ quod notabiliter dixit Bart. s. §. proximo. q̄d tene menti pro practica.

> a ¶ Forus. ad de de hac materia fori. Alex. i. l. pe. de iurisd. omniū iud. Bar. i. l. cuȝ quedam de iur. oīuȝ iu. ⁊ in. l. si dicas. §. grammatici. ff. de excu. tuto.

Si plurium. ¶ Nunciatio noui operis ex parte ei° qui nunciatur est in rem. ⁊ ideo sufficit si vni de sociis fiat nunciatio. ex parte vero eius qui nunciat est in personam: ideo debent omnes socii nunciare. hoc dicit cuȝ. §.

10 sequenti. ¶ Nota quod factum vnius non debet alteri nocere. ¶ Nota ex tex. coniuncto dicto doc. q̄d licet negatio postposita signo vniuersali de proprio significato secundum dyaleticos equipolleat suo contrario. l. legitimos. §. in legitimis. ⁊ q̄d ibi not. j. de legi. tu. tamen hoc fallit quādo resultat absonus vel iuri contrarius intellectus vt hic patet. ⁊ in. l. si seruus plurium. §. j. s. si quis cau. ¶ Item nota argumentū q̄d si dominus decedit relictis pluribus heredibus sufficiat vni prestare sacramentū fidelitatis: sed vbi vasallus decedit pluribus heredibus relictis omnes debeant iurare. sed de hoc dic vt. l. si eius. in princip. s. de vsu fruc. ⁊ ibi per glo. ⁊ in. c. omnes. si de feu. fue. cōtro. in vsibus feu

11 dorum. ¶ Item no. argumentū q̄ plures rei debendi possunt in vno libello conueniri. de quo in. l. equidem. j. de duob. reis. ¶ In gloss. super verbo tenebuntur. in fi. sed quomodo poterat interesse sociorum factum esse opus ex quo debet destrui totum post nunciationem per edificationem sustentatum est edificium quod minabatur ruinam super domo sociorum ⁊ talia raparamenta faciunt q̄d lȝ destruantur nocere nō poterit ruina sociis. Sed contra hūc intellectū Ange. facit. s. eo. l. j. §. si quis edificiū. quia si factum est opus fulciendo antiquum edificiū q̄d minabatur ruinam non videtur habere locum operis noui nūciatio per l. j. §. si quis edificium. s. eo.

Si quis ipsi. Singularis est iste. §. s̄m Bar. ⁊ habet quatuor lect. in glo. scd̄m primā hoc intendit. Si quis vult nunciare pretori edificanti non potest: sȝ debet protestari se non posse nunciare: ⁊ demum finito officio debet nunciare nouum opus: ⁊ tunc fingetur retro nunciatum. h. d. Secundū secundam lec. hoc intendit. Iter arripere ad pretorem vim nunciationis habet nunciatione postea secuta. h. d. secū dum tertiam hoc intendit. Si propter loci distantiā non potest per nunciationem factam parti ipsi nuncianti esse consultū sufficit nunciatio coram iudice. h. d. ¶ Quarta autem lect. non est vera s̄m eum: quia etiā si nullus est in loco operis tamen potest nunciari nouū opus ⁊ ligabit dominū a tempore scientie: vt no. s. ea. l. §. nunciationem. Sed tu adde q̄d iste quartus intellectus posset sustineri tenēdo q̄ nūciatio nō opis noui possit fieri nemine existente in loco operis. de quo dixi in. d. §. nūciatio. ⁊ s. §. si qs

12 in foro. ¶ Nō. q̄d nūciatio noui operis nō pōt fieri p̄tori ⁊ p cō sequēs nec alteri qui habeat merū imperiū vel potestatē tēporalem incarcerādi. facit. l. ij. ⁊ iij. s. de in ius voc. ¶ Ex hoc no. a cōtrario q̄ secus videref in habente iurisditiōe perpetuā vt hic p Bar. ¶ Itē no. q̄d lȝ nō possit fieri nūciatio tamē fieri poterit ⁊ debebit protestatio. intellige enim si fieri pōt. vel si propter iustū metū fieri nō possit fiet coram vicinis vt hic tetigit glo. ¶ Item nota q̄ vbi nunciatio nō potest fieri propter aliquod impedimētum cessante impedimēto poterit fieri. facit quod habetur in. l.

13 senatus. s. de offi. presi. ¶ Vltimo no. casum in quo nunciatio trahitur retro ⁊ destruitur factum ante nunciationem aliquaȝ veram: q̄ cēsetur factum post nunciationem saltem ficte. facit q̄d habetur in. l. j. §. j. s. eo. ¶ Not. ex secunda lect. q̄ arreptio itineris ad iudicem habet vim nūciationis ⁊ prouocationis partis ad iudicium. ⁊ de hac itineris arreptione habetur in. c. vt debitus. ⁊ in. c. dilecti. extra de appel. Et facit pro eo quod interdum faciunt rustici qui aliquid p̄testantur ex parte potestatis et iter arripiūt in continenti ad potestatem. Adde dictis Bar. hic primo in secunda opp. inquātū dicit quod vbi actus veniebat expediendus cum iudice vt cum parte: q̄ si habebat expediri in iudicio q̄d si tunc non potest fieri propter magistratum quem gerit iudex q̄d tunc adeundus erit alius iudex: ⁊ p̄testatio fiet coram eod. sed si extra iudiciū poterat fieri: tunc sufficit coram vicinis protestari. nam hec sol. videtur contra tex. in. l. in contractibus. §. pe. iuncta. l. si intra. cum ibi no. per glo. C. de non nu. pecu. vbi patet q̄ querela nō numerate pecunie potest fieri extra iudiciū parti: vt no. in. d. l. si intra. ⁊ tamē si non potest fieri propter magistratum debet fieri coram omni iudice. d. l. in contractibus. §. penul. ⁊. l. si preses. C. de epi. audi. Bald. dicit hic q̄d ibi loquitur in querela que succedit loco exceptionis non numerate pecunie. Exceptiones autem in iudicio consueuerant proponi in. c. qui contra falsam. extra de proba. ideo ibi protestatio debet fieri coram iudice. Sed hec sol. non videtur etiam tuta: q̄ licet querela illa non habeat vim exceptionis: tamen potest fieri extra iudicium parti: vt not. in. d. l. si intra. ergo eodem modo debet posse fieri protestatio que succedit in modū querele fiende parti. arg. l. si eum. §. iniuriarum. s. si quis cau. ideo potes dicere q̄d interdum actus non poterat fieri nisi extra iudicium: vt est videre in hac nuncatione que habet fieri in ipso opere. vt supra eadē. l. §. si quis forte. nā licet fiat qñq̄ p pretorē. vt. j. §. meminisse. si tamē pretor mittit nūciū ad opus. vt ibi no. in glo. et tūc si nō pōt fieri parti propter magistratū ⁊ propter metū sufficit q̄d fiat corā vicinis. vt hic i gl. Interdū act° poterat fieri extra iudiciū ⁊ in iudicio ⁊ tūc ex iudicio elegit validiorē. nā fieret in iudicio p̄testatio si actus nō poterat fieri cū parte propter magistratū. ⁊ ita intelligat. d. l. in cōtractibus. ⁊. d. l. si preses. Itē adde secūdo inquantū in tertia oppo. dicit q̄d emptor qui nō potuit denūciare creditor dȝ postea denūciare cū p̄mū pōt cū agatur de iure querēdo: nō simpliciter de iure conseruando per hunc tex. nam Ange. tenet contrariū dicens q̄d tunc data est forma denūciandi vbi nō inuenitur venditor. vnde non est ibi protestatio sed denūciatio. allegat gloss. in. l. aut qui alter. §. j. j. quod vi aut clam. non obst. iste. §. s̄m eum q̄ loquitur de protestatione p quā quis se excusat quod denunciare non potest: non de nunciatione. Tu adde q̄d dictum Bar. videtur posse saluari per hūc tex. ⁊ q̄d denūciatio ⁊ protestatio videntur sinonyma per. l. si. C. de neg. gest. et infra de his que in frau. credi. l. ait pretor. §. si quis particeps. ⁊ q̄ not. Bar. infra eo. l. non solum. §. morte. in prima. q. circa materiam protestationis. vnde licet fatear q̄d seruari debeat q̄d dicit glos. in. d. l. aut qui aliter. §. j. nō tñ per hoc sequitur q̄ etiam seruari non debeat quod dixit hic Bar. Itē adde et q̄d tangit de officiali dato ad bene placitum de quo dicit iudicandum vt de perpetuo. nam est bona glo. in cle. si. de rescrip. et bene facit q̄d no. glo. in. c. fi. de rescrip. in. vj. ¶ Item adde ei quod tangit in. xiij. questione. nam videtur sentire q̄d ad hoc vt detur alicui interdictū quod vi aut clam sufficit q̄d prohibens sit dn̄s licet nō possessor. Et similiter sufficit q̄ sit possessor licet non sit dominus. nec hoc secundo casu admittetur exceptio dominij. ⁊ sic videtur colligi ex his que habentur in tex. ⁊ glo. ⁊ per ipsummet in. l. j. §. j. ⁊. ff. j. quod vi aut clam. Si autem nō esset dn̄s nec possessor non competeret sibi interdictū. secus videt̄ dicendū in nunciatione noui operis ex hoc edicto q̄ videt̄ velle q̄d illa competat etiam non dn̄o nec possessori dūmodo non sit manifesta calumnia. ⁊ idē videtur sentire expressius. j. eo. §. meminisse. ⁊ ibi etiam de hoc videtur casus in ver. aut cum in suo si quis diligenter illū ver. aduertat. ⁊ hoc videtur verius licet p̄rium aperte tenuerit in. l. j. in prin. in. vij. q. supra eo. ¶ Vltimo tene bene menti pro practica ex eo quod tangit hic Bart. qn̄ timetur de seuitia officialis vel eius familie circa se vel consanguineos. ⁊ tene etiam menti secūdum intellectum glo. q̄d qn̄ non hȝ quis copiaȝ iudicis ⁊ sit sibi aliquid

aliquid iniuriosum qd protestetur qd libenter imploraret officium iudicis: sed qr nō hz eius copiā nō potest: sed protestatur ex parte eius qd illud nō fiat et arripiat iter ad iudicem. nam ex tunc censetur esse sub protectione iudicis et poterit postea petere reuocari officio iudicis illud attentatum ac si esset attentatū lite penden. facit quod habetur in. c. dilecti. extra de appel. et l. ait pretor. §. si debitorem. ff. de his que in frau. cre. et l. nullus. C. de iudi. Adde etiam tactis per Bar. in. iij. oppo. circa casum. l. si cōuenerit. ff. de pig. actio. vbi est casus specialis qd requiritur tertia protestatio sm Bal. qui etiam tāgebat hic aliqua de protestatione que nō placent. et potissime duz dicit qd si protestatio est subsidiaria et dirigitur ad ipsum ꝓtestatum hoc est ad illum cui fit protestatio qd tūc sufficit vnica vt. l. in 𝔠tibus. §. fi. Si autem nō dirigitur ad ꝓtestatum tūc dicit qd est necessaria noua protestatio et ita intelligit hunc. §. fallit tñ sm eū hoc vltimuz in l. cū quidā infra de appel. Et per hoc dicit ꝙ si ꝓtestatio de qua hic fuisset ipsi pretori p iudicem superiorem notificata qd finito officio preture non fuisset opus alia protestatione per iura allegata p bar. ff. eo. l. meminisse. nā hoc dictū suum videt esse falsum et contra hunc tex. cum glo. inquantū hic dicit qd licet ꝓtestatio sit facta ipsi pretori vt qr forte nō timebatur de eo. et sic non fuit necesse corā vicinis protestari qd tunc finito officio nihilominus debet ei nunciari. cuius cōtrariū esset dicendū sm Bald. ex quo ei9 protestatio peruenisset ad protestatū. Item adde dictis Bar. hic in vltima. q. circa primā lectu. inquātum concludit qd non est necesse requirere presentiam iudicis nisi ad tribunal. l. j. §. adeundi. ff. qñ app. sit. qr illud videtur esse verū nisi iudex consueuerit dare audientiam ad cameram. nā dz etiam ibi requiri et ibi etiā fieri protestatio per qd no. gloss. sing. in. c. cupientes. §. qd si per. xx. et §. ꝓposita. de elec. in. vj. et ibi etiam tetigit glo. an sit necesse pluries protestari. et cōcludit qd nō licet dicat tuti9 esse pluries protestari. et ibi etiā optime tangit an sit necesse ꝓtestationes facere in scriptis. et videt ibi gl. tenere qd sic. sed Dy. sensit ɔtrariū in casibus a iure expressis. ff. eo. §. meminisse. et illud videtur verius cū scriptura regulariter nō sit de substantia nisi in casib9 expressis a iure. l. Zbit in prin. ff. de pig. et voluit gloss. in c. j. de cēsi. lib. vj. vbi gl. magistra ponit casus in quib9 requiritur scriptura.

Sed si in edes. No. qd potest fieri protestatio pro iure nostro conseruanda.

Sextus. Ex causa triplici nunciatio potest fieri videlicet naturali: publica: et imposititia. hoc dicit.

14 ¶ † Nota qd publicam causam dicitur prosequi qui principaliter prosequitur vt statutū a lege seruetur. facit quod no. Innoc. in. c. cum causam. extra de resti. spolia. vbi dicit qd pro defensiōe legum publicarum etiam licitum esset bellum. Et per hoc satis placet exemplum glo. hic positum in: ver. quoties. licet Bart. nitatur reprehendere sed non bene per predicta: et maxime tenēdo qd hic subdiuidatur illud membrū quando nunciatio fit iuris nostri conseruādi causa in tres species hic positas. nam si sequeremur exemplum quod hic ponit glo. in ver. leges. quando prohibeo edificantem in publico: nō tenet tūc causa iuris nostri tuēdi. Et sic qd hic dicitur de publica causa non posset dici esse speciem dicti membri subdiuisi. ¶ Ultimo no. hic casum apertū ꝙ etiam si dominus aliquid operis faciat contra debitā seruitutē potest sibi nunciari nouum opus. et p hoc destruitur vna solu. ꝙ tangitur in. l. ij. ff. eo. et in. l. inter seruitutes. §. fi. ff. de serui. vrba. predio. Quare autem vsufructuarius nō possit nūciare: et tamē habēs seruitutē sic tetigit gl. in ver. facit. ꝗ assignat vnā rationez que poti9 facit ad oppositū. vnde melior ratio est: qr vsufructuarius habet ius debile: qr personale sed habens seruitutē hz ius perpetuū, et reale. de quo dictū fuit in. l. j. et. ij. ff. e. ¶ In gl. j. i fine Barto. hic aliter dicit. scz qd per primū membrū ibi positū subdiuiditur. dic vt ibi dixi.

Meminisse. ¶ Qui nunciat simplici verbo perdit possessionem si eam habet: secus si per pretorem vel iactum lapilli et cōtra eum qui edificat spreta nunciatione interdicto qd vi aut clam et vti possidetis poterit agi.

15 b. d. ¶ † No. qd tripliciter potest fieri nūciatio[a]: vel per pretorez
a vel per iactū lapilli vel simplici verbo. ¶ † Item no. qd regula-
16 riter vtilior est modus nunciandi per pretorē vel iactum lapilli quā simplici verbo. fallit qñ quis enunciat in suo nō possesso a nunciante: lz dicat fieri cōtra debitam seruitutē in cuius tamen possessione nō est nuncians. nam tunc modus nunciādi simplici verbo eandē vtilitatē affert quā alius modus vel regulariter nō propter rationem litere: qr per ipsam simplicē nunciationez perditur possessio vel quasi quā habet nūcians. et sic est ibi casus non cauillando qd potest nunciatio noui operis fieri etiā p nō possessorē. et licet nō asserat se possessorē lz Bart. aliter dixerit in l. in prin. in. viij. q. ff. eo. et tetigi. ff. §. prori. ¶ In gl. super verbo eum ibi vel veniat melius dixisset per copulatiuā et veniat cum de mēte pretoris sit qd statum post nunciationē desistat ab ope-

re. l. j. in prin. ff. eo. et. l. pretor. ff. eo. qd nō esset necesse si preceptuz fuerit alternatiue factum. nam sufficeret qd compareret tūc coram iudice licet non desisteret ab opere cum ad necessitatem alternatiue sufficiat alteram partem verificari et sic in casu isto gl. nō bene dixit loquēdo alternatiue. reprehēditur etiā in aliquib9 hic per Bar. de quo dic vt ibi per eum. Aduerte tamen qr in aliquo casu posset saluari hec practica alternatiua: puta si iudex precipiat titio qd soluat martino decē infra quinqz dies. vel si sentiat se grauatū veniat responsurus eidem de iure: alias excōmunicabit eū: vt est glo. no. et forte nō est alibi in. c. ex parte. el. j. extra de ver. sig. ¶ Et not. bene ex illa gloss. et ex ista quam etiam dicit hic Ange. non reperiri alibi practicam quotidianam quā originaliter sm Ang. introduxit curia romana in forma citādi hoc

17 modo videlicet qr precipitur † qd citatus faciat tale quid infra talem terminū: et si senserit se grauatū veniat in iure recept9 iustitie complementū. et si ipse citatus compareat resoluetur tale preceptum in vi simplicis citationis. de quo remittit ad not. in Spec. in titu. de cita. §. iam de citatione. ver. si. sed corrupte allegat. et forte voluit allegare in titu. de senten. prola. §. ij. ver. sz nū quid. et allegat no. per Gul. in. l. quoties. ff. de in diem adiec. Sz certe cōiter nō habetur super illo tit. potest etiā citatio fieri sub cōditione: puta vt citatus compareat si sua putauerit interesse allegat glo. singularē in. l. ea quidem. C. si manci. ita fu. ali. ¶ Et adde etiam hic quod no. Azo in summa digestorū. super tit. de ope. no. nun. vbi videtur velle quod in hac forma nunciandi p pretorem debeat pars dicere pretori qd ipse velit prouidere mittendo nuncium suum: alias videbit qd magnū scandalū sequetur: qr ipse cum suis erit paratus ad ius suum de facto defendēdum et hoc dicendo nō est dubiū qd videretur esse andax et non meticulosus: ideo nimirum si tunc non perderet possessionē. credo tamen pro practica qd sufficiat qd dixi in. l. j. §. in operis. ff. e. ¶ In glo. ibi nuncius alias mutus. Et hec secunda melior. facit. l. nutu. ff. de leg. iij. Et aduerte qd lz sit tutius verba interuenire etiā quando fit per iactum lapilli: tamen satis credo ꝙ etiā per verbum possit fieri et per iactum lapilli dummodo per nutū i. per signa appareat qd velit prohibere opus: alias sequeret qñ mutus non posset nunciare per iactum lapilli quod nō videtur verum nec iure ꝓhibitum. facit. l. mutum. ff. de iure dotium. et. l. mutū cum ibi no. p Bar. ff. de acqui. here. Et hoc etiam satis vr de mente Azo. sup hac rubrica in summa ffōrum. Et adde qd dictū fuit in. l. j. §. in operis. ff. eo. Et adde etiā ꝙ hec nūciatio p iactuz lapilli nō videt posse fieri in solo ab alio possesso saltē proijciendo lapidem de opere. ar. l. q pēdentē. cū ibi no. ff. de act. emp. et. ff. de iniur. l. iniuriarum.

a ¶ Nūciatio adde ꝙ nūciatio noui opis dz cau sam ɔtinere bar. in. l. nō filū. §. sicut. ti. spe. in ti. de pcu. §. fi. v. sz nungd sufficit.

Si quis. In riuis et cloacis et vbicunqz dilatio est periculum allatura spernitur nunciatio. h. d. Et

18 primo ponit theoricam. secundo practicam. ¶ † No. qd speciale videtur in riuo et cloaca ꝙ reficiēs possit spernere nunciatione noui operis. Et ex hoc sequitur qd alias regulariter reficienti potest nunciari nouum opus dummodo nō reficiat fulcienti antiquum. ff. eo. l. j. §. si quis edificium. Et sic per istum tex. per locum a speciali videtur velle alias ꝓbari qd melior sit litera fulciat in. d. §. si quis edificium. vel si hoc autem reficiat intelligat fulciendo: vt etiam ibi tenuit Dy. et Bar. et p hec apparet ꝗ specialitas sit in cloacis et ripis. licet gl. hic in ver. purgari. aliter dixerit p. l. j. §. penul. in fine. ff. de riuis. et. l. j. §. si quis. et ibi de hoc p Bar. ff. de cloacis.

Qui opus. De calūnia iurari debet per nunciantem coram pretore parte petente. h. d. ¶ No. ex

19 tex. † qd iuramentū de calūnia videtur tacite posse omitti. et iste tex. est melior quā sit in corpore iuris. Et forte ꝓpter hoc dixit Bar. hunc. §. singularem: de iure tamen canonico est expressum in. c. j. de iura. calū. vbi expresse loquitur de iuramento calūnie vniuersali qd prestat in lite. ¶ In glo. sup verbo opus. ibi firma manet. et p hoc facit qd habet i. c. j. de cōfir. vti. vel inuti. Et hoc est vtile ad no. sm ang. qr est argumentū ꝙ ille q obtinuit sniam etiā si nō sit appellatū ab ea possit petere ɔfirmationē ipsius et poterit petere semel et bis. nec erit petitio frustratoria: qr post habitas ter tres sentētias cōformes nō poterit obijci aliqd de nullitate ɔ executionē ipsorū allegat. c. j. de dolo et ɔtu. in. vj. sed voluit allegare cle. j. de re iudi. Et qd dixi nō posse opponi de nullitate intellige nisi nullitas sit ꝓueniēs ex incōpetētia iudicis: qr illa nunqz videt exclusa nisi expresse dicatur. allegat glo. singularem in cle. j. de sequest. pos. et fru. et ita dicit practicari. Sed aduerte qr ibi glo. videt cōtradicere glo. in. d. cle. j. de re iudi. et sic hoc nō videt omnino expeditū de alias dicitur. et facit ad materiam quam no. Barto. in. l. j. §. j. ff. qd vi aut clam. Potest dicere primo qd glo. in. d. cle. j. de re iudi. in ver. pendere. nō est vera: sed illa que est in. d. cle. vnica. in glo. fi. et hanc solutionē tenuit quādoqz dñs Pe. de ancha. potes dicere qd glo. dicte cle. j. procedat regulariter: sed gloss. dicte. j. de re iudi. procedat in casu illo speciali quando quis habet tres sententias conformes propter

magnā ꝓsumptionē surgentē ex illis. ⁊ quādoqꝫ etiā tenuit idē.
Tertio potes dicere ꝙ glo. cle. j. procedat regulariter: sed fallit
quādo ex cōsciētia iuris fertur sententia a iudice incōpetente vt
est videre in casu dicte cle. j. Nam lʒ sit appellatū ab interlocuto
ria tñ pōt ꝓcedere iudex in causa principali si nō est facta inhibi
tio: vt in. c. si a iudice. de appel. in. vj. lʒ postea si appareat bñ ap
pellatū ab interlocutoria detegat̄ ꝓcessuʒ factū per iudicē a quo
post dictā appellationē esse nullū: ⁊ nō potuisset ꝓcedere per no.
per Jo. an. in. c. ex parte. extra de rescrip. ⁊ in. c. nō solū. de appel.
in. vj. ⁊ idem videt̄ si ex cōmissione hominis ꝓcessisset datus in
iudicem: lʒ nō habuisset iurisditioneʒ vt q̄ impetratus fuisset ꝑ
rescriptū ab excōmunicato. vt in. c. j. de rescrip. in. vj. Nam talis
exceptio defectus iurisditionis nō videret̄ posse obijci in. d. cle. j.
eadem ratione. Uel quarto posset dici qđ interdū allegatur sen
tentiā tūc funditus caruisse iurisditione: ⁊ tunc ꝓcedat gl. in. d.
cle. vnica. facit qđ no. Inn. in. c. ij. de eo qui fur. or. su. ⁊ qđ not. in
c. cum in iure peritus. extra de offi. deleg. interdū nō allegat̄ sen
tentiā tunc funditus caruisse iurisditiōe in causa sed ex accidēti
illā perdidisse: put est videre in casu illo ꝓpter appellationē ab
interlocutoria que tūc nō omnino casu perimit iurisditionē iu
dicis a quo: sed demū qñ est rite appellatū: ⁊ tūc possit procedere
illa gl. in dicta cle. j. Et per hoc patet ꝙ dicte gl. recte intuendo
nō sunt contrarie. Aduerte tamē q̄ illa gl. in casu illius cle. non
procedit propter notoriā nullitateʒ que resultat ex actis. de quo
etiam statim potest fieri fides. facit quod not. Inno. in. c. signifi
casti. extra de diuor. ⁊ sic videntur sentire domini de rota in suis
decisionibus nouis.

Qui nunciat. Qui nūciat in certa parte operis dʒ
eā demonstrare: si vo nunciat in to
20 to opere sufficit in toto opere demonstrare. h. d. ¶ † Not. qđ in
dubio appellatione rei cōtinetur de tota re de quo in glo. in. l. si
in rem. ff. de rei ven. lʒ gl. aliter dicat in. l. pompo. §. si is. ff. de pro
21 cu. ¶ † Itē no. arg. qđ locus loci sit ponēdus in instrumento. de
quo per gl. ⁊ Jo. and. super ea in. c. abbate. extra de re iudi. li. vj.

Si in pluribus. Si plura sunt loca requiruntur
plures denūciationes ⁊ plures
remissiōes. h. d. ¶ No. argumentū ꝙ si quis sit pluries bānitus
vel pluries excommunicatus quod videtur fieri posse. iuxta no.
per glo. in. l. ij. C. vt intra certum tēpus cri. ac. ter. ⁊ in. c. ita quo
rundam. extra de iude. ⁊ in. c. engeltrudā. iij. q. iiij. qđ tūc sunt ne
cessarie plures resolutiones ⁊ plura rebannimenta. de quo in. c.
officij. ⁊ in. c. cum causa. extra de sentē. excom. ⁊ hic etiā per Bar.
¶ In glo. super verbo remissiones. in fi. solu. ſm Dy. qđ hic sunt
plures nunciationes respectu diuersorū operum: ideo requirū
tur plures remissiones in contrario erant plures obligationes
respectu eiusdem rei in obligatione deducte: iō ibi sufficit vnica
solutio ad tollēdas eiꝰ obligationes. Et no. bene diligenter id
qđ dixit hic Bar. qđ liberatio generalis facta a parte per pactū
gratuitū generaliter ista intelligitur nec restringit̄ ad ea de qui
bus erat lis: secus qñ fit ex causa trāsactiōis: q̄ illa restringit̄ ad
ea de quibus erat lis cū super talibus tantū possit fieri trāsactio
l. j. ff. de trāsac. Et sic videtur hoc approbare gl. l. emptor. §. luciꝰ.
ff. de pac. distinguentem inter pactum liberatoriū ⁊ transactio
nem licet ibi reprobet illam. ⁊ in. l. si de certa. C. de transac. dicēs
vtrobiqꝫ distinguendum an salua ratione directi sermonis pos
sit referri ad ea de quibus erat lis an nō: licet forte istud verius
per rationē preallegatā: q̄ transactio sui natura habet fieri sup
lite quod non est in pacto.

Si is cui. Satisdatione vel repromissione prestita vel
a iure remissa licite edificariꝰ pōt: nec ob hoc
est necesse adiri pretorē. h. d. ¶ No. ſm Ange. qđ hic videt̄ casus
quod ille qui tenetur satisdare vt penā euitet vel premiū conse
quatur si offerat fideiussoreʒ ⁊ dicat se paratum satisdare quod
istud sufficiat etiam si ille qui debet recipere nil dicat vel etiam
contradicat: nec erit necesse qđ ille qui tenetur satisdare promit
tat alteri cum fideiussore recipiēti pro illo cui debet satisdari qđ
est notandum scđm eum. ⁊ dicit se vidisse de facto. ⁊ bene facit. ff.
eo. titu. l. ait pretor. §. hoc autem interdictū. ¶ Not. bene glo. hic
magnā que tractat de multis remedijs ꝓtoris: ⁊ an sit necesse ꝓ
illis adiri. ⁊ tene menti dicta Bar. hic qui voluit qđ sententia la
ta super deducto per modum cause nō habeat obstare in alio iu
dicio ad alium finem agitato. de quo per Inno. in. c. cuʒ ecclesia
sutrina. de cau. pos. ⁊ proprie. facit etiā qđ tetigit Bart. in. l. fun
di. ⁊. l. sed si ante. ff. de excep. ⁊. l. qui rome. ij. duo fratres. ff. de ver.
obli. ⁊ ibi forte de hoc dicetur. ¶ Ultimo tetigit hic Bar. an pos
sit peti remissio denūciatiōis facte in alia materia: puta. l. si fun
dum. de rei vendi. ⁊ remittit ad. §. si quis ipsi pretori. ⁊ ibi nil di
cit. Tu potes dicere qđ de iure non videtur idē dicendū in alia
materia: quia cessat ratio posita. ff. eo. l. ait pretor. §. hoc interdi
ctum. ver. etenim. vnde posset consuli ei cui facta est denunciatio
hac forma scilicet qđ denuncians ostendat sibi iura que ipse alle
gat: ⁊ si ostendit poterit deliberare qd agendū si aūt nolit osten
dere poterit incitare possessorē rei vt agat ꝯtra denūciantē cōdi
ctione ex. l. diffamari. C. de inge. ⁊ ma. vt sic statuatur terminus
huic nuncianti infra quē agat: alias imponatur ei silentiū: iuxta
not. in dicta. l. diffamari. ⁊. l. si ea. C. qui accusa. non pos.

Qui procuratorio. Procurator nuncians nō
auditur vbi dubitatur de
22 mandato nisi de rato caueat. h. d. ¶ † No. ex tex. isto qđ lʒ procu
rator habeat instrumentū procuratoriū in manibus tēpore quo
protestatur seu nunciat: si tamen ille cui fit denunciatio negat il
lud verum cautio est necessaria: q̄ ex sola ostensione instrumēti
extraiudiciali non redditur res certa: quia possent multa obijci
contra instrumentū. ⁊ ita intelligatur iste tex. qđ est notandū. et
facit ad ea que habētur in. l. si quis inficiatus. ff. deposi. secus ta
men videretur si instrumentū ostendit̄ in publica forma: ⁊ etiam
datur copia vt possit deliberari. nam si postea nulla iusta causa
allegetur contra instrumentū videtur qđ non sit necesse satisda
ri ꝑ ea que habent̄ in. l. nomē. C. que res pig. obli. pos. ⁊. d. l. si qs
inficiatus. ¶ In gl. super ver. verius. in fi. prima vera. Adde tñ
circa intellectū. l. q ita. §. j. ff. ad treb. qđ no. Bar. in. l. filiussa. ff. de
dona. vbi videtur velle qđ requiratur ibi speciale mandatū pro
pter grauitatem preiudicij. Et adde etiā qđ glo. l. j. §. j. ff. de libe.
agno. forte nō voluit ponere regulam qđ in qualibet denūciatio
ne requireretur speciale mandatū sed solum in casu illius. l. licet
Bar. hic aliter alleget.

Qui remissionem. Qui remissionem petit su
stinet partes rei ⁊ sufficit
qđ caueat de opere demoliēdo. hoc dicit. ¶ In glo. super verbo
ratihabitione. in fi. Et sic patet hic intelligendo ꝙ petebatur re
missio prestando satisdationē de opere demoliendo. si autem pe
teretur q̄ diceret nunciationē fuisse nullā ratione persone nun
ciantis vel cause: vel dato qđ esset aliqua diceretur qđ in veritate
non habuit ius nunciandi tunc videtur qđ debeat satisdare de
rato cuʒ talis cautio tunc posset remitti: nec cautio de opere de
moliendo: vel de iudicato soluendo dictis duobus casibus videt̄
posse adaptari cū in sententia nō habeat iudex de hoc iudicare:
an opus sit demoliendū vel nō sed solū an nunciatio teneat vel
an habuit ius nūciandi. ⁊ si ferretur sentētia contra talem procu
ratorē in effectu esset solum absolutoria a petitione ipsius procu
ratoris. ⁊ sic veniret aliquid damnū ab eo: ideo nō placet intelle
ctus Ange. qui intellexit hunc tex. etiam in dictis casibus. ⁊ licet
possit condēnare in expēsis ratiōe victorie tamen ꝓpter hoc nō
satisdatur de iudicato soluendo per procuratorē ex parte acto
ris. iuxta no. in. l. j. C. de procura.

Si procurator. Qui defendit conuentum ex hoc
interdicto ex ea parte ne vis fiat
ei prestita satisdatione rei: alias sibi denegatur actio. hoc dicit
cum. ij. l. seq. ¶ No. ſm vnum intellectum qđ habens mandatū
ad nunciandum videtur habere mandatum ad reliqua accesso
23 ria ipsius actus nunciationis. ¶ † Nota qđ procurator rei non
habet cauere de rato principaliter. fallit quando executio senten
tie non posset fieri sine persona principalium et in causa status.
l. non solum. §. statu. ff. de procura. ¶ Item fallit secundo quādo
si fieret executio liberatus esset procurator licet dominus postea
contraueniret vt est videre in. l. pompo. §. si is. cum ibi not. ff. de
procura. de quo per Barto. aliquid. ff. §. proxi. ¶ In glo. super
verbo defensoris. ibi omitti possit. Solue quod ibi fuit verus ꝓ
curator in nunciando: ⁊ ideo censetur habere mādatum ad alia
accessoria vt hic tetigit glo. ⁊ in. l. ⁊ Jo. §. fina. Si autem nullum
habuisset mandatum tunc debuisset satisdare de rato: quia cau
tio illa bene potuisset committi: vt tetigit glo. in. l. non cogendū.
§. fi. Secunda solu. etiam est in se bona. Tertia solu. valde nota.
est: tamen non videtur vera; quia sequeretur secundū illam qđ
agens interdicto vti possidetis quia defendit suam possessionē
non diceretur actor qđ est contra. l. j. ff. vti posses. ⁊ quomodo tri
pliciter potest sumi verbum defendere: scʒ largissime: late et stri
cte prosequitur hic Bar. tangens in questione de excommunica
to ⁊ exbānito petente reuocationē tenute. cuius dicta etiam in
effectu sequitur hic Ang. Adde primo qđ in statutis videtur ꝙ
verbum defensio debeat sumi stricte. argu. l. quicquid astringen
de. cum ibi not. ff. de verbo. oblig. ¶ Item adde secundo qđ opi.
Bar. circa excōmunicatū ⁊ bannitum non placet hic Bald. qui
videtur tenere simpliciter ⁊ indistincte opi. Jac. de are. scʒ ꝙ de
beant admitti ad reuocationē tenute. Mouetur quia alias de
facili posset inferri eis iniuria qđ esset absurdum per no. in aut.
habita. C. ne fi. pro pa. ⁊. l. si longius. §. si filius. ff. de iudi. Et q̄
sequeretur alias qđ licentia vel tenuta concessa tempore feriato
non possit peti reuocari principaliter tempore feriato cum tali
tempore audientia denegetur. l. dies festos. C. de ferijs. quod ta
men videtur falsum per. l. si minor. in princip. cum sua glos. ff. de
euic. ⁊ ad. l. in tribus. ff. de iudi. respondet qđ verum est ꝙ susti
netꝰ partes actoris principaliter petens scilʒ solum quo ad hoc:
quia prouocat ad iudicium non quo ad alia ſm eum. Sed certe
opinio

opinio Bald. non videtur vera. primo quia responsio facta per eum ad. l. in tribus. videtur melius restringere literā: qꝫ melius restringeret. l. illam. ⁊ videtur etiam cōtra ibi no. per glo. ⁊ doc. Nec ob. prima ratio sua inquātum dicit ꝙ alʼs sequeret̄ ꝙ de facili posset eis inferri iniuria. primo quia hec ratio in se nō videt̄ bona. nam ſm eum sequeret̄ ꝙ si excōicatus vel bannitus spoliaretur possessione qđ posset agere interdicto recuperande cuius tamen contrariū est verum: vt est glo. ordinaria que cōmuniter approbat̄ in. c. ex insinuatione. extra de procu. ⁊ facit quod not. glo. in. c. in nomine dñi. xxiij. distin. Item secundo potest dici qđ imputandū est excōmunicato: quia non petit absolutionē. arg. regule damnū qđ quis sua culpa sentit. de regu. iur. in. vj. Item ipse excōmunicatus post absolutionem poterit agere de iniuria sibi illata tempore excōmunicationis ſm not. per Jo. and. post Inno. ⁊ Hosti. in. c. veritatis. extra de dolo ⁊ cōtu. Item posset forte iudex ex officio suo agere contra talem iniuriantem ex quo iniuriatus nō posset. arg. c. ad nostram. el. ij. extra de iureiuran. Item si inferretur iniuria in persona forte posset officium iudicis implorari ad instar serui enormiter male tractati a dño. l. j. insi. ſ. de his qui sunt sui vel ali. iur. Et ad instar etiā monachi male tractati per suū abbatem iuxta not. in. c. si. extra qui cle. vel vouen. lꝫ alʼs seruꝰ vel monachꝰ regulariter nō possit esse in iudicio. Itē ptꝫ qđ nō sequit̄ ꝙ debeāt posse agere principaliter pro recuperatione rerum ablatarum. Non obstat etiam quod dicit scđo videlicet qđ sequeretur qđ tenuta data tempore feriato nō possit reuocari tempore feriato: qꝫ certe talis consequentia non sequitur cum de separatis non sit recta illatio. l. si. ſ. de calum. et l. pap. exuli. ſ. de mino. ⁊ quia nō est eadem ratio. nam si tenuta datur in contumaciā excōmunicati non comparētis certe datur ⁊ non est imputandū ei pro quo datur cum delinquat faciendo illam: sed bene videtur imputandū excōmunicato volenti recuperare si non petit se absolui: sed quando tenuta datur tempore feriato est imputādū ei pro quo datur cum delinquat faciendo illam dari tēpore prohibito: ideo nimirū si nō potest postea aliquid opponere vel resistere illi qui petit reuocari tempore feriato. argu. l. in arena. ff. de inoffi. testa. qꝫ nil dolosius doloso ⁊c. Et sic patet ꝙ rationes sue nō obstant. ¶ Unde aduerte qđ triplex fuit opinio in hac materia. vna fuit Jaco. de are. quam sequitur Bal. ⁊ predixi qđ indistincte debeat admitti. ⁊ in hāc videtur etiā inclinare Spec. in ti. de contu. §. si. ver. sed pone reos. lꝫ aliqualiter videatur dubitasse: qꝫ signat argumentū in contrarium ⁊ non sol. de. c. exceptionis. extra de excep. ¶ Secunda fuit opinio Hosti. in. c. dilecti. extra de ver. sig. vt ibi refert Jo. and. in nouel. ⁊ etiam tangit in additionibus Spec. super dicto ver. sed pone. ꝙ indistincte repellatur excōmunicatus per dictum. c. exceptionis Jo. and. recitat opi. ⁊ nihil firmat. ¶ Tertia fuit opinio Bart. hic qui in effectu concludit ꝙ si principaliter venit ad defensam: ⁊ in cōsequentiā venit reuocanda tenuta tunc debet audiri per. l. si pupillus. §. j. ſ. de his que in frau. cred. et auf. ei qui iurat. C. de bo. auto. iu. pos. Et hoc casu procedat opinio Jaco. de are. ⁊ sequacium. Aut principaliter petit tenutam reuocari vel possessionem restitui ⁊ tunc non debet audiri per dictam. l. in tribus. ſ. de iudi. iuncto dicto. c. exceptionem. Et hāc sequitur hic Ange. non faciens mentionē de opi. Hostien. necꝫ Bal. sed hic occurrit dubium qualiter debeant intelligi verba Bart. de quo vidi sepe in practica dubitari cum lis sit in modo practicandi: vt patet ex predictis. Et quidam volunt dicere qđ aut excōmunicatus vel bānitus dicit tenuta data est contra me possessorem ⁊ non citatum. ⁊ per hoc sum turbatus in mea possessione vnde compareo pro defensione mee possessionis et peto illam reuocari in cōsequentiā: qꝫ tunc debeat audiri quasi tunc principaliter dicatur venire ad defensam: secus si dicat tenuta est data contra me in preiudicium mei tenentis ⁊ possidentis non citati quare peto illam reuocari quasi isto casu non videatur principaliter venire ad defensam: ideo non debeat audiri. Sed certe istum non puto esse intellectū Bar. nec puto aliquo dictorum casuum excōmunicatum debere audiri vt patere poterit ex his que infra dicent̄. vnde alius videtur esse intellectus verborū eius videlicet qđ si tenuta sit data in contumaciā citati nō comparentis quod tunc ius sit in modo practicandi. nam si excommunicatus vel bānitus compareat ⁊ dicat. domine iudex ego fui citatus ad instantiā talis fui contumax: ⁊ propter hoc tenuta fuit lata cōtra me. verum qꝫ non obstante contumacia iura volunt quod possim me defendere si volo me defendere oblata satisdatione de iudicio sisti ⁊ refectis expensis ego compareo pro mea defensione ⁊ talem fideiussorem prebeo de iudicio sisti: ⁊ paratus sum reficere expensas contumacie: ⁊ in consequentia debet tenuta contra me data reuocari tunc debeat audiri: quia iste videtur se defendere aduersus citationem prius de se factam cōtra quam licitum erat se defendere ex quo per illam est prouocatus ad iudicium: ⁊ sic sponte venire non videtur. facit quod habetur in. c. cum intra. extra de excep. ⁊ quod ibi not. Innocen. secus si in dicto casu simpliciter compareat coram iudice ⁊ dicat. domine iudex tenuta est data contra me ad instantiā talis: peto eam reuocari qꝫ de iure nō est data. nā tunc nō debebit audiri: quia tunc non venit ad se defendendum contra citationem de se factam sed principaliter petit tenutam reuocari. et per hoc sic mens sua satis patet ex iuribus allegatis per eum. ⁊ per hoc dico qđ quando excōmunicatus dicit tenutam nullam tanꝙ datam in preiudicium sui tenentis et possidentis ⁊ non citati: qđ siue dicat qđ veniat pro defensione possessionis siue nō debebit audiri qꝫ non potest dici venire ad se defendendū aduersus citationē de eo factam cum nulla sit facta etiam ſm suam assertionē. ⁊ ideo ex quo aduersarius nō citauit eum debet audiri. ⁊ dicitur venire voluntarie ad iudicium ⁊ non necessarie lꝫ fuerit turbatus in possessione: vt voluit Inno. in. d. c. cum inter. et glo. in. d. c. ex insinuatione. ⁊ per hoc etiam patet qđ non ꝓcedit indistincte quod dixit hic Ang. dum dixit qđ si excōmunicato ⁊ exbannito nunciatū est nouum opus quod debent audiri petendo remissionē cum videantur defendere se aduersus iniuriam que sibi infertur per nunciationē ⁊ sic sustinere partes defensoris: vt. ſ. §. proxi. nam hoc posset procedere in remissione que fieret prestita satisdatione extra iudicium: secus si faceret citari aduersariū ⁊ velut in iudicio peteret remissionem quia non debet audiri: quia propter iniuriam extraiudicialem nō potest alium ꝓuocare ad iudicium ex quo alius non fecit eum citari: vt voluit glo. in dicto. c. ex insinuatione. ¶ Ex predictis potest dici qđ opinio Bar. satis sit equa cum per eam concordent̄ opi. arg. eorum que habentur in. l. si finita. §. illud. ſ. titu. j. ⁊ extra de resti. spo. c. literas. cum similibus. tamen ꝓ opi. Hosti. multum facit: quia ex quo data est tenuta contra contumacem citatio facta habuit effectum suum in quo quiescit ille q fecit citari excōmunicatum. Et ideo cū non molestet ipsum excōmunicatū in iudicio sed sit contentus de dicto effectu ⁊ excōicatus cōtumax veniat videatur tunc venire voluntarie ex quo pro tunc iudicialiter non molestaret debeat tunc facere citari aduersarium qui eum pro tunc nō molestat. ⁊ videt̄ ꝙ nō deberet audiri de iuris rigore indistincte per ea que habent̄ in. d. c. cum inter. ⁊. d. c. exceptionē. ¶ Ultimo adde distinctioni Bart. primo quando interuenit procurator ex parte nunciantis. nam adde membrū quādo vellet agere actione in factum ex hoc edicto petens nunciationē confirmari. iuxta ea que habent̄. ſ. ea. l. §. qui opus. ¶ Item secundo adde aliud membrū quando defenderet dominū aduersus edificantē petentem remissionē. ⁊ isto casu videtur ꝙ si dubitetur de mādato debeat cauere de rato. nā alias non esset cōsultū aduersario vt patere poterit intuenti. Si tamē in actu nunciationis habuisset mandatū clarum est ꝙ ad predicta velut accessoria censetur habuisse vt tetigi superius. et facit quod tetigi in. l. ⁊ ideo. in glo. fi. quando vo interuenit procurator ex parte eius cui facta est nūciatio. adde primo membrum qñ vult defendere dominū aduersus agentē ꝓnunciationis confirmatione. Et isto casu si dubitatur de mādato necessaria est cautio saluo nisi constaret de mādato in aliquo preambulo vt dixi. ¶ Ultimo adde in vltimo membro quādo defendit in interdicto demolitorio. nam dicit ꝙ si defendit respondēdo iudicio sufficit cautio de iudicato soluendo ratione expensarū sed non ratione patientie operis demoliendi vnde illa ratione debet cauere de rato. nam hoc nō videt̄ bene dictum: quia imo indistincte videtur ꝙ sufficiat cautio de iudicato soluendo. nam si non prestetur patientia operis demoliendi ⁊ iudicatū sit opus debere demoliri tenebitur ad interesse. ⁊ istud videtur debere sufficere sicut aliquis defendat conuentū in actione personali ad dandū librum. nā sufficit cautio de iudicato soluēdo iuxta no. in. l. pompo. §. si is. ſ. de pcu. ⁊ lꝫ tradat vere si tamē nō habuit mandatū nō est transiatū dominiū ⁊ poterit dñs aduocare. nec obstabit si sñia lata cū defensore si nō apparet de mādato: et tamē dicit̄ satis esse consultū aduersario: qꝫ poterit petere estimationem. ⁊ sic igitur dicam in proposito.

Summarium.

1 ¶ Nunciari quibus possit nouum opus.
2 Nuncians dicere debet causam quare nunciet.
3 Nunciatio quandoꝗ causa iuris conseruandi fit ⁊ quādoꝗ causa damni depellendi.
4 Nunciatione facta cessare debet quis ab opere suo donec remittatur nunciatio.
5 Nunciatio noui operis extinguitur morte nunciantis.
6 Stipulatio pretoria ad cautelam venit ⁊ non ad augmentum.
7 Consensus eius cui fit protestatio an requiratur dum aliquis protestatur.
8 Patientia cū aliquo actu preambulo iuncta ꝯsensum inducit.
9 Protestatio contraria facto an aliquid operetur.
10 Actus agentium non operantur vltra intentionem eorum.
11 Protestatio nihil operatur facta circa ea que non pendent a voluntate nostra.

12 Protestatio inhibitoria cum iudicis autoritate fieri debet.
Executionem banni cuilibet permitti qualiter intelligatur.
13 Interpretatio fienda est in dubio vt actus potius valeat φ
14 pereat.

1 **On solum.** †Non solum proximo vicino sed etiaz vlterioribus poterit nouum opus nũciari.h.d. ¶In gl.super verbo quedam.in fi.Bar.limitat quod dicitur de vrbanis τ qd de rusticis.per id quod habetur in.l.seruitutes.§.publico.τ.l.fi.s.de seruitu. τ videtur sentire quod in rusticis seruitus vie vel itineris impediatur propter locum mediũ: sed dic illud verum si est locus priuatus:secus si publicus:vt patet ex no.in.l.qui sella.§.fi.hic allega.

Qui opus. No.cautelam quam debet seruare nũciãs nouum opus.τ facit quod habetur.j.ea.l.§.sciendum.ver.sed vt probari.

Si cum iure. Pro priuata nunciatione prestari debet satisdatio pro publica sufficit sola promissio.h.d. No.qd sufficere videtur qd nuncians dicat nouũ opus ne facias:tamen cautius videtur esse vt dicat nũcio ne qd noui operis fiat.iuxta ea que habentur in.l.j.in prin.τ.§.j.j.eo.
2 τ per Bar.in.l.de pupillo.§.meminisse.s.eo. ¶†Item no.arg. qd nuncians semper debet dicere causam quare nunciat. τ hoc videtur tenere glo.hic in ver.publico.sed dic hoc verum quãdo petitur:vel quando in prosecutione iudicij hoc petitur. de quo plene per Bar.in.l.j.in prin.s.eo.τ ibi plene per glo. ¶†In gl.
3 super verbo debeat.in fi. conclude quod si nunciatio fiat causa iuris conseruandi non causa damni depellendi non est vis an edificetur in publico vel in priuato recte considerando τ attẽta ratione litere sed solum debet attendi aut nuncians nunciat solum causa iuris priuati considerandi τ debent ei satisdari: siue edificetur in priuato siue in publico. nam quando edificatur in publico interdum potest nunciare causa sui iuris priuati cõseruandi:vt.j.eo.l.ait pretor.§.hoc autem interdictum.in glo. magna ad fi.τ patet exemplũ si edificatur in via publica iuxta domum meam:ita qd impediat mihi iter.nam tũc nedũ qd iuris publici causa interest mea sed etiã iuris priuati cũ per hoc deterioraretur domus mea nõ habens liberum iter.Interdũ fit nũciatio causa iuris publici tuendi:τ tũc siue opus fiat in publico siue in priuato sufficit repromissio per rationem litere.qꝛ de alieno iure videtur contẽni.potest etiam quando in priuato fit op⁹ fieri preiudicium publico vt quia edificatur contra mensuram traditam in.l.meuiana.τ.l.si cui.C.de edifi.priua.τ sic iste text. dum facit differentiam an edificium fiat in publico an in priuato debet limitari ₰m predicta.τ forte habuit respectuz ad cõmuniter accidentia:qꝛ quando fit in publico cõmuniter nõ fit preiudicium nisi publico iuri.Si autem fiat nunciatio causa damni futuri repellendi tunc si edificatur in priuato indistincte sufficit repromissio siue nunciatio fiat causa iuris priuati siue publici. Si autem fit in publico tunc indistincte debet satisdari:siue nũciatio fiat causa iuris publici siue priuati.Et est ratio diuersitatis secũdum Bar.post Jaco.de are.qꝛ nõ presumiꝛ qd tantã diligentiam habeat in publico:ideo magis grauaꝛ. Sꝫ hec ratio nõ videtur generalis.nam si quis edificat in littore maris tunc edificium trahit ad se solum.Et sic est verisimile qd nũcians habebit bonã diligentiã.facit.s.eo.l.j.§.nunc videamus.ver. qd si in mari.τ tamen tunc debet satisdari.ideo debes dicere qd ideo minus grauatur qui facit in suo quã ille q facit in publico: qꝛ ille qui facit in publico videtur facere ex quidã cõcessiõe iuris:iõ fuit cõueniens qd magis grauaretur.nã ille qui facit in suo:suo iure facere videtur:nec videtur sibi necessaria ꝯcessio iuris.facit qd habetur in.l.si quis in libello.j.de capti.

4 **Sciendum.** †Post nũciationẽ abstinere dꝫ ab opere suo quousqꝫ nunciatio remittatur τ assumendi sunt moduli per quos cõstare possit quantũ post nũciationẽ edificatũ sit.h.d.Et vt dicit hic Ange.istos modulos appellant stagiolos aliqui ₰m vulgare tuscorũ.aliqui etiam taliolos quibus vtunꝛ interdum macellatores τ etiã viuaterij.et si vna partium perdat taliolũ poterit compelli iudicis officio alia ad ostendẽdum suum. ¶Ultimo no.bene q tangit hic bar. quãdo actoris intentio ab ipso initio redditur dubia τ quando ab ipso principio est fundata.τ est quodãmodo certa ex iure cõi τ regulari:sed propter exceptionẽ rei reddiꝛ dubia an actor debeat obtinere vel nõ.τ notabiliter loquiꝛ hic.Adde tamẽ dictis suis qd in casu libertatis vꝛ qd siue quis agat siue ꝯueniatur dubia ꝓbatio debeat interpretari ꝓ libertate.ar.no.in.l.si pars.s.si pars heredi.pe.τ in.c.fi.extra de re iudi.licet Bar.hic sentiat contrarium quando allegans libertatem est actor.

5 **Morte eius.** †Nunciatio noui operis morte nũciantis extinguitur:τ alienatiõe loci nũciãtis cui nunciabaꝛ.morte vero denunciati vel per ipsius alienationem nõ extinguitur.h.d.₰m Bar.τ est iste.§.singu.no.qd nũciatio noui operis ex pte nũciantis est in persona τ ideo ei⁹ morte τ alienatiõe ex parte vero eius cui nũciaꝛ est in rem:ideo eius morte vel alienatione nõ extinguiꝛ.τ intellige primũ dicit re integra:alias nõ extingueretur alienatione vel morte nunciantis vt.hic:τ tetigit gl.j.τ eodẽ modo si res esset integra si quis nunciaret nomine suo τ suorũ heredũ:qꝛ tũc nõ finitur morte.arg.l.si vero nõ remunerandi.§.fi.cũ.l.seq.s.man.Quarte autẽ finiaꝛ morte re integra.τ qꝛ ꝑpter alienationẽ ratio assignaꝛ in litera licet nõ multũ clare:sed declara vt hic tetigit Bar. ¶Itẽ no.₰m intellectũ ea que interponunꝛ ad cautelã nõ ad augmentũ obligatiõis facit.l.j.§.si sub conditione.j.vt le.no.ca. τ qd habeꝛ in l.si cum.§.qui iniuriarũ.s.si quis cau. ¶In gl.fi.in fi.Bar.multum se inuoluit hic in intellectu huius tex.propter rationẽ illaꝫ
6 †qꝛ stipulatio pretoria ꝯsueuit venire ad cautelã τ nõ ad augmẽtum.τ finaliter dicit qd venit ad cautelã respectu ꝑsonarũ τ nõ ad augmentũ earũ respectu sed bene venit ad augmentuꝫ respectu ipsius obligationis seu eius qd in obligatiõe deuenit. Sed certe hec sua conclusio nõ videꝛ bona:qꝛ τ hic respectu personarum videtur venire ad augmentũ interposita stipulatiõe transeat nunciatio ad heredẽ nũciãtis:vt tetigit hic glo. prima hui⁹ §.in secunda sol.que etiã cõmuniter approbatur:lꝫ prima sit vera:τ tamen nõ interposita stipulatiõe non transibat re integra. vt hic patet. Item stipulatio pretoria nõ consueuit venire ad augmentum obligationis.l.j.§.si sub cõditione.j.vt le.no.ca.Et iõ nõ videtur procedere dictũ suum:ideo potes dicere qd ratio hic assignata in tex.in ver.qd si ex eo.dꝫ intelligi vt hic intellexit gl. ista.in prin.qꝛ arguitur de eo qd cõsueuit fieri per ptes ad potestatem legis.nõ aũt videtur intelligenda vt dixit Barto.τ aliĩ doc.videlicet qd velit probare dictũ suũ ex eo:qꝛ ista stipulatio est pretoria τ nõ cõsueuit venire ad augmẽtũ : qꝛ quãtum ad casum istum tũc ratio nõ esset bona.Nec obstat qd stipulatio ꝑtoria nõ consueuit venire ad augmentũ sed ad cautelã tantum:qꝛ illud verum regulariter.fallit vbi de mente pretoris aliter constat prout hic videtur cõstare ex interpretatione iurisconsultorũ ꝑ l.ait ꝑtor.§.hoc interdicto.j.eo.Et ex predictis patet qd Ange. hic sup gl.extinguiꝛ:nõ videtur bene dixisse.nã ibi reprobat secũdam solu.nisi nũcianti pro se τ suis heredibus esset permissum nã vt.s.tetigi dicta secũda solu.cõmuniter approbaꝛ.dicit tamẽ hic vnũ notandum qd lꝫ interdum nunciatio transeat ad heredem nunciantis vt quãdo res nõ est integra tamẽ hoc procedet quando ex postfacto reperitur aliquem adire hereditatem.sed si bona essent vacantia qꝛ nemo velit esse heres tunc isto casu finitur morte.argu.eorum que habentur in.l.j.C.de act.τ obliga. ¶Ultimo hic Bar.tractauit materiam protestationis primo ipsam diffiniendo.secundo ipsaꝫ diuidẽdo in quatuor ptes principalesꝫ in declaratoriã voluntatis τ ꝓhibitoriã ne aliqd fiat τ in icitatoriã vt aliquid fiat τ in certificatoriã eius qd est factũ τ quãlibet speciem subdiuisit vt in eo patet.Adde dictis suis. primo circa dictã speciem inquãtũ dicit qd protestatio simpliciter facta nõ porrigitur nisi ad illum actũ qui tũc fit vel postea in continenti nõ ad eũ qui ex interuallo per.l.qd per retentionem C.de vsur.cũ ibi no.τ bene facit licet nõ alleget.l.nã ad ea.j.de cõdi.τ demon.saluo nisi verba forent generalia τ directo ad futurũ relata.arg.no.in.l.si ita stipulatus.j.de fideiuſ.Naz adde qd contra hoc dictũ videtur facere qd habetur in.l.si ita scriptũ.j.de leg.j.per quã.l.videꝛ qd ꝑtestatio simplex porrigaꝛ etiã ad ea q fiunt ex interuallo.vnde si testator dixerit:si cui his legauero semel deberi volo.vꝛ qd talis ꝑtestatio operetur etiã ad legata q ex interuallo fiunt.Et ꝑ hoc bal.in.l.pacta nouissima.C.de pac. vꝛ reprobare hoc dictũ.Sed potes sustinere qꝛ illud sequiꝛ Jaco.bu.vt hic refert Bar.τ bñ facit dicta.l.qd ꝑ retentionẽ.τ.l.nã ad ea.Nõ ob.dicta.l.si ita scriptum.qꝛ potest responderi qd ibi nõ fiebat actus ex interuallo.qd patet:qꝛ fiebat in eadẽ vltima volũtate que dꝫ vno contextu fieri.l.heredes palã.§.fi.s.de testa. Et quod hoc sit verum patet:quia ibi dicit quod censetur nõ datum illud quod est ademptum:sed quando in diuersa voluntate fit tunc non ita cadit proprie dicta fictio:vt ibi not.τ in.l.heredes palam.§.si quid post.s.de testa.τ in.l.ad testium.§.signa. eod.titu. ¶Secundo adde inquantum tangit de protestatione declaratoria voluntatis in actu pendente ex voluntate protestãtis τ alterius.nam ex dictis eius collige primo triplicem intellectum in.l.cũ in plures.§.locator horrei.s.loca.primo quod protestatio ideo ibi non vitiat alias iuuat:quia nõ fuit facta in presentia partis.Secundus est quod ideo non vitiat quia fuit simplex τ ex interuallo actus fuit secutus.argumen.dicte.l.per retẽtionem.tertius est quod licet facta fuerit presenti protestatio τ habuerit respectum etiam ad futurum quod pars non consensit cui facta fuit ideo non iuuat quia per actum postea subsequẽtem videtur a protestatione discessum.Quartus intellectus colligitur ex his que originaliter notat Joannes mona. in regula ꝯnali.de regulis iuris in sexto.vbi per Joan.And.in penul.columna.τ tetigit Bald.in.d.l.pacta.licet allegetur Joan.mona.

quia ideo ibi non iuuat protestatio quia post protestationem nõ
interuenerunt simpliciter verba seu actus verbi sed interuenit
actus facti recepit res in horreo suo: ideo videatur a protestatio
ne recessum. allegat in argumen. c. solicitudinem. extra de appel.
ꝛ quia potentior tunc videtur actus facti quã verbi. allegat in ar
gumentum. xxij. q. c. cauete. secus quando interuenit actus verbi
tantum. ꝛ ita intelligatur. l. qui in alienam. §. fina. ff. de acquirẽ.
heredi. Et iste intellectus videtur satis notabilis: tamen contra
ipsum facit: quia actus agentium non debent operari contra
intentionem ipsorum. argu. l. non omnis. si cer. peta. ꝛ. l. legata
inutiliter. ff. de lega. primo ꝛ in. l. obligationum substantia. §. fina
ll. ff. de actio. ꝛ obli. ꝛ sic ex quo constat de mente per protestatio-
nem preambulam non videretur curandum an actus subsequẽs
sit actus verbi vel facti. ¶ Tertio adde circa intellectum. §. ita si
predixerim in. l. j. §. nau. cau. sta. Nam quia ibi videtur agi de im
pedienda obligatione que ex necessitate videtur contrahi cũ nau
ta ex quo semel tale officium suscepit tenetur suscipere volentes
intrare nauim cum rebus suis per not. in. l. j. §. j. ff. fur. aduersus
nau. Ideo ita demum ibi nocet protestatio facta per exercitorez
nauis si intrantes consentiant. ꝛ hunc intellectum sequitur hic
Barto. ꝛ fuit originaliter Pe. de quo per Cy. in. l. pacta. prealle-
ga. ꝛ ibi etiam per Barto. Sed aduerte quia ibi glo. sentit con-
trarium. nam subaudit ibi maxime. sed Bart. hic si ponderetur
videtur in effectu voluisse reprobare glo. illam. sed in dicto. §. itẽ
si predixerit. nititur saluare. ꝛ dicit glos. illam procedere quando
protestatio fieret anteꝙ iniretur nauis: sed si postea fieret tunc ꝓ
cedat opinio Pe. Nam magis videtur imputari secũdum eum
intrantibus ex quo intrant post protestationem ꝛ nihil dicunt
quã eo casu quo iam sunt in naui. Sed aduerte quia articulus
7 iste pendet ex alio † an quando fit protestatio parti requiratur
expressus consensus eius cui fit: an sufficiat tacitus non contra-
dicendo. Barto. hic si ponderetur videtur velle quod requira-
tur expressus in casibus in quibus dicit requiri consensum. sed
gloss. in. l. si fideiussor. in princip. ff. qui satisda. cogan. vult quod
sufficiat tacitus non contradicendo. idem in glo. in capitulo pri-
mo. xvij. distin. vbi aliquid de materia per glo. ꝛ Archi. sed con-
trarium tenuit Innocen. ꝛ Hostien. scilicet quod requiratur ex-
pressus in capitulo cumana. extra de electio. Et hoc etiam vide-
tur sequi ibi Joan. andr. ꝛ Archi. in capitulo diaconi. xxiij. di-
stinctio. Posset dici primo quod si fiat circa iudicialia sufficiat
tacitus consensus propter equalitatez iudiciorum. ꝛ sic loquitur
glo. in. l. fideius. secus in extraiudicialibus. vel forte etiam potest
dici quod etiam in extraiudicialibus sufficiat tacitus. argumen.
8 eorum que habentur in. l. filiusfamilias. §. ad macedo. † Nam
quando iungitur patientia cum aliquo actu preambulo videtur
inducere consensum etiam in actu preiudiciali vt ibi patet: quia
si pater intellexerit filiumfami. velle recipere mutuum per literas
eius non contradicit videtur consentire. Et idem videtur si rece
pisset ambassiatam per nuncium cum paria sint aliquid intima-
ri per nuncium vel per literas. l. qui autem. §. finali cum. l. sequẽ.
ff. de constitu. pecu. ꝛ facit etiam quod habetur in lege prima in
fi. ff. de contrahen. emptio. ꝛ. l. consensu. ff. de actio. et obligatio.
Et ideo in proposito ex quo in presentia partis facta est protesta
tio sibi ꝛ non contradicit videtur sibi fieri preiudiciuz. ꝛ per hoc
non ob. ratio Innocẽ. ꝛ Hostien. qui dicunt quod non debet ali-
cui credi pro se sed contra se. argumẽ. l. de etate. §. primo. ff. de in-
terro. acti. quia illud procedit in cõfessione: sed hic nos loquimur
in protestatione declaratoria voluntatis que fit fieri: ideo impu-
tet sibi pars si non contradicit. ar. d. l. de etate. §. j. ꝛ hoc forte vo-
luit gloss. in. §. item si predixerit dum subaudit maxime quasi for
te voluit quod non sit necesse quod expresse consentiat sed suffi-
ciat tacite non contradicendo. secus autem si expresse contradice-
ret: quia protestatio non iuuaret protestantem per no. in dicta. l.
si fideiussor. Et ita intelligatur ꝛ limitetur dictus. §. item si predi
xerit. ¶ Item adde quarto inquãtum facit differentiam an aga-
tur de limitanda obligatione in contractu verborum an in con-
tractu qui perficitur consensu. nam ista differentia non videtur
bona: quia etiam quando contractus perficitur consensu vide-
tur quod debeat attendi protestatio sicut et quãdo perficitur ver
bis cum eadem videatur esse ratio. argumẽ. l. illud. ff. ad. l. aquil.
cum similibus. ꝛ per illud quod statim dicam. nam ideo videtur
etiam procedere dum facit differentiam quando agitur de limi-
tanda obligatione in contractu verborum an inducatur diuersi
tas in substantia obligationis secundum legẽ primã. §. si quis
simpliciter. ff. de verborum obligationi. an vero inducatur in sub
stantia obligationis vt hoc vltimo casu non requiratur consen-
sus. sed in presenti sic: quia si protestor quod si promittam tibi
xx. non intẽdo me obligare nisi in decem: licet ista protestatio nõ
concernat diuersitatem in substantia obligationis secundũ no.
in dicto. §. si quis simpliciter. tamen videtur quod debeat recipi
consensus sicut et quando agitur de obligatione impedienda.
vnde sicut si dicerem si contingat me promittere tibi decem non
intendo obligari: requiritur consensus partis cui fit protestatio
secundum eum. ita videtur quod requiratur eo casu quo dixi qđ
si promittebam. xx. nolebam obligari nisi in decem arguendo de
toto ad partem. quod argumentum est licitum. l. que de tota. ff.
9 de rei vendica. ¶ † Item adde inquãtum tangit an protestatio
contraria facto que non compatitur cum ipso facto aliquid ope-
retur. nam videtur velle quod actus vitietur propter repugnan-
tiam. argumen. l. vbi repugnantia. de regulis iuris. nam adde
quod imo videretur protestationem reijci debere et actum valere
per not. in. l. cum precario. ff. de preca. et per not. in capitulo cum
M. ferrariensis. extra de constitu. vbi not. quod protestatio con
traria facto non valet: ꝛ remanet actus validus reiecta protesta
tione. ad idem quod habetur in capitulo solicitudinem secundũ
vnũ intellectum. extra de appel. ad idez quod habetur in clemẽ.
gratia. de rescrip. Sed aduerte quia videretur facere pro Bart.
c. solicitudinem secundum intellectum quem ibi sequitur Joan.
andr. scilicet quod ibi protestatio non reijciatur. nam loquitur
ibi in eo qui appellauit ꝛ post appellationem litigat coram iudi
ce a quo vel eius proxime superiori. vel post appellationez inter-
positam litigabat coram iudice a quo vel coram metropolitano
cũ protestatione quod non intelligebat recedere a protestatione.
nam ibi loquitur secundum predictum intellectum quod prote-
statio valet sed tanꝙ contrarius non est audiendus: cum tamen
videretur quod ex quo protestatio est contra formam ipsius facti
deberet reijci per dictum capitulum cum marchio. istud dubium
non reperio bene declaratum. forte potest dici quod vbi protesta
tio fit in iudicio procedat capitulũ solicitudinez. quia tunc satis
est quod propter contrarietatem protestationis cum ipso actu de
negetur audientia protestanti in iudicio: secus in extraiudiciali-
bus vbi protestatio ad dictum effectum non potest operari: ideo
tunc reijciatur ipsa protestatio ex quo est contra substantiã actus
per not. in dicta lege cum precario. et in dicto capitulo cum mar-
chio. nec ob. dicta lex vbi repugnantia. quia intelligit vbi alias
resultaret contrarietas quasi ex vi protestationis que fiat contra
ipsum actum. argumen. dicte. l. cum precario. ꝛ aliarum prealle-
ga. Ita posset intelligi in casu dicti. c. solicitudinem. Item etiam
adde quod quando protestatio fit in iudicio ꝛ actus sequitur ex
interuallo videtur quod semper sit recessum a protestatione nisi
sit repetita per not. per Archi. in capitulo diaconi. xxiij. distin-
ctio. vbi dicit quod si aliquis protestatur quod per ea que respon
deat omnino intendit litem contestari si postea ex interuallo re-
spondeat negando non repetita protestatione videatur ab illa
recessum. et ideo dat cautelam quod semper repetatur. et dicatur
non discedendo a protestatione iam facta. Et hec opinio potest
procedere quando protestatio fuisset simplex: alias ex quo prote-
10 statio est declaratoria voluntatis ipsius protestantis. † et actus
agentium non operantur vltra eorum intentionem: vt lege non
omnis. ff. si certum petatur. nõ video etiam quare in iudicijs pro
testatio non requiratur. Item tene menti conclusionem: an pro-
testatio possit fieri procuratori: quia fieri potest eo casu quo eius
scientia nocet domino. quod quando fit patet ex lege procurato
ris. in princip. ff. de tribu. Item tene menti an necessario habeat
fieri in scriptis: quia regulariter non per. l. pactum quod bona fi
de. C. de pactis. fallit quando succedit in locum actionis: vt in ca-
su. l. vt perfectius. C. de an. except. vel quãdo alias esset in iure ex-
11 pressum: vt in autenti. hanc autem. C. de non numera. pecu. † Itẽ
tene menti quod vbi protestatio fit circa ea que non pendent a
nostra voluntate nihil operatur per nota. in lege alimenta. C. de
neg. gest. Et per hoc consueuit dici quod illa clausula que poni-
tur in libellis saluo iure addendi ꝛc. nihil operatur: quia nõ po-
test pars addere vel minuere vltra quam sit permissum a iure. et
de hoc est gloss. ordinaria in capitulo inter dilectos. extra de fide
instrumen. ꝛ facit quod notat Bart. in. l. cum procurator. infra
12 eodem. ¶ † Item circa inhibitoriam protestationem tene menti
cautelam quod fiat iudicis autoritate: quia ei tunc debet credi li
cet pro tunc veritas cause non ostendatur per legẽ finalẽ de lege
commi. Item tene menti multiplicem intellectum legis secunde
infra quod falso tutore autore. nam dicta lex secunde primo po-
test intelligi quando non fiebat protestatio per eum cuius prin-
cipaliter interesset: ideo credi non debuit. Secundo licet esset
facta per eum cuius principaliter interesset ille cum quo erat cõ-
tractum volebat vti protestatione: et sic non debet posse ex quo
ipse non credidit protestationi. ¶ Item tertio: quia ideo non
auditur allegans protestationem: quia certabat de lucro. secus
si de damno. per nota. in. l. si fundum. C. de rei vendicatione.
¶ Item adde inquãtum tãgit ꝙ fit inhibitio ne fiat: quia illud
quod erat obligatus non facere non dicit qđ si volo occidere ti-
tium exbannitum qui dicit se rebannitum ꝛ protestatur qđ non
offendat eum non teneor sibi credere nisi offendat. nam adde qđ
si potest ipsum capere ꝛ nõ occidere non videtur qđ in dubio de-

beat occidere. argu. eius quod no. Pau. in clemen. j. de re iudic. vbi dicit qd lz exceptio nullitatis nõ debeat admitti contra petentem executionem in casu illius clemen. vt quia habebat tres sententias conformes illud procedit nisi executio esset irretracta
13 bilis sicut est in executione pene personalis. †Sic videtur dicendum in proposito quod licet cuilibet sit permissa executio bãni videtur hoc. verum nisi legitima exceptio obijciatur & non eludatur in effectu executio sententie prout est in casu isto ex quo potest capere: sed dictum Bartoli potest procedere quando non permitteret se capi: & vellet aufugere: qz presumptio esset qd causa differendi & fugiendi obijceretur: & sic non teneretur ei credere. arg. l. satis aperte. C. de falsis. & eius quod no. glo. in. §. si vero etiam quidam vir. in auť. de exhi. reis. col. vj. vbi glo. dicit qd ex fuga surgit presumptio contra fugientem. ¶ Item circa incitatoriam tene menti pro practica quando emptor denunciat venditori qd non sufficit scdm Bar. denunciare litem motam nõ etiã denunciet qd veniat ad defendendũ per. l. si parẽtes. & l. emp. C. de euic. Nec sufficit etiam talis denũciatio nisi in publica forma ostendať libellus porrectus contra eũ & citatio: & qd nõ sufficiat simpliciter denunciare litem motã vt tenet hic Bar. & in. l. denũciasse. ff. de adul. lz glo. contra in. l. emptor. C. de euic. & idem Dy. & Joan. an. in addi. Spec. in titu. de emp. & vend. vt mihi videť circa fi. videtur tenere idem qd Bart. & sine dubio illa practica est tutior tamen pro practica glo. & Dy. videť esse text. in. l. si cum questio. C. de euic. vbi videtur probari qd sufficiat etiã si denuncietur simpliciter litem motam. vnde lz fatear qd non teneať venire ad defendendũ tamen nõ sequitur qd etiam illud sit necesse vt illud sibi nuncieť: imo videtur quod sufficiat denunciari litez motam cum ex hoc debeat scire se obligatũ venire ad defendendum: cautius tamen est propter vitandas opi. seruari opi. Bar. ¶ Ultimo tene mẽti qd si interpellauit creditor in loco vbi debitor nõ potest cõueniri quod in dubio videtur interpellare vt ibi soluat. & sic non valet interpellatio. l. si cũ dies. §. si arbiter. ff. de
14 arbi. ¶ †Nam videretur oppositũ cum in dubio potius debere mus interpretari vt actus potius valeat quã pereat. arg. l. quoties. ff. de verbo. obliga. sed potest dici qd hoc contingit ex eo quia a iure dictus actus videtur habere certam interpretationem per dictum. §. si arbiter. Et forte ius dedit illam interpretationem: quia possibile esset quod debitor in pluribus locis sortiretur domicilium. & sic non bene potest limitari vt videať facta ad alium certum locum extra eum in quo fit. & precipue etiã pondera qd si ex dispositiõe statuti vel legis quis incurrit penã si aliquid non fecerit non expectatur quod desinat posse licet secus in contractibus. l. ita stipulatus. ff. de ver. oblig. & facit quod not. Bar. in. l. suus. ff. de here. insti. & quod habetur in. l. ij. §. confestim. ff. ad trebell. ¶ Et de materia protestationis tetigit hic Bar. plenissime ex cuius dictis vltra alia nota duo precipue inquantum tangit etiam protestationem inhibitoriam qd nõ valet pro teste quando fit ne fiat id quod salua honestate pretermitti non potest: licet alias de iure non possit pretermittere per legẽ quintus. ff. manda. & hoc not. propter not. per glo. in. l. antepe. ff. de procu. de qua etiam hic per Bar. ¶ Item not. illud quod tangit circa incitatoriam. nam tangit multa que sunt vtilia in materia more in. l. si ex legati causa. ff. de ver. obli. & l. quod te. ff. si cert. peta. & l. mora. C. de vsuris. & de materia etiam per glo. & Jo. an. post Hosti. in. c. cum. M. extra de consti. & ibi etiam per Abba. in suis distinctionibus. & in. c. cumana. de elect. vbi aliquid per glo. & Jo. an. post Inno. & Host. & per Abba. ibidem in suis distinctionibus. Et tene menti dictum singulare Inno. ibi in practica. nam dicit qd quando aliquis comparet coram aliquo iudice ordinario vel delegato & non vult consentire in eum nõ debet dicere simpliciter quod comparet premissa protestatione qd nõ intendit in eum consentire. nam si hoc sic simpliciter faciat posset iudex eum reputare contumacem & procedere contra eũ tanqȝ contumacem ad penam excommunicationis si esset ecclesiasticus vel aliam que consueuerit contra contumaces imponi de qua in. l. ij. ff. si quis in ius voc. non ie. alle. c. certum. xj. q. iij. & qd leg. & no. in. c. j. extra de iudi. vnde dicit qd cautela est quod protestetur. quod non intendit consentire in eum nisi si & quatenus de mandato teneatur quod tene menti pro practica. de materia etiam per Jo. mo. & Jo. an. in reg. in generali prealť. & per glo. & Archi. in. c. j. xvij. dist. & in. d. c. diaconi. xxviij. dist. & aliquid etiã per glo. & Cy. & alios docto. & maxime per Bar. in. d. l. pacta nouissima. facit etiam quod habetur in. l. si quis in prin. testamenti. ff. de legatis. iij.

a ¶ Furioso. vide Bart. ff. in. l. j. §. nunciatio. isto titulo.

Summarium.

1 ¶ Creditor quando efficiatur in rem suam procurator.
2 Seruitus vie predio vrbano deberi potest.
3 Nunciare nouũ opus nõ semper põt qui seruitutẽ vẽdicare põt.

Creditori. Etiam creditori cui res est obligata pro iure seruitutis permittitur nunciare. h. d. ¶ † Not. qd eo ipso quod obligatur res pignori videtur quodãmodo creditor factus procurator in rem suã pro iure ipsius rei. facit quod habetur in. l. j. §. fi. ff. de remis. & quod habetur in. l. si pignori. ff. familie hercis. & in. l. j. in fi. ff. vsufru. quemadmo. ca. & quod dictũ fuit in. l. j. & ij. ff. eo. ¶ In glo. j. in fi. hanc sol. qd sit diuersitas inter seruitutem rusticam & vrbanam etiam tenuit glo. in. l. j. in prin. ff. eo. Et forte potest saluari attenta communi accidentia ex eo quia seruitus vie & itineris est seruitus rusticorum prediorum. l. j. & ij. ff. de ser. vrba. pred. sed seruitus altius non tollendi & similis est seruitus vrbanorum prediorum. l. j. ff. de serui. vrba. predio. Et ideo licet habens seruitutem vie non possit nunciare nouum opus. l. qui viam. ff. eo. & tetigi in. l. ij. ff. eod. vbi plene de materia. & ibi tetigi communem. † Et posset hec seruitus etiam interdum deberi predio vrbano. tamen quia communiter hoc non cõtingit sed communiter contingit quod debetur predio rustico ideo inspecta cõmuni accidentia hec sol. posset procedere. fateor tamen quod si casualem contingeret seruitutem me deberi predio vrbano non haberet locum ibi nunciatio per generalitatem. d. l. qui viam. & per ea que dixi in. d. l. ij. ¶ In gl. ij. ibi: quia fallit &c. † Not. bene ex glo. quod non valet consequentia quis potest vendicare seruitutem ergo potest nunciare nouum opus illi aduersus quẽ potest vendicare: quia patet instantia in. l. qui viam. & sufficit dare instantiam ad tollendam consequentiam: vt est glo. not. in. c. sicut vrgeri. j. q. j. Et per hoc videtur posse defendi solu. quam dat gloss. in. l. j. ff. si vsufru. peta. que dicit qd vsufructuario non cõpetit directa actio confessoria pro seruitute: sed bene competit vtilis pro qua facit quod habetur in. l. j. §. idem iuliano. ff. de remis. licet Barto. reprobet eam in. l. j. in fi. ff. eo. dicẽs qd si competeret sibi vtilis confessoria posset illam intentare etiam aduersus dominum per no. in. l. si culpa. cum glo. sua. ff. de rei vendi. Et sic debet posse domino suo nunciare nouum opus quod est contra dictam. l. j. in fi. nam non valet consequentia predicta potest vendicare seruitutem ergo potest nunciare nouum opus: vt patet ex predictis.

Summarium.

1 ¶ Nunciatio operis noui fieri potest furioso & infanti.
2 Furiosus vel infans an teneatur ex facto tutoris.

Operis. Nũciatio noui operis fit in rem non in personam. et ideo contra furiosum & infantem fieri potest. h. d. cum. l. seq. ¶ † No. qȝ nun
1 ciatio noui operis potest fieri furioso [a] & infanti qd
a potest exponi id est contra furiosum et infantem sit tamen alijs intelligentibus ibi existentibus puta fabris vel operarijs: vt hic in l. cuilibet. potest etiam intelligi vt litera sonat quia sufficere videtur quod facta sit presentibus pluribus publice ita qd possit transiri in notitiam administratoris furiosi & infantis. Nam si potest fieri ibi nemine existente prout fieri potest sm opi. gloss. & communem de qua in. l. de pupillo. §. qui nunciationem. ff. eo. multo fortius poterit fieri furioso et infanti non tamen videtur quod tunc ligentur nisi postqȝ deuenerint in notitiam administratoris. per ea que habentur in. d. §. qui nunciationem. et hic in gloss. iij. ¶ In glos. j. in fi. vel dic quod dicitur in rem propter formam nunciandi que non debet fieri in personam seu personaliter & sic non debet dirigi ad certam personam puta ne edifices sed debet fieri impersonaliter puta ne edificetur. l. ait pretor ff. eo. & adde que dicam in. l. si procurator. ff. eo. ¶ In gloss. super ver. infanti. ibi vt possessionem perdat: subaudi: non tamen acquirat eam furioso cum non habeat animum. facit. l. quod meo.
2 §. si furioso. ff. de acqui. posse. † Et adde ibi non preiudicat infanti. subaudi vt ipse infans vel furiosus teneatur ad impensas nisi post scientiam tutoris vel curatoris existẽtium soluendo. sed ad patientiam obligantur incontinenti nunciatione facta. quia ad eam obligãtur etiam ignorantes. l. fi. ff. eo. & in. d. §. nunciatione. de quo dic vt ibi dictum fuit sm Ange. aduerte tamen quia quod dixi. existentium soluendo videtur idem. & si non fuit soluendo licet tunc possint liberari cedendo actionem. per. l. fi. ff. pe admini. tuto.

Ex operis. Stipulatio de opere demoliendo committitur ad id quod iudicatũ erit. h. d. ¶ No. quod dixi in summario. & non placet quod dixit hic Ang. videlicet qd committitur incontinenti veritate inspecta si est edificatum iniuste sed anteqȝ per sententiam declaretur commissio est sine effectu imo videtur cõmitti tantummodo cum vendicatur vt hic videtur innui non violando literam. & ff. eo. l. stipulatio. §. habet. non enim promittit simpliciter demolire opus si iniuste est edificatum sed si apparebit seu iudicabitur iniuste edificatum. facit quod not. in. d. l. stipulatio. §. habet.

Summarium

Summarium.

1 Procuratori litis non potest solui nec liberat debitorem.
2 Nuncians vt procurator si de mandato dubitetur de rato cauere tenetur.
3 Mandatum speciale non requiritur ad remissionem faciendaz.
4 Nunciare iterum non licet pendente virtute stipulationis de demoliendo opere.
5 Procurator qui ad nunciandũ constituitur hoc ipso ad remittendum stipulationem prestita satisdatione constitui videtur.
6 Geminatio appellationis non inducit recessum a prima.
7 Productionibus pluribus factis an attẽdi debeat prima an vero secunda.

Cum procurator. Hec lex in sui principio legitur i gl. duobus modis. vno quod sit hic. §. in ver. si dominus. alius est intellectus quod ibi non sit. §. sed continuetur. ꝛ prout est. §. debes habere in litera etiam remissionem. post versi. dominum habiturum. Sed prout non est. §. debet esse copula ꝛ non dictio etiam: vt hic etiam tetigit glo. tamẽ si habeatur. §. potest exponi et pro etiaz. Et quia planior est intellectus qꝺ sit. §. in ver. si dominus. ideo illum intellectũ tene. Et aduerte quod glo. hic in ver. remissio. declarat principium huius. l. Sed glo. hic secunda declarat. §. si dominus. Et sic quodammodo inordinate processerunt gloss. ꝛ in hoc principio tene lectu. Azo. scꝺm quam hoc intendit hoc principium. Sicut nomine domini nunciatur nouum opus ita eius nomine nunciationis remissio est faciẽda.
1 h. d. ¶ † No. secundum vnum intellectum quod licet procuratori litis non possit solui nec possit liberare debitorem. l. hoc iure. ff. de sol. ꝛ. l. sed si tantum. ß. de pac. videtur tamen qꝺ procurator constitutus ad nunciandum possit nunciationem remittere satisdatione recepta nedum pure sed etiam conditionaliter ꝛ ad
2 diem. facit qꝺ not. hic in. §. si dominus. ¶ † Item not. quod vbi aliquis nunciat vt procurator ꝛ dubitatur de mandato tenetur cauere de rato qꝺ prosequitur hic Ang. tractando an indifferẽter quando interuenit agendo vel defendendo ꝛ similiter ex parte eius cui facta est nunciatio agẽdo vel defendẽdo. ꝛ similiter ex parte eius an habeat cauere de rato. ꝛ in effectu tangit q̃ dicta sunt in. l. de pupillo. §. fi. ꝛ ibi per Bar. in distinctione sua. ¶ In glo. super ver. remissionis. que licet in se est bona excepta scꝺa que communiter reprobatur per id qꝺ tangitur in tertia. nam eoipso qꝺ datur mandatum ad nunciandum videtur dari mandatum etiam ad remittendum prestita satisdatione vel ad defendendum dominum in causa remissionis. facit quod dictũ
3 fuit in. l. ꝛ ideo. ꝛ qꝺ ibi no. in glo. fi. ß. eo. † Et sic non est verum qꝺ requiratur speciale mandatum ad remissionem faciendam. qꝺ intellige quando vult remittere prestita satisdatione sed si velit liberaliter ꝛ gratis remittere non posset sine speciali mandato. ꝛ ita saluetur secunda lectu. argumen. l. filiusfa. ff. de dona. fateor tamen quod si peteretur remissio coram iudice ꝛ iudicialiter deberet tractari qꝺ posset defendere dominum ꝛ ad hoc videtur habere mandatum per ea que supradicta sunt. ꝛ que habẽtur in. d. l. ꝛ ideo.

Si dominus. Iste. §. legit quatuor modis vt pꝫ in scꝺa glo. huius. l. ꝛ ẽm Bart. vltima lectura que fuit Azo. est plana. ꝛ hoc intendit. Si post nunciationem intra diem comprehensum in stipulatione interposita propter noui operis nunciationẽ dominus nũciat nouũ opus
4 committit stipulatio. secus si post diem. hoc. d. ¶ † No. qꝺ donec pendet virtus stipulationis de opere demoliendo non est licitũ iterum nũciare. ꝛ ratio esse potest qꝛ cum per stipulationem interpositam sit licitum procedere in opere. l. pretor. §. deinde. ff. eo. postea sit nunciatio pendente virtute stipulationis. videtur enĩ quietari edificans qꝺ non est licitum ex quo satisdationem prestitit. vt patet in. d. §. deinde. ¶ In glo. super verbo rata in fine. primam lectu. dicit Bar. in se esse veram. sed non ad tex. qui videtur loqui quando dies fuit appositus in stipulatione noui operis ꝛ non de rato. Sed Ange. dicit qꝺ in se non videtur vera. nã interest nunciantis quod nũciatio procuratoris non habeatur rata qꝛ tunc non destruetur opus nouum post nunciationem. facit qꝺ not. in. l. non cogendum. §. fina. ß. de procura. vnde dicit qꝺ non videtur interesse aliquod quod habeat ratum nisi forte ille qui cauit pretendat interesse qꝺ cum dominus nunciat non inuenit fideiussores de nouo quos inuenire multoties est difficile. l. ij. §. fina. ß. de iudi. Sed certe si procurator receperat satisdationem de opere demoliendo satis videtur verisimile qꝺ illos eosdem poterit habere modo cum dominus nunciat. Ideo vt clare procedat hec lectu. ꝛ sequentes respectu contrarij quod tetigit Ange. potest intelligi qꝺ procurator cadit sub certa pena in qua non inspicitur interesse. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbo. obligatio. Secunda etiam in se est vera: sed non applaudet litere: sed planior quarta. Tertia lectu. non applaudet tex. quia etiam post diem vigeret virtus stipulationis. ꝛ ideo non debet
5 posse post diem nunciari. ¶ † Nota tamen ex secunda ꝛ tertia qꝛ procurator constitutus ad nunciandum hoc ipso videtur constitutus ad remittendum stipulationem satisdatione prestita: ꝛ qꝛ tunc remittere potest pure ꝛ in diem: ꝛ sub conditione. Item qꝺ potest remittere sine aliqua satisdatione si infra certum tempus denunciatus probauerit se iuste edificasse. ¶ Extra glo. adde dictis Barto. primo inquantum dicit quod vbi nulla est prestita satisdatio qꝺ faciendo secundam nunciationem post primam videtur a prima recedere cum nunciatio assimiletur mãdato. l. nõ solum. §. morte. cum ibi not. ß. eo. Et per secundum mandatum videtur recedi a primo. l. si quis cum procuratorio. §. finali. ß. de procu. nam certe ille. §. finalis hoc non probat quia ibi loquitur quando secundum mandatum non continet precise idem quod primum: sed diuersum qꝛ per primum mandatum erat datus vnus procurator. ꝛ per secundum datur alius. sed hic in casu nostro vtraqꝫ nunciatio precise continet idem ꝛ videtur fieri potius ad exaggerandum ꝛ augendum desiderium nunciantis q̃ vt videatur recedi a prima sicut contingit in eo qui sepius interpellat debitorem quia non videtur recedere a prima interpellatione. l. qui rome. §. coheredes. ff. de verbo. obligationi. Et in eo qui sepius petit apostolos. l. j. ff. de libel. dimis. ꝛ in cle. quamuis rigor. de appellatio. ꝛ facit quod habetur in. l. iiij. ß. de pignora. actio. ꝛ qꝺ notat Joan. an. in. c. bone. circa princi. extra de appellatio. ꝛ quod habetur etiam in. c. Lotharius. xxxj. qꝺ. ij. ¶ Item adde secũdo inquantum tangit an si quis bis appellauit valeat secunda appellatio an prima. ꝛ tenet quod prima que rescindit pronunciatum. l. j. in fi. ad turpilia. ꝛ sic non potest amplius extingui per secundam. l. nam ꝛ si. §. rumpendo. ff. de iniusto testa. nam alia ꝛ secunda fuit opinio. Ang. contraria. videlicet quod secunda valeat ꝛ non prima dummodo vtraqꝫ fuerit facta infra tempora appellandi. mouetur quia re integra licitum fuit recedere a prima ꝛ per secũdam intelligitur recessum ab ipsa prima. allegat. l. si quis libellos. C. de appellatio. ꝛ hec dicit vera quando vna sola sententia emanauit. Sed si iudex primo tulit interlocutoriam a qua ego appellaui. ꝛ sic per eam fui exemptus a iurisditione sua: sed deinde fert diffinitiuam: non propterea intelligor renunciasse appellationi ab interlocutoria. allegat nota. per Joan. an. post Innocen. in. c. dilecto. ad fi. extra de appellatio. ꝛ pro hac opi. Ange. posset allegari si tenemus opi. Barto. de qua ß. dixi. s. quod per secundam nunciationem recedatur a prima. nam eodem modo videtur dicendum quod per secundam appellationem recedatur a prima: cum appellare secundo ꝛ recedere a prima. ꝛ nunciare secundo ꝛ recedere a prima pendeat a potestate partis. ꝛ sic videatur vtrobiqꝫ eadem ratio nisi dicas qꝛ aliud in nunciatione quia illa habet similitudinem cum mãdato: que ratio cessat in appellatione. ¶ Sed aduerte qꝛ alia fuit opinio quod vtraqꝫ teneret ꝛ esset in potestate partis quam velit prosequi. ꝛ hec fuit opinio abbatis cum qua transit Joan. an. in. d. c. bone. extra de appella. ꝛ hanc opi. sequuntur domini de Rota in suis antiquis decisionibus conclusione quingentesimasexagesimatertia. Et hec opi. forte seruaretur in foro canonico in practica propter opi. docto. iuris canonici ꝛ etiam decisionis rote in foro ciuili non libenter discedunt assessores a Barto. tamen forte de iure verior est opi. Barto. per rationem suam quia secũda nil potest operari circa ipsam sententiam ex quo prima extinxit pronunciatum. nec est verum qꝺ ferendo secundam videtur recedere a prima: quia ex quo fit super eodem videtur potius fieri ad exaggerandum ꝛ augendum desiderium appellantis q̃ vt discederetur inde per not. in. d. c. bone. ꝛ. c. lotharius. ꝛ facit quod. ß. dixi. Nec ob. l. si quis libellos. allega. per Ange. per Ange. quod licet qꝺ qui semel appellauit potest recedere ab illa ꝛ repetere libellos appellatorios ꝛ interponere secundam: non tamen dicit qꝺ interponendo secundam videatur in dubio recedere a prima ex quo super eodem appellat ꝛ ad eundem iudicem. secus forte si ad diuersum: vt si prius appellasset ad metropolitanum ꝛ postea appellat ad papam. argu. l. si quis cum procuratorio. §. fi. licet hoc vltimum non ponam omnimodo pro cõstanti. Et hec vera quando appellatio est interposita ex interuallo. sed si quis eodẽ tempore diceret sepius appello appello appello non esset nisi vnica appellatio pluries vociferata per nota. in dicto. c. bone. ꝛ. c. Lotharius. ꝛ. l. iiij. ß. de episco. audien. in eo quod ibi dicitur de eo qui dixit solue solue solue solue. licet ex equitate in casu petitiõis apostolorum triplex petitio eodem instanti facta habeatur pro
6 trina. vt. d. cle. quamuis rigor. ¶ † Et ad predicta nota qꝺ geminatio appellationis non inducat recessum a prima. bene facit qꝺ not. glo. in clemen. si ante. de dolo ꝛ contu. ¶ Tertio adde inquãtum tangit de eo qui appellauit viua voce a diffinitiua saluo iure appellandi in scriptis si postea appellet in scriptis infra decẽ. nium a tempore sententie an inspiciatur prima appellatio vel secunda. ꝛ concludit qꝺ prima quasi sit vnica redacta postea in scriptis. facit. l. vnum. ff. de testa. Nam adde qꝺ si a principio constat

de mente appellantis illa debet seruari in dubio videtur qd sit standum declarationi sue .i. debeat fieri interpretatio prout sibi est vtilius per .l. si quis intentione. ff. de iudi. Cum igitur dicta verba saluo iure appellandi in scriptis sint dubia ꝛ possint dupliciter intelligi vt ipse inserit primo vt exponantur .i. si nō appellauero in scriptis. scdo .i. saluo iure redigendi in scriptis ꝛ vtilius sit ipsi appellanti primo modo intelligi: qꝛ per hoc habebit maius tempus ad prosequendum. ergo videtur qd sic in dubio debeat intelligi ꝛ presertim si hoc declaret. Nam ꝛ hec pars etiā benignior est vt sic in dubio interpretemur non esse lapsam instātiam cause appellationis vt sic possit vnicuiqꝫ iustitia ministra-
7 ri. ꝛ sic videtur amplectenda. vt .l. benignius. ff. de legi. ¶ † Vltimo adde inquantum tangit an si pluries est facta productio sup eodem an attendatur prima productio an secūda ꝛ non decidit. nam dixit hic Ang. qd si loquimur hic de productione libelli sepius facta: tunc per scdam productionem intelligitur recessum a priori quando coram eodem iudice sunt facte ꝛ tali tempore facta est vltima qd potuit recedi a prioribus. vt qꝛ non erat aduersarius citatus iuxta id qd habetur in aut. qui semel. C. quomodo ꝛ quando iud. Adducit simile qd dixit .s. post eum de scda appellatiōe per quam videtur recedere a prima. sed certe in ipsa appellatione dixit .s. contrarium. vnde forte non procedit hoc dictum cum per secūdam productionem libelli videatur recedi a prima ꝛ sic videtur qd possit iniri prima. Si autem esset facta positio tali tempore qd non possit recedi a prima: tunc posterior productio esset nulla sm eum cum impossibile sit pluries libellari in eadem instantia cum vna sola possit ferri sententia ꝛ non plures. l. j. C. quando prouo. non est neces. Sed si coram diuersis iudicibus fierent dicte productiones: tunc quelibet pductio esset valida propter diuersitatem instantiarū ꝛ iudicum. nihil allegat sed bene facit qd no. in .l. duobus. ff. de excep. rei iudi. facit quod no. Innocen. in .c. ceterum. ꝛ .c. pastoralis. extra de rescri. Et subdit Ang. qd ille qui ita trahit aduersarium coram diuersis iudicibus super eodem perdit litem. l. j. C. de asser. tol. Sed certe illa fuit opi. quorundam. de quo per Cy. in .l. nulli. C. de iudi. Sed communiter tenetur contrarium qꝛ speciale est in casu. d. l. j. fauore libertatis. vt no. glo. in .c. ex tenore. extra de rescrip. Item quod dixit in eadem instantia non posse pluries libellari post primam ad quā fuit citatus aduersarius non videtur vera si pars contradicat. vnde si pars non contradicit ꝛ prime productioni respondit ꝛ litem est contestatus. Et similiter si scde respondet ꝛ est litem contestatus imputet sibi. nam ex hoc videtur qd erit duplex instātia ar. l. properandū. C. de iudi. ꝛ eius qd no. Inno. in .c. cum contingat. de offi. deleg. ꝛ d. c. ceterum. ꝛ .c. pastoralis. de offi. dele. introducendo aūt pluries eandem exceptionem vel idem instrumentum infra tempus permissum dicit per scdam non videri recessum a prima: sed potius per illam augeri suum desiderium. vt in simili dixi. ff. de sepius interpellante. ꝛ arg. l. legata inutiliter. ff. de lega. j. ꝛ .l. non omnis. ff. si certum peta. Et respondet ad hūc tex. videtur velle qd dominus qui semel nunciauit non possit iterū nunciare. nam hoc contingit qꝛ ex prima nunciatione est ius sibi perfecte quesitum. ꝛ sic per secundam amplius fieri non pōt: non tamen negat quin nunciatio scda sit aliqua licet per secūdā non augeatur nunciatio. alle. simile de eo qui legat sepius idem: qꝛ per vltimum legatum confirmatur primum licet sepius non debeatur. l. qui aliud. §. rerum. ff. de vsufruc. Sed certe vt dixi. ff. alia est ratio tex. inquantum prohibet secundam nunciationem post primam qꝛ prohibet pendēte virtute satisdationis propter quam reus non videtur inquietari cuius contrarium fieret per secundam nunciationem. facit. l. pretor. §. deinde. ff. eo. ¶ Et tene menti quod dicit hic Barto. de procuratore appellante ab interlocutoria quod teneatur prosequi ad limitationem. l. inuitus. ff. de procuratoribus. Et quod dicit hic de vinculo sententie posse multiplicari super eodem quia non videtur ad sui efficaciam requirere interesse per .l. papinia. §. si quis ex his. ff. de inofficioso testamento.

a ¶ Nō valet. Adde etiā qd iudex nō potest reuocare interlocutoriā que ptē grauat pte absente. ꝛ de hac materia Inno. ꝛ Jo. an. in ca. auditis. de pcurato. Inno. in .c. querelā. eo. ti. Bar. in .l. qd iussit. de re iudi. et in .l. consentaneū. C. quomodo ꝛ quādo iu.

Si in remissione. In iudicio remissionis petite si procurator nunciātis interuenit: ꝛ de eius mandato dubitatur non auditur sine cautione de rato. hoc dicit.

Qui viam. Quia habet seruitutem vie nō potest nouum opus nūciare: sed dꝫ seruitutem vendicare. h. d. ¶ In gloss. mag. in fi. ꝛ sic ponit quatuor solu. quintam posuit in .l. ij. qd est differentia inter predium vrbanum ꝛ rusticum. sexta colligitur hic ex glo. in versic. edificat .s. quod loquatur in reficiente. ꝛ hanc tenet Bar. dicens quod domino reficienti non potest nunciari. secus si de nouo faciat. ꝛ secus dicit econtra si dominus velit nunciare habenti seruitutem ꝛ reficiēti viam per .l. iij. §. pe. ff. de iti. actuqꝫ priuato. Sed in reficiente riuum indistincte non fit nunciatio. sed vt dixi. ff. in .l. ij. hec solutio minus restringit hāc legem ideo dedi septimam de quo dic vt ibi. ꝛ adde quod. dixi in .l. si creditori. supra eodem.

Summarium.

1 Edificatum nunciatione per pretorem remissa quo interdicto demoliatur.
2 Sententia per interlocutionem parte absente lata est inualida.

1 **Si opus.** † Edificatum remissa nunciatione p pretorem non demolitur per hoc interdictum. h. d. ¶ Nota quod dixi in summario. dicit tamen hic Ang. qd poterit demoliri per interdictum quod vi aut clam. vel aliud remedium si veritate inspecta fuerit iuste edificatum. ¶ In glo. ij. in fi. aduerte qd secundum primam sol. non destruetur factum prima nunciatione secundum secundā
2 non destruetur factum post satisdationē. ¶ † Extra glo. tene menti dictum Bar. qui vult qd sententia per interlocutionē per quā
a generatur preiudicium parti lata parte absente non valet [a]: sꝫ cōtrarium tenet Inno. ꝛ Jo. an. post eum in .c. auditis. extra de pcu. potest saluari vtrunqꝫ dictum qd si est interlocutoria que non affert preiudicium parti vel saltim minimum. argu. l. scio. ff. de resti. in integ. tunc procedat dictum Inno. facit .l. qd si interpellatur §. j. ff. de arbi. alias procedat dictum Bar. per .l. a procedēte. C. de dila. vbi videtur casus qd debet fieri causa cognita. ꝛ sic parte presente: vt ꝛ ibi sonat litera. facit .l. in cause. §. causa cognita. ff. de minorib⁹. ꝛ idem qd no. Inno. in .d. c. auditis. voluit etiam ipse idē in .c. querelam. ad fi. eo. titu. allega. quod habetur in .c. fi. extra de offi. ordi. ꝛ qd habetur in .l. qd iussit. ff. de re iud. Sꝫ certe dicta iura illud nō probant si bene inspiciantur. nam licet dicta .l. qd iussit. dicat posse reuocari interlocutoriam: non tamen dicit an illud possit fieri vel illa fieri parte absente ꝛ non citata. Et similiter dictum .c. fi. licet dicat qd super incidentibus non sit cōtestanda lis: non tamen dicit qd super quolibet incidenti possit iudex interloqui parte absente.

Si procurator. ¶ Spreta nunciatiōe pcuratoris edificatum venit destruēdū. h. d. ¶ No. ex tex. cum glo. j. qd idem est nunciare nouum opus qd prohibere edificantem. ꝛ sic non est fienda vis in verbis dummodo idem importent. facit qd no. in .l. de pupillo. §. meminisse. ff. eo. ¶ In glo. ij. in fi. Bart. hic contradicens qd ex quo persona fuit prohibita: ꝛ sic personaliter ꝛ non impersonaliter facta est nunciatio: vꝫ ne quid operis fiat quod tunc non habet locum hoc edictum. Sed potes saluare gl. ratione persone prohibite qꝛ contra ipsam competet interdictū quod vi aut clam ꝛ hoc interdictum. facit optime .l. non solum. §. hoc iure. ff. eo. titu. vbi per glo. videtur casus: sed respectu successoris prohibitio fuit personalis ꝛ directa ad personam fateor quod non competeret tunc hoc interdictum: an autem tūc competeret interdictum qd vi aut clam. dic vt in .l. vim facit. §. tam diu. ff. qd vi aut clam. ꝛ per Bar. ff. eo. l. fi.

Edibus. ¶ Si nunciatur vni dominorum in loco eorum nūciatio ligat omnes etiā quo ad impensam si de volūtate oīm edificat alꝛs respectu impense ligabit illum solum de cuius voluntate edificatur. hoc dicit.

Sciendum. Nota secundum verum intellectum quem hic sequitur Bart. qd absolutoria lata super executione noui operis non parit exceptionē re iudicate in iudicio ordinario intentando. et secundum hoc habes qd exceptio rei iudicate super aliquo deducto in modum cause non obstat in alio iudicio principaliter intentato. de quo tractatū fuit in .l. de pupillo. §. si is cui. ff. eo. ꝛ per hoc patet qd glo. j. hic posita non fuit necessaria que voluit remissionē factam propter cautionem prestitam etiā si iudicialiter sit petita remissio ꝛ obtenta per sententiam per ea que supra dixi. ꝛ hoc sequit hic Bar. pendet tamen hoc a dubio de quo tetigi in .d. §. si is cui.

Summarium.

1 Actus contra prohibitionem factus est ipso iure nullus.
2 Expressum dicitur qd tacite inesse reperitur.
3 Nunciatio remittitur satisdare parato.
4 Ratihabitio in maleficijs locum habere potest.
5 Decus ciuitatis edificia speciosa.
6 Clausula in vno legis capitulo posita in alio non censet repetita.
7 Paciscens super iure publico repellitur.
8 Mora vltima nocet.

Pretor ait. In hoc principio ponūtur verba pretoris a dicto testium. et hoc sit loco summe. ¶ Nota ex tex. formam nūciationis quia debet impersonaliter concipi ne quid noui operis fiat fateor tamen qd si impersonaliter fiat ligabit facientē per not. in .l. non solum. §. si cum iure. ff. eo. ꝛ quod dixi. ff. eo. l. si procurator.
1 ¶ † Item nota qd vbi aliquid prohibetur sub pena si contra fiat

redditur

redditur actus nullus: et hoc clarum quando ipsa pena est idem quod nullitas actus. Si autem esset pena extrinseca an tunc prohibitio sub pena extrinseca inducat nullitatem actus. tetigit hic bar. melius quam alibi. et notabiliter loquitur. de quo etiam in. l. non dubium. et aliquid glo. in cle. prima. de iure pa. facit quod plene tetigi in. l. cum lex. ff. de fideius. ¶ In glo. j. in fi. et sic vult glo. quod sint tantum duo capita. s. prohibitorium demolitorium seu restitutorium. Sed Ang. hic dixit quod fuerunt tria capita. s. permissorium nunciationis. l. j. s. eod. Et illud proprie appellatur edictum secundum eum cum non loquatur per verba necessitatiua: sed permissiua. aliud est prohibitorium et istud subdiuiditur in duo membra: quia per vnum subuenitur nunciati vt contra nunciationem nihil fiat et de hoc loquitur hic per aliud subuenitur nunciato ne vis fiat sibi edificanti prestita satisdatione de opere demoliendo. et de hoc loquitur. ff. e. §. deinde tertium caput est demolitorium seu restitutorium. et de isto loquitur hic. Et quod sint tria capita alle. gloss. in. l. de pupillo §. meminisse. s. e. Sed aduerte quia Ange. videtur voluisse quod caput permissorium sumatur ex hoc edicto. imo ex illo de quo hic. Sed certe non est verum quia imo sumitur ex isto tacite ex mente eius vt patet ex his que dicta fuerunt in. l. j. in prin. s. eo. et que habentur
2 ff. proxi. §. ¶ †No. ex tex. coniuncta glo. quod illud dicitur expressum
a quod tacite inest et ex mente[a] colligitur. et sic facit quod quicquid est ex mente necessario inclusa in verbis dicatur esse ex verbis legis vt sic competat directa actio et non vtilis. facit. l. nominis. §. verbum ex legibus. ff. de verbo. sig. vbi autem hoc necessario non contingit sed coniecturatiue quod est vbicunque verba legis extendimus ad alium casum non comprehensum in verbis tunc oritur vtilis. facit. l. fi. §. si quadra. paupe. fecisse dica. et quod no. in. l. curatoris. C. de nego. gest. et super rub. ff. de rei vendi. et facit quod plene dixi in. l. si vero. §. de viro. s. sol. matri. Et hoc est vtile secundum Ange. quo ad appellantem ab interlocutoria quia si allegat vnam causam grauaminis secundum eum necessario comprehensam in verbis dicetur sigillatim non extinguere vt sic appellatio procedat secundum cle. appellanti. de appel. de quo dic vt ibi. ¶ In glo. prima in fi. de hac materia in qua differat edictum ab interdicto. dic vt dixi in. l. j. in princi. s. eo.

Ait pretor. Nota quod in dubio parendum est superiori de quo aliquid in. c. ad aures. extra de temporibus ordina.

3 **Si quis fuerit.** †Nota quod parato satisdare remittitur nunciatio. et sic operatur hoc casu. et idem est fideiussorem offerre quod realiter satisdare. Aduerte tamen quia tenetur offerens fideiussorem illum secum habere quando offert satisdationem per. l. si decem. §. idem respondit. ff. de sol. et similiter offerens pecuniam debet illam secum habere alias non sufficit verbo offerre se paratum soluere vel satisdare. et ita intellige. l. acceptam. C. de vsuris. et. l. ob signationem C. de solutio. fallit tamen vbi quantitas non esset liquida. nam tunc sufficit dicere offero me paratum soluere quod dico et realiter offerre partem liquidam. et pro residuo offerre fideiussorem. facit lex statuliber rationem et. l. seruus si heredem. in fine. ff. de statulibe. Item fallit in casu. l. si residuum. cum sua glossa. C. de dist. pigno. et in. l. finali seu penul. alias. l. fundus. s. de rescinden. ven. et subdit hic Ange. quod qui tenetur satisdare implet quod debet si satisdat alteri recipienti pro illo. et sic non est necesse quod vadat ad domum illius: sed sufficit quod per actionem mandati possit facere sibi cedi actionem. allegat tex. nota. in. l. prima. §. penul. infra quorum legatorum. quod dicit menti tenendum. Tu pondera quod ibi dicit de actione mandati. et sic forte non sufficeret promittere negotiorum gestori. nam verisimiliter potest haberi copia procuratoris quam alterius qui gestorio nomine accepit satisdationem. et circa hanc materiam obligationis vide quod notat Barto. in. l. finali. s. de distractio. pignorum. et in. d. l. acceptam. et quod plene dixi in lege si mora. ff. soluto matrimonio. et in. l. si seruus communis. ff. de vulgari et pupillari. et facit etiam ad materiam quam not. gloss. in. c. cupientes. §. si vero. in glossa contempserint. de electio. in. vj. ¶ In gloss. super verbo satisdare. in fine. hec opi. Placen. est bona si nuncians nihil dicit. argumen. l. si is a quo. infra vt in possessio. lega. Sed si diceres sum contentus vadamus ad iudicem non posset tunc edificari infra tres menses nisi forte periculum esset in mora per notata in. l. de pupillo. §. si quis riuos. s. eodem postea poterit prestita satisdatione. Si autem ille cui fit nunciatio offerat satisdationem: tunc si aduersarius tacet vel etiam simpliciter recusat: vel etiam acceptat potest statim edificari. facit quod habetur. ff. eadem. l. §. hoc autem interdictum. sed si recuset dicendo quod non vult satisdationem: et hodie constat: hodie agatur. tunc infra tres menses non possint edificare nisi periculum esset in mora: sed postea sic prestita satisdatione. et ita intellige. l. finali. C. de edificiis priua. Et hoc quando edificatur in priuato. si autem in publico dic vt habetur. ff. eodem. §. hoc autem interdictum. ¶ In glossa super verbo remitti in fi. imponuntur quatuor solu. sed iunge secundam et tertiam secundum Dy. et Bar. prout etiam coniunxi supra super glo. super verbo satisdare.

Hoc interdictum. Hoc interdictum demolitorium perpetuum est et datur heredi nunciantis et ceteris successoribus. in heredem vero non datur nisi quatenus ad eum peruenit: vel dolo eius factum est quo
4 minus peruenerit. h. d. ¶ †Nota quod in maleficiis ratihabitio locum habere potest. facit. l. j. §. quoties. ff. de vi et vi armata. et sic tunc fingitur factum per ratum habentem. et de materia fictionis dic plene per Bartolum in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsucapio. et facit quod habetur in. l. bonorum. ff. rem ratam haberi. ¶ In glossa super verbo perpetuo. ibi vsque ad. xxx. annos. hec expositio secundum hec tempora digestorum secundum que non erat cognita talis prescriptio. l. iulia. alias. l. non solum. s. ex quibus causis maiores. et. l. qui occidit. s. ad legem aquiliam non potest procedere. sed hodie sic secundum iura. C. secundum que fuit hec prescriptio inuenta. l. sicut. et. l. eius. C. de prescriptio. xxx. anno. Et aduerte quod hoc interdictum durat perpetuo quatenus non est penale. sed quatenus est penale respectu impense an detur tunc perpetuo est opinio. nam Ange. tenuit quod non cum actiones pretorie penales non durent vltra annum. l. in honorariis. ff. de actio. et obligatio. Sed Barto. hic tenuit oppositum per hunc textum qui simpliciter loquitur vt sic videtur indistincte intelligi debere. Nec obstat. l. in honorariis. quia ibi ponitur regula que fallit in casu isto propter contemptam maiestatem pretoris sicut et alias: fallit in actione furti manifesti odio ipsius delinquentis. vt nota. in. d. l. in honorariis. Et hec ratio generalis siue fuerit iure edificatum siue non spreta nunciatione sed si fuisset iure edificatum posset tunc succedere alia ratio quia istud interdictum competit tunc in locum confessorie et negatorie que competebant perpetuo vt demoliretur opus expensa edificantis. ¶ In glossa successoribus in fi. Et hoc ideo quia hoc interdictum est in rem scriptum sicut et alia interdicta. l. ij. ff. de interdictis. ideo transit ad singularem successorem. secus in actione mere personali per id quod habetur in. l. possessio. §. et si possessio. ff. de acquirenda possessio. de quo plene per Dynum et Barto. in. l. si tertius. §. si quis prius. ff. de aqua plu. ar. et aliquid in. l. fluminum. §. adiicitur. ff. ti. j. ¶ In glo. super verbo interdictum. ibi pro his operibus. caute loquitur glo. quia non dixit quod casu huius. §. omnia ista remedia haberent locum: seu quod in vno et eodem casu haberent locum. nam secundum diuersitatem casuum et eius de quo queritur adaptatur remedium. Et sunt aliqua remedia ex parte nunciantis de quibus tetigit hic glo. excepto quarto quod est ex parte nunciantis. alia addidit etiam hic Bar. et alia sunt etiam ex parte nunciatis de quibus hic per eum.

a ¶ Ex mete. Adde bar. in. l. j. s. de vul. et pu. et in. l. annu. C. de ne. ge. Ang. hic.

Deinde. Hic ponuntur verba edicti pretoris ex quibus declaratur quando competat interdictum nunciato ne fiat vis ei edificanti. et hoc sit loco summe. ¶ No. quod nunciato post satisdationem prestitam nuncianti de opere demoliendo vel si per eum nunciantem stet quominus detur competit sibi interdictum ne vis fiat ei edificanti.

Hoc autem. Interdictum ne vis fiat ei edificanti competit ei qui satisdedit: vel satisdationem detulit si edificat in priuato. secus si in publico. hoc dicit. Et idem
5 in priuato si non perseuerat satisdatio. hoc dicit. ¶ †Nota quod ad decus et ornatum ciuitatis spectat non derelinqui edificia.
6 ¶ †Item not. quod clausula posita in vno capitulo legis non semper intelligitur repetita in alio capitulo: vt patet ex textu isto in §. hoc autem in toto. §. deinde ait pretor. et iuncta. l. de pupillo. §. si is cui. s. eodem. de quo per Bartolum in. l. pretor. §. erit. ff. vi bonorum raptorum. et etiam aliquid hic tangit. Nam istud hic non contingit quia non est eadem ratio vtrobique vt colligitur hic ex versicu. nec permittendus fuit. iuncta. l. iij. §. plane. ff. quod vi aut clam. ¶ Item nota quod vbi debet satisdari non sufficit promitti sine fideiussore. nec sufficit etiam promissum esse cum fideiussore si non perseuerat satisdatio. facit quod habetur in. l. si is a quo §. finali. vt in possessione legat. et in. l. si mandato titii. §. finali. s. mandati. ¶ In glossa super verbo adiicitur. in fine. Nota bene glossam que vult quod taciturnitas ipsius cui oblata est satisdatio sibi preiudicet. facit ad ea que tetigi in. l. non solum. §. finali. s. eodem. ¶ In glossa super verbo non erit. ibi tertii. hec vera. et facit lex secunda. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publico.
7 ¶ In eadem glossa ibi exceptione repellatur. †Nota bene ex glossa quod paciscens super iure publico repellitur. cuius contrarium not. glossa in. l. iuris gentium. §. si paciscar. s. de pact. Sed dic quod ista procedit quando iure permittente pactus est. facit l. non solum. §. si cum iure. s. eodem alias procedat glossa contraria. Et nota bene ex glossa quod iudex interponit officium suum etiam non petitum ad publicam vtilitatem. de quo plene in. l. iiij. §. hoc autem. ff. titulo primo. ¶ In eadem glossa in fine hec quarta est notabilis. et ex illa habes quod vbi nunciatur edificanti in publico causa sui iuris conseruandi quod debet ei satisdari nec

sufficit repromitti. Et facit ad ea que dixi in. l. non solum. §. si cũ iure. s. eo. non intelligas tamen qd etiam si prestita sit satisdatio possit tamen edificans in publico agere hoc interdicto quia hoc non est verum vt patet ex hisque supra dixit glo. ¶ Extra glo. tãgit hic Barto. an hoc interdictum ne vis fiat edificanti habeat locum pro edificijs factis in rure. nam videtur quod non quia cessat ratio posita in. §. hoc interdictum. Sed contrarium tenet per. l. j. §. siue autem. s. eo. Sed certe ille. §. hoc non probat q licet permittat nũciare nouum opus: siue fiat in ciuitate: siue in rure: non tamen dicit hoc interdictum cõpetere pro edificijs factis in rure. pro hoc allegat q verba pretoris. §. deinde. sunt generalia: ⁊ sic generaliter intelligenda per not. in. l. item. §. tignum. s. de rei vendi. Sed certe secundum hoc sequitur qd lex generalis non restringitur per rationem qd videtur cõtra. l. adigere. §. quãuis. j. de iure patro. Et sic non videtur hoc esse sine scrupulo. vnde forte posset dici qd ratio posita in. §. hoc interdictum. satis possit adaptari quia etiam ad decus vrbium pertinet edificia in rure derelinqui tanquam membri sui: sicut etiam ad ornatum capitis spectat ornatus membrorum. demonstratum autem restringit dictũ aliquid per Jaco. de are. in. l. j. j. solu. matri. ⁊ Bar. in. d. §. quãuis ⁊ plene dixi in. l. si vero. §. de viro. j. solu. matrimo.

8 **Si aliquando.** †Ultima mora nocet. h. d. Inducitur tex. iste ad questionem illam si aliquis est citatus vt compareat infra sex dies quorum duo assignantur pro primo ⁊ duo pro secundo ⁊ reliqui duo pro tertio ⁊ peremptorio termino. an si comparet reus in primo et non actor ⁊ in vltimo comparet actor ⁊ non reus censendus sit reus contumax. de quo hic per Jac. de are. ⁊ per Bar. in. l. qui ante calẽdas. j. de verbo. obliga. ⁊ ibi de hoc plene dixi. ¶ In gloss. super verbo cessat in. l. plane. hec vera quia datur hoc interdictum contra impedientem ad interesse quod licet non sit pena ex parte agentis est tamen ex parte conuenti. ideo non dat post annum cum actiones pretorie reales regulariter non durent post annum. secus tamẽ in interdicto demolitorio quod durat perpetuo licet sit pena le propter contemptam maiestatem pretoris. vt. s. ea. l. §. hoc interdictum. Et tene menti quod hic dicit Bart. de officio iudicis. videlicet qd sibi non prescribitur quando non habet causam ex iure de preterito: sed ex iure quod semper constat. vt est videre in nunciatione noui operis que fit per pretorem. quod nota propter limitationem eius quod habetur in. l. sicut. C. de prescrip. xxx. anno. ⁊ facit quod nota. per Joã. an. in. c. fi. de consue. in. vj. ⁊ quod nota. etiam per eundem in. c. priuilegia. de priuile. licet videatur aliqualiter sibi ipsi contradixisse in dictis duobus locis de quo consueuit in. d. c. fi.

Summarium.

1 Denuncians edificare volens impune in loco priuato satisdare debet.
2 Satisdatio offerri debet.
3 Nuncians coram suo iudice debet cauere.

Stipulatio. Satisdatio de opere demoliẽdo prestanda est nuncianti pro iure quod asserit sibi cõpetere. hoc dicit. Et diuidit hec lex in sex partes. Nam primo ponit quãdo interponatur stipulatio. Secũdo ponit effectum stipulationis ex vtraq parte. Tertio quando committatur. Quarto pro quo opere. Quinto ad quid. Sexto ponit quid iuris quando plures sunt illi quibus nunciatur. vel etiam nunciantes. Secunda ibi: si quis aũt. Tertia ibi: habet autẽ. quarta ibi: opus. quinta ibi: scire. sexta ibi que
1 situm. ¶ †No. qd denuncians volẽs edificare impune in loco priuato debet satisdare vel satisdationem offerre. alias edificatum post nunciationem veniet destruendum. ⁊ hoc sit loco summarij
2 §. si quis. ¶ †Item nota quod debet offerri satisdatio: ⁊ sic fideiussor: ⁊ per consequens debet ibi esse in presentia fideiussor: alias enim non diceretur proprie offerri fideiussor: sed potius se offerre paratum dare ⁊ illud non sufficeret. facit. l. qui decem. §. idem responsum. j. de solu. ⁊ qd dixi. s. l. prori. §. si quis paratus. ⁊ qd no. Lap. in suis additionibus in cle. dudu. de sepul. vbi in simili dicit quod non potest dici presentari persona nisi sit presens. ¶ Itẽ nota quod quis tenetur offerre etiam si alius non interpellet de quo aliquid cum glo. de forma aũt stipulationis ⁊ satisdationis de qua hic tetigit glo. prima. ⁊ plenius in Specu. in titu. de satisdatione. §. ex toto. ver. ceterum. ⁊ ibi etiam in sequenti ver. concludit qd si denunciatur nouum opus clerico debet cauere coram iu
3 dice clerico non laico. †Et similiter nuncians debet coram suo iudice cauere non coram iudice nunciantis secundum Ange. allegat no. in Specu. eo. titu. §. finali. versiculo quid si clericus. et eodem titulo. §. viso. versiculo si igitur. Sed certe nõ videtur super hoc multum instandum q ista cautio prestatur extra iudicium ⁊ prestatur de opere demoliendo si apparebit iniuste edificatum.

Fateor tamen quod iudicium non poterit agi cum clerico nisi coram suo iudice. ⁊ facit quod habetur in tex. in. l. fi. in fi. C. de edifi. priua. ¶ In glo. super verbo offerre. in fi. Sol. hic tenet offerre si vult excludere ius iam quesitum aduersario ex nunciatione: sꝫ in contrario non erat legatario quesitum ius retinendi quia illicite occupauerat vt ibi patet. ⁊. l. j. eo. titu. ideo non est necesse ipsi legatario offerri satisdationem: sed sufficit quod ipsi petenti mora non fiat. vbi autem quis ex eo quod habet offerre vult consequi actiones contra alium deberet prius offerre. l. iul. §. offerri. s. de actio. emp. Et sic vides quod in duobus casibus tenetur qs offerre. Primo quando vult excludere ius iam quesitum aduersario. Secundo quando vult actionem vel exercitium actionis consequi ex suo implemento. vt. d. §. offerri. ⁊. l. ex placito. ⁊. l. rebus. C. de rerum permu. tenetur etiam quis offerre quando esset in mora per diei lapsum vel interpellationem. l. magnam. C. de contra. ⁊ commit. stipu. ⁊ facit quod dixi in. l. si mora. j. solu. matri. Et secundum predicta intelligi debet qd no. glo. in decre. cupientes. §. si vero. in ver. contempserat. de elec. lib. vj.

Summarium.

1 Stipulatio de opere demoliendo quando committatur.
2 Stipulatio quando demum committenda sit.
3 Statutum puniens facientem opus in alieno quando locum habeat.
4 Cogi ad factum quandoq quis potest.
5 Uasallus debet iuramentum prestare omnibus heredibus a domino relictis.

Si quis autem. Stipulatio de opere demoliẽdo vt ex ea agi possit committitur cum iudicatur esse edificatum. iniuste
1 autem res non defendit. h. d. ¶ †No. quãdo committatur stipulatio de opere demoliẽdo. ¶ In glo. super verbo cõditionem. in fine. Sol. quod hic intelligitur tacita conditio ex virtute contrahẽtium: sed si in contrarijs subintelligeretur esset preter propositum ⁊ mentem contrahentium. ideo non subintelligitur. ¶ In glo. super verbo iudicatum. ibi ⁊ ita est necesse agi. cõmuniter hoc reprobatur quia propter hoc sit necesse agi secundo iudicio ex stipulatione cum in primo habeatur etiaꝫ ratio damni ad interesse. l. loci corpus. §. in confessoria. s. si serui. vendi. ⁊. l. nõ solum. de rei vendi. vnde contra ipsum principalem non est necessarium aliud iudicium: sed contra fideiussorem si principalis non sit soluendo erit alio iudicio agendum ex stipu. secundum docto. ¶ Tu adde quod si ista stipulatio fuit interposita extra iudiciuꝫ ordinarie erit agendum contra fideiussorem: sed si fuisset interposita in iudicio: ⁊ sic de illa iudicialiter constaret iudici tunc fieret executio ipsius stipulationis summarie contra ipsum fideiussorẽ ostensa sententia lata contra principalem secundum no. per doct. ⁊ maxime Barto. in. l. j. j. de iudi. sol. ⁊ in. l. fi. C. de vsur. rei iudi. ⁊ in. c. j. extra de iniurijs ⁊ damno dato. ¶ Item aduerte quia dixit hic Barto. quod non sufficit obtineri in confessoria nisi etiam apparet nunciantem fuisse in possessione vel quasi tempore nunciationis. alias nunquam videtur stipulatus secundum eũ. mouetur quia si nuncians non erat in possessione: sed nunciatus nõ
2 debuit inquietari in sua possessione. l. pe. j. de aqua quoti. †Item quia stipulatio debet committi demũ quãdo si iudex fuisset agnitus causa cognita non remisisset nunciationem: sed hoc casu remisisset si reperisset nunciatum possessorem. vt. d. l. penulti. Sed hec opi. non placet quia contra istum tex. cum glo. nec videtur veruꝫ quod sit necesse nunciatum esse in possessione vel quasi tempore nunciationis dummodo oppositum nõ sit manifestum seu notorium per. l. de pupillo. §. meminisse. s. eo. ⁊ sic etiam sensit ipse idẽ Barto. in. d. §. meminisse. ⁊ infra eadem. l. §. si quis ipsi pretori. in xiiij. q. nec obstat rationes sue. nam prima non obstat: quia dicta l. penul. loquitur cum iudici constabat de possessione. hic autem loquitur quando nunciatio fit tempore quo iudici non constat. Item non ob. secunda ratio q procederet cũ iudex remisisset perpetuo ⁊ non temporaliter nunciationem. Sed in casu suo solum temporaliter remitteret. videlicet donec constaret de proprietate arg. no. in. d. l. penul. ideo nimirum si stipulatio ista committitur que respicit iustitiam proprietatis ⁊ iudicium confessorie vel negatorie quod est iudicium proprietatis vt hic dixit glos. ¶ Ultimo extra glo. tangit hic Bar. an quando quis vult venire ad pignorum possessorem sufficiat actum esse contra principalem ⁊ in actis retulit nuncius se nihil reperire decretum per ipsum debitorem seu de bonis ipsius debitoris an sufficiãt. an sup hoc requiratur aliqua pronunciatio. ⁊ tenet qd sic licet Ja. bu. teneat oppositum per tex. cum glo. in. l. pe. §. j. ff. ad trebel. ¶ Tu adde qd licet opi. Bar. sit tutior: tamen forte opi. But. verior est per. d. l. penul. §. j. cum sua glo. nec est verum qd in casu illius. l. requiratur pronunciari heredem esse contumacem quia nec litera: nec glo. illud ibi dicit

ibi dicit.imo glo.innuit oppositum.nec ob.hec.l.qꝛ hic loquitur in conditione que habet secum intermixturam videlicet an sit iuste edificatum vel non.ideo vt illa verificetur debet super ea pronunciari:⁊ maxime qꝛ hec stipulatio videtur esse in effectu de iudicato soluendo.ideo nimirum si ad eius commissionem requirit iudicatum esse.Sed questio nostra loquitur in conditione cō sistente in mero facto.videlicet an aliquid sit in bonis debitoris. ¶Item non obstat.l.incerti.C.de interdic.⁊.l.exitus.j.de acqr. poss.qꝛ ibi non poterat aliter procedi nisi prius declaretur quis esset possessor ex quo vterqꝫ se contēdebat possessorem ⁊ dominū nam alias non posset apparere quis sustinere deberet partes possessoris in petitorio.que ratio cessat in casu nostro.Nō ob.l.ignoti.C.de his que in frau.cre.qꝛ alio casu loquitur.nec etiam ibi sententiam necessariam super excussione bonorum. ¶Item nō ob. l.sed ⁊ si possessori.§.pe.cum sua glo.s.de iureiur.qꝛ illa glos.non dicit probationem facere rem manifestam.nam cōtrarium videtur verum de iure per.c.cum olim.de verbo.sign.sed dicit ex probatione non oriri actionem.Item non ob.c.iudex.de offi.dele.in vj.quia licet quo ad effectum de quo ibi dicitur requiratur sentētiam ferri super suspicione:non tamen negatur quin per probationem sit facta manifesta suspicio.Et preterea alio casu ibi loquitur ⁊ ad alium effectum.⁊ pro opi.Bar.etiam facit quia si debitor est condemnatus ⁊ petitur executio in bonis eius iste processus sit principaliter contra debitorem licet in consequentiam noceat pignorum possessori vel fideiussori si nuncius referat non reperiri de bonis.Et sic videtur qđ preiudicet ipsi pignorum possessori ⁊ fideiussori etiam dato quod non fuerunt citati.per no.per glo.in.l.de vnoquoqꝫ.j.de re iudi.licet cautius esset etiam eosdē citari si sua putauerint interesse statuta communiter dant formā in excussione fienda.⁊ ad materiam facit qđ dixi in.l.decem.j.de verbo.obligatio.

Opus autem. Interdictum demolitorium vt competat est necesse qđ opus factum ali-
3 quam speciem operis habeat.hoc dicit.¶†No.argu.quod si statutum puniat facientem opus in alieno nō habeat locum nisi id quod fit habeat instar operis secundum Ange.¶In glos.super verbo instar.ibi vel facta.hec vera quia quo ad partem prohibitoriam non est necesse qđ habeat instar operis vt p̄ssit fieri nunciatio.vt etiam voluit glossa in.l.de pupillo.§.nunciationem.in ver.incohet.s.eo.Sed quo ad interdictum demolitorium procedat iste tex.¶In eadem glo.in.§.cepisse.sol.secundum Dy.qđ ille tex.concordat si bene inspiciatur vt voluit glossa in.d.§.nūciationem.Tu potes soluere vt ⁊ sequens contrarium.nam ad.l.⁊ si non sunt potest respōderi qđ ibi agitur de fauore.ideo ampliatur hic de odio.ideo restringitur.argu.l.cum quidam.s.de liberis ⁊ posthumis.

Siue autem. Ponit ad quid committatur stipulatio de opere demoliēdo si appareat in-
4 iuste edificatum.⁊ hoc sit loco summe.¶†No.casum in quo quis potest cogi precise ad factum.⁊ hoc ideo est qꝛ factum erat in obligatione ex dispositione legis vel hominis subrogata loco dispositionis legalis.alias non potest quis regulariter precise compelli ad factum.dic.vt plene no.in.l.stipulationes non diuidūtur.ver.celsus.⁊ ibi de hoc.j.de ver.obli.¶Item no.qđ in obligationibꝰ facti post moram succedit obligatio ad interesse.de quo in.d.ver.celsus.¶In glo.super verbo siue.in fi.de hac materia ⁊ quando quis possit precise cogi ad factum.dic vt plene no.in.d.ver.celsus ⁊ ibi tetigi vbi dixi forte posse defensari opi.Dy.qđ quādo est electa industria possit quis precise cogi ad factum per.l.inter artifices.j.de sol.⁊ per hanc glo.⁊ qꝛ non videtur induci principaliter species seruitutis cum non obliget se ad morandum in isto loco vel illo:sed ad scribendū ⁊ licet si non soluat possit carcerari istud contingit propter eius culpā ⁊ moram in non soluendo sicut contingit in creditore nō soluente.l.j.C.qui bo.ce.pos.Bar.tenuit cōtrariū qđ etiā tunc non possit cogi precise licet electa sit industria ⁊ si velles tenere opi.Bar.posses dicere ad.l.inter artifices.ꝙ ibi non dicit precise quem esse cogendum:sed dicit per alium nō posse impleri.vnde si non impleat per se agendum erit tunc ad interesse secundum Barto.

Quesitum. Si pluribus nuncietur omnes debēt satisdare.sed si plures nunciant debet omnibꝰ vel vni pro omnibus satisdari:⁊ tunc stipulatio simpliciter concepta ad omnium interesse refertur.hoc dicit.¶In textu ibi in-
5 quit.quanti subaudi vni pro omnibus.¶† Nota argumentum quod si moriatur dominus pluribus relictis heredibus vasallus debeat prestare omnibus iuramentum.Et similiter econtra si vasallus decedat pluribus heredibus derelictis omnes debeāt prestare iuramentum domino.de quo in.l.de pupillo.§.si plurium s.eo.¶Item no.quod factum destructionis operis censetur indiuiduum.Nec mirum quia facta sunt regulariter indiuidua.l.stipulationes nō diuiduntur.j.de verbo.obligatio.licet interesse sit indiuiduum.

Qui opus. Si opere facto denūciatione spreta edificans decesserit heres eius tenetur ad patientiam non ad sumptū demolitionis quia pena est.hoc dicit.¶Nota quod pena regulariter non transit contra heredem.¶In glossa finali in fine solutio secundum Dynum quod ibi erat lis contestata:alias agitur de dolo ipsius heredis.Tu potes etiam dicere quod ibi agitur de actione que non est ex delicto:⁊ que alias est sui natura transitoria ad heredem sicut rei vendicatio. Ideo nimirum si datur contra heredem eo modo quo datur contra defunctum.secus in actionibus descendentibus ex delicto:quia iste non dantur contra heredem nisi quatenus ad eum peruenit.lege prima.C.ne ex delictis defuncto.saluo nisi lis fuerit contestata cum defuncto.nā tunc efficitur transitoria propter quasi contractum qui fit in contestatione secundum nota.per glossam in.l.ij.§.finali.j.de pretoria stipulatio.

Is cui bonis. Nunciatio noui operis concernit rem non personam nunciati tantum:ideo opus possidens qui istud non fecit ad patientiam solum tenetur:siue fuerit vniuersalis successor:siue singularis:nunciatus autem opus possidens tenetur ad demolitionem in sumptus.hoc dicit.¶Nota argumētum quod si promisisti mihi non facere iniuriam in certo loco sub certa pena si vēdis locum ⁊ emptor faciat quod emptor teneatur ad penam:sed certe hoc nō est verum:quia in casu questionis predicte agitur de actione personali qua non tenetur singulariter successor.l.finali.s.de contrahenda emptione.sed bene teneris tu propter factum ipsius emptoris.l.fluminum.§.adijcitur.j.titulo primo.nec obstat hec litera quia loquitur de nunciatione noui operis que est in rem.⁊ interdictum illud est in rem scriptum in mere personali.l.j.§.penulti.j.de interdictis.de materia dic per Barto.⁊ docto.in.l.j.j.de alie.iudi.¶In glossa super verbo dominus.ibi vel verius.hanc tenet Dy.Sed Barto.dicit hic aliter distinguendo inter opus quod fit per successorem eius cui est nūciatum:⁊ opus quod fit per nunciantem ⁊ an nunciatio fuerit facta in personam:an impersonaliter ⁊ in rem.de quo dic per eū.Et adde dictis eius qui melius videtur loqui quam Ange.quia dicit quod quando nunciatio fuit directa ad personam:puta ne edificaret:non impersonaliter.puta ne quid operis noui fiat qđ si successor edificat ignorans nunciationem nullo modo tenetur:nec ad patientiam:nec ex hoc edicto:nec etiam interdicto quod vi aut clam.nam pondera quod dicit ignorans.nam videtur velle si esset sciens:alias nunciationem factam quod tunc teneretur quod videtur esse verum.Nam tunc teneri videtur interdicto quod vi aut clam.debuit enim putare quod si nuncians qui primo nunciauit actori sciuisset rem translatam ad ipsum quod vellet edificare quod simpliciter prohibuisset.facit lex seruus.infra quod vi aut clam.Et hoc videtur verum licet Angelus aliter sentiat. Dominus Joan.de imola.

Summarium.

1 Onus probandi propter contumacē de vno in aliū trāsfert.
2 Probaturus necessario de suo iure dꝛ partes actoris sustinere.
3 Quasi possessio in seruitutibus predialibus agentē ab onere probandi non releuat.
4 Incorporalia non vere possidentur.
5 Bonus quilibet nascit̃ sed processu tp̄is ad malum inclinatur.
6 Contradictio verbalis tantum possessionis vsum non impediēs non parit interdictum vti possidetis.
7 Contumacia in vno articulo non nocebit in alio.
8 Cautionis mentione facta a iure ciuili intelligitur.
9 Legista non debet consulere in materia canonica.

Si prius In actione confessoria ⁊ negatoria contra reum non defendentem officium iudicis est quod debeant cauere se nullam nouitatem facturū donec de iure suo doceat ⁊ partes actoris sustineat.hoc dicit.¶Et diuiditur in tres partes principales quia primo loquitur reo contumace.⁊ cum agitur confessoria quale debet esse officium iudicis contra reum.Secundo loquitur in reo contumace quale debeat esse officium iudicis contra eum cum agitur negatoria.Tertio ponitur quedam conclusio ad precedentia.Secunda ibi:idemqꝫ.Tertia ibi ea que ratione.Prima pars habet duas.vna est quam sensit hic glossa in verbo iuberet quod ille qui agebat confessoria non erat in quasi possessione seruitutis.alia est secundum Dy.⁊ sequaces qđ ille qui agebat cōfessoria esset in quasi possessione seruitutis.Secunda pars habet vnam lecturam tantum secundum omnes.videlicet quod loquat̃ quando agens negatoria non erat in quasi possessione libertatis per ea que infra dicentur.Tertia pars habet duas lecturas vna est secundū glo.qđ illa conclusio referatur ad omnia precedentia

dicta tam in prima quam in secunda particula. alia est secundum Dy. quia secundum eius lectu. videtur quod oporteat referri solum ad dicta in secunda particula. Sed etiam tenendo suā lecturam videtur qđ possit referri ad dicta etiam in prima parte ꝓut infra dicetur. No. qualiter interponatur primum decretum cum agitur negatoria siue agens nō sit in quasi possessione: vt hic probatur secundum lecturam glo. siue sit in quasi possessione. vt hic probatur secundum lecturam Dyn. Item nota qualiter interpo-
1 natur primum decretum cum agitur negatoria. ¶ † Item nota quod propter contumacem transfertur onus probandi de vno in alium sicut ⁊ alias ⁊ in odium negantis: vt in auten. contra qui propriam. C. de nō numerata pecunia. ⁊ l. cum de indebito. §. de
2 proba. de quo aliquid hic in glo. penul. ¶ † Item nota quod ille qui habet necesse probare de iure suo dicit sustinere partes actoris. ¶ In glo. prima. in fine. quasi voluerit glo. quod cum hic loquatur quando facta fuit nunciatio: vt patet ex glo. sequenti secūdum vnum intellectū nunciatio fieri non possit nisi aliquid operis sit inchoatum sed non perfectum. Sed certe hoc non est verū quia quo ad partem prohibitoriam huius edicti non est necesse aliquid operis inchoari licet quo ad partem demolitoriam sic: vt patet ex no. in. l. de pupillo. §. nunciationem. in verbo inchoet. supra eodem. ¶ In gloss. secunda. ibi verbis negatiuis. idem tetigit glo. infra in verbo egisset. Placen. tamen dicebat quod semper confessoria proponitur verbis affirmatiuis: ⁊ negatoria negatiuis. vt nota in. l. ij. §. primo. supra si serui. vendi. ⁊ in. §. eque. institu. de actio. Sed glo. voluit hic sentire opi. Placen. reprobari per hunc text. Barto. hic tetigit latissime in quinta oppositione secunde partis. Et in effectu veritas est quod intentio agētis cōfessoria est affirmatiua ⁊ verum medium concludendi expressum in libello: vel subintellectum a iure est affirmatiuum quia asserit seruitutem sibi deberi licet quandoq; exprimantur vel interserātur aliqua verba negatiua propter qualitatem seruitutis que est negatiua. ¶ Sed in negatoria intentio est in effectu negatiua et verum medium concludendi negatiuum quia negatur seruitus deberi licet quandoq; aliqua verba affirmatiua exprimant. vnde aduerte qđ verus ⁊ proprius libellus in confessoria deberet sic formari quia agens debet asserere se dominum predij cui asserit seruitutem deberi. Item qđ debetur sibi talis seruitus. Item qđ turbatur in ipsa seruitute quare petit pronunciari ⁊ declarari seruitutem sibi deberi ⁊ consequenter sibi ius esse vtendi seruitute et aduersario non esse ius prohibendi: ⁊ in seruitute altius non tollendi. posses etiam subiungere et consequenter non esse aduersario ius altius tollendi. In negatoria non debet asserere se dominum talis predij. debet etiam asserere ipsum esse liberum et non debere seruitutē tali predio. ⁊ se turbari. ⁊ molestari in sua libertate quare petit pronunciari ⁊ declarari dictum predium nō debere seruitutem vicino seu predio vicini ⁊ per cōsequens ius esse sibi prohiberi illum vicinū vti seruitute ⁊ vicino non esse ius vtēdi aliqua seruitute ⁊ in libertate altius non tollendi. posses subiungere ⁊ consequenter ius sibi esse altius tollendi. ⁊ sic si bene cōsiderabis principalis differentia est quia in cōfessoria agens asserit seruitutem: in negatoria negat. ¶ In eadem glossa in fine. vel dic quod satis facit ad titulum propter secundam partem vbi cauetur de non nunciando nouum opus. ¶ In glossa super verbo defenderetur. in fine. forte hoc dixit glossa que voluit quod ꝓpter latitationem ille contra quem in contumaciam datum est primū decretum non audiatur etiam si venerit infra annum sicut videtur hic innui quod nō audiatur infra annum. Sed certe istud est diuinare quod hic latitauerit. Item latitatio non videtur habere dictum effectum quia non videtur reperiri hoc iure cautū licet habeat effectum ratione secundi decreti de quo in. l. fulcinius. §. primo. infra quibus ex causis in possessionē eatur. vnde istud communiter non tenetur. nota tamen glo. quia secundum istum intellectum hic est casus singu. qui non est alibi limitans id quod habetur in. l. si quis emptionis. §. penultimo. C. de prescrip. xxx. anno. videlicet quod vbi fit missio in reali contra contumacem audiri debet contumax super possessione recuperanda si veniat infra annum. Nam illud fallit si ipse latitauerit nec putarem absonum hunc intellectum defensari ex quo non habemus casum in opposito licet nō habeamus aliam legem hoc probantem ⁊ facit quod dicetur cum glo. in verbo iuberet. ¶ In glo. super verbo non al's. in fine. Dy. ⁊ Ange. hic post eum videtur reprobare glo. quia nullum aliud remedium quam hic dicatur videtur habere locum ex quo edificatum non erat. ⁊ sic sufficit hec cautio de non edificādo de qua hic in litera: sed vbi iam esset edificatum glo. posset dicere verum secundum Angel. quia etiam alia remedia competerent per. l. a quo fundus. infra titulo primo. ⁊ lege is cuius. supra si ser. vendi. Sed tu salua glo. indistincte quia partes iudicis alie similes tamen esse possunt. puta si faciat caueri de non impediēdo vti seruitute. secundum. l. penultimā. infra de aqua quotidiana. nam ista cautio in effectu est generalis et comprehendit specialem hic positam in seruitute altius non tollendi: quia si cauet de non impediendo vti seruitute consequenter intelligitur cauere de non edificando altius. facit quod hic not. Barto. in tertia oppositione secunde partis. Item secundum Inno. in. c. primo. extra de eo qui mitti. in possessionē. posset iudex aggrauare contumacem indicendo mulctam vt habeat necesse comparere: vel excommunicando si est iudex ecclesiasticus. nam secūdum eum hec sunt leuiora remedia quam remedium cautionis de quo hic dicitur respectu iuris agentis. Et ab istis posset inchoari antequā veniat ad cautionem de qua hic ⁊ sic patet glo. procedere indistincte. ¶ In glo. super verbo iubere: ibi fiet missio in quasi possessionem iuris quod petebat. nam alias non deberet in eum transferri quod habebat iam. Sed Dy. dixit contrarium ex quo non erat edificatū vt litera hic dicit erat in quasi possessione seruitutis altius nō tollendi. l. ⁊ si forte. §. sciendum. §. si serui. vēdi. Et propter hoc dicit quod in casu isto primum decretum interponitur per cautionem de qua hic: sed vbi non fuisset in possessione tunc interponeretur prout dicitur in. l. a quo fundus. Et quia ex quo agens hic est in possessione et sic sustinebat partes defensoris. l. sicuti. §. si querat. supra si serui. vendi. Cautio ista de qua in litera videtur modicū aggrauare reum. et ideo dicit quod non audietur reus veniens ad se defendendum etiam infra annum si velit reuocari cautionem. ⁊ sic limitat. l. si quis emptionis. §. penultimo. quia nō procedit in casu isto: quia ex hoc primo decreto modicum fit preiudicium ⁊ non reperitur alibi ista limitatio. ⁊ ideo est notāda. Sed
3 aduerte quia mihi est dubia propterea vt infra tangetur † quasi possessio in istis seruitutibus predialibus non releuat agentē ab onere probandi: ⁊ sic videtur modici effectus: ⁊ pro tanto non videtur ponderanda. Et propter illam exorbitemus a regula. Aduerte tamē quia lectura glo. potest sustineri: quia licet nil sit edificatum tamen non dicitur quis esse in quasi possessione seruitutis nisi ex tempore ex quo prohibuit vicinum altius edificare. vnde etiam si per. xl. annos stetisset domus depressa nō esset prescripta seruitus vt dixit glos. in. l. qui luminibus. supra. de seruitu. vrbano. predio. ⁊ not. glos. in. l. prima. C. de serui. Et secundum lectu. glo. hec cautio succedat loco traditionis quasi possessionis seruitutis cum in istis incorporalibus vera traditio non cadat. facit. l. penultima. supra de serui. Et ideo aliter fit missio in. l. a quo fundus. quia aliquid erat ibi edificatum contra seruitutem: hic non an autem hoc casu audiretur infra annum reus veniēs vt reuocetur preceptum. quidam quod non si latitauit vt dixit glossa prece-
4 dens. † Alij quod indistincte non auditur ⁊ sit speciale in his incorporalibus in quibus vera possessio non cadit. ⁊ hoc sequitur Innocen. in dicto capitulo primo. Alij vero dixerunt: et hoc cōmuniter omnes sequūtur quod audiretur infra annum vt reuocetur preceptum. Barto. tamen hic dixit quod infra annum non poterat cogi ad cauendum ex quo infra annum veniens debebat audiri. vel si cogebatur ad cauendū debebat cauere sub exceptione nisi contingat infra annum ipsum se velle defendere. arg. l. qui vias. ⁊ l. ait pretor. supra eodem. Sed Innocē. sensit quod possit cogi ad cauendum: sed si veniat postea infra annum possit petere postea reuocari preceptum. Et hanc practicam satis puto procedere si reus qui fuit contumax ⁊ cogitur postea per iudicem vt caueat nō dicit se velle comparere ad se defendendum. nec offert cautionem de iudicio sisti: nec reficit expensas secundum formam auten. ei qui iurat. C. de bonis auto. iudi. possi. secus si diceret se velle defendere ⁊ satisdationem offerret ⁊ reficeret expēsas: quia tunc non deberet cogi si compareat infra annum vt dixit Bart. Et quod preceptum possit reuocari causa suadente patet in. l. qđ iussit. ff. de re iudi. ⁊ licet communis sit intellectus qđ debet audiri infra annum in casu predicto: tamen non putarem absonum defensare de iure quod in istis incorporalibus sit speciale qđ non audiatur etiam infra annum quia in eis non cadit vera traditio ex quo lex simpliciter sic loquitur. In eadem glo. in. l. is cuius. d. l. habet duas lectu. vna qđ loquatur quādo agitur ꝑsonali actione pro seruitute constituenda. ⁊ tunc fit missio in omnibus bonis si reus latitat: alias solum in quasi possessione seruitutis petite. alia est lectu. quod loquatur in seruitute iam constituta: sed petebat interesse etiam ratione prohibitionis facte. vnde ꝓpter illud interesse fit ibi immissio in omnibus bonis sicut quando ageretur personali ad quantitatem. Hodie non fieret pro mensura debiti declarati. ⁊ de hac materia qualiter interponatur primū decretum in confessoria ⁊ infra quantum tempus: ⁊ an admittatur reus ad reuocandum. tetigit hic Barto. in decima oppositione prime partis. ¶ In gloss. super verbo vltro. in fine. illa lex loquitur in alio casu vnde erit tempus arbitrio iudicis quando volet interponere secundum decretum. argu. l. prima. in fine. de iur. de libe. ⁊ l. diffamari. de inge. ⁊ manu. Si autem nō instetur pro secundo decreto videtur qđ audiatur saltem vsq; ad. xl. annos. argu. l. sicut. C. de prescrip. triginta anno. ⁊ eius quod nota. in. l. ij. C. vbi in rem actio. ¶ In glo. super verbo egisset. id est probasset. Nota ex glo. cum tex. qđ si ex forma legis vel statuti debeat aliqđ consequi si egerit tale quid debet intelligi si egerit ⁊ probauerit.

τ facit quod habetur etiam in.l.prima.§.si quadr.paupe.fecis.dicatur.¶In eadem glossa ibi.τ liberam ⁊c.Et sic videtur ꝙ quasi possessio in isto iure servitutum non relevet ab onere probandi.In contrarium tamen facit.l.circa.de probatio.glossa tenuit contrarium in.l.sicuti.§.sed si queratur.ff.de servi.vrbano.predi. Sed in illa lege circa solvit quod aliud in servitute rerum:aliud in servitute personarum.quia ab ipsa origine quelibet res fuit libera:sed non quilibet nascitur liber.Et de isto an quasi possessio in istis incorporalibus relevet ab onere probandi.tetigit hic barto.in secunda τ tertia oppositione tertie partis.τ etiam hic per Angelum.Adde dictis Barto.inquantum dicit quod si primevus status rei concordat cum intentione eius qui dicit contra primevum statum quod tunc illa quasi possessio non relevat ab onere probandi propter presumptionem que est dare contra illam si sit dare possessorium τ petitorium.alias secus.τ hoc vltimo casu intelligit.c.semel malus.nam potes dicere vt voluit etiam Baldus τ Ange.quod si presens status rei contradicat origini τ processui tunc talis status τ quasi possessio non relevat ab onere probandi.secus si contradicat origini sed non processui.vt est videre in minori etate τ maiori.vnde si quis ex aspectu appareat maior vigintiquinqȝ annis propter presentem statum transfertur onus probandi in adversarium.l.minor vigintiquinqȝ annis ex aspectu.ff.de minoribus.Nam licet presens status contradicat origini quia quilibet nascitur minor non tamen contradicit processui quia ex cursu temporis naturaliter quis efficitur maior.l.si intra.τ ibi nota.C.de in integrum restitutione.τ facit quod habetur in.l.spadonem.§.qui absolutus.ff.de excusationi.tutorum.

5 Et eodem modo potes respondere ad.c.semel malus.† quod licet naturaliter quis nascatur bonus tamen ex cursu temporis crescente etate omnis etas proclivis est τ inclinatur ad malum.xxi. questione prima capi.omnis etas.τ adverte etiam quia quod dixit glossa quod probat rem suam agēs negatoria.intellige quod satis probat probando se possessorem quia cum dominium veniat incidenter probādum satis probatur ex sola possessione per nota.in.l.prima.familie herciscū.Superest ergo videre quid operetur sustinere partes possessoris in quasi possessione servitutis. Et adverte primo quod si aliquis agat confessoria τ sit in possessione servitutis ipse habet vt dixi asserere se dominū τ istud probare saltem per possessionem rei.Similiter habet probare servitutem sibi vel suis autoribus fuisse constitutam si non esset in possessione servitutis.ipse ista eadem agendo habet probare.τ sic videtur quod ista quasi possessio servitutis nil operetur:nec propter ipsam transferatur aliquod onus probandi in adversarium τ ex hoc patet quod principium legis debet posse intelligi sive agens fuerit in possessione:sive non.τ similiter secundum responsum.l.τ sic videtur quod tertia particula possit referri ad omnia sive agens fuerit in possessione:sive non.nam in tertia particula dicitur quod contumax punietur in hoc quia sustinebit partes petitoris:τ sic necesse habebit agere τ probare de iure suo.nam verum dicit indifferenter.nam vbi prius ex quo erat reus actore nō probante debebat absolvi etiam si nil probasset.Modo econtra si ipse nihil probabit absolvetur adversarius sufficiet tamē si ipse habeat negatoriam quod asserat se dominum τ probet per possessionem τ asserat servitutem non deberi quia hoc intelligetur probari eoipso quod contrarium non probabitur propter presumptionem iuris que transfert onus probandi in alium.vt in cap.primo extra vt ecclesia.beneficia.τ facit ca.ad decimas.extra de resti.spoliato.τ.c.primo.extra de prescriptio.in sexto.Et sic patet Dy.τ Barto.non perfecte dixisse circa intellectum tertie partis an debeat referri ad omnia vel non.illud tamen est clarum ꝙ ille qui est in quasi possessione non haberet necesse agere vel aliū provocare ad iudicium si de facto posset vti servitute.Sed in casu in quo agat sustinere partes possessoris non videtur aliquid operari per ea que supra dixi.glossa tamen in.§.sed si queratur sensit multum not.quod licet agat ex quo est in quasi possessione servitutis sustinebit partes rei in hoc quia adversarius primo iurabit de calumnia.Item secūdo quia ipse maiores dilationes habebit.Sed forte istud non est verum de iure:quia alias sequeretur quod agens interdicto vti possidetis contra turbātem qui non diceret se possessorem etiam quo ad predicta sustineret partes rei quod non videtur verum ex quo ipse est qui alium provocat ad iudicium per.l.in tribus.cum ibi not.ff.de iudiciis.Item quod dixi de maiori dilatione videtur contra.l.finalem.ff.de feriis.vbi in civili non dantur plures dilationes reo quam actori. Sed solve quod glossa caute dixit maiores.τ non plures quasi reo tanꝗ favorabiliori possit dari maior dilatio.τ bene facit.l.pe tende.C.de temporibus in inte.restitutio.vbi ad petitionem rei interdum datur dilatio que excedit tempus instantie quod non fit ex parte actoris.Adde dictis Barto.primo diligenter nota quod hic etiam tetigit in quinta oppositiōe vbi nota.distinguit quod licet agens confessoria debeat asserere se turbari vel molestari.licet alias non appareat ex processu iudicii de molestatione si tamen appareat de contradictione verbali quia adversarius negat τ sic resistit istud sufficiat.τ sic videtur dicendum si agatur interdicto vti possidetis.τ hoc tenuit Lapus de castellione in suis allegationibus allegatione.lxv.τ bene facit quod notat Jo. andre.in.c.mandatum.in penulti.colum.versi.si habet.de rescriptis.τ quod notat Specula.in titu.de actioni.τ petitio.§.super actionibus.versicu.sed nunquid habet.τ quod habetur in.l.si is qui se obtulit.ff.de rei vendicatio.τ in.l.finali.si vsufruc.peta.Et hoc tenet recolende memorie dominus Anto.de butrio in capi.cum ad sedem.de resti.spoliatorū.Adverte tamen quia hoc non est sine scrupulo per notata per Barto.in lege prima.ff.vti possi

6 detis.vbi decidit†quod sola contradictio verbalis per quam de facto quis non impeditur vti possessione non pareat interdictū vti possidetis.Et idem videtur sensisse Innocen.in capi.secūdo extra de restitutio.in integr.Nec obstat iste text.nec dictum Barto.hic positum quia posset dici quod procedit in confessoria que datur etiam possidenti licet sit iudicium petitorium.vt.l.τ si forte.§.sciendum.ff.si servi.vendice.Ideo facilius competunt pro tali contradictione.Et eodem modo potest responderi ad dictū Joannis andree τ Specu.quia re vera non loquitur in interdicto vti possidetis pro re corporali.sed quando agitur confessoria vel quasi non obstat.l.is qui se.τ dicta.l.finali quia ibi loquitur quando adversarius asserebat se possessorem.quo casu non est dubium quod potest dari contra eum interdictum vti possidetis iuxta ea que notā.in.l.j.C.vti possidetis.Et sic de facto obtinui qδ non sufficeret constare de molestatione in interdicto vti possidetis per solam contradictionem factam in iudicio.tene tamen mēti dictum Lapi qui aperte voluit contrarium.τ idem domi.Anto.in loco preallegato.Secundo adde his que tangit in sexta oppositione prime partis circa lecturā Dy.τ dicit non audiendum venientem infra annum vt revocetur preceptum de cavendo ex quo actor erat in quasi possessione servitutis.τ sic apparebat modicum preiudicium.nam istud limita primo per id quod hic tetigit Barto.in prima questione nisi reus potuisset aliquo iudicio possessorio recuperare illam quasi possessionem quia tunc admittetur infra annum ne alias in effectu perdat ius recuperandi illam quasi possessionem.Item pro secundo potest dici quod opinio Dy.non sit vera considerato quod quasi possessio in servitute prediali nihil relevat in ipso agente cum ad probandum illam quasi possessionem oporteat probari quod sit in quasi possessione predii dominantis.τ quod etiam in servitute altius nō tollendi aliquid non sit edificatum altius.Et si bene ponderabis vt dixi in glossa super verbo egisse quo ad onus probandi ex quo agitur confessoria.τ sic agit pretendens servitutem τ nil relevat quasi possessio.τ sic totum preiudicium quod generatur est ex vi cautionis:sicut ergo quando non est in possessione servitutis τ devenitur ad primum decretum per cautionem de qua hic secundum intentionem glosse.vt auditur infra annum secundū communem intellectum:ita videtur audiri secundum intellectū Dy. quando prestatur cautio ei qui est in quasi possessione.Tertio

7 adde ei quod tangit in prima oppositio.secunde partis† qδ contumacia in vno articulo non debet in alio nocere.nam de hoc est bona glossa in.c.j.de dolo τ contuma.libro.vj.secus quādo esset contumacia vniversaliter respiciens totum iudicium vt ibi per glossam τ in cle.j.de dolo τ contu.facit quod no.Jo.and.in cap. ecclesia.el secundo.extra de elec.Quarto adde ei quod tangit in sexta oppositione tertie partis.nam diligenter nota ex eius dictis limitationem ad aut.qui semel.C.quomodo τ quando iud. inquantum necessitat qδ fiat prosecutio per actorem super libello porrecto quia illa autentica procedit quando actor esset contumax:secus quando reus esset contumax vt hic patet in hac.l.Item limita etiam illam autenticam per id quod habetur in.c.pastoralis.extra de causa possessio.τ proprie.τ ibi per Joan.an.ꝗ fallit in casu illius.c.quando quis vult autoritate iuris suspendere petitorium primo inchoatum τ transire ad possessoriū. quas limitationes nota.Item adde ei quod tangit in secunda questione.nam diligenter nota qδ contra contumacem in eo ad quod solum officium mercenarium vel nobile potest implorari non iuratur in litem per glo.notabilem τ singularem in.l.barum.ff.si servi.vendic.secus qñ veniret iure actionis in actione bone fidei vel aliis de quibus in.l.in actionibus.de in litem iuran.τ.l.qui restituere.§.penul.ff.de rei vend.Et adverte ꝗ sentit qδ restitutio rei in rei vendicatione veniat iure actiōis.Sed contrariū sensit Cy.post Pe.in.l.sequi.C.de servi.vbi concludit quod in rei vendicatione iure actionis fit declaratio dominii: sed restitutio officio iudicis.Sed posses dicere qδ licet pro restitutione fienda sit expediens implorari iudicis officiū:nō tamen sequitur qδ non veniat etiā iure actionis cui famulatꝰ officium iudicis iuxta notata in.l.iiij.C.deposi.¶Item adde ei qδ tangit in tertia questione.nam diligenter nota.quia concludit pro

8 opinio.glo.†qδ vbi fit mentio cautionis a iure civili intelligit de nuda.τ sic facit pro intellectu.l.in omnibus.ff.de iudi.qδ pos

set intelligi in nuda cautione nisi qualitas persone ⁊ cause aliud suaderet per.l.si creditores.de priuile.credi.⁊ facit quod dixi in.l.ij.§.j.ff.solu.ma.licet ipse idem Bar.aliter dixerit in.d.l.in omnibus.Et nota etiam diligenter qd licet sufficiat cautio nuda:tamē debet esse sub obligatione bonorum per.l.si quis filio. vt lega.nomi.cauea.tamen illa.l.si bene ponderetur videtur facere in oppositum quia videtur aliquid specialitatis inducere in patre vel domino.Et videtur innuere triplicem speciē cautionis: nudā:sufficientem:⁊ mediocrem.⁊ videtur illam appellare mediocrem.alibi etiam videtur appellare glo.quod sub pena debeat promitti si petatur cum hoc sit facile.l.ij.§.si dubitetur.supra de iudi. ¶Itē adde ei quod tangit in.vij.questione circa intellectū.l.prime.§.penultimo.C.de asser.tol.Nam intelligit illum tex.qd si post prestitam satisdationem de iudicio sisti dominus qui mouet questionem libertatis seruo se absentat per annum quod per hoc consequitur seruus libertatem.nam adde qd ille.ll.hoc non probant.nam licet dicant econtra quando seruus per annum se absentat qd subijcitur seruituti.non tamen dicit econtra quādo dominus se absentat.⁊ sic cum illa lex sit penalis non est extendenda.vt in regula iuris in penis.⁊ in regula odia.lib.vj.Et quia non videtur eadem ratio quia serui consueuerunt latitare ⁊ non posset eorum faciliter haberi copia quando fugiunt.Sed non est verisimile econtra qd dum non possit haberi copia.Item quia ibi successiue imponit penam domino quando traheret seruū corā diuersis iudicibus quia tunc priuat eum iure suo.⁊ sic videtur velle qd in alijs casibus non priuetur.argu.l.cum pretor.ff.de iud.¶Ultimo adde ei quod tangit in penul.questione inquantum de materia canonica voluit se intromittere.† nam facit qd merus legista non debeat se intromittere ad consulendum in materia mere canonica.nec similiter econtra.vnde facientes contrarium de facili errant vt vidi quandoq; de facto.¶Ultimate etiam dixit vnum hic Ang.videlicet qd si conuentus cōfessoria habeat presumptionem contra se qd predium agentis debeat seruitutem quod contingit in duobus casibus.Primo si prediū agentis erat inferius ita qd naturaliter seruitutem aque pluuie recipere tenebatur.l.j.⁊ sequenti.ff.ti.ij.Secundo in casu.l.fi.§.fi.C.de serui.⁊ aqua.vbi est casus singularis qui non est alibi in area vbi triturari consueuit frumentum quia non debet edificari in locis circunstantibus taliter qd vsus aree impediatur.Nam dicit qd istis duobus casibus si reus erat in quasi possessione libertatis ⁊ propter suam cōtumaciā actor sit institutus in quasi possessione seruitutis si reus conuentus confessoria vult intentare postea negatoriam cum habeat presumptionem contra se:nec sit in quasi possessione libertatis quod probare debebit predium suum liberum quod probabit probando libertatem sibi concessam.sic videtur ponderare an sit in quasi possessione libertatis vel non. Sed certe hoc nō videtur ponderandum quia etiam si esset in quasi possessione libertatis constito de qualitate situs rei ex quo presumptio interesset cōtra illā quasi possessionem nihil releuaret illa quasi possessio per ea que dixi supra.⁊ que habentur in.c.j.de prescrip.in.vj.⁊.c.ad decimas de resti.spo.⁊.l.siue possidetis.C.de proba.

¶De damno infecto. Rubrica.

Summarium.

Tum res. Causa cautiōis dāni infecti expediri potest per magistratus municipales propter eius celeritatem licet sit de mixto imperio.hoc dicit. ¶†Nota qd causa damni infecti celeritatem desiderat et sic est argumentum pro celeritate amplectenda.de quo per gloss.in.c.finali.de electionibus in sexto.¶†Item nota qd interdū datur iurisditio delegata a lege mortua:vt hic probatur prout habetur in litera putauit Sed in contrarium multum facit quia iurisditio que datur a lege videtur ordinaria iuxta ea que habentur in.l.more.et.l.quia.supra de iurisditione omnium iudi.Potes dicere qd debeat attendi mens.⁊ si de illa constet an velit dare ordinariam vel delegatā erit appellanda prout lex voluit.Et pro hoc facit tex.in capi.irrefragabili.§.ceterum.de officio ordina.libro sexto.⁊ capitulo ad abolendam.in fine.extra de hereticis.alias in dubio censetur ordinaria.Adde dictis Barto.inquantum tangit † an delegatus subdelegando aliquid retineat.⁊ concludit qd non.⁊ sentit idem esse ⁊ de iure ciuili ⁊ canonico.⁊ sic cum de iure delegatus ab alio quam a principe non subdeleget.l.a iudice.C.de iudi.videtur sentire qd delegatus principis subdelegando nihil retineat. Sed cōtrarium tenuit hic Ang.quia si hoc esset non appellaretur a sententia subdelegati ad eum.cuius contrarium dicit probari secundum vnam lecturam.l.prima.C.qui pro sua iurisdi.et hoc sensit Bart.in.l.prima.§.finali.infra qui ⁊ a quo.⁊ ibi concludit vt respondeat ad capitulū quāuis.de officio delegati.in sexto.quod ibi loquitur in delegato pape subdelegante.et tamen dicit qd nō retinet iurisditionem licet fuerit acceptata per subdelegatum qd illud procedat de iure canonico.Sed mihi plus placet illud quod hic dicit.nam ex quo in dubio dispositio iuris canonici est data ⁊ dispositio iuris ciuilis est dubia debet trahi ⁊ intelligi dispositio iuris ciuilis secundum canonicam argumen.l.non est nouum.et l.sed ⁊ posteriores.supra de legi.⁊ auten.offeratur.C.de lit.conte
4 sta.Et ideo cum sit dubium de iure ciuili † an a sententia subdelegati a delegato principis appelletur ad ipsum delegatū quia dicta.l.prima.§.finali.innuit quod nō.⁊ dicta.l.prima.qui pro sua iurisdi.innuit quod sic reduci debet ad concordiam secundum distinctionem iuris canonici:quia si delegatus principis sibi aliquid reseruauit puta executionem sententie.facit capi.si delegatus.de officio delegati.libro sexto.tunc ad ipsum appelletur alias si nil reseruauit appelletur ad ipsum delegantem.facit quod habetur
5 in capitulo super questionū.de officio delegati.¶†Item aduerte quia sensit hic Barto.quod merum imperium possit prescribi.de quo per Cy.in.l.prima.C.de emancipa.libe.⁊ aliquid tāgetur infra in titulo de publica.¶Item aduerte de eo quod hic dicit glo.de resti.in integ.fauore minorum non videtur bene dixisse licet eam sequatur Ang.quia idem etiam in restitutione maiorū ⁊ sic est fauor ipsius cause que in se habet magnam equitatē.vt.l.fi.C.vbi ⁊ apud quem.

a ¶Renouare.Adde qd isto facit ad quōnem an si finito tempore cō promissi partes dixerūt prorogamus vsq; ad tale tēpus an valeat prorogatio i vim renouationis ⁊ vide hic in additiōe ad Bartolum.

Damnum. Hec lex dicit quid est dānum infectum.sequens dicit vnde dicatur damnum.hoc dicit.¶Nota licitum esse argumentum ab ethimologia vocabuli.facit.l.tigurij.infra de verborum significa.facit quod notat Barto.in.l.prima.infra de testa.⁊.l.prima.§.primo.ff.si certum petatur.¶In glo.super verbo veremur.in fine.Et ratio est vt ibi tetigit glossa. ¶In glossa l.sequen.in verbo diminutionem.in fine.dic ⁊ bene facit.l.damni.§.primo.ff.eodem.

Summarium.

Dies. Si dies cautionis est renouādus vel prorogandus cognitio est pretoris vel presidis et
1 interdum etiam magistratus municipalis.hoc dicit.
a ¶†No.qd aliud ē protelare ⁊ aliud ē renouare[a].nā protelari ⁊ prorogari

et prorogari proprie dicitur quod nōdum est finitum: sic facit qđ prorogari compromissum est quando adhuc durabat: si autem nō durabat tūc proprie locum habet renouatio ibi. An autem si tūc cum prorogetur valebit prorogatio: videtur quod non quia prorogari dicitur quod nondum est finitum: sed hic est finitum: ergo non cadit prorogatio. Renouare voluerunt: quia hoc nō sonant verba: ergo videtur quod succedit illud quod potui nolui &c. vt in capitu. cum super. extra de officio delegati. & l. multū. C. si quis alteri vel sibi. et pro hoc bene facit glos. singularis. l. iij. in principio. infra de acquiren. possessio. vbi glos. dicit quod intrans possessionem animo continuandi non acquirit possessionem de nouo si non habeat. Sed in contrarium facit quod not. glos. reprobando illam glo. quia habendo animum continuandi etiā acquirendi habere videtur. l. quod vulgo. infra pro empto. Et sic cum in potestate partium esset facere etiam de nouo si voluissent videtur ex quo voluerunt continuare in primo voluisse etiam renouare de nouo. & maxime si iuramentum interuenit quod habet vim clausule si non valet quod ago &c. l. cum pater. §. filijs. infra de legatis secundo. secus si hoc non est in voluntate partium: vt est videre in instantia data a statuto quam permittit prorogari semel vel bis quia videtur permittere quando superest aliquid de instantia: & sic si prorogatio fit ea finita tunc non potest teneri vi statuti: nec etiam vi iuris communis secundum quod non potest instantia prorogari iuxta nota. in. l. prima. §. properandum. per glos. & docto. C. de iudi. Et tene menti: ideo est tutius facere infra terminum prorogationem. Nec obst. si dicatur quod ibi loquitur in instantia iuris communis que non potest prorogari: sed secus videtur in instantia statutaria que clauditur intra instantiam iuris communis si prorogatio que fit per statuta non habeat excedere instantiam iuris communis vt sic res de facili redeat ad sui naturam. argumen. l. sed si vnus. §. pactus. supra de pactis. quia responde quod instantia statutaria non subrogatur loco instantie iuris communis adeo quod ipsa perempta licet superesset de tempore instantie iuris communis non posset ferri sententia. et sic cum sit subrogata illius loco & propter eundem finem videlicet propter publicam vtilitatem ne lites diutius protelentur: ideo debet sapere eius naturam. argumen. l. si eum. §. qui iniuriarum. supra si quis cautio. & eius quod habetur in. c. ecclesia. el secundo. extra vt lite penden. et sic pacto partium non debet posse prorogari vltra quam sit permissum a statuto: sicut non posset instantia iuris communis. Ultimo inducitur textus iste per Ang ad questionem quod sicut hoc spectat ad officium iudicis arbitrari de tempore vsqꝫ ad quod debeat se extendere stipulatio et non amplius tempus debeat caueri quam desideret rei opportunitas qđ idem sit dicendum in reo qui propter inimicitias timet offendi vt non sit prestanda cautio de non offendendo in perpetuum: sed moderandum arbitrio boni viri: vt hac. l. & infra eodem. l. si finita. in principio. & l. j. §. ait pretor. de iure delibe. & l. de die. supra qui satisda. cogan. que nota ad limitationem eorum que nota. in l. denunciamus. C. de his qui ad eccle. confu.

Si intra diem. Si nō cauet per iussum caueri fienda est missio in possessionē rei ruinose & contra non patientem iussum immitti succurritur actione in factum. hoc dicit. ¶ In textu. ibi immittendus est duntamen ei qui aberit domi denuncietur: vt patet infra eadem. l. §. ait
2 pretor. ¶ † Nota quod magistratus municipalis non habet potestatem coercendi pignoribus captis. Posset tamen auxilium superioris implorare vt suum decretum sortiatur effectum sicut etiam imploratur pro executione sententie. l. a diuo pio. §. primo. infra de re iudicata. Qualiter autem intelligatur quod est dictū. patebit ex sequen. §.

3 **Duas ergo.** † Ad officium magistratus municipalis spectat cognitio actionis in factum: et missio in possessionem; reliqua ad iurisditionem pretoris. hoc dicit. ¶ In textu ibi duas. non tamen tantummodo duas: vt patet ex glos. ¶ In glos. super verbo duas. ibi vel dic. hec communiter tenetur per docto. scilicet quod tria de quibus tetigit glos. scilicet iubere cauere mittere in possessionem & diem protelare competant sine delegatione viuentis ex delegatione pretoris mortui per. l. primam. supra eodem prout est ibi in litera putauit. Et similiter competat quartum de actione in factum tamen qꝛ istud quartum est de specie iurisditionis quia iure actionis expeditur et competit magistratui eo quod magistratus poterit delegari. Sed alia tria non poterunt delegari per magistratum: quod clarius procederet si solum ex commissione pretoris viui competeret cum delegatus non subdeleget. l. a iudice. C. de iudi. Sed inquantum tenetur quod competant ex commissione pretoris mortui fortiter obstat quia videntur posse delegari ex quo competūt iure magistratus & eoipso quod quis est magistratus. Sed potest responderi primo quod istud fit ideo quia habent delegatum a lege pretoria & ideo non possint delegare: secus si haberent a lege ciuili: vt hic nota. tetigit Barto. Et est notabile verbum et nescio alibi. Ex quo habes qđ licet delegatus a iure censeatur delegatus a principe. vt in capitulo ab arbitris. de officio delega. tamē illud erit verum quando habet delegatam ab alia lege quam pretoria quod hic singulariter probatur: quod nota pro limitatione illius capituli et ibi nota. Et si dicas pretor habet potestatem legis condende: vt in. §. pretorum edicta. institu. de iure natura. gen. et ciui. responde quod licet habeat potestatem condende legis: nō tamen lex sua habebit omnem effectum quem ciuilis. institu. de per
4 pe. et tempo. actio. in principio. † Potes etiam dicere secundo quod ideo non potest delegare magistratus predicta tria qꝛ specialiter sunt sibi commissa propter fauorem ipsius cause desiderātis celeritatem: et ideo non possunt delegari per notata in. l. prima in principio. supra de officio eius cui mandata est iurisditio. hec tamen secunda non videtur multum tuta: quia ex hac sequeretur quod causa restitutionis in integrum que est de mixto imperio cum propter fauorem ipsius cause sit commissa magistratui. l. finali. C. vbi & apud quem non possit delegari: cuius tamen contrarium ibi nota. secundum vnam opinionem. ¶ In eadem glossa in fine. dic quod speciale est hic in causa dāni infecti quod possit delegari magistratui licet sit de mixto imperio. vt nota. in l. prima. in principio. supra eodem. Sed aduerte quia mirādum videtur quod magistratus municipalis extra causam damni infecti non possit mittere in possessionem ex primo decreto: vt videtur probari in. l. ea que. §. primo. infra ad municipa. Item quia non possit cogi pignoribus captis in causa damni infecti considerato quod videtur sibi competere coertio personalis in leuioribus criminibus iuxta nota. in. l. magistratus. & ibi per Bartolum supra de iurisditione omnium iudicum. & in. §. audient. & in §. & iudicare. in auc. de defenso. ciuita. considerato quod quelibet coertio personalis videtur esse maior quacunqꝫ coertione penali per nota. in. l. & in seruorum. infra de penis. Non reperio hoc contrarium tactum nec bene declaratum: pro quo fortificando facit regula cui licet quod plus est debet et quod minus. vt in regula licet. de regulis iuris. & l. nec in ea. §. j. infra de adul. Potes dicere quod secundum ius fforum non erat mentio de defensoribus ciuitatum sed illi presidentes appellabantur magistratus municipales vt colligi potest ex his que habentur in. l. prima infra de magi. conue. & l. vbi absunt. infra de tuto. & cura. da. ab his. Nam erāt in locis vbi erant decuriones: vt ibi patet qui consueuerant esse in ciuitatibus. facit quod habetur in. l. j. & ij. & in rubrica. C.
5 de decur. libro decimo. † Unde potest successiue dici quod de iure digestorum magistratus municipalis non habebat coertionem personalem nisi in seruum et tunc leuem. et ita intelligatur. d. l. magistratus. que a sensu contrario probat: secus in liberis. & ideo non mirandum si non habebat potestatem coercēdi pignoribus captis vel etiam mittendi in possessionem. & pro hoc facit quia in titulis digestorum non est facta mentio de defensore ciuitatum in. ff. veteri. hodie vero iure codicis cepit fieri mentio de defensore in titulo de defen. ciui. & similiter eius officium fuit ampliatū per auc. de defenso. ciuita. Ideo hodie cum per illam auc. habeat coertionem personalem in leuibus criminibus videretur quod hodie possit cogere captis pignoribus & etiam mittere in possessionem ex primo decreto. Nisi dicas quod ex maioritate rationis non sit fienda coertio per not. in auc. quas actiones. C. de sacrosan. ecclesijs. nisi dicas quod fiat vi regule antique que habet qđ cui licet quod est plus licet quod est minus. de qua supra que extensio seu coertio videtur concessa per not. in. l. si quis seruo. C. de furtis. et. l. quod vero. supra de legi. ¶ In glos. super verbo decedatur. in fine. nota bene secundum expositionem que est valde singularis. quod si iudici videatur possit facere quod ille cōtra quē fit missio ex primo decreto discedat de possessione.

6 **Pretor ait.** † Non fit missio cōtra absentem nisi prius nunciet ad domum procuratori vel inquilino vel nullo reperto libellus seu citatio ipsis domibus applicetur. hoc dicit. Et primo ponit quedam verba pretoris imperfe
7 cta. secundo illa exponit. ¶ † Nota argumētum quod sufficit quē citari ad domum: de quo hic aliquid per glossam & Barto. plene. et per glossam in capitulo causam que. extra de dolo & contumacia. & aliquid in clementina causam. de electio. & Innocen. in
8 capitu. finali. extra de eo qui mit. in possessio. ¶ † Item nota qđ abesse dicitur qui abest in iure: & sic in iudicio. De multiplici genere absentie secundum diuersas absentias: habetur in. l. absentem. infra de verborum significatione. & l. presens. infra de verborum obligationibus. & in auc. de fideiusso. & mā. col. prima. & per Joannem and. post Arch. in capitu. si delegatus. de offi. delega. in sexto. Item not. qđ existens in domo honeste citandus est non autem debet violēter extrahi de domo. facit. l. pleriqꝫ. §. de in ius
9 vocan. † Item nota qđ quādo quis citatur ad domum debet citari ad domū in qua degit: & sic habitat tempore citationis: quod intellige nisi aliter in iure disponatur: vt est videre in casu clemē. causam. de elec. vbi sufficit denunciari ad domum in qua pro maiori parte temporis habitauerit. ¶ Item not. qđ non est vis quo

ad effectum citationis an domus quam quis inhabitat sit ppria vel aliena forte conducta vel gratis cōducta. non autem sufficiet denunciari ad stationem seu hypothecam. vt est tex. not. in. l. lex cornelia. §. domum. ff. de iniurijs. et facit quod habetur in. l. prima supra de lib. ag. Nec ob. l. item apud labeonem. §. conuitium. ff. de iniurijs. quia non loquitur in citatione: sed in conuitio quod po

10 test fieri etiam ad hypothecam. ¶ † Item not. qd interdum quis non habet habitationē: et iste dicitur vagabundus vt est hic glo. interlinearis valde nota. et sic non est necesse qd non habeat domicilium ad hoc vt sit vagabundus: quia secundū illud pauci essent vagabundi cum saltim vnusquisqz habeat domicilium originis nisi terra originis casmate perierit vt alio anno fuit in quadam terra nobilium de ricasulis comitatus Florētie vel nisi passa esset aratrum. vt carthago de quo etiam aliquid hic per Barto. licet gloss. aliter dicat in. l. eius qui. §. celsus. infra ad municipa. alias est. l. si quis instructus. ¶ Item nota quod vbi est questio de iure predij sufficit ad predium denunciari quando ille cuius est pre

11 dium non habeat habitationem. ¶ † Item nota argumen. quod citandus sit procurator antequam dominus constituatur in contumacia. de quo hic per Barto. et per gloss. in dicto capitulo causam. ¶ Item nota quod vbi non adaptant verba legis nec adaptatur eius dispositio. facit. l. ita autem. in princip. infra de administra. tuto. et. l. quod constitutum. infra de testa. milita. et. c. immunitatibus. §. penultimo. de elec. in sexto. et. c. ad nostram. el tertio, extra de iure immuni. Et sic facit quod si statutum dicat quod de quolibet contractu soluantur decem denarij pro libra quod non habeat locum si contractus fiat super re inestimabili: puta iure sepulchri: cum sacra vel religiosa non recipiant estimationem. facit etiam quod si statutum dicat quod positionibus debeat responderi. et si sint impertinentes habeantur pro non responsis. et in fine cause examinentur que sint pertinentes quod per tale statutus non debeat quis cogi respondere positionibus notorie impertinentibus: quia statutum videtur loqui de positionibus in qbus potest cadere examinatio et discussio an sint pertinentes vel non quod non cadit in notorijs: vt in. c. ad nostram. et ita pridie dixi

12 in practica. ¶ † Item no. qd cum hereditate iacente non videtur posse agitari iudicium: et si sit agitatum sit nullum. Et hoc aperte tenuit hic Ang. vnde debet dari curator bonis et cum illo iudiciū agitari. l. j. et. ij. ff. de cura. bo. dā. et adde quod not. in. l. si seruus. ff.

13 de diuer. et temp. prescrip. ¶ † Item nota argumentum quod in citatione debeat esse copia libelli. contrarium tamen communiter practicat. de quo per Cy. in. l. si quis emptionis. C. de prescrip. xxx. anno. et per Barto. in auten. offeratur. C. de lit. contest. ¶ Itē nota quod contra hereditatem iacentem videtur posse deueniri ad primum decretum si nemo defendat. Et sic non facit iste text. simpliciter per Ang. quod non possit simpliciter iudicium agitari cum hereditate iacente. Item ex dictione tutius posita in litera videtur quod possit fieri immissio in insulam hereditariā. si non sint etiam ibi inquilini etiam si citatio seu libellus non affigatur ad ipsam insulam per id qd no. Joan. an. in simili in. c. cordi. de appella. in sexto. tutius tamē est quod publice legatur tenor citationis apud ipsas edes seu ipsam insulaz. Et sic ibi affigatur seu affixa dimittatur. Adde dictis Barto. circa materiam citationis. primo in quantum dicit quod si statutum disponat quod sufficiat quod quis citetur personaliter vel ad domum qd istud statutum vt aliquid addatur iuri communi intelligetur simpliciter in vi alternatiue et non ordinis et sic non intelligetur secundū dispositionem iuris communis. nam in contrarium facit quod ipse no. in. l. fi. §. in computatione. C. de iure deliberan. vbi videt qd statutum in dubio debeat limitari. et intellige secundum ius commune. Unde si dicat quod etiam heres possit capi pro debito defuncti intelligetur si non fecit inuentarium. facit qd habetur in. l. secunda cum glo. sua. C. de nora. Potes dicere qd istud dictū procedat quando non insurgit graue preiudicium parti dato qd statutum non intelligatur secundum ius commune. Nam tunc statutū intelligetur prout verba iacent vt aliquid addat iuri cōmuni. secus quando graue preiudicium posset generari et ita in

14 telligatur contrarium. ¶ † Item adde inquantum tāgit an sufficiat citatio ad domum eo casu quo non reperitur citandus. nam in effectu concludit quod sic in his que sunt parui preiudiciū. in alijs secus in quibus dicit regulariter requiri latitationez nisi in duobus casibus: scilicet in causa damni infecti et liberali. dicit tamen latitationem presumi ex coniecturis que habentur in. l. fulcinius. §. quid sit latitare. infra qui. ex cau. in pos. ea. Et presertim eoipso quod quis fuit in iudicium presumetur latitare si non reperitur: vt sensit gl. in dicto. §. quid sit latitare. Tu adde qd istud non videtur verum. nam licet quis semel fuerit in iudicio: tamen si debet deueniri ad scdm decretū extra causam liberalē et damni infecti requirit latitatio. l. fulcinius. §. j. ff. ex qui. cau. in pos. ea. iūcta. l. j. et. l. ij. eo. ti. et probat in. c. qm frequēter. §. porro. extra vt lit. nō contesta. vbi dicit qd contra reum potest procedi ad diffinitiuam litē nō contesta. in causa matrimoniali et spirituali: dummodo reus sit cōtumax. s. verus: vt quia peremptorie citatus venire contemnit: vel quia maliciose se occultat. et sic latitat. vel quia impedit ne possit citari. Et sic aperte litera illa vult qd non presumatur latitare eoipso qd quis semel fuit in iudicio. Et per illum tex. etiam videtur confundi opi. Inno. quam ponit in. d. c. fina. de eo qui mit. in pos. et quam etiam recitat hic Angel. dum dixit quod eoipso quod vir non reperitur esse in habitatione cum vxore qd presumitur latitare. Et eodem modo de clerico quando abest a beneficio. Nam hoc videtur aperte contra dictum. §. porro. ¶ Et ex predictis videtur alia doctrina danda videlicet quod in casib9 in quibus non requiritur latitatio sufficiat citatio ad domum si persona reperiri non potest sed in casibus in quibus requirit latitatio sufficiat citatio ad domum si persona non potest reperiri.

15 † Requiritur autem latitatio vt deueniri possit ad secundum decretum excepta causa damni infecti et liberali. ita requiritur latitatio quādo petuntur testes examinari ad eternam rei memoriā ex parte rei et non propter mortem vel diutinam absentiam: vt in §. penultimo. in aut. de testi. colum. sexta. iuncto capitulo quoniā frequenter. vt lite non contesta. Requiritur etiam latitatio quando proceditur contra reum lite non contesta. ad diffinitiuam in casibus specialibus. §. porro. dicti. c. quoniam. secus quando procederetur lite non contesta. in causa appellationis vel etiam quā do procederet lite cōtestata cōtra ipsum reū vel etiā qñ procederetur contra actorem lite non contesta. l. properandum. §. j. C. de iudi. et auten. qui semel. C. quo. et quando iud. et. l. finali. §. illud. C. de tempo. appella. Et idem quando procederetur contra reū absentem lite non contesta. in crimine maiestatis. vt no. per Barto. in extrauaganti ad reprimēdum. ver. publicatione. nam in dictis casibus sufficit citatio ad domum. argumen. huius tex. licet paucos tex. reperies vltra istos tex. in iure ciuili qui loquantur de citatione ad domum sed communiter loquuntur de citatione per edicta: licet de citatione que fit extraiudicialiter bene reperiātur tex. dicentes quod debet fieri ad domum: vt. l. prima. §. primo. infra de libe. ag. et. l. aut qui aliter. §. primo. ff. quod vi aut clam. et dixit Barto. in dicta extrauagan. in versicu. edicta qd per dictam citationem per edicta non deberet facere iudex ciuilis nisi secundum moderationem cle. j. de iudi. alias grauaret partem et posset appellari. Sed forte hoc non est verum: quia si iure permittente iudex ciuilis facit citationem per edicta extra casum. d. cle. ex quo ius ciuile id sibi permittit non debet dici grauare partē. argu. l. iniuriarū. §. j. ff. de iniurijs. et. l. gracchus. C. ad. l. iul. de adul. Et adde circa id quod dicit Bar. de publicatione testium id qd ipse no. in aut. sed et si quid. C. de testi. vbi declarat multum de intellectu. c. quoniam frequēter. in prin. et facit etiam qd ipse not. in l. iiij. §. due cause. ff. ad carbo. Et singulariter etiam no. glo. meliorem de corpore iuris in. c. causam que. extra de dolo et contu. circa materiam istam vbi tenet qd non debeat citatio fieri ad domum nisi quando nō reperitur principalis nec procurator. Et pro illa bene facit quod habetur in. c. fina. de eo qui mit. in posses. et quod habetur in. l. meminerint. et quod ibi no. Bart. C. vnde vi. ¶ Et aduerte quia vtile est qd sicut fit discussio principalis persone antequam fiat citatio ad domū: ita etiā fiat discussio in locis publicis: et apud personas notas ipsi principali: puta apud consanguineos et amicos de ipso procuratore. i. an procuratorem dimiserit lz Bar. aliter hic sentiat: quia scdm eum non est necesse requirere procuratorem nisi quando est notorium eum esse dimissum. certe tutius est seruare dictam practicam etiā si nō sit notoriū per no. in. d. c. causam. et. l. meminerint. et. d. c. fi. Nec ob. tex. iste inquantū innuit qd prius fiat citatio ad domum qꝫ procuratori: quia debet intelligi qd sufficit si non extat procurator: sed vbi extat fiat procuratori per iura allegata.

In eum. In magistratū qui predicta non fecerit datur actio in factū que verum ɔtinet interesse. h. d.

16 ¶ † Nota qd contra iudicem negligentē ministrare iustitiā datur actio in factum ad interesse. et hoc est clarū in casu isto. an aūt alias generaliter extra casum istum. et vbi nō esset specialiter prouisum vt est in quibusdam casibus de quibus tetigit Bart. in. l. fi. ff. de var. et extraor. cog. et Ange. hic an detur actio in factū ad interesse: tetigit Bar. in. d. l. fi. et ang. hic. Et videnf concludere qd teneatur actione in factū ad interesse ex ti. vt diffe. iud. coll. ix. qz si ibi datur accusatio criminalis debet competere ciuilis in factū ad interesse partis. arg. l. qui in nomine. cū ibi no. ff. de falsis. non autem tenetur secundum eum ex ti. de ob. que ex quasi deli. insti. Contrarium tamen sensit gloss. in. l. non quicquid. §. j. ff. de iudi. scilz qd teneatur tunc ex titulo illo. Et an iudex ecclesiasticus negligens facere iustitiam incurrat penam. c. cum eterni. de re iudi. li. vj. tetigit ibi Jo. and. et in. c. legitima. de appel. in. vj. et in. c. dilecti. extra de priuile. et ibi cōcludit qd non. Quādo autem iudex nō ministrans iustitiam male iudicando qualiter puniat recurre ad no. in. d. titu. insti. et in. l. fi. ff. de var. et extraor. cog. Et ad predicta etiam adde bonā glo. que habetur in. c. hoc etiam. ij. q. vj. vbi glos. videtur velle quod iudex negligens etiam facit litem suam

suam.⁊ ibi etiam tangit de potestate qui male iudicat per impe-
ritiam assessoris:de quo in.l.hoc edicto.ff.qd quisq; iur.⁊ conclu-
17 dit glos.qd solus assessor tenetur. ¶†Ultimo nota qd magis vi-
detur puniri negligens facere iustitiam quam male iudicans.qr
negligens indistincte tenetur ad interesse:⁊ sic ad veram estima-
tionem litis.Sed male iudicans si iudicauerit per imperitiam te
nebitur inquantum equum iudici videbitur:quod interdũ erit
minus quam vera estimatio per no.insti.de ob.ex quasi delic.⁊.l.
si filius.ff.de mino.Sed si dolo iudicauit tunc in veram estimatio
nem litis.l.fi.C.de pena indi.qui male iudi.tenetur etiam in aliis
penis de quibus ibi ratio potuit esse:quia negligens facere iusti-
tiam non videtur habere aliquam excusationem:sed ille qui iudi
cat ⁊ administrat iustitiam:licet male si faciat per imperitiã ma-
gis videtur tolerandus.preterea si imperitia fuit supina iudici
debet videri quod tunc teneatur in veram estimationem:vt not.
glos.in dicto titulo institu.et sic est idem tunc quod in negligen-
te:secus quando non fuit supina ignorantia:vt quia errauit in.l.
difficili:vt etiam ibi not.glo.An autem contra iudicem male iu-
dicantem dolo possit iurari in litem:tetigit hic Ange.sed tu re-
curre ad materiam.l.in actionibus.ff.de in litem iuran.

81 **Hoc autem.** ¶†Cautio damni infecti debet postu-
lari iudice sedente pro tribunali et non
alibi.⁊ iudex qui non exercuit suum officiũ ita demum punitur
si ab eo fuerit postulatum.hoc dicit.Et duo facit.nam primo se
continuando ad precedentia ponit vnum dictum limitatiuum
precedentium.Secundo illud declarat.secunda ibi postulare.
19 ¶†Nota quod ad priuatam partis vtilitatem iudex non impar
titur officium suum non petitum super his que sunt facti.in alle-
gationibus autem iuris bene impartitur officium suum supplẽ-
do allegatiões iuris si defecerit aduocatus vel pars:vt.C.vt que
desunt aduo.parti.in rubro ⁊ nigro.⁊ de hoc ibi per Cy.⁊ Bar.
⁊ plenius hic per eundem Bar.⁊ de materia dic per canoni.in.c.
bone.el primo.extra de postula.prela.⁊ in.c.priusquã.xxviij.dist.
vbi per glos.⁊ Arch.⁊ aliquid per glo.ij.q.vij.c.alieni.⁊.iij.q.vij.
c.iudicet.⁊ extra de elec.c.cum nobis olim.⁊ facit etiam quod ha
betur in.l.filiusfami.§.milites.⁊.§.veterani.ff.de procur.⁊ quod
not.etiam in.l.quos prohibet.supra de postula.¶Item not.qd
vbi aliquid debet postulari a iudice debet postulari ipso sedente
pro tribunali et sic non sufficit postulare dum deambulat per pa-
latium vel est in camera.quod intellige regulariter nisi aliud re-
periatur expressum per legem vt voluit supra de interroga.act.⁊
20 l.ij.§.j.infra quis ord.in bo.posses.ser.¶†Item no.quod paria
sunt aliquid non fieri vel minus legitime fieri.facit.l.quoties.ff.
qui satisda.cogã.¶Item nota quod cautio damni infecti debet
postulari iudice sedente pro tribunali.⁊ sic videtur quod debeat
offerri libellus.supra eadem.l.§.toties.Item videtur quod causa
cognita debet fieri.l.pretor.in principio.⁊.l.qui bona.§.fin.cum
sequen.infra eodem.Et per hoc videtur etiam quod debeat lis
contestari:nam licet hec causa sit summaria:tamen non sequitur
quod predicta cessent:quia etiam in summariis offertur libellus
et lis contestatur.l.tigni.§.idem stabit iuncta.l.iij.§.sciendum.su
pra ad exhi.⁊ plene per Bartolum in extrauaganti ad reprimen
dum.in ver.summarie.⁊ hoc est tutius:dixit hic Barto.tamen qr
glos.sensit contrarium.infra eodem.l.qui bona.§.qui aliene.et
etiam Specula.vt hic refert Bartolus si reperiretur processus si-
ne dicta solennitate non redderetur nullus propter varietatem
opi.secundum eum:sed potius iniustus ⁊ posset appellari.argu-
men.not.in.l.j.C.de appellatio.Super quo ⁊ an possit appellari:
remisit ad Specula.in titulo de offi.iudi.⁊ notabiliter dicit qd si
iudex hic iudicat quod processus tenebit ⁊ valebit sententia:nec
dicetur contra ius constitutionis ex quo non est ius clarum sed
dubium:super quo sunt opiniones.Quod tene menti propter de
clarationem.l.cum prolatis.infra de re iudica.⁊.l.ij.C.quando
prouo.non est necesse.⁊.c.j.extra de re iudica.Quod tamen intel-
ligit hic Ange.nisi aliqua opinio esset approbata in iudiciis ⁊ in
scholis ⁊ in loco vbi iudicium est agitatum.Nam tunc illi opin.
esset standum per not.per Innocetium in.c.ne innitaris.extra
21 de constitu.facit.l.minime.supra de legi.¶†Ultimo tangit hic
Bartolus an ⁊ quando teneatur iudex officium suum impartiri
licet non petatur.Secundo tangit supposito quod non teneatur
an ⁊ quando potest.⁊ istud secundum prosequitur primo de offi-
cio nobili.secundo de officio mercenario.Et de hoc prosequitur
de mercenario circa ea que iudicantur in persona iudicis.Secũ-
do de mercenario circa ea que iudicantur in persona partis:tam
in ciuilibus quam in criminalibus:de quo hic plene per eum.Et
adde dictis suis.primo inquantum vult quod teneatur imparti
ri ad priuatam vtilitatem si est actus pius:puta dare aduocatum
miserabilibus personis iuxta.l.nec quicquam.§.quid ergo.supra
de offi.procon.vel dare curatorem furioso.l.sancimus.§.penulti-
mo.C.de administra.tuto.⁊ facit quod not.glos.no.in.l.hoc autẽ
in prin.ff.qui.ex cau.in pos.ea.vel etiã dare tutorẽ pupillo.Nam
adde qd licet iura per eum allegata probent qd iudex teneatur et

possit.non tamen probant qd puniatur si non sit petitum:imo po
tius videtur probari oppositum.l.j.§.magistratus.de magi.con-
ue.licet ipse aliter respondeat ad illum.§.Et pro hoc intellectu fa
cit qd ipse tangit de expensis.Nam licet.l.properandum.§.sin au-
tem alterutra.C.de iudi.dicat qd iudex debeat cõdemnare victũ
victori in expensis:alr̃s puniatur.⁊ licet idem dicat glos.in.l.fi.C.
quando prouoca.non est neces.tamen illud intelligitur qd ita de
mum puniatur si fuerit petitũ licet possit etiam si non fuerit peti
tum.Item adde circa intellectũ.l.voluit.de interro.ac.super quo
hic dubitat vbi iudex potest adiri etiam non pro tribunali vt in-
terroget partem qr summarie illud fit.⁊ sic hic deberet posse fieri
ex quo causa hic est summaria.Cuius cõtrariũ hic dicitur.Qua-
re potes dicere qd hic principaliter imploratur officium iudicis
super eo super quo principaliter disputatur.⁊ super quo debet fie
ri sententia.ideo nimirum licet sit causa summaria si debet fieri
iudice sedente pro tribunali.arg.d.l.tigni.§.idem scribit.Sed in
l.voluit.imploratur incidenter super alio adiuuamen deducti prin-
cipaliter in iudicio:ideo si requireret leuem cognitionem non re-
quiritur qd fiat pro tribunali.secus si requireret cognitionem nõ
requiritur qd fiat pro tribunali.Secus si requireret cognitionẽ nõ
leuem.l.a procedente.C.de dila.canonizata.iij.q.iij.¶Item in-
quantum condudit circa vltimũ qd partibus presentibus in con-
cernentibus decisionem non potest officium mercenariũ impar-
tiri si non petatur circa ea que consistunt in facto ⁊ alr̃s non sunt
producta in iudicio:nam etiam videtur qd possit circa ea que cõ-
sistunt in facto supplere dummodo sibi sunt nota iudici vt iudici
per.l.vbi pactum.cum sua glo.C.de transac.⁊ per.l.si interruptio-
ne.fini.regũ.⁊ per not.per glo.in.l.ij.ff.de dila.In contrarium fa
cit glos.singularis in.l.si vnus.§.pactus.ff.de pactis.que vult qd
licet iudici constet de exceptione pacti de non petẽdo vt iudici nõ
possit illa opponere si pars illam non opponit.⁊ sic videtur illa
glos.contraria glos.l.vbi pactum.Sed certe loquitur in diuerso
casu si bene ponderetur:qr glo.l.pactum.loquitur quando con-
stat iudici vt iudici ipso iure sed elidi posse per exceptionẽ.vnde
concludo qd in facto noto iudici vt iudici si per id constat ipso iu
re actori non competere actionem interponere potest officiũ etiã
non petitum ad partis priuatam vtilitatem:vt in glo.dicte.l.vbi
pactum.quia videtur tunc respicere iudicij rectitudinem cum ne
mo sine actione experiri possit.l.si pupilli.§.videamus.ff.de neg.
gest.⁊ facit qd not.glos.in.l.j.ff.de offi.asses.⁊ Innocen.in.c.j.⁊ se-
cundo.de offi.vica.interdum vero constat actori ius competere
sed elidi posse.⁊ tunc si constat elidi posse per exceptionẽ que inest
ipsi obligationi ab initio iuxta.l.lecta.supra si certum petatur.⁊
facit quod habetur in.l.eum qui ita.§.quesita.ff.de verborum ob-
ligationi.Et tunc etiam impartitur officium non petitum:per
no.in dicto.§.qui ita.⁊ in dicta.l.lecta.⁊ quod not.Bartolus in
dicto.§.pactus.Si vero non inest ab ipso initio:sed ex postfacto
est orta tunc ⁊ si locupletaretur actor cum aliena iactura si obtine
ret interponet iudex officium etiam non petitum.l.plane.secun-
dum vnum intellectum supra de petitio.heredi.alr̃s autem si actor
alr̃s non remaneret in lucro non interponet iudex officium suum
non petitum:licet constet sibi de exceptione:puta pacti de non pe
tendo.⁊ constet sibi iudici vt iudici forte per confessionem partis
vel alio modo per not.per glo.in dicto.§.pactus.Aduerte tamẽ
quia forte si reus dicit ipse fecit mihi pactum de non petendo.sa-
tis forte dicetur in effectu excipere.argu.no.in.l.⁊ eo modo.supra
de legatis primo.⁊ in.l.j.⁊ ibi per Barto.infra de excep.Innocẽ.
tamen in.c.cum dilectus.extra de consue.⁊ in.c.sepe.extra de ap-
pella.⁊ Joan.an.post eum simpliciter dixit qd in his que sunt no
ta iudici vt iudici:vt quia patẽt ex actis potest supplere de facto.
⁊ idem tenuit Cy.in.l.j.C.vt que desunt aduo.parti.Et plus ibi
dixit Cy.qd etiam si non patet ex actis:sed tamen factum sit no-
torium poterit iudex supplere propter notorietatẽ facti.facit in
argumentum.l.emptor.supra de act.emp.Sed certe istud non vi
detur tutum:quia notorium non releuat ab onere proponendi
licet releuet ob onere probandi vt est glos.no.⁊ singularis in cle.
appellanti.de appella.⁊ facit quod not.Joan.an.in.c.ij.extra vt
lite non contesta.⁊ sic imputare sibi debet pars que hoc non alle-
gat.plus etiam ibi dixit Cy.qd poterit interogationes facere su-
per facto:⁊ hoc satis videtur consonum:quia vbicunq; equitas
iudicem mouet potest interrogare:vt.l.vbicunq;.supra de inter-
roga.act.⁊ in.l.aufidius.supra de legatis tertio.⁊ in.c.cum Joã-
nes.de fide instrumentorum.Dixit etiam ibidem qd potest par-
ti reducere ad memoriam factum qd recolit vt priuatus:puta pa
ctum de non petendo factum a defuncto.nec per hoc dicetur ni-
mis fauere parti.pro hoc facit quod habetur in.c.iudicantẽ.xxx.
q.vltima.⁊ qd ibi not.in glo.⁊ in.l.is apud quem.C.de edẽ.Que
autem sit verior opi.an Inno.⁊ Jo.an.⁊ Cy.pro qua facit etiam
quod not.glo.in.l.ij.ff.de feriis.an vero glo.dicte.l.si vnus.§.pa-
ctus.quam sequitur Bart.ibidem forte posset dici qd opi.illius
glo.esset verior.qr pro ea est casus ibi,secundũ vnam expositionẽ
⁊ ad materiã facit etiam qd not.Innocẽ.in.c.cum inter.R.extra

de elec. nec obstat predictis. l. interruptione. §. fi. fini. regun. quia ibi ad instantiam partis fuit factum notum iudici vt iudici.

Si tam vicinum. Si magistratus vicinus presidi vel pretori neglexit cautionem facere interponi vel alia supradicta non tenebitur petẽti ad interesse. hoc dicit. ¶ Nota qd vbi pro eodem possunt adiri plures iudices si primus aditus neglexit facere iustitiam non propterea faciat litem suam quasi non censeatur damnificare petentem ex quo ad alium potuit habere recursum. & hoc tenet hic bartolus. Contrarium tamen hic tenet Ange. quia postquam ille iudex est aditus coram alio nõ debet reus vexari. l. j. in fi. C. de asser. tol. & ideo non est imputandum si ad alium non recurrit. Nec obstat iste tex. quia hic loquitur quando officium magistratus silebat nec poterat implorari propter vicinitatem presidijs vel pretoris: ideo non potest dici negligens ipse magistratus. secus quando essent duo iudices quorum vterque posset adiri. vel secundum eum dictum Bar. posset procedere quando officium iudicis foret ordinatum solum in subsidium. & ob necessitatem alterius superioris qui postea de facili non posset adiri. & reuera iste tex. non probat opi. Barto. tamen ad. l. j. in fi. C. de asser. tollen. posset dici qd ibi iudex aditus non esset negligens: & ideo forte secus si erat
22 negligens. facit quod dixi in. l. si prius. s. tit. j. ¶ † Item no. argumentum quod superueniẽte presentia maioris iudicis debeat silere officium minoris: quod est verum quo ad insignia reuerẽtialia: vt hic tetigit Barto. sed quo ad iurisditionem est maius dubium: tamen concludit hic Bar. quod si est delegatus cessat iurisditio. & sic intelligit. c. volentes. extra de offi. lega. secus si sit ordinarius per nota. in. l. in hac. C. de dona. & in alijs iuribus hic allega. per eum nec ob. hic tex. quia iste minor nõ habebat iurisditionem licet esset absens superior iudex dummodo esset vicinus. adde qd intellectus ad dictum. c. nolentes. s. datus non videtur bonus: quia ibi loquitur in legato cuius officium est ordinarium vt in. c. j. de offi. lega. libro sexto. ideo dic melius: vt ibi no. per Joannem and. quia fallit in casu illo quando sunt duo iudices pretendentes idem officium sub eodem nomine: quia vterque ibi erat legatus: licet alter forte esset legatus natus: alter missus. et ideo ne in eodem corpore censeãtur duo capita similia quasi monstrũ silet ibi iurisditio minoris presente maiori. ¶ In gloss. prima. in fine melius dic quod arbitrio iudicis hoc erit discutiendum. et sic videtur de mente litere ex quo iurisditio vrbis romane extenditur vndique ad centum miliaria. nam cum tex. iste quatenus loquitur de municipio vicino pretori qui stabat in vrbe. quodlibet municipium esset intra centesimum miliare si distantia circa centum miliaria non faciebat esse locum non vicino necessario sequitur qd litera non debuit conditionaliter loqui. ¶ In glos. super verbo vrbi. in fi. imo videtur quod hic loquatur de qualibet vrbe propter id qd dicit etiam de preside.

23 **Hec autem.** † No. casum in quo heres assessoris tenetur stare ad syndicatũ & idem dixit etiam Ange. in casu qui habetur in aut. sceni. non solum si. pres. al's non tenebit heres stare ad syndicatũ. intellige si lis non fuit cõtestata per no. in. l. j. C. ne ex delic. defun. alle. l. iul. s. de iudi. que tamen modicum facit: sed melius facit qd habetur in. l. pretor. §. fi. cũ ibi
24 no. s. ti. j. ¶ † An autem possit conueniri iudex tempore syndicatus ratione inique sententie per eum late si ab illa non fuit appellatum vel si fuit appellatum appellatione deserta vel sententia cõfirmata tetigit hic Ang. & dixit qd sic per no. per Inn. in. c. pastoralis. ad fi. extra de offi. delega. & c. sepe. extra de appella. Tu adde ho. glo. in. l. j. j. de appel. & qd ibi per Barto. & in. l. fi. de varijs cogni. in questione sua que incipit a sentẽtia iudicis qui male iudicauit. & subdit Ang. qd vbi quis est victus ter & sic habuit contra se sententias tres qd non audictur iste per viam iniquitatis vel nullitatis respectu victoris alle. cle. j. de dolo & contuma. & male voluit allegare cle. j. de re iud. saluo nisi dicat sententias nullas propter defectũ iurisditionis per glossam in cle. j. de sequest. po. & fruc. contra ipsum tamen iudicem bene posset conqueri secũdum eum. Tu adde qd illa cle. j. de re iud. reijcit nullitatem & iniquitatem que opponeretur ad executionem sed non reijcit nullitatem si postea principaliter de ea dicatur. Item videtur reijcere quo ad executionem nullitatem etiam prouenientem ex defectu iurisditionis: vt ibi sensit glo. super verbo dependere. de quo tamen dic vt dixi. s. titu. j. ¶ In glos. fi. in fi. melius dic qd hic est speciale: quia ex quo est ex maleficio & est penalis saltim respectu soluentis non debet dari perpetuo nec in heredem per. l. pretor. §. fi. cum ibi no. s. titu. j. & hic per Bar.

Pretoris. Missus in possessionem ex secundo decreto ex causa damni infecti vsucapit si ille contra quem erat facta missio non erat dominus. hoc dicit.

Si plures. Si predium ruinosum est plurium in portionem solius non cauentis missio est fienda. Si vero predium cui damnum inferri timetur est plurĩũ: aut etiam sunt predia plurium quibus timetur damnum inferri oẽs immittendi sunt in possessionem ex primo decreto equaliter. non autem ex secundo equaliter immittentur. & idem si eiusdem pdij vnus habeat proprietatem alius vsumfructũ. nã equaliter mittẽtur ex primo. hoc dicit. ¶ In glo. super verbo in possessione. in fi. hec vera. & hanc sequitur hic Bart. nec ob. huic secundum opi. l. vt iurisiurandi. §. fi. j. de operis liber. quia ibi loquitur in iure operarum qd descendebat ad filios vt filios non vt heredes. ideo ibi non habetur respectus ad ratas earũ vt portiones hereditarias hic autem dabatur actio ratione interesse: ideo pro rata actio cõpetit. nõ ob. l. in his. §. si vero. j. de solu. quia ibi quãtitas vtriusque sortis equalis licet quãtitas vsurarum esset inequalis. Nec refert multum ibi an pro rata an equaliter vel inequaliter intelligatur facta solutio in ipsas vsuras cum semper cedat indebitum. facit l. pupilli. §. penultimo. quod ibi nota eodem titulo. hic autem nisi fieret pro rata interesse exigeretur indebitum. Sed certe hec solu. aliqualiter est dubia quia ibi alique vsure erant debite pacto nudo tantum: alique vtroque iure. Et sic videtur longa differẽtia in quas videatur facta solutio. ideo que sit ratio illius text. dic vt ibi dixi.

Si Uenit. Si damnum contingit ante petitam cautionem dominus nõ tenetur si omnia rudera que iacent pro derelicto habeat. hoc dicit.

Summarium.

1 ¶ Cautio simplex sine satisdatione sufficit vbi quis de damno infecto cauet nomine suo.
2 Juramentum calumnie per procuratorem prestari potest.
3 Missio ex primo & secundo decreto fit contra non cauentem.
4 Jus idem statuitur vbi ratio eadem reperitur.
5 Actio in factum pro damno preterito datur.
6 Impedito propter angustias temporis succurritur.
7 Dictio autem est aduersatiua.
8 Immissio fit in possessionem neque dño neque superficiario cauẽte.
9 Fructuario non reficiente dñs vti frui prohibetur.
10 Rei debendi plures non possunt simul conueniri.

1 **Pretor.** Hic ponũtur verba pretoris multa edicta continentia. h. d. ¶ † Not. qd vbi quis cauet de dãno infecto nomine suo sufficit simplex sine satisdatiõe. secus quãdo cauet nomine alieno. ¶ Item nota qd ita demum debet prestari cautio de damno infecto si in-
2 retur de calumnia. ¶ † Et nota hoc iuramentum calumnie posse prestari per procuratorem. ¶ Item nota in hac cautione damni infecti debere procedi causa cognita licet sit summaria vt dixi in l. quarta. §. hoc autem. s. eodẽ. ¶ Item nota si appareat aliquẽ esse procuratorem & dubitetur: an mandatum sit reuocatum cautela est quod prestetur cautio de rato sub conditione si appareat mandatum reuocatum. facit. l. vulgo. j. de admini. tuto. ¶ Item nota qd vbi timetur damnum ex opere qd fit in publico indistincte debet satisdari. secus quando in priuato. vt superius est dictũ.
3 ¶ † Item nota qd contra non cauentem fit missio ex primo & successiue ex secundo decreto. ¶ Item nota contra non cauentem et impedientem mitti quem in possessionem competit actio in factum ad interesse ad tantum inquantum competeret actio ex stipulatione si fuisset interposita. ¶ Item nota quod licet quis mittatur in possessionem ex primo decreto non desinit possidere ille contra quem fit missio ex secundo decreto. facit. l. si quis autem. & l. tertia. j. de acquirenda possessione. quod intellige nisi propter meram contumaciam fuisset expulsus de possessione secundum l. iiij. §. si forte. secundum vnum intellectum. s. eo. ¶ In glo. super verbo suo nomine ibi pro suo iure. contrarium sentit glo. j. in versi. alienũ. dũ dicit de fructuario: sed de hoc dic vt dicet. j. e. l. hoc amplius. §. questitũ. ¶ In glo. super verbo aliena. in fi. Et dic de hoc vt dictũ fuit in. d. §. si cum iure. ¶ In glo. super verbo fuisset: ibi hec corriget. hanc reprobat Bar. vt correctio euitet. ideo dicit qd hic loquitur de quodam iuramẽto calumnie speciali: ibi de quodã iuramento calũnie vniuersali qd prestat super tota lite. Sed certe hec so. non videt vera quia tota causa que versat in iudicio est causa postulatiõis cautionis dãni infecti. & super hac tota prestatur iuramentũ calũnie. vnde potes dicere qd prima sol. glos. sit bona. vel qd hic sit speciale ppter periculum qd versat in mora. l. j. s. eo. Ideo est statutũ qd vterque iuret: sc3 procurator & dñs in. c. ij. de iura. cal. in. vj. & de ista materia dic per Bar. in. l. qui bona. §. si alieno. j. ti. j. ¶ In glo. sup verbo statuere. in fi. dic qd a principio põt adiri magistratus vt faciat caueri & statuat diẽ. & ita procedat secunda opi. Sed si semel sit interposita cautio a die statuta an possit protelari per magistratũ dic qd sic si a pncipio fuit statuta per magistratũ. Et sic procedat prima opi. secus si per pretorẽ vel presidem: quia tunc nõ protelabit magistratus nisi iussu pretoris vel presidis. l. iiij. in principio. s. eo. Et ita intelligatur prima opi.

Hoc edictum

Hoc edictum. Hoc edictum pertinet ad damna futura et non preterita et habet causam quasi noxalem. h. d. Et primo ponit quare hoc edictum fuit factum
4 secundo quare fuerit sic factum: secunda ibi quo enim. ¶ † Nota quod ubi est eadem ratio vel maior ibi debet idem ius statui. facit. l. illud. ad. l. aquil. ¶ Item no. duo ex summario.

Unde queritur. Hic incipit tractare iurisconsultus materiam quando damnum contingit ante cautionem petitam: et sic reintrat materiam de qua
5 tetigit in. l. euenit. s. eo. et hoc intendit. † Pro damno preterito succurratur actione in factum vel interdicto de ruderibus tollendis. hoc dicit. ¶ Et primo loquitur quando damnum contingit ante cautionem petitam et dominus edium destructarum vult tollere rudera. Secundo quando nihil dicit sed ab eo petitur ut rudera tollat. Secunda ibi quod si dominus. hec secunda subdiuiditur in duas: quia primo loquitur quando quis non fuit negligens in cautione petenda nec impeditus impedimento necessario: sed probabili: ut quia poterat relinqui: sed non sine incommodo ut. l. necnon. j. ex qui. cau. ma. et ita loquitur. l. quod forte. secundo loquitur quando impeditus fuit impedimento probabili et necessario et hoc videtur colligi ex ver. denique. in dicta. l. hoc amplius. et hoc secundum lecturam qua sequitur Jaco. de are. et Ange. licet glo. aliter loquatur. ¶ In text. ibi posse dici in casu qui sequitur in versi. denique secundum intellectum docto. In text. ibi non prestabit: scilicet hoc casu quando impeditus fuit impedimento necessario. ¶ Nota ex tex. quid fiendum quando post ruinam domus: dominus domus ruinose petit rudera que ceciderunt in domum vicini: quia non debet audiri nisi omnia tollat etiam inutilia et de damno preterito et futuro caueat: et sic reo conuento hoc casu satis plene prouidetur. Item nota quid iuris si in dicto casu post ruinam dominus domus ruinose nil petat: quia si ille in cuius domum cecidit: domus ruinosa fuit negligens: nullam videtur habere actionem si modo dominus domus ruinose habeat rudera pro derelicto. l. euenit. supra eodem. et ex hoc not. quod forte poterit agi quod aut rudera tollat: aut illa pro derelicto habeat. argu. dicte. l. euenit. supra eodem a contrario sensu: et iuncto eo quod habetur in. l. si indebitum. infra rem ratam habe. et. l. iul. §. si quis colludente. supra de actio. emp. et hoc etiam tenet hic Ange. licet Bartolus nihil dicat sed simpliciter dicat actionem non competere negligenti: et ex hoc etiam not. quod illa rudera remanent primi domini prius quam habeantur pro derelicto. Si autem quis non fuit negligens in cautione petenda: et tunc ei competit interdictum de ruderibus tollendis: ut sic vel rudera omnia tollantur vel de futuro damno caueatur vel edes minate ruinam habeantur pro derelicto. et hoc ubi impedimentum fuit probabile: si autem fuisset necessarium tunc remedium plenius competit: scilicet ut rudera tollantur et de damno futuro caueatur: quod ultimum non erat in proximo casu vel totas edes pro derelicto ha-
6 beat. ¶ † Ultimo nota subueniendum ei qui impeditus fuit propter angustias temporis vel causa reipublice. ¶ Item not. argumentum quod si animal tuum intrauerit predium meum et dederit mihi damnum quod poteris illud retinere donec emendauerit damnum: contrarium tamen tenetur per. l. quintus. supra ad legem aquiliam. Et sic speciale in animali: quia ex retentione de facili posset mori vel deteriorari. ¶ In glos. super verbo interdictum ibi. sed Ro. dicit dic precedens vera glos. tamen preambula dixit de officio iudicis sed illa loquitur in casu quando dominus domus ruinose agit ad rudera. ¶ In glo prima. l. hoc amplius. ibi vel corrigit: hec non est bona: quia non est verisimile quod seipsum corrigat iulia. cum in. l. pretor. in fine sit sententia iuliani: et pro tanto sequens videtur verior. Tamen aduerte quia intelligendo quod addat potest tripliciter intelligi. Primo quod addat in eodem casu. Et loquitur etiam quando fuit impeditus impedimento necessario: et hoc sensit glos. fi. l. quod forte. Et iste intellectus satis litere conformatur. Secundo potest intelligi quod addat in diuerso casu: quia superius loquatur quando tota domus cecidit: sed hic loquatur quando cecidit pro parte. et adhuc pro alia parte remansit que adhuc minatur ruinam. et hoc sensit glos. in ver. de preterito. Sed hic intellectus non videtur bonus quia respectu partis que iam cecidit est eadem ratio eius respectu que est respectu totius domus quando tota ruit. facit. l. que de tota. s. de rei vendi. et ita deberet esse eadem dispositio: ut ibi. Tertio intelligitur secundum Jaco. de are. et Bar. quod addat in diuerso casu: scilicet quod supra loquatur quando fuit impeditus impedimento probabili: sed non necessario. Et sic glos. l. quod forte. non bene dicit: sed modo loquatur quando impeditus fuit impedimento necessario: et ideo plus subueniatur. Sed aduerte quia iste intellectus videtur multum diuinare nec meo iudicio bene perpenditur de mente litere. Et forte potest dici quod procedat quando domus effecta est ruinosa: sed si erat ruinosa et se absentat non petita cautione ei esset imputandum per. l. eandem. §. j. j. de legatio. et per nota. per Barto. in. l. fin. s. de in integrum restitu. et pro hoc facit

quod not. Joan. an. in. c. si quis iusto. de elec. in nouella. ¶ In glo. super verbo prestatur. in fine ibi agitur de obligatione que sponte veniebat contrahenda a prin. ideo tunc succedit quod re integra possit se obligari: sed si se obligauit posset seruari. sed hic loquitur in obligatione que contrahitur citra voluntatem ex legis dispositione: ideo ex post facto statuitur idem quod re integra quando non est quid imputandum et impedimentum fuit necessarium. ¶ In glos. super verbo angustias. in fine ibi. et in. l. si finita. §. elegater. Et de hac materia dic ut plenius colligi potest ex his que dixi in notabilibus de quibus hic per Bar. et Ange.

a **De his autem.** Exportata in fundum alienum vi fluminis[a] non pot. quis tollere nisi caueat de damno futuro non de preterito secundum opinionem quorundam iurisconsultorum que non est vera secundum Neratium secundum Jaco. de are. et Barto. ¶ Nota argumentum ad id quod dixi. s. eodem. l. pretor. §. fi. quod licet quis fuerit negligens in cautione petenda possit tamen agere ut aut rudera tollantur aut pro de-
7 relicto habeantur. ¶ † Nota hic de dictione autem: [b] de qua teti-
b git glo. que sui natura videtur aduersatiua et aduersari in iure et in facto: ut hic in glo. j. et plenius hic per Bar. de dictione tamen. sed cum copula vel sine habes glo. in. l. sed et fortius. s. ne quis eum qui in ius vocan. ¶ In glo. super verbo interdictum. ibi de damno infecto. melius dic ut dicit glos. alia in verbo interdictum. ¶ In glos. super verbo damni. ibi vel loquitur Neratius in speciali casu. hanc tenet hic Ang. et ipsam sequitur glo. prima et secunda huius. §. Sed Barto. post Jaco. de are. reprobat et tenet precedentem scilicet quod Neratius teneat precedentia. Et mouetur quod litera loquatur quando ratis vi fluminis defertur. Et sic loquitur quando interuenit violentia ipsius fluminis. Et sic non videtur loqui quando interuenit culpa. Sed tu posses saluare quod licet violentia fluminis interueniat illa potest esse talis quod si nauis non esset bene ligata ad ripam quod tunc propter violentiam deferretur in alium locum ubi si non esset violentia et remaneret. Potest etiam esse adeo bene ligata cum bonis funibus et ad bonum palum quod etiam vis fluminis non deferret: et sic necessario iste tex. non infert contra glos. sed cum indistincte loquatur: multum facit pro Barto. sed in practica forte esset seruanda glo. in dubio.

8 **Quesitum.** Superficiarius tenetur satisdare domino vero repromittere. hoc dicit. ¶ † Nota quod non cauente superficiario neque domino fit immissio in possessionem. In glo. super verbo de utroque. in fine. primam tenet hic Bar. ut distinguatur an petatur cautio a superficiario pro suo iure tantum: ut tunc sufficiat cauere: an vero petatur etiam pro iure domini: et tunc debeat satisdare: et idem dicit hic Ange. si simpliciter petitur per hunc textum quasi tunc pro utroque iure videatur peti. Et eodem modo dicit distinguendum in. l. qui bona. §. primo. Sed certe hec solutio videtur destruere illum textum in dicta. l. qui bona. §. primo. qui simpliciter loquitur: et similiter istam: unde forte potest dici quod quandoque quis habet ius propter quod censetur etiam procurator alterius ut est videre in usufructuario et superficiario per. l. j. in fine. supra usufruc. quemadmodum ca. et in creditore iuxta nota. in. l. si pignori. fami. bercis. et in. l. si cum venderet. de pigno. act. et tunc teneatur satisdare ut hic. et in. l. sequenti. Interdum habet ius ex quo non censetur procurator alterius ut est videre in eo qui habet ius seruitutis predialis: et tunc sufficit indistincte quod iste caueat: et ita loquuntur contraria. Contra istum tamen intellectum fortiter facit textus cum glos. in. l. si finita. §. si qua sunt iuta. infra eodem unde forte tutius esset tenere primam quam tenet hic Bartolus vel si vis tenere quod dixi potes dicere quod glos. in dicto. §. si qua. non procedit quatenus exemplificat textum in seruitute per. l. qui bona. §. primo. Et sic iste textus deberet exemplificari in superficiario vel usufructuario: vel intelligatur illa glos. quando nondum seruitus esset constituta. ¶ In glossa super verbo admittendum. in fine. Nota signanter hanc glossam cum textu quia ex ea habes quod pro contumacia procuratoris etiam in rem suam non potest deueniri contra dominum etiam ad secundum decretum: sed solum ad primum. Et sic facit quod quo ad primum decretum concedendum contumacia procuratoris noceat domino et possit incohari citatio a procuratore de quo per Bartolum in. §. sequenti. textus tamen iste non facit quia loquitur quando uterque cessabat. et sic videtur loqui quando uterque erat in contumacia. unde forte tutius est semper facere citari dominum primo loco si possit reperiri quod not. per glos. in. c. causam que. extra de dolo et contumacia. et per Barto. in. l. meminerint. C. unde vi.

Celsus quoque. ¶ Usufructuarius simpliciter conuentus vel nomine domini tenetur satisdare quo non satisdante prohibeatur uti frui: idem si non reficiat. Et si dominus in totum non repromittat vel fructuarius in totum non satisdat mittitur aduersarius in possessionem et si propter vitium rei fructuarius aliquid impedit a domino repetit: et si dominus non satisfaciat ius dominij in eum transfer-

a ¶ Ui fluminis. adde fe. de. de se. 2si. cui. quid dicit quod ligna mina vi fluminis in alieno agro transportata non fiunt illius cuius est ager.

b ¶ Dictione autem. Adde quod ista dictio aliquando ponitur aduersatiue Bar. in. l. ma riti. §. fi. ff. de adulte. in. l. transigere. C. de transac. Et de dictione aut. vide glo. et Card. in cle. j. de con ces. pbe. et in cle. j. de re. ec. non alie. et in l. pe. de ver. si. in. l. si is. s. re. du. Car. in cle. j. de offi. or. Joan. de por. in. l. eum qui ita. §. q sibi. de verb. obli. bar. i. l. gaius. ff. sol. matrimo.

tur. hoc dicit cum sequen. ¶ Et diuiditur iste. §. in duas partes. quia primo loquitur qualiter debeat caueri de re cuius vsusfructus est alterius. Secundo qualiter prouideatur contra vsufructuarium contumacem. secunda ibi qd si illa. Secunda subdiuiditur quia primo loquitur quando missus impetrat cõtra fructuariũ secundum decretum. Secundo quando propter contumaciã fructuarij transit ad dominum vt faciat sibi caueri ⁊ qualiter domino contra fructuarium succurratur. Secunda ibi idem ait. Lex quãuis diuidit in tres: quia primo ponit quid fieri debeat pprietario vel fructuario non cauente. Secundo qualiter succurratur proprietario cauenti contra fructuarium quando proprietarius cauit ante aliquam cõtumaciam fructuarij. Tertio ponit qualiter vsufructuario cauenti succurratur contra proprietarium. secunda ibi nisi. tertia ibi: sed si fructuari⁹. ¶ In tex. ibi prohibebit. scilicet ex secundo decreto ⁊ non ex primo tantum. ⁊ sic ponit hic formam secundi decreti contra fructuarium: quia denegatur ius vtendi ⁊ fruendi ipsi fructuario: ⁊ commoditas ipsa vtendi trãsfertur in ipsum qui mittitur ex secũdo decreto que commoditas durabit ad vitã fructuarij: quia non fuit extinctum ipso iure ius vsusfructus nec translatum in missum cum sit inseparabile a persona. facit. l. necessario. §. primo. ff. de peri. et cõ. rei vendi. de quo
9 per Barto. infra eodem. l. si finita. §. si de vectigalibus. ¶ † Item nota quod vbi fructuarius non reficit potest a domino prohiberi vti frui quod intellige secundum Bart. propria autoritate vel officio iudicis. l. vsufructu legato. et. l. hactenus. ff. de vsufru. leg. ¶ Item nota quod vbi precedente contumacia fructuarij in nõ cauendo dominus cauet statim potest prohibere fructuariũ vti frui: secus quando non precessit cõtumacia fructuarij quia tunc prius debet interpellare fructuariũ vt caueat vt colligitur ex fi.
10 huius. §. iuncto versiculo. sed nisi. l. quãuis. ¶ † Item nota quod vbi fructuarius cauet agit contra fructuarium etiam si nihil prestiterit. secus econtra quando vsufructuarius cauit: quia nõ agit cõtra proprietarium nisi aliquid prestiterit vt hic patet in. l. quãuis. in ver. sed nisi. et ver. sed proprietarius. Et est ratio diuersitatis quia ad fructuarium petinet omnis cura rei iuxta id quod habetur in. l. j. in fine. ff. vsufruc. queadmo. ca. ⁊ in. l. hactenus. preallega. ⁊ in. l. damni. §. is cuius. ⁊. l. inter fructuarium. infra eodẽ ideo non sic cito agit fructuarius sicut dominus: quia fructuari⁹ cauens facit quod sibi incumbit primo loco. Sed vbi dominus cauit. facit quod primo loco sibi non incumbebat. facit quod no. in simili in. l. si quid mandato. ff. de nego. gest. ¶ In glossa super verbo reficit. ibi: quia modica erat. vel dic qd siue sit modica siue magna onus ⁊ cura reficiendi spectat ad fructuarium: sed modicam faciat suis sumptibus: magnam sumptibus domini: vt. l. damni. §. is cuius. ⁊ ibi per Barto. infra eodem. ¶ In glossa finali. l. quãuis. melius dic qd etiam litera procedit si tota ruit: quia non habet hoc casu agere confessoria vendicando vsumfructum: sed aget actione mandati contra dominum. argu. l. prima. in fine. ff. vsufruc. quemadmo. ca. ¶ Extra glos. adde dictis Barto. primo inquantum dicit in tertia questione quod si propter cõtumaciã fructuarij in non cauendo deuentum est ad dominum qui cauit quod ista cautio habet vim secundi decreti contra fructuarium ⁊ per hoc dicit qd tempore prestatiõis huius cautionis debet fructuarius presens esse vel citatus peremptorie: alias secundũ eum audiretur fructuarius volens purgare contumaciam. nam nõ videtur verum qd dicta prestatio cautionis quam facit proprietarius precedente contumacia fructuarij habeat vim secundi decreti. nec hoc dicitur hic in tex. sed solum dicit quod proprietarius poterit vsufructuariũ prohibere vti frui quando non cauet de dãno infecto sicut ⁊ quando non reficit. Sicut ergo quando vsufructuarius non reficeret licet esset in negligentia reficiẽdi vel in mora posset moram purgare si non esset deuentum ad secundum decretum. argu. l. si seruum. §. sequitur. ⁊. §. nunc videamus. infra de verborũ obliga. ⁊. l. illud. ff. de peri. et commo. rei vendi. ita videtur qd ⁊ in casu proposito posset moram purgare. dominus autẽ propria autoritate potest prohibere ipsum vti frui eoipso qd ipse est in mora non reficiendi vel non cauendi. ratio quia videt turbari in sua ciuili eoipso quod fructuarius non debite vtitur sua naturali. facit. l. clam possidere. cum ibi no. ff. de acquirenda possessione. ¶ Item adde secundo inquãtum dicit quod duo rei debendi non possunt simul conueniri ⁊ si vnus sit primo conuẽtus pendente iudicio contra alium non potest alius conueniri per. l. quoties. §. si creditor. ff. de pecul. saluo nisi primus sit contumax per istum tex. nam dicta opi. fuit opi. Azo. qd pendente iudicio contra vnum non possit agi contra alium. Sed contrarium ipse tenuit post Jaco. de are. in. l. in duobus. ff. de duobus reis. per. l. creditor. in principio. ff. man. quam. l. dicit hic Ange. non esse alibi. ⁊ reprobat dictam opi. per illam. l. pretor. Sed vt dixi ipsemet Barto. per prius dictam opinionem reprobauit in dicta. l. duobus. Nec est bona responsio ad dictam. l. creditor. qd ibi erat lata sententia licet penderet appellatio: quia in causa appellationis nil debet innouari. l. j. ff. nil no. appel. pen. Et id qd potest fieri in causa principali debuit posse fieri in causa appellationis. ⁊ econtra. l. postquã. §. imperator. ff. vt le. no. ca. Ad. §. si creditor. respon de qd ibi loquitur in pluribus obligatis obligatiõe ptoria quorum altero electo alter liberatur de rigore: vt patet ex predictis. Hic autem in obligatis obligatione conditionali ⁊ ex dispositione iuris ciuilis ⁊ quorum altero electo alter non liberat. ¶ Item adde tertio inquantum dicit qd si quis egit contra vnum corã vno iudice ⁊ ille non comparuit sed fuit contumax quod licitũ est agenti adire aliũ iudicem ne sua contumacia ipsi reo prosit. nã hic Ang. tenet contrariam dicens qd non prodest sibi contumacia sed electio iudicis facta per agentem. ⁊ ita dicit tenere Guli. de cu. in. l. nemo. C. de iurisdi. om. iudicũ. ⁊ Cy. in. l. nulli. C. de iudi. Et pro hoc allegat quia non debet interdici reo potentia purgandi moram si vult sumptus reficere. C. de iudi. l. sancimus. ⁊. ff. si quis caut. l. ⁊ si post tres. et quia acquisita videtur iurisditio iudicialiter per. l. si quis postea. ff. de iudi. Et sic nisi renuncietur instãtie alius iudex non videtur posse adiri: imo vexans in diuersis tribunalibus reum postea comparentem perdit litem. l. j. in fine C. de asser. tol. ⁊ nota. per Guli. in dicta. l. nemo. licet Inno. secundum eum in. c. ex tenore. extra de rescriptis. dicat qd pena perditionis non habeat locũ nisi in casu illius. l. Et pro predictis etiã facit qd acquisitũ sit ius efficaciter aduersario vt non possit alius iudex adiri qd not. Innocẽ. in. c. super literis. extra de rescriptis. ⁊ quod no. Joan. an. in titu. de appel. §. in quibus. ver. quid si dictus. in addi. Specu. Sed certe opi. Ang. non placet per tex. istũ nec obstat dictum Guli. ⁊ Cy. quia non loquuntur quando reus est contumax. Et de materia bene facit quod notat Barto. in. l. sepulchri. ff. de sepul. viola. ⁊ eodem modo non obstat dictum Innocen. ⁊ Joan. an. Item vera videtur opi. Barto. qd pena perditionis non habeat locum nisi in casu dicte. l. j. §. j. quia est speciale fauore libertatis: vt not. glo. in. d. c. ex tenore. de rescrip. ⁊ pro hoc facit quod pene sunt restringende: vt in regula in penis. et in regula odia. de regu. iur. lib. vj. Nec ob. qd mora possit purgari per l. ⁊ si post tres. ⁊. d. l. sancimus. quia illud videtur verum re integra. secus re non integra: vt videtur esse in casu proposito. facit quod no. in dicta. l. ⁊ si post tres. ⁊ plene in. l. si insula. de verb. obliga. ¶ Ultimo adde inquantum tangit quod si propter negligẽtiam iudicis non ministrantis iustitiam ego adeo iudicem superiorem qd licet eum peniteat vt velit iustitiam ministrare: tamen non poterit me inuito. arg. huius tex. Nam contrarium tenet hic Ang. Nam ex quo iudex reuocat grauamen illatum parti in processu iudicij. sufficit ei vt possit contra partem procedere etiam si appellatum esset ad superiorem. vt in. c. si a iudice. extra de appella. lib. vj. Sed forte potest dici qd illud procedit quando grauauit partem iniuste procedendo. Sed nos loquimur quando grauat partem in non procedendo.

Quid de creditore. Pignoraticius creditor cogitur satisdare ⁊ ei etiã debet de damno infecto caueri. ⁊ iussus possidere propter cautionem non prestitam potior est pignoraticio creditore. h. d. cum sequẽ. ¶ In glo. super verbo creditorem. in fine subaudi quia ibi petebat sibi caueri a vero domino. ¶ In. l. his. in glossa finali. prima vera ante interpositum secundum decretum. secunda post ipsum interpositum ⁊ secuta prescriptione.

Summarium.

1 Domo ruinam minante quis debeat de damno infecto cauere.
2 Ignorantia per iuramentum probata potest contrariũ probari.
3 Cautio prestari non debet vbi damnum timetur de re ad personam.
4 Inquilinus non potest petere sibi caueri a domino locante.
5 Cautio damni infecti non datur ei cui culpa edificij cõstructi imputatur.
6 Preter dictio inclusiue capi potest.
7 Iuramentum calumnie quod prestatur in vna instantia non prodest in alia.
8 Beneficium personale qd competit principali potest competere procuratori.
9 Iuramenti species quot sint.
10 Procurator nullam causam inchoat absq; domini consensu.
11 Procurator an ⁊ quando in domini preiudicium possit prestare iuramentum.
12 Iuramentum de malicia dicitur quod in quacunq; parte litis prestatur.
13 Infinitas euitari debet.

Qui bona fide. Bone fidei emptor de dãno infecto cauet. non autem satisdat. hoc dicit.

Siue. Conuentus ratione sui iuris ⁊ ratione dominij cauet: non autem satisdat. h. d. Et de materia dic vt dictum fuit. s. e. l. hoc amplius. §. quesitum.

1 **Cum inter.** Inspicitur qd euenire potest si presens status rei ad illud tendit. h. d. ¶ Nota qd vbi domus aliqua minatur ruinam non solum debet cauere de damno infecto dominus domus ruinose: sed etiam dominus mediarum edium etiam nō vitiosarū. ¶ Item nota qd dixi in summario videlicet qd inspicitur qd euenire potest. Et est via brocardica de qua in. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obli. ⁊ per Jaco. bu. in. l. si idem cum eodē. s. de iurisdi. om. iudi. ⁊ in. l. j. de in litem iuran. ⁊ per Cyn. in additionibus super dicta. l. si idem. ¶ In glo. super verbo conuenietur: ibi responde. hec prima vera et communiter approbatur: secunda in se vera: sed non multum litere conformis. Et pro ipsa secunda expositione glos. melius facit. l. apud celsum. §. aduersus. s. de doli excep. Nam. l. tale pactū. allega. in glo. non bene probat expositionem glo. Tertia communiter non tenetur: quia actio legis aquilie non competit pro dāno contingente in culpa commissa in non faciendo. l. si cuius. §. deniqꝫ. s. de vsufru. ⁊ aduerte quia non sufficit mihi caueri a domino domus ruinose tantum in casu isto: quia possibile esset qd domus ruinosa immediate non daret mihi damnū si per prius daret damnum in edes medias. ⁊ ille medie exinde efficerentur ruinose ⁊ immediate darent mihi damnum: ⁊ sic non esset mihi consultum. Et sic voluit litera ista recte intellecta. Ex qua habes qd cautio damni infecti solum se extendit ad damnum qd immediate datur per edes ruinosas pro quibus cauetur. ⁊ ideo in casu isto cauetur a domino edium mediarum: forte tamen qz teneri videtur solum ex eo quia actionem habet liberabitur cedendo actionem mihi quam habet contra dominum ruinosarum. argu. l. qd debetur. cum ibi nota. s. de pecu. ¶ In eadem glo. in fi. Solu. qd in contrarijs nulla precessit culpa. hic sic. Nec ob. l. idem ius. §. mulionem. s. ad legem aquil. quia ibi etiam precessit culpa in miscendo se in ministerio in quo erat imperitus.

Quidam. Timenti damnum ⁊ iuranti de calumnia de damno infecto cauetur, si pretori visum fuit ⁊ licet vbi timetur damnum de re ad rem habeat locum cautio. tamen secus est vbi timetur de re ad personam: hoc dicit notabiliter. ¶ Nota argumentum quod si statutum disponit debere credi de damno dato vsqꝫ ad certam summā iuramento actoris prout est in ciuitate ista: tamen iudex ex suo officio poterit hoc inuestigare an sit verum: ⁊ si hoc repererit sequeretur iuramentum. alias non. quod sequitur hic Jaco. de are. ⁊ videtur hic satis probari iuncto principio cum ver. totum. facit quod not. per Cyn. et docto. in. l. si quando. C. vnde vi. Si autem diceret statutum credendum esse relationi saltuarij. ⁊ tunc iudex nil aliud inuestigabit secundū Angelum quia sibi facta est probatio plena prout exigit statutum fatetur tamen qd damnum patiens ex inuestigatione saltuarij recurret contra eum si eius relationem falsam docuerit. alleg. no. per Jaco. de are. in. l. fi. C. si aduersus liber. ⁊ sic videtur velle Ange. qd differentia sit an statutum dicat deberi stari sacramento partis: vt tunc iudex non obstante sacramēto teneatur ⁊ possit inquirere de veritate: an vero dicat stari debere sacramēto saltuarij ⁊ sic tertij officialis quo casu non habeat post iuramētum se intromittere. Sed hic insurgit dubium quid si iudex non est ille qui principaliter fuit. Aduerte quia si diligenter ponderetur tex. iste nō probat illud ad quod allegatur: quia hic iudex inquirendo post sacramentum non detegebat periurium quod patet: quia potest esse quod quis bene iurauerit: ⁊ verum videlicet qd non calumnie causa petit: tamē ei non est cauendum vt est videri in ver. ceterum. quando videlicet quis petebat sibi caueri de damno infecto qui re vera nullum aliud interesse pretēdebat: nisi qz deambulabat per locum vel etiam lauabat quandoqꝫ iuxta locum vbi erat domus ruinosa: ⁊ hoc est quod meo iudicio voluit litera dum dixit quod licet quis iurauerit non calumnie causa se petere: tamen hoc committetur iurisditioni pretoris an ei sit cauendum: nam debebit considerare pretor quale sit interesse eius quod alleget. ⁊ hoc voluit tex. in ver. ceterum. iuncto ver. totum. Nam dictus ver. ceterum. videtur venire ad declarationem presentis versi. totum. Sed in questione proposita derogetur ⁊ detegi posset periurium iurantis si non reperiretur ita esse. ⁊ ideo videtur quod ibi sit secus. argumen. not. in auc. nouo iure. C. de iudi. ⁊ in. l. nam ⁊ postea. §. j. ff. de iureiuran. ¶ Pro predictis tamē Jaco. de are. videtur facere primo quod not. Jaco. but. in. l. j. C. de re iudi. vbi dicit quod si statutum dicat qd dicto officialis credatur si dicat se reperisse aliquem videntē quod intelligitur nisi probetur contrarium: ⁊ sic nisi iusta causa appareat in oppositū. Sed posses dicere quod ibi non interuenit iuramentum: ⁊ sic nō tractabatur de periurio cum statutum non requirat sacramentum officialis: sed simpliciter dicat stari dicto ei⁹. ⁊ licet forte officialis iurauerit legaliter facere officium suum: tamen non iurauit expresse verum esse quod dicebat: ⁊ sic non facit ad propositū propter dictam auc. nouo iure. ⁊. d. l. nam ⁊ postea. §. j. ⁊ quia videmus in simili qd licet nuncius iuret fideliter exercere officium suum ⁊ postea referat se aliquem citasse: licet stetur in dubio sue relationi. iuxta no. per Bar. in extrauaganti ad reprimendam. ⁊ in ver. nuncium. ⁊ in. c. quoniam contra falsam. extra de proba. ⁊ in. c. cum parati. extra de appella. ⁊ in Specu. in titu. de cita. §. j. ver. sed nunquid credetur. tamen potest probari contrariū iuxta id quod not. in dicto. §. sed nunquid credetur. ⁊ ibi per Joan. an. in additionibus. ⁊ in dicto. c. quoniam. Item facit pro Jaco. de are. quod not. Innocē. in. c. fi. ad finem. extra quod metus causa. vbi videtur limitare auc. sed nouo iure. quod procedat quando taxatio fuit legitime facta: secus si non fuit legitime facta: qz tunc secundum eum non obstante sacramento interposito poterit iudex reuocare taxationem. l. quod iussit. ff. de re iudi. Sed si agitur de facto iudicis immediate reuocando: videlicet qd de taxatione per eum facta: qd facilius fieri posse videtur. d. l. quod iussit. ⁊ extra de appella. ca. cum cessante. cum ibi not. Forte tamen dictum Innocen. non procedit in casu dicte auc. quia ex quo facta est semel taxatio ⁊ secutum iuramentum videtur quod in odium contumacis iudex habeat sequi iuramentum. Nec in hoc debet esse clementior. l. vt aperte dicit textus in. §. oportet. in auc. de iudi. col. vj. vnde sumitur dicta auc. Et hoc videtur esse de mente Butri. ⁊ Barto. in dicta auc. inquantum dicunt quod non ibi prius fit taxatio ⁊ postea iuratur. alias si primo iuraret ⁊ postea taxaret quodammodo detegeret periuriū: ⁊ sic videtur quod ius sit quesitum parti ex ipsa interlocutoria taxationis ex quo sequutū est iuramentum ⁊ quod non possit ammodo reuocari parte inuita. Et hoc maxime odio contumacis in casu illo. Item pro Jaco. de are. facit qd notat Joā. an. post Innocentiū in. c. quia propter. §. illud. extra de appella. super ver. iuramento. vbi videtur quod licet de impedimento absentis stari debeat iuramento procuratoris absentis ad hoc habentis mandatum: tamen iudex possit postea inquirere an sit verum. Sed Innocentius loquitur in spiritualibus in quibus exuberat officium iudicis ne quis pro surreptione seu indebite promoueatur: vt in. c. cum nobis olim. extra de electio. ⁊ sic in alijs Innocen. videtur sentire contrarium. Item pro Jaco. de are. facit quod not. Joan. an. in ca. statutum. §. j. in ver. iuramento. de rescrip. in. vj. ⁊ in additionibus Specu. in titulo de offi. iudi. ad finem. vbi dicit qd licet in casu illius. §. ius statuat credi debere iuramento partis: tamen probari poterit contrarium. Sed certe ibi videtur loqui quando lex in subsidium dicit stari debere iuramēto quod indicat ibi dictio saltim secundum eum. ⁊ sic videretur: secus quando lex simpliciter dicit stari debere sacramento alicuius. ¶ Ultimo pro ipso etiam facit quod not. Joan. an. in. c. ij. super glos. equipollet extra de tempo.
2 ordi. libro. vj. vbi dicit ꝙ licet quis probauerit ignorantiam per iuramentum: tamen poterit probari contrarium. Sed posses dicere qd ibi loquitur quando lex expresse non disponit in casu de quo queritur stari sacramento sed per quandam similitudinem fit extensio ad casum de quo queritur: ⁊ sic aliud fit in expressa prouisione legis. Pro veritate tamen questionis posses sic concludere: qz aut lex vel statutum dicit stari debere super aliquo dicto alicuius. Aut dicit stari debere sacramento alicuius. Primo casu videtur qd intelligatur qd stari debeat in dubio nisi aliud probetur: nisi etiam forte sit talis qui sit officialis ⁊ iurauerit fideliter exercere suum officiū per no. per but. in. d. l. j. ⁊ in Spe. in. d. ver. sed nunquid credetur. ⁊ in alijs iuribus allegatis circa hoc. Secūdo casu aut lex vult stare sacramento alicuius precedente eius cōtumacia vel delicto de quibus constat: ⁊ tunc videtur quod non possit probari contrarium post iuramētum per not. in dicta auc. sed nouo iure. ⁊ hoc operetur odium contumacis vel delinquentis: de cuius contumacia vel delicto constat: licet Innocen. aliter senserit in dicto. c. finali. Aut non interuenit contumacia vel delictum: et tunc aut lex dicit in subsidium debere stari sacramento ⁊ tunc possit probari contrarium per nota. in dicto capitulo statutum. §. j. ⁊ in dicto titulo de officio iudi. in fine per Joannem an. Ratio quia iuramentum succedit tunc in locum alterius probationis ⁊ non est dubium tunc quod si alia probatio fieret posset pars aduersa probare contrarium ante publicatas attestationes vt in capi. fraternitatis. ⁊ capitu. ex tenore. ⁊ capitulo in nostra. extra de testibus. ⁊ in. l. ob carmen. s. de testi. Aut lex simpliciter dicit stari sacramento: ⁊ tunc si sumus in spiritualibus poterit iudex ex officio non obstante sacramento inquirere de veritate per rationem quam supra dixi. Sentit tamen Innocen. in. c. qz propter. §. illud. qd ad instantiam partis iudex se non intromittet. ⁊ hoc patebit ex infra dicendis. Aut in alijs non spiritualibus: ⁊ tunc si lex expresse non disponit in casu de quo querit. sed fit extensio per quandam similitudinem: ⁊ tunc videtur posse probari cōtrarium per not. per Joan. an. in. d. c. ij. Aut expresse disponit super eo de quo queritur. ⁊ hic est casus dubius. Nam videretur qd non deberet amplius posse inquiri ne detegatur periurium per dictam. l. nam ⁊ postea. §. j. do. Ange. post Jac. de are. post predi-

eta videtur distinguere an dicat stari debere sacramento partis
an sacramento tertij. non declarat tamen an ad instantiã aduer-
se partis debeat se iudex intromittere in primo casu nec etiam in
secundo declarat si pars velit probare cõtrarium an sit audiẽda
sed solum dicit qd iudex non habeat se intromittere in secũdo ca
su sed in primo sic. Forte pôt dici qd ad instantiam partis si vult
probare contrariũ debeat se intromittere: ꝛ sic quando lex vel sta
tutum dicit stari debere sacramento partis vel tertij debeat itelli
gi: scz in dubio nisi aliud aperte ꝓbetur in contrarium. arg. eius
quod no. But. in. d. l. j. Et quia ista probatio per iuramẽtum nõ
plus debet operari ex quo fit parte inuita quã alia probatio vel
quã iuramentũ prestitum in defectũ semiplene probationis. cum
igitur possit probari cõtrarium quando cum iuramento concur
rit semiplena probatio. ergo multo fortius debet posse ꝓbari cõ
trarium quando est iuramentum ꝛ semiplena probatio. l. admo
nendi. ff. de iureiurã. ergo multo fortius quando est solũ iuramẽ
tum. arg. aut. multo magis. C. de sacrosan. eccle. Nec ob. d. l. nam
ꝛ postea. §. j. quia loquuntur quando iuramẽtum voluntarie de-
fertur a parte parti. ꝛ sic secus videtur quando per legem deferꝛ
inuita parte aduersa. Nam tũc satis videtur esse qd lex operetur
qd in dubio stetur. non autem qd non possit probari contrarium
arg. dicte. l. admonendi. ꝛ hec responsio videtur de mente Joan.
an. in. d. c. ij. ꝛ per hoc potest inferri ad questionem predictam si
statutum vult stare sacramento damnum passi vsqꝫ ad certã quã
titatem qd si vult stari etiam si aliter non constet de maleficio cõ-
misso; tunc videtur qd stari debeat in dubio donec probetur con-
trarium. Sed si velit stare super quantitate damni dummodo
prius constet de maleficio; tunc forte esset secus per nota. in dicta
aut. sed nouo iure. ꝛ dicta. l. si quando. licet vt dixi Innocẽ. aliter
senserit in dicto. c. si. Facit etiam iste tex. quod iuranti aliquẽ esse
suspectum ꝛ fugitiuum vt concedatur familia pro capiendo illũ
non debeat indistincte credere. imo iudex habeat inuestigare cõ-
3 iecturas ꝛ verisimilia. facit quod no. in. l. fi. C. de ferijs. ¶ † Item
nota precipue illud quod vbi timetur damnum de re ad perso-
nam non debet prestari cautio. secus quando de re ad rẽ vel quã-
do de persona ad personam. vel quando de persona ad rem. de
quo hic per Barto. Et de hac materia vide quod no. in. l. denũ-
ciamus. C. de his qui ad eccle. cõfu. ꝛ Juli. in. l. illicitas. §. nec po-
tentiores. ff. de offi. presi. Sed aduerte quia est dubium quando
timetur damnum de persona ad personam an indifferenter pos-
sit peti cautio. nam clarum est qd si timeatur offensa ex inimici-
tia in quam incidit sine culpa sua quod debet cauere. Sed dubiũ
est quid si incidat in culpam suã. puta quia titius percussit seiũ
per quam percussionem facti sunt inimici ꝛ timet titius econtra
offendi an poterit petere cautionem videtur qd non per. §. si quis
iusta. infra hac eadem. l. ꝛ ibi per Bartolum. Sed contrariũ no-
tabiliter ibi tenet quia maius est periculum persone quã rerum.
facit. l. ꝛ in seruorum. ff. de penis. et. C. de sacrosan. eccles. l. sanci-
mus. Et ideo non obstat dictus. §. si quis iusta. quia loquiꝛ quan
do timetur damnum de re ad rem. ꝛ pro hac parte allegat. l. ꝓsen-
ti. §. penultimo. C. de his qui ad eccle. confu. ꝛ. §. nec. in auten. de
manda. principum. colla. tertia. Sed Ange. hoc non tenet indi-
stincte: sed dicit dictum Bartolum posse procedere quando ille
a quo cautio desideratur petit sibi restitui personam desiderantẽ
cautionem: puta si dominus petit sibi restitui seruum qui fugit.
vel si vir petit sibi restitui vxorem similiter fugientem ꝛ forte de
adulterio diffamatam. ꝛ ita intelligit dictam. l. presenti. ꝛ. c. ad
literas. de restitu. spolia. alias non credit cautionem debere pre-
stari per dictum. §. si quis iusta. ꝛ argumen. l. auxilium. ff. de mi-
no. ꝛ eodem modo videretur posse responderi ad dictuz. §. neqꝫ.
Tamen et dictum Bartoli videtur equius cum et ad officium
pretoris spectet prouidere ne fiant rixe. argumen. l. equissimum. ꝛ
qd ibi no. ff. de vsufructu. Et quia revera dictus. §. si quis iusta. lo
quitur quando timetur inferri damnum de re ad rem nõ de per-
sona ad personam. An autem si peto titio mihi caueri de nõ offen
dendo ꝛ ipse econtra possit petere a me. Et an non teneatur mihi
prestare donec sibi prestem. tetigit Bartolus infra ea. l. §. si quis.
ꝛ ibi cõcludit qd teneor sibi prius prestare. argu. l. iul. §. j. ff. de act.
emp. ꝛ arg. l. postqꝫ. §. imperator. ff. vt lega. no. ca. ꝛ aduerte quia
vbi prestatur cautio de non offendendo potest peti vt limitetur
tempus. argu. j. ea. l. §. fi.

a ¶ De illo. ad de gloss. no. pro elucidatione istius §. in. l. j. ff. de reiven. ꝛ ibi Angelus.

a **De illo queritur.** [a] Ubi habet locum remedium ordinarium cessat extraordina-
4 rium. hoc dicit. ¶ † Nota ꝙ licet inquilinus sibi caueri possit de
damno infecto a vicino. vt. ff. §. proximo. non tamen potest petere
sibi caueri a domino a quo conduxit. ¶ Et not. qd licet deambu
lans non petat cautionem sed debeat implorare officium iudicis
vt domus reapteꝛ. l. ad curatoris. j. eo. tamen inquilinus pôt pe-
tere cautionem quod videtur mirum cum nõ videatur interesse
respectu domus quam inhabitat: quia illa non est sua. et si velit
petere respectu persone non possit. Sed dic qd hoc contingit for-
te propter damnum rerum quas habet in domo conducta in qꝫ
posset incidere ex ruina domus vicine.

5 **Si quis vi.** ¶ † Si cui imputari potest culpa edificij iã constructi non prestatur cautio damni in-
fecti. hoc dicit. ¶ No. quod dixi in summario. Et facit ad questio
nem de illo qui habet inimicitiam culpa sui ꝛ petit sibi caueri. de
qua hic per Bartolum. ꝛ dictum fuit. ff. eadẽ. l. qui. §. dãna. ¶ In
glossa super verbo admisit. ibi non audietur. Barto. hic ꝛ succes-
siue Ange. videtur velle qd in casu isto possit peti destructio pro-
pter interesse publicum etiam per eundem. argumen. l. iuris gen
tium. §. si paciscar. ff. de pactis. alias autem quando non pretẽdat
interesse publicum procedat distinctio. l. sabinus. supra commu-
ni diui. Et subdit etiam quod si hic tractaretur solum de inter-
esse priuato licet fuisset in culpa patiendo edificari. ꝛ per hoc per
didisset ius nunciandi nouum opus. non tamen debuisset perde
re ius petendi cautionem de damno infecto. argu. l. domus. ff. de
serui. vrba. predi. Sed forte potest dici cõtrarium: quia ex quo po
tuit prohibere opus edificare ꝛ consequenter potuit euitare peri
culum ruine. videꝛ qd imputetur sibi si ipse nõ prouidit per hunc
tex. qui simpliciter loquitur. nec ob. §. si quis opus. j. e. l. quia vbi
non patiebatur edificari sed nunciauerat nouũ opus ꝛ vltra hoc
etiam petebat cautionem de dãno infecto. hic autem iussus erat
edificare illicite ꝛ forte tendebat solum contra vtilitatem priuatã
licet Bar. videatur intelligere qd versabatur etiam vtilitas pu
blica sed diuinare videtur.

Et superficiarium. Superficiarius petit sibi de damno infecto caueri sꝫ
non emptor bone fidei si eam desideret a domino. h. d.

Si quis. Hoc auxiliuz licet extraordinarium per aliud extraordinarium non tollitur nec per ordina-
rium aliud competens ad diuersa. hoc dicit. ¶ Nota quod dixi
in summario. ꝛ de materia dic vt dixi in. l. in prouinciali. ff. titu.
primo de quo etiam hic aliquid per Jac. de are. ¶ In glos. super
verbo cauere. ibi ordinarium vel ciuile. hec prima solu. est vera et
notanda. sequens vero solu. violat tex. qui videtur loqui de cau-
tione damni infecti. etiam solu. tangitur in glo. seq. quia per con
fessoriam vel interdictum qd vi aut clam. vel nunciationem noui
operis nõ est succursum respectu dãni qd posset contingere ex rui
na. ꝛ sic cautio damni infecti ad illud postulatur quam competãt
dicta remedia. Item non excluditur per illam: quia remedium
extraordinariuz non excluditur per ordinarium quando pleni⁹
subuenitur ordinario iuxta nota. in. l. ij. C. si aduer. rem iudica.
ꝛ qd no. per Bar. in. d. l. in prouinciali. Nec obstat qd confessoria
detur ad interesse qꝛ datur ad interesse intrinsecum contingens
propter nõ vsum seruitutis nõ ad extrinsecum. Do. Jo. de Imo.

Si quis. Ille contra quem facta est immissio ex hoc edi cto non potest sibi caueri ab imissõ. h. d. ¶ No.
ar. qd si peto vt caueas mihi de non offendendo qd si tibi petenti
prius per me caueri non caueam non debeam audiri. Nec obstat
huic tex. l. postquam. §. imperator. in fi. vt le. no. ca. quia ibi loqui
tur in remedio rescripti imperatoris qd est ordinarium vel saltẽ
succedit in locum ordinarie actionis ex testamento. hic autem in
cautione damni infecti que est subsidiaria nec cõpetit ei qui fuit
in culpa. vt. ff. eodem. l. si quis. vel illud remedium non competit
vt fiat immissio nisi prius caueat aduersario. que ratio hic cessat.
6 ¶ † Item nota de dictione preter. que ponitur inclusiue. Et sic fa-
cit qd si testator legat titio domum preter domum qd videatur le
gare domum qd etiam hic tetigit Jaco. de are. de quo per glo. et
Bar. in. l. j. in fi. ff. de pigno. actione.

7 **Si quis stipula.** ¶ † Juramentum de calumnia prestitum in vna instantia non
prodest in alia. hoc dicit. ¶ In tex. ibi posse fieri subaudi ꝛ instan
tia super qua fuerit iuratum est finita vel non videatur bona ra-
tio: nec sufficiens cum ea attenta omni die ꝛ hora possit hoc iura
mentum exigi sm Ang. Sed forte posset dici qd si petitur ex iter-
uallo licet in eadem instantia: quia ex cursu temporis perpendi-
tur qualitas edificij qd debet iterato cauere per tex. istum qui sim
pliciter loquitur. Et ratio Ange. procedat quando non petere-
tur ex interuallo. arg. l. nam ad ea. j. de condi. ꝛ demon. ¶ Nota
ex tex. argumentum qd si testis interrogatus de tempore vel loco
dixerit se nõ recordari ꝛ iterum alio tempore interrogatus dixit
fuisse certo loco et tempore non ex isto incurrat falsum: quia po-
test esse qd tempore secundi edicti habuit memoriam ꝛ non tem-
pore primi. Nec obstat quod testis ex interuallo non potest corri-
gere dictum suum: vt in. c. preterea. extra de testi. co. quia illud ve
rum cum tractatur de correctione. ꝛ secundum dictum se nõ com
patitur cum primo. secus quando secundum dictum se compati-
tur cum primo quia possibile est qd non recordabatur tempore
primi dicti postea sic. et sic non corrigit nec immutat primum di-
ctum sed bene adijcit aliud. quod bene no. propter limitationem
dicti. c. preterea. loquitur quando diceret
forte in primo dicto se errasse. ¶ In glo. super verbo iurandũ ibi
secus. ergo in iuramento lꝫ Dy. vt robiqꝫ dicat idez. Bar. tamen
dicit quod

dicit quod in hoc remanet differentia quod si instantia hic muta
tur videtur mutari respectu huius iuramenti. ideo debet iterato
prestari: sed secus in iuramento veritatis: q2 non videtur mutari
causa licet mutetur instantia. z sic videtur innuere quod in eadē
instantia non sit sepius iurandum in casu huius. §. Sed forte ta-
men hoc non est verum: vt tetigi super ter. quia instantia incipit
demum a tempore contestate litis. l. properandum. §. j. C. de iudi.
Et sic possibile est quod primo petiit cautionem z fecit citari ad-
uersarium z iurauit: nō tamen contestatus fuit litem. demū post
annum iterato instet z petat: z licet habeat instantiam super pri
ma petitione. arg. aut. qui semel. C. quomodo z quādo iud. tamē
videtur quod propter longū interuallum. quia pōt esse q ex cur-
su temporis edificij qualitas aliter est alterata: z forte verisimili-
ter hodie non timetur amplius. Ideo videtur quod iterato sit
iurandū propter qualitatem rei que ex cursu temporis potest va-
riari propter quam prestatur hoc iuramentum. Et propter hoc
non obstat aut. in isto. ff. alleg. quia loquitur in iuramento calum
nie quod prestatur ratione rei variabilis ex cursu temporis. Io-
an. de Imola.

Si alieno. Etiam petēs cautionem nomine alieno de
bet iurare z si dominus ad iurandum po-
8 tuisset compelli. h. d. ¶ Nota quod beneficium personale com-
petens principali competit etiam eius procuratori vel defensori
z facit quod habetur. ff. de re iudi. l. si cum procuratore. An autē
transeat ad singularem successorem vel particularem. dic vt per
Bar. in. l. qui personale. ff. solu. matri. z per Dy. in. c. quia priuile-
gium. de reg. iur. lib. vj. An autem ius agendi vel excipiendi trās
eat ad singularem successorem. tangit hic Iac. de are. de quo per
Bar. in. l. si tertius. §. si prius. ff. tit. j. ¶ In glo. super verbo debet
iurare. ibi non fit in forma iudicij. potest intelligi id est extra iu-
dicium prestatur: z sic intelligit gl. in. l. ij. §. finautem. Sed hec ex-
positio non videtur bona tenendo quod in hac causa debeat peti
tio offerri z lis contestari. vt tenuit Bar. in. l. iiij. §. hoc autem. ff.
eo. vnde secundo potest exponi id est prestatur: non tamen vt fit
de forma substantiali iudicij: sed probatur potius ad quandā pro
bationem: vt. ff. ea. l. §. qui damni. licet cōtrarium loquatur in sa-
cramēto calumnie vniuersali: quod est de forma z solēnitate sub-
stantiali iudicij. Et hanc secundam expositionem tenet Bartol.
Sed aduerte quia non videtur hec bona sol. ad contrarium. Nā
licet sacramentum de quo hic loquitur habeat vim probationis:
tamen etiam videtur habere vim sacramēti de calumnia vniuer
salis prout est de solennitate iudicij. nam si procedatur in hac cau
sa petitionis cautionis damni infecti z dicatur deberi iurari de
calumnia vt sic etiam adsit sacramentū calumnie quod est de so-
lennitate iudicij. non video qō possit iurari: quia illud quod iu-
retur sit comprehensum sub ista forma. nam quādo prestatur sa-
cramentum calumnie vniuersale iurat quis quod credit se iustā
litem mouisse z sic nō calūnie causa mouisse litem. z in effectu iaz
hoc est iuratum. Et ideo videtur quod istud iuramētum habeat
vim probationis z etiam vim sacramenti calumnie vniuersalis.
z ex hoc sequitur quod si procurator potest hoc sacramētum pre-
stare quod habet duplicem vim: multo fortius deberet posse pre-
stari sacramentum calumnie quod habet solum vim sacramenti
vniuersalis. Et ideo forte potest dici quod hoc est speciale in cau
sa ista que celeritatem desiderat z in qua consequenter non ex to
to in figura ordinarij iudicij proceditur propter periculuz quod
est in mora. facit. l. j. in principio. ff. eodem. quod possit hoc sacra-
mentum prestari per procuratorem. facit qō dixi in. l. iiij. in prin-
cipio. ff. eodem. Vel forte potest dici quod hic dicatur procurato-
rem debere iurare: tamē non negatur quin etiam dominus. Et
ita intelligatur. d. §. finautem. C. de iuramen. calum. Nam vide-
tur quod vterq debeat iurare scilicet procurator z dominus per
ea que habentur in. d. §. finautem. iuncta aut. principalis. secun-
dum vnum intellectum cum ibi no. per Barto. z hodie est expres
sum in. c. ij. de iuramen. calum. lib. vj. plus tamē placet quod hoc
casu sit speciale quod non requiratur iuramentum domini pro-
pter periculum quod est in mora. quod procedit tenendo quod
procurator postea iuramentum prestitit sine speciali mandato.
An autem sit verum quod sine speciali mandato in casu isto pos
sit hoc iuramentum per procuratorem prestari. sunt opi. nā glo.
prima huius. §. z glo. ista dum dixit vt simpler procurator. sensit
quod sic. contrarium tamen tenuit Ioan. and. quod requiratur
speciale mandatum in. c. fi. de iura. calumnie. lib. vj. Bart. tenet
hic gloss. istam. Tu potes concordare opiū. quia aut procurator
vult iurare prout sonant verba pretoris: videlicet eum cuius no-
mine postulat non calumnie causa fuisse postulatum. z tunc vide
tur quod debeat habere speciale mandatum. nam alias non vi-
detur quod possit hoc bene iurare. Aut vult iurare quod credit
eum cuius nomine postulat non fuisse postulatum calumnie cau
sa. z hoc casu procedat glo. z opi. Barto. Et quod hec secūda for-
ma admittatur videtur fuisse de mente glo. in. l. pretor. §. j. in ver
bo fuisse. ibi de credulitate. ff. eodem. Et sic attēdenda erit forma
iurandi vt sic videatur an requiratur speciale mandatū vel non.
Item aduerte circa istud iuramentuz quia dixit hic Bar. quod
si procurator iurat se calumnie causa nō petere quod licet ista for-
ma iurandi contineat: quia ipse non calumnie causa petit nec do
minus tamen non sufficiet in casu isto quia est data certa forma
iurandi a lege de qua hic: z dicta. l. iiij. in princip. a qua non est li
citum recedere. argumen. l. cum hi. §. si pretor. ff. de transa. z. l. na
turaliter. ff. de legatis tertio. z de elec. c. procurator. z. c. is qui. lib.
vj. Sed certe si vera est opi. quod dicta forma contineat id quod
est dictum. videtur quod deberet sufficere: quia nil debet referre
quid ex equipollentibus fiat. argumen. l. j. ff. manda. z argu. eius
quod consueuit dici de sententia quod licet de solennitate forma
li sententie sit quod contineat condemnationem vel absolutio-
nem. tamen sufficit quod contineat equipollens. C. de sentē. l. pre-
ses. z. ff. de re iudi. l. in summa. z. l. quid tamē. §. si arbiter. ff. de ar-
bi. z. l. si pretor. in prin. ff. de iudi. An autem dicta forma cōtineat
9 id quod est dictum infra patebit. ¶ Extra glo. tangit hic Bar
to. de quadruplici specie iuramenti. scilicet de iuramento calum
nie vniuersali. Item de iuramento calumnie quod habet vim p
bationis: de quo hic loquitur secundum eum. Item de sacramen
to veritatis. Item de sacramento in litem. z prosequitur in qua-
libet specie. An z quando possit prestari per procuratorem et an
requiratur speciale mandatum. Et adde dictis suis primo circa
primam speciem quod iuramentū calumnie vniuersale est de sub
stantia iudicij si petatur. vnde potest tacite omitti: vt est hodie ex
pressum de iuramento calumnie. lib. vj. in. c. j. z ideo videtur cum
sit petitum z postea non prestatur iudicium sit nullum. Et hoc
fuit de mente Barto. in. l. de pupillo. §. qui opus. ff. titu. j. z Iac.
but. in. l. j. §. sed quia. C. de iura. calumnie. z ibi dicit quod mali-
ciosi procuratores dum respondent ad libellum negant narrata
prout narrantur vera esse z fieri debere. z in fin. subiungant. z pe
tit iurari de calumnia. z postea vlterius non curāt insistere vt sic
non prestetur iuramentum ex hoc reddatur iudicium nullum. et
ita limitetur. d. c. j. Pro hoc bene facit quod alibi dicunt canoni
ste in simili quod libelli oblatio est de substantia si petatur. alias
sufficit qualisqualis petitio per modum poste in actis: vt nota.
per Ioan. and. in. c. j. de libel. obla. z in clemen. sepe. in versi. neces
sario. de verborum significatione. Et similiter quod inducie deli
beratorie ad respondendum libello sunt de substantia si petant:
adeo quod si petite non dentur redditur iudicium nulluz: vt est
glo. ordi. valde not. in. c. vxor felicis. xvij. q. iiij. z in dicta clemen.
sepe. z facit quod not. Ioan. and. in. c. primo. de libel. obla. z in. c.
j. de lit. contest. z quod no. per glo. z Ioan. and. in. c. de causis. ex
tra de officio delega. Item adde secundo quod licet Cyn. dixerit
de iure non posse prestari iuramentum calumnie per procurato-
rem etiam habentem speciale mandatum sed etiam per nunciuz
sic in. l. ij. §. finautem. z. §. hoc etiam. C. de iura. calūnie. ex eo quia
actus qui geritur per procuratorem vt procurator cuz concipiat
verba sua in personam suam nomine domini. vt not. gloss. in. l.
multum. C. si quis alteri vel sibi. tamen contrarium est decisum
in. c. fin. de iura. calumnie. in. vj. z bene. nec obstat ratio sua quia
licet vbi agitur de obligatione querenda sit differentia inter pro
curatorem z nuncium: quia procurator querit sibi z debet cede-
re domino. l. possessio. §. si possessio. ff. de acquiren. possessio. Nun-
cius autem immediate querit domino: z verius loquendo domi
nus ipse sibi acquirit per nuncium tanq per organum seu instru
mentum quoddam: z sic per literas si posset fieri. l. qui aut. z. l. li-
cet. ff. de consti. pecu. tamen secus esset quando agitur de obligan-
do dominum: quia ex facto procuratoris obligatur dominus im
mediate sicut ex facto nuncij. l. j. ij. z. iij. ff. de insti. Preterea in his
que sunt inseparabilia a persona pcurator in effectu censetur ge-
rere personam nuncij: vt patet in matrimonio in. c. fi. de procura.
in. vj. z bene facit ad predicta gloss. in. c. tibi domino. lxiij. dist. vbi
dicit gloss. quod paria sunt dicere iuro in animam talis: vel talis
iurat per me. Item adde inquantum dicit quod licet procurator
debeat iurare de calumnia in animam suam. vel procurator ha
bens speciale mandatum aīam in dñi vt hodie est expressum in. c.
ij. de iur. cal. lib. vj. iuncto. c. fi. eo. titu. tamen sufficit si procurator
simpliciter iuret se calumnie causa non petere: quia intelligitur
iurare tam in animam suam quam domini cuius habet manda-
tam. Nam adde quod si simpliciter petitum sit procuratorem de
calumnia iurare sufficere potest dicta forma. arg. c. j. de iuramen.
calum. lib. vj. Sed si esset petitum specifice quod iuraret in ani-
mam suam z etiam in animam domini: tunc non videretur suffi
cere dicta forma que in dubio videtur se referre ad animam pro-
curatoris. nec persona extrinseca in dubio debet subintelligi. l. si
ita stipulatus. §. grisogonus. ff. de verb. oblig. Et quia responsio
ista simpler videtur satisfacere solum vni membro petitorum.
Ideo adde quod de iure debet esse speciale mandatū ad iuran
dum de calumnia in tali casu. nec sufficit si habet mandatum ge-
neraliter ad causas z ad iurandum de calumnia in illis. Nam
pro hac parte videtur casus in. d. c. fi. a contrario sensu. z ibi etiam

hoc sentit Joã.an.pro practica que seruat bene Zñũ facit clem.nõ
10 potest.de procu.alleg.per Bart.†Et etiam quia cõmuniter procuratores non incohant causam aliquam sine consensu domini. ⁊ sic eoipso quod dominus consentit litem moueri in consequentiam sentit quod iuret de calumnia si petatur cum alias non possit causam agitare.argumẽ.l.ij.ff.de iurisdi.omnium iudi.⁊.l.ad rem mobilem.⁊.l.ad legatum.ff.de procura.Item adde inquantum dicit quod si dominus est absens in remotis partibus quod tunc procurator generalis sine speciali mãdato poterit iurare de calumnia in animam tamen suam ⁊ sufficiet.sicut ⁊ quando legitimus administrator iurat.⁊ hoc in subsidiuz.sicut ⁊ in subsidiũ transit vtilis sine cessione si non potest haberi persona que debet cedere:vt no.in.l.damni.§.fina.ff.eodem.Nam adde quod illud non videtur bonum simile.nam cedere actionem pendet ex facto alieno.Et ideo si non est quid imputet petenti cessionem: qꝛ non potest haberi copia debentis cedere subuenitur sibi. Sed hic videtur imputandum domino qui constituit procuratorẽ ad agendum ⁊ sciebat quod non debebat admitti sine speciali mandato ad iurandum de calumnia si non dedit ab ipso initio sibi speciale mandatum.Et ideo videtur verius quod non debeat admitti nisi in aliquo casu.An autem curator possit dari bonis in hoc casu qui habeat iurare de calumnia tãq̃ legitimus administrator. videtur quod sic per nota.per Cy.in.l.ij.§.sinautem.⁊.§.hoc etiã. C.de iuramen.calum.In contrarium facit:quia videtur quod debeat cessare legitimus administrator ex quo habebamus datiuũ per.l.si tutor reipublice causa.ff.de tute.⁊ ra.distra.⁊ hoc tenuit hic Bar.sequendo tamen quod etiam possit iurare in animam suam ⁊ sufficeret.Sed tenẽdo contrarium videlicet quod nõ sufficeret tale iuramentũ videretur quod possit dari curator ex quo non habemus administratorem datiuum sufficiẽtem:cum paria sint non esse minus vel minus legitimus esse.argu.l.quoties.ff. qui satisda.cog.⁊.l.ij.§.quibus.ff.quod cuiuscq; vniuer.nomi.⁊.c. ij.extra de post.prela.Sed forte potest dici quod isto casu non sit dandus curator si dominus sit absens ex voluntaria causa quia imputet sibi quia non dedit speciale mandatum procuratori ad iurandũ de calumnia.nec videtur iure cautum quod debeat dari curator bonis absentis ex voluntaria causa ad finem vt moueat actiones competentes absenti.secus quãdo esset absens ex probabili ⁊ necessaria causa.⁊ ita loquatur.l.qui ab hostibus.ff.ex qui.cau.ma.⁊ sic videtur intelligenda glo.ibi posita.Ex parte autem rei absentis forte posset dari curator bonis si non defenderetur: licet esset absens ex voluntaria causa.arg.l.si diu.ff.qui.ex cau.in pos.ea.⁊.l.j.⁊.ij.ff.de cu.bo.dan.Et hoc circa primam speciem iuramenti.
11 ¶Circa secundam adde quod dixi super glo.¶†Circa tertiam adde primo inquantum dicit quod procurator habens generale cum libera potest prestare iuramentum ad preiudicium domini.vt tunc preiudicet domino tanq̃ simplex cõfessio licet nõ obliget dominum ad periurium. Nam si debet preiudicare vt simplex confessio videtur quod indistincte debeat nocere etiam si non habeat liberam donec probetur contrarium.per non.in.l. non solum.in prin.ff.de procu.vbi etiam de materia.⁊.l.certum. §.si an ipsos.ff.de confes.Sed potes dicere quod si confessio procuratoris emanat per modum contentiose iurisditionis preiudicat domino etiam si non habeat liberam.⁊ ita loquatur cõtrarium. Sed vbi confitetur per modum voluntarie iurisditionis prout videtur esse in proposito:tunc non videtur quod debeat preiudicare per no.in.d.§.sed an ipsos.tamen in casu nostro preiudicat: quia non est simplex confessio procuratoris sed iurata.et sic cum iuramentum habeat vim transactionis.l.ij.ff.de iurisdi.om.iu. Ideo preiudicat hoc casu cum procurator habens generale cum libera possit transigere.l.procurator totorum.⁊.l.procurator cui libera.ff.de procur.Secũdo adde quod si procurator habeat speciale mandatum ad sic iurandum non debet dominus cogi venire ad iurandum in ciuili causa.secus in criminali secundũ Bar. Nam adde quod Jac.bu.in.l.fi.C.de procu.Idem voluit quod non teneatur venire ad iurandum.⁊ idem sentit Joã.and.in.c. fi.de iur.cal.in nouella.Sed ipse idem Barto.in.l.fi.C.de procu. sensit indistincte quod possit cogi venire ad iurandum:⁊ sic etiã in ciuili.Et hoc puto verũ si iudici videatur quod est sibi permissum quod vbicunq; sibi equum videatur pro veritate eruẽda possit partem interrogare et cogere ad respondendum:vt.l.vbicũq; ff.de interroga.actio.⁊ in.c.cum Joannes.extra de fi.instru.Et quia permissum est sibi etiam in ciuili modis omnibus laborare ad veritatem eruendam.xxx.q.v.c.indicantem.⁊.l.is apud quẽ. C.de edendo.Cum ergo hoc possit spectare ad inuestigationem veritatis.scilicet videre qua fronte qua trepidatione loquatur etiam in ciuili merito si iudici videatur debet posse cogere partem vt veniat coram eo ad respondendum.Et pro hoc etiam facit quia vt docet experientia quis facilius dabit mandatum ad sic iurandum quam ipse personaliter constitutus coram iudice vt sic iuret et magis reuereatur et timeat presentiam iudicis. Et per hoc videtur dicendum quod iudex possit cogere partem vt veniat ad respondendum positionibus non obstante qđ compareat procurator qui dicit plenarie se instructũ ⁊ ostendat mandatum in quo detur speciale mandatum ad sic ⁊ sic respondendum in casu in quo interrogetur:et sic fiat positio.Et ideo statuta cõmuniter prouiderunt quod possit pars cogi ad respondendum personaliter positionibus.⁊ facit ad predicta que not.in dicta.l.finali.C.de procu.⁊.l.si actor malit.ff.de procura.Et quia vt docet experientia procuratoris facilius negant quam principales.¶Circa vltimam speciem dic vt hic per eum.Et adde quod Specula.in titulo de iuramento calumnie.posuit quadruplicem speciem iuramenti aliter quam Barto.s.iuramentum litis deci-
12 sorium:de quo in titulo de iureiurando.per totum.†Item iuramentum de malicia quod prestatur in quacunq; parte litis quãdocunq; iudici videbitur:de quo est expressum in capitu.primo. de iuramento calum.libro sexto.licet olim quidam dicerent qđ ante litem contestatam prestabatur:quia nondum erat iuratum de calumnia. Tertium est iuramentum de calumnia quod prestatur de iure canonico in causis non spiritualibus.Item iuramentum de veritate dicenda quod erat ad solennitatem iudicij sicut ⁊ iuramentum de calumnia sed prestabatur olim secundum canones in spiritualibus:hodie vero etiam in spiritualibus causis prestatur iuramentum de calumnia ⁊ veritate dicenda.Et sic vtrunq; est de substantia si petatur:vt in capitulo secundo.de iuramento calumnie.libro.vj.

Huic stipula. In hac stipulatione debet inseri dies causa cognita:⁊ que versentur in cause cognitionem in litera exprimitur.hoc dicit cum sequen.¶Nota argumen.quod si prestatur cautio ab aliquo de non offendendo secundum.l.denunciamus.C.de his qui ad eccle.confug.⁊ que dicta fuerunt supra eadem.l.§.qui debeat inseri dies intra quam duret obligatio ad instantiam ipsius cauentis secundum Jaco.
13 de are.¶†Item nota infinitatem esse euitandam.de quo hic in glos.⁊ aliquid per Dy.⁊ latius per Bartolũ ⁊ facit etiam quod not.in.l.finali.C.de sacrosanctis ecclesijs.¶Item no.cause cognitionem esse adhibendam in hac causa cautionis damni infecti.⁊ sic facit quod in ea debeat libellus offerri ⁊ lis contestari.de quo in.l.quarta.§.toties.⁊.§.hoc autem iudicium.supra eodẽ.¶In glos.super ver.debet ibi.§.iurare.Solu.quod illa potius concordat:quia ibi iudex habet taxare:⁊ sic infinitas euitatur.¶In eadem glos.in fine solu.quod ibi apparet ex mente contrahentium quod voluerunt infinitatẽ amplecti:ideo toleratur que ratio hic cessat.⁊ an infinitas sit euitanda vel nõ tetigi remissiones in notabi.et dic vt hic per Bartolum ⁊ adde vnum solum scilicet circa intellectum.l.fideicommissa §.si cui decem.scilicet quod illud quod ibi dicitur procedit quãdo apposita fuit dictio rursus prout ibi fuit.et similiter in dictione iterum.et similium:⁊ si dictum fuit quotiescunq; perdiderit relinquo alia decem.videtur quod verba sint clara ⁊ apta ad infinitatem ⁊ sic tunc toleretur etiam in casu illo.argumen.l.si ita stipulatus a seio.infra de fideiusso. ¶In glos.super versicu.ex causa.in fine licet Jacobus de are.et Bartolus non teneant expositionem glos.maxime quia leges alleg.in glos.loquuntur quo ad alimenta de quibus hic non tractatur:tamen satisputo tolerari posse expositionem glosse.argumẽ. l.secunde cum ibi notatis infra de re iudicata.⁊ quia persona minoris in dubio est magis fauorizata a iure:vt patet in toto titulo supra de mino.ideo non est mirum si tolerabile est quod in diem longiorem caueat tam maiori quam minori.Credo expositionez Barto.⁊ Jaco.de aretio in se veram:vt exponatur ex causa id est ex origine.an videlicet sit vitium operis vel soli.nam vitium soli propter pondus edificij verisimiliter citius faceret ruinaz quam vitium edificij:et quod subijcit qualitate ⁊c.debet intelligi respectu edificij in quo timetur damnum:quia si ibi stat inquilinus solum vsq; ad tempus sue cautionis cauebitur et non vltra.⁊ quandoq; etiam in breuius si iudici videatur inspecta qualitate vitij et maxime adhibito iudicio magistrorum peritorum in arte.et vt dicit Bartolus notabiliter moneri debent partes vt sint presentes quando magistri habent inspicere: alias nõ preiudicaret parti absenti.In glossa.l.in cause.in fine.Considerari etiam debet an sit edificium nouum factum in terreno antiquo an super terreno noniter ibi posito.Nam verisimiliter citius faciet ruinam super noniter imposito.Jacobus tamen de aretio exponebat verbum longinquitas id est distantia.vt sic inspiciatur an adeo distet ab edificio petentis cautionem quod verisimiliter non possit dare damnum:et similiter magnitudo operis an sit adeo altum quod verisimiliter possit se extendere ad edificium petentis.Et hec expositio est in se bona sed non respectu textus qui loquitur de cause cognitione respectu diei prolixioris non respectu scilicet an sit interponenda vel non cautio:quo respectu procedit expositio dicti Jacobi.Attendi etiam debet magnitudo operis:quia magnum opus propter grauedinem operis citius ruit quam paruum.Ideo vno casu in tempus prolixius quã in alio caueri debet.

Summarium.

Summarium.

1 Infinitas toleratur vbi obligatio ex voluntate partium inducitur.
2 Consuetudo attendi debet in dubio.
3 Satisdari debet pro opere facto in publico.
4 Dictio de/quid denotet.
5 Sermoni generali debet stari.
6 Priuilegium principis quod castro conceditur ad villã fere semper trabitur.
7 Pares in iure dicuntur qui in possessionẽ ex primo decreto mittuntur.
8 Ordo temporis in pignore pretorio non est attendendus.
9 Decretum primum et secundum in causa damni infecti potest interponi.
10 Dominus nemo efficitur per secundum decretum in causa damni infecti.
11 Legatarius duplici ex causa immitti potest.
12 Ordo temporis an debeat attendi in pignore iudiciali.
13 Nuncio referenti se citasse creditur.
14 Citatus non comparens an debeat denuo citari.
15 Principalis an prius citari debeat q̃ fideiussor.
16 Oblatio libelli an debeat citationem precedere.
17 Solennitas peremptorij an requiratur post litis contestationẽ.
18 Citatus in prima citatione contumax debet in qualibet in expẽsis condemnari.
19 Actor licentiatus recedere contumaciam non comparentis accusare debet.
20 Contestari litem nemo compellitur.
21 Reus non comparens an debeat pronunciari contumax.
22 Nuncius cui referre debeat se citasse.
23 Libellus an debeat dari in implorando primo decreto.
24 Contumax peremptorie an iterato debeat citari.
25 Citatio vna non sufficit vbi lex trinam requirit.
26 Reus expensas contumacie volens refundere infra quantũ tempus admitti debeat.
27 Decretum primum in quibus actionibus babeat locum.
28 Tempus quantum sit quod datur iudicatis.
29 Officiũ iudicis nobile dicitur quod pro executione sentẽtie daᷓ.
30 Decretum secundum in omnibus actionibus habet locum.
31 Decretum secundum non habet locum vbi per primum est plene succursum.
32 Missio in omnia bona an contra latitantem sit fienda.
33 Consuetudo vel statutum vsurariam nutriens prauitatem respui debet.
34 Decretum secundum an in hypothecaria habeat locum.
35 Immissus in hypothecaria immissi in reali naturam dicitur sortiri.
36 Decretum secundum an possit interponi contra contumacem non latitantem.
37 Dictio equaliter/quid importet.
38 Iudex non statim interponet secundum decretum.
39 Latitatio non semper requiritur vt decretum secundum interponatur.
40 Sententia primi vel secundi decreti interlocutoria potest dici.
41 Sententia interlocutoria dicitur que inter principium et finem cause fertur.
42 Sentẽtia interlocutoria dicitur que super exceptione peremptoria fertur.
43 Appellari an possit a sententia primi et secundi decreti.
44 Minor an debeat audiri refectis expensis contra quem decretũ secundum est interpositum.
45 Forma secundi decreti contra debitorem et fructuarium qualis.
46 Immissio fit contra eum qui habet vtile dominium.
47 Dominij appellatione venit tantum directum.
48 Tempus longum in dubio censetur decem annorum.
49 Priuilegium ciuitati concessum in quibus casibus nõ sit ad villam vel castrum trahendum.
50 Feudum quid proprie sit. remissiue.
51 Feudum an veniat in publicatione bonorum.
52 Uasallus feudum perdit qui proditorie dominum offendit.
53 Uassallus seruitium non prestabit domino si ex causa damni infecti contra ipsum fiat immissio.
54 Empbiteosis ecclesie non venit in bonorum publicatione.
55 Periculum aduentitium filij in quo pater habet vsumfructũ nõ venit in publicatione bonorum.
56 Pater de peculio profectitio tenetur tantum ob filij contractum.
57 Stipulatio quibus casibus a iure fingatur.
58 Instrumentum petere sibi fieri quis potest super iure sibi competenti.
59 Agere an possit quis vt declaretur suum ius sibi competere.
60 Missio in possessionem habet locũ contra pupillũ indefensum
61 Pignus pretorium in quo differat a conuentionali.
62 Missio in locum cautionis dicitur succedere.
63 Immissione facta contra contumacem caueri debet de damno infecto et iam facto.
64 Iurisconsulti per distinctionem sunt ad concordiam reducendi.
65 Impeditus possessionem igredi perinde ac si iam intrasset debet haberi.
66 Mora non purgatur vbi executio effectum sortitur.
67 Appellari potest a secundo decreto.
68 Iuri offerendi potest prescribi.
69 Missus in possessionem domum ruinosam reficere non tenetur.
70 Actio in factum competens contra prohibentem in locum succedit cautionis.
71 Extendi verbum multipliciter capi potest.

I finita. Die finita in stipulatione apposita iterum stipulatio interponi debet si dies omittatur ex certa sciẽtia perpetuo cõmittetur si per errorem consuetudo inspicietur. h. d. ¶ †1 No. quod vbi obligatio inducitur ex voluntate partium toleratur infinitas. secus quando ex legis dispositione et non ex spontanea voluntate partium. de quo. s̃. eo. l. qui bona. §. si. per Barto. qui ibi sequitur in exceptionibus et in replicationibus et in obligationib9 an quadruplicem infinitatem temporis quantitatis numeri et personarum. ¶ †2 Item no. recurrendum esse in dubio ad consuetudinem facit. l. quod si nolit. §. qui assidua. s̃. de edili. edi. ¶ In gl. super ver. iterum. in fi. ideo toleratur expositio gloss. scd̃m Ange. quia per multiplicem prestationem in casu isto non renouatur grauamen sed est vnum et idem sed vbi grauamen ex qualibet prestatione renouaretur: tunc bis tantum fienda est prestatio per. l. fidcicõmissa. §. si quis decem. j̃. de lega. iij. Et per hoc ipse infert quod ille qui promisit captiuum renũciare suo magistro toties quoties requisitus fuerit ab eo quod facta renunciatione bis liber erit vt euitetur infinitas per. l. qui bona. in fi. s̃. eo. et quia in omni renũciatione renouatur grauamen ꝓpter sumptus. Sed tu adde qd̃ hoc non videtur verum: quia illa verba toties quoties videntur clare importare infinitatem: vt videtur sensisse hec gloss. et facit. l. si ita. j̃. de fideius. vnde ex quo verba sunt apte data ad infinitatez toleranda est infinitas ex quo secundum voluntatem partium cõtrahitur. arg. d. l. si ita. et not. Bar. in. d. l. qui bona. facit. l. ille aut ille. §. cum in verbis. j̃. de lega. iij. Sed dictum Ang. posset procedere si promisisset semel: et rursus vel iterum representare. ¶ In glo. super ver. liberaretur. §. repromittere. subaudi et sic obstaret sibi exceptio dolo facis. ar. l. dolo. j̃. de doli excep. et etiam exceptio illa tua nõ interest. et hanc formam in simili dicit Ang. se pluries practicasse cum petitur reuocatio tenute quia potest obijci tenutam non esse reuocandam ex eo quia non interest reuocari quod si data non tenet deberet de nouo concedi: et ad cautelam dicit petendam renouationem eius et confirmationẽ prime. Sed tutius puto quod si tenuta sit nulla: forte quia data possessore non citato. iuxta not. per Bar Barto. in. l. fi. C. de edic. diui adri. tol. non litiget pars super nullitate si re vera est nulla. alias posset cõdemnari in expensis tanq̃ temerarie litigasset super dicta nullitate. per. l. eum quem temere. s̃. de iudi. et. l. non ignorat. C. de fruc. et li. expen. et in. c. finez litibus. extra de do. et contu. Sed potius instet petendo de nouo dari. nam tunc si re vera debeat dari de nouo et aduersarius succumbet et condemnabitur in expensis si restiterit l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iudi. vbi autem litigasset vtraq; pars super nullitate et etiam super de nouo dari simul. et cõtingat pronunciari tenutam fuisse nullam diciq; de nouo dandum tuncq; vtraq; pars esset victrix et victa videretur vterq; soluendus ab expensis per no. in. l. generaliter. §. j. C. de re. credi. et per hoc patet quod cautius est non contendere super nullitate si re vera fuit nulla propter factum expensarũ. ¶ In ea. gl. ibi sol. vt ibi dic quod vera solu. est quod hic partes errauerunt in iure. ideo stipulatio est aliqua: quia promissor volebat teneri in perpetuum licet hoc faceret quia errando in iure putabat se teneri ibi autem erratum fuit in facto: quia contrahentes fuerunt a principio propositi facere stipulationem ad diem sed alias per errorem fuit dies omissa. vnde stipulatio fuit nulla quasi in corpore stipulationis fuerit erratum. quia verba precedentia vidẽtur habere vim cuiusdam clausule derogatorie. et facit quod habetur in simili in. l. quoties. §. tantundem. cum ibi no. per Bar. j̃. de here. insti. Nec potest dici quod intelligatur dies repetita in cautione. per. l. item quia. s̃. de pa. cum simi. quia licet tractatum fuerit de die apponenda non fuit certa dies expressa. Et super hoc dic latius vt dictum fuit in contrario. ¶ In ea. glo. in fi. dic melius quod partes nil possunt facere in stipulatione pretoria addendo vel diminuendo contra mentem pretoris vt remaneat stipulatio pretoria licet possit transire in conuentionalem. facit. l. in conuentionalibus. cum ibi no. j̃. de verbo. obliga. Sed si ex mente pretoris aliquid faciat bene remaneat stipulato pretoria. et ita hic. Nã

si dicit adiiciunt hoc faciunt etiam ex mente pretoris qui voluit
posse adiici diem ⁊ etiam in perpetuum obligari si partes volũt.
arg.l.j.§.item queritur.s.tit.j.

Deinde ait. De opere quod fit in flumine publico vel
eius ripa satisdatur in decem annos. sed
si fit ĩ via vel alio loco publico iudicis arbitrio dies in satisdatio
ne statuetur nisi opus fiat ad publicam vtilitatem:quia tunc non
satisdabitur:sed iudex pro indemnitate euitanda adiri poterit.
5 hoc dicit vsq; ad.§.ex hoc edicto.¶†Not.quod pro quolibet ope
re quod fit in publico debet satisdari.Et ratio est quia vbi opus
fit in alieno debet satisdari etiam si sit locus priuatus.l. hoc am-
plius.§.quesitum.⁊.§.seq.s.eo.Constat autem quod edificans in
loco publico edificat in alieno id est non suo. ¶Item not. tem-
pus expressum infra quod debet caueri quando fit in flumine pu
blico vel ripa eius licet in alio opere non sit expressatum. Et hoc
ideo quia frequentius contingebat edificia fieri in flumine publi
co vel ripa eius quam in aliis locis publicis ideo fuit specifice p-
uisum.arg.l.certi condictio.§.si nummos.⁊.l.singularia.s.si cer.
peta.¶Item no.tres differentias inter casum quando fit in flu-
mine publico et quando fit in loco priuato: quia primo casu est
expressatum tempus infra quod debet caueri in secundo non:sed
debet determinari per pretorem.Item in primo casu debet satis-
dari indistincte.in secundo non debet satisdari.sed sufficit quan-
doq; cautio vt quando in suo quis facit opus.Itẽ in primo casu
solum de vitio operis. In secundo solum de vitio loci cauetur.
4 vbi autem opus fit in alio loco publico remanent solum due vlti
a me differentie.¶†Item no.quod dictio de[a].nõ denotat causam
proximam sed immediatam.quod intellige si potest perpendi ex
mente statuentis.alias in dubio denotaret causam proximam si
cut ⁊ dictio ex vt no.Bar.in.l.j.§.ex incẽdio.ff.de incen.rui.nau-
5 fra.⁊ facit quod habetur in.l.non dubium.C.de legibus.¶†Itẽ
not.quod generali sermoni est standum quatenus non reperitur
facta exceptio.facit quod no.glo.in.l. omnis diffinitio.ff.de reg.
iur.⁊ quod habetur in.l.in fraudem.§.fi.ff.de testa.milita.¶In
glo.super ver.cum.vero.in fine.dic quod de mente litere videtur
quod iste ver.cum vero.veniat ad complendam rationem iuris-
consulti precedentem:quia quando fit in publico debet satisdari.
quia ⁊ quando fit in priuato si fiat in aliena re debet satisdari: et
sic cum tunc quando fit in publico fiat in alieno id est non in suo
merito debet satisdari. ¶In glo.super ver. si quid fiat.in fi. Et
sic tenet glo.quod iste tex.habeat locum etiam si illicite fiat opus
in publico.⁊ cum illa transeunt docto. maxime Barto. ⁊ Ange.
Sed hec opi.non videtur bona per.l.qui bona.§. si quis iusta.s.
eo.Nam videt quis esse in culpa eo ipso qd patitur illicite opus
fieri in publico.ideo non debet sibi cauere de damno infecto. Et
sic sufficit tunc quod potuerit habere remedium nũciationis no-
ui operis:⁊ quod possit petere destrui per.d.§.si quis iusta.Ideo
potest dici quod prima opi.hic posita sit melior licet non assigna
uerit bonã rationẽ.p ea que tetigit gl.Sz aliter põt saluari:vt di-
xi per.d.§.si quis iusta.Et ideo debet intelligi qd hic fiebat opus
in publico iure permittente. puta principe vel senatu vel non fie-
bat deterior conditio nauigantium.per.l.j.§.penulti.ff.de flumi.
Nec ob.huic intellectui.§. si publicus.ff. ea.l. vbi videtur probari
quod quando publicus locus reficitur de iure non habeat locum
satisdatio de damno infecto:quia illud procedit quãdo fit ad vti
litatem publicam:vt innuit ibi litera publice reficiatur.secus vbi
fieret opus in publico ad vtilitatem priuatam:quia si timetur de
vitio operis debet satisdari de damno infecto:⁊ hoc vltimum se-
quitur hic Bar.

Ex hoc edicto. Si est ruinosa pars substantialis
edium fit immissio in totas edes.se
cus si pars artificialis est ruinosa:quia tunc in illam solam fit im
missio nisi occasione contiguationis seu connexitatis pars vitio
sa aliam ad se trahat.hoc dicit.¶No.ex litera argu.quod si sunt
duo socii habentes turrim communem ⁊ vnus committat male
ficium propter quod ex forma statuti debeat edificium delinquẽ-
tis destrui quod hoc casu veniat destruenda etiam pars nõ delin
6 quentis ex quo vna pars sine alia destrui non potest.de quo tan-
b getur in.l.vt eius.ff.titu.j.¶†Item no.argu.[b] quod si pinceps cõ
cedit priuilegium castro trahatur etiam ad villam propinquam
quod tenuit hic Jac.de are.per.l.seia tiranne.s.de fun.instru. cũ
si.Sed Barto.aliter hic loquitur ⁊ videtur in effectu idem senti-
re:licet hic loquamur in priuilegio concludens quod si accipia-
tur castrum pro loco tunc in priuilegio non continebit villam li-
cet in beneficio sic per beneficium late interpretatũ si priuilegiũ
non cum sit contra ius commune.per.l.fi.cum ibi not.s. de cõsti.
princi.iuncta.l.si quando.C.de inoffi.test.Sed si sumatur pro ho
minibus loci tunc comprehendit secum etiam villam: et si conce-
ditur ciuitati comprehendit totum comitatum etiam in priuile
giis.per.l.qui ex vico.ff.ad muni.⁊.l.ciuitatibus.ff.de leg.j.⁊ not.
per eum in.l.ij.ff.de verbor significatione. Sed certe leges allega
te per eum non loquuntur in priuilegio in quo videtur stricte sẽ

a ¶Dictio de adde de hac dictione de. Bart.hic et Bal.consil. cxxix.ij.vo.

b ¶Arg. adde qd Bar. tractat hic hãc qõnem.

da interpretatio ex quo est cõtra ius commune per nota.in.c.pri-
uilegia.ij.distinctio.⁊ per Jo.an.in.c. olim tibi. extra de verbor
sig.⁊ contra Bart.videtur etiam sensisse Ja.belui.vt tetigi super
rubrica vel.l.j.s. solu.matri.

7 **Si plures.** ¶†Siue simul siue separatim plures in
possessionem ex primo decreto mittantur
omnes sunt pares in iure:sed si vnus ad secundum decretum per
uenit loco domini habetur ⁊ aliis cauere tenetur.⁊ missus ex pri-
mo decreto non prescribit antequã interponatur secundum.hoc
8 dicit no.vsq; ad.§.si ante hoc.¶†Nota qd in pignore pretorio nõ
aduertitur ordo temporis.de quo hic aliquid in glo.⁊ per Bar.
in.l.cum vnus.ff.de bo.auto.iudi.pos.¶Item not.qd vbi plures
pretendunt officium iudicis si vnus propter contumaciam mit-
tatur in possessionem:non intelligitur immissus licet alius potue
rit petere se immitti:secus quando vnus plurium creditorum
mittetur in possessionem:quia tunc intelliguntur etiam alii im-
9 missi.d.l.cum vnus. ¶†Item not.qd in causa damni infecti in-
terponitur primum decretum ⁊ secundum:⁊ non habemus alibi
in toto corpore iuris ciuilis mentionem de secũdo decreto nisi in
10 hoc.§.iul.¶†Item nota qd per secundũ decretum in causa dãni
infecti non videtur quis effici dominus:sed de hoc dic vt dictum
fuit in.l.pretoris.s.eo. ¶Vlti.not.qd missus ex secundo decreto
debet cauere posteriori. An autem immissus ex primo possit ca-
uere secundo. ⁊ si caueat an debeat conseruari indemnis. vide in
l.is cui.in princip.ff.vt in posses.lega.¶In glo.super ver.ordinẽ.
in fine.de hoc ⁊ quando ⁊ an debeat attendi ordo dic vt per Dy.
in.l. nec enim.ff.de solu.⁊ per Jaco.de bel.in.l. quoties. supra de
vsufruc.⁊ plenius per Bartolũ in.l.ij.§.prius.ff.de vulg.⁊ pupil.
et per cano.in.c.cum dilecto.extra de rescrip.Et aduerte qr Bar.
in.l.cum vnus.ff.de bo.aut.iudi.pos.quẽ hic sequitur Ang.dixit
qd si sunt plures legatarii in diuersis quantitatibus ⁊ vnus pe-
tat sibi satisfieri ⁊ in contumaciam fiat missio contra heredem ex
primo decreto quod alii intelligentur immissi ex quo omnes pre-
tendunt ius obligationis per.d.l.cum vnus.que non videtur di-
stinguere inter causam lucratiuã et non lucratiuã:secus si omnes
pretenderent officium iudicis vt hic:vel vnus officium.alius ius
obligationis: quia vno immisso non intelligentur alii immissi.
Sed certe hec sua opi.videtur contra casum.l.is cui.§. si plures.
infra vt in pos.le. vbi indistincte dicit qd vno legatariorum im-
misso non intelliguntur alii immissi: licet secus sit in creditorib9
11 vt ibi dicitur.†Et constat quod legatarius potest immitti ex du-
plici causa:vel quia sibi non cauetur:vel quia sibi nõ satisfit:quia
legatum est purum ⁊ liquidum:vt patet in.l.si pecunie.§. finali.⁊
l.etiam.ff.vt in posses.lega.⁊.l.j.⁊.l. etiam.vt le.no.ca. Et sic cum
d.§.indistincte loquatur indistincte debet intelligi ex quacunq;
causa sit facta immissio pro legato.sicut ⁊ Barto.vult intelligere
indistincte.d.l.cum vnus.in quolibet creditore etiam ex causa lu
cratiua.Sed fateor quod idistincte intelligetur in creditore qui
acquirit obligationem ex suo contractu: sed non intelligetur in
legatario qui habet causam lucratiuam ⁊ cui queritur obligatio
sine suo contractu:nam lex in cõsecutione debiti videtur voluisse
fauere creditoribus ex contractu magis quam legatariis: vt pa-
tet ex.l.fi.§. licentia.C. de iure delibe.et sic tutius videtur tenere
glos.in dicto.§.si plures.¶Et pro predictis etiam facit quia cer-
tum est qd creditores interdum petunt se immitti propter cautio
nem non prestitam.l.in possessionem.§.j.ff.ex quib.cau.in pos.ea.
et.l.si creditores.ff.de priuile.credi. quo casu iudicis officium im-
ploratur:vt.l.omnibus.supra de indi.⁊ tamen indistincte dicitur
in dicta.l.cum vnus.quod vno creditore immisso censentur alii
immissi.nec obst.ratio litere quam Bar.ibi alleg.pro se:quia po
test dici qd non vult id ad quod Bart.alleg.sed vult dicere qd in
dicto casu non agitur vt immediate per vnum creditorem quera
tur alteri:sed potius immediate videtur queri ex dispositione
pretoris aliquid ex ordine facientis. ¶Item adde inquantum
12 dicit in dicta.l.cum vnus.†quod in pignore iudiciali attendi de-
bet ordo temporis etiam inter pretendentes titulum pignoris
iudicialis:nam forte posset defensari glos.qd tunc non attenda-
tur ordo.nec obst.l.ij.C. qui po.in pig. habe.quia ibi erat contẽ-
tio inter pretendentes diuersum titulum:vt ibi patet.Item non
ob.l.si a iure.s.qui po.in pig.ha.quia potest dici quod illa.l.non
dicit priorem in tempore preferri debere quãdo sunt duo pretẽdẽ
tes pignus iudiciale.sed potius videtur dicere qd quando vnus
pretendit pignus iudiciale alter conuentionale quod preferatur
tunc prior in tempore.¶In gloss.magna ibi peremptorie. Circa
istud de peremptoria citatione tetigit hic Barto. multa notabi-
lia in practica.Adde dictis suis primo qd in casib9 in qbus pro-
cedi potest sine figura iudicii non est necessaria citatio perempto
ria imo sufficit vna non peremptoria:vt probatur in cle.sepe.con
iuncta glo.in ver.odio.de verbor significatione.⁊ not. Bart.in
extrauag.ad repri. ver. termino. Item fallit secundo secundum
Innocentium in capitulo ad petitionem.extra de accu. quando
quis personaliter citatur: quia tunc si non venit non est necesse
eum amplius

eum amplius citari. argu. l. continuus. §. cum ita. ff. de verborum obligationi. Et hoc tenebat recolende memorie dominus Franciscus de ramp. sed communiter tenetur contrarium: vt patet ex no. per glo. & doc. in. l. fi. §. de resti. in inte. Et hec opi. videtur verior quando citatus nil dixit vel dixit se venturum. Ratio quia in dubio non debemus presumere in deteriorem partem sed potius in benigniorem. arg. l. merito. §. pro socio. Cum ergo possit esse quod ideo non venit quia etiam debebat scire se vlterius debere citari: & sic vlterius debere habere aliam citationem non debet dici quod videatur fecisse eo animo quia nullo modo velit cõparere. imo potius quia sciebat ius suum vbiq; saluum durare. arg. l. sicut. §. non videtur & l. si debitor. §. j. §. qui po. in pig. hab. Et per consequens cum alia coniectura possit capi non debet capi coniectura contumacie. argu. l. si cum aurum. cum ibi. no. ff. de de solu. Sed ibi dubium est quid si dixerit nuncio nolo venire an amplius debet citari. Bartolus hic dicit quod non ſm glo. in. l. fi. §. de resti. in inte. Sed tu adde qđ hic duo sunt videnda. Primo an relationi nuncij id referentis debeat stari. Secundo posito quod stetur an amplius debet citari de quibus vltra alios plenius tetigit Jo. an. in addi. Spec. in tit. de ptu. §. j. alias ver. & no.

13 circa prin. §. †. Et in effectu ibi concludit qđ ẽt tenendo qđ relationi nuncij referẽtis se citasse credatur donec appareat oppositum quam opi. tenuit etiam Barto. in extrauag. ad repri. in ver. nuncium. & plene tangitur in Specu. in titu. de cita. §. j. ver. sed nunquid credetur. tamen non creditur inquantum refertur illum citatum dixisse se nolle venire. qui mouetur: quia nõ videtur esse de sibi commissis cum perfecta sit relatio inquantum refert se citasse: & ideo non debet sibi credi sicut nec creditur sibi de commissione iudicis quam asserat sibi factam. de quo etiam per eundem in c. quoniam contra falsam. extra de proba. quod no. diligenter: qr sepe vidi errari quod in actis quandoq; non apparet de commissione licet nuncius referat se citasse de commissione iudicis. Allegat etiam quia non crederetur sibi si diceret se iniuriatum ab ipso citato nisi aliter probaretur. Pro hoc etiaꝫ facit. c. venerabilibꝰ. §. secus. de sententia excommunicatiõis. in. vj. a contrario sensu. & ibi de hoc in glossa ordinaria que videtur hanc partem tenere. Sed glo. iuris ciuilis in. d. l. fi. & communiter doc. iuris ciuilis. et Barto. hic videntur velle in dubio credendum esse tali relationi. Et hec pars satis de iure potest defensari supposita opi. communi que etiam communiter practicatur. quod relationi nuncij referentis se citasse credatur quia in consequentiam videtur sibi commissum esse quia refert ea que sint contingentia ipsam citationem & effectum eius argu. l. ad rem mobilem. & l. ad legata. §. de procu. Cum ergo citatio fiat ad effectum constituendi in contumacia si nuncius referat ea per que appareret de manifesta cõtumacia videtur quod sit ei credẽdum: cum per id deueniamus ad effectum citationis. & sic videtur hoc quodammodo esse de appẽdicibus ipsius citationis. facit. l. si quis heres. §. de acqui. here. Et per hoc alias non ob. patet quod constat quod dictum est de iniuria: quia illud nõ respicit citationem vel eius effectum. Sed hic loquimur in relatione que est de officio nuncij: & que debet se extendere ad connexa. arg. §. ea. l. §. ex hoc. & in. c. translato. extra de constitu. Nec ob. d. §. si quis. quia in litera ibi dixit in iudicio. quia quando coram iudice quis dixit nolo comparere. tunc contumacia est manifesta iudici vt iudici. Sed quando hoc dicitur extra iudicium non est sibi nota nisi ex postfacto sibi fiat fides per testes vel relationem nuncij. Nam & nuncius posset tunc simpliciter referre se citasse: & sic licet dixisset se nolle venire non constaret illud iudici. Et sic dicatur non debet per nuncium tam graue preiudicium nũciari parti: vt per hoc dicatur esse in manifesta contumacia. Responde hoc non est absonum quia in simili hoc contingit quando reus fuit personaliter citatus vel semel peremptorie & non venit & nuncius similiter retulit illũ personaliter citasse

14 equitatem tamen satis habet opi. Joan. and. † Circa secundum licet Joan. and. in. d. addi. simpliciter concludat quod iterato debeat citari. & sic contra glo. in. d. l. fi. & Bar. hic possunt opi. ad cõcordiam sic reduci: quia aut citatus dixit nolo vnq̃ comparere coram illo iudice vel nunq̃ comparebo: & tunc non esset amplius citandus si de hoc constet iudici vel per testes. vel per relationem nuncij. tenendo id quod. §. arg. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obli. & sic intelligatur opi. glo. & sequacium. & dictum Innocentium in. c. ad petitionem. Aut dixit nolo nunc venire: & tunc iterato esset citandus quia non sumus certi an in alia dilatione cõparebit. nec de eius mente nunc constat respectu future dilatiõis. Et sic cessat ratio. d. l. continuus. Aut dixit simpliciter nolo venire. & tunc cum ista verba sint dubia & possunt intelligi scilicet tũc & possunt itelligi scilicet nunq̃ in dubio debemus assumere benigniorem partem: & prout vtilius est proferenti. arg. l. si quis intentione. §. de iudi. & quia in dubio debemus p̃sumere quod voluit ius suũ saluum esse in alijs dilationibus. ar. d. l. sicut. §. nõ videt. Et quia in dubio non debemus presumere cõtumaciam in alia

dilatione seu citatione que nondum est facta. arg. l. merito. §. pro so. & ita intelligatur opi. Joan. and. in. d. add. Ad predicta facit de eo quod dici consueuit in simili de eo qui dixit nolo adire. An per illa verba inducatur repudiatio. dic vt in. l. qui se patris. C. vnde lib. & tene mente quod ad instatiam partis debet dari peremptorium. alias non constitueret in contumacia. nisi forte in casibus in quibus iudex posset impartiri officium suum non petitũ de quibus in. l. iiij. §. hoc autem. §. eo. & circa casum. l. cessante. C. quomo. & quan. iud. Adde gloss. no. in. c. cõsuluit. de offi. delega. Item adde inquantum facit differentiam quando in vnica citatione addicitur comminatio: an ex vi comminationis censeatur citatio peremptoria. nam dicit quod sic si dictũ fuit elapso dicto termino procedet ad sententiam proferendam iustitia mediãte. Nam tunc dicit quod non importat peremptoriũ: quia ius vult quod iterato citetur. & nil allegat. Adde quod est gloss. ordinaria & d. Inn. & Joã. an. in. c. causam que. extra de rescrip. vbi pbatur istud vltimum dictum. nam si ponderentur verba Inn. videtur velle quod etiam in primo non inducatur peremptorium: quia illa clausula non consueuit apponi nisi post tres citatiões in peremptorio. Sed certe hec ratio potius facit pro Barto. quia si apponitur in prima clausula que consueuit apponi in vltima peremptoria. videtur tunc esse mẽs iudicis quod illa prima habeat vim vltime: & ex predictis etiam patere non potest quid iuris si iudex fecerit aliquem citari ad talem diem ad sententiam audiendam cum comminatione. quod alias elapso pcedet prout iuris erit. denotatur etiam ordo in processu per illa verba iustitia mediãte. denotatur rectitudo iudicis circa merita cause. facit quod notatur in. l. non putauit. §. que vis. §. de contratabu. de dictione rite. q̃ respicit ordinem processus. & de dictiõe recte. que respicit merita cause. Et sic in casu isto illa talis vnica citatio nõ haberet vim peremptorij in causis in quibus non procederetur sine figura iudicij. sicut etiam non haberet si simpliciter dixisset qđ alias

15 elapso termino precedet prout iuris erit iustitia mediante non adijciendo ad sententiam audiendam. † Item adde dictis Bar. inquantum tangit an sit necesse qđ principalis primo citet. & voluit quod non quo ad effectum primi decreti. imo sufficiat citari procuratorem vel citationem fieri ad domũ. per no. in. l. iiij. §. ait pretor. & l. hoc amplius. §. fi. & l. q̃uis. §. eo. Nam adde quod post factum hoc forte posset tolerari vt non vitietur processus: cũ agatur de modico preiudicio. Sed ab ipso principio ante factuꝫ tutius est primo facere citari principalem si possit haberi & si nõ reperiat eius procuratorem. & si neuter reperiatur quod fiat citatio ad domum facit quod not. glo. no. & singu. in ca. causam que. extra de do. & contu. & que tetigi in dicto. §. ait pretor. & per no. in

16 l. meminerint. cum ibi not. C. vnde vi. † Item adde inquantuꝫ tangit an sit necesse quod citationem precedat libelli oblatio. et concludit quod sic de iure: licet dicat de consuetudine non seruari. Nam adde quod aut queritur an sit necesse precedere libelluꝫ quantum ad effectum ne aliter reus teneatur comparere vbi mittatur copia libelli in citatorio. Aut quantum ad effectum inducendi litis pendentiam. aut quantum ad effectum perpetuande iurisditionis iudicis. aut quantum ad effectum vt possit perueniri ad primum decretum. Aut quantum ad effectum interrumpende prescriptionis. primo casu non videtur necesse libellum p̃cedere: quia in dubio debet reus comparere. per. l. si quis ex aliena. §. de iudi. & per id quod not. in. c. super literis. extra de rescri. & in. l. fina. C. de anna. excep. & voluit etiam Barto. in extrauag. ad repri. in versicu. super. Et ibi etiam plus sentit quod etiam in criminali quo ad hunc effectum non est necesse precedere libellũ. facit etiam quod hot. per glo. in. c. romana. extra de app. lib. vj. et in. c. veniens. in glo. fina. extra de accu. & in. c. si episcopus. ij. q. ij. Secundo casu dicas idem nam sufficit quod manet citatio continens rem certam & causam pro qua quis vocatur ad iudicium: vt est tex. cum glo. in clemen. ij. coniuncta gloss. fina. vt li. pen. Et ex hoc patet multofortius quod in primo casu non est necesse precedere libellum. Tertio casu dicas idem quod non est necesse precedere libelluꝫ cum facilius inducatur perpetuatio iurisditionis quam litis pendentia: vt not. glos. in dicta clemen. ij. & facit quod notat Joan. an. in. c. fina. extra de officio lega. Quarto casu videretur quod esset necesse precedere libellum propter iura que allegat Barto. Sed forte posset defensari contrarium: quia illa iura nõ vidẽtur necessario hoc probare. nam. §. si vero etiam quidam iurent. in autenti. de exhi. re. colum. ij. vnde sumitur autenti. ei qui iurat. C. de bo. au. iud. pos. loquitur quãdo quis primo fuerit citatus. & comparuit in iudicio. & sibi oblatus fuit libellus. & prestitit satisdationem vel iurauit de iudicio sisti. & postea se absentauit. Et sic ex ordine illius litere potius colligitur oppositum. iuncto. §. sancimus. eod. titu. quia videtur velle quod sufficiat q. m primo citatum sine aliqua missione libelli. & postea comparente sibi debeat offerri libellus & illud sufficiat. Nec obst. §. ad excludẽdas. & in aut. de liti. col. viij. vnde sumitur aut. generaliter. C. de

epi. ꝛ cle. quia si ponderetur potius facit in oppositum: quia di-
cit quod reo vocato ad iudicium ꝛ venienti non debet iudex ali-
ter facere porrigi libellum nisi prius actor dederit de lite perse-
quenda ꝛ reficiēdis expensis scd̄m formam illius auť. Et sic aper
te innuit quod ab ipso principio tantum citato non fuit missus
libellus. Item non ob. §. cum autem. in. l. presenti. C. qui ad eccle.
confug. vbi litera dicit quod monitus super cōtractu publico vel
priuato vel super actione ciuili si non comparet per se vel per pro
curatorem mittitur in possessionem: ꝛ sic quatenus dixit sup actio
ne ciuili videtur innuere libellum debere inseri in admonitio-
ne seu citatione. arg. l. edita. C. de eden. quia potest dici quod ibi
ideo dixit super actione ciuili ad denotandum quod non posset
habere locum id quod ibi subdit de comparitione per procurato
rem in causa criminali ꝛ ibi sentit glo. non autē. quia in citatiōe
necessario debeat inseri libellus: ꝛ sic in effectu ibi voluit quod si
quis sit admonitus super actione ciuili siue illa descendat ex pu-
blico contractu siue priuato possit comparere per procuratorem
Nec ob. glo. in. d. auť. ei qui iurat. nec gloss. c. quoniam. §. fi. vt lit.
non contesta. dum dicunt pro mensura declarati debiti scilicet
in libello: quia possunt intelligi quādo quis comparuit ꝛ ei fuit
oblatus libellus: sed postea se absentat prout loquitur. d. §. si vero
vel quando ex postfacto tempore quo quis petit primum decretū
porrexit libellum. ¶ Ultimo casu quando queritur quo ad effe-
ctum interrumpende prescriptionis. xxx. annorum. vel. xl. iuxta. l.
sicut. C. de prescrip. xxx. anno. que habentur ibi postulatione pro-
posita secuta sit per executorem conuentio. facit quod not. Cy. et
Bar. in auť. offeratur. C. de lit. conte. ꝛ hec vera nisi statutum vel
consuetudo loci aliter disponeret. ad predicta facit quod no. in. c.
ij. extra de dila. vbi etiam tangit an copia delegationis debeat in
17 seri in citatione que fit per delegatum. ¶ †Item adde inquantū
tangit an post lit. conte. requiratur solennitas peremptorij. ꝛ con
cludit quod triplex in hoc casu fuit opi. vna Ja. bu. in. l. consenta-
neum. C. quomo. ꝛ quan. iu. quod de iure nunꝙ requiratur solen
nitas peremptorij nisi in actu sententie diffinitiue per. l. ad per-
emptorium. cum. l. seq. ff. de iudi. ꝛ sic secundum eum de iure non
requireretur peremptorium. alleg. l. de pupillo. §. si quis forte. ff.
titu. primo ꝛ. l. quarta. §. quoties. ff. eodem. ¶ Secūda fuit opin.
quod in principio cause ꝛ in fine requiratur solēnitas perempto-
rij per id quod dicit hic glossa. Et dicta. l. ad peremptorium. in
remedijs sufficiat vnica. Et hec fuit opi. Egidij de qua per Joā.
an. in. c. consuluit. de offi. delega. Tertia fuit opi. quam sequitur
Innocen. in. c. ad petitionem. extra de accu. quod quo ad effectū
diffinitiue sententie vel etiam interlocutorie ab obseruatione iu-
dicij vel etiam quo ad effectum primi ꝛ secundi decreti. vel etiam
quo ad effectum aduocationis bonorum presertim in criminali
requirat͛ peremptorij solēnitas. per. d. l. ad peremptoriū. ꝛ. l. pperan
dum. C. de iud. ꝛ per hanc gloss. ꝛ. l. j. ꝛ. ij. ff. de requi. reis. Et hanc
sententiam sequitur etiam Bartolus hic ꝛ in. d. l. consentaneū.
dicens quod pro glo. ista est casus in. l. presenti. §. cum autem. pre-
allega. vbi videtur probari quod etiam quo ad effectum primi ꝛ
secundi decreti sit necessaria solennitas peremptorij. ꝛ plus dixit
in dicta. l. consentaneum. quod idem dicendum quo ad effectum
cuiuslibet interlocutorie ferende grauis preiudicij secundum. l. si
preses. C. quomo. ꝛ quan. iud. Sed certe ibi loquitur de interlocu
toria sub decisione cause appellationis: ꝛ sic finiebatur instantia
vnde forte de iure istud vltimum non probatur. Et hec opin. In-
nocentij placet de iure communi. nec ob. d. l. de pupillo. §. si quis
forte: quia ibi non loquitur in citatione. sed in quadam denūcia-
tione extraiudiciali. vel loquitur ibi quo ad alium effectum quā
quo ad effectus de quibus. ff. vnde dixit Innocentius in. c. cum
nobis olim. extra de elec. quod in actu extraiudiciali vbi fiat re-
quisitio fieri debeat non est necessaria solēnitas peremptorij. sed
sufficit vnica. vnde quando capitulum vocat canonicum ad actū
electionis. Quid autem de requisitione quasi iudiciaria: vt quan
do duo iudices requirunt tertium. tunc dixit gloss. no. in. c. cum
causam. extra de offi. delega. quod debet esse trina vel vna perem
ptoria. Sed contrarium sensit Joan. and. in cle. j. de hereti. ꝛ facit
quod no. Joan. xviij. distinctione. c. si episcopus. Item non ob.
d. l. iiij. §. toties. quia ibi non declaratur an sufficiat vnica vel nō.
Et ideo posset intelligi scd̄m. d. l. presenti. §. cum autem. vel forte
posset dici speciale in causa damni infecti que celeritatem deside-
rat. l. prima. ff. eo. ꝛ sic vnica sufficit. precedens tamen tutior est.
18 ¶ †Item adde predictis qd̄ vbi citatus in prima citatione fuit
contumax in qualibet debet condemnari in expensis etiam pri-
me citationis: vt est glo. ordinaria. in. c. querelam. extra de procu.
de quo per docto. in. l. sancimus. C. de iudi. dixit tamen Joan. an.
in dicto. c. querelaꝫ. qd̄ vna citatio ex dictis tribus debet esse gra-
tuita. ꝛ pro illa non debet teneri ad expensas quod credo verum
si comparuit in vltima. Si autem in nulla ipsarum comparuisset
et sic in omnibus fuisset contumax. Credo dictum suum procede-
re quando conuentus nō fuisset in mora ante iudicium: vt sic vna
citatio succedat loco interpellationis: ex quo ante non erat in mo
ra. vbi autem ante fuisset in mora: vel per diei lapsum vel per in-
terpellationem nō video equitatem aliquam quo minus omnes
expense debeant refundi. facit ad predicta quod not. in. l. vinum.
supra si certū peta. ꝛ in. l. quidam Iberus. ff. de ser. vrb. pre. Item
diligenter pondera qd̄ in quolibet termino debet accusari contu
19 macia non comparentis. †Item debet licentiatus ipse actor rece
dere accusans contumaciam: ꝛ sic debet reperiri in actis al's non
noceret reo ipsum non venisse: vt hic not. tetigit Barto. et idem
voluit Innocen. in. c. calumniam. extra de pe. ꝛ facit quod habe-
tur in. c. j. extra de iudi. ꝛ quod not. in. c. cupientes. §. quod si per
viginti. in ver. cōparere. de elec. in. vj. ꝛ quod habetur in. l. si quis
decurio. C. de decu. ꝛ. l. properandum. §. j. C. de iudi. ꝛ ideo sit cau-
tus ipse actor. facit quod habetur in. c. j. de dolo ꝛ contu. libro. vj.
Forte tamen posset temperari hoc dictum quod nō sufficiat acto-
rem accusasse contumaciam rei si non appareat qd̄ licentiatus re
cessit nisi forte presenti die se presentasset corā iudice ꝛ iterato rei
contumaciam accusasset: nam tunc cessare videtur dictum Inno
cen. ꝛ aliorum. nam ideo nocet actori qd̄ non petijt licentiam: qꝛ
forte voluisset expectare in diem sequentem: vt in. c. consuluit. de
offi. deleg. Et ideo si in sequenti die comparet cessare videtur di-
cta ratio. Item aduerte circa intellectum. l. fin. §. penulti. ff. de eo
per quem fac. erit. ꝛ glo. in. l. ij. §. fi. ff. si quis in ius vo. non ie. que
videtur velle qd̄ licet actor non veniat in termino neqꝫ reus tunc
committatur stipulatio: licet Bart. teneat oppositū ibi. ꝛ Inno.
in. c. consuluit. ꝛ nititur respondere ad. c. pe. qd̄ ibi non loquitur
de interesse ex eo qꝛ commissa sit stipulatio de iudicio sisti. sed de
alio non videtur bona responsio sed quedam diuinatio ꝛ viola-
tio. Ideo potes dicere qd̄ vbi promittitur de iudicio sisti sub pe-
na. ꝛ promittitur cōparere in certo termino sub dicta pena: vide-
tur qd̄ tunc cōmittatur pena si reus non veniat etiam si actor nō
venerit cum in penis non inspiciatur interesse. l. stipulatio ista. §.
alteri. ff. de verb. oblig. Et ita potest intelligi. d. §. placet. Secus si
simpliciter esset promissum de iudicio sisti. ꝛ sic propter non factū
deberet committi stipulatio ad interesse: quia tunc posset proce-
dere opi. Barto. Nec obst. d. l. ij. §. fi. vbi quo ad penam videtur
debere inspici an actor comparuerit: quia illud habet locum re-
spectu mulcte quam pretor tunc remittit: sed pena conuentiona-
lis videtur committi de rigore. tamen forte obstabit exceptio nisi
ille contra quem est commissa habeat recursum aduersus alium
per nota. in. d. l. fi. §. pe. ¶ Item adde inquantum tangit de com-
parente per procuratorem minus legitimum. Nam Ange. hic vi-
detur ipsum reprobare inquantū innuit qd̄ si comparuit procu-
rator minus legitime constitutus post citationem factam de reo
non est necesse eum citari de nouo: quia cōstituendo procuratorē
videtur asserere se non velle litigare per se. l. j. §. vsus. ff. de procu.
Nam hoc non placet Angelo: quia licet videatur dicere qd̄ non
vult litigare per se: tamen non videtur dicere quod nec etiam per
procuratorem illum vel alium legitime constitutum: ꝛ ideo itera
to erit citandus licet in prima citatione sit contumax. Sed certe
idem videtur fuisse de mente Barto. si bene ponderetur: quia in
effectu videtur voluisse qd̄ mittens procuratorem videatur velle
litigare per illum donec constet legitime constitutum non autem
20 postea. ¶ †Item adde inquātum tangit si reus presens noluit li
tem cōtestari: et concludit procedendum contra eum tanquā con-
tra cōtumacem. Nam adde qd̄ glo. singu. que non est alibi in auť.
qui semel. C. quomodo ꝛ quando iu. dicit qd̄ nō poterit quis co-
gi precise ad contestandam litem licet ratione contumacie possit
aliqualiter mulctari. Et per hoc videtur quod errent iudices qui
mandant partibus qd̄ non discedant de palatio antequam litē
contestentur. Et hoc etiam videtur fuisse de mente Barto. in. d.
auť. qui semel. Sed contra hoc fortiter ob. quia iudicium reddi-
tur in inuitum. l. inter stipulantem. §. j. ff. de verb. obligatio. Sed
potes dicere qd̄ redditur in inuitum: quia vel cogitur se defende-
re vel proceditur contra eum tanquam contra contumacem ꝛ in-
defensum. ꝛ pro illa glo. facit tex. in. c. cum olim. extra de testi. ꝛ qꝛ
ad factum iudiciale quis nō potest cogi precise nisi in casibus de
quibus in. l. sed ꝛ hec. §. pretor. ff. de procu. ¶ Item adde inquan-
tum dicit quod in causa noxali si presens non vult defendere in-
terponitur primum decretum quod habet etiam vim secundi.
Nam hoc limitauit in. l. non solum. in principio. de noxa. quan-
do dominus expresse dicit qd̄ non vult seruum defendere. secus
forte si taceat. Sed forte hoc vltimū nō est verū per. l. pretor. §. quo
ties. ff. de noxa. Et quia taciturnitas in iudicio interp̄tatur pro-
ut deterius est tacenti. l. de etate. §. qui tacet. cum ibi not. ff. de in-
21 terro. act. ¶ †Item adde inquantum tangit an sit necesse pronū
ciari reum non comparentem esse contumacem: an sufficiat appa
rere ipsum non comparuisse et eius contumaciam accusatam et
actorem licentiatum recessisse. Nam hic concludit quod nō est ne-
cessaria pronunciatio super contumacia per. l. sancimus. cum sua
glo. C. ad treb. Sed contrarium ipse videtur notasse in. l. stipula-
tio. §. habet

tio.§.habet.§.titulo primo. Sed dic quod ibi loquitur quo ad effe-
ctum vt possit deueniri ad tertium possessorem. hic contra eundem
contumacem vult deuenire ad primum decretum: & sic in diuerso
videtur loqui. non potest tamen negari quin sibi sit contrarius
inquantum hic intelligit quod in.d.l. sancimus. non est necessa-
ria pronunciatio super contumacia. Sed in.d.§.habet. sentit con-
22 trarium sed quod hic dicit puto verius. per ea que ibi dixi. ¶ Item
adde inquantum tangit an sufficiat nuncium referre notario se
citasse & non iudici: & concludit quod sic si postea iudici sit notum
dicens quod instrumentum potest produci tabellioni & sufficit si
postea iudex habuit illius notitiam per.l. eos.§. super his.C. de
appel. Nam Angelus hic videtur tenere oppositum ex eo quia
productio instrumentorum et datorum et relatio nuncij sunt de
actis probatorijs sicut ergo probationes per testes vel per confes
sionem non possunt fieri parte absente nec coram notario tantum
allegat.l.testium.C.de testibus. iuncta.l.interrogata.C.de libera.
causa. Sed melius facit.l. iubemus. coniuncta gloss. eo.titu. ita
nec ista que similiter tendunt ad probationem. & alleg.l. properan-
dum.§.sin autem reus.C.de iudi.ibi in medio terribiles scriptu-
re: & quia in earum productione videtur requiri cause cognitio.
& sic presentia iudicantis. Ad.§.super.responde quod verum est
quod instrumenta que relinquuntur debent relinqui apud scri-
nium notarij vt ibi: sed non quod possint solo notario produci.
Tu adde quod de relatione nuncij consuetudo interpretatur ve-
ram esse opi. Bart. sed in productione instrumentorum commu-
niter seruatur quod producitur coram iudice: & pro hoc facit quia
fides facienda est iudici non tabellioni.l. quinquaginta. cum ibi
no.§.de proba. Forte tamen posset saluari dictum Bartoli si pro-
ductio esset facta notario parte aduersa presente & consentiente.
alias forte non sufficeret productionem esse factam coram nota-
rio.per.d.l.quinquaginta.&.d.l.iubemus.facit quod no.Spe.in
titu.de instru.edi.§.restat.circa princip.& similiter forte sufficeret
producere acta prime cause coram notario iudicis appellationis
ex quo illa sunt acta vel actitata inter partes: & quia non faceret
fidem nisi fuisset vocata pars in ipsa exhibitione actorum iuxta
22 l.prima &.ij.C.de relati. Et sic posset intelligi.§.super his. ¶ Item
adde inquantum tangit an debeat dari libellus quando implo-
ratur primum decretum. Nam concludit quod non adeo hoc pos-
set tolerari quando precessit datio libelli super principali. sed si non
precessit videtur quod qualisqualis petitio debet apparere in actis.
Nam licet procedatur summarie: tamen in summarijs qualisqualis
petitio debet offerri: vt in cle. sepe. de verborum significatione.
Et presertim quia cum expediatur officio iudicis nobili videtur
esse alia instantia. hinc est quod dixit Cy.in.l. cum proponas. in
vndecima questione.C.de bo. au.iud. pos.& Joan.and. in addi.
Spe.in titulo de primo decre.§.sequitur.ver.interpositum.quod
licet prius esset iuratum de calumnia iterato iurabitur. quasi hec
sit noua instantia cum prima expediatur iure actionis. hec iudi-
cis officio nobili. facit quod dictum fuit in.l.qui bona.§.si alieno
§.eodem. Et per hanc rationem forte posset dici quod indistincte
debeat qualisqualis petitio porrigi. & ita intelligatur dictum Spe
cula. sed non sit necessaria libelli oblatio solennis siue precedat
24 libelli oblatio siue non. ¶ Ulti. circa istam partem inquantum
tangit an contumax peremptorie debeat iterum citari ad audien-
dum interpositionem primi decreti. & concludit quod non. Ad-
de quod est simile quod dicimus de condemnatione expensarum:
vt notat Innocen. in.c. calumniam. extra de pe. & per Bartolum
in.l.iij.§.si ad diem.ff. de re mili. Nam ista videntur venire ordi-
narie ex processu. secus si iudex velit imponere mulctam: quia tunc
non posset sine noua citatione: vt no. Barto. in.d.§.si ad diem. et
in.l.ij.§.si quis in ius vo.non ie.quod intellige nisi forte fuerit com
minatus quod alias mulctabit eum: quia tunc videtur quod possit proce
dere ad mulctam imponendam sine noua citatione propter com
minationem factam de ipso prout etiam videtur sensisse idem
Barto. in simili. & sic facit quod si statuto cauetur quod si quis fuerit
bis citatus ad respondendum positionibus cum comminatione
quod alias habebuntur pro confessatis quod si non compareat in ter-
mino secunde citationis possit iudex sine alia citatione pronuncia
re ipsas haberi pro confessatis licet de cautela esset quod iterato
25 citaretur. Et sic practicatur in ciuitate ista. ¶ Et vltimo etiam
adde quod vbi lex requirit trinam citationem ad effectum pene ex-
trisece. videtur quod non sufficiat vnam fieri pro omnibus: vt vide-
tur esse tex. cum glo. valde no. & singu. in cle.j.in ver. tertio. de vi. &
hone.cle. & per Joan.an.in addi. Spe. super rub. de cleri. non resi.
¶ In ea.glo.ibi ad secundum peruenitur &c. Circa istam partem
adde dictis Bar. inquantum tangit an debeat interuenire citatio
generalis per preconem vt compareant si qui velint ad defenden
dum. Nam Barto. hic remittit ad.l. hoc autem. ibi non decidit
Cy.in.d.l.cum proponas.tenet quod non est necesse quod interueniat
licet gloss. sentiat contrarium in.l.ij.§.ex qui.cau.in posses.ea. nec
ob.l.hoc autem. quia ibi dicit esse speciale quando proceditur con-

tra minorem. secus quando contra maiorem. nec obs. etiam.l.item
ait.&.l.ergo.§.ex quibus causis maio. quia ibi requiritur dicta ci
tatio ad finem ne alias quis excludatur a beneficio restitu. in in-
teg. quod est ius speciale: & facilius tollitur quam ius commune.l.
eius militis.§.militia missus.ff.de testa.mili. & hec opin. videtur
etiam placere Joan.and.in addi.Spec. in tit. de primo decre.§.
seq.circa prin.& pro hac parte etiam facit quod dicta citatio gene
ralis non sit de necessitate quando pupillus habet tutorem: vt pa-
tet in.l.hoc autem.§.j.vnde propter opin.vitandas ante factum
tutius est quod fiat dicta citatio: sed post factum si non reperiatur
facta videtur quod non infringatur processus. facit quod not.in
26 simili Joan.an.in cle.j.de priui.& in.c.nihil est.de elec. ¶ Item
adde inquantum tangit infra quantum tempus admitti debeat reus
volens refundere expensas contumacie. Et concludit quod vsque ad
xxx.an.non post si tenemus quod iuri offerendi prescribatur spacio
xxx.anno. Nam hoc dictum procedit: quando facta est missio con
tra contumacem in personali & non est deuentum ad secundum
decretum. facit quod no. Joan.an.in.c.quoniam.§.si.super glo. vt
lite.non conte. Si autem fuit immissus in reali tunc recurre ad no.
in.l.ij.per gl. & doc.C.vbi in rem act.& in.c.pastoralis.§.j.extra
de offi.ordi. Nam glo. voluit quod vsque ad.x. annos inter presentes
&.xx.inter absentes audiatur. non post quasi iste immissus potue-
rit prescribere quasi censeatur habere bonam fidem propter iu-
ramentum de calumnia & titulum cum iuste possideat qui auto-
re pretore possidet.l.iuste.ff.de acquiren.posses. Sed communiter
tenetur contrarium: quia immissus ex reali autoritate iudicis non
debet posse prescribere cum per primum decretum non agat iu-
dex transferre ius in re.& sic non potest parari causa vsucapiendi.
Nam in realibus secundum veram opi.lapsus anni non: sed tantum
secundi decreti imo potest postea ad secundum decretum procedi
faciendo statui tempus quo elapso postea non audiatur. argu.l.
diffamari.ff.de inge.& ma. Et per hoc patet opi. Barto. quam te-
tigit in dicta.l.ij. vt possit prescribere ex primeuo titulo si habebat
non ex isto quia fit immissus. Et aduerte quia Jac. but.in.l.ij.C.
vbi in rem act. transiuit cum gloss. sentiens quod missus in reali
possit prescribere spacio decem annorum inter presentes vel vigin-
ti inter absentes per rationem superius tactam. Sed de iure pu-
to potius quod dixi.§.post Bar. ¶ Item adde dictis Bar. inquan
tum tangit an sufficiat refundere expensas et offerre se defensioni
cum satisdatione. & tenet quod sic si est facta missio contra non de
fendentem. secus si facta sit contra non soluentem vel non cauen-
tem per.l.si pecunia.in fi.ff.vt in pos.le.quem tex.dicit singularem.
Nam adde quod Joan.an.in ti.de primo decre.§.restat.ver.sed po
ne. Also dicit hanc fuisse originaliter opi. Jac.de arc.in.§. videa-
mus.ff.hac ea.l. Sed certe in originali Ja.non reperio. Et subdit
Joan.and. quod secundum hoc videtur quod si quis fuerit presens coram
iudice & iussus cauere vel soluere si postea propter contumaciam
in non cauendo vel soluendo sit facta immissio non audietur vo
lens refundere expensas nisi etiam caueat vel soluat. secus quan-
do processum est contra absentem quia tunc sufficiet refundere ex-
pensas & offerre se defensioni. Sed aduerte quia secundum hunc intel-
lectum deberet restringi.§.item videamus. vt non haberet locum
quando contra absentem fuisset processum. quod videtur contra
mentem illius tex. pro tanto potes dicere quod licet processum sit
contra absentem si tamen notorie constat id debere fieri quod pe
titur. puta cautio prestari vt est videre in casu illo quando appa
ret domum in quam facta est missio tunc ruinosam & minari dam
num domui immissi: tunc non sufficiet refundere expensas licet
processum fuerit contra absentem. Idem si petebatur solui lega-
tum non debeatur. Nam tunc etiam si missio sit facta contra ab-
sentem non sufficeret refundere expensas: nisi etiam soluatur le-
gatum. secus quando aliquid allegaretur propter quod probabi
le dubium videretur an debeat solui agenti vel non: quia tunc
sufficeret refundere expensas & se refundere defensioni. Item ad-
de inquantum tangit an si missio facta est in vna re ex primo decre
to: an possit interponi primum decretum super alia: et remittit
ad.l.cum vnus.§.fi.cum se.ff.de bo.aut.iud.pos.& ibi videtur con
cludere quod sic. nam hoc non videtur verum nisi in duobus casibus
primus est quando per factum aduersarij non potuisset adipisci
possessionem in alia re. facit.c.cum contingat. extra de dolo & con
tu. Secundus est quando aliter absque facto iussu immitti impedi-
tus est adipisci possessionem: vt est videre in casu.d.l.cum vnus.
in prin.cum seq. Nam istis casibus habetur pro immisso quo ad
effectum iuris: vt in dictis iuribus. secus quando fuisset negligens
adipisci possessionem alterius rei per ea que habentur.ff.ea.l.§.si
iam.&.§.si quis metu. Nec ob. dictio forte posita in.d.l.quamuis
ponderata per Barto. quia ideo dixit forte. quia potuit esse quod
etiam ex alia causa non fuerunt possessa non ex ea. quia nil foret quod
possideri possit. que causa ibi expressatur. nam potuit esse alia
causa impedimenti. de qua in.d.l.cum vnus.in fi.& in.d.c.contin-
27 git. ¶ Item adde inquantum tangit in quibus actionibus ha-

beat locum primum decretum: ꝛ concludit qd ubicunqꝫ non potest per primum decretum consuli agenti quod non poterit deveniri ad diffinitivam lite non conte. nam adde quod hoc dictum non videtur verum. primo per. l. fi. §. illud. C. de tempo. app. Ité propter. c. j. ꝛ per totum titu. ut lite non conte. Ex quibus colligitur quod regulariter non potest deveniri ad diffinitivam lite nõ conte. nisi in casibus expressatis in iure. ergo cum casus iste non reperiatur expressatus remanet sub regula. facit. §. ea. l. §. quid si in via. ver. de ceteris. Item pro hoc facit quia certum est. per auc. qui semel. quod actore absente non poterat procedi ad diffinitivam. l. properandum. §. fi. autem actor. C. de iudi. ꝛ tamen non poterat reo consuli per missionem in possessionem. ergo de mente iuris non videtur quod hec causa sit sufficiés ut possit deveniri ad diffinitivam lite nõ conte. licet hodie illud sit correctum per auc. qui semel. scilicet quod possit deveniri ad diffinitivam actore absente etiam lite non conte. ꝛ pro hoc etiam videtur tex. cum gloss. in. l. divi fratres. j. de libe. cau. ubi si petat quis se pronunciari liberum non potest procedi ad diffinitivam lite non conte. nec ob. l. neqꝫ infantes. ꝛ. l. cum vero. §. subuentum. de fideicommis. lib. allegate per Barto. quia loquuntur quando quis pretẽdit libertatem sibi debitam esse ex testamento. quo casu subuenitur per senatusconsul. absentibus illis a quibus deberi dicitur. Nam aut loquuntur quando quis pretendit se esse liberum. Item pro hac parte videtur tex. in. c. cause. extra ut lite non conte. ubi litera dicit quod contra contumacem proceditur ad missionem in possessionem si fieri potest. alias procedetur ad excommunicationem. ꝛ sic ad gravandum contumacem. ꝛ sic innuit nõ posse procedi ad diffinitivam. ꝛ pro hac parte facit. capi. quoniam frequenter. §. porro. ubi est speciale in causa matrimonij ut procedatur lite non conte. si appareat reum esse contumacem. nec sufficit ibi dicta cõtumacia. non ob. etiam alia allegata per Barto. quia potius faciunt ad oppositum: quia ponunt casus speciales. ꝛ sic in alijs debet remanere regula. ꝛ circa intellectum. l. quoties. C. si. reg. Adde quod glo. in. c. quoniam frequenter. in. j. glo. intellexit. l. illam etiam lite non conte. ¶ In ea. glo. ibi ꝛ damna de expensis est clarum secundum Ange. sed de damnis limitat ut non comprehendat damna extrinseca: sed ea solum que actor passus est occasione contumacie circa ea que in iudicio vertuntur. ꝛ illa tunc restituit cum mala conscientia absuit: ꝛ sic non restituet fictus contumax secundum eum per. l. sancimus. C. de iudi. iũcto dicto Jac. de are. de quo ibi per Cy. Tu adde quod illa. l. communiter intelligitur etiam in facto contumace: quia indistincte loquitur: ut patet ex ibi not. per Butri. ꝛ Bar. Forte tamen posset saluari dictum Ange. in causa probabili et necessaria. facit quod dicetur. j. ea. l. §. si forte. Item quod dicit de damnis extrinsecis non cõprehendẽdis etiam communiter non tenetur: ut patet ex not. per Bartolum et Butri. in dicta. l. sancimus. ꝛ per Barto. in. l. prima. ff. de alie. iu. di. ¶ In eadem gloss. ibi nullo modo venerit. Item secundum Ange. si venerit ꝛ iudici obedire noluerit. per. l. quoties. §. pretor. §. de nova. de quo. §. tetigi. vel si venerit et non steterit in iudicio usqꝫ ad discessum iudicis a tribunali: quia non videtur venisse qui non stetit usqꝫ ad finem saluo nisi licentiatus recesserit. l. scire oportet. §. sufficit. §. de excu. tuto. de quo etiam. §. tetigi. et pondera bene hoc dictum pro limitatione eorum que. §. tetigi: quia ubi in discessu iudicis a banno accusatur contumacia partis si iudex aliud non dicat eo ipso videtur pars licentiata ex quo stetit usqꝫ ad finem discessionis iudicis. unde tunc nõ videtur necesse quod scribatur in actis et licentiatus recessit licet de cautela sit id tunc facere scribi: sed ubi non apparet quod expectaverit usqꝫ ad discessum: tunc videtur quod debeat apparere quod licentiatus recesserit. Innocentius tamen in capitulo calumniam. extra de pe. simpliciter requirit et indistincte quod licentiatus recedat: et sine dubio id est cautius. ¶ In eadẽ glos. ibi aliud olim. do. Ang.
28 hic dicit † quod et olim et hodie tempus quod datur iudicatis est uniforme scilicet quatuor mensium per. l. fi. C. de usu. rei iudi. Non ob. l. debitoribus. quia loquitur alio casu. videlicet de tempore post quod possit vendi pignus captum in causa iudicati: quia illud erat duorum mensium. Item non ob. l. si debitori. de iudi. quia loquitur in precepto quod fiebat in confessum. Tu adde quod de iure antiquo non reperiebatur bene expressum quantum tempus esset quod daretur iudicatis. Sed hodie per imperatorem fuit expressatum de tempore quatuor mensium. Et hoc probat dicta. l. finalis. ¶ In eadem gl. ibi vel dic quod arbitrio. et hec communiter tenetur. Adde tamen quod licet hoc sit arbitrarium. tamen forte iudex bene faciet in dubio arbitrari de tempore anni. ꝛ ita potest intelligi quod notat Innocentius. c. dilecto. de verborum significatione. ¶ In ea. glo. ibi potest dici qd iudicis officium. ꝛ sic vult gl. qd istud sit officium nobile ꝛ nõ mercenarium. facit. l. iubere cavere. §. de iurisdi. om. iud. Sed adverte quia Barto. ibi videtur istud limitare circa fi. quando petitur immissio ad finem primi decreti: ut sic possit deveniri ad secundum alias sentit quod officio mercenario possit peti immissio si petatur solum ad aggravandum contumacem. Sed hoc dictum non videtur verum per. l. ea que. infra ad municipa. inquantum loquitur de immissione in possessionem ex causa legatorum que etiam interdum fit ad finem non ut deveniatur ad secundum. et etiam Barto. hic attestatur: ꝛ sentit hic glo. circa fallentiam. l. is cui. ut in posses. leg. nisi dicas quod ibi petebatur cautio officio iudicis nobili pro legato conditionali: tamen quia textus ille multum indistincte loquitur: ꝛ indistincte videtur prohibere missionem in possessionem magistratui: videtur quod indistincte intelligatur ut sic nullo casu competat magistratui dicta cohertio. facit quod dixi in. l. quarta. §. duas. supra eodem. Item subdit Bartolus in dicta. l. iubere. quod quia proceditur contra contumaciam notam iudici ad primum decretum non est necessaria libelli oblatio. Sed certe non sufficit contumacia nisi summatim doceatur de debito. l. cum proponas. cum ibi not. C. de bo. auto. ind. pos. Et sic ratio sua in hoc necessario nõ restringit. ideo super hoc dic ut supra dixi. Et adverte quia proprium officiũ iudicis mercenarium est quod deservit actioni per causam decidendam per sententiam diffinitivam. hinc est quod expirat mãdatum: ut no.
29 in. l. quarta. C. deposi. † Et hinc descendit quod officium iudicis quod datur pro executione sententie dicitur officium nobile: ut notat Bartolus in dicta. l. iubere. ad finem. ꝛ per Butri. in. l. argentarium. supra de iudi. hinc etiam descendit quod ubi imploratur officium iudicis pro primo ꝛ secundo decreto dicitur esse officium nobile quia nec principaliter nec directe agitur ut causa terminetur per sententiam diffinitivam cum sententia primi et secundi decreti sit interlocutoria: ut not. in. l. presenti. §. j. C. de his qui ad eccle. confu. ꝛ infra eodem. §. si post. per Dynum. ¶ In eadem glos. ibi responde in omnibus. Adde circa hoc quod not. glos. ꝛ Innocentius in capitulo quoniam frequenter. §. in alijs. extra ut lit. non contestata. ꝛ in capitulo contingit. eodem titulo. ¶ Et adverte quia dixit hic Angelus sub dubio forsan. quod generaliter ubicunqꝫ lite non conte. potest deveniri ad diffinitivã. vel etiam lite conte. ubi sententia ferri potest non habebit locum secundum decretum: quia sufficit secũdum eum quod perveniri potest ad diffinitivam. Tu adde quod hoc dictum communiter non tenetur: quia actor habet plura remedia. et sic potest etiam eligere viam primi decreti in dicto casu: ꝛ hoc tenuit hic Barto. in secũda colum. ꝛ etiam Cy. in dicta. l. cum proponas. Item ad-
30 verte quod hec est communis opinio † quod in omnibus actionibus habeat locum secundum decretum. tamen alia fuit quod solum in causa damni infecti: ut not. in. l. iubere cavere. Alia qd tantum in causa damni infecti ꝛ noxali. ꝛ hanc posuit glossa hic. unde secundum istorum opinio. in alijs non videretur posse fieri adiudicatio: sed interpretari venditio velut possideatur a principe impetrando iure dominij: ut no. Innocentius in capitu. quoniam frequenter. §. in alijs. Tu potes saluare opinio. sic quod respectu expresse dispositionis iuris secundum decretum solum habet locum in causa damni infecti. Nam in alio casu hoc non reperitur expressum. ex extensione autem possit locum habere in alijs. Adverte tamen quia interdum agitur de extensione fienda ad casum similem ipsi cause damni infecti in causa ꝛ effectu totali tunc ultra causam damni infecti habebit locum solum in causa noxali que sunt similes in causa: quia utrobiqꝫ obligatio trahit originem ab initio rei. Item in effectu quia fit ad iudicem totius rei non pro rata debiti. Quando agitur de extensione fienda ad casum similem nõ tamen totalem nec in causa. Et hoc modo potest habere locum in actionibus personalibus que non trahunt originem a vitio rei in quibus cadit adiudicatio non simpliciter in totum sed pro rata debiti. ꝛ hoc modo non haberet locum in realibus in quibus cadit adiuratio cum quis non petat sibi adiudicari. Interdum agitur de extensione fienda ad casum dissimilem in effectu ꝛ in causa. et specificat ꝛ hoc modo potest habere locum in realibus quia ut dixi ibi non fit adiudicatio. ꝛ si dicas quare fit extensio si casus dissimilis. Responde propter rationis identitatem ut sit litium finis: ꝛ ideo loco secundi decreti potest tunc statui tempus infra quod postea nõ audiatur ex equitate. l. diffamari. nec obstant rationes glo. inferius tacte. nec obstat prima dum dicit quod redderetur superfluum: quia imo nõ erit superfluũ: ut patet ex predictis. Non obst. secũda dũ dicit qd petens esset sibi contrarius: quia non erit ex quo non petet adiudicationem: ꝛ propter hoc etiam non obst. tertia dum dicit quod effectus secundi decreti esset contrarius agenti: quia imo esset cõformis intentioni agentis qui non solum intendit rem sibi restitui: imo etiam finem liti imponi: qui non imponitur nisi loco secundi decreti intercedat quod dixi. ¶ In ea. glos. ibi. l. is cui. hec
31 est propria fallẽtia ex qua no. diligenter † qd ubi per primũ decretum est plene succursum petenti non devenitur ad scdm sequens autem fallentia nõ facit ad propositũ cum in. l. se. non fiat mentio propter contumaciam. Et adverte qꝛ Barto. fuit sibi cõtrarius

quãdo

quando quis mittitur in possessionem propter cautionē non prestitam an si purificetur debitum possit postea deueniri ad secundum decretum virtute primi. nam hic tenet quod sic per. l. si creditores. ff. de priui. cre. Contrarium tenuit in. l. is cui. in prin. hic alleg. Sed primum magis placet per. d. l. si creditores. et quia primum decretum predictum adueniente purificatione debiti pōt quodammodo dici conuerti in primum decretum ex eo quia nō solutum. sicut alias interdum contratabu. adueniente conuertitur in secundum tabu. et videtur etiam esse casus in. d. l. si creditores. ¶ In eadem gl. ibi sed hoc est ex sua contumacia. imo ex natura actionis cum venditor tradendo faciat emptorem dominū si est dominus. et si non est dominus paretur vsucapiendi conditio. l. clauibus. de contrahen. emp. de quo hic latius per Barto. et Ange. ¶ In eadem glo. ibi si agebatur personali. subaudi ad
32 quantitatem. secus si ad certam speciem. † saluo nisi latitasset qr tunc fiebat missio in omnia bona sicut in reali quando latitabat l. fulcinius. §. pe. ff. ex qui. cau. Sed an hoc sit correctum hodie qd non debeat fieri missio in omnia bona contra latitantem. glo. tenuit quod sic in. d. §. pe. et eam sequitur Cy. in. d. l. cum pponas. Sed Barto. sensit oppositum in. d. §. pe. et etiā glo. in auf. ei qui iurat que voluit solum in personali factam esse correctionem. Et hec secunda pars de iure verior. quia in materia correctoria per identitatem vel maioritatem rationis non fit extensio: vt in auf. quas actiones. C. de sacrosanctis ecclesi. de mixta actione dic vt in. d. §. pe. ¶ In eadem glo. ibi effectus primi decreti. adde quod multi sunt alij effectus de quibus hic per Barto. Et precipue qr constituitur pignus pretorium. sequnta tamen missione nisi staret per aduersarium. l. non est mirum. de pigno. actio. et. l. non cōtingit. extra de do. et contu. vnde competit vtilis hypothecaria. per. l. ij. C. de preto. pigno. Et similiter econtra debitori vtilis pignoratitia: vt est casus singularis ſm Ange. in. l. is cui. §. queri potest. ff. vt in pos. leg. An autem post pignus datum in solutum audiri debeat debitor infra biennium. tetigit hic Barto. de quo dicetur. infra eadem. l. §. postea autem. Nam ibi Ange. tenet contra eum. ¶ In eadem glo. ibi lucratur fructus. hoc verum de iure. sed de consuetudine in aliquibus locis seruatur contrarium: vt notat glo. in. §. si vero etiam quidam iurent. in auf. de exhi. re.
33 col. v. Sed Barto. videtur hic no. † dicere quod consuetudo non valeat. nec similiter statutum eadem ratione quasi nutriat vsurariam prauitatem. et est singulare dictum et non tamen pono p constanti quia istud lucrum nō venit tunc ex facto. sed immediate venit ex legis dispositione id statuentis in penam cōtumacis. Et sic sicut alias posset mulctare contumacem stabitur quod possit hanc penam inducere cum et pene legales a iure sint permisse. facit quod nota. in. c. dilecti. extra de arbi. et aduerte circa intellectum. l. fulcinius. in fin. quia Bart. videtur intelligere quod demum lucretur fructus in casu illo quando iudex hoc expressit gl. tamen hic et ibi sentit quod vbi constat de aperta contumacia qd lucretur fructus ex dispositione huius. l. etiam si iudex nihil di-
43 xerit. ¶ † Extra glo. dubitatur de hypothecaria an in ea habeat locum secundum decretum. An habeat naturam actionis personalis an realis nam glossa fuerunt cōtrarie. nam in. l. si quis emptionis. circa finem dixit quod habet naturam personalis. Sed in. l. iij. §. fina. de acquirenda possessione. dixit quod habeat naturam realis Angel. autem hic non discussit an habeat naturam realis vel personalis. tetigit solum an habeat locum secundum decretum. et dixit quod non: quia per eam non aduocatur nisi nuda possessio. l. si cum venditor. de euic. et sic si est facta immissio ex primo agens consecutus est suum desiderium et sic in hoc sentit quod habeat naturalem realis. de quo remittit ad nota in dicta l. tertia. in fine. et hec dicit vera nisi propter sumptus litis damna et interesse velit sibi adijci proprietatem. Tu adde primo premittendo quod vbi sit immissio in personali ex primo decreto immissus non possidet sed detinet. nec efficitur postea possessor etiā per lapsum anni. sed solū interueniente secundo decreto sed immissus in reali secundum veram opinio. et communem legistarum statim possidet licet reuocabiliter vsqz ad annum. postea vero irreuocabiliter licet de proprietate docetur. licet secundum canonistas solum post annum efficiatur possessor. in cap. quoniam frequenter. §. in alijs. vt lite non contesta. Hoc premisso conclude quod licet opinionē fuerint in ipsa hypothecaria. de quibus per Barto. in. d. l. iij. §. fina. tamen fuit opinio Jac. de are. quam sequitur ibi Barto. et Joan. and. in addi. Specu. in titu. de con-
35 tu. §. sequitur. ver. sed nunquid. † quod immissus in hypothecaria sortiatur naturam immissi in reali et sic infra annum habebit possessionem. sed venit reuocanda si compareat reus infra annū et offerat se liti refectis expensis post annū vero non poterit recuperari possessio nisi doceatur de proprietate. hoc est si sit pcessum contra pretensum debitorem nisi ipse doceat debitum nō subesse vel rem non esse obligatam scilicet cōtra tertium. nisi ipse doceat rem non fuisse in bonis debitoris tēpore obligationis. Sed hec opinio. videtur nimis rigida cum velit ex lapsu anni transferri onus probandi negatiuam meram in contumacem quod nō cōtingit si esset actum ad debitum principale: vt volunt doct. licet Joan. aliter dixerit in. c. quoniam. §. fina. preallega. sed non bene vt ibi nota. per Joan. andreā super glossa. et etiam hic per Bart. ergo multo minus debet hoc contingere in hoc accessorio hypothece quod debet regulari secūdum naturam principalis. l. cum principale. de regulis iuris. Unde videtur melius posse dici qd lapsus anni hoc operabitur in hypothecaria quod poterit res illa teneri in causam pignoris donec pendebit lis an sit debitum vel an sit res obligata. tamen incumbet onus probandi ipsi asserenti se creditorem et rem obligatam. facit quod notat Joan. an. in simili in. d. §. finali et per hoc videtur quod congrue nō possit aliter secundum decretum imponi. De formis etiam primi decreti tetigit Innocen. in capitulo primo ad fi. de eo qui mit. in pos. cau. rei ser. et licet Innocen. videatur reprobare illam formā quādo iudex decernit quem immittendum ex eo quia videtur quodammodo contra sententiare cum illa forma reprobatur hic per Barto. et pro eo videtur casus in capitulo tertio extra de eo qui mittit. in pos. et pro ea bene facit clemen. auditor. de rescriptis. et quod habetur in. l. si pretor. de iudi. et facit etiam quod not. et per glos. et doctor. in. l. j. et secunda. C. si aduer. li. et in. l. penultima de rei vendi. Nec videtur verum quod videatur contra seipsum pronunciare. sed potius in effectu decernere quem immittēdum per
36 nuncium seu executorem. † Quid autem si aliquis sit contumax si non latitat: an possit procedi contra eum ad secundum decretum videtur quod non per. l. fulcin ius. §. primo et. §. quid sit latitare. vbi solum videtur loqui de latitante. Sed contrarium sensit Innocen. in. c. dilecto. ad fi. de verborum significatio. vbi dicit quod oēs possunt dici latitare qui non obediunt vocationi seu missioni iudicis. et alleg. l. si creditores. de priui. credi. et bene facit eo. tit. l. eum qui. Bar. etiam aliquid tetigit in. d. C. quid sit latitare. Conclude quod proprie non dicitur talis latitans per no. in. d. §. quid sit latitare. tamen ex extēsione et mente iurisconsultorum videtur posse procedi ad venditionē sicut contra latitātem si constet de vera contumacia. per no. in. d. l. si creditores. et. l. eum qui. et per hoc patet qd si est presens in iudicio. sed non vult se defendere ad mandatū iudicis. vel etiam si sit citatus personaliter et cum solēnitate peremptorij et non cōpareat poterit procedi ad venditionem vel secundū decretum. nam presens qui nō vult respondere habetur in effectu pro contumace: vt voluit Bar. in. d. §. quid sit latitare. et in causa noxali primū decretum haberet vim secundi: vt superius fuit tactum.

Si ante hoc. Si pluribus eodem tempore secūdum decretū interponitur quilibet pro rata damni admittitur. sed si pro vno primo interponitur ille loco domini habetur ex primo vero decreto omnes immittūtur in totum. sed faciūt sibi partes per concursum. hoc dicit. Et tres sunt partes principales que patent ex summario. secunda ibi: si vero. tertia ibi: si autem. ¶ Not. formā secundi decreti in causa damni infecti. quia iubetur quis possidere. quomodo autē iuxta diuersitatem casuum diuersimode interponitur tetigit Barto. in. l. pre-
37 cedenti. ¶ † No. ex tex. et glo. et dictis doc. de hac dictione equaliter. vno modo. s. de rata. alio modo eodem tempore. i. sui natura videatur importare omnimodam equalitatē. Et sic facit pro testibus reducendis ad concordiam: vt si dicatur filium et filiam equaliter institutos. alij dicunt filium institutum in maiori portione intelligatur dictum primorum equaliter. i. eodem tempore vt hic per Bar.

Si quis. Post immissionē ex primo et ante scdm decretum dns non debet de possessione discedere. h. d. ¶ No. qd dixi in summario. qd tn̄ limita p. l. iiij. §. si forte. s. eo. qr hoc verū nisi iudex pter aggrauādam cōtumaciā iubeat dn̄m de possessiōe discedere qd maxime facere debet si videt partes paratas ad rixas et arma. ar. l. equissimum. s. de vsufru.

Non autem. Ex causa dāni infecti etiā ꝯ nō latitātē pcedit ad scdm decretū tn̄ iure resti-
38 in inte. h. d. ¶ † No. qr non dz iudex festinare ad iterponendū secundū decretū. s; dz intercedere tpis interualium inter primū et scdm maxime si iterponi debeat cōtra minorē aut absentē ex cau-
39 sa necessaria et pbabili. ¶ † Item no. casum in quo nō requiritur latitatio vt possit deueniri ad scdm decretū. Et hoc verū in causa dāni infecti et noxali in quibus obligatio trahit originē a iudicio rei. et idem in causa liberali. l. neqz infantis. ff. de fideicō. li. alias nō debet deueniri ad scdm decretū nisi cōtra latitatē. l. ful-
40 cinius. §. j. et. ij. ff. ex q. ca. in pos. ea. ¶ † Extra glo. tāgit hic Bar. an sn̄ia primi vel secundi decreti sit interlocutoria et cōcludit qd sic. pro quo est etiā glo. not. in. pn̄ti. §. de his qui ad eccle. confu. alleg. tn̄ vnam rationē que nō videt generalis: vt qr fertur li. non cōte. ideo dz dici interlocutoria. Nam ex illa ratione sequeret qr semp vbi pcederet li. nō cōtest. nunqz esset dare diffinitiuā qd est falsum. vt patet in auf. qui semel. C. qn̄o et qn̄ in. Et que dicat sententia interlocutoria et q̄ diffinitiua. tetigit glo. no. in cle. vnica. de

41 seque. pos. ꝛ fru. †Et concludit qꝺ illa dicitur interlocutoria que fertur inter principium ꝛ finem cause. ꝛ appellat vt puto principium non contestationem litis sed citationem a qua lis sumit exordium: vt insti. de pe. te. li. ad fi. Diffinitiua vero dicitur que diffinit principale negotiũ de quo vertitur lis inter partes. Sed si bene ponderetur dictum illius glo. posset cauillari. vnde intellige sane quod diffinitiua proprie dicitur quando directo ꝛ principaliter venit ad diffiniendum negotium de quo principaliter vertitur lis inter partes. alias autem potest dici interlocutoria. Ex hoc patet quod sententia que fertur super possessorio diffiniendo ipsum: quia diffinit illud super quo principaliter vertitur lis dicitur diffinitiua: licet aliqui aliter dicãt. de quo in. l. j. C. si de mo. pos. Et ex hoc etiam patet quod sententia que fertur ab obseruatione iudicij non debet dici diffinitiua: quia nõ diffinit negotium de quo principaliter vertitur ius. sed solum absoluit ab instantiam. licet Jaco. bu. tenuerit contrarium in. l. properandum. in prin. C. de iudi. ꝛ non bene: vt patet ex predictis. ꝛ etiam
42 voluit Bar. in. l. titia. ꝭ. de accu. †Et ex hoc patet quod sententia super exceptione peremptoria debet dici interlocutoria: quia nõ directo venit ad decidẽdum id in quo principaliter vertitur lis sed per quandam consequẽtiam licet quo ad quid possit dici habere vim diffinitiue cum ex ea in consequẽtiam sequatur decisio principalis negotij. facit quod no. in cle. si. extra de appella. Et ex hoc apparet quod sententia que fertur super peremptione instãtie in causa appellationis debet dici interlocutoria: qꝛ nõ venit principaliter ꝛ directe ad decidendum negotium principale sed per quandam consequẽtiam quando est desertio cause appellationis. ꝛ hoc respectu debet dici habere vim diffinitiue. facit qꝺ habetur in dicta cle. si. Et ex hoc patet quod sententia primi ꝛ secundi decreti debet esse interlocutoria: quia non venit principaliter ꝛ directe ad decidendum negotium principale: sed vt non obstante contumacia satisfiat agenti. vnde per secundum decretum non agit iudex principaliter diffinire negotium principale nec decidere principaliter: an habeat ius agens vel nõ si agit satisfacere agenti. vnde per secundum decretum principaliter adiudicat rem vel iubet vendi licet re vera hoc facere non debeat nisi facta fuerit sibi fides de debito: vt voluit glo. in. l. hereditarium. ꝭ. de bo. auto. iudi. pos. ꝛ ex his patere potest quid sit interlocutoria quando ante negotium decisum fertur: sed quãdo post negotiũ iam decisum ferretur aliqua sententia ad effectum vel executionem iam decisi. clarum est quod illa necessario debet dici interlocutoria cum due diffinitiue super eadem referri non debeant iu
43 xta no. in. l. j. C. quando prouo. non est necesse. ¶ †Item secundo tetigit hic Barto. an possit appellari a sententia primi ꝛ secundi decreti. ꝛ licet hoc sequatur Dy. tamen aliter dixit in. l. ij. ꝭ. de appel. re. Aliter autem dixit Jo. an. in tit. de primo decreto. ꝭ. sequitur. iuxta prin. Potes iungere opi. sic: qꝛ si fertur sententia primi vel secundi decreti contra non cauentem vel non soluentẽ de iure ciuili a primo decreto non appellabitur per rationem Bart. sed de iure canonico poterit appellare cum eo iure ab omni grauamine appelletur a secundo decreto poterit tunc omni iure appellari a primo vl' secũdo decreto per. l. ex consensu. ꝭ. fi. de appel. ꝛ cle. si ante. de do. ꝛ contu. Si autem fuisset factus contumax: tũc a primo decreto de iure canonico posset appellari: sed non de iure ciuili in casu a quo non posset secundum decretum interponi non subsistente vera contumacia quod est regulariter: tunc decretum esset necessaria appellatio. Sed in casibus in quibus sufficeret ficta contumacia vt in causa noxali ꝛ damni infecti tũc posset
44 appellari vtroqꝫ iure vt hic patet. ¶ †Ultimo tangit an minor contra quem est interpositum secundum decretum debeat audiri refectis expensis. ꝛ concludit quod non nisi per restitutionem. Nam adde quod quatuor fuerunt opi. quas recitauit Jo. an. in titu. de primo decre. ꝭ. restat. ver. sed pone quod pupilli. ꝛ ver. qꝺ si maior. Potes concludere quod aut minor non fuit legitime citatus: ꝛ tunc auditur etiam non refectis expensis. Aut fuit legitime citatus: ꝛ tunc si non habebat administratorẽ sentit Jo. an. in dicta addi. quod non audiatur nisi refectis expẽsis per iura indistincte loquẽtia: ꝛ ne quis decipiatur legis autoritate. sed Bar. vult quod non audiatur hic de mero rigore. sed de concessa restitutione. ꝛ de hoc videtur casus secundum vnam lec. in. l. minor etiam si quasi contumax. ꝭ. de mino. ꝛ quia non est absonum qꝺ hoc casu possit restitui ex quo reperitur lesus. per no. per glo. in. l. j. C. si de momen. pos. ꝛ per doct. ex quo ad vtilitatẽ suam vel ad preiudiciũ suum iudicium principaliter agitabatur: licet sit secus quando minor pro alio legis autoritate posset interuenire iuxta no. in. l. exigendi. C. de pcur. Si aũt habebat administratorem tunc si erat soluendo. sentit Jo. an. qꝛ non audiatur nisi refectis expensis quas recuperabit ab administratore. Si autẽ non esset soluendo sentit quod non teneatur refundere ne negligẽtia administratoris sibi noceat: sed tutius videtur quod hoc vltimo casu noceat sed possit dari restitutio per no. in. l. pperandum. ad fi. C. de iudi. ꝛ dicetur non legitime citatus minor. primo si erat infans: qꝛ talis non potuit citari. ꝛ idem si erat pupillus ꝛ habebat tutorem: nec fuit citatus. Item si pupillus non habebat tutorem: nec fuerunt citati amici secundũ formam. l. hoc autem. ꝭ. ij. ꝭ. qui. ex cau. in pos. ea. ꝛ idem si erat adultus si eius curator non fuit citatus. vel si non habebat curatorẽ nõ fuerunt citati amici. ꝛ plus no. dicit quod non sufficeret tunc citatos amicos nisi etiam fuerit citatus adultus vt veniat ad petendum sibi curatorẽ per l. j. C. qui po. in pig. ha. quod est singulariter notandum.

Si qua sunt. Habentibus iura infra annũ ꝛ absqꝫ causa denegãtibus cauere denegatur persecutio iuris eorum. hoc dicit. ¶ No. qꝛ ille qui non est dominus rei licet habeat aliud ius debet satisdare non repromittere.
45 de quo dic vt in. l. hoc amplius. ꝭ. quesitum. ꝭ. co. ¶ †Item nota formam secundi decreti contra debitorem ꝛ fructuarium: quia eis denegatur persecutio iuris sui. ¶ Adde dictis Bar. in quantum tangit in casu suo quando fit missio contra creditorem ex secundo decreto: an perdat creditor actionem personalem contra debitorem. ꝛ concludit quod non. per. l. j. C. si aduer. vsuca. Nam in contrarium facit: quia creditor videtur quodãmodo constitutus pcurator in rem suam in re pignorata. argu. no. in. l. si pignori. ꝭ. fami. hercis. ꝛ. l. j. in fi. ꝭ. vsufruc. quẽadmo. ca. ꝛ. l. qui de creditore. cum ibi no. ꝭ. eo. Et sic videtur sibi imputandum si nõ cauit de dam. infec. Potes respondere primo quod forte non intererat debitoris caueri de damno infec. sed vtilius erat habere rem pro derelicto. argu. l. si is qui putans. ꝭ. fi. ꝭ. communi diui. vel secundo potest dici quod licet sit sibi imputandũ: satis tamẽ sit quod puniatur in prosecutione pignoris ne pena egrediatur delictum. argumen. l. sancimus. C. de penis. ꝛ. l. rescriptum. ꝭ. de his quibus vt indignis.

Si de vectigalibus. Contumacia fundum vectigalẽ habentis sibi tantum nocet non domino: sed ipsius domini cõtumacia ipsi domino nocebit. hoc dicit. Et diuiditur in duas partes principales qꝛ primo loquitur quando interpellatur pro cautione habens fundum vectigalem. Secundo quando dominus ipsius fundi vectigalis interpellatur. secũda ibi: sed si vectigali. Et habet quatuor lec. in glo. j. Sed prima tenetur communiter alijs reprobatis. de
46 quo hic plene per Barto. ¶ †Nota quod contra habentem vtile dominium fit immissio. ꝛ ex secundo decreto solum fit acquisitio vtilis dominij. sed contra pretendentem directum dominium fit immissio respectu ipsius dominij directi. Et ex hoc sequitur quod ex secundo decreto transfertur dominium si ille contra quem fit missio erat directo dominus: alias paratur vsucapiendi condi
47 tio. ꝛ ita intelligatur iste ter. ¶ †Item nota quod appellatione dominij in dubio non intelligitur de vtili sed de directo. facit. l. j. ꝭ. j. ꝭ. si ager vec. ¶ Item no. formam interponendi secũdum decretum contra habentem vtile dominiũ vel etiam inutile. de quo latius hic per Bar. ¶ In glo. j. in fi. prima tenetur hic per Bar. reprobatis alijs ꝛ etiam secunda reprobata. Sed forte posset defensari secunda vt sit speciale fauore fisci quod non interponatur contra eum secundum decretum ex causa damni infecti licet interponatur contra minorem absentem. Nec mirum: quia etiã multa alia habet priuilegia fiscus de quibus in. l. j. ꝛ per totũ. C. de iure fis. ꝛ ibi per Azo. in summa. ꝛ satis sit hoc casu forte fieri immissionem ex primo. equior tñ videtur esse opi. Barto. ¶ In
48 glo. super verbo longũ. ibi: scilicet decem annis. †Nota quod in dubio longũ tempus dicitur tempus decem annorum. de quo per glo. in rubrica. C. que sit long. cõsue. ꝛ facit etiam quod no. glo. in
49 cle. j. de re. eccle. nõ alie. ¶ In cadẽ glo. ibi: pro castro. †No. bene hanc sol. que forte non est alibi. ꝛ ex illa habes quod priuilegium cõcessum ciuitati circa prescriptionẽ in quatuor casibus positis in. l. fi. C. de sac. san. eccle. nõ habet locũ in castro vel villa. ꝛ sic facit quod regulariter priuilegiũ cõcessum ciuitati non trahat ad castrũ vel villã. qꝺ videtur cõtra no. per Bart. in. l. ij. ꝭ. de verbo. signi. de quo tetigi super rubrica. ꝭ. solu. ma. Nec ob. qꝺ not. in. l. res publica. C. ex qui. cau. ma. quia illud pcedat quo ad beneficia resti. in integ. quod nõ est mere personale. l. nõ solũ. ꝭ. de resti. in integ. ꝛ facit quod no. Dy. in regula priuilegiũ. de reg. iur. in. vj. ꝛ Bar. in. l. quia personale. ꝭ. solu. ma. ¶ In ea. glo. ibi vt etiam sciens rem alienã prescribat. hoc clarũ de iure ciuili: sed an idem de iure cano. Barto. sensit qꝺ sic. ꝛ sic dicit velle glo. in. c. pastoralis. ad fi. de offi. ordi. Sed certe illa glo. si bene ponderetur sentit oppositũ: qꝛ dicit qꝺ scꝺm iura ciuilia prescribit. ꝛ sic innuit a cõtrario qꝺ secus scꝺm cano. forte posset dici qꝛ aut immissus ex secundo decreto ex causa damni infecti vel noxali cõtra bone fidei possessorẽ verisimiliter putari debeat qꝺ etiã verus dñs non defendisset rem nec cauisset forte: qꝛ vtilius erat nõ cauere nec defendere ꝛ habere rem pro derelicto: ꝛ tunc posset prescribere etiam de iure canonico. Ratio qꝛ lꝫ sciat rem esse alienã: tñ potest dici non esse in mala fide ex quo verisimiliter putabat ꝛ putare debebat dominũ velle rem defendere ꝛ solũ male fidei possessor prohiberetur a prescriptione: vt in. c. possessor. de re. iur. in. vj. ꝛ in. c. fi.

extra de prescrip. Interdū vero verisimiliter putare debebat dominum esse defensurū rem. & boc casu non prescribit de iure canonico: q2 tunc videtur esse in mala fide nō interpellando dominū tutius tñ est omni casu interpellare & si dñs tūc non defendat in contumaciā tunc cōtra eum fit missio ex secundo decreto. & tunc
50 etiā erit tutus in foro cōscientie. facit. c. iuuenis. extra de sponsa.
a ¶ In ea. glo. ibi: feudatarius. quid ꝓprie dicat feudū.[a] babet in. c. j. qui feu. da. pos. de cōtractibus autem libellariis: id est precariis que proprie sit differentia inter eos. tetigit glo. in aut. ingressi. C. de sacrosan. eccle. & Cy. in. l. j. C. de iure empbi. dic vt bic
51 per Bar. & per canonistas in. c. j. & .ij. extra de preca. ¶ Et circa feudatarium adde dictis Bar. primo inquātum tangit an in pu
b blicatione bonorum veniat feudum.[b] & concludit si offensa concernit dominum applicatur sibi & non confiscatur. nam adde qd non dicitur offensa respicere dominum licet interficeret fratrem domini sui: vt in. c. j. de eo qui interfe. fra. do. sui. in vsibus feu. qd videtur mirandum. per not. in. l. j. & .ij. ff. de lib. cau. & in. l. lege. ff. de iniur. Sed illa loquuntur quo ad aliam materiam quā feudalem. vnde videtur qd in feudali offensa tunc respiciat dominum quando directo respicit personam domini. saluo tamen eo qd babetur in. c. j. in qui. cau. feu. amit. Posset tamē forte dici illud limitandum nisi vasallus principaliter ad despectum & iniuriam
52 domini interfecerit fratrem ipsius domini. ¶ Item adde secūdo quod vbi iniuria vel offensa respicit alium quā dominum. & ex illa debet sequi publicatio bonorum non per boc indistincte perdet feudum: sed quando proditorie offensa est facta & sic propter ignominiam non posset etiam stare in curia domini: vt in dicto. c. j. de eo qui interfe. fratrem do. sui. & per boc videtur qd si ex forma statuti propter quodlibet bomicidium deberent bona publicari vt olim erat de iure communi. vt. C. de penis. l. damnatorum. licet bodie secus in auten. bona damnatorum. eod. titu. posito quod propter boc non perdat vasallus feudum si interfecit bominem nisi interfecerit fratrem suum vt babeat totam bereditatem vel alias interfecerit proditorie: tunc non transit ad filios sed potius ad agnatos si erat feudum antiquum: vt est tex. valde not. in. c. j. si vasal. feu. pri. in vsibus feudorū. vnde videtur quod si esset nouum feudum rediret tunc ad dominum etiam in casu isto: licet offensa nō respiceret dominū. ¶ Item adde quarto quod istud quod dictum est de filiis videtur limitandum nisi pater vel auus fuisset stipulatus feudum pro se & suis liberis. nā tunc si offensa nō respicit dominum: & sit talis propter quam debeat perdere feudum videtur quod non noceat filiis. per no. per Bart. in. l. iij. ff. de interdi. & releg. Et est singularis limitatio ad ea que dicit bic Barto. & ad ea que babētur in dicto. c. si. si vasa.
53 feu. pri. ¶ Item adde ei quod dicit quod vbi fit immissio contra feudatarium ex causa damni infecti quod ipse non debet prestare seruitium domino. nam boc non videtur verum: quia videtur sibi imputandum cur non reparat rem ipsam. argumen. no. in. l. j. C. de iure empbi. ¶ Item adde ei quod tangit quando propter debitum agitur de capiendo rem feudalem. nam videretur quod demum in subsidium aliis rebus non extantibus debeat fieri ista immissio. argumen. no. in. l. spem. C. de execu. rei iudi. et
54 l. commodis. ff. de re iudi. ¶ Item adde ei quod tangit de contractu empbiteotico: an in publicatione bonorum veniat cōtractus empbiteoticus. & cōcludit quod non si fuit empbiteosis babita ab ecclesia per nota. in aut. de alie. & empbi. §. j. coll. ix. nam adde quod illud verum quando erat empbiteosis ecclesie cōstantinopolitane. nam in illa videtur esse speciale: vt patet ex illo tex. si bene ponderetur. Si autem esset empbiteosis babita ab alia ecclesia videretur idem quod in empbiteosi babita a priuato: in qua etiam adde dictis Barto. inquantum tangit quod si esset talis empbiteosis que transiret etiam ad extraneum beredem qd tunc veniet etiam in publicatione bonorum: & transtulit in fiscū. per no. per glo. in. l. iij. ff. de interdi. & rele. in. l. j. C. de bo. lib. nam contra istud facere videtur quia non videtur quod res empbiteotica possit alienari in potentiorem: presertim si sit empbiteosis ecclesie. per nota. in. c. potuit. coniuncta glo. extra de loca. & in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verborum obligationi. Sed posses dicere quod boc non reperitur iure cautum quod non possit alienari in potentiorem: licet glo. ille boc sentiant: sed solum reperitur cautum quod non alienentur sine licentia domini: vt in. l. fi. C. de iure empbi. Fateor tamen quod iusta esset causa domino contradicendi si vellet alienare in potentiorem. argumen. l. sed & si quis §. j. ff. de consti. pe. Item fateor quod interdum apponitur pactū expressum ne alienetur in potentiorem. boc tamen casu forte non erit probibita alienatio que fieret immediate ex legis dispositione cum sit probibitio in certum genus personarum. per not. per Barto. in. l. peto. §. fratre. ff. de leg. ij. et eodem titulo. l. cum pater §. cum inter. & in dicto. §. seia. & facit. l. ex boc edicto. §. alienare. ff. de alie. iud. Item adde quod per boc videtur quod si esset feudū quod ex pacto posset etiam transire ad extraneum. iuxta no. in. c.

j. de feu. non ba. propriam. Nam idem esset dicendum quod tunc transiret in fiscum. ¶ Item adde quia sensit Barto. quod vbi ex causa damni infecti proceditur ad secundum decretum contra empbiteotam non teneatur soluere pensionem quod non videtur verum per ea que supra dixi circa feudatarium. nam videtur in culpa non reficiendo. facit quod babetur in. l. j. C. de iure empbi. ¶ Item adde inquātum tangit de contractu libellario. & cōcludit quod si vasallus infeudauit feudum titio: & ipse titius delinquat taliter quod debeat perdere feudum quod tunc debet applicari primo domino. per no. per glo. in. l. ij. C. de iure empbi. nam adde quod boc videtur falsum. per nota. in. l. imperialem. a §. illud. de probibi. aliena. feu. per Fede. vbi videtur quod ad immediatum dominum debeat reuerti. Nec ob. gloss. in dicta. l. ij. quia ibi causa concernebat primum empbiteotam et secundum quia neuter soluerat pensionem primo domino: ideo nimirum si empbiteosis reuertitur ad primum dominum: secus quando primus empbiteota vel vasallus seruat domino id quod ipse seruare tenetur. nam si tunc seruus aliquid faciat propter quod perdere debeat empbiteosim vel feudum reuertatur ad immediatū dominum. Et plus dicitur in dicto. §. illud. quod si seruus vasal- b lus offendit primum dominium non perdet feudum nisi ita demum si requisitus a primo vasallo a quo immediate tenet nolit
55 satisfacere de offensa primo domino. quod est nota. ¶ Ultimate tangit bic Barto. notabiliter questio. an si propter delictum filiifami. bona publicentur an publicetur peculium aduētitium in quo pater babet vsumfructum saltim quo ad proprietatem. Et concludit notabiliter quod non per textus in. l. tertia. §. sed vtrum. supra de mino. qui dicit damnato patre nō publicari peculium aduentitium. quem textum puto singularem & non esse alibi. videtur tamen intelligendus preter quam in causa maiestatis. per nota. in. l. quisquis. C. ad. l. iuliā maie. & allegat etiam l. tertia. C. de bo. dāna. que dicit damnato filio nō publicari peculium castrense. quam. l. etiam reputo singularem & non esse alibi et licet Bartolus ponderet implicatiuam inclusam in dictione nec ibi positam. iuxta. l. quidam. cum ibi nota. de vulgari & pupillari. tamen satis ex mente text. apparet quod non implicat pe
56 culium profectitium. ¶ Item singulariter no. inquantum dicit quod pater propter contractum filii non tenetur de peculio aduentio sed solum de profectitio per text. cum glos. in. l. pater qui castrense. infra de pe. ca. quam glos. non puto alibi saltim ita clare reperiri. quod tamen intellige verum nisi pater cōcessisset administrationem ipsi filio peculii aduentitii. nam tunc etiam in consequentiam cōsentire videtur posse fieri executionē etiam in illo peculio. & ita intelligit gloss. nota. in. l. et si condemnatus. ff. de noxa. que si intelligeretur de expresso consensu partium baberet dubium. ¶ Ultimo etiam singulariter nota inquantum dicit quod. §. idem scribit. in. l. iij. de pecu. babet locum quando in certa quantitate condemnatur filius & non in publicatione bonorum. Item nec quando condemnatur in absentia quod intellige quando semper fuit absens: secus si litem fuit contestatus et postea se absentauit: quia tenetur propter quasi contractum initum in contestatione per nota in. l. secunda. infra de preto. stipulatio. per gloss. & doct. licet in absentia condemnetur pater. Sed boc vltimum non est sine scrupulo: quia primo vbi alias sententia nocet tertio nunquam nocet quando fertur in absentem licet est litē contestatus. iuxta notata in. l. qui repudiandis. supra de inofficio. testamento. & per eundem Barto. in. l. cum filius infra de verborum obligationi. ¶ Item quia. §. idem scribit. loquitur in quasi cōtractu sententie qui immediate ordinatur ad id quod deuenit in sententia. que ratio cessat in quasi cōtractu qui fit per contestationem. ¶ Tetigit etiam bic de formis secundi decreti in incorporalibus. sed dubium est in vno quod tetigit videlicet inquantum dicit quod si ad instātiam domini interponitur primum decretum contra fructuarium quod tunc ipso iure denegabitur vsusfructus. Nam boc non reperio bene cautum: sed videt quod solum ope exceptionis per generalitatem. d. l. si noxale. ff. de noxa. & per no. in. §. si qua sunt iura.

Eleganter. Iste. §. est singula. & legitur in glossa quatuor modis. Et quarta lectu. que ponitur in fine prime glosse videlicet quod ideo bic cesset missio: quia cautio damni infecti fingitur interposita. communiter tenetur quod sicut post cautionem interpositum vere non babet locum missio: ita nec cum fingitur interposita. Sed in boc casu quando fingitur interposita agi potest contra dominum edificii vt vere caueat de damno etiam iam facto. potest etiam agi contra eum vt declaret actionem contra eū ex ficta cautione competere: & secundum bunc intellectum boc intendit. Si dominus edificii minātis ruinam per subterfugia cauere cessat: & damnum interim contingat post cautionē corām iudice petitā fingit cautio damni infecti interposita: ideo cessat missio. agi tñ poterit vt vere interponatur cautio: & etiam agi potest vt declaretur actionē ex illa

a ¶ Feudum. adde qd feudum est sicut vsufructui. Bald. in. l. j. §. exceptio. C. de cadu. tollen.

b ¶ Veniat feudū. Ad. de Spec. in titu. de feu. ver. xl. q̃rit. gl. in. l. si qs in totum. C. vnde vi. vide Barto. & Bald. in. l. j. C. de op. li. & bic Pan. de cast. & alii in c. j. si vas. feudo pri. aler. cōsil. lxx. iiij. parte. & in. l. status. §. cornelio. de iure fisci.

57 ficta cautione competere. hoc dicit. ¶ †Nota primum casum in quo fingitur stipulatio a iure. facit quod habetur in. l. non aliter ⁊. l. his verbis. ff. de adoptio. ¶ Nota secundo singulariter quod vbicunq; obligatio etiam principaliter est quesita: sed ex dispositione ficta reducatur ad veram. Item etiam agi potest vt declaretur actionem competere ex illa ficta dispositione. quod est notandum ſm Ange. cum multi sint casus in iure quibus fingatur dispositio vbi non est. de quibus tetigit glo. hic in verbo actionē. Item nota quod si aliquis petit decem vt sibi debita: ⁊ in fine libelli petit per iudicem declarari sibi actionem competere quod procedat libellus: perinde ac si peteret reum cōdemnari. facit qđ habetur in. l. pretor. in prin. ff. de iudi. ⁊ in. l. quid tamen. §. pe. ff. de arbi. ¶ †Ultimo no. argumen. quod quis possit petere vt sibi fiat instrumentum de eo quod sibi debetur vel super iure quod sibi competit. de quo hic per Barto. plene. ⁊ facit quod habetur per glo. in. l. sicut datam. C. de libe. causa. ⁊ in. c. significauit. extra de testi. ⁊ per Barto. in aut. sed ⁊ si quis. C. de testi. ⁊ in. l. ij. §. j. ff. soluto matrimonio. ¶ In glo. j. ibi: nimium fuerat negligens in veniendo. Sed certe videtur quod tunc nullo modo ei deberet succurri per no. in. l. euenit. ⁊. l. quod forte. ff. eodem. Et propter hoc ista prima lect. communiter reprobatur: sed forte posset saluari quia hic purgauit negligentiam re integra. quod videtur sibi fuisse licitum. argumento. l. illud. ff. de pericu. ⁊ com. rei vendite. secus quando res non esset integra. ⁊ ita loquuntur contraria. ¶ Item aduerte quod. l. hoc ampliuo. ⁊. l. pretor. in fin. cum seq. non videtur meruisse signari pro contrariis: quia in eis non dicitur quod fiat missio post ruinam etiam si iustum fuerit impedimentum. sed solum dicit quod tunc agi potest: vel vt rudera tollantur. ⁊ de damno infecto ⁊ preterito caueatur. vel edes ⁊ rudera pro derelictis habeat. ⁊ sic illa iura non faciunt contra inquātum hic dicit cessare missionem que hoc casu cessare videtur propter duo: tum quia missio ex hoc edicto fuit inuenta propter cautelam damni futuri. que tamen isto casu cessat. facit. l. pe. ff. de suspec. tu. Item quia agi potest ac si cautio esset interposita: vt hic tetigit glo. in fi. due autem seq. lectu. communiter non tenentur: vt hic plenius per Barto. ¶ In glo. super verbo aut. in fin. et sic vult glo. secundum istam primam solu. quod in potestate iudicis sit facere quod in litera positorum velit. ⁊ secundum hoc nō possit pars precise aliquid istorum petere sed debebit implorare officium iudicis alternatiuo modo: vt videlicet vel faciat sibi caueri vel declaret sibi actionem competere. sed Ange. hic sensit glos. voluisse quod sit in electione partis quod istorum eligat. Bart. vero voluit quod si euidens sit quod propter subterfugia ⁊ cauillationes sit facta dilatio tunc habeat locum prima pars scilicet quod petere debet tunc sibi cauere. sed si esset dubiū tunc habeat locum secunda scilicet quod tūc petere debet declarari sibi actionem competere. ⁊ secūdum hoc cum in diuersis casibus habeāt locum ista remedia. non est vis an dictio aut stet alternatiue an copulatiue per no. in. l. j. ff. de his qui no. infa. ⁊ per Barto. in. l. si is qui ducenta. §. vtrum. de re. dubi. Sed certe maior equitas videtur quod vbi euidentia sunt subterfugia possit petere declarari actionem competere: cum tunc magis suadeat equitas fingi stipulationem interpositam ⁊ fictio potissime super equitate fundatur. iuxta no. in. l. qui equitatem. ff. de do. excep. ⁊ plene per Barto. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsucapio. Unde potest dici quod practica glo. sit bona. vel forte potest dici quod practica glo. procedat quando euidentia sunt subterfugia. sed si est dubiū tunc procedat practica Barto. vt petatur declarari actionē competere cum istud remedium propter dubium magis videatur competere. Et per hoc patet quod practica Ange. non videtur bona. ¶ In glo. super verbo actionem. ibi: vel dic. hec vera ⁊ cōmuniter tenetur. ¶ In eadem glo. in fi. hoc verum quando propter subterfugia rei facta est dilatio: alias esset secus per. l. pretor.
59 §. hoc edictum. ff. eodem de quo etiam hic per Barto. ¶ †Extra glo. tangit hic Barto. an possit quis pro iure sibi cōpetente agere vt declaretur sibi illud ius competere vel petere de illo iure sibi fieri instrumentum: siue loquamur ex parte rei siue actoris. Adde ei quod dicit ex parte rei: quia sensit quod in casu. l. j. §. cōtrario. de contra. iudi. tu. non possit reus cui competat exceptio petere actori imponi silentium vel petere sibi fieri instrumētum de iure suo. Nam contrarium sensit in. l. aurelius. §. centum. de libe. leg. ⁊ illud videtur verius. ¶ Item adde his que dicit ex parte actoris circa intellectum. l. in omnibus. de iudi. nam pondera primo quia intelligit illam. l. etiam in cautione nuda: licet ipse aliter sentiat in. d. l. in omnibus. de cuius intellectu etiam tetigi in. l. ij. §. j. ff. soluto matrimonio. ¶ Item secundo pondera quod remanet differentia inter actorem ⁊ reum: quia reus cū nō sit in eius potestate quando excipiat. l. presente. in fin. de do. exceptio. potest petere indistincte instrumentum sibi fieri de iure suo. secus in actore. Quid autem si essemus in casu mixto vt quia esset reus qui per seruum in re corporali agere potest: tūc sensit Bar.

a ¶ Adde pro itellectu huius. §. doct. i. §. iulianus ff. eo. Bart. hic. Adde Pau. de castro hic contra Bart. ⁊ Ja. de are.

in aut. sed ⁊ si quis. C. de testi. iudicandum de eo vt de mero reo. facit. c. significantibus. de testi. ¶ Et adde etiam dictis Barto. inquantum dicit quod vbicunq; aliquid est futurum deberi in casu mortis alterius quod tunc semper videtur subesse iusta causa vt possit peti cautio per. l. ij. §. j. ff. soluto matrimonio. nam nō videtur quod ille tex. hoc probet: quia ibi non erat simpliciter futurum debitum iri in euentum conditionis casualis: cuius euētus de facili non speretur ⁊ casum mortis alterius. facit. l. heres meus. ⁊ quod ibi no. ff. de conditio. ⁊ demonstrationi. ⁊ forte posset dici quod ibi esset speciale fauore dotis que habet multa specialia: vt patet in. l. j. ff. soluto matrimonio. ¶ Et aduerte etiam quia dixit hic Ang. circa intellectum. §. quod si intercessit iudicis negligentia ⁊ nō rei: quia forte dixit sum paratus cauere si iudex declarauerit cauere quod tunc isto casu habetur perinde ac si reus fuisset in mora: tamen tunc poterit haberi recursus contra iudicem per. l. properandum. §. pe. C. de iudi. ⁊ in aut. vt differ. iu. §. j. col. ix. Sed certe imo videtur hoc casu idem dicendum qđ in impedimento probabili ⁊ necessario per no. in. l. sed ⁊ si ꝑ pretorē. in prin. qui. ex cau. ma. ⁊ no. ipse idem. ff. ea. l. §. si quis metu. in. vij. combinatione. ⁊ sic in hoc videtur sibi fuisse contrarius.

Si pupillum. Etiam contra pupillū indefensum ex causa dāni infecti habere pōt locū
60 immissio. h. d. ¶ †No. q contra pupillū indefensum potest deueniri ad missionē in possessionē. qđ est clarum ex primo decreto ⁊ idem ex missione ex secundo ex causa dāni infecti per no. ff. ea. l. §. ⁊ si forte. de quo dicendū vt ibi. ¶ In glo. super verbo pupillus. ibi est eius fauore hoc non clare tollit cōtrarium. vnde potes dicere qđ pupillus etiam hic fuit requisitus vt caueret. facit quod habetur in. l. j. §. sufficit. ⁊ quod ibi no. per Bar. ff. de admi. tuto. Fateor tñ q in casu isto requiri etiā debuerunt amici. iuxta. l. hec aūt. §. j. ff. ex q. cau. in pos. ea. ⁊ no. ff. ea. l. §. si plures. in gl. magna. ¶ In eadem glo. ibi non multū ad rem subaudi. qz ibi loquitur quo ad materiam prescriptionis que nunq currit non negligēti. l. j. ⁊. l. fina. C. de an. excep. ⁊. c. vigilanti. extra de prescript. Et ideo non currit quando non est persona que possit conueniri vt ibi dicitur. Sed hic loquitur quo ad missionē fiendam ad quam proceditur contra indefensum. ⁊ ideo si non est qui defendat pupillum potest procedi ad missiones.

Si quis. Immissus ex causa damni infecti non tenetur reficere nec fulcire edificiū nec quo ad hoc pōt
61 de culpa redargui. h. d. ¶ †Not. vnam differentiā inter pignus conuentionale ⁊ pignus pretoriū: qz habens pignus conuentionale tenetur de culpa in non faciendo: secus in eo qui pretendit pignus pretoriū: quod est verū si pretendit ex causa damni infecti. ⁊ si ex alia teneretur de dolo ⁊ lata: sed non de leui: lz in conuētionali teneatur etiā de leui vt hic in glo. de aliis differentiis dic
62 vt per glo. ⁊ doc. in. l. j. ff. de pig. act. ¶ †Item no. q missio succedit in locum cautionis. facit. l. de bonis. §. si pupillo. ff. ad carbo. ¶ In glo. super verbo si nō refecerit. ibi cum principio huius. §. concordat. ⁊ sic videntur discordare fini. §. cum ergo standum sit fini ⁊ non principio vt hic patet remanent iura contraria. Sed solue quod ibi erat obligatus reficere occasione preambuli contractus que talis hic cessat.

a **Item videamus.** [a] Si dñs vult vt immissus de possessione discedat debet cauere de dāno infecto ⁊ iam facto post immissionē ⁊ etiā de impē
63 sis. h. d. ¶ †No. q vbi facta est immissio cōtra contumacē nō sufficit caueri de stando iuri. sed in casu isto dz caueri de dāno infecto ⁊ iam facto. Et hoc est ideo qz facta est immissio ex eo: qz non cauebatur vt plene dixi. ff. ea. l. §. si plures. in gl. magna. ⁊ ibi etiā per Bar. secus qñ fit immissio solum ex eo: qz se non defendit vt in aut. ei qui iurat. C. de bo. auto. iud. pos. ¶ Item not. q etiā de expensis factis circa rem debet caueri. qđ intellige quādo expēse non erant liquide. vel si erant liquide pars contentabatur de cautione: als non sufficeret cautio sed deberent sibi refici: vt. ff. ead. l. §. si iam. ¶ In glossa super verbo videamus. ibi: nō in alio loco. subaudi licet a principio potuisset velle cauere in alio loco. Et sic ꝑpter cōtumaciam videtur perdere priuilegium fori. Et hic est casus in. §. plane. hic alleg. qui ſm Ange. non est alibi: lz Barto. hāc questionē dimiserit insolutam in. l. pupillus. §. j. ff. de priuil. credi. Et per hoc habes notabilem limitationē ſm Ange. ad. l. si pecunie. vt in pos. le. que dicit qđ vbicunq; quis vult recuperare possessionē datam ob contumaciā debet satisfacere cause propter quam possessio est data: ⁊ tunc illam recuperat: quia illud verum si vult satisfacere prout tenebatur de iure cōmuni. Sed si vult satisfacere prout tenebatur ex priuilegio non potest qđ est notandū secūdum eum. Et per hoc ipse infert quod si ex forma statuti ille qui fuit de numero ancianorū vel priorum habet priuilegium ne ponatur in carceribus vbi pena est arbitraria si satisdet de mille. ⁊ contingat q quis sit positus in carceribus: qz non potuit satisdare. deinde petat se relaxari: qz vult satisdare nō audietur: quia
hec

hec satisdatio non est sibi permissa nisi solum ex priuilegio. Sed aduerte quia male dixit dum dixit quod non potuit satisdare: quia quando non satisdat propter impotentiam & non propter contumaciam non imputatur sibi vt patet in. d. §. plane. versicu. diuersum. ¶ Et adde inquantum dicit quod perdit priuilegiũ fori quando est facta missio propter contumaciam: quia id est verum si est persona que potest renunciare suo priuilegio: alias videtur secus per. c. si diligenti. de foro compe.

Illud queritur. Si damnum contingit post decretum de mittendo ante actualem missionem eius damni ratio est habenda si iussus immitti nullam negligẽtiam adhibuit in intrando: al's secus. hoc dicit.
64 ¶ † Not. quod iurisconsulti reducuntur ad concordiam per distinctionem. Et sic facit quod opi. doc. reduci debeant ad concordiam si fieri potest. facit quod habetur in. c. literas. extra de resti. spo. & in. §. quibus. in prima cõstitutione codicis. Et similiter facit quod dicta testium reducenda sint ad concordiam. de quo in c. cum tu fili. extra de testi. & in. l. inter stipulantem. §. j. ff. de verb. obli. & ibi plene dixi. & etiam aliquid per Barto. in. l. ij. §. fin. s. si
65 cer. peta. & l. insulam. §. j. ff. sol. ma. & C. de vsufru. l. j. ¶ † Item no. quod vbi quis est impeditus iusta causa intrare possessionẽ habetur perinde ac si intrasset. facit quod habetur in. l. cum vnus. §. fi. cum seq. C. de bo. auto. iu. pos. & in. c. contingit. extra de dolo & contu. Et ideo de cautela est quod in actis scribatur qđ nuncius referat se non potuisse immittere propter talem causam.

66 **Postea autem.** Post secundum decretum nõ potest mora purgari. h. d. ¶ † Not. quod vbi facta est executio non habet locum purgatio more. facit quod habetur in. c. licet canon. de elec. in. vj. & plene in. l. si in-
67 sulam. de verbo. obli. ¶ † Item no. arg. quod a secundo decreto
68 possit appellari: quia affert magnũ preiudicium. ¶ † Item not. quod ius offerendi possit prescribi. de quo dicetur per glo. super verbo obligatione. in fi. & sic vult glo. post secundum decretũ interpositum non audiatur debitor si velit soluere vel cauere etiam si veniat infra biennium. Sed contrarium tenuit Bar. s. ea. l. §. iul. ad finem. sed Ang. ibi. & hic tenet cum hac glo. per tex. istum qui simpliciter loquitur. & per not. ff. de re iudi. l. a diuo pio. §. si post aditam. Et quia. l. fi. hic allegata per quam Bar. mouetur loquitur in alio casu: vt hic tetigit glo. secus quãdo quis iure ordinario impetrauit a iudice secundum decretum: quia tũc postea non audietur etiam si veniat infra biennium dummodo lapsum sit tempus datum ad appellandũ. vel simus in casu in quo non possit appellari. de quo dictum fuit in. d. §. si forte. & hoc satis placet. ¶ In glo. super verbo finis. ibi: tollatur tempore. sed in contrarium facit: quia ipsum offerre seu ius offerẽdi videtur etiam quedam facultas potius q̃ ius. & ideo nullo tempore videtur prescribi. l. viam publicam. ff. de via publi. & hoc tenet Guli. in. l. si rem. §. omnis. s. de pig. actio. & Cy. in. §. eodem iure. allegato in glo. et Bar. in. l. si pignori. ff. de vsuca. Sed tu tene cum glo. quam etiam hic sequitur Ang. nec obstat contrarium: quia ibi erat quedam facultas que in actum deducta nullũ pariebat ius deducibile in iudicium: sicut est facultas eundi per viam publicam. et ipsum ire: secus vbi facultas in actum deducta parit ius deducibile in iudiciũ: sicut est in actu obligationis que parit pignoratitiam actionem: vt. d. §. omnis. Et ideo non debet dici tũc mera facultas sed ius. & per cõsequens poterit ei prescribi. sicut etiam dicimus de actu & facultate aditionis hereditatis. Nam quia illa deducta ad actum parit actionem non appellatur mera facultas sed ius adeundi. & potest sibi prescribi. l. licet. C. de iure delibe. facit quod not. ipse idem Barto. in. l. j. s. de condi. ex le. vbi predicta possunt colligi esse de mente eius: licet quo ad aliam materiã. Ad alias autem ratiões quas tetigit Bart. in. d. l. si pignori. patere poterit faciliter responsio intuenti: quia in eis semper agitur de facultate ex qua deducta in actum immediate non resultat actio.

Si iam. Si ante missionem actualem post decretum de mittẽdo nulla interueniente mora eius qui iussus est immitti contigerit ruina in possessionem ruderum & soli venire potest. de qua non debet discedere nisi omne damnum resartiatur & sumptus etiam refectionis temperãdus arbitrio boni viri. sed si neglexit possessionem intrare perdit beneficium pretoris si damnum euenit anteq̃ intraret. hoc dicit. ¶ In gl. super verbo condemnatus. in fi. Et bene facit. l. si quis mandato. C. de neg. ge. ¶ In glos. super verbo dederit. in fi. Barto. hoc limitat esse verum si solutio sit facta ei cui soluens verisimiliter credere debebat. argumen. l. cum qui. §. fin. & l. argentum. s. commo. sed Ang. indistincte tenet glo. per. l. qui hominem. §. si nullo. ff. de solu. Non obstant cõtraria: quia ibi soluebatur species que erat in obligatione. vnde sine culpa soluentis intelligitur perdita: ideo liberatur. hic autem ad sumptum si esset factus erat obligatio in genere seu in quantitate que perire non potest. l. incendium. C. si certum petatur. Et ideo si soluit qui non debuit imputet sibi: et repetit ab eo cui soluit velut indebite solutum. Et hec opi. placet

Si quis metu. Quando quis discedit de possessione de necessitate vel animo retinendi ipsam non perdit beneficium pretoris. secus si discedit animo deserendi. Item qui negligit possessionem intrare perdit pretoris beneficium: secus si non neglexit. hoc dicit. ¶ Not. secũ opi. Cassij que est vera quod sicut possessio potest retineri animo ita & mera detentatio vt hic est text. singularis: & forte non reperies
69 alibi ita clare. ¶ † Item no. quod missus in possessionem non tenetur reficere domum ruinosam: licet labeo dixerit contrarium & male. facit. s. ea. l. §. si quis dãdi. ¶ Itẽ no. quod iussus immitti ex primo decreto ex causa damni infecti perdit beneficium pretoris si neglexit ire in possessionem pro damno contingente anteq̃ iuerit. & sic a contrario videtur quod pro damno futuro nõ perdiderit. Et sic facit quod effectus primi decreti propter negligentiam in non apprehendendo possessionem non perdatur re integra existente. facit. l. pretor. §. in eum. ff. de bo. auto. iudi. pos. Quod limitat singulariter hic Bal. & Ange. nisi per biennium fuerit negligens: quia tunc secũdum eum ex toto perdidisset effectum primi decreti. & opus esset nouo processu per. l. fin. C. de bo. auto. iudi. pos. que in hoc videtur singularis: licet ibi non dicãt. Sed forte posset dici quod illa. l. loquitur quando ex facto alterius quis vult vti beneficio missionis. & sic non videtur trahẽda ad casum in quo ex facto proprio quis vult vti beneficio missiõis cum fortius censeatur esse ius quod quis ex proprio facto querit q̃ ex alieno: vt not. in. l. filius. §. erit. ff. de fideicom. lib. & l. si quis bello. ff. de capt. Et ideo videtur indistincte in. d. §. in eo. & in hac l. a contrario sensu: vt sic post biennium audiatur. & per ea que dixi. s. de retentione possessionis dicit hic Ang. fuisse iudicatum florentie quod ille qui per quinquẽnium steterat postq̃ fuit missus ex primo decreto quod ad rem illam non accesserat. & deinde petebat se immitti ex secundo deberet audiri: quia sicut possessio non perditur nisi longo tempore ex obliuione presumpta. facit quod no. in. l. furtum. §. j. ff. de vsucap. & l. j. ad si. glo. magne. C. de ser. fugi. & l. licet. C. de acqui. pos. ita nec detentatio secundum eũ. Hoc tamen videtur limitate esse verum nisi missus in possessionem passus esset dominum fructus colligere & custodire & pacifice colere cum ipsorum fructuũ custodia pertineret ad immissum l. pretor. §. his verbis. ff. de bo. auto. iudi. pos. & l. is cui. §. qui lega torum. ff. vt in pos. lega. Non videtur tunc illam tenutam habere pro derelicto. arg. l. clã possidere. §. qui ad nũdinas. ff. de acquir. pos. facit licet non alleget. l. id quod. §. fi. & l. si de e. §. j. eo. ti. dicit tamen quod etiam in casu isto fuit iudicatum contrarium. sed videtur quod non bene. & per ea que habentur in simili in iuribus preallegatis. ¶ In glo. super verbo non hoc animo. solue vt patet ex ibi no. quia ibi ex qualitate seu circunstantijs facti poterat presumi animum fuisse habendi rem pro derelicto. hic autem secus. Extra glo. tangit hic Barto. quid iuris si damnum contingat ante aliquam petitionem factam siue ante eam factam ante aliquod decretum interpositum siue post decretum interpositũ de cauendo. sed nondum erat cautum: siue post decretum de mittendo sed nondum erat facta missio: siue erat facta sed recesserat de possessiõe. quorum omnium defensio colligitur ex his que habentur in. l. euenit. & l. pretor. §. fi. cum sequenti. & princi. seq. & s. eadem. l. §. eleganter. & §. illud queritur. & §. si iam. et in hoc. §. Et hanc materiam prosequitur etiam hic Ang. per nouem combinationes. & in effectu idem dicit quod Barto. addit tamen dictis Barto. in effectu. primo quod vbi cautio est petita extra iudicium: perinde est ac si nunquam fuisset petita. l. cum postulassem. infra eodem quam. l. reputo singularem que videtur velle quod vbi aliquid solo officio iudicis debetur non sufficit interpellatio extraiudicialis. Item addit secundo quod si interpellatio fuit petita in iudicio & reus etiam non fuerit negligens: sed immediate dixit volo cauere si iudex hoc declarauerit & damnũ contigerit solius iudicis negligentia quod eo casu succurritur ei sicut impedito petere cautionem. de quo in. l. pretor. in princi. cum duabus solutio. s. eodem. Tertio addit quod quando nullum est datum damnum & primum decretum interpositũ: et tunc cessat timor dãdi damnum quod a principio nullus erat timor secundum decretum erit nullum ipso iure velut ex falsa causa interpositum. l. cum vero. §. subuentum. de fideicommis. lib. & l. j. §. hec verba. ff. ne vis fiat ei. Sed si timor erat a principio & sic decretum non peccauit in iustitia: tunc subsistit decretum licet nunc cesset timor qui absuit ab initio. l. si quis bona. §. si quis stipula. s. eodem.

Si quis ex. Si dominus edium ruinam minantium iussum immitti venire non patitur tenetur actione in factũ per quam prestabit sicut si de damno infecto cauisset. & ideo actionis exercitiũ in tempus damni dati differtur. hoc dicit cum seq. ¶ In tex. ibi: extẽditur. i. differtur exercitium
70 actionis. ¶ † No. q̃ actio in factum que datur contra phibentẽ in effectu succedit in locum cautionis. ¶ In glos. fi. ibi: condem-

natio. hoc verũ nisi timeatur de morte testium vel absentia diuturna: quia tunc nõ differetur cõdemnatio sed sola executio per l. in. l. aquilia si deletum. §. ad legem aquiliã. & si dicatur imo statim debet fieri executio cum hic interueniat dolus seu delictum per. l. locum. §. condemnatio. erat futurum debitum iri ex dispositione hominis: hic ex dispositiõe legis cum qua mitius agitur l. celsus. de arbi. & ex hoc habes vnam singularem limitationem ad dictum. §. condemnatio. quam forte alibi non inuenies. Posses etiam dicere quod ibi interuenit delictum circa obligationẽ conditionalem. hic circa id solum pro quo officium iudicis competebat. & ex hoc etiam nota aliam limitationem singularem ad
71 dictum. §. ¶ In eadem glo. ibi extenditur infamia. † Aduerte quia aliter videtur ibi accipi verbum extenditur aliter hic. nam accipitur verbum extenditur. i. differtur. ibi vero videtur accipi proprie. nisi dicas quod in seruo: cum de iure ciuili eius status sit nullus: non proprie cadit infamia. ¶ In eadem glo. in fin. Sol. sm Dyn. quod hic fit extensio circa tempus sed non circa res: vt in contrarijs. Adde etiam quia potest dici quod hic verbum extenditur. accipitur pro differtur: vt dixi. s. in contrarijs accipitur proprie. & sic casus sunt diuersi. ¶ In. l. antecę. in glo. fina. ibi hec maxime. hec sol. videretur procedere si ad verbum impunitũ subaudiamus ad tẽpus. sed si subaudiatur scilicet perpetuo: tũc litera stabit plana. facit quod tetigit glo. precedens. Et hec expositio videtur planior.

Summarium.

1 ☞ Actio perpetua ex delicto in heredes datur.
2 Damnum attendi debet ante iudicium contingens predio ruinoso alienato.
3 Res litigiosa efficitur dum questio per actionem in rem mouet.
4 Hypothecaria actio competit pro pignore pretorio.
5 Missionẽ ex p̃io decreto passus alienare põt pretoriũ pignus.

Si quis missum. Contra dominũ serui impedientis missionem agitur noxali & contra administratorem generalem impedientem agetur & non contra dominum. hoc dicit. ¶ Nota secundum vnum intellectum quod in generali mandato non venit quod procurator delinquat. l. si pcurator. de condictione indebi. & l. j. §. si procurator. s. si quis ius dicen. non obtempe.

Actio ista. Actio ista in factum competens cõtra impedientem iussum immitti est transitoria
1 in heredes actiue & passiue & perpetua. hoc dicit. ¶ † Nota quod ista actio licet sit ex delicto tamen est perpetua & datur in heredes licet regulariter sit contrarium. l. j. C. ne ex delic. defunctorũ. & insti. de perpe. & temp. actio. §. j. & que sit ratio specialitatis tangitur in glo. ¶ In glo. super verbo in heredem. ibi vel dic precedens ratio plus placet. nam hec secũda concluderet qđ indistincte in omni casu daretur actio contra heredem impediẽtis quod est contra. l. j. §. fin. ff. ne vis fiat ei. an autem detur actio singulari successori rei vel contra ipsum plene dicetur. ff. eodem. l. fluminũ. §. adijcitur. & l. si tertius. §. si quis prius. ff. titulo. j. licet due glosselle sequentes indistincte dicant quod sic. & etiam tangitur in §. sequenti.

2 **Iudex qui.** † Etiã alienato predio ruinoso ratio dãni quod contingit ante iudicium est habẽda. hoc dicit. ¶ In glo. super verbo iudex. in fin. Ex hac glo. prima collige vnam lectu. ex hoc. §. videlicet quod hic agebatur ex stipulatione. Sed alia & secunda fuit lectura quod hic ageretur in factum que datur contra prohibentem iussum immitti. et hec tangitur in seq. gl. & etiam in gl. penul. Tertia fuit lectura quod ageretur hypothecaria ratione pignoris pretorij iuxta. l. ij. C. de preto. pigno. & hec tangitur in glo. penul. ¶ In glo. super verbo
3 alienatio. in fine. no. ex glo. † quod vbi mouetur questio per actionem in rem: tunc fit res litigiosa: secus si per actionem personalem. primum limita nisi esset actio hypothecaria: quia illa non facit rem litigiosam per no. in aut. litigiosa. C. de litigio. Secundũ videtur verum indistincte quando actio personalis non competit ad rem alienatam sed ad interesse vt hic in actione in factum & in stipulatiõe. facit quod notaĩ infra titulo primo. l. si tertius. §. si quis prius. & l. quanq̃. §. iulia. Si autem competeret personalis ad rem ipsam: tunc licet non efficiatur res litigiosa per solam citationem sicut in reali: tamen videtur effici per cõtestationem litis. de quo dicendum vt in. l. j. C. de liti. & in. l. fin. ff. de liti. ¶ In glo. pe. ibi contra alienantem. hec vera. an autem contra singularem successorem competat pendet ex no. in dicto. §. adijcitur. in. l. fluminum. ff. eodem. & similiter an actio personalis trãseat ad singularem successorem pendet etiam ex ibi no. et communiter tenetur quod non transeat sine cessione. ¶ In glo. penult.
4 ibi aget hypothecaria. no. ex glo. † quod pro pignore pretorio cõpetit hypothecaria. Sed alij dicunt quod competit condictio ex l. ij. C. de preto. pigno. sed Pe. et Cy. in dicta. l. ij. tenent glo. per. l. is cui. §. queri potest. vt in poss. leg. & hec opinio videtur vera vt sicut ibi in dicto. §. queri potest. pro pignore pretorio datur vtilis pignoratitia debitori satisfacto de debito: ita detur vtilis hypothecaria debitori pro re recuperanda. plus dixit Inno. in. c. cõtingit. de dolo & contu. in prima glo. quod immisso ex primo decreto si expellatur dabitur interdictum vnde vi. per dictam. l. ij. C. de preto. pigno. Sed non videtur verum. primo quia dicta. l. ij. hoc non probat: prout patet ex predictis. secundo quia interdictum vnde vi datur solum illi qui possidebat ciuiliter & naturaliter. l. j. §. deijcitur. ff. de vi et vi arma. sed imissus ex primo decreto nõ possidet ciuiliter nec naturaliter sed solum detinet. l. iij. §. si. & l. si quis ante. ff. de acquiren. possessio. ¶ In glo. fi. ibi: validus spectat. & sic vult glos. huius. §. quod iudex se intromittet in damno contingente post litem contestatã. Sed hoc non videtur verum quia damnum emergens in casu isto post litem contesta. posset peti iure actionis: non autem veniebat officio iudicis: ergo videtur quod iudex non habeat se intromittere per. l. j. secundum opinio. Joan. and. que communiter approbatur. C. de iudi. & s. de iudi. l. non potest. Et hoc tenuit Jaco. de are. & Oldra. sed Barto. & Ange. post eum tenent cum glo. per. l. non solum. s. de rei vendi. vbi iure actionis poterat peti damnum contingẽs post litem contesta. & tamen eius habetur ratio in eodem iudicio. non obstat. l. non potest. quia loquitur in omnino separatis secũdum eos. facit. l. atheius. in fi. ff. titulo. j. Item non obstat dicta. l. que loquitur in accessione vsurarum. et tamen non venit qꝛ ibi poterat solum peti ex stipulatione cõuentionali que erat stricti iuris: secus in iudicijs bone fidei. & secus in stricti iuris arbitrarijs vt est rei vendicatio. d. l. non solum. & secus in stipulationibus pretorijs vt hic. Tu adde quod verior videtur prima opi. per istum tex. a sensu contrario. et per dictam. l. atheius. in fi. que loquitur in remedio pretorio. Nec videtur bona responsio quod ibi loquatur in penitus separatis: quia hic etiam damnum contingens post litem contesta. erat separatum: vel esse poterat a dãno dato ante. ¶ Item non obstat. d. l. non solum. quia ibi ideo habetur ratio eius damni contingentis post litem contestatam: quia illud veniebat ex natura actionis principaliter intentate ad rem ipsam cum natura rei vendicationis sit quod in eadem causa debeat res restitui. l. si post acceptum. cum seq. s. de rei vendi. que ratio hic cessat: quia principaliter petebatur dãnum iam datum. ideo videtur quod non possit se intromittere iudex de damno contingente post contestationem: sicut nec se intromittat de vsuris. in dicta. l. j. Et hanc opinionem videtur etiam ipse idem Barto. voluisse in dicta. l. j. videlicet quod in casu dicti. §. iudex non se intromittat de damno contingẽte post contestationem. & sic sibi in hoc videtur sibi fuisse contrarius. An autem si quis petierit sibi resarciri damnũ iam datum ante libellum iudex debeat habere rationem damni contingentis postea: ante tamen contestationem videtur quod sic per istum text. dum dicit omne quod quandoq̃ indistincte. Et hoc tenuit hic Ang. ex eo: quia ista actio est peremptoria: alias esset secus. argumen. l. non potest. de iudi. Sed forte posset dici quod text. iste debeat intelligi quandocũq̃ expresse damnum quod postea contingit fuit petitum. Et per predicta dixit hic Ange. tex. debere intelligi quod non fuerit actum contra emptorem sed contra alienantem: quia contra emptorem ex cautione agi non posset cum ipse non cauerit. Item si esset actum hypothecaria vel condictione ex. l. predicta. ff. de preto. pig. in neutra earũ haberetur consideratio ipsius damni. de quo loquitur tex. iste secundũ eum. Sed certe imo posset haberi dicta consideratio si esset contumax in reddendo. argumen. nota. l. q restituere. s. de rei vẽdicatio. ¶ Et ex predictis etiam no. limitationem ad. l. si cum venditor. s. de euic. que dicit per hypothecariam aduocari possessionem. Nam illa procedit in hypothecaria conuentionali sed in hypothecaria pretoria sola detentatio aduocatur cum illa sola esset penes creditorem.
5 ¶ † Ultimo per istum text. dicit hic Ange. quod passus missionem ex primo decreto alienare potest ipsum pignus pretorium non obstante immissione: quia res est effecta litigiosa. Et hoc dicit se de facto vidisse multoties in dubio reuocatum.

Summarium.

1 ☞ Damnum debet attendi contingens vitio operis vel soli.
2 Damnum iure publico contingens non est attendendum.
3 Usucapionem contra se inceptam non interrumpit qui sibi de damno infecto caueri petit.
4 Proprietarius fructuario de ediũ vitio in quibus habeĩ vsufructus cauere non tenetur.
5 Inquilino quando caueri debeat de damno infecto.
6 Superficiario quare caueatur & quando.
7 Stipulatio edes presentes respicit in dubio.
8 Dispositio futura non concernit in dubio.
9 Procurator ad omnes causas constitutus an censeatur ad futuras constitutus.

Exemptio

10 Exemptio que monasterio et eius capellis conceditur ad capellas postea constructas non trahitur.
11 Executio actus finiti censetur ad principium trahi.
12 Testes infra terminum datum ad probandum iurare an sit sufficiens.
13 Testis qui iurauit die iuridica examinari potest die feriata.
14 Negligentia quando sit in iudice presumenda.
15 Immisso ex primo et secūdo decreto per actionem in factum succurritur.
16 Damnum vitanti magis fauetur quam lucrum querenti.
17 Utilis quando sine cessione transeat.

Damni infecti. Etiam is cuius periculo res est petit sibi de dāno infecto caueri licet non sit dominus: nō tamen habetur consideratio damni iure publico contingentis
1 sed solum vitio soli vel operis. hoc dicit. ¶ † Nota ex text. primo quod habetur cōsideratio damni: demum si contingat vitio soli vel operis: intellige interueniente aliqua culpa promissoris saltim leuissima: vt quia non refecit solum vel edificium ruinosum alias non teneret promissor si in nulla penitus culpa esset. l. flu-
2 minum. §. hec stipulatio. ff. eo. ¶ † Item no. quod nō habetur ratio damni iure publico contingentis. Et sic facit fm Ang. quod si inter fratres diuidentes sit actum quod nullus possit petere aliquid ab altero in portione alterius ratione iuris competētis vel competituri. si tamen vnus cadit a iure suo: quia forte monitus infra annum non implet voluntatem defuncti iuxta auth. hoc amplius. C. de fideicō. poterit alter frater partem illam aduocare non obstante hac conuentione: quia ad hoc non videtur trahi cum iure publico hoc contingat. Et ita dicit Bar. ipso audiente ad hoc allegasse istum tex. demum remittit ad no. in. l. qui rome. §. duo fratres. ff. de verbo. obli. ¶ Item no. quod ille cuius periculo est res potest petere sibi caueri de dam. infec. quod est verū quādo est eius periculo ratione iuris quod habet in re. l. qui de creditore. et. l. hoc amplius. §. penul. s. eo. Sed si ratiōe iuris personalis tantum dic idem si aliter pro illo damno contra neminē sibi esset succursum: vt. ff. ea. l. §. emptor. versi. quid fiat. secundum communem intellectum: al's secus. Et secundum predicta debet
3 intelligi glo. in verbo periculo. ¶ † Ultimo no. quod qui petit sibi de damno infecto caueri non interrūpit vsucapionem seu prescriptionem incohatam contra se.

Et cuius. Ordinarium auxilium cum extraordinario non concurrit nisi per extraordinarium plenius subueniatur. hoc dicit. cum. l. inter fructuarium. ff. e. vel sic. Inter fructuarium et proprietarium non habet locū cautio dāni infecti vbicūque alteri cōtra alterum aduersus damnum quod
4 timetur potest succurri. hoc dicit. ¶ † Nota quod fructuario non debet caueri per proprietarium de vitio edium in quibus habetur vsusfructus: siue timeatur damnum dari de ipsa domo vsufructuaria in ipsam eādem: siue de ipsa domo fructuaria in aliā domum propriam ipsius fructuarij. Et ratio est: quia alio remedio potest sibi esse consultum: videlicet per viam refectionis. et ex hoc sequitur a contrario sensu quod si per viam refectionis non posset sibi esse consultum: vt quia non posset refici nisi domus totaliter deponatur quo casu extingueretur vsusfructus. et sic non posset sibi esse consultum tunc posset petere sibi caueri. et hoc etiā tenet hic Barto. et Ang. ¶ Item no. quod istud remedium cau-
5 tionis est remedium subsidiarium de quo hic in glo. ¶ † Ultimo nota quod inquilino debet caueri de damno infecto si timeatur de domo conducta damnum ad domum propriam ipsius inquilini: secus si timeatur damnum de ipsa domo conducta in ipsam eandem domum: vel si timeatur damnum de alia domo domini in ipsam domum cōductam. l. qui bona. §. de illo. s. eo. et. l. inquilino. cum ibi no. s. eo. et ratio diuersitatis est: quia in primo casu non potest esse cōsultum inquilino per remedium migrandi seu discedendi de domo: sed secus in alijs casibus. ¶ In gloss. super ver. edium. ibi: sed de vitio soli. Sic hec differentia respicit communem differentiam facti: quia quando vitium est in solo nō potest communiter refici nisi totum deponatur: quo casu perderet vsusfructus per. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verbo. oblig. Sed vbi timetur vitium edificij cōmuniter potest reparari absque eo quod totum deponatur. et ex hoc infertur quod vbicunque non posset vsufructuarius reparare nisi totum deponatur licet esset vitium edificij deberet sibi caueri a proprietario: quia nō pōt tunc fructuarius per refectionem sibi consulere ex quo reficiēdo extingueretur vsusfructus. et similiter videretur quod si posset refici absque eo quod deponatur totum licet esset vitium soli non caueretur sibi a proprietario. de quo plenius hic per Barto. qui prosequitur quid iuris si vsufructuarius petit sibi caueri a domino propter dānum quod timeatur de ipsa ede fructuaria in ipsam edem vel de ipsa ede fructuaria in aliam propriā fructuarij: vel de alia propria domini in ipsam fructuariam. et sic prosequitur similiter econtra si proprietarius petat sibi caueri propter damnum quod timetur de re fructuaria in ipsam edem fructuariam vel aliam propriam domini: vel de alia propria domini fructuarij in ipsam edem fructuariam de quo hic per eum. ¶ In glo. super verbo sed si alias ibi: alij habent. hec vera: quia idem indicatur: siue fructuarius petat sibi caueri de damno quod timet dari ab ede fructuaria in ipsam edem: siue ab ipsa ede fructuaria in aliam propriam fructuarij. ¶ In glo. super verbo quia reficienti. ibi: alij dicunt. hec communiter tenetur vt sic refectio modice expense ex toto spectet ad fructuarium. Sed refectio magne spectat ad ipsum quo ad onus et refectionem quando est magna repetit a domino secundum glo. et vt sequitur in glos. habet locum actio negotiorum gestorum quam reprobat Barto. ex quo ex necessitate habet illam facere. sed salua eam quia non dabitur directa sed vt lis per no. in. l. curatoris. C. de nego. gest.

Et qui con. Inter superficiarium et habentem directum dominium non habet locum cautio damni infecti nisi eo casu quo per eam plenius succurritur quam per remedium ordinarium. hoc dicit. Et tene tertiam lecturā in verbo plus autem. videlicet quod veniat determinatiue ad precedentia et non correctiue: quia in stipulatione damni infecti venit culpa leuissima: sed in actione ex conducto venit solum culpa leuis. et sic si non reficeret cadit in culpam leuissimam: et tunc propter istū casum est necessaria stipulatio damni infecti. ¶ In text. ibi: culpam. scilicet leuem. ¶ In tex. ibi: plus autem. scilicet quia venit culpa leuissima. ¶ In tex. ibi: in tantum. scilicet contingēs culpa leuissima in non prouidendo per no. in. l. fluminum. §. hec
6 stipulatio. ff. eodem. ¶ † Nota quod superficiario cauetur saltem quando timetur damnum propter vitium sibi interueniente culpa leuissima: secus tamen in inquilino cui indistincte non cauetur per. l. qui bona. §. de illo. s. eodem. Ratio quia inquilino potest esse consultum in migrando seu discedendo: sed huic superficiario non esset consultum de superficie discedendo.

Si is qui. Stipulatio damni infecti simpliciter interposita non porrigitur ad alias partes eiusdem rei vel ad alias res que postea obuenerunt: sed bene porrigitur ad res mobiles in eadem domo postea inclusas. hoc dicit.
7 ¶ † Nota quod stipulatio in dubio respicit edes presentes. trahitur tamē ad res mobiles et postea in domum inductas: et que
8 sit ratio tangitur hic in glossa fina. ¶ † Item nota quod in dubio dispositio non concernit futura. et sic facit ad ea que tanguntur hic in glossa. ¶ In glossa super verbo augeri. ibi: et est incisa. de ista questione tetigit etiam glossa sequens: sed latius per glos. in. l. obligationū fere. §. placet. ff. de actionibus et obligationibus vbi glo. posuit duas solutiōes quas poteris per te simul iūgere. ¶ In eadem glossa vbi teneatur ipsum defendere etc. pondera quia forte glossa voluit loqui quando procurator constitutus in vna causa agit pro domino qui teneretur defendere dominum in causa reconuentionis et de hoc cauere. l. seruum quoque. §. fina. supra de procurato. et sic etiam loquitur glossa in. l. omnium. s.
9 de procura. † Si autem aliquis esset constitutus procurator a titio ad omnes causas ipsius titij: an tunc videatur constitutus ad futuras lites. Specu. tenuit quod sic in titulo de procura. §. ratione autem forme. versi. sed quid si procuratorio. sed Barto. tenuit hic contrarium per. l. qui habet. in fine. infra de tute. Et respondet ad iura allegata per Specul. quod limitat esse verum nisi essent cause cōnexe alias dependentes a presentibus per no. in dicta. l. qui habet. Tu adde quod domini de rota in nouis decisionibus conclusione. clxvij. et conclusione. ccccxxvij. tenuerunt opinio: Specu. non facta aliqua mentione de opinio. Barto. sed Joannes andreas in addi. Specul. super dicto versi. sed quid si procuratorio. in effectu tenet opinionē Bart. quam fuit originaliter licet non faciat mentionem de ipso Barto. et forte hec opinio verior de iure per rationes allegatas per Barto. et quia domini de rota non allegant aliud vltra leges Specul. nec viderunt additiones Joan. andree. Si tamen velles tenere opinio. Specu. posses dicere quod hic agitur de modico preiudicio ex eo quia procuratori debetur salarium ratione sui officij. l. salarium. s. mandati. et quia ex quo ad tale officium est deputatus posset interdum ex causa cogi ad illud si forte alias quis commode non reperiret procuratorem. facit quod notat in simili in. l. prouidendum. C. de postulan. et. l. j. §. j. ff. fur. aduersus nau. ¶ In glo. super verbo pmissionis. ibi: transit. tamen subaudi mediante cessione: vt etiam tangit tertia glo. ¶ In eadem glo. ibi: cum pluribus personis. subaudi. et est hic argumen. quod non. et videtur verum: ex quo limitata fuit obligatio et facta sub terminis specificis et certis. Sed si esset facta sub nomine collectiuo puta quod promisisset eum recipere cum familia sua et tempore promissionis habuisset quinque in familia: et postea fuisset aucta: an teneatur oēs recipere. recurre ad ea que habentur in simili in. c. quanto. extra de censi. nam videtur qō sic: dummodo nō sit aucta in nimis magno excessu: vt ibi patet. ¶ In glos. super verbo ex stipulatione.

ibi.§.gaius.Sol.qđ ibi verba testatoris non erant apta importare illud de quo queritur hic secus.¶ In eadem glo.in fin.⁊ sic videtur hec glo.approbare vltimam solutionem precedentis gl. ⁊ illa communiter tenetur quia propter ius personale ad rem re
10 gulariter non prestatur cautio:vt.j.§.proximo.¶†Extra glo.inducitur textus ad questionem de exemptione concessa monasterio ⁊ eius capellis:vt non extendatur ad capellas postea cōstructas ⁊ quesitas.de quo hic per Barto.⁊ adde quod de hoc tetigit glo.in.c.cum capella.extra de priuile.⁊ ibi per Joā.an. super ea.Item inducitur ad questionem de priuilegio exemptionis super decimis vel collectis non soluendis vt nō porrigatur ad predia postea quesita.de quo in.c.quia circa. extra de priuile. Sed aduerte quia ibi loquitur quando agitur de priuilegio concernente preiudicium tantum cōcedentis.quo casu fit lata interpretatio:vt in.c.causam q̄.extra de rescriptis.⁊.c.olim.extra de verbo.signi.⁊.ff̄.de consti.prin.l.beneficia.Sed vbi concederetur beneficium per papam super decimis non soluendis ad preiudiciū parochialis ecclesie non probat illa decretalis quod comprehendantur futura.satis tamen puto idem per.c.ex parte.iūcto.c.penul.extra de decimis.vbi patet quod priuilegium concessum certis religiosis super decimis laborum suorum non soluendis cōprehendat etiam futura nisi fuisset prouisio facta per.d.c. penul. ¶Et predicta etiam faciunt ad priuilegium[a] datum ciuitati bononie ⁊ suo districtui porrigatur ad districtū postea auctum. de quo per Gul.de cu.⁊ Bart.in.l.si conuenerit.la.ij.ff̄. de pignora. actio.Et facit etiam ad predicta quod no.Barto.in.l.inter stipulantem.§.sacram.j.de verbo.obliga.⁊ quod no.Inn.in.c. qui ex iniuncto.de verbo.signi.⁊ quod habetur in regula priuilegia.de regu.iur.lib.vj.⁊.j.de lega.iij.l.pater filium.§.tusculano.

a ¶ Priuilegium. Adde Jo.an.in ti. de cēss.§.nūc dicēdum. in addi.ad specu.⁊ est arg. in.l.q filiab⁹ de testa. tut. late p Bal. cōsil. cxxxvj. lib.v.et per Bar.hic.

Emptor. Stipulatio emptoris porrigitur ad damnū post traditionem contingens:nō ante nisi cōtra venditorem sibi non posset esse consultum stipulatio vero vēditoris porrigitur ad omne tempus.sed si stipuletur vterq̄ stipulatio venditoris tempore traditionis finitur:⁊ stipulatio venditoris tunc sumit effectum.hoc dicit.Et diuiditur in tres partes principales:quia in prima loquitur vbi stipulatus est solus emptor.in secunda quando solus venditor.in tertia quando vterq̄ secunda ibi:venditorem.tertia ibi:quod tunc.Secunda subdiuiditur:quia primo loquitur quando vēditori potest imputari negligentia cur cautionem non exegit.Secundo quando nō potest ei aliquid imputari.Tertio redit ad primum qñ pōt ei aliquid imputari.scđa ibi:sȝ qđ fiet.tertia ibi sȝ nihil. Et sic patet qđ iste ver.sed nihil.dȝ iungi ante versi.sȝ quid. ¶In tex.ibi:reuoluit. id est aget emptor pro vtroq̄ tempore ea ratiōe que sequitur ꝑm Barto.¶Not.quod habens solum actionem personalē ad rem non potest stipulari pro illo tempore pro quo solam habet actionem personalem nisi in subsidium quando aliter sibi non posset esse consultum.¶In glo.super verbo emptor.ibi:promisisti.melius diceret promissum fuit:vt patet ex tenore litere.¶In glo.super verbo sed nihil.ibi secundum Hug.hec communiter tenetur reiecta tertia que potest colligi ex eo quod subdit gl.in ver. quia forte.quia solum attendi debet an possit succurri emptori vel nō per rationem huius litere.¶In eadem glo.ibi:tantum videtur stipulari.hoc verum regulariter.Sed fallit quando emptor stipularetur eo casu quo non posset sibi aliter esse consultum: quia tunc videtur stipulatus pro vtroq̄ tempore.Et ita sentit glo .ff̄. in ver.stipulatus fuerit.⁊ glos.j.eo.l.cum emptor. Et secundum hoc etiam intellige glo.magnam.j.eo.¶In glo.super verbo q̄ scienter.in fine.Sed illud est propter conuentionem partium. et idem etiam esset hic si hoc voluissent partes.l.damni.§. cum parietem.j.eo.

Sabini. Quando finis habet necessariam consequentiam ad principium inspicimus principium ⁊
11 non finem.hoc dicit.¶†Nota quod executio actus iam finiti et consummati adeo trahitur ad principium quod non videt̄ inducere nouum actum.Et propter hoc alibi deciditur quod si minor adiuit hereditatem.⁊ maior factus exegit a debitoribus hereditarijs in omnibus possit petere restitut.in integ.vt est casus singularis in.l.iij.§.seio.ff̄.de minoribus.¶In glo.super verbo accepit.ibi argumentum contra.Solu.quod ibi dies fuit adiecta ad differendam obligationem:hic ad limitandam.¶Extra glo.inducitur text.iste ad multas questiones de quibus hic per Barto.⁊ adde dictis eius primo inquātum tangit an si quis sit vulneratus mortifere extante statuto quod si quis habuerit pacem mitius puniatur pro homicidio.An si facta sit pax sup vulnere ⁊ secuta postea sit mors an illa pax ꝓficiat vt mitius puniatur q̄ꝫ pena decapitationis.nam licet ipse decidat quod sufficiat si pax fuit facta super vulnere ⁊ omni eo quod sequi potest ex vulnere:tamē non decidit clare.Quid si simpliciter facta fuit super vulnere.Potes dicere quod si non constabat vulnus esse mortale non sufficiat talis pax propter ea que ipse tangit de pace super iniuria.Sed si constaret vulnus esse mortale: tunc si essemus in terminis iuris cōmunis in quibus quis venit puniendus tanq̄ꝫ homicida licet adhuc non sit secuta mors stante statuto super pace in forma predicta.forte sufficiet talis pax super dicto vulnere quod cōstabat esse mortale:⁊ sic cū vulnus se habeat vt genus ad duas species:videlicet mortale ⁊ non mortale.videtur quod super qualibet specie tanq̄ꝫ contenta sub genere videatur facta pax. facit quod habetur in.l.si duo.§.idem iulianus.de iureiuran.sed si ex forma statuti quis pro homicidio non debet decapitari nisi actualiter sit secuta mors non sufficeret pax habita super vulnere ab ipso vulnerato.⁊ sic potest intelligi quod no.in Spe.in tit. de accusa.§.j.ver.sed pone.¶Item adde secundo inquātum cōcludit quod si statutum dicat quod si pax habeatur ab herede occisi mitius puniatur occisor quod non sufficiat habere pacem a defuncto mortifere vulnerato.nam Bal.tenuit cōtrarium in.l. ij.C.de libe.⁊ eorum liber.ex eo:quia si sufficit pax habita ab herede representante personam defuncti:multofortius debet sufficere si habetur ab ipsa persona representata.⁊ q̄ heres cogitur habere ratum factum defuncti.facit.l.iij.ff̄. de seruis expor.⁊ respondet ad.l.j.C.de vsufru.cū similibus.quod ibi prestatur cautio heredi non vt persone representanti defunctum sȝ vt cuilibet proprietario.sed plus placet opi.Barto.quia inquantum statutum alterat penam iuris communis propter pacem exorbitat a iure communi:vt patet ex notatis per glo.in.l.diuus.j.ad silleianum.⁊.l.iuris gentium.§.si paciscar.ff̄.de pac. ⁊ ideo etiam stricte intelligendum.facit.l.si vero.§.de viro.ff̄.solu.mat.⁊ pro hoc etiam facit:quia vt tetigit idem Bart.non videtur eadem ratio in pace habenda ab herede que a defuncto prout docet experientia mortifere vulneratus si requiratur de facili facit pacem vt sic altissimus concedat veniam:sed non sic contingat in herede de facili.⁊ per hoc non obstant rationes Bal.quia procedunt in nō
12 exorbitantibus.⁊ vbi nō est eadem ratio. ¶†Vltimo in his adde que tangit circa questionem illam quodidianam:an si datur terminus ad probandum sufficiat iurare testes infra terminum licet postea examinentur.nam adde primo inquantum dicit qđ si est datus terminus ad producendū testes sufficiat ipsos iurasse infra terminum.⁊ hoc voluit Specu.in titu.de testi.§. qualiter. ver.his quoq̄.et idem domini de rota in suis decisionibus nouis conclusione.lxxij.et per hoc etiam dicit Joan.calde. in quodam suo consilio quod si statuto cauetur quod infra certum terminum debeant produci testes:alias non possunt produci quod sufficiet testes iurasse infra terminum:quia statutum debet intelligi quando ex toto noua fieret productio non quando completur iam incohata.¶Item adde secūdo quod si datur terminus ad probandum: an sufficiat tunc iurasse infra terminum. nam Barto.tenuit quod non.⁊ idem Specu.in loco preallega.⁊ videtur esse communis opinio.licet Jaco.butri.contra. et Dy. idem videtur voluisse quod Butri.vt refert Joan.an.super dicto verbis quoq̄.sed Joan.and.finaliter tenet quod non sufficiat iurasse infra terminum:saluo nisi facto iudicis vel partis aduerse nō fuisset impeditus facere examinari.Et sentit etiā ibi quod si datus esset terminus ad probandum ⁊ probatum habēdum quod tunc cessaret questio quasi tunc videatur de mente statuentis terminum:quod etiam examinati debeant esse infra terminum.
13 ¶†An autem si testis iurauit die iuridica possit examinari die feriata:⁊ communiter tenetur quod sic:vt est glo.nota.in clemē. prima de officio delegati.quod intelligo dummodo examinatio fiat infra terminum per predicta. De publicatione autem quia illa detegit solum quod est factum cōiter tenet̄ quod etiam post terminum fieri potest.de quo in Specu.in titu.de dila.§.j. versi. quid si.et de materia etiam per Joan.an.post Archi.in.c.pⁱᵃ.de
14 exceptio.lib.vj.in verbo octo dierum.¶†Vltimo signanter no. quod non presumitur negligētia in iudice nisi appareat partem ipsum requisiuisse ⁊ protestasse:vt hic tetigit Barto.circa finem. allegat.l.j.C.de suscep.⁊ archa.et.l.placuit.de col.fu. pa.lib.x.Et pro hoc etiam facit quia in dubio presumendum est pro iudice.l. j.in princip.C.de offic.iudi.⁊ facit quod habetur in.c. in presentia.extra de renun.Et adde quod not.Bart.in.l.j.⁊.iij.C.de statu.et imagi.

Si vicinas. Habentes edes vicinas ruinosas possunt inuicem petere sibi caueri de damno infecto.hoc dicit.¶Nota quod dixi in summario.Et aduerte quia videtur procedere respectu primi decreti.sed postquam deuentum esset ad secundum decretum per vnum cum esset effectus dominus ambarum videtur extingui effectus primi decreti pro alijs interpositi.Et sic erit opus preoccupationi hoc ca respectu secundi decreti.

Si pupillus. Pupillus doli capax si prohibuit iussum immitti conuenitur actione in factum ex hoc edicto.hoc dicit.

Si mandato. Mandans ꝓhiberi iussum immitti in possessionem tenetur actiōe in factum ex hoc edicto.hoc dicit.

Non solū

a **Non solum.** a Contra prohibentē immitti aut pro-
hibentem possidere competit actio in
factum ex hoc edicto. ⁊ similiter deiecto competit actio in factū
ex hoc edito. ⁊ interdictum vnde vi vel publiciana. si tamen est
15 actum vuo remedio alio agi non potest. h. d. ¶ † No. qđ nō solū
subuenitur ei qui immissus est ex primo decreto sed etiam ei qui
immissus est ex secundo per actionem in factū ex hoc edicto. Et
videtur speciale eo casu quo interpositum est secundum decretū
⁊ facta excutio. nam alias post factam excutionem non consue
nit officium pretoris se interponere. l. a diuo pio. §. si post adi
tam. j. de re iudi. Et ideo si res aliqua sit adiudicata ex secūdo de
creto pro debito personali ⁊ habita possessiōe si postea expellitur
non poterit implorare officium iudicis vt eum tueatur in posses
sione sed agere debebit interdicto. facit quod no. in. c. querenti.
extra de offi. dele. ⁊ quod habetur in. c. commissa. extra de elec. in
vj. Et sic videtur quod delegatus principis postquā fecit execu-
tionem sue sententie non habeat vlterius se intromittere. quod
intellige nisi forte esset adiecta clausula qđ inducat in possessio-
nem ⁊ tueatur inductum. Nam tunc saltem si post executionem
factam incōtinenti fiat molestia poterit se intromittere. de quo
dicendum vt in dictis iuribus. ¶ Item no. qđ actio in factū ex
hoc edicto non concurrit cum alia actione ordinaria: secus in
officio iudicis quo petitur cautio: q2 illud excluditur remedio
ordinario etiam si competat contra diuersam personā si habeat
16 originē ab actu voluntario. s. eo. l. emptor. ¶ † Item no. qđ ma-
gis succurritur tractanti de damno quā tractāti de lucro. facit
l. fi. §. licentia. C. de iure delibe.

b **Si procurator.** b Ex stipulatione pro procurato-
re recepta absq3 cessione causa co-
17 gnita actio domino datur. h. d. ¶ † Not. ẜm vnā lec. qđ vbicūq3
in stipulatione alterius necessaria est cessio transit vtilis sine ces
sione si copia illius haberi nō potest. vt est hic casus not. ⁊ singu
laris. satis tamen facit qđ habetur in. l. j. C. de acti. ⁊ obli. ⁊. l. j. de
instito. ⁊ secundum hoc patet in quo versetur cause cognitio. ver
satur tñ ⁊ in alio ẜm alium intellectū: an ꝓcurator sit stipulatus
dño absenti: q2 stipulatio esset nulla: an vero stipuletur noīe dñi
quo casu quereẜ vtilis sine cessione si dñs fuisset presens: vel si nō
habeatur copia ꝓcuratoris: vt dixi. ¶ In gloss. si. ibi: speciale in
pretorijs. hoc nō est simpliciter verū qđ in oībus p̄torijs indistin
cte q̄ratur actio sine cessione: sed solū in certis casib9 inter quos
est vnus scilicet quando iudicium interponitur vel presente do-
mino vel si non possit haberi copia procuratoris qui cedat. ⁊ de
ista materia dic in. l. stipulatio ista. §. si quis insulam. j. de ver-
borum obliga.

Summarium.

1 ☞ Decretum secundum ex causa damni infecti etiam contra
non latitantem potest interponi.
2 Vasallus feudo iure ipso nō priuatur sed sententia requiritur.
3 Iudex sua sententia non priuat tertium possessione sua.

Eorum. Absentibus ex causa ꝓbabili ⁊ neces-
saria cōtra quos ex causa dāni infecti
secundum decretum est interpositum subuenitur per
restitutionem in integ. vt possit cauendo possessionē
1 recuperare. h. d. ¶ † Not. ad secundum decretū potest deueniri
ex causa dāni infecti etiā cōtra nō latitantē. de quo in. §. iul. ⁊. §.
⁊. si forte. in. l. si finita. s. e. ¶ Extra glo. tetigit hic Ang. qualiter
interponatur primum ⁊ secundum decretum contra vsufructua
rium emphiteotam ⁊ feudatarium. Et quid si tales committāt
delictum propter qđ bona veniant publicanda. de quo per bar.
in. l. si finita. §. si de vectigalibus. cuius dicta in effectu sequiẜ sal
uo eo quod. j. dicā. Nam aduerte primo inquātum dicit qđ vbi
est facta immissio contra vasallum ex secundo decreto quod tūc
q2 commoditas ipsius feudi est penes immissum quod ipse im-
missus prestabit seruitium domino non vt vasallus ex quo ius
feudi non est translatum in eum: nec obligatio personalis vasal
li afficiat eum sed ex naturali equitate vt sic eum sequantur in-
commoda quem sequuntur emolumenta. j. de regu. iur. l. secun-
dum naturam. ⁊. c. qui sentit. de reg. iur. li. vj. Sed forte est veri9
quod dixi in. d. §. si de vectigalib9. qđ vasallus ipse remanet obli
gatus ex quo fuit in culpa nō ꝓuidēdo ne res deueniret ad istū.
Et ex hoc etiam patet quid dicendum de emphiteota. Itē ad-
uerte q2 concludit hic Ange. circa intellectum. l. si quis in tantā
C. vnde vi. quod si vsufructuarius autoritate propria occupet
vsumfructum rei existentis penes tertium applicabitur commo
ditas vsusfructus per sententiam illi violentiam passo duratu-
ram vsq3 ad vitam fructuarij. arg. l. necessario. de peri. ⁊ cōmo.
rei ven. non autem applicabitur domino proprietatis; licet glo.
aliter sentiat in dicta. l. si quis in tantam. ⁊ per hoc videreẜ idez
dicendum in vasallo inuadente rem feudalem vt commoditas
debeat applicari violentiam passo duratura vsq3 ad vitam va
salli: nō autem transeat ad dominū vel agnatos: licet bar. sense-
rit cōtrarium in. d. §. si de vectigalibus. nec ob. iura allegata ibi
per Bar. q2 loquuntur quando propter delictum alias consue-
uerat fieri publicatio bonoruz quo casu in feudo seruatur quod
dicit Bar. in prealleg. §. sed in casu nostro propter delictum nō
veniebant bona publicanda sed applicare debeat ius violenti
2 ipsi passo violentiam. Item aduerte q2 dixit hic Ange. † quod
vbi priuatur vasallus feudo hoc fit per sententiam non ipso iu-
re. Sed forte hoc debet intelligi quando est tale delictum quod
non inducit ipso iure priuationem. alias secus per nota. in auẜ.
de incest. nup. in prin. col. iij. ⁊. j. de iur. fis. l. imperator. dixit etiaz
quod eo casu quo propter delictum transit ad agnatos: nō solū
transibit vsq3 ad quartum gradum sed etiaz in infinitum. alleg.
3 notata in. c. si vasallus culpam. si de feu. fue. contro. ¶ † Ultimo
etiam dicit quod iudex nunq̄ per suam sententiam videtur vel
le priuare tertium possessione sua. alleg. no. per Inno. in. c. quo-
niam frequenter. §. in alijs. vt lite nō contest. ⁊ facit qđ no. Bar.
in. l. j. C. vbi in rem actio.

Siue edi. Cautio damni infecti exigitur cum timetur
damnum ex vitio operis aut soli rusti. vel vr
bani publici vel priuati aliter tamen ⁊ aliter. h. d. cum glo.

Summarium.

1 ☞ Fructuarius cautionem damni infecti petere potest de vi-
tio soli.
2 Proprietarius non cauet fructuario de edificij vitio.
3 Cautio damni infecti subsidiaria est.

Inter fructuarium. Summata fuit cum le-
1 ge damni. §. ei cuius. s. eo. Uel sic. † Fructuarius pōt
petere a proprietario cautionem damni infecti de vi
tio soli ⁊ proprietarius a fructuario de vitio operis a fructua-
rio facti de ruina autem totarum ediuz in quibus consistit vsus-
fructus vnus ab alio nō petit cautionem: quia alia via cuilibet
2 est consultum. hoc dicit. ¶ † Not. quod fructuario non cauetur a
proprietario de vitio edificij nec consequenter totalium edium
sed de vitio soli sic. Et de materia dic vt ibi plene per Barto. in
3 l. damni. §. ei cuius. s. eo. ¶ † Item no. quod cautio damni infe-
cti est subsidiaria.

Summarium.

1 ☞ Filiusfamilias cautionem petere potest ob periculum rerū
peculiarium.
2 Filiusfamilias pro re peculiari in iudicio stare potest.
3 Inquilinus noīe edium conductarum cautionem petere debet.
4 Peculium castrense an debeat publicari ob delictum filij.

Si filiusfami. Si in rebus peculiaribus damnum timetur pater et
filius in possessionem mittuntur: sed si in domib9 cō-
ductis damnum timetur solus filius in possessionem
mittitur si ad eum solum spectat periculum. h. d. scdm Barto. ⁊
Ang. Et sic sunt due partes: q2 primo loquitur quādo timetur
damnum in rebus peculiaribus ꝯde vel in domo vel in rebus
peculiaribus. secundo quando solum in domibus. secunda ibi:
nisi. ⁊ secundum hūc intellectum intellige quod in illo ver. nisi.
fuit appositum pactum quod filius qui domum conduxerat so-
lus subiret periculum: ⁊ contra patrem nullus possit haberi re
cursus ⁊ in illis domibus cōductis tantum timebatur periculū
1 non autem non autē in aliquibus rebus peculiaribus. ¶ † Not.
quod filiusfamilias etiam propter periculum rerum peculia-
rium potest petere cautionem de damno infecto quod est cla-
rum si erat res peculij aduentitij. idem tamen et si profectitij
propter administrationem quam habet. et: quia in eis cen-
setur aliquale ius habere: hinc est quod si publicentur bona
patris non publicabitur peculium etiam profectitium. l. iij. §.
2 sed vtrum. s. de minoribus. ⁊ ibi casus singularis. ¶ † Item no.
qđ filiusfamilias potest esse in iudicio pro re peculiari. qđ vide-
retur verum patre absente per. l. si longius. §. j. s. de iudi. vel pa-
tre consentiēte. l. cum nō solū. §. necessitatē. C. de bo. que lib. ⁊ ibi
plene de materia. forte tamen potest dici qđ tacite intelligaẜ cō-
sentiente eo ipso qđ concedit sibi peculiū. et sic erit hic casus sin-
gularis qđ sine alio expresso consensu patris pro re peculiari po
terit esse in iudicio quando est pro re peculij profectitij. Et idem
videreẜ si esset peculij aduentitij ⁊ pater cōcessisset filio admini-
strationē per ea que tetigi in. l. si finita. §. si de vectigalibus. s. eo.
hoc tamen vltimum non videtur tutum; imo videtur qđ reqraẜ
consensus patris per dictum. §. necessitatem. nisi dicas qđ ibi lo-
quitur quando pater repudiauit vsumfructū: quo casu in signū
repudiationis requiritur vt ibi: hic autem quādo nō repudiat
sed retento iure suo administrationem concedit. Aduerte tamē
q2 tutius esset habere consensum patris ad opi. tollendas.
3 ¶ † Item no. quod ad inquilinum spectat petere cautionem de
dāno infecto nomine edium conductarū: alias esset in culpa. et

a ¶ Nō solū. Adde qđ iste. §. facit a contrario sēsu an missus in possessionez ex p̄io d̄creto habeat iter dictum de vi ⁊ vi ar. gl. ⁊ posteā. Bart. in. l. is cui. §. q̄ri pōt. s. vt in pos. lega.

b ¶ Si ꝓcurator. adde hic casuz singularez ẜm Bar. ꝙ vbi qs stipulaẜ alteri ⁊ ē necessaria cessio si cedēs ē absens trāsit vtilis sine cessiōe ad hoc not. in l. j. C. de ac. ⁊ obli. ⁊ in l. j. de instit. Bald. in rubrica extra de lit. ꝯtest.

teneretur domino rōne culpe.de quo hic tangitur in gl.fi.¶In glo.penul.ibi:nam si ad castrense.quare in castrensi non stipulatur pater cōsiderato qḋ non publicatur castrense publicatis bonis filij sed transit ad patrem.l.iij.C.de bo.dam.Et quare filius ꝑ peculio profectitio potest stipulari.dic quod ipse pater nullā habet administrationem in castrensi sed filius in profectitio sic de quo hic latius per Bar.¶In gl.fi.ibi:alij vt ro.hec cōmuniter non tenetur:quia omnino ratione iuris quod quis habet in re potest petere cautionem damni infecti licet contra tertium habeat recursum vt est videre in domino proprietario qui habet recursum aduersus fructuarium ⁊ tamē petere potest cautionē damni infecti:vt plene no.in.l.hoc amplius.§.si cum.l.seq.ṡ.eo.⁊.l.damni.§.j.ṡ.e.ideo prima lec.communiter tenetur:restringit tamen Bar.⁊ Ange.tex.in ver.nisi.vt tetigi post summariū quādo solū timet̄ de periculo ediū.⁊ hoc quia al's ſm eos pater posset stipulari ꝑpter periculū rerum peculiarium ꝫ filius suscepisset in se periculum domus.Sed certe hec lec.videtur violare literam que non videt̄ velle mutare casum in ver.nisi.sed ponere exceptionem a supradictis:⁊ exceptio debeat esse de contentis sub regula:vt not.in.l.j.ꝟ.de reg.iur.⁊ per Dy.super rub.de reg.iur.in.vj.vnde forte potest dici qḋ iste tex.prosequat̄ eundem casum etiam quādo timetur damnū in rebus peculiarib⁹ existentibus in domo:qꝛ non reperio qḋ principaliter propter res mobiles possit peti cautio damni infecti.facit.l.q bona.§.qui dāni ver.ceterorū.ṡ.eo sed accessorie si sint intra rem immobilē cuius occasione cautio petit̄.facit.l.damni.§.is qui vicinas.ṡ.eo.Et ideo si pater nō potest petere occasione domus in dicto ver.nisi non poterit etiam principaliter petere ꝑpter res peculiares ibi existentes sed solus filius qui tamen in effectu quereret ad vtilitatem patris:qꝛ quicqd querit filius querit patri ſm hec tempora.l.placet.ꝟ.de acqui.here.Et per hoc patet qḋ si interponet̄ scdm decretum ad instātiā filij hoc casu habebit administrationē sicut in re peculiari ex quo occasiōe rei peculiaris sed proprietas erit patris sicut ⁊ peculij ꝓfectitij etiam vsusfructus ꝫ aministratio
4 sit filij.†Extra glo.tetigit hic Ange.an si filiusfami.commiserit delictū ꝑpter qḋ cōsueuerunt bona publicari per hoc veniat publicandū peculiū castrense aduentitiū vel ꝓfectitiū de quo tetigit bart.in.l.si finita.§.si de vectigalibus.et licet Bar.ibi dicat ꝙ non publicabitur castrēse etiam hodie per.l.iij.C.de bo.dam.tū ipse tenet oppositū dicēs qḋ cū hodie filiusfami.habeat heredeꝫ ab intestato seu habere possit:vt in aut.de here.que ab intesta.§.j.collatione.ix.cessat ratio dicte.l.iij.Nam ideo non publicabatur olim quia filiusfamili.olim in castrensi non habebat heredem abintestato sed occupabat pater iure peculij.l.ij.ꝟ.de castren.pecu.Et pro hoc facit secundum eum:quia si non publicaretur castrense quod spectat ad filium quo ad plenam proprietatē ⁊ vsumfructum.ergo filiofami.condemnato poterit nil publicari quod videtur absurdum secundum eum.Nec obstat si dicatur quod filiusfa.olim habebat heredem in dote:vt habetur in.l.auus.ṡ.de iure do.allega.de pac.do.⁊ plene not.in.l.si post dotem.ꝟ.soluto matrimonio.⁊ tamen propter delictuꝫ filie non publicabitur dos ad preiudicium patris:vt nota.in autē.contra si filij.C.de repu.quia respondet quod ibi in omnem casum restituende dotis pater fuerat stipulatus sibi dotem reddi vel saltem de iure communi poterat in eum cōsolidari dos propter ius commune quod habet in actione de dote.l.ij.§.quod si in patris.ṡ.soluto matrimonio.sed in castrensi peculio pater non habebat aliquod ius nec erat peruenturum ad patrem contra voluntatem filij si voluisset de illo testari.facit.l.iij.ṡ.ad macedo.Et ideo concludit quod sicut confiscantur bona patrisfa.propter delictum ita confiscatur peculium castrense patrisfami.Et pro responsione Angeli ad dictam auten.contra si filij.bene facit quod not.gloss.licet non alleget in.l.si dotem.C.de iure do.licet gl.aliqualiter faciat contra in autē.de nup.§.est quoqꝫ colla.iiij.Sed tu tenere potes opi.Barto.primo quia illa.l.iij.non videtur correcta.ergo illi in dubio etiam hodie est standuꝫ l.precipimus.C.de appella.l.sancimus.C.testa.¶Item secundo quia ratio Ange.videtur friuola quia non videtur absonū quod damnato filiofami.nihil publicetur.Nam hoc tolerabatur expresse per dictam.l.iij.¶Item tertio licet filiusfami.possit habere heredem hodie abintestato in castrensi ⁊ in aduenticio peculio:non tamen sequitur per hoc quod debeat publicari peculium castrense:quia vidimus quod nec etiam publicatur peculium aduenticium:vt ipse idem Ange.fatetur ⁊ tenuit barto.in dicto.§.si d vectigalibus.licet in ipso peculio aduentitio habeat heredem.⁊ licet pinguius ius habeat filius in castrensi quam aduenticio:tamen non videtur ratio quare nuda proprietas remanente vsufructu patri non deberet publicari si publicaretur castrense.Preterea forte potest dici quod vbi filiusfamilias non testatur de castrensi tunc censetur vt peculium aduenticium etiam hodie per dictam.l.ij.de castren.pecu.que quantuꝫ ad hoc forte non est correcta veruntamen quia hodie habet heredem abintestato in aduenticio habebit etiā ⁊ in illo.⁊ in hoc bene correcta est illa.l.facit quod not.in simili in.l.neqꝫ enim.§.fina.cum sequen.ꝟ.de testamen.mili.In peculio autem profecticio concludit illud non publicari etiam si filius non habuisset a patre expressam voluntatem donandi ⁊ etiam publicandi.Naꝫ non publicaretur virtute potestatis donandi:quia non est donatio nec ex virtute potestatis dispensandi:qꝛ nō videt̄ cogitatū de delicto ne videatur dari materia delinquendi cōtra.l.conuenire.de pac.dota.⁊.l.iure gen.§.si paciscar.ṡ.de pac.de aduenticio tamen tene idem quod Bart.

Summarium.

1 ¶Proprietarius quando contra fructuarium agere possit.
2 Decretum primum qua forma interponatur.
3 Minima etiam curanda sunt.

Si proprietarius. Proprietario repromittenti de dāno infecto vel aliquid ex ea causa soluenti succurritur cōtra fructuariū vt pro rata vsusfructus contribuat si fructuario demum aliquid prestanti succurritur cōtra proprietarium vt pro rata proprietatis contribuat.hoc dicit.¶Et primo ponit vnum dictum bimembre scilicet qḋ proprietario succurratur contra fructuarium ⁊ econtra.Secundo ponit practicam primi dicti.Tertio practicam secundi dicti.secunda ibi et
1 si obtulerit.tertia ibi:idemqꝫ.¶†Nota qḋ proprietarius agit cōtra fructuarium nedum si aliquid prestiterit ex causa damni infecti sed etiam si solūmodo repromiserit.fructuari⁹ auteꝫ demū agit contra proprietarium si aliquid prestiterit.Et est ratio di-
2 uersitatis:vt dictum fuit in.l.quamuis.ṡ.eo.¶†Item not.formam interponendi primū decretum pro eo qui habet rem penes se:quia potest iudex iubere vt retineat.Et sic hoc casu non erit necessaria aliqua immissio in possessionem.de quo per bar.
3 hic ⁊ in.§.iul.¶†Item not.etiam de minimis curandū:de quo tangetur etiam cum gloss.¶In gloss.super verbo retinebit in fine.Sol.qḋ si socius ab initio non cedebat parti sue:ꝫ post edificium refectum cedere volebat quod nō permittitur ex quo ab initio vtilis fuit refectio quasi eius voluntate intelligatur refectum.hic a principio cedebat proprietarius scdm Ang.Vel dic melius qḋ si expediebat ⁊ vtile erat proprietario potius caueri non liberabitur tunc habendo pro derelicto.arg.l.si quis putās ad si.communi diui.secus si non erat expediens nec vtile domino cauere:quia tunc procedebat hec gloss.Nam videtur domin⁹ mandasse quod faciat ea que vtilia sunt iuxta not.in.l.j.ad fin.ṡ.ti.j.⁊.l.j.in fi.ṡ.vsufru.quemadmo.ca.Et ille text.in.§.idem respondit.inducitur notabiliter ad questionem de qua ibi ꝑ bart.⁊ ipsam tangit hic Ange.¶In glo.super verbo eadem:ibi sed argumentum contra.Solu.quod vbi agitur per remedium de iure speciali habetur ratio etiam modici damni.l.j.§.illud.ꝟ.de coniun.cum eman.li.eius.⁊ facit quod habetur in.§.gallinarū.insti.de re.di.fallit in.l.in rebus.§.possunt.ṡ.commo.⁊.l.omnino.ṡ.de impensis.in re.dota.fa.⁊ in.l.idem si seruo.de edi.edic.Et ratio patet in eis:quia compensari debet modica expensa cum seruitio recepto.Si autem agitur de remedio inducto contra ius cōmune vt est remediū resti.in inte.tunc non curatur de modico:vt in.l.scio.hic alle.Et idem ſm Ang.si agat̄ actiōe de iure cōi pretoria:sed famosa vt est actio de dolo:vt.l.si oleū.hic alle.Sed hoc vltimū non placet:qꝛ actio furti quandoqꝫ est pretoria:vt instit.de perpe.⁊ temp.act.§.j.⁊ famosa.l.nō potest.ꝟ.de fur.⁊ tamen datur etiā pro minimo:qꝛ pro vno ouo vt.d.§.gallinarū.ideo dic ad dictam.l.si oleū.qḋ ibi loquit̄ in actione de dolo que sapit quādam speciem resti.vt patet ex.l.j.ṡ.de dolo.⁊ tetigit hic Dy.⁊ de materia aliquid per gl.⁊ Jo.an.super ea in.c.qꝛ sepe.de elec.lib.vj.do.Jo.de Jmola.

Plautius. Non permittitur agere cōtra plures ⁊ ab vno petere cautionem vt a vero domino ⁊ ab alio satisdationeꝫ sub conditione nisi appareat.hoc dicit.

In stipulatione. In possessione totarū ediū fit missio nisi cautio insolidū prestetur.h.d.¶No.ꝙ insolidū debet caueri nec admittit̄ defensio pro pte ex causa damni infecti.qḋ est verū quando dom⁹ est vni⁹ dn̄i tantū ⁊ non sumus in casu.l.si finita.§.ex hoc edicto.secus qn̄ esset domus plurium dominorū.Et qꝛ secus tunc in seruo plurium dominorum quorū conuenitur ex causa noxali.l.si cum vna.ṡ.si ex noxa.cau.aga.tetigit Bar.in.l.supra iter.§.officiū.ꝟ.ti.j.qꝛ in cā damni infecti nihil est in obligatione ⁊ sic non posset deueniri ad incōueniens.l.in executione.§.pro parte.ꝟ.de verbo.obliga.que ratio cessat in causa noxali cum dānum sit in obligatione cum potestate dandi pro noxa.Contra illam tamen rationem fortiter facit quia illa concluderet qḋ etiam ante litem contesta.nō posset vnus dominorū serui ꝑ parte tm̄ sua cedere cuius tamen cōtrariū ē verū:vt i.l.si seru⁹ cōis.ṡ.de noxa.Potes ꝑ rn̄so cogitare.

Summarium.

Summarium.

1 Usus fluminis publici cōis est proprietas vero publica.
2 Opus in flumine publico autoritate publica fieri potest.
3 Successor tam particularis q̄ vniuersalis venit nomine successoris.
4 Stipulatio damni infecti super quo vitio debeat interponi.
5 Damnum cōtingens vitio accidentali venit in stipulatione dāni infecti.
6 Uentus ex diuina procedit violentia.
7 Damnum in arboribus contingens vi ventorum an veniat in stipulatione damni infecti.
8 Operari in suo cuilibet licet.
9 Damnum patitur lucrum iure seruitutis quesitum perdens.
10 Damnum fugienti plus fauetur q̄ lucrum pretendenti.
11 Lucrum non attenditur quod cum iactura aliena capitur.

Fluminum. De eo opere qd' fit ī flumine publico ad priuatam vtilitatem debet satisdari de vitio operis tantum. de eo vero quod ad publicam vtilitatem nō satisdatur ſʒ pro eo competens iudex aditur. h.d. ¶ Et diuidit in tres partes: qr primo loquitur quādo edificatur in publico ad priuatam vtilitatem. secundo quādo ad publicam. tertio declarat seu limitat secundum dictum. secunda ibi quid ergo. tertia ibi quod dictū. ¶ In tex. ibi priuatim. i. ad priuatam vtilitatem licet autoritate publica. ¶ In tex. ibi si publice. subaudi & ad publicam vtili-
1 tatem & in hoc differt a sequentibus. ¶ †Not. qd' vsus fluminū publicorū est cōmunis proprietas autem publica licet sec⁹ sit in littore maris: qr nedum cōmunis est vsus sed etiam ipsa proprietas & occupanti conceditur. Et per predicta potest inferri scōm Ang. ad questionem de duobus plaustris se inuicem obuiantibus: qr deferendum est ei qui primo intrauit per viam: qr licitum fuit sibi preoccupare vsum. si autem simul occurrerent tūc scōm eum gratificationi esset locus. intelligo qr superior possit gratificari: alias se inuicem impedirēt. facit quod habetur in. c. cum
2 autem. extra de iure pa. ¶ †Item not. quod licitū est in flumine publico facere opus publica autoritate. i. autoritate principis vel senatus. l. quominus. ī. de flumi. vel etiam autoritate populi per cuius territoriū flumen discurrit si modo populus ille habeat regalia vt que sint regalia. x. colla. in vsibus feudorum. & de materia plene per Barto. in. l. quominus. ī. de flumi. ¶ In glo. super verbo in his: ibi publica autoritate. subaudi ad vtilitatem priuatam. & hec est bona so. Sed gl. ī. in fi. ver. vel dic potest aliā que posset esse bona quādo nō legitime seu nō habita licentia legitime fieret ad publicam vtilitatem: de quo hic per bart. ¶ In eadem gl. ibi. i. publicū. hoc intelligit notabiliter Bar. quando opus quod fit in publico cooperit ab aqua: ſʒ si esset supra aquā esset ppriū facientis: per. l. penul. ad fi. ī. de acqui. re. domi. & per hoc dicit qd' clusa molendini que non cooperitur ab aqua erit propria de quo plene per eū in. d. l. quominus. nō est tamen sine scrupulo hoc dictū: quia illa. l. penul. nō videt precise pbare dictum bar. ¶ In glo. super verbo nemine in fi. Sol. qd' due negationes in dubio faciunt vnā affirmationem. fallit vbi resultaret absonus intellectus vel iuri contrarius: quia tunc vna abundat vt hic: tres autem negationes faciunt vnam affirmationem: quia prime due affirmant & tertia negat. l. j. cum sua glo. ī. de cadaueribus punitorum.

Adijcitur. In stipulatione damni infecti caute interiecta actiue & passiue heredum & successorum, etiam in rem mentio est habenda & damni contingentis vitio operis aut loci. & stipulatio simpliciter interposita nō cōmittitur pro damno quod cōtingit vitio naturali vel casu fortuito qui preuideri non potuit. secus si potuit preuideri nisi cadat in culpam talem pro qua competat directa actio legis aquil. h.d. vsq; ad. §. item videamus. ¶ In text. ibi: continentur. subaudi vt ex facto successorum tenear ego promittens & ex damno dato successori cōpetat sibi actio demum facta cessione fm verū intellectum. & fm hoc ponitur hic que persone debeāt adijci in forma stipulationis. nō autem intēdit decidere quod ambulatoria sit stipulatio & pmissio ad omnes personas hic nominatas. ¶ In tex. ibi interpositas simpliciter. naʒ si expresse propter tale vitiū interponeretur committeretur. arg. l. damni. §. cū pariete. ī. eo. ¶ No. ex litera primo de quibus personis debeat fieri mētio in
3 stipulatiōe dāni infecti. ¶ †Item not. qd' appellatione successoris nedum continetur successor vniuersalis: sed etiam particu-
4 laris de quo in gloss. ¶ †Item no. super quo vitio debeat interponi stipulatio damni infecti: quia super vitio operis loci vel edium posset etiam adijci de vitio arborū: vt. ī. ea. l. §. apud iul.
5 ¶ †Item no. qd' in stipulatione damni infecti venit damnū contingens vitio accidentali nō vitio naturali ipsius rei. ex quo potes notare parcendum esse vitio naturali. de quo in gl. ¶ In gl. sup verbo rei dominiū. ibi sed argumentū cōtra so. qd' si agatur de iure excipiendi illud transit in singularem successorem si de iure agendi tunc si est ius reale vel personale in rem scriptū trāsit sine cessione. ī. ti. j. l. si tertius. §. si quis prius. & ibi plene de materia per Bar. & Dy. in regula si qs in ius. de reg. iu. in. vj. & per glo. aliquid in. l. j. §. illud. ī. quorū leg. Sed si est ius mere personale nō transeat sine cessione: vt in contrarijs. nec ob. iste text. qr vt dixi super litera hic soluʒ intendit dicere que persone debeāt comprehendi in forma stipulationis. nō autem qd' immediate omnibus illis vel contra illos competat actio. ¶ In eadē glos. ibi: sed tu dic hec vera. & fm hoc facit ad questionem fm Ange. qd' si cōsortes diuidunt domos communes & relinquūt claustrū seu cortile cōmune inter eos & pmittunt, vicissim qd' nullū op⁹ per se vel eorum successores vniuersales vel etiam singulares fiet p quod luminib⁹ claustri preiudicetur qd' si emptor vel singularis successor edificauerit nō teneatur ipse sed ille qui pmisit & ei⁹ heres saluo fm eum nisi dicas qd' per hanc pmissionem domorum que erant olim cōmunes & hodie sunt diuise & pprie cuiuslibet intelligantur seruire ipsi claustro. & sic imposita seruitus altius nō tollendi. Nā tunc semper ambulāt cum sua causa. facit. l. via. §. fundus. ſ. de serui. rust. predio. Et hoc est tutius scōm eum cum in diuisione rerum communiū possit adijci seruitus. Sed tu adde quod rei communi non videtur posse acquiri seruitus alterius rei proprie vnius a socijs vt est casus in. l. si quis duas §. item secundo. ſ. communia predio. & patet ratio qr cum ille socius habeat partem in re cōmuni in effectu faceret quod res sua parti sue seruiret quod fieri non potest. facit quod habet in. l. in re communi. de serui. vrba. predio. Et ideo primum dictū videt verius. ¶ In glo. super verbo sed vt ne: prima vera. ¶ In gloss. super verbo naturale. in fi. So. qr in cōtrarijs culpa fuit admixta vitio naturali hic secus. ¶ No. qd' in stipulatiōe damni infecti venit damnū quod cōtingit vitio rei & nō ex casu fortuito cui puideri nō potest. ¶ Et not. hic plures casus fortuitos expres-
6 sos in litera. ¶ †Item no. qd' ventus dicitur pcedere ex violentia diuina & alibi appellātur similia vitia celi. in. l. licet. C. locati. ¶ Item no. qd' culpa in non faciendo etiā leuissima venit in stipulatione damni infecti: secus qn̄ est culpa in faciēdo que cadit in aquiliam directam. Nam pro illa nō competit stipulatio dāni infecti. ī. ea. l. §. preterea.

Quāquam. Nota ex tex. qd' promissor tenetur ex stipulatiōe damni infecti etiā de vitio operis facti per aliū si phibere potuit. alias secus. ¶ Item not. qd' vbi damnum potest peti p actionem legis aquilie: vt qr commissa est culpa in faciendo non venit in stipulatione damni infecti p culpa autem in nō faciendo non competit aquilia: vt est casus singularis in. l. si cuius. §. deniq;. ſ. de vsufruc. ideo talis culpa
7 venit in cautione damni infecti. ¶ †Item no. quid iuris quando dānum contingit ppter arbores euulsas vi ventorū: an veniat in stipulatione damni infecti: quia debet distingui an arbores erant vitiose ex vetustate an non. & ex hoc etiam potes notare attendi potius debere quod nocet quā qd' prodest. de quo in l. eleganter. §. si quis. ſ. ad sil. & aliquid etiam hic in gloss. ¶ In glo. super verbo fornarij. in fi. prima videtur vera. Barto. tamē hic videtur velle quod actio de dolo possit concurrere cum ista cautione damni infecti ex eo: quia vtrunq; remedium est extraordinarium. facit. l. qui bona. §. si quis opus. et quod ibi not. ſ. eod. Sed hoc non puto verum: quia licet regulariter duo remedia extraordinaria possint inuicem cōcurrere: fallit in actione de dolo. vt patet ex not. in. l. j. §. ait pretor. ſ. de dolo. & facit etiam quod not. Barto. in. l. in prouinciali. ſ. tit. j. Aduerte tamen: quia gl. nō habuit necesse intrare materiam quā intrauit: quia iste tex. lʒ excludat stipulationem damni infecti: nō tamen excludit legis aquilie. vt ptʒ ex duabus glos. se. & de materia est glo. ī. e. l. §. fi. & l. sicuti. §. Aristo. cum ibi no. per bar. ſ. si ser. ven. ¶ In glo. super verbo culpā: prima cōiter tenetur. ¶ In glo. super verbo nō venire. ibi in aquiliā. s. directā si culpa fornarij cui interuenit: als etiam si operis vitio cōpeteret vtilis que non excluderet cautionem damni īfecti: cū essent ambo remedia extraordinaria et ex equitate inducta. facit etiā quod no. in. l. qui bona. ſ. si quis opus. ſ. eo. & fm hoc potest intelligi. l. si fiscale. ſ. de serui. vrb. pred. licet glo. ibi aliter loquātur. ¶ In glo. super verbo item ait. in fi. So. quia hoc cōtingit ex eo: quia actoris et rei nō est equa cōditio. pptterea quia reus fuit in culpa in non reparando quod erat reparandū: ideo magis fauetur actori: sed vbi tenet in pari cā tunc circa preparatoria magis fauetur actori. l. de die. ſ. qui satisd. cog. & l. inter stipulantē. §. j. ī. de ver. obliga. Sed circa decisoria magis fauet reo: vt in regula fauorabiliores de quo p bar. in. d. §. si stichū. & aliquid per glo. in. c. cū ad sedē. extra de rest. spo. & in. c. cū sint partium. extra de reg. iur. li. vj.

Item videamus. Hec stipulatio cōmittitur si damnū datus vel lucrū iderbite & cōtra debitā seruitutem aufertur. vel si spōte cauetur. hoc
8 dicit cū duabus se. ¶ †No. ex tex. primo qd' licitū est in suo ope-

rari nõ imittendo aliquid in alienũ etiam si damnum alteri cõtingat: qd intellige nisi fieret animo nocendi alteri vt hic tangit glos. Si autem quis operaṫ in suo directe immittẽdo in alienuȝ vt proijciendo aquã vel lapidem: tunc nõ licet nisi ex iure seruitutis hoc fieret. l. sicuti. §. Aristo. ṡ. si ser. ven. Si auteȝ non directe immittatur sed naturaliter accidat vt est videre in fumo qui naturaliter ascendit in partem superiorẽ: tũc licitũ est saluo nisi qs vellet id facere ex iure seruitutis cum non esset cõstituta: vt. d. §. Aristo. ẜm intellectum glo. vel nisi immoderate fieret ẜm intelle
9 ctum bar. ibi. ¶ † Item no. qd dicit quis pati damnum si perdat lucruȝ acquisitũ ex iure seruitutis: secus si perdat aliud lucrũ qd
10 solũ ex quadã patiẽtia habebat. ¶ † Iteȝ no. qd melior ẽ cã illi qui ptẽdit dãnũ q̃ illi q ptẽdit lucrũ. facit. l. fi. §. licẽtia. C. de iure deli. ¶ In glo. sup v̇bo nõ teneri. ibi nisi aĩo nocẽdi. aduerte an hoc casu possit peti vt caueaṫ de dãno infecto ⁊ si stipulatio sit interposita an cõmittaṫ: videṫ esse dubiũ. ⁊ si bene põderenṫ glos. videnṫ variasse ⁊ tres opi. posuisse. Nã vna fuit opinio qd nõ debeat interponi nec interposita cõmittaṫ. Et hec tangitur in glo. in verbo fornarij. in fi. §. ṗterea. ṡ. e. l. Et ꝑ ista parte facit qꝛ hoc casu nõ agatur ꝓprio de damno cõtingente ex vitio rei pro quo cõsueuit interponi stipulatio ista de damno infecto vt patet. ṡ. e. l. §. vitiũ. ⁊ se. Sȝ potius ꝓuenit ex facto hominis doloso. ⁊ ideo videtur qd solum cõpetat de dolo. ⁊ ex quo nõ tenetur quis cauere: videtur qd si sit interposita cautio nõ cõmittaṫ. ar. l. j. vt ĩ possessionem... saluo nisi expresse ex certa scientia interponereṫ per. l. ȝ et si qs. §. fi. ṡ. si quis caut. Secũda fuit opi. qd posset cogi ad cauendum ⁊ si esset interposita cõmittereṫ ex quo animo nocendi fit. ⁊ hãc sensit glo. fi. huius. §. a cõtrario sensu. ⁊ istã videtur etiam seq hic Bar. ⁊ Ang. ⁊. ṡ. in. §. hec stipulatio. ⁊ tenendo istam si dicatur ex quo implorare posset officium iudicis pro cautione non deberet competere actio de dolo. l. j. §. item pompo. ṡ. de dolo. vbi restitutio in integ. que petitur officio iudicis excludit actioneȝ de dolo. Sed potes dicere qd aliud est in resti. in integ. quia illa respicit damnum iã factum ⁊ transit ad heredem etiam si non fuit intẽtata ⁊ ei succurrit. l. nõ solũ. ṡ. de resti. in integ. Sed istud officiũ iudicis respicit damnũ futurũ ⁊ nõ succurrit heredi si nõ fue intentatũ ⁊ damnuȝ forte cõtingat hereditate iacẽte vel anteq̃ heres petat. ⁊ ideo non est eadẽ ratio in hoc officio iudicis qd in officio quod datur ꝓ restitutione. Satis tamẽ videṫ ꝓ hac opi. qd sicut interposita tũc cesset de dolo ex quo stipulatio competit ad id ad quod cõpeteret aĉs de dolo: vt. l. j. §. pomponius ait. ṡ. de dolo. Tertia fuit opi. quã sensit glo. in. l. proculus. in v̇. aquã ad fi. videlicet qd si fiat animo nocẽdi alteri: sed tamẽ nõ noceatur nisi in lucro vt in exemplo dicte. l. ꝓculus. tũc nõ possit cogi cauere nec interposita cõmittatur. secus si timeretur damnũ qd est proprie diminutio patrimonij iam quesiti. etiaȝ si originaliter fuit quesitũ ex causa lucratiua: vt patet hic in. l. trebatius. intelligendo qd seruitus fuisset quesita ex causa lucratiua ẜm istã reducũtur due prime opi. ad cõcordantiam. Sed forte de rigore iuris prima opi. est verior: quia nõ videtur qd hec cautio debeat interponi quãdo ex vitio operis nõ est peruenturũ damnũ. forte tamen secũda seruaretur in practica iũcta tertia propter autoritatem Bar. ⁊ Ange. ¶ In gloss. super verbo cõmittereṫ. ibi sed sponte hanc tenent cõmuniter doc. sed certe hec laborat eodem morbo quo precedens: qꝛ scdm eam non erit differentia in iure inter hunc casum in ver. si tamen. ⁊ precedentem sed solum erit diuersitas in facto: qꝛ hic sponte fuit interposita ibi nõ. ⁊ ꝓ tanto nõ videtur hec so. bona. vnde credo posse dici aliter. pmo qd iste ver. differat a precedẽti in iure ⁊ in facto ex eo qꝛ. ṡ. fodiebatur puteus hic alia fossa. Et sit ratio diuersitatis: qꝛ quando edificatur puteus debet ad minus dimitti spaciũ passus qui est quinq̃ pedũ: vt patet in. l. fi. ṡ. fini. regũ. ⁊. ĵ. de ver. si. l. mille passus. Et sic cum sui natura requirat puteus altam fossionem seu profundam ex quo dictum spacium dimittitur non est verisimile quod ex hoc paries debeat cadere. Sed vbi foditur fouea debet dimitti tantum spaciũ inter parietem vicini ⁊ locuȝ fossure quantum est concauum fosse: vt patet in dicta. l. fi. ⁊ ideo si quis fodit foueam: qꝛ dubium est an forte vltra debitũ faciat. ⁊ consequenter potest dubitari an ex vitio operis surgat damnũ vicino debeat caueri de damno infec. ⁊ si est interposita cõmitteṫ si postea sequatur damnũ. Uel põt secũdo intelligi. pmo qd intelligatur quando ex damno quod cõtigit vicino insurgit mihi lucrũ: tũc enim non teneor cauere ex quo opus facio in meo sed vbi ex dãno qd contingit vicino nil mihi lucri est futurum. ⁊ in isto debeo esse magis cautus. ⁊ pro tanto tunc lex voluit caueri de tali dãno. ¶ In. l. proculus. in gl. faciat. ibi. l. j. in fi. solu. vt ibi plene
11 no. ⁊ per gl. ⁊ doct. † An ⁊ quãdo habeatur consideratio lucri. Et adde etiam quod habetur in. l. si quis vxori. §. pe. ĵ. de furt. vbi glo. dicit qd non habetur ratio lucri qd cum aliena iactura obuenerit. ¶ In eadem glo. in fi. licet doc. transeant cũ glos. potes tamen aliter soluere qd ibi erat lucrum iam incorporatuȝ in patrimonio ⁊ quesitũ ex concessione principis. Et ideo nimirũ si illius habetur cõsideratio. Sed hic erat lucrũ nõ incorporatũ seu acquisitũ: sed ex patientia quadã habebatur. Et ideo nõ considerãtur tale lucrum.

Plures earum. Si plures stipulantur de dãno infecto debent simpliciter stipulari: sed si plures domini eiusdeȝ domus ruinose ꝓmittant de dãno infecto debent ꝓ parte promittere. h. d. ¶ In glo. prima ibi significatur dimidia hoc verum quando simpliciter fit mentio partis. secus si cum adiũcto dictionis queuis vel similis: vt no. glo. in clemẽ. j. de foro cõpe. Appellatione autem particule in dubio venit quarta. l. si qs in suo. ṡ. de inoffi. testa. ¶ In glo. super verbo pars. in fine. Cuȝ glo. transeunt docto. Et addit Bar. casum notabilẽ ⁊ forte singularem. l. lucius. §. filiam. ĵ. de leg. ij. vbi in legatis fieri videtur plenior interpretatio ⁊ legare partem totam: licet partem partis leget: vt est ibi tex. coniuncta gloss. ¶ In glo. fi. ibi hodie innuit glo. qd in modo constituendi duos reos sit innouatũ ꝑ ius aut. sed cõmuniter tenetur contrariũ. de quo plene in. l. reos. §. cum tabulis. ĵ. de duo. reis. ⁊ ibi per Bar. vnde etiã olim si duo promittebant eandẽ rem videbantur promittere pro partibus dicto. §. cũ tabulis. secus quãdo separatim vnus post aliũ. et ita potest intelligi hic vt etiam sensit hic Ange.

In hac stipulatione. In stipulatione dãni infecti habetur ratio dãni infecti in quo includũtur impense refectionis ⁊ mercedis non recepte propter migrationem ⁊ iustum ruine timorem. hoc dicit cum. l. sequen. ¶ Nota socium posse petere cautionem a socio propter vitium cõmunis parietis: de quo plene dicendum vt per Bart. in. l. dãni. §. cum parietem. ĵ. eo. ⁊ tene secundam so. hic positam in glos. in verbo edificia. licet Ange. teneat tertiam: sed nõ videṫ bona per. l. edibus. ĵ. eo.

Damni infecti. Pro eo opere qd fit iure seruitutis debet dño caueri ⁊ non satisdari. hoc dicit. ¶ No. tex. qd regula vel dictum legis vel statuti nõ restringitur per exempla: sed potius clarificaṫ. facit. l. j. §. quod vulgo. ĵ. de vi ⁊ vi ar. ⁊ l. ita vulnerat⁹. ad fi. ṡ. ad. l. aquil. ⁊. ĵ. de falsis. l. si quis obrepserit. vnde diligenter sunt inspicienda verba statuti an dispositiue loquantur in vna specie: qꝛ tunc non porrigenṫ ad aliam tamen si est exorbitans a iure cõmuni. facit. l. quicquid astringende. ĵ. de ver. obli. ⁊ eo. ti. l. inter stipulantẽ. §. sacrã. versi. sed hec dissimilia. An vero statutũ ponat dictum generale ⁊ postea exẽplificat: quia per tale exemplum nõ restringeṫ regula. ¶ In gl. super verbo labeo. ibi nomine soli. hec fuit opi. Azo. de qua. ĵ. in glo. penul. sed non videtur bona: qꝛ dominus de vitio soli cauet ipsi habenti seruitutẽ. ṡ. eo. l. inter fructuarium. ergo ipse nõ debet cauere domino de tali vitio. arg. l. apud antiquos. C. de fur. vnde tene qd hic loquitur quãdo per dominum soli petitur cautio ab ipso habente ius seruitutis. quo casu non potest peti nisi pro ipso opere ⁊ sic pro iure suo ipsius a quo petiṫ: ideo sufficit cautio. Sed si peteretur ab extraneo: tunc debet attendi: an tãtũmodo petatur pro opere seu iure ipsius habentis seruitutem vt tunc sufficiat cautio arg. huius tex. ⁊. l. qui bona. §. j. ṡ. eo. An vero ratione edificij. Et sic prout comprehendit etiam in se solũ ⁊ sic etiam ius domini. ⁊ tunc etiam quia pro iure alieno cauet debet satisdare. l. hoc amplius. §. quesitum. ṡ. eodem. de quo etiã ibi dictum fuit. Et per hoc patet etiam sol. contrariorũ que tãguntur in glo. pe. ¶ In glo. fi. in fine. So. vt ibi no. qꝛ dictuȝ in vno intelligitur dictum in alijs in quibus est omnino eadem ratio. ⁊ ita hic: alias secus. ⁊ ita loquitur contrarium.

Summarium.

1 Uiam reficiens ad priuatam vtilitatem de damno infecto dabit cautionem.

2 Cauere sed nõ satisdare tenetur is a quo cautio de damno infecto petitur.

3 Possidens in dubio dominus non presumitur.

1 **Ui vias.** † Reficiens viam ad priuatam vtilitatem tenetur de damno infecto cauere. h. d. Et per hoc facit ad titulum: licet quo ad corticem facere non videatur tex. ¶ In gl. prima ibi propria autoritate. conclude si propria autoritate fiat sic siue ad publicam siue ad priuatam debet satisdari vt hic est casus secundum hunc intellectum. Sed si publica autoritate reficiatur tunc si reficiatur ad priuatam vtilitatem. ⁊ tũc debet satisdari: secus si ad publicam: qꝛ tũc nõ debet caueri nec satisdari. Sed si timeatur dãnũ dȝ iplorari officiũ iudicis vt ꝓuideat taliter edificari vt nõ possit nocere vicinis. l. si finita. §. si publicas. ⁊. l. fluminũ. in prin. ⁊. §. qd ergo. ṡ. eo. Et per hoc apparet qd dicendũ de reficientibus vias vel põtes ad vtilitatem publicam vel priuataȝ de quo hic per Ange.

Si controuersia

Si controuersia. Si de dominio dubitatur sa tisdatur sub exceptiõe nisi ap
2 pareat eum esse dominuz.h.d. ¶ †No.qd ille a quo petitur cau tio de dãno infecto semper debet cauere sed satisdare non debet hoc est dare fideiussorem si sit domin⁹ vel sit pro suo tantũ iure petatur cautio per no.s̄.l.proxima.Si autem sit dubium an sit dominus tunc ipse habet cauere ꝛ fideiussoꝛẽ dare sub exceptiõe hoc est qd ita demum teneatur fideiussoꝛ si nõ apparuerit hunc
3 esse dominũ. ¶ †Item no.argumentum ſm Angeluz quod ille qui possidet non presumatur dominus.nam si presumptio esset pro possessore non cogeretur tunc satisdare:de quo per gl.ꝛ doc. in.l.siue possidetis.C.de proba.ꝛ.l.quidam in suo.ff.de condi.in stitu.qui autem incumbit detentionem seu retinet rem bene pre sumitur possidere.l.ob maritorum.cum gloss.sua.C.ne vxoꝛ pro ma.facit quod no.in.l.stipulatio ista.§.illud.ff.de ver.obli.

Summarium.

1 ☞ Cautio damni infecti habet locum vbi damnum timet̃ ob vitium edium communium.
2 Sententia preceptorum predecessorum est sequenda.
3 Iurisconsultus quandoq; preceptoꝛ ꝛ quandoq; dominus ap pellatur.
4 Ius reficiendi excludit cautionem damni infecti.

Si edibus. Qui habet ius reficiendi nõ ha bet ius hanc cautionem petẽdi ꝛ cautio ista nõ competit ad id qd per aliam actionẽ oꝛdinariam peti potest.h.d. ¶ In tex.ibi existentes. Et videtur qd sic sicut caueretur extraneo.l.plures.s̄.eo. ¶ In text.ibi faciã ꝛ timeatur dãnũ de ipsis edib⁹ ad suas edes.Et p hoc differt a primo casu vbi timetur damnum de communibus
1 edibus ad proprias. ¶ †No.quod vbi timetur damnum ꝑpter vitium communium edium siue timeatur damnũ de ipsis edi bus communibus ad edes proprias plurium socioꝛum siue de ipsis communibus ad ipsasmet cõmunes nõ habet locuz cautio damni infecti.Et de materia plene Bart.ff.eo.l.damni.§.cũ pa rietem.ꝛ per Ange.in.l.inter quos. ¶ Item no.qd cautio dam
2 ni infecti est subsidiaria.facit.ff.l.proxi. ¶ †Item no.sequendaz esse sententiam predecessoꝛum preceptoꝛum quod intellige si cõ stat eos bene dixisse vel sumus in dubio:alias succedit illud quã to iunioꝛes tanto perspicacioꝛes.l.gallus.in prin.cum glo.ff.de
3 lib.ꝛ posthu. ¶ †Item not.qd iurisconsultus ꝛ doctoꝛ appellat̃ preceptoꝛ.alibi etiam appellatur dominus.l.j.cum sua glo.s̄.si
4 certum petatur. ¶ †Ultimo no.qd ius reficiendi excludit hanc cautionẽ.quod intellige quando quis habet ius reficiendi alio etiã inuito vt est in casu isto.secus si haberet ius reficiendi s; nõ inuito alio vt est regulariter in.l.fi.C.de nego.gest.nam tunc nõ excludit cautionem istam.vt patet in toto hoc titulo.Item hoc verum quando ius reficiendi competit ex iure oꝛdinario actio nis pro socio vel cõmuni diuidundo.secus quãdo ex equitate ex mero officio iudicis:vt quando esset paries communis pro diui so:quia tunc non excluderetur remedium cautionis ex eo quia ambo remedia ex equitate dantur per nota.s̄.eodem.l.qui bo na.§.si quis opus.Et ita potest intelligi secundum vnum intel lectum.l.damni.§.ei cuius.s̄.eodem.ꝛ quod habetur in.l.parie tem.s̄.de serui.vrba.predio.

Summarium.

1 ☞ Inquilinus cautionem de damno infecto petere nequit a domino.
2 Cautio damni infecti iure actionis debet peti.
3 Inquilinus ob iustum metum a domo recedens ad preteritam pensionem solum tenetur.
4 Locatoꝛ quando res inuectas in domum conductam posside re dicatur.
5 Actio pignoꝛatitia quando contra creditoꝛem detur.

Inquilino. Remedium oꝛdinarium facit cessare extraoꝛdinarium.ꝛ lo catoꝛ potest res cõductoꝛis retinere pignoꝛi quousq; res soluatur.si tamen res interierit tenebitur locatoꝛ
1 sed culpa possit ei imputari.hic dicit cum.l.sequẽ. ¶ †No.qd in quilinus nõ potest petere a domino seu locatoꝛe cautionem de
2 damno infecto.quod intellige vt in glo. ¶ †Item no.arg.quod cautio damni infecti petitur iure actionis:sed veritas est quod solum officio iudicis:vt probatur in.l.v.ff.de verb.obliga.Et sic verbum actio hic late ponitur vt comprehendat etiam officiuz iudicis.facit quod habetur in.l.actiõis verbo.ff.de actio.ꝛ obli.
3 ¶ †Item no.qd vbi propter iustum metum inquilinus recedit de domo solum tenetur ad preteritã pensionem.ꝛ procedit hoc quando ex postfacto superuenit metus si aũt a principio aderat
4 habet locum.l.qui bona.§.de illo.s̄.eo. ¶ †Item no.arg.quod locatoꝛ nõ dicatur possidere res inuectas ꝛ illatas in domũ con ductam nisi postq̃ illas recluserit seu apprehenderit:licet tacite dicantur sibi obligate.l.est differentia.s̄.in quibus cau.pig.ta. contra.ꝛ hoc tenuit Bar.in.l.solutum.§.solutam.s̄.de pig.act. licet hic remittat ad.l.j.ff.de migran.vbi nil dicit.ꝛ licet Pet.te nuerit contrarium in rebus inuectis in predium vrbanũ.vt no.
5 Cy.in.l.certi iuris.in.ij.q.C.loca. ¶ †Item nota quod actio pi gnoꝛatitia nedum datur contra creditoꝛem quãdo pignus sibi fuit traditum per debitoꝛem sed etiam si alias retentio ipsius pignoꝛis apud creditoꝛem reperiatur.An autem pro pignoꝛe pretoꝛio competat pignoꝛatitia sicut pro conuentionali est text. no.quod sic in.l.is cui.§.queri poterit.vt in pos.leg.ꝛ facit.s̄.eo. l.si finita.§.si quis damni.solum tamen competit vtilis nõ dire cta:vt dictis iuribus.ꝛ nõ tenetur tunc creditoꝛ de leui culpa.l. pretoꝛ.§.his verbis.ff.de bonis auto.iud.pos.

Summarium.

1 ☞ Paries idoneus communis quis dicatur.
2 Parietem communem idoneum destruens tenebit̃ reficere.
3 Pensio pro futuro remittitur inquilino ob metum non valen ti habitare in domo.
4 Actio communi diuidundo ad quid detur ꝛ quando.

In parietis. Si paries communis idone⁹ destruatur vel non idoneus ꝛ vitiose reficiatur hec stipulatio damni infecti ad to tale interesse cõmittitur:hoc dicit cuz duabus sequẽ. Et primo ponit vnum dictum bimẽbre.Secundo circa illud de clarat vnum dubiũ.Tertio prosequitur quodlibet mẽbrum.se
1 cunda in.l.sed iter.tertia in.l.nam siue. ¶ † Nota quis dicat̃ esse paries idoneus cõmunis:quia quando est sufficiens ad suppoꝛ tandum onera ambarũ ediũ que licite imponerentur.Et ex hoc
2 collige modum ꝛ practicam articulandi. ¶ †Item not.qd vbi paries cõmunis est idoneus destruens illum tenetur ipsum refi cere proprio sumptu alias si nõ esset idoneus tunc posset repete re partem sumptuuz a socio.l.cum duobus.§.idem respõdit.s̄.
3 pro socio. ¶ †Item no.quod vbi inquilinus propter iustum me tum nõ potest habitare in domo remittitur sibi pensio pro futu ro:sed vbi nõ potest taz cõmode habitare prout posset si nõ esset metus debet fieri remissio pensionis pro ea rata que bono viro videbitur. ¶ In gloss.j.in fi.imo nõ videtur per hoc bene solui. d.l.si edibus.qꝛ ibi loquitur nõ solum quando timebatur dam num dari de ipsa re cõmuni in rem cõmunem:imo ꝛ si timebat̃
4 dari de re cõmuni in propriam alterius sociorũ.†Item qꝛ actio communi diuidundo nedum videtur dari quando damnũ con tingit in re communi:sed etiam quando aliter contingit occa sione rei cõmunis.l.iij.s̄.communi diuidũ.ꝛ facit.l.si edibus.s̄. eodem. Sed certe si bene ponderetur.d.l.iij.loquitur quãdo oc casione rei communis aliquid abest socio ex eo:qꝛ impendit in rem communem:vt patet ex illo tex.cũ gloss.ꝛ ita loquitur in.l.si edibus.ꝛ sic nõ probat indistincte qd si alias occasione rei com munis damnũ detur mihi in re ꝓpria quod cõpetat cõmuni di uidundo.alias sequeretur qd si nemine socioꝛum aliquid facien te paries cõmunis daret damnũ rei pꝛopꝛie alterius socij qd cõ peteret actio cõmuni diuidũdo.quod videtur contra.d.l.si edi bus.Et ideo respectu.d.l.iij.nõ videtur bona reprobatio huius glo.tamen stat reprobatio alia que potuit sibi succurrere p reme dium refectionis quãdo timet damnũ de re cõmuni in propriaz ꝛ ideo cessare debet cautio.d.l.si edibus. Sed ab hoc contrario posset defendi hec.l.intelligendo qd hic paries fuisset cõmunis pro diuiso:qꝛ recte edificatur taliter super linea diuidente terri toꝛium vtriusq; qd reperitur medietas super territoꝛio vnius alia medietas super territoꝛio alterius nec aliquis ipsoꝛũ vsus est pariete vltra dimidium eius.ꝛ sic est communis pro diuiso sicut arboꝛ posita in cõfinio.l.arboꝛ.s̄.cõi diuidũ.Et de hoc pa riete potest intelligi.l.parietem.s̄.de serui.vrbano.prediorum. Naz hoc casu nõ competit ius reficiendi ex iure oꝛdinario actio nis cum nõ competat pro socio.nec cõmuni diuidundo ex quo censetur diuisus iuris intellectus.ꝛ ita intelligatur.d.l.parietẽ. Sed potest ex equitate imploꝛari officium iudicis.facit.l.in refi ciendo.ff.eod.ꝛ ita debet intelligi ꝛ limitari.d.l.parietem.vnde cum hoc remedium sit extraoꝛdinarium ꝛ subsidiarium non ex cludit remedium cautiõis.l.qui bona.§.si quis opus.s̄.e. Quia tamen ista videtur nimia restrictio huius.l.dici potest aliter vt patebit.ff.cum glo.pe.l.se.Et aduerte:qꝛ licet Bar.teneat hanc rationem tamen si late ꝛ simpliciter intelligatur cõcluderet qd in tali pariete communi pro diuiso etiam si nullus socioꝛum ali quid faciat si timeret damnũ ex tali pariete in rem propriam de beret posse petere cautionem qd non videtur verũ qꝛ vterq; tũc videtur in pari culpa nõ reficienda ꝛ sic vn⁹ nõ deberet aliquid imputare alteri.l.inter quos.in prin.ff.eo.ꝛ.l.est damni.§.j.ver. qd si equaliter.Item etiam aduerte qꝛ Ang.reprehendit Bar. in modo loquendi:qꝛ videtur in se implicare contradictionem dicendo parietem communem pro diuiso:qꝛ videtur dicere rez communem ꝛ videtur etiam dicere nõ communem inquantuz

dicit eam diuisam. vnde ipse dicit dictum suum saluari posse: q2 interdum paries est communis ⁊ totaliter in vsu cōi ⁊ tunc dicitur cōmunis ꝓ indiuiso. Sed interdū est cōis sed non totaliter in vsu cōmuni. exemplum si vsq3 ad medium parietis tm̄ ego immitto parietem meū ⁊ ecōuerso tu tuū vsq3 ad mediū tm̄. ⁊ tunc appelletur cōmunis ꝓ diuiso. Et ita ꝓcedit opi. Bar. ſm eum. Sed certe hec opi. Ang. non placet. quia videtur intelligere qd̄ sit cōmunis ꝓ indiuiso quo ad ꝓprietatē sed diuiso quo ad vsu3. Si autem hoc esset tunc cōpeteret cōmuni diuidundo ratiōe cōmunionis proprietatis. l. antepenul. §. vsufruc. queadmo. ca. cuius contrarium sentit ipse Angel. vnde salua Bart. aliter quod ideo appellatur paries cōmunis in casu suo quia re vera est vnicus paries ⁊ eadem res sicut arbor que est in confinio. d. l. arbor. Sed iure intellectus censetur diuisus sicut ipsa arbor. Et ꝓ tanto inspecta vnitate rei potest dici cōmunis: sed inspecta diuisione que insurgit ex iure intellectus dicitur cōmunis ꝓ diuiso ⁊ ex quo censetur diuisus iure intellect⁹ merito cessat actio communi diuidundo. ⁊ similiter ꝓ socio. ¶ In glo. l. na3 sicut. super verbo sumptuosus. ibi vt cadere oportuerit. forte ꝓpter debilitatem soli qd̄ non erat sufficiens ad tam sumptuosum parietem sustinē dum. ¶ In glo. pen. ibi so. hec illam corrigit. hec prima cōmuniter non tenetur vt videtur correctio sequens etiam videtur reprehendi per Bart. quia damnum contingens quando destruit paries cōmunis videtur venire debere in actione pro socio vel communi diuidundo ⁊ sic debet cessare cautio per dictam. l. si edib⁹. §. eo. Sed hanc secundam tenet Ang. hic ⁊ puto qd̄ bene. nam ⁊ illam in effectu videtur tenuisse Bar. in. l. damni. §. cum parietē. ṡ. eo. in distintione ibi posita inquantū cōcludit qd̄ si aliquis sociorum operatur circa parietem cōmunem qd̄ tunc debet caueri alteri nil facienti. ⁊ sic siue alter operatur destruendo siue reficiē do vel aliter operando iuxta ea que habētur in. l. inter quos. in iij. glo. ṡ. eo. debet habere locum cautio. Sed aduerte quia huic so. obstant duo fortissime. Primo quia videtur imputandū alteri socio qui patitur destrui cōmunem parietem cum in re cōmuni potior sit conditio ꝓhibentis. l. sabinus. §. cōmu. diuidū. ⁊. l. sed ⁊ si inter me. §. de serui. vrb. precio. ⁊ in. c. in re cōmuni. de regu. iur. li. vj. Et sic si non ꝓhibuit iputet sibi cum non possit petere hanc cautionem per. l. qui bona. §. si quis iuxta. ṡ. eo. ¶ Itē secundo fortiter obstet quia supposito qd̄ non fuerit facta ꝓhibitio: nihilominus damnum cōtingens videtur posse peti ꝑ actionem ꝓ socio vel cōmuni diuidūdo. arg. l. si edibus. ṡ. eo. vel saltē per actione3 legis aquil. facit. l. j. ⁊. l. si communem. ṡ. ad. l. aquil. Et sic debet cessare remedium huius cautionis per dictam. l. si edibus. cum alijs concor. hic allega. ⁊ propter ista duo contraria redditur hec materia difficilis. Et ad primum potest respōderi pluribus modis. primo quod hic intelligatur in pariete communi pro diuiso in quo cessat actio pro socio ⁊ communi diuidundo. ⁊ solum videtur ex equitate competere officium iudicis vt in simili tetigi. ṡ. in. l. precedenti. Sed certe non video quare non possit prohiberi ex iure actionis negatorie per. l. j. ⁊. ij. si ser. ven. Sed potes dicere qd̄ illa actio non datur principaliter ad interesse: ⁊ ideo non excludit hanc cautionem per no. in. l. trebatius. ṡ. eo. Et sic cessabit cōtrarium hoc casu in quo nō pōt fieri prohibitio ratione alicuius actionis que sui natura dat̄ principaliter ad interesse. ⁊ hūc intellectum amplectitur Bar. in. §. cum parietem. ⁊ etiam Ange. h. Sed videtur nimis diuinare ⁊ istas. ll. restringere. Unde secundo potest intelligi quod hic loquatur etiam in pariete communi pro indiuiso. ⁊ ad contrariū respondetur quod hic iuste edificabat: q2 egebat refectione ⁊ sic nō poterat prohiberi per not. per glo. in. l. si edibus. ṡ. eo. ⁊ q̄ habentur in. l. si edes. ṡ. communi diui. Sed certe iste intellect⁹ videtur esse contra has. ll. que ponunt etiam casum quando paries erat idoneus ⁊ sic poterat prohiberi. vnde forte potest dici quod licet potuerit prohibere nō tamen propter hoc tollatur remediū cautionis. quod habet prouidere in alio casu scilicet quā do agitur ⁊ ex opere timetur. damnum: sed prohibitio respicit casum quando nihil debet agi. Et ideo vnum remedium non tollat aliud per not. in. l. qui bona. §. si quis opus. ṡ. eo. Nec obst. d. §. si quis iuxta. quia potest dici quod loquitur quando quis patiendo ⁊ non prohibendo quodāmodo delinquebat in lege3 q̄ prohibebat opus fieri principaliter ꝓpter vtilitatē publicā: vt q2 fiebat non seruata mensura. de qua in. l. si cui. ⁊. l. meuiana. C. de edifi. priua. ⁊. l. fi. ṡ. fini. regun. facit. l. j. §. nunc videamus. ṡ. titu. j. Sed hic loquitur quando quis poterat prohiberi aliqd agere circa parietem communem solum propter priuatam vtilitatem socij. Et ideo licet quis preiudicet sibi in vno remedio in cāu isto debet remanere aliō ar. l. si seruit⁹. ṡ. de serui. vrba pdio. Et de hoc videt̄ hic casus nō diuinādo nec violādo istas leges Et ita videtur sensisse Barto. in. d. §. si quis iuxta. licet quandam mediam viam videatur elegisse. ī. eo. l. damni. §. cum parietem distinguendo an possit quis prohibere iure actionis ordinarie an non. Et per hoc patet responsum ad primum contrarium. Circa secūdum potest dici primo quod hic cessabat actio pro socio: quia nulla fuerat societas conuentionalis. facit quod no. in. l. inter quos. in prin. in glo. Item cessabat actio communi diuidundo: quia forte paries erat communis pro diuiso per ea q̄. ṡ. dixi. Sed certe ista est diuinatio ⁊ nimia restrictio. preterea non videtur tunc saltim cessare aquilia. Ideo tertio potest dici quod hoc debet intelligi quando est damnum tale pro quo non competit actio pro socio nec communi diuidundo. Nec etia3 directa aquilia: vt quia est damnum contingens culpa leuissima admixta cum vitio rei. Nam in actione pro socio ⁊ communi diuidundo non venit leuissima vt. l. in. l. aquilia. in princi. ṡ. ad. l. aquil. tamen quia quando est admixta vitio rei nō competit directa sed vtilis: vt dictum fuit. ṡ. eo. l. fluminum. §. preterea. non excluditur cautio per no. in. d. §. preterea. ⁊. d. l. qui bona. §. si qs opus. Et hanc vltimam tene: licet gloss. in. l. inter quos. ī. eo. nitatur dicere aliter volēdo ostēdere quomodo possit cessare actio communi diuidundo. ⁊ similiter in. l. in hac. ṡ. eo. sed non perfecte dixit gloss. vt tangetur in dicta. l. inter quos. ⁊ ex predictis patet quod si neuter aliquid facit non prestatur cautio. si vero alter tantum operatur bene prestat̄. ⁊ in quo casu committatur dictum est. ṡ. Si autem vterq3 operaretur quid iuris. dicam in l. inter quos.

Summarium.

1 ¶ Emptor an dicatur de damno ante traditionē stipulatus.
2 Predium rusticum differt ab vrbano.
3 Damnum propter ruinam domus vicini destracte contingens qualiter probetur.

Cum emptor. De damno contingēte ante traditione3 emptori nō cauetur nisi cu3 ad eum custodia pertineat. hoc dicit. ¶ Nota qd̄ dixi in summario. ⁊ de materia plene in l. damni. §. emptor. ṡ. eo. ¶ In glo. super verbo vtiliter: ibi siue
1 simpliciter. † No. bene quod licet emptor expresse nō stipuletur de damno ante traditionem: tamen illud videtur stipulatus si de ipso nō posset habere recursum aduersus venditorē: licet glo. aliter senserit in. d. §. si emptor.

Si agri. In predio rustico fit immissio in partem tantum in vrbano quandoq3 in totum: quādoq3
2 in partem causa cognita. hoc dicit. ¶ † Not. diuersitatem inter predium rusticum ⁊ vrbanum. et hoc propter diuersitatem rationis: q2 vno casu reperitur cōnexitas contiguationis alio nō.

Deducto. Legitur tribus modis in gloss. vno modo quod loquatur quando paries communis erat refectus. Secunda lect. est quod loquatur quando paries erat proprius eius contra quem erat facta immissio. Tertia lectu. est quod paries refectus erat proprius illius qui petiit sibi caueri de dam. infec. Secundum primam lecturam hoc intēdit. Cum estimatur damnum socio contingens ex refectione cōmunis parietis detrahi debet estimatio antique materie retēte per reficientem ⁊ etiam illius que in nouum parietem est reposita. h. d. secundum primam lect. Secundum secūdam hoc intendit. Cum per immissum reficitur paries in quem facta est immissio reficienti debet prestari impēsa deducto eo quod de antiqua materia est repositum vel remansit penes reficientem. hoc dicit. Secundum tertiam hoc intēdit. Si pars ex ruina edificij vicini cōcussa reficitur non debet reficienti tantum prestari quantum valet refectus: sed quantum communi estimatiōe valebat antiqu⁹ de qua detrahetur estimatio antique materie reposite in nouo
3 ⁊ etiam retente per refectionem. hoc dicit. ¶ † Nota modum articulandi ⁊ probandi damnum quando propter ruinam destructa est domus vicini: quia non sufficit dicere quod domus destructa propter ruinam valebat decem ⁊ quod in tantum est dānificatus sed debet adijcere quod area quod remansit valet tantum. ⁊ similiter materia que remansit valet tantum. ⁊ sic remanet damnificatus in residuo ⁊ illud tantum debet repetere.

Summarium.

1 ¶ Cautio de damno infecto nō datur quando damnu3 de pariete communi in res alterius sociorum timetur.
2 Actio communi diuidundo datur pro damno contingente rei communis occasione.
3 Alienatio necessaria non prohibetur per vitium litigiosi.
4 Superficiarius ad pensionem nō tenetur edificio absq3 ei⁹ culpa destructo.
5 Bannitus an teneatur ad collectas.
6 Stipulans de damno infecto nomine alterius ad damnum domini se referre debet.
7 Procurator cum cautione de rato admittitur vbi de mandato dubitatur.
8 Iudex exceptionem procuratoriam agenti nomine alieno non potest obijcere si contra contumacem procedatur.

Exceptio

9 Exceptio procuratoria nõ põt obijci vbi semel de rato cautũ est.
10 Impensa parietis refecti quo modo debeat estimari.
a **Inter quos.** Si in pariete cõi [a] vnus so
ciorum edificat vel vterqꝫ et
alter habet edificia preciosiora cautio de dãno infecto
potest exigi.h.d. Et primo ponitur regula. secundo
vna limitatio.tertio alia limitatio.quarto quedam cõclusio:se
cunda ibi sed tunc. tertia ibi: vel alter.quarta ibi alioquin.
¶In tex.ibi necessaria.i.ex necessitate interponenda:licet Jac.
1 de are.aliter exponat.¶†No.qd vbi timetur damnũ de pariete
communi in res proprias alterius sociorum regulariter nõ de
bet caueri de damno infecto.Fallit in duobus casibus hic posi
tis:primus est quando alter tantum edificat:ratio qꝛ tunc veri
similiter facilius committet culpam quam alius qui nihil edifi
cat.Secundo fallit quando vterqꝫ edificat:sed alter habet pcio
siora edificia.Nam tunc presumitur qd habens preciosiora edifi
cia diligentius edificabit:ideo ab alio potest petere cautionem
⁊ lꝫ alter habens minꝰ pciosa ab ipso initio nõ possit petere sibi
caueri ab illo qui habet preciosiora tamen si ille qui habet pcio
siora petijt sibi caueri poterit tunc similiter ecõtra petere sibi ca
ueri ille qui habet minus preciosa.⁊ sic consequẽter per aliũ qd
alias per se principaliter nõ posset.ar.l.petẽde.C.de temp. resti.
in integ.Et ita sentit hic bar.⁊ ange.Et pro hoc facit qꝛ licet sit
verisimile quod diligentius edificet qui habet preciosiora:tamẽ
poterit esse quod committet culpam quam alius nõ committet
facit.l.cum damni.§.j.j.eo.⁊ ideo interest sua quod possit pete
re sibi caueri in dicto casu quando habens preciosiora ab eo pe
tit caueri.¶Item no.qd vbi neuter habet preciosiora edificia ⁊
vterqꝫ edificat neuter potest petere ab alio sibi caueri.ratio quia
presumitur qd vterqꝫ eque diligenter edificabit vel eque negligẽ
ter:⁊ sic in effectu nõ interest mei ab altero sibi caueri.ar.l.de fi
deicommisso.C.de transac. nam in effectu tantum remittiṫ vni
quãtum alteri.¶In glo.super ver.edificat.in fine.hoc verum si
faciebat ista licite ⁊ sic poterat prohibere nõ deberet predari hec
euictio.ar.l.qui bona.§.si quis iuxta.s.e. saluo nisi forte paries
esset cõmunis pro diuiso:qꝛ tunc cessat actio pro socio ⁊ cõmuni
diuidundo.⁊ hoc in effectu sequitur Bart. ⁊ ang.Sed forte de
iure verius est quod indistincte procedat litera.⁊ hec glo.cuꝫ in
distincte loquatur.⁊ per.l.ij.in fi.s.eo.que loquitur etiam quan
do paries erat idoneꝰ:⁊ sic licite poterat prohiberi.⁊ ad.§.si qs
iuxta.potes respondere vt dixi in.l.communis.⁊ .l. sequẽ.s.eo.
¶In glo.super verbo vel alter.ibi nõ timetur subaudi inspecta
communi opi.hominum.⁊ in hoc differt a precedenti casu.Sed
certe hec prima videtur aliqualiter literam violare.Et pro tan
to datur sequens q̃ est vera inquãtuꝫ intelligit quod hic vterqꝫ
edficabat.nec ob.l.cum damni.§.quoties.j.eo.qꝛ loquitur in di
uerso casu.hoc enim queritur quando cautio debeat interponi
ibi autem quando interposita committatur.⁊ hoc voluit glo.in
d.§.quoties.in gl.magna.⁊.j.hac.e.l.in gloss.se.ver.vel melius.
Inquantum autem sequens so. dicit hic loqui quando neuter
edificabat communiter nõ tenetur:qꝛ tunc nõ habet locum cau
tio damni infecti cũ possit succurri remedio ordinario refectio
nis.l.si edibus.s.e.nec placet etiam alia so.s.qd iste text.corrigaṫ
qꝛ legum correctio est euitanda.⁊ similiter nõ placet opi.Joã.vt
exponatur vel pro:⁊ qꝛ est literã violare ⁊ de natura alternatiue
sit alternare inter diuersa.l.hec verba.j.de ver.sig.¶In glo.su
per verbo ab eo.ibi in re cõmuni damnũ nõ contingit.hec ratio
2 communiter non tenetur†:quia actio communi diuidundo vi
detur etiam dari ad damnũ quod contingit occasione rei com
munis.l.iij.s.cõmuni diuidundo.Sed forte illa lex simpliciter
hoc nõ pbat:vt tetigi in.l.in cõmunis.⁊.l.seq.s.eo.¶In ea.gl.
ibi dic ergo hec cõiter tenetur:qꝛ etiã si esset interposita qd tamẽ
fieri nõ debet debuisset interponi vicissim.Et si vicissim esset in
terposita verisimiliter sequetur dãnũ equale.⁊ ex equali culpa.
Et sic quãtum vnus haberet verisimiliter prestare alteri habe
ret etiam ab alio recuperare.⁊ sic in effectu frustratorie fuisset in
terposita.ideo ab ipso initio non debet interponi quãdo vterqꝫ
edificat ⁊ vterqꝫ timet equaliter periculũ.secus si alter timet pe
riculũ alter nõ:vt qꝛ vnꝰ habet edificiũ propinquũ alter hꝫ areã
vel vnus hꝫ edificia preciosiora alio.¶In ea.gl.ibi.l.in hac.hic
iunge ver.alij exponũt q est in fine glo.¶In ea.gloss.ibi ⁊ est rõ
subaudi:qꝛ in duobꝰ casibus hic positis debeat caueri de dãno
infecto.aduerte tñ qꝛ hec ratio ⁊ sequens de vestibulo nõ cõclu
dit.cũ actio cõmuni diuidũdo etiã detur ad alia quã ad diuisio
nem.l.si edes.s.cõmuni diuidũdo.vnde alij voluerũt qd hic ces
saret cõmuni diuidundo:qꝛ damnũ nõ contingebat in re cõmu
ni:sed alterius sociorũ:vt hic tetigit gl.in prin. ⁊ clarius in.l.in
cõmunis.in fi.s.eo.⁊.l.in hac. in.iij.solu.et similiter in pe.Sed
ista ratio nõ est tuta pp̃ter id qd dictũ fuit in.d.l.in cõmunis.et
per ea q̃ dixi in pri.huius gl.ideo dic qd ratio est:vt tetigi in no
tabilibus.Alij dixerũt etiam attendi debere an ille a quo petiṫ
cautio possit sed nolit reficere an nõ:vt tetigit glo.in.l.in hac.in
vltima so.Sed etiã istud nõ videtur verum:qꝛ id nõ videṫ attẽ
dendũ ex eo:qꝛ petens sibi caueri potest sibi succurrere per reme
dium refectionis ⁊ repetere postea a socio.l.si edibꝰ.s.e.⁊ si forte
de facto nõ esset potens ad reficienduꝫ: conqueratur de iniuria
fortune scdm Ange.arg.l.j.C.quando imperator inter pu. ⁊ vi
du.⁊ qꝛ satis est quod de iure habet remediũ licet pp̃ter difficul
tatem facti impediatur.arg.l.continuus.§.illud.j.de ver.obli.⁊
istud etiã voluit sentire glo.in.l.si edibus.in glo.penul.s.e. ⁊ ex
pdictis patet:qd si neuter sociorum edificat nõ põt alter ab alte
ro petere cautionem.l.si edibus.Si autem vterqꝫ edificat atten
di debet an immineat vtriqꝫ equale periculum ⁊ tunc potest pe
ti per illum qui plus periculi timet.An autem econtra tunc pos
sit peti.dixi.s.Si autem vnus solus edificat tũc si licite edificat
debet cauere.si illicite similiter debet cauere si erat pares cõmu
nis p diuiso cũ cesset cõmuni diuidundo.facit qd dixi.s.eo.l.in
cõmunis.cũ seq.Si autem esset cõmunis p indiuiso esset maius
dubium:qꝛ videtur imputandũ nõ prohibenti edificare. ⁊ hoc
tenuit Bar.⁊ Ange.vt.s.tetigi Sed forte etiam potest aliter di
ci vt.s.dixi.⁊ per hec patet quãdo debeat cautio prestari vni so
ciorum pro re cõi.qñ autem interposita cõmittatur diceṫ in.l.
ex damni.§.j.j.eo.Item quid si ex voluntate fuit interpositũ eo
casu quo de necessitate nõ debebat interponi dicetur in.l.ex dam
ni.s.cum parietem.j.eo.

a ¶Cõi.Adde doc.in.l.pe.ff.de ser.vrb.pdi.plene p ang.in l.qdã hyberus.s.de serui.vrb.pdi.bar.⁊ ange.hic.

a **Si dominus.** [b] Possessor domus ruinose debet de
damno infecto cauere.⁊ si recuset in
aduersarium transferenda est possessio.h.d.¶No.qd vbi inter
ponitur decretum cõtra psentem ⁊ recusantem ex causa dãni in
fecti interponitur incõtinenti scdm decretum vel primũ qd ha
bet vim secundi:patet ex tex.isto dum dicit transferendam pos
sessionem cũ ex primo decreto puto nõ adipiscatur quis posses
sionem.l.si finita.§.nõ autem.s.eo.⁊ sic iste tex.limitat alia iura
vt intelligantur quando cõtra absentem ⁊ cõtumacem fit missio
3 quod est notandum.facit.l.nõ alienũ.s.de interro.act.¶†Iteꝫ
no. qd alienatio necessaria nõ est prohibita per vitiũ litigiosi.⁊
ita limita.l.fi.C.de litigio.

b ¶Si dñs.adde.d.io.andr.⁊ ant.de but.in.c.p venerabilẽ.q fil.sint legi.vbi alleg.istũ tex.ad pulchraꝫ qõnẽ quã p eos vide.

Damni infecti. Cautio damni infecti prestatur
pluribus ⁊ ad interesse commit
4 titur.¶†Not.ꝙ superficiarius nõ tenetur ad pensionẽ si absqꝫ
eius culpa ex toto destruatur edificiũ.de quo in.l.j.C.de iure em
phy.¶In gl.super verbo percipiendi.in fi.cõmuniter reproba
tur gl.qꝛ licet excommunicatus nõ debeat percipere fructus: vt
in.c.pastoralis.extra de appel.tamen hoc contingit sua culpa.⁊
sic sibi debet imputare:vt in regula damnum.de regu.iur.in.vj.
Sed potes dicere hoc verum quãdo propter culpam suã sacer
dos fuit excommunicatus:sꝫ si fuit excõmunicatus iniuste quo
casu nihilominus sententia ligat:vt in.c.j.xj.q.iij. tunc videreṫ
distinguendum an sit in culpa petendi absolutionem vel nõ.vt
si sit in culpa sibi imputetur alias non.⁊ ita saluetur hec glo.per
id qd no.in simili in.c.qꝛ diuersitatẽ.extra de conces.preben.⁊ in
5 c.fi.extra de elec.¶†An autem bannitus teneatur ad collectas
tetigit hic Bart.⁊ Ange.⁊ dic vt hic per eos. Adde tamẽ quia
hic sentit Ang.quod licet nõ sint publicata bona si tamẽ publi
centur fructus teneatur quod non videtur verũ onus cũ colle
ctarum videatur respicere fructus.l.si pendẽte.§.si qui.s.de vsu
fru.⁊ per Bartolum in.l.vsufru.j.de vsufruc.lega.sed si illos nõ
perciperet ex negligentia sua sibi videretur imputandum. Jo
annes de Imo.

c **Alieno nomine.** [c] Qui stipulatur de damno in
fecto nomine alieno ad psonã
domini debet interesse referre.⁊ si de mandato dubitaṫ exceptio
6 pcuratoria erit inserenda in stipulatione.h.d.¶† Not.qd vbi
quis stipulatur de dãno infecto noĩe alterius debet se referre ad
damnũ domini;intellige tamen qd verba obligatiua debebunt
concipi in psona suiipsius stipulantis vt no.in.l. stipulatio ista.
7 §.si quis insulam.j.de ver.obli.¶†Item no.qd vbi est dubium
de mandato admittitur procurator cũ cautione de rato de quo
in.l.j.C.de procur.¶Item no.qd vbi pcurator admittitur cum
cautione de rato potest aduersarius dicere qd vult admissioneꝫ
ita demũ habere effectũ si verus sit procurator. ⁊ hoc casu actus
redditur inualidus si appareat eũ nõ esse pcuratorẽ licet domi
nus vellet habere ratum qd est singulariter notanduꝫ: nec alibi
reperitur.⁊ ex hoc sume cautelam qd si litiges cum procuratore
admisso cum cautione de rato protesteris qd ita demum admis
sio habeat effectũ si ipse admissus reperiatur procurator.¶Itẽ
not.ꝙ vbi semel quis est admissus cum cautione de rato nõ põt
amplius in eodem iudicio vel questione decisa in precedenti iu
dicio amplius obijci exceptio ad finem;vt iterato caueat quod
etiam est notandum:de quo etiam per doct.in.l.j.C.de procura.
8 ¶†Ultimo not.sm vnum intellectum quod vbi proceditur cõ
tra contumacem nõ potest iudex obijcere exceptionem procura
toriam noĩe alieno agenti:vt probatur in fi.huius.§. sm vnum
intellectum qd est singulariter notandum:sed an procedat diceṫ

c ¶Alieno.adde qd docto.reputãt istũ text.singulareꝫ.ad hoc qd falsꝰ procurator postq̃ ẽ admissus ĩ iudicio cuꝫ citatiõe de rato non põt amplius repelli. Cy.in l.j.de pcur.

cum glo. ¶ In glo. super verbo in secunda ibi vel econtra: hec se
cunda cōmuniter nō tenetur per. l. si fine. §. cum autem. ⁊. §. mar
cellus. j. rem ra. ha. vbi stipulatio de rato committitur etiam cō
tra verum procuratorem ad impensas si dominus contrauenit
⁊ sic videtur quod non debeat excipi casus ille inquantū sit pro
curator alias stipulatio de rato simpliciter interposita nō debe
ret intelligi interposita nisi in casum in quem de necessitate tene
batur. ar. l. damni. in prin. j. eo. ideo prima communiter tenetur
hec tamen secunda posset saluari in administratore necessario
cui magis subuenitur per not. in. l. vulgo. j. de administra. tuto.
9 ¶ In glo. super verbo nō cauebitur. in fi. ¶ † Nota bene ex hac
glo. iuncta cum tex. quod vbi semel cautum est de rato non po
test postea in eodem iudicio vel accessorio illius obijci exceptio
procuratoria seu quod nō sit procurator per illum cui est cautū
vt hic singulariter probatur. quod intellige secundum Barto.
in. l. licet. C. de procura. nisi continenti obijciens vellet probare il
lum non esse procuratorem probando forte reuocationem argu.
l. si is a quo. cum ibi no. vt in pos. leg. Alius intellectus est extra
glo. quod licet vbi proceditur contra presentem possit ipse pre
sens obijcere exceptionem quod agens tanq̄ procurator non sit
procurator. tamen secus est quando proceditur contra contuma
cem: quia non poterit id iudex obijcere. facit. l. iiij. §. hoc autem
s. eodem. Tertius intellectus est quod licet ille cui est cautum
de rato possit protestari quod non intendit actum valere si ille
non sit procurator: tamen hoc non poterit iudex si post cautio
nem prestitam procedatur contra cōtumacem. Sed contra istos
intellect⁹ ⁊ potissime cōtra scđm facit qđ habet̃ in. l. filiusfa. §. mi
lites. s. de pecu. ⁊. l. ita demū. coniuncta glo. C. eo. tit. in quib⁹ vi
detur qđ solus iudex possit obijcere exceptionem procuratoriā
⁊ consequenter dz posse ipsum admittere vel non admittere cū
exceptione predicta. propter hoc Ang. hic reprobat opi. Bart.
Sed certe iura allegata per ang. loquūtur quando iudex inter
ponit officium suum ratione publice vtilitatis: quia loquūtur
de exceptione non potes esse procurator q2 miles. Et idē si respi
ciant suum decorem per no. in. l. j. §. quos prohibet. s. de postu.
⁊ facit quod no. Bart. in. l. iiij. §. hoc autem. s. eo. Et sic per hoc
non meruit Barto. reprobari. Sed aduerte quia scđo facit cō
tra Bar. quia vbi procedit̃ cōtra absentem videtur posse iudex
interponere officium suū per no. in aut. qui semel. C. qūo ⁊ quā
do iud. ⁊ no. Bar. in. d. §. hoc autem. Sed potes respōdere qđ
ibi loquitur qn̄ procedebatur ad diffinitiuā que est magni pre
iudicij. hic ad interlocutoriam primi decreti que est parui pre
iudicij. Uel secūdo ibi loquitur quando iudex vult supplere in
concernentibus merita cause. Item tertio ob. quia iudiciū agi
tatum cum falso procuratore est nullū. l. licet. C. de procu. ⁊ sic vi
detur ne iudicium sit elusorium possit iudex suum officiū ipar
tiri. arg. l. si pretor. s. de iudi. ⁊ qđ no. in. l. j. s. de offi. assesso. ⁊ in
l. vbi pactum. C. de transac. ⁊ in. c. cupientes. ad fi. de elect. in. vj.
Et hoc etiam videtur tenere gl. singularis post Inno. in. c. j. in
ver. absentia. de elec. in. vj. forte potest dici aduertendū qđ indi
cium qđ agitatur cum falso procuratore non est simpliciter nul
lum: sed solū ad preiudiciū domini nō procuratoris: vt no t. in
d. l. licet. C. de procu. ⁊ in. c. j. extra de re iudi. ⁊ ideo videt̃ qđ iu
dex non possit interponere officiū suū cum regulariter ad pri
uatam vtilitatem non interponat. d. §. hoc autē. ⁊ potissime q2
etiam ille qui agitauit iudiciū cū falso procuratore habet actio
nē contra ipsum vt vel doceat se procuratorem vel prestet inter
esse. ar. l. j. C. cre. euic. pi. non de. ⁊. l. si indebitum. j. rem ra. ha. ⁊
no. Bar. in. d. l. licet. Nec obstat qđ not. in. d. l. j. C. de off. assesso.
⁊. d. l. vbi. quia ibi ex actis constabat iudici notorie de ineptitu
dine libelli. vel qđ actio ipso iure non competebat. hic secus cū
esset dubium an iste esset procurator. Nec obst. glo. in dicto. c. j.
q2 potest dici qđ illa procedat in spiritualibus sicut est causa ele
ctionis de qua ibi loquitur in quibus valde exuberat officium
iudicis: vt in. c. cū vobis olim. extra de elect. Et licet ratio glo.
hic posita videatur cōcludere idem in prophanis: q2 fundat se
ex nullitate processus illa ratio videt̃ restringēda ad casum spi
ritualiū vel ad casum in quo p̄cessus ex toto ⁊ simplr̄ esset nul
lus. secus quando omni respectu non est nullus: imo aliquo re
spectu aliquis vt est in casu proposito ⁊ pro hac parte bene facit
tex. a cōtrario sensu in. d. l. filiusfami. §. milites. nam si ibi est spe
ciale qđ iudex se interponat ⁊ opponat exceptionē procurato
riam fauore publice vtilitatis. in contrarium videt̃ esse ius cō
mune. arg. l. ius singulare. s. de legi. ⁊. l. cū pretor. s. de iudic. Et
quia facile erat ibi iurisconsulto dicere idē de exceptione tu nō
es procurator. ⁊ sic cum illud nō dixerit videtur aliud voluisse
in illa esse. arg. l. j. §. si autem ad deficientis. C. de cad. tol. ¶ Et
aduerte qđ est exceptio tu debes cauere de rato al's nō debes ad
mitti. Item est exceptio tu nō es procurator. Item est exceptio
tu non potes esse vel ratione cōstituentis: vt quia minor: vel cō
stituti vt quia miles vel similis: vel cause vt quia est causa crimi
nalis. Et de omnibus istis an ⁊ quādo possint obijci: tangitur
per Barto. in. l. pompo. s. rati. §. de procura. ⁊ ibi aliquid p glo.
⁊ etiam per Barto. in dicta. l. licet. C. de procuratori. ⁊ per glo.
⁊ Inno. in dicto. c. j. ⁊ per eundem in. c. quoniam contra falsam.
Et ego plene cōsueui dicere super. d. capitulo. j. dominus Joan
nes de Imo.

10 **In estimando.** † Impēsa parietis refecti dz esti
mari modo p̄babili nō aūt mo
do excessiuo. h. d. cum prin. l. seq. ¶ In glo. super verbo estiman
do. ibi de quibus promissum est. Et sic videtur glos. intelligere
hunc tex. in pariete illius cui erat promissum de dam. infec. quo
tamen casu solum debet attendi preciū antiqui parietis vt. s. e.
l. nam ⁊ si. §. fi. non habendo tamen respectum ad picturas: vt in
hoc tex. posset etiam intelligi de pariete illus contra quem facta
esset immissio. quo casu nō deberet attendi impensa facta in do
mo pariete respectu picturarū vel similium. Et deberet etiam at
tendi quod tangitur in dicta. l. nam ⁊ si. §. fi. posset etiam intelli
gi in pariete cōmuni: vt in glo. fi.

Summarium.

1 ☞ Honestas ⁊ temperantia seruari debent.
2 Culpe ad culpam fit compensatio.
3 Stipulatio interposita occasione parietis communis quando
committi debeat.

Ex damni. ¶ Nota qđ extrema sunt vitiosa
⁊ medium amplectēdum. facit. l.
si seruos. s. de pign. act. ⁊ quod habetur in. l. j. §. labeo
1 j. tit. j. ⁊ in. c. querenti. de offi. deleg. ¶ † Item not. ho
nestatem ⁊ temperantiā esse seruandam. facit quod habetur in
l. semper. s. de ritu nup. ⁊ in. c. magis. extra de voto.

Quoties. Si paries communis sine alicuius vitio dā
num. inferat stipulatio non committitur. se
cus si culpa vnius quia tunc omittitur. Si vero culpa commu
2 ni non committetur. hoc dicit. ¶ † Nota quod culpa cum culpa
compensatur similiter dolus cum dolo. l. si duos. s. de dolo. et ibi
de materia ⁊ in. l. cum mulier. j. soluto matrimonio. ¶ Item no
ta quando committatur stipulatio de damno infecto interposi
ta occasione re communis de quo latius tangetur per gl. Quan
do autem debeat interponi tactum fuit in. l. inter quos. s. eodē.
¶ In glo. super verbo accidit. in fine. non intelligas quod si so
cius cesset in refectione quod alter socius qui est paratus refice
re alio nolente reficere: tamen adhuc non refecit possit agere cō
tra socium: quia hoc non dicit illa lex si edibus. sed bene dicit qđ
si vnus sociorū reficit habet actionem pro socio vel communi di
uidundo ad recuperandum partem impense. et ideo imputet si
bi si nō reficit ex quo potest habere recursum cōtra socium. ideo
tunc non posset petere cauere de damno infecto nec agere ad dā
num si aliquod sequatur. ¶ In gl. quia ambo onera. ibi vel neu
tri. istud communiter non tenetur quod neutro edificante: licet
alius habeat preciosiora edificia committi debeat stipulatio vt
dictum fuit in. l. inter quos. ¶ In eadem gl. ibi nihilominus ex
3 sui vitio. †. Conclude clari⁹ si queritur quādo committi debeat
stipulatio interposita occasione parietis communis in casibus
in quibus debet interponi committatur: quia aut damnum cō
tingit in casu fortuito ⁊ non committitur: vt. l. fluminū. §. hec sti
pulatio. s. eodem. Aut contingit mere vitio parietis ⁊ similiter
non committitur: vt in princi. huius. §. ⁊. l. nam si nō sit. in prin
cipio. s. eodem. Aut contingit culpa alterius sociorum ⁊ tunc si
culpa illius non est admixta vitio rei non committitur stipula
tio sed agi poterit actione pro socio vel communi diuidundo si
fuerit culpa leuis vel lata. Si autem leuissima poterit agi aqui
lia. l. sed ⁊ si communem. ⁊. l. in lege aquilia. s. ad legem aquil. et
facit quod habetur in. l. si sabinus. et. l. si edes. s. communi diui
dundo. Si autem sit admixta vitio rei: tūc si est culpa lata vel le
uis quia illa venit purganda per actionem communi diuidun
do vel pro socio non cōmitteret̃ stipulatio: sed agi poterit actio
ne pro socio vel communi diuidundo. Si autem esset culpa leuis
sima: tunc quia illa venit purganda per vtilem aquiliam: vt di
ctum fuit in. l. fluminum. §. preterea. s. eodem. non excludet hanc
cautionem: vt dictum fuit in dicto. §. preterea. Si autem vterq̄
fuit in culpa: tunc si culpa fuit equalis culpa cum culpa compen
satur: et neuter alteri tenetur. Si autem vnus fuisset in maiori
culpa q̄ alter vt quia maius pondus apposuit: et ille teneretur
quia illa culpa maior preponderat minori per. l. itē si obstetrix.
supra ad legem aquiliam. ⁊ hic in versiculo quod si equaliter a
sensu contrario. ⁊ notat Innocentius in. c. intelleximus. in glo.
magna. ad finem. extra de adulte. et facit quod consueuit notari
in. l. si moram. j. soluto matrimonio.

Quoties. ¶ Si cautio damni infecti pluribus est
commissa quilibet experiri debet inquan
tum sua interest ⁊ non vltra ⁊ similiter pro parte virili est petē
da cautio a pluribus dominis eiusdem predij ruinosi. ⁊ si plu
res petant

res petant sibi de damno infecto caueri ex primo decreto equaliter sunt immittendi. hoc dicit. ¶ Nota quod licet promissio de damno infecto debeat fieri pluribus pro rata damni quod timetur: tamen si non fit mittantur equaliter in possessionem ex primo decreto non pro rata damni. secus tamen in secundo decreto: vt dictum fuit in. l. pretoris. §. j. ff. eodem.

8 In reficiendo. [a] Si plures volunt parietē vel aliā rem communē reficere eligi debet ille qui magis idonee vult reficere. hoc dicit. Not. quod dixi in summario et procedit tex. iste indubitanter quādo paries egebat refectione sin autem non egeret refectione: tunc videretur quod melior esset conditio prohibentis per. l. sabinus. supra communi diuidundo. Nisi dicas quod hic nullus prohibebat refectionē sed quilibet volebat reficere: ideo tūc seruatur quod hic dicitur. sed si alter prohibet cum agatur de imitādo statu rei videtur quod potior sit illius conditio. argu. l. sed et si inter. §. fin. ff. de serui. vrba. predio. et. l. vsufructuarius nouum riuum. ff. de vsufruc. Nec ob. quod not. in. l. si edes. cōmuni diui. vbi videtur quod possit vnus sociorum facere inuito socio quod sibi prodest et socio non nocet quia illud videtur verum quando non mutatur status rei forte quia vult pingere communem parietem vel aliter ipsum ornare. secus quando mutaretur status rei. ar. iurium preallega. Et hoc etiam videtur esse de mente Ange. in l. inter quos. ff. eodem. Et not. quod Bart. in. §. cum parietem. ff. l. proxi. videtur intelligere hanc legem in pariete communi pro indiuiso. quo casu secundum eum solum potest implorari officium iudicis: non autem agi potest communi diuidundo vel pro socio. et est bonus intellectus in se: tamen videtur diuinare et nimis hanc legem restringere. vnde potest intelligi in communi pariete siue pro diuiso siue pro indiuiso: licet vno casu possit competere actio pro socio vel communi diuidundo altero non.

Si seruus. ¶ Seruus cōmunis representat personas dominorum: et ideo si stipuletur de damno infecto censentur ipsi domini stipulati. hoc dicit. ¶ In textu ibi stipulatus sub occasione edium communium dominus. ¶ In textu ibi pro partibus scilicet integris.

Summarium.

1 ¶ Verba que in contractu ponuntur secundum naturā contractus intelliguntur.
2 Condemnatus ad expensas in interlocutoria ipsas non recuperat si vicerit in diffinitiua.
3 Stipulatio interposita per errorem iuris vel facti non debet cōmitti.

Damni. Stipulatio damni infecti nō committitur propter damnum contingens absque vitio operis vel soli. et verba debent intelligi secundum naturam contractus super quo interponuntur. hoc dicit.
1 ¶ † Not. quod verba posita in contractu debēt intelligi secundum naturam contractus. et ad hoc sepe allegatur. concor. l. si stipulatus. ff. de vsur. et. l. si vno. ff. loca. et sic facit quod si venditor promittat defendere emptorem intelligatur promisisse ipsum defendere de iure. l. empti. et. l. si parentes. C. de euict. non autem intelligitur promittere de facto et de violentia extra iudiciali de qua non tenetur secundum naturam contractus. l. impulsos. cum ibi not. C. de actioni. emp. et facit etiam quod no. Bar. in. l. stipulatio ista. in prin. ff. de verbo. oblig. ¶ In gloss. super verbo amota. Solu. quod hic non tenetur de eo quod casu fortuito contingit sed vitio rei. In contrariis non tenetur de dāno quod contingit ex eo: quia aqua pluuia naturaliter noceat: quia inferior fundus sicut percipit emolumentum pinguedinis ita etiam naturaliter debet seruire superiori. l. j. §. pen. infra titulo primo. Joannes de Jmola.

Cum parietem. Utroque sociorum edificante in pariete communi non debet stipulatio interponi sed interposita ex certa scientia committetur ad dimidium vel ad totum si fuerit dictū in qua nō venit id quod alteri socio socius ex stipulatione prestiterit. h. d.
2 ¶ † Not. argumentum quod si duo litigant et vnus vincat in quadam interlocutoria et refecti sint sibi sumptus si alius vincit in diffinitiua non propter hoc recuperabit illos sumptus. ¶ Item facit quod si duo heredes diuidunt hereditatem et promittant de euictione adinuicem quod si contingat alterum perdere partem suam propterea quia non implet voluntatem defuncti secundum formam aut. hoc amplius. C. de fideicom. quod non propter hoc teneatur coheres: quia illa culpa sua et facto suo euincitur. Item facit secundum Ange. quod si maritus qui lucratur partem dotis ex forma statuti muliere predecedēte in matrimonio sine liberis promisit restituere heredibus mulieris dotem quod intelligatur promisisse scdm formam dicti statuti detracta dicta parte secus si promisisset totam restituere ex certa scientia. Et bene facit quod dictum fuit. ff. in prin. huius. l. ¶ In glo. super verbo cogi potuisset. ibi et tunc non cauetur subaudi nisi forte alius maius damnū pretendat: vt quia habeat preciosiora edificia. l. inter quos in princ. ff. eo. ¶ Et aduerte quia vt tetigi in. d. l. inter quos. tria sunt principalia dubia in materia. primū an et quando possit cogi vnus sociorum ad prestandum cautionem de damno infecto alteri et de hoc dic vt ibi dictum fuit: quia solū in duobus casibus ibi positis. Scdm est an et quando stipulatio interposita eo casu quo debuit committatur. et pro qua culpa: et de hoc dic vt dictum fuit in. l. ex damni. §. quoties. ff. eo. quia solū committitur in effectu pro culpa leuissima admixta vitio rei. in quo casu cessat ordinariū remediū et solū cōpetit extraordinariū legis aquilie vel cautionis damni infecti. Tertium dubium est si stipulatio est interposita eo casu quo de necessitate debuit prestari an cōmittatur et si cōmittitur in quātū cōmittatur.
3 † Et in hoc conclude quod si interposita est per errorem iuris vel facti et non committitur per not. in lege prima in principio. infra vt in pos. leg. et. l. sed et si quis. §. finali. supra si quis cau. Sed si ex certa scientia sic: vt dicto. §. finali. et hic. et tangit gloss. infra in verbo prestatum. in dubio autem presumitur interposita per errorē cū nemo presumatur in dubio velle iactare. argu. l. cum de indebito. supra de probatio. et lege sed et si me putē supra de condictione indebiti. cum ibi nota. et lege si patronus. per Dy. et Barto. infra de donatio. Inquantum autem cōmittatur eo casu quo interposita est ex certa scientia voluit hic bar. et Ang. post eum quod si apparet de mente illa seruetur sed in dubio si simpliciter est interposita videatur interposita pro dimidia sicut pro dimidia tamen est dominus promittēs. et sic intelligit istum textū vt etiam patet ex summario. Sed aduerte quia iste intellectus videtur contra hunc textum nam in principio presupponit quod simpliciter fuit interposita stipulatio damni infecti per vnum sociorum alteri et econtra. Sed tamen iurisconsultus in ver. sed quoniam videtur interpretari promissionem fuisse factam insolidum. ergo in dubio simplex stipulatio videtur referri ad totum. et pro hoc etiam facit quia tex. iste equiparat promissionem factam vni sociorum alteri socio et promissionem factam per vnū sociorum alteri extraneo. Sed quando vnus sociorum promittit extraneo nisi promittat pro parte sua intelligitur promittere insolidum. lege si plures. supra eodē. ita et in casu proposito. Et hoc de iure verius videtur. Ultimo scias quod Barto. hic tractauit materiam communis parietis. Ange. autem tractauit in lege inter quos. in prin. supra eodem et ibi nititur ponere effectū legum loquentium de hac materia incipiendo a lege in hac. supra eodem et successiue in aliis. ll. sequen. de materia loquentibus vsque ad hunc. §. inclusiue. demum ponit duas regulas negatiuas et aliquas fallentias et successiue duas alias regulas affirmatiuas et in effectu sequitur Barto. Unde in dictis eius non est insistendum. et vltimate etiam tangit an in pariete communi cuius vsus non est diuisus liceat alteri sociorum altero inuito aliquid facere vel operari et in effectu ponit regulam negatiuam quod non et prosequitur casus aliquarum. ll. presertim. legis sed et si inter. §. fina. ff. de serui. vrba. predio. et. l. quidam hiberus. et. l. fistulā. cod. titu. et inter cetera tenet quod non est licitum edificare super parietem communem eleuando illum. dicit tamen quod est licitū facere in pariete communi cubam camini per quam fumus et flāma familiaris ignis deferatur: quia ille familiaris ignis nō solet sic de facili exurere parietem: secus si vellet facere ignem pro flamma balnei aut furni per. d. l. fistulam. et subdit etiā quod nō est licitum facere fenestram perforantē totum parietem communē quia per eam mutaretur facies parietis et debilitaretur paries. secus si fieret aliquid quod nō lederet sociū sed prodesset saltē quantū ad ornatum. Exemplum in socio volente incrustare vel smaltare parietem seu pingere. facit. d. l. quidā hiberus. Ultimo subdit quod si quis velit edificare in communi pariete iuxta ipsum potest indistincte si socium non ledit. secus si nocet assiduo: quia tūc non potest. sed si solū interpellatim noceret posse dummodo per illud edificium non impediatur refectio cōmunis parietis. d. l. quidam hiberus. et. l. fistulam.

a ¶ In reficiēdo. Adde quod bar. in. l. dānū. in. §. cū pariete. ff. e. vers. intelligere istam l. in pariete cōi pro idiuiso. ita notat Andr. bar. in addi. ad Bartolum.

Summarium.

1 ¶ Interpellatio extraiudicialis non constituit quem in mora.
2 Creditor non nisi refectis impensis auditur per quem ab eo qui per secundum decretum immissus est res euincitur.
3 Causam habenti necessariam plus fauetur quā ei qui habet voluntariam.
4 Dominium vtile venit dominii appellatione.

a **Cum postulassem.** [a] Interpellatio extraiudicialis non constituit in mora illū qui solo iudicis potest officio conueniri. hoc dicit hec singularis lex. que alibi non reperitur saltim tam clare satis tamen facit lege non iustam. C. ad trebellianum. ❡ † Nota quod interpellatio extraiudicialis non constituit quem in mora quando solo officio tenetur. secus quādo quis esset obligatus iure actiōis vt tenet. glo. in. l. vinū. §. si certum petatur. et. l. qui rome. §. coheredes. ff. de verborū obliga. et ratio diuersitatis est quia id quod est in officio non est in obligatione. l. qui per collusionem. de act. emp. et. l. quintus. ff. de annuis le. do. Jo. de Imola.

2 **Damni.** † Si ab eo qui ex secūdo decreto est immissus res euincatur per creditores nō auditur creditor nisi impensas reficiat: et de damno infecto caueat. aliud si ab emptore euinceretur: quia tunc preciū nō restituet sed impēsas. hoc dicit ſm lec. glos. quā tenet Jac. de are. et bar. licet Dy. aliter dicat. ❡ In tex. ibi paratus. sub. et etiam de damno ifecto cauere si damnum timeatur. et sic de toto succurrit immisso. sed emptori nō succurrit de toto qꝛ nō vt pcium sibi reddatur et etiā impēsa sed solū vt impense reddantur per. l. paulus. §. pe. ff. de pig. al. leg. in glo. et ſm hoc ptz in quo differat emptor et immissus. qꝛ in dicto et in rōne. Alij tamē intelligūt ꝙ differant solū in ratiōe et nō in dicto. et sic erit sensus qđ sicut ꝓstabūtur expense refectiōis ipsi immisso: ita etiā ipsi emptori: licet ratio promptior si in immisso. et ſm hoc lrā in ver. cū ergo: debet legi iterrogatiue. et duz dicit tribuendum est. subaudi: certe idē est tribuendum emptori.

3 ❡ † No. ſm vnū intellectū qđ magis succurrit habenti cām necessariā ꝙ voluntariā. facit. l. si fideius. §. qui neccessaria. §. q satisd. cog. et. c. ab arbitris. de offi. dele. ❡ Itē no. qđ ex diuersitate rationis surgere debet diuersa dispositio iuris.

4 ❡ † Itē no. qđ appellatione dominij cōprehēdit etiā vtile dñium. Nam per ꝓscriptionem ſm cōem vsum opi. queritꝛ tm̄ vtile dñium. de quo in aut. nisi. C. de bo. que libe. tn̄ hic dicit simplr queri dñium. Si tn̄ velles aliā opi. tenere qđ per ꝓscriptionē quereret dñiū directū multū ꝓ ipsa faceret tex. iste ex eo quia appellatiōe dominij in dubio videtur intelligi de directo. l. j. §. j. ff. si ager vec. vel emphy. pe. Et ꝫ predicta gl. que exponit hic dñium. i. quasi dñium. non bene dixit quia quasi dominiū est illud ꝓ quo cōpetit publiciana. l. j. ff. de publicia. sed potiꝰ debuit exponi. i. vtile dñium sequēdo communē opi. de qua in. d. aut. nisi. de qua in. l. j. in fi. ff. tit. j. ❡ In gl. super verbo velit. ibi. sed ibi ꝓsens. et idem si presens fuit in ciuitate sed absens a iudicio: quia ꝓcessus factus cōtra possessorē nō debet nocere creditori nisi forte ſm not. in. l. presens. C. de pigno. ❡ In eadē glo. in fi. dic qđ si non est transcursum decenniū inter ꝓsentes vel vigenniū inter absentes audietꝛ creditor de iure communi. als nō audietur nisi beneficio restitutionis. Et sic pen. so. iuncta cum vltima est vera. ❡ In glo. super verbo tribuendum: ibi et hec placet. hanc tenet Bar. et Ja. de are. Et hanc apostilla vt dixi in tex. sequens etiā pōt saluari: vt. ff. dixi.

A quo fundus. Si agitur cōfessoria et ꝓ cōstituenda quasi possessiōe seruitutis contra cōtumacem aliquid fieri oportet in loco seruiente fit missio in ipsum locū seruiētem ex primo decreto. Secundum vero interponetꝛ hoc modo. qꝛ statuetur terminꝰ cōtumaci infra quem agat et doceat de iure suo. et si infra terminū id nō fecerit vlterius nō audietur. h. d. notabiliter et forte nō est alibi hec lex. Ex qua colligit in realibus etiam posse habere locū scđm decretum. Et etiā colligit forma secundi decreti. No. limitationem. l. si prius. ff. ti. j. vbi dicitur qđ vbi procedītur contra cōtumacez super iure seruitutis nō ꝓuidetur aliter nisi quia efficitur de possessore petitor. et loco primi decreti interponetꝛ cautio. de qua illud ꝓcedit quando nullū edificium factum erat cōtra debitā seruitutem. secus quādo erat factum. Et sit venit destruendū que destructio nō potest fieri nisi agens confessoria mitteretur in possessionē loci seruientis. ideo tūc ex primo decreto fit immissio in locum seruientē. Et hoc etiam fuit de mente glo. ij. hic posite. et expsse tenuit Dy. in. d. l. si prius. ❡ Itez no. qđ licet fiat dicta immissio: tn̄ postea potest ꝓcedi ad vlteriora: qꝛ poterit iudex statuere terminū infra quē debeat cōtumax docuisse de iure suo infra quē si nō veniat vlterius nō audietꝛ. et hoc erit loco secūdi decreti. Et ex hoc not. etiā hic Ange. qđ licet in reali si ille cōtra quē facta est immissio veniat infra annū audiatur de possessiōe. si ante litem cōtesta. vel quasi autor fuit immissus ꝓpter cōtumaciam rei. iuxta no. in. l. si quis emptiōis. §. pe. C. de ꝓscrip. xxx. an. et. l. cōsentaneū. C. quomodo et quādo iu. et. l. ij. C. vbi in rem act. tamē si iudex statuit terminū infra quē debeat comparere et docere de iure suo: als nō auditur vlteriꝰ. Et ideo cautus debet esse actor vt faciat dictū terminum per hunc text. quē dicit singulr notandū et limitare iura predicta. ❡ Sed tu adde qđ dictū terminū non videtur posse statuere nisi per lapsum anni dicta. l. sed et si quis. §. pe. que indulget reo spaciū anni ad comparendum. facit. c. indultum. de reg. iur. lib. vj. Et hoc etiam satis videtur esse de mente Bar. hic. ❡ In glo. fi. ibi vel speciale. hanc videtur sequi Ang. vt patet ex his que dixi in notabilibus. Sed Barto. sentit hic contrarium et videtur verius per ea q̄ dixi in notabilibus. Et sic si nondū est lapsus annꝰ vel lis cōtestata vel quasi non poterit istum terminū statuere: secꝰ si lapsus sit annus vel lis contestata vel quasi.

Ad curatoris. Curator rei publice ordinare debet vt domus diruta extruatur et si domus sit refecta de publico et non soluatur per dominum impensa poterit domus post tempus distrahi. hoc dicit. ❡ Et premitte quod quidam faciūt §. in ver. domum. Alij non faciunt. §. et hoc videtur sequi gloss. prima. et. iij. que secundum aliquos fuit ceruotina. ❡ Nota ex princip. primo quod ad officium curatoris rei publice spectat vt reficiantur domus. et hoc potest ex eo quia forte timetur propter ruinam periculum in personis. facit lex qui bona. §. qui damni. supra eodē vel ex eo quia inducebat deformitatem. et ex his nota. limitationem. d. §. qui damni. inquantum dicit qđ vbi timetur damnum de re ad personam non cauetur. naz licet id sit verum qđ non prestetur cautio damni infecti: tamen implorari poterit officiū iudicis vt faciat taliter reparari vt trāseuntibus damnum dare non possit.

Summarium.

1 Cenaculum illi domui cedit sui superimi ponitur.

2 Porticus et conclauis ad quem spectent.

b **Quod conclaue.** [b] Conclaue et porticꝰ cedit domui ꝑ quam habetur aditus licet a parietibus alterius domus sustineatur.

1 † Cenaculum antem cedit illi domui cui superimpositum est. hoc dicit. ❡ Et diuiditur in tres partes: quia primo loquitur de conclaui. secundo de porticu. tertio de cenaculo. secunda ibi sed labeo. tertia ibi: nec tamen.

2 ❡ † Not.

c quod ille est dominus porticus[c] et conclauis qui est dominus edium quibus cedit. Et nota quod illi domui dicitur cedere ꝑ quam habetur aditus seu iter. ❡ Item not. quod illi domui dicitur cedere per quam habetur aditus seu iter. ❡ Item not. qđ quis dicitur esse dominus eius eo quod protegit solum suum: siue cooperit: licet in ipso solo iure non requiescat. quod intellige ſi eo casu quo requiescit in alieno requiescat iure seruitutis. alias non esset illius. vt lege quemadmodū. §. finali. supra ad legem aquiliam. ❡ Item not. arg. quod si quis habet duas edes coniunctas in quibꝰ quis habitat. et quelibet est in diuersa parochia quod iste censetꝛ parochianus illius parochie in qua est sita domus in qua habet aditum. facit lex prediis. §. balneis. ff. de lega. iij. et si haberet aditum ex parte posteriori censetur parochianus respectu partis anterioris ex eo qꝛ ista est nobilior. facit in arg. l. cum in diuersis. supra de relig. et si ex latere anteriori essent duo introitus quibus paterfa. pariter vteretur et quilibet introitus esset in diuersa parochia intelligeretur esse parochianus duarum parochiarum. arg. l. assumptio. §. pen. ad municip. et expressim in. c. ij. de sepult. lib. vj. et ibi etiam de hoc per glo. et per Joan. and. super ea. et in additio. Specu. super rubri. de paroch. Et qꝛ iste est casus tunc dubius respectu iuris indiuisibilis. vt puta respectu sepulture si decesserit nō electa sepultura: nec habeat sepulturam maiorum. et queritur in qua ecclesia debeat tunc sepeliri. plene disputat Joan. and. in dicta additio. forte posset dici quod cessantibꝰ coniecturis de quibus per Jo. and. in dicta additio. deberet res forte dirimi: arg. l. fi. C. comu. de lega. nisi rectores parochiales aliter essent in cōcordia. ❡ In glo. finali in fine dic quod ista contraria obstāt duobus primis responsis. Sed solue quod conuersio domus in vsum retēte operatur quod sit illius domus. arg. l. quod in rerū. C. fi. de lega. j. et l. prediis. §. balneis. de leg. iij. secus si in alterius vsum non esset facta conuersio: qꝛ tunc esset communio inter dictas edes. et similiter porticus communis per leges in contrarium allegatas. Ex ex hoc habes qđ si aliquis habet duas domos habētes claustrum in medio et in vtraqꝫ domo est ostium per quod venitur et exitur in claustrum: et venditur vna: vel legatur dictum claustrum erit commune et quilibet habebit dimidiam prope se: sed siin vna domorum tantū est ostiuz per quod itur ad claustrum: tunc claustrum erit solum illius domus. ❡ Extra glo. adde dictis Bar. inquantū intelligit qđ in hoc tex. tempore venditionis expresse fuit interposita seruitus. nam istud videtur diuinare. vnde potest dici qđ ipso iure intelligitur hic tacite imposita ex eo quia est seruitus que habet causam continuam. et ipse idez not. in. l. j. ff. de serui. leg.

1 **Si quis ad.** ❡ † Non licet demoliri domū causa vendendi: seu cā negotiādi: sed concedendi vsum reip. sic. vt hic. ❡ In gloss. j in fi. prima communiter tenetur. tn̄ hec vltima etiam potest

a ❡ Cū postulassem. adde Bar. bal. et angel. hic q reputātistū tex. sing. ad hoc ꝙ quis nō cōstituitꝛ in mora per extraiudicialē iterpellationem.

b ❡ Qđ conclaue. cōcordat tex. i. c. j. xij. q. j. textus in. c. j. de sta. reg. i vj. in. c. vbi periculū. §. in cōclaui. de ele. in. vj.

a ❡ Porticꝰ Adde quid sit porticus per Bart. hic. et ꝑ hoc stic. in summa de accusa. §. ij. ver. sed si crimē Bart. in. l. cetera. §. hic senatus. ff. de le. ij. pet. de anchar. cōsi. ccclxxx.

potest esse bona si forte ipse emptor nondum soluit preciũ: ⁊ plene dic vt per glo. in contrario.

¶ De aqua pluuia arcenda. Rubrica.

Summarium.

1 ¶ Actio aque pluuie arcende nõ competit pro damno ex aqua non pluuiali.
2 Frugum nomine plus continetur quam frumenti.
3 Animus nocendi in dubio non presumitur.
4 Dictio in/pro valde/capi potest.
5 Damnum vitanti plus fauetur quam lucrum pretendenti.
6 Predium inferius debet seruitutem superiori.
7 Commodum sentire debet qui ⁊ incommodum.
8 Consuetudo vim legis habet.
9 Seruitus habens causam continuam vel quasi longo tempore queritur.
10 Seruitus ex vsu longi temporis constitui presumitur.
11 Dominium directum non queritur prescriptione.
12 Consuetudo dicitur altera natura.
13 Diuisio ex patientia presumitur.
14 Memor salutis sue quilibet presumitur.
15 Prescriptio longi temporis nõ sufficit quando presumptio vel ius commune est contra prescribentem.
16 Ciuitates Italie an prescripserint merum imperium.
17 Imperium merum supremum soli competit imperatori.
18 Dominium vtile potest queri prescriptione.
19 Actio aque pluuie arcende locum non habet in opere facto publica autoritate.
20 Equitas est rigori preferenda.
21 Memoria alicuius facti preteriti qualiter probetur. remissiue.
22 Testis de die non tenetur deponere.
23 Testimonium de auditu proprio quando valeat.
24 Testes in contractibus presentes esse debent.
25 Testes quo ad probationem sunt instrumentis equiparandi.
26 Facere licet quod sibi prodest quanquã alteri noceat.

I cui aqua. Actio aque pluuie arcende succurrit aduersus futura damna que possent contingere ex aqua pluuiali sola vel mixta cum alia propter aliquod opus manufactũ propter quod aliter aqua defluat quã aliter deflueret. h. d. vsq; ad §. neratius cum. §. idem ait si aqua. ⁊ §. in summa. j. ea. l. qui idẽ
1 volunt in effectu. ¶ † Not. qd̃ non competit actio pluuie arcẽde quando timetur damnum ex aqua non pluuiali. Item nec quãdo naturaliter aqua pluuia nocet inferiori vicino. ⁊ ratio colligitur. j. ea. l. §. penũ. ¶ In glo. j. in fi. ⁊ per hoc non obst. si dicatur quod hic sit mala grammatica. l. plautius. de aur. ⁊ arg. leg. naz duo substãtiua sine copula esse nõ possunt secundũ grãmaticos. ¶ In glo. ij. in fi. melius dic vt dicetur in contrario: q2 ibi etiam videtur agi de damno. ¶ In glo. actione. in fine. ⁊ per hoc infra eodem. l. apud. §. penul. ⁊ fi. in. l. quanquam. §. idem iulianus. et lege si tertius. §. primo. et. §. si quis prius. et lege supra iter. §. primo. ¶ In glo. noceat in fine in dicta lege damni. ¶ In gloss. nondum facto. in. §. hec actio. ibi in lege non quemadmodum. solu. vt colligitur ex ibi notatis: quia ibi non erat presens ius vt obligatio. hic autem erat de presenti opus factum ex quo timet damnuz. ideo pro ipso opere competit ius de presenti: licet damnum sit de futuro. facit quod habetur in lege. l. aquilia si deletũ supra ad legem aquiliam. ⁊ in. l. locum. in. §. condemnatio. infra de tabul. exhibendis ⁊c.

Neratius. Nota quod vbi propter opus manufactũ aqua plu. quoquo modo nocet potest agi actione aque pluuie arcen. ⁊ pone hic exemplum qñ tua erãt predia quorum quodlibet erat post aliud: ⁊ quodlibet inferius: altero: ⁊ in medio predio siue parte ei⁹ erat palus que solebat descendere per inferiorem agrum: vnde si inferior facit opus per quod non bene posset descendere. ⁊ sic redundando nocet primo predio potest dominus illius agere contra dominum predij inferioris.

De eo opere. Pro opere qd̃ fit grã agri colẽdi ꝓpter fructus colligendos: siue fiat aratro: siue alio modo si ager aliter coli non potest non competit hec actio h. d. Et primo ponit duo dicta. s. dictum quinti Mutij ⁊ dictum Trebatij que in aliquo concordant ⁊ in aliquo discordant. Nam in hoc concordant qd̃ sit necesse quod opus sit factum aratro. sed discordant quando Quintus Mutius dicit quod sufficit si fiat agri colendi causa. Trebatius dicit qd̃ imo requiritur quod fiat causa frumenti querendi. Secundo ibi sed ⁊ si fossas reprehenditur vterq; in eo quod requirebatur opus factum aratro. Tertio ibi: sed et si quis. reprehenditur vterq; in eo quod nolebant sufficere si fiat opus aratro. Quarto ibi: sed apud. confirmatur quod dictum est supra quod non est necesse opus esse factum aratro. Quinto ibi: labeo. reprehenditur Trebatius inquantum requirebat opus fieri causa frumenti tantum. Sexto ibi: item sabin⁹ ponit duo dicta sabini que debent intelligi secundum predicta. Et aduerte quod dixi supra. videlicet in ver. sed ⁊ si fossas. reprehenditur. Quintus Mutius procedit intelligendo qd̃ de alio iurisconsulto ibi loquatur quã de ipso Mutio sed si loqueretur de eodem non esset tunc proprie correctio: sed extensio vel posset dici tunc quod corrigat seipsum. ¶ Nota quod licet regulariter pro opere manufacto ex quo aqua pluuia potest nocere competat regulariter actio aque pluuie arcende. tamen istud fallit qñ opus est factum gratia agri colendi propter fructus colligẽdos:
2 siue sit factum aratro: siue alio instrumento. ¶ † Item no. quod latior est appellatio frugum quam frumenti de quo hic in gloss. et lege frugem. de verborum significatione. ⁊ lege triticum. infra de verborum obligationi. ¶ In glossa. super verbo nocere. ibi quod modo dixi sub. in gloss. sequenti in ver. noceret. ¶ In glo. super verbo labeo. in fine. Nota bene pro media via eligenda. Et pondera etiaz quod glo. voluit quod non requiratur quod fiat gratia frumenti querendi vt dixit Trebatius. Nec sufficiat indistincte quod fiat gratia agri colendi nisi fiat propter fruges querendas. Et sic non sufficiet fiat opus vt melius fenum recolligatur vt sensit glo. in verbo frumenti. supra circa principium. §. ⁊ hec opinio videtur procedere secundum vnam opinionem: que reprobatur in textu in lege frugem. infra de verborum significatione. Unde secundum opinionẽ ibi approbatam potest appellatione frugis cõtineri id qd̃ est in fructu: siue sit albescendũ siue non videtur procedere hec glo. nec glo. in verbo frumẽti posita supra circa prin. ⁊ hoc etiam fuit de mente glo. posite in ver. querendi inquantum generaliter dicit idem in quolibet fructu terre. ⁊ hec pars videtur vera.

Item sabinus. ¶ Summatus fuit iste. §. cũ principio legis.

Idem ait. Quilibet potest in suum opus facere dummodo non faciat animo nocendi alñ. h. d. vsq; ad. §. sciendũ. ¶ No. qd̃ dixi in summario. † Et in dubio nõ presumitur quis facere animo nocendi: sed sibi proficiendi. l. flu minum. §. finali. ⁊ ibi glo. s. titulo. j.

Item sciendum. Si propter opus manufactuz noceatur vicino superiori vel inferiori hec actio locũ habet. sed si aqua naturaliter noceat cessat hec actio. hoc dicit.

In summa. Summatus est cũ principio legis. Nota quod regulariter cõpetit actio aque pluuie arcende pro opere manufacto. fallit si agri colendi gra
4 tia fiat. quod intellige vt dictũ fuit in. d. §. de opere. ¶ † Itẽ not. quod dictio in ponitur pro/valde. de quo in. l. gallus. §. ille casus de liberis ⁊ posthumis.

Item sciendum. ¶ Si timetur damnum in predio rustico habeat locum actio ista. secus si timetur in predio vrbano. hoc dicit. ¶ In glo. super verbo ius non esse. in fine. Solue quod ille. §. non facit in oppositum vt patet ex ibi notatis. videtur tamen aliqualiter cõtradicere ille. §. ei quod dictum est. supra. §. proximo. quod si aqua naturaliter noceat quod non agitur. nam ibi videtur posse agi si fumus naturaliter ascendat. Sed dic vt ibi per glossam. quia volebat cogere vicinum ad tenendum fenestras apertas iure seruitutis que non erat imposita: ideo non licet vt ibi dicit Bartolus. ¶ In glossa super verbo ex continentibus. in fine solu. vt notat in dicta lege secunda quia ibi loquitur de edificio quod erat factum gratia agri non censetur predium rusticũ: sed secus in illo quod est factum alia de causa. vt propter habitationem tantum.

Sicut autem. Hec actio locum habet solum pro damno: non pro lucro. hoc dicit.
5 ¶ † Not. quod facilius subuenitur ei qui tractat de damno quã de lucro. de quo in. l. proculus. supra titulo. j. ¶ Item not. quod naturaliter predium inferium debet seruitutem superiori. et sic quandoq; redditur aliquod predium seruum: seu debet seruitutem ex predij natura. quandoq; ex pacto propter seruitutem impositam. quandoq; ex antiqua consuetudine. facit quod habetur infra. in princip. legis sequentis. ¶ Ultimo no. argumentũ quod si ille qui erat ex latere superiori facit molendinum per qd̃ mihi tollitur aqua que veniebat per riuum ad meum molendinum qd̃ possit licite facere quando ex priuato a qua trahit originem. secus videretur si ex publico si ego licite haberẽ per not. j. ne quid in flu. pub. l. ij. §. merito. ⁊ quod not. in. l. procu⁹. ad fi. s. titu. j. de quo plene per Barto. in lege quominus. j. de flu. vbi tractat materiam istorum molendinorum. ¶ In glo. super ver-

bo actionem. ibi alii dicunt. hec vera. & ad. §. item varus. dic vt ibi dicitur. ¶ In glo. super verbo op⁹. ibi cuius nō extat. corrupta est glo. vitio scriptoris. & debet vacare dictio non vt patet ex legibus allegatis in glossa.

Denique. In cursu aque primo debet inspici cōuentio. secundo loci natura tertio vetustas. Et qd debet seruitutem potest cogi vt patiatur: non vt aliquid faciat. h. d. cū
6 prin. sequētis. ¶ †Not. qualiter predium inferius debet seruitutem predio superiori. Et sic facit in argumētum quod homo inferioris dignitatis debet naturaliter reuerentiam persone ma
7 iori. de quo in glo. §. precedentis. ¶ †Item not. qd ad quem spectat commodum debet & spectare incommodum. de quo in lege secundum naturā. ff. de reg. iu. & in. l. fi. ad fi. C. de iur. & fac. igno.
8 & in regula q sentit onus. de reg. iur. in. vi. ¶ †Item not. qd consuetudo hz vim legis. de quo in. l. de quib⁹. ff. de legi. & in. l. ii. C.
9 que sit long. consue. ¶ †Item nota qd seruitus habens causam continuam vel quasi queritur longo tempore. de quo in lege ser
10 uitutes. ff. de serui. & l. si diuturna. si serui. vendi. ¶ †Itē no. sm alium intellectū qd ex vsu longi tēporis presumitur seruitus cōstituta. de quo hic in glo. & in. d. l. seruitutes. ¶ Item not. qd de natura seruitutis non est qd cogatur ad aliquid faciendum: sed potius ad patientiam. de quo in. l. quoties. in. §. fi. ff. de serui. et
11 in. l. proxi. §. j. & §. item varus. ¶ †Item not. qd per prescriptionem non queritur directum dominiū: sed vtile. facit lex si duo. §. idem iulia. ff. de iureiu. & sic facit pro opi. glo. in aut. nisi tricenale. C. de bo. mater. licet ibi vltramon. contra de quo ibi per Cy. &
12 aliquid tangitur in. l. vsucapio. ff. de vsucap. ¶ †Item not. prin.
a l. sequen. qd consuetudo a videtur altera natura. ¶ Item not. qd debemus laborare ad lites minuendas. facit extra de dolo & cōtu. c. finem litibus. & l. properandū. C. de iudic. & l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. ¶ In glo. super verbo qui diu. ibi ad presumendum auditū. Hoc est communis opinio gloss. qd si seruitus non habet continuam causam vel quasi licet non prescribatur in longissimo tempore nisi sit tantū tempus cuius initii memoria non extaret. tamen si quis alleget seruitutem constitutam et illa sit vsus spacio longi temporis presumatur seruitus constituta. Et hoc sequitur glo. in. d. l. seruitutes. ff. de serui. & in. c. peruenit. extra de censi. & ibi de materia. Sed contra hanc opi. fortiter facit qd videtur imponere legem verbis & non rebus. contra. l. ii. C. communia de leg. nam verisimiliter quis potius eliget practicare qꝫ alleget seruitutem constitutam. Preterea vt etiam tetigit Host. in. d. c. peruenit. videtur aperire viam mendaciis: et sic delinquēdi contra. l. conuenire. ff. de pac. dota. & xxii. q. v. c. cauete. & preterea reprobatur hec opi. & maxime per vltramō. vt notat Cy. in. l. si certis annis. C. de pac. & tetigit Jo. an. in. d. c. peruenit. & Bar. hic. Non obst. l. cum de in rem verso. hic alleg. quia loquitur in soluente: & sic in faciente. hic nos loquimur in patiēte & sic in negligente non sic faciliter surgit presumptio ad preiudicium patientis & negligentis sicut ad preiudicium faciētis. facit quod not. in simili Inno. in. c. olim. el. ii. ad fi. extra de resti. spo. Ange. etiam dixit in. d. l. si certis annis. in repetitione sua qd illa. l. non probat. nec aliqua de corpore iuris qd ex solo cursu temporis presumitur substantia obligationis etiam ad preiudiciuz facientis. Et pro hoc allegat qꝛ illa. l. est facti & in facto cōsistit. & sic ius super illo non presumit. arg. l. sciendum. ff. ex qui. cau. ma. & l. in bello. §. forte. ff. de capti. Sed bene dicit illa lex secundum eum qd ex cursu temporis presumitur qualitas obligationis allegate que facilius presumitur quā substantia. allegat qd habet in. l. talis scriptura. ff. de leg. j. vnde secundū eū ibi non erat questio de substātia obligationis: sed de qualitate. videlicet an possit agi de in rem verso licet debitum esset contractū. & dicitur ibi qd dicta qualitas presumitur si soluit longo tempore vsuras forte vltra vires peculii scdm eū. & sic merito presumit fuisse factam versionē in rem: qꝛ alias verisimiliter non soluisset nisi ad vires peculii. & hoc probatur in prin. illius. l. §. autem ibi sequens non facit multum ad materiā secūdū eū qꝛ in effectu dicit qd solutio etiā vnica habens etiam secū annexam discretam confessionem preiudicat soluenti: nec mirū qd sola confessio facta in presentia partis ex causa discreta seu certa illa preiudicat. l. generaliter. C. de non nume. pe. ergo multo fortius confessio iuncta cū solutione. vnde nimirū si ibi soluens vsuras pro tanta forte debita ex causa dotis si facit sibi preiudiciū vt teneatur ad dictam dotem. Et preterea tenet opiā. istam vltramō. de iure procedere licet dicat in consulendo & iudicando non recedendum a glo. nec obst. l. si filius. C. de peti. here. & l. q in aliena. §. j. ff. de acquir. here. per quas Bar. hic & in. d. l. cum de in rem verso. nititur saluare glo. quia in illis scdm eū non dicit qd presumatur substātia obligationis: sed quedam solennitas extrinseca. s. qd presumatur iussum patris precessisse aditionem filii. ¶ †Item non obst. glo. no
13 tabilis & singularis in. l. penul. C. communi diui. que dicit presumi diuisionē ex patientia. qꝛ ibi interuenit patientia promiscua hincinde. Ideo facilius ibi presumitur titulus diuisionis allegate. secus vbi interuenit tantummodo patiētia vni⁹ de cui⁹ preiudicio agitur. vt etiam posset dici vt hic tetigit domin⁹ Cardinalis bononiensis: qꝛ ibi in actibus in quibus sufficit patientia cum societas tacite possit contrahi & dissolui. l. iii. ff. pro soc. Uel tertio vltra ipsos posset dici qd ibi propter patientiam agitur de presumendo actu qui sui natura potest tendere ad cōmodum & ad preiudicium. Sed aduerte quia non videtur sufficienter responsum ad. d. l. qui in aliena. quia ibi agitur etiam de presumenda substantia obligatiōis. videlicet qd fili⁹ adiuerit iussu patris precedente ex diutina possessiōe patris sciēte filio. nā nō est verū qd tantūmodo ibi agat de presumendo iussu. imo etiaz de substantia aditionis. vt ibi patet. licet solu. Ange. posset tolerari ad. l. si filius. vbi filius tenebat res hereditarias & sic satis videbat adire per. l. gerit. ff. de acqui. here. & l. j. et. ii. C. de repud. here. vnde ibi solum dubitabatur de iussu. quod non sic contingit in. d. l. qui in aliena. vnde potes respōdere quod ibi ex patientia agetur principaliter de presumendo actum ex quo principaliter fit acquisitio. quia de presumēda actione per quam principaliter queritur hereditas licet transeat acquisitio etiam in patrem per. l. placet. ff. de acqui. here. Et licet etiaz propter aditionem in consequentiam surgat obligatio creditoribus. licet etiā sm illa tempora surgat in consequentiam p̄iudicium filio in hereditatem. tū non poterat ammodo habere nisi per viam successionis. vel nisi pater eum emanciparet & sibi daret. Sed hic loquimur quādo ex patientia agitur de p̄sumendo actu qui principaliter tendit ad preiudiciū & obligationē. ideo nō sic faciliter presumitur. facit optime qd no. gl. in simili in. l. si infanti. C. de iu. delibe. circa contrariū. l. fi. ff. de verb. oblig. ¶ Itē non obst. quā tuheronis. §. sunt quidā. ff. de pecu. quā etiā allegat Bart. pro glo. qꝛ pōt respōderi eodē modo: qꝛ ibi ex patientia agitur de presumendo actū qui poterat esse indifferens ad cōmodum & preiudicium: videlicet vt presumat ex patiētia dñm cōcessisse peculium seruo. nā possibile est qd etiaz forte partē lucrabit: & sic de se talis concessio non est oīno preiudicialis. secus in casu nostro in quo agitur de presumēdo actū mere preiudicialē. & propter hoc videtur qꝫ de iure verior sit opi. vltramon. Sed tenēdo gl. a qua in iudicando & cōsulendo nō esset recedendū posses respōdere ad rationes factas in cōtrariū qd nō esset verū qd lex esset īposita verbis & non reb⁹: qꝛ cū agēs debeat iurare de calūnia. l. j. & ii. C. de
14 iura. cal. †nō est verisimile qd in dubio presumat immemor salutis eterne. facit. l. fi. C. ad. l. iul. repe. Et sic nō est verisimile qd ipse alleget seruitutē constitutā nisi credat sic fuisse: & ppter hoc etiā cessat secundū: qꝛ verisimiliter ppter metū iuramenti nō aperietur via mēdaciis. Et pro opi. glo. faceret multū iste tex. intelligēdo ipsuz indistincte prout indistincte videt loqui in qualibet seruitute etiā q nō habeat cām cōtinuā vel quasi. nā hic eēt casus p opi. gl. sm vnā lecturā & sm vnā literam prout habetur in textu dictio vt. ¶ Que autem dicātur habere causam continuam vel quasi recurre ad tex. meliorem de corpore iuris in. l. foramen. de serui. vrba. predio. & tetigit etiam hic Bar. ¶ Item aduerte qꝛ intellectus Ang. in. d. l. cum de in rem verso. nō videtur bonus imo inquantuz dicit nulla lege probari qd substantia obligationis presumatur. naz hoc videtur cōtra. l. qui in aliena. ¶ Itē inquantum dicit qd in. d. l. cum de in rem verso. dubitabatur solū de equalitate obligationis. Et an esset in rem versum non videtur bene dicere: qꝛ imo videtur de mente huius. l. qd nō esset questio de illo an esset in rem versum vel non: sed solum an vsure fuissent promisse per stipulationem. vt patet etiam ex no. ibi per gl. nec vsure possunt peti per actionem de in rem verso: qꝛ non potest dici qd illud quod soluit pro vsuris sit in rem versum. Item non dicit ibi litera qd soluerit vsuras vltra vires peculii. & sic indistincte videtur loqui. & per consequens necessario non probat quod dicit Ang. qui in diuinādo intelligit qd vltra vires soluit peculii. ¶ Item aduerte qꝛ inquantum dictum est supra quod in seruitutibus que habent causam cōtinuam vel quasi qd dicitur esse quando in earum vsu non requiritur factum hoīs lz alio respectu facta hoīs interueniant qꝫ in ipso vsu. vt patet in. d. l. foramen. sufficeret tempus lōgum hoc est spacium. x. annoꝝ inter presentes & xx. inter absentes. facit. l. fi. C. de serui. interueniente bona fide etiam absqꝫ titulo. vt. l. si quis diuturno. ff. si seruitus vendi. licet secus sit in vsufructu in quo requiritur titulus cum vsusfruct⁹ sit pars dominii. l. iiii. ff. de vsufru. Et sic est maioris p̄iudicii qꝫ alia seruitus. vt etiam no. Dy. in. c. possessor. de reg. iuris in. vi. vbi expresse tenet qd in prescribendo vsufructu requiritur etiam titulus nedum bona fides. & idem Cy. in. l. ii. C. de serui. videtur fortiter obstare. c. j. extra de prescrip. in. vi. vbi videtur
15 †qd vbi presumptio vel ius commune est contra prescribētez nō sufficit prescriptio longi temporis interueniente solum bona fide absqꝫ titulo. sed in casu proposito videtur esse contra ius cōe & presumptio contra prescribentem: qꝛ ius cōe presumit quodlibet predium esse liberuz. l. altius. C. de serui. & no. in. l. sicuti. §. lz queratur. ff. si serui. vendi. & ff. tit. j. l. si prius. Et sic non videtur sufficere

a ¶ Cōsuetudo. Quod est dictum originale Aristotelis.

sufficere prescriptio longi temporis sine titulo.glo.in.d.c.j.mul-
tuz se inuoluit.⁊ finaliter dicit qd̄ prescriptio dicit̃ hoc casu esse
contra ius priuatũ:scʒ fundi alterius:non cõtra ius commune.
Sed certe istud nil est dicere:q2 non potest negari quod licet sit
cõtra ius fundi alterius non sit etiam cõtra ius cõmune. Et qd̄
presumptio iuris non sit contra conscribentem patet per leges
superius allegatas. Ideo potes dicere primo quod forte aliud
sit de iure ciuili aliud de iure canonico quod ius canonicuʒ de-
beret seruari in terris ecclesie iuxta not.per glo.notabilem in.c.
ij.de arbi.lib.vj.⁊ in.c possessor. de reg.iur.eo.lib. Uel potes di-
cere secundo quod illud.c.intelligatur quãdo agitur de prescri-
bendo aliquo iure quod non est modici preiudicij vt est ius de-
cimarum vel simile.secus quãdo esset ius quod esset modici pre-
iudicij huius seruitutis de qua loquitur. d.l. si quis diuturno.
Et forte hec melior vt in dubio non iudicatur discordãtia iuris
canonici a ciuili. ¶ Ultimo scias quod Barto.tetigit hic aliqd
de prescriptione meri imperij. Nam quia in istis incorporalib⁹
non reperitur vera possessio sed quasi.lege seruus.§. incorpora-
les.j.de acqui.rerũ domi. sed quasi possessio dicitur haberi per
vsumfructum sciente ⁊ patiente aduersario. lege secunda.C. de
serui.⁊ per Innocen.in.c.bone.el secundo.extra de postu.⁊ in.c.
cum querente.extra de offi.ordi.⁊ aliquid in.c. querelam. extra
de electio.⁊ extra de restitu.spolia.c.in literis.⁊.c.olim.el tertio
16 ⁊.c.ij.de capel.mona. ¶ †Nunquid ciuitates Italie prescripse-
rint merum imperium. Nam videtur quod non secundũ eum:
quia non potest dari patientia imperatoris cum iam longo tem
pore non fuerit in partibus istis. Et dubitatur etiaʒ an in mar-
chia sufficeret ciuitatem aliquam esse vsam mero ⁊ mixto impe-
rio sciente ⁊ patiente marchione marchie licet aliter non appa-
reat de scientia ⁊ patientia romani pontificis.⁊ dicit cogitandũ
⁊ nil decidit. Tu adde quod gloss.singularis videtur sensisse qd̄
sic in.§.interim.in auť.de defen.ciui.in glo.magna ad fi. ¶ Iteʒ
adde secundo quod quoddam est merum imperium supremuʒ
17 †qd̄ competit soli imperatori puta restituere quem fame: vel le-
gitimare.lege prima.§.de qua.š.de postul.et lege finali. infra de
nata.resti.⁊.§.illud.in auť.quib.mod.nat.effic.sui.col.vij. Et in
isto conclude quod non potest queri longo tempore nec longissi-
mo nisi sit tantuʒ tempus cuius initij memoria non existat quia
vsus tanti temporis tũc habet vim priuilegij.vt in.c.super qui-
busdam.extra de verboꝝ significa.⁊ facit lex hoc iure.§. ductus
aque.infra de aqua quoti.⁊ quod notat Barto.in lege si publi-
canus.§.finali.infra de publi. Quoddam autem est merum im-
perium quod etiam per inferiorem a principe exercetur. puta
exercere gladij potestatem in facinorosos.l. imperium.š. de iu-
risditione omniũ iudicũ.⁊ lege prima.§.eius.š.de offic.eius cui
manda.est iurisdi.⁊ lege illicitas.§.qui vniuersas.š.de offi.pre-
sidio.⁊ facit quod not. Bart.in.d.l.imperium.⁊ lege prima su-
pra de damno infecto.in fi.⁊ tunc videtur quod possit prescribi
ex eo quia nõ principaliter prescribitur cõtra principem:sed po-
tius contra ciuitatem metropolitanam que erat caput prouin-
cie:⁊ penes quam erat ipsum merum imperium.vt patet in di-
ctis legibus.facit quod not. Barto.in dicta lege si publicanus.
§.finali.nam tunc videtur quod sufficiat scientia ⁊ patientia il-
lius ciuitatis vel rectoris illius per not.per Barto.in dicta lege
si publicanus.et per not. per Innocen. in.dicto.c.conquerente.
Et per hoc patet solutam aliam questionem an sufficiat patien-
tia ⁊ scientia marchionis:quia videtur quod sic per predicta.et
pro hoc facit q2 negligentia administratoris nocet etiam ecclesie
in prescribendo.vt not.in.c.delictum.de reg.iur.in.vj.⁊ lege iu-
bemus nullam nauim.C.de sacr.sanc.eccle. An autem supposito
quod requiratur scientia ⁊ patientia imperatoris possit dici cu
currisse prescriptionem. Esset ponderandum primo quod si va
caret imperium:vel esset schisma in imperio non videretur qd̄
dicto tempore vacationis vel schismatis curreret prescriptio.ar
gu.c.j.⁊.c.de quarta.de prescript.iuncto textu in auť.quomodo
oportet episco.in princi.vbi equiparatur imperium ⁊ papatus
⁊ dicuntur fraternizare.⁊ sic sicut non currit prescriptio contra
ecclesiam vacantem vel tempore schismatis. vt dictis.c. ita nec
contra imperium.⁊ hoc videtur de mente Barto.in dicta lege si
publicanus.⁊ per hoc patet solutum aliud dubium an quando
papa vacante imperio administrat iuxta nota.in.c. licet de foro
competen.sufficiat scientia pape quod ipse hic non decisit. Nam
videretur quod non per predicta. Supposito autem quod non
sit schisma nec vacet imperium videretur aduertendum quod li
cet non venerit tamen forte presumeretur scientia propter publi-
cam famam que verisimiliter in partibus vltramontanis esse
debuit.⁊ sic debuit presumi scientia per not.per glo.in.l.si tutor
de peri.tuto.⁊ per not. in.c. quod dicitis.xvj.distinctio.et in.c.j.
extra de postu.prela. Item videretur attendendum an posito qd̄
sciuisset vel presumeretur scire an potuisset verisimiliter prohibe
re.nam alias non potest dari patientia si verisimiliter prohibe-
re non potest.facit quod habetur in lege secunda.š.de noxa.⁊ ex

his patere potest decisio predictorum quesitorum. ¶ In glo.su-
18 per verbo quãuis seruitutem.ibi vtile dominium. †Not. quod
per prescriptionem dicitur queri vtile dominium.sed glos.in.l.
cum postulassem.§.j.dixit queri quasi dominium. Sed hec est ve
rior:quia proprie ante prescriptionem completam dicitur qua-
si dominus ille cui cõpetit publiciana.sed postea dicitur habere
vtile dominium nisi esset res mobilis.quo casu per vsucapioneʒ
queritur directum dominium iuxta no.in auť.nisi.C.de bo.ma.
de quo tangetur in.l.vsucapio.j.de vsucapi. pro quo facit bona
glo.in.§.alia.insti.de vsucap.

Apud labeonem. Qui impedit me vti seruitu-
te debita vel prescripta tene-
tur hac actione.secus si opus fiat publica autoritate vel sit opus
cuius initij memoria non existat.hoc dicit.⁊ primo loquit̃ quã-
do vicinus superior contendit cum inferiori in cuius agro erat
fossa. Secundo loquitur quando agri erant equales in quadaʒ
planitie ⁊ fossa erat in confinio:et vnus agebat contra alium.
Tertio loquitur quando in superiori agro erat fossa que aquã
solebat continere ⁊ paulatim ad inferiorem defluere. sed postea
fuit repleta. ⁊ ideo agebat inferior cum superiore. secunda ibi:
preterea.tertia ibi apud atheium. ¶ In tex.ibi eam partem ma-
xime.nam etiam ad totum agi posset vt pateretur purgari totũ
argu.l.si edes.š.communi diui.⁊.l.cum duobus.§. item mella.
supra pro soc. ¶ In tex.ibi:aqua descendit.sub.paulatim.⁊ mo-
derate secundum Iaco.de are.vel forte ad predium irrigandũ:
⁊ sic erat fossa propter vtilitatem agri inferioris que modo no-
cebat quia erat repleta et nimis vehementer decurrebat aqua.
¶ Nota ex tex.quod interdum agitur alternatiue contra deben
tem seruitutem.vt vel ipse faciat vel patiatur fieri qd̄ est quan-
do ex eo quod fieri habet aliquod commodum posset resultare
ei cui debetur seruitus. vt est quando purgatur fossa. Nam in
purgando eleuatur territoriuʒ pingue ad impinguandũ agrũ:
alias solum agi debet vt patiatur nisi sit seruitus oneris ferendi
vel nisi aliud in constituenda seruitute specialiter sit actum.vt in
§.apud atheium.secundum vnum intellectum.vel nisi ex tempo
re cuius initij memoria non existat consueuerit facere.nam istis
tribus casibus agi poterit precise vt faciat. pro quo facit lex ⁊ si
forte.§.etiam.supra si serui.vendic.alias precise agi debet ad pa-
19 tiendum.vt hic per Barto. ¶ †Item not.quod vbi opus sit pu
blica autoritate non habet locum aque pluuie arcende actio:
sed si noceat debet implorari officium superioris. lege fluminũ.
§.quid ergo.supra titulo primo. ¶ Itẽ not.qd̄ vbi opus est aptũ
ad nocendũ si illius non extat memoria agi non pōt aque plu-
uie arcende.secus si extat memoria.l.j.§.j.š.eo. Item secus quã-
do opus est dispositum ad proficuũ alterius:quia tunc si postea
casualiter noceat tunc attendi debet an extet memoria vel non:
q2 si non extat memoria agi potest. vt in.§.idem varus. Et idẽ
si extet memoria si seruitus sit interposita.vt in.§.apud atheiuʒ.
scdm̃ verũ intellectũ.secus si seruitus nõ est interposita ⁊ operis
memoria extat.vt infra eadẽ.l.§.idem labeo ait si in agro. ¶ In
glo.sup verbo vel te.in fi.neutra solu.bona q2 violat litera: ideo
dic qd̄ dʒ agi alternatiue.vt pʒ in tex.⁊ ratio patet ex his q̃ dicta
sunt in notabilibus. ¶ In gloss.super verbo vicinũ.in fi.prima
solut.cõiter tenet̃. Et adde omnino quod dixi in notabilibus.

a **Item varus.** [a]Qui non patit̃ opus naturale vel
quasi qd̄ proficiebat vicino in pristi
num statum reduci hac actione vtili conuenitur.secus si sit opus
casualiter factum ⁊ ipsius extet memoria.h.d. ¶ In tex.ibi qd̄ si
extet sub memoria ⁊ supple ⁊ seruitus sit interposita. ¶ In text.
ibi reponatur.quasi velit secus in naturali agere.⁊ ad hoc bene
adaptatur ratio sequens.tamẽ iurisconsultus infra in ver.quãq̃
idem dicit in naturali. Et iste videtur esse ver⁹ intellectus litere
licet glo.instet hic in ver.vt reponatur.⁊ in verbo quãq̃. Et per
hoc patet qd̄ labeo sibi non cõtradicit in eo quod dicit in.§.seq.
apud manusam.ver.labeo.quia hic loquitur labeo de opere ma
nafacto in illo.§.de nõ manufacto. ¶ In tex.ibi aut sub.ne.not.
qd̄ quandoq3 opus est naturale:quandoq3 quasi naturale:vt qñ
est manufactũ ⁊ extat memoria. Et istud vltimum quandoq3 fit
iure seruitutis imposite. Et de hoc loquitur text.iste in ver. qd̄ si
extet. Quandoq3 autem non fit iure seruitutis.⁊ loquitur.l.pri-
ma.§.j.š.eo. Quandoq3 autem ⁊ quarto opus non est naturale
nec quasi:nec positiuum:sed casualiter factum: ⁊ de hoc proprie
loquitur.§.idem labeo ait si in agro. ¶ Item nota qd̄ facilius
quis debet pati illud quod alteri prodest ⁊ sibi nõ nocet.de quo
in.l.in creditore.š.de euic.⁊.l.j.§.sunt qui putant.j.ne qd in flu-
20 mi.pu. ¶ †Item not.qd̄ equitas prefertur rigori de quo in.l.j.
C.de legi.⁊ in.c.fi.extra de trans.⁊ in.l.placuit.C.de iudic. Quid
autem si quis passurus esset magnũ damnũ nisi ipse aliquid fa-
ciat:⁊ alter ex opere paruum damnum.dic vt colligitur ex.d.§.
sunt qui putant. ¶ In glo.super verbo vtiliter.ibi hic concedit
vtilem.hec vera quo ad tex.istum:non quo ad contrarium quia
ibi non datur etiam vtilis pro lucro.⁊ pro hoc facit.l.proculus.

a ¶ Itẽ var⁹. Adde bar. pro intelle-
ctu hui⁹. §. in.l.ij.ff.sol. matrimo.

§. tit. primo. que infra allegatur pro contraria. Nec obst. huic. §. d. l. proculus quia hic censetur pati damnum ex quo sibi nocet si non patitur me reponere agentē naturalem vel quasi a quo naturaliter debeo sentire commodum vt dixit gloss. §. in ver. noceat. ¶ In gl. super verbo tecum a vicinis. ibi: sed secus forte de equitate. hoc etiam sequitur hic Bar. post Old. Sed cōtrarium hic tene. Ang. ⁊ videtur verius qꝛ hic loquitur in diuerso casu a precedentibus. Nam hic loquitur quando casualiter opus est factum qđ prodest vicino ⁊ extat memoria. ideo tunc si postea etiā casualiter destruatur nulla competet actio etiam de equitate. sʒ in precedentibus loquitur aliis casibus vt patet ex his que dixi in notabilibus. Et pro hoc facit quia si iurisconsultus voluisset equitatem admitti in hoc casu illud expressisset sicut in casu precedenti. ex quo ergo non expressit videtur aliud voluisse. arg. l. j. §. sin autem ad deficientis. C. de cadu. tollen.

Idem labeo ait. Qui vult probare memoriam extare non habet necesse probare diem et consulem: ⁊ sufficiet etiam testimoniū de auditu. h. d.

21 ¶ † Nota qualiter probetur memoriam extare. de quo etiam in l. si arbiter. §. de proba. ⁊ per glo. in c. j. de prescrip. li. vj. ⁊ p Inno. in c. quid per nouale. ⁊ c. veniens. extra de ver. sig. Et in istis etiam locis tangitur qualiter probetur memoriam non extare.

22 ¶ † Item no. argumentum qđ testis non teneatur deponere de die. de quo aliquid hic in glo. ⁊ in l. testium per glo. ⁊ doct. C. de testi. ⁊ per Inno. in c. qualiter. el. ij. de accusa. ¶ Item no. qđ dicitur memoriam operis extare si extat recordiū initij operis licet punctaliter non sciat diem vel annum. Et sic facit sm Ange. qđ si testis deponit titium non esse etatis. xij. annoꝝ. ⁊ interrogatus de causa scientie dicit qđ interfuit natiuitati ⁊ bene scit qđ a tempore natiuitatis huc usqꝫ non intercesserunt. xij. anni. Et interrogatus de anno natiuitatis dixit se non recordari qđ nihilominus probetur. quod tenuit etiam Bar. in l. de etate. §. de mino. Et quomodo defendatur testis a contrarietate hoc casu dic vt hic per eum. ¶ In glo. super verbo idem labeo. in fi. qualiter debeat concipi articulus super hac materia quando agitur de pbando memoriam extare vel non extare. et consequenter qualiter habeant deponere testes. est bona glos. in c. j. in glos. fi. de prescrip. lib. vj. et per Inno. in c. quid per nouale. ⁊ in c. veniens. de verbo. signi. Aduerte tamen qꝛ Inno. in aliquibus in d. cap. veniens. videtur variare ab his que tetigit in ca. quid per nouale. ⁊ precipue in quantum in c. quid per nouale. dicit qđ si testis dicat se vidisse et audiuisse illos qui audierunt vel audiuerunt factum debet adijcere tempore suo. quod videtur hic sequi Bar. cō trarium tamen sensit in d. c. veniens. quia forte melius: quia illa que reputat ab surda in d. c. quid per nouale non reputat absurda in c. veniens. nec in c. si. de iura. cal. sʒ qđ per talē modū posset probari Constantinum fuisse vel Christum passum. Et in qbus casibus admittatur talis probatio. Et an in factis excedentibus metas centum annorum. vel etiam quadraginta. vel etiaʒ si fuit facta apud saracenos apud nos ignota. tetigit in d. ca. veniens. Et videtur sentire qđ in excedentibus metas centū annorum qđ admittatur. Sed forte illud non est sine dubio per id qđ habetur in c. cum a nobis. ⁊ in c. liceat. de rescrip. Qñ autem dicitur esse factum apud saracenos sed apud nos ignotū inclinat qđ non habeat locum dicta probatio. ⁊ intelligo qñ non excedit metam predictam. nec metam. xl. annorum. Si autem excedat dictam metam an velit admitti talem probationem per cōmunē opinionem vel famam. Alibi allegat qđ sic. Sed istud est dubiū an voluerit: quia subdit postea quod non placet: que verba possent referri ad illum casum. nec etiam videtur eqtas suadere cū possit probari prescriptio. xl. annorum per testes. Quid autem si testes actoris contradicant testibus rei qui preualeant. tetigit glo. in d. c. j. ⁊ Inno. in d. c. quid per nouale. ⁊ sentit qđ preualere debent qui dicunt veri similiora. tamen in dubio dicit qđ preualebunt testes dicentes memoriam non extare asserunt negatiuam in c. cum ecclesia sutrina. de causa posses. De cautela tamen est vt dicit glo. in d. c. j. qđ formetur articulus affirmatiue. videlicet qđ est communis opinio memoriā extare. vel est cōis opinio memoriam non extare. nihilominus procedit quod statim dixi etiam si taliter sit formatus articulus. Quid autem si duo testes dicant se audiuisse a titio quod vidit opus fieri an dicatur probatum memoriam extare. gl. notabiliter dixit qđ sic in l. si arbiter. §. de proba. ⁊ cum illa communiter transeūt legiste. Contrariuʒ tamen tenuit Inno. in d. c. quid per nouale. vbi dicit qđ sicut nō sufficeret testimonium solius titij: ita nec testimonium istorum duorum dicentiuʒ tantum ab illo audiuisse. Et pro hoc videtur tex. in simili in c. licet ex quadam. extra de testi. ⁊ de materia consueuit dicere in d. c. veniens. ¶ In glos. super verbo audierint.

23 ibi paries vel cortina media. † Nota bene glos. singularem et que non est alibi qđ valet testimonium de auditu proprio in re perceptibili per sensum auditus. vt sunt verba licet fuerit paries vel cortina in medio inter testes ⁊ contrahentes vel testatorem. Sʒ quod dicit de testatore communiter reprobatˀ qꝛ testes debent esse in presentia testatoris. l. si non speciali. ⁊ ibi per Cy. C. de testa. ⁊ testatores qui consueuerunt esse infirmi sepe consueuerunt mutare vocem. facit quod habetur in l. iubemus. C. de testa. ⁊ l. hac consultissima. §. at cum humana. C. qui testa. facere possunt. qđ sentit hic Barto. esse verum nisi prius vidissent testatorem ⁊ audiuissent: ⁊ postea post cortinā fuissent. Sed tutius est quod semper debeant esse presentes. In contractibus autē communiter tenetur quod non vitietur testimonium dummodo testes habeant voces notas contrahentium. ⁊ ideo cecus poterit testificari de auditu si habeat voces notas contrahentium. vt not. gloss. iiij. questione nona. in c. testes. ⁊ in §. si vero absunt. in aut. de heredi. ⁊ fal. ⁊ per Cy. ⁊ But. in dicta lege testium. ⁊ in Specul. in titul. de testi. §. primo. ver. item quod de visu. Sed aduerte qꝛ

24 contra istud facit quia videtur † in contractibus testes debeant esse presentes actui qui celebratur. dicta lege testium. ita quia possibile est quod etiam quis in infirmitate contrahat. lege qui testamenta. §. finali. cum ibi nota. infra de testi. ⁊ C. de donat. lege senectus. ⁊ sic posset vox variari vt dixi in simili de testamento. Item etiam testamentum posset fieri ab homine non infirmo. ⁊ tamen indistincte ibi dicitur testes esse presentes. et sic videtur idem dicendum in contractibus nisi diceres quod maior solennitas requiritur in testamento. tamen quantum ad hoc non videtur iure cautum contrarium. vt patet in dicta lege si non speciali. ⁊ in dicta lege testium. Item pro hac parte facit quod tetigit etiam Cy. in dicta l. testiū. ⁊ lege si nō speciali: quia sunt aliqui qui sciunt bene facere voces aliorum. ⁊ sic per hoc posset forte testis decipi. nisi quo ad hoc dicas quod lex inspexit communiter accidentia. argu. l. nam ad ea. supra de legib. ⁊ lege nō epistolis. ⁊ lege neqꝫ natales cum ibi nota. C. de proba. Itē pro hac parte optime facit. c. preter ea. extra de testi. vbi est tex. iuncta gl. ⁊ dicto Inno. quod testimonium de auditu proprio interueniēte pariete medio non probat sine alijs adminiculis etiā ad effectum ciuilem vt ibi patet secundum vnum intellectum. Sed posses dicere quod illud sit quia agatur de materia penali. alias nō video responsum ad illam decretalem ⁊ pro certo forte de rigore ⁊ de mente iuris verius est quod tale testimonium solum nō probet sine alijs adminiculis. tamen in practica propter autoritatē glo. ⁊ docto. forte seruaretur contrarium. Credo tamen quod si probaretur contrahentem fuisse infirmum tempore illo quod forte saltem hoc casu non sufficeret. argu. illius legis iubemus. ¶ In ead. glo. ibi per concilium lateranense vult loqui de ca. licet ex quadam. extra de testi. tamen quia illud fuit Innocentianum appellatur communiter capitulum generale. sed Alexandrinum appellatur lateranense. vt not. glo. in c. pe. de capel. mona. ⁊ per gloss. in clemen. prima ad finem. de consan. ⁊ affinita. ⁊ not. bene quod non simpliciter corrigit sed modificat quod non recipiatur testimonium de auditu auditus nisi certis concurrētibus de quibus ibi. ¶ In glo. super verbo memoria in fi. Sol.

25 † quod equiparantur testes et instrumenta quo ad probationeʒ non quo ad solennitatem. nec mirum quia testes deponunt per sensum corporeū. de quo per Inno. in c. cū causam. extra de testi. Sed instrumentum capit effectum ab autoritate tabellionis et eius scriptura. ideo in ea requiritur solennitas de qua per glo. in l. generali. C. de tabula. lib. x. ⁊ facit quod not. Innoc. in c. cū P. extra de fide instru. vbi dicit quasi commiraculum quod pelli animalis mortui credatur.

a **Idem labeo ait.** [a] Qui diuertit aquam nocituram sibi a flumine etiam per opus manufactum in suo non conuenitur actione aque pluuie

26 arcende si non fecit animo nocendi. hoc dicit. ¶ † Not. quod licitum est alicui facere aliquid quod sibi prodest licet in consequētiam alteri noceat dummodo non fiat principaliter animo alteri nocendi. de quo in lege prima. §. deniqꝫ. §. eodem. ¶ In gloss. super verbo noceat. ibi cum nō sit aqua pluuia. hoc verū si aqua fluminis solum esset que noceret. sed vbi noceret commixta cum pluuia secus esset. lege prima. §. illud. supra eodem. ¶ In eadem glo. in fi. qꝛ intelligunt quidam hunc tex. qñ transiuit tantū tempus cuius initij memoria non extat. Sed tu potes etiam dicere aliter vt colligatur ex glo. in d. §. neratius. in vltima solu. quia hoc debet intelligi quando aqua que nocebat nouiter ceperat nocere. secus si consueuisset nocere per tempus cuius initij memoria non extaret.

a ¶ Idem labeo. Adde Inno. in c. qualiter et qñ. de accusa. et qđ nu. xvj. q. iiij. et in l. presbyteri. C. de epi. ⁊ cle. et p Bar. hic.

Illud verum. Qui constituit seruitutem non potest agere contra vicinum actione aque pluuie arcende nisi noceat vltra modum seruitutis constitute. hoc dicit.

Summarium.

1 ☞ Aquam de vno loco in aliam decurrentem non licet deturpare.

2 Agi potest pro aliquo incidenter quod non principaliter.

Apud

Apud. Istud principium habet duas lecturas principales vna est quod ille qui habebat fundum superiorem habebat in eo fontez cuius aquam faciebat decurrere ad funduz inferioris vicini per riuulos dummodo aquam non deturpet. Item non potest per vnum riuum transmittere si salitus est per plures. et hec prima lectura est plana. Secunda lectu. est quã superior in cuius fundo erat fons faciebat aquam decurrere ad inferiorez: sed inferiorem aquam comprimebat ex qua compressione aqua reflectebatur in superiorem. et dicit quod superior non agit contra inferiorem: quia inferior in comprimendo in suo non agit vt noceat superiori: sed potius ne noceat sibi quod est permissum. lege secũda. §. penultimo. ff. eodem. nec inferior cõtra superiorẽ quia aqua naturaliter currit. et hic est effectus. secunde et hoc sit loco summe vsque ad. §. si vicinus. Et aduerte quia licet docto. communiter transeant cum prima forte ista secunda debet intelligi quãdo nouiter fons apparuit in fundo superiori: alias nõ videtur quod esset licitum reflectere aquam per not. in lege. j. §. neratius
1 iuncta glo. supra eodem. ¶ †Not. quod non est licitũ deturpare aquam que decurrit de vno loco ad alium. qd intellige nisi forte ad talem vsum esset deputata.

Si vicinus. Qui irrigat locum suum sepius solito non tenetur actione aque pluuie arcende nisi locum complanauerit propter quod aqua citius defluat hoc dicit. ¶ In gloss. super verbo aque. ibi vel que ex natura vel forte fuisset seruitus constituta vt possit irrigare locum illum. et quia fuit simpliciter constituta trahitur etiam ad pratũ ex quo fit in eodem territorio. arg. l. si seruitus. ff. de serui. vrba. predio. vel vt sequitur in gloss. satis est quod in quantitate plus nõ mittitur licet sepius.

Aque. Qui non facit opus in publico tenetur directa actione aque pluuie arcende: et fructuarius non potest
2 agere actione aque pluuie directa nec conueniri. h. d. ¶ †Nota quod interdũ agi potest incidẽter pro aliquo pro quo nõ posset principaliter. facit quod not. in. l. quoties. C. de iu. et de remedio quando fit in publico opus recurre ad. l. fluminũ. §. quid ergo. supra titulo primo.

Summarium.

1 Locus religiosus non est in dominio nostro.
2 Initium spectari debet.
3 Iussus iudicis excusat.
4 Factum legitime nullam penam meretur.
5 Res litigiosa per litis contestationez fit vbi questio fit de re per actionem personalem.
6 Condemnatoria an sequi possit ex eadem instantia quãdo mutatur actionis qualitas.

Quanquam. Sufficit ad hanc actionem quem esse dominum loci tẽpore quo edificauit vt contra ipsum detur actio licet
1 postea dominus esse desierit hoc dicit. ¶ †Not. quod eoipso quod locus efficitur religiosus desinit esse in nostro dominio: et fit religiosus secundum leges si ibi sepeliatur corpus mortuum. C. de relig. lege si quis sepulchrũ. sed secundum canones non videtur fieri locus religiosus absque autoritate pontificali per not. vij. q. j. c. pastoralis. facit quod not. in. c. penul. et fi. extra
2 de sepul. ¶ Item not. argumentum quod initium sit spectandũ de quo in lege quid ergo. supra de his qui not. infa. et plene per gloss. et doctores in. c. dudum. el primo. extra de electionibus.
3 ¶ †Item nota quod iussus iudicis excusat de quo per Dyñ. in. c. quod quis mandato. de regu. iuris. in. vj. et per gloss. in lege non videtur. §. qui iussu. infra de regu. iuris. et facit quod not. in lege liber homo. supra ad legem aquiliam. et in lege ad ea. in
6 principio. infra de regul. iuris. ¶ †Ultimo nota illud vulgatum quod factum legitime nullã penam meretur. de quo in lege gracchus. C. ad legem iuliam de adulte. et de reg. iuris. c. factum legitime. libro. vj. ¶ In glo. super verbo fuit. in fine. Solu. qd illud contingit propter generalem obligationem preambulã. et quia agebatur de modico preiudicio. facit. l. finalis. C. que res pigno. obliga. possunt. Et de materia dic in. d. c. dudum. de electionibus. ¶ In glossa super verbo actionem ibi lege quoniam. Sol. vt per Dy. in. d. c. qd quis mandato. et in. d. §. qui iussu. allegatis in notabilibus. vel dic qd ibi iudex censebatur facere vt priuatus cum esset ab eo appellatum. et sic per appellationem subtracta erat causa ab eius iurisditione. ideo licebat ei resistere. facit quod not. in. l. defensionis facultas. C. de iure fis. lib. x. et per Inno. in. c. si qñ. et. c. significasti. extra de offi. delegati.

Iulianus. Licet vendatur res pendente iudicio: iudicium tamẽ aque pluuie arcẽde inchoatum non extinguitur. hoc dicit. ¶ In gloss. super verbo post iudicium. ibi secus si ante. Sed contra hoc facit quia sufficere videtur quod semel fuerit dominus. vt supra proxime. Et sic etiam debet idem esse si ante iudicium sic facta alienatio. Sed potes dicere qd vbi quis desinit esse dominus et dominium in alium non transfertur tunc ne facto rei penitus excludatur habẽs actionem aque pluuie arcende sufficit quem fuisse dominum. Et ita loquitur principium huius legis. Sed vbi ille qui fecit opus desinit esse dominus et transfertur dominiũ in alterũ contra quem potest agi: et tunc procedat gloss. de quo tangetur in dicta lege post venditionem. ¶ In gloss. super verbo iudicium. in fine. Nota ex ista gloss. singulariter duo. primo quod vbi non est questio de re: sed solum de opere facto in re: tunc nullo modo efficitur res litigiosa etiam pro contestatione litis. actio tamen ipsa intenta bene fiet litigiosa per litem contestatam. per not. per regulam
5 legis secũde. C. de litig. ¶ †Secundo nota quod vbi est questio de re per actionem personalem fit res litigiosa per litis contest. et similiter fit ipsa actio per dictã legẽ secundã. Et hoc etiam tenet Barto. in lege prima infra de litigio. licet ipse contrarium teneat in lege prima. C. de litig. vbi tenet quod quando agitur actione personali nunquam res fit litigiosa etiam per litis contestationem sed sola actio. Sed primum videtur verius per. d. legẽ. ij. vel intellige dictum eius in dicta lege prima quando ageretur personali pro opere facto in re. vbi autem agitur rei vendicatione ad rem tunc hodie fit res litigiosa per solam citationem. in aut. litigiosam. C. de litig. Et idem dicit Bartol. de ipsa actione in rem. eadem ratione in locis preallegatis. Sed forte istud non videtur verum quia cum simus in materia correctoria et non reperiatur ipsa secunda lex correcta in actione per dictaz aut. litigiosa. ergo debet remanere. argu. lege precipimus. C. de appellatio. et lege sancimus. C. de testamẽtis. Et ad materiam facit qd not. Ioannes andreas post Compost. in. c. cum. M. ferrariensis. extra de constitutioni. vbi Innocen. in glo. in ver. reuocatis. in penultima colũna. et Ioan. and. in nouella ante gloss. videntur velle quod nunquam efficiatur res litigiosa quando agitur actione personali. Sed verius videtur esse quod supra dixi per. d. l. ij. C. de litig. nisi salues Innocen. et Ioannem andream quado ageretur actione personali non ad rem sed pro opere facto in rem. hec tamen saluatio nimis videtur restringere dictũ eorũ. ¶ Ex
6 tra gloss. tetigit hic Barto. †an quando mutatur qualitas actionis: vel mutatur ipsa actio de directa in vtilem vel econtra sequi possit condemnatoria ex eadem instantia. et in effectu concludit quod sic. Et est communis opinio etiam vltramon. vt not. Cyñ. in lege prima in quarta questione. C. de aliena. indi. Sed incidẽter etiam tangit an contra illum qui dolo desijt possidere competat directa rei vendicatio vtiliter prout dixit glossa super rubrica de rei vendicatione quando agens habet directum dominium. an vero dicatur competere vtilis. Et in effectu hic tenet opinio. vltramonta. ex eo quia rei vendicatio ad sui esse requirere videtur duo principaliter. scilicet dominium ex parte agẽtis et possessionem ex parte conuenti. vt. l. j. C. de aliena. iudic. et sic si alterum desijt non potest competere directa. argu. lege cum hi. §. si pretor. supra de trãsactionibus et legis si heredi plures. infra de conditio. instit. et infra de rebus dubijs. lege si is qui ducenta. §. vtrum. cum similibus. et pro hoc allegat casum in. l. nec vllam. §. sed si quis. et. §. quod si sciens. supra de peti. heredita. et lege electio. §. primo. ff. de noxalibus. sed aduerte quia ipse voluit cõtrarium super rubri. ff. de rei vendicatione. Et pro illa opinione facit quia in istis realibus ius potissime metimur ex persona agẽtis. lege prima. §. primo. supra si pars hereditatis petatur. et sic cum principium ex parte agentis censeatur potentius illud est quod debet attendi. argu. legis quicquid. §. cuz partes. infra de acquirendo rerum dominio. et lege queritur. supra de statu hominum. et lege domum. supra de rei vendicatione. et pro hoc etiã facit quod alibi dicunt doctores in lege non potest supra de iud. videlicet quod ideo potest sequi condemnatio contra reum in reali si non possidebat tempore inchoati iudicij. Sed postea superuenit possessio. quia non videtur verius superuenire actori proprie. sed facultas dirigende actionis. et per hoc non obst. prima ratio quia licet sint duo principalia alterum tamen est potẽtius et preponderans. et sic illud debet attendi per iura predicta. Item non obstat. d. §. si quis. et. §. quod si quis. quia loquuntur in alio casu. videlicet quando agitur contra possidentem. nam si mala fide emit hereditatem tenetur vtili petitio ne hereditatis: vel si modice fuit distracta: non autem directa. et est ratio qr petitio hereditatis sui natura non debet dari contra titulo possidentem nam agens petitione hereditatis non dicit se necessario dominum rerum hereditariarum lege non tantum. supra de petitio. heredi. et ideo ex quo conuentus pretendit titulum succedat regula quod in dubio debet esse potior conditio possidẽtis per. l. siue autem. §. j. ff. de public. tamen ex equitate datur vtilis in dictis casibus facit quod tetigit Cynus in lege cogi in. iiij. op po. ff. de peti. here. non autem loquitur ibi quando conuentus dolo desijt possidere quod tunc detur vtilis petitio hereditatis

imo videtur dari directa. l. item. veniũt. §. j. ver. eos. ß. de petitio
ne heredi. & expresse tenuit Barto. in. l. sinautem. §. sed & is. ß. de
rei vendic. licet videatur dicere quod illud sit propter verba se-
natuscõsulti. sed certe verba possent facere quod de iure directo
attenta opi. glo. Item non obst. d. l. electio. quia primo potest di
ci quod facit potius pro inquantum dicit quod possidens tene-
tur directo: & sic per aduerbium prout dixerunt glo. & inquantũ
postea subdit quod dolo desinens possidere tenetur pretoria. po
test exponi quod debetur ex iurisditione pretoris extẽdentis ius
ciuile. tamen tenebitur tunc vtiliter a contrario illius verbi di-
recto posito in casu precedenti. Preterea ibi loquitur in actione
personali que competit contra dominũ noxaliter in actione rea
li. et sic in diuerso casu loquitur. & per hoc patet defensatam opi
nionem glossarum.

Idem iulianus. Dominus qui nõ fecit opus si
eius voluntate non est factum
tenetur hac actione ad patientiam. & ille qui fecit tenetur inter-
dicto quod vi aut clam ad interesse. h. d. cum. l. sequenti.

Si colonus. Not. quod interdum licitum
est aliquid repetere vt aliqd
addatur. Et per hoc patet quod hec lex non redditur
superflua per precedentez: quia non per omnia dicit
idem quod. §. precedens. sed aliquid addit. facit quod habetur
in. l. si quis prioris. C. de secun. nup. & in lege. ij. §. si quid tñ. C. de
vete. iure enuc. Et per Jo. an. in proemio decretalium.

Summarium.

a ¶ Personalis. adde Bar. hic et An. de bu. in. c. qr. U. de iud. bar. in. l. qq. §. iulianus. ß. eo. in. l. creditor. & euictio. bar. in lege. iij. C. q metus cau.

1 Statutum penale restringi debet.
2 Actio personalis in rem scripta etiã sine cessione potest in sin-
gularem successorem transire.
3 Successoris nomine venit tantum vniuersalis.
4 Jus excipiendi an transeat in singularem successorem.
5 Destructio operis spectat ad officium iudicis.

Si tertius. Si propter opus remotioris vi-
cini aqua decurrens per locum
vicini proximioris nocere mihi possit possum agere
actione aque pluuie arcende contra proximiorem vi-
cinum vel contra remotiorem. hoc dicit. ¶ In gloss. j. in fine. hec
glo. videtur fuisse ceruotina & contra tex. quia infra dicit quod
ego ago cum primo. & sic si ego dicerer prius agerem contra me-
metipsum quod non est dicendum. Similiter sequens gloss. vi-
detur male dixisse: quia infra dicit. cum tertio remisso primo. et
sic tertius vicinus non erat primus. cuius contrariũ sensit gloss.
secunda. vnde verius videtur quod erat tertius respectu primi
superioris & ego eram medius. vt infra sensit glo. super verbo cũ
tertio. Et aduerte quod si iste tertius fecit opus in fundo primi
tunc tenetur ipse interdicto quod vi aut clam ad expensas. sed
ipse primus tenebitur ad patientiam non ad impensas nisi eo
sciente esset factum. Et secundum hoc videtur quod actio aque
pluuie arcende non competat contra vtrunqz. facit. ß. l. proxi. et
lege quãq. §. finali. Et sic summarius quem dedi inquantũ in-
nueret contra facientem in alieno posse aque pluuie arcẽde age-
re non procederet. Et hec procedunt quando sunt tria predia di
uersorum dominorum & ex ordine secundum est inferius primo
et tertium inferius secundo. & opus fit in primo vt dixi. posset
etiam intelligi quod est vnum predium ex parte superiori vnius
domini magne latitupinis & ex parte inferiori intra latitudinẽ
sunt tria predia diuersorum dominorum. & dicitur quod si infe
rior dominus vltimi predij fecit opus in primo hoc est proximõ
ex parte superiori intra cuius latitudinem sunt alia quod tunc
agi potest vel cum isto proximo domino: vel cum isto vltimo. et
intellige per rationes de quibus proxime dixi. & secunduz hunc
intellectum procedit gloss. que dicit primo id est proximo. ¶ In
glossa super verbo cum tertio. ibi de fideiusso. §. primo. Solue
quod ibi vnus tenebatur principaliter alter accessorie. ideo prius
debet excuti principalis quam ipse accessorius. vt in autentica
presente. C. de fideiusso. hic autem vterqz tenebatur principali-
ter. ¶ In eadem gloss. in. §. in duo. Solue quod ibi non erat in
culpa ille vltimus. vt ibi nota: ideo contra eum agi non potest.
hic sic: ideo secus. ¶ Extra gloss. tangit hic Bartol. qui proprie
dicantur vicini vel proximiores vicini: siue agatur de iure rei: si-
ue de iure persone. de quo dic vt hic per eum. cuius verba sunt
notanda propter statuta que sepius faciunt mentionem de vici
nis vel proximioribus vicinis. & adde quid si statutũ dicat quod
duplicetur pena si quis iniuriatus fuerit alteri iuxta domũ per
tot pedes an habebit locuz pena statuti si fuerit facta iniuria ex
parte posteriore domus infra terminum de quo in statuto. nam
videretur qđ sic. argu. c. statutum. §. primo. de rescript. in. vj. vbi
dieta cõputatur vndiqz a fine diocesis. Sed contrariũ hic tenet
1 Bal. †quia statutum est odiosum & penale: & sic dz restringi. ar.
l. si preses. & l. si de interpretatione. ĵ. de penis. & de reg. iuris. ca.
in penis. lib. vj. & ideo debet intelligi quando fieret ex parte an
teriori domus que est pars nobilior. Et sic videtur attendenda
arg. l. cum in diuersis. ß. de religio. Et pro hoc etiam facit quia
in simili Bartolus hic dicit illaz partem debere inspici in discer
nendo in ciuitatem respectu psone: licet secus respectu iuris rea
lis. Et per hoc non obst. d. c. statutum. quia non loquitur in ma-
teria penali

Si ex plurium. Si plures sunt domini fundi cui
opus nocere possit agit quilibet
pro parte. similiter si plures sint domini loci in quo opus factuz
est quilbet pro parte conuenitur. & si propter opus factum in pro
prio fundo nocetur communi vel econtra agi põt actione aque
pluuie arcende. hoc dicit. ¶ In glo. super verbo condemnatio.
ibi vel refert. hec bona iuncta precedenti de quo latius in cõtra
rio. ¶ In eadem glo. ibi. l. in stipulationibus. sed dic qđ illa po-
tius concordat cum eo quod est. ß. dictum quia opera est indiui-
sibilis nisi veniamus ad estimationem. de quo plene in. l. stipu-
lationes non diuiduntur. ĵ. de verbo. oblig. ¶ In glo. super ver-
bo agendi. ibi. l. & si inter. sed certe illa. l. non probat de actione
communi diuidundo: sed de negatoria. vt ibi nota. vnde hec gl.
videtur notabilis qđ quando damnum datur ex re communi in
re propria alterius sociorum ex culpa in faciẽdo commissa qđ te
netur communi diuidundo. facit ad nota. in. l. damni. §. cum pa-
rietem. ß. titu. primo. ¶ In eadem glo. in fine. Sed solue qđ ibi
loquitur quando vnum remedium erat ordinarium & aliud ex-
traordinarium & subsidiarium. ideo per ordinarium excluditur
extraordinarium. sed hic loquitur in actione aque pluuie arcen
de que non est remedium extraordinarium & subsidiarium. imo
est ordinarium & concurrit cum alio. l. j. §. item sciendum. ß. eo.

a **Si quis prius.** Hec actio est personalis[a] in rem
scripta. ideo transit ad singularez
2 successorem. hoc dicit. ¶ †Nota qđ licet actio mere personalis
non transeat ad successorem singularem sine cessione: tamen secus
est quando est personalis in rem scripta. ¶ Extra glo. tetigit hic
Bar. plene an & quando ius agendi transeat ad singularem suc
cessorem & sic actiue vel contra singularem successorem: & sic pas-
siue. de quo etiam tetigit hic glo. in verbo transiuit. et similiter
tetigit de officio iudicis. et similiter de iure excipiendi an transe-
rat ad singularem successorem vel contra singularem successorem
de quibus dic vt hic per eum. et de quo etiam tetigit glo. in lege
etiaz. supra de iureiurando. & in lege secunda. §. illud. infra quo-
rum legatorum. & adde dictis suis primo inquantum vult quod
vbi post contractum et ante traditionem incipit competere ius
quod illud transeat in singularem successorem si non venditur
corpus sed nomen per legem si insolutum. C. de actionibus & ob
ligationibus. Nam hoc non videtur verum quando vendit̃ he
reditas et ex facto heredis queritur hypotheca vel fideiussio. per
legem si heres pecuniam. infra ad trebellianum. et not. gloss. in
lege emptor. C. de hereditate vel actione vendita. nisi forte dicas
illud hodie correctum per legem secundã. C. per quas personas
que vult quod vbicunqz transit personalis sine cessione transeat
accessoria obligatio pignoris vel fideiussoris. ¶ Aduerte tamẽ
quia quod dixi de fideiussore forte non procedit: quia quod dici
tur in dicta lege secunda. C. per quas personas. non intelligitur
de fideiussore. sed solum de hypotheca vel de pignore. & cum agi
tur de correctione non videtur fienda extensio etiam ex identi-
tate ratiõis per notata in aut. quas actiones. C. de sacrosanctis
ecclesijs. ¶ Item si velles tenere quod etiam in pignore non cor
rigatur. quod dicit glo. in dicta lege emptor posses dicere quod
non obst. d. l. secunda. quia loquitur in casu speciali quando mu
tuat quis pecuniam nomine alieno. quo casu sicut queritur actio
principalis sine cessiõe: sic et obligatio accessoria pignorum: ideo
secus in alijs casibus in quibus non reperitur facta correctio: &
presertim quia in mutuo multa sunt specialia de quibus in. l. sin
gularia. ß. si cer. pet. & quia ex identitate rationis in materia cor
3 rectoria non debet fieri exteno. vt supra dixi. ¶ † Item adde qđ
vbicunqz in iure fit mentio simpliciter de successore intelligitur
de successore vniuersali & non de singulari. vt probat̃ in. l. si quis
ex argentarijs. §. primo. iuncta. l. quedam. §. is autem. supra de
4 eden. ¶ †Item adde inquantum tangit an ius excipiendi trãs-
eat contra singularem successorem. et concludit quod si est merũ
ius excipiendi & est psonale quod tunc non transit contra succes-
sorem ex causa onerosa: sed ex causa lucratiua sic. & p hoc vltimũ
videretur quod exceptio excommunicationis vel banni que ob
stat contra cedentem obstaret etiam contra cessionarium ex cã
lucratiua. & hoc idem videtur ipse Bart. velle in. l. apud cellsum
§. de autoris. & §. si cum legitima. ĵ. de doli excep. Sed contrariũ
voluit Jo. an. in nouel. in. c. j. de iure pat. in vj. super glos. et hoc
videtur verius vt plene tetigi in. l. doli exceptio. ĵ. de noua. vbi
circa hanc materiam consideraui aliquos casus ex quibus appa
ret intellectus tex. & glo. in. d. §. de autoris. & §. si cum legitima.
nam interdũ est exceptio que concernit mere personam. vt exce
ptio banni & excommunicationis. & in hac procedit opinio Jo.
andree

andree. interdum est exceptio que cõpetit propter dolũ commissum in preambulo actionis querende: et tunc procedit distinctio inter causam lucratiuam et non lucratiuam vt patet ex gloss. preallega. interdum est exceptio que committetur propter dolũ cõmissum in actione querenda: et hec videtur obstare etiam habenti causam onerosam per not. in dicto. §. de autoris. et §. si cũ legitima.

Officium. Destructio operis pertinet ad iudicis officium et damnum contingens post litem contesta. venit in hoc iudicio: non illud qđ ante contingit. hoc dicit. ¶ No. quod ad officiũ iudicis plus spectat quod contingit post litem contesta. quam ante. de quo in. l. ediles. §. item sciendum. s. de edil. edic.

Celsus scribit. Qui fecit opus in suo ppter quod aqua vicino nocere potest tenet ad destructionem operis sua impẽsa. si vero factum sit inscio domino tenetur dñs ad solam patiẽtiã demolitionis. et si seruus opus fecerit tenetur dominus noxaliter. sinautem ille fecit cui successi perinde est ac si ego fecissem. et in hac actione fit estimatio damni secundũ veritatem et non secundum fictionẽ. h. d. ¶ Extra glos. tangit Bar. hic si agitur contra illũ qui solum tenetur ad patiẽtiam et lite pendente contingat damnum an poterit condẽnari ad dandũ. et in effectu concludit qđ sic qꝛ videtur esse in culpa litigando. argu. l. si finita. §. eleganter. cum ibi not. s. tit. j. qđ verum videtur nisi habuisset iustam causam litigandi. arg. l. illud. s. de peti. here. si tamen non curaret actor illum condemnari ad dandum satis videt qđ remaneat sibi actio per interdictũ qđ vi aut clam contra facientem per no. s. §. proxi. Quid autẽ si fuerit condemnatus in casu predicto instante actore ad dictum damnũ an poterit condẽnatus recuperare ab illo qui fecit opus. videret qđ non ex quo propter culpã suã cõdemnat. in contrariũ facit qꝛ hoc nõ obstante liberat illũ qui fecit qui erat ad hoc principaliter obligatus: et sic vtiliter gessit eius negotiũ. ergo debet posse repetere. argu. l. soluendo. s. de nego. gest. et hec pars videt verior per. l. missi opinatores. C. de exac. tribu. lib. x. vbi in simili videt de hoc casus. Nam ibi in simili dicitur qđ vbi officialis propter culpam suã cõdẽnat ad soluendũ qđ alius debet nihilominus poterit repetere ab eo. Et propter illã. l. dixit spe. valde no. in ti. de expẽsis. §. postremo. qđ si iudex in syndicatu fuit condemnatus ad reficiẽdum parti expẽsas litis qꝛ negligens fuerat in condẽnatione super illis fienda per. l. properandum. §. sinautem alterutra. C. de iudi. qđ tunc poterit petere dictas expensas ab illo qui debuit cõdemnari. Sed forte illud dictum non procedit qꝛ expẽse litis de iure cõmuni veniunt solum officio iudicis qđ expirat lata sentẽtia. l. iiij. C. deposi. et l. terminato. C. de fructi. et lit. expen. Et sic ex quo pars non fuit condẽnata in diffinitiua ad expẽsas nullo modo potest dici obligata ad illas: ergo iudex soluẽs illas nõ potest dici gerere vtiliter negotium illius: imo inutiliter. et sic nõ debet posse repetere. Non obst. d. l. missi opinatores. qꝛ ibi soluebat illud ad quod quis erat obligatus iure actionis. et sic vtiliter ibi gerebat negotiũ alterius. hic secus. posset tamẽ saluari Specu. si forte ex forma statuti possent peti expense litis etiã post sententiã dato qđ de eis nulla esset facta condemnatio. facit qđ no. glos. in l. iij. §. si rem. de lega. iij.

Si cum quo. Qui conuenitur ex suo facto nõ liberat cedendo rei: secꝰ si ex alieno. h. d. ¶ No. arg. ex hac. l. ad questionẽ an vasallus vel emphyteota liberet a pensione vel a fidelitate si velit cedere rei emphyteote vel feudali. nã videret qđ nõ per tex. istũ de quo hic per Dy. et Bar. et de hoc etiam per gl. no. et singularem in vsibus feudo. de capi. qui cur. vendi. et gloss. ibi in vasallo distinguit an feudũ fuerit simpliciter cõcessum: an vero ad certum et determinatũ seruitiũ. vt in primo casu possit renunciare: in secũdo nõ. Et que sit ratio diuersitatis multũ instat ibi gl. et Jac. de bel. et finaliter videntur velle qđ qñ est simpliciter datũ solũ est obligatus ex iuramento vasallus ad fidelitatẽ de qua in c. j. de noua forma fide. et in rubrica de for. fideli. qđ iuramentum de iure ciuili non producit actionem ex quo non est litis decisorium. vt habet in. l. si quis pro eo. et ibi no. j. de fideius. vnde tunc solũ imponit pena vasallo transgredienti iuramentũ perditionis feudi in. c. j. in quibus cau. feu. amit. et in. c. j. que fuit prima cau. benefi. amit. Sed vbi est datum ad certum seruitiũ competit certi condictio ex stipulatione si interuenit: vel saltem verbis ex pacto incontinenti apposito: ideo non licet discedere ab ipsa obligatione per. l. sicut. C. de actio. et obliga. Et hanc opi. sequitur etiam Joã. an. in addi. Specu. in titu. de loca. §. nunc aliqua. ver. xxviij. et Jo. calde. in addi. suis super. c. que in ecclesiarum. extra de consti. vbi aliquid per glo. et Joã. and. super ea. ¶ Et adde dictis Barto. hic inquantum dicit qđ si quis vult renunciare predio ne soluat censum vel tributum quod non potest ex quo onus est certum. secus si incertum vt collectarum. Nam Joã. an. in dicta addi. tenuit contrarium scꝫ qđ propter tributũ et censum possit renũciare qꝛ illud videt onus reale per. l. imperatores. j. de publica. ergo debet sufficere quod quis cedat rei p. l. et si forte. §. etiã. s. si serui. vendi. Et ibi etiam glo. nota. tangit quid iuris quãdo quis tenetur actione personali: sed noxali. de qua non tetigit hic Barto. sed pro Bar. videtur casus in. l. quicunqꝫ. C. de fun. patr. lib. xj. iuncto eo quod not. glo. in. l. j. eodem titu. et lib. Sed potes sic dicere quod quedam est obligatio realis ex eo quia sequitur possessorem: tamen trahit originem ab obligatione personali voluntarie cõtracta. vt est videre in accipiente in emphyteosim tũc fiscalem pro certa mercede. de quo casu loquitur. d. l. quicunqꝫ. et glo. d. l. j. et tunc procedat opiñ. Barto. Interdum est onus reale impositũ a principio per superiorem. vt in censu et tributo. et tunc procedat opi. Jo. and. et ex hoc patet qđ in censu et tributo Bar. non bene dixit. nec etiã dum simpliciter dixit quod vbi onus est certum non licet cedere rei.

Summarium.

1 Consensus in actu requisitus et sequi et precedere potest.
2 Consensus non sufficit maioris partis in iure pluribus cõmuni vt singulis.
3 Nobilis cui ius percipiendi vectigal concedit an possit illud alteri concedere.
4 Judex an possit decretum interponere super liberatione generali minoris.
5 Pretor dictio quid significet.

In concedendo. In cõcedẽdo ius in aliqua reqrit omniũ consensus ad quos pertinet res: vel pertinere speratur ex causa de preterito. hoc dicit cum. ñ. seq. vsqꝫ ad §. si flumen. ¶ †Nota qđ vbi requiritur consensus in aliquo actu
1 potest sequi cõsensus et precedere. Quid autem de autoritate iussu decreto vel licentia tetigit hic Barto. et in. l. si quis mihi bona. §. iussum. j. de acquiren. heredi. et Innocen. in. c. cum consuetudine. extra de consue. et in. c. j. extra de reb. eccle. non alie. in. vj. et ali-
2 quid in. c. prudentia. in princip. de officio delega. ¶ †Item nota quod in iure communi pluribus vt singulis non sufficit consensus maioris partis: secus si sit commune pluribus vt vniuersis. l. quod maior. cum ibi not. j. ad municipa. et per glo. not. in. c. cum omnes. extra de constitu. et ibi etiam per Innocen. et Joan. and. ¶ In gloss. super verbo voluerit. ibi. §. quod ait. Solu. quod ibi voluit eo tempore quo velle non poterat. hic secus. ¶ In eadem glo. ibi. l. fina. §. penul. Sed dic quod ibi loquitur in dispositione post mortẽ. in qua licet penitere. vt. s. de legatis primo. l. si mihi et tibi. §. in legatis. ¶ In eadem gloss. ibi. l. si iudex. Sed ibi erat fauor minoris. ideo potest renunciare. argumen. l. si quis in conscribendo. C. de pac. et de materia in. c. quod semel placuit. de regu. iur. in sexto. ¶ In glo. prima. l. sinautem. Sol. quod in contrarijs erat quid commune pluribus vt vniuersis: hic vt singulis. vt tetigi in notabilibus. ¶ In glo. super verbo nihil interest. ibi. §. tutor. Solu. quod aliud est vbi in actu requiritur iussus vel autoritas quod iussus debet precedere et similiter autoritas. vel saltem autoritas sequi incontinẽti et non ex interuallo. aliud vbi requiritur consensus simpliciter non per moduꝫ autoritatis vel iussus: quia tunc potest sequi etiam ex interuallo. vt tetigi etiam in notabilibus. ¶ In eadem gloss. in fine. Sol. quod illud quod a principio non valet solo tractu temporis non firmatur. sed alio interueniente. puta consensu sic. vt hic. de quo etiam not. in contrario: et in. l. per fundum. s. de serui. rusti. predio. et per Dy. in regula non firma. de regu. iur. in sexto. ¶ Extra gloss. adde dictis Barto. que tangit in. l. in diem. circa contrarium. l. j. §. penulti. j. de ven. inspi. et dicit quod ibi loquitur in actu iudiciali: ideo sufficit requiri proximiorem. nec est necesse requirere vlteriorem ad quem secundo loco aliquo casu potest res reuerti. Sed hic in contractibus in quibus requiritur consensus etiã vlterioris ad quẽ potest res reuerti. Nam hec solu. non videtur bona quia in. d. §. penul. videtur loqui etiam de actu extraiudiciali: quia de denunciatione que etiã extra iudicium potest fieri: etiam sine aliqua autoritate iudicis. facit qđ habetur in. l. denunciasse. infra de adulterijs. et quod no. in lege non solum. §. morte. supra de operis noui nuntiacione. Ideo forte potest aliter dici quod interdum sumus in actu in quo sufficit denunciare vel protestari: et tunc sufficit quod talis denunciatio vel protestatio fieret proximiori. Et ita loquitur ibi. Et per hoc videtur quod similiter in actu iudiciali in quo sufficit requirere partem seu citare proximiorem. Interdum vero sumus in actu in quo requiritur consensus. et tunc ad hoc vt actus habeat perpetuã subsistentiã nedum exigitur cõsensus proximioris: sed etiam vlterioris ad quem res potest reuerti. et ita loquitur hec lex. et sit ratio diuersitatis quia hoc secũdo casu lex in plus astringit ꝙ in primo. ideo cautius agi debet.
3 argu. l. sed et si quis. §. j. supra ad carbonianũ. ¶ †Item adde inquantũ tangit an si nobili concessum fuit ius percipiendi vectigal an poterit alteri concedere sine cõsensu concedentis. Nec de-

ddit nam videtur dicẽdum quod si velit ius transferre in alium non possit per hanc legem. sed si velit commoditatem percipiendi alteri concedere videtur quod possit ad instar fructuarij per nota. insti. de vsufruc. §. j. ⁊ in. l. necessario. §. j. de peric. ⁊ commo. rei vendi. Item his que dicit in. l. sinautem. adde primo quia dixit Inno. in. c. j. de rebus eccle. nõ alie. in. vj. quod decretum semper debet precedere in actu vbi de iure exigitur: vt in alienatione rei minoris. ⁊ dicit etiam quia est sententia necessario debet fieri in scriptis per. l. ij. C. de senten. ex peric. reci. secus dicit in autoritate que potest etiam sequi dummodo incontinenti ⁊ etiam sine scriptis per not. in. l. obligari. §. fina. ff. de auto. tuto. ⁊ facit quod not. glo. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acqui. heredi. Sed forte cum decretum videatur sententia interlocutoria per no. in l. presenti. C. de his qui ad eccle. confu. non est necesse qd feratur in scriptis licet apud acta redigi debet in scripturam per tabel-
4 lionem vt no. per glo. ⁊ docto. in. l. ij. ff. de appel. † An autem possit iudex interponere decretum super liberatione minoris generali ab omni eo quod petere posset ex quacunq; causa videtur qd non cum non debeat interponi super incerto. alias videtur nullum. vt est tex. cum glos. in. l. item eorum. §. si decuriones. ff. quod cuiusq; vniuersi. nomine. Item quia talis liberatio appellatur liberatio captiosa ex qua de facili quis potest decipi. l. aquiliane. ⁊. l. cum aquiliana. ff. de transactio. vnde etiam ibi notabiliter dixit Barto. qd non potest quis cogere alium ad talem liberationem faciendam. Nec etiam arbitrator potest decernere seu precipere illam fieri nisi expresse sit ei data potestas. ⁊ pro hoc facit. l. iij. §. contrarium. ff. de contra. iudi. tute. ⁊ ideo talis liberatio de iure communi non videretur valere etiam si cum autoritate administratoris ⁊ decreto iudicis esset facta. saluo nisi interuenisset iuramentum quia tunc videretur valere. vt est glos. que allegatur pro singulari in dicto. §. contrarium. ¶ Item adde inquantum dicit qd sufficit consensum superuenire. limitat Inno. in. d. c. consuetudinis procedere quando ab initio actus est aliquis: vel si est nullus non ex toto est nullus. exemplum de primo in. c. quod sicut. extra de elec. exemplum de secundo in. l. per fundum. de serui. rusti. predio. secus si actus a principio sit omnino nullus quia tunc non prodest sequens consensus. vt in. c. auditis de elec. Sed hoc vltimum limita verius nisi actus esset omnino nullus ex mero fauore consentientis quia tunc posset saltem de equitate vt ex nunc conualidari. vt in. l. filio preterito. ff. de iniu. testa. ⁊ not. per Bar. in. l. prima. in prin. ff. de leg. iij. ⁊ facit quod not. Innocen. in. c. j. de eo qui duxit in matrimo.

Si flumen. Pretor non potest concedere aquã fluminis nauigabilis. hoc dicit. ¶ Not. ex
5 tex. iuncta gloss. † de hac dictione pretor que potest sumi late pro quolibet qui alijs prefertur. ⁊ stricte pro certo officio. de quo in l. prima per totum. ff. de offi. preto.

a ¶ Cassius. Adde Lu. roma. cõsi. cccxxvij. vbi not. loquitur, et And. barba. hic i ad di. ad bartolum.

Summarium.

1 Pons ligneus venit appellatione arcus.
2 Socius non faciens opus non ad impensam sed ad patientiam potest conueniri.
3 Libello vno agere possunt omnes quibus ex eodem facto competit ius.
4 Dictio vel/multis capitur modis.

Supra iter. Hec lex vsq; ad versi. sed pontẽ habet duas lecturas principales. vna est quod loquatur quãdo supra iter alienum hoc est supra locum itineris deputatum ad seruitutẽ itinerandi fiebat opus. Et hec tangitur in glo. vsq; ad glo. in verbo extruet. in ver. alij. Secunda lectu. principalis est quod hic loquatur quando supra iter alienum hoc est supra locum itineris deputatum ad aquam ducendam fiebat opus ⁊ hec tangitur in d. ver. alij exponunt. Et secundum hanc secundã illa verba aque ducende causa non debent referri ad proximum verbum arcus. sed ad preambulum verbum alienum. sed secundam primã respicit verbum arcus. Item quelibet istarum subdiuiditur in duas. vna est quod in ver. nec iure prosequatur casum in eadem persona ⁊ sit sensus quod non debet facere opus de quo in litera dicit. ⁊ si fecerit non debet ibi remanere. Et istud maxime sensit hic in glo. in verbo nec is. Alia lectu. est qd primo loquatur in vna persona. secundo in alia in ver. nec iure. Et istam sequitur hic Bar. secundum quam ponit triplicem intellectum in lege. de quo hic per eum. Sed precedens lecta. videtur magis de mente litere scilicet quod de eadem persona loquat etiam in ver. nec iure. ¶ Et secundum intellectum litere magis amicabilem hoc intẽdit. Habenti seruitutem itineris in fundo alieno si contingat viam destrui propter aquam non est licitum facere arcum lapidem causa ducende aque extra viam super quo ire possit: sed pontem de ligno facere potest. habenti autem seruitutem aque ducende non est licitum facere fossam in riuo. hoc dicit. ¶ In glos. ij. ibi vel verius Barto. dixit quod melius dixisset nec ab eo cui debetur. Et dum subdit seruitus itineris: melius dixisset seruitus aque ducende. nam secundum eum hic est casus qui ponitur in versi. nec iure. Et sic in effectu vult quod super locum in quo debetur seruitus itineris non est licitum domino proprietatis inuito eo cui debetur dicta seruitus facere arcum lapideum. Et hoc est quod vult principium. Et similiter non licet facere arcum lapideum causa ducende aque super eum. Et similiter non esset licitum alteri cui dominus concessit seruitutem aque ducẽde. vt in ver. nec iure secundum vnum intellectum. ⁊ ratio secũdum eum est quia incommodaretur vsus itineris. Si autem vellet dominus facere pontem de ligno causa ducendi aquam vel ille cui dominus concessisset seruitutem aque ducende: multominus posset quia multo plus posset incommodari iter propter aquam que posset interdum cadere. Si autem alicui debeatur seruitus aque ducẽde supra talem locum non poterit facere dominus arcum lapideum causa ducendi aquam quia incommodaretur vsus aque ⁊ impediretue forte purgatio riuini. Et similiter nõ erit licitum alteri facere arcum lapideum cui dominus concessisset seruitutẽ aque ducende. Et propter predicta etiam non posset facere arcũ lapideum causa eundi sed pontem ligatum poterit dominus facere causa eundi. ⁊ etiam secundum Barto. causa ducendi aquã quia non sic incommodatur purgatio riui ⁊ hec etiam colliguntur ex tex. isto secundum alium intellectum. Sed plus placet intellectus secundum quem summaui de quo infra in gloss. super verbo extruet. ⁊ sit ratio diuersitatis qr ille cui debetur seruitus itineris non potest facere arcum lapideum causa transeundi. sed ligneum sic: quia per lapideum magis incõmodatur causa pro-
1 prietatis. ¶ † Et nota quod in dubio appellatione arcus continetur pons ligneus. quod intellige nisi communis vsus loquendi in loco aliter se haberet. argu. l. librorũ. §. quod tamen cassius. infra de lega. iij. Et per predicta habes effectum lectu. quas Bartolus ponit hic. ¶ In gloss. super verbo nec is. in fin. alias super ver. debetur. intellige glos. quando opus esset factum ignorante eo de cuius preiudicio agitur. sed eo sciente ⁊ aliter non consentiente non posset petere destruere opus. sed forte posset agere ad interesse. l. sabinus. ff. communi diuidundo. ¶ In glo. super verbo specus ibi: tu dic. aduerte quia Barto. transit cum hac glossa sed glo. in. d. l. j. §. fi. cum. l. seq. dat ibi regulam oppositam scilicet quod potest facere de cooperto apertum ⁊ econtra nisi in constituenda seruitute aliud sit actum. vel nisi dominus maius damnum patiatur. et cum illa glossa etiam transit ibi possent forte sic concordari quia si velit facere de aperto riuo coopertum hoc non liceat regulariter per. l. labeo. ff. de riuis. nam eoipso dominus videtur habere incommoditatem qr non potest ibi mittere animalia ad bibendum: vel facere ibi aliquid saluari. sed vbi de cooperto velit facere apertum forte stabit regula affirmatiua.

a **Cassius.** [a] Hac actione potest vnus ex pluribus agere cũ vno ex pluribus: vel cum singulis separatim. vel singuli cum singulis ⁊ vnius solutione aliorum actio perimitur. hoc dicit.

2 **Apud ferocem.** † Ille socius qui non fecit opus conuenitur ad patientiam tantum: non ad impensam. hoc dicit. ¶ Et nota qd in. §. precedenti omnes fecerant opus vel saltem de voluntate omnium erat factum. hic secus. ¶ Nota quod nõ est equum quod quis possit cogi ad solutionem ex eo quia post solutionem possit ab alio repetere. ⁊ est ratio quia possibile esset qd alter non esset soluendo: et quia interest nostra potius non soluere quam solutum repetere. facit. l. iij. ff. de compen. vbi autem quis habet actionem aut aliquam solutionem bene est equũ quod teneatur saltem ex eo quia actionem habet: tamen si solum ex eo tenetur quia actionem habet liberabitur cedẽdo actionem. l. quod debetur. ff. de pecu. ⁊ facit. l. fi. ff. de admi. tuto. ¶ In glos. super verbo quoniam communi. ibi pro iusta estimatione. ⁊ sic solum dicit qd liberatur quis cedendo actionem quando tenetur solum ex eo quia actionem habet ante aliquam solutionem factam. Sed hic dicitur quod vbi solum post solutionem quis est habiturus actionem contra aliũ ex hoc solo non debet teneri. ⁊ sic non obstat. ¶ In eadem gl. ibi. l. ⁊ ancillarum. §. fi. Solu. vt ibi not. quia in effectu non est sufficiens ratio quod quis debeat teneri ex eo quia post solutionem quis possit agere contra alium licet aliquando allegando aliter dicatur. vt hic patet. ⁊ in dicto. §. fi. ¶ In eadem gloss. ibi. l. si seruus. Solu. quod ibi erant plures equaliter obligati ad indiuiduum quo ad solutionem. ⁊ facit quod dicetur. ff. §. proxi. ⁊ ideo ibi agitur insolidum contra alium non ex eo quia vnus post solutionem possit habere regressum contra alium. ⁊ sic non obstat. ¶ In eadem glo. in fi. dic melius quod ibi nõ dicitur quod quis teneatur ex eo quod post solutionem possit contra alium agere: sed dicitur quod cessat extraordinarium remedium cautionis ex eo quia poterat quis sibi succurrere per remedium refectionis ⁊ recuperare sumptus a socio pro parte sua. ⁊ sic non obstat.

Officium.

Officium. Unus ex pluribus dominis siue agat: siue conuenıatur hac actione fit condemnatio tantum pro parte. hoc dicit. Et diuiditur in duas partes princi- pales: quia primo loquitur quando agitur contra vnum ex do- minis in quorum fundo est opus quod alteri noceat. Secundo loquitur quando econtra vnus dominorum predij cõmunis cui nocetur agit. Secunda ibi qđ si is. Prima subdiuiditur in tres. Nam primo allegat pro vna parte. Secũdo pro alia. Tertio sol- uit. Secunda ibi iam vero. Tertia ibi: magis. ¶ No. quod licet quando agitur ad destructionem operis dicatur agi ad indiui- duum. tamẽ si fieri habeat condẽnatio ad interesse propter opus non restitutum respectu ipsius interesse obligatio est diuidua.
3 facit quod no. gl. in. l. si tertius. §. j. ff. eodem. ¶ † Item no. quod vbi pluribus competit ius ex eodem facto possunt omnes vno li bello agere: vt ibi colligitur in ver. quod si is iuncta glo. in versi. vel singulos. facit quod habetur in aut. habita. ꝛ in corpore vn- de sumitur. C. de duo. re. ꝛ quod no. Bar. in. l. ij. ꝛ iij. ff. de duo. re. ꝛ in. l. si quis cum procuratorio. §. vnius. ff. de procura. Similiter ꝛ quando plures sunt obligati ex eodem facto possunt conueni- ri in eodem libello per not. in locis preallega. ꝛ in. l. iij. C. si re. vel ac. mor. fue. ꝛ ibi per Cy. ꝛ aliquid in. l. eo. C. si certum peta. secus si essent obligati ex diuersis factis separatis. per. l. hos accusare §. j. ff. de accu. iuncta. l. omnem. ff. de indi. ꝛ not. per Cy. in. d. l. iij. Et voluit etiam Spec. in tit. de lib. conce. §. si. ver. sed pone. ꝛ ver.
4 seq. ꝛ sequitur etiam hic Bal. in additionibus. ¶ † Ultimo not. qđ dictio vel quandoqꝫ non habet membra inter que alternetur. sed solum habet vnum mẽbrum ꝛ exponetur pro etiam: vt patet hic in glo. Quandoqꝫ exponitur pro saltem vt suadet ratio sub- iecte materie. l. si stipulatio. §. adhiberi. ff. de fideius. vbi autem ha beret membra quelibet nomina essent diuersa cum idem in effe- ctu etiam solueretur in expositiuam. i. per. l. j. cum ibi no. ff. titu. ff. ꝛ. l. iam dudum. C. vbi cau. fis. Tetigit hic Barto. quare aliud in causa noxali ꝛ aliud in aqua plu. arcen. ꝛ in effectu dicit: quia in primo casu posset sequi inconueniens. l. in executione. §. pro par- te. ff. de verbo. obli. secundo non. de quo latius hic per eũ. ¶ Sed adde quid erit in aqua pluuia si actum sit contra vnum ex domi- nis. ꝛ condemnatio facta pro parte ad interesse propter opus nõ restitutum. ꝛ demum agatur contra alium ꝛ ille restituat opus. dic quod redditur prima solutio indebita per not. in simili in. l. si. §. j. ff. de verbo. oblig. vel redit ad non causam vt ibi. ꝛ sic in di- uersis non reperietur facta solutio. ꝛ prima solutio erit etiam in pendenti secundum ibi notata. Item aduerte quia obstat ratio- ni sue in causa noxali: quia si illa attenditur videtur etiam quod ante lit. contest. debuisset idem dici quod post lit. contest. Cuius tamen contrarium est verum per no. in. l. si seruus communis. ff. de noxa. ꝛ in. l. si cum vno. ff. ex noxa. cau. aga. Potes soluere pri- mo quod si ante lit. contesta. vnus dominorum cedat parti sue et sic tũc nullum erit inconueniens vel nisi soluat integram estima- tionem. ꝛ prima solutio reddetur indebita vel non ad causam. ꝛ sic euitabitur etiam tunc dictum inconueniens. Sed hec sol. for- te non est tuta nec de mente dictarum legum. ideo potest dici secũ do quod. §. pro parte. locum habeat quando aliquid est in obli- gatione ex dispositione hominis. quo casu cum de mente partiũ fuerit in vna re fieri solutionem: tunc esset absurdum si fieret in pluribus: vt ibi dicit. Sed hic loquimur quando aliquid est in obligatione ex dispositione legis. quo casu mitius agitur. argu. l. celsus. ff. de arbi. ꝛ ideo si non est quid imputetur parti tolerat dictum inconueniens ne aliud maius sequatur videlicet qđ ser- uus delinquendo obliget dominum ignorantem vltra estima- tionem serui. argu. l. quoties. ad ff. tit. ff. de reg. iur. secus vbi pos- set aliquid parti imputari vt est quando litem contestatur: quia tunc propter eius culpam lex vult euitare dictum inconueniens. ꝛ ita intelligatur. d. l. si seruus.

Si ex priuato. Not. qđ quis potest cogi precise ad destructionem operis. ꝛ hoc indicat dictio omni modo. arg. l. si cum exceptione. §. quatenus. ff. quod metus causa. facit quod no. in. l. vicinus. ff. eo. ꝛ est ratio: qꝛ istud factum est in obligatione ex dispositione legis. secus quando est in obligatione ex dispositione hominis. l. si quis ab alio. §. fin. ff. de re iudic. de quo plene in. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum obligationibus.

Summarium.

1 ¶ Successor particularis venit appellatione successoris.
2 Mora est actori nocina.

a **Emptor.** [a] Hec actio est in rem scripta ideo da tur contra singularem successorẽ non simulatum. hoc dicit. ¶ † No. argu. quod appellatio- ne successoris contineatur etiam successor particula-
1 ris. Sed istud est ex eo: quia clausula generalis subijcitur post cer tam speciem singularis successor ideo similia comprehendit: vt in. c. sedes. de rescri. alias in dubio nisi ex circunstãtijs appareat appellatione successoris intelligitur de vniuersali: vt. l. quedam §. is autem. ff. de eden. ꝛ dixi in. l. si tertius. §. si quis prius. ff. eod.
2 ¶ † Item not. quod mora nocet actori. facit. c. mora. de regu. iur. in. vj. tamen quantum ad text. forte subaudiendum est maxime cum preponderare videatur dolus facientis. argu. l. si obstetrix. ff. ad. l. aquil. ¶ In gloss. prima in fine. Aduerte quia vt ibi teti- git gloss. in. l. nuda. simulata venditio potest dupliciter fieri. Et hoc intelligitur quando ex toto est simulata. secus si vere fuisset donatio licet simulate esset facta quod scriberetur venditio. per ea que habentur hic. in fi. Et ex hoc no. quod vbi fit mentio de si- mulata venditiõe in dubio intelligitur de omnino simulata. Et sic facit qđ si statuto cauetur quod de omni contractu debeat sol- ui gabella preterquam de venditione simulata intelligetur de omnino simulata. An autem contra singularem emptorem pos- sit agi hac actione videtur quod non per istum tex. ꝛ sensit Bar. ff. eo. l. si post venditionem. Contrarium hic tenet ex eo quia non poterit allegare turpitudinem suam argu. l. si creditoribus. C. de ser. ma. pig. da. Sed certe hoc videtur hanc literam violare. vnde forte potes dicere quod venditio fuit simulata ex causa hone- sta forte propter credulitatem tyranni ne vsurparet: quia tunc non allegatur turpitudo: vt notat Bart. in simili in. l. post con- tractum. ff. de dona. vel dic quod hic non se fundat principaliter ex turpitudine. sed ex eo quia dicit se non dominum. ꝛ sic contra eum dari non debet. l. apud. §. penul. ff. eodem. et facit quod not. in. l. iusiurandum. §. procurator. ff. de iureiurando. precedens ta- men videtur tutior. Et tene singula menti quod sicut ex simulata venditione non trãsfertur dominium sic nec possessio: vt hic no. Barto. tetigit.

Summarium.

1 ¶ Actio de dolo omnem dolum purgare dicitur.
2 Actio ad damna preterita ꝛ non ad futura datur.
3 Condemnatio ex eadem instantia non fit pro eo quod post litis contestationem contingit.

theius ait. ¶ Pro damno preterito in fra annum potest agi inter- dicto quod vi aut clam: post annum vero actione in factum ex edicto de alienatione iudicij mutãdi causa facta. hoc dicit secundũ tertiam lecturam. ꝛ premitte qđ sunt tres lecture in glossa vna quod loquatur in dolo adhibito in facien- do annum labi. Secunda in dolo adhibito in faciendo opus no citorium construi. Tertio in dolo adhibito in alienando gratia immutandi iudicij. ꝛ hec vltima planior. ¶ In glo. super ver. de dolo. ibi. l. non est Barto. hic sequitur hanc primam lecturam. et declarat ipsam exemplificãdo sed mihi nõ placet: quia si propter dolum cõmissum vt finiatur actio cõpetit restitutio in integrũ: ꝛ per consequens non oritur actio de dolo propter talem dolum tempore doli commissi non videtur quod postea possit oriri si sit negligens in restitutione petẽda. ꝛ quia ex quo competebat sibi restitutio imputet sibi quare est negligens in illa. Non ob. quod no. in. l. pomponius. cum seq. quia debet intelligi: vt ibi not. Jo. Et hoc videtur sequi Bart. ibi licet hic aliter dicat. Nec videtur bona sua responsio quod hic non agatur de dolo commisso tem- pore contractus: quia sicut actio alia que nascitur propter dolũ commissum in contractu excludit actionem de dolo. ꝛ licet illa actio que nascitur sit temporalis imputatur negligẽti. Et ita eo- dem modo si dolus sit commissus in faciendo finiri tẽpus actio- nis: tunc si propter talem dolum competat restitutio nõ videtur quod amplius competat de dolo licet sit negligens in restitutio- ne petenda. Reliqua dic vt hic per Bart. Et adde quia videtur quod alia actio hic competat scilicet vtilis actio aque pluuie ar- cende vel directa vtiliter contra eum qui dolo desijt possidere ad instar eius quod dicitur de rei vendicatione. super rubrica. de rei vendi. vt dictum fuit. ff. eo. l. si tertius. §. si quis prius. Et sic vide- tur quod omnino debeat excludi actio de dolo posses dicere qđ il la non durat post annum. vel secundo ibi loquitur quãdo actio datur contra aliquem solum ex eo quia est possessor. Et ideo pro pter dolum tunc habetur pro possessore. Sed hic datur cõtra ali- quem ex eo quia dominus non simpliciter quia possessor. l. apud §. penul. ff. e. Et ideo licet haberetur pro possessore non posset da- ri. Et licet etiam posset forte dici quod Barto. in. d. §. idem pom ponius. ꝛ seq. propter id quod ibi tangit. in fi. videatur velle idẽ quod hic. tamen nec hic nec ibi videtur bene dicere. Nec etiã glos. quo ad hoc: quia si committitur dolus vt finiatur actio tempore certum est quod tunc tempore doli commissi non oritur actio de dolo sed restitutio in integrum. Item tẽpore quo perditur post- ea restitutio propter negligentiam non committitur dolus. ergo non potest tunc nasci actio de dolo nec etiã dari ex preterito dolo

a ¶ Emptor. adde quod Ange. in. l. si donatiõe C. de rela. ꝛ i. l. j. §. si vir. ꝛ ibi Alex. de acq. her. reputãt istũ text. sing. in sua mate- ria.

ex quo a principio tunc nata non fuit. arg. l. quod initio. ff. de reg. iur. Nec ob. iste text. quia exponi debet dolo. i. restitutiõe in inte. nomine doli: vt hic glo. tetigit in ver. tu vero. vel exponi debet in factum. nomine doli: vt in vlti. sol. Nec ob. §. idem pomponius. quia in hoc non contradicit si bene aduertatur. Et adde etiam quia vult qd remedium quod vi aut clam & actio de dolo est spe-
1 ciale. †Nam potius videtur cõtra: quia actio de dolo purget omnem dolum commissum vi aut clam faciendo opus. facit qd no. glos. in. l. ij. C. de dolo. & in. l. si cum exceptione. §. eum qui. ff. quod metus cau. Nec ob. predictis. l. j. §. j. ff. titu. ij. quia ibi dicitur qd interdictum quod vi aut clam est generale respectu nũciationis noui operis. sed non dicitur quod sit generale respectu actionis de dolo. Contra predicta tamen facit: quia interdictum quod vi aut clam datur etiam interdum contra non dolosum: quia contra illum qui debuit suspicari licet non fuerit suspicatus. l. iij. §. fin. cum. l. seq. ff. quod vi aut clam. & sic videtur quod etiam interdum detur eo casu quo non habet locum actio de dolo. propter hoc dixit Bart. in. d. l. ij. C. de dolo. qd interdictum quod vi aut clam concurrit cum actione de dolo. Et sic contradicit sibi in eo quod hic tenet. & pro illo dicto facit: quia sicut nõ concurrit cum actione ex empto vel restituti. in integ. que competit etiam interdum ratione doli. interdum autem nõ ratione doli sed alterius deceptionis. ita videtur qd non concurrat cum alio interdicto. Sed pro eo qd hic dicit facit quia actio de dolo cõcurrit cũ actione quod metus causa. l. eum qui. §. j. ff. quod me. causa. & actio qd me. cau. concurrit cum interdicto quod vi aut clam. l. metum. la iij. ff. quod metus causa. ergo debet cõcurrere cum interdicto qd vi aut clam. forte potest dici pro concordia quod quando interuenit dolus possit concurrere cum interdicto quod vi aut clam: alias secus. Et si dicas quare non excluditur actio de dolo per ipsum sicut per actionem ex empto etiam quando interuenit dolus. potes dicere quia tunc purgatur dolus per interdictum ex ea parte que sonat prima facie in dolum: quia ex eo quod vi aut clam dolose. Et sic nomen actionis cadit in speciem doli. secus in actione ex empto.

Cum agitur. Actio directa aque pluuie arcẽde nõ competit quando damnum speratur vitio soli. & per hanc actionem prouidetur aduersus damna fu-
2 tura sicut per cautionem damni infecti. hoc dicit. ¶†Not. quod regulariter actio datur ad damna preterita non futura. ¶In glo. super ver. competere ibi secus de equitate. & sic vult glossa quod propter opus casuale indistincte competat vtilis. Et idẽ sensit glo. in. l. ij. §. idem labeo ait si in agro. ff. eo. Sed text. ibi sonat contrarium. potes dicere quod si nocet ei contra quem agitur ad patientiam & prodest alteri agenti competat vtilis alias secus. ar. dicta. l. ij. §. labeo ait. in fi. in ratione ibi posita a contrario sensu.

In hoc iudicium Hec actio nõ competit pro damno preterito ante li. contesta. sed interdictum qd vi aut clam. & si opus sit factum post litem contesta. non venit in hac actione nisi veniret in consequentiam primi operis. hoc dicit. cum seq. ¶No. quod in hac actione solum habetur ratio damni contingentis post litem contesta. et hoc clarum si contingit ante conclusionem in causa. sed si in conclusione ante sententiam est maius dubium. cum Bar. dicit idẽ in. l. si tertius. §. officium. ff. eo. tamen secundũ eum non exprimetur tunc quantitatis seu estimatio damni cum de illo non poterit constare sed postea in executione certificabitur. Sed certe eodem modo videtur quod non possit constare an damnum sit datum cum post conclusionem in causa non debeant admitti probationes vt in. c. cum dilectus. de fide instru. nisi forte per confessionem partis factam ad interrogationem iudicis ex officio interuenientis non ad instantiam partis. in. c. cum Jo. ad fi. de fi. instrumen. nisi forte causa possit tractari sine figura iudicij: qz tunc ad instantiam partis post conclusionem in causa debeat tractari: vt est tex. cum glo. in cle. sepe. de verbo. signi. in ver. interrogabit: vt mihi videtur. Quid autem si interim ante sententiã opus corruat taliter quod aqua amplius non noceat. An poterit fieri condemnatio damni quod contigerat post litem conte. videtur quod non. ex quo principale ad quod datur hec actio deficit scilicet qz non potest amplius destrui opus. & damnum veniat officio mercenario: vt not. in. l. supra iter. §. cassius. ff. eod. facit. l. j. in prin. & §. j. ff. eo. Sed tene contrarium quia satis est quod fundatum est officium iudicis per contestationem vt duret super acces-
3 sorio: vt est tex. singu. cum glo. in. l. vtiqz. ff. de rei vendi. ¶†Item no. quod pro eo quod contigit post lit. contesta. non potest fieri condemnatio ex eadem instantia si ad illud agi potest iure actionis. de quo dic vt dictum fuit in. l. si quis missum. §. fina. ff. titu. j. & de hoc etiam in. l. j. C. de iudi. ¶Item not. quod destruitur interdum per quandam cõsequentiam id quod alias non veniret destruendum. & sic facit ad questionem vulgarem quod si statuto cauetur quod domus homicide debeat destrui. & duo sunt socij habentes domum communem quorum vnus habet partẽ inferiorem aliter superiorem qd si deliquit homo habens partem inferiorem. & per hoc sua pars debeat destrui quod in consequẽtiam destruatur etiam pars alterius superior que sine inferiori stare non potest. Sed hec lex parum facit: quia licet hic non veniret destruendum ex eadem instantia. tamen ex alia veniebat destruendum. Sed in casu nostro pars superior in nulla instantia debeat destrui & de hac questione vide hic per Bar. & per glos. in l. si is cum quo. ff. cõmu. diui. & per Dy. in. l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. titu. j. & per glo. de pe. dist. j. c. sed & continuo. & per Joã. an. in. c. super spe. extra de priuileg. & per eundem post Archi. in. c. felicis. in ver. ruinam. de pe. in. vj. & per Jo. an. in addi. Spe. super rubrica de pe. & per Barto. brixie. in sua dominicali. q. xliij. & per Cy. in. l. & si seuerior. ad finẽ. C. de his qui not. infa. & licet fuerint plures opi. de quibus hic per Bar. & per Joã. an. plene in dicta additione. tamen illa videtur melior quod pena debeat alterari in aliam penam cum pena statuti debeat intelligi cum imponi potest sine iniuria alterius: vt etiam hic Barto. tetigit. & si talis pena imponi nõ potest: & tunc iudex potest arbitrari aliam & loco huius imponere. argu. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accu. & per not. in dicta. l. & si seuerior. fateor tamen quod si iudex fecerit destrui totam agere poterit socius non delinquens vel cõtra socium ad interesse: quia propter eius culpam & delictum sustinet istud damnum per. d. l. si is cum quo. vel contra iudicem qui iniuste fecit. cum illud facere non deberet: vt patet ex predictis arg. l. nec magistratibus. ff. de iniu. & l. quemadmodum. §. magistratus. ad. l. aquil. & aduerte quia in. q. quam tetigi vna fuit opi. qd deberet permutari pars inferior cum superiori. & hec non est tuta: quia forte superior est melior. & quia etiam saltem tectũ oportebit destrui. & sic erit cum damno alterius socij. secunda fuit qd fiscus deberet redimere alteram partem. nam cogi poterit socius ad vendendum. argu. l. j. C. de vendi. re. fis. cum pri. lib. x. sed hec etiam nõ est perfecta: quia forte fiscus nolet redimere non vidẽs se sentire cõmodum si totum debebit destrui. Tertia fuit qd socius qui non deliquit redimat partem aliam & precium illud inferatur in fiscũ. Sed hec etiam non est perfecta: quia forte socius non habebit pecuniam ad redimendum. vnde quarta fuit opiñ. quod tota destruatur & habeat regressum contra socium propter cuius culpam patitur damnum propter dictã. l. si is cum quo. Sed etiam ista non est perfecta: quia forte socius non erat soluẽdo. & sic remanebit in damno qui non deliquit. vnde quinta & vltima fuit de qua. ff. tetigi. scilicet quod fieret commutatio in aliã penam. Et hec videtur verior per ea que. ff. dixi. & saltem non erit comminatio quin iudex possit mutare penam destructionis in penam confiscationis partis illius.

Post venditionem. Damnum contingens post lit. contesta. in fundo vendito venit in hoc iudicio. & hoc iudicium datur contra eum qui dominus esse proponitur. hoc dicit. ¶No. quod si damnum contingit post lit. contesta. licet ante sit facta venditio nihilominus dominus insequit iudicium. quod intellige quando licet vendiderit non tradidit. secus si tradidisset & suo facto desijsset esse dominus: quia tũc desisteret actio competere etiam pendente iudicio. l. si seruus. in princi. ff. de condictione furti. Et secundum hoc etiam intellige glo. in. l. si tertius. §. si quis prius. ff. eo. ¶Item no. argu. quod in libello debeat quis dicere damnũ dari rei in hac actione. si tamẽ diceret sibi dari propter rem ipsam toleraretur per. l. j. §. j. cum ibi no. si ser. vendi.

Summarium.

1 Illatio non fit de vno iure ad aliud si plura alicui cõpetant.
2 Contractus dubij sunt secundum consuetudinem intelligendi.

1 **Si prius.** Per vsum vnius seruitutis alia nõ retinetur. hoc dicit. ¶†Nota quod vbi alicui competunt plura iura de vno ad aliud non infertur. facit. l. si seruitus. de ser. vrba. predio. & extra de priuil. c. pastoralis. & facit iste tex. ad. q. de eo qui debebat. xxx. annuatim. & per. xxx. annos solum soluit viginti an in residuo sit prescriptum. de qua hic per Bart. & aliquid per glo. in. l. cum notissimi. §. in his. C. de prescrip. xxx. an. & x. q. j. c. relata. & in Spec. in titu. de prescri. ver. quid si cum deberem. & in tit. de loca. §. nũc aliqua. ver. xlij. ¶Item facit ad. q. de eo qui debebat sex imperiales antiquos et postea per. xxx. annos soluit sex nouos minoris valoris. an sit prescriptum vt in plus nõ teneatur. de qua hic per Bart. post But. & per canonistas in. c. olim. extra de censi. & facit etiam quod no. in. c. auditis. extra de prescrip. in glo. & in Spe. in titu. de solu. §. nunc aliqua. ad fi. Et adde inquantum vult quod attendatur hoc vltimo casu an recipiens sciuerit sibi debitos antiquos. an ignorauerit per. l. qui vsumfructum. ff. qui. mo. vsufr. amit.

amit.quam etiam puto singularem ⁊ non esse alibi.non videtur
bene dicere:quia videtur contra casum dicti.c.olim.de censi.vbi
litera aperte innuit quod si decurrissent.xl.anni prescripsisset ille
qui soluit Lucenses minus valentes pro Papiensibus.⁊ sic etiã
ibi sentit Inno.⁊ idem Hostien.si esset in bona fide.⁊ hec pars
forte verior per dictum.c.auditis.non obst.d.l.si is qui vsumfru-
ctum.quia ibi recipiebatur pars eius quod debebatur.hic aliud
pro alio. Joannes de Imola.

2 **Recte placuit.** †Cõtractus factus in dubio debet
intelligi secundum consuetudinem.
hoc dicit.¶In tex.ibi dandum.scilicet vltra morem consuetum.
facit.l.quod si nolit.§.qui assidua.ff.de edili.edic.¶Nota qd ea
que sunt de consuetudine in dubio videntur venire in contractũ
licet hoc expresse non sit dictum.⁊ sic facit qd in instrumento no-
tarius possit apponere clausulam consuetam.de qua in.l.ex ea
parte.clausula vero consueta ⁊ nimia solennitas excessiua indu-
cit presumptionem fraudis.ar.l.si quis ita institutus.ff.de cõdi.
insti.¶In gloss.super ver.placuit.ibi.§.certum.Solu.quod ibi
est consuetudo reprobata:hic secus.

Uiam. Potest constitui seruitus hauriendi aquam ab
vno fundo alteri licet in medio sit via publica vel
flumen publicum quod vado possit trãsiri.vel predium eius cui
debet seruitus constitui.secus si sit locus priuatus alterius nisi il
le iter suum cesserit.Item impeditur seruitus si in medio est lo-
cus religiosus idem si est locus publicus si sit seruitus aque ducẽ
de.⁊ sic indigens aliqua constitutione seu constructione.hoc di-
cit.vsq; ad.§.labeo ait.¶In glos.super ver.fluminis.in fi.qd tñ
sit differentia satis probatur per hunc tex.

SI in publico. Not.quod pro opere facto
in publico non competit
actio aque pluuie arcẽde.facit quod habetur in.l.flu-
minum.in prin.in ver.quid ergo.ff.tit.j.¶Item no.
quod sufficit opus factum esse in loco priuati ex quo noceatur al-
teri.licet sit in medio via publica ⁊ sic inspicitur principiũ ⁊ ori-
go:facit.l.nam ⁊ origo.ff.quod vi aut clam.¶Ultimo not.quod
licet seruitus haustus non impediatur propter mediam viã pu-
blicam tamen impeditur seruitus aque ducende nisi permissio
principis intercedat.¶In glossa prima in fine.prima videtur
verior.

Summarium.

1 Sciens ⁊ patiens consentire dicitur.
2 Error differt ab imperitia.
3 Errans non consentit.

LAbeo ait. Qui patitur opus fieri cum pro-
hibere potest non põt hanc actio-
nem intentare nisi errando permiserit.h.d.cum seq.
1 ¶No.† argu.qd scientia cum patientia inducit con-
2 sensum.de quo plene in.l.que dotis.solu.matrimo.¶†Item no.
differentiam inter errorem ⁊ imperitiam:quia error proprie re-
spicit errorem facti:imperitia errorem iuris:vt hic probatur iun
cta glo.Que autem sit differentia inter errantem ignorantem ne
scientem ⁊ dubitãtem.tetigit glos.in.l.de statu.ff.de testa.⁊ super
2 rubri.ff.de iuris ⁊ fac.igno.¶†No.quod errans nullo modo cõ
sentit.de quo in.l.si per errorem.ff.de iuris.om.iudi.¶In gloss.
super verbo non teneri.ibi agere potest.subaudi non tamen per
hanc actionem aque pluuie que datur ad destruẽdum opus.qd
hoc casu esse non debet sed agetur actione in factum.argu.l.si fi-
scale.cum ibi not.ff.de ser.rusti.predio.Jaco.de raue.dicit quod
etiam ad damnum hoc casu agi non poterit.Non obstat.l.sabi-
nus.quia ibi patiebatur fieri in communi.sed certe si succurritur
socio cuius non est totum predium:multofortius debet succurri
ei cuius totum est predium.argu.aut.multomagis.C.de sac.san.
ecclesijs.¶In.l.⁊ hoc ita.in glossa finali.ibi.l.iij.§.finali.Solu.
quod ibi loquitur in errore communi seu principis qui facit ius
l.j.cum materia sua.C.de testa.hic in errore priuato.Ad.l.non fa
tetur.dic quod ibi loquitur in errore iudiciali quo casu seruatur
distinctio illius.l.hic in extraiudiciali quo casu non est vis an
sit error facti vel iuris.facit.l.sed ⁊ si me putem.cum ibi nota.ff.
de condictione indebiti.

SI in meo. Qui incidit venas aque in fun-
do suo ad meum fundum perue-
nientes non tenetur hac actione nisi fiat animo nocen
di.hoc dicit.cum gloss.¶Not.quod licitum est facere
in suo quod quis vult etiam si alteri noceat.de quo in.l.j.§.de-
niq;.ff.eodem.¶In gloss.vltima.in fine.Sed quid in dubio an
presumatur fieri animo nocendi.glo.dixit quod non in.l.flumi-
num.§.j.ff.titu.j.Sed forte illud verum nisi ex circunstãtijs aliud
appareat.nam ex coniecturis presumimus dolum.l.dolum.C.de
dolo.vnde forte presumetur dolus si appareat quod alias fuerit
minatus quod hoc faceret.argumẽ.no.in simili in.l.fulcinius.§.
quid sit latitare.ff.ex qui.cau.in pos.ea.vel forte si incidẽs venas
nullam vtilitatem ex hoc consequitur sed solum alteri nocet.nã
hoc non debet fieri.argu.l.ij.§.labeo.ff.eodem.et.l.in creditore
ff.de euictionibus.Et ideo videtur tunc si fiat presumi dolose
fieri.facit in argumen.l.prima.cum ibi nota.C.de sica.⁊.c.j.extra
de presumptionibus.

SI vsusfructus. Hec actio directa non
dat fructuario nec con-
tra fructuarium sed vtilis sic.hoc dicit.¶Not.quod
actio directa aque pluuie arcende non competit nisi
domino ⁊ contra dominum sed vtilis sic.¶In gloss.ij.in fi.pri-
ma vera:quia vsufructuarius non est dominus fundi licet possit
dici dominus vsusfructus:vt est text.valde notabilis in.l.iij.ff.si
vsusfruc.pe.

Summarium.

1 Autoritas senatus est principis autoritati equiparanda.
2 Jussus superioris excusat.
3 Actio aque pluuie arcende competit vtile dominium habenti.
4 Actio aque pluuie arcende vicino predium vltra flumen haben-
ti competit.

QUod principis. Opus factum autori-
tate principis vel sena
tus vel cuius memoria non existit non venit in hac
1 actione.hoc dicit.¶†No.parificare autoritatem sena
tus autoritati principis.quod est verum ad id quod hic dicitur.
Similiter et in.l.condenda.l.non ambigitur.ff.de legi.Simili-
ter in restitutione ad famã.l.j.§.de qua.ff.de postu.⁊ facit quod
not.Innocen.in.c.cum te.extra de re iudica.Similiter etiam vt
non appelletur a sententia senatus sicut nec principis.l.prima
2 §.j.ff.a qui.ap.nõ li.¶†Item no.quod iussus superioris excusat.
3 facit quod dictum fuit in.l.quãq;.in princi.ff.eo.¶†Item nota
quod hec actio competit nedum habenti directum dominium
sed etiam vtile.⁊ facit iste text.iuncta.l.apud.§.penul.⁊.l.quãq;.
in princi.quod appellatione domini intelligatur etiam vtiliter
dominus quod est clarum quando constat de mente legis.alias
in dubio non videtur contineri vtiliter dominus.l.j.§.j.ff.si ager
vecti.In libello autem si fiat mentio de dominio an contineatur
etiam vtile gloss.senserunt quod non in.l.si mater.§.eandem.ff.
de exceptio.rei iudica.Sed certe tex.ibi sonat contrarium dum
dicit qualecunq; ⁊c.⁊ istud sequitur etiam ibi Bar.pro hoc etiã
facit quia in libellis accipimus verba late pro libellante.l.sed ⁊ si
possessori.§.item si iurauero.ff.de iureiurando.⁊.l.si quis inten-
4 tione.ff.de iudi.¶†Ultimo not.quod actio aque pluuie arcẽde
competit etiam vicino habenti predium vltra flumen si ex opere
facto ex alio latere sibi possit aqua pluuia nocere siue aqua flu-
minis mixta cum pluuia.¶In glos.super verbo.constituerunt.
in fi.vel dic quod forte loquitur de his qui diuiserunt agros.hoc
est de diuisione introducta ex iure gentium per quod sunt distin-
cta omnia.lege ex hoc iure.ff.de iustitia ⁊ iure.¶In glossa super
verbo.hec actio.in fine.prima vera.¶In glossa super verbo.in
priuato.ibi iure proprietatis.¶Sed certe saltem est publica quo
ad vsum.⁊ sic videtur quod de illa non loquatur per.l.si finita
§.ait pretor.et.l.fluminum.in principio.ff.titulo primo.Ideo
tutius videtur ponere quod opus fuerit factum in loco priuato
iuxta ripam.

SI titius. Si arando aliquis opus faciat ex
quo opus possit nocere vicino si ali-
ter fundus coli non poterat hac actione non tenetur:
alias secus.hoc dicit.Et primo loquitur quando fe-
cit opus arando sine quo aliter non poterat coli fundus.Secun
do quando sine illo poterat coli fundus.Secunda ibi:sed et si
quos glo.tamen hic sensit etiam alium intellectum scilicet quod
in primo casu fundus erat nociturus superiori.in secundo a late
re ideo hoc dicit:quia inferior sui natura seruit superiori in reci-
piendo aquam.ff.eo.l.j.§.fin.cum seq.primus tamen intellectus
videtur de iure melior.⁊ eum sequitur hic Bartol.nam si non
posset bene arare nec fieri bona agricultura sine sulcis transuer-
sarijs videtur quod esset licitum eos facere per not.in.l.j.§.de eo
opere.ff.eodem.

Lacus enim. Habet duas lecturas in glo.sed secũ-
da communiter tenetur.¶No.secũ-
dum vnum intellectum quod si lacus priuatus crescat ⁊ spãdat
aquam in fundo vicini non per hoc diminuitur de iure vicini
quominus locus ille occupatus propter augmentum aque re-
maneat suus sicut prius.⁊ est nota.secundum Barto.pro fundis
vicinis vallibus qui licet quandoq; decrescant non tamen pro-
pter hoc diminuunt ius predij alterius.secus tamen in lacu pu-
blico.l.lacus.cum ibi nota.ff.de acquiren.rerum domi.⁊.l.littus.

ff.de verbo.signi.¶Et not.hanc glo.que facit differentiam inter lacum stagnum ⁊ foueam.

Si cuius. Si nocet vie per quam itur ad fundum noceri videt fundo.ideo agi potest actione aque pluuie arcende.hoc dicit.¶Not. quod hec actio dicitur intentari proprie ad vtilitatē rei.¶Item no.quod vbi nocetur preambulo censetur etiam noceri ei cuius quid est preambulum.⁊ sic facit quod si ciuitas habet ius prime appellationis ⁊ non secunde quod non possit facere statutum quod non liceat appellari:quia per hoc in consequētiam preiudicaretur iuri superioris ad quem debet deuolui secūda appellatio cuius prima est preambulum.Et ideo tunc nō potest statuere sicut nec posset si nullam appellationem haberet.extra de iureiurando.venientes.secus si haberet primam ⁊ secundam appellationem: vt.l.ij.§.ex actis.ff.de origi.iur.de quo per Bart.in.l.omnes populi.ff.de iustitia ⁊ iure.in.q.illa super quibus possint fieri statuta.¶In glos.ij.in fine.dic secunda videtur melior: quia censetur agi ratione fundi cui debetur via: vt hic textus dicit.

Seuola. No.quod antiquitas ⁊ vetustas attinent vim tituli ⁊ cōcessionis.¶No. argu.qđ consuetudo potest dare iurisditionem cōtentiosam.de quo per Cy.in.l.j.C.de eman.libe.⁊ facit.l. viros.C.de diuer.offi.lib.xij.

¶De publicanis ⁊ vectigalibus. Rubrica.

Summarium.

1 ¶Item dictio precedentem repetit qualitatem.
2 Publicani qui dicantur.
3 Vectigal differt a tributo.
4 Actiones plures si cui competant quam vult eligere potest.
5 Argumentum ab absurdo est validum.
6 Dictio vel/quando in expositiuam resoluatur.
7 Damnum a publicano factum differt ab alio damno.
8 Prouisio specialis legis non tollit prouisionem generalis legis.
9 Dominus quando de delicto famuli teneatur.
10 Dominus non exhibens delinquētem seruum tenetur insolidū
11 Dominus seruum absentem defendere non debet.
12 Dominus qua ratione quis dici possit.
13 Testes rem vel personam super qua testificari debent petere sibi exhiberi possunt.
14 Delinquentes plures quo respectu insolidum teneantur.

Adde barbic ⁊ tex.in c.j.de pecu. And.barba.i addi. ad Barto. hic.

Retor. ¶Pro extorsione facta a publicano vel eius familia datur contra ipsum actio ad duplum infra annum.Post annum in simplum.⁊ si famulus delinquens nō exhibetur publicanus sine noxe deditione tenetur hoc dicit.Et ponit hic verba pretoris ad contextum.¶In tex.ibi eius ne familia.subaudi ipso publicano mandante vel ratum habente.⁊ hoc differt ab eo quod sequitur.in ver.ne familia.vbi non interuenit mandatum nec ratihabitio. ¶In text.ibi iudicium dabo scilicet in duplū.prout.ff.proxime dictum est quando vi est ademptum.nam hoc indicat dictio itē que est repetitiua.¶Not.ad quid detur actio descendens ex hoc edicto quia datur ad duplum infra annum ⁊ post annū in simplum.An autem in duplo insit simplum habetur.ff.eodem.l.hoc
1 edicto.§.querentibus.¶†Item not.quod dictio item est repetitiua qualitatis precedentis saltem quando sequens oratio non est perfecta.sed forte deficit ex parte appositi seu predicati.de quo hic per Barto.⁊ facit iste tex.quod si testator dicat relinquo titie filie mee centum iure institutionis.Item Berte ducenta qđ intelligatur relinquo scilicet iure institutionis.et sic Berta existens filia testatoris non poterit dicere testamētum nullum tanquam preterita.⁊ adde dictis Barto.circa istam distin.item qđ forte iungi debet opiñ.Barto.cum opi.Jaco.de belui.Si queritur an dictio item inducat repetitionem in dispositione legis: quia aut id quod sequitur post dictionem item nō est oratio perfecta ⁊ tunc perfici debet ex precedentibus:vt hic secundum opi. Bart.Aut est oratio perfecta:⁊ tunc aut est eadem ratio eius qđ sequitur post dictionem item quod in precedentibus:et tunc intelligatur repetitio facta:vt dixit Jac.belui.facit.l.illud.ff.ad.l. aquil.Aut non est eadem ratio ⁊ tunc ex quo oratio est perfecta inducit solum quandam cōtinuationem.l.fina.§.idem rescripserunt.ff.ad munici.

Hic titulus. Supra posuit verba edicti.nunc incipit exponere.Et primo exponit quis dicatur publicanus.Secundo format quandam oppositionem quā soluit.Tertio format vnam questionē.Secunda ibi: dixerit aliquis.Tertia ibi: vnde queritur.⁊ hoc fit loco summe vsq; ad.§.familie.¶In text.ibi:in raptis.Sed certe bene preuidit:vt patet in titu.vi bo.rapto.⁊ insti.de perpe.⁊ tempo.actio.§.j.⁊ facit ff.ad.l.aquil.per totum.⁊.ff.si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.⁊ sic videtur superfluum hoc edictum.sed certe non est vt se
2 quitur in versi.sed bene.¶†Not.qui dicantur publicani.de quo
3 etiam.ff.eodem.l.sed ⁊ id.§.primo.¶†Item no.argumen.pro ⁊ contra.quod differentia sit inter vectigal ⁊ tributum.de quo hic in glo.⁊ adde etiam quod not.gloss.in rubrica.C.de anno.⁊ tribu.lib.x.¶Item not.differentiam inter actionem descēdentem ex hoc edicto ex vna parte ⁊ actionem vi bonorum raptorū ⁊ furti manifesti ex alia:quia differunt in duobus vt patet ex tex.⁊ facit quod nota.in.l.penulti.ff.vi bonorum raptorum.⁊ facit.l.qui
4 ea mente.ff.de furtis.¶†Item not.quod vbi alicui competunt plures actiones potest eligere eam que sibi placet.de quo in.l. quod in heredem.§.eligere.ff.de tribu.et.l.nemo ex his.§.quoties.ff.de regulis iuris.⁊ in.l.prima.C.de furtis.⁊ in.c.qui duas.
5 de electio.in.vj.⁊ de regu.iuris.c.nullus pluribus.eo.li.¶†Vltimo not.quod argu.per locum ab absurdo est validum in iure. ¶In glossa super ver.pendant.ibi vel etiam dic.precedens melior propter dictionem sine.que non habet quid respiceret.facit
6 l.iij.§.primo.cum ibi nota.ff.de in rem verso.¶†Not.tamen ex hac secunda solutione quod vbi dictio vel.ponitur inter ea que sunt idem resoluitur in expositiuam.de quo dictum fuit in.l.supra iter.§.officium.ff.titu.primo.¶In eadem gloss.ibi differentiam.hoc procedit stricto sumpto vocabulo.sed late etiam tributum videtur vectigal.ff.eodem.l.imperatores.⁊ quid solueretur de iure communi.dic vt notat glo.super rubrica.C.de anno.et tribu.lib.x.⁊ habetur in.l.medicos.C.de suscep.⁊ archa.eo.li.⁊ adde etiam inquātum glo.prima vult quod tributum annona publica functio pensitatio ⁊ census sint sinonyma et idem importātia prout videtur colligi ex.l.allega.in glos.quod videtur verum quando solutio debet fieri fisco.secus videtur si habeat fieri priuato vel ecclesie.nam contractus censualis proprie dicitur quando concedens rem omne ius transfert in eum qui concedit hoc acto solum quod certum quid nomine cēsus prestetur.vnde hoc casu licet annuatim debeat solui census quāq; cessetur per biennium vel triennium vel etiam quadriennium vel etiam maius tempus in soluendo censum non per hoc cadet a iure suo.text.est singu.coniuncta glo.in.c.constitutis.extra de reli.do.secus quando concedens retinuerit sibi aliquod ius.puta directum dominium.sicut quando conceditur in emphyteosim.quo casu dicitur solui pensio ⁊ non census.nam tunc cadit a iure suo non soluens debitam pensionem infra tempus.de quo in.c.potuit.extra de loca.⁊ in.l.secunda.C.de iure emphyteo.Et etiam dictis Bart. inquantum dicit quod clerici non tenentur ad vectigalia cum sit munus personale quod imponitur persone pro rebus.naз videtur quod exigentes incurrāt penam.c.presenti.de censitis.in clementi.Et qualiter poterit constare quod sit clericus vel res clerici.dic vt ibi per gloss.Quod autem dicit de veteranis nō videtur probari.C.de vecti.in.l.fina.quam alle.¶In glossa super verbo posse.l.idem ait.§.fina.Solu.vt ibi not.quia ibi loquitur quando vnum est remedium iuris communis aliud est remediū speciale ex beneficio pretoris introductum.hic autem secus.Sed certe hec solutio non videtur bona: quia etiam hic videtur esse remedium speciale introductum ex beneficio pretoris contra publicanum.sicut ibi est introductum contra nautas.Vnde Dyn. intellexit quod ibi est beneficium speciale ⁊ extraordinarium ex eo quia ex maleficio alterius quis ibi conuenitur.Sed certe hic etiam interdum publicanus conuenitur ex maleficio alterius. puta familie.⁊ ita etiam deberet hic dici.Sed ipse respondet intelligendo hanc questionem quando ipse publicanus conueniebatur ex suo delicto.Sed certe iste intellectus videtur violare.l. illam.maxime iuncta gloss.que videtur loqui siue ipse nauta ex suo facto conueniatur siue ex facto alterius videtur etiam contra mentem huius glos.que generaliter loquitur videtur etiam contra tex.⁊ mentem eius in dicta.l.edicto.alias.l.idem ait.§.finali.maxime iuncta gloss.que innuit quod siue ipse nauta faciat furtum siue alius procedat ille tex.Et idem etiam ibi sentit Barto.quod licet procedat indistincte.Et licet videatur Barto.ibi dicere quod ex eo quia illa actio datur etiam pro leuissima culpa contra regulam communem contractuum qui innuūtur gratia vtriusq; possit dici personalis et extraordinaria.Et per hoc nimirum si tollatur per actionem furti:tamen istud nil ad propositum:quia si simus in casu in quo datur actio forte propter furtum ipsius naute.⁊ ob hoc concurrit actio illa:tunc interuenit dolus ipsius naute nec agitur tunc propter leuissimam culpam. ⁊ sic tunc non deberet vna per alteram tolli.vnde hec solutio nō videtur etiam perfecta sicut nec etiam prima solutio supra data. licet illam communiter sequantur docto.⁊ Innocen.in.c.fina.extra de collu.dete.Contra illam primam solu.etiam videtur casus in.l.prima.ff.vi bonorum raptorum.Nam ibi est actio vi bonorum

norum raptorum que descendit ex maleficio pretoris et est actio furti non manifesti que descendit ex iure communi et lege.xij.tabu.facit quod habetur insti.de perpe.et tempo.act.§.primo.et.l.si quis ex domo.ff.de furtis.Et tamen ibi vna non tollitur per alteram nisi quatenus concurrunt.vnde forte potest dici quod in dicta.l.idem ait.§.finali.ideo vna tollitur per aliam:quia actio ex illo titulo datur in duplum.et est mere penalis:vt dixi in glos.super rubri.eo.titu.vnde nimirum si tollitur actio furti non manifesti que datur ad duplum: quia in vna ipsarum non est plus quam in alia.Sed si intelligeretur etiam in actione furti manifesti tunc potest dici quod inquantum litera dicit quod vna tollitur per aliam.intelligatur scilicet quatenus concurrunt et non quatenus plus est in alia.et ita concordabit ratio.l.j.ff.vi bonorum raptorum.Nec mireris de hac solutione:quia probatur expresse per no.in simili in tex.et glo.in.l.plura.ff.de actio.et obliga.vbi litera dicit quod plura delicta in vna re plures admittunt actiones.sed omnibus vti non possumus.Et tamen licet ibi indistincte dicat vti non possumus intelligitur nisi quatenus plus est in alia:vt ibi etiam dicit gloss.et necessario etiam sic videtur exponendum per.l.prima.ff.vi bonorum rapto.Nam cum dicat plura delicta in vna re loquitur quando vnum est furtum et plures tituli criminis.alias non diceret plura delicta.et sic debet posse agi quatenus plus est in alio per dictã.l.primã.Et etiam fatetur hic Bar.post Dy.et omnes.Et hec procedunt intelligẽdo quod in dicta.§.fina.loquatur de actione que datur ex duplo ex illo titu.nau.cau.Sed si intelligatur de actione que datur in simplum de recepto prout ibi videtur sentire glo.et prout etiam videretur de mente text.si continuetur ad.§.precedentem.Et quia dicit de recepto et honoraria iuncto eo quod nota.gloss.in dicta.l.idem ait.§.primo.tunc esset ibi casus quod persecutoria tolleret penalem et econtra.Et quia quantum ad hoc solu.glo.ibi posita non videtur perfecta per ea que supra dixi.potest forte tũc dici quod debet exponi furti actio id est condictio furtiua.Nec mireris: quia etiam sic exponitur secundum verum intellectum in.l.si is cui.ff.de furtis.et nota.glossa in.l.rei communis.in glos.magna.ff.pro socio.et hoc quo ad contrarium.ad.l.idem ait.Quo ad.l.si cum exceptione.§.eum qui.solue vt ibi no.quia ibi loquitur quando actio non erat penalis nec originaliter nec ab initio statim post delictum perpetratum sed accidentaliter ex postfacto si non fiebat restitutio.ideo nimirum si illa tollitur per aliam actionem preambulam etiam rei persecutoriam.Hic autem loquimur in actione vi bonorum raptorum et furti que ab initio originaliter est penalis.ideo ista non sic faciliter tollitur.facit quod not.glos.magistra in dicta.l.idem ait.§.finali.et insti.si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.§.fina.vbi etiam bona gloss.Ex hoc patet quod mens glos.fuit remanere in decisione quod possit agi quatenus plus esset in secũda quam in alia.Sed aduerte quia Dy.et Bar.post eum reprehendunt gloss.dicentes quod indistincte agi non poterit in casu glos.Nam dicunt quod quando est vnum factum et vnus titulus criminis et plures agendi forme indistincte vna tollitur per aliam mouentur per.l.idem ait.§.finali.et per.l.plura.ff.de actionibus et obligationibus.et per.l.primã.§.in tutela ff.de tute.et rationi.distraben.et per.l.quod in heredem.§.eligere ff.de tribu.Et hoc quando contra eundem competũt.secus quãdo contra diuersos.per.l.qui negotiationem.§.ex duobus.ff.de admini.tutorum.sed ille.§.modicum.facit quod habetur in.l.locum.§.condemnatio.ff.de tab.exhiben.et in.l.nec vllam.alias est l.etiam.§.penulti.ff.de petitio.heredi.et quod nota.glos.in dicto §.fina.insti.si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. Si autem esset vnum factum sed plures tituli criminis qui se haberent vt genus et species: tunc procedit regula.l.prima.ff.vt vi bonorum raptorum.quia agi potest quatenus plus est in secunda.Si autẽ non haberent se vt genus et species.sed vt excedentia et excessa: tunc vna vllo modo in aliquo tolleret aliam per dictũ.§.in tutela.Si autem essent plura facta et plures tituli criminis et consequenter plures agendi forme:tunc certum est quod vna non tolleret aliam.l.nunquam plura.ff.de priua.deli.Et per hoc infertur quod si sit delictum nominatum et similiter rapina vbi reperiatur idẽ nomen.licet sit aliqua adiectio non inducitur diuersitas in specie.argu.l.fina.§.quoties.cum ibi no.ff.eodem.et ideo in questio.glos.non videtur furtum vel rapina publicani.differt enim specie ab alio furto vel rapina.et sic debet censeri vnicus titulus criminis.et consequenter non debet postea agi.secus videtur secundum eos si primo esset actum aquilia pro damno dato cõtra publicanum et postea ageretur ex hoc edicto.nam cum damnum sit delictum innominatum stans in nomine generis sui diuersifica tur specie ex diuersitate facti.l.nam natura.ff.de condic.indebi.

7 †Et sic damnum factum a publicano videtur specie differre ab alio damno.ideo potest tunc agi secunda quatenus plus est quã in secunda per.l.primã.ff.arbo.fur.ce.et pro hac differentia inter nominata et innominata.facit quod no.in simili in.l.id quod.§.fina.cum.l.sequen.et.l.si familie.ff.de iurisdi.omnium iudicum.

Sed aduerte primo quia cum hec actio non videatur originaliter penalis:vt patet ex.l.prima.in princi.ff.eodem.ibi si id restitutum non erit iuncta.l.hoc edicto.ff.eo.videtur quod si actum sit aquilia eo ipso ista intelligatur sublata per ea que.ff.dixi.et que nota.in dicta.l.si cum exceptione.§.eum qui.et plus etiam dixit gloss.in.l.metum.§.licet.eo.titu.quod vbicunque actio non est mere penalis: vt quia in duplo vel triplo vel quadruplo inest simplum quod illa tollitur per rei persecutoriam.Sed illud nõ videtur verum per.l.penul.iuncta.l.prima.ff.vi bonorum raptorum.Item hec differentia inter nominata et innominata quantum ad propositum non videtur iure probari:ergo etc.argu.l.illam.C.de colla.nec videtur bene posse dici quod damnum datũ a publicano differat specie ab alio dato damno propter aliud ex quo non diuersificatur nisi ex diuersitate persone que non differt specie ab alia persona.sed aliqualiter bene posset tolerari quod damnum datum cedendo furtim arbores differat specie ab alio damno dato in alia re specie differente ab illa arbore.sed non differret iam specie a damno dato in ipsam arborem cedendo. nec etiam videtur de mente iuris quod distinguatur an ex vno facto resultet vnus titulus criminis an vero plures.imo videtur quod vtrobique debeat dici quod ex quo vnicum est factũ debeat posse agere secunda quatenus plus est quam in prima:vt patet ex.l.cum vno.ff.de actio.et obligatio.que indistincte dicit quod si ex vno delicto plures actiones nascunt omnibus vti possumus. et intelligitur quatenus est plus in secundo:vt patet ex.l.quoties §.primo eo.titu.et.l.prima.§.j.ff.vi bonorum raptorum.nec obstãt allegatã per Dynum et Bart.nam non obstat primo dicta.l.idem ait.§.fina.quia non facit ad propositum:vt etiam Barto. attestatur cum possint dici ibi esse plures tituli.Item non obst. l.plura.quia imo potius facit in oppositum quia videtur loqui quando sunt plures tituli criminis ex vno facto:quia dicit plura delicta in vna re etc.vt supra tetigi.Item pro hoc facit quod postea subdit quod si ex vna obligatione plures actiones nascũtur quod idem est dicendum.Et sic ibi equiparat casum quando ex vno facto sunt plures tituli criminis casui quando surgit tantum vnus.Item non obst.dictus.§.in tutela.quia actio tutele non tollitur per actionem de tute.et ratio.distraben.ex eo quia ibi sit vnus titulus tantum.sed ex eo quia in actionibus de tute. et ratio.distraben.in duplo inest simplum:vt ibi in.l.seq.et ratio tutele prosequitur interesse vnde si primo actum est de tutelis et rationibus distrahendis indubitanter debet tolli actio tutele. Si autem econtra tollitur actio de tutelis et rationibus distrahendis.ex eo quia nil reperiatur abesse pupillo tẽpore quo agitur ad quod possit dari.Et hoc colligitur ex.l.actione.§.penul. eo.titu.Et propter hoc etiam contingit quod si actum esset condictione furtiua tolleretur actio de tutelis et rationibus distrahendis: vt patet in.l.actione.§.penul.quod tamen non deberet esse attenta theorica Barto.cum condictio furtiua respiciat furti titulum.et actio de tutelis et rationibus distrahendis alium titulum scilicet tutele.Et sic non facit pro Barto.Non ob.dicta.l. quod in heredem.§.penulti.quia si bene ponderetur ex illo facto non oriebantur plures actiones et consequenter non oriebantur diuersi tituli sed oriebatur vnica actio que tamen poterat habere diuersas adiectiones scilicet de peculio vel tributoria.facit quod nota.in.l.iij.§.cui congruit.ff.de pecu.Et ideo nimirum si semel sit actum illa actione secundum vnam qualitatem si postea non potest agi eadem actione secundum aliam qualitatem.licet illa in plus se haberet per not.in.l.in delictis.§.si detracta.ff.de noxalibus.nisi fortasse interdum ex causa iusti erroris per restitutionem in integrum aliter subueniatur.l.habebat.cum ibi not. ff.de insti.et facit quod nota.per Barto.in.l.et an eãdem.§.actiones.ff.de excep.rei iudica.Et aduerte diligenter quia illi.§.eligere.videtur fortissime obstare dicta.l.in delictis.§.si detracta.nam in.§.eligere.videtur quod quis faciat sibi preiudicium ex sola electione sed in.§.si detracta.non facit sibi preiudicium ex sola electione.sed potest vsque ad sententiam seu conclusionem in causa mutare qualitatem.et tamen vtrobique loquitur quando est vnica actio habens diuersas qualitates.Et sic secundum not.in.l.edita.C.de edendo.videretur quod deberet posse fieri mutatio qualitatis ex quo substantia actionis manet eadem.Sed forte potest dici quod ille.§.si detracta procedat in terminis suis quãdo agitur noxali.et.§.eligere.in suo casu.Sed hec solu.solum diuersificat casus.ideo forte nõ est bona nisi forte dicatur quod in.§.in delictis.illud contingat ex eo quia dominus grauatur ex delicto serui circa suum propositum.quod secus videtur in dicto.§.eligere.Sed certe etiam ibi obligatur dominus inuitus.de pecu.l.si quis seruum.§.etiam.ff.de pecu.illud tamen potest dici contingi propter administrationem datam de peculio prestat ratio doct. in.l.edita actio.quod ex quo solum alteratur qualitas deberet admitti mutatio pendẽte iudicio.nisi forte restringas rationem illam ad terminos.§.si detracta.quod tamen non videtur esse de mente doc.Ideo forte secundo potest dici quod ille.§.eligere.de-

beat intelligi secundum. §. si detracta. vt. l. per electionem faciat sibi preiudicium. saluo nisi pendente iudicio ante conclusionem meam mutauerit. Et hanc solu. videtur voluisse sentire Cy. i. d. l. edita. in. vj. q. in distinctione quam ibi ponit. In hoc tamē cogitandum relinquo. quia non reperio bene tactum per doct. Et ex predictis patet quod cum dicitur vnum est factum & vnus titulus criminis & plures agendi forme. qđ illa verba plures agendi forme possunt dupliciter intelligi. vno modo. i. plures actiones. Alio modo. i. plures adiectiones circa vnam adiectionē. Et hoc secundo modo concernit. §. eligere. Et secundum primū modum concernit quod habetur in. l. cum ex vno. ff. de act. & obliga. pro eo quod dixi quod vbi est vnum factum & vnus titulus obligationis & plures actiones quod sola electione non tollatur. videtur esse tex. cum glos. in. l. an eadem. de exce. rei iudi. Et p hoc videtur quod possit defensari glos. & cessent scripulositates Dy. & Bar. licet circa intellectum. §. in tutela. quo ad actionem furti & actionem de tutelis & rationibus distrahendis satis possit tolerari opi. Dy. & Bar. s. quod vna non tollat aliam. s. quia vt habeant se vt excedentia & excessa. litera tamen ibi si bene ponderetur videtur velle an ex vna obligatione oriantur plures actiões An vero propter vnum factum oriantur plures obligatiões vt hoc secundo casu sic vtraqꝫ agi possit. Sed certe si sic ruditer itelligeretur videretur contra. d. l. plura. ideo videretur debere restringi prout dixit. l. adulterium cum incestu. ff. de adul. ¶ In gl. super ver. absurdum. ibi. l. decretum. Solu. ibi ex delicto non cōsequitur principaliter immunitatē. sed ex quadam consequentia & indirecte & propter indebilitatem sequutam & sententia lata vigore delicti. de quo per Dy. in. c. quod ob gratiam. de reg. iuris

8 in. vj. ¶ In eadem glos. in fin. Solutio † quod hic prouisio specialis legis non tollit prouisionem generalis legis. sed in contrariis loquitur prouisio hominis facit cessare prouisionē legis. Et dicitur quod sic si prouisio legis erat de iure speciali. secus si erat de iure communi per notata in. l. secunda. C. de iure emphyteo. et hoc facit ad questionem nota. in. l. contractus. C. de fide instrumento. An autem quando date sunt arre possit agi ad interesse. dic vt hic per Dy. & Barto. Quibus adde quod tres fuerūt opi. vna quod non possit agi. alia quod vtiqꝫ possit agi copulatiue. argu. l. si pro fure. §. furti. ff. de condic. furti. Tertia quod possit agi quatenus quis plus sit in interesse quam sit in arris duplicatis. Et hec videtur esse communis. & placet quod lex licet inducet penam in arris: tamen ipse arre originantur a conuentione contrahentium. Et sic loco interesse in dubio cedunt. facit. l. si quis a socio. ff. pro socio. & l. predia. ff. de actio. emp. Et per hoc nō obst. §. furti. qui loquitur in pena mere legali.

9 **Familie.** Nomen familie porrigitur ad seruos & liberos qui in eodem officio habenť. hoc dicit. ¶ † No.

a quod dominus non tenetur pro delicto [a] serui nisi dominus deputauerit eum ad officium sibi commissuz. ¶ In glo. super ver. cessabit. in fi. ibi lex loquitur indefinite de seruis mulieris. ideo etiam comprehenduntur serui mulieris vbicunqꝫ existentes. hic autem lex loquitur determinate. i. de familia publicanoruz. ideo qui non est prepositus ad officium publicani non dicitur de familia publicani. vel dic quod hic loquitur in dispositione pretoria. ideo magis inspicitur equitas. argu. l. quod si ephesi. ff. de eo quod cer. loco. ibi in dispositione iuris ciuilis rigorosa. ideo magis attenditur rigor.

Quod nouissime. Si famulus delinquens a publica nō exhibeatur fine noxe deditione tenetur. hoc dicit. cum sequen. & principio seq. ¶ Not.

10 duo specialia in hoc edicto primo † quod dominus non exhibēs seruum tenetur insolidum etiam si nō habeat eum in potestate.

11 & sic non possit eum exhibere. ¶ † Item secundo quod non est licitum domino seruum absentem defendere regulariter contra l. quoties. ff. responso. & §. eum. ff. de noxalibus. Tertium speciale est quod si exhibent liberum hominem qui erat in eorum ministerio quod liberantur: alias regulariter cōtra. l. si. §. hac actione. ff. nau. cau. Et est hoc speciale secundū Bart. quia est officium publicum. vnde idem in potestate vel alio officiali vt liberetur presentando illum de familia sua qui deliquit. l. si post. depositā C. de assessoribus.

Quod ait. Appellatione domini in hac materia continetur socius vectigalis. & agens hac actione debet ante omnia dicere quem desiderat exhibere. potest tamen petere omnes exhiberi si forte aliter exprimere nesciat. hoc

12 dicit. ¶ † Not. quod dominus dicitur interdum non ratione dominii: sed ratione maioritatis & preeminentie. Et sic facit ad. q. de illo qui reliquit vxorem dominam & vsufructuariā quid importent illa verba. de quo per Barto. in. l. si titia cum testamento. §. finali. ff. de lega. ij. & per glo. & Cy. in aut. hoc locum. C. si mu.

13 ne. nupse. ¶ † Item not. argu. pro testibus vt possint petere rem vel personā exhiberi sibi vt melius possint cognoscere super quo debeant testificari. facit quod no. per glo. in. c. cum causam. extra

a ¶ De delicto. Adde Bart. hic et ff. ea. l. §. fi. et in. l. ne quis de incē. rui. & nau. Bal. in. l. j. ff. ne qs eum qui in ius vocā. in. l. qeunqꝫ. §. si fullo. ff. de institu. Bald. in. l. apud antiquos. C. de fur. Ludo. Ro. cōsil. xj. et. xv.

de testi. vbi glo. not. dicit quod debet fieri exhibitio persone cum vestibus consuetis. ¶ In glo. super verbo non possunt. ibi secus per naturam. Not. bene gloss. que facit quod non teneatur si non presentat ex eo quod sit mortuus: alias secus. facit. l. si post deposi tam. C. de assesso. ¶ In glossa. l. si cum exhibuisset. super ver. ante. ibi & est ratio: vt ibi quia illa actio datur pro violentia illata in qua non potest quis quādoqꝫ bene discernere delinquentem. Sed certe hec ratio non est bona: cum actio ex hoc edicto detur etiam pro violentia ablatiua vel compulsiua. l. si publicanus. in princi. cum ibi nota. ff. eodem. Ideo dixit Barto. quod alia ratio assignari non potest nisi quod sic placuit legislatori. facit quod no. in. l. nō omnium. ff. de legi. & l. prima. §. j. ff. de postu. Sed forte potest persuasiua ratio assignari scilicet quod in hoc edicto pretor minus egit quam in illa actione: vt. ff. eodem. l. prima. §. dixerit aliquis. ideo in hoc voluit mitius agere vt deberet nominari famulus qui petitur exhiberi. Vel etiam potest dici secundo quod hic statutum est contra dominum vt fine noxe deditione teneatur in casu in quo non exhibeat etiam si non sit in eius potestate: vt. ff. eo. l. prima. §. fina. Ideo econtra aliud fuit inductum in fauorem domini vt actor deberet nominari quem petit exhiberi. argumen. l. eum qui. ff. de iureiurando. Et hec etiam ratio potest assignari quare secus in actione vi bonorum raptorū. et ideo sicut potest peti vt omnes exhibeantur vt cognoscatur quis commisit delictum. ita etiam potest peti vt nomina omniū specialiter exprimantur: vt est tex. nota. in. l. tertia. §. si quis. ff. ad exhibendum.

Sed plures. Licet plures serui deliquerint non tamen plus cōsequitur damnum passus

14 q̃ si vnus liber homo deliquisset. h. d. ¶ † No. quod licet plures delinquentes teneantur insolidum respectu sui. l. item mela. §. si plures. ff. ad legem aquil. tamen respectu alterius qui pro eis tenetur ex quasi maleficio omnes reputantur loco vnius. facit. l. j. ff. si fa. fur. feci. di. & sic facit quod si statuto cauetur quod si villa non cepit malefactorem teneatur in centum licet plures sint malefactores quod tamen non teneatur nisi in centū pro omnibus. de quo hic per Dy. & Bar. ¶ In glo. fina. ibi secus in albo: quia est speciale propter contemptam maiestatem pretoris. & de hac materia dic vt ibi.

Summarium.

1 ¶ Actio descendens ex delicto quatenus contra heredē dex.
2 Literis officialis credendum est.
3 Consuetudo est in vectigalibus obseruanda.
4 Ius vectigalis exigendi an possit propter consuetudinem prescribi.
5 Scientia vel patientia principis non est necessaria in consuetudine inducenda.

SI publicanus. Hec actio datur cōtra heredē publicani quatenus ad eum peruenit. hoc dicit. ¶ † Not. quod actio

1 descendens ex delicto non datur in heredem nisi quatenus ad eum peruenit: saluo nisi lis esset cum eo contestata. l. j. C. ne ex delic. defun. ¶ In glo. j. in fine. not. signanter ex hac glos. quod sicut actio ex maleficio non datur in heredem nisi quatenus ad eum peruenit. ita nec actio ex quasi maleficio quod est notandum.

De rebus. Pro rebus quas rectores causa sui vsus & suorum portant non debet vectigal solui. hoc dicit. ¶ Nota certas res de quibus non debet solui vectigal.

2 alios etiam casus ponit hic glos. ¶ † Item no. quod literis officialis videtur credendum. de quo aliquid per Cy. in. l. si qua per calumniam. C. de episco. & clericis. & per Barto. in. l. si procuratorem absentem. ff. de procu. & l. diuus. ff. de custo. reo. & per Innocen. in. c. j. ad fi. de fide instrumen. & per Joan. and. in. c. post cessionem. extra de proba. & per Archi. in. c. vt circa. extra de testi. libro. vj. nam licet Barto. in dicta l. si procuratorem. videatur indistincte cōcludere quod credatur cum illud non videtur simpliciter verum. Sed in his que spectant ad officium officialis & in leuibus in quibus non agitur de magno preiudicio. alias videtur secus per. l. diuus. ff. de custodia reorum. et per nota. per Innocen. in dicto. c. primo. videtur etiam credendum in verisimilibus & spectantibus ad eum per hunc textum. ¶ In glo. magna. in fine. Aduerte quia omnes casus glos. possunt reduci ad quatuor: quia interdum quis excusatur a solutione vectigalis ratione rei que portatur seu cause propter quam portatur: vt est videre in casu isto. & in. l. cesaria. ff. de verborum significatio. Quandoqꝫ excusatur propter priuilegium persone: vt in nauiculariis fisco & simi. Quandoqꝫ excusatur mixta ratione personarum & rerum vt est videre in legatis hostium qui nostras res portant ad sua loca. Quandoqꝫ excusatur ratione consuetudinis seu prescriptionis. facit qđ no. in. l. iij. C. noua vecti. institui non po. quā l. secūdum aliquos Bart. repetiit. Dominus Joannes de Jmo.

In omnibus.

3 **In omnibus.** † Consuetudo obseruatur in vectigalibus. hoc dicit. ¶ In tert. ibi forte. forte est philosophicum têperamêtum. ꝛ sic in effectu nil importabit. facit quod habetur in simili in. l. si duo. ff. de arbi. vel dic qꝺ importat quod aliquando consuetudo non debeat spectari vt si forte aliquo casu reperiretur reprobata. ꝛ tãgit hic Bartolus an
4 † preter consuetudinem possit prescribi ius exigendi vectigal. ꝛ in effectu concludit quod sic si est tanti temporis cuius initiũ memoria non existit si agatur de prescribendo vectigali alias nõ per cepto. secus si ageretur quod vnus nobilis prescriberet contra alium ius percipiendi vectigal quod alius habebat quia tũc minus tempus sufficeret interueniête titulo ꝛ bona fide ꝛ quasi possessione que esset in casu isto eoipso quod perciperet sciente ꝛ patiente alio nobili. Sed in casu illo requireretur secundum eũ sciêtia principis vel presidis prouincie loci vbi exigeretur vectigal pro imperatore ibi existente. ꝛ per hoc etiam decidit quod tetigi in. l. j. §. fina. ff. titulo primo ꝛ sentit etiam vacante imperio non currere prescriptionem: vt ibi etiam tetigi. Et si bene ponderêtur verba Bartoli videntur velle quod in prescriptione tanti temporis cuius memoria non existit requiratur scientia ꝛ patientia principis. ꝛ hoc clarius dixit in repeti. dicte. l. ij. vbi in effectu concludit quod si constat dictam prescriptionê cucurrisse sciente ꝛ patiête principe. ꝛ tunc habeat effectum. secus si constet ipsum ignorasse. ꝛ in dubio dicit presumi ignorantiam. per capitulũ primũ de constitu. lib. vj. Sed certe hec opinio non videtur bona per textum in. c. super quibusdam. §. primo extra de verborũ significa. vbi litera simpliciter vult quod sufficiat vectigal esse perceptum a tempore cuius initij memoria non existat. nec requirit aliã sciêtiam vel patientiam principis. ꝛ sic talis prescriptio videtur a iure habere fomentum ex solo diuturnitate temporis. Nam talis diuturnitas vim videtur habere priuilegij: vt ibi. ꝛ. l. hoc iure. §. aqueductus. ff. de aqua quoti. ꝛ estiua. ꝛ bene facit ad predicta qꝺ habetur in capitulo primo de prescriptioni. in. vj. vbi in tali prescriptione non est necesse probare titulum etiam si presumptio sit contra prescribentem. pro hoc etiam facit: quia ista proprie videtur esse consuetudo cum per eam non agatur detrahi solummodo iuri certe persone. sed vniuersaliter iuri omniũ transeũtiũ. facit quod notat Joannes andre. in capitulo tertio. super glossa de
5 consuetudi. in sexto. † In consuetudine autem inducenda nõ videtur necessaria scientia vel patientia principis quando non est expresse reprobata: licet aliqui contra: vt nota. glo. in. c. leges. iiij. distinctio. ꝛ voluit etiam glossa magna ad finem in capitulo finali. extra de consuetudi. Nec ob obstat quod habetur in. l. iij. C. no. vectigal. institu. non po. quia ibi dicitur quod si aliquid exigitur vltra vetustam consuetudinem ꝛ preceptum principis illicite exigitur. Et sic vult dicere quod si exigatur secundum vetustam consuetudinem vel principis preceptum quod illud sit licitum. non tamen quod copulatiue vtrunqꝫ requiratur: vt ibi tangit Cynꝰ ꝛ probatur super dicto. c. super quibusdam. §. primo licet glo. aliter sentiat ꝛ non bene in. l. munus. ff. de verborum significatione. Presupposito autem quod requireretur scientia principis vel officialis esset attendendum an fama transiuisset ad locum vbi esset princeps vel talis officialis de tali perceptione. Nam tũc presumeret̃ sciuisse. per glossam in. l. si tutor. ff. de pericu. tuto. de quo dixi in. l. j. §. j. ff. titulo. j.

Summarium.

1 Purgatio more non admittitur post litis contestationem.
2 Publicanus an liberetur ab actione vi bonorum raptorum per rei restitutionem.
Simplum quando sit in duplo.

Hoc edicto. Si publicanus soluit ante sententiam liberatur a pena. hoc
1 dicit. ¶ † Nota quod de rigore post litem contest. nõ admittitur purgatio more. sꝫ de equitate admittitur ad euitandum penam legalem. Et de materia plene in. l. si insulam infra de verborum obligationi. ¶ In glossa super versiculo soluendum. ibi. l. si insulam. Solu. quod hic tractatur de lucro captando respectu pene. ideo admittitur purgatio etiam post litê. contesta. ex quo pena erat legalis. ibi autem tractatur de damno euitando. Et ideo post lit. contest. non admittitur purgatio more quo minus actor possit suum interesse consequi. Et per hoc potest patere responsum ad. l. si seruus communis. hic alle. quia ibi actor agebat ad damnum sibi datum. hic autem intendebat ad lucrum pene. ¶ In eam glo. in fi. Et hanc secundam tenuit glos. in. §. preterea. insti. de actio. Sed illa communiter reprobatur: vt ibi per Dyn. ꝛ hic etiam per Bart. ¶ Adde dictis Barto. duo.
2 primo inquãtum tangit † an restituta re per publicanum liberet̃ ab actione vi bonorum raptorum. Nam arguit pro ꝛ contra ꝛ clare non decidit. Nam videtur qꝺ illa opi. sit vera qꝺ non liberetur per. l. pe. ff. vi bono. rapto. functa. l. j. §. vnde queritur in ratione sui. ff. eo. nec ob. iste text. quia videtur loqui de actione descendente ex hoc edicto. vt patet ex prin. l. ꝛ argu. l. imperatores. cum ibi not. C. de in di. adiec. Et si dicas que vtilitas est quod liberatur ab hac actione ex quo nõ liberatur ab illa vi bonorum raptorum potes dicere quod est in hoc quod sicut interest nostra plures actiões habere: vt in. §. sic itaqꝫ. insti. de actio. ita interest nostra ab vna plurium actionum liberari. Si vero velis tenere aliã opin. quam quidam hic tenent: vt dominus cardinalis Bononien. posses allegare quod habetur in. l. si multi. ff. eod. quasi velamen officij mitiget delictum in hoc casu magis quã in alio nullum officium habente. ꝛ hec opin. habet etiam pro se equitatem. c. in penis. de regu. iur. vj. tamen vt dixi fortiter facit in contrariũ d. §. vnde queritur. ¶ Item adde inquantum tangit an si sit actũ in hac actione ꝛ sequuta absolutoria: quia non probatum an poterit agere actione vi bono. raptorum. ꝛ concludit contra Dy. qꝺ non: quia vnum est factum ꝛ vnus est titulus criminis secundum eum licet plures agendi forme: vt dixi in dicto. §. dixerit aliquis. ꝛ ideo debet indistincte obstare talis absolutoria per. l. ꝛ eadeꝫ. ꝛ. l. ex singulis. ff. de excep. rei iudi. nam verior videtur opin. Dy. per l. j. cum ibi not. C. quando ciui. actio pre. crimi. vbi patet quod licet vnum sit factum ꝛ vnus sit titulus criminis si tamen sunt plures agendi forme specifice puta via ciuilis via criminalis absolutoria imo quia non probatum non preiudicat in alia. nec ob. l. qꝺ in heredem. §. eligere. ff. de tribu. quia ibi erãt plures agendi forme id est plures agendi actiones circa eandem actionem: vt plene dixi in. §. dixerit aliquis. hic autem sunt plures actiones specie differentes. Item non ob. l. ꝛ eadem. ꝛ. l. ex singulis. quia ibi vna actio erat specialis altera generalis ex toto vt certi cõdictio. vel necessario dependebat a prima. ideo nimirum si ibi absolutoria indistincte nocet. Sed hic vna est specialis ꝛ altera similiter specialis licet in aliquo altera magis generalis. ideo videtur secꝰ arg. no. in. d. l. j. C. quan. ciui. actio preiu. cri. ꝛ maxime attento qꝺ hic iste actiones competunt ad diuersa. quod non contingit in. l. ꝛ eadem. ꝛ in. l. ex singulis.

a **Querentibus.** [a] In duplo ad qꝺ agitur hac actione non continetur simplum. hoc di-
3 cit. ¶ † Not. ex text. quod vbi fit mentio de duplo in materia penali in duplo videtur intelligendum quod in duplo insit simplũ vt hic videtur notabilis ꝛ singularis intelligendo quod veniat declaratiue ad precedentia: vt sonat litera. ꝛ sic facit contra glossa in rubrica naute caupo. stabu. que videtur dicere quod in duplo non insit simplum. Sed potes dicere quod illud glo. ibi ideo dixit: vt esset differentia inter illum titulum ꝛ ti. fur. aduer. nau. ꝛ pro illa glo. etiam facit. l. idem ait. secundum vnum intellectum: vt tetigi in. §. dixerit aliquis.

a ¶ Querẽtibus. Adde qꝺ iste. §. facit ꝯ glos. in rubri. nau. caupo. stabul. q̃ videt̃ dicere qꝺ in duplo nõ insit simplum Bal. in. l. si. C. de spõsa. And. barb. hic in addi. ad Bar.

Summarium.

1 Officium crimen velare dicitur quandoqꝫ.
2 Delictum publice commissum grauius punitur quã qꝺ occulte.
3 Delinquentes plures sub nomine officij non conueniuntur insolidum.

Si multi. Plures officiales ex eodem delicto tenentur insolidum. sed exactio fit pro parte nisi alter non sit soluendo. hoc dicit. ¶ In textu ibi: reos. sabaudi quorum delictum non potest velari sub pretextu officij. ¶ In textu ibi: fraudis particeps. subaudi quorum officium potest velari sub pretextu officij. ꝛ ideo mi-
1 tius agitur cum eis. † Nam dicitur officium interdum quoddaꝫ velamen criminis. l. tres tutores. versiculo sed tutores. ff. de administratio. tutorum. Et hic est verus intellectus secundum Ja-
2 cobum de arena ꝛ Bartolum: licet glossa aliter dicat. ¶ † Nota quod mitius agitur cum eo qui crimen committit occulte seu velate quam cum eo qui committit palam. de quo in textu ꝛ glossa ꝛ ibi per Bartolum in lege secunda. §. ꝛ generaliter. ff. vi bonorũ rapto. ꝛ per gloss. in. c. homine. extra de celebra. missarum. ꝛ in capitulo clericꝰ solus. lxxxj. distinctio. ꝛ in. c. nemo. xxxij. questio. iiij. ¶ In glossa secunda ibi: alij dicunt. precedens communiter tenetur per rationem glosse. ¶ In eadem glossa in fine. Et sic sensit gloss. quod hic sit speciale. Sed melius dici potest quod ex hac. l.
3 signanter ꝛ singulariter potest colligi regula quod † vbicũqꝫ plures delinquunt sub nomine officij quod tunc quilibet non exigitur insolidum. facit. l. aufertur. §. finali. ff. de iure fis. ꝛ quod habetur in lege tres tutores. versiculo sed tutores. infra de admini. tuto. secus quando non delinquunt sub nomine officij: vt in contrariis. ¶ In glossa tertia ibi. §. si in sepulchro. ille. §. est singularis. ꝛ de eius intellectu dic vt hic per Dy. ꝛ aliquid per glossam ꝛ doctores in lege si familia. ff. de iurisditione omnium iudicum. tamen quo ad intellectum tert. litera potest aliter exponi. ¶ In eadem glos. in fine prima communiter tenetur. ¶ Extra glo. posset

dubitari quid si isti publicani non conuenirentur actione ex hoc edicto. sed alia actione puta vi bonorũ raptorũ. an tunc quilibet possit insolidum conueniri in pena. videretur quod nõ per hunc text. ꝛ per id quod dixi. s. ex quo sub nomine officij deliquerunt. In contrarium facit iste textus a contrario sensu inquantum videtur loqui de actiõe ex hoc edicto que datur ad duplum. Et pro hac parte videtur textus cum glossa in. l. tres tutores. versiculo sed tutores. j. de administratione tutorum. ꝛ hec pars videtur verior per ibi notata. ꝛ secundum hoc videtur quod quando publicanus restituit rem licet liberetur ab actione ex hoc edicto nõ tamen liberatur ab actione vi bonorum raptorum. de quo dixi in l. hoc edicto. s. eod.

Summarium.

1 Onus soluendi tributum est reale possessorem sequens.
2 Imperatores plures an possint simul esse.
3 Vectigal verbum/late sumptum significat tributum.
4 Pupillo remittitur pena commissi.

a Imperatores. a In soluendo tributo psona est obligata pro rebus. ideo possessor tenetur soluere etiam pro preterito tempore licet pupillus soluens infra triginta dies eui
1 tet penam commissi. hoc dicit. vel sic. † Onus soluendi tributũ est onus reale ideo sequitur possessorem etiam pro preterito tempo-
2 re. hoc dicit. † Nota qđ plures videntur eodem tempore fuisse imperatores. An tamen hoc possit esse de iure habetur in capitulo actibus. vij. questione prima. posset tamẽ intelligi hic quod di-
3 uerso tempore fuerunt licet idem rescripserint. † Item nota quod istud nomen vectigal late sumptum comprehendit tributũ qđ soluitur pro rebus immobilibus. facit lex secunda. §. si quid nemine. j. ne quid in loco publico. stricte autem sumitur pro vectigali quod soluitur pro rebus mobilibus que vehuntur de loco ad locum. de quo in lege prima. §. hic titulus. s. eodem. Item nota quod vbi emptor propter ignorantiam oneris rei empte patitur damnum habet recursum aduersus venditorem.
4 † Item nota pupillo remitti penam commissi. sed infra triginta dies purgat morem. In glossa secunda in fine. prima communiter tenetur: quia licet obligatio accessoria hypothece si semel sit originata cum principali possit ex postfacto remanere sine illa: vt. l. intelligere. cum ibi notatis. C. de luiti. pigno. tamen nunquã reperitur quod ab initio originetur obligatio accessoria sine principali. facit quod habetur de obligatione fideiussoris in l. fine herede. j. de administratione tutorum. In glossa super verbo habituros. ibi secundum qualitatem contractus vult dicere quod debet attendi an expresse sibi emptor prouiderit. an vero non prouiderit. Nam tunc quando non prouidit attenditur qualitas fidei. hoc est an sciuerit onus. an vero ignorauerit: vt sic si expresse sibi prouidit vel fuerit ignorãs possit agere. In glossa finali ibi. §. dominus. pondera exempla glosse: quia forte voluit quod per generalitatem huius textus in omnibus dictis casibus succurratur pupillo prout dicitur in litera. tamen istud vltimum exemplum nõ bene adaptatur inquantum litera vult qđ vectigal inferat infra diem trigesimum. In eadem glossa ibi dic ipso iure nota bene hunc textum cum glossa que intelligit qđ hic ipso iure fit remissio. nam facit ad intellectum legis secũde. §. finali. s. si quis in ius voca. non ierit. dum textus ibi dicit pretor penam remittit: vt intelligatur ipso iure. glossa tamẽ aliter sensit in. c. cupientes. §. quod si per viginti. de electioni. in sexto. In eadem glossa in fine ibi videtur velle quod idem sit in pupillo qđ in adulto: vt vtriqꝫ ipso iure subueniatur infra terminũ hic positum postea per restitutionem. ꝛ idem sensit glossa in. l. si tutoris. C. de administratio. tutorum. ꝛ sequitur hic Barto. Sed forte de iure verius. quod aliud sit in pupillo cum hic agatur de priuilegio concesso contra ius commune quo cauetur quod res incidat in commissum. ꝛ ideo ex quo solum priuilegiat pupillum non videtur trahi ad adultum. nam ꝛ etiam aliqua priuilegia habet pupillus que non habent alij minores. l. bone fidei. j. de acquirendo rerũ domino. ꝛ facit in. c. que a iure. de regulis iuris. in vj. Fateor tamen quod adulto subuenietur ope exceptionis: vt in illo. §. penultimo. ꝛ similiter hic pupillo post triginta dies secundum hec iura. Hodie vero videtur seruari pupillus illesus a cursu huius temporis. per. l. finalem. C. in qui. cau. in inte. resti. non est neces. ꝛ voluit glo. in. l. ij. C. de fun. patri. libro. xij.

a Imperatores. adde qđ dicit bar. in. l. si is q. C. de naui. predic. ꝛ de reb. nauig. lib. xj. Bar. in. l. incola. ad muni.

Summarium.

1 Actio ex delicto eatenus ad heredem transit quatenus ad eum peruenit.
2 Socius occultãs rem ne vectigal soluatur nõ preiudicat cõsocijs

Fraudati. Hec lex in sui principio habet duas lecturas vna est qđ loquatur in herede publicani. Alia est quod loquatur in herede illius qui fraudem commisit contra publicanum. Et quelibet istarum duarum lectu. subdiuiditur in duas propter duas literas diuersas. Nam quidaꝫ habent literam affirmatiuam ꝛ quidam negatiuam. ꝛ quelibet potest saluari. ꝛ similiter ver. sed si vnus. habet duas lecturas. vna est quod loquatur in pluribus heredibus vnius publicani. Alia in pluribus heredibus vnius qui debebat soluere vectigal: vt patet ex glossa. Et hoc sit loco summe. In textu ibi crimen id est propter crimen.
1 † Nota quod contra heredem transit actio ex delicto quatenus ad eum peruenit ꝛ aliter non. Item nota ex versiculo sed si vim. quod omittens professionem rei communis sibi sub-
2 tracte non incidit in penam commissi. † Item nota quod licet vnus sociorum occultet rem vt vectigal non soluatur non habet alijs nocere. Extra glo. inducitur iste tex. ad questionẽ glosse de emphyteota qui decessit duobus heredibus relictis quorũ alter soluit canonem alter non de quo per glossam in. l. cõmuni diuidundo. s. commu. diuid. Et adde dictis Bart. inquantum singulariter post Guliel. dicit quod si vnus ipsorum heredũ soluit primo anno ꝛ similiter secundo ratam suam quod isto casu coniungetur solutio primi anni cum solutione secundi vt faciant integram solutionem vnius vt sic res non cadat in cõmissuꝫ. Nã hoc videtur veruꝫ si simpliciter sit facta solutio: quia tunc in causam grauiorem videtur in dubio esse facta. lege prima de solu. secus videretur si specifice soluisset post ratam suam pro illo anno ꝛ similiter secundo pro illo secundo anno: quiasi incertis non certis locus est coniecturis. l. cõtinuus. §. cum ita. infra de verborum obligatio.

Summarium.

1 Licitatio non censetur facta calorẽ iracundie.
2 Pena ciuilis que dicatur.
3 Pena criminalis censetur si pena pecuniaria fisco applicetur.
4 Furtum faciens iniuriam committere dicitur.
5 Vectigal non soluitur pro re que ad exercitum portatur.
6 Priuilegium personale personam non egreditur.
7 Prescriptio an debeat tanti temporis esse cuius initij memoria non existat.

Licitatio. Licitatio que fit ex calore iracun-
die non debet attendi. hoc dicit.
1 † Not. quod licitatio non censetur facta calore iracundie quando pro illa quis dat bonam cautionem ꝛ bonos fideiussores.

Ad conducendum. Non debet compelli inuitus ad conducendum vectigalia nec sponte debet admitti qui debitor est fisci nisi idoneos fideiussores offerat de satisfaciendo. hoc dicit. In gloss. j. ibi sed illud videtur corrigi. hec cõmuniter non tenetur. sed illud quod proxime dixit gloss.

Socij. Non summatur. ꝛ habet varias literas: vt hic tetigit gloss. Not. ex text. quod quando plures sunt socij vectigalium si diuiserunt administrationem de consensu fisci periculum ꝛ lucrum cuiuslibet est proprium in parte sua. Si autem diuisissent sine consensu fisci tunc alter pro altero teneret fisco. Sed tamen videtur qđ si diuiserunt animo diuidendi societatem non teneatur vnus alteri communicare lucrum. secus si diuiserunt gratia commodioris administrationis. facit qđ habet in. l. gaius. de lega. ij. ꝛ in. l. ij. C. de diui. tu. Et secundum predicta debent intelligi ea que hic tanguntur in glo.

Quod illicite. Publicanus qui illicite extorsit põt ciuiliter ꝛ criminaliter puniri. hoc di-
2 cit. † Not. qđ pena ciuilis proprie est illa que respicit priuatam
3 vtilitatem. criminalis vero que respicit publicam vtilitatẽ. † Et sic facit quod vbi pena pecuniaria venit applicanda fisco censeatur pena criminalis. de quo est glossa nota. j. de sepul. vio. l. iij. in prin. ꝛ de hac etiam per Bartolum in. l. agraria. j. de termi. mo.
4 Et dixi super rubri. j. de publi. iud. † Item not. quod faciens furtum dicitur committere iniuriam ꝛ consequenter offensam. Et sic facit quod si aliqui promittant se non offendere sub pena si alter alteri faciat furtum incurrat penã. de quo hic per Bar. qui etiam tãgit que dicatur offensa in personam. Adde dictis Bartoli duo. primo quod offensa dicitur nedum que meretur penam: vt in. l. testamento centurio. §. primo. j. de manu. te. imo etiã si non mereatur penam. duntamen iuste prouocet ad iracundiam: vt patet ex his que habentur in. l. j. s. de his qb' vt indi. ꝛ ibi hoc tenet Bartolus. Item adde inquantum dicit qđ si statutum puniat nobilem offendentem popularem in personã ꝛ etiã de domo illius nobilis quia quo ad ipsum nobilem agitur de pena ex odio rationabili: quo ad alios de domo agitur de pena ex odio

ex odio irrationabili cum non deliquens pro alio puniatur q̄d
quo ad ipsum nobilem stricte accipietur offensa in personam etiā
pro offensa que fit in re adherente persone puta veste secundum
not. per Innocen. in c. nuper. extra de senten. excom. Sed quo ad
illos de domo sumetur strictissime: vt sic illa determinatio offēse
que refertur ad duo determinabilia determinet equalitate serua
ta argu. l. hoc iure. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊ quia in penis in dubio mitior
interpretatio est assumenda. l. si preses. ⁊ l. si de interpretatione. ff.
de pe. ⁊ in c. in penis. de reg. iur. in vj.

Earum rerum. Consuetudo tollit ius exigendi
vectigal. ⁊ pro rebus que deferun
tur ad exercitum vel fiscum non debet solui vectigalia pro re
bus tamen emptis a fisco bene soluetur vectigalia. hoc dicit.
5 ¶ Nota † bene quod de iure communi pro rebus que portantur
ad exercitum non debet solui vectigal. nec similiter pro illis que
portantur ad vtilitatem publicam. ⁊ de materia in lege si publi
6 canus. §. primo. ff. eodem. ¶ † Item nota quod priuilegium per
sonale non egreditur personam: de quo in lege quia personale. ff.
soluto matrimonio. ⁊ capitulo quia priuilegium. de regulis iuris
in vj. ¶ In gloss. super ver. earum. in fine. Solu. quod ibi loqui
tur de tributo quod soluitur in rebus ratione vniuersalis domi
nij cui prescribi non potest. ⁊ sic est speciale in casu illo. ¶ In glo.
super ver. alius. ibi. l. aduersus. Solu. quod illud contingit odio
vsurarum: quia est lucrum odiosum ideo in illo facilius preiu
dicatur reipublice. Et quantum tempus requiratur in prescri
ptione vsurarum in casu illo dubitant ibi docto. nam quandoq̄
dicunt quod requiritur tempus longum. x. annorum. alij dicunt
quod sufficit tempus triennij ad prescribendum ipsi lucro odio
so. sicut alias sufficit ad inducendam obligationem ex minus so
lenni voluntate in causa fauorabili. iuxta legē prime. C. de fideicō
7 mis. ⁊ hoc sequitur ibi Cyn. post Ricar. mal. ¶ † Extra gloss. tan
git hic Bartolus nunquid requiratur prescriptio tanti tempo
ris cuius initij memoria non existit ⁊ concludit quod non si ad
priuatū spectaret perceptio per legē primā infra de nūdi. per quā
videtur sufficere prescriptio decēnij. cui in hoc adde qualiter pre
iudicetur habenti aliquod priuilegium. de quo per gloss. ⁊ cano
nistas in capitulo cum accessissent. extra de consti. alias sufficiet
tempus. xl. annorum. per legē omnes. C. de prescriptio. triginta
annorum. Adde hoc potest esse verum de iure nouo. sed secundū
hec tempora. Florum s̄m que nō erat cognita hec p̄scriptio vt no.
in. l. iulian⁹. al's incipit. l. non solum. ff. ex qui. ex cau. ma. require
batur tantum tempus cuius initij memoria non extaret: vt vide
tur hec litera innuere. Item adde inquantum dicit quod si vecti
gal est exactum ab omnibus preterquam a certa persona. vel de
omnibus rebus preterquam de certa re. quod si perceptio vecti
galis spectabat ad priuatum forte ex concessione principis. quod
tunc erit prescriptum respectu illius persone. Et similiter respe
ctu dicte rei. Nam forte dici potest hoc verum si iste putauit sibi
non competere ius aduersus illam personam nec in illa re vnde
videtur quod cum ius percipiendi vectigal sit quoddam ius vni
uersale per vsum in parte conseruet ius in parte per notata in le
ge qui vsumfructum. ff. quibus modis vsusfruc. amit. ⁊ quod di
ctum fuit in lege si prius. ff. titulo primo. facit quod not. Innocē.
in capitulo secundo de capel. mona. item adde tertio quod in. §.
res dubitat. ⁊ non decidit vbi ciuitas vendit vectigal cum pacto
quod de omnibus rebus soluatur vectigal nullo priuilegio vel
aliqua extensione non obstante. an tunc debebit solui de rebus
que mittūtur ad exercitium. Nam potest dici quod forte ad hoc
non prestabitur vectigal de eis fauore vtilitatis publice. Et illa
verba non obstante aliquo priuilegio intelligentur scilicet non
clauso in corpore iuris per ea que habentur in simili in aut. qua
in prouincia. C. vbi de cri. agi opor.

Summarium.

1 ☞ Vectigalia nouiter institui non possunt.
2 Inferior a principe an possit noua vectigalia imponere.
3 Reformare/addere ⁊ minuere differunt.
4 Colonus bona habens obligata ius in re non habet.

1 **Vectigalia.** † Vectigalia non possunt de no
uo institui vel antiqua immuta
2 ri sine precepto iudicis. hoc dicit. ¶ Not. q̄d inferiori
a principe est licitum inducere noua vectigalia. Et sic
facit secundum Barto. q̄d non peccet in foro conscientie ille non
soluens si sit extraneus. Si autem sit ciuis dicit contrarium cum
possit ad suum preiudicium imponere. argumen. l. j. §. quibus.
ff. quod cuiusq̄ vni. no. Sed forte potest dici quod licet impone
re posset collectam non tamen possit nouum vectigal imponere:
ex quo expresse hoc prohibetur per hanc. l. ⁊ l. primā ⁊ secundā
3 C. no. vectiga. ¶ † Item no. differentiam esse inter reformare ad
dere vel minuere: vt hic apparet iuncta gloss. Quod not. pro po
testate que datur interdū aliquibus iuxta statuta. vel sic hec ver
ba ponantur vel plenā habeant potestatē. alias licet haberēt po
testatē addendi vel minuendi forte non habebunt potestatem re
formandi nisi hoc sit expresse dictum. ⁊ facit ad materiā que ha
betur in. j. consti. C.

Non solutis. Iste. §. habet duas lec. vna q̄d publica
nus erat ille q non soluebat fisco. alia
erat q̄ ille cui locauerat publicanus non soluebat ipsi publicano
⁊ quelibet est in se bona. ⁊ hoc intendit: non soluens pensionē ve
ctigalis potest repelli a conductione: licet totum tempus adhuc
non sit completum. h. d. ¶ In glo. super verbo non solutis. in fi.
de hoc quantum tempus debeat expectari in simplici colono vel a
in alio habente ius in re. dic vt hic per Bart. cui adde q̄d si forte
locatio vectigalis est facta ad modicum tempus quanq̄ censeat
habere ius in re. per no. per glo. in. l. j. §. q̄d ait. ff. de superfic. ⁊ q̄d
habetur in. l. j. ff. de lo. pu. fru. cum ibi no. per Bar. licet glo. aliter
sentiat in. l. fi. ff. si ager vecti. tamen vr̄ q̄d hoc casu statim non so
luta pensione poterit repelli per hunc tex. nam ⁊ hoc etiam sua
det fauor fisci cui in dubio est fauendum per nota. in. l. j. ⁊. ij. C. de
priuile. fis. ⁊ quia licet reperiatur iure cautum q̄d debeat expecta
ri biennium in habente ius perpetuum: vt patet de triennio in
priuato in. l. ij. C. de iure emphite. ⁊ de biennio in ecclesia in aut.
quas res. C. de sacrosanc. eccle. ⁊ in. c. potuit. extra de loca. tamen
non reperitur hoc statutum in habente ius temperarium. Unde
forte posset attentari dici q̄d etiam si ad longum tempus forte de
cem annorum conduxisset: quia forte non requireretur bienniū nec
triennium. nec ob. l. quero. §. inter locatorem. ff. locati quia loquitur
quando fuit appositum pactum de non expellendo. quo casu re
quiritur biennium in simplici colono etiam priuati: vt est ibi ca
4 sus singularis qui non est alibi. ¶ † Ultimo dicit hic Bart. quod
colonus qui habet bona obligata non dicatur habere ius in re.
Sed contrarium videtur dixisse in. l. si filium. §. finali. ff. sol. matri
monio. Sed potes concordare quod hic non soluebat pensionem
ideo fiebat inefficax actio personalis: ⁊ consequenter hypotheca
ria que est eius accessoria. Sed ibi soluebat ⁊ soluere erat parat⁹
rem propter ius reale hypothece non potest expelli. dic vt ibi.

a ¶ Earū rerum. adde glo. in p̄he. instit. i. §. fi. facit tex. in l. de quib⁹. ff. de le. isti. §. fi. de ing. l. j. §. s; si q̄. de vete. iur. neucle.

Summarium.

1 ☞ Hostibus vendere merces non licet.
2 Merces licite cum illicitis sunt publicande.
3 Emere quis poterit rem que sua fuit.
4 Inuitus quis retinere potest in conductione vectigalium.
5 Emens fructus certe possessionis pro pluribus annis an dicatur
emere vsumfructum.

Cotem ferro. Pena capitis est vendere
hostibus res hic prohibitas
1 hoc dicit. ¶ † Nota quod non est licitum merces ven
dere hostibus. Et nota penam. videntur etiam tales
esse excommunicati: vt in capitulo iudex. ⁊ capitulo significauit.
de iudeis.

Agri publici. Curator seu syndicus generalis non
potest rem ab vno emphiteota aufer
re ⁊ alij dare nisi habeat speciale mandatum a principe: vel nisi
esset persona rixosa. h. d. ¶ Et not. precipue q̄d si habens rem ve
ctigalem reipublice non soluat non debebit ab ipso auferri si
ipse est paratus dare reipublice tantum quantum ab alio potest
reperiri: vt est casus valde not. ⁊ singu. in. l. finali. C. de loca. predi.
ciui. libro. x.

Dominus. Pro illicitis mercibus bona transferētis
non alia transferuntur. h. d. ¶ † Not. arg.
q̄d vbi portantur merces licite cum illicitis omnes debent publi
cari. In contrarium tamen facit. l. si publicanus. §. j. ff. eo. dum di
cit quid amplius ⁊c. Sed potes dicere quod ibi non loquit̄ quā
do merces licite portabantur cum illicitis: sed quando portabā
tur alique merces pro quibus debebat solui vectigal cum alijs de
quibus non debebat solui. Et sic ille text. multum non facit. In
hoc tamen attendendum esset an pena propter illicitas merces
esset capitalis: vt est de iure communi: quia tunc confiscarentur
etiam licite in consequentiam pene capitalis. ⁊ ita loquitur hic:
secus forte si ex forma statuti pro illicita merce non esset pena ca
pitalis. ⁊ hoc sequitur Cy. in. l. iij. C. de nau. fe. ¶ Item not. argu.
quod si statuto cauetur quod si portetur aliquid ⁊ non soluat̄ ga
bella confiscetur ⁊ etiam animal quod tale statutum non habeat
locum in confiscatione animalis si domino ignorante id sit factū
nisi expresse aliud sit cautum. nam tunc posset ignorans habere re
gressum aduersus illum ex cuius facto est dānificatus. facit quod
dictum fuit in. l. attheius. §. fina. ff. tit. j. ⁊ quod habetur in. l. fi. ad
finē. ff. de pigno. actio. ⁊. l. ij. C. de noxa. Si autem ille non esset sol
uendo qualiter succurretur domino ignoranti. forte potest dici
q̄d cōcedi ei debebit restitutio in integrū saltim ex clausula gene
rali. de quo in. l. j. ff. ex quibus causis maio. aduersus tale statutū
vel consuetudinē. per id quod singulariter notat Innocen. super

rubrica. extra de consuetu.

3 **Eam rem.** †Quando venditur res que fuit mea ego admittor ad emendū sicut quilibet alius. hoc dicit. Idem etiam si durat mea ꝛ venditur me inuito per no. in. l. si mandauero. §. hi quorum. ff. manda. ꝛ per Cyn. in. l. j. C. si seruus exte. ¶In gloss. super verbo eodem. in fine. Solu. qd ibi seruus non poterat vendi vt ibi no. in fi. glo. vel etiam secūdum alium intellectum vbi nō videtur qd possit emere: sed dicitur qd ille qui punitur vt soluat eius estimationem non videtur ipsum emisse ꝛ sic non obstat.

Qui maximo. Conductor vectigalis tenetur recōducere etiam inuitus pro certa mercede alio non offerente tantundem quando excessiue est lucrat⁹
4 ex prima conductione. hoc dicit. ¶†Nota casum specialē in quo quis retinetur inuitus in conductione vectigalium. Et est iste casus singularis ꝛ non est alibi. ¶In glossa super verbo compelluntur. ibi: quia in idem recidit. subaudi quia equitas scripta prefertur rigori scripto. l. placuit. C. de iudi. ꝛ lege prima. C. de legi. Et tene menti hunc modum loquendi propter multas solu. que dantur sepe per glossam ꝛ licet glo. in. l. licitatio. §. j. ff. eodem teneat primam solu. ꝛ consequtener istam tamen in. l. cū hermes. C. loca. tenet vltimam hic positam. ꝛ illa communiter hic approbatur. Extra gloss. tangit hic Bartolus quid si publicanus emit pedagium seu vectigal pro pluribus annis ꝛ vno anno contingat sterilitas vel guerra: an debeat fieri remissio. ꝛ concludit qd si precium annuatim debebat solui quod iste est dicendus contractus locationis. non obstante quod in contractu sit facta mentio emptionis. argumento huius textus dum appellat publicanum redemptorem ꝛ etiam conductorem. l. cesar. cum similibus infra eodem allega. hic per eum in sua questione que incipit publicanus. vel si dicatur esse contractus emptionis saltem debet regulari secundum naturam locationis cui assimilatur per legē secundā. ff. loca. Sed tu adde quod hec decisio forte non procedit ex eo quia vt ipse hic tangit quod quando emitur pedagium: ꝛ sic in effectu spes videtur emi ergo nulla debebit fieri remissio. Nam imputet sibi qui talē spem emit. per not. in. l. nec ēptio. ff. de cōtra hen. emptio. ꝛ in. l. si iactum. de actio. empti. Nec ob. si dicas qd licet non debeat fieri remissio quando emitur vectigal pro pluribus annis pro vno precio semel soluendo vt ipse hic tangit: tamē videtur quod quando annuatim debet solui quod tunc debeat fieri remissio: quia tunc talis contractus censendus est contractus locationis: licet ipse publicanus sit vsus verbo emptionis attenta merce que annuatim soluitur ꝛ non precium quod proprie videtur consistere in vnica solutione per gloss. not. in lege prima. §. j. in versicu. in agendo. ff. de superfi. iuncta glossa in lege prima. C. de iure emphi. quia respondetur quod nihil repugnat quod quis sicut potest emere spem perceptionis vnius anni: ita etiam non possit ipsam perceptionem ꝛ spem percipiendi pro pluribus annis emere. Et sic etiam videtur velle ex quo vtitur verbo emptionis. argumen. l. non aliter. de lega. iij. ꝛ. l. labeo. §. iubeto. ff. de suppel. leg. Nam etiam videtur quod possit fieri pro pluribus annis emptio perceptionis licet annuatim debeat fieri solutio: ꝛ sit verus contractus emptionis: vt est glo. ordinaria valde notabilis in lege pōponius querit. §. sed quid nocet. ff. quibus modis vsufruc. amit. licet Barto. reprobet eam. sed videtur quod non bene per predicta que. ff. dicantur. Nec obst. gloss. in dicta lege. j. §. j. de superfi. quia non dicit id ad quod Bartol. allegat: quia non loquitur quando fit mentio de emptione: sed quando verba essent dubia. nam tunc bene debet attendi an annuatī debeat fieri solutio: an vnica tantum ad iudicandum ꝛ presumēdum: an sit cōtractus emptionis vel locationis. vnde si in proposito dictum fuisset quod ciuitas cōcedit publicano vectigal: quia verba essent dubia ꝛ possent intelligi quod concedit scilicet locādo. vel concedit scilicet vendendo: tunc bene debet attendi quod dicit Barto. quia ꝛ si annuatim debet fieri prestatio. videatur facta concessio locando per dictam gloss. iuncta glo. legis prime. C. de iure emphi. alias videatur facta concessio vendendo. facit qd not. gloss. singu. que non est alibi in. l. cum quid. in glo. magna. ff. si certum petatur. in questione illa quando quis dicit tolle pecuniam: an debeat iudicari mutuum vel depositum. cum ibi no. per docto. Sed vbi verba sunt certa exprimentia certum contractū non videtur tunc recurrendum ad coniecturas. argumen. l. continuus. §. ita. ff. de verborum obligatio. nec ob. etiam quod hic appellatur conductor ꝛ redemptor. ꝛ similiter in. l. cesar. quia fateor quod vbi constat de mente disponentis quod velit esse contractū locationis si fieret mentio de redemptione vel emptione debet exponi pro conductione: vt patet ex glos. in dicta lege cesar. ꝛ ex his que habent in. l. veteres. ff. de actio. ēpti. Forte etiā dici posset qd si ciuitas dixisset quod vendidit ꝛ locauit publicano pedagium quod tunc ex quo vtrunqꝫ verbum est appositum in contractu. ꝛ sic potest esse dubium de mente partium quod tunc deberet attēdi an annuatim deberet fieri solutio vt tunc intelligatur contractus locationis ꝛ verbum vendidit stet improprie: secus vt dixi quādo vnum verbum tantum esset oppositum: nec etiam si dicatur quod ad iudicandum contractum debemus inspicere exempla que lex ponit in materia. per not. in. l. j. C. de rerum permu. ꝛ l. j. §. j. ff. eo. qꝛ illud verum in casu dubij: vt patet in dictis iurib⁹. Sꝫ vbi certitudinarie per verba apparet de certo ꝯtractu nō videtur recurrendum ad coniecturas: vt. ff. dixi. nec ob. si dicatur quod licet iste contractus esset contractus emptionis: tamen debet iudicari secūdum naturam locationis cui assimilatur: quia respondetur quod licet contractus innominati iudicari debeāt secundum naturam contractuum nominatorum cui assimilantur. l. j. §. si quis seruum. cum ibi not. ff. deposi. tamen non reperitur de iure quod contractus nominatus habens de se publicam ꝛ specificam naturam debeat iudicari secundum naturam alterius: licet aliquando eisdē regulis terminetur: vt. l. j. ff. loca. Item non ob. rationes que allegantur in locatione quare debeat fieri remissio mercedis. de qua per gloss. ꝛ docto. in lege si vno. §. item cum quidam. ff. loca. ꝛ per Cyn. in. l. legem. C. loca. videntur etiā habere locum in casu isto: quia istud non est verum. nam dicte rationes cessant quādo emitur spes seu spes percipiendi: quia tūc spes loco rei succedit ꝛ imputet sibi qui sola spe fuit contentus. dicta lege nec emptio. ꝛ dicta lege si iactum. Et per predicta videtur quod decisio Barto. quam hic facit. ꝛ in dicto questio. si publicanus. de iure non procedat: licet iste passus sit satis dubius. ꝛ maxime propter autoritatem tanti doctoris. Item adde inquantum tangit an possit ciuitas sine consensu principis in publicanū transferre ius vectigalis ꝛ non decidit. ꝛ videtur quod sic: quia eoipso quod promittit lex quod ciuitas autore preside locare possit: vt. l. iij. ꝛ fin. C. no. vecti. ꝛ facit. l. licitatio. §. j. ff. eo. Et per totalem locationem transferatur vtile ius etiam si fiat ad tempus modicum secundum nota. in. l. j. de lo. pu. fruē. non videtur absonum hoc cōcedere quod vtile ius possit in publicanum per ciuitatem transferri. ꝛ aduerte quia secundum mentem iuris locatio debet fieri ad plus ad quinquennium ꝛ ad minus ad triennium. l. ij. C. de vecti. commi. ꝛ. l. iij. §. cum quinquennium. ff. de iu
5 re fis. ¶†Item adde inquantum tangit an quando quis emit fructus pro pluribus annis certe possessiōis pro certo precio: an videatur emere vsumfructum. ꝛ concludit quod stante dubio an quis habeat percipere fructus debet attendi an sit vendita pars fructuum: an vero simpliciter omnes fructus: vt pmo casu in dubio videatur actum quod perceptio spectet ad vendentem ꝛ sic non erit vsusfructus per. l. si defuncta. §. finali. ff. de vsufruc. ꝛ per gloss. notabilem ꝛ singularem in. l. si quis ita. eod. tit. ꝛ quod habetur in. l. fundi trebatiani. ff. de vsufruc. lega. secus quando omnes fructus venduntur per not. in. d. l. si quis. nam adde quod. l. si defuncta. non probat ad quod allegatur. nam loquitur quādo lagauit sextam partem ex redditu talis fundi. non autem quando simpliciter legatur sexta pars fructuum: imo potius a contrario sensu innuit oppositum. pro quo etiam facit: quia si omnes fructus legātur videtur legari vsusfructus totius fundi. ita etiā quando legatur ius fructuum debet videri legatus vsusfructus sexte partis arguendo de toto ad partem. argu. l. que de toto. ff. de rei vendi. Pro glo. tamen ꝛ Bart. facit quod not. in. l. si quis seruum. §. fina. de leg. ij. vbi si testator legat omnia bona sua non detrahitur es alienum: ꝛ tamen si legat dimidiam intelliguntur deducto ere alieno. ¶Item adde quia quando omnes fructus venduntur videretur quod interpretatio deberet fieri cōtra emptorem per not. in. l. veteribus. ff. de pac. licet in legatis in dubio fiat pro legatario. l. intro. cum ibi no. de leg. ij. ꝛ sic loquuntur. ll. per Barto. allegate. Sed posses dicere quod vtilius est venditori vt intelligatur venditus vsusfructus. ꝛ sic perpetuo spectet ad emptorem quā quod corpus nasciturum: vt patet ex his que tetigit hic idem Bartolus. Idem adde ei quod dicit quando emūtur fructus vnius anni. nam dicit ponderanda verba: an dicat emo an conduco. nam impropria videtur locutio dicere conduco fructus istius anni: licet videaꝶ posse tolerari per notata in lege in venditione. §. primo. infra de bon. autori. iudi. possid. vnde tunc in effectu debet exponi id est conduco fundum propter fructus vnius anni. faciunt notata in dicto. §. pmo. ¶Ultimo adde inquantum tangit an fructuarius possit repetere actione negotiorū gestorū illud quod soluit inquātū spectabat ad eum cura ꝛ sollicitudine teneat quod non: cum ex necessitate faciat. sed poti⁹ debeat agere actione in factum. ꝛ tenet quod non per. l. emptor. §. ꝛ generaliter. ff. de bo. autori. iudi. pos. nā adde quod hoc est verum de actione directa negotiorū gestorū sed vtilis bene daꝶ gerenti ex necessitate: vt patet ex. l. curatoris. cum ibi not. C. de negotijs gestis.

Uante. Primo ponit rationem quare iste titulus fuit inductus. Secundo ponit naturaliter quedam verba pretoris. Tertio exponit verbum familie. Quarto verbum publicani. Quinto verbum exhibebit. Sexto format vnam questionem ꝛ soluit.

secunda

secunda ibi: quero. tertia ibi: familie. quarta ibi: publicani. quinta ibi: in. l. sequenti. sexta in. §. fina. ⁊ hoc sit loco summe. maxime propter ea que habita sunt in. l. j. cum duabus sequenti. s. eodem. ¶ Nota hic casum quod eo ipso quod quis est publicanus non presumatur bonus vir nisi aliud appareat. ¶ Item no. argumentum ad illud vulgatum. omne simile appetit suum simile. ¶ Item nota argumentum quod rector non teneatur pro officiali si est defunctus.

Summarium.

1 ☞ Res in commissum incidens ab herede vendicatur.
2 Dominium ipso iure perditur propter delictum.
3 Pena ad heredem transire dicitur ex qua dominium perditur.
4 Solutio infra quantum tempus expectetur in predio vectigali ne in commissum cadatur.

1 **Commissa.** † Res que incidit in commissum vendicatur ab herede tanquam a
2 quolibet possessore. hoc dicit. ¶ † Nota ex text. primo casum in quo propter delictum quis ipso iure perdit dominium de aliis casibus habetur per Dy. ⁊ Barto. in. l. imperator. ff. de iure fisci. Aduerte tamen quia licet in aliquibus casibus transferatur dominium ipso iure non tamen transfertur possessio que facti est ⁊ in facto consistit: vt notat glossa valde notabilis in. l. cum duobus. §. idem respondit. in verbo dominum. s. pro
3 socio. ¶ † Item nota quod vbi ipso iure perditur dominium propter penam transit ipsa pena ad heredem. Et ratio est quia tunc si heres reperiatur possidere conuenitur vt quilibet possessor. facit quod habetur in simili de rei vendicatione ⁊ actione ad exhibendum in. l. de eo. §. finali. s. ad exhibendum. ⁊ ideo si res peruenerit ad heredem non est mirandum si tunc tenetur cum actio ex delicto bene detur in heredem quatenus ad eum peruenerit. l. si publicanus. in principio. s. eodem. ¶ In glossa. j. ibi vectigal non
4 soluto. † ⁊ quantum tempus debeat expectari in predio vectigali: vt si non fiat solutio cadat in commissum. fuerunt opiniones nam quidam dicunt quod statim cum non fit solutio per. l. vectigalia §. finali. Alii quod requiritur triennium ad instar emphiteo. priuati. l. ij. C. de iure emphiteo. ⁊ hanc sequitur glossam in. l. si tutoris. hic allegata. Tertia fuit opinio quod expectetur triennium ad instar eius quod dicitur de emphiteota ecclesie. argumen. in autentica qui in rem. C. de sacrosanctis ecclesiis. ⁊ hanc sequitur glossa insti. de vsucapionibus. §. penulti. ⁊ videtur sentire glossa in dicta. l. vectigalia. §. finali. sub dubio tamen forte. ⁊ hec opinio satis placet: ne plus iuris in hoc dubio habeat fiscus quam ecclesia. argumento. l. finalis. C. de sacrosanctis ecclesiis. licet re vera ibi quo ad alium effectum parificetur fiscus ⁊ ecclesia. ⁊ de materia etiam per gloss. in. l. prima. C. sine censu vel reli. ¶ In eadem glossa ibi: vel dic. hec vera: quam diligenter nota. quia ex hac glossa melius quam in alia parte declaratur effectus huius materie. nam illud quod dicitur quod pro vectigalibus debet solui octaua pars mercium: vt notatur in. l. si publicanus. §. j. s. eodem. ⁊. l. prima. debet intelligi. i. estimatio octaue partis. ita tamen quod si illa non soluatur: tunc ipso iure confiscabitur pars octaua. ⁊ ratione communionis poterit fiscus totam rem vendere vt octauam habeat. l. j. C. de venditione rerum fisca. cum priua. libro decimo. ⁊ hoc quando fuit facta professio. Si autem fuit omissa: tunc si scienter fuit omissa confiscatur tota res vt hic tetigit glossa. Si autem non scienter fuit facta omissio scilicet quia seductus fuit a publicano: tunc non fiet publicatio ⁊ punietur publicanus: vt habetur. ff. eodem. l. diui quoque fratres. secundum vnam lecturam. Si autem ex errore omisit tunc eligitur media via quia tunc non confiscatur res ex eo quia fuit in errore: tamen quia ignorantia fuit supina non parcitur sibi ex toto: sed debet soluere duplum vectigal: vt est casus in dicto. §. diuus. secundum aliam lecturam.

Summarium.

1 ☞ Portus dicitur pars insule ipsius.
2 Pactum vim legis habet factum ab eo qui legem condere potest.

a **Cesar.** [a] Statuta recipiunt interpretationem restrictiuam ne quis indebite puniatur. h. d. ⁊ ad hoc allegatur communiter. vel sic. Inspicitur tempus quo quis primo discedit non tempus quo exinde per vim repulsus discedit. h. d. ¶ Not. quod dixi in primo summario. Et de materia dic per Barto. in. l. omnes populi. s. de iustitia ⁊ iure. ⁊ aliquid etiam in. l. ij. C. de noxali. ⁊ facit etiam quod
1 dixi in. l. si vero. §. de viro. s. solu. matri. ¶ † Item not. quod quilibet portus dicitur esse pars insule illius portus. Et sic facit quod delinquens in portu possit puniri per habentem iurisditionem in insula. ¶ Item nota quod debemus inspicere initium spontaneum ⁊ non quod ex postfacto violenter contingit. ¶ Item
2 nota ex tex. cum gloss. in verbo legem. † quod pactum factum ab eo qui habet potestatem legem condende habetur pro lege. Et de hoc etiam est textus cum glo. in. l. penultima. C. de donatio. inter vir. ⁊ vxo. ⁊ sic facit quod pacta que fiunt cum publicanis per habentes autoritatem a communitate habeant vim legis. Item quod sicut ciuitas potest condendo legem obligare suos ciues: ita etiam possit ⁊ per pactum. facit quod not. Innocen. in. c. in nostra. extra de iniuriis. ¶ Et propter illud quod dixi de interpretatione statutorum potest dubitari si in statutis continetur quod statutum nullo modo possit interpretari ⁊ glossari. sed intellige ad literam prout iacet. an per hoc impediatur interpretatio restrictiua ne quis indebite puniatur. dic quod non. argu. eius quod habetur in. l. ita pudor. C. de adulte. ⁊ quod etiam nota. per Bartol. in dicta. l. omnes populi. debet enim intelligi taliter statutum quod non sonet in absurdum. argumen. l. scire oportet. §. aliud. ff. de excu. tuto. Et sic primo cauillosa interpretatio intelligetur probata non iusta ⁊ legitima. facit quod habetur in. c. ex parte. extra de offi. delegati.

Summarium.

1 ☞ Solui potest aliud pro alio.
2 Dictio in/pro non/poni potest.
3 Iudex requisitus de remissione qualiter ⁊ quando teneatur remittere.
4 Instrumenta non veniunt in publicatione domus.
5 Nouitius quis dicatur.
6 Vectigal non est bis de eadem re soluendum.
6 Bestia cum merce transiens confines gabella non soluta non venit publicanda.

Interdum. Propter rationes reddendas debet seruus qui incidit in com-
1 missum reuendi domino. hoc dicit. ¶ † Nota quod quandoque aliud pro alio soluitur. sed regulariter ex causa contra. de quo in. l. ij. §. j. s. si certum petatur. Et facit in argumento quod si aliquis sit damnatus ad mortem qui fuerit procurator ⁊ administrator bonorum alterius debeat differri executio vt possit domino reddere rationes. de quo per Cyn. in. l. j. C. de bonis proscrip. ¶ In gloss. super verbo ceciderit. Secundo videtur vera. nam prima non videtur bona per. l. j. alleg. in glo. que vult demum confiscationem fieri quando post manumissionem manumissus moratur in loco prohibito. vltima etiam non bona per no. in. l. commissa. s. eo.

Idem anto. Propter penam inferendam seruus debet reddi domino recepta iusta estima-
2 tione. hoc dicit. ¶ † Not. de hac dictione in/que ponitur pro non: vel aliter ponitur vt plene nota. in. l. gallus. §. ille casus. ff. de libe. ⁊ posthu. ¶ Item not. quod aliquod delictum videtur esse grauius adulterio. sed in contrarium facit quod habetur in. l. codicillis. §. matre. de leg. ij. secundum vnam expositionem vbi adulterium videtur reputari maius homicidio. ⁊ pro hac parte videtur facere tex. in. c. quidam omnibus. xxxij. q. vij. Sed potes dicere quod respectu detestationis criminis istud procedat. Sed tamen re vera homicidium est maius delictum. xxxij. q. iij. c. si quod verius. ⁊ similiter incestus. xxxij. q. vij. adulterii malum. de quo per glo. in dicto. c. in omnibus. ⁊ aliquid in. c. at si clerici. §. adulteriis. extra de iudi. ¶ Item nota argumentum quod cum remissio habeat fieri in delictis vt in autenti. vt nulli iudi. §. si quis vero com-
3 prehensorum. col. ix. † quod iudex requisitus de remissione non teneatur remittere nisi illum prius cognoscat: an ille sit culpabilis de delicto de quo diffamatur. Contrarium tamen communiter tenent docto. tamen quia presumitur pro iudice requirente. argumento legis prime. C. de offi. ciui. iudi. quia requisitus videtur esse merus executor. de quo per Cy. in autenti. qua in prouincia. s. vbi de cri. agi opor. ⁊ per Barto. in. l. se. §. fina. ff. de accusa. ⁊ per glo. valde no. in clemen. pastoralis. §. quod si punitio. in glos. super verbo de morte. de sen. ⁊ re iudi. ⁊ ibi gloss. tangit an remissio debeat fieri de necessitate. ⁊ an cogi possit per requirentem. ⁊ an etiam de cause cognitio requisitus possit adhibere. ⁊ inclinat in hoc vltimo quod licet non debeat plenarie velle cognoscere: tamen aliqualem cognitionem possit pretermittere: ne alias quis indebite tam grauem iniuriam patiatur quod tanquam facinorosus ⁊ ligatus ad alium transmittatur. facit in arg. l. diuus. ff. de custo. reo. ⁊ hec opi. satis habet equitatem.

a ¶ Cesar. ad de quod not. Ioan. and. p hanc. l. in. c. ij. in fine. de consti. Ant. de but. ibidem.

Item diui. Ad publicationem serui non sequitur publicatio peculii. hoc dicit. ¶ No. argumen.
4 ex litera † quod ad publicationem fundi vel domus non sequatur publicatio instrumentorum. nec mirum quia legato fundo non venit instrumentum fundi licet legatum sit fauorabile. l. ij. s. de fun. instr. fallit ta-

men hoc in casu. l. iij. C. de incest. nupt. vbi publicato predio publicantur instrumenta predij. Item facit an publicatis bonis delinquentis intelligantur publicata bona que sunt in alio territorio quã publicantis. Sed certe litera hec ad hoc modicũ facit de materia dic per Bar. in. l. j. C. de summa trini.

5 **Quoties.** Pro nouitijs mancipijs debet solui vectigal non pro veteranis. hoc dicit. ¶ † No. ex litera quis dicatur nouitius quod ille qui minus anno stetit. Et sic facit ad statutum dicens quod nouitij non teneantur ad gabellas. Item facit quod si aliquis stetit per annum interpellatum in religione ꝛ non per annum continuum qđ ex hoc non inducat̃ professio. ꝛ sic si portauerit per annum continuum extra religionem habitum religionis. nõ per hoc dicatur professus facit quod not. Joan. and. post Inno. in. c. j. de vita ꝛ hone. cleri. in ver. annum. ꝛ in nouel. An autem si ille in fine anni exiuit religionem. an si postea reuertitur debeat habere alium annum ad probationem tangitur in Spec. de sta. mona. ver. xxxviij. ꝛ ibi per Joan. and.
6 in addi. ꝛ per glo. in. l. eum qui. de reg. iur. ¶ † Item no. ex tex. cõiuncta glo. in verbo veterana. quod de ea re de qua semel solutũ est vectigal amplius non sit soluendũ. Et sic facit quod si de omnibus redditibus dabet solui gabella. ꝛ ego locaui fundum pro centum ꝛ colonus de redditibus soluerit gabellam: quod ego de illis centum non debeam soluere gabellam: quia soluta est de fructibus quorum contemplatione centum percepi. ꝛ sic verisimiliter minus locaui. facit quod habetur per glossa ꝛ per Innocen. in. c. pastoralis. ꝛ. c. tua. extra de decimis. ¶ In gloss. super verbo vsuraria. ibi secus si ad ipsius. vel forte potest dici speciale in seruis per hunc textum. ¶ In glo. super verbo anno. ibi quã veteranus. vel potest potest dici quo ad materiam redhibitionis qđ veteranus dicitur qui in vili ꝛ malicioso ministerio est versatus.

Serui qui. Seruus fugitiuus non incidit in commissum ne sit in eius potestate se domino suo
7 subtrahere. hoc dicit. ¶ † Nota argumen. quod licet bestia reperiatur transisse confines cum merce non soluta gabella non ex hoc debeat publicari: quia põt esse quod inuito domino ꝛ ignorante transiuit: ideo sit cautus publicanus quod faciat articulum quod talis duxit bestiam cum merce extra confines non soluendo vectigal: alias si simpliciter articulat ꝛ probet quod bestia reperta est vltra confines non debebit obtinere cum probatio debeat cõcludere necessario: vt in capitulo in presentia. extra de probatio.

Licet quis. Quis non excusatur ex errore si non soluit vectigal. publicanus autem non tenetur aliquem instruere: sed sufficit qđ aliquem non decipiat. h. d.
8 ¶ † No. arg. qđ cum per totam italiam sit statutum communiter de non portandis armis ꝛ non extrahendo frumentum extra comitatum quod forensis portans arma vel extrahens frumentũ non excusetur: quia videtur esse in supina ignorantia. de quo per Barto. in. l. j. C. de summa trinita. Et licet hec sit communis opi. legistarum tamen non videtur qđ ignorans penam incurrat: vt videtur casus in. c. vt animarum. de constitu. in vj. vbi videtur ꝙ licet statuto episcopi caueatur qđ furtum committens sit excommunicatus non tamen incurrat penam excõmunicationis ignorans statutum: nisi dicas speciale in sententia excommunicationis: tamen illud non videtur de mente tex. nec gloss. nec doc. qui videntur velle quod ratio sit: quia pena specifica statuti põt pro
9 babiliter ignorari. ¶ † Item not. quod publicanus non tenetur aliquem instruere: qđ bene seruant de facto. ¶ In glo. super verbo licet ibi sol. hec prima cõmuniter tenetur. ¶ In eadem gloss. ibi de ignorantibus. dic qđ ibi loquitur de ignorantibus statutũ loci qđ possunt probabili ignorantia ignorare. Et adde que dixi in. l. commissa. ff. eod.

Species. Pro rebus hic enumeratis potissime est vectigal soluendum. hoc dicit. ¶ No. ex tex. multa nomina specierum de quibus recurrendum est ad expositiões
10 aromatariorũ. ¶ † Item not. qđ appellatione lapidũ non continentur margarite: nec similiter alij lapides preciosi. Sed intellige hoc verũ quando cõprehenduntur sub nomine gemmarũ. l. ꝛ si non sint. §. perueniamus. ff. de au. ꝛ argen. leg. nam vt ibi patet aliqui sunt lapides preciosi qui tamen non continentur appellatione gemmarum.

11 **Si propter.** † Nota quod non debet attendi casus preter voluntatem contingens. facit. ff. eo. l. cesar. Et sic facit quod si per statutum sit prohibitum equum currere per plateam sub certa pena non habeat locum si equus inuito equitante currit ad plateam nisi forte culpa illius precesserit. facit qđ habetur in. l. si vehenda. ff. ad legem rho. de iactu.

Diuus. Licet de re non debeat solui gabella: tamen de ipsa debet professio fieri: alias incidit in commissum minori tamen propter etatem succurretur. hoc dicit. ¶ Not. secundum vnã lectu. qđ vbi publicanus decepit aliquem patiendo ipsum errare in professione vectigalis si postea auferat rẽ tanquã inciderit in commissum debet rem restituere. ꝛ vltra hoc duplum. Et sic hoc casu duplum est mera pena licet regulariter in materia ista duplum insit simplo. l. hoc edicto. ff. eod. ꝛ que sit ratio specialitatis tangitur hic in glos. ¶ Item nota secundũ aliũ intellectum quod vbi quis non per maliciam sed per errorem omittit professionem parcitur sibi vt res non incidat in commissum. ꝛ sufficit si duplum vectigalis soluat. facit quod dixi. in. l. cõmissa. ff. eod.

Diui quoq3. Nõ dicitur de familia publicani qui nõ seruit in officio. hoc dicit. secũdum glos. vel forte posset intelligi qđ si seruus vel colonus ignorante domino aliquid occultat pro quo debet solui vectigal vel gabella qđ tunc dominus non incurrit penam.

Si quis. Remissio publicani excusat quem a pena. hoc
2 dicit. ¶ † Nota quod remissio publicani prodest: quod clarum est quando fuit procurator in rem suam. iuxta notata in. l. j. §. j. ff. eodẽ. Sed si fuisset simpliciter positus ad exigendum. videretur quod non posset facere remissionẽ sicut nec terminũ prorogare. l. qui rome. §. callimachus. ff. de verborũ obligationi. Barto. tamen dicit idem si erat prepositus ad vniuersalem administrationem vectigalis ꝛ exactionem. argumen. l. non habet. ff. de procuratoribus. Sed certe illa lex facit in oppositum: quia mandatum generale non sufficit nisi etiam habeat liberam: vt ibi patet. Et dato quod habeat liberam non videtur venire potestas donandi. l. filiusfamilias. ff. titulo primo ꝛ facit quod habetur in. l. iij. §. plane. ff. quod vi aut clam. ideo tutius est tenere primum intellectum nisi forte dicam speciale hoc casu in istis publicatis vt satis sit quod possit satisfieri fisco ex bonis ipsorum ꝛ fideiussorum: vt sic eis videatur data plena potestas in dubio eo ipso qđ sunt prepositi ad exactionem vectigalis.

3 **Pene.** † Actio penalis nõ transit contra heredes nisi fuerit perpetuata contra defunctum ꝛ solutuꝫ per errorem repetitur. hoc dicit. ¶ In glo. super verbo per errorem. in fin. Et est ratio quia quando non soluitur vectigal resultat delictum ꝛ ignorantia est supina. ꝛ ideo non parcitur sibi ex toto: vt dicto. §. licet. licet nuncius puniatur. d. §. diui quoq3. sed vbi soluitur vectigal eo casu quo non debet nullum resultat delictũ: ideo nimirum si poterit repeti.

¶ De donationibus. Rubrica.

¶ In gloss. rubrice licet doctores transeant cum gloss. tamen vltima continuatio non videtur tuta: quia licet quando sumus in principio libri toleretur cõtinuatio: q3 fit ad remota: vt est gloss. singularis. ff. de condic. furti. super rubrica. tamen quando nõ sumus in principio libri. videtur quod debeat fieri continuatio ad proxima per ea que habentur in gloss. preallega. per. l. ij. ff. de sta. homi. prima etiam non videtur bona: quia non fit ad titulos precedentes prout fieri debet: vt. d. l. ij. sed fit ad quoddam incidenter dictum. vnde forte dici potest quod in titulis precedentibus tractauit quãdo damnum nobis affertur qualiter nobis succurratur. vnde ad modum vult tractare qualiter lucrũ nobis acquiri possit. Et hoc quia potissime fit per viam donationis: ideo posuit rublicam de donationibus.

Summarium.

1 ¶ Donatio quid proprie dicatur.
2 Munificus seu liberalis quis proprie dicatur.
3 Datio ob causam dicitur quando aliquid pretextu alicuius fiendi donatur.
4 Contractu resoluto qđ datum est repeti potest.

Donationes. Donatio est proprie que fit ex liberalitate ꝛ irreuocabiliter: sed illa que fit sub conditione vel pure resoluenda sub conditione donatio improprie appellat̃. hoc dicit. Et quatuor sunt partes: quia primo tractat de donatione pura ꝛ libera. Secundo tractat de donatione sub conditione. Tertio tractat de donatione pura resoluenda sub conditione. Quarto docet soluere vnam contrarietatem. secunda ibi: dat aliquis. ter
1 tia ibi: cum ipsi. quarta ibi: item cum dicimus. ¶ † Not. que dicatur proprie donatio quia dicitur quando fit dominij translatio
2 in re nobilissima. ¶ † Et sic no. qđ ille proprie dicitur munificus ꝛ liberalis qui seruit nõ pretextu alicuius retributionis. ¶ † Itẽ not. qđ donatio facta pretextu alicuius fiendi non est proprie donatio sed quedam datio ob causam. ¶ Item nota qđ pura donatio resoluenda in euentum alicuius conditionis non dicitur pro
4 prie donatio. ¶ † Item nota qđ resoluto contractu potest repeti qđ est datum. qua autẽ actione repetatur tangit̃ hic in glo. ¶ In glo. ij. in fi. dic melius qđ ibi non dicit̃ qđ sit propria donatio: sed est dona

est donatio ob causam. dicitur tamen qd illa donatio ob cau. de equitate toleratur in casu illo licet non toleretur de rigore. ¶ In glos. super verbo liberalitate. ibi. §. alie. directa dicitur etiam hec donatio. l. donatio. C. eo. ¶ In eadem gloss. in fi. nota bene: quia innuit glo. quod licet soluens scienter indebitum videatur donare: tamen videatur impropria donatio. & ideo non egeat insinuatione. facit quod habetur in. l. aquilius. ff. eo. Hoc tamen non videtur procedere quando vterq; sciebat causam non subesse: quia tunc non videtur vera donatio facta sub quadam simulatione. facit. l. si donationis. C. de contrahen. emp. Sed possit procedere glo. quando recipiens putabat causam subesse & se recipere debitum. nam tunc non potest dici donatio cum non consentiat recipiens in donatione. l. absenti. ff. eo. Sed an tunc sit trãslatum dominiũ nõ tãgit hic Bar. sed pendet ex intellectu. l. si ego. §. si cert. peta. nam videtur quod non per illam. l. videtur tamen quod si ex postfacto percipiens sciat causam non subesse quod possit retinere: & ex tunc videtur perfici donatio per. d. l. si ego. ¶ Et adde etiam inquantum hic dicit Barto. qd vbi soluitur scienter illud quod est indebitum naturaliter sed ciuiliter debitũ: qd tunc videtur donatio si vterq; hoc sciat: vt videtur etiam sentire glos. in l. donari. & l. cuius. de reg. iur. Nam forte hoc non est verum: qd sit propria donatio que egeat insinuatione ex quo aliquo vinculo simulabatur ad soluendum per. l. hoc iure. §. si quis seruo. & l. donari. ff. eo. & per tex. in. l. si quis delegauerit. vnde sic non est vera & propria donatio cum nullum simile sit idem. l. quod nerua. cum ibi no. ff. deposi. ¶ Quid autem in eo qui habuit rem pro derelicto an videatur donare. recurre ad text. & ibi Bartol. in. l. qd seruus. ff. de stipu. ser. ¶ In gloss. super verbo secutum. in fin. No. diligenter hanc gloss. ex qua habes quod conditio adiecta donationi que non respicit commodum vel affectionem donantis: sed quandam facti contingentiam non facit quo minus donatio dicatur esse propria. Et ita debet limitari iste textus. ¶ In gloss. super verbo mortis. ibi vel personalis conditio scilicet ob causam. Quomodo autem possit competere condictio ob causam in contractu donationis cum ille saltim hodie videatur cõtractus nominatus per. l. si quis argentum. C. de dona. iuncta. l. j. C. de rerum permu. tetigit hic Barto. de quo etiam per glos. in. l. ij. C. de condictio. ob causam. & in. l. fina. & ibi etiam per Barto. ff. de condictio. ob causam. & tangetur in. l. edibus. §. j. ff. eodem. vbi etiam declarabitur an donatio hodie debeat dici contractus innominatus. & an etiam olim fuerit innominatus. ¶ In eadem gloss. ibi vel prescriptis verbis. Sed quomodo potest dari prescriptis verbis cum cõtractus donationis sit pro vno & pactum pro alio. Et sic videtur quod non possit parere tunc actionem prescriptis verbis per notat per gloss. in. l. iuris gentium. §. quinimo. ff. de pactis. & l. petens. C. de pac. dicit tamen Barto. quod tunc non informat veterem actionem. & ita loquatur gloss. prealleg. sed bene parit actionem prescriptis verbis. Sed hec solu. simpliciter sumpta nõ videtur bona: quia ibi pactum est pro alio quã sit ipse cõtractus non videtur tunc vestiri coherentia contractus ne cõtractus qui est ad fauorem vnius vestiat pactum ad preiudiciũ eius quod esse non debet. argumen. l. quod fauore. ff. de legi. & videtur de mente glo. preallegatarum. vnde potes dicere qd nõ informet veterem actionem: nec etiam parit nouam actionem prescriptis verbis ex eo quia vestiatur coherentia contractus: sed bene potest parere actionem prescriptis verbis que nascitur ex vestimento rei interuentu propter implementum. ex quo habita relatiõe pacti ad contractuz resultat contractus innominatus: vt voluit sentire gloss. intellecta recte in dicta. l. petens. & ibi etiã per Bar. potest etiam dici quod pariat actionem prescriptis verbis quasi dictum pactum sit vestitũ coherentia traditionis rei que sit spõtanea nulla precedente necessitate: vt est casus secundum vnũ intellectum in. l. in traditionibus. ff. de pactis. secus quando traditio fieret ex necessitate vt ibi no. ¶ In ead. glos. in fi. Solu. vt ibi no. quia ibi loquitur in donatione causa mortis que accedit in hoc ad materiam vltime voluntatis in quibus vltimis volũtatibus competit vtilis in rem in. l. j. C. cõmunia de le. Quare autem possit competere vtilis in rem cum actione personali que datur ad dandum: quia personalis datur vt detur dominiũ directum: qd non est penes agentem: sed vtilis rei vendicatio datur respectu vtilis dominij quod est penes agentem. potest etiam dici qd personalis datur respectu possessionis. iuxta not. in simili in. l. j. C. cõmunia de legatis. & in. §. sic itaq;. insti. de actio. & in. §. nostra. insti. de leg. precedens tamen plus placet. pro qua facit quod habetur in. l. in rebus. C. de iure dot. ¶ Et not. bene ex gloss. qd in pacto adiectionis in diem & legis commissorie diligẽter sunt verba ponderanda: an tendant ad resolutionem tituli ipso iure an non. & ad hoc sepe allegatur hec glo. de quo plene per Barto. in l. centurio. circa fin. ff. de vulga. & pupil. ¶ Vltimo dicit Bart. qd si fiat mentio de donatione in statuto debet intelligi stricte de propria donatione. Et hoc forte quando statutum exorbitans esset a iure communi vel ex identitate rationis. posset etiam verificari in donatione propria si eadem esset ratio. ar. l. illud. ff. ad. l. aquil. & arg. eorum que no. Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. in questione illa: an argumentum a contrario sensu habeat locum in statutis.

Summarium.

1 Exceptio facta deleganti obstat delegato.
2 Filius soluens pro patre an censeatur animo donandi soluere.
3 Conditio adijci potest dominij translationi.
4 Mandatum morte finitur quod ex causa donationis de soluendo datur.
5 Mandatum quando mandantis mortis expiret.
6 Res quando integra esse desinat.
7 Dispositio quando modalis & quando conditionalis dicatur.
8 Cause nomine venit impulsiua.
9 Causa finalis in dubio non presumitur.
10 Dispositio ipsa cessat ratione finali legis cessante.
11 Filiusfamilias non potest vltimam condere voluntatem.

Si cum filius. Filiusfa. potest voluntate patris donare & pater delegando filium suum debitorem vel extraneum qui sibi donare velit delegare potest: & exceptio que obstat deleganti obstat ei cui facta est delegatio ex causa lucratiua vel onerosa putatiua. h. d. vsq; ad. §. si pecuniam. Et sunt plura dicta que patent ex summario. ¶ No. quod aliud videtur esse iubere & aliud fideiubere de quo in tex. & gloss. in. l. quid ergo. ff. quod iussu. & l. si mandator. C. quod cum eo. & in. l. exceptione. C. de ex-
1 ceptio. ¶ Item no. qd exceptio que obstat deleganti obstat etiaz ei cui facta est delegatio si erat creditor ex causa lucratiua ille cui fit delegatio vel si putabatur esse creditor ex causa onerosa. l. doli exceptio. & ibi plene no. de hoc. ff. de nouatio. ¶ In glos. prima in fi. Aduerte q secundum hec tempora propria pecunia filij esse poterat si erat castrẽsis vel quasi & non si aliter. Hodie vero si esset profectitia clarum quod non esset filij. Sed si esset pecunia peculij aduentitij tunc illa esset patris quo ad dominium: sed in ea haberet vsumfructum. per no. in. l. j. & ij. per totum. ff. de vsufruc. ea. re. Sed si pater non haberet vsumfructum tũc talis pecunia posset esse propria. hodie filijfami. facit quod not. in aut. excipitur. C. de bo. que libe. & in. l. frater a fratre. in vltima charta. ff. de cõdic. indebi. ¶ In glo. secunda ibi tenetur insolidum. Et ꝓcedit hoc etiam si sine iussu patris filius promisisset: vt patet in. l. si. § j. ff. de verbo. obligatio. & quia filiusfami. ex omni causa obligari potest etiam sine patris consensu excepto macedoniano & volo. l. si rem. §. voto. ff. de pollici. non tamen posset soluere pecuniam peculiarem patris & sic diminuere peculium si promisisset donando quãdo sine consensu patris se obligasset: vt sequitur in glossa sed eo ipso quod cum consensu patris patris obligat se animo donandi videtur sibi data licentia diminuendi peculium ex causa predicta. & hoc videtur esse de mente huius tex. & glosse. ¶ In glossa iij. in fine. Et aduerte quia secundum primam expositionem fit similitudo de patre iubente ad extraneum fideiubentem. de quo in. l. si cum filius. ff. de verbo. obligatio. vbi per Barto. ſm secundam expositionem fit similitudo de patre iubente filium promittere & se obligare ad patrem iubentem extraneum fideiubere pro alio. nam vtrobiq; videtur consentire filium obligari & consequenter ex dicta causa diminuere peculium. facit. l. si gratuitam. §. finali. ff. quibus modis pigno. taci. contra. Secundum tertiam expositionem fit similitudo de patre iubente filium se obligari ad patrem fideiubentem pro filio se obligante. nam in vtroq; videtur pater consentire obligationi ipsius filij. Et quo ad hoc est bona similitudo. & facit quod notat in. l. si cum exceptione. C. de euictioni. Non tamen per omnia est bona similitudo cum re vera aliud sit iubere: aliud fideiubere. Et quando fideiubet quia consentit vt extraneus non vt pater non competit actio quod iussu. & q iussus oz sui natura precedere. l. si qs mihi bona. §. iussum ff. de acquirenda hereditate. vnde saltem quando fideiussio patris sequitur obligationem filij non potest inducere actionem quod iussu. facit quod not. in rubrica. ff. de fideiussoribus. & quod nota. in lege si mandator. C. quod cum eo. vbi etiam tractatur an sit differentia inter hec tria mandare: iubere: et fideiubere. ¶ In glossa super verbo promittere. ibi: hic promisit tantum filius. hec non videtur tuta cum tradere et promittere videantur esse paria. lege finali. C. ad legem falcidiam. An autem hec solutio aliquo casu possit saluari. patebit ex sequentibus. Sequens etiam solutio non videtur bona inquantum innuit quod si filius non erat debitor patris non poterat promittere animo donandi pro patre: quia videtur esse contra casum legis si pro patre. §. primo. supra de in rem verso. Tertia solutio non videtur etiam bona. primo quia videtur hanc literam violare. Secundo quia vult quod quando filius non erat debitor & promittit pro patre animo donandi quod censeatur filius donare. Nam primo videtur qd tunc pater debeat censeri donare ex quo pro pa-

tre promittit per. l. in edibus. §. penul. j. respon. j. eo. unde in hoc
ultimo gloss. communiter reprobatur. tamen dicit Jaco. de aret.
qd valebit donatio: sive filius fuerit debitor sive nō. & censebitur
pater donare ex quo pro parte promittit. Nec ob. iste tex. quia nō
debet sumi argumentum a contrario sensu: quia resultaret iuri
contrarius intellectus. per no. in. l. ij. C. de conditio. inser. iuncta
l. si pro parte. §. j. Nec obstant adversative posite in litera: quia
secundum eum adversantur in factum & non ad ius. Sed adver
te quia hoc videtur literam violare. unde forte potest dici qd di-
stinctio quam innuit litera ꝓcedat ut distinguatur an filius fue-
rit debitor patris an non: scilicet quando pater putavit filiū esse
debitorem. & similiter filius putavit se esse debitorem. nam sic in
extraneo. j. dicitur quod si non esset verus debitor tueretur se ex-
ceptiōe. & sic inefficax esset donatio: ut patet in ver. aliud. ita pos
sit dici in filio si re vera non reperiatur debitor quando putavit
se esse debitorem. secus si sciret se non esse debitorē & promitteret
pro patre animo donandi: quia tunc bene teneret promissio. di-
cta. l. si pro patre. §. j. Item adverte quia tractat hic Barto. quā-
do filiusfa. donat aliquam rem volens pro se donare patre cōsen-
tiente: sive donet rem peculij castrensis vel quasi: sive peculij ad-
ventitij sive ꝓfectitij. Et adde dictis eius in hoc ultimo casu quā
do donat rem profectitij peculij. Nam primo adverte quia dubi-
tat multum an donatio que fit per virum uxori ad finem ut alij
teneat. & videtur concludere quod non: quia illa est omnino pro-
hibita: & cōsequēter nō orit̃ ex ea naturalis nec civilis obligatio.
l. si non sortem. s. de condictio. indebi. & l. v. §. si uxor. s. de dona.
inter virum & uxo. Et ideo secundum eum non potest queri mu-
lieri naturalis obligatio ad antidora contra illum cui debet fi-
naliter donari. Sed adverte primo quia videtur quod ex quo
res non debet esse penes mulierem: & sic non debet fieri locuple-
tior quod teneat donatio. Casus videtur in. l. profectitiam. §. si
quis certum. s. de iure dotium. Nec ob. quod naturalis obliga-
tio ad antidora nō videtur posse queri mulieri: quia hoc non vi-
detur esse iure prohibitum: cum illa non sit reddacta ad necessi-
tatem prestationis: sed videatur potius esse remissa per notata
in. l. quod ante. §. fina. cum sequenti. s. de dona. inter virū & uxo.
ubi patet quod potest donari servus uxori ut manumittatur:
quia non debet remanere dominium rei penes eam: nec curatur
quod fiat locupletior propter obligationem ad antidora: vel qꝛ
habeat illum libertum ut ibi patet. facit. l. plane. §. fin. de legatis
primo. Nec ob. hoc tenendo. l. si liqueat. C. de inoffi. do. quia po-
test responderi ut hic solummodo tetigit Barto. videlicet quod
licet ibi teneat donatio quo ad uxorem que donat rem viri ipso
consentiente: tamen quo ad querelam inofficiose donationis in
spicimus facultates iuris a quo originaliter causatur hec dona-
tio. Item adverte quia in filio quando pater donat ei ut alteri
donet vult donationem non tenere: quia secundum eum obliga-
tio naturalis ad antidora potest queri ipsi filio. alleg. notata in
l. frater a fratre. Sed certe hec ratio non videtur bona: qꝛ quan-
do naturalis obligatio queritur filio ab extraneo illa facit transi
tum in patrem: ut no. gloss. in. l. frater a fratre. & ibi etiā per Bar
tol. & not. in. l. si quis pro eo. §. j. j. de fideiusso. licet sit secus quan-
do ipse pater obligatur filio. Et pro hoc etiam facit: quia in mo-
mento non videtur posse residere acquisitio que fit ab extraneo
penes ipsum filium. l. placet. j. de acquiren. heredita. Et qꝛ quan
do legatur filio & legatur de dando extraneo videtur legatū que
ri patri. l. cum filio. s. de lega. j. ergo non videtur debere attendi
momentanea acquisitio. Non obst. iste textus qui hic in prin. di-
cit quod valet donatio scilicet facta extraneo: nō autem dicit qd
valeat donatio que videatur filio facta. Nec miruꝫ si in hoc prin-
ci. filius videtur donare: quia donatio incepit a promissione filij.
unde mirum si ipse filius debet dici donare. Nec ob. quod habe-
tur in. l. in edibus. §. penul. intelligendo quod in primo respon-
so filius tradidit iussu patris pro patre volente donare. Et ideo
mirum si pater dicit ibi donasse. Sed in secundo responso secun
dum unum intellectum donavit filius de volūtate patris pro se-
ipso filio volens donare: & sic tunc videtur esse due donationes
una facta filio per patrem: alia per filium extraneo: sicut contin-
git quod de mea voluntate donas titio rem meā. nam dicit post-
ea quod presupposito quod ille intellectus procederet: nō tamen
dicit quod valeat donatio facta filio: sꝫ bene valet donatio facta
extraneo. hec autem stant simul quod licet pater tunc videatur
velle donare filio & non valeat donatio: tamen valet donatio fa-
cta extraneo ex quo filius de voluntate patris donat. Et pro hac
etiā parte facit: quia iste casus non reperitur positus inter alios
in quibus donatio dicitur valere inter patrem & filium. de quo
in. l. secunda. C. de inoffi. dona. & per Azo. in summa. de dona-
tio. inter vir. & uxo. circa finem. ¶ Ultimo adde dictis Bartoli
2 inquātum tangit † an filius solvens pro patre videatur solvere
in dubio animo donandi. Et facit differentiam inter filium sol-
ventem non precedente eius obligatione & filium solventem pre-
cedente obligatione ipsius filij quam facit pro patre: ut primo ca
su videatur facere animo donandi: alias secus. nam hec distin-
ctio non videtur bona per. l. si filius. C. de negotijs gestis. unde
non violando literam etiam quando non solvit precedente obli-
gatione nō videatur solvere animo donandi nisi appareat sicut
& quando precedit: ut. l. si pro patre. §. primo. s. de in rem verso.
Et pro hoc etiam facit: quia solutio & promissio regulariter equi-
parantur. lege finali. C. ad legem falci. Et hanc partem videtur
etiam sentire Bartolus in dicta. l. si filius. licet Cyn. ibi aliter vi-
deatur sentire. Hoc tamen forte esset limitandū nisi summa esset
modica: vel nisi circa alimenta patris fieret solutio vel promissio
per notata per Cyn. in dicta. l. si filius. & eodem titulo. l. alimen-
ta. & in. l. sed & utrum. s. de do. inter vir. & uxo. ¶ In glossa super
verbo perfecta. in fine. Brevis est manus inspecta veritate secū
dum quam propter celeritatem actuū coniungendorum occulta-
tur unus actus. l. iij. §. fin. alleg. in glos. sed longa dicitur inspecta
fictione iuris.

Si pecunia. Donatio conditionalis valet etiam exi-
stente conditione post mortem donato-
3 ris. hoc dicit. ¶ † Nota quod translationi dominij potest etiam
adijci conditio. ¶ In glos. super verbo mea fiet. ibi dic ut ibi: scili
cet quia ibi conditio non fuit adiecta translationi dominij: sed
cause in quam debeat fieri conversio. ¶ In eadem glossa ibi. §.
quas vero. Solu. quod hic fuit facta donatio licet conditiona-
lis: ideo non revocatur per mortem: sed ibi fuit datum manda-
tum quod revocatur morte mandantis etiam si sit mandatum
universale quando cum casu mortis mandantis contigit muta-
tio status mandatarij ut fuit in casu illo. ¶ In eadem gloss. in fi.
quia secundum verum intellectum ibi fuit datio ob causam. & sic
contractus innominatus in quo re integra habet locum peniten
tia. l. si pecuniam. s. de condic. ob cau. Et moriendo quis dicitur
penitere: quia deficit voluntas. fallit quando datum fuit ob cau
sam dotis ut ibi patet: hic vero fuit donatio simplex licet fuerit
conditionalis: quia conditio hic apposita non respiciebat cōmo
dum vel affectionem donantis. facit qd not. in. l. j. in gloss. super
verbo datio. s. eo. titu. j.

4 **Sed si quis.** † Mandatum de solvendo ex causa do-
nationis morte finitur. hoc dicit. ¶ In
gloss. super verbo dederit. ibi transtulisset dominium. hec differē
tia procedit quo ad effectū: an ille cui res fuit tradita possit trans
ferre dominium in donatarium post mortem donare volentis:
sed quo ad alia simpliciter non procedit: quia etiā quando trans
latum fuit dominium in istum qui portare debebat revocatur
mandatum morte si non tradiderat ante mortem secutam: saltꝫ
si iste talis mandatarius scivit casum mortis: ut in. §. si quis. hic
alleg. ¶ In eadem gloss. ibi habuit ratum. sed istud non videtur
verum quod possit tunc habere ratum: ex quo contemplatione
donatarij non recepit. per not. in tex. & in gloss. & in. l. si ego. s. de
nego. gest. ¶ In gloss. super verbo constat. ibi scilicet si quidem.
dic quod in contrario fuit procurator in rem suam facta cessione
secus si non fuisset facta cessio. nam simpliciter promissum man-
datum alicui ex causa donationis ut recipiat pecuniam a debi-
tore mandantis: quia bene finiretur mandatum re integra. & ita
loquitur. l. si quidem. ¶ In eadem gloss. ibi: actione nego. gest.
hoc verum si ille qui dedit non revocavit mandatum qd posset
etiam invito illo cui debebatur dari quando ille qui portabat
fuit simplex procurator donantis. per not. in. l. si ego. de neg. gest.
Sed ubi non revocavit procedat glo. & ita salvetur glo. s. in ver-
bo dederit. ¶ In eadem gloss. ibi: necesse habeat facere licet cum
hac solu. docto. communiter transeant. tamen videtur contra il-
lum text. qui videtur velle quod revocetur mandatum si manda
tarius scivit mortem. unde potest dici quod in casu illo eligatur
media via ut distinguatur inter scientem & ignorantem sicut di-
stinguitur in casu singulari. l. cum pater. §. mevio. s. de lega. ij. &
hoc in contractibus. Sed in iudicijs quando fit mandatum cir-
ca ea ad que quis tenetur recurrendum est ad. l. si defunctus. s.
de procur. In gratia autem pape quando fit mandatū ad execu
tionem eius an expiret mandatum per mortem pape recurren-
duꝫ est ad. c. si super gratia. de offi. deleg. in vj. quia si gratia erat
5 iam perfecta nō expirat: ut ibi. ¶ † Ultimo si dubitatur an mor-
te mandantis mandatum expiret. Cōclude quod aut loquimur
in procuratore in rem suam: aut in procuratore simplici. Primo
casu non expirat quādo fuit facta cessio. l. illam. C. de dona. secus
si non fuit facta. l. si quidem. C. de actio. & obli. & hoc quando mā-
dans decedit cum herede. Sed si sine herede tunc de necessitate
finitur mandatum etiam procuratoris in rem suam etiam quo
ad actionem directam: sed non quo ad utilem. l. j. cum ibi nota.
C. de actio. & obli. Secundo casu conclude quod aut mandatur
aliquid gerendum post mortem: aut mandatur aliquid gerendū
in vita cuius effectus dirigitur post mortem. aut mandatur ali-
quid gerendum in vita: etiam respectu effectus. Primo casu nō
extinguitur mandatum morte mandantis. l. si vero non remune
randi. §. fin. cum sequen. s. manda. Secundo casu quando man-
datur

datur vt tradatur aliquid alteri causa donationis causa mortis:
⁊ tunc eligitur media via vt distinguamus an mādatarius sciat
mortem mandantis an non: vt est casus singularis in.l.cum pa-
ter.§.meuia.ff.de legatis.ij. Et aduerte quia etiam est ibi glossa
que reputatur singularis extendens.l.si quis argentum.C.de do-
natio.ad donationem causa mortis vt illa perficiatur etiam ho-
die nudo pacto sicut donatio inter viuos. Sed certe alia conso-
cia est in.l.secūda.C.de iure dotium. Tertio casu conclude quod
aut emanat mandatum circa id ad quod quis tenebatur: aut ad
alia. Primo casu licet doctores dicant simpliciter cum glossa qd
non expirat mandatū. tu dic quod eligitur media via inter scien
tem ⁊ ignorantem vt tetigi super verbo ⁊ hoc in contractib⁹. sed
in iudicijs dic vt.l.si defunctus.ff.de procuratori. In gratia pa-
pe dic vt in capitulo si super gratia.de officio delega. ¶ Ultimo
casu aut erat procurator particularis aut vniuersalis. si particu-
laris finitur morte: vt hic cum concordantijs. si vniuersalis non fi-
nitur regulariter propter vtilitatem suadentem propter multitu
dinem agendorum.l.si quis mancipijs.§.si impubes.ff.de insti-
tori. ⁊ facit quod habetur in.l.barbarius.ff.de officio preto. Fal-
lit cum morte mandantis contingit mutatio status mandatarij:
vt est casus in lege eius qui in prouinciam.§.quas vero.ff.si certū
peta. Et ad materiam facit quod habetur in clementina prima
extra de renunciatio. ⁊ in capi.ex parte decani.extra de rescript.
Et quod dixi.ff.mandatum finiri morte mandantis. intellige sci
licet re integra: alias secus: vt.l.mandatum. ⁊ ibi per Cynum.C.
mandati. ⁊ intellige quod finitur re integra proprie loquendo ex
eo quia finitur voluntas mandantis.lege.iiij.ff.locati. nō autem
ex eo quia videatur proprie penitere vel reuocare cum per mortē
non dicatur proprie fieri reuocatio voluntatis: vt patet ex nota.
in capi.si delegatus.extra de officio delegati.in sexto. ⁊ notat per
Barto.in.l.centesimis.§.finali.ff.de verbo.obligatio. ⁊ notat ex-
presse per eūdem in.l.more.circa finem.ff.de iurisditione omniū
iudicū. Et sic improprie loquendo procedit quod dixi in.§.si pe-
cuniam.circa.l.si ego.ff.de iure dotium. Quando autem dicatur
res desinere esse integra: licet super hoc doctores varie loquant
6 †Concludo quod si est mandatum iurisditionale per quod dele-
gatur iurisditio desinit res esse integra per citationem: vt notat
in lege ⁊ quia.ff.de iurisditio.omnium iudicū. ⁊ hoc clarius de
iure canonico.in capi.gratum. ⁊.c.relatum. ⁊ in capi.finali extra
de officio delegati. ⁊ plus etiam dicit glossa singularis qd etiam
per alium actum iurisditionalem exercitatum per delegatū per-
petuatur iurisditio. ⁊ sic desinit res esse integra. puta si eligit lo-
cum in quo vult ius dicere. vel si elegit notarium ad scribendum
acta: vel commisit citari: licet non sit citatio secuta: vt in capi.ne
aliqui. ⁊ ibi glossa singularis de heredi.in.vj. licet forte idem sen-
serit in capi.quamuis.de officio delegati.libro sexto. Et illa fuit
originaliter opinio Hostiēsis de qua per Joannem andream in
capi.licet vndiq3.de officio delegati. Communiter tamen tenet
vt requiratur citatio: vt patet ex nota.in dicta lege ⁊ quia. ⁊ hanc
tenet Joannes calderi.in suis additioni.in dicto capi.licet. For-
te in foro ciuili seruaretur hec opinio communis. Sed in foro ca-
nonico propter autoritatem glosse ⁊ Joannis andree forte ser-
uaretur dicta glossa. Et maxime quia domini de rota in suis an-
tiquis decisionibus conclusione trecentesimononagesimosecūdo
videntur tenere hanc partem. dicunt tamen quod licet intelliga
tur perpetuata iurisditio per commissionem de citando vt non
finiatur morte mandantis: tamen non fit preuentio iurisditiōis
nisi per actum citationis. iuxta capi.proposuisti.de foro cōpeten.
⁊ lege si quis postea.ff.de iudicijs. In mandato autem procura-
toris ad litem dic quod desinit res esse integra per litis contesta-
tionem: vel si dominus procuratore presente satisdedit.l.si post li
tem. ⁊ lege si defunctus.ff.de procuratori. In extraiudicialibus
dic quod res non desinit esse integra per preparamenta extrinse-
ca vt.l.si pecuniam.§.j.ff.de condictio.ob causam. sed per intrinse
ca in sic per.l.j.§.cepisse.ff.de pollicitatio. ⁊ facit.l.quod seruius.
de cōdictio.ob causam. Sed certe videtur quod etiam per intrin
seca non desinit res esse integra per dictam legem si pecuniam.§.
item si quis. Et hoc videtur tenere Barto. fallit fauore matrimo
nij in dicta lege quod seruius. ⁊ fauore reipublice in dicto.§.ce-
pisse. Fatendum est tamen quod mandatarius debet in penis ser
uari si propter preparamenta aliquid sibi absit. per ea que haben
tur in dicta lege si pecuniam. ⁊ dicto.§.si aliquis. ⁊ institut.man-
da.§.item quod si adhuc. Et quod dixi.ff.de mandato iurisditio
nali. intellige quādo est particulare vel generale ad aliquas cau-
sas. Sed si est vniuersale ad vniuersitatem causarum loci tunc si
citatio est facta virtute talis mandati. videtur quod perpetuata
sit iurisditio in omnibus: vt notat Barto.in dicta lege more.cir-
ca finem. Sed si non esset mandatum vniuersale perpetuatio fa-
cta per citationem factam in vna causa non induceret perpetua
tionem in alia. per nota.in capi.licet. per glossam secus si citatio
fuisset simplex actus ad vtranq3 causam. argumento eorum que
habentur in.l.finali.C.de anna.exceptio. ⁊ que notant in dicto ca
pi.licet. Et aduerte quia dixit glossa nota. ⁊ singularis in dicta.l.
si pecuniam. quod in extraiudicialibus dicitur res integra esse de
sinere quando iuramentum interuenit: ergo vult ibi glossa quod
vbi alias posset habere locum penitentia in contractu innomina
to seu in dato ob causam non habebit locum vbi interuenit iu-
ramentum. Contra illam glossam tamen facit: quia quando iura
mentum prestatur ad vtilitatem alicuius videtur quod possit il-
lud remittere. argumen. nota.in capi.ij.extra de sponsalibus. Et
si prestatur ad vtilitatem duorum: tunc de ipsorum consensu pos-
sit remitti. ⁊ sic illa glossa non est sine dubitatione licet doctores
cum ea transeant. Et ad predicta bene facit quod notat Specul.
in titulo de iureiuran.§.nunc ostendendum. versiculo hoc quoq3
⁊.§.finali versiculo quid si is. vbi plene tractat: an ⁊ quando iura
mentum prestitum parti possit remitti per partem. ⁊ pro eo etiā
quod.ff.dixi. bene facit quia iuramentum secundū naturam prin
cipalis dispositionis in dubio regulatur: vt probatur in.l.finali.
⁊ ibi textus nota.C.de non numera.pecunia. ⁊ ideo cum dispo-
sitio principalis quando datur ob causam vt aliquid fiat reci-
piat tacitam conditionem nisi peniteat dantem: vt patet in
dicta.l.si pecuniam. ergo eodem modo ex mēte partium recipiet
iuramentum. per dictam legem finalem ⁊ per id quod habetur
in capi.quemadmodum.extra de iureiurando. ⁊ pro eo quod
notat Barto.in lege si quis pro eo.ad finem.ff.de fideiussoribus.
Aduerte tamen quia aliqui allegant etiam glossam illam quod
vbi in obligationibus facti interuenit iuramentum possit quis
cogi precise ad factum. Sed certe glossa illa nō probat ex eo: quia
de iure ciuili iuramentum non videtur esse obligatorium seu in-
ducere obligationem nisi in libertis. iuxta nota.in.l.si quis pro
eo.ff.de fideiussoribus. ⁊ stant ista simul quod glossa voluerit qd
propter iuramentum quia quantum ad deum debet seruari non
dicatur res esse integra: ⁊ cum non possit agi ex ipso iuramento.
Preterea sicut principalis obligatio recipit tacitam conditio-
nem si non soluatur interesse. iuxta notata in lege stipulationes
non diuiduntur. versi cu. celsus.ff.de verbo.obligationi. ita vide-
tur qd recipiat etiam iuramentum. forte tamen de iure canoni-
co si simpliciter iuratur factum: nec precedit dispositio super obli
gatione facti posset hoc tolerari quod tunc cogi possit precise ad
obseruantiam iuramenti. ex quo potest seruari sine interitu salu
tis eterne in.c.si vero de iureiuran. ⁊ per not. per Barto.in.d.l.si
quis pro eo. ⁊ ex quo non precedit aliqua obligatio preambula
secundum cuius naturā iuramētū habeat regulari. Alij allegāt
etiam dictā glos. quod vbi iuramētum interuenit non habeat lo
cum purgatio more. Sed dic vt per Bar.in.l.si insulam.ff.de ver
borum obligationibus.

Titio decem.

Defectus cause finalis parat donatori
condictionem ob causam: secus in defe
7 ctu cause impulsiue. hoc dicit. ¶ † Not. quod vbi post illa verba
conditionem apponitur dictio vt dispositio potius est modalis
quam conditionalis. facit.l.meuia.de manu.testa. ⁊.l.si societatē
in vltima charta.ff.pro socio. ⁊ no. per Bar.in.l.quibus dieb⁹.§.
8 termilius.ff.de conditionibus ⁊ demonstra. ¶ † Not. quod in du
bio appellatiōe cause videtur intelligi de impulsiua. de quo dice-
tur cum glo. ¶ Item no. quod illud quod cōditionaliter exprimi
tur in dubio inducit causam finalem. facit quod habetur in.§.lō-
ge.insti.de leg. ⁊ quod dicetur cum glo. ¶ In glo. super verbo cū
magis. in fi. Aduerte quia gloss. hic ⁊ in cōtrario non clare se for-
mat circa intellectum.d.l.penul.§.fi. nec Barto. hic videtur decla
rasse illum tex. Sed potes dicere quod ex illo text. sumitur vna ta
lis conclusio qd vbi implementum modi respicit id ad quod qs
poterat cogi propter publicam vtilitatem scilicet ne vrbs ⁊ vicus
deformetur vt patet ex.l.singularum. cum ibi not.C.de edifi.pri-
ua. Et ideo licet implementum modi respiciat vtilitatem imple
re debentis presumitur tamen causa finalis. ⁊ hoc fuit de mente
Guliel.de cu.in.l.si pecuniam.ff.de condictio. ob causam. secus
quando implementum modi respiciat tantum vtilitatem im-
plere debentis si nec poterat ad id astringi: nec requirebatur ad
validitatem actus: nec respiciebat piam causam quia tunc presu-
mitur impulsiua: vt est gloss. nota.in.l.si mulier.C. de iure do. et
l.iiij.§.si quis quasi.de cōdictio.ob causam. secus quādo respiciat
piam causam vt dotis vel si erat necessaria ad actus validitatem
vel si non respiciebat tantummodo vtilitatem implere debentis:
vt hic tetigit Bartolus et de hac materia an ⁊ quando causa pre
sumatur impulsiua vel finalis: ⁊ an cessante causa cesset effectus
habetur in Specu.in titulo de allegatio. ⁊ disputa.§.post hoc ver
siculo illud statutum fuit. ⁊ etiam in alijs remissionibus de qui-
bus hic per Bartolum ⁊ per glossam et Joannē Andream su-
per ea.in capitulo post translationem.de renun. ⁊.c. ⁊ si Christus
de iureiuran.ad fine. et per glossam in.c.his omnibus.lxj.distin-
ctione. ⁊ in.c.due.xviij. questione.ij. ⁊ hic per Bart. cuius dictis
adde primo inquantum dicit quod si aliquid exprimatur con-
ditionaliter inducit causam finalem. Nam hoc procedit siue lo-
quamur in contractu.l.j.ff.eo. siue in legato vt in.§.longe magis.

institu.de lega.siue in lege per ea que no.per Cy.in.l.conuenticulam.C.de epi.τ cleri.quod intellige nisi aliud appareat de mente expresse vel ex coniecturis:quia sic intelligẽdo resultaret prauus vel absonus:vel iuri contrarius intellectus:vt.l.secunda.cum ibi nota.C.de condit.inser. ¶In secundo adde inquantum tangit de modo:quia vltra duas fallẽtias quas ponit potes addere tertiam per.l.penultimã.§.fina.C.de dona.declarando:vt.s.p glos. ¶Item adde ei quod tangitur de causa quando exprimitur per
9 quia.†Nam tam in contractibus quam in legatis videtur quod non presumatur finalis:saluo nisi fuerit causa obligatoria vel accessoria cause obligatorie:vel nisi ex illa speraretur lucruz vel euitatio damni.per no.per eundem in.l.damus.de condic.inde.τ.l.cum tale.§.legato falsam.ff.de condi.et demonstra.τ.l.j.C.de fal.cau.adiec.leg. ¶Item adde circa id quod tangit de legis ratione quia potest dubitari quomodo colligetur ratio finalis legis.de quo per eum in extrauaganti ad reprimendam.in versiculo nec ex eorum. Et ibi concludit quod si est lex declaratiua colligi potest ratio ex lege antiqua.Sed si est noui iuris inductiua tunc colligetur ratio finalis ex expressione si sit expressa.vel si non sit expressa ex prefatione.argu.l.j.ff.de here.insti.Et si non sit aliqua prefatio standum erit proprie significationi verborum per.l.non aliter.de lega.tertio.Tu potes dicere quod hoc vltimo casu recurretur ad rationem naturalem.ar.c.quia ratio.extra de preben.τ.j.distin.c.consuetudo.τ.§.sed naturalia.insti.de iure natu.τ tunc poterit fieri extensio in non exorbitantibus.dixit ibi singulariter Bart. quod etiam si ratio sit expressa in lege non debet fieri extẽsio.pro quo facit glo.iuncta cum text.in cle.auditor.extra de rescrip.licet contrarium videatur velle glo.in cle.j.de elec.de quo dic vt plene dixi in.l.si vero.§.de viro.s.solu.matrimo.et licet Barto.etiam ibi dicat qd ratio finalis legis potius debet dici tanquam ratio: tamen hic contradicit.Et istud videtur verius per hunc tex.Itẽ adde inquantum tangit an cessante causa finali cesset effectus.et concludit qd non si actus nõ est consũmmat⁹.τ remaneãt alique reliquie.Nam istud videtur contra casum.l.fi.s.vnde liberi.vbi licet filius emancipatus det se ad arrogandum anteq̃ petat ɔtra tabulas licet remaneant reliquie naturalis filiationis.l.tuetlas.s.de capi.di.tamen cessat dispositio:ideo potes dicere qd licet remaneant reliquie cessat tamen dispositio ex quo cessat causa finalis.Fallit in casibus in quibus est lex propter memoriam pristini status:vt.l.vnius.§.verius.ff.de questio.Nam τ proprie loquẽdo ibi nulle remanebant reliquie cum seruus venditus ex toto trãseat in dominium emptoris: tamen propter memoriam pristini dominij lex voluit eum torqueri cõtra olim dñm. Item adde inquantum dicit quod si nulle sunt reliquie τ effectus non est consummatus qd cessat dispositio.nam hoc videtur cõtra.l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter.supra ex qui.cau.ma.τ contra ea que not.Cy.in.l.generaliter.C.de episcopis τ clericis.vbi lz absentia causa reipublice sit illa que causat restitutionem in integrum.tamen si postea reuertitur.et sic cesset causa absentie: nihilominus possit restitui:licet in absentia non fuerit restitutus.τ sic non fuerit effectus consummat⁹.Sed potes dicere quod ibi causa illa inducebat ius post reuersionem inducendum:quia donec est in absentia causa reipublice non est quid ei imputandum si non vacat vel faciat peti restitutionem:que ratio cessat in casu.d.l.fi.s.vnde libe.posset etiam dici quod in dicta.l.fina.non erat quesita actio: nec aliquid qd esset loco actionis sed quedam facultas acquirendi de iure pretorio τ agnoscendi bonorum possessionem contra tabulas:que facultas in effectu equiparatur facultati adeundi que proprie non est actio licet per ipsam actio acquiratur. Sed in casu.d.l.ab hostibus.quesitum erat officium iudicis quod succedit in locum actionis:vt est casus in.c.fi.extra de offi.indi.vnde in casu isto quando quesita esset actio τ non esset facta executio: an defectus cause finalis faciat deficere dispositionem recurrendũ est ad no.per Bar.in.l.pluribus.§.τ si placeat.ff.de verbo.oblig.vbi in effectu dicit quod si casus contingens tendit ad eundẽ effectuz vel si ad alium posset actus remanere partibus volentibus tunc non deficit dispositio:alias secus per.l.vranius.§.sed si cum duo.ff.de fideiussoribus. ¶Item adde ei quia dixit Joan.an.in dicto c.post translationem.qd vidit de facto in practica obtineri quod causa in dubio intelligit finalis τ occasio impulsiua.pro quo allegat.c.solite.extra de maio.τ obe.τ secundum hoc videretur limitandum qd tetigit hic Barto.τ glos.in dicta.l.si mulier.videlicet qd quando do tibi decem vt emas caligas presumatur causa impulsiua:tamen secus videretur si diceretur do tibi decem ob hanc causam vt emas caligas:ex quo de proprio significato verbi verbum causa importat causam finalem:τ in dubio non sit recedendum a verbis.l.non aliter.de lega.tertio.Sed certe hec opi.Joan.and.non videtur tuta per hunc text.qui aperte videtur velle quod causa in dubio intelligatur impulsiua. Non ob.d.c.solite quia non videtur probare id ad quod allegatur:sed aliud videlicet qd dictio ob causam notet causam proximam:sed dictio occasio remotam.facit quod no.in.l.nõ dubium.C.de legi.nec obstat capitulo cuz cessante.de appellatio.quia ex natura dispositionis apparet dispositionem intellexisse causam pro finali cũ dicat cessante causa cessare effectum.Nam propter impulsiuam non cessat
10 secus quando omnino sumus in dubio. ¶†Ultimo adde quod dictum est supra quod cessante ratione finali legis cessat ipsa dispositio.bene facit dictũ.c.cum cessante.potest esse dubium an correcta ratione finali legis intelligatur correcta lex.Joan.an.in.d.c.post translationem.super glo.preallega.videtur tenere qd non: nisi aliud exprimatur.Mouetur quia licet cesset ratio tamen remanet autoritas statuentis que nõ est sublata:ideo remanet ipsa lex.Et hoc aperte tenuit Jaco.bu.in.l.ij.C.de condi.ob causam.τ in.l.fina.s.de condi.ob causam.mouetur per glo.in.l.tam is.ff.de do.cau.mor.τ per glo.in.l.is qui in potestate.s.de testamẽ.τ per l.meminimus.C.de legi.heredi. Sed contra hanc opin.videtur casus in.c.miramur.extra de seruis non ordinan.iuncto.c.a multis.extra de etate τ qualita.τ videtur etiam esse glossa ordi.τ ibi Bar.in.l.j.§.j.s.de legi.tu.τ hãc partem tenui in.l.si vero.§.de viro.in materia extensionis.s.soluto matrimonio.pro qua etiã bene facit:q: ex quo habemus regulam iuris antiqui quod cessante ratione finali legis cessare debet dispositio.d.c.cum cessante.et facit.l.adigere.§.quãuis.ff.de iure patrona.videtur hic fieri extẽsio passiua que permittitur etiam in correctorijs.iuxta not.in.l.si qs seruo.C.de fur.Nec obstat quod remanet autoritas statuentium: quia autoritas regulatur secundum mentem disponentis:τ mẽs τ ratio legis idem esse videntur.l.cum mulier.ff.soluto matrimonio.τ.l.j.C.que sit longa consuetu.τ ideo ex quo cessat ratio legis: quia correcta est cessat consequenter τ mens:τ per consequẽs etiã autoritas que secundum mentez producere habet effectũ. ¶Itẽ non ob.glo.in.d.l.tam is.que vult qd licet olim filiusfamilias legare prohiberetur in codicillis ex eo quia non poterat testari τ codicilli non poterant esse sine testamento.τ tamẽ licet hodie sit correctum quod codicilli possint esse sine testamento:nõ per hoc erit correctum quod filiusfamilias possit legare in codicillis:quia respõdeo qd licet illa fuerit vna ratio:quia filiusfamilias non poterat legare in codicillis:tamen etiam alia erat:quia filiusfami.nõ erat integra persona:nec vltima voluntas potest pendere ex alieno arbitrio.iuxta nota.per Bar.in dicta.l.tam is.τ per glossam τ docto.in.l.secunda.C.qui testa.fa.possunt.que ratio hodie non est correcta.licet autem vna ratio corrigatur:non propter hoc intelligitur lex correcta sed alia remanet per no.per glos.nota.in.l.liberorum.§.vocantur.s.de his qui no.infa.τ no.Bart.in extrauaganti ad reprimendam.in ver.nec ex eorum.τ plene etiam dixi in.d.§.de viro. ¶Item non ob.l.qui in potestate.vbi glossa vult
11 †qd etiam hodie filiusfami.non possit vltimam voluntatem cõdere etiam patre consentiente in aduentitijs: quia querebantur patri.l.j.§.j.si quis a pa.fu.ma.τ.s.de acquiren.heredi.l.placet. que ratio hodie est correcta:τ tamen non corrigitur lex. Sed potes dicere vt.s.in simili dixi qd illa sola non erat ratio: sed etiam alia scilicet quia filiusfami.non censetur esse integra persona.et quia vltima voluntas non debet ex alieno arbitrio pendere.mirum tamen videtur quod filiusfamilias in aduẽtitijs in quibus patri non queritur vsusfructus habeat plenam administrationẽ inter viuos.τ non tamen habeat in vltima voluntate.Nam videtur per hoc quodammodo incidi in legez fusiam caninã de qua insti.de le.fu.ca.tol.Et istud multum facit contra glos.τ communem opi.in aduentitijs in quibus patri non queritur vsusfruct⁹.τ.l.fi.C.qui testa.fa.pos.posset intelligi in alijs in qbus patri q̃ritur vsusfructus.Sed si vis tenere communem opinionem potes dicere quod hoc contingat ex eo:quia filiusfami.non est integra persona.τ ideo quatenus inuenitur integrata eatenus posset.Et sic cum solum in administratione inter viuos sit integrata ex quo non reperitur in vltima voluntate integrata non poterit illam condere:vt.l.quanq̃.de eo seruanda est.l.prosperit.ff.qui τ a quibus.Et per hoc posset etiam dici quod licet fuisset inductum qd castrensia acquirũtur filiofami.tamen si nõ fuisset inductum qd potuisset etiam testari non posset in eis facere testamentũ. ¶Ultimo non ob.d.l.meminimus.vbi dicetur qd licet emancipatus hodie succedat ad similitudinem sui: tamẽ hodie preteritus ipso iure non rumpit testamentum licet suus sit.quod tamẽ intellige secundum glo.singu.in.§.exheredatos.in aut.de here.τ fal.τ plene dixi in.l.filio preterito.quia potest dici quod ibi solum ab intestato vocatur emancipatus de iure ciuili: sed in successione ex testamento non est hoc innouatum.iuxta notata in.l.si emancipati.C.de colla.τ iuxta nota.in.l.gallus.§.τ quid si tantum.s.de liberis τ posthu.

Etiam per. Donatio potest fieri inter absentes dummodo interueniat traditio.hoc dicit. ¶Nota quod donatio potest perfici inter absentes mediante nuncio.Similiter τ potest mediante epistola quando res esset penes eum cui donatur.facit quod habetur in.§.vendite.τ.§.per traditionem.institutio.de reru diuisio.

Affectionis.

Ffectionis. Etiam inhoneste donationes non prohibent. h. d. ¶ In gl. fi. ibi non ad actionem. Hoc cōiter tenent glo. & sequitur Ja. bu. in. l. ij. C. de condi. ob tur. cau. sed Bar. hic post vltramon. tenet oppositum per rationes hic per eum allegatas. Sed forte glo. posset sustineri: q non videtur iure cautum qd ipsa meretrix possit agi licet reperiat qd possit retinere: ergo &c. ar. l. illam. C. de colla. & q aliqua honeste reperiuntur & retinent que tamen non honeste petuntur. l. j. §. proinde. ff. de var. & extraordi. cogni. & l. ij. in vltima columna. in ver. primus deinde. ff. de origi. iur. Et sic licet dicatur in. §. sed qd meretrici. hic alle. qd nō turpiter accipit non tamen sequitur qd non turpiter petat: imo potius innuitur contrarium a cōtrario sensu. ar. l. cum pretor. ff. de iudicijs. Non ob. hec. l. quia loquitur in donatione. & sic quando facta est traditio: cum donatio sit doni datio. l. senatus. ff. titulo. j. Item non obst. quod speciale est in milite: vt non possit ab eo peti: quia dicam qd in hoc non est speciale sed speciale est qd licet mulieri sit facta traditio non posset mulier retinere: licet posset si esset facta ab alio. Et eodem modo posset responderi ad id quod dicitur qd speciale est in minore. Preterea in. §. adolescens ff. allega. minor principaliter non promittat mulieri sed intercedebat super contractu de se licito: quia super mutuo. Et ideo forte secus esset ibi in maiore vel posset etiam dici qd idem esset etiā in maiore attenta ratione litere que etiam vendicat sibi locum in maiore. Nam dicit ipsum non teneri: quia in turpem causam intercessit. Et sic si turpis est de se causa: ergo etiam maior non debet teneri. l. generaliter. & l. si plagij. ff. de verbo. obligatio. An autem aliquo casu abintestato non militi possit succedere concubina. dic vt in lege secunda & autentica ibi posita. C. de natura. libe. & in aut. de trien. & semis. §. consideremus. colla. iij. ¶ Et no. ex solu. l. fina. §. fi. ff. de ver. obli. quam ponit hic Bar. qd illa. l. haberet locum etiam si stipulatio intercessisset. licet ibi aliter sentiat ſm vnam solutionem.

Summarium.

1 Datiuus casus dicitur acquisitiuus.
2 Verba in iudicando contractu sunt attendenda.

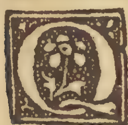
Ui saxum. Lapis donatus exemptus per donatarium habetur pro tradito. ideo non potest reuocari. secus ante exceptionem.
1 hoc dicit. ¶ † Nota qd datiuus casus videtur significare vtilitatem. de quo etiam per glossam in. l. j. ff. de cōsti. princi.
2 ¶ † Item nota qd in iudicando contractu debemus attēdere verba. nam ſm vim verborum illum iudicamus: ideo si fit mentio de emptione censetur emptio. si de locatione locatio. Et sic facit ad ea que dixi in. l. cotem. §. fi. ff. titu. j. licet Barto. hic & ibi aliter loquatur. & plenius in sua questione que incipit publicanus. Sed illud qd dicit ibi posset procedere quādo verba essent dubia vt plene declaraui in. l. cotē. §. fi. ff. ti. j. ¶ In glo. super verbo durat. ibi tenetur de dolo. Hoc posset esse verum vbi non competeret actio ex eo contractu vt erat ſm hec tempora quando permittebat ex ex causa donationis secus esset hodie per. l. si quis argentum. vel quando competeret actio ex empto vel locato. ¶ In eadem glossa in fine subaudi quod illa in effectu concordat quia prohibere de iure non poterat: quia res non erat integra. hic autem erat integra.

Summarium.

1 Donare non potest is cui libera administratio concessa est.
2 Donatio causa mortis prohibetur donatiōe simpliciter ꝓhibita.
3 Donatio causa mortis non dicitur permissa donatione simpliciter permissa.
4 Indiuidui expressio non requiritur si mandatū speciale in fauorem mandantis non requiratur.
5 Filiusfamilias pro patrefamilias habetur in castrensi peculio vel quasi.
6 Interpretatio fit in contractibus contra eum qui ex eis vtilitatē pretendit.
7 Statutum qd potestas nullam iuris solennitatem seruare teneatur qualiter intelligatur.
8 Solennitas iuris naturalis an tollatur per illa verba: nulla iuris solennitate seruata.
9 Potestas cui datur licentia ꝓcedendi nulla iuris solennitate seruata testes infames recipere poterit.
10 Testes infames an possint probare maleficium.
11 Homines in dignitate positi magis liberales esse debent q̄ alij.

Filiusfami. Filiusfa. qui habet liberam peculij administrationem nō potest donare nisi ex iusta causa: vel ex patris permissione: vel nisi ex qualitate persone aliud presumatur: de castrensi vero peculio donare potest inter viuos et causa mortis.
1 hoc dicit. ¶ † Not. quod ille cui concessa est libera administratio regulariter non habet potestatem donandi. fallit in tribus casibus. primo quando ex iusta ratione mouetur ad donandum. Secundo quando hoc expresse est permissum. Tertio quando tacite hoc videtur permissum ex qualitate persone cui conceditur libera. & ex hoc etiam not. quod donatio regulariter non dicit esse de administratione patrimonij. facit quod habetur in. l. pen. seu fi. ff. de curato. furio. Et not. etiam quod donare dicitur perdere. facit quod habetur in. c. qui venatoribus. lxxxvj. distin. vbi potissime canō detestatur donationes que fiunt histrionibus. ¶ Ex predictis etiam not. argumen. quod institor seu factor deputatus per aliquos mercatores in alia ciuitate possit imputare dominis suis expensas saltem modicas factas in honorem mercatorum cū quibus conuersatur de quibus hic aliquid per Bartolum.
2 ¶ † Item not. quod prohibita donatione simpliciter intelligitur prohibita etiam donatio causa mortis. Ex hoc not. quod vbi prohibetur vel remouetur genus intelligitur prohibita & remota quelibet eius species. facit quod habetur in. l. si quid earum. §. interemptum. ff. de legatis tertio. & ff. de suis & legitimis. l. j. ad finē.
3 ¶ † Item nota quod ille cui permittitur donatio simpliciter nō intelligitur permissa etiam donatio causa mortis: requiritur qd de ipsa fiat specialis mentio. & pro hoc est iste text. singula. nec est alibi ita clare. Mirum tñ videt quod si permittitur quod est maius videtur etiam permitti quod est minus vt in regula cui licet. de regulis iuris in. vj. & in. l. nec ea. §. j. ff. de adulterijs. Sed plus videtur posse donare absolute inter viuos cum illa nullo casu reuocetur. l. j. in principio. ff. eo. quam donare causa mortis: cum illa possit reuocari per penitentiam & per mortem donatarij ante mortem donatoris: vt. l. j. & ij. & l. si mortis. cum. l. sequen. ff. titu. j. nec glossa nec docto. hoc declarant. Nam per predicta videretur quod si filiofami. datur potestas donandi ex quo habet potestatem donandi inter viuos: multofortius videatur habere potestatem donandi causa mortis. Potest forte dici quod istud non contingit q erat forte sibi cōcessa administratio inter viuos. Et ideo si postea subiungitur quod possit donare intelligitur secundum qualitatem precedentium. argumen. not. in. l. fina. §. cui dulcia. ff. de vino trini. & oleo leg. & in. c. sedes. extra de rescrip. & ideo in dubio non trahetur ad dona. causa mor. & potissime quia in multis equiparatur vltime voluntati. l. finali. C. de dona. causa mortis. & secūdum hanc solutio. si non precedente aliqua concessione concederetur potestas donandi videretur tunc concedi indistincte. et sic etiam causa mortis. Sed istud videtur esse contra generalitatem istius text. vnde forte secūdo potest dici quod licet certo respectu donare causa mortis sit minus quam donare inter viuos: certe tamen alio respectu videtur maius: quia magis preiudiciale concedenti potestatem ex eo: quia facilius pluries quis mouetur ad donandum causa mortis quam libere & absolute inter viuos. vnde ex hoc posset magnum preiudicium patri generari: sed forte filius plures donationes causa mortis faceret & contingeret mori. Nam tunc haberent effectum ad preiudicium patris. & ideo nō cēsetur pater sub simplici permissione de donando permisisse donare causa mortis. facit quod habetur in simili in. c. finali extra de translatio. prelato. vbi aliquid quod in se minus est aliquo respectu censetur maius. Nec placet si dicas quod ex quo permissio fit in genere quod proprie verificatur in certa specie: quia si esset eadem ratio vel maior verba late debent sumi. argumen. l. illud ff. ad legem aquiliam.
4 ¶ † Item not. quod vbi requiritur speciale mandatum in fauorem mandantis non est necessaria expressio indiuidui: vt hic dicit. Nam sufficit concedere potestatem donandi causa mortis: nec est necesse quod exprimatur quid vel cui. Et sic facit quod si datur mandatum ad petendum restitutionem in integrum non est necesse quod exprimatur in qua causa. licet aliqui contra. de quo hic per Bartolū & facit quod dictum fuit in. l. qui bona. §. si aliena. ff. de damno infecto.
5 ¶ † Item not. quod filiusfami. in castrensi peculio vel quasi habetur pro patrefa. ¶ In glossa super verbo hoc quoq. in fine. Solutio quod illud speciale odio feneratorum. ¶ In glossa super verbo donare. ibi a. l. hic ab homine. Jaco. de aretio non facit differentiam an ab homine: an a lege: sed dicit quod vtrobiq verbum donationis simpliciter prolatum intelligitur in sua propria significatione. & sic in donatione inter viuos. l. j. ff. eodem. Nec obstat. l. alienatum hic allega. quia ibi fit mentio de alienatione secundum eum. Sed certe hoc est contra istum textum in illo. §. donationes. Unde alij dicunt quod ibi sumitur donatio vt genus. Sed certe istud non est soluere contrarium: quia ibi non constabat aliter an deberet presumi vt genus vel non: quia erat simpliciter prolatum. Unde potes dicere quod in materia exorbitante verum dicat Jaco. de aretio quem sequitur hic Barto. Et ideo lex que dicit in donatione insinuationem requiri cum illa sit materia exorbitans a regula l. in re mandata. C. mandati. intellige stricte pro mera donatione inter viuos ex mera liberalitate. facit quod habetur in lege aquilius. ff. eodem. & in alia materia videtur quod late debeat sumi. & ita intelligatur. d. §. donationes. saltē quādo est eadem ratio. arg.

l.non possunt.s.de legi.⁊ arg.l.a titio.j.de ver.obliga. In eo aũt
quod dicit glo.quod quando profertur ab homine intelligatur
stricte pro donatione inter viuos.transeunt docto.cum gloss. Et
si attenderemus meram scripturam ⁊ proprium significatum nõ
deberet posse donare ob causam per.l.j.s.eodem quod tamen nõ
puto de mente huius tex.qui solum excludit donationem causa
mortis.Quare autem non comprehendit ipsam donationẽ cau-
sa mortis quando profertur ab homine. tetigi in notabilibus.
6 †Et forte potest dici qd cum in contractibus fiat interpretatio cõ
tra illum ad cuius vtilitatem tendit.iuxta nota.in.l.veteribus.s.
de pac.⁊ ideo hic fit hec interpretatio contra filium vt non cõpre-
hendat donationem causa mortis cum illa non sit proprie dona-
tio.Sed certe secundum hoc non deberet etiam posse donare ob
causam nisi dicas qd illa magis assimilat̃ donationi inter viuos
quam donationi causa mortis cum in illa non requirant̃ quinq;
testes sicut in donatione causa mortis.l.fi.C.de dona.cau. mortis
participat tamen cum illa:q2 reuocari potest ex penitentia ⁊ cau-
sa non sequuta.¶Extra glo.tetigit hic Bar.an quando requiri
tur speciale mandatum requiratur etiam expressio indiuidui. et
notabiliter loquitur melius quam in aliqua parte iuris.⁊ dic vt
hic per eum.¶Item adde ei inquantum tangit qd quando pote
stati datur liberum arbitrium an possit contra iustitiam ledere
partem.de quo est glo.in cle.sepe.§.non sic tamen.in versiculo de-
fensiones legitime.de verbo.signi. Et aduerte q2 si ponderentur
bene verba illius glos.videtur velle qd idem sit cõcedere arbitriũ
qd liberum arbitrium.vt patet ex eo quod ibi dicit glo.iuncto eo
quod hic dicit Bar.Sed in contrariũ facit:q2 verbum arbitriuz
videtur importare arbitrium boni viri ratione regulatum.l.hec
venditio.s.de contrahenda emptio.secus quando datur liberuz
arbitrium.per nota.in.l.fideicommissaria libertas.j.de fideicõ-
missa.liber.⁊ que no.Bar.in.l.si sicut.s.de lega.j.⁊ in extrauagã-
ti ad reprimendam.in ver.videbitur.vbi tangit tria membra.sc3
quando datur facultas contrahendi. et quando datur facultas
aliquid largiendi.⁊ quando datur facultas aliquid iudicandi.⁊
in omnibus sentit differentiam esse an detur per verba importã-
tia arbitrium boni viri in liberam voluntatem vel liberum arbi
trium.⁊ que verba importent liberam voluntatem vel arbitriuz
boni viri.⁊ ibi tangit.⁊ in.l.si sic.⁊ quando non conceditur facul
tas iudicandi.concludit quod si conceditur arbitrium iudican-
di dicta verba important arbitrium boni viri per.l.j.de arbitris
secus quando conceditur liberum arbitrium.Sed contra hoc fa-
cit glo.preallega.in.d.cle.sepe.Potes dicere qd interdum datur
arbitrium ei qui alias habebat potestatem procedendi regulatã
a ratione.puta potestati vel alteri officiali. ⁊ tunc vt dicta verba
aliquid operentur importabunt liberum arbitrium.arg.l.si quã
do.s.de legatis primo.⁊ de priuilegiis capi.si papa.libro sexto.et
sic intelligatur illa glo.Sed vbi conceditur ei qui alias nõ habe-
bat facultatem procedendi. puta quando conceditur priuato in
quẽ compromittitur tanq; in arbitrium.⁊ tunc procedat dictum
Bar.quia si compromittitur simpliciter in arbitriũ talis teneat̃
in procedendo seruare ordinem iuris.l.prima cum ibi not. supra
de arbitris.secus si compromittatur in liberum arbitrium. ⁊ ex
hoc habes limitationem ad dictam.l.j. Sed aduerte quia si hoc
verum est qd vbi conceditur priuato arbitrium intelligat̃ de arbi
trio boni viri.ergo sententie arbitri nõ deberet stari quãdo esset
iniqua:quia non deberet posse ledere partem contra iustitiaz qd
est contra.l.diem proferre.§. stari. supra de arbitris. Sed potes
dicere quod illud contingit quia partes videntur promittere sta
re sententie illius.⁊ sic renunciare iuri reclamandi. facit.l.nõ di-
stinguemus.§. cum quidam. supra de arbi. vnde sicut staremus
sententie iudicis etiam inique si partes renunciarent appellatio-
ni.l.finali.in fine.C.de appellatio.⁊.l.prima.§. penul. infra qbus
appellare non licet.ita ⁊ in casu predicto statur sententie arbitri.
qd intellige dummodo non sit expressum contra ius constitutio-
nis quia tunc esset ipso iure nulla.vt est casus notabilis in.l.apud
celsum.§.item queritur.infra de doli excep.⁊ facit.l.ij.C.quã. pro-
7 uo.non est necesse.¶Item adde inquantum dicit † quod quãdo
statutum inspicit qd potestas in maleficiis nullam solennitatem
iuris teneatur seruare qd poterit recipere testes sine iuramento ⁊
etiam procedere die feriata in honorem dei.nam hoc videtur ve-
rum per nota.in cle.sepe.de verbo.signi.Et quia de iure naturali
seu diuino videtur q debeat prestari iuramentum propter incre-
dulitatẽ tollendam.extra de iureiurã.c.⁊ si christus.⁊ notat Bar.
in extrauaganti ad reprimendam.in ver.sine figura iudicij. ergo
cum secundum eum equitas iuris naturalis non intelligat̃ subla
ta non intelligetur hec sublata.nec obstat qd iuramentum testis
non potest remitti per partem.vt no.in.l.j.s.de feriis.⁊ in.c.tuis.
extra de testi.quia licet pars possit sibi in hoc preiudicare:non ta-
men sequitur q tertius debeat sibi posse in hoc preiudicare absq;
eius voluntate.⁊ pro hoc facit quia illa verba sine figura iudicij
videntur tantũdem importare quãtum ista qd nullam solennita-
tem teneant̃ seruare.qd videtur verum in dicta extrauaganti.in
ver.sine figura.⁊ in ver.videbit̃.licet hic aliter sentiat.Sed quan-
do dicit sine figura iudicij non intelligitur tunc remota prestatio
iuramenti:vt in dicta clemen.sepe.ergo nec nunc. Item nõ placet
quod dictum est posse procedi die feriata in honorem dei per di-
ctam cle.sepe.vbi per illa verba sine figura iudicij non videtur da
ta potestas procedendi tali die. Et est ratio s̃m Bartol. in dicta
extrauaganti.in ver.sine figura iudicij:quia secũdum rationem
naturalem seu diuinam que appellatur etiam naturalis:vt in pri
ma dist.c.humanum genus.custodiri debẽt festiuitates in hono-
rem dei.vnde ⁊ in veteri testamento precepit deus sabbatum cu-
8 stodiri.†Et ideo ex quo per illa verba nulla iuris solennitate ser-
uata non tollitur solennitas iuris naturalis.vt hic dicit. non vi-
detur qd per hoc sit sublata solennitas volens solennitates in ho
norem dei custodiri.Et pro hoc facit quia ipse equiparare videt̃
illa verba sine figura iudicij illis verbis nulla iuris solẽnitate ser-
uata in dicta extrauaganti ad reprimendã. in ver. sine figura iu-
dicij.⁊ in ver.videbitur licet aliter hic dicat.Nec obstat si dicas si
hec est solennitas iuris diuini.ergo ius ciuile non potuit dispone
re contra illam solennitatem.arg.c.cuz inferior.de maiori. ⁊ obe.
quod tamen videtur contra.l. prouinciarum.C.de fer. Sed solue
quod licet ius ciuile non possit ex toto tollere ius diuinum.tamẽ
potest illud distinguere ⁊ limitare.l.fi.C.si contra ius vel vtili.pu
bli.⁊.c.que in ecclesiarum.extra de consti.Et ideo nimirum si ius
ciuile potuit inducere quod in casu illius.l.contra illos perfidos
latrones posset procedi etiam die feriata in honorem dei.⁊ forte
etiam posset statuere qd in omnibus maleficiis possit tali die pro
cedi saltem quando multis crassantibus locus esset exemplo iu-
ris.l.aut facta.§.finali.infra de penis. Sed quod generaliter in
omni causa etiam ciuili ⁊ quacunq; posset procedi die feriata in
honorem dei forte non posset inducere statutum.⁊ in dubio non
videtur qd etiam per verba generalia videatur velle disponens
tollere talem solennitatem.cui nec partes possunt etiam renũcia-
re per nota.in dicta cle.sepe.in tex.coniuncta glo.imo plus etiaz
videtur per ibi no.per glo.quod in dubio per verba generalia nõ
videatur sublata solennitas feriarum repentinarum que inducũ
tur in honorez principis.vel ob rem prospere gestam.vel ob simi-
lem casum.nec tali solennitati etiam partes possunt renunciare
9 vt ibi dicit glo.nota.¶†Item adde inquantum dicit quod in di
cto casu quãdo datur potestas procedendi nulla iuris solẽnitate
seruata qd poterit recipere testes infames vel alias inhabiles dũ
modo status eorum non sit annihilatus ex iure gentium vel nisi
naturalis ratio suaderet res repelli.⁊ sic poterit recipere infamẽ
vel deportatum.per.l.prima iuncta.l. neq; enim.§. primo. supra
de testamen.mili.Nam forte hoc non est verum ex eo quia reo vi-
dentur reseruari omnes defensiones legitime. vt patet in dicta
cle.sepe.in ver.nec tamen.quod videtur procedere etiam si defen-
sio habeat originem a iure ciuili. vnde non poterit etiam obijci
exceptio prescriptionis vel similis.vt no.ipse Barto.super dicto
ver.sine figura iudicij.⁊ ver.videbitur.ad fi.⁊ ideo videtur quod
nõ poterit reo inuito tales testes recipere ex quo alias sunt inha-
biles ⁊ quesita est defensio seu exceptio ipsi reo contra tales testes
⁊ pro hoc etiam facit q2 cum in criminibus requirantur proba-
10 tiones luce clariores.l.fi.C.de proba.† Absonum videtur qd per
duos testes infames hoc casu dicatur constare de maleficio.facit
quod habetur in auten.de testi.§.si vero ignoti.col.vij.vnde vide
tur mens statuentis tunc fuisse rejicere solennitatem iuris in pro
cedendo et non circa ea que concernunt merita cause.vt videtur
voluisse gloss.in simili in dicta cle.sepe.in versicu. defensiones le-
gitime.nec obstat.d.l.neq; enim.§.j. cum.d.l.j. q2 ibi loquitur in
concessione facta militi per quã non fiebat alteri preiudicium: s3
solum habebat dispositionem de bonis suis.vnde non est incõue-
niens qd tunc late intelligatur vt possit tunc instituere etiam de-
portatum.Sed in casu nostro si ista dispositio sic late intelligere-
tur tenderet ad graue preiudicium ipsius rei contra quem proce
deretur de maleficio:ideo non sic late debet interpretari.argu.l.
nec auus.C.de emancip.libe.⁊.c.super eo.extra de offi.delega.
¶Item adde inquantum vult qd in.l.si ita.§.j.j. ad treb. requi-
ratur speciale mandatum.nam ille tex.nõ videtur probare: quia
licet dicat qd si sit dubium de mandato non debeat admitti cum
cautione de rato.non tamen dicit requiri speciale mandatũ.Sed
potes defensare Bart. quod hoc satis videtur probari ex mente
l.si quis mihi bona.§.iussum.j.de acqui.heredi.vbi si pater iubet
filio adire hereditatem expedit qd sit iussus specialis cum expres
sione indiuidui quod solum contingit illa ratione:q2 magnũ pe-
riculum versatur propter onera hereditaria.que ratio etiã ven-
dicat sibi locum quando petitur restitutio hereditatis cũ fideicõ
missarius sit heres effectus.l.si filius.s.qd cũ eo. ¶Ultimo alle-
gat̃ hec.l.qd ex qualitate persone intelligit̃ alicui cõcessum quod
aliter nõ cõcederet̃.facit qd habetur in lege plenũ.§.equitij.s. de
11 vsu ⁊ habi.⁊ in.c.solite.extra de maio.⁊ obe.¶†Item qd homi-
nibus in dignitate positis conuenit esse magis liberales q aliis.
facit qd habetur in aut.de consulibus. colla.iiij.

Que statu.

Que statu. Id qd prestatur cã libertatis con
sequende nõ dicitur donatio.h.d.
¶No.q datio ob causam non est proprie donatio.de
quo in.l.j.§.eo.

Summarium.

1 Donatio fieri potest citra donationem alicuius corporis.
2 Donare fundum aliud est ⁊ aliud fructuum perceptionem.
3 Lex ipsa corrigitur ipsius ratione correcta.
4 Donatio stricte quid ⁊ quid late.
5 Actio an oriatur ex pacto de donando.
6 Contractus nominatus quis dicatur.
7 Filiumfamilias aduentitia patre consentiente non posse donare
qualiter intelligatur.

In edibus. Qui donat habitationem vr̃ do
nare mercedẽ.⁊ donare vr̃ ẽt is
qui facit pactum de non petendo debitori ad tempus
h.d.¶No.qd in pacto de non petendo tpali vr̃ versa
1 ri quedam donatio ꝑpter interusuriũ mediĳ tẽporis.¶†Itẽ no.
qd citra donationẽ alicuius corporis potest interdũ fieri donatio
¶In glo.j.ibi:vel precario cõcedi.que aũt sit differẽtia inter pre
cariũ ⁊ commodatũ tangitur in.l.commodato.§.sicut.§.cõmoda
ti.⁊ in.l.lucius.j.eo.

Ex rebus. Due sunt partes principales que patẽt ex li
tera.Scda ibi:si vero.Prima pars hz duas
lec.ꝺm primam hoc intendit.Fructus percepti p donatariũ ex re
donata nõ augent donationẽ si tractamus de ea insinuanda.h.
d.sed ꝺm aliam lec.hoc intendit.donator non tenetur de fructib⁹
rei donate nisi a tpe litis cõte.⁊ sic nõ augent donationẽ.h.d.Se
cũda pars etiã dupliciter intelligitur vt pz ex gl.super verbo per
2 ceptionẽ.¶†No.qd aliud est donare fundũ:aliud fructuũ perce
ptionem.⁊ facit ad no.in.l.cotem.§.fi.§.ti.j.¶In glo.super ver
bo ex rebus.ibi:qd non placet ⁊ bene.qr nõ sequitur cõtractus est
innominatus.ergo actio ex eo est bone fidei.patet instantia in sti
pulationis cõtractu:⁊ contractu emphyteotico qui sunt noĩati ⁊
actiones ex eo non sunt bone fidei:qr nõ numerant̃ in.§.actionũ.
insti.de act.nec in.c.cũ venerabilis.extra de excep.vbi per glo.suf
ficit aũt dare instantiam ad tollendũ argumentũ:vt est tex.no.cũ
glo.j.q.j.c.sicut vrgeri.In eo aũt qd supra dicit glos.qd cõtractus
donationis olim erat innominatus hodie nominatus.per ratio
3 nem.l.j.§.de re.permu.¶†No.bene ex gl.qd correcta ratione le
gis corrigitur ⁊ lex.de quo dixi in.l.ĳ.§.fi.§.eo.Sed alia fuit opi
nio Ja.bu.qd olim ⁊ hodie esset innominatus ex quo aliud non
reperit̃ expressum.vt ipse no.in.l.ĳ.C.de cõdi.ob cau.⁊ in.l.fi.§.de
condi.ob cau.Nec ob.d.l.j.de rerũ permuta.qr dicit qd procede
bat ꝺm sua tempora:⁊ qd non sequitur ad correctionem ratiõis
correctio legis.patet per glo.in.l.tam is.j.ti.j.⁊ per alia que dixi
in.d.l.ĳ.§.fi.Et de isto an correcta ratione legis corrigatur lex dic
vt ibi dixi.Tamen potuisset aliter responderi.videlicet qd.d.l.j.
loquitur quando ex ipso ꝯtractu immediate oritur actio.Sed ex
contractu donationis etiam hodie ex eo immediate non oritur
actio.sed oritur immediate ex ipsa lege introducente cõditionez
ex legis cõtemplatione ipsius cõtractus.vt patet in.l.si quis argẽ
tum.§.pe.⁊ fi.C.de dona.⁊ plene per Bu.⁊ Bar.in.l.legitima.§.
de pac.Tertia fuit opi.vltramõ.quam sequitur hic Bar.⁊ in.l.
iuris gentiũ.in prin.⁊.§.quinimo.§.de pac.⁊ in.l.fina.§.de cõdi.
ob cau.videlicet qd olim ⁊ hodie esset nominatus:qr videtur ha
bere elegans nomen:⁊ qr non videtur habere locum penitẽtia.l.
aristo.j.eo.que habet locũ in nominatis.l.si pecuniam.de condi.
ob cau.Nec ob.qd nõ pariebat actionem:qr hoc erat ex eo qr non
erat de numero cõtractuum nominatorum qui sumit nomen ex
nomine cõuentionis.vt emptio ⁊ similes.sed ab actu exequendi
cũ dicat̃ donatio datio doni.l.senatus.§.j.j.ti.j.⁊ ideo ante tradi
tionem ⁊ executionem nõ poterat parere actionem:sicut nec aliĳ
qui denominantur ab actu exequendi.vt commodatum ⁊ deposi
tum post executionem non pariebat:quia erat perfectus:licet ori
retur deinceps rei vendicatio tanq̃ domino:vel publiciana.Nec
obstat quod datur condictio ob causam que non habet locum in
contractibus innominatis:quia respondebat tripliciter.vt ipse
no.in.l.prima.§.j.§.eodem.Sed aduerte quia recolende memo
rie dominus ⁊ preceptor meus dominus Franciscus de ramp.in
repetitione.l.ĳ.C.de condi.ob causam.tenet qd etiam olim ⁊ ho
die est innominatus.⁊ in hoc sit vera opi.Jac.but.Sed olim ha
bebat effectum innominati:quia nullo modo oriebatur actio.ho
die vero habet effectum nominati:quia oritur actio.⁊ si non im
mediate ex ipsa donatione saltem oritur ex lege propter ipsam.
⁊ sic saluetur opi.gloss.Mouetur quia donatio non videtur ele
gans nomen ex eo quod stat in nomine generis:sicut ⁊ permuta
tio.Nam licet stricte ⁊ proprie permutatio dicatur quando da
tur species pro specie.iuxta nota.in.l.prima.C.de rerum permu
tatione.tamen late conuenit etiam emptioni ⁊ locationi:qr per
mutatur precium pro re:⁊ merces pro opera.Unde cum permu
tatio dicatur contractus innominatus ex eo quia assumpsit no
men generis.iuxta nota.per gloss.in rubrica.C.de rerum permu
tatione.⁊ per Barto.in dicta lege iuris gentium.ergo eodẽ mo
4 do debet dici de donatiõe.†Nam licet donatio stricte fit quando
fit ex mera liberalitate:tamen late dicitur quando fit ob causam.
lege prima.§.eodem.⁊ ideo cum assumpserit nomen generis nõ
debet dici contractus nominatus.Non obstat quod non habet
locum penitentia:quia illud contingit ex eo quia res desĳt esse
omnino integra.Et idem contingit in contractibus innomina
tis:quia si ex toto esset facta executio hinc ⁊ inde non haberet lo
cum penitentia.per notata in dicta.l.si pecuniam.Item non ob
stat quod dicitur de dote:quia datio ob causam dotis non potest
dici magis contractus nominatus quam donatio ob causam
aliam specificam puta gratia scribendi librum.Et hec opinio vi
detur verior de iure.Aduerte tamen quia dixit hic Bartolus ⁊
in dicta lege iuris gentium.quod pactum nudum de donando
hodie pariat actionem sed datur cõdictio ex lege propter ipsum
pactum.nam hoc reprobat idem preceptor:quia nullo iure cau
tum.Nam si ponderetur tota illa.l.si quis argentum.non loqui
tur de pacto de donando:sed quando fit donatio ⁊ res non tra
ditur.ergo non est nostrum in materia correctoria extensionem
facere.l.precipimus.cum similibus.C.de appellationibus.Et
quia aliud est donare ⁊ aliud facere pactum de donando sicut
aliud est vendere:aliud facere pactum de vendendo.iuxta notata
in textu et glossa in.l.in bone fidei.de eo quod certo loco.⁊ in capi
tu.penulti.⁊ ibi bona glossa de elect.in sexto.⁊ licet emptio per
ficiatur consensu:non tamen perficitur pactum de vendendo.
Item aduerte quia Bartolus in dicta lege iuris gentium.§.pri
mo.post Guliel.de cug.limitat dictam legẽ si quis argentum.du
pliciter.primo quod non habet locum quando promittitur fa
ctum ex causa donationis.Et ex hoc nota diligenter quod cum
ratio sit expressa in dicta lege si quis argentum.⁊ habeat locum
etiam in facto quod in materia correctoria non est fienda exten
sio ex identitate rationis etiam si ratio sit expressa in lege.⁊ idem
voluit Bartolus in extrauaganti ad reprimendam.in verbo nec
ex eorum.⁊ dixi in lege secunda.§.finali.supra eodem.Sed aduer
te quia contra istud dictum inquantum vult quod non habeat
locum in facto videtur esse textus cum glossa in lege promisisti.
supra de prescriptis verbis.Et hoc idem videtur velle in lege qui
saxum.supra eodem.Sed potes concordare:quia si interuenit me
rum factum:puta quia promitto ire pro te romam habeat locũ
opin.Bartoli ⁊ Guliel.Sed vbi est factum habens secum anne
xam traditionem:tunc possit habere locum dicta.l.vt est videre
in dicta lege qui saxum.⁊ dicta lege promisisti.nam si permitto
tibi eximere lapidem ex causa donationis videor in effectu do
nare tibi lapidem per te eximendum ⁊ promittere patientiam
exhibendi.ideo videtur habere locum dicta.l.si quis argentum
quo casu tenetur ad tradendum ⁊ patiendum.l.quarta.§.dare.
supra de vsufructu.Secundo limitat dictã legem si qua argentũ
non habere locum quando fit donatio causa remunerationis.vt
si dono decem quia seruiuisti mihi:sed solum in mera ⁊ absolu
ta donatione.facit quod notatur in simili in lege aquilius.infra
eodem.Sed forte hoc non est verum:quia illa lex simpliciter lo
quitur in qualibet donatione quando donatur res vel quanti
tas.Et ratio illius legis est vniformis in casu isto.imo multo for
tius vrget ergo ex quo simpliciter ⁊ indistincte loquitur de do
natione.⁊ eadem vel maior est ratio in casu nostro debet simplici
ter ⁊ indistincte dicta.l.intelligi cum simus in materia correcto
ria.per nota.in simili.in aut.ex testamento.C.de collationibus.
Nec obstat quod habetur in lege aquilius.quia hic est fauorabile
late sumi donationem:sed ibi fauor suadet ipsam stricte debere
intelligi ne vitietur propter omissam insinuationem:ideo ibi se
cus.Et pro ista parte bene facit quod not.glo.singularis in.l.cũ
pater.§.nemo.supra de legatis secundo.cui concordat gloss.in.l.
secunda.C.de iure dotiũ.Nam dicte glo.volunt qd licet dicta lex
si quis argentum.loquatur in simplici donatione non solum ha
beat locum in donatione inter viuos:sed etiam in donatione cã
mortis.tamen donatio causa mortis proprie ⁊ stricto sumpto vo
cabulo non dicitur donatio.l.prima.supra eodem.Et hoc vide
tur procedere quando apparet mentio donationis vt quia dictũ
est dono quia seruiuisti mihi:vel promitto ex causa donationis
quia seruiuisti mihi.Sed si nulla precedente interrogatione sim
pliciter quis diceret promitto tibi decem quia seruiuisti mihi.for
te posset procedere dictum Bartoli ex quo nulla fit mentio de
donatione per ea que infra dicam.Tertio limitat dictam legem
l.si quis argentum.quia dicit quod non procedit quando simpli
citer nulla precedente interrogatione.⁊ sic per pactum nudum
promitto tibi decem nulla causa expressata quia tunc secũdũ eũ in
dicto.§.quinimo.iuxta finem non orietur actio:ne duo specialia
concurrant circa idem contra.l.primã cum ibi notatis.C.de dot.

promissione. essent enim duo specialia in dicto casu si orire actio
primo quia valeret obligatio sine causa: seu nulla causa expressata
contra no. in. l. cum de indebito. §. fina. supra de probatio. et quia
pactum nudum produceret actionem cōtra nota. in dicta. l. iuris
gentium. in principio. ⁊. §. primo. an autem si precedente interro-
gatione: ⁊ sic per stipulationem fiat promissio nulla causa expres-
sa. an autem teneat. tetigit Barto. in. l. secunda. §. circa. infra de
doli exceptione. ⁊ plene dixi in. l. a titio. infra de verborum oblig.
5 †Item ei quod supra dixi qd ex pacto de donando non orit etiaȝ
hodie actio videtur obstare quod no. glo. in. §. perficiuntur. insti
tu. de dona. vbi glo. videtur dicere qd si dicam donabo tibi deceȝ
quod hoc casu oriatur actio. ⁊ tamen in effectu videtur pactū de
donando etiam non attento tenore verborum. Sed potest respō-
deri quod verba illa debent exponi. donabo id est presentis dona
tionis causa dabo. ⁊ sic respondebat dominus Franciscus de rā-
po. Hec tamen expositio non videtur de mente illius gloss. quia
scilicet dixerat dabo ex causa donationis: ⁊ postea subdiderat do
nabo. vnde posset dicere quod illa glo. in illo exemplo non vide-
tur bene dicere: nec videtur iure probari per ea que supra dixi et
per not. in simili in dicta. l. in bone fidei. Item ei quod dixi de do
natione etiam hodie dici contractum innominatum ex eo quia
non habet nomen specificum sicut nec permutatio videretur ob-
stare quod habetur in. l. statu liberi a ceteris. §. quintus. infra de
statu libe. vbi videtur probari qd nomen emptio large sumptum
comprehendat etiam alios contractus. ⁊ tamen emptio dicitur
6 cōtractus nominatus. †Sed potest responderi multipliciter. pri-
mo quia contractus dicitur nominatus: vel ex eo quia habet no-
men specificum: vel quia statim parit actionem ex ipso contractu
et hoc secundum probatur in. l. prima. supra de rerum permuta-
tione. ⁊ ideo cum contractus nominatus statim pariat actionem
ex eo contractus dicitur nominatus. secus in donatione que non
producit immediate actionem: sed ex lege immediate oritur pro-
pter ipsam donationem. Vel secundo potest dici quod ibi non di
cit nomine emptionis alios contractus comprehendi sed omneȝ
alienationem inter que videtur differentia per notata per Bar-
to. in. l. cum lex. infra de fideiussoribus. Hec tamen solutio non vi
detur multum tuta: quia si comprehendit omnem alienationem
in consequentiam comprehendit omnem causam alienationis.
Tertio potest dici quod mens illius. l. nō fuit dicere quod de mē-
te legis duodecim tabularum que voluit statuliberum si vendi-
tus esset posse dare emptori pro libertate consequenda illud qd
dare erat iussus. potest etiam comprehendere omnem contractū
per quem transfertur dominium: quia erat eadem ratio. et sic ex
mente legis fienda erat extensio etiam ad alios casus argumen. l.
non possunt. supra de legi. ⁊ sic dum ibi dicitur cōplectitur intelli
ge ex mente propter identitatem rationis. Nec obstat. l. prima. C.
de rerum permutatione. vbi dicitur similiter probari quod ver-
bum emat conueniat etiam aliis contractibus: quia potes dicere
quod ibi non loquitur de verbo emere: sed de verbo comparara
quod videtur magis latuȝ: vt est tex. cum glo. in. l. prima. §. penul
timo. supra de contrahenda emptione. Nam satis dicitur cōpare
re qui acquirit. ¶ In glo. super verbo perceptionem. in fine. pri-
ma magis notabilis: sed tunc obstat: quia et si perceptio ⁊ sic po-
testas percipiēdi fructus fuit donata videtur quod debeat inspi-
ci tempus donationis. ⁊ sic quantum verisimiliter poterat perci-
pi. argu. nota. in simili in. l. si oleo. ⁊. l. si ea lege. C. de vsuris. ⁊ fa-
cit quod nota. per glo. in. l. lucius. §. finali. ff. ad trebel. ⁊. l. per di-
uersas. C. de man. ⁊ sic non simpliciter debent attēdi fructus per-
cepti: sed responderi potest qd dum litera dicit qd fructus pcepti
veniunt in computationem debet exponi id est qui percipi verisi
militer potuerunt ⁊ sic exponit Bar. in. l. cotem. §. qui maximos.
supra titulo primo.

a ¶ Absenti. adde ad istū text. an insinuatio possit fieri alio absente. bal. in l. j. C. eo. vbi dicit q non tū sibi contradicit in. l. nec ambitio. C. e. Bal. in. d. l. illud. et qd indulgentia acquirat absenti. vide bar. in. l. fi. C. de sent. pas. bal. in rub. de do. promis.

Quod filius. Iste. §. pōt legi dupliciter. vno modo
vt dum litera dicit perinde est exponā-
tur perinde valet: vel perinde est: scilicet quo ad valoreȝ donatio-
nis. ⁊ secundum hoc litera est plana quia in effectu dicitur quod
illud qd donat filiusfa. iussu patris vel eius voluntate valet talis
donatio ac si valeret si pater donasset: vel sicut valeret si rem meā
ex mea voluntate Titio donares tuo nomine. Secundo modo
potest intelligi qd dictio perinde notat omnimodam similitudi-
nem. ⁊ tunc oportet intelligi sensum litere esse talem qd si filiusfa.
donat aliquid patris iussu vel volūtate perinde est ac si pater do-
nasset: scilicet quando donauit volens pro patre donare: non pro
se. vel est perinde ac si mea voluntate rem meam dones titio tuo
nomine: scilicet quādo filius volebat pro se donare ⁊ donauit pa-
tre consentiente. Et secundum istum secundum intellectum vide
tur qd filiusfa. donat rem patris de voluntate patris volēs pro se
donare qd tunc videntur esse due donationes. Nam pater videt
donare filio ⁊ filius extraneo: sicut in simili contingit in versicu.
aut. vt patet ex glo. ibi posita. ⁊ sic facere videtur qd teneat dona-
tio inter patrem ⁊ filiū quādo pater donat filio vt non remaneat
penes eū sed det tertio. Et pro hoc facit quod dixi in simili de do-
natione que fit per virum vxori vt detur extraneo in. l. secunda. in
principio. supra eodem. licet Barto. ibi teneat oppositum in do-
natione facta vxori: sed dato qd illa teneret non tamen sequit qd
ista teneat quia plus capacitatis habebat vxor quā haberet filius-
fa. quia illa poterat sibi ex multis causis acquirere. ⁊ salteȝ ab ex-
traneo: sed secus in filiofa. l. placet. ff. de acquiren. heredita. ⁊ ideo
de iure forte verius est qd ista que fiebat per patreȝ filio etiam vt
daret alteri nō tenebat respectu filii lȝ respectu tertii sic ex quo de
voluntate patris dabatur. Nec obstat iste tex. secundum hunc in-
tellectum: quia licet pater videretur donare filio: non tamē sequi
tur per hoc qd debebat tenere respectu filii. ⁊ sic respectu validita
tis donationis quo ad tertium cui fit donatio erit similitudo: et
etiam respectu donationis ipsarum partium: sed nō respectu va-
liditatis donationis que videatur facta filio: quia hoc necessario
nō sequitur ⁊ videtur contra mentem dicte. l. placet. vt dixi in di-
cta. l. secunda. in principio. vel potes tenere primuȝ intellectum ⁊
litera erit plana ⁊ non faciet ad propositū. ¶ Ultimo adde dictis
Barto. in dicta. l. secunda in quantum vult qd si filius donat rem
peculii aduenticii Titio consentiente patre volēs pro ipso patre
donare quod tunc tenet donatio. nam hoc posset procedere in ad
uentitio cuius pater habet vsumfructum. Si autem pater nō ha-
beret vsumfructum tunc nō potest tenere donatio: quia pater nō
potest consentire filio sibi donari cum consentiat ad sui vtilitatē:
vt est glo. que reputatur singularis in. l. prima. ad finem. supra de
autorita. tuto. ⁊ facit etiam quod ibi not. Bart. Nec videtur etiā
filium posse donare patre consentiente: vel patrem consentiente
filio alteri: quia patri est concessa administratio aduentitiorum
l. prima. C. de bonis maternis. non autem perditio. ⁊ sic nō intelli
gitur permissa donatio. l. filiusfa. supra eodem. ⁊ optime. facit. l.
finalis. supra de cura. furio. ⁊ bene facit quod no. in. l. frater a fra
7 tre. in vltima charta. supra de condictione indebiti. ¶ †Et quod
dixi filiumfa. non posse donare aduentitia patre consentiente: nec
patrem consentiente filio potest procedere si filiusfa. et minor vi-
gintiquinq; annis. per no. in. l. fina. supra de cura. fur. Sed si esset
maior. xxv. annis forte tunc poterit patre consentiente. ⁊ similiter
pater eo volēte per. l. fi. §. filiis autem. C. de bo. que lib. licet vt dixi
non possit donare patri per not. in. d. l. j. de autoritate tutorum.

Donari autem. Non summatur propter breuita-
tem. ⁊ iste text. legitur tripliciter
in glossa.

Summarium.

1 Donatio qualiter absenti possit fieri.
2 Electus ad officium qd assumere necessitatur an penitere possit
ante acceptationem.

a **Absenti.** [a] Res donata non queritur absenti
per seipsum: sed per seruum suum si
1 tradens hoc agat. hoc dicit. ¶ †Nota qualiter posset
fieri donatio absenti quia si res est penes eum cui agi-
tur donari potest fieri donatio mediante nuncio vel epistola. fa-
cit quod habetur in. §. vendite. insti. de rerū diui. ⁊ adde glossam
nota. circa hoc in. l. prima. ad fi. supra de contrahē. emptio. ⁊. l. cō-
sensu. ff. de actio. ⁊ obliga. Si autem non est penes eum cui agitur
donari tunc oportet qd transmittatur vel detur persone que pos-
sit acqrere absenti ea intentione vt statim fiat absentis. Et ex hoc
nota diligenter qd vbi volens donare absenti traditur seruo ab-
sentis ex causa donationis in dubio non videtur velle dominium
transire nisi demum cum portata fuerit absenti. ¶ Ultimo nota
ar. qd si facta sit electio de aliquo ad aliquod officium dicatur res
integra anteq̄ sit presentata quando electio fit. ⁊ sic facit qd eligē-
tes possint ante presentationem ⁊ acceptationem de quo hic per
Bar. ⁊ per Io. an. extra de ele. c. publicato. in. xj. q. ⁊ per Iac. bel.
in aut. de colla. col. ix. ¶ Adde dictis Barto. hic in quantum vlti
2 mo tangit † an eligentes ex voluntate ad officium quod quis nō
necessitatur assumere possit penitere ante acceptationem. ⁊ tenet
qd sic. nam istud videtur esse verum quando habebat eligere ex
suo iure. ⁊ sic quodammodo ex iure ordinario. secus si ex iure alie
no. ⁊ sic vt delegatus. arg. l. iudex. ff. de re iudi. ⁊ de offi. dele. c. in li-
teris. ⁊ de rescrip. c. gratia cum ibi no. lib. vj. ⁊ eorum que not. per
Bar. in. l. ii. ff. de optione leg. ⁊ ibi etiā tangit qualiter poterit per
pendi an eligentes habeant eligere iure suo: an alieno. ⁊ lȝ Bart.
hic videatur velle qd priores vel antiani de necessitate habeāt eli-
gere: tū in hoc viderentur ponderanda verba statuti: quia aliud
est si dicāt teneantur eligere: aliud si dicant habeat facultatem eli
gendi. arg. l. sepe. ff. de offi. presi. An autem per presentationem di
catur res desinere esse integra etiam ante acceptilationem videre
tur qd sic per no. in. c. bone. el. ii. extra de postu. prela. Sed in con-
trarium videtur hic casus ⁊ in. c. j. de concessio. preben. in. vj. et. ff.
de acqui. pos. l. qui absenti. nec obstat. d. c. bone. quia ibi loquitur
quando presentatio facta erat superiori cui nō debebat illudi. vt
ibi dicit. hic autem eligens nō erat superior eligētium tēpore quo
fit electio. ⁊ ad materiam facit qd no. glo. in. l. illud. C. de sac. san.
eccles.

eccle. Quomodo autem necessitetur episcopus ad concedendum vel canonice eligendum. habetur in. c. j. extra ut ecc. benefi. ⁊ in. c. ne pro defectu. de elec.

Cum ex donatione. In estimatione donationis non veniunt fructus. h. d.

Qui ex donatio. Donator cõuenitur inquantum facere potest ere alieno deducto nisi ex causa simili debeatur: quia tunc illud non deducitur. hoc dicit. ¶ Nota quod donator tenetur solum deducto ne egeat. Et ratio quia in subsidium deberet alimentari ab ipso donatore iuxta vires donationis. facit quod habetur in. l. fina. C. de reuo. dona. Et ideo nimirum si datur sibi exceptio ut relinquatur sibi tantum qđ sufficiat ad alimenta.

Summarium.

1 Mens tradentis potius quam recipientis est attendenda.
2 Dominium ⁊ possessio quare per procuratorem queri possit ⁊ nõ obligatio.

Qui mihi. Rei donate nobis dominium queritur: ⁊ per seruum ⁊ procuratorem nostrum si tradens hoc egerit licet recipiens alterius
1 fuerit animi. hoc dicit. ¶ † Nota quod in translatione dominij potius attenditur mens tradentis quam mens recipiẽtis cui pro alio tradebatur. si autem pro ipso recipiente traderetur ⁊ diuersificetur animus dantis a recipiente tunc recurrendũ est ad. l. si ego. ff. si certum petatur. ¶ In glossa finali ibi. l. si duo. hec ratio non est multum equa: quia non semper tantum tũc operatur generale mandatum quantum speciale. ut patet ex. l. pompo. ff. de negotijs gestis. ⁊ in capi. si sacerdos. extra de offic. ordi. Sed pro ista parte quod per procuratorem possit queri dominiũ ⁊ possessio est casus not. ⁊ singula. in. l. si rem. coniuncta glossa. j. de vsucapio. licet Innocen. tenuerit contrarium in. c. accedens. extra de prebendis. ⁊ glossa in. c. si tibi absenti. de prebendis. in. vj. ⁊ per Petrũ etiam ut hic refert Barto. Nec est bona ratio Petri quia si illa simpliciter attenderetur non posset queri etiam per procuratorem specialem possessio: quia aliter concipit verba procurator etiã specialis. ⁊ aliter nuncius iuxta notata per glossam in. l. multum. C. si quis alte. vel sibi. Et quia in his que acquiruntur per liberam personam sine aliqua cessione non videtur esse differentia in modo concipiendi verba. vnde siue cõstitutus procurator dicat recipio nomine domini nostri. siue pro domino meo siue recipit dominus pro me non est vis. ut hic tetigit Barto. ⁊ facit quod habetur in. c. finali. de procurato. in. vj. ¶ In eadem glossa ibi primo ⁊ secundo casu. in primo est clarum. ⁊ idem in secundo quando tradens habuit animum ut quereret domino ⁊ non procuratori. Sed ubi tradens volebat queri procuratori et procurator domino suo: tunc est maius dubium. nam tunc videtur quod non queratur procuratori: quia ipse voluit. nec etiam domino procuratoris: quia hoc voluit tradens. arg. l. id quod nostrum. j. de regulis iuris. Et hoc communiter tenetur. Sed pro gloss. facit quia. l. id quod nostrum. posset habere locum quando tradens aliquo modo nollet a se abdicare dominiũ. sed ubi vult a se abdicare licet velit queri procuratori ex quo procurator vult querere domino videtur quod attendi debeat animus volentis domino queri: ⁊ ex quo potissime ad dominum finaliter debet res redire. communiter tamen ut dixi in hoc non tenetur glossa. Quid autem in dubio si non appareat qua mente fiat traditio. dic ut hic per Barto. cui adde inquantum dicit quod si procurator contraxit procuratorio nomine domini ut ex interuallo fit traditio quod tunc videtur agi ut procuratori queratur per. l. finalẽ in fi. C. si quis alte. vel sibi. nam istud non videtur sine scrupulo ex eo quia traditio est accessoria ad contractum preambulum ergo sequitur quod in dubio debeat regulari secundum naturam illius principalis argu. l. accessorium. j. de regulis iuris. Nec obst. dicta l. multum. quia potius facit contra Bartolum inquantum non videtur distinguere an incontinenti vel ex interuallo fiat traditio. Item quia ibi loquitur quando maritus immediate volebat querere vxori obligationem ex empto quia dixerat vẽdas vxori qđ nõ poterat cũ nõ precessisset mandatũ. vel si precesserat receperat officium procuratoris ⁊ non nuncij. Et sic cum contractus esset nullus non potest traditio dici accessoria eius quod est nullum. que ratio cessat in proposito. Sed huic obstat quia videtur posse dici quod sit accessorium contractus putatiui cum etiam ex causa putatiua possit transferri dominium ut ibi nota. ⁊ in. l. eleganter. supra de dolo. propter hoc potest dici quod ibi tradens voluit dominium transferri in virum ⁊ ita videtur ibi innuere litera ideo tunc acquiritur dominium viro. sed si esset dubium quo animo esset facta traditio forte tunc videretur facta ut quereretur vxori ratione contractus preambuli cuius ipsa traditio erat accessoria
2 in hoc tamen cogitandũ relinquo. ¶ † Extra glossam inquantũ vltimo tangit quare per procuratorem queritur dominium ⁊ possessio: ⁊ non obligatio. ⁊ respondet per. l. ea que ciuiliter. de acqr. rerum domi. quia per actum ciuilem non videtur posse queri per liberam personam sine cessione. Et ideo cum obligationes per actum ciuilem querantur non queruntur nisi per cessionem nisi esset persona nostro iuri subiecta: vel nisi esset possessio que queritur per actum naturalem apprehensionis. Et per hoc infert Barto. quod per pactum legis commissorie vel adiectionis in diem appositum per procuratorem non retransferatur dominium in dominum. ⁊ ita intelligit. l. ij. C. per quas perso. Sed ibi gloss. tenet oppositum: pro qua facit quia ibi resoluitur causa finalis ⁊ titulus contractus. facit. l. j. in glossa magna. ff. eodem. ergo debet retransferri dominium. arg. l. nunquam nuda. j. de acquiren. rerum domi. iuncta. l. vranius. §. sed cum domino. j. de fideiussori. Et sic debet redire ad dominum ex quo penes emptorem non potest remanere propter resolutionem contractus: nec potest ad procuratorem redire cum eius nunquam fuerit. Nec obstat. d. l. prima. quia ibi non dicitur de dominio: sed de obligatione. Item non obstat d. l. ea que ciuiliter. quia dum dicit ea que ciuiliter acquiruntur. exponi debet. id est acquiri consueuerunt. alias sequeretur quod si procurator emit nomine domini ⁊ in instrumento constituit se venditor nomine domini possidere ⁊ nomine ipsius procuratoris procuratorio nomine domini quod per hoc non quereretur dominium: quia hic non interuenit actus naturalis apprehensionis. sed actus ciuilis constituti. facit quod habetur in. l. quedam mulier. ff. de rei vendi. ⁊ l. quod de meo. de acquiren. poss. Cuius contrarium tenuit ipse Barto. in. l. ab emptione. in fi. ff. de pact. licet Guliel. ibi contra. ⁊ in. l. si is qui pro emptore. in vlti. q. j. de vsucap. ¶ Item non obst. l. solutum. §. per liberam. ff. de pig. acti. quia ibi hypothecaria non queritur per procuratorem ex eo quia erat accessoria ad obligationem personalem que per procuratorem non queritur. secus in rei vendicatione que per se subsistit. Et de intellectu. d. l. j. dixi plene in. l. stipulatio ista. §. si stipuler. ⁊ §. si quis insulam. j. de verb. obli. An autem si vendo tibi rem aliquam ⁊ constituo me tuo nomine possidere: ⁊ postea simpliciter conuenimus qđ resoluatur venditio an intelligatur ex toto dissoluta. tetigit glo. subtiliter in. d. l. ab emptione. ⁊ ibi sunt opi. Et si esset actũ vltra conuentionẽ predictã qđ res remaneat penes vendentem: ⁊ tunc esset clarũ qđ resoluta esset emptio. Sed si hoc nõ esset actũ tunc esset maius dubium. ⁊ Bar. vr̃ concludere qđ tunc secus. Sed forte potest dici tunc idem: quia ex quo res est realiter penes vendentem eoipso qđ fit conuentio super resolutione contractus in consequentiam videtur fieri conuentio qđ remaneat penes vendentem ex quo est penes eum: sicut ⁊ quando vendo tibi rem existentem penes te ex causa commodati vel depositi eoipso videor velle quod habeatur pro tradita. ut in. §. vendite. ⁊. §. per traditionem. institutio. de rerum diuisione. ut sic contrariorum eadem sit disciplina. argumentum. l. ⁊ si contra. ff. de vulgari ⁊ pupilla. ⁊ facit quod habetur in. l. illud. ff. de acquirenda heredita. Nec obstat quod non interuenit actus similis priori: quia satis est quod interueniat equipollens. arg. eorum que not. in simili in l. preses. C. de sententijs ⁊ interlo. omni. iudi. per Bart. in dicta. l. ab emptione.

Qui alienum. Expense facte in culturam rei ex causa donationis nõ repetuntur. hoc dicit. ¶ Nota quod ubi impenditur in rem domini ex causa donationis licet dominus sit absens: tamen satis perficitur donatio: quia illud quod impenditur in consequentiam accedit rei in quam fit impẽsa tanquam pars eius. ⁊ ideo nulla potest postea fieri retentio. Et hoc clarum ubi constat de donatione. idem si ex iuris interpretatione presumeretur donatio. ut quia esset male fidei possessor qui excoluit. ut hic tetigit glossa.

Summarium.

1 Reus post crimen commissum donare potest.
2 Delictum non est in dubio presumendum.
3 Alienatio clam facta presumitur fraudulenta.
4 Libertas post commissum crimen est interdicta.

1 **Post contractum.** † Reus potest donare post crimẽ cõmissum ⁊ ante sententiam condemnatoriam. postea non. hoc dicit secundum lecturam glosse. Vel sic. Donatio facta a reo criminis valet nisi sequatur sententia condẽnatoria. hoc dicit secundum alium intellectum. Et differt hec secunda a prima: quia secundum primã valet indistincte donatio facta ante sententiam etiam si sequatur postea condemnatoria. Sed secũdũ secundam stat in suspenso quia si sequatur condemnatoria non valebit. si absolutoria valebit. istas opi. videtur glos. reducere ad concordiam in. l. si quis aliquis. j. titu. j. quia secunda habeat locum quando pene suspicione ⁊ sic in fraudem fit donatio. prima

habeat locũ quando absq; fraude facta fuit donatio. de quo hic per Dy. et Bar. quarta fuit opi. glo. in. l. ex iudiciorum. ff. de accu. qđ si fit ante litem contesta. valeat. sed si facta fuerit post licet ante sententiam non valebit. Sed certe cõtestatio nil debet operari ex quo principaliter non queritur de dominio sed de alio per nota. per glo. in. l. quãq. §. iul. s. ti. ff. Et quatenus dixi supra qđ nõ valeat si fiat ex suspicione pene seu in fraudem intellige quo ad defectum: quia de mero rigore tenet: sed venit reuocãda probata fraude. facit qđ habetur in. §. itẽ si quis in frau. insti. de actio. et de materia per Cy. in. l. si quis pro hac. C. de bo. proscrip. et aliquid per Butri. in. l. res que. C. de do. inter virum et vxo. et in Spec. in titu. de dona. §. j. ver. item pone aliquis. et etiã ibi per Jo. an. in addi. et clare hic per Bar. cuius dictis adde primo inquantũ circa primam presumptionem extendit. l. omnes. §. lucius. ff. de his que in frau. credi. que loquitur in donante etiã ad venditionem. nã hoc etiam aperte voluit glo. no. in. l. qui testium. s. de proba. Jtẽ adde qđ hoc videtur verum quãdo pro valde minori precio facta est vẽditio q valeat res. arg. no. in. l. si debitor. ff. de his que in frau. credi. et. l. j. §. si quis in fraudẽ. s. si qs in frau. pat. et in. c. nostrã. extra de emptio. et vendi. secus forte si pro iusto precio facta esset venditio: vel pro parum minori pecunia omnibus volentibus. sec⁹ forte si pecunia in occulto est tenta et non reperitur: vel nõ potest haberi. Et sic etiam possit procedere dictum Bar. cum tunc videat eadem ratio que in donatione. an autem fiscus teneatur tunc refundere precium emptori. tetigit Cy. in. l. pe. et fi. C. ad. l. iul. maie. et per Bar. in. l. si debitor. ff. de his que in frau. credi. nam videtur Bar. voluisse qđ ex quo facta fuit alienatio ante contractum crimen. et sic anteq perderet administrationem. et idem quãdo post in casibus in quibus non perditur administratio qđ est regulariter vt hic tetigit circa secundum tempus debeat tunc fiscus pecuniam offerre si reperiat eum in bonis delinquẽtis. alias secus cũ oportet emptorem esse participem fraudis vt fiat reuocatio. et sic videtur sibi imputandum. Sed Cy. in. d. l. fi. videtur velle qđ cum fiscus dicatur habere causam lucratiuam. facit qđ no. idẽ Bart. in. l. fi. C. de senten. pas. debeat refundere preciũ indifferenter. ar. l. j. §. si quid in fraudem. cum ibi no. per glo. s. si quid in frau. patro. nec obstat. d. l. si debitor. que loquitur quando creditor reuocat. et sic qui habet causam onerosam. Et hoc videtur verius per no. in. d. §. si quis in fraudem. ¶ Jtem adde secundo inquantum dicit circa secundam presumptionem qđ si donatur aliqua res cõiuncte persone: et ex hoc presumatur fraus licet fiat ante delictum commissum dummodo subesset causa propter quam delictum est postea commissum. nam hoc non videtur verum si aliqua cõiectura non concurrat. nam etiam ratio cõiunctionis sepe inducit ad donandum. facit qđ habetur in. l. si seruus communis. s. de dona.
2 inter vir. et vxo. et que no. in. l. que dotis. s. so. ma. † Et sic cum alia coniectura possit capi que non cadit in delictum nõ debemus in dubio presumere delictum vel fraudem arg. l. merito. s. pro socio. et pro hoc facit. l. data. quam ipse allegat pro se. C. de dona. vbi patet qđ circa insinuationem fiendam nulla sit differentia inter donationem factam coniuncte persone et factam extraneo licet illa fuerit inuenta propter fraudes vitandas et simulationes que in re coniuncto facilius fieri consueuerunt: vt ibi dicitur. Et sic licet sit promptior ratio inualidandi donationem propter nõ factam insinuationem quando facta est coniuncte persone q quando facta est extraneo: tamen non validatur donatio aliquo casu in coniuncta persona q in extraneo. fateor tamen qđ si donasset omnia bona cõiuncte persone qđ facilius et promptius presumeret fraus quã si extraneo licet vtrobiq facta presumat. Et idẽ in similibus casibus in quibus presumitur in extraneo. nec etiam obstat. l. pe. de bo. liber. quia ibi ratio subiecte materie satis innuit fraudem presumi ex eo q2 nõ erat simpliciter cõiuncta persona: sed erat persona subiecta potestati patroni: vt quia erat seruus vel filius in potestate institutus a liberto. Unde si patronus hoc sciens vẽdit seruum vel emãcipat filium cum potuerit prius querere q predictã hereditatem liberti: et nõ fecerit merito presumitur quod in fraudem fecerit vt sic possit habere contratabulas tanq preterit⁹ que ratio cessat in casu nostro. et maxime attẽto quod. s. dixi. et qđ habetur in. d. l. data. l. si seruus cõmunis. Et ideo istud dictũ Bar.
3 non videtur absq scrupulo. † Jtem adde tertio inquantum dicit circa quartam presumptionem quod si clam fuit facta alienatio presumitur facta fuisse in fraudem. Et subdit quod si fuit venditio oportet probari emptorem fraudem participasse. Nam forte potest dici quod hoc casu in dubio presumatur contra emptorem ex quo clandestine emit. l. fi. cum ibi nota. s. de ritu nup. Jtẽ adde inquantum tangit de donatione inter virum et vxorem. Et concludit quod si facta sit ante reatum commissum quod illa nõ reuocat nisi in casibus in qbus donatio inter viuos libera et absoluta alteri facta reuocaretur preterquã in duob⁹ casibus positis in. l. cũ hic status. §. si maritus. el secũdo. s. de donationib⁹ iter virum et vxorem. videlicet quando postea damnaretur memoria. vel quando sibi mortem intulisset conscientia criminis. nam iste casus secundus videtur debere intelligi quando intulit sibi mortem ex conscientia criminis propter quod poterat damnari memoria eius. per not. in. l. secunda. C. qui testamen. facere possunt. Et ex hoc habes vnum intellectum in dicto. §. scilicet quod intelligatur quando donatio fuit facta ante crimen commissum: sed sit speciale in casibus ibi positis. Aliuses t intellectus quod intelligatur quando fuit factum post crimen commissum. et ita intelligit glo. in. l. res que. C. de donationibus inter virum et vxorẽ. Sed precedens intellectus notabilior videtur. Et aduerte quia glossa in dicta. l. cum res. cum qua communiter transeunt doct. videtur velle quod quando donatio fit per virum vxori post contractum crimen tunc indistincte reuocetur si est crimen capitale: pro qua facit illa. l. a contrario sensu. Sed in contrarium videtur esse textum glo. in. d. l. si quis post hanc. in glo. super verbo largitione cũ duobus sequen. et in verbo vendicauerunt. que glosse videntur velle idem in hac donatione inter coniuges quod in alia inter viuos absolute. Et idem in donatione que fit per patrem filio in potestate. Sed si velis tenere glo. l. res que. potes respondere quod glo. in dicta. l. si quis. quatenus loquitur de donatione facta coniugi intelligatur de donatione propter nuptias de qua ibi loquitur ter. Sed glo. in. l. res que. procedat in alia donatione facta propter virum vxori. Jtem quatenus glo. in verbo vendicauerit loquitur de donatione facta filio in potestate intelligatur quando facta esset ante reatum. Sin autem postea idem sit in illa quod in donatione facta vxori nisi forte ex puilegio speciali princeps factã filiis reseruet. vnde de illa debet fieri mentio principi vt ibi litera innuit. ¶ Jtem adde circa secundum tempus inquantum dicit quod in casibus in quibus interdicta est administratio ex tempore commissi criminis. vt in crimine maiestatis non est interdicta alienatio necessaria. et ita intelligit. l. reos. de solutio. Nã ibi glo. tenet oppositum et etiam in. l. ex iudiciorum. infra de accusationibus. et videtur probari in lege finali. C. ad legem iuli. maiestatis. Sed potes dicere quod si fiat alienatio soluẽdo creditoribus procedat dictum Barto. nisi forte pro minori fiat datio in solutum. vt hic tetigit ad finem. Sed sibi non poterit solui ex quo interdicta est administratio. et ita procedat dicta glossa nisi forte quatenus esset expediens pro alimentis que lite pendente debent fieri. arg. l. fina. C. de ordine cogni. et. c. ex parte. extra de accusationibus.
4 ¶ † Jtem adde inquantum dicit de libertate quod speciale est in ea: quod in omni crimine intelligatur interdicta post crimen cõmissum et contractum. Nam pro hoc facit quia ex quo illa esset semel data non posset reuocari. institu. ex quibus cau. ma. non po. §. semel. ideo facilius impeditur. facit quod not. in lege ea lege. C. de condi. ob causam. Aduerte tamen quia hoc non videtur simpliciter verum: sed demum quando ex suspicione pene seu in fraudem fit manumissio per. l. qui pene. infra de manu. ibi vel cum facturum perspiceret etc. ideo videtur quod si delictum erat occultum et verisimiliter nõ debebat suspicari de pena si manumittat in casibus in quibus non est interdicta administratio videtur tenere datio libertatis per dictam. l. qui pene. a contrario sensu. et bene facit quod not. Cyn. in dicta. l. si quis post hanc. ¶ Ultimo adde inquantum dicit quod si post latam sententiam pendente appellatione alienat qđ fit reuocatio per viã attentati per. l. chirographis. §. fina. s. de administratione tutorum. Nam hoc non videtur verum quia pendentia appellationis non impedit fieri illud quod poterat fieri pendente causa principali. nec impedit quem vti possessione sua. facit quod habetur in. l. postq. §. imperator. s. vt lega. nomi. cauea. et in. c. primo et secundo. extra vt litis pendente. et in. c. non solum. de appellationibus in sexto. et in. l. si quis exheredato. §. irritum. et. §. ei qui. supra de iniusto testamento. nec obstat. d. l. chirographis. quia ibi non fuit facta reuocatio incontinenti ex eo quia facta esset post appellationem: sed ex eo quia fuit confirmata prima sententia: et demum post confirmationem dicitur ibi fieri reuocationem. quod non est mirandum: quia sic etiam reuocarentur alienata post accusationem pendente lite principali cum presumatur fieri in fraudem eoipso qđ lite pendente sunt facte. l. si. ff. de bonis eorum. et etiam hic Bar. dixit.

Summarium.

1 ¶ Uerba enunciatiua in voluntatib⁹ vltimis sunt dispositiua.
2 Dominium vtile an trãsferatur ex donatione causa mortis absq traditione.
3 Uerba enunciatiua per modum cause prolata dispositionem inducunt.
4 Uerba enunciatiua nõ disponunt nisi quatenus significatio verum patitur.
5 Uerba enunciatiua quando sint dispositiua.
6 Uerba enunciatiua ad honoratum relata non disponunt.
7 Uerba enunciatiua in rescriptis posita an probent.
8 Uerba enunciatiua an probent in iudiciis.
9 Uerba enunciatiua an disponant vel probent in contractibus posita.

Ex hac

a
1 Ex hac scriptura. † Verba enũciatiua in vltimis voluntati-
bus dispositionẽ inducũt. h.d. ⁋ In glos. scđa: ibi: vel
legatum. hec magis litere cõformatur ꝓpter id qđ di-
cit dominiũ ex scriptura perimere: qꝛ in vltima voluntate ex scri-
ptura transfertur dominium. ꝛ sic debet intelligi qđ huic scriptu
re adminus fuerunt presentes quinqꝫ testes. arg. l. fin. §. fin. C. de
codicil. Prima autem qđ fuerit donatio causa mortis non videt
procedere: qꝛ illa requirit partis presentiam. j. ti. j. l. in mortis. qꝛ
hic presupponitur fuisse: ꝛ quia si fuisset non perficiebat iure isto
nisi interueniret traditio vel stipulatio. nõ autem ex nudo pacto
licet hodie secus. vt no. glo. in. l. cũ pater. §. meuio. s. de leg. ij. ꝛ di-
xi in. l. in edibus. §. primo. ꝛ per hoc etiã patet qđ tertia expositio
non procedit: qꝛ licet pars fuisset presens: ꝛ ex quo confessio facta
fuisset cum causa probaretur. facit qđ not. Bart. in. l. prima. C. de
fal. cau. tamen ex quo cũ de se non erat obligatoria scđm hec tem-
pora nullã poterat producere actionem. sed hodie esset secus per
l. si quis argentũ. §. penul. C. eo. Aduerte tamen qꝛ cum facta fue-
rit mentio mortis presumeret potius donatio causa mortis quã
2 inter viuos. per notata per glo. in. l. seia. s. de dote preleg. ⁋ † Ad
uerte tamen qꝛ aliqui dicere voluerũt qđ ex donatione causa mor
tis transferatur vtile dominium absqꝫ aliqua traditione. sicut in
legatis de quibus in. l. a titio. j. de furtis. ꝛ dicunt esse casum sin-
gularem ꝛ non esse alibi in. l. secunda. coniuncta glo. scđm vnũ in-
tellectum. s. de publi. ꝛ bene facit qđ habetur eo. tit. l. cũ sponsus.
§. is cui. ꝛ. l. quemcunqꝫ. in principio. Sed certe hoc non videt ve-
rum in donatione causa mortis stricte ꝛ proprie sumpta: qꝛ illa re
quirit presentiam partis: ꝛ qđ interueniat traditio vel stipulatio
scđm iura ista: nec perficiebatur nudo pacto. vt. s. dixi. ꝛ not. glo.
in. d. §. meuio. ꝛ bene facit qđ no. Bar. in. l. prima. ad finẽ. j. titu. j.
Nam ꝛ in donatione causa mortis: ꝛ sicut non transibat aliquod
dominium sine traditione: nec etiam hodie videtur transire. vn-
de si filiusfa. qui non potest vltimam voluntatem cõdere donasset
de cõsensu patris scđm ista tempora rem aliquam si non esset fa-
cta traditio non erat donatio perfecta nisi interuenisset stipula-
tio. hodie esset secus: tamen non transiret dominiũ sine traditio-
ne. vt. s. dixi. Sed in donatione causa mortis late sumpta que ha-
bet in effectu vim vltime voluntatis. vt quando quis causa mor-
tis donaret absenti esset quis sui iuris. facit qđ no. glo. ꝛ Cyn. in
l. prima. C. de donatio. causa mortis. posset ꝓcedere qđ tunc trã-
ibit dominium in donatarium sicut in legatis absqꝫ traditione.
intellige tamen qđ tunc transibit non incontinenti: sed ex tempo
re mortis donatoris cũ in effectu talis donatio habeatur pro vlti
ma voluntate. ꝛ sic a morte debet transire. d. l. a titio. ⁋ In eadẽ
glo. ibi solu. hic de benignitate. Hec prima non est bona qꝛ sapit
correctionem per. l. cotẽ. s. tit. j. Similiter nec sequens per ea que
dixit hic Barto. ideo dic qđ hic proferuntur verba enunciatiua
principaliter propter se. in contrario propter aliud per modum
conditionis. quo casu non disponit in eo qđ conditionaliter po-
nitur. sed in antecedenti. quandoqꝫ disponitur per. l. deniqꝫ. §. in-
terdum. s. de pec. leg. Sed aduerte quia ille. §. aliqualiter est du-
bius. nã in principio videtur loqui quãdo testator legauit liber-
tatem seruo si rationes reddiderit ꝛ si centũ heredibus intulis-
set. nec dicit ex peculio. sed in fine videtur dicere ꝛ loqui quando
testator dixit si cẽtum ex peculio heredibus intulisses. potes dice
re qđ principium declaratur per finem. arg. l. si seruus pluriũ. §.
fin. s. de leg. j. vel potes dicere secũdo qđ semper tacite videt sub-
intelligi ex peculio cum testator videatur semper in dubio dare
sibi potestatem implendi talẽ conditionem de peculio per. l. iij.
§. penul. ꝛ fin. cum ibi no. s. de condic. ob cau. Sed aduerte quia
scđm hoc videretur qđ semper tacite peculium intelligeretur ipsi
seruo legatum. quod videtur contra no. in dicta. l. iij. §. fin. cũ ibi
nota. per glo. Sed potes dicere qđ peculium tunc videatur lega
tum seruo quando iussus est dare heredibus quasi tunc mens te-
statoris fuerit qđ heredes aliud de peculio nõ habeant. arg. l. cũ
pretor. s de indi. ꝛ. l. maritus. C. de procu. ꝛ sic loquatur. §. inter-
dum. secus quando iussus est dare extraneo simpliciter: quia tunc
non videtur peculium rei legatum. Nam ꝛ aliunde etiam posset
implere forte ex pecunia data ab amico. ꝛ sic loquitur quod ha-
betur in dicto. §. pe. ꝛ fin. nam tunc licet voluerit extraneum pos-
se habere de peculio quantitatem illam non per hoc sequitur qđ
heredes toto peculio voluerit priuare. ꝛ de intellectu illius. §. ꝛ. l.
paulus. s. de vsufru. hic tetigit Bar. ego tetigi aliquid in. l. centu-
rio. de vul. ꝛ pupil. ⁋ In eadẽ glo. ibi hic testator vsus est. hec pri-
ma sol. vera que ꝓcedit etiã si certa species fuerit expressata. Sed
vbi fuissent verba preteriti tẽporis in cõtrario: tunc distingui dꝫ
3 an certa species fuisset expressa vel nõ † cum verba enũciatiua per
modũ cause prolata inducãt dispositionẽ. l. qui voleb t. de hered.
insti. facit qđ infra dicetur. Et ita põt procedere vltima sol. infra
posita. ⁋ In eadem glo. ibi. demõstrando. ꝛ pro hoc bene facit. l.
ex his verbis. C. de testa. mi. vbi videtur speciale in milite qđ ver-
ba enũciatiua causa demõstrationis apposita disponãt. ꝛ sic vide
tur in contrariũ ius cõmune. l. ius singulare. s. de legi. ⁋ Sed ad-
uerte: qꝛ licet communiter dicatur qđ ibi verba enũciatiua dispo-
nunt in milite tamen non videtur illud cõtingere quod ibi dici-
tur propter verba enũciatiua: qꝛ etiã sine illis eo ipso qđ miles le-
gat seruo suo videt legare velle libertatẽ vt est textus singularis
cum glo. in. l. lucius. §. j. supra de testa. mi. ꝛ facit qđ not. glos. in. l.
seruius. C. de lega. ⁋ In eadem glo. ibi da illi decem debuisset di-
cere heres mi dato decem vt patet ex dicta. l. cum tale. §. fin. ꝛ qꝛ si
debuisset vt dixit glo. videretur tunc induci legatum solum in cen
tum ei quem grauauit per. l. deniqꝫ. §. interdum supra alle. ꝛ. l. pro
culus supra de vsufru. Aliqui tamen transeunt cum glo. simplici-
ter. ꝛ respondent ad. §. interduẽ. qđ licet poterat iste dare illa de-
cem aliunde quam de centum si seruus non potuisset aliunde da
re qꝛ non habebat. Sed certe hoc non habebat tollere cõtrarium
tamen quia hic non erat iussus dare simpliciter decem. sed decem
de centum legatis quod fieri non poterat nisi illa centum habe-
ret. ⁋ Item seruus potuisset habere aliunde puta ab amico vt su
pra tetigi. ⁋ In eadem glo. ibi naturaliter possideret. facit. l. pe-
4 nes. j. de ver. signi. † Et sic verba enunciatiua non inducunt dispo
sitionẽ vltra quam importet significatio verborũ qꝛ significatio
verborũ nõ importabat illud qđ volebat ibi mulier vt ptꝫ ex. d. l.
penes. qꝛ dicebatur potius esse penes maritũ quã penes vxorem.
Alij tamen dicunt qđ ibi non disponũt qꝛ si ea esset vera esset su-
peruacua dispositio. l. petita. supra de lib. leg. Si autem esset falsa
fundatur legatum super causa finali et faceret deficere legatum
nisi probaretur qđ eodem modo esset legaturus. ꝛ sic quod fuisset
causa impulsiua per. l. cum tale. §. falsam. j. de conditio. ꝛ demon.
Sed certe si testator sciebat falsum esse qđ enunciabat prout presu
mitur scire quando ex facto suo dependet vt ibi erat non potest
dici aliud nisi qđ voluit liberationem linquere vxori: ideo prece-
dens solu. plus placet glos. tamen in. l. emptor. §. ancilla. s. de rei
vendi. dixit quod in. d. §. grauis. inducũt quantũ ad exceptionẽ:
sed non quantum ad actionem. sed certe nec quo ad exceptionem
etiam inducũt scđm verũ intellectũ vt patet ex predictis. ⁋ In ea
dem glo. in fi. Sol. qđ ibi volebat habere ex causa donationis in-
ter viuos: quod fieri nõ poterat cum illa requirat presentiã par-
tis ꝛ traditionem vel stipulationem iure isto. hic autem habebat
ex iure legati seu fideicõ. vt supra dictũ fuit. Et adde quod habe-
5 tur in. l. si donatio. C. eo. ⁋ † Et de materia an ꝛ quãdo verba enũ
ciatiua disponãt siue proferantur principaliter propter se siue in-
cidenter propter aliud in vi conditionis vel demõstrationis vel
cause. tetigit Cynus in. l. j. C. de fal. cau. ꝛ aliquid etiam per eum
in. l. non epistolis. ꝛ. l. nudis. C. de proba. ꝛ aliquid per Bart. ibi-
dem. ꝛ in. l. qđ senatus. §. j. supra de libe. agno. ꝛ hic plenius. Cu-
ius dictis adde primo inquantũ dixit an verba enunciatiua pro-
lata per modum cause inducant dispositionem quo ad actionem
nam hic simpliciter tenet qđ sic. sed in. l. si socer. §. lucius. s. solu.
matri. dixit hoc verum quo ad actionem personalem: sed nõ quo
ad realem. ꝛ sic saluat glos. in. l. emptor. §. ancilla. Sed de hoc dic
6 vt ibi dixi. ⁋ † Item adde secundo inquantum dicit qđ si verba
enunciatiua referuntur ad honoratũ qđ tunc non disponunt. Et
sic videtur qđ aliud sit dicere scio Titie qđ heres meus dabit ti-
bi centum: ꝛ aliud dicere scio heres mi qđ dabis Titio centum.
ꝛ ita etiã videtur sentire Cy. in. l. j. C. de fal. cau. Sed põt dici qđ
vtrobiqꝫ inducant dispositionem ne testator reperiatur frustrari
in fide quam habuit de herede. arg. l. vnum ex familia. in ratione
sui. §. finali. supra de legatis secundo. Nec obst. l. generali. de vsu-
fruc. lega. qꝛ ibi fuerunt adiecta aliqua verba ex quibus poterat
colligi testatorem potius loqui consultiue quã dispositiue. vt pa-
tet ibi ex litera. ꝛ etiam ibi sensit glos. ⁋ Item adde inquantum
dixit qđ si testator aliquid ponit in fide heredis qđ dũmodo hoc
constet debetur etiam si minus solenni dispositione sit factũ per
l. fi. C. de fideicom. Nam hoc videtur verum quando de hoc con-
stat per sacramentum heredis. Sed si legatarius vellet per testes
docere licet diceret qđ fuit confisus de fide heredis non posset nisi
per solennem numerum testium per nota. in. d. l. fi. ad finem. Et
qꝛ al's de facili posset excogitari fraus quando non posset habere
quis plures testes: qꝛ sẽp posset dicere qđ de fide heredis fuisset
confisus. ꝛ sic eluderentur leges que solennem numerum testium
7 exigunt. ⁋ † Item adde inquãtum dicit de rescrip. an verba enũ
ciatiua in eis probent: quia si ex eis non fundatur intentio dispo
nentis non probant si sunt enunciatiua propter aliud prolata. vt
in. c. si papa. de priuile. in. vj. nec si fundatur intentio disponentis
tunc probant. ꝛ si sunt de facto Pape non potest probari contra-
rium directe. Sed si de facto alieno probant donec probetur con-
trarium. vt in ca. literis. de probatio. in clemen. Et hec in rescri-
pto principis vel pape. In rescripto inferioris est dicẽdum vt ibi
tetigit glos. ꝛ doc. ibidem. ꝛ in. c. possessionem. extra de probatio.
8 ⁋ † Item adde ei quod tangit de enunciatiuis in iudicijs. Nam
potest dici si sunt enunciatiua propter aliud prolata incidenter.
puta quia dico quod talis tenet tales res tãquam coheres meus
ago contra ipsum famil. hercis. potest dici qđ non probent nec di-

a ⁋ Ex hac. ad de qđ hec lex fallit vbi verba ꝓnũciatiua essent ꝓlata ad diminutionẽ: qꝛ tũc nõ inducũt dispositionẽ. tex. in l. legata iutiliter. de le. j. Ant. de but. in. c. fi. de succes. ab itesta. Cy. i. l. j. C. de fal. ca. adiec. leg. Cy. in. l. nudis. ꝛ i. l. nõ epistolis C. de proba. bart. in. l. cũ proponeret. de lega. ij.

sponant. ꝛ ideo non preiudicant ante sententiam. et ita loquitur l. qui familie. secundum vnum intellectum. ff. fami. hercis. sin autē proferētur pro se. puta quia dico in libello talis est coheres meus Item tenet tales res: quia ago cōtra ipsum fami. hercis. tunc hoc casu posset dici ꝙ esset considerandum an talis confessio emanet circa preparatoria iudicij an circa decisoria. Et qualiter cōfessio in talibus preiudicet. habetur plene in. l. secūda. ff. de confessis. Et si esset casus mixtus sicut videretur esse in. d. l. qui familie. qꝛ agēs debet pbare etiam se coheredem videtur qđ sit iudicandū vt de tendentibus ad preparationem. Et sic possit reuocari post lit. cōtesta. vt ibi est casus secundum alium intellectum. Et secundum predicta videretur intelligenda. l. cum precum. C. de libe. causa. Et sic ibi intelligit Jac. de de belui. inquantum dicit eam intelligendam ſm nota. in. d. l. qui familie. ¶ † Ultimo inquantū tāgit

9 de verbis enunciatiuis in contractibꝰ. adde primo inquantum vult qđ si emanent principaliter per se ad liberationem inducāt dispositionem. vt in. l. tale pactum. Nam hoc videtur verum quādo tendunt ad liberationem debiti: sed si ad inducendam libertatem persone non videntur preiudicare nisi forte quinqꝫ interuenerint testes. per nota. institu. de liberti. §. primo. ꝛ. C. de lati. liber. tollen. l. ij. §. sed ne frandādi. ¶ Item inquantum dicit quod si incidenter proferuntur nec probant: nec disponunt in actu liberatorio. nam hoc videtur falsum saltem quando inter presentes proferuntur cum tunc probent in actu obligatorio ad preiudiciū partium. l. optimam. C. de contraben. stipula. ꝛ ipse idem dicit. et sic multo fortiꝰ in actu liberatorio. ꝛ ideo si diceretur quod talis seruus Titij fecit conuentionem cum aliquo. puta seio ne peteret decem ab ipso Titio staretur dictis verbis enunciatiuis inquātum asseritur seruus Titij alio non apparente. per dictam. l. optimam. Nec obstat predictis. l. iubemus. C. de libe. cau. qꝛ ibi emanabat circa id super quo non poterat fieri preiudicium sine certa solēnitate que non aderat: quia super libertate eius qui vere erat seruus. ¶ Item inquantum dicit quod in contractibus in qbus agitur de obligatione licet non inducant dispositionem: inducūt tamen probationem si sunt propter se prolata. intellige quando cum certa scientia expresse proferūtur in personalibus per ea que hic tetigit glo. vel etiam sine causa in realibus vel similibus. per no. per Cy. in dicta. l. non nudis. ꝛ. l. non epistolis. ꝛ per Bartol. in. l. cum falsam. C. de iuris ꝛ facti igno. Et inquātum dicit quod probent donec probetur contrarium. adde quod si scienter proferuntur super eo super quo partes possunt preiudicare non admittetur probatio in contrarium. alias sic per nota. per Cyn. in. d. l. non nudis. in vltima questione. ꝛ per Bart. in. d. l. cum falsam. et quod subdit qđ si incidenter proferuntur ꝛ inter absentes qđ tūc non probant per. l. epistola. de pac. Nam hoc non videtur simpliciter verum. nam cum incidenter eadem est ratio que est quando fit inter presentes si fit actus qui possit fieri inter absentes. ꝛ ideo videretur quod si aliquis scribit epistolam in qua dicit cū sticho seruo tuo tali die per stipulatiōem in tali ciuitate promiserim decem. scias quod reddam tibi hinc ad mensem. videtur quod hec verba habeant probare stipulationem fuisse contractam. vel stichum seruum illius per not. in. l. prima. C. de contraben. emptio. iuncto eo quod no. Bar. in. l. centum. §. si quis absente. infra de cōfes. non obstat. l. epistola. quia ibi non continebat enunciationem dispositorum per partes: sed dispositorum per tertium. Et sic sentit Cyn. in. d. l. non epistolis. Item ei quod dixi supra de iudicijs adde quia procedit quando proferuntur a parte verba enunciatiua. Sed si a iudice in sententia: vt quia dicat visa litis contestatione ꝛ libellorum an preiudicent partibus. dic vt per Bar. in autē. si quis in aliquo. C. de eden. ꝛ per canonistas qui tamen aliter sentiunt in. c. quoniam contra falsam. extra de proba. vbi in glo. fi. et per Joan. an. super ea. ꝛ per Jo. cal. in suis additionibus et decisionibus datis ad Specu. in dicta. l. de appella. in quibus patet quod etiam si absente parte altera sint prolata duntamen fuerit contumax ꝛ sententia transierit in rem iudicatā dicta verba probant: quia et sine illis standum esset sententie nisi aliud a parte probetur.

Summarium.

1 ¶ Donatio est valida liberationis causa.
2 Acceptilatio vim solutionis habet.

I in stipulatum. Per acceptilationem potest tolli ob

1 ligatio que precedentem nouauerat. hoc dicit. ¶ † Nota qđ donatio potest etiam ex causa liberationis induci. ¶ In glo. fi. in fi. vltima pars tenetur per Dy. nō obstat. §. si ex

2 conuentione. quia ibi nō interuenit † acceptilatio que habet vim solutionis. ff. de accepti. §. si stichum. §. fi. hic secus. Item non obst. l. post ꝑ. quia ibi soluꝫ accessoria obligatio pignoris fuit sublata. Item non obstat. l. si actor. quia ibi non fuit iuratum nisi super accessorio constituti. secus si fuisset iuratum simpliciter sup facto. hic autem interuenit acceptilatio que habet vim solutionis. ꝛ sic sicut si esset facta solutio solueretur quelibet obligatio. ita et in casu isto.

Summarium.

1 ¶ Contractus innominati quatenus possint reuocari.
2 Emptio an permutatio dicatur si ex vna parte pecunia ꝛ res ꝛ ex alia res tantum ponatur.

Aristo ait. Contractus innominatus quatenus continet donationem nō potest ex penitentia reuocari: sed quatenus transit in cōtractum innominatum. sic ꝛ erit locus condictioni ob causam. hoc dicit. ¶ In tex. ibi cum donatione. id est cum donatio ꝛ obligatio ex eadem voluntate oriuntur. ¶ In text. ibi non obligari: scilicet donatarium donatoris. ¶ In tex. ibi agi. scilicet ad seruum ex penitentia. ¶ In text. ibi esse obligationem. scilicet de reddendo seruum ex penitentia. Et sic litera erit plana ꝛ cessa

1 bunt contraria. ¶ † Nota qđ in cōtractibus innominatis potest habere locum penitentia. de quo plene in lege si pecuniam. supra de condi. ob causam. secus autem est in contractu donationis. Et sic facit qđ sit nominatus. Sed de hoc dic vt dictum fuit in lege in edibus. §. j. ff. eo. titu. ¶ In glo. super verbo quia donatio. in fine. dic attendendam mentem partiū si de illa constat in dubio enim si dixit dono videtur esse donatio: quia in dubio non est recedendum a verbis legis. l. non aliter. de leg. iij. Sed si dixit do: tunc sic debet post tēpus manumitti ꝛ agitur vt interim vsus ministerij temporalis sit tradentis: vel qđ illo tempore interim seruus sit in pena: tunc nō videtur esse donatio: vt voluit glo. in ver. vt aliqd. Sed si simpliciter traditur vt post tēpus manumittatur alio non apparente videtur in dubio agi quod vsus ministerij temporalis sit recipientis. Et sic videtur agi vt sit donatio. secus si datur vt statim manumittatur: quia tūc in dubio nulla videtur ibi esse donatio ex quo verisimiliter non debet percipere emolumentum recipiens. ar. l. si quis eum. infra de condi. ꝛ demonstrationibus. Et istud videtur esse de mente huius tex. ꝛ glos. in versi. aliquid a contrario sensu. ¶ In glo. super verbo esse obligationem. in fine. vel dic qđ hic agitur etiam si non fuit in mora ex capite penitentie que potest habere locum quando non est donatio: sed ex capite cause non sequute non posset agi ante moram. l. tertia. §. primo

2 supra de condi. ob causam. Et sic loquantur contraria. ¶ † Extra glo. tangit hic Barto. an quando ex vna parte est quantitas pecunie ꝛ res: ꝛ ex alia tantum res. an sit iudicanda emptio: an permutatio. Conclude latius quam ipse dicat qđ si partes vtuntur verbo emptionis seu venditionis erit emptio: si permutationis permutatio. Si neutro verbo vtuntur: tunc si pecunia datur vt species erit permutatio. vt notatur in. l. finali. supra de condi. ob causam. ꝛ que notat Joan. and. in capitulo ad questiones. extra de rerum permutatione. Si datur ad numerum: tunc si datur pecunia ꝛ res vt alia res detur adhuc erit contractus innominatus vt dicta lege finali. de condi. ob causam. Sed si datur res et pecunia vt alia res tradatur vel simpliciter pro alia re: tunc si quantitas pecunie excedit precium alterius rei date cum pecunia iudicanda erit emptio: si vero econtra estimatio talis rei prepōderaret iudicāda esset permutatio. argu. l. queritur. supra de statu homi. Si vero equalis esset quantitas pecunie cum estimatione rei: tunc in dubio censeretur propter dubium contractus innominatus. per notata in lege prima. supra de estimato. actio. ꝛ quod notat Barto. in. l. prima. supra de rerum permutatione. quod quando datur species pro alia specie venali licet sit permutatio et sit contractus innominatus non habebit locum penitentia. ita notat Bar. in. d. l. j.

Summarium.

1 ¶ Actio non datur pro euictione rei que donatur.
2 Cautio fideiussoria esse debet vbi in contractu innominato caueri debet.

Labeo ait. Donator non tenetur de euictiōe: ſꝫ de dolo si itercesserit. hoc dicit.

1 ¶ † Nota quod pro euictione rei donate non pōt agi. facit quod habetur in lege ad reos. supra de edil. edic. ꝛ quod notatur in lege secunda. C. de donationibus. ꝛ quod habetur etiam in. l. si id quod aurum. infra de verborum obligatio. ¶ In glo. fi. in fi. dic vt hic per Bar. Et adde inquantum tangit quando pacto nudo est promissum de euictione an possit agi. et cōcludit ꝙ sic. nā hec opi. potest procedere scđm tēpora hodierna scđm que ex donatione datur actio. vt res tradat: quia si pactū est incontinenti appositum vestitur coherentia cōtractus. ꝛ hoc clarum si res tunc non fuit tradita. idem tamen si non fuerit tradita cum de se contractus fuerit obligatorius et ex ordine intellectꝰ videtur precessisse obligatio ad tradendum et incontinenti sublata per traditionem. facit quod habetur in. l. sub conditione. ff. de solutionibus.

.de solutionibus. Forte posset dici q[uod] sufficit pactu[m] apponi iuxta contractum qui actus natus est producere actionem ad hoc vt vestiatur eius coherentia licet ille contractus non produxerit actionem in esse propter implementum ab initio factum. ¶ Et ex hoc nota ampliationem ad ea que habentur in.l.in bone fidei.et in.l. petens.C.de pactis.hoc tamen non reperio iure expressum clare. Prima aute[m] ratio no[n] videtur bene tuta:quia si intelligeretur precedere cautio ex ordine intellectus tu[n]c videretur indistincte posse agi de euictione in contractu donationis cum tunc eadem ratio vigeret vtrobiq[ue] nisi diceres quod cum quis donat non facta traditione obligetur solummodo ad tradendum:non autem ad da[n]dum.et hoc satis videtur innuere.l.si quis argentum que dicit q[uod] tenetur ad tradendum:et non dicit ad dandu[m].et sic cum.l.illa veniat correctoria ad iura antiqua non corriget nisi quatenus exprimit.hoc tamen non pono pro constanti:quia verba sepe intelliguntur:sc[ilicet]d[u]m subiectam materiam.l.si stipulatus.cum simili.ff. de vsuris.forte etiam satis esset sustentabile q[uod] etiam hodie dictu[m] pactum super euictione appositum iuxta contractum donatio[n]is quando actualiter donatur ipsa res non producat actionem cu[m] hoc bene non reperiatur iure cautum:nec videatur bene posse vestiri coherentia contractus qui non producit actionem. facit q[uod] not.in.l.lecta.ff.si cer.pet. Sc[ilicet]d[u]m autem tempora antiqua hoc no[n] poterat procedere:quia no[n] poterat vestiri coherentia co[n]tractus qui de se non habebat calore[m]:et sic in aliu[m] non poterat influere: nec etiam poterat vestiri coherentia traditionis:q[ui]a non opponebatur in fauore[m] tradentis.argu.l.petens.C.de pac. Et q[ui]a tunc demum videtur vestiri cohere[n]tia traditionis qua[n]do fit in fauorem tradentis.l.cum res.cum similibus.C.de dona. ¶ Item adde q[ui]a allegant quidam glos.singularem in.l.fi.C.de condi.ob cau. sc[ilicet]d[u]m
1 opi. Jo. videlicet † q[uod] vbi in contractu innominato debet caueri cautio debet esse fideiussoria. Et sic dicunt per Bal. allegari. Sed certe illa opin.ibi co[m]muniter non tenetur.nec etiam habet in se rationem:quia si eo casu quo caueri debet in co[n]tractu nominato no[n] debet esse fideiussoria:nihilominus debet esse fideiussoria in contractu innominato qui est debilioris nature iuxta nota.in.l.si pecuniam.de condi.ob cau. Item dicunt quida[m] q[uod] si est cautum donatario cui est facta traditio rei donate q[uod] licet esset aliena liberatur a primitiua.allegat.d.l.fi.C.de condi.ob cau.vbi dicu[n]t esse casum singularem. Sed certe illa.l.hoc no[n] dicit si bene inspiciat[ur]: q[ui]a licet dicat posse agi vt caueatur.no[n] tamen negat quod licet sit prestita cautio non possit agi primitiua si res appareat aliena.nam stat q[uod] plures actiones ad idem possint petere.l.v.infra de verb. obliga.nec obst.predictis.d.l.si.ad fi.vbi dicitur q[uod] si ille qui tenetur ad dandum rem no[n] cauet de euictione non liberatur. Et sic a co[n]trario sensu si caueat videtur liberari a primitiua:quia potest responderi primo q[uod] interdu[m] res po[tes]t euinci ratione dominij vel vsusfructus qui est pars dominij.l.iiij.ff.de vsufru.et tunc non loquitur tex.ille. Interdum potest euinci ratione hypothece:et tu[n]c loquatur tex.ille. Et sic intellexit Barto.in.l.si quis aliam.ff.de solu.et in.l.cum quis.§.si hominem.eo.titu. Sed certe hec distinctio videtur contra.l.si rem meam.ff.de sol.et co[n]tra.l.si homine[m].et.l.si a substituto.§.j.de leg.j.in quibus simpliciter et indistincte dicitur q[uod] etia[m] si euincitur res ratione hypothece potest agi primitiua: nec debet cautionis prouisio tollere p[ro]uisionem legis que erat de iure communi et no[n] ex iure speciali per not.per Cy.in.l.ij.C.de iure emphi.et per Bar.in.l.ij.§.dixerit aliquis.ff.titu.j. Nec ob.ille tex.in.d.l.fi.q[ui]a potest intelligi q[uod] si dubium est an res sit obligata non tamen est certum q[uod] interim potest agi primitiua quasi non sit perfecte data res si ille qui dedit non vult cauere:sed si vult cauere vt liberetur ab ista actione qua interim poterat agi si non liberabitur ab actione primitiua quo minus si sequatur euictio no[n] possit illa agi sequuta ipsa euictione.nec hoc nega[tur]:sed potius co[n]cedi vide[tur] per dicta[m].l.si rem.cum simi. Item etiam si esset certum rem esse obligatam vel esse alterius:si ego cui dari debuit res et est tradita co[n]tentor:q[uod] tu promittas de euictione:si tu caues liberaberis.vt sic ante euictionem sequutam non possim agere:sed no[n] liberaris quominus si postea sequatur possim agere primitiua.et pro hoc facit.l.si mancipium.§.communi diuidu[n]do.ff.de euictioni.vbi non refert quo genere iudicij res euincatur.et sic non debet fieri differe[n]tia an ratione dominij:an ratio[n]e iuris hypothece. Et hanc partem etiam tenebat.d. Francis.de rampo.in dicta.l.fina. in quinta oppositione. ¶ Vltimo adde circa.§.si heres.l.qui concubinam.supra de legatis tertio.quod forte in casu illius.§.si non fuit facta donatio nullo modo poterit agere legatarius re euicta etiam si vellet probare eam fuisse alienam. Nam quia ibi obligatio fuit contracta in genere et non in certa specie.vnde si legatarius voluisset agere ante euictionem probando rem alienam debuisset reddere id quod receperat.argumen.l.eleganter.§.qui reprobos.supra de pignoratitia actione. quod hoc casu facere non poterat quando res est euicta.vnde videtur sibi imputandum si non denunciauit.sed vbi obligatio fuisset a principio in specie co[n]tracta procedat dictum Barto.

Summarium.

1 ¶ Actio non oritur ex donatione nisi res tradatur.
2 Donatio ob causam non dicitur simpliciter donatio.
3 Contractus innominatus per si: potest fieri.
4 Mandatum morte mandantis finitur.
5 Contractus innominatus quando dicatur.

Hoc iure. Donatio reipublice sine causa fieri non potest.hoc dicit. ¶ 1 † Nota quod vbi fit donatio re non tradita secundum hec tempora non oritur actio etiam si sit facta reipublice nisi ob iustam causam sit facta. ¶ Et nota etiam plus quod licet interuenerit stipulatio quando fit reipublice non obligat nisi ob aliquam iustam causam sit facta:et ex hoc videtur quod etiam hodie vbi non interuenit traditio si donatio fit reipublice non orietur actio licet hodie secus quando fit priuato vt.l.si quis argentum.C.eodem.et etiam olim quando fiebat per stipulationem. Que autem sit ratio diuersitatis.tangitur hic in glos.et inducitur hec lectura quia si stipulatio sine causa valeat quia in dubio presumitur causa donationis:et sic satis pro causa est liberalitas.nam si est speciale in promissione que fit reipublice: quod non valet sine causa.vt hic patet.ergo in facto priuato erit secus de quo per glossam.et Bartolum in.l.secunda.§.circa.infra de doli exceptione. Sed aduerte quia iste textus parum facit:quia loquitur quando constabat expresse quod promissio fiebat causa donandi:sed non constabat que causa moueret ad dona[n]dum. Sed questio loquitur quando simpliciter fit per stipulationem nec apparet an animo dona[n]di vel non cum tunc videretur considerandum an constet vtru[m]q[ue] sciuisse causam no[n] subesse:an constet vtrunq[ue] putasse causam subesse que non suberat.an constet alterum sciuisse:alterum errasse: vt colligi potest ex glos.in dicto.§.circa.an vero simus in dubio ex toto.de quo dic vt plene dixi in.l.a titio.infra de verborum obligationibus. ¶ In glos.super verbo minus:ibi facere cepit. Et est ratio quia propter initium operis declaratur causa donationis. facit.l.si seruus plurium.§.fi.ff.de leg.j.

2 **Labeo ait.** Quod ob causam datur non est proprie donatio. hoc dicit. ¶ † Nota quod donatio ob causam non videtur donatio.et sic non videtur indigere insinuatione.de quo in lege aquilius.infra eodem. ¶ In glos. super
3 verbo fueris.ibi contractum innominatum. † Nota ex glos.iuncta cum textu quod contractus innominatus potest fieri per si.et idem voluit in lege si intra.supra de pactis.contrarium voluit in l.si quis cum debitore.supra de iureiura[n]do. communiter dicitur quod si ex pacto non adest aduersario non potest fieri contractus innominatus:vel sic tu potes dicere quod indistincte potest fieri presertim si mihi abest licet no[n] adsit aduersario puta si manumittam seruum meum dabis decem dummodo precedat implementum ex parte mei in cuius persona est conditio per not.in.l.naturalis.infra de prescriptis verbis.nam non videtur differentia si fiat per si.an per vt.nisi in hoc:quia quando fit per si oportet implementum conditionis primo loco fieri. Et idem forte potest dici si nihil adsit aduersario:nec etiam mihi absit.puta si asce[n]dero capitoliu[m] dabis mihi decem.nam et in dicto casu per vt videtur posse fieri.per nota.in dicta.l.naturalis.nec ob.dicta.l.si inter.q[ui]a loquitur quando id quod in conuentione deuenit necessario debebat impleri ex vi obligationis preambule.ideo tunc tale implementum non haberet parere actionem.facit quod nota.in simili in.l.traditionibus.supra de pactis. Et ideo secus videtur qua[n]do implementum consistebat in mera voluntate implere debentis.

Non potest. Nota illud vulgare quod beneficium non confertur in inuitum.de quo infra de regulis iuris.l.in inuitum.

a **Si quis.** Mandatum[a] morte finitur:sed propter ignorantiam mandatarij durat eius effectus quo ad liberatione[m] et actionem quo ad interesse mandatarij. hoc dicit. ¶ † Nota quod regulariter mandatum finitur morte manda[n]tis de quo dic vt dictum fuit in.l.secunda.§.si pecuniam.et seque[n]. supra eodem. ¶ Adde dictis Barto.inquantum dicit quod qua[n]do in initio contractus adijcitur persona ad solutionem quod si id fit gratia creditoris potest reuocari mandatum. vt in hoc.§.secus si gratia debitoris.l.aliud.infra de solutionibus.nam hoc videtur verum in contractu nominato:sed in contractu innominato videtur indistincte esse locus penitentie per tex.cum glos.in.l. si cum fundum.ff.de pac.cu[m] qua ibi transit Bar. Sed tunc no[n] videtur habere multum rationis:quia si illud q[uod] restat fie[n]dum est appositum gratia implere debentis videtur talis contractus sapere donatione[m] et habere mixtura[m] donationis.per no. in.l.aristo. ff.eodem.et bene facit q[uod] not.glo.et Bar.in.l.si pecuniam.in prin. ff.de co[n]di.ob cau. Et ideo videtur q[uod] distinctio illius.l. procedat etiam in contractu innominato.in casu aute[m] illius.l.vbi proprie non est contractus innominatus non habet locum penitentia ex eo quia tunc sapit donationem pactu[m] illud quando gratia ipsius

a ¶ Mandatu[m].adde co[n]tra p[er] bar. in l.si cum fundu[m].ff.de pactis.et p[er] barto.hic.

possidentis fuit appositũ. nec videt͛ qd favor liberationis illud operetur per not. in l. quãvis. C. de transac. quia tunc indistincte non deberet habere locum penitentia cuius contrarium ibi dici-
5 tur. †Et adverte: quia glo. j. ibi voluit qd proprie contractus innominatus dicatur quando vltro citroq; est obligatorius saltẽ naturaliter alias cadat in simplex pactum. Et sic donatio supposito qd non dicatur contractus nominatus nõ deberet dici innominatus. Cuius contrarium dixit gloss. in l. in edibus. §. j. ꝛ ibi etiam dixi. s. eodem. Sed potes dicere qd illa glo. procedit ꝑprie loquẽdo per l. labeo. cum ibi no. j. de ver. signi. Sed lato sumpto vocabulo donatio appellatur etiam contractus. l. si quis emptionis. C. de prescrip. xxx. anno. licet ibi non sit dare vltro citroq; obligationem. Et ideo non est absonum qd supposito qd omnis cõtractus noiatus appellet͛ innoiatus cũ ois ꝯtus aut est noiatus aut innominat⁹. Et sic lex naturalis de ꝑscrip. verbis loquat͛ de ꝯtibus innoiatis put vltro citroq; obligatio habet iteruenire.

Summarium.

1 Patrono potius debetur sua pars ꝙ extraneo falcidia iure institutionis debeatur.

2 Solutio ꝛ promissio paribus ambulant passibus.

a Si patronus. a Promissio facta per errorem non preiudicat patrono in portione sibi debita: sed bene preiudicat heredi
1 in falcidia si est facta per errorem iuris. h. d. †Nota qd magis censetur esse debita pars patrono ꝙ falcidia que debet͛ iure institutionis extraneo. legitima autem debita filiis videtur adhuc magis debita eis quam pars debita patrono iuxta not. in
2 l. si quis legatũ. j. de falsis. †Item no. qd solutio ꝛ ꝓmissio paribus passibus ambulant. de quo in l. j. C. ad l. falcidiam. Item no. qd vbi cautio interponitur per errorem iuris obstat exceptio quando interponitur super eo qd omni iure erat indebitũ. secus quando interponitur super eo qd erat debitũ saltem naturaliter vt est videre in eo qd potest per falcidiam resecari secundum communem opi. glo. pro quo facit iste tex. Et pro ipsa etiã allegat͛. l. j. C. ad l. fal. vbi dicit litera qd nõ videtur plus debito solui. Et sic innuit qd aliquo iure erat debitum si non ciuiliter: ergo naturaliter. Sed potes dicere qd illa. l. non facit: quia loquitur per verbum videtur qd est verbum fictionis iuxta no. in l. naturaliter. j. de acqui. pos. ꝛ per Bar. in l. ab eo. C. quomodo ꝛ quando iu. Et sic non dicit qd vere debitum fuerit sed habetur perinde ac si fuisset debitum ꝛ si dicas quare tunc non repetit. potest responderi vt no. Cy. in l. cum quis. C. de iur. ꝛ fac. igno. cõmuniter tamen tenetur glo. In glo. super verbo promiserit. ibi. l. si patronus. in prin. So. qd ibi excluditur ab agendo hic autem non excluditur ab excipiendo. ꝛ sibi imputari potest quare alienationi cõsensit. Sed precedens ratio magis placet quia favorabilior est exceptio quam actio. l. arrianus. j. de ac. ꝛ obli. ꝛ an ꝛ quando error iuris noceat in lucro recurre ad nota. in l. fideicommissum. de lega. ij. ꝛ plenius per Bar. in l. clodius. s. de acqui. here. In glo. sup verbo promiserit. in fi. hec so. nõ est bona: quia non videt͛ differentia qua de causa cautio sit indebita. ideo glo. seq. voluit dare aliã que non est etiam bona vt hic tetigit Barto. ꝛ ideo tene qd in contrario obligatur solum quatenus poterat cogi ad promittendũ: vt ibi tenet glo. ꝛ voluit hic Dy. in distinctione. ꝛ etiam Barto. Cui adde vnum videlicet qd inquãtum dicit qd vbi prestatur cautio super eo quod alieno iure poterat peti. s. iure extraordinario nõ committitur seu si cautio erat extraordinaria. naz. ll. allegate per eum hoc non probant videlicet. l. si edibus. ꝛ l. damni. §. emptor. s. de dam. infec. quia in eis cautio non prestat͛ super eo qd aliquo iure posset peti ab eo qui prestitit per euz cui est prestita: vt ibi patet. ꝛ sic non cadit sub membro sub quo ponit. Ultimo hanc. l. singulariter limitat Cyn. post pe. in l. si. C. ad l. fal. vt illud qd hic dicitur qd heres promittens soluere legatum qd ita demum virtute promissionis teneatur insolidum non detracta falcidia si expresse promisit soluere integrum legatum: quia tunc videtur solũ promittere illud qd non potest per falcidiam resecare mouet͛ per d. l. si. a sensu contrario. pro hoc etiam quia nõ videtur esse aliqd verbum ita precisum qd quãdoq; nõ recipiat moderationẽ scdm dispositionẽ legis fal. l. ꝙuis adulterij. ꝛ l. ita pudor. cũ ibi no. C. de adul. ꝛ qd habet͛ in l. lex que tutores. C. de admi. tut. ꝛ l. ob es. C. de ꝑdi. mi. vbi dictio taxatiua nõ excludit casum similẽ ꝛ no. p Bar. in l. serui noie. j. de vsuca. ꝛ l. si cõstante. in vj. col. s. solu. ma. Sed adverte quia istud dictũ nõ videtur simpliciter verum. per no. in l. si prior. s. so. ma. ꝛ l. meuio. §. j. de leg. ij. vnde potest sic dici qd aut heres promittit centũ que legata sunt ꝛ teneat͛ insolidũ per not. in dicta. l. si prior. ꝛ quia dicendo de centum videtur dicere de integris centum. per not. in l. si in rem. s. de rei vendi. aut dixit promitto tibi illud quod mihi donatum est: ꝛ idez videtur dicendum. cum testator integraliter legauerit ꝛ verba se referãt ad initium legati. per no. in dicta. l. meuio. §. primo. aut dixit promitto tibi decem que tibi debeo ex causa legati. ꝛ idem videtur dicendum ex quo certa quantitas est expressa. per no. in dicta. l. si prior. aut dixit promitto quod tibi debeo ex causa legati. ꝛ tunc procedat dictũ Cy. quia intelligitur promittere id quod ab eo inuito exigi potest. ꝛ sic solum quatenus non potest defalcari. per not. in dicta. l. si prior. ꝛ facit qd habetur in l. si debitor. j. de verb. sig. Et scdm predicta debet intelligi ꝛ limitari. d. l. fin. C. ad leg. fal. ꝛ potissime qꝛ nõ debet contrarius sensus sumi quando iuri resultat contrarius intellectus. l. ij. C. de condi. insertis.

b Ut mihi. b Potest quis donare faciendo se delegari. Itẽ verus debitor delegat⁹ non habet exceptionem donationis etiam modice nisi fuerit rescissoria conuentus. hoc dicit. Not. qd debitor delegatus aio donandi nõ potest se tueri pretextu donationis immodice. ꝛ ex hoc apparet ratio dubitandi. Item nota qd si delegans eo casu potest conuenire debitorem rescissoria ante solutionem. Quare autem non potest debitor se exceptione tueri. forte ratio est: quia sua nõ videtur interesse: ideo licet vtilis rescissoria competat deleganti non videtur qd competat exceptio debitori contra directam qua aget ille cui facta est delegatio. qd forte est verum nisi interueniret denũciatio illius qui habet vtilẽ qui denunciaret debitori ne soluat per l. iij. C. de nova. In gloss. super verbo rescissoria ibi vel datur precedens communiter tenetur per l. sancimus. C. eodem. vbi dicitur quod habetur pro non facta in eo quod excedit. ꝛ per l. pure. §. si donaui. infra de doli exceptio. ꝛ l. fideiussor. j. eodem. iuncta. l. exceptiones. in fine. infra de excep. Sed adverte: quia mihi necessario videtur qd in textu isto debeat dici qd solum vtilis ipso iure restituitur. ꝛ sic remanet directa penes eum cui facta est delegatio. nam alias non posset agere cõtra debitorem insolidum cum sine actione nemo experiatur. ꝛ sic indubitanter deberet posse excipere debitor cuius contrariũ hic dicitur. Nec obstãt. ll. superius allegate: quia non loquuntur in casu isto in quo casu propter rationem in litera hic positam. et propter illud qd hic dixi in notabilibus seruari debet qd hic dicitur: sed loquuntur in alio casu. s. quando per seipsum donat.

Cum qui. Donatio est contractus stricti iuris: ideo non veniunt vsure ex mora. h. d. Not. qd cõtra exercentem liberalitatẽ debet ꝑcedi rigorose sicut ꝯ alios. facit. l. iter eos. s. de re. iu.

Summarium.

1 Usure possunt ex causa donationis remitti sine insinuatiõe.

2 Donare non potest sensum perfectum non habens.

3 Insinuatio donationis apud quẽcunq; iudicem fieri potest.

1 Modestinus. †Usure possunt ex causa donationis remitti sine insinuatione. h. d. No. qd dixi in summario ꝛ ratio põt esse duplex. prima quod tot censentur esse donationes quot erãt prestationes fiende singulis annis. nec ob. qd in contractu inter viuos stipulatio annua dicitur vnica: qꝛ illud fallit quãdo ex mora debet cõmitti annuatim. l. vbi autem. §. qui sortem. cũ ibi no. per Bar. j. de verborum obliga. Secunda ratio potest esse odium vsurarum. nam ipsorum odio non debetur ex pacto etiaz incontinenti apposito circa vinculũ stipulationis. l. iij. C. de vsur.
2 †Nota etiam quod ille qui non habet perfectum sensum donare nõ potest. In glo. prima. in fine. adverte tamen quia in illis solum vendicat sibi locum vna ratio que solum habet locum in futuris: scilicet odium vsurarum. vel ex quo tenet certa quãtitas licet habita per plures prestationes donatio nõ valeret vltra summam per l. sancimus. §. pe. ꝛ fi. C. de dona. Bart. tamen hic dixit qd vbi plures quãtitates debetur ex diuersis causis qd si ex causa donationis libero debitorem qd tot censentur donationes quot erant quantitates ex diuersis causis. argu. huius. l. ꝛ ideo nõ erit necessaria insinuatio. Sed certe istud non videtur verum: qꝛ licet sint diuerse cause ex quibus quantitates diuerse debeantur: tamẽ vnica est causa donationis. ꝛ vno tempore sit plurium rerũ quas constat excedere summam. ergo debet requiri insinuatio per tex. in dicta. l. sancimus. §. pe. ꝛ fi. vbi patet qd licet promittam cẽtum singulis annis vsq; ad decem annos ex causa transactionis ꝛ sic prestationes diuerso tẽpore debeant fieri tamen ex quo sumus ab initio tempore donationis certi qd habebit effectũ in oibus quãtitatibus ꝑdictis insinuatio nõ esset necessaria. Et ꝑ hoc etiã facit qd hic tãgit Bart. in pe. q. vbi dicit qd licet quo ad materiã. l. scire debemus. j. de ver. ob. sit differentia an fiat expressio rerũ vel nõ: qꝛ qñ fit tot dicunt͛ stipulationes quot res. tamẽ secus est quo ad materiã istã. Nec ob. hec. l. quia speciale est odio vsurarũ. Itez inquãtum loquitur de futuris nõ erat certũ debitũ iri pro omni
3 tẽpore: vt. s. dixi. †Ultimo adde dictis Bar. inquãtũ dicit qd insinuatio põt fieri apud quẽcũq; iudicẽ etiã si sez nõ sit iudex donatiõis vel rei site p. l. in hac. s. e. Nã hoc videt͛ cõtra casuz. l. scdm C. e. vbi videt͛ debere fieri apud iudicẽ loci cõtractus donationis. vnde forte posset dici dictũ Bar. nõ ꝑcedere. nec ob. d. l. in hac. qꝛ inquantũ dicit qd donatio facta in ꝓuincijs põt isinuari apud ꝑsidem

a Si patronus. Adde istã. l. singulariter limitari p Pet. ꝛ Cy. in l. fi. C. ad legem falci.

b Ut mihi. adde istum text. esse sin. fm Bal. l. l. ij. C. de ꝺdi. inde. et per Bal. in magna oppositione in l. fi. C. de iu. do.

fidem cuiusq; prouincie vel apud defensorẽ ciuitatis quod intelligatur cuiuscunq; prouincie.l.vsu facta est donatio.facit quod habetur in.l.fi.C.sine censu vel reli.⁊ hoc tutius esset seruare.tamen si velles tenere opi.Barto.potes dicere qd speciale sit in donatione facta in vrbe vt non possit alibi insinuari nec apud alium iudicem quam magistrum census.

Fideiussori. Exceptio donationis in modico competit fideiussori inuito. hoc dicit. ¶Nota qd exceptio competens reo competit etiam fideiussori reo inuito qd est verũ nisi esset exceptio personalis.l.iij.§.si is pro quo.s.quod quisq; iuris.⁊.l.exceptiones.j.de excep. ¶In glo.j.in fi.⁊ illum tex.reputo singularem ⁊ de facili alibi non reperies. ¶In glos.super verbo admittat. ibi §.si is. Sol.ibi erat psonalis exceptio hic in rem scripta. ¶In eadem glos.ibi forte secus hoc non est verum:quia summa que est etiam in modica in principali eodem modo erit in modica in fideiussore.ergo idem dicendum.facit.l.sancimus.C.eodẽ. vbi habetur pro non facta quatenus est vltra modum.

Si tibi. Qui suo nomine numerauit qd alieno nomine facere debuit non facit pecuniã accipiẽtis de rigore:⁊ tenetur furti secus de equitate. hoc dicit. ¶Nota qd vbi ex voluntate domini debet fieri traditio ex vna causa si tradatur ex altera nõ transfertur dominium.facit.l.id quod nostrum.j.de reg.iuris. ¶In glo.prima in fi.nota diligenter glos.istam cum text.que videtur velle qd in casu istius.l.verbũ dederit ponatur improprie pro tradere.⁊ videtur etiam sentire qd attendi debet.an constet etiam de mẽte dãtis an velit transferre dominium in accipientem. An vero velit transferre.⁊ sic stetur menti de qua videtur hic apparere propter sequentia inquantum dixit quod non fecit rem accipientis et qd obligatur furti.Sed in dubio vbi non constat de mente:tunc videretur standum significato verborum.l.non aliter.de lega.iij.et sic si dicat do vt des tali nomine meo videtur qd transferat dominium in eum:cum dare sit accipientis facere in.§.sic itaq;.instit. de actio.⁊ per hoc videtur qd.l.si is cui.C.de furt.dum dicit qd si pecunia datur alicui vt alteri perferat quod si nõ dat committit furtum quod debet intelligi quando constat qd datur.i.traditur animo non transferendi dominium per ea que hic dixit glo.in simili.Sed vbi essemus in dubio videretur standum verbis vt dixi.⁊ sic facit quod licet quis respõdendo positioni fateatur pecuniam sibi datam vt alteri portet:licet constet qd non portauerit: sed in suos vsus conuerterit quod per hoc nõ committatur furtũ nec probetur:quia in dubio verba cõfessionis significant translatum dominiũ meum.⁊ quia verba ambigua prolata in iudicio in dubio debent interpretari pro proferente.l.si quis intentione. supra de iudi.⁊ sic dicebam de facto dum iste casus occurrisset tamen domin⁹ Rogerius de perusio potestas bononie noluit huic dicto acquiescere: et propter hoc fecit executionem personalem. ¶In eadem glo.ibi nisi forte furti.imo videtur quod etiam ista desinat competere per.l.si vendidero.§.si titius.infra de furtis.⁊ hoc tenet Barto.sed posses dicere quod ibi recipiens erat falsus procurator ⁊ recepit nomine domini q postea ratũ habuit.vnde ratihabitio trahitur retro.l.fi.C.ad macedo.Sed hic iste cui vltimo loco fuit facta traditio nõ recepit nomine primi dantis.ergo proprie hic non poterat cadere ratihabitio que trahatur retro: quia quod meo nomine gestum non est ratũ habere non possum ad finem vt retro trahatur.facit qd habetur in.l.si pupillus.§.si ego.s.de nego.gest. ¶In eadem glo.in fi. sol.secundũ Jac.butri. qd illa lex non obstat: sed potius concordat:quia ibi dicitur qd ille cuius interest potest agere furti.

Summarium.

1 ☞ Donatio non perficitur ex ratione absq; partis consensu.
2 Subscriptio partium ⁊ testium sine comparatione fidem facit.
3 Comparatio cum testibus an faciat fidem.
4 Libri mercatorum an faciant fidem.

Nuda ratio. Hec lex habet duas lect.in glo. secundum primam hoc intendit.
1 †Ex ratione sine partis consensu confecta dona-
a tio non perficitur.[a] hoc dicit. ¶Alia est lec.secũdum quam hoc intẽdit. Ex ratione siue causa non perficitur donatio. hoc dicit.vel secundũ vtranq; potest sic summari.Nuda ratio a partis presentia vel cause insertione scribentem non obligat.hoc dicit. ¶Extra glos.adde dictis Barto.inquantum tangit quod si in casu huius.l. fuisset expressa causa donationis an probaretur donatio ex quo pars non fuit presens.⁊ cõcludit post Dy.qd sic: vnde intelligit literam istam velle quod nulla donatio inducitur: sed non negat secundum eum quod non possit probari.et pro ista parte facit quod habetur in.l.publia.§.fin.supra deposi. ¶Item quod not.in dicta.l.cum de in rem verso.s.de vsur.⁊ in l.seruitutes.s.de serui.Sed aduerte:quia iste intellectus videtur contra mẽtem huius.l.que indistincte dicit quod nulla donatio intelligitur.Et pondera quod non dixit inducitur: sed absolute dixit intelligitur: et sic videtur velle quod talis scriptura nullo modo habeat effectum donationis.⁊ pro hoc facit quia als ista lex esset imposita verbis ⁊ nõ rebus contra.l.ij.C. communia de lega.⁊ qr iuriscõsultus verisimiliter si hoc voluisset hoc expressisset videlicet qd licet non inducatur donatio:tamen probatur put fecit in.d.l.publia.§.fi.⁊ pro hoc etiam facit illud vulgatum:quia confessio facta parte absente non preiudicat.l.centũ.§. si quis absente.j.de cõfes.⁊ plene no.in.l.j.C.de confes.nec ob.d.l. publia.§.fi.quia loquitur in confessione facta in epistola que dirigitur absenti.quo casu absens absenti loqui videtur mediãte organo epistole.l.qui autem.⁊.l.licet. supra de consti.pecu.⁊ ideo nimirũ si preiudicat. Sed hic nos loquimur in libro rationum qui fiebat vt retineretur penes se non vt dirigeretur absenti.non obstat.l.si quis ex argentarijs.§.qui rationem.s.de eden.quia loquitur in libro rationum confecto aduersario expresse mandante vt hic tetigit Barto.circa primam lectu.⁊ idem videretur si tacite interueniret mandatum vt si esset persona que esset consueta facere librum.vt est videre in istis mercatoribus ⁊ campsoribus per nota. per But. in.l.j.C.de eden. Item non obst.glo.in.l.quedam.§.numularios. supra de eden. Itẽ non obstat glo.in.l.inter chartulas C.de conue.fi.debi.libro.x.quia debet intelligi quãdo liber rationum est confect⁹ aduersario mandante expresse vel tacite vel quãdo quis producit librum pro se.nam videtur fateri contenta in libro vt in aut.si dicatur.C.de testi.⁊ per Innocen.in.c. cum olim. de censi.⁊ in.c.cum venerabilis. de exceptio.vnde nimirum si tũc stabitur scripture huius libri contra se.secus autem quando predicta cessant vt probatur in hac.l.nec etiam videtur bona respõsio Bart.ad.§.si quis absenti.quia vult quod aliud sit si ibi quis scripturam scripserit ⁊ produxerit. aliud si simpliciter sit confessus ⁊ confessio redacta in scripturam per tabellionẽ. Ex quo etiã ipse infert quod si liber rationum esset scriptus per alium de voluntate mea non probaret contra me quando pars fuit absens. Nam iste intellectus videtur contra illum tex.qui simpliciter et indistincte loquitur ⁊ sic indistincte debet intelligi. Item paria debent esse quem scribere posse per se vel per alium de voluntate eius arg.l.ita aũt.§.gessisse.s.de admi.tu.⁊ de reg.iu.c.q per aliũ lib.vj.⁊ qr scdm opi:bar. sequeret qd si libellus nõ esset script⁹ de manu pducẽtis put cõiter nõ est nõ piudicaret pducẽti:qd est cõtra.l.cũ precũ.C.de lib.cau. Itẽ etiã sequeret qd in summarijs de quibus in cle.sepe.de verb.si.sit petitio si verbo facta ⁊ in scriptis apud acta redacta qd nõ preiudicaret qd est cõtra mentẽ.d.l.cum precum.Et si dicas quare ergo aliud in scriptura libelli vbi si cõfessio in eo facta magis preiudicat quã in libro rationũ. Respondetur qd ideo aliud est qr illa est scriptura que de sui natura dirigi dz parti aduerse. Nam ⁊ dz sibi offerri in aut.offerat.C. de lit. cõtest.ideo preiudicat sicut in epistola:ideo videret dicendum in qualibet scriptura que ex mẽte disponentis mittit parti aduerse vt si producat scriptura ⁊ citat pars ad videndũ ei⁹ pductionẽ. secus in alia scriptura que nõ dirigit absenti:qr confessio facta in illa nõ preiudicabit.Et ita intelligit d.§.si quis absenti. ⁊ hoc forte ibi voluit Bar.quãdo dixit aliud forte in scriptura libelli qui
2 dirigit parti. ¶Itẽ adde inquantũ dicit †qd vbi in scriptura priuata est subscriptio partiũ ⁊ testiũ qd etiã sine cõparatione faciet plenã fidẽ per.l.scripturas.C.qui po.in pig.hab.nã si bene põderetur.l.illa ibi nihil dicit de cõparatione. Itẽ requirere videt subscriptionẽ partium eo casu tm̃ quo scriptura nõ est scripta manu ipsarũ:sed qñ est scripta manu ipsaꝝ lz sit subscripta a testibus cõparatio nõ faciat plenã fidẽ vt in aut.de fide instru.§.sed ⁊ si quis ergo ⁊c. Itẽ illa lex prout ibi tãgit glo. videt loqui qñ nõ reuocatur in dubiũ de veritate scripture. An fuit scripta per debitorem vel nõ.Sed de valore eius quo ad effectũ actionis personalis vel realis.Et sic videt qd de iure intellectus Barto.non pcedat:licet
3 sit in se valde notabilis. ¶†Item adde inquantũ dicit qd ꝯparatio nec soli testes:nã videt mirandũ qd non debet stari testib⁹ solis:per.l.in exercẽdis.C.de fide instrumen.⁊ ipse hoc nõ declarat hic:sed de hoc tetigit in aut.⁊ si contractus.C.de fide instrumentorum ⁊ ibi etiam per Butri.⁊ dicit qd si testes deponerẽt super contractu bene probarent:sed hic non deponũt super illo:sed deponunt se fuisse presentes scripture: ideo non probant soli quia possent decipi scdm eum. ¶Sed aduerte quia hic intellectus nõ videtur bonus.nam si testes dicunt scripturam illam esse scriptã manu talis ⁊ reddant causam qd hoc sciant:quia fuerunt presentes ⁊ viderunt ipsam scribi ⁊ de hoc bene recordantur cum apponant per sensum appropriatum actui: de quo queritur videt eis credendum per not.in dicta.l.in exercendis.⁊ iũcto eo quod not. Inno.in.c.cum causam.de testi.⁊ quod habetur in.l. testium.C. de testi.licet enim possent decipi si redderent causam:quia cognoscunt literam ⁊ habent ipsam notam: ideo sciunt illam esse scripturam talis tamen hec ratio cessare videt quãdo deponũt:vt supra dixi. Itẽ pro hoc videt esse casus in.§. si vero aliquid tale.in

a ¶Perficit. Adde in simili tert.l. si cautio. de fi.instr.⁊ ibi Butr.⁊ per Barto.hic.

aut. de fide instru. ⁊ iuncto eo quod habet in princip. illius auten.
vbi patet quod si testes deponant se fuisse presentes illi scripture
licet comparatio literarum facta ad instantiam eius contra quē
producitur scriptura faciat contra testes: tamen potius creditur
testibus de veritate rei deponentibus. scilꝫ qđ fuit scripta per ta-
lem ergo fortius debet credi quando non habent presumptionē
comparationis contra se: ⁊ si incipias a comparatione fateor qđ
illa sola non sufficit sed oportet qđ iuuetur testibus. Et ita intelli
gatur. §. si quis testibus. ⁊ §. si quis. vnde tunc ad cautelam ⁊ cō-
silium requiruntur testes. Sed si quis inciperet ab ipsis testibus
non videretur necessaria cōparatio. Et hoc videtur fuisse de men
te Jaco. de are. ⁊ Cy. in. l. comparationes. in vlti. q. C. de fi. instru.
4 ¶ † Item adde inquantum dicit qđ libri mercatorum nostri tem
poris faciunt semiplenam probationem pro tertio per gloss. in. l.
admonendi. š. de iureiur. Nam cessante consuetudine de iure nō
videtur bene hoc probari. ⁊ presertim quia non debet plus voci
mortue credi quam viue per no. in. c. cum. P. extra de fide instru
men. ⁊ in. §. si vero aliquid tale. superius alleg. sed viue voci non
crederetur sine iuramēto de varietate. nam licet forte secundum
consuetudinem iurauerit fideliter exercere officium: non tamen
iurauit dicere veritatem in causa illa coram iudice ⁊ ideo nō suffi
cit: nam nec etiam puto sufficere si aliquis testis iuraret dicere ve
ritatem in omni causa quin postea specifice occurrēte casu nō de-
beat iurare dicere veritatem super causa de qua in dubio reuoca-
retur. ¶ Et vltimo inquantum vult epistolam posse inter presen
tes fieri adde. l. titius. š. de consti. pecu. Et aduerte quia licet hic
distinxerit in epistola: tamē nō distinxit in aut. sed contract⁹. Sꝫ
istud videtur rationabilius. nec obst. ei qđ proxime dixi de libro
mercatorum. glo. l. admonendi. quia si bene inspicitur dum dicit
de scriptura priuata intellexit de facta manu scribentis sine cau-
sa: vt patet ex no. per glo. in. l. instrumenta. C. de fide instru.

Summarium.

1 ¶ Donatio facta remunerandi animo insinuatione non re-
quirit.
2 Donatio que ⁊ quando reuocari possit.
3 Detentionem habenti officio iudicis succurrit si ab ea deiiciatur.

quilius ¶ Ab eo cui facultas habitandi ex
causa remunerationis cōfertur nō
debet per heredem concedentis reuocari ⁊ sibi expul-
so per officium iudicis succurritur. hoc. d. ¶ In gloss.
tertia. in fine. Nota bene ex hac glo. coniuncta cum tex. que allega
1 tur pro singulari † quod donatio que fit animo remunerandi nō
requirit insinuationem. Et idem videtur dicere hic Bar. de qua
libet donatione que fieret ob causam de futuro. per. l. finalē. ad fi.
cum aut. ibi posita. C. de dona. ante nup. ⁊. C. eodem titulo. l. san-
cimus. circa princip. in quibus patet quod olim donatio propter
nuptias egebat insinuatione: licet hodie hoc sit correctum preter
quam in certo casu de quo in aut. adeo decursum. posita super di-
cta. l. fi. Et sic videtur quod regula sit in oppositum scꝫ quod do-
natio ob causam egeat insinuatione nisi in casibus expressatis a
iure. Ad idem bene facit quod habetur in. l. fina. in prin. C. de iu-
re dotium. vbi olim donatio facta mulieri vt conuertatur in cau
sam dotis egeat insinuatione respectu mulieris licet hodie secus
vt ibi patet. vnde forte pōt sic dici ꝙ aut donatio fit animo remu-
nerandi: aut ob aliam causam. primo casu non egeat insinuatio-
ne siue fiat animo remunerandi propter causam preambulam ex
qua efficaciter agi poterat: vt patet in dicto tex. iuncta glo. sequē-
siue solum obligasset naturaliter ad antidora secundum. l. sed si
lege. §. consuluit. š. de pet. here. vt hic patet secundum alium intel
lectum. ⁊ hoc videtur potissime procedere quando erat obligat⁹
ad antidora ipse donans. Sed si non ipse sed alius pro quo do-
nauerat esset magis dubium: cum forte idem dicendum per not.
in. l. qui id quod. §. fi. j. eo. Secundo casu cōclude qđ aut donatio
ob causam dotis ⁊ tunc recurre ad dictam. l. fi. in princi. C. de iure
do. Aut donatur ob causam donationis propter nuptias: ⁊ tunc
recurre ad. d. l. fi. in fine cum aut. ibi posita. C. de dona. ante nupt.
Aut ob aliam causam ⁊ hoc casu aut donatur ob causam de pre-
terito nec cadit proprie in remuneratione propter quā nata esset
obligatio ad antidora: vt si dono quia ascendisti capitolium: et
quia fuisti victor in bello et tunc videtur egere insinuatione per
dictam. l. fina. de do. ante nuptias. ⁊ per dictaꝫ. l. fi. de iure do. per
locum a speciali. iuncta. l. ius singulare. š. de legi. ⁊ bene facit. l. do
natio. C. eodem. Si autem fiat ob causam de futuro tunc si causa
illa sapit causau onerosam respectu eius cui donatur vt quia do-
no librum vt des fundum vel dono decem vt scribas librum: tūc
videtur quod non egeat insinuatione: quia videtur fieri ob cau-
sam remunerationis. argumen. huius. l. secus si non sapit causaꝫ
onerosam: vt si dono vt emas tibi rem vel vt ascendas capitoliū.
nam tunc videtur quod egeat insinuatione per no. per tex. cōiun-
cta gloss. in dicta. l. donatio. C. eodem. et ex his patet quid iuris si
dono tibi quia bene gessisti negotia mea: nā videtur fieri animo
remunerandi. Quid autem si dico dono tibi pro bene meritis et
seruitiis receptis videretur prima facie: tunc fieri animo remune
randi. Sed certe videtur quod tali assertioni sit standū nisi aliud
appareat: quia materia ista est prohibitoria: scilicet quod nō pos-
sit fieri donatio vltra summam taxataꝫ a iure nisi insinuetur pro-
pter fraudes euitandas. l. data. C. eodem. ergo in dubio tali asser
tioni non credetur ne fiat fraus legi. per notata in. l. si forte. infra
de castren. peculio. ⁊ in. l. si donatione. C. de colla. vnde videtur qđ
ipse idem admittatur ad reuocandum quatenus est excessiua per
l. sancimus. C. eodem. nec obstat. l. post mortem. š. de adopt. quia
ibi cum facto concurrebat etiaꝫ temporis diuturnitas. vt ibi no.
¶ Aduerte etiam quia forte potest limitari quod dictum est de
donatione facta animo donādi quod illa non egeat insinuatio-
ne quando detracto eo ad qđ causa donationis verisimiliter obli
gabat donatio remanet infra summā taxatā. secus forte si adhuc
excederet: nam alias sequeretur quod si minimum seruitiū mihi
fecisses possem tibi valde immensam donationem facere qđ vide
tur absurdum ⁊ maxime quia alias de facili posset lex fraudari si
tamen seruitium esset tale quod non posset bene precio numma-
rio estimari: tunc forte indistincte teneret per not. in. l. si potest. §.
primo. infra eodem. Et sic etiam posset intelligi hec lex iuncto eo
quod habetur in. l. prima. §. proinde. j. de variis cog. ⁊ in. l. penul-
tima cum glo. de obsequi. bene facit ad predicta quod not. Joan.
and. in Spec. de instrumen. edi. §. porro. in fine magne additio-
nis. in questione quam ibi ponit de duobus fratribus. in glo. pe-
nultima. ibi dationem ob causam. sub. de preterito. nam si esset de
futuro esset locus penitentie. l. pecuniam. supra de condictio. ob
causam. ¶ In eadem glo. ibi non tamen potest reuocare hec im-
plicare videtur contradictionem. Et secundum istam legem esset
imposita verbis ⁊ non rebus: ideo nō est bona. ¶ In eadem glo.
ibi precario. Sed cōtra hoc facit: quia in dicta. l. lucius. dixit gra-
tuito ⁊c. ⁊ sic videtur ibi fuisse donationem. facit. l. in edibus. š. e.
vnde forte potest tolerari tertia solutio supradicta. licet Bartol⁹
2 transeat cum ista vltima. † nam interdum traditio habet actum
momentaneum. ⁊ tunc statim perfecta est donatio ⁊ non potest re
uocari. interdum habet actum successiuum qui et hic qui perfici-
tur ex patientia que dietim prestatur in permittendo habitari. et
hic videtur eligi media via: quia si est mera donatio: quia respe-
ctu futuri temporis non est perfecta nec interuenit traditio: nec
aliquid quod loco traditionis habeat: tunc potest reuocari quasi
re integra dicatur reuocari respectu sequentis temporis. ⁊ ita lo-
quatur. l. lucius. Sed si sit donatio que facta fuerit animo remu-
nerandi: tunc non posset reuocari sed detur exceptio ⁊ ius retinē-
di. ⁊ iste videtur esse casus in hac. l. si quis diligenter aduertat. et
secundū hoc hec lex reddet singularis. ¶ In glos. vltima. in fine.
3 † Nota bene glo. quod habenti detentationem succurritur officio
iudicis si ab illa deiiciatur. Et de istis remediis recuperandi pos
sessionem vel detentationem allegat Bartolus hic aliquas glos.
sed plenior de corpore iuris est in. l. finali. §. sed cum in secunda. ⁊
ibi etiam per Bar. C. de furtis. ⁊ facit quod no. per canonistas in
capitulo cum ad sedem. ⁊. c. sepe. ⁊ ibi per Inno. extra de restitu-
tione spoliatorum. ¶ Extra glo. adde dictis Bar. que posuit in
l. modestinus. š. eodem. inquantum dixit qđ liberatio facta cau-
sa donationis egeat insinuatione. Nam Guid. de suza. tenuit cō-
trarium: quia insinuatio videtur requiri solum in directa dona-
tione non in illa que fit per indirectum vt not. Joan. an. in addi-
tionibus Spec. in. d. §. porro. de instru. edi. ad fi. Sed verior vide-
tur opi. glo. in. l. si quis obligatione. j. de regu. iur. per. l. in edibus
supra eodem. vbi etiam dicitur donatio quando fit remissio ali-
qua. Item etiam satis videtur eadem ratio. ⁊ sic idem ius. et ibi
etiam refert dictum Guido. tenuisse posse renunciari legibus lo-
quentibus de insinuatione: sed contrarium ibi ipse tenet et com-
muniter etiam tenetur contrarium: vt patet ex no. per Barto. in
dicta. l. modestinus. et per eundem in. l. nemo potest. in. j. q. š. de
leg. j. ⁊ per Cy. in. l. penul. ad fi. C. eodem titulo. an autem hoc pro-
cedat etiam si interuenit iuramentum. Barto. videtur sensisse qđ
sic in dicta. l. modestinus. Sed contrarium tenuit Jo. and. in di-
cto. §. porro. in prealle. additione. per. c. si vero. cum similibus. de
iureiuran. de quo dicetur in dicta. l. si quis pro eo. An autem pos
sit insinuatio fieri apud semetipsum si donans sit iudex. Guliel.
de cug. tenuit qđ non in. l. si consul. š. de adop. que opi. indubitan
ter procederet si in insinuatione requireretur cause cognitio per
no. in. l. apud filium. j. de manumis. Sed tenendo qđ nulla requi-
ratur cause cognitio sed solū fiat propter euitandam suspicionē
fraudis vel metus prout tenuit Barto. in. d. l. modestinus. tunc
esset hoc magis dubium. nam videtur tunc secus quia ex quo fie-
ret publice apud acta: ⁊ per consequens verisimiliter pluribus
astantibus iuxta no. in. l. in donationibus. C. eo. videretur cessa-
re omnis suspicio metus vel fraudis. argu. l. non est verisimile. š.
qđ metus causa. Et sic videtur valere.

Summarium.

Summarium.

1 ☞ Donatarius creditoribus tenetur eo ipso qd sibi hereditas donatur.
2 Cogi ad factum precise quis potest.

Hereditatem. ¶ Ad obseruationem promissorum tempore donationis factorum tacite vel expresse potest quis cogi
1 actione prescriptis verbis. hoc dicit. ¶ † Nota quod eoipso quod donatur hereditas tacite videtur agi quod donatarius satisfaciat creditoribus. Et ratio est quia hereditas intelligitur cum emolumentis & oneribus. facit quod not. in. l. si quis seruum. §. fina. cum sequen. de lega. ij. ¶ Item nota diligenter qd sicut ex pacto expresso apposito iuxta contractum vel traditione
2 rei oritur actio prescriptis verbis: sic etiã ex pacto tacito. ¶ † Itẽ not. quod videtur quod possit quis precise cogi ad factu3. de quo hic tangit glos. et vide quod not. in. l. stipulationes non diuiduntur. ver. celsus. & ibi per Bartolum infra de verboru3 obligatio. ¶ In glos. fi. ibi sol. hic prima communiter tenetur: adde tamen qd etiam si non interueniat expressa conuentio videtur interueni re tacita vt patet ex his que dixi in notabilibus. & facit qd habetur in. l. cum lex. C. eodem. ¶ Et aduerte quia Barto. hic recitat vnam solu. glos. in. l. ij. C. de heredi. ven. certe ad propositum eius quod ibi dicit. nam ibi glos. facit differentiam an fiat conuentio vt satisfaciat vt tunc non cogatur respõdere: quia hoc expresse nõ dicitur. an vero agatur vt respondeat: & tunc cogatur respondere ipse tamen recitat econtra tamen re vera illa solu. non procedit quia etiam si est actum vt debeat respondere seruari debet quod hic dicitur in prima sol. per. l. cum res. prealleg.

Donari. ¶ In glos. prima ibi. §. si quis. Et pro hoc quia licet pro debito naturali nõ debetur actio: tamen ex quadam verecundia astringitur quis ad satisfaciendu3. facit quod habetur in. l. pecunie sortem. supra de alimen. lega. Et quia vinculum naturale impedit repetitionem soluti per nota. in. l. cum quis. C. de iuris et fac. ignoran.

Summarium.

1 ☞ Positioni negatiue quis tenetur respondere.
2 Confessio in iure facta aduersario preiudicat.
3 Femine quando succedant & quo iure.

Vidam. Per responsionem factam in iudicio remissio inducitur. h. d. ¶ In textu ibi interrogatus. sub. an aliquid sibi deberetur ab heredibus tutoris. † Nota argumentum quod positioni negatiue quis teneatur respondere. de quo hodie est casus in. c. primo. de confes. in sexto. licet olim esset dubium: vt ibi not. & in. l. j. §. quod obseruari. C. de iura. calum. iste tamen textus modicum facit supplendo literam prout dixi super tex. ¶ Nota quod transactio demum procedit quando fit remissio aliquo dato vel
2 retento: de quo in. l. transactio. C. de transac. ¶ † Item nota q confessio facta in iure presente aduersario preiudicat. de quo hic aliquid per glo. & plene per Barto. in. l. ij. ff. de confes. ¶ In glo. j. in fine. Et sic fuit facta ista confessio constante animo donãdi: vnde mirum si inducit donationem: nam etiam extra iudicium inducetur. l. tale pactum. in princip. ff. de pac. Sed vbi nõ esset facta ex certa scientia tunc procedat qd tangitur in glos. sequen.

Donationem. Qui donat bona viuentis eius hereditate est indignus. hoc. d. ¶ In textu ibi cognate. id est coniuncte per lineam femininam. facit qd
3 habetur in. l. prima & secunda. C. vnde cogna. ¶ † Nota qd coniũctio per lineam femininã iure isto solum poterat succedere de iure pretorio & non de iure ciuili. hodie vero sublata est differentia sexus & emancipationis: vt in auf. cessante. C. de legi. here. ¶ In glo. super verbo donatione3. in fi. de hac materia dic vt plene per Barto. in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligationibus. & plene per eundem in. l. fi. C. de pac. ¶ In glo. penulti. ibi solue vt ibi. vel dic scdm Cy. quod ibi putabat eum mortuum: hic sciebat eum viuum. Solutio tamen glo. ibi posita notabilior est que vult quod ibi erat dubium an viueret. hic autem erat certum quod viuebat: ideo magis punitur. Uel dic quod ibi disponebatur super rebus capti ab hostibus qui interim est seruus hostium: & habetur pro mortuo dum est in captiuitate. l. qd attinet. de re. iu. ideo non sic punitur cum propter spem reuersionis non poterit de eius hereditate effectualiter tractari.

Summarium.

1 ☞ Concubine donari potest.
2 Matrimonium vt cõtractum presumatur circũstãtie põderank.
3 Instrumentum non est de substantia matrimonij.
4 Proprietas donata censetur si res ad vsum donetur.
5 Donatio que a principio non valuit ex postfacto perfici poterit.
6 Crimẽ lese maiestatis mortuo criminoso agitari poterit.

Donationes. Donatio facta in cõcubinã non reuocatur si postea secu tum sit matrimoniũ cum illa: sed si de matrimonio du
1 bitatur personarum conditio inspicitur. h. d. ¶ † Nota qd donatio facta cõcubine valet. de quo dic vt in. l. affectionis. ff. eo. ¶ Item nota qd factum a principio legitimũ ex subsequenti facto non irritatur etiam si res deueniat ad casum a quo non posset incipere. de quo in regula factũ legitime. de reg. iur. in. vj.
2 & per Bar. in. l. pluribus. §. & si placeat. de verb. ob. ¶ † Item nota circũstantias põderari an presumatur inter aliquos contractũ esse matrimoniũ. nam attẽdi debet qualitas personarũ an sit talis qd verisimiliter debuerit contrahi. Item circunstantia facti. Et sic attẽdi debet qualiter honor fuerit impensus. & qualis affectio habita. Et sic an tractata fuerit honorifice vt solet tractari vxor. An vero aliter. & hoc de iure ciuili: de quo in. l. libere. ff. de ritu nup. & aliquid hic in glo. que etiam tangit quid de iure canoni
3 co: de quo etiam in. c. illud. extra de presump. ¶ † Ultimo not. qd instrumentum non est necessarium ad substantiam matrimonij. ¶ In glo. j. ibi nisi a milite. sub. secularis militie & armate. nam de talibus loquitur. l. ij. infra allegata. Et forte hoc fuit inductu3 ne expoliarentur per hunc modũ a talibus mulieribus. & intellige de tali milite de quo loquuntur iura & qui habet priuilegia militum qd est quãdo cõcurrunt ea que dicuntur in. l. pe. ff. ex quib. cau. ma. Secus videtur in militibus nostri tẽporis in quibus talia non concurrũt: q2 nõ videtur habere priuilegia que a iure dãtur militibus: vt no. Cy. in. l. j. C. de iur. & fac. igno. Quod tamen hic dicitur de milite secularis militie dicũt doc. procedere in militibus celestis militie: puta in clerico seu sacerdote per no. per glo. in. l. miles. in prin. ff. de re iu. & no. Bar. ff. eo. l. affectionis. Et per hoc etiã posset argui idẽ in doctore qui etiã miles appellat & cõparatur militi armate militie. l. aduocati. C. de aduo. diuer. iud. ¶ In glos. sup verbo cõparatis. in fi. & de hoc plene in. c. illud. extra de presump. vbi videt cõcludi qd si tractauit eam in mẽsa & in lecto vt vxorẽ: puta tenẽdo ipsam in lecto & tenuit eã vt vxorem & etiã fama vicinie hoc habet tũc presumit vxor vt forte põt dici qd mens iuris ciuilis nõ discrepat a mẽte iuris canonici. nam l3. d. l. mulier. allegata in glo. dicat in dubio psumi matrimoniũ: tamen hec lex supplet illã quãdo etiã interuenit honor & affectio maritalis: & sic eã honorauit vt vxorẽ: & sic ius canonicũ solũ videt adijce re de fama loci seu vicinie: & aliqualiter clarius loqui. ¶ In glos. super verbo tabulas. in fi. aduerte tamẽ q2 l3 ad substantiã matrimonij nõ requirat instrumẽtũ tamẽ quo ad finẽ legitimationis prolis in certis casib[9] videt requiri: vt no. insti. de here. que ab intesta. §. j. & insti. de nup. §. fi. qd videtur pcedere de iure ciuili. Sed an de iure canonico requiratur dicta solẽnitas instrumẽti ad legitimationem filiorum recurre ad not. per canonistas in. c. tãta. extra qui filij sint legiti. & per Hostiẽ. in summa. qui filij sint legi.

a
4 **Species.** [a] ¶ † Si res donat ad vsum videtur proprietas donari nec reuocatur ex leui offensa: sed ex magna. h. d. ¶ No. ex tex. qd si dono alicui fundũ ad vsum vel ad alimẽta qd per hoc videat res donata. & hoc pcedit in contractibus vt hic ptz. & idẽ in vltima volũtate. l. species. ff. de au. & ar. le. & l. iiij. & ibi per Bar. ff. de ali. le. & in. l. si hi. §. cũ vni. vbi per glos. & doc. ff. de transac. & facit qd no. glo. in. l. ff. ff. de vsufruc. ea. re. & in dicta. l. species. ¶ In glo. super verbo vsibus. ibi per precedentia verba. nam ex quo legauit ipsam rem. & sic proprietatem l3 postea dicat ad vsum vel ad vsumfructũ intelligãtur illa verba scdm pcedentia vt sic habeat vsum vel vsumfructũ. i. illius cõmoditatem prout habet proprietarius. & aduerte q2 ratio dubitandi quã posuit glos. non videt bona: q2 si donatur vsus vel vsufructus cum sit pars dominij nõ videtur posse reuocari si interuenit traditio iuxta. l. iiij. §. dare. ff. de vsufruc. sicut nec quãdo donat proprietas rei. ¶ Sed ratio dubitãdi poterat esse: q2 ex quo ad vsum puelle erat tradita videbat cõmodatũ vel precariu3: & sic videbat posse reuocari per no. in. l. prori. Itẽ aduerte: q2 aliqui dicunt differentiam esse. An legek fundus ad alimẽta an legetur fundus vt possit habere alimenta: q2 primo casu l3 videatur relicta proprietas videtur relicta ad vitam proprietarij ex quo ad alimenta eius est relictum factũ: & ideo post mortẽ eius redit ad grauatũ. & hoc est qd voluit glo. in. l. cũ hi. §. si vni. ff. de trãsac. Et hoc ibi tenet but. Secundo casu transmittitur legatũ ad heredẽ. vt. l. iiij. de alimẽ. leg. Et hec opinio fuit originaliter Oldra. vt refert Bar. in dicta l. iiij. sed non placet ipsi Bar. q2 dictio ad facit modum vt ipse plene not. in. l. quibus diebus. §. fi. ff. de conditio. & demonstra. & sic vtrobiq3 idem videtur dicere. Sed non respondet ad dictum. §. qui vni. qui fortiter facit contra eum inquantũ vult quod ille cui relinquitur fundus ad alimenta non possit ea distrahere citra autoritatem pretoris. Sed potes dicere quod ista stant simul quod in vita non possint distrahi citra autoritatẽ pretoris ex quo propter alimenta est relictus cum ipsum ad heredem transmittat. ¶ Item aduerte qd ibi dixit quod in. l. habitatio. §. & si sit. ff. de

a ¶ Species. Pro declaratione isti[9] §. vide Lud. ro. csi. cxxvj. vbi alle. istũ §. bar. tand. Barba. hic.

vsu ꝛ habi. qd̓ causa fuit apposita ad ampliandum quod non videtur verum secundum illa iura secundum que habens vsumfructum domus plus poterat alteri locare quam habens habitationem qui locare non poterat licet hodie secus vnde potes dicere qd̓ ibi non fuit legata ipsa res sed seruitus ꝛ adiecta alia per modum cause. ꝛ ideo in dubio precedens seruitus declaratur ꝛ modificatur secundum causam subiunctam. Sed quod dixi quādo relinquitur proprietas licet postea adiiciat ad vsum vel vsumfructum videtur velle disponens quod habeat vsum vel vsumfructū vt proprietarius. ¶ In glo. super verbo offensam. ibi. l. is sol⁹. ibi est casus singularis qd̓ mulier transiens ad secunda vota nō pōt reuocare ex causa ingratitudinis donationem factam filio exceptis tribus casibus positis in autē. posita sup illa. l. sumpta. ex. §. mater. in aut. de nuptiis.

5 **Pater qui.** †Ex postfacto perfici potest donatio que a principio non valuit. hoc dicit. ¶ Nota qd̓ vbi pater emancipat filium si non adimit peculium videtur velle qd̓ illud sibi remaneat. Et similiter si donauerat sibi rē aliā licet non tenuisset ab initio donatio velut facta filio in potestate tamen si non reuocat illam: videtur iuris presumptione illam cōfirmare emancipando. facit. C. eodem. l. siue. ꝛ sic facit qd̓ si pater emancipat filium cui libros tradiderat videatur tunc confirmari donatio. Quid autem si non emanciparet an poterit libros habere precipuos si succedat cum aliis fratribus: dic vt no. in. l. que potest. ff. famil. herciscun. ꝛ in. l. filie. eodem titulo. ꝛ plene per Bart. in. l. prima. §. nec castrense. ff. de colla. bono. ꝛ intellige quādo interuenit traditio in casu hui⁹. §. alias si donatio est facta per patrem filio in potestate ꝛ non interuenit traditio non videtur confirmari morte sicut nec donatio facta per virum vxori vt est casus no. in. l. papinianus. ff. de dona. inter virum ꝛ vxorem. ꝛ no. in. l. ij. C. de dot. cau. ꝛ ideo non videretur etiam confirmari per emancipationem. facit quod habetur in. l. secūda. C. si quis alteri vel sibi. ¶ In glossa super verbo perfecisse. ibi vsusfructus. sub rerum aduenticiarum. hic autem loquitur de rebus profecticiis. dominus Joan. de Imola.

a ¶ Eiusmodi adde ad istū tex. l. etiam. ꝛ ibi glos. et Bar. de dona. inter virum et vxo.

Eiusmodi. a ¶ Licet ex pacto solus deponens debeat tollere rem depositam ꝛ post eius mortem alius quanq̄ ante mortem non acceperit non videtur propterea res depositario donata vel ei qui tollere debebat. hoc dicit. ¶ In glo. super verbo donationem. ibi hic extraneo. hec non videt̄ bona per no. in contrario: quia mater nō videtur posse querere filio plusquam extraneo sicut nec ecōtra. l. debitor. ad ff. ad treb. vnde dicit qd̓ vtilis ibi queritur: sed non directa: ꝛ ita debet intelligi hic. Et si dicas ergo donatio fuit perfecta ex quo saltē vtilis actio fuit quesita per nota. in. l. fi. §. fi. j. eodem. responde qd̓ illud posset procedere si constaret pactum appositum animo donandi sed in dubio nō videtur adiectus fuisse iste Helius animo donandi: vt infra tangit glo. ꝛ facit quod habetur in. l. iulianus. j. de ver. ob. Quid autem si dico alicui tolle pecuniam: quid importēt illa verba: recurre ad no. per glo. singularem cum ibi no. per docto. in. l. cum quid. ff. si certum petatur.

6 **Perfecte.** ¶ Donatio facta post commissum crimē lese maiestatis non valet. hoc dicit. ¶ †No. qd̓ in crimine lese maiestatis potest ꝑcedi etiā post mortē criminosi. Et qualiter tunc possit ferri sententia recurre ad glo. sing. in. §. per contrarium. insti. de heredi. que ab intesta.

Vecius. ¶ Concessum ad vsum indeterminatum dicitur precarium. hoc dicit. Vel sic. Concessum etiam ad vsum determinatum si certuꝫ tempus non est prefixum tacite vel expresse inducit precarium. hoc dicit. ¶ Nota secundum alium intellectum quod lꝫ vbi traditio perficitur ex actu momentaneo donatio ex traditione perficitur. ꝛ non possit reuocari ex penitentia. facit. l. aristo. ff. eodem. tamen vbi traditio non perficitur ex actu voluntario sed ex actu successiuo: vt est videre quando permittitur alicui habitatio ex causa donationis. nam tunc patientia loco traditionis habetur. facit. l. penul. ff. de serui. Et quia dietim patientia prestatur ideo dietim perficere videtur. Et pro tanto cum pro sequenti tempore non censeatur perfecta potest reuocari. ꝛ ita intelligatur iste tex. fallit quando esset facta ex causa remunerationis: vt est casus notabilis et singularis in. l. aquilius. ff. eodem. ꝛ hec procedunt secundum ista tēpora. hodie donatio perficitur absq̄ traditione l. si quis argentum. C. eodem. ¶ In glos. secunda. in fi. sed ecōtra imo videtur quod fuerit donatio: quia dixit gratuito per not. in l. in edibus. ff. eodem. vnde ponendo quod fuerit donatio si queras quare hic potest reuocari. dic vt dixi in notabilibus. Sed tenē do quod esset precarium obstat quia dictū fuit quādiu volueris. Sed dic quod tale pactum non operatur tanq̄ contra substātiaꝫ precarii. l. cum precario. j. de ꝑcario. Item obstat quia videtur qd̓ non fuerit precarium: sed potius commodatum. dic qd̓ non fuit determinatum certum tempus tacite vel expresse: ideo est precarium vt hic est casus notabilis. ꝛ sic non sufficit determinatū esse vsum vt sit commodatum nisi etiam si determinatum tēpus certum tacite vel expresse: vt no. per Cynum in lege secunda. C. cōmodati. ꝛ per Barto. in. l. in commodato. §. sicut. ff. commo. ꝛ in. l. j. infra de precario.

Summarium.

1 ¶ Causa primitiua seu originaria est pre ceteris attendenda.
2 Exceptio peremptoria post sententiam obiici potest.
3 Actio iudicati vocatur que ex sententia oriri probatur.
4 Obligatio originalis an potius attēdi debebat quā accidētalis.
5 Actio subrogata naturam eius sapit in cuius locum subrogatur
6 Jus agendi ad supplementuꝫ an sit quinquennio terminandū.
7 Conditio donationi potest apponi.

Qui id quod. ¶ Donans habet priuilegiuꝫ ne condemnetur: seu exigatur nisi inquantum facere potest etiam post constitutum factum. ꝛ etiam post rem iudicatam. h. d. ¶ †Not. qd̓
1 attendi debet causa originaria ꝛ primitiua: ꝛ ad hoc sepe allegatur. facit quod habetur in lege prima. C. de impo. lu. descrip. li. x.
2 ¶ †Itē no. casum in quo exceptio peremptoria potest obiici post sententiam. ꝛ est ratio quia tendit ad moderationeꝫ executionis de quo in. l. j. C. de iuris ꝛ facti ignorantia. vbi per glo. ꝛ doctores.
3 ¶ †Item nota quod actio descendēs ex sententia videtur appellari actio iudicati. de quo in. l. actori. C. de iureiurando. ꝛ. l. miles §. iudicati. j. de re iudicata. ¶ In glo. secunda. in fine. Sed qualiter respondebit ad. §. si filius. ꝛ ad alias. ll. preallegatas. dic qd̓ in §. si filius. ex mutatione tituli obligationis mutatur ratio legis. ꝛ ideo mutatur etiam dispositio. hic secus: quia stat semper eadē ratio: ne ex liberalitate sua nimiam iacturaꝫ patiatur. facit quod habetur in. l. ex liberalitate. j. de re iudicata. ad. l. penulti. et ad. l. nesennius. dic quod hic ex vtraq̄ obligatione debebatur eidem
4 persone ibi autem diuersis. Et circa istum articulum † an attēdi debeat obligatio originalis an accidentalis potest sic concludi q̄ aut inspicimus causam originariam ꝛ non valet res de qua agit̄: que valeret inspiciendo causam accidentalem. ꝛ tunc non inspicimus causam originariaꝫ. ꝛ ita loquitur. §. sed ꝛ si filius. vt ibi no. per Jaco. de belui. facit. l. quoties. ff. de rebus dubiis. quia in dubio debemus fauere vt res potius valeat quam pereat. aut econtra si inspicimus causam originariam valet res de qua agitur. et non si inspicimus accidentalem. ꝛ tunc inspicimus causam originariam. l. si filius. C. ad macedonianum. Aut inspiciendo vtraq̄ rem de qua agitur potest valere: sed plenius secundum vnam causaꝫ quā scd̓m aliā. vel scd̓m vnā obstaret exceptio: ſm aliā nō ꝛ tūc aut ex vtraq̄ causa debet̄ eidem ꝛ inspicimus causam originariā: vt hic probatur nisi dolus vel culpa aliud suadeat. l. diuortio. de negotiis gestis. ꝛ hic in glos. Aut ex causa accidentali debetur diuerse persone. ꝛ tunc aut debetur ex causa lucratiua aut ex causa onerosa. Si ex causa lucratiua tunc si contra causam originariaꝫ obstabat exceptio realis seu in rem obstabit etiam accidētalis. l. secunda. §. primo. supra eodem. ꝛ. l. apud celsum. §. si quis autem. de doli excep. secus si erat exceptio personalis: vt in hac lege. §. fi. Si autem ex causa onerosa sit causa accidentalis non obstabit exceptio aliqua. l. doli exceptio. j. de noua. ꝛ infra hac eadē. l. §. fi. seruata tn̄ distinctiōe de qua per glo. in. l. si prior. solu. m̄rimonio. q̄ hoc verum quando certa quantitas expressatur. secus quādo simpliciter promittitur quod debetur. ¶ In glo. super verbo cōueniri. in fine. Et aduerte quia istud priuilegiū habet donator quādo conuenitur actione personali: secus si cōueniretur actione reali. quod potest esse si res donata ex postfacto rediisset ad euꝫ. nam tunc cum conueniatur vt quilibet possessor non vt donator non habet priuilegium. l. nesennius. §. qui fundum. infra de re iudicata. An autem hoc procedat in marito si conueniatur in rem ab heredibus mulieris. Bartolus variauit. de quo dic vt in lege si constante. in principio. ꝛ lege si filie. la secunda. ff. soluto matrimo
5 nio. ¶ Ultio facit tex. iste † q̄ actio subrogata sapiat naturā actionis subrogate. de quo plene per Barto. in. l. prima. §. hec actio. ff. si quis testa. li. esse iussus fue. ꝛ aliquid per glo. in. l. certi cōdictio. in princi. ff. si certum petatur. ꝛ aliquid per Cy. in. l. j. §. j. C. de rei vxo. act. ꝛ sic etiam facit ad questionem de qua in. l. in. l. si qs filio.
6 C. de inoffi. testa. † An ius agendi ad supplementum finiat̄ quinquennio sicut querela. Nam videretur qd̓ sic cum eius loco subrogetur. ꝛ ita consuluit Barto. Sed in cōtrariū facit quia ista subrogatio fit aduersatiue ad querelam: quia illa datur ad rumpendum testamentum ista non. ꝛ pro hoc etiam facit quia ipsa querela est odiosa istud autem ius agendi ad supplementum fauorabile. Item ex quo subrogatur ad aliud ꝛ non ad idem non est incōueniens vt diuersam naturam habeat vt voluit etiam Barto. in dicto. §. hec actio. ꝛ in repetitione sua. l. pater filium. ff. de inofficio. testamen. Et hec pars videtur de iure verior quam etiā sequebatur dominus Franciscus de rampo. dominus ꝛ ꝑceptor meus ꝛ pridie fui cōsultus de facto. ꝛ nolui consulere pro alia pte maxime per regulas inct Bar. quas tradit in. d. l. pater filium.

Ea lege.

7 **Ea lege.** †Conditio potest adijci donationi vt pecunia donanti mutuetur. hoc dicit. ¶ Not. q ubi donatur res vt statim debeat reddi nō impeditur translatio dnij si debet reddi in talem causam qd ipse cui redditur remaneat obligatus. ¶ In glo. super verbo nō impeditur ibi: hic de equitate hec bona quo ad legem istam: vt patet ex. l. si tibi. ff. si cert. petat. Sed ad. l. cōtrariā nō est bona: qz etiā ibi de equitate nō trāsfert dñium: qz fuit data vt statim redderetur nulla adiecta causa propter quam reddens remaneret obligatus. do. Jo. de Jmola.

a **Mutus.** a No. q mutus et surdus non prohibentur donare quod intellige qn nō carent intellectu et sunt maiores. xxv. annis. Sin autē careant intellectu equiparātur infanti. l. seruo inuito. §. si pupillus. ff. ad trebel. Sin autē haberēt intellectuz et essent minores viginti quinqz annis equiparant pupillo habenti intellectū. et ita intelligi et limitari debet dictum Bar. in. l. prima. §. primo. ff. de verb. obli. vbi dicit q mutus perfecte intelligens equiparat pupillo. nā debent intelligi in muto pubere. secus si esset maior vt hic probatur. et facit quod idem ipse Bar. no. in. ll. mutum. ff. de acqui. here. et in. l. ij. ff. de bo. pos. fan. in quibus. ll. aliter loquitur q in. §. j. Sed concorda euz vt patet ex predictis. ¶ In glo. super verbo non prohibetur. ibi si a natura sit simul. secus si non esset simul surdus et mutus sed separatum esset vitiū et sic tm mutus vel tantum surdus a natura dūmodo haberet intellectum. l. mutū. ff. de acqui. here. que sic debet intelligi per no. in. l. discretis. allegata in glo. licet raro contingat qd si vnum predictorū vitiorum insit a natura non insit etiam alterū vt probatur in. d. l. discretis. circa finem.

Si cum primus. ¶ Exceptio mere personalis q obstat deleganti non obstat ei cui facta est delegatio etiam ex causa lucratiua. h. d. ¶ No. quod dixi in summario et secus in exceptione in rem in qua distinguit causa lucratiua ab onerosa. l. ij. §. j. ff. eo. Et adde qd no. glos. in. l. si prior. solu. matri. et quod dixi. ff. eadem. l. in principio.

Summarium.

1 Pater nomine filij contrahens animo donandi facere non presumitur.
2 Donatio remuneratiua non reuocat a donatario ingrato.
3 Merces maximi laboris est inestimabilis.
4 Solidus est in iure pro aureo capiendus.

1 **Si pater.** ¶ Si pater patitur filium stipulari perficitur donatio. hoc dicit. ¶ No. ex tex. † q si pater nomine filij facit contractū nō videt facere animo donandi nisi appareat. Sed in contrarium facit. ff. eo. l. fi. §. fi. et qd habetur in. l. filie. C. fa. hercis. de quo hic per Bar. qui distinxit an pater nomine filij faciat actū an vero adhibeat eum ad stipulandū. Sed aduerte quia non perfecte videtur locutus: qz eo casu quo adhibet ad stipulandū videt qd debeat presumi animo donādi per no. in. l. fi. §. fi. ff. e. Et sic etiam ipse idem videt tenere in. l. que dotis in. ij. col. ff. solu. matri. vbi dicit q lz quando aliquis adhibet extraneum ad stipulandū nō videatur adhibere animo donādi: vt etiam ibi no. et in. l. seia. de do. prele. secus tm quando ascendens adhibet descendentem. Et illud videtur verius per dictā. l. fi. §. fi. nisi aliqua circūstātia suadeat oppositū: puta numerus filiorum et quantitas non modica argu. l. si filio. ff. de leg. iij. et sic intelligatur dictum suū quod hic ponit. idem si alia circūstantia hoc suaderet vt est videre in. l. cū quis. §. nuptura. ff. de leg. iij. Nam quia ibi mater adhibuit filiū ad stipulādū dotem in omnē casum soluti matrimonij. et sic etiā si soluerentur morte viri. quo casu non videtur verisimiliter voluisse donare filio ne remaneret indotata. Nec forte etiam posset per. l. de die. ff. de pac. dota. et dixi in. d. l. que dotis. Ideo vt vniformiter dispositio intelligatur nō videtur adhibitus aīo donādi. arg. l. iam hoc iure. ff. de vulg. et pupil. ¶ Item inquantum dicit qd si pater nomine filij cōtrahit qd videtur solum cōcedere in peculium si nō apparet de traditione nec apparet de animo per. l. fi. ff. de pec. leg. quem tex. dicunt aliqui non reperiri fm Bal. videtur illud verum quando noīe filij in potestate illud facit et non interuenit traditio. sec° si traditio īteruenisset: vel si p̄sente filio sibi nomine filij contrahenti fuisset tradita. l. filia secūdum intellectuz Pe. C. familie hercis. facit. l. falsus. §. j. ff. de fur. secus si noīe filij emancipati vel sui iuris contraxerit et talis sit contractus ex quo vtilis actio queratur: quia tunc videtur fieri animo donādi et perficitur donatio vt est casus no. et singularis in. d. l. fi. §. fi. facit quod no. Bar. in dicta. l. que dotis. in. iij. col. et qd ipse idē no. in. l. iuris gentium. §. quinimo. ff. de pac.

b
2 **Si quis.** b ¶ † Donatio remuneratiua preterttu ingratitudinis non reuocatur nec similiter pretextu insinuationis omisse. hoc dici. ¶ No. quod dixi in summario. et
3 facit qd dixi in. l. aquilius. ff. eo. ¶ † Item not. q merces maximi laboris et periculi est inestimabilis: qd est notādum fm Bar. qui forte voluit quod salarium aduocati possit excedere summā centum aureorum quando interuenit in causa criminis pro salute vite. et sic limitetur quod habetur in. l. prima. ff. de var. et extraor. cog. ¶ In glo. super verbo certo modo. ibi vsqz ad quingentos solidos. et intelligunt quidam de quingētis solidis monete que est in vsu. et sic solum in effectu vsqz ad. xx. libras bolendinorū posset fieri donatio sine insinuatione. Et sic iudicauit de facto quidam iudex in terra montis polliciani in tuscia qui fm Joan. an. post Roffre. in titu. de instru. edi. §. porro. ad fi. non fuit iurista. et
4 parum gustauit de brodio iuris. ¶ † Nam accipitur solidus pro aureo: vt in. l. quicunqz. C. de seruis fugitiuis. et quia hec summa in partibus Jtalie est satis magna: scilicet quingentorum aureorum: dicit Jo. and. quod modicum effectum habet lex prohibēs donationem vltra dictam quantitatem: quia rarissime fit donatio talis. vnde statuta secundum eum cōmuniter prouidēt de minori summa scilicet quinquaginta vel centum librarum. et adde omnino quod no. Barto. in. l. quoties. ff. ad legem falci. vbi tangit quid si facta detractione gabelle remanet intra summam an egeat insinuatione. et tenet quod non: quod not.

Summarium.

1 Cessio loco traditionis in corporalibus habetur.
2 Nomina debitorum non veniunt nomine mobilium.
3 Donatio prius facta non reuocatur fundo pignorato.
4 Onere reali existente transit res cum suo onere.
5 Conuentio donationem perficit que absenti actionem querit.
6 Contrahens alterius nomine ei videtur donare.

1 **A Deum qui.** ¶ Mandatum in rem suam ex causa donationis morte finit. hoc dicit. ¶ † Nota quod in corporalibus loco traditionis debet interuenire cessio. facit quod not. in. l. ij. C. quando fis. vel priua. ¶ In glo. super verbo portionis. ibi: sed non concedo. Nota bene hanc differentiam inter cedere et concedere que procedit in istis incorporalibus. Sed in rebus corporalibus videtur idem esse dicere cedo tibi istam rem vel dicere concedo per. l. seiam. in prin. et ibi per Bart. ff. titu. j. et facit quod habetur in. l. vxori. §. fi. de lega. iij. differentiam autem inter mandare et cedere: habes per glo. in. l. j. C. de actionibus et obliga. quia per mandatum transit exercitium directorum. sed per cessionem transit vtilis. Et aduerte quia vt. ff. tangit glos. hec. l. hodie non procederet cum donatio perficiatur etiam absqz traditione. l. si quis argentum. §. pe. C. eo. ¶ Et adde dictis Bar. inquātum allegat glo. in. l. j. C. de preto. pig. quia illa loquitur qn debitor confitetur sin autē neget recurre ad glo. in. l. ij. C. quādo fis. vel priua. sin autem excipiat et nō probet videt debitū cōfiteri fm glo. sing. in aut. de exhiben. re. §. sancimus. col. v. in glo. que incipit. s. narratione proposita. Sed certe illa glo. male dicit. quia nō videtur cōfiteri: vt est tex. in regula exceptionē obtines. et ibi plene de hoc de reg. iur. in vj. de quo etiā in. l. nō vtiqz. et ibi per Bar. ff. de exce.
2 ¶ † Et adde etiā qz facit tex. iste qd appellatione mobiliū seu semouentiū nō cōtineantur nomina debitorū. patet qz hic ista ponunt vt diuersa. Et hec est etiā vera opi. qz proprie nomina debitorū non sunt mobilia vel se mouentia nec etiam immobilia. sed sunt tertia species separata: vt patet in. l. a diuo pio. §. ij. ff. de re iudi. de quo per Bar. in. l. mouentiū. ff. de ver. sig. An autē in generali dispositione veniant nomina debitorū: quidā simpliciter dicunt qd non per no. in. l. gaius. ff. de leg. ij. Nisi forte legaret quis mensam vel calendariū. l. cum pater. §. mense. ff. de lega. ij. de quo etiam per Cy. in. l. certi iuris. in. v. q. C. loca. sed certe hoc procedit quādo dispositio non est omnino generalissima. puta quia dicit lego omnia que sunt in tali domo. nam tunc non veniunt nomina debitorum: vt dicta. l. gaius. et de leg. iij. l. si mihi. in prin. et. §. j. Et est ratio: quia in tali legato non veniunt ea que sunt in loco ad tempus. l. si ita legatum. cum concor. de lega. iij. Ideo non veniunt tūc nomina que cēsentur ibi esse ad tempus donec exigantur secus si dispositio esset generalissima: puta si quis legat omnia bona sua. nam tunc veniunt nomina debitorum. l. nam de qd. §. fin. et. l. cogi. in principio. ff. ad trebel. ¶ Item aduerte: quia hic videtur casus qd si aliquis dicit concedo tibi istam rem qd intelligatur donare qd intellige nisi aliud ex circunstantijs appareat per notata in. c. primo. in ver. titule. de vsur. in sexto. nam si procederet in dispositione aliqua species contractus per quam de sui natura non transferretur dominiū non videretur tunc importare dominium. argumen. l. si vno. ff. locati. Nam istud verbum concedo vt ibi tangit gloss. est aptum natum ad importandum concessionem vsus: et in concessione dominij: ideo in dubio videtur interpretandum scd̄m naturam contractus super quo apponitur: et si nullus procedat contractus videtur importare donationem: vt hic videtur esse casus si aliud ex circunstantijs non appareat. Sed aduerte: quia secundum hoc obstat: quia videtur qd donatio fuerit perfecta etiam quo ad nomina debitorum propter instrumenta que erant penes libertum. argumen. l. prime. C. de dona. vbi est casus singularis qd donatis instrumentis emptionis

a ¶ Mutus. Adde albe. de rosa. in. l. j. de ver. obl. bal. in. l. q re militari. C. de testa. milit. Pau. de ca. hic Bar. hic.

b ¶ Si qs adde Bart. in l. j. in fine. C. manda.

rei videatur res donata. Sed potes dicere qd hic instrumēta nominum debitorum non erant penes libertum: al's intelligerent sibi tradita per no. in. l. §. vendite. institu. de rerum diui. vel dic quod dicta. l. prima loquitur quando instrumēta versabant circa rem corporalem in qua facilius cadit traditio: sz hic circa nomina debitorum in quibus non videtur cadere traditio nisi mediante cessione per notata in. l. secunda. C. quando fis. vel priua. do. Jo. de Imo.

a ¶Luci⁹. ad. de Bart. in l. j. C. de iure fis. li. x. q alle gat istū tex. pro no. in. l. si quis argē tum. §. j. in apostil. post Bar. C. eod.

2 3 **Lucius titius.** a ¶†Fundo pignorato non reuocatur donatio prius facta. sz res trāsit cum sua causa. hoc dicit. ¶Nota quod dicitur donatio etiam si actualiter res non tradat. et sic facit ad ea que dixi in. l. in edibus §. primo. ff. eodem. circa intellectum. l. si quis argētum. §. penul. C. eodem. vt de tali donatione ibi loquatur. et non de pacto de do 4 nando. ¶†Itē no. quod vbi onus est reale ad quēcunqz transeat res transit cum illo onere. facit. l. via. §. si fundus. ff. de serui. rusti. predio. et quod habetur in. c. ex literis. extra de pigno. secus quādo esset obligatio personalis. l. si. ff. de contrahen. emptio. ¶In glo. super verbo perfecta. ibi etiam si decedat viuo patre non cōfirmatur hoc intellige nisi fuissent instituti venientes ab intestato. l. posthumus. ver. item et circa. ff. de iniusto testamen. et ita debet intelligi glo. in. l. prima. de regula cat. que huic contradicit. Sed aduerte: quia sol. glo. non videtur bona. tamen secundū hec tpa ex quo nō fuit facta traditio nec interuenit stipulatio donatio erat a principio inualida vt patet ex no. ff. hac. e. l. in prin. et in dicta. l. si quis argentum. §. penul. C. eodem. potes saluare glos. qd hic erat inualida ex eo qz lex nō assistat non aūt resistebat. et sic nō erat contra legē. facit qd no. in simili in. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verborum obliga. et. l. pacta que contra. C. de pactis. Et propter hoc forte gl. dixit qd non erat a principio omnino inualida. sed in cōtrario lex resistit tali donationi. et ipsam probibet: vt patet ex no. in. l. j. ij. et. iij. ff. de dona. inter virum et vxorem. ideo illa dicitur omnino inualida.

5 **Auia sub.** ¶†Conuentio per quam queritur absenti actio perficit donationem sicut traditio. hoc dicit. ¶No. quod dixi in summario. et adde quod dixi in. l. si pater. ff. eodem titulo. ¶Item nota qp vbi cū accusatiuo adiūgitur dictio ad tunc non importat onus: sed vtilitatem. secus quando cum alia dictione: vt patet ex tex. cum glo. in. l. prima. ff. de cōsti. prin. vel forte dz attendi ratio subiecte materie vt importet onus 6 vel emolumentū prout illa suadet. et ita intelligitur hic. ¶†Itē nota quod vbi quis nomine alterius fecit cōtractum videt velle ei donare. de quo per Bar. in. l. que dotis. in. iij. col. ff. solu. matri. ¶In glo. fi. in fi. sub. quia hic interuenit aliqd loco traditionis: quia acquisitio actionis ex ipso cōtractu. l. certi cōdictio. §. si nūmos. ff. si cer. pe. Et aduerte quia clarum est qd per mutuū factū nomine alterius queritur illi actio. Sed an si mutuans stipulet nomine illius sibi reddi queretur illi vtilis actio ex stipulatione clarum est qp non olim. l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cer. pet. Sed Bar. dixit hoc correctū per. l. ij. C. per quas personas. Sed illa loquitur in accessoria pignoris vel hypothece non autem in stipulatione que est obligatio coequeua et pariter principalis iuxta no. in. l. fi. C. de noua. et in. l. ita stipulatus. de verb. obli. et ideo non videtur quod in illa corrigatur. argumen. l. precipimus. C. de appella. et facit quod dixi in. l. si ita stipulatus. §. grisogonus. ff. de verbo. obliga.

¶De dona. causa mortis. Rubrica.

Summarium.

1 ¶Donatio causa mortis facta absenti quando valeat.
2 Condictio cum vtili rei vendicatione potest concurrere.

Mortis causa. ¶Donās causa mortis prediligit se, donatario. et donatariū heredi. et donationis causa mortis tres sunt species. hoc dicit vsqz ad. l. si aliquis. ¶No. ex. l. iij. aliquas causas ppter quas dicitur imminere periculū mortis. Et sic facit quod si ppter predictas causas timeatur periculum in testibus possint examinari etiam ex parte actoris etiam ante litem contestatam per ea que habentur in. c. quoniam frequenter. extra vt lite non contestata. Et hoc idem ibi sequitur Inno. ¶In glo. prima in fine. de hoc an donans obligetur: tetigit hic Bart. et etiam que actio detur ex donatione causa mortis. cuius dictis adde in-1 quantum concludit† quod vbi aliquis donat absenti causa mortis non interueniente nūcio vel epistola quod licet nō valeat vt propria donatio per. l. inter mortis. ff. eodē. tamen valebit vt impropria donatio si donans erat persona que poterat testari. et valebit in effectu tanquam fideicōmissum per. l. primam. C. eodem. secus si esset persona que non posset testari vt filiusfami. quia tūc nullo modo valebit quod etiam voluit Cy. in. l. prima. circa finē. C. eodem. tamen primum dictum videtur dubium ex eo: quia donatio causa mortis est species diuersa ab actu testandi et codicillandi: ergo videtur quod si quis eligit illam viam et non valeat non debet etiam valere per aliam viam quam non elegit per not in. l. prima. ff. de iure codi. et in. l. si in iure. et in. l. seruo. C. de testa. ma. nec obstat dicta. l. prima. quia posset responderi vt ibi tāgit glo. quod ibi non fuit facta absenti: imo duobus presentibus cū pacto quod vno decedēte iret ad alium. vnde si vnus predecedit tunc competit fideicom. actio. id est ad instar fideicommissi cum donatio causa mortis assimiletur legatis et fideicōmissis: vt institu. eo. §. primo. et. l. marcellus. §. Paulus. ff. eodem. Item non ob. l. miles. in principio. et. l. cum pater. §. donationis. ff. de legatis secundo. quia in illis ex qualitate facti apparebat quod licet disponens esset vsus verbo dono voluit esse fideicōmissum: quia iusserat scripturam aperiri demum post mortem suam quando coram testibus quis publicat voluntatem suam. et eligit viā donationis causa mortis. Communiter tamen tenetur opi. Bart. ¶Item adde inquantum dicit quod si presens donat presenti. et non interuenit traditio quod tunc oritur condictio ex. l. si quis argentum. per no. per glo. in. l. cum pater. §. meuio. ff. de lega. ij. et C. de iure do. l. ij. Nam contra hoc facit. l. secunda. ff. de publicia. vbi videtur ex donatione causa mortis absqz traditione transire dominium in donatarium sicut in legatis. Et sic non videt competere condictio que datur ad dandum in. §. sic itaqz. institu. de 2 actio. posses dicere quod actio personalis et †sic condictio potest concurrere cum vtili rei vendicatione ex quo quis nō habet plenum et directum dominium: vt patet ex no. in simili in. l. j. et. ij. C. cōmunia de lega. et in. l. j. cum ibi not. C. de dona. que sub modo. Vel secundo potes dicere quod illa. l. ij. intelligatur in donatione impropria que fit absenti per eū qui posset testari. facit quod dixi in. l. ex hac scriptura. ff. tit. primo. Et forte etiam idem quando fieret presenti per eum qui posset testari tenendo opinionem cōmunem de qua dixi. ff. sed vbi fieret per filiumfami. qui nō pōt testari tunc competat condictio ex lege. non putarē tamē absurdum tenere quod etiam hoc casu ex quo interueniebat presentia partis quod tunc transiret dominium post mortem donantis sicut in legatis. argu. dicte. l. marcellus. §. primo. ff. eodem. Juncto eo quod tangit glo. ij. in dicta. l. inter mortis. tamen tunc glos. in §. meuio. et in dicta. l. ij. non procederet: quia tunc etiam secūdum ista iura satis perficiebatur donatio etiam sine traditiōe ex quo querebatur actio donatario. ar. l. si. §. si. ff. titu. primo. Et sic quo ad donationem causa mortis non fuisset necessaria condictio ex. l. si quis argentum. licet foret vtilis cū intersit nostra plures actiones habere. ¶In. l. ij. in glo. prima in fi. hoc intellige quādo non fuit facta mentio mortis. et sic fuit donatio inter viuos: vt hic tetigit Barto. post Dy. in. l. iij. in glo. secunda. et bene facit. l. alūne. §. si. ff. de adimen. lega. vbi est tex. cum glo. valde notabilis.

Summarium.

1 ¶Donatio causa mortis condemnatoria in crimine capitali sequuta irritatur.
2 Donatio inter viuos non reuocatur sententia in capitali crimine lata.

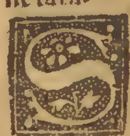

Si aliquis. Donatio causa mortis reuocat secuta condemnatoria ex crimine capitali. secus in illa que est inter viuos que non reuocatur nisi fuerit facta in fraudē. hoc dicit. ¶†Not. 1 quod, sicut vltima voluntas irritatur per condemnatoriam secutam in crimine capitali. de quo in. l. licet. §. rei. ff. de verbo. signifi. et. l. si quis exheredato. §. irritum. ff. de iniusto testa. sic etiam irritatur donatio causa mortis que in hoc accedit vltime voluntati. 2 ¶†Item nota quod donatio inter viuos non reuocatur per sententiam latam in crimine capitali nisi facta fuerit in fraudem de quo dictum fuit in. l. post contractum. ff. titu. j. ¶In glo. ij. in fi. et sic videtur velle glo. quod sit differentia inter donationem causa mortis et donationem que fit inter virum et vxorē: prout apertius dicit gl. in. l. res hic alle. Sed cōtra hoc videtur tex. apertus in. l. sed et si mors. §. j. ff. de do. inter virum et vxorem. vbi donatio causa mortis facta vxori non reuocatur propter condemnatoriā secutam contra virum in crimine capitali. istud contrarium nō reperio tactum nec per glos. nec per doc. sed potest dici quod illa lex intelligatur secundum. l. vbi ita donatur. ff. eodem. scz quādo donatio causa mortis erat facta hoc acto vt non reuocetur. quo casu censetur donatio inter viuos: vt ibi patet. quod not. glos. in simili in. l. etiam. ff. de inoffi. testa. vel dic quod speciale est in donatione facta vxori in qua benignius agitur qp in donatione facta extraneo. pro quo facit. l. si id quod. §. si quas. ff. de do. inter virum et vxorem. Et ita limita que tanguntur in. l. post contractū. ff. titu. primo. et que hic tanguntur. ¶In glo. ij. ibi hec determinat. hec vera quia licet donatio fiat post contractum crimen non sequitur necessario quod fiat in fraudem plene. Nam potest esse quod crimen sit occultum. et verisimiliter non suspicatur se posse puniri.

puniri. facit quod no. Cyn. in. l. si quis postbac. C. de bonis proscrip. do. Jo. de Jmo.

Summarium.

1 Propter dictio causam importat remotam.
2 Donare quis potest causa mortis alterius.
3 Falcidia tantum de legatis detrahitur.

Ui precio. Quicquid occasione mortis alterius capit mortis causa capio iudicatur. hoc dicit. † Nota quod dictio ppter denotat etiam causam remotam. facit quod habetur in l. non dubium. C. de legi. et l. eo tempore. ad fi. de pecul. hic autem non capitur immediate propter mortem sed propter aliud occasionatum ab ipsa morte. † Item no. quod quis potest donare etiam causa mortis alterius. de quo hic in glo. et facit. ff. eo. l. mortis causa capimus. In glo. iij. in fi. et sic in effectu vult gl. quod si mortis causa capio non percipitur ex voluntate defuncti non detrahitur falcidia. sinautem percipitur ex voluntate tunc si prestatur heredi non defalcatur cum legatarius vel fideicommissarius non detrahat falcidiam. facit. l. accepi. ad legem falcidiam. Sin autem heres debet alteri ex voluntate defuncti: tunc detrahetur falcidia per. l. pe. C. ad le. fal. Sed istud vltimum limitat Dy. nisi heres fuerit in mora per. l. j. §. item si ita. ff. ad legem falcidiam. Sed istud reprobat Barto. per duas rationes. prima quia non videtur posse esse heres in mora cum lex falcidia ipso iure resecet. l. plautius. et l. linea. ff. ad legem falci. item quia mora non videtur priuare heredem falcidia. l. cum pater. §. j. ad legem falcidiam. Sed certe prima ratio parum valet: quia licet non possit esse in mora quatenus potest fieri resecatio per falcidiam. l. pupillus. ff. de verbo. obli. tamen potest esse in mora in residuo propter quam posset tunc dici priuari falcidia. Item secunda ratio possit euadi: quia. dicta. l. cum pater. §. j. posset intelligi respectu aliorum legatariorum quorum respectu non contraxit moram. tamen pro hac parte quod propter moram non priuetur falcidia. bene facit. d. l. pater. indistincte intelligendo. et videtur esse casus in ca. Raynaldus. ad fi. iuncto principio. extra de testa. et propter predicta Barto. dixit quod hoc vltimo casu si prestatur ad euictionem alterius legati non detrahitur falcidia. et ita intelligatur. §. item si ita. secus si non prestatur ad euictionem alterius legati. et ita intelligatur. l. pe. C. ad legem falci. Sed certe si hec opi. esset vera tunc indistincte in. d. §. item si ita. si prestaretur penus legatum ante moram. quia prestatur ad euictionem alterius legati. s. ad decem si non prestetur penus non deberet detrahi falcidia cuius contrarium
3 ibi dicitur. Unde alia videtur esse ratio illius text. videlicet† quod de legatis tantum debet detrahi falcidia per no. in. l. j. §. j. ff. ad legem fal. et non de aliis que non sunt in legato seu non recipiuntur vt legatum. Et ex hoc insurgit quod si ibi prestitur penus ante moram in primo casu. §. quod pot defalcari: quia erat in legato. secus si prestetur post moram: quia amplius non erat in legato: sed sola decem erant in legato. et facta transfusio in ipsam vt ibi patet. et in. l. j. ff. de penu leg. Et per hoc etiam patet quod in secundo casu §. quando grauatur heres dare decem si penum non dederit quod si det penum: quia nunquam fuit in legato sed in conditione. l. si quis sub conditione. si quis omis. cau. testa. non distinguitur an interueniat mora vel non sed indistincte non detrahetur falcidia si prestatur penus: licet aliqui aliter dicant vt ibi tangit glos. secus esset si prestarentur ipsa decem que sunt in legato. et ex hoc potest dari regula quod de mortis causa capione etiam prestanda ab herede ex voluntate defuncti non debet detrahi falcidia. Fallit quando in fraudem legis falcidie iussisset per heredem aliquid ex causa mortis capionis prestari: vt in casu dicte. l. penul. et sic secus vbi cessaret fraus vt est videre in dicto. §. item si ita. Et maxime cum ibi possit imputari heredi cur potius prestat penum quam decem cum saltem de decem posset detrahere falcidiam si prestaret illam que ratio cessat in. d. l. pe. An autem de eo quod prestatur in penam ex dispositione testantis possit detrahi falcidia est tex. in. d. c. raynaldus. ad fi. iuncto prin. tenete quod vultis: nam mihi quod dictum est. ff. videtur verius de mente iuris. In glo. super verbo mortis. in fine. hec secunda communiter tenetur. nec obstant iura in contrarium allegata quia loquuntur in donatione a principio inualida et phibita in qua dic vt. d. l. cum hic status. §. oratio non solum. ff. de do. inter virum et vxorem. et ibi etiam tangitur qd iuris si filia in potestate donat viro consentiente patre: licet videatur sentire in. l. donatio. C. de dona. inter virum et vxorem. de qua etiam ibi per Cyn. hic autem in donatione a principio valida. et aduerte quia dixit hic Barto. quod si pater donat causa mortis filii emancipati vel extranei quod due videntur donationes. vna videtur facta filio vel extraneo. et erit inter viuos secundum eum resoluenda si donatio causa mortis de qua dicam resoluatur. Secunda est donatio causa mortis quam censetur facere filius vel extraneus. et quod dixi patrem videri donare filio vel extraneo intelligit si donatio que fit causa mortis eius filio presente vel eo mandante vel ratum habente per. l. donationes. §. species. cum ibi no. ff. titu. primo. Et ex his infert quis possit reuocare. Sed aduerte quia non reperio iure cautum quod videatur fieri ista donatio ipsi filio vel extraneo ex quo pater non dicit se donare causa mortis nomine ipsius filii vel extranei nec in dubio debet intelligi quod faciat nomine alterius. l. et magis. ff. de so. Nec video quid repugnet quod pater donet nomine suo causa mortis filii vel extranei. et pro hoc bene facit. l. mortis causa capimus. in prin. ff. eodem. Nec ob. predictis. l. nec fratris. C. eodem. vbi dicitur quod sorori donanti causa mortis fratris non est licitum reuocare donationem. nam si intelligeretur nomine suo donasse ipsa soror videretur quod posset reuocari. l. qui mortis. ff. eodem. et insti tu. de don a. §. j. Sed potes respondere primo quod ibi mortuus erat frater. et sic donatio sortita erat effectum: ideo non poterat reuocari: licet videretur contrarium per. d. l. qui mortis. Sed ibi non erat secuta mors. Uel secundo potest dici quod illud quod dicitur quod donatio causa mortis potest ex penitentia reuocari procedat quando quis donat causa mortis sue. et est ratio: quia tunc vult magis se habere quam illum cui donat. secus quando quis donat causa mortis tertii: quia tunc non possit habere locum penitentia. Et ita fit casus singularis in dicta. l. nec fratris. Et sit ratio quia tunc non vult magis se habere quam illum cui donat: imo illum potius quam se si sequatur mors illius ob cuius mortem est donatio. communiter tamen transitur cum opi. Barto. et facit quod no. Cy. in. d. l. nec fratris.

Mnibus. Qui est capax legati est capax mortis causa capionis. hoc dicit. Nota quod dixi in summario. Et ex hoc insurgit quod filius naturalis vel spurius[a] qui est incapax legati non potest capere donationem causa mortis: vt est tert. cum glos. in. l. quod conditionis. ff. eodem. et non est alibi secundum Dy. sed certe satis est hic. In glo. prima ibi vel dic. hec secunda communiter tenetur.

a Spurius. Adde tex. in forma i. l. quod conditionis ff. de do. causa mor. q est tex. secundum Dy. singu. Barbic et post eum an. Barba.

Summarium.

1 Donatario causa mortis per stipulationem substitui potest.
2 Stipulatio committi potest in voluntatem stipulatoris.

I cui mortis. Donatario causa mortis pot substitui. hoc dicit.
1 † Nota quod donatario causa mortis substituitur per stipulationem. de quo hic per docto. in. l. secunda. C. eodem. In glo. secunda in fine. ibi nil boni dicit. vnde dic vt hic per Bartolum. Et adde quod proprie substitutus videtur donatarius causa mortis si in donatione adiiciatur pactum quod debeat dari alicui sub certa conditione que postea euenerit per nota. in. l. prima. et l. quoties. C. de donatio. que sub modo. nam ex tali pacto absque alio quesita est vtilis actio: vt patet in dictis iuribus. Et pondera bene glo. in dicta. l. prima. que videtur ampliare. l. cum acutissimi. C. de fideicom. vt illa habeat etiam locum quando testator instituit duos filios suos et grauat quod moriens restituat partem suam alteri vt intelligatur: scilicet si decesserit sine liberis. secus si essent instituti extranei. et illam glo. reputo singularem: quia. l. cum acutissimi. loquitur quando grauatur quis restituere extraneo: et non quando confratri. Et pro illa glo. bene facit ratio tex. in. §. cum filius. institu. de here. que ab intesta. In glo. finali. ibi: et iam agnosci. Et hoc esset verum quando simpliciter stipularetur. secus quando stipulatur sub conditione si voluerit. † nam potest stipulatio conferri in voluntatem stipulato-
2 ris sicut legatum in voluntatem legatarii. licet glo. dixerit contrarium et male in. l. a titio. ff. de verborum obligatione. in voluntatem autem promissoris conferri non potest: vt ibi patet. Et secundum predicta intellige quod notat glo. in. l. cum pater. §. eorum. ff. de legatis secundo.

Ortis. In tex. ibi: filii sui. secus si mortis causa sui ipsius patris cum per mortem ipsius patris non soluatur matrimonium filii. l. mortis sue causa. ff. de donatio. inter virum et vxorem. Et nota quod hec lex loquitur in donatione causa mortis. vbi autem socer simpliciter donat nurui vide notata in. l. cum hic status. §. oratio non solum. ff. de do. inter vi. et vxo. et l. donatio. et l. si vt proponis. de dona. inter virum. et vxorem.

I mulier Quod accipit mulier vt faciat se immitti in possessionem nomine ventris ad finem excludendi institutum dicitur mortis causa capere. hoc dicit. Nota quod quandiu pendat dubium de viribus testamenti propter preteritionem ventris non potest institutus hereditatem adire. facit. l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acqui. heredi. Item no. quod decedens hereditate non adita illam non transmittit. de quo in. l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tollen.

Summarium.

1 ☞Donatarius causa mortis quod propter traditioné rei do-
nate acquirit donatori reddere tenetur.
2 Donatio causa mortis ex conuentione legem capit.
3 Pactum quod contractui adijcitur contra eius substantiam
operatur.

Si alienam. Rem causa mortis donatam
a donatario vsucaptá verus
1 dominus non pôt aduocare sed donator sic. ¶†Not.
quod illud quod acquirit donatarius causa mortis
propter traditionem rei donate tenetur reddere donatori si cô-
tingat donationem reuocari.pro hoc facit.l.cum quis.ff. de con-
di.ob causam.vbi tenetur etiam reddere cum fructibus.⁊ vt pro
cedat vsucapio intellige hoc secũdum no.in.l.j.⁊ aut.male fidei.
C.de prescrip.lon.tempo.

2 Marcellus. †Donatio causa mortis recipit legem ex
conuentione ideo inspici debet qd actũ
fuerit.hoc dicit.¶In tex.ibi:res non reddatur.i.nullo alio mo-
do reuocetur nisi per conualescentiá.¶In tex.ibi:voluerit sub-
intelligitur tamẽ in dubio agi si simpliciter donatur causa mor-
tis quod reuocetur si mutet voluntatem ipse donator.l.qui mor-
tis.j.eodem.¶Nota quod regularis dispositio donationis cau
sa mortis que est vt reuocetur si donatarius predecedat donato-
ri siue donator conualescat ex infirmitate propter quam facta est
donatio siue peniteat donatorem.l.non omnis.in prin.ff.si certũ
3 petatur potest alterari ex forma conuentionis. ¶†Et no.quod
videtur pactum operari contra substantiam contractus: vt pa-
tet maxime hic in fine quod videtur contra.l.cum precario.j.de
preca.Sed de hoc dic vt dicetur.j.eodem.l.vbi ista donatur.⁊ ibi
per Barto.¶In glo.super verbo quod accepit ibi.sed dic con-
tra.contrarium no.glo.in.l.senatus.§.mortis.j.eodem.licet doc.
non allega.Barto.hic fatetur glo.veram in donatione facta in
testamento vel in codicillis:secus in alia per not.in.l.etiam.ff.de
inoffi.testa.Sed tu adde quod istud dictum suum potest proce-
dere in donatione impropria vt quãdo fieret parte absente quo
casu habet vim fideicommissi scdm opi.Bar.in.l.j.ff.e.Et scdm
hoc etiá pcederet gl.i facta extra codicillos vel testm̃ si facta esset
pte absente.Sed si esset ppria donatio cá mortis facta pñti tũc vi
detur quod etiam si in testamento vel codicillis sit facta cum cô-
tractus possit fieri etiam in testamento.l.heredes palam.§.fi.ff.
de testa.Et maxime iste qui in multis sapit naturam vltime vo-
luntatis.l.marcellus.§.j.j.eodem.videtur quod tunc non possit
reuocari per penitẽtiam ex quo si actum esset quod non deberet
reuocari nisi predecedente donatario.ná sicut potest fieri vt nul-
lo casu reuocetur:vt hic in fi.ita debet posse fieri vt non reuocetur
nisi in certo arguendo de toto ad partem.argu.l.que de tota.ff.
de rei vendi.Non ob.ideo glo.hic.s.quod nemo potest sibi legẽ
imponere a qua non possit recedere.per.l.si quis in princi.testa-
menti.quia illud est verum vltimam voluntatem condendo.se-
cus in contractibus:vt in.l.sicut.C.de actio.⁊ obliga.⁊ in.l.in do
mo.§.sicut autem.ff.commo.⁊ no.Barto.in.d.l.si quis in princ.
in.ij.oppo.vbi videt̃ sentire quod donatio causa mortis in hoc
separat naturam vltime voluntatis respondendo.ad.l.vbi.j.eo.
Sed istud videtur esse contra hunc tex.⁊ contra.l.senatus.§.mor
tis.j.eodem.nam ista sunt simul quod quis reuocet testamentũ
⁊ tamen remanet firma donatio causa mortis in eo facta tanꝙ
contractus de per se validus.nam donatio causa mortis non re-
cipit confirmationem ex testamento:sed ex morte: vt no.gl.in.d.
l.post legatum.§.pe.ff.de his qui.vt indi.vnde illo infirmato nõ
requiritur reuocatio donationis de se valide.non ob.l.sub con-
ditione.§.j.ff.de contratabu.quia aliud est dicere nunquid facta
donatione mortis causa cum pacto de quo hic vt reuocetur ad re
uocationem testamenti in quo est facta.⁊ isto casu dicendum est
vt.ff.Aliud est querere nunquid quis tanꝙ indignus priuetur
donatione causa mortis facte sibi in testamento quod nititur re-
pugnare sicut priuatus legatis ⁊ fideicommissis quo casu vide-
tur attendendum an sit facta traditio rei donate vel non si iam
est facta traditio per testatorem donator non perdit ipsam: vt
d.l.etiam.ff.de inoffi.testa.⁊ hoc vult ibi tex.dum dicit quas mi-
nus perfecisse proponitur licet ibi gloss.intelligat ipsam in do-
natione inter viuos.sed idem in donatione causa mortis: vt ibi
dicit glo.in.l.potest legatum.§.pe.ff.de his qui.vt indi.ibi acce-
pit a testatore.secus si nondum sit facta traditio:vt in.d.l.sub cô
ditione.§.j.ff.de contrata.⁊ qd ibi non fuerit facta traditio clare
dicit ibi text.dum dicit receptio denegatur.⁊ ratio diuersitatis
inter istos casus satis patet.sed Barto.dicit aliter in.d.l.post le-
gatum.§.pe.vbi vide.⁊ adde etiam circa intellectum.d.l.etiá.de
inoffi.testa.quod contrarium.l.sub conditione.de contratabu.
vltra sol.ibi positas quod potest dici quod in illa.l.sub conditio-
ne.non fuerat facta traditio rei donate causa mortis.secus in.d.
l.etiam.facit quod habetur in.l.si vero.§.pe.de ho.li.⁊ bene facit
ad predicta quod no.per Barto.in.l.j.C.de fal.cau.inquantum
tangit de confessione facta in presentia partis in testamento.

Si mortis. Donatarius causa mortis reuo-
cata donatione repetit impẽsam
necessariam vel vtilem factam in re donata quam ta-
men compensat cum fructibus.hoc dicit cum glossa.
¶Nota summarium.⁊ adde vt in.l.cum quis.ff.de condictione
ob causam.

Summarium.

1 ☞Priuilegium quod actui testandi conceditur ad actum do-
nationis causa mortis porrigitur.
2 Legata donationibus causa mortis sunt equiparanda.
3 Interdictum quorum legatorum an detur pro donatione causa
mortis.

Marcellus. Cui permittitur testari: permitti
tur etiá mortis causa donare.hoc
1 dicit.¶†Nota quod priuilegium côcessum in actu te-
standi porrigitur etiam ad actum dona.causa mortis
⁊ ex hoc no.quod priuilegium extenditur ad casum similem per
identitatem vel maioritatem rationis.facit quod no.glo.in.l.mi
les.j.de re iudic.hic autem fiebat extensio ad alium casum stante
identitate persone et rerum forte ex vi regule cui licet.de regulis
iuris.in.vj.⁊.l.nec in ea.j.de adul.Ná cui licet quod plus est de-
bet licere ⁊ quod est minus est autem minus donare causa mor-
tis ꝙ testari.patet in.l.tam is.§.j.j.eodem.¶In glo.super ver.
ea etiam ibi non capax.⁊ pro hoc.l.nec enim.§.j.j.de testa.mili.

2 Paulus no. †Equiparantur legata ⁊ donationes
causa mortis.hoc dicit.¶In gl.super
ver.reuocare.in fi.hic iunge finem secunde glo.seq.que per erro-
rem fuit ibi posita.⁊ adde quod glos.male dicit in.d.§.j.inquan-
tum dicit in legatis tria tempora considerari per.§.in extraneis
insti.de her.quali.⁊ diffe.nam imo consideratur tempus mortis
sicut in dona.causa mortis.l.interuenit.ff.de lega.prestan.⁊.l.in-
tercedit.j.de conditioni.⁊ demonstratio.Non ob.§.in extraneis
quia loquitur in herede non in legatario.Item nõ ob.quod ha-
betur in.l.j.de rebus eorum.quia responde vt no.per glo.in.l.in
3 mortis.j.eodẽ.¶†Item no.inquantum ibi dicit pro donatione
causa mortis non dari interdictum quorum legatorum.Nam de
hoc dicendum vt in.l.j.§.si mortis.j.quo.leg.⁊ adde etiam glo.
in.l.ij.in prin.de dote preleg.que dicit quod donatio causa mor-
tis videtur magis accedere ad naturam contractus quam vlti-
me voluntatis.Sed certe illa glo.prima facie videtur esse contra
regulam huius tex.vnde salua illam quod pro tanto videtur ma
gis sapere naturam contractus.quia requirit consensum duorũ:
licet secus in legato.l.inter mortis.j.eo.de quo per Cy.in.l.fi.C.
eodem titu.An autem donatio causa mortis ad sui validitatem
requirit aditionem hereditatis sicut ⁊ legatum tetigit Barto.in
l.in mortis.⁊.l.fi.j.eo.⁊ ibi dicetur.de illa autem que fit inter pa-
trem ⁊ filium que confirmatur morte est glo.ordinaria ⁊ singula
ris quod non requirit aditionem in.l.filie.C.fami.hercis.

Summarium.

1 ☞Donatio causa mortis facta vltra vires hereditarias est in-
ualida.
2 Donatio causa mortis est equiparanda legatis.

Et si debitor. Non valent donationes fa-
cte causa mortis vltra vires
1 hereditarias.hoc dicit.¶†Nota quod inualidatur
donatio causa mortis ⁊ legatum eo ipso quod fiunt
vltra vires hereditarias etiam si de nulla fraude appareat.nam
sufficit fraus re ipsa.facit quod not.in.l.patronum.ff.de proba.
¶Et ibi tangitur ratio diuersitatis inter alienationem que fit
2 ex contractu.⁊ illá q̃ fit ex vltima voluntate condẽda.¶†Jtẽ no.
quod donatio causa mortis equiparat̃ legatis de quo in.l.mar-
cellus.§.imperator.ff.eodem.⁊ insti.de dona.§.j.¶In gl.super
verbo omnimodo.ibi sufficit solus euentus.sub.licet ille in quẽ
facta est translatio ex titulo lucratiuo non participauerit frau-
dem.sed bene requiritur quod alienans etiam titulo lucratiuo
inter viuos alienet in fraudem creditorum.⁊ constet de fraude
vere vel presumptiue.l.j.in prin.⁊.l.omnes.§.lucius.j.de his que
in frau.credi.Sed si fieret alienatio ex titulo inter viuos ex cau-
sa onerosa tunc non sufficeret constare de fraude alienantis nisi
etiam constaret quod ille in quem facta est alienatio participas-
set fraudem.l.ignoti.⁊ ibi no.C.de his que in frau.credi.⁊.l.fi.§.
j.j.de his que in frau.cre.Ubi autem fit dispositio in vltima vo-
luntate non est necesse quod appareat de aliqua fraude seu quod
animo fraudandi facta sit sed sufficit fraus re ipsa.Et sic intelli-
gitur tex.iste.Et que sit differentia inter titulum inter viuos.et
titulum vltime voluntatis tangitur in.d.l.patrono.Que autem
sit ratio

fit ratio inter titulum onerosum et lucratiuum colligi potest ex l.fi.§.licentiam.C.de iu.delib.

Summarium.

1 Mandatum quod post mortem datur morte finitur.
2 Donatio causa mortis dicitur vbi mortis mentio habetur.
3 Res tantum valet quantum vendi potest.

Mortis causa. Potest quis causa mortis sue et alterius donare. hoc.d. Not. quod dixi in summario. et adde quod dictum fuit in.l.qui precio.ff.eodem.

Si donaturus. Ex donatione causa mortis in tantum quis capere dicitur inquantum a debito liberatur vel inquantum ex actione quesita percipitur. hoc dicit.

Titia. Mandatum quod confertur post mortem non finitur morte. hoc dicit. No. quod ex redditione instrumenti facta debitori per creditorem vel per alium voluntate creditoris oritur exceptio pacti de non petendo. de quo in.l.labeo. et l. post.ff.de pact. et l.qui chirographu.ff.de proba.licet secus sit in redditione pignoris: vt no.in iuribus preallega. Item not.
1 quod† mandatum collatum post mortem non finitur morte.de quo in.l.ij.§.sed et si quis.ff.titu.j. In glo.super ver.illis.in fi.
2 No.bene ex glossa† quod vbi in donatione fit mentio mortis presumitur donatio causa mortis. Et cum hoc concordat glos.que est plenior ista i.l.seia.ff.de dote prelegata. et facit quod notatur in.l. que dotis.ff.soluto matrimonio. In glossa super verbo.doli mali.ibi determinat etc. Sed certe hec expositio videtur violare illum tex. vnde Bart.ibi dicit quod si illa verba intelligantur vt sonant debet litera illa intelligi quod non recte soluitur.s.inuito mandante. Sed certe tunc ratio que ibi ponitur non bene adaptaretur. vnde ille tex. fortissime facit quod mandatum finiatur morte etiam si expresse sit collatum post mortem. vnde forte posset sustineri prima sol. hic data videlicet quod hic fuit mandatum admixtum cum donatione. ibi autem fuit simplex mandatum quia in dubio si mando debitori vt soluat titio videor mandare animo repetendi a titio. iuxta nota.in.l.iulianus.§.j.ff.de verbo.oblig. Sed tunc obstat huic sol.l.si vero non remunerandi.§.fi.ff.manda. Sed posses respondere: vt ibi tangit glos. quod ibi mandatum tendebat ad commodu heredum vt aliquid heredi acquireretur. et non vt aliqua actio vel res sperneretur ideo ibi secus.nec tali so. obst.iste text.quia hic non fuit simplex mandatum.sed mixtu cum donatione: vt predixi. Communiter tamen tenetur tertia sol.hic posita. et illam tenendo pro expositione.d.l.fina.potes allegare quod habetur in.l.j.C.de inoffi.doti. et extra de electio.c.cum expediat.lib.vj.

Qui hominem. Res tantum valet quantum vendi potest.hoc dicit. In tex. ibi intelligendus.si forte agatur de detractione falcidie. que locum habet etiam in donatione causa mortis.l.si mortis.C.ad.l.fal. et l.si in donationibus.eodem.tit. In glo.super verbo qui homi
3 nem.ibi homini scienti eius conditionem.† Nota bene glos. que allegatur pro singulari que dicit quod res tantum valet quantum vendi potest debet intelligi homini.s.scienti eius conditionem. Et pro tanto cautus debet esse articulans de valore rei ne dicat quod res tantum communiter vendi potest. sed adijciat quod res communiter tantum vendi possit cuilibet habenti notam conditionem rei. alias si non adijcitur sentit hic Barto. quod articulus non concludat cum probatio debeat necessario concludere.l.non ob hoc.C.vnde cog. et in.c.in presentia.extra de proba. Contrariu tamen sensit in.l.precia rerum.ff.ad.l.falcidiam. vbi innuit quod hoc allegare potius spectet ad aduersarium. Et pro illo dicto facit quia sufficit articulum illu concludere presumptiue.l.omnes. §.lucius.ff.de his que in frau.cred. nam si communiter tantum vendi potest presumptio est quod tantum valeat nisi aliud appareat.facit.l.si seruus.ff.de condi.fur.cautius tamen est ad omne dubium tollendum articulare specifice secundum Bar.hic.

Si filiosa. Contra patrem naturalem datur actio de peculio contra arrogatorem vtilis rei vendi. et si res non potest restitui preciu condicetur.hoc dicit. Nota quod quando concurrit obligatio rem restitui cum obligatione reddendi.si ille contra quem agitur non habet facultatem rei restituendi potest agi ad precium.secus quando mere est in obligatione rem dari vel reddi si non concurrat cum illa obligatio rem restitui.l.si seruum.§. fi.ff.de verbo.obli. et est casus notabilis hic secundum vnum intellectum vel secundum alium no.quod quando actio competit ad id in quo quis est factus locupletior si culpa sui desinit rem habere potest agi ad estimationem etiam si in obligatione sit rem reddi.facit quod habetur in.l.in summa.§.si in frumento. et §.si seruu. ff.de condi.inde.iuncto eo quod habetur in.l.si aliena.in princi. ff.eodem. et l.cum quis.de códictione ob causam. et quod no.per Barto.in.l.stipulationes non diuiduntur.circa secundam partem in.iij.oppo.de ver.obli. et ex hoc habere potes alium intellectum vltra illos quos hic tetigit Bar. In glo.j.ibi.i.códictione sine causa.hoc dicit glos.quod ista nomina de peculio. et de in rem verso non sunt nomina actionum.sed potius quedam adiectiones: vt no.in.l.iij.§.cui congruit.ff.de pecu. In eadem glo. ibi vtilem in rem.sed si competit actio in rem quomodo potest competere de peculio.nam videtur quod tunc res non censeatur esse in peculio.l.deposui.ff.de pecu. Sed dic quod actio de peculio datur propter directum dominium translatum quod non transfertur ipso iure secus quando penes agentem esset directum dominium.quia tunc non competeret actio de peculio.sed ad exhibendum vel reivendicatio vt.d.l.deposui. Et secundum predicta intellige quod dicit glo.seq.inquantum dicit rem ipsam non esse in peculio quo ad arrogatorem tamen non est vis quia ex ante gesto non tenetur de peculio: vt dicit.d.glo.seq. In glo.fin. ibi sol. vt ibi quia in electione est agentis an velit agere ad preciu an vero ad rem ipsam contra ipsum donatarium tantum.tamen in effectu consequetur estimationem si non habeat facultatem donatarius rei restituende. et si dicas quomodo potest eligere ad preciu cum illud non videatur in obligatione.sed rem reddi.dic vt hic per Bar. et adde quod dixi in notabilibus. In eadem glos.in fi.pondera glo.quia forte voluit quod contra extraneum omnino non possit agi rei vendicatione pro re donata causa mortis tamen non pono pro constanti.sed in processu declarabitur et tangetur in.l.is cui.ff.eodem.

Si qui. Dandum causa conditionis implende minuitur minuto legato. hoc dicit. No. quod quatenus diminuitur legatum debet diminui donatio causa mortis seu causa conditionis implede de quo dic vt in.l.plautius.ff.de condi. et demon. In glos.j.in fi.hoc est falsum: vt patet ex.l.plautius.§.item scinditur.ff.de condi. et demon. Ideo tene primum exemplum.

Tam qui. Qualitercunque quis propter mortem alterius capiat dicitur mortis causa capere.hoc dicit. Nota quod est dare mortis causa capionem que in plus se habet quam donatio causa mortis. Nam etiam lato sumpto vocabulo donatio causa mortis dicitur etiam mortis causa capio.sed non omnis mortis causa capio dicitur donatio causa mortis.

Summarium.

1 Capacem esse quem tempore mortis donatoris sufficiens est.
2 Tempus mortis et aditionis vnum et idem censetur in heredibus suis.

In mortis. Capacitas donatarij causa mortis inspicitur tempore mor
1 tis donatoris.hoc dicit. † Nota quod sufficit quem esse capacem tempore mortis donatoris licet non fuerit capax tempore facte donationis. In glossa prima ibi in potestate hostium erat sed cum donatio causa mortis requirat presentiam partium.l.inter mortis. infra eodem.quomodo procedit hoc exemplum.dic quod forte facta fuit alicui recipienti nomine eius. hoc tamen exemplum non videtur habere magnam dubitationem propter fictionem postliminij que fingit reuersum ab hostibus semper fuisse in ciuitate.l.prima. et l. postliminij ius infra de capti. et l.postliminium. et l.retro.eodem titulo.ideo forte posset poni exemplum quando facta fuit deportatio per aliquem habitantem in insulam.nam non videtur quod sit capax ex titulo donationis causa mortis sicut nec est capax ex legati titulo. facit quod habetur in.l.intercidit.supra de conditioni. et demonstratio.iuncta.l.marcellus.§.primo.ff.eodem.sufficiet tamen quod secundum tempus mortis donatoris sit capax sicut in legatis: vt patet in dicta.l.intercidit. et l.interuenit. supra de lega. prestan.
2 In eadem glo. ibi quandoque etiam vnum.hoc dixit gl.† quia in suis heredibus tempus mortis et aditionis censetur esse vnu et idem facit quod habetur in.l.si post mortem.de legatis primo et est verum inspecto iure ciuili.sed inspecto beneficio pretoris: vt notatur in.l.iulia.supra de códitioni. et demonstratio. et l. nam nec emancipatus.de lega.j. Aduerte tamen quia etiam tunc considerare tur tempus testamenti respectu capacitatis: vt patet in.§. extraneis.hic alleg. Sed supposita capacitate an quis sit suus et necessarius bene est veru quod inspicitur tempus mortis quia sufficit quod illo tempore reperiatur institutus in potestate testantis vt dicatur suus et necessarius.et de materia in.l. si alienus.§. in extraneis.ff.de heredi.institu. In eadem gloss. in fina. hoc verum si appareat quod voluerit perseuerare in eadem voluntate.argumen.l.j.§.si filius.de lega.iij. et tangit hic Bar. An in donatione causa mortis requiratur aditio hereditatis.de quo dicetur in.l.fi.j.eodem.

Summarium.

1 Donatio causa mortis filiofamilias facta in dubio censetur fieri contemplatione patris.
2 Tempus contractus non inspicitur in donatione causa mortis.
3 Voluntas testatoris determinatur secundum tẽpus testamenti.

Si filiofa. In donatione causa mortis facta filiofa. inspicitur cuius cõtemplatione sit facta. hoc dicit. ¶ †No. a contrario sensu' qđ
1 donatio causa mortis facta filiofa. videt in dubio fieri contemplatione patris. ⁊ hoc etiam videtur hic sequi Bar. quãdo illud quod est donatum non potest queri filio prout est in casu isto secundum hec tempora secundum que quicquid querebat filius querebat patri. l. placet. ff. de acqui. here. Sed in contrariũ videtur tex. in. l. fi. j. eodem vbi donatio causa mortis facta seruo in dubio videtur facta contemplatione serui: quia vt ibi patet in dubio inspicitur persona ipsius serui. ⁊ ad hunc tex. potest respõderi quod hic ponit duos casus certos. Primo quando constat quod contemplatione filij facta est donatio. Secundo quãdo, qđ contemplatione patris. sed in dubio non decidit. ⁊ sic potest dici decidi in. d. l. fi. ⁊ facit quod habetur in. l. fi. ad fin. C. de vsufru. et istud videtur verius vt. j. dicam. ¶ In glo. j. in fi. Bart. hic recitat opi. in hoc articulo. An in dubio contemplatione filij: an vero patris intelligatur facta dispositio. Cuius dictis adde primo quod si non fit mentio patris indubitãter videtur fieri in dubio contemplatione ipsius filij per nomẽ proprium nominatim sine adiectione patris. argu. l. cum aliquis. C. de iu. deli. Item adde secundo quod si fit mentio patris puta quia dicitur tali filio talis videtur quod in dubio videatur fieri cõtemplatione filij etiã si sit res que non possit queri filio vt est videre in casu huius. l. iũ
2 cta. l. placet. ff. de acqui. here. ⁊ probatur in. l. fi. j. eodẽ. †Et aduertendum quod in donatione causa mortis: sicut ⁊ in legatis quo ad acquisitionem non inspicimus tempus contractus: vt est tex. cum glo. in. d. l. fina. licet secus sit contractibus inter viuos. l. si filius. j. de verbo. obliga. vnde hoc casu quãdo donatur causa mortis filio vel seruo in dubio oportet personam filij vel serui adesse secundum tempus mortis donatoris quia quo ad acquisitionẽ effectualem inspici debet tempus illud si quando moriatur filius vel seruus non est persona per quam queri possit patri vel domino. ⁊ si tunc reperiretur sui iuris quereret sibi. Et pro ista parte bene facit quod habetur in. l. fi. ad fin. C. de vsufru. sed obstat inquantum ibi dicitur quod si filius predecedit remanet vsusfructus patri. aliqui dicunt quod ibi vsusfructus est in persona filij sed commoditas est in persona patris. Et ideo nimirum si moriente patre remanet vsusfructus apud filium. Sed certe hec so. non videtur perfecta quia si esset vera sequeretur quod premoriẽte filio in cuius persona esset vsusfructus extingueretur vsusfructus in persona eius. ⁊ cõsequenter commoditas que esset apud patrem per. l. necessario. §. fi. ff. de peri. ⁊ com. rei vendi. Bar. etiã hic dixit pendere ex futuro euentu vt ex illo declaretur cuius con
3 templatione intelligatur vsusfructus relictus. †Sed hoc non videtur verum: quia cum voluntas testatoris fuerit pura verisimiliter fuit determinata secundum tempus testamenti. ideo potes dicere quod ibi est casus singularis contra regulas iuris ex quadam equitate inductas. quia licet vsusfructus sit quesitus patri. ⁊ consequenter deberet expirare morte patris. per no. in. §. finit. insti. de vsufru. tamen ex quadam equitate ⁊ presumpta mẽte testantis qui verisimiliter plerunq; contemplatione filij relinquit disposuit quod remaneret apud filium. ⁊ sic in effectu erit nouus vsusfructus in persona ipsius filij ex equitate inductus. l. stipulatio ista. §. si quis ita. j. de verbo. obli. Nec ob. predictis quod habetur in. l. cum aliquis. C. de iu. deli. quia fateor quod licet in dubio videatur fieri dispositio contemplatione ipsius filij vel serui tamẽ respectu acquisitionis inspiciemus tempus quo cedit dies dispositionis. ⁊ ita loquitur illa lex. ⁊ sic intelligitur hec. l. vt patet ex. l. fi. iuncta cum ista. j. eo. saluo tamen quod dicit de vsufructu in. d. l. fi. quod dixi. ff. ius vsusfructus esse in persona patris in casu dicte. l. fi. procedit indubitanter secundum tempora antiqua ante. l. cum oportet. ⁊. l. fi. C. de bo. que lib. Et idem videret dicendum etiam hodie cum illa. l. videatur constitutio noua. Et quia non reperitur clare iure nouo cautũ quod ius vsusfructus ex causa aduentitia queratur filio. glo. tamen in aut. idem est. C. de bo. que lib. dixit quod hodie quando relinquitur vsusfructus filio ex causa aduentitia ius vsusfructus est in persona filij sed cõmoditas est penes patrem. Et hoc etiam videtur sequi Bar. ibi ⁊ in. d. l. fi. Sed forte de iure verius est contrarium per. d. l. fi. non cauillando eam que aperte videtur velle ius vsusfructus quesitũ patri quod etiam ibi finaliter videtur sequi Cy. alias oporteret dici illam. l. in hoc correctam: vt ibi etiam tetigit Cy. quod in dubio non est dicendum. argu. l. precipimus. C. de app. Et hoc diligenter no. propter no. in. d. aut. idem est. Si autem teneres quod saltem hodie vsusfructus esset in persona filij ⁊ cõmoditas apud patrem etiam illa. l. non induceret exorbitans. quod licet extinguatur persona in qua radicatus esset vsusfructus non per hoc extingueretur ius cõmoditatis apud patrem contra. d. l. necessario. §. fi. Et sic qualitercunq; illa. l. intelligatur videtur satis multum mirabilis. ⁊ habere semper aliquid specialitatis contra regulas iuris cõmunis. Et ideo Cy. ibi dixit quod iterrogatus in examine de casu illius. l. simpliciter remisit ad. l. illam non distinguendo aliter pro tũc de casu illius legis. nec ob. etiam predictis l. qui vsumfructum. §. fina. secundum vnam lectu. ff. de vsufru. qr quatenus contradicit illi. l. fi. est correctum: vt tangitur in glo. d. l. fi. ⁊ ibi etiam per Cy.

Summarium.

1 Pecuniam tantam recipere intelligitur quis pro quanta liberatio est facta.
2 Actio que semel per acceptilationem tollitur per prescriptionem amplius non tollitur.

Quod. Qui liberat' est acceptilatiõe causa' mortis facta nõ potest vti prescriptione, qua vteretur alias acceptilatione non facta. hoc dicit.
1 ¶ †No. quod tantam pecuniam quis intelligatur recipere pro quanta est facta liberatio. facit. l. si mulier. ff. de condi.
2 ob causam. ¶ †Item no. quod actio que semel est sublata per acceptilationem non potest amplius tolli per prescriptionẽ. facit. l. nam ⁊ si. §. rumpendo. ff. de iniu. test. condictione autem ob causam in casu isto non potest prescribi anteq̃ fuerit nata. l. cum acutissimi. §. illud. C. de prescri. xxx. an. hic autem nascitur cum cõualescit donator. ⁊ sic ante non potuit prescribi. ⁊ per hoc nõ ob. qđ habetur in. l. in bello. §. si quis seruum. j. de capti. vbi ille qui est factus dominus quia plenarie nõ est factus ex eo quia potest ab eo aduocare potest prescribere. ⁊ sic videret hic quod ille qui est liberatus cum non videatur perfecte liberatus propter transfusionem primeue obligationis in condictionem ob causam debet posse prescribere. sed hic esset contra mentem partium prescriptionem currere ante natiuitatem condi. ob causam. ideo non currit ibi esset contra mentem legis prescriptionem non habere locum: quia alias inductum in fauorem. per. l. in casu illius. §. redundaret in lesionem contra. l. quod fauore. C. de legibus.

Summarium.

1 Donare an possit quis causa mortis qui testari nequit.
2 Codicillandi via latior est q̃ donationis causa mortis.
3 Donatio causa mortis reuocatur si capitalis pena sequatur.
4 Filiusfamilias volente patre causa mortis potest donare.
5 Filiusfamilias etiam volente patre testari potest.
6 Lex corrigitur eius ratione correcta.
7 Pater an possit emancipare filium quo ad actum testandi solũ.
8 Consensus patris an ex postfacto possit interuenire filij actibus.

Tam is qui. In gl. j. in fi. Nota sing. ex ista glo. †que vult quod regula qđ
1 qui non potest testari nõ potest donare causa mortis. fallit in filiofa. in quo est expressum contrarium. ⁊ mouetur per. l. diuus. §. pe. ff. de iu. codi. tamẽ ille. §. non dicit. de dona. cau. mortis. sed de codicillis. Bar. tamen tenet cum gl. ⁊ dicit quod ille. §. satis probat iunctus cum. l. marcellus. §. j. ff. eo. ⁊ aduerte quia iste text. si legatur continuatiue cum ver. filius prout videtur sonare videtur primo ponere regulam in prin. huius. l. quam postea videtur exemplificare in filiofa. ⁊ sic videtur exẽpli gratia ponere de filiofa. que autem exempli gratia ponunt non restringunt. d. l. damni infecti stipulatio pertinet. ff. de dã. infec. ⁊ sic forte de iure hic probatur regula opposita regule glo. ⁊ hec faciunt ad. q. no. in. c. quanq̃. ad fi. de vsu. in. vj. videlicet an vsurarius manifestus qui ꝓhibetur testari non seruata forma illi' decretalis. An etiam prohibeatur donare causa mortis. nam tenendo regulam glo. de qua. ff. dictum est videretur quod sic ⁊ ex vi regule antique diceretur fieri extensio per no. in. l. si quis seruo. C. de fur. Sed tenendo regulam tex. videretur dicendũ qđ dixi. Nec ob. qđ frustratoria esset illa decretalis. sed posset donare cã mortis. quia non censetur frustratoria sicut nec lex que prohibet filiũfa. testari licet possit donare causa mortis. nam qñ via permissa eligitur que est diuersa a via prohibita non censetur in fraudem legis fieri cũ id videatur facere lege permittẽte que certã viã prohibet alia diuersa non prohibita. facit quod habetur in. l. iniuriarum. j. de iniur. ⁊ extra de elec. c. cum ecclesia vulterana. ⁊ qđ not. extra de reg. iur. c. qui de vna via. lib. vj. Et pro hoc etiã facit qr via testandi latior ⁊ honorabilior est q̃ via donãdi causa mortis cum per viam testandi conferatur titulus heredis quem lex multum ponderat: vt patet in. l. filium. §. omnibus. ff. de le. prestan. et
2 insti. de pup. subst. §. j. †Item etiam via codicillandi est latior q̃ donationis causa mortis: qr illa non reqrit presentiã persone cui relinquitur

relinquitur.l.cum pater.§.donationis.ſ.de leg.ij.ſecus in dona⸗
tione cauſa mortis.ȷ.eo.Et ſic plus eſt ꝓhibere viam teſtandi vel
codicillandi q̄ꝙ probibere donationē cauſa mortis.⁊ ideo ꝓhibi⸗
tis primis duabus nō debet neceſſario intelligi ꝓhibita.iij.ſ.do⸗
nationis cauſa mortis.nec ob.predictis.l.marcellus.in prin.ſ.e.
qꝛ ibi dicit ꝙ ille qui poteſt teſtari bene poteſt donare cauſa mor
tis ⁊ merito quia cui licet quod plus eſt debet ⁊ quod minus. et
ſic loquitur.l.cum hic ſtatus.§.ſi miles.ſ.de dona.inter vi.⁊ vxo.
hic aūt loquitur in ꝓhibito teſtari cui in dubio ex hoc non debet
videri ꝓhibita donatio cauſa mortis q̄ ī minus ſe habet.Itē nō
ob.d.l.marcellus.§.j.vbi equiparatur legatis qꝛ verum eſt quo
ad alia non quo ad iſtud:vt hic patet.Item non obſtat.l.ſi aliqs
3 ſ.eo.†vbi donatio cauſa mortis reuocatur ſi ſequat̃ pena capita
lis.ſicut ⁊ legata.quia illud eſt propter publicationem bonoꝝ ⁊
iurium vnde cum donans haberet ius reuocādi ipſam donatio
nem.l.qui mortis.ȷ.eo.merito iſtud ius eſt tranſfuſum in fiſco.et
ſic debet intelligi reuocatū. Si autē deportatus qui pōt querere
poſt deportationem ex contractu iuris gentiū.l.ſi mādauero.§.
is cuius.ſ.manda.donaret poſt talem acquiſitionem cauſa mor
tis an tunc reuocaretur talis donatio eſſet magis dubium tamē
qꝺ idem eſſet.facit.d.l.ſi aliquis.indiſtincte intelligendo.⁊ quia
non pōt deportatus habere heredem.l.ij.C.de bo.dam.Sed vſu⸗
rarius manifeſtus bene pōt habere heredē ab inteſtato. nec hoc
prohibet illa decretalis quã̄ꝙ.ideo videtur qꝺ de rigore nō intel⸗
ligatur ꝓhibita donatio cauſa mortis ex quo de illa expreſſe nō
fit ibi mentio.tenete quod placet vobis.nam canoniſte commu⸗
niter tranſeunt cum glo.j.
4 **Filiusfa.** †Filiusfa.poteſt donare cauſa mortis patre vo
5 lente.h.d.¶†No.ꝙ filiusfa. nō pōt teſtari etiā
cum patris voluntate quod eſt clarum in profectitijs.⁊ idem in
aduentitijs in quibus patri queritur vſusfructus ſed vbi patri
non quereret̃ vſusfructus eſſet magis dubium.tamen gloſ. tenet
idē in.l.j.§.in filia.ſ.ad treb.⁊.l.qui in poteſtate.ſ.de teſta. ⁊ ibi
tetigi.⁊ aliquid etiam dixi in.l.filiusfa.ſ.tit.j.pro hac parte bene
facit.l.pe.C.qui teſt.fa.poſ.inquātum loquitur in aduentitijs q̄
filius tenet ſine voluntate patris.C.de bo. que lib.l.j.iuncta.l. cū
non ſolum.¶In gl.ibi:⁊ eſt ratio iſta ratio ſimpliciter ſumpta
non eſt bona ideo ſalua eam vt hic tetigit Bar.per glo.no.⁊ ſin⸗
gu.in.l.ij.in prin.ſ.de dote preleg.per quam patet qꝺ licet dona⸗
tio cauſa mortis poſſit dici vltima voluntas:vt.ȷ.tangit gl. tamē
quo ad ſui principium potiſſime accedit ad naturam contractus
quia requirit partis preſentiam.⁊ ideo pōt pendere ex alieno ar
bitrio ſicut cōtractus.l.fi.C.de contrahē.emp.¶In ea.gloſ. ibi:
vltima voluntas.adde etiam caſum ſingularem in quo eſt etiā
reperire vltimā voluntatem ſimpliciter in genere in.l.licet.C. de
pact.¶In ea.glo.ibi reſpondeo non.No.bene glo.qꝛ allegāt qui
6 dam eā†ꝙ correcta ratione legis per hoc lex corrigatur. ⁊ ita all'.
Butr.in.l.ij.C.de condi.ob cau.Sed certe glo.hoc non probat:ſi
hoc bene ponderetur.ſed bene probat qꝺ vbi ſunt due rationes
finales qꝺ vna correcta nō per hoc corrigitur lex.facit quod no.
in.l.liberoꝝ.§.notatur.ſ.de his qui no.infa.de quo dixi in.l.ij.§.
fi.ſ.tit.j.¶In ea.gl.in fi.de hoc plene dictum fuit in.l.j.ſ.eo. Et
aduerte bene quia ad hoc vt hec donatio facta per filium valeat
requiritur qꝺ ſit facta preſenti.per.l.inter mortis.ſ.eo.vt etiā vo
luit Cy.in.l.j.C.de do.cau.mor.⁊ tetigi in.l.j.ſ.eo.⁊ voluit etiam
hic Bar.⁊ an filiusfa.poſſit teſtari patre permittēte ad pias cau⸗
ſas.de quo per Bar.in.l.qui in poteſtate.ſ.de teſta.vbi in effectu
tenet qꝺ ſic ⁊ ſic limitat hunc tex.per.c.licet.de ſepul.in.vj. ⁊ quia
vltima voluntas ad pias cauſas pōt pendere ex alieno arbitrio:
vt in.c.cum tibi.extra de teſta.⁊ ſic videtur ceſſare ratio prohibi⸗
ta.ſ.tacta.in glo.Sed certe hoc nō eſt ſine ſcrupulo. quia lꝫ ceſſet
dicta ratio non ceſſat alia.ſ.qꝛ filiusfa.non cenſet̃ eſſe integra per⸗
ſona nec pater pōt ipſum reintegrare quo ad hūc actū.pro Bar.
tamen facit quia in iſtis relictis ad pias cauſas videtur ceſſare
omnis ſolēnitas per autoritatē illam quia ea que ſpiritu dei agū
tur non ſunt ſub lege.de qua.xij.q.ij.c.due ſunt.⁊ facit quod no.
Bar.in repeti.l.j.C.de ſa.ſan.ecc.maxime ad fi.Sed certe illa au
toritas parum facit recte intelligēdo.quia intelligitur ꝙ ea que
ſpiritu dei aguntur non ſunt ſub lege ſcꝫ peccati. Sed bene ſunt
ſub lege poſitiua honeſta ⁊ preceptoria vnde tenentur etiam ad
obſeruantiam mandatoꝝ eccleſie:vt no.in cle.ad noſtram.§.iij.
⁊ ibi de hoc per gl.de hereti.vnde de hoc articulo dic vt plene di⸗
xi in.d.l.qui in poteſtate.An autem ſuppoſito qꝺ poſſet ſi duob⁹
relinquat aliqd.⁊ vni pro anima.⁊ ſic ad pias cauſas alteri non.
An erit locus iuri accreſcendi ex quo non valet in perſona eius
cui non ad piā cauſam eſt relictum.videret̃ ꝙ non.per.l.ſi mulie⸗
ri ⁊ titio.ſ.de condi.⁊ demon.Sed certe ibi loquit̃ qn̄ cōtra volū
tatem teſtatoris quis admittit̃.hic aūt ſcd̄m volūtatem admittit̃
ille cui in piā cauſam eſt relictū.Et ideo videret̃ ꝙ locus eſſet iuri
accreſcendi per.l.filiū.§.fi.ſ.de leg.preſtan.ſed dic vt ibi nota.qꝺ
ius accreſcendi nō habet locū.ſed bene ius nō decreſcēdi. de quo
etiā plene per Bar.in.l.re cōiuncti.ſ.de leg.iij.Item adde quid

iuris ſi filiusfa.facit teſtamentū patre cōſentiente.⁊ adijcit̃ clauſu
la ſi non valet iure teſtamenti:valeat iure cuiuſlibet alterius vlti
me volūtatis an valebit tunc vt donatio cauſa mortis.de quo p
Cy.in.l.ſenium.§.j.C.qui teſt.fa.poſ.⁊ ibi tenet ꝙ non ex eo quia
fieret tranſitus de vltima volūtate ad cōtractum cū donatio cau⸗
ſa mortis magis ſapiat de natura cōtractus ſaltē quo ad ſui ini⸗
tium:vt no.glo.ſing.in.l.ij.in prin.ſ.de do.prele.Et ſic non videt̃
includi per.l.verba geſſerunt.ȷ.de ver.ſigni.⁊ qꝺ no. in ſimili in
l.fi.C.de ſen.pa.Et qꝛ nō intelligitur permiſſa donatio cauſa mor
tis niſi de ea ſit facta expreſſa mentio.l.filiusfa.§.ſed enim.ſ.tit.j.
Tu dic hoc clarum ſi non erat preſens ille cui relinquit̃ per not.
in.l.inter mortis.ȷ.eo.⁊ que.ſ.dixi.Sed ſi eſſet preſens eſſet ma⸗
gis dubiū ꝓpter vniuerſalem illam cuiuſlibet. ⁊ ſic cū lato ſum⸗
pto vocabulo donatio cauſa mortis etiā dicat̃ vltima voluntas:
vt hic dixit gl.videret̃ ꝙ illa includatur vt ſic in dubio actus po⸗
tius valeat q̄ꝙ pereat.arg.l.quoties.de re.du.⁊ extra de ver.ſigni.
c.abbate.nec ob.d.l.filiusfa.qꝛ ibi loquitur qn̄ conceditur admi⸗
niſtratio inter viuos quo caſu non videt̃ in dubio concedere po⸗
teſtatē donādi cauſa mortis per rationē quā ibi dixi. Sed hic cō
cedit relinquere in vltima volūtate ⁊ vult ꝙ valeat omni modo
quo pōt.Et ideo videtur ꝙ debeat valere donatio vt donatio cā
mortis ex quo ſic pōt valere ꝓpter preſentiam patris cū ceſſet ra⸗
tio hoc caſu propter quam requirit̃ ſpecialis expreſſio.de qua di⸗
xi in.d.l.filius.⁊ hoc fortius videret̃ dicendū ſi dixiſſet ſi nō valet
iure teſtamenti vel codicilloꝝ valeat iure cuiuſlibet vltime volū⸗
tatis cum dicta clauſula non videat̃ poſſe referri niſi ad donatio
nem cauſa mortis.Et ſic videtur qꝺ tunc habeatur pro ſingulari
expreſſione.arg.no.in.l.ij.⁊.iij.per Bar.ſ.de lib.⁊ poſth. ⁊ de le.
iij.l.ſi quis in principio teſtamenti.pro hoc etiā facit quod habet̃
in.l.in teſtamentis.ȷ.de reg.iur.de quo etiā dixi in.d.l.qui in po⸗
teſtate.lꝫ hic magis non vſus fuerim ad ipſius actus validitatē
7 q̄ꝙ ibi.¶†Item adde an pater poſſit emācipare filiū ſolū quo ad
actum teſtandi videt̃ ꝙ ſic.per no.in.l.j.§.in filij.⁊ ibi per Bart.
de hoc.ſ.ad treb.In cōtrariū facit quia non videtur quis poſſe
fungi duplici contrario ſtatu per not.in.l.j.§.j.C.de lati.li.tol.et
hanc partē tenent aliqui.Alij vero tenēt primā per.l. ſed ab eo.
C.de legi.here.⁊.l.continuū.C.de natu.lib.in quibus videt̃ pro⸗
bari ꝙ emancipatio vel legitimatio poſſit fieri quo ad vnū actū.
Sed mihi placet ꝯ̄ria opi.per.d.l.ſi ab eo.a ꝯ̄rio ſenſu.nā illud vi
det̃ ibi ꝯtingere ꝓpter reſcriptū principis ſic cōcedētis ergo a cō
trario nō poterit homo immutare diſpoſitionem legis que vult
qꝺ per emancipationem filius ex toto exeat patriam poteſtatē.
Et eodem modo potes reſpondere ad.l.continuum.qꝛ illud cō⸗
tingit immediate ex diſpoſitione legis nō hominis.Et ſimiliter
ad aut.epiſcopalis.⁊ in corpore vnde ſumitur.C.de epi.⁊ cle.fa⸗
cit etiā qꝺ no.in.l. ſi quis pro emptore.in vl.charta.vbi dicit ho⸗
minem non poſſe regulariter inducere fictionem.¶Vltimo ad
8 de inquātum tangit †An conſenſus patris poſſit ex poſtfacto in
teruenire.⁊ videtur concludere qꝺ ſic per hanc.l.⁊ per.l.filiusfa.
ſ.tit.j.iunctis his que not.per eum in.l.ſi autem.ſ.de aqua plu.
arcen.qꝛ vbi requiritur voluntas vel conſenſus tertij in actu po⸗
teſt etiā poſtea interuenire.Sed certe illud procedit quādo act⁹
a principio non eſſet nullus:alias ſecus vt notabiliter dixit In⸗
no.in.c.cum conſuetudinis.extra de conſue.Saluatur tamen di⸗
ctum eius ſi apparet poſtea filium perſeuerare in eadem volun⸗
tate ſecundum no.per ipſum Bar.in.l.j.§.ſi filius.ſ.de leg.iij.re⸗
quirentur tamen teſtes quinqꝫ ad probandum iudicia perſeuerā
tia voluntatis:vt ibi tangit.Et pro predictis bene facit qꝺ no.in
l.cum non ſolum.§.neceſſitatem.C.de bo.que lib.vbi patet qꝺ cō⸗
ſenſus patris ſuperueniens in iudicio non validat iudiciū preā⸗
bulum agitatū cum filiofami.cum deficiat ex rigore iuris velut
agitatum cum perſona minus legitima.facit qꝺ not.in.l.inſtar.
C.de iu.fiſ.lib.x.ſecus quando actus eſſet nullus ex fauore conſen
tientis ex poſtfacto.l.filio preterito.ſ.de iniu.teſt.⁊ qꝺ not.Bar.
in.l.j.§.j.de lega.iij.

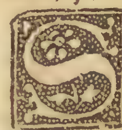**Ibi qui.** ¶Ad confirmationem donatiōis
cauſa mortis ſufficit donatorem nō
ſuperuiuere donatario.hoc dicit.¶Nota quod vbi
ad reuocationem actus requiritur quem ſuperuiuere
ſuccumbit agens ſi doceat illum ſuperuixiſſe.¶In gloſſ.j.in fin.
Hec ratio non eſt bona per not.in.l.⁊ pariter.ſ.de re.du.Ideo
dic melius quod ratio eſt quia lex requirit vt reuocetur dona⸗
tio donatorem ſuperuiuere donatario.facit quod habetur in.l.
ſi alienam.§.primo.ſ.eodem.ex vi autem verborum non poteſt
dici ſuperuixiſſe qui ſimul mortuus eſt.⁊ hoc voluit litera iſta ⁊
clarius in.l.cum hic ſtatus.§.ſciendum.ſ.de do.inter vi.⁊ vxorē.
¶In gloſſ.ij.ibi:ſecus in alijs contractibus.⁊ hoc communiter
non tenetur nec probant iura allegata in glo.ſed attendi debet
an ad reuocationem actus requiratur quem ſuperuiuere.⁊ tūc ſi
agens ad reuocationem hoc non doceat ſuccumbet.⁊ ita ſuffi⸗
ciet vt non reuocetur quod ſimul mortui ſint:vt hic probatur.
Quandoqꝫ non agitur de reuocatione ſed de cōmiſſione actus

tunc si debet cõmitti ex superueniẽtia alterius agẽs debebit hoc pbare alias succũbet.l.quod ⁊ pariter.⁊ ibi de hoc plene p Bar. ff.de re.du.aut verba id non importãt ꝙ requirat superuenientia.⁊ tunc obtinebit agens pbando simultaneã mortẽ.⁊ sic loqtur.l.qui duos.§.si maritus.alle.in glo.Nã ibi dictũ fuit si in matrimonio decederet que verba verificãtur etiã simul vtrisq; mortuis nõ autem dixit si vir predecederet.licet glo.hic aliter sentiat etiam non bene.¶In ea.glo.ibi ex qualitate persone.hoc indubitanter pcedit quando quis fundat intentionem suã ex dispositione legis.sed vbi fundat ex dispositiõe hominis est magis dubium per.d.l.quod pariter cum duabus seq.de quo plene dicendum vt ibi per Bar.

Summarium.

1 ☞Cause nomine venit potius impulsiua ꝙ finalis.
2 Ingressus religionis factus cum pacto de retinendo aliqua bona an valeat pacto vitiato.
3 Pactũ contra matrimonĳ substantiã appositũ an vitiet ipsum.
4 Uotum sub conditione si sibi aliquid remaneat an valeat.

Ubi ita. Conuentio contra substantiam contractus facit eã trãsire in aliũ 9tũ si verbo2 significatio hoc patiatur.h.d.hec singularis lex.
1 ¶†No.ꝙ verbum causa non videt notare causam finalem sed potius impulsiuã de quo in.l.ĳ.§.fi.ff.tit.j.⁊ ita etiam sensit vna glo.¶In glo.super ver.non valet.in fi.Adde tamẽ ꝙ licet confirmet morte.tñ non veniet in fideicõmissum vniuersale in dubio nisi aliud appareat per casum sing.in.l.sequẽs questio. de leg.ĳ.Et adde etiã ꝙ non cõfirmatur nisi interuenerit traditio vel aliquid loco traditionis:vt est casus qui reputatur singularis in.l.pap.ff.de do.inter vi.⁊ vxo.de quo not.in.l.ĳ.C.de do.cau.¶Extra glo.attẽde qđ interdũ pactum est cõtra substantiã contractus.⁊ de hoc loquitur tex.iste.⁊.l.cum precario.ff.de pca. que videntur adinuicẽ contradicere.sed solue vt hic per Bar.vt patet ex summario.Quãdoq; est contra naturalia vel accidentalia contractus.⁊ de hoc habetur in.l.pacisci.ff.de pac.⁊ in.l.pacta conuẽta.ff.de contrahẽ.emptio.Quandoq; est contra substantiã seu essentiam seu naturã rei deducte in dispositionẽ ⁊ de hoc proprie loquitur.l.per seruũ.§.j.ff.de vsu ⁊ habita.Quãdoq; est contra adminicularia seu accessoria rei deducte in dispositione.⁊ de hoc proprie loquitur.l.j.§.j.ff.si vsusfruc.pe.⁊ ad predicta facit qđ no.Bar.in.l.j.§.j.ff.de adi.leg.per Cy.in auc.ingressi.C.de sacro sanct.ecclesĳs.⁊ per eundem in.l.secunda.in.iĳ.questione.C.de iure emphyteo.⁊ de istis etiam hic per Barto.Et hec faciunt ad questionẽ no.per glo.in.d.l.ĳ.s.quod valeat pactum appositum in contractu emphy.s.ꝙ eo non liceat expellere emphyteotã etiã si nõ soluerit per triẽnium.quia non est pprie cõtra substantialia cõtractus.sed potius contra naturalia sicut cõtra naturalia venditionis est qđ quis non teneat de euictione:vt no.in.d.l.pacta.
2 ¶†Item facit ad questionem intrante religionem qui eã vouet retentis sibi aliquibus rebus.an valeat ingressus vitiato pacto. videtur ꝙ sic.cum tale pactum sit cõtra substantiã contractus secundum quem debet vouere obedientiam castitatem ⁊ paupertatem.Et hoc sequitur gl.in auc.ingressi.C.de sacrosan.ecclesĳs. licet aliter dicat in.l.per seruũ.§.j.prealle.Sed certe illa.l.nil facit:quia loquitur in alio casu scilicet quãdo pactũ est contra substantiam rei deducte in dispositionẽ.glos.tamen in.c.ĳ.de statu monacho.tenuit ingressum non valere per.c.fin.de condi.appo.
3 vbi†pactum appositum contra substantiam matrimonĳ carnalis vitiat ipsum matrimonium.Et sic videtur qđ vitiet etiã matrimoniũ spirituale.Sed Joãnes andreas ibi post Inno.⁊ Hostiensem dicit quod demũ vitiat matrimonium carnale si vterq; consensit in conditione seu pacto cõtra substantiã matrimonĳ. secus si alter non consentit.vnde dat ibi cautelam Hostiẽ.quod si vir dicat mulieri contraho tecum matrimoniũ si procreationẽ prolis euitaueris ꝙ mulier dicat consentio in matrimonio ⁊ nõ in cõditione.Sed quia nil est qđ imputetur mulieri erit matrimonium.secus in casu precedẽti.Et per hoc posset responderi ad l.cum precario.que videtur illi.c.contradicere.qđ in.l.cum precario.pactum nullam turpitudinem in se continebat.ideo non sic imputatur contrahẽtibus licet consenserint in pacto.secus in casu.d.c.fi.Et ita respondebat dominus Fran.de rampo.vt patet ex no.per eum in.l.fi.ff.de condi.ob causam.Sed in voto religionis dixit Innocen.conditionem reĳci:quia ibi principaliter vouens obligatur deo qui non consentit in conditione licet cõsentiat minister recipiens votum.Et ideo valebit votum reiecta cõditione.que ratio cessat in matrimonio carnali cum in illo principaliter pars parti obligetur.Sed aduerte quia inquantum Inno.⁊ Jo.an.limitauit dictũ.c.fina.procedere quando vterq; consensit expresse.secus quando alter contradixit conditioni.vel tacuit illam quia habetur pro contradicente secundum eum in fauorem matrimonĳ.videtur contra dictum ca.fina.quod simpliciter ⁊ indistincte loquitur.⁊ sic videtur indistincte debere intelligi.l.j.§.generaliter.ff.de leg.prestan.nec obstat.c.aliquando xxxĳ.questione.ĳ.allegatum per Innocentium:quia si bene aduertatur non probat opinionẽ Innocentĳ.Ibi enim dicitur qđ si aliqui coniuges procurãt vt liberi non nascantur si ambo hoc faciant non censentur quodammodo habere iura coniugĳ.licet vere essent coniuges.Et subdit quod si ab initio sic contraxissent:tunc non esset matrimonium inter eos.si autem ambo coniuges id non procurant.sed vnus tantum dicit quod ille censetur adulter et pena adulterĳ dignus.Et sic patet quod ille text. non facit pro Innocentio nisi forte velis inducere inquantum dicit quod si ab initio sic contraxerunt non est matrimonium a contrario sensu:vt sic si ambo non sic contraxerunt:tunc sit matrimonium.Sed certe ille sensus non videtur sumendus per dictum.c.fina.quod simpliciter dicit matrimonium nullũ.¶Itẽ
4 aduerte inquantum dixit Innocentius ⁊ Joãnes andre.†quod vouens sub conditione si sibi remaneat tale quid:quod tunc valet votum ⁊ ingressus.quia deus non consentit tali conditioni licet consentiat minister recipiens votum vice dei.⁊ sic vult quod votum valeat vt purum reiecta conditione.quod etiam tenuerunt aliqui fauore religionis:vt Bartolus refert in auc.ingressi. C.de sacrosan.ecclesĳs.non videtur bene dictum.quia ex quo votum emittitur conditionaliter videtur quod non obliget pure: licet conditio non sit de se licita:vt videtur voluisse Innocentius in capitu.scriptura.extra de voto.⁊ pro hoc etiam facit quod habetur in capitu.fina.xxxĳ.questione vltima.vbi absolute dicitur quod votum conditionale non obligat pure.⁊ pro hac parte etiam facit quod nullo iure videtur hoc cautum quod talis conditio reĳciatur de tali voto.imo potius oppositum per dictum capitu.finale.xxxĳ.questione vltima.et per dictum capitulo finale.de conditio.appositis.argnendo de matrimonio carnali ad spirituale.argumento capituli secundi de translatio.prelatorum Et sic videtur quod sicut conditio contra substantiam matrimonĳ carnalis vitiat illud sic vitiet matrimonium spirituale conditio apposita contra substantiam contractus.et hoc etiam tenuit Martinus.sillima.⁊ Bartolus in dicta auc.ingressi.Nõ obstat quod habetur in.c.insinuãte.extra qui cleri.vel vouen.quia potest intelligi primo quod ibi fuit emissum solum votum castitatis vt sonat litera.non autem votum paupertatis: vt etiam ibi tetigit Innocentius.⁊ in.c.fraternitatis.de frigi.⁊ male.Uel secundo potest intelligi quod ibi non constabat quod vellet retinere quo ad proprietatem.vnde in dubio intelligitur quod velit retinere quo ad vsum conniuentibus oculis abbatis.argumẽto.l.iiĳ.infra de manu.Et sic etiam sensit Innocentius ibi secundum alium intellectum.⁊ Bartolus ⁊ Baldus in dicta auc.ingressi.Uel tertio ibi votum non fuit conditionale sed modale.⁊ ideo quasi pactum sit contra substantiam actus reĳcitur tunc de medio per.l.cum precario.ff.de precarĳs.⁊ sic longa est differẽtia an dicatur voueo talem religionẽ si res talis remaneat mihi quo ad dominium.vel si talis rei dominium remaneat mihi.an dicatur voueo talem religionem hoc acto quod talis rei dominium remaneat mihi.quia primo casu vitiabitur ingressus non secundo.⁊ hoc sequitur Butriga.in auc.ingressi.⁊ per hoc etiam videretur quod si in.l.cum precario.verba generaliter ponerentur. puta concedo precario fundum si mihi non liceat reuocare quod tunc vitiaretur actus quasi in se repugnãtiam continens ⁊ quia nunquam actus fuit purus.⁊ pro hoc etiam videretur quod si in dicto capitu.fina.matrimonium contraheretur hac forma.puta cõtraho tecum matrimonium hoc pacto vt procreationẽ prolis euites.quod tunc forte teneret matrimoniũ ⁊ vitiaretur pactum tanquam contra substantiam contractus per dictam.l.cũ precario.quod esset singulariter notandum pro limitatione illius.c.Aduerte tamen quia in practica vbi sunt opi.circa articulum matrimonĳ consuluit alibi Joan.an.quod in dubio adhereatur opi.fauenti matrimonio:quia illa est fauorabilior ⁊ minus periculi habet in se in;capi.ĳ.extra de cognatione spirituali. ¶Ultimo nõ ob.predictis quod habetur in.l.insulam.ff.de prescriptis verbis.quia ibi non erat proprie pactum contra substantiam contractus iam in esse deducti.sed faciebat deficere substantilia contractus quẽ prima facie verba sonare videbantur.ideo tunc transfert in contractu quem in effectu voluerunt partes nõ attento sono verborum.⁊ potissime quia ibi secundum latam significationem verba poterant congruere cõtractui qui resultat. nam ibi dixerat vendo insulam pro tali fundo ⁊ nõ est venditio sed contractus permutationis qui etiam late potest dici vẽditio. l.statu liberi.§.quintus.ff.de sta.libe.

Auunculo. ¶Qui contra voluntatem defuncti petit exceptione doli mali repellitur.hoc dicit.¶Nota quod per actum liberatorium perficitur donatio licet traditio aliqua nõ interueniat.facit.l.in edibus.primo responso.ff.ti.j.Sic etiã dicimus ꝙ sñia absolutoria trahit secum executionem.facit qđ habetur in.l.j.

in.l.j.§.si debitori.j.vt in posses.leg.⁊ quod no.Innocen.extra de
concel.preben.c.cum nostris.⁊ Bart.j.de re iudi.l.miles.§.fina.

Summarium.

1 Dominium sub conditione transferri potest.
2 Donatio causa mortis reuocari ⁊ resolui potest.
3 Conditio cum rei vendicatione potest concurrere.

SI mortis. Si dominium non est transla
tum in donatariũ causa mortis
dominus repetit rei vendicatione directa resoluta do
natione: alias repetit vtili rei vendicatione vel condi
1 ctione.h.d.cum.l.seq. †No. quod dominium potest transferri
sub conditione.⁊ tunc demum transit dominium quando euenit
2 cõditio. †Item nota donationem causa mortis reuocari ⁊ re-
solui si conualescat donator siue predecedat donatarius siue peni
teat donatorem.facit quod habetur in.l.nõ omnes.s.si cer.peta.
3 †Item nota quod condictio potest concurrere cũ rei vendica.
quando agens non est directo dominus sed vtiliter tantum.l.ij.
s.vsufruc.quemad.ca. In gloss.super.in rem.ibi ex vi pacti.
subaudi expressi vel etiam taciti. Nam tacite videtur agi qd re-
soluatur donatio in casibus de quibus dixi in notabilibus.l.nõ
omnis.si cer.peta.⁊ insti.e.§.j. In ea.glo.ibi in vltimis volun-
tatibus. subaudi et similiter in hac donatione causa mortis que
eis equiparatur.l.marcelius.§.j.⁊ ibi no.s.eodem. In gl.qui
mortis ibi vel proprie.hec secunda communiter tenetur vt sic pos
sit concurrere condictio cum rei vendi.quando agens non est di
recto dominus sed vtiliter: quia tunc conditio competit respectu
dominij directi aduocãdi: rei vendica.competit vt fiat restitutio
ratione vtilis dominij.⁊ ita debet intelligi quod habetur in.l.j.
C.de dona.que sub mo. In ea.glo.ibi preterq̃ a fure. Sed quo-
modo contra furem poterit dari cõdictio ex quo agens est domi
nus ⁊ condictio detur ad dandum: vt in.§.sic itaq;.insti.de actio.
glo.in.d.§.sic itaq;.dicit quod non dabitur ad dandum hoc casu
sed dabitur ad restituendum ⁊ erit speciale odio furis: vt actio
que consueuit sui natura dari ad dandum modo detur ad resti-
tuendum. Sed hec expositio videtur violare.l.fi.hic allega. vnde
glo.ibi subdit quod tunc cõdictio dabitur ratione possessionis.
Sed certe in hoc nulla esset specialitas cõtra furem: quia posses-
sio bene potest aduocari per possessionem.l.indebiti.§.si nummi
s.de condi.inde.⁊.l.j.⁊.ij.de condi.triti. Nam etiam vt ibi patet
aliud est res: aliud est possessio.facit.l.si duo.ad fi.j.vti poss. Iura
autem non prohibent condici possessionem rei sue. imo videtur
permitti per dicta iura.maxime coniuncta glo.in.d.l.j.⁊.ij.sed be
ne prohibent rem suam condici preterq̃ a fure. Bar.autem in.l.
scire debemus.§.si a fure.j.de verb.oblig.dicit speciale in fure qd
sustineatur libellus intentatus contra eum in quo petatur con-
demnari ad ipsam rem furatam dandam quanq̃ ex processu ap-
pareat illum esse agentis licet alias libellus redderetur ineptus
facit quod habetur in.c.examinata extra de iud. Non põt tamen
negari quin dare in effectu hoc casu non importet restitutionem
ex quo agens est dominus.

Summarium.

1 Filij mortuo patre dicuntur mortis causa capere emphiteo-
sim pro se et filijs acceptam a patre.
2 Donatio perficitur per acceptilationem causa mortis.

MOrtis. Ubi speciale nomen non cadit quando
aliquid occasione mortis datur mortis
causa capio nuncupatur.h.d. In tex.ibi: separãtur
secundum propriam ⁊ strictam significationem.secus
secundum latam: vt notat.j.in.§.siue.in gloss.super ver.rursus.
1 †Not.argu.quod quando pater accipit rem in emphiteosim
pro se ⁊ filijs quia filij post mortem patris veniunt dicuntur mor-
tis causa capere.⁊ sic videtur quod inter eos habeat locum ius
accrescendi.argu.l.thays.§.stichus.j.de fideicom.lib.de quo per
Bar.in.l.si mihi ⁊ titio.j.de verbo.oblig.
2 **Iuliano.** †Per acceptilationem mortis causa perfici-
potest donatio: licet debitor cui accepto latũ
est non fuerit soluendo.h.d. No.quod quis sibi ipsi semper di
citur esse soluendo.

Sine donatione. Omnes isti qui accipiunt mo
dis hic in litera expssatis non
dicuntur accipere ex donatione causa mortis sed ex causa mortis
capione.hoc dicit.

Si iusseris. Ex donatione causa mortis quis intantũ
capit inquantum exigit vel inquantum li
beratur.h.d. In gloss.fi.ibi vel iunge. Hec videtur melior ne
alias iste.§.fi.sit superfluus per.§.iuliano.ideo melius est dicere
quod ibi donator liberauit debitorem.hic autem donatarius cui
cui facta fuerat promissio liberauit.⁊ sic censetur tantam pecuniã
recepisse in quantam erat obligatus debitor ⁊ tantam tenebitur
restituere resoluta donatione.⁊ hoc velit no.iste tex.

NOn videtur. Non dicitur donatio causa
mortis perfecta irreuocabi-
liter nisi mortuo donatore. hoc dicit. Nota qd non
censetur perfectum id quod irreuocabiliter nõ est per-
fectum.facit quod habetur in.l.penulti.ad finem.C.de his qui.vt
indig.als.C.ad silleia. In glo.j.in fine.Solu.quod hic erat du
bium an reuerteretur ad donatorem.ibi autem dominium pecu-
nie statim ex pacto debebat reuerti ad dantem.ideo tũc non trãs-
fertur dominium: vt ibi dicitur.

QUi alienam. Qui vsucapit rem sibi dona
tam causa mortis non vide
tur eam habere a vero domino sed a donatore.hoc di
cit. Nota qd donatarius causa mortis resoluta do-
natione tenet restituere rem cum eo quod acquisiuit. facit qd ha-
betur in.l.cum quis.s.de condi.ob cau.

MOrtis causa. Etiam per annuam stipula
tionem potest mortis causa
donari.h.d. In glos.super ver.exactio.ibi: vt in vita
incipiat.subaudi.⁊ tunc illud intelligitur nisi resolua
tur donatio altero de modis qui habentur in.l.si mortis.cum.l.
sequen.supra eodem. In glos.exactio.in fine. Et aduerte quia
hec lex põt dupliciter intelligi.vno modo vt illa verba scz vt post
mortem sint de forma stipulationis: ⁊ tunc est sensus quod stipu-
latio fuit hoc modo cõcepta: promittis mihi decem in annos sin-
gulos quo ad viuam.s.eo pacto vt post mortem tui promissoris
incipiat exactio.alio modo põt intelligi vt illa verba scilicet post
mortem sint verba iurisconsulti et tunc est sensus quod stipulatio
fuit hoc modo concepta. promittis mihi decem in annos singu-
los quo ad viuam ex causa donationis causa mortis.⁊ tunc decla
ratur in ver.scilicet.qd in dubio post promissoris mortẽ incipiat
exactio.nec mirum: quia ex quo speratur posse resolui aliquo casu
ipsa promissio: vt ptz ex nota.in.l.si mortis.cum sequen.supra eo-
dem. Nimirum si ante non incipit exactio.argu.l.pecuniam.cum
ibi not.supra si certum pet.secus si expresse esset actum qd exactio
posset fieri in vita. Nam tunc videretur qd transeat in speciem do
nationis inter viuos.arg.l.vbi ita donatur.supra eodem.saltem
quo ad talem effectum exactionis. An autem in casu dubij possit
fieri exactio post mortem promissoris solum pro tempore curren-
te post ipsam mortem. An etiam pro tempore quo currit in vita
promissoris.litera hec non clare aperit.nam licet dicat quod in-
cipiat exactio post mortem promissoris.non tamẽ dicit precise qd
solum pro tempore currente post mortem promissoris.⁊ sic posset
intelligi etiam pro tempore ante mortem. Sed forte verius vide-
tur quod solum pro tempore post mortẽ. Sic etiam videmus in
legatis quod si testator relinquat aliquid annuum nõ inspicimus
tempus testamenti sed tempus mortis.l.in singulos.⁊.l.cum in
annos.supra de annu.lega. Hec autem donatio causa mortis re-
gulariter equiparatur legatis.l.marcellus.§.j.s.eodẽ.⁊.j.eo.l.il-
lud.pro hoc etiam facit.l.in mortis.supra eodem.vbi in donatio-
ne causa mortis inspicitur tempus mortis sicut in legatis. Et pro
hoc etiã facit: quia ex quo verba sunt ambigua interpretatio de-
beat fieri contra stipulatorẽ.arg.l.veteribus.supra de pac. Cum
ergo quando quis promittit titio decem singulis annis quo ad
viuet titius ex causa donationis causa mortis: ⁊ videat esse mẽs
promissoris quod post mortem incipiat exactio propter causam
donationis causa mortis vt hic vult litera. Et possit intelligi qd
velit quod incipiat omni respectu post mortem ipsius promisso-
ris. Et sic solum pro tempore futuro post mortem possit etiam in
telligi quod incipiat post mortem etiam pro tempore ante mortẽ.
ergo in dubio vt dixi fiet interpretatio contra stipulatorem. Et
hoc satis forte videtur esse de mente promissoris ex quo facit ex
causa donationis causa mortis cuius scit esse naturam: vt in illa
inspiciatur tempus mortis: vt.d.l.in mortis.⁊ facit quod habe-
tur in.l.j.C.vt actio.ab here.⁊ contra hered.⁊ quod no.Barto.in
l.ita stipulatus.circa fi.j.de verbo.obliga.

Summarium.

1 Donatio causa mortis est assimilanda legatis.
2 Donatio vnde dicatur.
3 Donatio causa mortis differt ab ea que fit inter viuos.
4 Donatio propria inter viuos vera ⁊ absoluta dicitur.
5 Donatio causa mortis fieri potest pluribus modis.
6 Societas per donationem causa mortis non contrahitur.
7 Accessorium rumpitur rupto principali.
8 Stipulatio annua in quo differat a legato.

1 **SEnatus.** Ei potest mortis causa donari cui
et legari.hoc dicit. †Nota qd cõ-
paratur donatio causa mortis legatis quo ad disposi-
tionem passiuam personarum in qua fit dispositio: se
cus quo ad dispositionem actiuam vt patet in.l.tam is.supra eo-

dem. facit quod habetur in. §. legare. insti. de lega. vbi ponuntur
persone incapaces.

Ex hoc. Ponit differentiam inter donationem inter vi-
uos ⁊ donationẽ causa mortis ⁊ hoc sit loco sum
2 me vsq; ad. §. mortis. ¶ † No. vnde dicatur donatio. † Et no. etiã
3 in quo differat donatio causa mortis a donatione inter viuos.
4 ¶ † Item nota quod donatio propria inter viuos dicitur vera ⁊
absoluta. de quo in. l. j. s. titu. j. ¶ Item nota quod datum ob cau
sam repetitur causa nõ sequuta. ¶ In glo. super ver. ⁊ facias. ibi
⁊ postea consecutiue. hoc posset tolerari in duobus vltimis in qui
bus potius apponitur conditio quam modus. Sed in secundo
exemplo videtur idẽ quod in primo cũ per omnia sit eadẽ ratio.

5 **Mortis.** ¶ † Donatio causa mortis potest fieri pluribus
modis hic in litera expressatis. hoc dicit. ¶ In
textu ibi: metu mortis. dicit glo. s. presentis. Et innuit hunc esse
diuersum casum a sequentibus. Et scd̃m hoc potest exemplificari
in eo qui est infirmus tali infirmitate quod omnino desperatur
de eius vita. sed in sequentibus non erat certum ex periculo om-
nino moriturum siue esset presens siue esset in naui ⁊ iam cepisset
tempus aptum ad naufragium siue esset futurum: vt quia non-
dum incepisset. posset tamen intelligi litera dum dicit metu mor-
tis: scilicet surgente. aut ex presenti periculo ⁊c. ⁊ sic non esset ca-
sus per se. ¶ In gl. super ver. res non reddatur. ibi: vel conualue
rit. No. bene glo. hanc quia videtur contra opi. Jac. de are. ⁊ bar.
in. l. si alienam. s. eo. vbi in effectu quod hic ⁊ ibi dicitur in ver. nã
⁊ si. exponunt omnino non reddatur id est nullo alio modo reuo
cetur nisi per conualescentiam. Sed salua vtrunq; dictum: quia
hic loquitur in conualescentia aliquali per quã perfecte non fuit
liberatus ex illa infirmitate. Ibi de conualescentia per quam per
fecte fuit liberatus facit quod habetur in. l. alumne. §. fi. s. de adi-
men. lega. ⁊ in. l. iij. s. e. ¶ In glo. super ver. decesserit. ibi: per peni
tentiam. Et sic quo ad quid videtur sapere naturam donationis
inter viuos. ⁊ per consequens quo ad casus in quibus sapit natu
ram donationis inter viuos non erit locus penitentie. Contra-
rium tamen sensit gl. in. l. si alienam. §. j. ver. qui accepit. s. eo. nisi
concordando velis dicere quod illa loquitur quando expresse fa-
cio mentionem prioris voluntatis. hic secus. tamen veritas est qd̃
etiam si faciat dictam emptionem reuocare non potest vt ibi di-
ctum fuit.

6 **Si quis.** † Societas per donationem causa mortis non
potest contrahi. h. d. ¶ Not. quod dixi in sum-
mario. Et in casu isto licet non sit societas seu contractus societa-
tis: an saltem erit contractus donationis: vt sic ex illo possit pete
tere dimidiam lucri sicut si esset socius. est glo. valde not. ⁊ sina.
in. l. v. §. fi. s. pro so. ⁊ eam sequitur hic Bar. per. l. empti fides. C.
de contrahen. emp. Sed fortiter contra illa facit gl. quod vbi tra
ctatur de obligatione inducenda si non valet res vt ago non va
let vt valere potest. l. j. §. eum qui. s. de consti. pecu. vnde forte illa
glo. non est vera. Nec obst. d. l. empti. quia ibi loquit᷑ quãdo simu
labatur venditio ⁊ in veritate fiebat donatio. quo casu attendi
debet quod in veritate agitur. l. j. C. plus va. quod agi. vel si vis
saluare illam glo. dic quod hic transit in obligationem expressa-
tam cum hic fuerit expresse causa donationis causa mortis. secus
in. d. l. j. §. eum qui. ⁊ pro dicta etiam glo. facit quod habetur in. l.
insulam. s. de prescrip. ver.

Si duobus. Liberato per donationem causa mortis
vno conreo alter etiam intelligitur libe-
ratus ⁊ donatione reuocata vterq; tenetur. ⁊ in electione donan
tis est quem conueniat. hoc dicit. ¶ Not. quod quis intelligitur
tantam pecuniam recipere in quantam liberatur. facit. l. si mu-
7 lier. s. de condi. ob cau. ¶ † Not. quod rupto principali rumpitur
accessorium seu consecutiuum. facit. l. si sponsus. §. j. s. de do. inter
virum ⁊ vxorem. ¶ In gl. super ver. vtri eorum. ibi: ⁊ hoc accipe.
Hec limitatio glo. respicit sequentia in glo. videlicet an vno reo-
rum debendi liberato alter intelligatur liberatus. Sed quo ad
tex. non est expediens: quia multo fortius procedit litera quãdo
alter eorum non esset capax donationis. ⁊ de materia plene in. l.
ex duobus. j. de duo. reis.

8 **Si quis.** ¶ Stipulatio ãnua mortis causa facta est vna
legata vero ãnua sunt plura. hoc dicit. ¶ † No.
quod stipulatio annua differt a legato in eo quod hic dicitur. nõ
videtur tamen differre in alio. videlicet quo ad exactionem quia
vtrobiq; solum post mortem incipit exactio. l. mortis causa dona
tio. s. eodem. ¶ No. quod in stipulatione inspicitur semel tamen
conditio stipulatoris. secus in legato annuo. ¶ In gloss. prima.
ibi: sed illud. hec prima communiter tenetur. licet contra ipsam
faciat quod propter naturam distributiui singulos videatur qd̃
perinde debeat haberi ac si esset facta expressio. et maxime atten-
to eo quod no. in. l. pluribus. §. j. Bart. dubitauit fortiter de hoc
contrario in. l. si stichum. §. stipulatio. j. de ver. oblig. ⁊ ibi non sol
uit. sed voluit soluere in. l. si seruus communis meuij. §. fin. de sti-
pu. ser. Sed dic plenius vt vtrobiq; dixi. ¶ In ea. gloss. ibi: sol-
ue scd̃m Azo. Hec sol. non est bona. nec etiam alie que infra tan-
guntur. vnde solue quod in contrario fuit facta dinumeratio tẽ-
porum expresse. hic secus vt ibi no. ⁊ ibi plene dixi. ¶ In eadem
glo. ibi: sed ibi promisit fideiussor. Aduerte quia sensit glo. quod
si colonus promisisset cum distinctione temporum expressa: quia
si fideiussor simpliciter promittat id quod colonus ꝓmisit quod
promissio erit vnica. Sed contra hoc facit: quia ex vi repetitionis
et relationis videtur haberi ac si in obligatione fideiussoris sit
facta expressio. arg. l. titia. §. fi. de verb. oblig. ⁊ l. pluribus. in pn.
eodem titu. ⁊ sentit gloss. s. in sol. primi contrarij. Ideo forte hec
glo. non est vera. nec ob. illa. l. si a colono. quia ibi obligatio colo-
ni fuerat vnica. quia facta sine diminutione temporum. ¶ In ea.
glo. in fi. No. signanter hanc sol. ad limitationem. l. si stichum. §.
stipulatio. j. de verb. oblig. ¶ In gl. fi. ibi scilicet tempore mortis.
No. bene qd̃ in ꝓmissione facta ex cã donationis causa mortis in
spici debet tempus mortis. Et sic facit ad ea que dixi in. l. mortis
causa. supra eodem.

Quod. Id quod conditionis implende causa da
tur computatur in portionem quã quis
in bonis defuncti capere potest. sed in falcidiam non
imputatur si tempore mortis in bonis defuncti non
erat. hoc dicit ⁊ habet duas lectu. ⁊ scd̃m primã lec. ver. certe. poni
tur aduersatiue. Secũdum secundam ponitur in effectu correcti
ue. Sed prima vera ⁊ communiter tenetur per not. hic in glo. ij.
in ver. alias fraus. ¶ In glo. j. ibi secus in trebellianica. ⁊ que sit
ratio diuersitatis tangitur per gl. in. l. in quarta. s. ad. l. fal. quia
heres qui detrahit falcidiam sentit omnia onera ĩsolidum. Sed
heres qui tenetur ex trebelliano ad restituendum tenetur solum
pro rata partis quam retinet. ⁊ ideo in plus grauatur respectu
trebellianice. Bar. tamen in. d. l. in quarta. in. j. q. dicit quod ra-
tio diuersitatis surgit ex verbis legis falcidie et senatusconsulti
trebelliani: quia verba legis falcidie requirunt heredem habere
quartam partem hereditatis. ⁊ sic de eo quod hereditarium sit
secus in verbis senatusconsulti trebelliani ⁊ ratio rationis posset
esse illa quam tenet glo. de quo dic vt plene vt. l. in quarta. ¶ In
ea. glo. ibi potest secundo intelligi. hec communiter non tenetur.
quia secundum eam de facili posset fieri fraus legi: vt tetigit glo.
seq. ideo tene primam. ex qua singulariter not. quod sicut testator
non potest prouidere incapaci per viam legati vel iure institutio
nis. sic nec potest per viam conditionis implende seu mortis cau
sa capionis: quia illud subrogatur loco bonorum defuncti: licet
Dy. tenuerit contrarium. per. l. ita fidei. in fi. j. de iure fis. sed non
bene per hanc. l. cum glo. Nec ob. d. l. ita fidei. quia ibi patronus
non poterat grauari in sua debita portione ideo si de illa dat cen
setur de sua dare que ratio hic cessat. ¶ An autem spurius licet
non possit capere a patre possit capere ab extraneo. glo. est singu.
quod sic in aut. quibus modis na. effi. sui. §. fi. ⁊ pro ea facit quia
non videtur reperiri iure cautum quod prohibeatur capere ab
extraneo. ergo in dubio intelligitur permissum arg. l. nec non. §.
sed quod de eis. s. ex qui. cau. maio. Et quo ad intellectum. l. si is
qui. s. de vulg. ⁊ pup. de quo tangit glo. seq. dic vt hic per Bart.
Aduerte tamen quia quatenus hic dicitur quod supra modum
non potest capere intelligitur quo ad sui commodum si bene acci
piat ad commodum fisci. l. meuia. cum ibi no. s. demon. ⁊ l. aliud
est capere. j. de verb. sig.

Summarium.

1 Argumẽtũ de legatis ad donatiões causa mortis est validũ.
2 Actio datur ad precium obligatione de natura dandi et restituẽ
di participante.
3 Seruus causa mortis donatus manumitti potest.

1 **Illud.** Donatio causa mortis assimilatur lega-
tis. hoc dicit. ¶ † Nota quod licita est ar
gumentatio de legatis ad donationes causa mortis ni
si aliud expresse reperiatur. ⁊ de differẽtijs inter dona-
tionem causa mortis ⁊ legatum recurre ad glo. inst. eo. §. j. ⁊ dictũ
fuit in. l. marcellus. §. j. s. ⁊ per Cy. in. l. fi. C. eo. ⁊ facit iste tex. quod
in donatione causa mortis sit locus iuri accrescendi sicut in lega-
tis de quo est tex. qui reputatur singularis in. l. j. ad finẽ. C. de ca-
du. tol. Item facit quod sicut conditio impossibilis reijcitur de le
gatis. ita etiam de donatione causa mortis reijciatur de quo est
tex. qui reputatur singularis in. l. que sub condi. s. de condi. insti.
licet alias impossibilis conditio vitiet contractum etiam bone
fidei. l. non solum. j. de act. ⁊ oblig. Angustie tamen temporis de-
trahuntur de contractibus bone fidei sicut de legatis. l. insulam.
s. loca. de quo per Bar. in. l. si mihi ⁊ tibi. §. si quis. de lega. j. ⁊. l. j.
supra de condi. insti.

Julianus. Res donata perempta facto donatarij pōt condici vel preciū eius ſm qđ placuerit donatori cā mortis. h. d. ſm bar. Sed aduerte qꝛ melius dixiſſet res q̄ nō pōt reſtitui facto donatarij: qꝛ re vā nō erat hic res pempta.
2 ¶ † No. qđ vbi obligatio pticipat de natura dādi ꝛ reſtituēdi pōt agi ad preciū ſi res non eſt penes cōuentū: vt hic probatur iūcta l. ſi mortis. ṡ. eo. ꝛ. l. ſi filio. la. j. ꝛ ibi de hoc. ṡ. eo. ꝛ adde glo. ſingu. in. §. actionum. inſti. de act. que dicit quod in contractibus bone fidei etiam poteſt agi ad precium. l. j. ṡ. de act. emp. Sed certe illa l. loquitur quando in obligatione erat rem tradi vt eſt in contractu emptionis. ꝛ ſic non probat quod vbi eſſet rem dari poſſit agi ad precium. ¶ In glo. ſi. ibi vel intellige hec vera quia poteſt agi vel ad precium vel ad ipſam rem vt litera hic probat non violando ipſam. An autem poſſit agi contra emptorem. hic litera non aperit. ſed Bar. hic tenet quod ſic per. l. ſi. §. ſi. C. commu. de lega. iuncta hac. l. in prin. ꝛ. l. ſi mortis. ṡ. eodem. Sed in cōtrarium fortiter facit. l. ſi is cui. j̄. eodem.
3 † vbi patet quod ſeruꝰ donatus cauſa mortis poteſt manumitti. ꝛ tamen ſi eſſet legatus ſub cōditione alteri non poſſet manumitti. l. ſeruum qui ſub conditione. j̄. titulo primo. vnde videtur quod inter hec non ſit bona equiparatio inter legata ꝛ donationem cauſa mortis ſcilicet quo ad transferendum dominium in tertium vt poſſit aduocari a tertio. nec poteſt dici quod ſit ſpeciale fauore libertatis. dicta. l. is cui. quia eadem ratione quando ſeruus eſſet legatus ſub conditione deberet heres poſſe eum manumittere cuius contrarium dicitur in dicta. l. ſi ſeruum. et pro hoc facit quod in legatarium adueniente conditione transfertur directum dominium. l. a titio. de fur. Sed in donatarium non retrāſfertur niſi vtile. l. in mortis. cum ſeq. ṡ. eodem. ꝛ ſic non eſt ex toto bona comparatio. Item pro hoc facit iſte textus a contrario ſenſu inquantum ſolum cōcedit actionem contra donatarium. nam ꝛ mirandum videtur quod in hoc titulo non expreſſiſſet ſi voluiſſet competere actionem cōtra tertium in quem eſſet facta tranſlatio: ergo ꝛc. argumen. l. cum pretor. ṡ. de iud. ꝛ. l. pretor. ṡ. de iud. ꝛ. l. j. §. ſi autem ad deficientis. C. de cadu. tollen. ꝛ pro hoc etiam facit quod dictum fuit in dicta. l. ſi filio. la prima. per Bartolum tamen videtur facere. l. ſi mortis. cū ſeq. vbi ſimpliciter videtur concedere actionem in rem donatori Sed potes dicere quod illud intelligitur contra ipſum donatarium inquantum non ſit facta alienatio. vel ſi tunc competat contra eum non ſaltem contra tertium per. d. l. ſi is cui.

Summarium.

1 Donatio cauſa mortis differt a mortis cauſa capione.
2 Donatio cauſa mortis poteſt dici mortis cauſa.
3 Donatio cauſa mortis partium preſentiam requirit.

a **In mortis.** a ¶ Quod mortis cauſa donatur eſt cum preſens preſenti dat vel promittit. mortis autem cauſa capio eſt que in ſpeciale nomen non cadit. hoc dicit. ¶
1 † Nota ex tex. ſecū dum vnam literam differētiam inter donationē cauſa mortis: ꝛ
2 mortis cauſa capionem. ¶ Nota ꝛ ſm aliam literam † quod donatio cauſa mortis late ſumendo dicitur etiam mortis cauſa capio. facit quod not. in. l. mortis cauſa. in pn̄. ꝛ. §. ſi donationes. ṡ. eodem. Et ſimiliter mortis cauſa capio late intelligitur quedam donatio. ſed ſtricte differunt iſta inter ſe: vt patet ex ſummario.
3 ¶ † Nota etiam quod donatio cauſa mortis ꝓprie ſumpta requirit preſentiam partium ꝛ ideo parte abſente non interueniente nuncio vel epiſtola non poſſet valere in vi donationis cauſa mortis. An autem tunc poſſet valere in vi relicti. dic vt dictum fuit in l. j. et. l. tam is. §. j. ṡ. eodem. ¶ In gloſſa prima ibi. l. meuius. ſed certe ibi non accipit ad commodum ſuum ſed accipit ad commodum fiſci: vt ibi patet. ꝛ ſic non videtur hec bona differentia ſecūdum docto. Sed potes illam ſaluare: quia quando expreſſe legaт vel donatur incapaci habetur pro non ſcripto. facit. l. j. C. de heredi. inſtru. ſed quando datur eidem cauſa conditionis implende non eſt pro non ſcriptum. ſed accipit tunc ad commodum fiſci. ¶ In eadem gloſſa ibi. l. acceptis. quaſi velit quod de donatione mortis detrahatur falcidia non de mortis cauſa capione. de hoc dic vt. l. qui precio. ṡ. eodem. ¶ In eadem gloſſa in fine hoc verū quando tranſiuit in vim cōtractus inter viuos. per. l. cum maritus. §. finali. ṡ. de pac. do. alias ſecus per nota. in. l. ſeia. ṡ. de dote prelega. ꝛ per Bartolum in. l. que dotis. ṡ. ſoluto matrimonio. ¶ In gloſſa ſecunda ibi non competit actio. facit. l. ſi quis omiſ. cau. teſt. et hoc intellige ſaluo caſu. l. mortis. §. ſecundo verſicu. ſed et dos. ſupra eodem.

Si is cui. ¶ Seruo donato per donatarium manumiſſo tenetur manumiſſor ad precium. hoc dicit. ¶ Nota argumentū ex hac. l. quod quando donatarius transfert rem in tertium nō poſſit per donātem ab illo tertio aduocari. de quo dixi in. l. illud. §. j. ſupra eodem.

b **Si mortis.** b ¶ Donatio cauſa mortis facta vxori cum pacto ne vllo caſu reuocetur tranſit in donationē inter viuos: ꝛ trahitur ad tempus facte donationis quo ad acquiſitionem fiendam occaſione rei donate. hoc dicit cum gloſ. ¶ In glo. prima ibi non trahetur retro: ꝛ idem etiam videtur in donatione inter viuos vt non trahatur retro quo ad dominiū: ſed quo ad fructus ſic: vt eſt gloſſa ſingularis in. l. talis ſcriptura. ṡ. de legatis primo. licet gloſſa ſenſerit contrarium in. l. ſub conditio. j̄. de ſolutionibus. et. l. ſequens queſtio. ſupra de legatis ſecundo. Item videtur trahi retro quo ad acquiſitionem fiendam occaſione rei donate: vt patet in exemplo gloſſe. Sed aduerte quia iſte intellectus videtur diuinare ad hanc legem. vnde hic videtur intelligendū quando donatio cauſa mortis ſit ſimpliciter vel vt ſtatim fiat accipientis: quia tunc non trahetur retro ex mente donantis. ꝛ ita intelligatur dicta. l. ſed et interim. vt et ibi tetigit gloſſa et per hoc videtur quod ſi in caſu illius legis donatio eſſet facta cauſa mortis hoc acto quod reuocetur. ita tamen vt morte ſequuta res efficiatur donatarij et non ante tunc non traheretur retro ex mente donantis: et ſic videtur attendenda forma donationis ſiue adiectū fuerit vt reuocetur ſiue non adiectum fuerit. mirum tamen videtur quod trahatur retro donatio inter viuos facta vxori ſimpliciter quo ad acquiſitionem. ſed non trahitur retro quo ad dominium: quia videtur quod ſeruus donatꝰ debeat dici acquiſiuiſſe ei qui tempore contractus cenſetur dominus. Sed potes dicere quod qua ratione trahitur retro quo ad fructus: ita etiam quod ante acquiſitionem. nam etiam interdum ſeruus alienus acquirit alteri. puta bone fidei poſſeſſori. l. liber homo. infra de verborum obligationibus.

Quod ſtatu. ¶ Datum a ſtatulibero de bonis defuncti cauſa conditionis implende computatur in falcidiam ꝛ venit in petitione hereditatis ꝛ in trebellianica reſtitutione: ſed in trebellianica imputatur vndecūꝗ ſit datum. hoc dixit. ¶ In textu ibi: hereditatis petitione. ſubaudi ſi forte quis tanquam heres putatiuus id percepit. ¶ In textu ibi: ex peculio autem. ſubaudi quo ad effectum vt imputetur in quartam trebellianicam. ¶ In gloſſa ſecunda ibi: pro parte coheredis. Nota bene ex gloſſa quod licet pecunia detur cauſa conditionis implende a ſtatulibero de peculio ſuo: tamē ſolum pro parte hereditaria ipſius cui datur ille computat in rationem falcidie. Et pro hoc videtur caſus in. l. id autem. ad legem falcidiam. allegata in gloſ. non cauillando eam gloſſam ibi aliter ſentit Bartolus hic voluit concordare iſtas gloſſas ſed mero iudicio diſtinctio eius non videtur adaptari ad materiam falcidie ſed potius trebellianice. vnde videtur hec gloſſa tenenda. reiecta gloſ. dicte. l. id autem. Et ſic etiam ipſe idem videtur in effectu tenere in dicta. l. in quartam. in ſecunda columna. ſupra ad legem falcidiam. ¶ In eadem gloſſa ibi: ſed expone. dic clarius quod hic loquitur de eo quod datur heredi an veniat imputandum in falcidia. ibi autem de eo quod dat heres alteri an poſſit detrahere falcidiam. Circa quod vide quod dixi in. l. qui precio. ſupra eodem. ¶ In gloſſa ſuper verbo reſtituitur. ibi vt ſuſpectam adīt. ꝛ ſic coactus quaſi ſecus ſi ſponte adiſſet. Sed tu dic idem in caſu iſto ex quo per viam hereditariam erat per. l. qui heredi. §. cum hereditas. ſecundo reſponſo. ſupra de conditioni. ꝛ demonſtrationi. ¶ In gloſſa ſuper verbo accepit. in fine. hec diuinat. vnde dic vt in gloſſa fina. ¶ In gloſſa fina. ibi: ſecus ſi non eſſet preſens. Hec prima ſolutio non eſt bona quia ſolum id quod eſt hereditarium ſecundum tempus mortis defuncti debet computari in falcidiam. l. id autem. ꝛ. l. quod autem. ad legem falcidiam. Sed hic conſtat non eſſe hereditarium quod datur: ergo ꝛc. ꝛ per hanc rationem etiam ſequens ſolu. nō eſt bona: vnde tene tertiā. Et intellige qđ in verſi. ex peculio. mutat materiam. et loquitur ſolum reſpectu quarte trebellianice. vt etiam tetigi ſuper litera.

a ¶ In mortis. Adde Bart. hic et in. l. tā his. ṡ. eo. glo. in l. j. et. ij. C. e. Bar. in. l. j. ṡ. e. Bal. in l. labeo. ṡ. de pac.

b ¶ Si mortis adde ad hāc l. Joā. cal. in l. talis ſcriptura. de legatis. j.

Summarium.

1 Donatio cauſa mortis eſt iudicium bone fidei.
2 Donatio cauſa mortis iudicatur vbi mortis mentio reperitur.
3 Donatio ſimpliciter facta in dubio inter viuos cenſetur.

Seia cum. ¶ Donatio cauſa mortis extinguitur ſi donatariꝰ ꝑdecedat donatori. ꝛ viuo donatore nō pōt peti nec ꝑ eo cautio poſtulari. poſt mortē aūt eius pōt peti ꝛ de ea falcidia detrahetur. h. d. Et primo poniт thema. Scđo vna queſtio ꝛ eius determinatio. Tertio poniт vna queſtio que tūc nō determinaт. Quarto alia queſtio que ſimiliter non determ(in)atur. Quinto ponitur

quarta questio et eius determinatio. Sexto ponitur solutio duarum questionum scilicet secunde et tertie quas insolutas dimiserat. Septimo formatur vna questio et soluitur. Secunda ibi:igitur. tertia ibi:bone fidei. quarta ibi:sed nunquid. quinta ibi:vtrū ergo. sexta ibi:sequitur ergo. septima ibi:mulieri debita. ¶ In tex. ibi:si postea scilicet post mortez Titij. ¶ In textu ibi:superstitibus liberis scilicet ipsius Titij. ¶ In tex. ibi:pertinere. subaudi queritur si mortuꝰ sit titius ante Seiam an possint vendicare liberi Titij bona ab ipsa Seia. ꝛ ad hoc respondetur vt sequitur. ¶ In textu ibi:heredes. expone id est liberi: quia de liberis fuit facta mentio non absolute de heredibus. ¶ In text. ibi:exceptio. Hec exceptio est facti ꝛ intentionis nō iuris cum re vera actio non cepisset competere ipsis liberis: vt patet ex forma conuentionis: ꝛ tangit glo. iij. ¶ In tex. ibi: restituta. subaudi et ꝛ videretur quod sic ex quo iudicium istud est bone fidei: vel habet illius instar per. l. in omnibus. ff. de iudi. econtra autem videtur per id quod sequitur. ¶ In tex. ibi: acceperat. hec questio nō soluitur hic:sed veritas est quod non potest peti dicta cautio. per id quod tangitur in glo. ꝛ per id quod habetur in ver. sed ꝛ negari. in ver. sequitur. ¶ In tex. ibi: perimitur. hoc etiam non clare soluitur. sed gloss. dicit perimi per interpositionem cautionis de
1 quo dicetur cum ea. ¶ †No. vltra summariū quod donatio causa mortis censetur iudicium bone fidei. ꝛ iste tex. clarius alibi nō reperitur. de legatis autem quod habeant instar iudicij bone fi-
2 dei. habetur in. l. in minorum. C. in quibus causis ma. ¶ †Item no. quod vbi in donatione vel pacto apposito circa illam fit mentio de morte. in dubio debet iudicari donatio causa mortis. de quo in. l. seia. ff. de dote preleg. ¶ In glo. super verbo facta videri ibi videtur prima tolli. appellat primam donationem factam filijs titij. que re vera fuit secūda: attenta donatione facta filio. sed ideo appellat primam: quia est prima respectu cautionis que secundo loco interponitur. Et aduerte quia glo. non videtur bene dicere inquantum dicit ipsam tolli: quia ista cautio venit accessoria ad ipsam donationem: ergo non videtur illum tollere cum accessoriū nō habeat tollere principale. l. ex pupillari. ff. de vul. ꝛ pupillari cum ibi notatis. Nec ob. §. si quis proprie. quia ibi loquitur quando secundus actus est incompassibilis cum primo cum paganus non possit decedere cum duobus testamentis. l. posthumus. §. si paganus. ff. de iniusto testa. ideo statur vltimo. ꝛ ex illo agitur. hic autem secundus actus est compassibilis cum primo et ei accedit. ꝛ ideo nō tollit primū nisi expresse aliud agatur. ¶ In glo. super verbo retorqueri ibi videtur extorqueri. subaudi per liberos titij qui volebant extorquere cautionem ab ipsa seia. sed qd de iure ad id non poterat cogi: ideo merito litera dicit quod videtur extorqueri cautio: scilicet contra debitum iuris.

a ¶ Cum pater. adde notabiliter dominum Jocal. in. l. que dotis. ff. solu. matri. et ꝛ. ta B qd dictū est in apostil. hic.

a **Cum pater.** [a] Licet quis in infirmitate donet: si tamen simpliciter donat non presumitur
3 donare causa mortis. hoc dicit. ¶ †Nota quod in dubio donatio simpliciter facta in dubio intelligitur inter viuos nisi fiat conuentio de reddendo. vel nisi fiat mentio mortis: vt patet. ff. in principio huius legis. ¶ Et nota singulariter quod etiam istud procedit si in infirmitate quis donet: vt est hic casus singularis melior de corpore iuris. facit. l. filius. ver. sed enim. ff. ti. j. ¶ Et nota etiā quod forte istud procedit etiam si in actu testandi donatio fiat: vt videtur hic casus si intelligas quod etiam hic fecerit testamentum prout litera videtur innuere per id quod dicit de falcidia detrahenda. vel nisi dicas quod quando forte fecerit testamentum: vel postea ex interuallo fecit. si tamen intelligas quod tunc fecisset esset casus pro gloss. in. l. heredes palam. §. si. ff. de testa. dum dicit contractum posse fieri in testamento. de quo dic vt ibi dictū fuit.

Fulcinius. Ad donationem causa mortis inter virum ꝛ vxorē sufficit mortis cogitatio sicut in alijs. hoc dicit. ¶ Nota quod dixi in summario. Ratio tamen poterat facere pro fulcinio: quia regulariter donatio est prohibita inter virum et vxorē l. j. ꝛ per totum. ff. de dona. inter virum ꝛ vxorem. ꝛ ideo videtur restringenda. Sed pro neratio facit: quia ista donatio potest reuocari ex penitentia ꝛ sumit effectum demum per mortem non debet amare; sed etiam benigne interpretari inter virum ꝛ vxorē l. si id quod. §. si quis. ff. de dona. inter virum ꝛ vxorem. ¶ In gl. fi. ibi. l. habitatore. sed ibi loquitur in casu diuerso scilicet ī inquilino qui euitat pēsionem si propter iustum metum recedit de domo: alias imputet sibi: quia non debet posse de domo decedere ad preiudicium domini. arg. l. iij. ff. quod me. cau.

Summarium.

1 Donatio causa mortis quo ad acquisitionem equiparatur legatis.
2 Dies legatorum cedit tantum ab apertura tabularum.
3 Donatio causa mortis effectum non sortitur nisi adita hereditate donatoris.
4 Aditio hereditatis donantis requiritur in donatione causa mortis.

Si seruo. In donatione causa mortis quo ad acquisitionem inspicitur tempus mortis. hoc dicit. ꝛ habetur hinc diuersimode litera. Nam quidam habent in fine literam affirmatiuam quidam negatiuam. sed communiter habetur affirmatiua. de quo in gl. ¶ In textu ibi: conditioni: scilicet sine causa: vel ob causam ad re
1 petendum. ¶ †Nota ex litera quod quo ad acquisitionem videtur donatio causa mortis equipararari legatis: non autem contractibus inter viuos. de quo aliquid in gloss. Et facit quod no. in. l. senatus. §. fina. ff. eo. ¶ Item nota quod in resoluenda donatione per casum mortis inspicimus in dubio personam eius cui facta est donatio licet ille fuerit in potestate alterius. de quo in. l. si
2 filiusfamilias la. j. ff. eodem. ¶ †Item no. argu. quod secundū hec tempora videtur quod dies legatorum cederet solum ab apertura tabularum. de quo in glo. hodie clarum quod cedit a tempore
3 mortis. l. j. §. cum igitur. §. in nouissimo. C. de cadu. tollen. ¶ †Vltimo no. argu. qd ad hoc vt donatio causa mortis sortiatur effectum si sit necesse adiri hereditatem donatoris. de quo per Bart. in. l. in mortis. ff. e. ꝛ plenius. j. dicetur. ¶ In gloss. prima in fine si constat de mente hoc est clarum. sed in casu dubij videtur seruādum quod hic dicitur. nam recte hoc casu videtur loqui hec. l. de quo dixi in dicta. l. si filio. la prima. ff. eodem. ¶ In glo. secunda ibi: sed hoc corrigitur hodie. dic quod secundum antiqua tempora cedebat dies legatorum a tempore mortis: non autem ab apertura tabularum. l. si post diem. quando di. leg. ced. Sed postea superuenit lex papia. de qua fit mentio in. l. j. §. j. C. de cadu. tol. ꝛ facit quod habetur in. l. item veniunt. §. pridie. ff. de peti. here. ꝛ hic voluit glo. cedere diem ab apertura tabularum. ꝛ de hac media iuris prudentia potest hic loqui. sed postea superuenit ius Codicis corrigens hanc mediam iuris prudentiam. ꝛ ita debet intelligi glo. ¶ In eadem glo. ibi loquitur secundum iura noua. Et aduerte quia tūc potest procedere prima lect. prout intelligitur post mortem eius scilicet domini. Sed non videtur quod possit procedere secunda que intelligitur post mortem eius scilicet donantis quia iam cessisset dies donationis ante manumissionem: ex quo post mortem donantis licet ante apertas tabulas testamēti ipsius donantis fuisset seruus manumissus a suo domino. ¶ In eadem glo. ibi: secus in contractibus. ꝛ sic vult glo. quod aliud sit in legatis ꝛ donat one causa mor. ex vna parte. aliud in contractibus inter viuos ex alia: quia in primis quo ad acquisitionem quando dispositio confertur in subiectum iuri alterius inspiciatur tempus quo consueuit cedere dies legati. ꝛ sic tempus mortis: ꝛ consequenter tempus mortis donantis causa mortis. ꝛ vbi legatum est conditionale inspiciatur tempus conditionis. Sed in contractibus inter viuos non inspiciatur tempus conditionis sed tempus contractus. Que autem sit ratio diuersitatis tetigit glo. que reputatur singularis in. l. si vxorem. C. de condi. inser. nam secundum glo. ratio est: quia in contractibus versatur factum filij vel serui: secus in legatis. l. cum pater. §. donationis. ꝛ. l. cum miles. in prin. ff. de leg. scdo. Sed certe hec ratio infringitur per id quod hic dicitur de donatione causa mortis. iuncta. l. inter mortis. ff. eodem. nam vt ibi patet etiam versatur in ea factum filij vel serui. ꝛ tamen non inspicimus tempus cōtractus: vt hic patet. bar. autem in. l. si filius. j. de verborum obligationi. reprobat dictam rationem: quia aliqui sunt contractus inter viuos in quibus nulla opera serui vel filij versatur. l. liber homo. §. j. j. de acquirendo rerum dominio. et tamen in eis inspicitur tempus contractus. Sed certe ab hoc posset defendi glo. quia in dicta. l. liber homo. non dicitur quod in donatione que fit filio inter viuos non versetur factum filij. ꝛ similiter in illa que fit seruo: sed dicitur qd non vertitur opera. vnde seruus bona fide possessus non acquireret donatum sibi bone fidei possessori: cum id non sit ex opera ipsius serui. Sed precedens reprobatio magis viget. vnde alia ratio assignatur per eum in dicta. l. si filius. quia in legatis non trahitur conditio retro: vt est casus qui allegatur pro singu. in. l. prima. §. serui appellatione. supra ad sille. secus in contractibus. l. necessario. §. quod si pendente. cum si. supra de peri. ꝛ commo. rei vendi. Sed certe hec ratio etiam non videtur bona: cum etiam in institutionibus conditio trahitur retro. l. quod dicitur. de testamento milit. facit. l. si pater. C. de institutionibus et substitutionibus. ꝛ. ff. de acquirenda hereditate. l. quandoqꝫ. ꝛ tamen inspicimus diem purificate conditionis ꝛ aditionis. l. si solus. circa medium ff. de acqui. here. Ideo dicunt alij quod ratio esse potest: qꝛ contractus ex quo fit est absolutus a partibus. et habetur pro perfecto: adeo quod non posset resiliri altera parte inuita. l. sicut. C. de act. ꝛ oblig. ideo non curatur nec attenditur ad acquisitionē euentus cōditionis. sed vltima volūtas non habetur irrenocabiliter pro completa nisi post mortem defuncti: etiam si conditio extaret in vita defuncti.

vita defuncti. ideo nõ consideratur tempus testamẽti: sed tẽpus
mortis ⁊ purificate cõditionis. Sed certe hec ratio bene conclu-
dit quod non debet attendi tempus testamenti: sed non conclu-
dit quare inspiciatur tempus conditionis post mortem testantis
nam videretur secundũ hanc rationem quod solum tempus mor
tis spectare deberemus quod est falsum: quia imo in legatis con-
ditionalibus inspicimus tempus conditionis euenientis. l. que
legata. ff. de reg. iur. ideo videtur quod ratio possit assignari quã
voluit iurisconsultus in. d. l. que legata. qr in contractibus tempo
re contractus consueuit queri spes transmissibilis obligationis
ad heredem. in. §. ex conditionali. insti. de verbor. oblig. ideo ta-
lis spes etiam transferatur in patrem vel dominum eadem ra-
tione: licet obligatio fuerit conditionalis. Sed in legatis quan-
do legatum est conditionale non est ibi considerare spem trans-
missionis ad heredem ante euentum conditionis. l. vnica. §. sin-
autem sub conditione. C. de cadu. tollen. ideo etiam non queritur
patri vel domino ante euentum conditionis. ⁊ hec ratio conclu-
dit etiam in donatione causa mortis. Nam ex tempore cõtractus
non queritur spes transmissibilis ad heredem: quia si moreretur
donatarius ante donatorẽ resolueretur donatio vt hic. ⁊ l. si mor
tis. s. eo. sed demum ex tempore mortis donatoris: ideo in ipsa
non attenditur tempus contractus sed tempus mortis ipsius do
natoris: vt hic probatur. ⁊ facit quod dixi in. l. si filio. la. j. s. eo. et
hoc clarum si donatio fuerat pura. sed si fuisset sub cõditione que
penderet post mortem donantis: tunc posset esse dubium an ha-
beremus inspicere tempus euenientis conditionis sicut in lega-
tis: an vero solummodo tempus mortis: ex quo donatio tunc nõ
reuocabilis nisi per defectum conditionis. ⁊ si teneamus requiri
aditionem hereditatis in donatione causa mortis. de quo. ff. dice
tur. Forte tunc posset dici idem quod in legatis per regulã. l. mar
cellus. §. j. s. eo. Sed si teneremus oppositum forte posset dici qđ
solum tempus mortis ĩspiciatur: quia si esset liber homo cui sub
tali conditione esset donatum si post mortem donantis decede-
ret videretur transmittere spem effectualem donationis ad eius
heredem. arg. d. §. ex conditionali. et per id quod. ff. dicetur. ergo
videtur quod tunc quo ad acquisitionem inspiciatur tẽpus mor
4 tis donantis. hoc tamen non est sine dubio. † An autem in dona
tione causa mortis requiratur aditio hereditatis donantis sicut
in legatis videretur quod sic per hunc textum cum sua glo. ⁊ per
l. vnicã ad finez. C. de cadu. tollen. vbi ea que sunt dicta in legatis
extenduntur ad donationem causa mortis: sz in. §. in nouissimo
dictum erat de aditione quo ad legata: ergo ⁊c. Item tertio pro
hoc videtur casus in. l. iij. s. de leg. prestan. vbi donatio causa mor
tis conseruatur coniunctis personis rupto testamento per cõtra-
tab. sicut ⁊ legata. pro hoc etiam facit regula dicte. l. marcellus. §.
j. ⁊ hanc partem videtur tenere Barto. in. l. in mortis. s. eo. licet
alleget in contrarium ⁊ non soluat. l. j. in fine. ff. qui sine ma. ad li-
ber. proue. Sed posset dici quod ibi non loquitur de donatione
causa mortis: sed de quodam pacto apposito in contractu inter
viuos: ideo regulatur ibi secundũ naturam cõtractuum inter vi-
uos. sed in contrarium fortiter facit. l. post lega. §. penul. s. de his
quib. ⁊ indig. vbi impugnans testamentum licet perdat legata
non perdit donationẽ causa mortis. ⁊ alia ratio non videtur pos
se assignari: nisi quia donatio causa mortis non videtur require-
re aditionem. ⁊ sic non videtur pendere ex testamẽto. ⁊ hanc par
tem firmat ibi glo. quam reputo sing. ⁊ nescio ipsam alibi. hanc
partem etiam firmat Barto. in. l. qui rome. §. flauius. ff. de verbo
rum obligatio. mouetur per. d. l. j. qui sine ma. ad liber. proue. que
tamen modicum facit nisi iungatur cum not. in. l. iij. s. de ser. ex-
por. Nam presupposito quod illa. l. j. habeat locum etiam in casu
in quo voluntas potuisset mutari: tũc videtur quod ex quo illud
pactum quod est mutabile ad variationem volũtatis non requi-
rit aditionem hereditatis. ita etiam hec donatio que variabilis
est ex penitentia. l. qui mortis. s. eo. Sed certe vt dixi ille tex. loqui
tur in pacto apposito in contractu inter viuos: ⁊ sic modicum fa
cit. pro hac tamen parte facit gl. sing. in. l. filie. C. fami. hercis. que
vult aditionem non requiri ad confirmationem donationis fa
cte inter virum et vxorem et sic videtur quod etiam idem sit in
ista cum videatur equiparari per nota. in. l. donationibus. ⁊ l. si
mor. C. ad. l. falci. Forte posset dici quod si est in testamento confir
mata requirat aditionem: alias secus. ⁊ sic videtur sentire Bart.
in dicta. l. iij. de leg. prestan. ⁊ facit quod no. in. l. etiam. s. de ioffi.
testamen. Quod tamen dicit de confirmatione videtur intelligen
dum quando non simpliciter confirmat sed relinquit donatum
causa mortis per nota. in. l. ex his verbis. C. de dona. inter virum
⁊ quod no. Barto. in. l. si quando. s. de lega. j. Nec obst. hec. l. quia
potest intelligi secundum predictam distinctionem. vel potes di-
cere quod non sequitur inspicitur tempus mortis quo ad acquisi
tionem in donatione causa mortis sicut in legatis: ergo non re-
quiritur aditio: sicut in legatis: quia non est eadem ratio. nam
ratio bene pungit quod debet inspici tẽpus mortis quo ad acqui
sitionem. per id quod. s. dixi. sed illa ratio non infert quod per
hoc requiritur aditio. Item non ob. d. l. j. ad fi. de cadu. tollen.
quia debet referri ad alia preterquam ad istud in quo videtur re-
periri contrarium per nota. in. d. l. post legatum. §. penul. Et hec
pars magis placet propter autoritatem dicte glo. in. d. §. penult.
licet negari non possit vtranqꝫ partem esse satis probabilem et
passum valde dubium. teneatis quod vultis.

¶ De acquirenda vel amittenda possessione. Rubrica.

¶ In glo. rubrice ibi de ea premittit. Et hec cõtinuatio bene pro-
batur per tex. in. l. j. supra titulo primo. ⁊ insti. de rerum diuisio.
§. singulorum. ⁊ insti. de vsu ⁊ habi. §. fi. ¶ In eadem glos. in fine.
supple quo ad cognitionem: quia cognito vno contrariorum co-
gnoscitur ⁊ reliquum. l. j. supra de his qui sunt sui vel alie. iur. de
quo per Barto. in. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborum
obligatio. vbi examinat hoc brocardum.

Summarium.

Ossessio. Possessio dicta est a peduz po-
sitione: ⁊ ab ea olim cepit do-
miniuz ⁊ hodie incipit in his que in nullius bo-
nis sunt. hoc dicit. Et diuiditur in duas partes
principales. Nam in prima ponitur ethymolo-
gia vocabuli. Secunda eius effectus. secunda ibi
dominium. Prima diuiditur in duas. Primo ponitur dictum.
Secundo ratio. secunda ibi: quia. Secunda similiter in duas: qr
primo ponitur effectus qui erat olim. Secundo ille qui est hodie.
secunda ibi: eiusqꝫ vestigium. ¶ In text. ibi: positio. ⁊ sic ab actu
1 naturali. ⁊ sic bene sequitur. ¶ † Nota vnde dicatur possessio et
2 causam quere. ¶ † Item nota quod licitum videtur esse arguere
ab ethymologia vocabuli. de quo hic per Barto. in. l. j. supra de
test. ⁊ l. ij. §. appellata. supra si certum peta. ⁊ l. tigurij. ff. de verbo.
signi. ⁊ dicit hic Ang. qđ deriuatio: allusio: ⁊ ethymologia in effe-
ctu idem important et sunt synonima. Et dicitur ethymologia
ab ethy grece quod latine dicitur verum. ⁊ ideo ethymologia ve-
riloquiuz dicitur: quia ethymologisando vocabulum veram elo-

quimur ipsius originem. Et ponit diffinitionem ethymologie
hic Ange. quam posuit Hugu. in lib. ethymologiarum. de qua
etiã s̃m eum in Catholicone. vide etiam in Isidoro libro primo
ethymologiarum in verbo ethymologia. Diffinitio quid sit et
quotuplex. dic per eundem eodem lib. c. de diffinitione. ¶ Not.
3 effectum possessionis qui erat olim et qui est hodie. ¶ † Item no-
ta differentiam inter gemmas: lapillos: ⁊ margaritas. nam gem
me sunt lucide. lapilli non. margarite medium tenent de quo in. l.
⁊ si non sint. §. gemme. s. de auro ⁊ argento lega. ¶ In glo. prima
ibi: vel s̃m Azo. ideo recessit Azo a solutione Joan. quia absolu
te dixit rei. ⁊ sic videtur comprehendere etiam rem incorporalem
que non potest possideri: vt. j. dicit glo. cum nec possit tãgi vel pe-
dibus calcari. Item quia dixit retinẽdi. ⁊ sic videtur innuere qd̃
cum resistere extra fundum non retineat rem nõ dicatur posside-
re. quod est falsum: vt. j. eodem. l. clam. §. finali. ideo posuit hanc
primam diffinitionem per quam hec contraria tolluntur: tamen
quia diffinitio etiam Azo. innuit quod possessio sit ius. cuius cõ
trarium videtur probari. j. eodem. l. furiosus. ad finem. ⁊. §. si vir.
⁊. s. ex quib⁹ causis ma. l. deniq;. in quibus videtur inui quod sit
factum. ideo Azo mutauit opi. tenens quod possessio esset factu3
⁊ non ius. ideo diffinitur secundo: vt. j. sequitur. Sed hec opinio
communiter reprobatur: quia imo possessio est ius: vt. l. peregre
j. eodem. ⁊ probatur etiam in. l. non ideo. C. de libe. cau. Item pro
ratione equiparando ipsam cõtractibus prout fit. j. eodem. l. quã
uis saltus. nam sicut est considerare contractum qui est facti. ⁊ ex
contractu oritur obligatio que est iuris ⁊ ex obligatione actio. l.
licet. §. ea obligatio. s. de procuratoribus. Item est considerare
apprehensionem rei ex qua successiue oritur ius quod aliter com-
mode baptizari non potest nisi possessio circunscribendo domi-
nium. et ex ipsa possessione oritur actio que consueuit dari pro
ipsa possessione recuperanda et tuenda: vt tangit Cynus in. l. li-
cet. C. de procuratoribus. Unde alij diffiniunt vt hic per Barto.
et ipse etiam vltimo loco aliter diffinit: licet diffinitio sua in effe-
ctu colligatur ex diffinitione Jaco. de are. sed Ange. hic repro-
bat diffinitionem Barto. inquantum dicit quod possessio est ius
insistendi rei non prohibite possideri. Nam secundum eum mera
detẽtatio est ius insistendi rei. l. si finita. §. si quis metu. s. de dam.
infec. Nec obstat quod seruus detinet. l. stipulatio ista. §. hi quoq;
4 j. de verborum obliga. ⁊. j. eodem. l. quod seruus. † Et sic detenta
tio non est ius sed potius quedam custodia. l. cum legatorum. j.
in quibus cau. in posses. catur. Seruus enim non est capax coru3
que sunt iuris. j. de regulis iuris. l. quod attinet. Nam responde
quod imo seruus est capax eorum que sunt de iure gentium primi
tiuo quia eorum respectu status serui non est annihilatus. l. si id
quod. s. de condic. indebiti. et propter hoc diffinit Angelus sic
5 possessionem. † Possessio est ius insistendi rei nõ prohibite possi-
deri aptum natum ad acquisitionem dominij ⁊ eorum que sequũ
tur ex eo. Et hoc modo diffinitur etiam possessio ciuilis ⁊ natura
lis. nam naturalis est etiam sufficiens ad acquisitionem veri do-
minij nemine ciuiliter possidente. allegat notata per Dynum in
c. sine possessione. ad finem. de regulis iuris. in. vj. Et ideo secun-
dum eum male reprehendit Barto. hic Dy. dum dicit ipsum te-
neri ex naturali nunq̃ procedere ad acquisitionem dominij. Tu
adde quod contra Ange. fortiter facit. l. illa verba. j. de verborũ
significatione. vbi patet quod quando fit mẽtio simpliciter de iu
re: debemus intelligere scilicet de iure quod non cadit in seruum
⁊ sic si ex detentatione non oritur tale ius nõ debet appellari ius.
Potes dicere pro concordia quod si est detẽtatio acquisita ex iu-
dicis autoritate: vt est illa que acquiritur ex primo decreto. ⁊ illa
est ius insistẽdi in re: vt aperte probatur in. l. ij. quorum le. ⁊ in. l.
is cui. in p̄n. vt in pos. l. ⁊ de ista proprie loquitur. l. si finita. alleg.
6 per Ange. † Et hoc non cadit in seruum qui non potest esse in iu
dicio. l. si seruus. C. de iudi. Sed si alias habeatur per actum ex-
traiudicialem illa potest dici facti. ⁊ cadere in seruũ. ⁊ ita loqua-
tur. l. stipulatio ista. §. hi quoq;. alleg. per Bart. ⁊ forte etiam pos
set attentari quod si extra iudicium acquiratur detentatio per
personam iuris capacem quod talis etiam erit ius. Nam ⁊ com-
modatarius potest dici habere ius insistendi in re vsq; ad vsum
cõsummatum. l. in commodato. §. sicut. s. commoda. ⁊ etiam inq-
linus videtur habere ius insistendi in re. l. si seruus. §. locator. j.
de furtis. ⁊ hinc est quod istis etiam succurritur saltem officio iu-
dicis si inquietentur a tertio. l. aquilius. cum ibi no. per glo. s. de
donationibus. et detinenti ex primo decreto etiã succurritur per
titulum ne vis fiat ei. ⁊ no. per glo. in. l. si duo. §. creditores. s. vti
7 possi. † Sed quando persona non est capax iuris vt seruus: tunc
detentatio est merum factum. Gul. tamen de cu. in. l. licet. C. eo. vi
detur velle quod detentatio quam habet colonus nullo modo sit
ius. sed forte non bene: quia licet non habeat ius possessionis: ta-
men videtur habere ius detinendi. Item contra diffinitionem
Barto. facit quia diffinitio sua videtur etiam conuenire vsufru-
ctui. nam licet ius vtendi multo fortius est iure insistẽdi. Et ideo
diffinitio Barto. simpliciter sumpta non placet. pro tanto tutior

videtur diffinitio Ange. vel posses diffinire possessionem in gene
re sic. Possessio est simplex ius insistendi rei non prohibite possi-
dere aptum natum producere interdictum quod pro recuperan
da possessione dari consueuit. per hoc quod dico simplex tollitur
obiectio de vsufructu: quia non est simplex ius insistendi: sed etiã
vtendi. Item per id quod dico aptum natum etiam tollitur ob-
iectio de detentatione ex primo decreto vel ex contractu. Or tene-
te quod placet vobis: quia diffinitio Barto. non satisfacit mihi.
8 ¶ In eadem gloss. in fine. Communiter glo. reprobatur: † quia
etiam res mobilis possidetur proprie: licet non ita proprie sicut
immobilis: de quo hic per Dy. ⁊ Bart. ⁊ facit ad questionẽ de eo
qui legat possessionem rerum suarum alicui: an intelligatur solũ
de mobilibus: an etiam de immobilibus. de quo per Barto. in. l.
vxore. §. legauerat. s. de leg. iij. ⁊ per Cy. in. l. fi. C. de compensa. et
per Gul. in. l. licet. C. eo. ¶ In glo. ij. ibi tua sit. habetur hec auto-
ritas originaliter Deuteronomij vndecimo capi. ⁊ Josue primo
9 ⁊ decimoquarto. c. Et aduerte quia gloss. videtur sentire † quod
per illam autoritatem fuit introducta distinctio dominiorum. et
sic de iure diuino. Sed in contrarium videtur quod de iure gen-
tium per. l. ex hoc iure. s. de iusti. ⁊ iure. hoc etiam ibi voluit glo.
tamen ad hanc autoritatem non respondet. Sed potes dicere vt
tetigit hic Jaco. de rauen. qui dicit hoc se habuisse a theologis
quod cum hec autoritas fuit prolata tempore Moysi ⁊ successi-
ue tempore Josue ⁊ ante istos erant multa regna distincta ⁊ mul
te ciuitates quod per illam autoritatem consequenter non debet
dici fuisse inducta distinctio dominiorum. Et hoc etiam fuit de
mente Joan. and. post Hostien. in. c. j. ver. dispositionem. extra de
summa trinitate ⁊ fide catholica inquantum voluit distincta fuis
se dominia ante legẽ mosaicam. ⁊ illa verba dicte autoritatis di-
cta sunt filijs israel respectu terre promissionis quam promiserat
sibi dominus dare. ⁊ sic successiue postea dedit. non autem quia
ante facta esset distinctio dominiorum. ¶ In eadem gl. ibi: item
no. pro clariori intelligentia huius glo. ⁊ aliarum huius princi-
pij. Attende quod in materia ista fuerũt quinq; principales que-
stiones. Una est quid sit possessio. ⁊ de hac habetur in glo. j. Alia
quotuplex sit. ⁊ de ea habetur in glo. super verbo ait. Tertia fuit
quo iure fuit introducta possessio. ⁊ de hac in princi. huius glo. et
in dicta gloss. in verbo ait. Quarta fuit qualiter acquiratur pos-
sessio. ⁊ de hac habetur in gloss. in verbo primi. Quinta qualiter
possessio committatur. ⁊ de hac tractatur in hoc ver. vsq; ad fine3
glo. ¶ In eadem glo. ibi: quod non placet. ⁊ bene: quia in parti-
bus alijs in quibus actualiter non insistit. ex quo non est in con-
spectu ipsarum. vel sunt de proximo: ita quod cito possunt ingre
di. habent etiam naturalem: vt. j. tangit glo. ¶ In eadem gloss.
ibi: nec simul esse possunt. hoc non est verum si consideras illas in
10 diuersis personis. † Nam proprietarius habet ciuilem vsufructua
rius naturale3. facit quod habetur in. l. si vt certo. §. si duobus. s.
commo. ⁊ in. l. j. ad finem. vti possi. Si autem queras an in eadem
persona possit esse simul naturalis ⁊ ciuilis. dic quod si conside-
ras naturalem pro se prout est species formalis distincta a ciuili
et apta nata producere effectum formalem ipsius naturalis. po-
tes dicere quod non. ⁊ sic saluetur ista opi. Adde sicut habẽs ple-
nam proprietatem non dicitur habere verum vsumfructum for-
malem cum res sua nemini seruiat iure seruitutis. l. in re commu
ni. s. de seruitu. vrba. prediorum. ⁊. l. vti frui. si vsusfru. pe. Sed su
mendo possessionem naturalem improprie: ⁊ prout in effectu ex
ea habetur vtilitas percipiendi id quod percipitur ex naturali
potest dici quod tunc in vtriusq; persona concurrat naturalis et
ciuilis. sicut etiam dicimus quod habens plenam proprietatem
dicitur habere etiam vsumfructum casualem licet non formalem
facit quod no. in. l. qui vsumfructum. j. de verborum obligationi
bus. ⁊ istõ in effectu videtur sequi Gul. de cu. in. l. licet. C. eodem
titulo. et Jacobus de rauen. ⁊ successiue Barto. ⁊ similiter Jaco.
butri. in dicta. l. licet. ⁊ bene probatur. j. eadem. l. §. item acquire-
mus. ¶ In eadem gloss. ibi cum etiam sic queratur. Sed ⁊ certe
non sic queratur scilicet per conspectum: nisi etiam interueniat
voluntas tradentis: vt no. j. in glo. in verbo primi. Sed potes di
cere quod voluntas preambula etiam nunc videtur durare. l. cu3
filius. §. res legate. j. de lega. ij. ¶ In eadem glo. ibi responde sic.
Sed quomodo procedat hoc cum non queratur per solum cõspe
ctum: nec interueniat voluntas tradentis. responde vt. s. in simi-
li dixi. Nam res de facili redit ad naturam suam. l. si vnus. §. pa-
ctus. versicu. quod et in Specu. s. de pactis. ¶ In eadem gloss. ibi
quod ⁊ non placet. dic tamen quod certo respectu hec opi. potest
saluari quod licet vsufructuarius solum rem naturaliter possi-
deat et non ciuiliter: tamen ipsum ius vsusfructus dicitur ciuili-
ter ⁊ naturaliter possidere. vt est gl. notabilis. s. ex quibus causis
ma. l. ait pretor. §. item ci. ⁊ in. l. si plures. §. deiecto. j. de vi et vi ar
ma. ¶ In eadem gloss. in fine. Nota bene hanc gloss. que plena-
rie loquitur de materia qualiter admittatur possessio rei corpo-
11 ralis. † Et adde quod etiam perditur possessio ciuilis quando
alius occupauit naturalem vacantem. Et habens ciuilem ne-
gligit

gligit recuperare per.l.huius saltus.ff.eodem. & plene per Bar.ff.
eodē.l.si de eo.§.si forte. Item perditur per obliuionem presum-
ptam ex negligentia longi temporis.l.furtum.§.j.cum ibi nota.ff.
de vsucapionibus.de quo etiam in dicto.§.sed si forte. ¶ Itē pro-
cedit hec glo. in amissione possessionis rerū immobilium. in re-
bus autem mobilibus dic vt.ff.eodē.l.iij.§.nerua.&.l.si rem mobi
lem.&.l.rem que nobis. ¶ In amissione autem quasi possessionis
iurium incorporalium. dic vt per glo. & doctores in.l.j.&.ij.C. de
seruitu.& aqua.& aliquid.ff.titu.j.l.sequitur.§.si viam.& plene per
Innocen.qui valde notabiliter loquitur in.c.olim.el.iij.extra de
restitu.spoliatorū. ¶ In glo.sup verbo ait.ibi:penes numerū &c.
12 † Nota bene hanc glo.que videtur similiter innuere quod distin
ctio dominij fuerit inducta de iure diuino per hanc autoritatem
quia hoc non est verū vt dixi in glo.secunda:quia imo fuit indu-
cta de iure gentium ante hanc autoritatem quod ius gentiū ap-
pellari potest ius naturale rationale conueniens solis homini-
bus.l.omnes populi.ff.de iusti.& iure.& per Jo.an.in.c.j.de sum-
ma trinitate.de iure autem naturali conuenienti solis hominibus
antequā essent multiplicate gentes: & sic ante ius gentium de quo
statim dixi omnia erant cōmunia ad vsum sicut & mare: nec erat
distinctio alicuius dominij.Sed quia communio consueuit exci-
tare discordias.l.cum pater.§.dulcissimis.s. de legatis.ij. multi-
plicatis postea gētibus & genere humano cepit induci distinctio
dominij & fieri occupatio iure proprio & successiue fuerunt ciuita
tes distincte & regna.d.l.ex hoc iure. ¶ In eadem gloss.ibi.§.per
traditionem:& bene facit quod habetur in.l.amplius. de re.iur.
& quod habetur in.l.stichū.§.naturalis.de solu.& aduerte quod
13 aliqui dixerunt † quod possessio naturalis ideo dicitur naturalis
quia inuenta de iure naturali.Sed ciuilis ideo dicitur: quia in-
uenta de iure ciuili. quod non placet hic Jacobo de rauē.Nam
cum ciuilis sit que animo retinetur non est verisimile scdm eum
quod ius gentium quod introduxit possessionem voluerit illam
esse sine effectu.& quod perderetur eo ipso quod esset extra rei cō-
spectum.Sed potes saluare quod forte effectus ciuilis possessio-
nis fuit etiam de iure gentium. et ita loquatur opinio Jaco. de
rauen.Sed nomen specificum ciuilis fuit inductum a iure ciuili.
potest etiam dici naturalis:quia illam habet mediantibus natu
ralibus instrumentis:quia mediante actu corporeo. Sed ciuilis
sine talibus instrumentis iuris artificio: quia animo retinetur
etiam extra conspectum rei.Non dico quod acquiratur ciuilis si-
ne naturalibus instrumentis:quia nulla possessio acquiritur nisi
interueniente naturali actu.l.iij.in prin.ff.eo.fm Jac.de ra.Hoc
tamen dictum potest impugnari per id quod dicitur vsufructua
rius retinet naturalem animo etiam extra rei cōspectum.Et no-
ta ex predictis quod de iure naturali rationali quod appellatur
ius naturale rationale est inducta possessio.distinctio autem spe
cierum possessionis fuit inducta a iure ciuili.facit.l.iij.§.quod vul
go.ff. pro herede. & quod habetur in dicta.l. ex hoc iure.ff.de iust.et
iure. ¶ In eadem glo.ibi:& hec eadem.hic glo. ingreditur aliam
questionem an sit dare vnam possessionem in substantia:an vero
duas diuersas specie differentes. ¶ In eadem glo. ibi quod etiā
tutius.& sic sequitur hic glo.opi.Jo. quod sint due species distin
cte in substantia scilicet ciuilis & naturalis:licet in.l.licet.C.eo.vi
deatur adherere opi.Azo.sed hec opi. communiter tenetur. et vi-
detur verior de iure:quia pro ea videntur magis fauere leges et
melius declarantur.de quo per Dy.in.c. sine possessione. de reg.
iur.in.vj.Et pro hac opi. videtur textus in.l.ij.§. quod vulgo.ff.
pro herede qui non est alibi scdm Ange. quia ibi expresse per no-
men appellatur ciuilis.per aduerbiū bene habetur in.l.j.§.deijci
tur.ff.de vi & vi arma. Aliqui tamen dicunt quod ille.§.quod vul
go.parum facit quod ibi videtur accipi naturalis pro detentio-
ne:non pro possessione naturali. Sed certe illud procedit ibi secū-
dum vnum intellectum:sed secundum alium ibi est casus expres-
sus pro hac opi.Et pro ista etiam facit ratio quam voluit facere
gloss.contra Aro.ff.in verbo sinautem me absente. ¶ In eadem
glo.ibi interpretatur lex retineri animo.Nota bene ex glo.quod
naturalis acquisita etiam per ingressum clandestinum retinetur
animo:licet glo.dubitauerit in.l.j.C. vti possi. ¶ In eadem glo.
in fine.Qualiter autem diffiniri possit ciuilis possessio. et quali-
ter naturalis posuit hic Bart. Tu etiam addere posses qd pos-
set diffiniri iungendo illud quod Barto.iungit sue diffinitioni
possessionis in genere quam.s.dixi. Diffinitio autem Angeli
supra posita non videtur fuisse bene perfecta:quia per eam simul
diffinitur ciuilis & naturalis quod fieri non debuit ex quo sunt
species distincte. Item quod dixit Ange.quod per naturalē que
ritur dominium si nullus habeat ciuilem non videtur bene pro-
cedere:quia eo ipso quod ciuilis est vacans accrescit habenti na-
turalem si possideat rem pro sua per.l. clam possidere.§.fin. cum
14 ibi no.ff.eodem. ¶ Item adde quia Bart.hic vult † quod sit da-
re tertiam speciem possessionis que appellatur corporalis per.l.
si id quod.§.fina.ff.eo.& diffinit eam sic quod est ius insistendi rei
non prohibite possideri retentionis et recuperationis produ-
cens effectum:sed Bal.hic reprobat diffinitionem Barto.qr vi-
detur conuenire etiam detentationi quam habet ille qui detinet
ex primo decreto vel colonus per.l.si duo.§.creditores. cū ibi no.
per glos.ff.vti possi.& in.l.aquilius.& qd ibi no.s.de do.qd not.qr
sentit expresse qd detentatio de qua dixi sit ius.& bene facit.l.ij.in
prin.ff.de vsucap.pro here.licet per errorē allegauerim.s.quorum
lega.Et hoc etiā voluit Dy.& Cy.post eum in.l.licet.inquantū in
tellexerūt opi.Joā.diffinire glossam siue impropriam naturalem
quam pōt dici habere colonus.l.cōmuni diuidū.§.neqꝫ.s.cōmu-
ni diuidun.& etiā expresse tenuit hic Ange. ¶ Item non videtur
15 vera opi.Bar.qr scdm Ang. † talis corporalis nō est distincta ab
ipsa naturali possessione:licet nō producat acquisitionē fructuū
propter malam fidem. Tu tene secure qd nō differt specie ab ipsa
naturali sed potius scdm plus & minus.nam etiam naturalis ha
bet effectū detentationis & recuperationis licet scdm eum habeat
etiam se in plus:qr ciuiles effectus habet respectu iuris separati
a vero dominio.Sed hoc se habere scdm plus & minus non indu
cit differentiam specificam etiā scdm eum:vt patet in possessione
naturali quam habet vsufructuarius & ea quam habet feudata-
rius vel emphiteota:quia ea quā habet emphiteota est apta na-
ta ad acquisitionem vtilis dominij & acquisitionem fructuum.et
ideo nō debet dici differre specie naturalis a corporali. Nam ipsa
corporalis sui natura est apta nata ad acquisitionem iuris sepa-
rati a dominio quāquā non semper hoc operetur quando adest
mala fides.Sed in simili etiam ipse Ange.dicit de ciuili qd suffi-
cit quod de se sit apta nata inducere ciuiles effectus respectu do-
minij:licet quandoqꝫ impediatur propter malam fidem. Ciuilis
autem & naturalis se habent vt excedentia & excessa non secundū
plus & minus.& ideo specie differunt.& hoc etiam tenebat domi-
16 nus Francis.de ramponi. ¶ † Quid autem sit detentatio. dicebat
hic Ange.quod est ius quoddam insistendi rei aptum ad custo-
diam & conseruationem eius & quandoqꝫ ad acquisitionem fru-
ctuum.prima pars diffinitionis probatur per.l.cum legati.qui.
ex cau.in posses.ea.iuncta.l.iij.§.si.ff.eodem. Secunda per.l.fulci-
nius.§.finali.ex quib.cau.in posses.ea.iuncta.l.si seruus.§. locaui
ff.de furtis. Adde quia videtur hoc procedere in detētatione que
autoritate iudicis habetur:vel etiam extra iudiciū ex contractu
per personam iuris capacem:secus si non esset iuris capax.l.stipu
latio ista habere.§.hi quoqꝫ.ff.de verborum obligationibus. Itē
secus si habetur illicite:vt quia forte hoc alio possidente ciuiliter
alio naturaliter tertius recuperet rei detentationē:quia illa esset
17 omnino meri facti nullum habens iuris effectum. ¶ † Quid au-
tem sit quasi possessio iuris incorporalis dicit hic Ang.qd potest
sic diffiniri qd est quedam potentia deducendi in exercitium ipsa
iura quasi possessa que adherent quandoqꝫ corporibus. et hanc
diffinitionem dicit colligi ex verbis Innocen.in.c.j.de cau.poss.
ideo dicit que corporibus interdum adheret propter seruitutes
reales que adherent ipsis predijs.l.seruitutes.supra de seruituti.
18 titulo generali.et.l.ij.communia predio. ¶ † Quid autem sit do-
a minium [a] dicit Ange.quod est ius disponendi de re.l.si in rem.s.
de rei vendi.de quo in.l.si quis vi.§.differentia.infra eo. ¶ Po-
tes dicere quod diffinitio possessionis in genere sumpta sumen-
do verba late possunt adaptari:vt voluit sentire Dy. post eū Cy.
in.l.licet.C.eodem. Aduerte tamen quia dum dixit Ange.quod
quasi possessio est potētior.melius dixisset quod est ius cum quasi
possessio incorporalium sit introducta ad similitudinē quasi pos
sessionis incorporalium cum sit ius:& potest sic diffiniri secūdum
Gul.de cu.in.l. licet.C.eodem. quia est ius quesitum per corpora-
lis rei seu iuris apprehensionē seu patientiam. facit.l.iij.§. dare
supra de vsufruc.&.l. penulti.supra de serui. ¶ In glos. super ver-
bo in his.ibi nō queritur vnum sine altero.voc verum si incipias
a possessione:sed si a dominio poterit quandoqꝫ queri vnum sine
altero:vt in libero homine bona fide possesso qui non potest que-
rere sibi possessionem & dominium.l.liber homo. supra titulo.j.
Nam querat sibi dominium thesauri inuenti licet non possessio-
nem.facit.l.si fundum.de fundo do.secundū Jaco.de are. ¶ In
eadem glos.ibi a deo melius dixisset legem naturalem. ¶ In ea.
glo.ibi.l.clauibus.videtur velle glo.reprobare opinio. preceden-
tem per hanc legem vel si quis vellet sustinere posset dicere vt se-
quitur:tamē communiter reprobatur secunda opi.& tenetur pri-
ma.Et similiter reprobatur distinctio quam facit infra inter mo
dum querendi per inuentionem & occupationem.quam opinio.
posuit glos.clarius in.§.item lapilli.insti.de rerum diuisio. Nam
inueniri dicitur etiam quando fit apprehensio etiam in thesauro
l.iij.§. neratius.ff. eodem.&.l.si barsatoram.C. de fideiusso. et per
hoc communiter dicitur quod si statutum dicat si quis inuentus
fuerit cum armis puniatur in tantum non verificetur statutum
licet fuerit visus:nisi etiam esset apprehensus:& no.bene id quod
sequitur in glos. pro intellectu.l.clauibus. qd videtur requiri qd
quis sit in presentia ipsius rei:vt sentit etiam glos.magna.s. Itē
qd sciat etiam vbi sint res posite infra domum.& hoc idem etiam
sequitur Bart.quod not.pro limitatione illius.l. sufficere tamen

a ¶ Dominiū
Adde qd do
minium pbat
multis mo-
dis: vt per
Spec.in tit.
de loca.§.vj.
ver.lvj.& v.
cxlviij.& qua
liter dñium
vtile perdat
per Bar.in
ver. dñium.

videtur si sciat rē esse in loco: puta in horreo: lʒ forte specifice ne-
sciat specificā partem horrei p ea que habētur in. d. l. clauibus. et
vt dixi hec gl. tractat de acquisitione possessionis rex corporaliū.
cui adde qd no. glo. in. l. iij. in prin. ff. eo. vbi tractat an sufficiat ad
acquisitionē totius ingredi partē ⁊ an sufficiat acquirere posses-
sionē vnius rei ex pluribus: vt omniū dicatur totius castri posses
sio quesita. ⁊ qualiter acquirāt quasi possessio incorporaliū iuriū
habetur per doc. ⁊ maxime per Cy. in. l. j. C. de seruitu. ⁊ per Bar.
in. l. j. §. hoc interdicto. ff. de iti. actuqȝ priua. ⁊ per Inn. in. c. ex li-
teris. extra de resti. spo. ⁊ ibi proprie de iuribus spūalibus. ⁊ in. c.
consultationibus. de iure pa. ⁊ ibi de iuribus presentandi ⁊ eligē
di. ⁊ in. c. bone. el. ij. extra de postu. prela. ⁊ in. c. dilectus. de ca. mi.
⁊ ibi de quasi possessione iurisditionis de qua etiā per eum in. c.
conquerente. de offi. ordi. ¶ In glo. in verbo in bello. in fi. hoc ve
rum etiam in rebus mobilibus que in bello capiūtur: secus in im
mobilibus. l. si captiuus. §. j. ff. de capt. ⁊ no. per Bart. in. l. si quis
bello. eo. ti. ⁊ ibi etiā moderatur quod dictum est de mobilibus.
¶ Extra glo. adde dictis Bar. inquantū dicit nūcium iussu iudi
cis ostendentē rem iusso imitti in possessionē non transferre detē
tationem nisi impeditus fuerit eū immittere per. l. ꝙuis. ff. de bo-
auto. iudi. pos. Nā Ang. hic tenet oppositū p id qd not. Spe. i tit.
de primo decre. §. iam nūc de effectu. circa principiū: qꝛ nuncians
non possidet neqȝ detinet: sed certe Spe. non loquitur quādo ad-
est impedimentū: vt ptʒ ex eius verbis. ideo videtur posse sustine-
ri dictū Bar. per ea que habētur in. d. l. ꝙuis. coniūcta glo. Ad-
uerte etiā quod detentio in genere sumpta inquantū comprehen
dit sub se possessionem: prout no. glo. in. §. furiosus. videtur fuisse
de iure gentiū sicut ipsa possessio. Sed inquantū est species distin
cta a possessione: videtur qd eius distinctio intelligatur esse de iu
re ciuili sicut ⁊ distinctio possessionis. qd est clarū quādo per actū
iudicialē acquiritur. ¶ Item diligēter pōdera dictū Bar. inquā
19 tum dicit † qd procurator vel tutor nō potest absqȝ speciali man-
dato per actum fictū transferre possessionē. Nā hoc videtur cōtra
no. per eundē in. l. si quis pro emptore. in vlt. q. ff. de vsucap. Sed
potes dicere qd ibi loquitur quādo procurator vult acquirere p
actum fictū: quo casu id facilius fit propter voluntatē dñi seu tra-
dentis. facit quod no. glo. in ver. primi. hic autē econtra qñ procu
rator vult per actū fictum transferre possessionē. quo casu non vi-
detur posse: quia ille qui nullo modo possidet nō videtur posse se
constituere nomine alieno possidere ad finem transferendi posses
sionem in aliū nisi hoc faciat ex speciali mandato. quo casu ipse
mandans videtur facere. ¶ Ultimo diligenter pōdera illud qd
tāgit de quasi possessione ciuili iurium incorporalium: quia licet
in illa requiratur animus: tamen quia seruitus debetur predio. l.
qui in aliena. §. fi. ff. de nego. gest. non dicitur seruitus habere cau
sam continuam licet quis continuet animum nisi cōcurrant alia
que habentur in. l. foramen. ff. de serui. vrba. prediorum.

Adipiscimur. ¶ Possessionē acquirimus per nos maiores infante ⁊ sane mentis: secus
in furioso. Item secus in infante sine tutoris autoritate. h. d. vsqȝ
ad. §. si vir. ¶ In textu ibi: ea enim re: id est acquisitione possessio
nis. non dicas possessionem. ⁊ sic non probatur hic quod posses-
sio sit facti. ⁊ eodem modo expone in. §. proximo de quo dictū fuit
super prima gloss. ⁊ si velis intelligere de possessione. dic qd est fa
cti propter factū quod versatur in eius apprehensione: sed nihilo-
minus est iuris: vt dictū fuit. ff. in prin. Sed tamen prima exposi-
20 tio est melior vt dicetur super glo. ¶ † Not. quod in acquirenda
possessione nō sufficit actus corporalis nisi etiam interueniat ani
mus. ¶ In glo. super verbo tutores. ibi. §. infans. glo. videtur re-
sidere in hac secunda parte. ⁊ clarius. ff. in verbo pupillus. Sed
tene qd furiosus nullo modo potest etiam cum curatore: quia cū
non habeat animū nō est cui accedat autoritas in infante. Item
si nullum habeat intellectum: secus si habeat aliqualem: ⁊ sic lo-
quatur. §. infans. Nam tunc potest cum tutore acquirere. Et idē
etiam ibi sensit glo. si ponderetur: sed sine eo non. Et idem dicas
de pupillo maiore infante si est proximus infantie: secus si sit pro-
ximus pubertati: quia ille per se solum potest acquirere. ⁊ ita lo-
quatur litera ista: vt probatur in. §. pupillus. insti. de inuti. stipu.
⁊ ibi etiam ponit glo. quando dicatur proximus infantie: ⁊ quā-
do proximus pubertati. ¶ In glo. super verbo maxime. ibi: tri-
plex ⁊c. No. quod detētio in genere sumpta comprehendit etiam
sub se possessionem naturalem ⁊ ciuilem. ⁊ sic potest dici etiam de
tinere possidens ciuiliter vel naturaliter. Quādoqȝ tamen sumū
tur vt species distincta a ciuili ⁊ naturali: vt est videre in ea quā
habet colonus. facit quod habetur in simili in. l. ij. ff. de adop.

21 **Si vir vxori.** † Ex inutili contractu transfertur pos-
sessio. hoc dicit. ¶ In text. ibi: res facti
id est acquisitio possessionis que in facto consistit. ¶ In text. ibi
infirmari id est infecta non potest fieri. et intellige vere. ⁊ hoc cla-
rum. l. in bello. §. facte. ff. de capti. Item net secundum fictionem:
quia hoc non suadet equitas cum nulla esset vtilitas. et hoc est
quod sequitur ibi. ⁊ quod attinet. facit quod not. gloss. in. l. ve-
glo. in. l. verum. ff. de regu. iur. ¶ Nota quod dixi in summario: et
an ex inutili contractu transferatur dominiū. tetigit hic Bar. ple-
nius ꝙ alibi. de quo per Iaco. belui. qui disputauit hanc questio
nem in. l. eleganter. ff. de dolo. als est in. l. si ipsa. quod met. cau. et
adde fm Ang. qd vbi est contractus inutilis ratione stipulatio-
nis ex eo nō transfertur nec dominiū nec possessio. tex. est singula
22 ris. ff. de aqua plu. arcē. l. emptor. ¶ † No. quod facta non possunt
23 esse infecta de quo per glo. ff. de regu. iur. l. vranius. ¶ † Item not.
qd fictio non debet a iure induci nisi quādo hoc suadet aliqua vti
litas. ¶ In glo. j. in fi. Istud forte dixit glo. ad tollendum contra
rium sequentis glo. sed non conformatur sequēti litere: quia hoc
casu non prohibetur donatio inter vi. ⁊ vxo. ff. pro dona. l. si vir.
¶ In gl. super verbo non potest. in fi. no. gl. que videtur velle qd
regulariter ius non fingat super his que sunt facti: sed potius su
per his que sunt iuris. sed Bar. dicit totum econtra vt hic per eū
plenius in. l. si quis pro emptore. ff. de vsucap. ⁊ ad tex. responde
vt patet ex his que dixi in litera.

Item acquirimus. Per seruum et filium ex causa peculiari acquritur
nobis etiam ignorantibus possessio ⁊ vsucapiendi cōditio. Item
per seruum ⁊ liberum bona fide possessum possessionem acquiri-
mus. Item per seruum communē ⁊ fructuariū si tamen sane mē-
tis existant. h. d. vsqȝ ad. §. pupillus. ¶ No. qd propter voluntatē
preambulam in actu intelligitur etiam ⁊ fingatur iteruenire vo-
luntas in alio actu connexo. ⁊ sic facit ad nota. in glo. ij. ff. in pn.
24 ¶ † Item no. qd qui ab aliquo possidetur nō potest modo aliquo
sibi acquirere possessionē bene tamen acquirit dñium sine posses-
sione. l. homo liber. ff. ti. j. ¶ Item not. qd seruus cōmunis potest
etiam solidam rem dominoꝝ acquirere si hoc agat. ¶ Item no.
quod in actu expediendo per ministrum requiritur habilitas sal
tem facti: licet non sit habilitas iuris vt hic videtur probari in. §.
25 ceterum. ⁊ facit quod no. per. Bar. in. l. is qui emptore. ¶ † Item
facit ad questionē illam an possit quis inhabilem constituere pro
curatorem cū potestate substituendi. de quo est glo. valde notabi
lis in clemē. religiosus. de pcura. quā glo. videtur Bar. hic limi-
tare quando habuit mandatū ad substituendū loco sui. ⁊ sic offi-
cium debebat iudicari in persona sua. Sed contra eum facit di-
cta clemen. que loquitur siue detur potestas ad constituendum
siue ad substituendum. Et ideo forte dictum suum non procedit.
Et inducitur etiam tex. ad questionem vulgatā de equo currente
ad brauium prius ceteris sine ragatio vt non habeat brauium: qꝛ
equus tanꝙ res animata carens ratione non potest acquirere si-
cut nec furiosus. Bar. tamen dixit ponderanda verba statuti. in
dubio autem videretur statutum debere interpretari. vel si non
appareat aliquod statutum qd debeat dari ei cuius est equus: qꝛ
venit querendum principaliter sibi propter virtutem equi: de cu
ius viribus experiūdis agitur. ¶ Not. qd idem operatur iussus
impuberis maioris factus impuberi maiori ad acquirendū ipsi
maiori quod operatur autoritas tutoris ad acquirendum pupil
lo. ¶ In glo. super verbo acquirimus. ibi in rebus peculiaribus
cum filijs querat nō ratione possessionis sed patrie ptātis: vt no.
glo. in. l. quicquid. ff. eo. que ratio est vniformis etiam in non pecu
liaribus. ¶ In glo. super verbo permisimus. ibi quod non ade-
mimus istud quod sufficiat tacita volūtas potest procedere in au
gmēto peculij. l. non solum. ff. de pecu. als videtur qd licet res sit
penes seruum ⁊ non adimatur. hoc ipso intelligatur tacite conce
dere in peculio per no. in. d. l. quā tuberionis. §. fi. cum. l. seq. con
iuncta glo. ff. de pecu.

Sed et per eum. In glo. §. sed et per eum. ¶ In glo. j. in fi. No. ex ista glo. limita-
26 tionem ad id † quod dicitur quod bona fide possessus non querit
ex ea operam: quia hoc verum quando vult querere ratione pos
sessionis que in ipo habetur: sed si vult querere tanꝙ negotiorum
gestor tunc potest saltim secuta ratihabitatione quod est diligen
ter notandum. ¶ In glo. super verbo nec verum. ibi. l. si fundum
nam potest queri dominium sine possessione: vt ibi. ⁊ no. in. l. ho
mo liber. ff. tit. primo. Nec ob. l. cum res. quia responde vt ibi no.

Per eum. In gloss. super verbo non possidemus. ibi: sed placen. et pro hac opin. multum facit hic
tert. propter equiparationem quam facit de filio qui constat non
possideri ciuiliter nec naturaliter: licet pater sit in quasi possessio
ne patrie potestatis. l. prima. §. pro hac. ff. de rei vēdicatiōe. ⁊ hāc
opinionem dixit Iacobus de ra. ff. eadem. l. in prin. ⁊ Bal. de cu.
in. l. licet. C. eodem. posse probabiliter sustineri: licet communis
opin. sit in oppositum scilicet quod possideat saltem naturaliter
ipsam rem. de quo dicitur in. l. naturaliter. ff. eodem. ¶ In gloss.
super verbo nec filium. in fi. ⁊ probatur. ff. eodem. l. quicquid. cum
ibi not. per gloss.

Ceterum. In gloss. super verbo sicut pupillus. ibi: vel dic. hec secunda non bona si nullum habeat
intellectum: quia tunc equiparatur furioso: vt dixi. ff. eodem. §.
furiosus. ¶ In eadem gloss. in fine. Nec glo. communiter repro-
batur: quia

batur. quia paria sunt dare furioso et dormienti. sed si daretur dormienti: clarum qd nõ acquiratur lz hoc aget tradere. s. eo. §. furiosus. Nec obstat. l. qui mihi donatur: quia ibi minister erat habilis: sed volebat malignari: ideo ne illud noceat domino nõ impedit acquisitio. Hic vero minister erat omnino inhabilis.

Pupillus. In glo. super verbo pupillus. ibi etiam infans. subaudi duntamen aliquem habeat intellectum: vt dixi in. §. furiosus. ¶ In glos. super verbo iussit eum. in fi. Primam partem tenet Jaco. de ra. et Rayne. et successiue hic Ange. per. l. quod seruus. j. eodem. Nec obstat. §. si tutoris. quia ibi erat res penes pupillum. et sic tacite habebat ratũ. et eodem modo responde ad legem si mihi. et ad legem meminerit. dic quod ibi erat possessio ipsius pupilli: vt ibi patet.

Per seruum. Seruum fugitiuum possidemus vsucapimus et per eum acquirimus. hoc dicit. Et primo ponit opi. nerue. Secundo illam reprobat sequen
27 do sententiam Cassii et Juliani. secũda ibi: possessionẽ. ¶ † Nota quod seruus fugitiuus possidetur donec ab alio apprehenda
28 tur eius possessio. ¶ † Item nota quod ex sola ciuili videtur procedere vsucapio. et per consequens naturalis sola non videtur sufficiens ad vsucapionem: alias duo possent prescribere dominium eiusdem rei insolidum contra. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. s. cõmodati. de quo per Dy. i. c. sine possessione. de reg. iur. in. vj. et per Barto. s. ea. l. in prin. ¶ In glo. super verbo possidere. ibi. §. si seruus. Et sic habes duos casus in quibus perdi
29 tur possessio serui fugitiui. † Primus quãdo occupatur ab alio eius possessio. Secundus quando gerit se pro libero et diu moratus est in libertate. Sed glos. j. titu. j. l. si is qui. §. si seruus. dicit hoc secundum demum procedere quatuor concurrentibus: scilicet quando gerit se pro libero. Item quod diu se gesserit. Item bona fide. Item quod paratus sit subire iudicium liberale. Sed glos. in. l. quod autem. de libe. cau. secundum vnam solutionem videtur velle quod si se gerit pro libero bona fide iusta vel iniusta ratione motus statim desinat dominus eum possidere per. l. liberis. §. fi. et. l. igitur. §. fi. de lib. cau. Si autem mala fide se gerat pro libero tunc requiritur bene quod diu sic se gesserit. et hanc opinio. sequtur Inno. in. c. de seruorum. extra de ser. non ordi. quia alias sequeretur absurdum secundum eum quod cum in prescribenda libertate sufficiat decennium inter absentes. l. si fideicommissum. §. aristo. s. qui et a quibus. et not. glossam in. l. iij. §. si seruus. j. eo. licet glos. aliter sentiat in. l. ij. C. de prescri. lon. temp. que pro libe. ex eo quia in prescribenda libertate non requiritur titulus sed sufficit bona fides. Ideo indistincte requirantur. xx. anni. Sed certe illa ratio non est bona: quia etiã in seruitutibus prescribendis non requiritur titulus. l. si quis diuturno. si serui. vendi. et tamen sufficit decennium inter presentes. l. penul. C. de serui. Ideo verior videtur alia opinio que in dubio est potius amplectenda cum de fauore libertatis agamus per ea que habentur in. l. proxime. in fi. j. de his que in testamento delen. et in. l. si pars. §. j. s. de inoffi. testamẽ. et i. c. ex literis. extra de proba. et sic non desineret quis possidere seruum bona fide se gerentem pro libero nisi diu et quasi decennio esset moratus in quasi possessione libertatis semper requireretur tempus. xx. annorũ: quia non ante incipit prescriptio contra aliquem quam desinat possidere: vt no. glos. sing. in. l. j. ad finem. C. de seruis fugi. et hanc opin. sequitur hic Bar. licet non faciat mentionem de glo. contraria. Et ex predictis habes tertium casum in quo perditur possessio serui fugitiui. et adde quia voluit Inno. in. d. c. de seruorum. qd etiam si diu gerat se pro libero mala fide. si tamen dominus non omittit eius custodiã: qd tunc non perderet possessionem de quo plenius dic vt ibi per eum. ¶ In eadem glos. ibi vel se liberum contẽdat scilicet bona fide. vel si mala diu gessit se pro libero: alias nõ esset perdita possessio per ea que. s. dixi. ¶ In glos. super verbo sententia. in fi. nec ob. predictis. l. serui et filii. §. fina. j. de fur. quia responde vt ibi no. in glos. Et similiter non obstat. l. non nunquam. §. j. j. titu. j. quia responde vt ibi not. Item non obstat. l. cum heres. §. fi. de statu libe. vbi videtur qd nõ possideatur statim cum
30 fugit: quia responde qd ibi hoc non dicitur nobis seruire. † An autem per filium vel monachum fugitiuũ acquiratur patri et monasterio. tene qd sic: quia illa acquisitio causatur potius a patria vel monastica potestate. l. quicquid. cum ibi not. j. eodẽ. Et dixit hic Ange. qd sola ciuilis sufficit ad acquisitionem dominii quia tradens solam ciuilem habebat. l. si fundum. de fun. dota. Sed certe licet dictum sit in se verum ibi hoc non probatur. nam in dicta. l. si fundum. tradens non habebat ciuilem cum dicatur ibi quod alius possidebat.

Per seruum. Per seruum pignori traditum non acquiritur nobis possessio. hoc dicit.
31 ¶ Nota qd seruus pignoratus non acquirit possessionem alicui: et sic nec creditori nec debitori quantumcunque creditor eum possideat. Et ratio est quia licet possideatur a creditore tamẽ non querit sibi ex operibus suis: nec habet sibi operari: imo tales fructus percepti ex opera cõputantur in sortẽ. l. j. et. ij. C. de pigno. act. debitori aũt nõ acquiritur quia nullo modo ab eo possidetur. ¶ In glo. super verbo ad vsucapionẽ ibi quantũ ad commodũ vsucapionis hoc verũ scdm Ja. de ra. nisi adeo pro maxima quãtitate esset obligatũ qd debitor verisimiliter nõ posset reluere per. l. q habebat. de leg. iij. qd diligẽter no. pro limitatione. l. sciẽdũ. hic alleg.

32 **Veteres.** † Per seruũ hereditariũ nil nobis acquiritur sed p seruũ emptũ et donatũ alie res empte et donate bene acquiruntur. h. d. ¶ In glo. fi. ibi. l. a titio. intellige glo. vt iacet. Nec referas eã ad tex. nec ad supradicta: quia nõ est verum qd per seruũ legatũ possim querere possessionem aliorũ nisi prius apprehendero possessionẽ ipsius serui legati volẽtis querere aliorum possessionẽ. et scdm hoc nõ merebitur gl. reprehẽsionẽ: lz Bar. hic reprehendat sed nõ bene scdm Ang. ¶ In ead. glo. ibi cũ vrgẽs disputatio. hanc sequitur Bart. sed cõtra ipsam videtur tex. secundũ Ang. in. §. proxi. vbi videtur qd iam erat hereditas adita. et tamen per ipsum seruũ acquiri non poterat nisi vt per seruum ex alia causa quesitum. ideo ipse dicit qd alia ratio esse potest videlicet quia cum hereditas sit causa acquisitionis serui ipse seruus velut causatus ab ea non potest esse causa sue cause de quo remittitur etiã ad not. in. l. heres per seruum. sed certe hec ratio Ang. non placet: quia licet ipsa hereditas sit causa acquisitionis serui: tamen alia res non. et tamen ille non possunt per seruum hereditarium acquiri: vt hic patet. Nec obst. §. sequens quia ibi fuit adita hereditas per coheredẽ non per illum cuius seruus fuerat prelegatus. et sic respectu eius iacebat hereditas pro parte sua. et per consequens in parte hereditaria ipsius serui que eum tangebat nullum ius habebat. ideo per illam vel illius respectu non poterat acquirere per ipsum seruum: sed bene habebat partem in seruo propter prelegatum a coherede respectu partis que tangebat coheredem. ideo nimirum si respectu talis potuit querere cum et per seruum communem etiam acquiratur. s. ead. l. §. per communem. ¶ In eadẽ glo. ibi secus si seruus instituatur. Si intelligas seruus proprius mei heredis. plana est glo. Sed si intelligas de seruo in quo habeo vsumfructũ instituto herede mei contẽplatione a proprietario non videtur procedere glo. quia non videtur posse vsufructuarius iubere seruo vsufructuario vt adeat hereditatẽ per. l. aditio. §. j. s. de acqui. heredi. nisi defendas glo. qd iussus sumat effectũ secuta aditione. ar. l. mulier. §. penul. de condi. insti. et sic saluetur hec glo. secũdũ docto. et procedit glo. et quod dictũ est per doct. de iure antiquo. Sed hodie cum videatur data libertas tacite per institutionem factam de seruo et proprietarium tantũ qui non habeat vsumfructũ. insti. de here. insti. in prin. isto ver. proprius. Ista gl. et dictũ doc. nõ procedet nisi sustinẽdo dicas qd si instituatur seruus in quo alius habeat vsumfructũ per proprietariũ contẽplatione ipsius fructuarii et nõ ipsius serui vel simpliciter: quia tunc hodie secus: vt dicto. §. prius. et facit qd habetur in. l. j. C. de neces. ser. et in. l. j. C. cõmunia de manumis.

Sed si ex parte. Per seruum hereditariũ cuius dominiũ est nobis in parte quesitum potest nobis acquiri possessio rerum hereditariarũ. h. d. ¶ In tex. ibi habet scilicet adeunte coherede licet ipse nõ adeat. Et iste est verus intellectus huius. §. quicquid dicat hic Angel. et per hoc patet qd non facit scdm Ang. quicquid dixerit. s. §. proximo. ¶ In glo. super verbo heredi. ibi: totũ consequitur. subaudi si habeat heredẽ qui adeat. vel si sit legatum repetitum ab intestato: alias autem vitiaretur legatum cũ hereditate non adita legatum non debeatur. l. eam quam. C. de fideicommis. ¶ In glo. super verbo seruum communem. posses etiam intelligere in seruo communi instituto ab extraneo: vt vult glo. sequens que debet iungi cum ista.

33 **Hec que de seruis.** † Per seruos nostros aut a nobis bona fide possessos acquiritur nobis possessio nisi noluerint acquirere. hoc dicit. ¶ In glo. super verbo non est. ibi malignitas non nocet. Nota bene qd malignitas serui et similiter procuratoris nõ nocet quando tradens vult domino acquiri. Sed hoc limitat Ang. j. §. proximo quando intentio ipsius recipientis erat latens. sed si clare tradenti explicabat qd non intendebat querere domino: tunc non inspicietur tradentis intentio: quia tunc nomine domini nullum videtur prebere ministeriũ qd est necesse. vt. j. §. proxi. et sic etiam intelligatur text. iste. Quando autem nemo tradit sed seruus occupat vel procurator: tunc clarum qd inspicitur intentio ipsius occupantis: vt sensit glo. in seq. sol. ¶ Extra gloss. concludit hic Ang. quod aut querimus qualiter acquiratur per seruum nostrum: aut per seruum fructuarium vel bona fide possessum: aut per seruum vsuarium. Primo casu considerat qd aut possidemus eũ ciuiliter et naturaliter: aut ciuiliter tantũ: aut nec ciuiliter nec naturaliter. Quartũ casum quando naturaliter tantum omittit: quia non videtur bene in practica reperiri. et potissime attento qd eo ipso qd seruus occupatur ab alio per illum

possidetur ⁊ priuatur etiam possessione. vt. s. ea. l. §. per seruum qui
fuga. Si possidemus ciuiliter ⁊ naturaliter clarū est qđ acquirit
nobis possessionem: quia ⁊ alia similiter. s. titul. j. l. acquiritur
in principio. ⁊ in ver. igitur. nisi forte esset quid inseparabile ab
ipso seruo: vt in. §. sed cum factam. insti. de stipu. seruo. quo casu
dic vt ibi. Et nisi quereret iniuste ⁊ illicite: quia tunc non que-
rit nisi ratum habemus. j. eo. l. quod seruus. iūcta. l. j. §. deiecisse.
infra de vi ⁊ vi arma. ⁊ acquiritur dominium ⁊ possessio etiam
ignorāti: licet nō vsucapiendi cōdictio nisi ex causa peculiari. vt
supra eodem. §. item acquirimus. Si autem possidemus solum
ciuiliter vt quia est in fuga: tunc dicit quod non querimus vsu-
capiendi condictionem ignorantes ex causa peculiari per. l. ho
mo liber. in princi. supra titulo primo. Sed tu tene contrarium:
quia talis acquirit nobis possessionem saltem ciuilem. vt est tex.
cum glo. in lege homo liber. in princi. supra titulo primo. ergo ⁊
per consequens vsucapiendi condictionem cum ciuilis sola suffi
ciat ad vsucapionem: vt dictum fuit supra eadem lege. in princ.
⁊. §. per seruum qui in fuga. Nec ob. l. homo liber. quia ibi possi-
debatur ab alio. ⁊ sic non possidebatur a domino etiaz ciuiliter
vt ibi. Si vero nec ciuiliter nec naturaliter possidemus vt quia
dereliquimus animum possidendi: vel diu sunt in libertate mo-
rati vel ab alio occupati: tunc nō acquiritur possessio per eos vt
per seruos: quia acquisitio possessionis non fit per seruū qui nō
possidetur. vt. s. ea. l. §. sed per eum. Fatetur tamen qđ bene que-
ret dominium vel quasi dominium ⁊ per consequens vsucapiē-
di condictionē licet aliqui contra secundum eum ⁊ non bene.
iuxta not. s. ea. l. §. per seruum qui in fuga. videtur tamen mirū
secundum eum quod non acquiratur possessio sed acquiratur
vsucapiendi condictio que sine possessione non consueuit proce-
dere. j. titu. j. l. sine possessione. Sed responde qđ sicut acquiritur
domino dominium sine possessione per ipsum seruum: sic ⁊ vsu
capiendi condictio per regulam. l. clauibus. de contrahen. emp.
Fatetur tamen quod non querit vsucapiendi cōdictio nisi post
scientiam per dictam. l. homo liber. in fi. Adde qđ pro hac opi.
bene facit. l. si seruus. cum ibi not. supra de publicia. sed nō credo
ipsam veram cum sine possessione non procedat vsucapio. nec
obstat. d. lex si seruus. quia licet queratur publiciana illa potest
queri absq; eo qđ tradatur possessio aliqua dummodo fiat ipsi⁹
rei: vt voluit tex. ille cum glo. Nec obstat regula. l. clauibus. quia
debet intelligi concurrentibus his que requirūtur ad vsucapio
nem. tunc enim procedit quod vbi traditione facta a dño trans-
fertur dominium ibi traditione facta a non domino transfer-
tur vsucapiendi condictio: alias secus per dictam. l. sine posses
sione. j. titu. j. Item non ob. regula. l. si eum qui. in prin. ff. de pu-
blicia. non semper illa regula est vera: vt ibi not. in glo. vel intel
ligatur illa regula quando non procederet vsucapio aliter quā
propter defectum vsucapionis per ea que habent in dicta lege si
34 seruus. †Secundo casu quando querimus de seruo fructuario
vel bona fide possesso iste querit nobis ex re nostra ⁊ ex operib⁹
suis. ⁊ eodem modo liber homo bona fide possessus. institu. per
quas personas nobis acqui. §. non solum. de seruo possesso per
35 creditorez. dic vt supra ead. l. §. per seruū qui corporaliter. †Ter
tio casu quando per seruum vsuarium. conclude qđ querit no-
bis ex re nostra. Sed an ex operibus suis glo. tenet qđ non in. l.
acquiritur. in prin. Alij contra per. l. seruum qui. s. de vsu ⁊ ha-
bi. sed ipse Ange. defendit vtranq; opi. quia primo procedat qñ
seruus locauit operas inuitus quia non potuit hoc facere vsua-
rius: secus vbi seruus consentit locationi: quia tunc acquiret
nobis saltem ad valorem eius quod esset nobis operatus. Sed
certe hec opi. iure non probatur. ⁊ sic non videtur bona. l. illam.
C. de colla. ideo dic melius vt no. per glo. in. l. per seruū. in prin.
⁊ facit quod not. eo. tit. l. plenum. §. si. ⁊ hec sufficiant: licet ang.
plura tangat que non sunt vtilia.

Per procuratorem. Per pcuratorez querit nobis possessio si hoc agat
36 alias secus. hoc dicit. ¶ †Not quod per administratores acqui
ritur possessio si hoc agat: alias secus. In glo. super verbo acq-
ritur ibi: licet procurator malignetur. intellige quando latēs est
malignitas respectu ipsius tradentis. nam secus videtur secun-
dum Ange. si expresse ⁊ manifeste diceret recipiens tradenti qđ
non intendit querere ei cui vult tradere: quia tunc nulluz mini-
sterium eius videtur interuenire: ideo nō quereret ipsi domino
talis procurator: vt etiam tetigi. s. §. proximo. ¶ In eadem glo.
ibi non distinguit in speciali ⁊ in generali opi. Roge. quod imo
distinguatur tenuit Innocen. in. c. accedens. extra de prebendis
⁊ glossa ordinaria in. c. si tibi absenti. de prebendis. in. vj. sed in
contrarium est casus iuncta glo. in. l. si rem. j. de vsucapio. ideo
communiter tenetur per legistas opi. Joan. ¶ In eadem glos.
ibi. vel etiam accipiens tantum. hoc nullo iure cauetur secundū
Jaco. de ra. nec etiam est rationabile: quia in transferendo do-
minio inspicere debemus voluntatem domini tradentis sine cu
ius voluntate non debet dominium transire. j. de reg. iur. id qđ
nostrum. ⁊ ideo tunc nullo modo acquireret dominiū illi cui re-
cipiens voluit acquiri ex quo tradens hoc non vult: nec etiā que
retur recipienti ex quo recipiens hoc non vult. per not. in lege si
ego. si cer. peta. ⁊. l. cum in corpus. s. titul. j. Et hoc fuit etiam de
mente Barto. in. l. qui mihi donatum. s. de dona. Fatetur tamē
Jacob. de ra. quod possessionem acquiret ipse recipiens illi cui
vult: quia cum perdatur illa per tradentem per rationē hic posi
tam in fi. litere. sed non ipsum dominiuz per. l. sciendum. ⁊. l. de-
niq;. s. ex qui. cau. ma. ⁊ sic cum pos. vacet potest ipse recipiēs oc-
cupare ⁊ querere cui vult. per id quod hic dicitur. ⁊. s. §. proxi.
Nec ob. qđ quando tradens vult transferre dominium in illum
cuius est procurator recipiens qđ tunc queritur licet procurator
malignetur: quia tunc illud contingit propterea quia cum ipse
procurator acceperit mandatum ad gerendum negotia domi-
ni. videtur quodāmodo voluisse fateri se obligatum in his que
tendunt ad vtilitatem domini. ⁊ illa vtilitas potius inspicit ne
eius malignitas noceat: que ratio cessat ecōtra quādo tradens
non vult acquiri illi cuius est procurator licet recipiens sit: quia
nullo tempore videtur interuenisse voluntas habentis tradere:
hec tamen ratio deberet limitari quādo malignitas esset occulta
37 vt. s. tetigi. ¶ Extra glo. dixit hic Ange. †quod demum acquiri
tur nobis possessio per procuratorem quando interuenit vera
apprehensio corporalis: quia per instrumentum naturale bene
acquiritur nobis per liberam personam: secus vbi nō interue-
nit verus actus corporeus per regulam. l. ea que ciuiliter. s. tit.
j. Et si interueniat solum fictus vel imaginarius actus nō acqre
tur per eum. ⁊ per hoc ipse infert qđ ex pacto legis commissorie
non acquiretur per procuratorez. ⁊ ita intelligit. l. j. C. per quas
personas. sed de hoc dic vt dixi in. l. stipulatio ista. §. si quis insu-
lam. infra de verbo. obliga. vbi expediui intellectum dicte legis.
38 †Item ex inspectione oculorum procuratoris non acquiretur
possessio. ⁊ ita limitat istum tex. ⁊. l. j. C. eodem. sed aduerte: quia
contra Ange. facit. l. certe. §. j. infra de preca. vbi etiam per pro-
curatorem interueniente actu ficto videtur queri vera possessio
vnde etiam per constitutum factum procuratori similiter videt
queri vera possessio. Et sic determinat Bart. licet Guil. de cug.
contra in. l. si is qui pro emptore in. §. penul. in vltima questione
j. titu. j. Nec ob. quod not. Barto. in. l. j. in prin. in penulti. col. s.
eodem quia ibi tractat econtra: an procurator per actum fictuz
possit tradere possessionem vt ⁊ ibi tetigi. ⁊ ibi etiam dixi ratio
nem diuersitatis. Item non obstat. l. ea que ciuiliter. quia potest
intelligi in his que naturaliter acquiruntur. hoc est per instru-
mentum naturale regulariter consueuerunt acquiri. Nam illa
regulariter queruntur per liberam personam. non autem intel-
ligas quod in acquisitione fienda sit semper necessarius actus
corporalis: quia imo etiam sufficit animus. d. l. certe. §. j. ex quo
est res que alias regulariter consueuit acqiri per instrumentū
naturale. potes etiā dicere qđ hic est actus corporalis. scz inspe-
ctio oculorū seu visus. facit. l. iij. in prin. j. eo. ⁊. l. quod meo. §. qđ si
per venditorem.

Si iusserim. Oculis ⁊ aspectu querit nobis posses-
sio concurrente intentione volētis tra-
dere. hoc dicit.

Municipes. Uniuersitas potest per se ⁊ aliū possi-
dere ⁊ possessionem acquirere. hoc di-
cit. Et primo ponit duo dicta. Secūdo disputatio. circa primū.
Tertio determinatio. secunda ibi: sed nerua. tertia ibi: sed hoc
39 iure. ¶ †Not. qđ vniuersitas potest per se ⁊ per alium possessio-
40 nem acquirere. ¶ Extra glo. dicit hic Jaco. de ra. †quod nō vi-
detur quare vniuersitas nō possit excommunicari ex quo potest
dolum committere: vt voluit hic glo. in verbo non possunt. Sed
dic quod illud est ex eo: quia vniuersitas est persona ficta ⁊ repre
sentata: cum aliud sit vniuersitas aliud singuli de vniuersitate.
l. interdum. §. vniuersitatis. s. de rerum diui. ⁊. xij. q. ij. c. manu-
mittitur. ⁊ sic caret anima vera. sententia autem excommunica-
tionis est que vere ligat animam. vt in. c. audi deniq; apostolū.
xj. q. iij. ⁊ de hoc est tex. in. c. romana. §. in vniuersitatem. extra de
sen. excommu. in. vj. An vero si excommunicetur sit excommuni
catio nulla: an per hoc intelligantur singuli de vniuersitate ex-
communicati. dic vt ibi per glo. ⁊ Joan. andr. ¶ Item adde di-
ctis Bar. inquantum tangit si mortui sunt omnes de collegio:
an collegium tunc vacet si est collegium seculare. nam de ecclesia
stico dic vt per Innoc. ⁊ canonistas in. c. cum super. de cau. pos-
ses. ⁊ proprie. Nam dubium est quid de dominio rerū ipsius col
legij secularis. Nam quidam dixerunt absq; agnitione inconti
nenti esse fisci. l. sicut. §. fi. s. quod cuiusq; vniuer. per glo. ⁊ Bar.
sed Py. dixit necessariam agnitionem. ⁊ similiter Barto. in. d. l.
sicut per. l. iiij. §. si bona. ⁊. §. eo. de fideicom. liber. Ange. vero cō
cordat opi. quia hoc secundum habeat locum si bona non sunt
soluendo: alias habeat locum primum per. l. j. §. an bona. j. de iu
re fis. ⁊. s. de publi. l. commissa. Tu adde qđ imo nullo modo vi
dentur pertinere ad fiscum sed potius equiparari bonis here
ditatis

reditatis iacētis de quib⁹ tangit̄ i.l.fi.C.vñ vi.q2 lʒ interim sint nullius:tñ sperant̄ esse alteri⁹:ideo nō concedunt̄ occupāti neqꝫ fisco:sic ꝛ in ꝓposito lʒ oēs sint mortui:tñ q2 sperat̄ qd alij subrogentur per habentes potestatem loco mortuoꝝ nō debeāt talia bona concedi occupanti neqꝫ fisco.

Summarium.

1 ¶Possessio totius queritur per ingressum partis.
2 Corporalia proprie possideri dicuntur:incorporalia improprie.
3 Leges digestorum indifferenter continuantur.
4 Possessio quando per inuestituram probetur.
5 Castri nomine quid veniat.
6 Incertum ratione quote ꝛ loci non potest possideri.
7 Thesaurus non nisi per apprehensionem incipit possideri.
8 Possessio vnius rei potest ex pluribus causis haberi.
9 Heres ex eodem titulo possidere dicitur quo defunctus possidebat.
10 Dominium vtile queritur longi temporis prescriptione.
11 Res eadem numero non potest a pluribus possideri.
12 Qualitatis diuersitas non facit eandem rem esse apud plures.
13 Fictione iuris non potest fieri quod non naturaliter.
14 Possidens ciuiliter rem desinere dicitur.
15 Possessio naturalis sufficit ad acquirendum dominium.
16 Possessio ciuilis absqꝫ naturali sufficit ad fructus acquirēdos.
17 Possessio perdi potest solo animo.
18 Seruus fugitiuus possidentem priuat possessione.
19 Libertas decem annorum spacio prescribitur.
20 Possessio duplex est scilicet naturalis ꝛ ciuilis.
21 Furtum non committitur animo solo.
22 Commodatarius vel depositarius rem non dicitur possidere sed detinere.
23 Possessionis species dicitur titulus acquirendi.
24 Actio in genere dari potest.

Possideri. Corporalia proprie possidentur ꝛ animo ꝛ corpore queritur posses-
1 sio. †Item per ingressum partis queritur possessio totius.hoc dicit.Et aduerte q2 primo tractauit quid sit possessio.ꝛ per quem acquiratur. hic incipit tractare per quē possint res possideri.Secundo quid requiratur vt possessio acquiratur.Tertio qualiter acquiratur possessio.secunda ibi: adipiscimur.tertia ibi:quod autem.¶†Nota quod corporalia proprie possidētur:incorporalia improprie.Est ꝛ alia possessio magis impropria:alia impropriissima.de quibus per glo.in.l.regu
3 lariter.ꝟ.de peti.heredi.¶In gloss.prima in fine.†Nunquid leges digestorum sunt continuande indifferenter vide gloss.in.l.gallas.ꝛ quod ibi dixi.infra de liberis ꝛ posthu.¶In gloss.secunda ibi:interdicta vtilia.vt not.in.l.sicuti.hic allega.ꝛ lege sicuti.§.aristo.ꝟ.si serui.vendi.Et tractat hic Jaco.de rauen.an sit dare quasi possessorium in personalibus.de quo per canonistas in.c.peruenit.extra de censi.ꝛ in.c.querelam.extra de elect.ꝛ per Cy.in.l.si certis annis.C.de pact.ꝛ per Bartolum in lege prima infra quorum bonorum.¶In gloss.super verbo animo.ibi.§.iussum.Sed certe ibi interuenit visus qui est vnus de qnqꝫ sensibus corporeis.de quo not.per glo.infra eodem.l.quod meo §.si venditorem.tamen quia ibi non interuenit actus corporeus per quem teneatur ꝛ apprehēdatur possessio seu ipsa res.quod regulariter videtur necessarium.supra eo.lib.in principio.ideo licet actus corporeus nō interuenit dicto respectu potest dici ibi speciale.¶In eadem glo.ibi.l.quarundam.Sed certe custodis oppositio nil videtur operari.cum ibi interuenit visus qui videtur sufficere concurrente volūtate tradentis.vt.ꝟ.proxime fuit dictum.ꝛ not.in dicta lege quarundam.Sed potes saluare qd forte ibi non videbantur;quia ibi erant intra domuꝫ ostio clauso existente:non tamen cum claui.vnde propter facilem potestatem apprehendendi ipsam rem ibi fit acquisitio possessionis cōcurrente voluntate tradentis.¶In eadem glo.ibi lege clauib⁹ ibi interuenit actus corporalis apprehensionis nō rei de cuius possessione querenda agebatur; sed alterius scilicet damnum ipsius loci in quo erat res per quas claues faciliter poterat ipsa res apprehendi: quia tradite fuerunt coram ipso loco vbi erat res.facit quod not.gloss.supra lege prima in glossa magna.ꝛ in vltima ꝛ supra eodem.l.j.§.si iusserim.Et ideo quia ibi non interuenit apprehensio corporalis rei de qua agitur videtur ibi speciale.¶In eadem gloss.ibi.l.quod meo.in princi.Iste casus est valde exorbitans a iure:quia ibi non interuenit apprehensio corporalis ipsius rei:nec aliquis de quinqꝫ sensibus corporeis: sed tantummodo constitutum per quod quis constituit se alieno nomine possidere licet a transumpto vocabulo talis actus possit dici corporeus sicut ꝛ quilibet actus quem homo agit.et ideo ibi transfertur possessio:quia visum fuit legislatori equum qd si aliquis possidet rem et vendit ipsam alteri ꝛ constituit se illi⁹ noīe possidere qd potuerit sibi mutare causam possessionis ex quo extrinseca cā accessit.ꝟ.ea.l.§.illud.et.C.eod.l.cum nemo.ꝛ successiue ꝛ in cōsequētiā fuit visum iustū qd acquireret̄ possessio alteri:q2 is possidet cui⁹ noīe possidet̄.dicta.l.qd meo.et extra de resti.spolia.c.cū venisset.¶In eadē glo.ibi.l.j.de dona.ibi non interuenit corporalis apprehēsio rei de qua agit̄:nec circa illā aliquis act⁹ per aliquē ex quiqꝫ sensib⁹ corporeis:sed corporalis apprehēsio instrumēti in quo cōtinebat̄ ius ipsi⁹ rei et ideo visum fuit legislatori qd sufficeret qd p tale instrumētū qs cōsueuit illā recuperare.ꝛ p hoc sequit̄ qd aliō eēt si iteruenirets apprehēsio instrumēti ipsi⁹ fundi q̄ instruit̄ ipse fund⁹ ad colēdū.de quo in ti.ꝟ.de fun.istru.ꝛ instru.lega.Itē similiter secus vr̄ qñ interuenisset traditio instrumēti alienationis ipsius fundi.et hoc tenuit Guil.de cu.in.l.licet.C.eo.nā de ista loquit̄ illa lex.Et per ꝑdicta etiā videt̄ qd nō sufficeret dare festucam vel alienā rem in signum traditionis possessionis: q2 hoc nō reperit̄ iure cautum.qd intellige nisi consuetudo in loco aliud haberet:vt est tex.in.c.fi.extra de consuetu.ꝛ ibi glo.ponit versus de casib⁹ hic positis.Nec obstat ꝙ habet̄ i vsib⁹ feudorū.in titulo quid sit inuestitura q2 veruꝫ est qd per anuli traditionē probari pōt inuestitura quā
4 facit dominus de feudo.†Sed tamen per inuestituram non probatur possessio si non sit in presentia ipsius rei:vt ibi nota.ꝛ no.Innocen.in.c.ex literis.extra de restitu.spolia.¶In eadem gl.ibi.l.quisquis.iste casus est etiam valde exorbitans: quia ibi nō interuenit corporalis apprehensio rei: nec aliquis actus per aliquem ex quinqꝫ sensibus corporeis: sed retentio vsusfructus donata proprietate.et sic illud potuit ex quo possidebat mutare sibi causam possessionis extrinseca causa accedente: vt.ꝟ.dixi circa.l.quod meo.Et in consequentiam fuit iustum quod transferretur ciuilis.et ipse acquireret naturalem.qui tamen prius habebat ciuilem si erat extra rei conspectum.¶In eadem glos.ibi vel quasi.quasi voluerit glos.quod dicti casus non debeant dici speciales.Sed certe imo possunt dici speciales a regula communi ſm quam requiritur actus corporalis per quem retineat et apprehendat rem iuxta.l.j.in princi.ꝟ.eodem.ꝛ ita sensit hic Jaco.de ra.¶In eadem glo.in fi.Barto.hic reprehendit glo.quod etiam sequitur Ange.sed Jaco.de ra.sequitur illam per l.iij.§.subtilius.de condi.ob causam.sed dictum Barto.videtur verius.maxime per.l.seruum.et.l.qui ob pactionem.ꝟ.pro emptore.iuncta.l.quod seruus.ꝟ.eo.Nec obstat dictus.§.subtilius.vbi si trado tibi aliquam rem tanꝙ tuam que est mea non transfertur in te dominium licet habeas animum habendi dominium illius rei.Sed dici qd illud contingit ex eo:quia ego tradens qui sum dominus non ago abdicare dominium illius rei a me: sed solum restituere tibi quod tuum est.sine autem voluntate mea non debet ad te transire quod meum est.l.id quod nostrum.de regu.iur.Sed hic possessio erat vacans ꝛ intrans habebat animum possidendi licet non crederet se de nouo acquirere.ideo nimirum si habet possessionem per.l.j.in princi.ꝟ.eo.et per dictam.l.quod seruus.et.l.qui occupatione.de vsucapio.ꝑempto.¶In gloss.super verbo qualibet.ibi.l.cum in diuersis.Barto.remittit canonistis.Ange.remittit ad nota.per se in l.vulgaris.ꝟ.de furtis.tu dic vt per glossam in dicta.l.vulgaris.canonizata de peniten.distin.j.ꝛ in.c.proprie.ad finem.de consecra.distin.iiij.et per Innocen.et Jo.and.in.c.debitum.extra de baptismo.in quibus patet qd etiam circa hoc fuerunt opini.inter canonistas.tamen Innocen.in dicto.c.vt debitum.concludit qd licet tutius sit qd baptizetur caput vel saltem maior pars.tamen sufficit etiam si minor pars baptizetur etiam alia ꝙ caput.argu.huius.l.ꝛ dicte.l.vulgaris.¶In eadem gl.ibi vsqꝫ ad terminum ꝛc.et hec gl.procedit in pluribus rebus separatis Si autem essent plures res connexe que continuarentur sub aliqua vniuersitate:vt est castrum quod habet sub se plures res an tunc sufficiat adipisci possessionem castri vt sic dominium rerum adipiscatur possessione.tetigit Barto.post Jaco.de belui.qui disputauit questionem qui videtur concludere quod sic.Cui
5 adde†quod si tradens castrum possidebat illud castrū ꝛ omnes alias res.puta omnes domos ꝛ omnia predia ipsius castri: tūc videtur procedere dictum suum.Si autem forte possidebat castrum ꝛ domum ꝛ predia erant personarum illius castri.ꝛ ipse solum habeat iurisditionem in illo castro:tunc clarum quod acquiritur solum possessio illius castri.ꝛ de quasi possessione iurisditionis dic vt ibi per Barto.et per Innoc.qui notabiliter loquitur.de capel.mo.c.cum dilecti.si autem possidebat castrum ꝛ alias res sitas in territorio castri: tunc tradens castrum cum ꝑtinētiis forte non videretur tradere alias res speciales ad ipsuꝫ pertinentes; sed solum intellexisse de iurisditione ipsi⁹ territorij vt sic illa oratio vniformiter intelligatur.argu.l.iam hoc iure.de vulga.et pupil.nisi aliud constaret de mente ex verisimilibus coniecturis:vt q2 venditum esset castrum ꝛ verisimiliter nō fuisset datum illud precium qd fuit datū nisi fuissent ille res iclusę.argumen.l.semper in stipulationibus.ꝟ.de regu.iuris.

6 **Etenim incertam partem.** †Incerta pars ratione quote ⁊ loci nõ potest possideri. h. d. ¶ Nota qd dixi in summario. ⁊ adde quod dixi in. l. emptor. ff. de vsuca. pro empto. ¶ In glo. super verbo titius. ibi sit incertus tunc oratio ad qd titius possidet satis posset dici esse certa per relationẽ ad aliud: lʒ verba sint satis certa per. l. j. ff. de re iu. ideo acquiret possessio. ¶ In ea. glo. in fi. qꝛ lʒ a principio fuit incertus: tñ pendente iudicio possit certificari quota portio pertineat ad legatariũ ⁊ illius tantũ fiet restitutio que erit certa vel forte propter difficilẽ ⁊ intricatã computationẽ hereditatis non possit bene fieri certificatio restituet tota res legatario prestita satisdatione de restituendo retro quicquid apparuerit cum plus recepisset quã falcidia patiatur. ⁊ sic tunc certa pars restituet. potest etiã qs adipisci in certa parte ratione loci si sit certa ratiõe quote: puta dimidia fundi pro indiuiso. ff. pro emptore. l. emptor. ⁊ lege meuius. §. duobus. ff. de legatis. ij.

7 **Neratius.** †Possessio thesauri non acquirit nisi per apprehensionẽ. h. d. Et primo ponit dictũ neratij ⁊ proculi. Scdo dictũ bruti ⁊ manilij. Tertio sniam sabini cõcludentis veritatẽ. secunda ibi certũ. tertia ibi quidã. ¶ In glo. super verbo alienum. in fi. imo ad vtrunqꝫ dictũ videt posse referri si bene ponderet litera. ¶ In glo super verbo motus sit ibi. l. j. In glo. vlti. ponit opi. vt ibi loquat de modo querendi p occupationẽ qd locũ hʒ in rebus q̃ in nulli⁹ bonis sunt preterq̃ in thesauro. hic in modo querẽdi per inuentionẽ. quo casu non requirit apprehensio. sed sufficit solus visus. ⁊ hic modus locuʒ habeat in thesauro per. §. thesaurus. insti. de rerũ diui. Et hanc opi. glo. posuit clarius in. §. item lapilli. insti. de rer. diui. Sʒ certe hec opi. est falsa. primo per hũc tex. vbi vult expresse qd in thesauro requirat apprehensio. Item qꝛ licet tex. in. d. §. thesaurus dicat inuenerit inuenire dicitur q apprehendit. l. si barsatorã. C. de fideius. ⁊ dixit in. d. l. j. in prin. vbi etiã Bar. ponit de statuto puniente inuentũ cũ armis. vel ad ludũ azardi. de quo etiã per Cy. in. l. licet. C. eo. qꝛ tales nõ videnẽ inuenti nisi apprehendantur. Sed Ang. hic dicit qd prefati doc. argumentando dixerũt decidendo dicit qd teneret quo ad impositionẽ ordinarie pene statuti: qꝛ statutũ nõ videt cõsiderasse apprehẽsionẽ persone: sed inuentionem delicti: alias conuicto ludente imponi possit pena statuti: qꝛ inuentus dicitur deliquisse qui conuincit de delicto. argu. l. j. C. de rap. vir. ⁊ c. j. ad fi. extra de dila. ⁊ institu. de dona. §. est ⁊ aliud. Sed si statutũ premiaret potestatẽ inuenientẽ per eius familiã ludentes. dicit cũ statutũ exorbitet a iure cõi nõ consequeretur premiũ nisi ludens personaliter inueniat ⁊ apprehẽdatur. ⁊ ita intelligit. l. si barsatorã. Tu adde qd forte etiam hoc casu satis diceret inuenire si cõuincit. argu. l. j. ⁊ alioꝝ iurium ſ. allegatorũ. Nec ob. d. l. si barsatorã. qꝛ ibi promiserat qs inuenire barsatorã latronẽ. ⁊ sic verisilr videt intellexisse de actuali ⁊ reali inuẽtione ⁊ apprehẽsione. ideo nõ sufficit tũc docere vbi sit. Sed in casu nostro statutũ solũ videt cõsiderasse odium delicti: que ratio vniformiter locũ habet quomodocunqꝫ delictũ patefiat ⁊ possit puniri: ⁊ ideo videtur sufficere si familia inueniat ipsum ludentem: licet non apprehendat actualiter dũmodo possit hoc probare forte per testes ibidem existentes. Aduerte tñ qꝛ forte in practica seruaretur opinio Cy. ⁊ Bar. ⁊ quia in penalibus in dubio sit mitior interpretatio. l. si preses. ⁊ l. si de interpretatione. infra de penis.

Ex pluribus. ¶ Diuiditur in tres partes. Primo ponitur quedam regula. Secũdo ponuntur duo exempla ipsius nature. Tertio ponitur alia regula repetita prima. Secũda ibi ⁊ eam. Tertia ibi nec enĩ. Et hoc
8 intendit. ¶ †Possessio vnius rei potest haberi ex pluribus causis non contrarijs ⁊ vtilibus. dominium vero haberi non potest ex pluribus causis in idem acquisitionis tẽpus non concurrẽtibus vtraqꝫ causa remanente. hoc dicit. ¶ In tex. ibi pro suo titulo generali qui concurrit cum alio titulo. de quo. in. l. j. ff. pro suo.
9 ¶ †Not. qd heres dicitur possidere rem ex illo titulo ex quo possidebat defunctus. ⁊ sic facit qd si succedo ab intestato titio qui fuit heres ex testamento: seu qd ego dicar etiaʒ heres sejꝫ ex testamento: de quo in. l. j. ⁊. ij. ſ. de petit. hered. ¶ Item not. que dixi in summario. Et ideo dixi vtilibus. qꝛ secus si vna vtilis ⁊ alia inutilis. Nam tunc solum habetur ex vtili. l. cum res. C. de contrahen. emptio. Nec obst. l. j. §. si vir. ſ. eodem. quia ibi ex inutili cõtractu licet transferat possessio non transfertur titulus. ¶ Itẽ dixi non contrarijs: quia alias secus. ff. eo. l. si quis ante. ⁊ lege. ij. §. finali. ff. pro empto. Item ideo dixi in idem acquisitionis tempus non concurrentibus: quia alias secus. l. in numerationib⁹. ff. de solu. ¶ Item ideo dixi vtraqꝫ causa remanente: quia secus si altera euacuetur. vt. l. fundo ad. l. falcidiam. ¶ In gloss. super verbo possidere. ibi vel subtilius. Si intelligas gl. velle recedere a precedenti responsione in eo quod videt intellexisse duplicem esse vsucapionem: tunc bene dixit. ⁊ sic intellexit Barto. si autem intelligas qd voluerit recedere a prima etiã in alio quod voluit qd ex vtraqꝫ causa vsucapit. ⁊ vna tñ sit vsucapio. male dixit: qꝛ ex secunda causa que est posterior in tempore nõ potest dici procedere vsucapio finito tempore prime: quia interuenit tempus sufficiens ad secundam: ⁊ ideo ex secunda non potest dici vsucepisse. Sed forte bene posset dici ex prima concurrente tunc secunda. ⁊ si dicas quare post completã vsucapionẽ dicatur ex vtraqꝫ causa possidere cum inutile ammodo videtur qd ex vtraqꝫ causa possideat: quia potes dicere qd illud est ex eo: quia ex quo lex tolerauit a principio qd ante completã vsucapionẽ ex vtraqꝫ causa possideret toleret etiã successiue qd postea vtraqꝫ causa duret arg. §. qd si in diem. insti. de leg. Ideo aut completa vsucapione ex vtraqꝫ tolerat: quia possessio non est ius perfectuʒ. sed tendit ad acquisitionem dominij quod est perfectum. ⁊ interest nostra qd habeamus plures vias ad rem acquirendam. arg. §. sic itaqꝫ insti. de leg. ⁊ l. iij. §. fi. de lib. leg. que ratio cessat in dominio qd est ius de se perfectum. ⁊ potest etiam esse vtile saltẽ hodie. si forte respectu primi tituli superueniret scientia rei aliene: quia sciret illum non fuisse dominiũ: ⁊ sic non procederet vsucapio ex illo prout habetur in. c. fi. extra de prescrip. ⁊ c. possessor. de reg. iuris. in sexto. licet de iure ciuili sit secus. l. j. §. proculdubio. C. de vsuca. transfor. Ray. vero dicebat qd vtraqꝫ opi. glo. potest saluari. vt sic prima locum habeat qñ ex postfacto superuenit nouus titulus: vt est videre in exẽplo secundo posito in litera. Sed vbi ab ipso initio cõcurrunt plures tituli ad vsucapionem: vt est videre in primo exemplo hic posito. tunc procedit secũda sol. gloss. ¶ Ex predictis patere potest an verbũ vsuceperit in litera positum debeat intelligi in preterito an in futuro subiunctiui. Nam scdm Dy. quẽ sequitur Bar. debet intelligi in futuro. ⁊ ideo exponũt vsuceperit. i. vsucapere incohoauerit. Sed scdm Ray. pot intelligi in vtroqꝫ tempore. nam intelligetur in futuro quando ex postfacto superuenit titulus: sed quãdo ab ipso principio concurrunt tituli: tunc accipitur etiam in preterito. ⁊ sic intelligitur glo. super dicto ver. vsuceperit. ¶ In ead. gloss. ibi nã hic
10 occiditur. Not. bene moduʒ loquẽdi scdm Ang. qꝛ licet prescriptione longi temporis nõ queratur dominium directum sed vtile: vt plene not. in aut. nisi. C. de bo. mater. tamen quia tale dominium vtile venit aduersatiue adductum. ⁊ illud nõ recognoscit dicitur occidere illud. id est eius effectum. ⁊ idem no. in glo. vlti. in. l. si edes. ſ. de serui. vrb. pred. ¶ In glo. super verbo nec enim ibi ex primis duobus. Hec solutio nõ est bona vt tangitur. ff. in solutione quarti contrarij. ¶ In eadem glo. ibi faciũt vnã causam. vel dic scdm Ja. de ra. qd bona fides nõ est titulus. ⁊ per cõsequens nõ inducit causam diuersam seu titulũ diuersuʒ. ⁊ ideo hec oppositio non faciet contra literã que loquitur de causis diuersis. ¶ In eadem glo. ibi nisi ex vna causa. licet dicat qd dominium quesitum ex quacunqꝫ causa quecunqꝫ sit illa videat deducta in iudicium. facit quod habetur in. c. abbate. extra de re iudica. in sexto. ¶ In eadem glo. ibi. tu ergo dic. Hec vera ⁊ communiter approbatur. vnde cõclude quod in hoc conueniunt possessio ⁊ dominium. quia vtrunqꝫ potest haberi ex pluribus causis in idem acquisitionis tempus cõcurrentibus. Item sicut semel dominus non potest amplius effici dominus. sic postq̃ possessio est facta mea amplius nõ potest effici mea. Sed in hoc disconueniunt: quia ex pluribus causis separatis diuerso tempore cõcurrentibus nõ potest haberi dominiũ remanẽte prima valida. sed bene potest possessio ex pluribus causis diuerso tempore concurrentibus. ⁊ est ratio diuersitatis: vt etiam sensit hic Ange. quia omnes tunc possessiones tendunt ad effectum acquisitionis dominij. ⁊ interest nostra ipsi domino posse querere ex plurib⁹ causis. facit quod dixi. ſ. in glo. in verbo possideo. sed dominium est ius perfectum. ⁊ ex quo est semel acquisitum multiplicari nõ potest. Jaco. vero de ra. soluebat istud quartuʒ contrariũ quia ibi ex vno titulo poterat fieri acquisitio. scilicet pro soluto. Sed certe vt dicit Ray. ille est titulus generalis cum quo etiam concurrunt speciales. vt. l. j. ff. pro soluto. cum ibi not. vnde hec solu. non est bona. ¶ In eadem glo. ibi ⁊ desinit ex causa hereditaria. Et sic prima causa euacuatur: sed regula debet intelligi prima causa remanente. vt tetigi in textualibus. ¶ In eadem gloss. ibi sed dic. ibi ex prima causa. hec vera: quia legatum heredis hoc casu nullam affert vtilitatem. ideo est nullum ⁊ debet solum ex primo testamento. l. meuius. in principio. de legatis secundo. ⁊ l. si mihi sempronius. de legatis primo. licet Dyñ. aliter dixerit. ¶ In eadẽ glo. ibi. sed certe hic ex causa debiti subaudi ⁊ bene. ex quo facta fuit traditio ab ipso inuito. facit. l. sub conditione. ff. de sol. Si autem non fuisset facta traditio: tunc si erat res cuius dominium non transibat per legatum. quia non erat legãtis. vel erat legatum generis adhuc glo. procedit licet Ange. hic dicat cõtrarium ⁊ dicat dominium queri ex vtraqꝫ causa. sed non bene: qꝛ causa legati videtur inutilis ex quo legatur illud quod est debitum sub eadem conditione. ⁊ nullam affert vtilitatem. dicta lege meuius. de legatis secundo. ⁊ l. si creditoris. de legatis primo. secus si

tus si afferret vtilitatē:vt qꝛ legata esset per heredē res ipsi⁹ heredis vel etiam testatoris sui:quia tunc licet fiat sub eadem conditione sub qua est debitum per defunctum.tamē affert vtilitatem:quia per legatum transfertur adueniente cōditione ipso iure dominium.l.a titio.ꝟ.de furtis.quod non est ex causa ipsi⁹ debiti.l.traditionibus.C.de pactis.ideo tunc valet legatum:vt est casus singularis in.l.iij.§.si rem.ff.de legatis tertio. si tamen facta traditione velit recipiens habere potius ex causa debiti videtur qđ possit.arg.l.hmōi.§.qui seruū.ſ.de leg.j.¶In ea.glo. ibi cuius conditio.prioꝛ melius diceret postea si habes.ſ.⁊ post conditionē debiti:scʒ existeret prout debet esse.¶In ea.glo.ibi sed non ex ea causa scʒ legati.Sed glo.videt̄ in hoc male dicere. ⁊ cōtra tex.⁊ glo.in.d.§.qđ si in die.sed salua istā gloss.in casu in quo loquit̄.scʒ qñ fuit facta traditio rei debite ex cōtractu.sʒ vbi nō fuisset facta rō.tunc nō pōt transire dñium ex cōtractu adueniente cōditione.ideo tunc nō resoluet̄ causa legati:nisi postquā res legata fuerit penes ipsum cui debet̄:vt voluit ex causa debiti habere ⁊ nō ex causa legati.arg.dicte.l.huiusmodi.§.qui seruuʒ. de leg.j.si aūt dictā reʒ legatā nondū sit cōsecut⁹ si est talis cuius nō transibit dñium ex vi legati.tunc si tradat̄ pōt dici dominiuʒ acquiri ex vtraqꝫ causa ꝗ in idē tps videt̄ concurrere cū nō fuerit vitiata causa legati per superuenientiā euentus conditionis vt in.d.§.qđ si in diē.Si autē esset res cuius dominiū ipso iure ex virtute legati ante aliquā traditionē trāsiret tunc in potestate recipiētis esset velle recipi ex causa delicti ⁊ nō ex causa legati. arg.dicte.l.huiusmodi.§.qui seruū.Si aūt acceptarent habere ex causa legati absqꝫ dubio ex quo semel esset fact⁹ dñs nō posset amplius effici dñs ex causa debiti.qđ not.Ex his em̄ habebis veritatē in hoc dubio.¶In ea.glo.ibi.sed possessio.pro dño meli⁹ dic qđ ibi alter titul⁹ ex eis erat inutilis:hic ambo vtiles.¶In ea.glo.in fi.melius dic qđ ibi cause erāt cōtrarie seu ipsi tituli vt ibi patet.ideo non pōt possessio ex talibus causis cōtrariis haberi.hic autem cause nō erant cōtrarie.

Ex contrario. ¶Una ⁊ eadem possessio numero nō pōt esse apud plures insoliduʒ. Sed plures possessiones eiusdem rei numero vel specie differentes sic.hoc dicit.Primo ponit dictū.Secundo eius ratio.Tertio dictum sabini quod videbatur aduersari precedentibus.sed recte intelligendo nō aduersatur.Quarto dictum trebatij tria cōtinens.Quinto dictū labeonis dictum trebatij reprehēdentis in secundo dicto.Sexto cōclusio Pauli autoris legis.Secūda ibi contra naturam.Tertia ibi sabinus.Quarta ibi idē trebatius.Quinta ibi quam labeo.Sexta ibi:non enim.¶In textu ibi possidere:scilicet eandem speciem possessionis.¶In textu ibi.videtur tenere.ergo.per ius non potest fieri cum naturaʒ imitetur.l.nam adoptio.ſ.de adop.⁊ potest istud verbum videris esse verbum veritatis.Et sic intellexit Ange.facit quod notat in simili de verbo quasi in.l.si ante.ſ.soluto matrimonio.potest etiam esse nota fictionis.⁊ sic intellexit Jaco.de aret.⁊ videt̄ etiam sensisse Barto.⁊ erit sensus quod cum mulier possidens fingatur esse in fundo.⁊ si esset nō posset alius ibi esse.ita nec debet posse fieri ipso existente absente.facit quod dicet̄ super gloss. ¶In textu ibi.acceperit.supple possidere.Sed certe precario dans possidebit ciuiliter ⁊ rogans naturaliter.⁊ sic diuersa specie possessionis.⁊ hoc non est conueniens nec contradicit regule posite que loquitur de eadem specie possessionis.¶In textu ibi existimās.istud est secundum dictum trebatij quod ibi reprehenditur.¶In textu ibi.in summa.id est in substantia.alias ⁊ esse possessionis vel in specie possessionis scdm Jac.de ra.vel expone

11 vt in glo.¶†Not.quod eadem possessio in numero eiusdem rei non potest esse apud plures.¶Item not.quod duo possunt eā-

12 dem rem possidere diuersa specie possessionis.¶†Item not. qđ diuersitas qualitatis non facit eandem possessionem esse apud plures.¶Item nota quod verbum iuste ⁊ iniuste.hic not.qualitatem interdum substantiam quia dicimus illum iuste possidere qui ciuiliter possidet iniuste qui naturaliter attenta communi accidentia:quia naturalis occupatur iniuste vt plurimuʒ:vt

13 not.in.l.si duo.ꝟ.vti possidetis.⁊ in.l.duo.ꝟ.de precariis.¶†Ultimo nota quod illud quod non potest fieri naturaliter non potest fieri iuris fictione.facit.l.quia certum.ſ.loc.⁊.l.nam adopt. ſ.de adop.¶In glo.prima ibi non possideam secundum eum. Et pro hoc facit iste tex.qui loquitur indistincte.⁊.l.duo.ꝟ.de precariis.⁊ etiam ratio duplex que fit.ꝟ.in glo.in ver.preterea obij-

14 citur.¶In eadem glo.ibi dicitur teneri animo.†Nota diligenter quod possidens ciuiliter dicitur reʒ detinere.facit quod no. glo.ſ.ea.l.§.furiosus.ver.maxime.⁊ sic facit qđ statutuʒ loquēs de tenente ⁊ possidente rem verificetur etiam in ciuiliter possidente ⁊ sic etiam se videtur habere communis vsus loquēdi qui etiam in statutis debet seruari.l.librorum.§.quod tamē cassius cum ibi notatis per glo.⁊ Bart.ſ.de legatis tertio.⁊ in.l.cum delanionis.§.asinam.ſ.de fund.instru.⁊ in.l.non dubium.C.de legib.¶In eadem gloss.ibi.l.si vt certo.§.si duobus.Nota bene

ex glo.quod ciuilis sola est sufficiens ad acquisitionem dominij. quod intellige directi.vel etiā vtilis quod aduersat̄ directo.naturalis autem sola non est sufficiens ad acquirendū dominium directū vel vtile qđ aduersetur directo.sed potius illud recognoscit:vt est videre in naturali quā habet habēs i feudū vel emphyteosim a vero domino.nā per illam potest prescribere tale vtile ius iuxta notata i.l.cōperit.C.de prescript.xxx.annorū.Itē pōt per naturalē solā acquiri ius aliud ifra dominiū.puta ius vsusfructus vel vsus.Posset etiā dici qđ emphyteota vel feudatari⁹ licet solum naturaliter possideat rem tamē ipsum ius feudi vel emphyteosis quasi possidet:naturaliter ⁊ ciuiliter sicut dicim⁹ in fructuario qui ipsum ius vsufruct⁹ quasi possidet ciuiliter ⁊ naturaliter:vt voluit glo.in.l.si plures.§.decretū.ꝟ.de vi ⁊ vi arma.⁊.l.ait pretor.§.itē ei.ſ.ex q.cau.ma.⁊ voluit etiā Cy.in dicta l.cōperit.⁊ ratione talis ciuilis posset dici acquirere vtile dñium

15 ¶†Aduerte etiā qꝛ dixit hic Ang.quod interdū sufficit naturalis ad acquirēdū dominiū directū vel vtile quod aduerset̄ directo scilicet quādo possessio ciuilis est vacans ⁊ naturalis ⁊ ingrediēs vult tantūmodo naturalē cū intentione querēdi dominiū: quia nihil repugnat secundū eū:quominus tūc possit acquirere possidēdo per tempus a lege diffinitū in.l.iij.ꝟ.titulo primo.Et sic dicit voluisse Dy.circa intellectū.c.fine possessione.de regulis iuris.in sexto.Nō obstat.l.acquirit̄.in fine.ſ.titulo primo.quia respōde qđ ibi obstabāt:scilicet ciuilis possessio domini ⁊ anim⁹ fructuarij volētis querere dominiū.ideo ibi nō querit̄.Sʒ certe ex quo ibi ponunt̄ due rationes.licet vna cesset si remanet dispositio.l.liberorū.§.notantur cū ibi nota.per glo.ſ.de his qui not. infamia.⁊ sic responsio nō videtur bona.Itē imputādū videtur illi qui voluit tantūmodo querere naturaleʒ.nā debuit scire vel imaginari quod ex illa nō posset acquirere dominiū ex quo illa de se nō est nata ad acquisitionē directi dominij vel vtilis quod aduersetur directo.vt patet ex diffinitione naturalis possessiōis. de qua dictū fuit in.l.prima.in principio.ſ.eodē vbi per Barto. ⁊ ideo hec opinio Ang.nō placet.¶In eadē gl.ibi.Item quili-

16 bet efficeret̄ domin⁹ fructuū.No.diligēter ex glo.† quod ciuilis sola absqꝫ naturali est sufficiēs ad acquisitionē fructuū.pro quo bene facit.l.si fur.in principio.ſ.de vsufruc.licet glo.aliquando variēt de quo hic p bar.Naturalis autē sola de se nō est sufficiēs ad acquisitionem fructuū:sed oportet qđ cū ea cōcurrat volūtas domini.vel saltem quod fructus percipiantur vel separentur a solo nomine habentis naturalem.ideo si naturalit̄ per se caderet vel colliguntur per alium non nomine ipsius habentis naturalem non inducet talis naturalis acquisitionem ipsorum fructuum:vt voluit glo.hec recte intellecta si bene inspiciatur.sed ciuilis sola facit quod etiā si naturaliter separetur vel alias ꝑ quēcunqꝫ quocunqꝫ nomine quod efficiuntur fructus ciuiliter possidentis.l.quid sit.§.in alieno.ſ.de vsur.de naturali autem quādo concurrit voluntas domini:patet in.l.iul.§.possessionem.ꝟ. de act.empt.Angel.vero hic reprobat dictum Barto.inquantum vult quod naturalis de se non sufficiat ad acquisitionē fructuum nisi eo casu quo concurrit voluntas domini.Nam secundum eum qui emit vsumfructū a domino putatiuo et bona fide vsucapit istud ius vsufructus.et pro ipso sibi competit publiciana.l.si ego.§.primo.ſ.de publi.coniuncta.l.finali.§.si ego.C.de prescript.long.tempo.⁊ tamen iste non habet nisi naturalem.⁊ non habet voluntatem domini ⁊ nihilominus facit fruct⁹ suos quia quo ad acquisitionem fructuum tantū iuris debet habere quātū si vsucepisset vsumfructum.et eodem modo dicit de vsucapiēte emphyteosim vel feudum.⁊ subdit etiā quod interdū qs facit fructus suos propter titulū nō cōcurrēte volūtate domini in.l.fulcinius.§.primo.quibus ex causis in posses.eatur.Tu ad de quod Guil.de cung.in.l.licet.in ver.alios effect⁹.C.eodē.apte tenet cōtra opinionē Ang.videlicet qđ emens vsumfructū a nō domino nō faciat fruct⁹ suos.Mouet qđ hoc solū videt̄ inductū in eo qui possidet bona fide rem pro suo.in.§.qui in alieno.hic al lega.et ideo alias remanerem⁹ sub regula illa quicqd fundatur serit̄ vel edificat̄ ⁊c.Sed forte verior est opi.Ang.p tex.in.l.pma in principio.ſ.de publi.iūcta dicta.l.si ego.§.primo.quia ille cui dat̄ publiciana quo ad cōmoditates puenientes re habet perinde ac si vsucepisset:vt ibi no.⁊ hoc bene no.qꝛ est valde notabile nō inuenies alibi.¶In eadē gl.in fine.Ciuilē autē nullā retinet.qꝛ illā nō habuit.Et sic etiā sentit gl.i.l.prima.C.vti possidetis.Sʒ aduerte qꝛ dubiū facit id qđ habet̄ i.c.pꝛo.ad finē.de capi.coꝛra. in vsi.feud.⁊ in titulo qualiter feud.olim po.aliena.c.primo.in quib⁹ patet ꝙ vasallus pōt dare alteri in feuduʒ.⁊ ille cui datur debet etiam cognoscere eum in dominum.facit etiam quod habetur in titulo de prohi.feu.ali.per.Fed.c.primo.§.penultimo. Et sic videtur quod aliquod ius remaneat penes eum.potest dicere cum naturalis non remanet sed transfertur in ipsum secundum feudatarium.tamē quia secundus iurat sibi fidelitatem si delinquet in eum perdet feudum ⁊ poterit iudicis officio implorato ipsum habere.non autem videtur quod propria autorita.

te possit occupare ex quo nec naturalem nec ciuilem possessionez rei. argumen. l. si quis in tantam. C. vnde vi. & sic videtur hic sensisse Ja. de ra. ¶ Et aduerte q2 ex glo. habes quatuor opiniones in materia quarum secunda fuit Hugo. secundum Ray. Quinta fuit secundũ opinionem Azo. Nam litera tũc vult quod duo non possunt habere naturalez ciuiliter. & probat q2 duo possunt habere naturalem naturaliter. Sexta fuit opinio Jac. de ra. qd litera velit quod duo non possint insolidũ ciuiliter possidere. et probat hoc modo: q2 per ciuilem iuris dispositionem fingitur quis esse in re: ideo sicut duo in eodẽ loco esse nõ possunt: ita nõ debent posse ciuiliter possidere attenta dicta fictione. & hoc voluit verbũ videaris. positũ in litera secundũ eum. Ultima fuit opi. Raynerii qd duo non possunt insolidũ ciuiliter & naturaliter possidere. & probat qd duo non possunt tenere insolidũ eandem rem. & sic probat per actũ detentionis. & adde vltimo quod hec procedunt in re corporali. Nam in corporalibus sicut dominium iuris pōt haberi insolidum. ita quasi possessio. l. lucio. ff. de aqua quoti. & hinc etiam descẽdit quod quia duo possunt habere insolidũ vsum eiusdem rei qd duo poterunt etiã naturaliter insolidum possidere eandẽ rem tanq̃ vsurarii. l. vsus pars. s. de vsu & ha. q2 nullũ incõueniens tunc sequi potest & possunt dici possessiones diuerse saltim numero & respectu diuersi iuris q2 alius est vsus in persona vnius. alius est in persona alterius. l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de verborum signifi.

In amittenda. ¶ Possessio retenta aio et corpore nostro vel animo tantũ siue animo nostro non perdit. secus in ea que animo nostro & alieno corpore retinetur. hoc dicit. cuz sequenti. ¶ † Nota quod possessio tam naturalis q̃ ciuilis perditur solo animo. sed eo durãte non perditur ciuilis per ingressũ alterius. ¶ Item nota qd perterritus vano timore future expulsionis perdit possessionez secus si esset perterritus solum propter metum personalis in iure non quia timeret se expelli. l. licet. cum ibi notatis per gloss. C. eodem. ¶ In glossa super verbo animo solo. ibi. vel tu dic. Hec solutio est valde nota. in se. ex qua habes secundum Angelum quod etiam dictio precisa recipit limitationem. Sed certe hoc non est sine violatione verborũ & toleratur quando ratione contrarietatis vitande. Sed vbi litera potest sustineri nõ debet recedi a propria natura cũ improprietates sint excusande nõ ampliande. vt in. c. preterea. & c. intelligentia. cum ibi nota. extra de ver. signi. ¶ In ea. glo. ibi. vel dic secundũ Jo. Hec vera quo ad literã istã licet precedens etiã possit saluari. ¶ In glo. in ver. qd si seruus. in verbo possessionẽ. ibi sed idẽ est. Hec glo. pōt procedere si habes in litera discesserit. intelligendo non animo deserende possessionis. alias secus. & similiter secus si habes in litera decesserint. i. mortui sint. quia tunc perderetur naturalis. vt no. in. l. si ideo. §. si forte. ff. eodem.

17 (at "no corpore retinetur")

18 **Si seruus.** ¶ † Seruus fugiens priuat possidentem cũ possessione si diu fuerit in libertate moratus. hoc dicit. ¶ Nota quod dixi in summario. & adde quod dictum fuit. s. eod. l. j. §. per seruum qui in fuga. & §. hec que de seruis. ¶ In glo. super verbo si diu. ibi decẽnio inter presentes. Petr. vt refert Cy. in. l. prima. C. vbi cau. fis. & sequitur Ray. hic dicunt hoc arbitrarium. argu. l. j. in fine. s. de iure deliberã. Sed tutius est tenere glo. q2 verbum diu. in dubio videtur intelligendum de decennio per ea que habentur in. §. Aristo. hic allegato & in. l. diutina. s. de legi. iuncta glo. rubrice. C. que sit lon. consue.

19 ¶ In ead. glo. ibi. sic in prescriptione distinguitur. † Nota bene hanc glo. firmantem opi. quod in prescribenda libertate sufficiat tempus decem annorum inter presentes. licet glo. aliter loquat. in. l. fi. C. de prescrip. long. tempo. que pro liber. Et hoc sequitur Innocen. in. c. ij. extra de ser non ordi. & dixi in. d. §. per seruum. ¶ In ead. glo. in fi. dic melius secundum docto. quia hic loquit quãdo mala fide moratur in libertate: sed si bona fide statim perdit dñs possessionem: vt voluit glo. in. l. quod autem. in vna sol. quam sequitur Inno. in. c. ij. extra de seruis nõ ordi. & dixi in. d. §. per seruũ. licet Pet. in. d. l. j. hoc non teneat. ¶ Extra gloss. inducitur tex. iste: an bannitus qui petit se rebanniri interim possit offendi. de quo hic per Barto. Cui adde quod vbicunq̃ executio est irretractabilis retardatur executio que alias non retardaretur: vt voluit Paulus de leaza. in clemen. j. de re iudicata. & hoc modo etiam debent notari dicta in lege. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudicata.

Saltus. ¶ Animo nostro tantum. vel animo nostro & corpore alieno. vel etiam animo & corpore alieno possidere possumus. hoc dicit.

Nerua. ¶ Ciuilis possessio rei mobilis excepto homine tandiu animo retinetur quãdiu per facultatẽ apprehendendi eius custodia coerceatur vel ex cõsuetudine redeundi eius custodia censeatur haberi. hoc dicit. vsq3 ad. §. si rẽ. ¶ In tex. ibi exciderit: scilicet aliqua res forte in via. & sic de facili non potest haberi. secus si intra domum ita quod facta diligẽti inquisitione possit haberi secundum Jacobum de rauenna. & Ray. ¶ In tertiu ibi possidere. subaudi si apprehenderit posses-

20 sionem sylue. ¶ † Nota bonum argumentũ quod duplex sit possessio naturalis & ciuilis cum hic innuat quem possidere & nihilominus dicat posse naturalem adipisci. ¶ Item nota quod illud quod inundatur a mari vel a flumine dicitur desini possidere quod est valde notandum. Nam secundum Ang. si vendicatur possessio existens iuxta flumen & obiiciatur exceptio prescriptionis poterit replicari quod fuit interrupta: q2 possessio fuit sepe a flumine inundata. quod limitat hic Jaco. de rauen. quando fuit tanta inundatio quod oportuit eam derelinqui tẽpore inundationis. nec bene potuit pedibus calcari. & sic habet perinde ac si aliter fuisset expulsus. ¶ In. §. nerua. in gloss. oberrauit in fine subaudi: licet forte alias erat dimissum in pascuis vbi solebat pascuari. Nã tunc bene tenemus possessionem. ideo alius occupans tale animal incurrit constitutionẽ. l. si quis in tantaz. C. vnde vi. vt ibi intelligit glo. que debent intelligi & declarari secundum istã. ¶ In gloss. super verbo desinere. in fine. nec obstat ff. eo. l. peregre. in princi. vt ibi dicetur. ¶ In gloss. item foras. in fine. & bene facit quod habetur in. l. lacus. s. titulo primo. & ff. de flumi. l. prima. §. primo & secundo. ¶ Et per id qd dicit hec glocum tex. dicit hic Ang. quod cõmune perusii licet possideat lacũ perusinum: quia tamen est valde grandis: & pisces ibi existẽtes ad libitum euagantur nõ dicuntur ipsi pisces possideri per ipm commune cum videantur esse in naturali libertate. Et de lacu Perusino facit glo. singu. mẽtionem in. l. vsufructuarium venalem. s. de vsufruc. dicit tamen Jaco. de rauen. quod licet in alieno sit licitum aucupari & venari quando locus est spaciosus tñ hoc debet intelligi nisi prohibeatur per dominuz. l. diuus. & ibi not. s. de serui. rusti. predio. vbi bona glo. Ideo de cautela est secundum eũ quod possidẽs talẽ locum faciat publice proclamari qd nullus debeat ibi aucupari vel piscari. argu. l. sed si pupillus §. prescribere. s. de insti.

Labeo ¶ In. §. labeo in prima glo. ibi interrumpitur. ergo vsucapio subaudi: quia perdita est naturalis & ciuilis. nam secus si solum naturalis esset perdita: q2 tunc propter ciuilem retentã procederet vsucapio per. l. qui possessionem. cum ibi notatis. ff. de vi & vi arma. & l. si quis a se fundum. C. ad. l. iul. de vi. & dictum fuit in. §. ex contrario. per glo. & doct. dixit tamen Bal. in. §. ex contrario. quod ciuilis sola est sufficiẽs ad vsucapionem quando possessio naturalis non est per alium occupata. vel si est occupata non tendit ad emulationẽ ciuilis vt est illa quam habet fructuarius qui recognoscit proprietarium secus si occupetur naturalis per alium ad emulationem ciuilis. quia non recognosceret habentem ciuilem: quia tunc non procederet vsucapio. Mouetur per glo. que habetur in. l. qui feudũ in principio. de vsuca. pro empto. Tu tene simpliciter cum doct. per nota. in dicto. §. ex contrario & dicta. l. si quis a se fundu3. vbi directo veniebat ad emulationem ciuilis. quia non recognosceret habentem ciuilem. quia tunc non procederet vsucapio. Nec obstat glo. in dicta. l. qui fundum: quia debet intelligi quod nõ perficitur vsucapio inchoata per defunctum post mortem defuncti quando alius occupauit possessionem anteq̃ heres adipisceretur ciuilem. secus si postq̃ esset illam adeptus alius occuparet quia tunc bene procederet vsucapio per predicta. ¶ In eadem gloss. in fine. & pro hac gloss. bene facit. l. si is cui. in fine. cum ibi notatis. infra de furtis. & s. ex quibus causis ma. l. ait pretor. §. ei qui. cum sua glo. Sed limita hanc glo. procedere saluo nisi pauci dies restarent ad vsucapionem. quia tunc bene restitueretur. argumento. l. rerum mixtura. §. labeo. cum ibi notatis. ff. titulo. primo. & l. j §. qui vi. ff. de vi & vi arma. & per glo. Dy. & Bar. in. l. qui fundum. §. qui bona fide. ff. titulo. j.

Si rem. ¶ Furtum non contrahitur sine contrectatione per quaz dominus priuatur possessione. hoc

21 dicit. ¶ † Nota quod solo animo non committitur furtum. facit l. si quis vxori. §. neq3 verbo. infra titulo primo. Unde non committitur etiam per inficiationem & denegationẽ rei deposite nõ interueniente cõtrectatione. nec obstat. l. pompo. in fine. s. titulo primo. quia illa debet intelligi secundum istam: vt ibi not. ¶ In glo. super verbo amittit. in fi. Sed potes dicere qd l3 prestãs opẽ & consiliũ nõ contrectet satis est qd cõtrectet ille cui prestat consilium cum accessoriũ regulet scdm naturã principalis. ff. de re iu. l. cũ principalis. & extra de re iud. c. cum accessorium.

Illud quoq3. ¶ Non potest quis causam possessionis sibi immutare cã extrinseca non

22 interueniente. hoc dicit. ¶ † Nota quod commodatarius vel depositarius non possidet rem sed solum detinet. facit. l. rei cõmodate. s. cõmo. & l. licet. §. rei. s. deposi. ¶ Et not. qd dictum est in summario. & dic plene vt in. l. cum nemo. C. eodem. ¶ In gloss. super verbo mutare. ibi. vel dic. hec bona in se. sed potest iũgi cũ prima: quia non potest mutari de nulla in aliquaz etiam extrinseca causa accedente.

Genera

Genera. Possessio in genere considerata est vna qualitates autē seu tituli possunt esse multi ꝛ missus in possessionem ex primo decreto adipiscitur custodiam rei: non autem veram possessionem. hoc dicit vsqꝫ ad. l. quicquid.
3 ¶ †No. qꝺ titulus acquirendi appellaṫ hic species possessionis. sed improprie quia illa differūt in specie ꝛ natura. vt plene notat Dynus in. c. sine possessione. de regulis iuris. in sexto. Ideo hic accipiṫ species improprie ꝓ qualitate vel titulo possidēdi. ꝛ eodē
a modo cū fit mentio de bona et nō de bona fide: [a] qꝛ sunt qualitates et passiones anime. nō autē proprie species possessiōis. sicut nec homo albus differt specie a nigro sed qualitate: vt not. gl. in l. fi. §. quoties. de publica. ꝛ instituta de iure perso. §. fin. Sed species possessionis proprie sunt ciuilis ꝛ naturalis in quibus sunt sunt differentie essentiales et substātifice. vt dictū fuit in. l. prima in principio. s. eodē. ¶ In gl. super verbo genus. in fine. ¶ Not. bene ex glo. qꝺ est dare actionem in genere. ꝛ pro ea bene facit. l. sed et si quis. §. si operas. s. de vsufruct. et. l. si seruꝰ cōmunis. §. cū seruus. ſ. de stipulatione seruorum. ꝛ ibi per Bartolum licet vltramontani contra in. l. prima. C. de actio. et obliga. dicit etiam hic Angel. quod est dare vltimam voluntatem in genere: vt notat glo. singularis secundum eum in. l. licet. C. de pactis. ꝛ remittit etiam ad notata per se in questione quam disputauit que incipit Hastensis miles. et ad id quod hic dicitur de specificatione. vide. l. in rem. §. vt quicunqꝫ. s. de rei vendicatione. ¶ In gl. super verbo non bona. in fine. ¶ Nota bene differentiam inter hec verba mala fide possidere et non bona fide possidere. et facit ad notata in. l. prima. C. eodem. et in. c. vltimo. extra de prescrip. vbi dubitatur an res sit aliena vt non comprehendatur sub illo capitulo quod loquitur de male fidei possessore. Et sic sensit bartolus. ſ. eodem. l. naturaliter. licet Innocen. aliter sentiat in dicto ca. finali. de quo tangetur in dicta. l. naturaliter. ¶ In glos. possessionū. ibi in creditore. Aduerte quia aliqui habent in petitore. et tunc loquatur glo. de agente rei vendicatione. ſ. de act. et obliga. l. actio. Alij habent in creditore. ꝛ tunc loquatur glos. in primo membro de creditore agente reali id est hypothecaria. et tunc not. ex glo. quod vbi creditor agit hypothecaria et in contumaciam fit missio quod habet illud ius quod haberet agens rei vendicatione. Sed gl. tenuit contrarium in. l. si quis emptionis. §. penultimo. C. de prescriptione. xxx. annorum. vbi dixit qꝺ solum habet ius quod habet missus in actione personali. Dyn. concordabat glo. vt hec habeat locum quando agitur cōtra tertium illa quando contra debitorem. et est ratio diuersitatis secundū Joan. and. in additio. Specul. in titulo de cōtuma. §. sequitur. ver. nūquid in hypothecaria. et versi. sed pone cōueni. qꝛ quādo agiṫ cōtra debitorē agit acquirere omne ius quod est penes creditorē ꝛ cōsequenter dominiū ad quod intēdit etiā agēs personali. Sed quādo agitur cōtra tertiū agit solū obtinere qꝺ habet tertius. et sic merā penā. l. si cū venditor. s. de euic. ꝛ istud tendit etiā agens reali. Bartolꝰ hic post Jaco. de are. et Cy. simpliciter tenet glo. istā alia reprobata. Sed mihi durum videtur qꝺ ipsi volūt videlicet qꝺ lapso anno incūbat debitori probare negatiuā scilicet rem nō esse obligatā. vel debitū nō subesse. cum talis ꝓbatio negatiue regulariter sit p rerū naturā improbabilis. l. actor. C. de probationibus. Ideo nō debet tali onere grauari. Sed et satis videtur esse quod creditor sit in ea cōditione ac si al's sine vitio adeptus esset possessionem. Nam sic etiam cōtingit in illo cōtra quem actum est rei vendicatione et facta est missio in cōtumaciā. ideo satis erit creditori qꝺ possidebit ipsam rē tanqꝫ sibi obligatā. et post annū nō poterit recuperari nisi soluatur debitū si creditor sit paratus docere de credito. nō erit tamē necesse qꝺ doceat incōtinenti. Sed vbi infra annū veniret debitor offerendo se paratū stare iuri ꝛ satisdādo ꝛ reficiendo expensas secūdū formā autē. ei qui iurat. recuperaret possessionē etiā si creditor vellet docere de debito ꝛ ipsam sibi obligatā. saluo nisi incōtinēti hoc velit ostendere per id qꝺ not. Specula. in dicto §. sequiṫ. vers. sed pone cōueni. ¶ In eadem gl. ibi sed de proprietate. Corrupta est vitio scriptoris. et debet dicere sed si de possessione. ¶ In eadem glos. ibi elapso anno possidet. licet Angelus hic dicat qꝺ in hoc articulo gloss. nō firmat pedes; scilicet an immissus in reali infra annū possideat. an vero post. tū veritas est qꝺ glo. tenet qꝺ statim possidet licet reuocabiliter. l. cōsentaneū. C. quo modo et quādo iud. et Bartolus in. c. cōtingit. de dolo ꝛ cōtumacia. dicit hāc esse cōmunem opinionem legistarum. licet canoniste communiter teneant quod solum elapso anno in reali possideat: vt ibi patet. sed in ca. quoniam frequenter. §. penultimo. ꝛ finali. extra vt lite non contestata. et in dicto. c. contingit. est etiam statutum quod si per dolum aut potentiam ille contra quem debet fieri immissio nō permittit missum intrare quod nihilominus de equitate lapso anno efficitur verus possessor. secus dicit Angelus quādo alias fieri nō posset missio alia de causa: quia tunc elapso anno non efficitur possessor. tamen habebiṫ pro possessore quo ad commoda. ꝛ sic intelligit. l. quamuis. C. de

ho. auto. ind. pos. ꝛ facit quod dixi in. l. prima in prin. supra eodem.

Quicquid. ¶ Per filium etiam ab alio possessum nobis acquiriṫ possessio. hoc dicit.

Sed ex stipulatione. ¶ Etiam ex vera causa non queriṫ nobis possessio iusta sine possessoris volūtate. hoc dicit. ¶ Not. qꝺ etiam dicitur predo que preciū numerauit quo ad hoc vt possessio dicatur iniusta. licet quo ad alios effectus quandoqꝫ non censeatur predo. lege eum qui. §. primo. infra de furtis. ¶ In glo. prima. in fine. Nota secundū Raymūdum quod si de expressa voluntate vendentis acquirit possessionem non est predo vt hic dicitur. a cōtrario sensu idē si ex tacita: vt quia ipso sciente et nō cōtradicente. l. ij. C. eo. Si aūt adipiscatur cōtra expressam voluntatē predo est: vt hic diciṫ saltim quo vt possessio dicatur iniusta. Si autem ignorante venditore adipiscatur rem si precium est solutum non dicitur predo. alias autem secus. et hoc modo reduciṫ omnes solutiones in vnam concordiam. Bartolus tamē hic simpliciter transit quod ignorante venditore non sit licitum apprehendere. Sed opinio domini Ray. videtur equior.

Summarium.

1 Possessionis initium est inspiciendum.
2 Possessionem absentis ingrediens possessionem acquirit quaꝫ etiam absens retinet.
3 Interdictum vti possidetis effectum habet recuperande possessionis.

1 **Cum possidere.** ¶ Inspicimus initiū possessionis que non mutatur de iusta in iniustam. h. d. ¶ †Not. inspiciendum initium possessionis. facit. l. si procuratorem. in principio. s. man. ¶ In gloss. prima. in fine. Ideo sic exposuit: qꝛ proprie furtum non cadit in re immobili. l. furtuꝫ. §. primo. ſ. de vsucap. ¶ In glo. super verbo vt non videatur. ibi. l. quod autē. Solue vt ibi not. secundum Jaco. de belui. et Ray. ¶ In eadem glo. in fine. solue secundum Ray. quod ibi loquitur quo ad possessionem. hic quo ad possessionis effectum seu fructus. ꝛ idē sensit hic Jaco. de belui. vel ibi quo ad petitoriū. hic quo ad possessorium. Bartolus tamen dicit quod si bene ponderetur nō facit contra. domi. Joan. de Imola.

a ¶ Bona fide. Adde bar. ꝛ alex. hic in quātū querit in vltimo not. si qs ceperit vsucape vel pscribere et añ vsucapionē cepit dubitare an īterrumpaṫ vsucapio. ꝛ cōcludit notabil'r dñs Alex. qꝺ nō Idem tenet bald. consi. cclxviij. i fi. iij. lib.

Qui ad nundinas. ¶ Absens qui neminēꝫ domi relinquit retinet ciuiliter possessionem naturalem perdit. ꝛ ingrediens clam acquirit naturalem. ꝛ sic reuertentem non admittat vel reuertēs suspicetur se posse repelli vi ciuiliter etiaꝫ possidebit. hoc dicit. ¶ Et diuiditur in quinqꝫ partes. quia primo poniṫ thema ex quo tacita resultat questio. Secundo questionis solutio. Tertio quedā illatio. Quarto quedam questio et eius solutio. Quinto alia noua questio ꝛ eius solutio. Secunda ibi: vide enim. tertia ibi retinet ergo. quia ibi verum si reuertentem. Quinta ibi in. l. sed ꝛ si. ¶ In textu ibi. reddi. id est redire speratur. ¶ In textu ibi. occupauerit. scilicet de facto quod apparet: quia occupauit clandestine. Si autem occupasset iuridice. ꝛ sic iudicis autoritate tunc fuisset absens priuatus omni possessione: quia potest iudex priuare possidentem mittendo aliuꝫ iuridice. l. iuste possidet. infra eodem. de quo per Innocen. in. c. quoniam frequenter. vt lite nō contestata. et per Bartolum infra eodem lege peregre. §. quibꝰ. ¶ In textu ibi possessione. subaudi quare acquisiuerit aliquaꝫ possessionem et qualem. respondetur quod possessionem clādestinam quesiuit. vt sequitur. subaudi et naturalem. vt in glossa.
2 ¶ †Nota quod ingrediens possessioneꝫ absentis acquiri possessionem ꝛ nihilominus absens retinet possessionem: ꝛ sic necessarie videtur inferri quod due sunt possessiones in substantia scilicet ciuilis quam habet absens et naturalis quam habet ingressus cum duo non possint eandem rem insolidum possidere eadem specie possessionis ꝛ eodem respectu. l. tertia. §. econtrario. s. eodem. ꝛ sic inducit Dy. istum textum in. c. sine possessione. de reg. iur. in. vj. vbi etiā plures rationes ad hoc adducit. ¶ In gl. ibi. sed Roge. contra. Caue quia roge. non dixit absolute duos posse insolidum eandem rem possidere ciuiliter. sed solū in certis casibus positis per glo. in. l. tertia. §. ex contrario. s. eodem. Inter quos casus non est iste quando quis clam ingreditur possessionem absentis. vnde gloss. melius dixisset. sed alij contra loquendo de opinione antiquorum que est secunda in ordine posita in. §. ex contrario. in glo. magna quiꝰ voluerunt qꝺ duo indistincte possint insolidum eandem rem ciuiliter possidere. ꝛ illa fuit originaliter opinio Hugo. vt ibi dixi post Rayñ. Et ex hac glo. habes duos intellectus in hoc. §. tertius esset. secundum intellectum Azo. qui voluit vnam tantum esse possessionem: scilicet naturalem. quia ingressus haberet naturaleꝫ naturaliter: sed

absens naturalē ciuiliter. Et non obst. §. ex cōtrario. q2 dz intel-
ligi quod duo nō possunt insolidū possidere eodē respectu. Sz
hec opinio cōiter nō tenet: q2 diuersitas qualitatis non debet fa
cere qd duo possint eandē rem insolidū possidere. d. §. ex contra
rio. Et q2 sequerent etiā aliqu inconuenientie. de qua tāgit gl.
j. in verbo non clam. Jaco. butrig. in. l. licet. C. eodem dicebat qd
naturalis efficiebatur ciuilis possidente se absentante. Sed cer-
te hoc nullo iure cauetur. Jaco. de rauenna dicit quod existens
in fundo habebat tantum ciuilem: que tamen habebat etiā effe
ctum naturalis: ⁊ ipso se absentante similiter solum habebit ci-
uilem ⁊ parabit causam alteri vt possit querere naturalem sicut
habens plenum dominiū pōt alteri causare vsumfructum. Sed
tene opinionem Jo. tanq̄ clariorē per quā melius euadunt con-
traria ⁊ melius iura declarantur. ⁊ illa etiam communiter tene
tur. ¶ In gl. super verbo clā possidere. in fi. Sed certe secundum
hanc opi. cōem nō bene sequeret illatio quā ponit litera: sed po-
tius oppositū: q2 si ingressus acquireret naturalē ⁊ ciuilē: ergo
videretur quod absens nullā deberet habere: ex quo ingressus
haberet vtranq3. ideo tene primā expositionē. Uel dic scdm Ja-
de ra. qd illa illatio sequit hoc modo: q2 ex quo ingressus clā pos
sidet necessario sequi videt qd absens retineat possessionem: q2
secundū eū claz dicitur possidere ille qui timet controuersiā sibi
fieri p possessorez. ⁊ sic supponitur aliam possidere: nā si possessio
esset vacans non diceret clam possidere tunc ingrediens illā nec
videret ab alio clā possidere. facit qd habetur in. l. j. C. vti possi-
detis. ⁊ l. j. §. fi. j. vti possidetis. ¶ In glo. super verbo possessio-
nem. ibi: nihilominus alius posset ingredi. Bar. reprobat gl. q2
lz ingrederetur: non tñ posset acquirere ex quo alius possideret.
l. quod meo. §. finali. j. eodem. et idem sequitur Ange. sed tu sal-
ua glo. quia voluit dicere quod supposita opinione Roge. erat
reperire quandam ciuilem vacantem: licet naturalis nō esset va-
cans ex quo alius erat ibi dimissus. vnde voluit dicere gl. quod
illa ciuilis vacans debuit posse apprehendi ex quo non erat oc-
cupata per illum immissum. tamen quia poterat ingredi fundū
qui est locus spaciosus poterat interuenire actus corporeus et
animus per quem poterat apprehendere ipsam ciuilem. ⁊ sic se-
cundum eum nemine dimisso ingrediens acquisiuisset naturalē
⁊ ciuilem: quia tunc censebatur vtraq3 vacare. licet aliam ciuilē
haberet absens. ita hoc casu deberet posse alio dimisso qui natu
ralem tātum tenet nomine absentis acquirere ipsam ciuilē que
censetur vacare. ¶ In eadem glo. ibi insolidum possident. sub-
audi secundum opinionem Roge. et antiquorum. Sed non est
vera opinio per rationes tactas per gloss. in. §. ex cōtrario. ¶ In
eadem glo. ibi alter animo. ⁊ sic ciuiliter habebit naturalem ab-
sens secundum sententiam Azo. Sed ingressus naturalem cor-
pore ⁊ sic naturaliter quasi velit Azo quod secundum diuersas
qualitates duo possident eandem rem ⁊ habent insolidum na
turalem ⁊ vnica sit in substantia possessio et non due. Sed certe
hec opinio Azo. non est bona: quia diuersitas qualitatum non
debet operari quod duo insolidum possideant eandem rē. vt in
§. ex contrario. Item si ingressus se absentaret retineret suā na
turalem ciuilem eadem ratione qua fructuarius. Et sic reperi-
retur tunc quod absens ⁊ ingressus insolidū haberent possessio
nem naturalem eiusdem rei ciuiliter. ⁊ sic cum eadem qualitate
quod est inconueniens. ideo hec opi. Azo. etiā nō est bona predi
cta ratione quam voluit tangere glo. in lege prima. in principio
in glo. in ver. ait ad finem. ⁊ etiam non est bona per rationes ple
ne tactas per Dyn. in. c. sine possessione. de regulis iur. in sexto.
¶ In gloss. super verbo non clam. ibi. ⁊ sic duo iuste. Et per hoc
non obstat quod inspiciatur origo in possessione. vt. s. in princi
pio huius. l. quia in naturali clandestina inspicitur origo. ⁊ simi
liter in ciuili postea que habetur inspicitur etiam origo violētie.
¶ In eadem gloss. ibi solue vt ibi: scilicet quia ibi possessio erat
vacās ⁊ a nemine possidebatur. ¶ In eadē glo. ibi. quia sic habe
ret duas ciuiles per hoc intendit reprobare opinionem Roge.
⁊ antiquorum. ¶ In eadem glo. ibi clandestina ⁊ violentia per
hoc intendit reprobare opinionem Azo. cum secundum opinio
nem eius vnica sit tantum possessio. ⁊ sic secundum illam atten-
to isto tex. videretur sequi quod eadem possessio esset violenta ⁊
clandestina. ¶ In eadem glossa ibi nisi pro parte dic: scilicet tē
poris. ¶ In eadem gloss. ibi lapidibus ⁊ lignis quasi velit glo.
quod domus est quid corporale. ideo pro parte tēporis potest fie
ri clam. ⁊ pro alia vi. sed possessio est ius. ⁊ sic quid incorporale.
in qua debet inspici origo. vt in principio huius. l. ideo non vi-
detur bonum simile quod allegauit Azo de. §. interdictuz. de. l.
is qui in puteum. pro defensione sue opi. ⁊ sic videtur reprobari
opinio Azo. per hunc textum. reprobatur etiam per alias ratio
nes quas. s. tetigi ⁊ plene per Dy. in. c. sine possessione. ¶ In ea-
dem glo. ibi responde non tenetur male dicit per. l. sequitur. §.
si tu me. j. titulo primo. de quo hic plenius per Bartoluz. ¶ In
eadem glo. ibi responde. sic intellige quod principaliter agetur
vti possidetis pro ciuili in qua quis turbatur per retentionē na-
turalis quam alius facit. vnde dicetur tunc intentari principa-
liter pro ipsa ciuili nomine tñ naturalis. hoc est pro ipsa natura-
li habenda. non aūt potest dici competere pro ipsa naturali sim
pliciter cum illam non habeat agens interdicto vti possidetis.
¶ In ead. glo. ibi. Respon. non subaudi sed male per. l. qui ali-
ter. §. si quis putat. j. eo. ¶ In eadē glo. ibi erit ergo ius. Not. sin
3 gula. ex ista glo. † quod interdictum vti possidetis habet effectū
recuperande possessionis. licet aliter solū consueuerit tueri pos-
sessorem. Nam istud contingit quando quis turbatur in ciuili p
retentionem naturalis quam alius facit. vnde tunc agens inter
dicto vti possidetis pro ciuili petet qd reus desistat a turbatione
ciuilis. ⁊ quia non potest desistere nisi restituat naturalem petet
quod faciat illam restitui. Forte etiam tutius esset petere quod
illam naturalē dimittat. quia tempore occupationis non habe
bit ipsam absens. ¶ In eadem glo. ibi item ⁊ post amissum hoc
reprehenditur per Bartolum si non possidet tempore litis con-
testate: quia tunc non daret interdictū vti possidetis. instituta
de interdictis. §. hodie. ¶ In glo. in. l. sed si nolit. in glo. ij. in fi.
not. bene quod quis vno tempore absens habitus operat etiam
alio tpe qd declara vt hic per Bart. q2 odium delinquentis hoc
operatur per. l. quidam. in fi. s. de dona.

Quemadmodum. ¶ Not. argumen-
tuz ex eo quod di-
cit nulla quod duplex sit species possessiōis: scilicet ci-
uilis ⁊ naturalis. de quo in. l. j. in prin. s. eo. ¶ Et no:
bene quia etiam ciuilis non videtur posse queri sine actu corpo-
reo. ¶ In glo. vtrunq3. ibi solue vt ibi: scilicet secundū opinio.
Jo. ¶ In ead. glo. ibi non videt amissa. dic melius quod ibi pos
sidebat naturalem ⁊ ciuilem. vnde naturalem se absentando nō
videtur retinere: q2 satis fatigatur animus in retentione ciuilis
hic aūt loquitur in naturali que potest animo retineri. ¶ Extra
glo. adde secundū Ang. q2 hic loquit qualiter pdat possessio rei
corporalis. qualiter autem perdatur quasi possessio iuris retinē
di aliquod debitum annuum remittit ad notata per Innocen.
extra de elec. c. querelā. vb dicit quod licet quis stetit per annum
vel biennium quod non petijt. sed qñ creditor petijt ⁊ denegata
est, prestantia ⁊ ibi etiā tangit si aliquis est in quasi possessiōe iu-
ris eligendi prelatum vna cuz alijs: licet patiatur electū ab alijs
administrare an priuetur sua possessione. ⁊ dicit quod non. sec9
si solus deberet eligere. Qualiter aūt quis priuetur quasi posses
sione seruitutis iurisditionis vel imperij remittit ad notata in
l. j. C. de serui. ⁊ per Inno. in. c. cōquerente. de offi. ordi. Et adde
qd dixit in. c. oliz. el. ij. de rest. spo. vbi vult qd difficili9 perditur
quasi possessio iuriū icorporaliū quā possessio rerū corporaliū.

Generaliter. ¶ Ille possidet cuius nomi-
ne possidetur. h. d. concor. j.
eo. l. quod meo. ⁊. l. qui iure. facit quod habetur in. c.
cum venissent. extra de resti. spo. ¶ In glo. j. in fi. ⁊ be
ne facit. l. j. C. communia de vsucapio.

Summarium.

1 Possessio non transfertur per conductionis contractum.
2 Possidere differt ab eo quod est esse in possessione.
3 Conductio non fit in vno nummo.
4 Precarium quandoq3 interuenit in locatione.

Si quis. ¶ Due cause ex quarum altera possi-
detur ex altera detinetur in eadez re
non concurrunt in idem tempus. Sed vltima preua
let nisi illa esset inualida. secus si ex vtraq3 possideat
vel ex neutra. hoc dicit. ¶ In tex. ibi precario rogauit: scz vt pos
sideret eandem rem quam conduxit. ¶ In textu ibi in possessio
ne essent. subaudi an tunc iste cause poterunt concurrere. ⁊ dicen
dum quod sic: ex quo ex vtraq3 detinebit. non autē ex altera deti
nebit: vt sequitur infra in ver. quod si factum. Nam ibi ponitur
responsio huius questionis. ⁊ quod sequitur est autem ⁊c. est in-
terpositio. ¶ In textu ibi solum teneat. subaudi etiam si condu-
ctio fuerit posterior. ⁊ primo loquit quando cause se habent con
trario modo: quia per alteram possidetur per alteram detinet.
Secundo quando se non habent contrario modo vt quia per
vtranq3 detinetur. Tertio redit ad primum dictū quando con-
trario modo se habent. ⁊ limitat illud procedere quādo vltima
causa est valida. alias non staret vltime sed prime. Secunda ibi
1 idem pompo. Tertia ibi. si quis. ¶ † Not. quod per contractum
conductionis nulla transfertur possessio: sed mera detentio. fa-
cit. l. prima. C. cōmunia de vsucap. per precarium actum autem
in dubio transfertur naturalis possessio. l. ⁊ habet. §. cum quis.
2 j. de preca. nisi aliud agatur. ¶ † Item not. quod aliud est possi-
dere aliud esse in possessione. ⁊ ad hoc sepe allegat. ¶ Item no-
ta quod vbi celebrantur duo actus contrarij successiue tunc vlti-
3 mus derogat primo nisi fuerit inualidus. ¶ † Itē no. quod con
ductio non vdietur posse fieri vno nummo: quod intellige nisi
res esset digna solū vno nūmo. vel nisi ex necessitate preābuli cō-
tractus

tractus haberet solum fieri locatio. de quo in glo. ¶ Item not.
de dictione ista vero que potest poni in adverbio & in nomine.
¶ In gloss. super verbo novissime ibi. nõ solũ. in fine. ibi vr̃ esse
casus no. limitans istum tex. ꝓcedere quãdo isto contractus fiũt
successive. vel quãdo expresse agitur qd̃ p precariũ qs possideat.
Sed si fiant simul eodem tempore nec agitur exp̃sse p p̄cariũ vt
quis possideat quod tũc videtur p precariũ sola detentio transi-
re: vt sic in dubio interpretemur vtrunq actum valere. argu. l.
quoties. ff. de verbo. oblig. Et idem forte posset attentari qñ suc
cessive incontinenti & nõ ex intervallo fieret p̄cariũ. qr in dubio
nõ videtur quis incontinenti se corrigere si actus aliqua modo
salvari potest. l. nã ad ea. s. de cõdi. & demõ. & est vtilitas vtrũq
contractum valere. qr finito tempore locationis põt res retineri
virtute precarij. Item si agatur ex contractu p̄carij solũ tenebit
de dolo lata & levi. l. quesitũ. §. & illud. ff. de p̄ca. iũcta. l. si vt cer-
to. §. nũc videndum. s. cõmo. ¶ In glo. penul. ibi sed principiũ
numeri. Sed certe iudicandũ est de principio qd̃ de ipso nume-
ro per id quod habetur in. l. nõ ideo. cũ ibi not. per Cy. C. de he-
re. insti. ¶ In eadem glo. in fi. & pro hoc facit. l. prima. §. eum qui
s. de constitu. pecu. vbi quando agitur de obligatione inducẽda
si nõ valet qd̃ ago vt ago valet vt valere potest nisi aliud sit actũ
4 l. j. §. si qs ita. ff. de verb. obliga. ¶ † Ultimo allegatur tex. iste qd̃
etiã dicitur in locatione precariũ intervenire. & sic qualitas pre-
cij nõ semper necessario arguit esse cõtractum emptiõis. Et sic
facit ad questionem datiariorum qui pro certo precio recipiunt
gabellas vt nõ dicantur semper emisse sed potius cõduxisse. & sic
interdum debeat fieri remissio propter casus fortuitos que non
fieret in casu emptionis. de quo per Bart. in. l. cotem. §. q mari-
mos. s. de publica. & in questione sua que incipit Publicanus.

Summarium.

1 Autoritas iudicis iustam prebet causam possidendi.
2 Defectus iustitie agentis facit eum iniuste possidere.
3 Sententia primi vel secundi decreti non requirit solennitatẽ.

1 Iuste possess. ¶ † Not. qd̃ autoritas iudi-
cis prebet iustam causã pos-
sidendi. facit. ff. eo. l. pompo. §. si iussu. & quod habet
institu. de offi. iudi. §. fi. ¶ In glo. j. ibi rite. istud ver-
bum notat solẽnitatem: sed verbũ recte. not. iustitiam. facit qd̃
no. in. l. nõ putavit. §. nõ quis. ff. de cõtratabu. & l. ij. §. j. s. de inof
2 fi. testa. Et adde dictis Bar. inquantum concludit † qd̃ defectus
iustitie ex parte agentis facit qd̃ iuste nõ possideat. Nã hoc vide
tur contra. l. cũ putarem. s. fami. her. Sed potes dicere ẽm bal.
qd̃ Bar. loquitur in decreto quod vitiatur ipso iure propter de
fectum iustitie agentis. l. j. §. hec verba. ff. ne vis fi. ei. secus in s̃nia
diffinitiva rite lata: vt dicta. l. cum putarem. & est ratio diversita
tis secundũ eum: qr decretũ imploratur officio iudicis. vt plene
no. in. l. si finita. §. iul. s. de dam. infec. qui iudex debet habere eq
tatem ante oculos. l. qd̃ si ex ephesi. s. de eo quod certo lo. & l. vbi
cunq. s. de interrog. act. Sed sententia p̄fertur virtute actionis
intentate: licet etiam imploretur officium pro executione. ideo
illa est maioris efficacie. facit qd̃ habetur in. l. pompo. §. si iussu
ff. eo. & insti. de offi. iud. §. fi. Et pro hoc etiã: qr s̃nia diffinitiva fer
tur cũ maiori solẽnitate. & cũ solẽnitate. l. j. & ij. C. de sen. ex peri.
rec. que solennitas nõ requiritur in sententia decreti secundum
Bald. ratio efficacioris potentie est sententia quã decretum. Et
3 nota bene hoc dictum † qd̃ sentẽtia primi vel secundi decreti nõ
requirit necessario solẽnitatem. d. l. j. vel scd̃a. nã & appellat sen
tentia interlocutoria: vt no. in. l. presenti. §. j. C. de his qui ad ec
cle. confu. & etiam est de mente Bar. in. l. titia. ff. de accusa. ¶ In
eadem glo. ibi: concessit alicui licentiam. intellige quando alias
processus debitus cuius vigore potuisset nuncius dari alias cla
rum esset quod hoc fieri nõ posset. & hoc quãdo vigore talis sciẽ
tie incidit in penam. l. si quis in tantã. C. vnde vi. licet glo. aliter
senserit in. l. meminerint. eodem titu. & non bene. ¶ In ea. gl. ibi
Azo contra. Utraq potest salvari vt prima locũ habeat quãdo
nemine resistente vult ingredi. alias habeat locum secũda ne de
tur materia rixis per. l. nõ est singulis. ff. de regulis iuris. de quo
plenius hic per Barto. Ultimo dixit hic Ange. quod nullus le
gatus cesaris vel summi pontificis potest violenter pro executio
ne sue sententie alium privare sua possessione per not. per Inn.
in. c. olim. in ver. per portatuz. extra de privil. qr ibi loquitur de
mero nũcio quem dicit hoc nõ posse nisi habeat in mãdatis. itez
dicit illud verũ nisi esset s̃nia lata cũ plena cause cognitione p̄sen
tibus partibus ideo dic vt hic per eum.

Summarium.

1 Usufructuarius rem naturaliter possidet in qua vsumfru-
ctum habet.
2 Videtur verbum fictionem et proprietatem denotat.
3 Proprietas nil cum possessione habet commune. sed sunt res pe-
nitus separate.
4 Agens rei vendicatione non censetur possessioni renunciare.
5 Sententia absolutoria lata in petitorio non nocet postea agen-
ti in possessorio.
6 Allegans contraria in diversis instantijs auditur.
7 Quasi possessio in istis incorporalibus ab onere probandi re-
levat.
8 Petitorij & possessorij concursus quando impediatur.
9 Nativitas an impediatur in contrarijs an vero exercitium.
10 Contestatio an sit necessaria in possesso. io.

1 Naturaliter. ¶ Nota secundum com munem intellectum † qd̃ vsufructuarius possidet naturaliter rem in qua habet vsumfructum. ¶ In gloss. prima. in fine potest tamen salvari ista opinio vt dicat habere quasi civilem & naturalem ipsius iuris vsufru ctus sed ipsam rem corporalem naturaliter possideat. vt voluit gloss. in. l. ait pretor. §. item ei. s. ex quibus causis ma. & l. si plu res. §. deiectum. ff. de vi & vi arma. & l. finali. ff. vti possidetis. Et hec opinio communiter tenetur. Iaco. tamen de raven. s. eodẽ l. prima. & Guli. de cug in. l. licet. C. eodem. dicunt posse probabi liter sustineri vsufructuarium non possidere etiam naturaliter ipsam rem per iura allegata in gl. primo loco. et per. l. j. §. quod ait. vbi bonus texe. ff. quorum lega. & l. certe. §. is qui. ff. de preca rijs. non obstat secundum eos. d. l. iij. vnde vi. vbi datur interdi ctum vnde vi. ipsi vsufructuario quia dicunt illud procedere nõ ex eo quia possideat ipsam rem: sed quia quasi possidet ipsum ius vsusfructus. vt superius dixi. & no. gl. in dicto. §. item ei. Sz tu allega pro communi opinione: quia ibi simpliciter dicitur dari interdictum vnde vi. & sic intelligetur de directo. argumẽ. l. prime. si ager vec. vel emphi. penul. Sed secundum eos debe ret solum dari vtile sicut datur pro quasi possessione iurium in corporalium. l. penul. s. de servi. ¶ Et dixit etiam hic Barto lus quod vsufructuarius non dicitur esse in quasi possessione iu ris vsusfructus nisi respectu ipsius domini qui prestat patiẽtiaz ideo ratione talis quasi possessionis nõ potest agere interdicto vti possidetis nisi contra ipsum dominum. Sed hoc non placet hic Bald. quia secundum eum si alius velit vti re tanq fructua rius turbat me in quasi possessi õe iuris vsusfructus negãdo me vsufructuarium. & asserendo se esse. ideo debet mihi cõpetere cõ tra eum interdictum vti possidetis. alleg. extra de proba. c. licet causam. & ff. vti possidetis. l. fina. Sed si velles salvare Bart. po tes dicere quod in dictis iuribus competit interdictum vti pos sidetis ratiõe realis possessionis quam habet in re etiam contra tertium sed non ratione quasi possessionis iuris vsusfructus: vt hic per Bartolum. Tamen de iure satis posset defensari opinio Bal. quia licet quis habeat quasi possessionem vsusfructus per patientiam quam prestat sibi dominus. tamen prout verum est dicere ipsum esse in quasi possessione ipsius iuris. ideo illa debet sibi opitulari contra quemcunq sicut et quando possessio habe tur pro traditione facta ab vno nihilominus etiam prodest con tra alios. ¶ Item adde quod Innocẽ. in. c. primo. extra de cau sa possessio. dixit posse dici quod nullus habet quasi possessionẽ iuris nisi sibi vere competat illud ius: quia quod non est non vi detur posse possideri. vnde dicetur tunc esse in quasi possessione. exercendi illud ius. vel vtendi et fruendi. vel eundi vel eligendi secundum qualitatem ipsius iuris. Finaliter dicit alios dicere et melius. quod etiam potest esse in quasi possessione iuris etiaz qui vere non habet illud ius. quia licet non sit vere penes eũ: ta men forte est penes alium: vel saltim est in habitu seu in potẽtia. Et hec opi. videtur verior per ea que habentur in. l. fin. s. que ad ser. amit. & in. l. j. & ij. C. de servi. & ff. de itine. actuq priva. l. j. §. j.
2 & §. hoc interdicto. ¶ † Et not. vltimo ex glos. qd̃ verbũ videtur notat fictionem & proprietatem. de multis alijs verbis vide per Bart. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca.

Nihil cõe. ¶ Post intentatum petitorium non prohi betur quis intentare possessoriũ retinẽde. hoc dicit. Et primo ponit dictum in genere. Secundo infert ad speciem. Tertio respondet tacite obiectioni. secunda ibi ideo.
3 tertia ibi non enim. ¶ † Nota illud vulgatum qd̃ proprietas ni hil habet commune cuz possessione. & sunt res penitus distincte. facit. l. permisceri. ff. e. Ideo de vno ad aliud non fertur. facit. l. si maritus. C. de dona. inter virũ & vxorem. & l. pompo. exuli. s. de mino. ¶ Item nota qd̃ ille qui egit rei vendicatione nõ prohibe
4 tur postea agere vti possidetis. ¶ † Ultimo not. qd̃ ille qui agit rei vendicatione non intelligitur renunciare possessioni. de quo in glo. ¶ In glo. prima. ibi. sed dominium habemus. Nota be ne. qd̃ etiam in corporaib⁹ dicimus habere dominium. facit. l. si vsumfructum. si vsusfru. pe. & adde etiã quia sicut est reperire pos

sessionem ⁊ quasi ita est reperiri proprietatem ⁊ quasi proprieta
tem: vt voluit glo. ij. in. l. ij. §. quedã partes. j. de interdic. Et hec
solu. prima nõ multum applaudet litere. ideo tene sequentẽ q̃ tñ
videtur respicere modũ cõtrarij tractũ in gl. Et ad alios duos
modos respõde vt hic per Bar. ¶ In gl. fi. ibi: ⁊ suburbij. Not.
5 bene ex glo. ꝙ snĩa absolutoria lata in petitorio nõ nocet post
ea agenti possessorio: qđ declara vt hic plene bar. ¶ Et adde in
quantum concludit qđ licet sit absolutoria lata pro reo declarã
do ipsum dominũ qđ nõ obstabit agenti postea possessorio recu
perande Bal. hic dixit hoc in multis casibus nõ ꝓcedere. pᵒ si
agetur possessorio pro recuperanda possessiõe clandestine occu
pata. nam tunc admittet̃ exceptio domini. l. si de eo. in fine. j. eo.
Sed certe ibi potius probatur contrarium: vt etiam tetigit hic
Bar. ideo hec prima fallentia nõ est bona. Secundo fallit scđm
Bal. qñ dicitur possessio occupata per metum illatum per not.
in. c. super hoc. de renuncia. Sed certe ibi loquitur quando agit̃
actione qđ metus causa que datur pro violentia compulsiua. et
habet voluntatem licet coactã. l. si mulier. §. qui metu. s. qđ met⁹
causa. ideo tunc bene admittitur exceptio dominij: vt not. in di
cto. c. super hoc. Sed hic quando agitur possessorio recuperãde
qđ datur pro violentia expulsiua vel ablatiua que nullaʒ habet
voluntatem spoliati. ideo in hac secus. ¶ Tertio fallit secundũ
Bal. quando possessorium sapit naturam proprietatis. ⁊ sic est
mixtum. l. ij. §. quedam. j. de interdic. Sed certe Bar. nõ loquit̃
hoc casu: vt patet ex eius verbis. ¶ Quarto fallit secundũ eun
dem Bald. vbi non cõcurrente domino non potest fieri restitu
tio siue in reparabili iudicio. Nam tunc admittitur exceptio de
fectus proprietatis dũmodo offerantur ꝓbationes incontinen
ti. extra de rest. spolia. c. literas. ibi est speciale quando obijcitur
cõtra matrimonium ⁊ cõtra agentẽ possessorio gradus indispẽ
sabilis vt tũc nõ debeat fieri restitutio possessionis matrimonia
lis saltem ad copulam. ¶ Quinto fallit secundum eum quando
detegitur presumptio iniuste possessionis agẽtis. ⁊ spoliatio di
citur facta per denegatam prestationem vt in. c. fi. extra de resti
tu. spo. in sexto. ibi est speciale: q̃ notorius erat effectus ꝓprieta
tis agentis propter dispositionem iuris cõis qđ fundabat inten
tionem rei in dominio contra agentem: de quo etiam. j. tanget̃.
¶ Item fallit sexto secundum eum si per allegationem dominij
seu defectus proprietatis excluditur possessio actoris vt si excipi
tur contra dicentem se spoliatum possessione spiritualium: vt est
laicus qui nõ potest possidere spiritualia. extra de prescrip. c. cau
sam que. ⁊ c. ex parte. cum ibi no. extra de resti. spolia. ¶ Septi
mo fallit secundum eum quando agitur administratorio noie.
⁊ dicit se spoliatum. Nam nisi probet de institutione legitima vi
detur repellendus secundum Inno. de restitu. spo. c. ex literis in
ij. col. circa finem. Sed certe per superiora nõ videtur Inn. sim
pliciter illud tenere: ideo dicẽdum de hoc vt in. d. c. in lr̃is. ¶ Ul
timo fallit secundũ Bal. quãdo obijcitur de dominio q̃sito post
spoliationem per not. in. d. c. super hoc. ꝑ glo. ⁊ Inn. ⁊ similiter
dicit fallere vbi per confessionẽ vel facti notorietatem apparet
iudici nõ debere possessionẽ restitui. allegat no. ꝑ Inn. de filijs
presby. c. cõstitu. Et subdit bal. qđ si notoria est exceptio ꝓprieta
tis ex eo q̃ sit priuatus illa ipso iure vel etiam veniat priuãdus
qđ debebit admitti. allegat no. per Jo. mona. in dicto. c. fi. de re
sti. spolia. in sexto. ⁊ bene facit quod no. glo. circa fi. in. c. pastora
lis. extra de causa pos. Sibi tamen non placet qđ admittatur qñ
est priuatus licet veniat priuandus per sententiam per. l. si quis
in tantam. C. vnde vi. Adde etiam q̃ Jo. an. in. d. c. pastoralis. su
per gloss. pen. ad fi. videtur velle qđ absolutoria lata ꝓ reo decla
rãdo ipsum dñm obstet agenti possessorio recuperande. Et hoc
etiã videtur voluisse Cy. in. l. incerti. C. de iterdic. saluo nisi aga
tur possessorio recuperande ꝓ spoliatione facta post snĩam lataʒ
in petitorio vt no. Jo. an. post Inn. i. c. cũ dilectus. extra de cau.
pos. Sed posses dicere subtiliter considerando qđ Jo. an. ⁊ Cy.
nõ contradicunt bar. quia nõ dicũt q̃ talis absolutoria ĩpediat
snĩam ferri in possessorio: imo potius innuũt oppositũ. Sed bñ
dicunt qđ sententia petitorij in executione p̃ualebit. Et etiã qđ
hoc sit de mente Jo. an. patet q̃ in gl. sup verbo ergo si expresse.
tenet cũ opi. Dy. in. c. qui ad agendũ. vbi dixit qđ nõ habet noce
re talis absolutoria in possessorio recuperande. Forte tamen põt
attentari qđ talis absolutoria etiam habeat nocere in possesso
rio recuperande: q̃ qñcũq̃ est disputandũ de dominio ex volun
tate ipsius spoliati. ⁊ de hoc est cognitũ sibi debet nocere: vt in. c.
j. de resti. spo. sed in casu isto vedetur cognituʒ de ipso dominio
ex volũtate spoliati q egit petitorio anteq̃ ageret possessorio re
cuperande: ideo videtur sibi imputandum quare prius nõ egit
possessorio ex consilio legis iuxta. l. is qui destinauit. de rei ven.
Et pro hac parte etiam facit: q̃ circuitus debet euitari. l. domi
nus testamento. de ꝯdi. inde. ⁊ in cle. auditor. de rescrip. nã licet
fieret restitutio vi possessorij tamen ecõtra vi petitorij debet resti
tui cũ in finali executione preualere debeat sententia sup proprie
tate vt in. c. cũ dilectus. extra de cau. pos. ⁊ ꝓprie. ¶ Pro clariori

tamen intelligentia potes dicere qđ aut q̃ritur in beneficialib⁹
aut in matrimonialibus. Aut in alijs spiritualib⁹. Aut in pro
phanis. ¶ Primo casu si per confessionẽ constat de nõ iure agẽ
tis possessorio recuperande videt̃ repellendus ꝑ notata in. d. c.
constitut⁹. idem videtur si constet per sententiam latam cum illa
inducat notarium ⁊ ex voluntate spoliati reperiatur iam co
gnitũ de proprietate. arg. d. c. j. de resti. spol. ⁊ procedit hoc etiã
si nõ constet cõuentũ fouere iustitiã vt patet in dicto. c. cõstitut⁹
Si autem alias esset notorium agentẽ possessorio nõ fouere iu
stitiam cõmuniter dicitur idem: vt patet ex no. in. d. c. cõstitut⁹.
Sed forte attentari potest cõtrarium per. c. in literis extra de re
sti. spo. vbi dicit qđ etiam predo debet restitui in beneficialibus
⁊ ideo nõ admittitur exceptio minus canonice institutiõis. ⁊ sic
videtur p̃supponere qđ etiam si constet predonem esse tamen de
bet restitui: alias nõ debuisset illã causam assignare: sed debuis
set dicere qđ exceptio min⁹ canonice institutionis nõ debet ad
mitti: q̃ spoliatus ante omnia est restituendus. ⁊ ideo de iuris
rigore videtur quod agẽs possessorio recuperãde in bñficialib⁹
nõ teneatur colorare titulũ lʒ gl. sentiat cõtrariũ in cle. j. de cau
sa pos. ⁊ Archid. in. c. j. de eo qui mit. in pos. lib. vj. ⁊ Joã. an. sup
addi. specu. super rub. de resti. spo. ⁊ istud voluit etiã decisio rote
in nouis decisionib⁹ cõsilio. ccccij. ⁊. cccl. vbi dicit qđ de stilo pa
latij est potius quã de iure qđ debeat agens possessorio recupe
rande in beneficialibus colorare titulũ. ¶ Scđo casu si opponit̃
defectus ꝓprietatis de q̃ cõstat ꝑ cõfessionẽ debet admitti ꝑ not.
in. d. c. cõstitutus. Idẽ si per snĩam esset factũ notoriũ. Si autem
alias defectus sit notorius: tunc si esset defectus dispensabilis sic
intelligo. c. porro. extra de diuor. Si aũt defectus nõ esset dispen
sabilis bene admitteretur tunc ex quo defectus esset notori⁹: vt
in. c. significasti. extra de diuor. naʒ ibi obijciebat̃ notoriũ crimẽ
adulterij qđ in se nõ recipit dispensationẽ: lʒ ꝑ replicationẽ alte
rius adulterij possit tolli vt ibi patet. ¶ Tertio casu si est noto
rius effectus ꝑ cõfessionẽ vel snĩam obstabit. Idẽ si est notorium
iuris fundãs intentionẽ rei ꝯ agentẽ: vt in. d. c. fi. de resti. spo. se
cus si nõ fundaret intentionẽ rei lʒ faceret ꝯ agentẽ: vt not. gl. in
d. c. fi. ¶ Quarto casu si ꝯstat ꝑ ꝯfessionẽ vel ꝑ snĩaʒ vr̃ ꝙ habeat
obstat ꝑ ea q̃. s. dixi qñ fundat ius rei ꝯ agentẽ alias sec⁹. ⁊ ĩ hoc
differt a bñficialib⁹. Si aũt alias alleget̃ defect⁹ notorius in pro
phanis vr̃ qđ nõ debeat admitti cũ de rigore iuris nõ debeat ad
mitti etiã in beneficialibus: vt in. d. c. in lr̃is. nec obstat predictis
maxime his que dixi circa tertiũ casuʒ qđ habetur i. c. cũ ecclesia
sutrina. de cau. pos. ⁊ ꝓprie. qđ agenti possessorio recuperãde nõ
obstat exceptio notorij defectus etiã si ius cõmune fundet inten
tionẽ rei cõtra agentẽ: q̃ respõde vt ibi ꝑ Joã. an. in. d. c. fi. de re
6 stitu. spo. in. vj. ¶ Et no. ex prima lec. gl. ꝙ in diuersis instãtijs
audit̃ q̃s ꝯ̃ria allegãs. facit. l. pap. §. ʒ nec ipuberis. s. de inoffi. te
sta. ⁊ ꝓcedit hoc potissime qñ q̃s succubuit in prima instãtia: q̃
põt postea allegare ꝯ̃riũ ei⁹ qđ pᵒ dicebat ⁊ ꝑ Innoc. ⁊ Joan.
an. in. c. mulieri. de iureiu. ⁊ in. l. eum qui. C. de inoffi. testamen.
¶ In eadem glo. ibi vel egi. hec est secũda lect. ⁊. j. in ver. vel dic
etiã ponitur tertia. ⁊. j. in ver. vel dic agi. ponit̃ quarta. ⁊. j. i ver.
vel dic sue. ponitur quinta licet glo. appellet eam tertiam. Et ad
uerte quia illa quinta etiam potest ꝓcedere quando agit̃ rei vẽ
dicatione cõtra cõmodatarium vel depositarium qui tantũmo
do detinet et non possidet. quod fieri potest per. l. officium. s. de
rei ven. Nam non potest agi interdicto vti possidetis pro ciuili
⁊ naturali turbata. facit quod not. in. §. hi vero. ⁊. §. cõtra quos.
ad fi. insti. de act. ¶ Et adde dictis Bar. circa secundam lect. in
quantum dicit qđ renũcians expresse liti rei ven. intelligitur re
nũciare actioni ⁊ non dominio. Nam hoc potissime procedit in
casu isto quando apparet qđ renuncians vult intentare possesso
rium: quia sic apparet qđ propter causam illã tantũmodo renũ
ciat. ⁊ non alia de causa: ideo nõ debet alium effectum operari ni
si quatenus suadet ipã causa: cum causa limitata limitatũ pare
re debeat effectum. l. ita autem. in prin. s. de admi. tut. ⁊ sic nõ de
bet videri per hoc renunciasse dominio: quia satis est qđ operet̃
effectum qđ possit intentari possessorium retinẽde. Si autẽ alias
simpliciter renũciaret liti super reali esset maius dubium: q̃ iu
ri reali in absentia partis etiam potest renũciari. l. non solũ. §. si
liberationis verba. de libe. le. cum ibi nota. per Barto. ⁊ in. c. ve
niens. extra de renun. per Inno. tamẽ idem potest dici ꝙ ex quo
renunciat liti videtur solum renũciare quatenus est expediẽs ꝓ
lite tollenda. sed pro ipã tollenda sufficit qđ renũciat actioni cũ
ex hoc paretur exceptio contra agentẽ. l. postq̃ liti. C. de pac. er
go non intelligetur renunciatuʒ dominio. tenebit tamẽ talis re
nunciatio etiam in absentia partis per no. in. d. §. si liberatiõis.
per Bar. ⁊ per Inno. in. d. c. veniens. ¶ Item adde circa eãdem
lec. in quantum tangit agens possessorio veniat cõdemnandus
in expensis transeundo de petitorio ad possessorium. Nam Ho
sti. vt refert Jo. an. in. c. pastoralis. extra de causa pos. super glos.
pe. volunt qđ obtinens in possessorio recuperande nõ cõdemne
tur in expensis si postea succumbit in petitorio. Sed certe illud

dictum

dictū iure nō probatur contra.l.illam.C.de colla. ⁊ ipse idē Jo. an.in distinctione quam ponit super dicto glo.sentit oppositū ⁊ idem Cy.in.l.incerti.C.de iterdic. ¶ Itē adde circa tertiā lec. dictis Bar.inquantū tangit qd agens rei vendicatione videat renūciare possessioni quā habebat per se ⁊ sciebat se habere. Nā ista opi.quā etiam sequitur hic glo.videtur contra istum tex.nō cauillando.ideo potes tenere oppositū:tum per istum text.tum etiam per rationem:q2 vbicunq3 quis exercet aliquē actum per quem intelligatur renūciare alteri:ita demū intelligitur renūciare ⁊ recedere si actus qui exercetur habet effectum ſm intentionem agentis.l.si iure.cum ibi notatis.ff.de leg.iij. vbi ita demum per secundum testamentum quis videtur recedere a p̄rio si scōm habeat effectū.Sed in casu nostro intentans rei vendicationem etiam si millies intelligeretur renūciare possessioni non haberet effectum quem intendit intentando rei vendicationem cum velit per ipsam intentationem aduersariū condemnari ad restitutionē rei:vt.l.j.C.de alie.ind.mu.causa facta.qd fieri non potest:q2 licet perderet possessionem nō tamen acquireretur cōuento nisi illā apprehenderet.l. quēadmodum.ff.eo.ergo nō debet per talem intentationem rei vendicationis intelligi renunciasse possessiōi.Et sic ratio litere hic posita plane ⁊ indistincte procedet. ¶ Item adde circa quintam lec.qd si aliquis agit contra titium dicens eum tenere ⁊ possidere aliquā rē.deinde agat vti possidetis contra eum asserens se turbari in sua possessione qd iste videtur sibi contrarius.ideo poterit repelli aduersario hoc obiiciente vel etiam iudice per.l.j.cū ibi not.de offi.asses.iūcta.l.ij.§.sed si alius.ff.quando appel.sit.Et sic etiam volūt gl.si bene ponderentur in hac materia.Fateor tamē qd ille agens cōtra quem obiicietur de cōtrarietate poterit taliter declarare intentionem suā ꝙ euitabitur contrarietas per.l.si quis intentiōe ff.de iudi.Et sic intelligatur dictum Bar.hic inquantum tāgit quid in dubio. ¶ Item adde inquantum reprobat opi.Pet.qd vna sola ratio videtur vrgens scilicet ratio contrarietatis.nam ratio q2 electione tollatur nō videtur bona cū electio debeat cadere inter plura iura.l.si illud.quando di.leg.ced. S3 si aliquis possidet tunc sibi solum competit possessorium nō autem competit rei vendicatio contra aduersarium qui nullo modo detinet vel possidet.ergo nullo modo potest dici cadere electio inter rei vendicationem ⁊ interdictum vti possidetis:vt hic etia3 voluit sentire barto. Preterea nō videtur verum qd intentans rei vendicationem videatur renunciare possessorio:vt dixi.ff. Item ratio qd absolutoria in vna possit parere exceptionem rei iudicate in alia nō videtur bona propter id quod ipse tangit circa primam combinationem.Et quia illa non obstat in possessorio recuperande vel retinende vt ipse tangit circa primā lectu. Item ratio duplicitatis nō est bona propter id quod tangit circa quintam lec.Item ratio quam tangit quod quis habeat quod petit nō videtur perfecta: q2 si aduersarius hoc negaret nō prodesset vt ipse etiam tangit circa tertiam lecturā. Et sic vrgentior ratio est ratio contrarietatis. ¶ Item adde dictis Bar.circa prima3 combinationē inquantū tangit de possessorio adipiscende.nam ex eius dictis collige limitationē ad regulā illā vulgatā qd vbi absolutoria lata in primo iudicio potest parere exceptionem rei iudicate in alio secūdo qd tūc nō admittit cumulatio de qua in l.edita.C.de eden.Nam illa regula videt procedere quando veri similiter speratur primū iudiciu3 prius finiri vel saltem eodem tempore.secus quando speratur secundum iudicium citius finiri:vt q2 illud secundum sit summarium sicut est iudicium possessorium.⁊ primum sit plenarium sicut est petitoriu3.Itē videtur dicta regula limitanda vt procedat quando absolutoria lata in prima secundum communē cursum causarum potest parere exceptionē rei iudi.in secundo.secus quādo secundum cōmunem ⁊ regularē cursum nō habet parere exceptionem:s3 demū est secūdum extraordinariū ⁊ irregulare.vnde qū re⁹ assumit in se on⁹ p̄bationis ſm.l.circa.de p̄ba.vt voluit hic Bar.⁊ clarius in.l.fundi.⁊.l.fundum.ff.de excep. ¶ Itē adde circa eandē combinationem inquantum tangit de possessorio recuperāde.Nam vr velle qd si suspenso petitorio qs agat possessorio recuperande.⁊ obtineat in ipso possessorio qd releuet ab onere p̄bādi in petitorio ⁊ sic snīa in petitorio feret p eo.etiā si aliud nō p̄bet. S3 aduerte q2 hoc nō vr verū p id qd hr in.c.significauerūt.extra de test.vn̄ Inno.in.c.pastoralis.extra de cau.pos.posuit sup hoc opi.Una fuit opi.qd debeat probari sicut prius si vult obtinere in petitorio vt declaretur dn̄s ⁊ respectu expēsarum l3 reus veniat absoluendus a restitutione rei ex quo illam restituit.Scōa fuit qd nulla possit ferri snīa super ipso petitorio nisi reus velit agere de nouo cum videatur factus ammodo petitor ad instar eius qd dicitur de contumace cōtra quē facta est missio in reali lapso anno l.si qs emptionis.§.pe.C.de p̄script.xxx.anno. S3 certe ista opinio vr cōtra illud.c.significauerunt.Un̄ tertia fuit opi.ꝙ p̄cedi possit in dicto petitorio.⁊ ferri debeat snīa p ipso agēte ex quo constat possessionē violētam fuisse penes reum.q̄ non releuabit eū ab onere p̄bādi.l.ius ei⁹.⁊.l.si de possessiōe.C.de p̄ba.S3 istō nō plz Hostie.q2 si nō probat se dn̄m nō pōt declarari dn̄s. Ite3 nō pōt tūc absolui a petitiōe aduersarii:q2 aduersari⁹ nō egit s3 fuit cōuentus in iudicio petitorio:iō vr qd p̄ria opinio sit verior ⁊ iputet sibi q primo loco egit petitorio ⁊ non prius egit possessorio p recuperatiōe possessiōi ex cōsilio legis.ff.de rei vēdicatione l.is q destinauit.vn̄ vr tunc scōm naturā ipsius iudicii se arctasse ad probandū.Nec obstat.d.l.quāuis.⁊.l.si de possessione.q2 pōt rūderi dupliciter.primo qd est speciale in possessiōe hominis vt voluit gl.i simili in.l.qd aūt.de liber.cau.vel scōo pōt dici qd ibi nō dr qd si agat petitorio nō debeat agēs se p bare dn̄m.s3 hn dr ⁊ declarat qs debeat intelligi possessor seu sustinere ptes possessoris:vt ibi patet.Nec obstat dicta.l.si de possessiōe.in fine.iquātum vult qd petēs aliquē in seruū debeat obtinere si p̄bet istum subtraxisse istrumēta emptiōis agēti:q2 illud vr speciale i odiu3 ipsius subtrahētis instrumēta p q̄ p̄babat titulus vt ibi etiā voluit Bar. ¶ Itē adde circa eandē cōbinationē inquātū tāgit de possessorio retinēde.nā diligēter nota qd tota ista materia iquātum dicim⁹ qd vn⁹ ⁊ idē nō pōt intētare petitoriū ⁊ possessoriū retinēde eodē respectu p̄cedit qn̄ sup re corporali intentat.secus qn̄ sup iure incorporali ⁊ rō est q2 quasi possidēti ipsum ius cō petit iudiciū petitoriū.l.sicuti.§.s3 si querat.ff.si seruit⁹ vē.⁊ facit qd no.in.§.hi q.⁊ in.§.ei vero q.instituta de actiōib⁹.qd nō contingit sup re corporali.l.j.C.de alie.iudi. ¶ Item adde inquātū

7 vult† quod quasi possessio in istis incorporalibus releuat ab onere probandi.Nam hoc non videtur verum per id quod not.gl. in dicta.l.sicuti.§.sed si queratur.⁊ ipse idem Bartolus in.l.si prius.versiculo venio ad tertiam particulam.ff.de ope.no.nūciatione. ¶ Item adde circa quartam combinationem inquantum vult quod si vnus primo egit petitorio postea econtra conuentus agit possessorio adipiscende vel recuperande quod si nō fuit a principio conuentus interrogatus an possideret. ⁊ lis sit contestata in petitorio tempore quo proponitur possessoriū qd procedetur in vtroq3.⁊ sic etiam in petitorio secundum notata in.l.si a te.§.primo.ff.de excep.rei iudica.Nam istud videtur verum si agēs possessorio non obiiciat exceptionē cōtra agentē petitorio:s3 si dicat nō debere p̄cedi in petitorio qd ipse nō possidet videtur audiendus etiam post lit.conte.ex quo a principio non fuit interrogatus.vt est tex.cum glo. in.l. qui petitorio.ff. de rei vendi. ¶ Item adde circa istam quartam quintam ⁊ sextam diligenter esse ponderandum qd licet vbi vnus ⁊ idem intentat petitorium ⁊ possessorium magis impediatur concursus petitorii ⁊ possessorii retinende ꝙ petitorii ⁊ possessorii recuperāde. tamē qn̄ petitorium intentatur ab vno ⁊ possessorium ab alio:vel ecōtra est totum oppositum: q2 facilius admittitur concursus petitorii ⁊ possessorii retinende ꝙ petitorii ⁊ possessorii adipiscende vel recuperande:q2 minor est contrarietas in ipso possessorio retinende in casu predicto. nam si ego ago contra te rei vendi. ⁊ sic petitorio assero te possidere. Et si econtra tu agis contra me vti possi.⁊ sic possessorio retinende tu asseris te possidere: ⁊ sic nulla est cōtrarietas inter vos nisi forte tempore quo tu postea intentas vti pos. ego assererem me possidere.nā tūc essem contrarius ei qd primo dixi agendo petitorio. Et in hoc casu si essemus in casibus in quibus agēdo petitorio videor renūciare possessioni non audirer asserendo me possidere.in aliis autem casib⁹ bene audirer.sed viderer renūciare petitorio per id qd tangitur in tertia lec. Sed qn̄ vnus ⁊ idē intentat petitoriū ⁊ possessorium tūc est maior cōtrarietas in possessorio retinende quā in aliis: q2 si ago petitorio assero aduersariū possidere. Sed si ago possessorio retinēde assero me possidere.⁊ sic sum mihi cōtrarius. secus

8 qn̄ ago possessorio recuperande vel adipiscende. ¶† Item adde circa secūdā questionem in qua tangit an qn̄ impediatur cōcursus petitorii ⁊ possessorii si nihilominus sit processum in vtroq3 teneat processus. Nā licet p̄sequat plures casus. s. qn̄ impeditur cōcursus q2 absolutoria lata in vno parit exceptionem rei iudi. in alio.vel etiam q2 electiōe tollūtur vel etiam quia sint cōtrarii. ¶ Tu potes breuiter cōcludere qd semp tenet processus si non obiicitur a iudice nec a potestate per.l.j.§.quod autem.quorū lega.iudex solum in duobus casibus videtur posse obiicere. Primo quando apparet contrarietas ex actitatis per.l.j.ff. de offi. asses.⁊ in.c.solicitudinem.extra de appel. Secundo qn̄ ex actitatis apparet iudici in altero predictorū iudiciorū ipso iure ius nō cōpetere agenti per.l. vbi pactum cum sua glos.C. de transactionibus.al's enim non supplebit iudex defectū partis.l. iiii.§. hoc

9 autem.ff. de damno infecto. ¶ Item adde circa tertiā questionem inquantū tangit an in cōtrariis impediatur natiuitas: an vero exercitium:quia videtur qd si sint contraria in origine tunc impediatur natiuitas alterius eorū:al's impeditur solum exercitium per ea que habentur in.l.cum qui. ⁊.l. contra maiores.C. de inoffi.testa. ⁊ in.l.j.C.de furtis.⁊.l. si seruus cōis.ff. pro socio.

10 ¶† Item adde circa tertiam questionem inquātum tangit an in possessorio sit necessaria contestatio. nam casus est ſm vn̄ a le-

etu.expresse qd sic etiam in possessorio recuperãde in.c.ij.extra vt lite non conte.τ not.etiam in.c.consultationibus.extra de offi.deleg. Nec obstat.l.si qñ.C.vnde vi.inquãtũ dicit qd mox dz tractari tunc possessorium:qr dz intelligi.i.summarie.facta tñ cõtestatione vt in dictis iuribus τ glo.hic alleg.per Bar.nam etiaz in iudicijs summarijs fit conte.l.tigni.§.j.supra ad exhibẽ.iũcta l.iij.supra ibidẽ.eo.tit. ¶ Item adde inquantũ tangit an actor videatur quasi contestare litem id quod ipse no.in.l.edita actio C.de eden.vbi videtur reprehendere quod hic tangit. ¶ Itẽ adde circa penultimam questionem inquantũ tangit an quando ab eodem proponitur petitorium τ possessorium debeant simul terminari.τ dicit de iure canonico qd sic:sz de iure ciuili dz primo terminari id de quo primo cõstat.per notata in.c.ij.extra de cã pos. Nam certe ibi videtur probari oppositũ qd etiam de iure canonico si prius constat de possessorio prius terminetur. Et hoc etiam videtur de mente Jo.an.in.c.pastoralis.super glo.penul.in distinctione ibi posita per eum. Nec obst.glo.in.d.c.ij.qr debet intelligi qd velit dicere qd de iure canonico admittit̃ concursus petitorij τ possessorij lz de iure ciuili ẽm opi.Jo.τ sequacium sit secus. Et sic intelligit ibi etiam Jo.and.in epilogo sup dicta glo. ¶ Item adde circa eandem questionem penul. quando petitorium intentatur ab vno τ possessorium reconueniẽdo ab alio. Nam videtur qd cum iudicium petitorium sit plenariũ τ iudiciũ possessoriuz sit summariũ.d.l.si qñ.C.vnde vi.τ.l.iij.§.ibidem.ad exhiben.τ.l.j.C.quorum bonoruz.qd nõ admittatur reconuentio.per nota.in auten.τ consequenter.C.de senten.τ interlo.omnium iudi.per eundem Bart.nisi sustinendo dicas ꝙ forte causa petitorij erat effecta summaria per formã statuti vel per viam rescripti.ideo tunc bene admittitur reconuentio per not.per glo.in.c.sepe.de verbo.signi.in cle.vel nisi dicas qd licet prima cã sit plenaria bene potest fieri recõuentio de summaria qr illa poterit expediri cum ipsa plenaria licet etiam ante de illa possit constare. Sed econtra quando prima cã est summaria.secunda plenaria non possit fieri reconuentio:qr de plenaria verisimiliter non poterit constare eodem tempore quo de secũdaria ideo non procedit tunc nisi prima esset summaria extra ordinez ex forma rescripti que alias sui natura esset ordinaria. Nã tunc intelligetur etiaz illa plenaria sortiri naturam summarie vt voluit glo.singularis que non est alibi in.d.clemẽ.sepe. ¶ Ultimo adde circa vltimam questionem inquantũ tangit de interdicto de tabu.exhi.allegando.l.si.infra de tabu.exhi. Nã hic videtur sequi intellectum quem ponit ibi glo. Sed certe ille intellect⁹ nõ videtur bonus.vt not.per eum in.d.l.fin.ideo dic melius vt ibi per eum.

a ¶ Cõtinuata.ad dñ pau.de cast.i lec.paduana.vbi tractat de hac mã.

Summarium.

1 Possessio facilius ꝙ dominium perditur.
2 Malicia serui nobis nocere nõ debet.
3 Emolumentum ex aliquo volens sentire debet etiam incommodum portare.
4 Redhibitio vim reuenditionis habet.
5 Accessio nõ datur ex possessione non continuata.
6 Accessio datur marito ex persona vxoris in dote.
7 Possessio successoris quando prosit autori.
8 Administratores qui dicantur predones.
9 Accessio ex persona heredis τ defuncti datur legatario.
10 Accessio non possidenti non datur.

Pomponius. Rei imobilis perdit̃ possessio ciuilis:tamen nõ potest naturalis adipisci homine excepto.h.d. ¶ †Not.
1 qd facilius perditur possessio quã dominiuz.de quo
2 j.eo.l.si quis in.§.differentia. ¶ †Item not.qd malicia serui nõ debet nobis nocere.facit.l.si seruus seruum.cum ibi no.per glo.supra ad leg.aquil.

Cum quis. Qui vtitur accessione sui autoris vtetur illa cum sua causa τ suis vitijs.hoc dicit.
3 ¶ In tex.ibi venditoris.s.posse excipi. ¶ †No.qd q vult vti cõmodo ex alicuius persona dz etiam incõmodum ex eius psona sentire.facit.c.qui sentit cõmodum.de regu.iur.in.vi. ¶ In glo.sup verbo adminiculo:ibi:vel dicit.hec secũda differt a precedẽti:qr ẽm eam nõ vult iungi tempora:sed solũ allegat titulũ hic. Sed tene primam qr hec secunda nõ est bona in successore singulari nisi qñ esset ex causa lucratiua τ vellet agere contra alium.τ sic voluit dicere glo.in ver.vel pone.sec⁹ si esset ex cã onerosa vel conueniretur. ¶ In eadẽ gl.ibi.§.rursus.que habet trãsumptiue in aut.male fidei.C.de prescrip.long.temp.que tamen recipit tres limitationes de quibus hic per Bar.τ adde etiam quartã qr nõ habet locũ in prescriptiõe cõtra creditorẽ.de quo dicetur j.eo.l.si quis fundum.τ facit qd no.Cy.in dicta aut.male fidei. ¶ In glo.super verbo vitijs:ibi sed.xxx.hodie. Hec tamen prescriptio.xxx.anno.nõ erat cognita ẽm hec iura.vt voluit hic Ja.de rauen.τ no.gl.in.l.iulia.alias incipit.l.nõ solũ.qui.ex cau.maio.τ in.l.qui occidit.ad leg.aquil.τ insti.de perpe.τ tempo.actio.circa princ. ¶ In eadem glo.ibi vel compulsiua:alias est nõ compulsiua:sed si habes.vel cum glo.equipararet vim cõpulsiuam expulsiue nõ intelligas qd etiam compulsiua inducat vitiũ reale sicut expulsiua.sed bene inducit vitiuz personale.vt probatur in.l.iij.hic alleg.

Preterea. Emptor vtitur accessione venditoris τ venditor emptoris facta redhibitione.hoc.d. ¶ In tex.ibi:redhibuerit.subaudi propter vitium aliquod ẽm
4 l.j.§.de edil.edic. ¶ †No.qd redhibitio habet vim cuiusdam reuenditionis.facit.l.si hominem.j.ti.j.τ intellige ẽm Jac.de rauen.istum text.procedere quando venditor primo vsucapiebat anteꝙ venderet.alias autem non possit incipere modo vsucapere nec vti etiam accessione ex persona emptoris nisi fuisset iaz cõpleta vsucapio per emptorem.facit qd habetur.j.ea.l.§.in dotẽ.hoc tamen verisimiliter esse nõ posset cum redhibitoria nõ duret tanto tempore.l.cum sex.§.de edil.edic.

Si liber homo. Accessio temporis possessionis eius a quo quis nullã habet causam non fit nouo possessori.hoc dicit. ¶ In textu ibi:neqꝫ liberũ §.decretum. ¶ In glossa prima:ibi:τ alij.in fine. Sed tunc obstat:quia si voluit querere tãꝙ gestor debuit querere nedum possessionem sed etiam dominium.lege prima.§.per eum.cum ibi notatis per glossam supra eodem.propter hoc Jacobus de rauenna dixit literam restringendam ad casum quando liber bona fide possessus emit rem propriam.τ sic propter errorem non fuit translatum dominium.lege tertia.§.subtilius.§.de cõdictio.ob caus. Et similiter intellige quod seruus bona fide possessus emit rem domini ideo tunc licet non queratur dominium queritur possessio. Sed certe tunc frustra tractaretur de accessione:ideo potes dicere quod si liber bona fide possessus vel seruus alienus vult querere extra rem τ operam bone fidei possessori nõ querit dominium:quia nõ potest extra dictas causas querere bone fidei possessori:sed bene acquirit possessionem ex quo vult acquirere τ tradens vult perdere.argumento legis prime.§.si vir.supra eodem.τ ita intelligatur textus iste.τ facit etiam quod habetur supra titulo primo.lege homo liber.circa fi. Et sic etiam põt intelligi dictus.§.secundum eum. ¶ In glossa super verbo vti debere.ibi:vel ibi per iudicem.hec secunda vera secundũ Ray.sequens tamen in se potest saluari:qr quãdo fit restitutio sine iudice alicui de re quasi sit ipsius cui restituitur nõ videtur ille cui fit restitutio habere causam a restituente.

5 a **Quesitum.** †Ex possessiõe nõ ꝯtinuata[a] nõ dat̃ accessio.h.d. ¶ In gl.sup vbo nũꝙ:ibi qre ipe tenuit tenetur.melius dixisset glo.ecõtra qd illa dicatur iuncta morti quam defunctus habuit tempore mortis. Sed illa dicat̃ non iuncta que fuit victoris. Et hec persona est ipsa veritas et procedit prout habetur in litera nunꝙ. Et intellige tũc qd nũꝙ testatoris.s.morti fuit iuncta. Sed alij habent in litera nõ quia τ sic literam affirmatiuam quod sonat in aliquando. Et tũc dic qd sequens expositio potest procedere ẽm Jac.de rauen.tertiam expositionem tenebat Ray. sed non est bona per.l.naturaliter.infra tit.primo.de quo etiam hic per Bar. ¶ In eadem glossa ibi.potest dici idem.imo dic qd etiam tunc est interrupta per dictam legem naturaliter.

6 **In dotem.** †Nota qd marito datur accessio ex persona vxoris in dote. Et sic econtra mulieri dote ei restituta datur accessio ex persona mariti. ¶ In glo.sup verbo accepta.intellige glo.si completa erat prescriptio p vitiũ arg.l.proculus.de iure dot.als secus.de quo hic per Bartolum.

Si is qui. Eius qui a nobis precario possidet datur nobis acceptio rescisso precario.hoc dicit. ¶ In glo.super verbo concedere.ibi vel dic non vsucapit.hec secunda vera licet sequens etiam possit saluari intelligendo eam prout hic declarat Bar.de quo dic vt hic per eum. ¶ In ea.glo.ibi:an durante precario.intellige questionem glo.qñ concedẽs precario vult defendere iliũ qui precario possidet noiatus in iudicio ab eo ẽm formã.l.ij.C.vbi in rem actio.als non video quo modo possit procedere questio glo. ¶ In eadem glo.ibi.sed Jo.contradicit.τ bene per.l.serui.j.tit.j.dicit tñ Jac.de rauen.q tenebitur ad exhibendũ.arg.l.tigni.τ.l.gẽma.§.ad exhibendum. ¶ In ea.glo.ibi:Azo sic.τ hec vera per.l.cuiuscunqꝫ.§.primo.§.de vsufru.τ.l.iij.§.fina.τ.l.celsus.§.fin.§.ad exhiben.de quo etiã per glo.in rub.§.de rei vendi.τ in.l.ij.C.vbi in rẽ act. ¶ In eadem glos.ibi:nõ fit preiudiciũ. Hoc intellige nisi naturaliter possidens sciuerit iudicium agitari contra ciuiliter possidentẽ τ tacuerit arg.l.sepe.j.de re iud.τ not.glo.in.d.l.ij.C.vbi in rem actio. Et sequitur hic Ray.de quo dic vt ibi in.d.l.fin.de re iudi. Et adde ẽm Ang.notabile dictũ Inno.in.c.qñ frequẽter.§.qd si super.in ver.fin.extra vt lite non conte.vbi dicit ꝙ tunc demũ contra simplicem detentatorem agi põt reali qñ dubitat̃ an ipse possideat:sed hoc demonstrato qd merã detentationẽ habet ab

soluetur

soluetur ab obseruatione iudicij: ⁊ poterit etiam si volet noīare ⁊ defendere dñm in iudicio ſm.l.ij.C.vbi in rem actio.⁊ sic limi tat.l.officium.in fi.ff.de rei vendi. ¶ Tu adde qḋ inquātū In no.sentit ꝙ detentans veniat absoluendus etiam si nō nominet dñm in iudicio ſcḋm formā.d.l.ij.vbi ponitur verbum dꝫ qḋ est verbū necessitatis.l.sepe.cū ibi not.ff.de offi.presi. vnde ante di ctam.l.ij.vꝫ qḋ nō poterat euitare iudiciū per.d.l.officiū.in fine bodie vero potest euitare seruando formā illius.l. ¶ Ulteriꝰ ēt
7 pondera tex.ſm Ange.† qḋ possessio successoris prodest autori postꝗ res est reuersa ad eū.vt est in eo.§.in dote.⁊.§.pterea.nec obst.l.si a te.§.fi.ff.de excep.rei iudic.vbi sn̄ia lata ꝑ emptore nō prodest venditori:sed econuerso sic:qꝛ responde vt ibi no.ꝑ glo. vel dic ſm Ang.qḋ hic iō fit coniūctio possessiōis:qꝛ sumpsit ini tium in persona venditoris.secus in sn̄ia que sumpsit initiū in persona venditoris.⁊ no.etiā ſm eundē Ange.qḋ sicut cōtractꝰ probet titulū:ita ⁊ distractus:ideo auten.sacramēta.C.si aduer sus vendi.q̄ loquitur in cōtractibꝰ porrigetur etiā ad distractū arg.huius litere ⁊ dicti.§.preterea.⁊.§.in dote.de quo etiā ꝑ gl. in.l.iij.§.j.que reputatur singularis.ff.de cōtra.indi.tute.⁊ per doc.in.d.aut.sacramēta.facit ⁊ qḋ habet in.l.exigere dotē.ff.de iudi.vbi videt qḋ sicut per contractū quis sortit forū.ita ⁊ ꝑ di stractū.de quo dicendū vt ibi.⁊ per bar.in lege cūctos populos. C.de summa trinitate.

Ex facto queritur. Ex vitiosa possessione nō dat accessio.h.d. ¶ In tex. ibi non concesso.subaudi sed adempto ſm veram opi. ¶ Not.ex
8 tex.ibi predone ſm Ange.† qḋ administratores qui rationē sue administrationis nō reddunt plenarie retinendo aliud penes se appellari possunt predones. ¶ In glo.super verbo clam vero respondet nō subaudi fieri accessionē: ⁊ modo bene adaptatur ratio que sequitur.vt patet.ff.ea.l.§.si liber.

Si iussu. Autoritas iudicis facit vt eius rei q̄ mihi re stituitur vt mea transferat vsucapiendi cōdi tio.h.d. ¶ In glo.super verbo restituta sit ibi:sed per publicia nam nota diligenter qꝛ relata ad tex.videtur velle glo.ꝙ si agēs publicianā obtineat contra conuentū ⁊ inuentus sit dñs ⁊ auto ritate sententie restituat rem agenti efficietur dominus agens. Si autem nō esset dominus tunc transferatur vsucapiendi con ditio.⁊ istud sequitur hic Bar.per.l.statuliberi a ceteris.§.quin tus.de statu liber.iuncta.l.nō tantū.ff.de pet.here.Sꝫ forte hoc nō procedit qꝛ agēs publiciana asserit se nō dominū.l.j.ff.de pu bli.⁊.l.j.cū ibi no.ff.de euic.⁊ sic nō agit querere dominium:nec declarat dominus:nec etiā iudex hoc agit cum sententia debeat esse conformis libello.l.vt fundꝰ.ff.cōmuni diuidun.ideo nō vi detur queri dñium licet conuentus sit dominꝰ.nec obstat dicta l.statulibe.qꝛ ibi agens dicebat se verum dominū ⁊ re vera here dem hereditatis:⁊ sic petebat se declarari: ⁊ cōsequenter etiam se dicebat dominū rerū quarum defunctus fuit dominus. ideo nimirum si obtinet habetur pro vero herede ⁊ domino:sed hic vt dixi nō dicebat se dominū.⁊ licet iussus esse liber debeat tunc soluere heredi vincenti illud est ex eo qꝛ succedit in dominio re rum que fuerūt defuncti.⁊ sic serui sta.lib.nam si seruus nō fuis set defuncti nō posset sibi directe relinq libertas. ¶ In ea.gl.ibi: ⁊ triticaria.intellige hoc quando agebat triticaria nō mere ra tione possessionis.de quo dic vt hic ꝑ Bar.Nam ⁊ potest cōcur rere cū condictione indebiti cū videatur esse generalis.facit qḋ habetur in lege prima ⁊ secunda.supra de tritica.⁊ lege indebi ti.§.j.supra de condictione indebiti. ¶ In eadē glo.ibi:itē que ri potest.⁊ bene facit.l.statulibe.a ceteris.§.quintus.infra de sta tu liber.⁊ hanc tenet Hy.⁊ Bar.⁊ Jac.de rauen.⁊ sequit etiam gloss.institu.de officio iudicis.§.fina.⁊ in lege tertia.in fine hic allegata licet gl.teneat cōtrariū in lege excep. infra de exceptiōe rei iudicate.⁊ illā sequitur Petr.⁊ Ray.de quo per Cy.in.l.j.C. cōia vtriusꝙ iudicij.Sed precedēs communiter tenetur. ¶ In eadem glossa ibi illa.l.melius dixisset ista lex cū proprie de hac loquatur.

9 Sed et legatario. † Legatario datur accessio ex persona heredis ⁊ ex per sona defuncti.h.d. ¶ Not.quod habens causam lucratiuā vtit accessione sui autoris: qḋ intellige cum limitatiōe que habetur in lege apud celsum.§.si quis autem ex causa legati.infra de exce ptione rei iudicate.⁊ lege vitia.C.eo.titu.vbi gl.magistra in hac materia. ¶ In gl.sup verbo ante existentem conditionē:ibi qḋ heres mala fide possidet.Sed certe mala fides heredis ⁊ conse quenter etiā mora nō videt nocere quo ad vsucapionē sicut nec mala fides superueniens defuncto.lege secunda.§.si eā rem.⁊.§. si defunctus.infra pro empto.nec obstat lex quesitū.ibi nō loqui tur quo ad vsucapionē:sed quo ad acquisitionē fructuū: in quo casu mala fides heredis nocet sibi quādo scit alium habere ius in re habentem causam ab eodē a quo ipse hꝫ.⁊ ita loquitur ibi: secus forte si nō haberet causam ab eodē per.l.q scit.§.fi.de vsur. ⁊ no.gl.in.d.l.quesitū.ideo potes dicere qḋ hic suppleri dꝫ maxi me ratione contrarietatis vitande.

10 Accessione. † Accessio nō datur non possidenti: nec possessio vitiosa accedit iuste:vel ecōuer so.h.d. ¶ No.qḋ vbi nō est dare substantiam ibi etiam non po test dari qualitas.⁊ sic nota illud vulgatum quod qualitas non potest esse sine subiecto.facit.l.eius qui in prouincia.supra si cer tum petatur.⁊ quod notat gloss.magna in fine in.l.si arbiter.su pra de probationibus. ¶ Item nota secundum Ray.quod in extremis debet esse congruitas ⁊ habilitas. ¶ In glossa finali. ibi:sed longissimi sic hec est bona hodie sed secundum ista tem pora ſm que non erat inuenta prescriptio longissimi temporis xxx.ann.vt dixi in.§.cum quis non procedit.sed tunc tene sequē tem solutionem.

Si seruus. Possumus vti accessione ficti au toris.hoc dicit.

Summarium

1 Possessio serui fugitiui quare retineatur.
2 Agens rei vendicatione debet se dominum probare.

Rem que nobis. Rei subrepte perdi mus possessionem ni si is qui in potestate nostra est subripuerit.hoc dicit ¶ In textu ibi : acquiritur.scilicet possessio rei no stre.nam aliene iniuste non querit.infra eodem.lege quod ser
1 uus. ¶ † Nota rationem quare retinemus possessionem serui fugitiui.⁊ aliam collige infra eodē lege si rem mobilem.⁊ supra eodem.lege pomponius.in principio. ¶ In glossa prima:ibi fit furtum:hoc non est verum quādo sola inficiatio interuenit. Si autem interuenit contrectatio tunc priuatur dominꝰ possessio ne.lege tertia.§.si rem.cum ibi notatis supra eodem. ¶ In glos sa secunda ibi aliquod possessorium subaudi interdictum: vt probant iura allegata in glossa.sed aliud iudicium possessoriū bene competit etiam occasione rei mobilis. vt patet ex notatis per glossaꝫ in lege secunda.supra de tritica.⁊ in lege ⁊ ideo.§.ne ratius.supra de condictione furtiua.⁊ lege fina.§.sed cū in scḋa. C.de furtis.⁊ lege aqlius.supra de donatiōibus.⁊ lege nō tm̄.su pra de peti.hered. Et quod dixi de interdicto pos.intellige pro recuperāda re mobili:sꝫ ꝑ retinēda possessiōe rei ēt mobilis bñ dat interdictū.l.j.§.j.vtrobi. ¶ Et adde qꝛ dixit hic Ange.ꝙ In no.in.c.cū ad sedē.de rest.spolia.nō dicit id ad qḋ allegat h̄ bar to.imo potius dicit oppositum ſm eum.vt patet per euꝫ in ver. interdictum.ver.hoc autem scias.⁊ ideo dicit Innoc. aliud vo luisse.⁊ Ang.dicebat qḋ Inno. voluit qḋ si libellus est pregnās ita qḋ possit comprehendi actio quod metus causa procedit cō tra bone fidei possessorem qꝛ illa est in rem scripta.l. si ipsa.ff. qḋ metus causa:et tunc non sequeretur condemnatio virtute inter dicti possessoriū.sed virtute actionis quod metus causa. Sed cer te licet Inno.dicat hoc vltimum:tamen etiam dicit illud qḋ di cit Bart. si bene ponderetur. ¶ Ultimo adde dictis Bart. ga practica quam hic ponit super probatione dominij forte non est
2 bona† qꝛ agens rei vendicatione videtur astrinxisse se ad proban dum se dñm. probatio autem debet necessario concludere.l.non ob hoc.C.vnde cogna.⁊.c.in presentia. extra de proba. licet aūt mittantur edicta que ipse hic ponit:nō tamen necessario sequit qḋ tempore apprehensionis res possessionis res fuit in nulliꝰ bo nis licet nemo comparuerit qui dixerit oppositum.nec obst.l.lo corum.C.de omni agro deser.qꝛ loquitur in predio tributario in quo est speciale qḋ si vocatus nō veniat infra semestre perdat oē ius suum.⁊ si etiam non vocatus patitur possideri per bienniū ab alio similiter perdit.vt not.eo.tit.l.qui annis.Nec obst.simili ter.l.si eo tempore.C. de remiss. pigno.qꝛ ibi lex voluit in contu maciam non comparentium creditorem posse procedere ad ven ditionem pignoris ne al's semper staret in suspenso.⁊ sic casus est valde diuersus: ideo melius remedium est qḋ agat possessorio si illud haberi potest.l. si is qui destinauit.ff. de rei vendi.vel dica tur rem spectare ad se iure dominij vel quasi: quo casu obtinebit siue probet dominiū: siue probet aliquid quod causet publicia nam : saluo tamen eo quod habetur in.l.siue antē.§.j.ff. de pub. Et ita communiter practicatur. facit quod habetur per glos.in §.alie.insti.de actio.⁊ in.c. abbate.de re iud.in sexto.

Quod vxor. Ex cōtractu reprobato trāsfert possessio.hoc dicit. ¶ In glo.j. ibi sed alieno potest vsucapi. hoc intellige si donata rius habuit bonam fidem credens rem esse donan tis.de quo dic vt ifra pro donato.l.si vir. ¶ In ea.gl.ibi si putās dōationē valere.nā tūc siue fuerit donātis siue aliena facit fructꝰ suos. vt in.l.hic alleg.⁊ facit.ff.tit.j.l.bonefidei. ¶ In eadem gl. ibi. sed non quo ad rei interitum. subaudi siue sciuerit donatio nem valere:siue nō ⁊ siue fuerit res donātis siue nō : cū vtrobiꝙ locum habeat ratio que sequitur ſm Jac. de rauen.

Summarium.

1 ☞ Actionem habens ad rem recuperandam fingitur ipsam rem vere habere.
2 Possessio differt a dominio.

1 **Si quis vi.** Non potest cōmode summari. ¶ † Nota regulam illam qḋ qui habet actionē pro re recuperanda fingitur ipsam rez habere vere. tn̄ nō hꝫ quo ad omnia hec sunt paria. vt habetur in. l. qui actionē. j. de reg. iur. ⁊ tangit hic in glo. Et potes ponere bonum exemplū in hac. l. p. l. qui fundū. §. iulia. s. de peti. here. vbi expulsus de possessiōe rei hereditarie tenet̄ petitione hereditatis qꝛ actionē habet ad rez recuperandā. ideo tūc sicut ipse possideret.

Differentia. Nuda voluntate nō perdit̄ dn̄ium sed possessio sic. h. d. Et ad hoc allegatur. ¶ Jn tex. ibi vult. subaudi: sed vult retinere possessionē ḃm dy. ¶ Jn tex. ibi: desinit possidere. sec⁹ vt̄ in dominio per. l. g sic. j. de
2 sol. ḃm Ray. ¶ † No. differentiam inter possessionē ⁊ dominiū. ¶ Not. qḋ tradens possessionem ea mente vt sibi restituat̄ pdit interim possessionē. sec⁹ in dn̄io vt tetigi sup litera. ¶ Jn gl. sup verbo nō vult. ibi prima placet. Et illā sequitur hic Jaco. de rauen. ⁊ gl. in. l. j. j. p derelicto. licet Dy. ⁊ Bart. teneant tertiā sol. supra positā vt dixi apostillando literā. ¶ Jn ea. gl. in fi. istā vltimam tenet hic Dy. ⁊ Bar. ⁊ respondent ad rationes allegatas in cōtrariū vt hic per Bart. ⁊ alleg. p ista qḋ habetur in. l. illud supra de acquirenda hereditate. Sed Jaco. de rauen. tenet primam sol. pro quo bene facit tex. iste nō cauillando. Tu potes concordare opi. qꝛ interdū volens pdere dominiū insistit nihilominus in re. ⁊ tunc nō pdat dn̄ium; qꝛ insistendo in re nō videt̄ hr̄e animū perdende possessionis imo potius ipsam retinendi. facit qḋ no. gl. s. in prima solutiōe cōtrariū. ⁊ qḋ habet̄ in. l. prima infra pro derelicto. p gl. Sed si nō insistit in re: qꝛ tūc nulla pōt capi coniectura quare nō videat̄ etiam renūciare possessioni. tunc procedit opinio Dy. arg. l. si cū aurū. cū ibi notatis infra de solutionibus. ¶ Extra gl. Ange. videtur hic reprehendere Bart. in quantū ponit duas species vtilis dominij. nam videt̄ velle ꝙ tātū vnicū sit vtile. Sed tene cū Bart. qꝛ est vtile qḋ aduersat̄ directo vt illud qḋ querit̄ prescriptiōe. Jtem vtile qḋ recognoscit directum. vt illud qḋ hꝫ emphiteota vel feudatarius. ⁊ sic finaliter ipse etiam idem Ange. videtur in effectu remanere.

Summarium.

1 ☞ Possidere dicitur is cuius nomine possidetur.
2 Procurator nudus minister dicitur in possessione acquirenda.
3 Traditione perditur possessio.
4 Possessio sola queritur voluntate.
5 Possessio rei vacantis non queritur per solum ingressum.

1 **Quod meo.** Jn eo qḋ possidem⁹ possumus aliū facere possessorē cōstituendo nos illi⁹ noīe possidere. h. d. ¶ † No. qḋ ille dicitur possidere cui⁹ noīe possidet̄. ad idē extra de resti. spo-
2 lia. c. cū venissent. ¶ † Jtē not. qḋ procurator in acquirenda possessione prestat nudū ministeriū ⁊ sic directe ⁊ immediate queritur possessio domino per procuratorē: nō autem facit transitus primo in persona procuratoris secūdo in persona dn̄i. Et est speciale in hac acqsitiōe ꝗ fit p actū naturalē. secus in acquisitione obligationis. lege possessio. §. si possessio. j. eod. facit qḋ habet̄. s. titu. primo. l. ea ꝗ ciuiliter. ¶ Quid aūt si in querēda possessiōe interueniat actus fict⁹. vt qꝛ qs cōstituit se pcuratorē alteri⁹ illi⁹ noīe possidere. tetigi in. l. prima. in principio. s. eo. ⁊ tangit bar. in. l. si is q pro emptore. in vlti. questiōe. j. ti. j. aliqd etiā tetigi in. l. j. §. p pcuratorē. s. eo. ¶ Jn gl. prima. ibi ex iusta cā. Not. hr̄ qḋ sicut dn̄ium nō pditur nisi ex iusta cā. l. nunꝙ nuda. s. ti. j. ita nec possessio. ⁊ hoc etiā sequit̄ Jac. de are. Sed cōiter reprobat̄ glo. qꝛ imo aliud est in possessione: qꝛ perdit̄ etiā sine iusta cā. l. j. §. si vir. s. eo. ⁊. l. si rem aliquā. j. eo. de quo hic pleni⁹ p bar. ¶ Jn ea. gl. ibi. l. iterdū. §. fi. ⁊ bene facit. l. si ego. supra de neg. gest. ¶ Jn ea. glo. ibi in dn̄io: nō sic si glo. intellexit qḋ p fictam traditionez nō transferat dn̄ium. male dixit p ea que habent̄ in. l. quedā mulier. s. de rei vendi. dūmodo alia habilia concurrāt. secus qn̄ nō interuenit traditio vera nec ficta. l. traditionib⁹. C. de pact. ⁊ ita dꝫ intelligi gl. ¶ Extra gl. adde dictis Barto. qḋ dixi in. l. iij. in prin. s. eo. ⁊ qḋ dicatur. s. eo. l. interdū. §. fi.

3 **Si furioso.** † Tradens amittit possessionem licet ille cui tradit nō querat. h. d. ¶ Jn gl. sup verbo nō transfert ibi: secus in dn̄io. subaudi qꝛ illud nō pditur qn̄ qs vult in aliū transferre si alteri nō qratur. difficilius enim pdit̄ dn̄ium ꝙ possessio. s. l. prima. §. fi. ¶ Jn ea. gloss. ibi. §. j. vel dic ḃm Jac. de are. qḋ ibi nō tradebat: sed iusserat tradi. vn̄ tunc demum videtur velle perdere cum fuerit tradita ei cui tradere iussit.

4 **Si venditorem.** † Sola inspectiōe oculorū interueniente voluntate possidentis queritur possessio volēti acqrere. h. d. ¶ Et adde qḋ hr̄ in. l. j. in p̄n. in penul. gl. mag. s. eo. ⁊ in. l. iij. in princi. eo. tit. ¶ No. qḋ dixi in summario. ⁊ ratio ei⁹ patet ēt ex his ꝗ habent̄ in. l. iij. in pricipio. s. eo. ⁊ no. bar. circa gl. hic positā ꝗ tangit de quinꝙ sensibus corporeis.

5 **Si dum.** † Per ingressum nō queritur possessio rei nō vacantis. h. d. ¶ Et nota limitationem ad. l. tertiam. tertio responso. s. eodem. ¶ Jn glo. super verbo facile. in fi. nec obst. finis huius. l. qꝛ respondet Ray. qḋ ibi nullo modo poterat expellere. hic autem vt dicit glossa. poterat et de facili. ⁊ idem ⁊ si non de facili dummodo pur potuisset vt dicit glossa. Tu potes dicere qḋ in fine loquitur quādo manifeste quis igredit̄ fundum. quo casu si cū magno exercitu in dubio videtur pdi possessio respectu partis quā intrauit: qꝛ debuit verisimiliter suspicari respectu illius partis ⁊ posse repelli: non autem perdit possessionem alterius partis ex quo non recedit. Sed vbi cū modico exercitu intrat manifeste ita qḋ de facili forte posset expellere. tunc videtur qḋ in dubio non perdat etiam possessionem partis quam intrauit: quia tunc in dubio verisimiliter non fuit suspicatus se posse repelli. Et hic videtur verus intellectus litere prout etiam sensit Jac. de rauen.

Qui bona fide. Conducēs rem quā qs possidet videt̄ desinere possidere. hoc dicit. ¶ No. ꝙ quis potest sibi mutare causam possessionis extrinseca causa accidente.

Si quis rem. Merus detentator non tradendo rem alteri ad voluntatem possidentis a quo hꝫ cām videt̄ possessionez interuertere si sine causa hoc faciat. h. d. ¶ Jn tex. ibi qḋ sub. cōtingit. ¶ No. qḋ nō semper denegās restitutionē rei cōmodate dicitur interuertere possessionē dn̄o: sed demū quando sine iusta causa hoc facit. ¶ Jn glo. finali ibi propter impensas. subaudi vtiliter factas in re commodata. ⁊ intellige quando nō est modica. nam al's spectaret ad commodatariū non ad cōmodātem. l. in rebus. §. fi. s. cōmo. ¶ Jn ea. gl. in fi. subaudi qꝛ iste text. dꝫ intelligi ḃm illū. ⁊ sic qn̄ existēte in p̄ntia dn̄o volēte apprehēdere possessionē rei sine cā iusta ei resistit̄. nā tūc hn̄ pdit̄ possessio ⁊ vr̄ dn̄s de possessione deiect⁹. l. clam possidere. §. fi. cū. l. seq. s. eo. Si aūt in absentia rei denegēt restitutio nō vr̄ ex sola negatione interuerti possessio. sed reqritur contrectatio si est res mobilis ⁊ si amotio de loco ad locū. l. iij. §. si rem. s. eo.

Summarium

1 ☞ Jus quod nō habet nemo transferre potest.
2 Merces proiecte nō sunt pro derelicto habende.
3 Naturalē hn̄s si rē rōducat ab alio ī locatorē trāsfert possessionē.

Interdum. Eius rei pōt qs trāsferre possessionē quā an̄ actū traditionis nō habuit: sꝫ in ipso actu tradēdi qsiuit. h. d. Et legit̄ plurib⁹ modis vt pꝫ ex gl. tn̄ scḋa lectura est planior. ¶ No. limitationē ad. l. traditio. s. ti. prio ⁊ ad regulā illā
1 vulgatā † nemo plus iuris transfert in aliū ꝙ habeat penes seipsum. vt in. c. qḋ aūt. de iure pa. ⁊ in. c. daibertū. j. q. vij. ¶ Jn gl. j. in fi. quasi velit gl. ꝙ iste p̄cario rogās possidebat an̄ sicut et nūc: lꝫ pri⁹ cū alia q̄litate ⁊ modo cū alia nouerit sibi data. Et ex hac sol. habes limitationē ad illā scḋam vulgatā. nemo plus iuris: qꝛ intelligit̄ quo ad dandā substantiā quā nō habebat. sed nō quo ad qualitatē: sꝫ certe subtiliter intuēdo hic ēt tribuit̄ substātia: qꝛ p̄cario rogās desinit possidere ex prima cā. s. e. l. q bona fide. in pri. Et finit̄ trāsferre possessionē quā habebat in illuz a ꝗ rogat ⁊ illū ecōtra sibi p̄cario cōcedere. facit qḋ hr̄ in simili in. l. singularia. s. si cert. pe. Et sic lꝫ p̄cario cōcedēs an̄ actū cōcessiōis nō haberet. tn̄ in ipso actu iuris intellectu qsiuit. iō pōt in alium transferre vt tetigi in summario. ⁊ voluit glo. magna. j. circa fi. secus aūt qn̄ nō haberet ante actū traditiōis: nec in ipso actu acqreret: qꝛ tunc procedit regula. nemo plus iuris ⁊c. saluo tamen eo quod no. in. l. nō est nouum. s. ti. j.

Quod ex naufragio. Quod capitur ex naufragio nō potest vsuca-
2 pi. hoc dicit. ¶ † No. qḋ merces ꝗ p̄iciuntur extra nauim causa nauis alleuiande non videnī haberi pro derelicto. ideo non perditur dominium licet perdatur possessio. quod intellige nisi ex qualitate actus presumi possit oppositum. vt quia erat liber ⁊ proiectus fuit apertus: qꝛ tunc presumitur pro derelicto haberi. vt not. glos. in. l. ij. §. fi. s. ad. l. rho. de. iac. ⁊ in. l. falsus. §. si iactū j. de furtis. ¶ Jn glo. super verbo non potest. in fi. No. hn̄ ter. cū glo. ⁊ cū eo quod habetur in. l. falsus. §. qui iactū. hic alleg. contra inuenientes res ex naufragio ⁊ nō restituentes passis naufragium. Et similiter contra illos qui reperiunt rem aliquam que alicui cecidit. nam non debent' sibi illam appropriare alias furtum

furtum committunt.d.§.qui iactum.Et si ignorant cuius sit de bent facere proclama quod si sit aliquis qui perdiderit rem ali quam talis conditionis ⁊ dederit intersignia sibi restituetur.de quo in.d.§.qui iactum.

Qui alienam. Nota secundũ vnum intellectũ qđ per conductionem factam secundo loco receditur a precario preambulo.de quo in.l.si quis ante.§. 3 eodẽ.¶†No. secunduz aliũ qđ habens naturalem si conducat rem ab alio transfert in locatorem possessionem quam habebat facit quod habetur.s.eod.l.quod meo. ¶In gloss.fina.ibi do minum possessione priuat.subaudi etiam ciuili quam habebat concedens precario.iuxta no.in.l.⁊ habet.§.cum quis.s.de pre ca.nam hic interuenit ficta traditio per quam transfertur natu ralis quam habebat precario rogans:⁊ in consequentiam pri uatur dominus sua ciuili que requiescebat super illa naturali sicut etiã perdit quando possidebat is qui precario rogauit vel colon⁹.vt in.§.quib⁹ hic alleg.secus quãdo ciuilis nõ requiescit super naturali.vt quia est dominus qui possidet ciuiliter ⁊ fru ctuarius naturaliter.nam tunc licet expelleretur fructuari⁹ nõ intelligeretur dominus expulsus.facit quod nota.in.l.j.C.vti possi.⁊.l.j.in fin.s.vsufru.quemad.caueat.⁊ qđ dicetur in.l.pere gre.§.quibus.j.eo.Item secus quando ficte tradens.vt qꝛ con stituit se noie alterius possidere:vel conducit ab alio nullo mo do possidebat.vt est simplex colonus:qꝛ tunc per talem fictam traditionem non priuat dominum possessione.vt est casus nota bilis coniuncta glo.in.l.quamuis.§.j.j.eo.etiam si soluerit alte ri pensionem.vt ibi no qꝛ per tale constitutum non potest quis trãsferre qđ nõ habet.secus autẽ quando vere tradit.l.tertia.§. quod si seruus.s.eo.

1 ☞Possessio non queritur hereditati.

Non videtur. Not.qđ nõ censet adeptus possessionem qs qñ potest ab eo aduocari.⁊ intellige ſm Jac.de ranẽ.qđ ꝓpter hoc talis possessio nõ ꝓderit ad prescriptionẽ.longis simi temporis.l.si quis emptionis.C.de prescrip.xxx.anno.ſm Jaco.de rauen.

Cũ heres. Jura hereditaria per aditionem trans eunt in heredem licet possessio non que ratur nisi apprehendatur.h.d.¶No.quod dixi in summario.⁊ 1 est ratio vltimi dicti ſcđm Ange.†qꝛ possessio nõ queritur here ditati.l.prima.§.sceuola.s.si qs testamento liber esse iussus fue rit.Ideo licet iura hereditaria querantur per aditionem nõ ta men querio possessio.¶In glo.secũda ibi:si modo super transi toria illa proprie dicũtur iura hereditaria alia que nõ transeũt sed extinguuntur morte defuncti non possunt dici iura heredi taria.ideo non transeunt.

2 ☞Querere nobis nequit qui non est in nostra potestate.

3 Possessus ab alio nil potest possideri.

In his qui. Fictio postliminij circa recuperã dã possessionẽ non fingit.h.d.⁊ q̃ sit rõ tangit hic per bar.⁊ colligit ex.l.deniqꝫ.⁊.l.sciẽdũ 2 supra ex quibus causis maiores.¶†No.qđ ille qui ab alio possi detur nil post possidere.¶Item nota quod reuersus ab hostib⁹ licet recuperet iura sua ⁊ fingatur illa retro nunq̃ perdidisse.ſꝫ semper etiam tenuisse ex iure singulari postliminij.tamen pos sessionem que plurimum facti habet.l.possessio.in princip.cum ibi notatis infra eo.⁊.l.iij.in principio.supra eodem.nõ recupe rat.ideo in fingitur retro nõ perdidisse.⁊ potissime quãdo velit lucrari cum aliena iactura.vt per vsucapionem:vt dicta lege sciendum.et lege deniqꝫ.cum ibi notatis supra ex quibus cau sis maiores.

3 **Item quero.** Liber homo non potest possideri a sciente.hoc dicit.¶†Nota quod nõ potest aliquid queri per eum quem nõ possumus de iure in po testate nostra habere.¶In glo.super verbo non puto.ibi sic ec clesia per conuersum.Not.bene glossam que videtur velle q̃ bo na sit equiparatio de conuerso ⁊ monacho ad seruum.⁊ idẽ vo luit Inn.in.c.cum olim.extra de priui.⁊ Barto.in rub.infra de stipul.seruorum.⁊ in.l.prima.quod intellige quo ad acquisitio nem.nam conuersus vere est liber ⁊ non seruus.vt infra tangit glo.⁊ bene tangit hic Bar.de quo dic vt hic per eum.¶In glo. sup verbo possuz.ibi nõ hoc gestiente.imo forte.idẽ si hoc gestiat si velit tanq̃ a me possessus cum non sit acquirere.nam tũc etiã habet locum ratio litere.⁊ dum litera dicit quem ciuiliter.id est ex iuris ciuilis dispositiõe.licet Ram.exponat.id est iuste vt cui tet oppositionem de vsufructuario qui habet solam naturalem ⁊ tamen potest acquirere.l.j.§.per eum.s.eo.

Summarium.

1 ☞Seruus si quid quesierit in peculio dicitur esse.

2 Filius lucrum illicitum queren s patr e ignorante hoc non te netur fratribus communicare.

Quod seruus. Possessio quesita per ser uum queritur domino si 1 est iusta.alias secus.hoc dicit.Et est singularis lex se cundum Ray.¶In textu ibi:ratione.subaudi scili cet dicitur.¶†Nota qđ lato sumpto vocabulo quicqd iuste que rit seruus.i.potest dici esse in peculio stricte:demum dicetur esse in peculio quando dominus sibi concessit administrationez ali cuius rei vel aliquarum rerum.arg.l.j.⁊ per totum supra de pe culio.¶In glossa super verbo nõ possides.ibi.§.si domin⁹.me lius facit.l.sequitur.§.si tu me.infra titulo primo.¶In gl.sup verbo ex peculio in fine.adde qꝛ nullum simile est idem.vt not. glo.in lege quod nerua.supra deposi.Et ideo in isto ver.sicut pe culium stricte sumitur pro re concessa administratione per do minum seruo.Sed infra in ver.sed eo quod iusta bene accipitur verbum peculij late pro omni iusta acquisitione.¶In gloss.su per verbo similiter:ibi etiam de iure ciuili.scilicet approbatiõe vt voluit glo.in.l.prima.in princi.in verbo ait.supra eo.nã ori ginaliter est de iure naturali seu gentium quo distincta fuerunt dominia.quo iure etiã introducta fuit seruitus.lege ex hoc iu re.supra de iustitia ⁊ iure.⁊ dictũ fuit in.l.prima.in principio su pra eodem.ideo nimirum si non cadit in seruũ qꝛ eius status est annihilatus de iure ciuili ⁊ etiam ex iure gentium predicto in fra de regulis iuris.lege quod attinet.⁊ dicta.l.ex hoc iure.

2 ¶†Ultimo extra glossam allegatur textus iste in argumentuz quod si filius acquisiuit vsuras vel aliud lucrum illicitum ex pe cunia paterna patre ignorante vel non consentiente quod illud non teneatur fratribus communicare.de quo per doctores in.l. cum oportet.C.de bo.que libe.de duobus autem fratrib⁹ rema nentibus in communione post mortem patris an teneant lucra cõmunicare.dic plene per Bartolũ in lege Titium ⁊ Meuiũ. §.altero.j.de admi.tuto.⁊ in.l.si patruus.C.cõia vtriusqꝫ indi. ⁊ per Barto.in tractatu suo de duobus fratribus.satis tñ vide tur qđ si lucrum est illicitum non teneatur communicare ꝑ hãc l.de licitis autẽ lucris dic vt in locis preallega.¶Et aduerte qꝛ quod hic dicit de iniusta acquisitione possessiõis seu de iniusto facto serui videtur limitãdum nisi factum iniustum versetur cir ca rem dominij per ea que habẽtur in lege rem que nobis.s.eo dem.nam ibi videtur velle litera qđ seruus subtrahens rem dñi per alium possessam acquirit possessionem domino.

1 ☞Colonus locãs rez alteri dominũ nõ priuat sua possessiõe.

2 Possessio naturalis dicitur corporalis.

3 Dictio quasi nõ semper improprietatem notat.

4 Locus certus possideri potest ratione rei vel quote.

Si id quod. Nõ summat.¶In gl.j.ibi vel loco.hoc intellige ſm Jac.de ra.qñ anulus vel alia similis res cedit forte in via. ſꝫ si cecidisset in domo illi⁹ cui cecidit ita qđ facta di ligẽti inquisitione possit reperiri:tũc videt qđ nõ perdat posses sio:qꝛ adhuc videt esse sub ei⁹ custodia.p.l.iij.§.nerati⁹.s.eodez. ¶In eadem gl.ibi:sed per obligationem.subaudi causatam ex transcursu longi temporis.vt no.in.§.quod autẽ.hic allega.al's sola obliuio non induceret perditionem possessionis.⁊ hoc cõi ter tenetur.Jac.tamen de rauen.dicit qđ obliuio nunq̃ iduce ret perditionem possessionis.per ea que habentur in.l.si is qui. infra.eo.vbi furiosus non perdit:licet in effectu videatur ei sup uenisse obliuio.Sed bene est verum ſm eũ qđ ex negligentia lon gi temporis quando quis nõ valebit:neqꝫ mittit ad possessionẽ videtur habere animum ipsam possessionem abijciẽdi.ideo tũc ex hac causa bene perditur.de quo tãgetur in.l.furti.§.fundi.in fra titu.primo.⁊ infra eo.l.si de eo.§.forte.

Et per colonos. Per colonos et inglinos sicut per seruos possidem⁹:nec per dimus possessionem:licet moriãtur aut furiosi efficiantur.h.d. 1 ¶†Nota qđ colonus locando alteri rem non priuat dominum possessione.similiter nec si conducat ab alio ex quo ipse non pos sidet:sed simpliciter detinet.l.quamuis.⁊ ibi not.infra eo.⁊ dixi in.l.interdictum.§.si.s.eo.¶In glo.super verbo intelligemus ibi:vel dic.precedens communiter tenetur:quia naturalis quã tenebat colonus est predicta,per eius mortem:nec per heredita tem eius retinetur.l.j.§.sceuola.s.si quis testa.liber esse ius.fue rit.¶In gl.super verbo quicunqꝫ interest ibi et quando mori untur.forte voluit glo.sequi opi.Hug.de qua in glo.precedenti vt sic per mortem coloni cũ liber sit ⁊ possit habere heredẽ nõ ꝑ dat naturalis.sed ꝑ mortem serui:qꝛ ille nullo modo põt habe re heredẽ bene perdat naturalis.al's nõ video quid velit dicere glo.tamen opinio Hugo.non est bona vt dixi superius.

Quod autem. Qui possidet ciuiliter per ingressum alterius non perdit possessionem li cet reuersus non admittatur vel suspicetur se posse repelli.h.d. 2 ¶†Nota naturalem possessionem appellari corporalem ꝓpter actum corporalem interuenientem in eius acquisitione.Barto.

tamen per istum tex. in. l. j. in prin. ff. eo. dixit qđ est dare tertiam speciem possessiõis. s. corporalis que differt a ciuili ꝛ naturali. Sed non placet eius opi. vt dixi in dicta. l. prima in principio.
3 ℂ†Item no. qđ dictio quasi non semper est nota improprietatis. imo quandoq; veritatis. de quo etiã per Bar. in. l. si antea. j. solu. matri. ꝛ de materia huius. §. dic vt plene. ff. eo. l. clam possidere. §. fina. ff. eo. ℂIn glos. fi. ibi metu. in prin. vbi vanus metus seu timor nõ debet attendi. sed dic qđ illud procedit quo ad dandam actionem quod metus causa. sed quo ad perdendã possessionem sufficit metus etiam vanus: qꝛ solo animo potest perdi. l. iij. §. in amittenda. ff. eo.

4 **Locus certus.** †Locus certus ratione rei vel quote pōt possideri. sec⁹ si vtraq; ratione sit incertus. h. d. ℂIn tex. ibi potest. subaudi licet ignoretur ex quota parte. ℂIn tex. ibi: qualibet causa. s. potest possideri ꝛ vsucapi. ℂIn tex. ibi: incerta. scilicet ratiõe rei vel quote. ℂIn glo. fi. ibi: sit incertum: secus si esset certũ licet verba essent generalia per id quod habetur in. l. ait pretor. §. primo. infra de re iudi. ℂIn eadem glo. ibi. l. quod meo. §. fi. et bene facit quod habetur in. l. ex eo. ff. de testa. mil. Sed dic melius quod in cõtrario loquitur de aditiõe que consistit in solo animo vt in. l. si auia C. de iure delibe. ideo si vult adire ex quacunq; sit institutus pōt adire: sed hic loquitur in possessione acquirẽda in qua requirit etiam actus corporeus celebratus sup certo. ideo hic secus. Et licet adiens compleat vsucapionẽ alias incohatã per defunctum que cõpletur etiam iacente hereditate. l. ceptam. ff. ti. j. nõ tamen posset incohare de nouo nisi apprehenderet possessionẽ quã nõ posset acquirere nisi esset certitudo ratiõe loci vel quote ꝑut hic dicitur. facit infra titulo primo. l. fi.

Si is qui. Furiosus non potest desinere possidere. h. d. ℂNot. qđ per furorem superuenientem non perditur possessio. ℂNota etiã ex tex. coniuncta glo. qđ dictum legis vel statuti: vel alterius dispositionis debet limitari secũdum suam causam. facit. l. cum pater. §. dulcissimis. de lega. ij. ꝛ. l. adigere. §. quamuis cum ibi no. ff. de iure pa. cum aliis hic alleg. in glo. vnde etiã allegatur qđ ratio legis limitat ꝛ restringit dictũ. facit. l. qđ dictum ff. de pac. ꝛ extra de appel. c. cũ cessante. ℂIn glo. fi. ibi ille ex negligentia. quasi forte voluit gl. qđ ex negligentia causata per lõgum tempus inducatur presumptiue animus ꝛ abiiciendi ꝛ perdendi possessionem. prout voluit Jac. de rauen. vt dixi in. l. si id quod. in prin. ff. eo. ꝛ ẜm hoc sequeretur qđ etiam si furiosus per decẽ annos non iret neq; mitteret ad possessionẽ nõ per hoc perderet possessionem: qꝛ in hoc nõ potest dari negligẽtia ex quo nõ est sane mentis. ꝛ sic nõ est imputandum sibi si nõ vadit vel mittit. l. diuus. ff. de offi. presi. secus esset in homine sane mẽtis. bart. tamen hic videtur sentire oppositum quod etiam furiosus in dicto casu perdat. Sed forte ꝓcedens opinio verior per hũc text. q loquitur indistincte. ꝛ quia nõ est eadem ratio in furioso que in homine sane mentis. ꝛ ita etiam videtur voluisse ista gl. per istã primam rationem ꝛ per sequentes.

Summarium.

1 ℂIgnorans non perdit possessionem.
2 Conductor non dicitur rem conductam possidere.
3 Conducens rem suam scienter possessionem trãsfert in locãtem.
4 Presumptio est sub dubio fictio autem super vero.
6 Rem suam ab ecclesia in emphiteosim recipiens an transferat dominium.
6 Dominium transferri potest ex contractu inutili.
7 Contractus valet si sciens me dominum ꝛ possessorem conduco rem respectu possessionis.

8 ℂSi aliquam rem. Adde bar. hic qui facit magnuz apparatuz quem vide,

8 **Si aliquam rem.** ᵃPossum rem meã quaz alius possidet respectu possessionis stipulari conducere emere ꝛ precario rogare. h. d. ℂEt diuiditur in tres partes. qꝛ primo ponit thema ꝛ questionem. Secũdo declarat thema multipliciter posse intelligi. Tertio transit ad nouum casum. Secũda ibi: multum refert. Tertia ibi: nam ꝛ si. Et aduerte qꝛ ver. ꝛ si sciens legitur dupliciter. Uno modo qđ prosequatur eandem materiã quã supra. scilicet quando dominus ꝛ possessor cõducit rem suã scienter. Sed in ver. nã ꝛ si. facit transitũ ad aliũ casum quãdo quis est dominus ꝛ non possessor. Alio modo intelligatur quando est dñs ꝛ possessor. In ver. nam ꝛ si. ponatur exẽplũ primũ intellectũ voluit sentire gl. fi. circa fi. in ver. ꝛ qđ respectu. Sed secundũ sequitur Bar. hic in diuisiõe dicens qđ primo loquitur quando quis est dñs ꝛ non possessor. Et secundam partem signat ibi: ꝛ si sciens. ꝛ an vterq; possit sustineri patebit ex infra dicendis. ℂIn tex. ibi rem possideam. subaudi scilicet ciuiliter ꝛ naturaliter. vel altero dictorum modorũ secundũ Dyn. ℂIn glo. ij. ibi. l. si me in vacuam. ꝛ bene facit. l. mater decedens. ꝛ qđ ibi not. ff. de inoffi. testa. ꝛ in. l. legitimam. ff. de peti. here. ℂIn ea. gl. in fi. vel pone exẽplũ quando ex obliuione nõ interueniẽte cursu temporis per id quod dictum fuit in. l. si id quod. ff. eodem. ℂIn glo. super verbo vtrum. in fi. ꝛ sic vult glos. qđ in isto ver. vtrum presupponat primum casum qñ scit se possessorẽ et dominum vt tunc subdistinguatur an conducat quasi non suaz: an quasi suam. Sed Ja. de rauẽ. dicit qđ dicitur cõducere quasi nõ suam qñ ignorat: sed quasi suam qñ scit. Et hanc dicit esse mentem hui⁹ ver. ꝛ tunc post verbum nõ ignoret posset addi verbuz ꝛ consequenter vtrũ ꝛc. Doc. tñ cõiter transeũt cũ glo. Et vtraq; opi. pōt in se esse vera: vt sic qñ ignorat videatur in dubio tanq̃ alienam: sed qñ scit attendant verba. In dubio tamẽ etiã aliter qñ scit se possessorem ꝛ dñm si conducit rem ab alio videtur conducere eam quasi alienam. secus si dixerit talis sciens ꝛ cognoscens rem esse suam ꝛ se possessorem conducit a tali ꝛc. qꝛ tũc non pōt dici qđ quasi alienam conducat. vt hic etiam tetigit Barto. ℂIn gl. super verbo quasi non meam: ibi possessionẽ aũt amitto. Jac. de are. reprobat istud. cuius rationem Bart. hic reprobat. tamen finaliter ipse Barto. etiam reprobat gloss. per. l. ei a quo. infra titulo primo. vbi dñs cõducens rem quã nõ possidet acquirit possessionem. et sic multofortius si habet possessionem per talem contractum conductionis debet illam retinere. argu. l. j. §. quod ait. infra de superficie. Tu potes tenere cum glo. quã sequitur etiam Cynus i. l. qui rem. C. locati. per textum in dicta
1 lege qui rem. a contrario sensu.† Nam si ignorans non ꝑdit possessionem: ergo a contrario sciens debet perdere. ista autẽ glos. si ponderetur relata ad textum loquitur quãdo domin⁹ ꝛ possessor hoc sciens cõducit rem suã tanq̃ alienam. ꝛ pro hoc etiam facit quia iste conducendo videtur velle trãsferre possessionem in aliũ. argumen. l. qui bona fide. supra eodem. ergo cum velit perdere possessionem illam debet amittere etiam si alteri non quereretur ex quo ille non dissentit: sed potius consentit. argu. l. quod meo. §. si furioso. ꝛ lege si quis vi. §. differentia. supra eodem. Nec obstat dicta. l. ei a quo. quia debet intelligi quãdo domin⁹ ignorans cõducebat rem suam. alias videretur secus per dictam legem qui in rem. a cõtrario sensu. ꝛ pro hoc etiam quia imputandum videtur scienti quare conducit. que ratio cessat in ignorante. ideo facilius tunc perdatur possessio. Sed dubiũ est an hoc casu teneat contractus locationis. ꝛ si teneremus opin. Jac. de are. ꝛ Bart. qđ possessio ꝛ dominium nõ perdatur esset
2 clarum qđ contractus locationis nõ tenuit† quia conductor ex natura contractus conductionis non debet habere possessionẽ. l. si quis ante. ff. eo. quam tamen hic haberet ẜm eos. Sed si tenemus possessionem admitti. vt hic voluit gloss. tunc est mai⁹ dubium. tamen satis videtur dicendum quod non teneat: quia cõducendo rem videtur conducere respectu proprietatis. ꝛ demũ videtur conducere respectu possessionis quando conducit possessionem rei. vt hic voluit textus in fine. ꝛ etiam Bartolus. Et ideo ex quo respectu proprietatis videtur conduxisse sine dubio non tenet contractus ex quo erat dominus conducens: vt hec litera videtur innuere: ꝛ remanebit etiam dñs vt glossa tetigit. ꝛ per hoc videretur consequenter qđ non esset translata possessio in locantẽ: quia illa veniebat querenda per contractũ locationis. l. qui bona fide. ff. eo. quod fieri non potuit si contractus est nullus. arg. l. non dubiũ. C. de legi. ꝛ remanet tamẽ quod possessio est perdita: qꝛ illam voluit conducens perdere ꝛ in alium transferre. d. l. qui bona fide. ꝛ licet non potuerit transferre perdit ex quo voluit perdere ꝑ dictã. l. quod meo. §. si furioso. si autem conduxisset quasi alienã respectu possessionis existens dñs ꝛ possessor. ꝛ hoc sciens. ꝛ tunc idem dicerẽ in casu isto quod dicitur quando sciens se dominũ ꝛ possessorẽ conducit rem tanq̃ suã respectu possessionis. quo casu quid iuris sit tangit hic glos. fi. circa fi. ꝛ ibi tangetur. ℂIn glossa super verbo an quasi meã in
3 fi. ꝛ sic vult gloss.† quod sciens se dominum ꝛ possessorem si conducat rem quasi suam transfert possessionem ꝛ proprietatem in locantem. ꝛ idem voluit glos. fina. infra. An autem teneat contractus. glo. hic nil dicit. Sed glo. fi. infra decidit qđ non per. l. sue rei. ff. de contrahen. emptio. vbi nõ valet emptio rei sue etiã si fiat a sciente. Et sic idem videretur dicendum in conducente cum ista videantur hic equiparari. vt patet hic in ver. nã ꝛ si rez ꝛ sequenti. Sed aduerte quia potius tenendo qđ transferat dominium ꝛ possessio videretur dicendum consecutiue qđ teneat cõtractus locatiõis: quia tunc nil videtur esse quod repugnet ex quo translatum est dominium ꝛ possessio in locantem. Et sic iste cõducens remanebit simplex detentor. Et ad. l. sue rei. potest respõderi qđ ibi loquitur in contractu emptionis per quem non transfertur possessio nec dominium in vendentẽ. sed poti⁹ emẽs agit sibi querere. vnde nimirum si tunc contractus emptiõis est nullus ex quo emens erat dominus ꝛ possessor remanet. Sꝫ hic in contractu conductionis ꝑ quẽ videtur conducens transferre dominium ꝛ possessionem in locantem vt infra tãgetur. vnde si
verum

verum est qd vtrūq transferat non est inconueniens q teneat cō
tractus locationis. Et hoc puto de iure veri⁹ qd si teneamus hāc
opi. glo. qd trāsferatur dominiū & possessio in locantem. Sed du
bium est an hec opi. sit vera. nam allegant due gl. cōtrarie q imo
non transferatur dominiū. vna est in. l. qui rem. C. loc. alia in. l. ei
a quo. ff. tit. j. & illas cōiter sequuntur doct. Sed certe si diligenter
ponderentur dicte glos. pōt dici qd non sunt contrarie: q3 vident
loqui quando quis simpliciter conducit rem licet sciat se dominū
& sic quando conducit vt alienam per id qd tetigi supra. & etiam
no. hic Bar. Sed ista glo. loquitur quando sciēs se dominū & pos
sessorem conducit rem tanq suam. & ita etiam vr sentire hic Jac.
de ra. Quicquid tamen sit de contrarietate cōiter reprobat hec
glo. q3 hoc casu videntur esse due fictiones. scilicet fictus titulus
donationis. Item ficta traditio per actū conductionis per ea q
habentur in. l. qui bona fide. in prin. ff. eo. & infra de re mili. l. cui⁹
per errorem. due aūt fictiones circa eandem rem sicut nec duo spe
cialia debent concurrere. per no. in. l. j. C. de do. promi. & in. l. cum
post. §. gener. de iure dot. Sed si velles defensare glo. potes dicere
qd hic proprie non est ficta donatio: sed presumpta a iure. per ea q
4 habentur in. l. j. §. accedit. coniūcta sua glo. C. de rei vxo. act. † Nā
presumptio proprie est sub dubio fictio super certo cōtra veritatē
vnde forte posset defensari glo. probabiliter: q3 tamen communi
ter reprobatur per doc. forte non seruaretur in practica. Suppos
ita aūt opinione doc. esset videndū an perdatur possessio. & scdm
opi. Bar. de qua dixi in glo. precedenti non perderetur: nec per
deretur etiam dominiū: & consequenter etiam non teneret cōtra
ctus locationis. Sed verius puto qd licet dominiū non perderet
tamen saltim perderetur possessio: quia est eadem ratio. Et mul
to fortius q in casu precedentis glo. contractus tamen locatiōis
non teneret licet perdatur possessio. per ea que ego ibi dixi. ¶ Et
adde etiam dictis Bar. circa istum casum qd Ang. tenet glo. qd
videatur translatū dominiū & possessio si esset dictū in instrumen
to expresse talis sciens se dominū & possessorem talis fundi cōdu
cit eum a Titio locante eū sibi. nam ista videt fm eum esse mens
partiū & sic ex vi cuiusdā necessarie consequentur perderetur pos
sessio & transferretur in alium: et consequenter illi acquireretur
dominiū: q3 partes que voluerūt facere dictū contractum q non
potest iniri stante dominio conductoris vident voluisse omnia q
sunt necessaria ad substantiam ipsius contractus. arg. l. illud. ff.
de acqui. here. & sic intelligit opi. Bart. & doc. Sed hec opi. Ange.
non videtur bona: q3 paria vident esse apparere de scientia ex te
nore instrumenti vel alias per testes. ar. l. in exercendis. C. de fide
5 instru. ¶ † Et adde etiam dictis Bar. inquantū tangit de recipiē
te in emphiteosim scienter rem suam ab ecclesia. q3 dicit qd si reci
piat tanq suam q3 tunc transfertur dominiū in ecclesiam cū ibi sit
solū ficta donatio & non sit curandū de traditione vera vel ficta:
q3 ex solo titulo transfertur dominium in ecclesia. l. fi. C. de sa. san.
eccle. nam videt hec opi. posse impugnari: q3 sicut duo specialia
circa eandem rem non possunt concurrere: ita nec etiam eadem
ratione vna fictio & vna specialitas prout cōtingeret in casu pro
posito: q3 ex iure speciali & in priuilegiū ecclesie fuit illud statutū
vt in ecclesiam ex solo titulo transferatur dominiū: nisi defensan
do eum dicas qd hic sumūt originem a diuerso fonte. nam priuile
gium sumit effectū a fauore ecclesie. sed ficta donatio a presumpta
mente conducentis. facit qd no. per ipsum Bart. in. l. si is qui pro
emptore. in vltima qōne. ff. tit. primo. ¶ Et adde q3 predicta pro
cedūt quando conducit res respectu proprietatis. qd in dubio es
se videtur quando simpliciter quis conducit rem: sed quando re
spectu possessionis qd videtur esse quando quis conducit posses
sionem rei. arg. l. si duo. in fine. infra vti possidetis. tūc tangitur
in gloss. finali circa finem. ¶ Item adde dictis Barto. inquantū
dicit qd si quis emit rem iure emphiteoticalis ecclesie qd non te
netur vendens de euictione si ecclesia pretendat se proprietariam
& dominam directam. secus quando simpliciter venderet rem.
Nam intellige dictū suū quando ecclesia non diceret rē ad ipsam
recaducam. sed simpliciter diceret se directo dominam & non ne
garet vtile dominiū ex iure emphiteotico. Sed si diceret rem ad
eam deuolutam: q3 alienatam dicit ea irrequisita contra. l. ij. & fi.
C. de iure emphite. & c. potuit. extra de locato. prout alias vidi de
facto in dubiū refricari: tūc videtur qd teneatur de euictione: q3
non licet emptori habere ex iure emphiteotico prout sibi fuit ven
dita. & licite potuit ignorare emptor an vendens vendiderit re
quisita ecclesia: vel non cū consistat in facto alieno. ar. l. finalis. ff.
pro suo. secus si sciuisset licentiam non esse requisitam. arg. l. j. in fi
ne & l. quero. supra de actio. empti. ¶ In glossa fina. ibi: vbi igno
ro non valet. Sed ignoro me dominū & possessorem. & sic vtrūq.
& hoc est clarū: q3 nulli predictorū videor velle renūciare propter
ignorantiam. Si vero sciebam me dominū: sed ignorabam me
possessorem: tunc dic qd non perdit possessio: q3 propter ignoran
tiam nō videor illi renūciare. & eadem ratione ex quo retineo do
miniū non perdo possessionem. per. l. si quis. in. §. differentia. ff. e.
& ex hoc sequitur qd si non perditur dominiū nec possessio non te
net contractus locationis de cuius natura est vt qs nō possideat
l. si quis ante. ff. eo. Si vero sciebam me possessorem: sed ignorabā
me dominum: tunc si conduco rem simpliciter: & sic in dubio re
spectu proprietatis non tenet conductio ex quo ignoro me domi
num. l. qui rem. C. locati. Et per consequens videretur qd contra
ctus non teneret & dominium non perdatur. Sed dubium est de
possessione an illa perdatur hoc casu. & credo qd non quia ex quo
ignoro me dominum si conducerem ab alio possidente acquirerē
possessionem. vt est casus valde nota. in. l. ei a quo. ff. titulo. j. ergo
multo fortius debeo retinere. Si autem ego dominus & possessor
scirem me possessorem: sed ignorarem me dominum & conducerē
rem respectu possessionis. credo hoc casu dicendum idem ac si sci
uissem vtrunq. scilicet me dominum & possessorem & conducerem
respectu possessionis tantum cum eadem videatur ratio ex quo
respectu possessionis tantum fit conductio. & per consequens idē
ius. arg. l. a titio. ff. de verbo. obliga. & ff. ad. l. aquil. l. illud. ¶ In
eadem glos. ibi: sed possessio admittitur. Et hoc sequitur etiā hic
Jaco. de rauen. & Cy. in. l. qui rem. C. locati. & bene. licet Barto. &
Jaco. de rauen. aliter dixerint vt tetigi superius. ¶ In eadem gl.
ibi. item sicut. & bene facit. l. aut qui aliter. §. si is qui. ff. quod vi aut
clam. ¶ In eadem glossa ibi. videor transferre dominium. sub. &
etiam possessionem. vt voluit glossa. v. ff. tamen contractus non
tenet fm istam gloss. & illam. Sed tenendo opinio. istam mirum
videtur quomodo transferatur dominium & possessio si contra
6 ctus non tenet. Sed dicit Jacobus de rauen. † quod potest respō
deri quod etiam ex inutili contractu dummodo a iure non repro
bato. licet alias ius non assistat: non tamen prohibeat translatio
nem dominij transfertur dominium & possessio: quia videt trans
ferri ex causa putatiua. lege eleganter. in principio. cum ibi nota
tis supra de dolo. & per Bartolum in. l. prima. §. si vir. ff. eodem.
Sed certe in illis loquitur quando interuenit vera traditio. hic
autem quando ficta. que si est nulla propter nullitatem contract⁹
non debet consequenter operari translationem dominij vel pos
sessionis. arg. l. non dubium. C. de legibus. Unde si tenemus opi
nionem glosse melius videretur dicendum qd contractus etiam
teneat ex quo intelligitur translatum dominium & possessio. Nā
partes faciendo contractum conductionis videntur voluisse fa
cere omne id quod est expediens vt contractus valeat. argumē.
l. illud. ff. de acquirenda hereditate. Et facit etiam quod habetur
in simili in lege singularia. supra si certum petatur. Nam si debi
tor meus ex causa venditionis habet pecuniam paratam: & ro
gat me vt illam habeat mutuo: licet non videatur hoc posse fieri
quia in re propria non cadit mutuum. l. ij. §. j. ff. si certum petat. ta
men nihilominus id sustinetur quia fingitur debitor tradidisse
mihi. & ego postea sibi retradidisse animo mutuandi. vt ibi patet
Sic & in proposito si ego dominus & possessor conduco rē meam
a Titio licet immediate hoc non possim facere. tamen possem do
nare Titio & transferrem in ipsum possessionem: & postea condu
cerem. & ita in hoc casu ex iuris fictione seu interpretatione vide
retur esse factum vt sic intelligat sibi donasse & me constituisse no
mine eius possidere. & successiue conduxisse. tamen vt dixi super
glossa quinta hec opi. communiter non tenetur per docto. quia
sciens se dominum & possessorem conducendo perdat dominiu3.
licet gloss. possit probabiliter defensari per ea que ibi dixi. Et li
cet hoc casu possit esse opi. sequendo opi. docto. an perdatur pos
sessio. tamen verius videtur quod perdatur per ea que ibi tetigi.
& intellige hec vera qd sciens se dominum & possessorem si condu
cit non tenet contractus: nec perditur dominium quando con
ducit respectu proprietatis. Si autem conduceret respectu posses
sionis: tunc clarum esset quod non perderetur dominium. Et sic
credendum est etiam glossa hoc casu voluisse: quia partes tūc nil
videntur de dominio cogitasse. & actus agentium non operantur
vltra intētionem eorum. l. non omnes. ff. si certū peta. Item aduer
te quia de mente docto. videtur debere limitari quando non in
teruenit aliquis actus vere traditionis respectu alicuius perso
ne: secus si respectu vnius persone interueniret actus verus: sed
respectu alterius fictus titulus & ficta traditio. quoniam tūc vi
detur transferri dominium. Exemplum si volens donare mulie
ri tradit viro pro eius dote aliquid. nā respectu viri interuenit
vera traditio. respectu mulieris ficta traditio & etiam fictus titu
lus si aliud non apparet: q3 extraneus dans dotem mulieri in du
bio videtur donare iuxta notata in. l. j. §. accedit. C. de rei vxorie
actio. & in. l. cum is. §. j. de condic. indebi. Et pro hoc videtur esse
tex. in. l. qui se debere. ff. responso. & in ver. sed si promisit. ff. de con
di. ob cau. quod tene menti pro limitatione communis opinio.
¶ Et adde etiam quia potest esse dubium an sicut fit distinctio
an scienter conducam rem meam vt meam: an vt alienam. ita eo
dem modo debeat fieri in emptione. Nam videretur qd sic: quia
hic equiparantur circa fi. Sed contrarium tenuit Jaco. de rauē.
quia indistincte fm eum tenet emptio. Et ratio quia emens non
agit aliquid tradere venditori vere vel ficte. secus in conducente.
7 ¶ In eadem glossa ibi valet quod agitur. † Nota bene quia vult

glo. qd si ego sciens me dominum & possessorem conduco rem respectu possessionis qd valet contractus. Sed tunc fortiter obst. quia sicut non valet quando conduco respectu proprietatis ex eo quia proprietas est mea. ita non videtur valere quando conduco respectu possessionis ex quo etiam ipsa possessio est mea. et pro hoc etiam facit tex. hic in fi. qui videtur velle quod possit dominus conducere rem suam respectu possessionis quãdo possessio est penes alium. ad idem facit. l. certe. §. fi. ff. de preca. & qd not. glo. in. l. qui rem. s. deposi. istam oppositionẽ voluit sentire glo. in ver. sequenti. & responde duobus modis vt in ea patet. Sz cõtra primam responsionem facit: quia ille a quo potest aduocari possessio potest illam precario concedere ei qui potest aduocare. l. fi. & l. certe. §. fina. cum. l. seq. ff. de precario. Et sic videtur qd ecõtra ex quo est dominus non possit precario rogare. Sed pro gl. facit quod habetur in. l. in bello. §. si quis seruum. ff. de capti. et ff. de vsucapio. l. sequitur. §. fructus. in quibus patet qd licet dominus irreuocabiliter non possit rem suam vsucapere. tamen si est dominus sed reuocabiliter poterit vsucapere. ita ergo fit in proposito vt possit teneri precarium ex quo possessio potest aduocari et posset poni exemplum quando a domino possit aduocari fortiter per interdictum vnde vi. & hoc modo possit sustineri prima solu. Secunda videtur diuinare: quia videtur intelligere qd iste prius constituit se nomine illi⁹ possidere a quo postea rogat precario. istam & tunc tempore quo rogat non erat possessor: quia p constitutum nõ erat translata in alium. l. quod meo. supra eodẽ. tamen in se est vera. ¶ Tertio solutio potest esse quam sensit Ja. de rauen. & Bar. quia ex quo conducit respectu possessionis intelligatur ex iuris intellectu constituisse se possidere & postea cõducere. & ideo teneat ipsa cõductio. Et isto modo possit sustineri quod teneat conductio quando sciens se dominum & possessorez conducit rem respectu possessionis. & pro ista opi. aliqualiter facit ver. & si sciens ponderata differentia quam ponit tex. tamen si intelligeremus illum versi. prout intellexit Bart. in diuisione qd loquatur quando quis est dominus & non possessor. & non pbaretur hec opinio hic nec alibi. nec pro certo iura alibi potius sonant quod demum teneat conductio rei sue respectu possessionis qñ quis non possidet. Et sic videntur innuere. secus etiam quãdo possideret. vt patet in. l. fi. de preca. & dicta. l. certe. §. fi. & ex not. per glos. in dicta. l. qui rem. tamen quia doctores transeunt cum hac glossa non audeo recedere ab illa. Et ex predictis pro clariori intelligentia potes concludere qd quandoqz quis est dominus & possessor: quandoqz est dominus: sed non possessor: quandoqz est possessor: sed non dominus: quandoqz nec dominus nec possessor ille qui conducit. Primo casu aut ignorat vtrũqz. scilicet se dominum & possessorem: aut ignorat alterum tantum. & si alterum tãtum: aut ignorat se possessorem: sed scit se dominum: aut econtra. & in omnibus casibus predictis quid iuris patet ex his que dixi super glo. secunda. & super hac glo. fina. Si sciuit vtrunqz aut conduxit vt alienam: aut vt suam. & si vt suam: aut respectu proprietatis: vel simpliciter: aut respectu possessionis. & quid iuris etiam patet ex his que dixi super glo. quarta & quinta. & super hac glos. finali. Et adde etiam quod pro opi. glos. vt videatur translatum dominium & possessio quando sciuit vtrunqz & conduxit respectu proprietatis. fortiter facit. l. qui rem. a contrario sensu. C. locati. et illa etiam facit quod tunc debeat tenere contractus. facit etiã qd habetur eodẽ titulo. l. ad probationem. Secundo casu principali quando est dominus & non possessor: & tunc aut cõduxit respectu possessionis: aut respectu pprietatis. & hoc secũdo casu aut ignorabat se dominum: aut sciebat. & si sciebat: aut conducebat vt alienam: aut vt suam: & quid iuris patere potest ex predictis quia si respectu possessionis tenet: si respectu proprietatis & ignorat non tenet: nec perditur dominium per ea que habentur in. l. ei a quo. infra titulo primo. Idem si conduxit respectu proprietatis si conduxit vt alienam. si vero vt suam pendet ex opinio. gloss. & doctorum de quibus in precedenti casu. Tertio casu quando est possessor sz non dominus si ignorat se possidere non tenet cum non videatur renunciare possessioni. Si aut scit si conducit respectu possessiõis idem videtur qd quando dominus et possessor condicit respectu possessionis. Si autem conducat respectu proprietatis si cõducat vt alienam tenet conductio & transfertur possessio in locãtem per l. qui bona fide. in prin. s. e. si vt suam idem vt potius inspiciatur veritas quã opi. prout tetigit glo. Quartus & vltimus casus quãdo non est dominus nec possessor est clarus: quia tunc tenet ꝯtractus: vt patet in toto titulo locati. Et aduerte etiã quia in primis duobus casibus principalibus potest continuo queri de tribus. Primo an perdatur possessio. Secundo an dominiũ. Tertio an teneat contractus.

Possessionem. Pupillus nõ põt animo desinere possidere. hoc. d. ¶ No. quod est facti põt per pupillum explicari. secus in his que sunt iuris saltim quando agitur de eius preiudicio. facit quod habetur in lege conditionibus pupillus. ff. de condi. & demon. & adde etiam qd habetur in. l. si stipulatus. ff. de solu. & l. stichum. §. vsumfructum. ¶ In glo. prima ibi: vnde dic hec prima vera. tertia etiam non potest sustineri: quia tunc ex iuris dispositione amittitur sicut & in quolibet sane mentis maiore non autem ex voluntate ipsius pupilli immediate. ¶ In eadẽ glo. ibi: imo qz dereliquit. Sed certe per hoc perderet naturalem si illa iuncta erat cũ ciuili: nõ autem perderet ciuilem per istũ tex. nec etiam perderet naturalem si illam solaz habebat. per. l. pupillus. s. ti. j. ¶ In ea. glo. ibi nisi alius apprehendat. sed certe etiam si alius apprehendat non perdimus statim possessionẽ quã tenebamus per colonum nisi suspicemur posse repelli per legem clam possidere. §. fi. s. eo. & tangetur. ff. eo. l. si de eo. §. j. ideo hec solu. nõ videtur bona per iura preallegata. ideo potes dicere qd in cõtrario possessio erat penes illum qui emit. & sic non fuit pupillũ alienata possessio. de quo plenius ibi dicetur.

Summarium.

1 ¶ Possidẽs vnum totum integrale non dicitur singulas eius partes possidere.
2 Possessio multis perditur casibus.
3 Locus sacer vel religiosus possideri non potest.
4 Iudex inuitum sua possessione potest priuare.
5 Possessio maris inundatione perditur quandoqz.
6 Possidere non potest qui est in alterius potestate.
7 Heres possessionem non querit sine apprehensione.

1 Qui vniuersas. ¶ † Qui possidet vnum totum integrale non possidet singulas eius partes. h. d. ¶ Nota quod dixi in summario. & effectum huius tex. collige ex his que habentur in. l. rerum mixtura. & l. eum qui edes. ff. titulo primo. Nec obstat quod habetur. ff. de solu. l. qui res. §. aream. vbi pro illis singulis conuenitur rei vendica. quia respondet Ange. qd non possidet illas singulariter vt hic: sed in concreto sic. allegat. l. quãuis si quis omis. cau. testa. & facit qd no. ff. qd vi aut clam. l. nam origo. Tu potes soluere vt ibi sensit glos. quia non sequitur tenetur rei vendi. ergo possidet: quia etiam dolo desinens possidere illa tenetur. l. is qui dominum. s. de rei vendi.

Possessionem. Possessio perditur ab ignorante & inuito superueniente defectu ex parte rei vel psone. hoc dicit vsqz ad. §. p colonũ. ¶ In tex. ibi volumus expresse. idem si tacite vt sequitur. ¶ † No. multos casus in
2 quibus perditur possessio. ¶ † Itez no. qd locus sacer vel religio-
3 sus non potest possideri sicut nec liber homo. Azo tamen in summa. C. eo. videtur velle qd sit differentia inter liberum hominem ex vna parte & locum sacrum ex alia: quia liberum hominẽ bona fide ignoranter possum possidere. s. eod. l. cum heredes. §. itẽ quero cum ibi nota. secus in re sacra vel religiosa. Et ratio potest esse quia libero homine concurrit quasi animus ipsius liberi hominis qui seruit tanqz seruus. que ratio cessat in re sacra vel religiosa. ¶ Item per liberum hominem potest nobis aliquid acquiri propter voluntatem quam habet. ideo ratione vtilitatis. id est receptum in libero homine. que ratio cessat in re sacra. & hoc etiam sequitur hic Jaco. de ra. & Ang. Sed certe ista ratio videt cõcludere, in re sacra inanimata: sed in re animata: vt si presbyter tanqz seruus possideretur ab ignorante videntur cessare dicte rationes
4 & ideo idẽ forte esset dicendũ qd in libero homine. ¶ † Item not. qd iudex priuat quẽ inuituz possessione. qd est clarũ respectu eius contra quẽ agebat secus si credebat eum possidere & re vera terti⁹ possidebat: quia nõ agit illũ tertiũ priuare. vt not. Inno. in. c. qm frequẽter. extra vt lite nõ cõtesta. & Bar. in. l. ij. C. vbi in rẽ actio. & tangit etiam hic Ang. de quo dicet in. l. peregre. §. quibus. ff. eod.
5 ¶ † Item no. qd per inundationem maris perditur possessio. et sic interrumpitur prescriptio. de quo tetigi in. l. iij. §. labeo. s. eo.
6 ¶ † Item no. qd ille qui est in alterius potestate non potest possidere. & qd ille qui prius possidebat si transit in alterius potestatẽ perdit possessionem. Sed dubiũ est an possessio quã tũc habebat transferat in eum in cuius potestatem transit: & dic qd sic. l. si adoptauero. ff. de preca. & sic facit qd ingrediẽs monasterium perdat illam. & sic facit qd acquiratur monasterio. qd intelligo etiã sine alia apprehensione. Nec ob. s. eo. l. cũ heredes. quia ibi possidens est mortuus. & sic extincta fuit totaliter possessio eius. hic autem viuit & trãslatus est in potestatẽ alterius cum iuribus ad eũ spectantibus. ideo translata est in eũ possessio. ¶ Et adde fm Ang. qd per cõsuetudinem: & eadẽ ratione per statutum põt induci qd absqz aliquo actu corporali querat nobis possessio sicut & in multis querit nobis dñium sine possessione per ea que habent in. c. ij. cum ibi no. per glo. & Inno. extra de consue. & bene facit lz nõ alleget qd habet in. l. iubem⁹ nulli. C. de sac. san. eccle. & in. l. raptores. C. de episco. & cle. & quod no. Barto. in. l. j. §. si vir. s. eo. Fateor tamen qd in multis casibus queritur dominium ipso iure in qbus non queritur possessio: vt voluit glo. in. l. cum duobus. §. idem respondit. s. pro so.

17 **Quod per.** †Heres non acquirit possessionē nisi eā apprehēdat vere vel ficte.h.d. ¶In glo.super verbo colonū:ibi nec apprehendentem.nec est necesse ſm Jac.de ra.qd̄ precedat volūtas heredis vel sequatur qr videtur in dubio heres consentire in eo qd̄ voluit defunctus cuius personā representat.⁊ qr est obligatus ad seruandā locationem factam per defunctū.l.pro hereditariis.C.de here.actio.⁊.l.j.C.si cer.pe. ¶In eadē glo.ibi.⁊ ei soluit.No.diligēter qd̄ in dubio videtur probari possessio eoipso qd̄ probat mercedē sibi solutam per colonū.qd̄ intellige nisi ex aduerso probetur tunc aliū possedisse per.l.quis. cum ibi no.j.eod.⁊ per.l.notabilē meliorē de corpore iuris in hac materia in.l.pomp.§.q.mo.vsusfru.amit.Et adde qd̄ p instrumētum locationis in dubio non probat possessio nisi appareat q sit factū in conspectu rei.vel nisi etiam probetur successiue mercedē solutam per ea que habent in.c.inter dilectos.ad fi.extra de fi.instru.⁊.j.eo.l.predia.qd̄ no.pro practica.illud aūt est certum qd̄ cōtra conductorē soluentē pensionem seu mercedē absq; dubio probatur possessio:qr non pōt refricare questionē.l.si quis cōductionis.C.loca.Contra tertium aūt procedūt ea que superius dixi.⁊ etiā qd̄ licet principium huius.§.allegetur pro contrario fini eius ⁊ soluatur contrarietas duobus modis.vt in glos.tamē dici pōt ſm Jac.de ra.qd̄ nulla est contrarietas:qr in fine dicitur qd̄ vsucapit heres per colonum id qd̄ pro emptore possidebat defunctus qd̄ cōtingit etiam si nullam heres apprehēdat possessionē ex quo alius eam non interrūpit.l.qui cum herede.§.fi.⁊.l.qui fundū.in prin.j.pro empto.⁊ ideo finis non contradicit principio.⁊subdit etiam hic Ang.qd̄ interdū defunctus habebat possessionē per se tantū.⁊ illa extinguitur morte.l.cū heredes in prin.§.eod.Ideo nimirum si respectu heredis tūc opus est noua apprehēsione:nec in illa locū habet postliminiū.d.l.cum heredes.§.j.Interdū possidebat ciuilē per se:naturalē per alium.⁊ hoc casu loquitur text.iste.⁊.j.eo.l.si de eo.§.fi.Interdum possidebat ciuilē ⁊ naturalem per alium.puta per seruū ex causa peculiari.⁊ hoc casu dicit qd̄ transit in heredē non illa que erat penes defunctum:qr est extincta morte sed illa que in persona serui manet.facit licet non alleget.l.qui a seruo.j.de actio.⁊ obli.Nec obst.ſm eū.l.j.§.sceuola.si quis testa.liber esse ius.fuer.qr debet intelligi ſm predicta.Adde qd̄ p seruū non retinetur etiam vera possessio hoc casu si qualis qualis.vt no.p glo.in.l.gerit.§.de acqui.her.Fateor tñ qd̄ queritur heredi etiam ignoranti.per nota.in.l.si is qui pro emptore.j.titulo primo.

Si ego. Per colonum commodatariū ⁊ depositariū etiā si alij latēter commodēt vel deponant possessionē retinemus.h.d.not. ¶In glo.fi.ibi per primū.subaudi propter eius animū.facto tamē mediante vltimi detentoris.vel etiam si nullus insistat in re retinebit per animū primi.dicit tamē hic ange.qd̄ si vltimus detētator committat dolū vel culpam non conuenitur ex commodato a primo locante vel commodante cū illa sit actio psonalis que dat contrahētibus adinuicē.l.si is apud.§.depo.⁊ intellige tex.quando iste cui res est commodata vel locata ex simili causa alij concedit.Nam secus si colonus meus vēderet possessionē meā alteri ⁊ eā traderet ei.⁊ postea ab ipso conduceret.Nam tūc priuasset me possessione etiā si mihi soluisset pensionē per id qd̄ habetur in.l.ij.§.qd̄ si seruus.§.eo.iūcta.l.pomp.§.quibus modis vsusfructus amit.⁊ per id qd̄ sequitur in glos.⁊ per id qd̄ no.j.e.l.quamuis. ¶In eadem glo.in fi.Sol.ſm Ray.vt colligit ibi ex gloss.que incipit ex hoc interdicto.vel dic qd̄ ibi loquitur quo ad actionem personalem que non datur contra tertium.hic autem quo ad retinendam possessionem que retinetur per primum facto tertij.

a **Si colonus.** a Per colonū etiam absentem animo retinemus possessionē naturalē.h.d. ¶In tex.ibi placet.nec fuit possessio interrupta.sed potius continuata.⁊ ista fuit mēs litere. ¶In glo.prima ibi:sed alij dicūt.precedens opi.communiter tenetur per hunc tex.a sensu contrario.nec ob.l.fi.C.de acquir.pos. qr non valet ibi argumentum a contrario sensu.vt ibi no.⁊ in.l.j.C.de vsucap.

Summarium.

1 Pupillus potest alicui possessionem querere.
2 Colonus non priuat dominum possessione ficta traditione.
3 Solutio mercedis possessionem contra tertium docentem de sua possessione non probat.
4 Infans habens intellectum incipere potest possidere.

b 1 **Quamuis.** b †Potest quis per pupillū sibi possessionē acquirere.h.d. ¶No. qd̄ ille qui non potest obligari potest tamē actum facti facere sibi non preiudicialem alias accessorium ad actum obligatoriū.⁊ facit iste tex.per Jac.de are.ſm Ang.qd̄ lz mulier ex forma statuti non possit obligari sine consensu viri.tñ poterit officium obligationis extraiudicialis suscipere ⁊ tenet gesta per eam.Nam licet non obligetur suscipiendo mandatum tamen pur re vera procuratrix existit cum sibi sit datum mandatū.⁊ ita dicit Ange.se de facto obtinuisse in ciuitate Florentie.vbi dicit vigere dictum statutum.quod est valde notabile.⁊ pro hoc dicto bene facit quod nota.hic gloss.in secunda expositione.videtur enim tenere mandatum quo ad alia:licet non teneat ad preiudicium mulieris.

2 **Si conduc.** †Ficta traditio coloni non priuat dominum possessione.hoc.d. ¶In text.ibi vel vtriq;.subaudi vel alteri tantum vt alternatiua habeat sua membra secundum quod habetur in textu. ¶In gloss.super verbo retinet.ibi:tu dic.hec vera ⁊ communiter tenetur. ¶In eadem glossa ibi cum conductor possidebat.Nota bene ex glossa cum textu limitationem ad illud vulgatum quod constituens se alterius nomine possidere videtur illi tradere ⁊ in illum transferre possessionem.l.quedam mulier.§.de rei vendi.⁊.§.eo.l.qui bona.in prin.⁊.l.interdum.§.fi.Nam illud debet intelligi quando constituens tempore constituti possidebat.alias non posset transferre quod penes se non habet.l.traditio.§.de acquiren.rerum domi.⁊ hoc esset valde notabile ſm Ange.in practica.quia cautus debet esse ille qui allegat per constitutum translatam possessionem quod articulet ⁊ probet de possessione constituentis tempore constituti.alias succumbet.Quod autem hic dicitur de solutione mercedis in casu proposito non videtur multum ponderandum.quia vt alternatiua habeat sua membra debet suppleri vt in litera dixi.⁊ sic etiam si non fuisset soluta merces primo locatori procederet li-
3 tera. ¶Et nota bene ex tex.cum glo.†quod solutio mercedis non probat possessionem contra tertium docentem de sua possessione.facit quod habetur in.l.pomp.supra quibus modis vsusfructus amittitur.secus quando non doceret de sua possessione.§.e.l.qui vniuersas.§.pe.⁊ ibi dixi.⁊ secus etiā quādo querit solū respectu ipsius soluētis ⁊ contra eū.vnde secus etiā esset si iste conductor seu colonus vēdidisset alteri ⁊ tradidisset:qr tunc priuatus esset primus possessione etiam si soluisset continue eidē pensionē per no.in.d.l.pompo.⁊ dixi in.d.§.pe.de quo etiam hic per Bart.⁊ in Spe.in ti.de loca.§.nūc aliqua.ver.xliiij.⁊ de prescrip.§.parte ver.sed pone colonus.Quid autem si constituens se nomine alterius possidere possideat naturaliter tantum ⁊ alius ciuiliter. An per constitutum priuetur primus.dic vt dixi in.l.interdum §.fina.§.eodem.

4 **Infans.** †Infans habens aliquem intellectum potest incipere possidere tutore autore.sed pupillus etiam sine eo ⁊ etiam infans per seruum ex causa peculiari.h.d. ¶No.quod dixi in summario.⁊ adde quod dictum fuit.§.eo.l.j.§.adipiscimur. ¶In glo.super ver.iudicium.ibi:plene.Et hoc innuit litera dum dicit suppletur autoritate ⁊c.quasi dicat secus si nullum penitus haberet intellectum:quia tūc non videtur posse cum tutoris autoritate sicut nec furiosus.de quo dicendum vt in.d.l.j.§.adipiscimur.per glo.⁊ Bar.§.eodem. ¶In glos.super ver.possessionem.in fine ibi glossa ponit plures solu.secundum quas illa.l.limitatur ⁊ distinguitur ſm istam ponit etiam quod illa corrigat istam ⁊ similes.Et hanc sequitur Jac.de ra.⁊ pro ea multū facit regula.d.l.que videtur velle corrigere opi.antiquas. Alia est solutio modernorum qd̄ ibi loquatur quando donatur aliquod iocale infanti in quo habere potest affectionem vt docet experientia.secus quando donaretur fundus vel domus.Et pro hac solutio.bene facit.l.si quis emancipatum.C.de donatio.⁊ hec videtur tutior.argumen.l.precipimus.C.de appellatio.⁊ de inofficio.do.l.j.

a ¶Si colonus.Adde ſm Ang.q iste text' allegat p Ja.de areti.ad hoc qd̄ licet mulier ex forma statuti nō possit obligari sine cōsensu mariti poterit tñ officiū pcuratoris extraiudicialis suscipere qd̄ est notādū.ita hr h in addi.ad Barto.

b ¶Quāuis.adde de materia hui' legis p bar.in.l.j.§.eo.

Summarium.

1 Mandatum quando morte mandantis finiatur.
2 Mandatum executori datum de mittēdo in possessionem finito officio dantis durat.

Rundi venditor. Cui datus est executor non potest ingredi sua autoritate ⁊ mandatum eius quod quis habet necesse facere non finitur morte.h.d.cum seque. ¶In tex.ibi:etiam si mandauerit.implicat idem multo fortius si nullum mandatum precesserat per.l.si ex stipulatione.§.eod. ¶In tex.ibi:amicus venditoris.subaudi cui datum erat mandatum vt induceret emptorem in possessione. ¶In textu ibi:aut cum sciret.expone istud aut pro ⁊.secundum Ange.quia sicut videtur de mente litere precedentis.facit quod habetur in.l.sepe.j.de verborum significa.vel si vis qd̄ stet proprie intellige ⁊ expone literam dum dicit cum sciret dictum mortuum.subaudi ⁊ heredes expresse non prohibere ⁊ hic dicet quando aliter constat de heredum voluntate quod volunt tradi:vt hic etiam tetigit Bartolus. ¶No.ex prima parte argu.contra illos quibus datus est executor pro executione sententie literarum apostolicarum si ingrediantur possessionem propria autoritate non introducti per executorem.facit quod habetur in lege miles.§.iudicati.j.de re

1 indi.¶†Item no.limitationem ad illud vulgatum mandatum morte mandantis finiri: quia illud verum nisi mandatum emanauerit circa illud in quo mandans erat obligatus.facit qd not. in.l.eius qui in prouincia.§.quos vero.ff.si cer.peta.¶In glo.j. ibi: qd non placet.sc3 quo ad hoc vt transferatur dñium vel vsucapiendi condictio per.l.si fundum.ff.de fun.dot. Et sic intelligitur qd no.in.d.l.qui res. Sed bene placet quo ad hoc vt venditor nõ liberetur ab actione ex empto nisi tradat vacuam possessionẽ per no.in.l.ij.⁊.iij.de act.emp. Et quãdo dicatur esse vacua possessio tangitur ibi.⁊ per Bar.in.l.meuius.§.fundo.de leg.ij. vbi notabiliter loquitur.⁊ aliquid etiam insti.de vsucap.§.qd autem.vbi bona glo.⁊ in.l.fi.C.vnde vi. Et quid operentur verba que quotidie apponunt̃ in instrumentis qd promisit dare possessionẽ vacuam liberam ⁊ expeditaʒ.recurre ad no.per Bar.in.d.§.fundo. ¶In glo.super ver.recte.ibi sed in alijs casibus loquuntur: quia in casibus in quibus locum habet penitentia etiam quo ad obligationem. Sed.§.si res.loquitur in cõtractu innominato in quo locus est penitentie.l.si pecuniam.de condi.ob cau.l.si pater. etiã loquitur in actu in quo nulla erat obligatio: vt ibi not. ¶In ea.gloss.ibi: vel dic vt ibi.dic qd ibi emanauit circa id in quo qs non erat obligatus.hic secus. Et eodem modo responde ad sequens
2 contrarium.⁊ facit text.iste † qd mandatum datum per iudicem executori ad mittendum aliquem in possessione etiã finito officio iudicis duret: quia iudex erat obligatus ad faciẽdum ⁊ iustitiam ⁊ cõsequenter ad id mandatũ faciendũ scdm no.in.l.j.ff.de iuris.om.iu.⁊ pro hoc facit.c.si sup gratia.de offi.delega.in.vj. pro hoc etiã allegat Ang.ter.in.§.⁊ hoc vero iubemus.ver.si vero.in auth. vt nulli iudi.col.ix.⁊ facit etiam qd no.in.l.more.§.⁊ quia.ff.de iurisdi.om.iudi.per glo.⁊ doc. Et per hoc etiam videtur qp si iudex dedit licentiam executori siue nuncio vt capiat debitorem Titij. poterit eum capere etiam finito officio. Sed istud limitat Ange. si causa cognita hoc est concessum executori: quia tunc sicut virtus licentie est perpetua.⁊ ita mandatũ executoris.d.c.si sup. Secus si fuisset cõcessa absq3 cause cognitiõe vt fit in tuscia.vbi viso instrumẽto guarẽtilie iudex ex forma statuti dat licentiã capiendi debitorem ⁊ reseruantur defensiones: quia id nõ poterit facere iudex finito officio: quia tunc finita est virtus interlocu.l.j.C.de postu.⁊.l.fi.j.de penis. Et ideo in Perusio sm Ang.seruat̃ qd in aduẽtu cuiuslibet successoris reuocat̃ sententia.⁊ adde qd hoc est tutius cum nõ est necessarium ex quo iudex necessitat̃ ⁊ est obligatus ad id faciẽdum ex forma statuti argu.huius.l.⁊ illius.c.si super gratia.nec ob.d.l.j.⁊.l.fi.quia non necessitabatur ibi iudex ad illam interlocu.quia ex quo sic exorbitanter est lata.⁊ sic sine cause cognitione merito expirat finito eius officio.

Summarium.

1 ☞Error nominis non vitiat.
2 Quodammodo dictio improprietatem notat ⁊ fictionem.
3 Possessio ignoranti per procuratorem potest queri.

Si me in vacuam. Error nois acquisitionẽ possessiõis non impedit sed error in corpore sic et dissensus accipientis impedit perditionem possessionis. hoc dicit.
1 ¶†No.qd error nominis non vitiat: sed error in corpore sic.facit l.si in nomine.C.de leg.¶In glo.super versi.non admittet.ibi in
2 proprietate.†No.bene qd dictio quodãmodo notat improprietatem ⁊ fictionẽ.cõcor.insti.per quas perso.no.acqui.§.nos quoq3. de quo per Bar.j.titu.j.l.si quis pro empto.¶In ea.glo. in fine. hec solu.sm Ang.nullum habet saporem.ideo dicit qd hic fiebat traditio vt a primitiua obligatione se liberaret tradẽs ex eo quia rem vendiderat. Ideo si non liberatur ex eo quia accipienti non queritur nõ est verisimile qd voluerit perdere possessionem.quia cessat causa finalis traditionis. Sed certe ista solu. Angel.nimis restringit literam: quia possibile est qd fiebat traditio ex causa donationis.vnde potes sustinere glo.quia vbi est error in re ⁊ in corpore rei videtur tunc recipiẽs dissentire.l.in venditionibus.⁊.l. in huiusmodi.ff.de contrahen.emp.ideo tunc non querit̃ nec perditur possessio.secus quãdo recipiens non consentit nec dissentit vt est videre in.§.si furioso. Item procedit hec lex quando actualiter traditur.secus quando iubet alij tradi: quia tunc demum videtur velle perdere si acquiratur ei cui tradi iussit.l.cum fundu3.j.de vi ⁊ vi arma.

Sed si non. Per procuratorem querit̃ domino possessio tam ignoranti quam erranti.⁊ procuratoris error domino presenti ⁊ non erranti non nocet.hoc dicit.
3 ¶†Nota qd possessio queritur per procuratorem etiam ignorãti de quo in.l.j.C.de acqui.posses.

Seruus quoq3 Per seruum nostrũ nobis ignorantibus queritur possessio ⁊ etiã per alienam si nostro nomine nãciscatur requiritur tamen tunc ratihabitio si mandatum non precessit.h.d.¶Not.qd dictum est in summario.

Exitus. Possessorium retinende prius debet terminari vt per hoc postea petitorium terminetur.h.d.¶In tex.ibi: possessionis.sc3 retinende. ¶No.qd nõ sufficit nuncium retulisse nihil esse in bonis debitoris ad hoc vt dicatur legitime facta excussio et possit deueniri ad pignorum possessorem secundum formam auten.hoc si creditor.C.de pig.nisi prius iudex pronunciet super hoc videlicet excussionem legitime factam. Sed Jaco.but.in.l.sancimus. C.ad treb.per illum ter.cum glo.sua.⁊ in.d.auth.hoc si debitor.tenuit contrarium: licet Bar.tenuerit primam partem in.l.stipulatio.§.habet.ff.de no.oper.nun.⁊ de hoc etiam But.in dicta autẽ. hoc si debitor. Ang.hic dicit qd via Barto.est tutior propter opiniones euitandas.tamen via But.forsitan sufficit ex eo quia quicq3 apparet ex actis intelligitur esse notorium per id qd no.glo.in.l.vbi pactũ.C.de transac.et in.l.ea quidem.C.de accu.adde no.per Inno.in.c.per tuas.extra de testi.⁊ in.c.ex insinuatione.extra de appel.⁊ bene facit ter.in.c.cum olim.extra de verbo.signi. Sed quãdo est notorium non esse soluendo non est necessaria excussio: vt no.in.l.decem.j.de ver.obli.⁊ in.l.fi.si cer.peta.ergo nec in hoc casu erit necessaria.de quo plene dixi j.d.§.habet.⁊ subdit hic Ang. qd etiam alius modus agendi etiam non facta excussione colligi potest ex no.per glo.quam reputo singularem in.l.nisi hoc actu3. ff.de pac.quam glo.reputat singularem.de quo remittit ad not.per se in.d.§.habet.⁊ in.d.l.decem.⁊ ibi etiam dixi.¶Subdit etiam qd vbicunq3 debitor cõstituit se possidere bona hypothecaria nomine creditoris potest creditor velut possessione priuatus per traditionem factam per debitorem alteri etiam nulla facta discussione agere contra possessorem cõdictione ex.l.fi.C.eo.titu.⁊ sic dicit voluisse But.in.d.auth.hoc si debitor.⁊ ideo cautus debet esse creditor secundum eum: vt semper post obligationem bonorum faciat adijci clausulam precarij.de quo etiam licet non alleget.habetur per Bar.in repeti.l.creditores.C.de pigno.⁊ facit qd dicetur j.eo.peregre.§.quibus.¶In glo.j.in fi.intellige secundum Ray. istam secundam quando vicissim intentant.⁊ idem si ambo intẽtant contra tertium: quia semper est eadẽ ratio.de quo plene per Bar.in.l.naturaliter.§.nihil commune.ff.eo.⁊ per glos.licet non perfecte in.l.certi.C.de interdi.¶In glo.fi.ibi: ab eodem iudice. hoc intellige quando iudex est competens super vtroq3: alias videretur secus per not.in.c.fi.extra de iudi.vbi si ecclesia obtinuit sententiam coram iudice laico super possessorio contra laicum nõ poterit postea laicus reconuenire ecclesiam super petitorio: quia non est laicus iudex competens ecclesie: vt in.c.que in ecclesiarum ⁊ in.c.ecclesia sancte Marie.extra de consti.⁊ in auth.statuimus. C.de epi.⁊ cle. Nec ob.qd no.in.c.at si clerici.extra de iudi.vbi clericus potest reconueniri coram iudice laico: quia ibi loquit̃ quãdo reconuentio fit pendẽte primo iudicio ad finem vt sup vtraq3 causa simul pronuncietur ⁊ nulla erat contrarietas si procedebatur super vtraq3. Sed qd dixi procedit quãdo finita prima lite reconuenitur clericus.

Summarium.

1 ☞Creditor vere dicitur possidere.

Qui pignoris. Debitor prescribit per creditorem possidentem vel si precario rem pignoratam concedentem.hoc.d.¶In ter.ibi: intelligitur.s.quod ad vsucapionem ⁊ bene dicit intelligitur: quia vere non possidet sed creditor naturaliter ⁊ ciuiliter: vt no.in.l.cum notissimi.in prin.C.de prescri.xxx.anno. ⁊ probatur satis ex hoc ter.in fi.dum dicit animo non possidet.
1 ¶†Nota ex ter.qd creditor vere possidet: licet fingatur possidere debitor quo ad vsucapionem.¶No.illud argumen.vulgatum.si illud de quo minus videtur inesse ⁊ inest: ergo de quo magis.de quo etiam in.l.ij.§.quedam.j.de interdi.⁊ extra de elec.c.cum in cunctis.in prin.

Summarium.

1 ☞Creditor locando rem pignoratam debitori possessionẽ non perdit.
2 Colonus quis proprie dicatur.

Rei pignoris. In ter.ibi: a creditore intellige passiue.⁊ sic per debitorem fuit conducta a creditore.
1 ¶†Nota qd creditor cui fuit tradita res pignorata locando ipsam debitori nõ perdit possessionem.imo illam retinet sicut si extraneus locauisset. et hoc sit loco summarij.talis tamẽ possessio creditoris intelligitur etiam esse debitor.quo ad hoc vt compleatur vsucapio per debi-
2 torem incepta.¶Item no.ex ter.† qd colonus proprie dicit̃ esse ille qui habitat in villa.⁊ sic conducit rem existentem in villa. Sed inquilinus est qui habitat in ciuitate. Et ita etiam sentit hec glo. Sed Ray.hic dicit qd proprie inquilinus dicitur qui habitat domum siue illa sit in ciuitate siue extra. Sed colonus qui colit fundum licet inhabitet domum gratia fructuum colligendorum in fundo

fundo existentium per. l. si predium. C. de predi. mino. Et per no
ta. per doctores in. l. certi iuris. C. locati. potes dicere quod opi
nio gloss. attenta communi accidentia procedat: alias de vero iu
re procedat opinio doctoris. Ideo si in ciuitate esset predium
quod coleretur sicut est in ciuitate ista. diceretur tunc colens il
lum colonus ⁊ non inquilinus licet habitaret ibi gratia colen
di eum.

Summarium.

1 ☞ Beneficium absenti collatum quando ei dicatur queri.
2 Campsores literas ad se missas conseruare debent.

Qui absenti. Non perdit quis possessionez
serui absentis donec ad eum li
1 tere libertatis perueniant. h. d. ¶ †No. qd̓ beneficium
collatum absenti non videtur ei queri anteq̄ litere si
bi presentētur seu illius habeat notitiam de quo per Bart. in. l. si
absenti. ff. de donati. ⁊ aliquid in. l. labeo. ff. de iureiuran. ⁊ in tex.
⁊ in glo. ⁊ per Inno. ⁊ Joan. and. in. c. j. extra de conces. prebē. in
vj. ⁊ aliquid etiam de prebē. c. si tibi absenti. eo. lib. ¶ Et per hūc
2 tex. hic Ange. dicit † qd̓ cauti debēt esse campsores ad quos litere
fauorabiles destinantur vt eas habeant ⁊ conseruent: q2 nisi do
ceant de presentatione eis facta nullus videtur fauor eisdem im
partiendus allegat etiam no. in. d. c. j. ⁊ per Jo. mona. in. c. iij. de
procu. in sexto. ⁊ in. l. j. ff. de consti. prin. ¶ In glos. super verbo vt
statim in fi. Sed certe licet ibi fuerit traditus non fuit traditus
parti nec in eius notitiam venit. Ideo hec solu. non videtur per
fecta. vnde potest dicere quod hic agitur de iure querendo absen
ti. ibi de iure querendo ad sui vtilitatem actum facientis quod
videtur posse fieri. sicut patet in citatione que potest fieri etiā ad
domum vt no. glo. in. l. j. §. item contra sacras. ff. que sen. sine ap
pella. rescin.

Summarium.

1 ☞ Dominium sub conditione transferri potest.
2 Dictio ne: modum facit.
3 Emptor colono stare non tenetur.
4 Aditio in solo consistit animo.

1 **Si quis possessionem.** †Possessio
⁊ dn̄iū pōt
sub cōditione transferri. ⁊ defectus cōditionis īpedit
eius translationē. h. d. ¶ In glo. super ver. nec aliter.
in fi. subaudi ſm veram sol. q2 ibi conditio non fuit adiecta trans
lationi dominij ⁊ possessionis. ideo ipsam translationē impedit
⁊ suspendit: q2 de natura cōditionis est suspēdere id cui adijcit.
¶ In glo. super ver. extiterit. ibi non alienes hec est cōmmunis li
tera scd̓m quam glo. facit differentiā an dicatur vt alienes: an ve
ro ne alienes. Sed reprehēditur per Dy. ⁊ doc. q2 ista verba vt nō
alienes. important modum qui non suspēdit substantiam actus
non aūt conditionem: vt. l. meuia. ff. de manu. testa. ⁊. l. j. ⁊. ij. C. de
his que sub modo. ⁊ facit qd̓ no. in rub. C. de fal. cau. ⁊ in rubri. ff.
2 de condi. ⁊ demon. †Et similiter dictio ne facit modum ⁊ exponi
tur pro vt nō quando id qd̓ importatur per eam venit implendū
post emolumētum quesitum vt erat hic. ⁊ probatur in. l. cum pa
ter. §. titio. ⁊ ibi etiam de hoc per glo. que etiam vr̄ huic cōtraria
ff. de le. ij. ⁊ in. l. quibus diebus. §. j. ff. de condi. ⁊ demō. alias habe
tur in glo. si non alienes. ſm Ray. ⁊ tunc glo. bene diceret. tamen
tunc interim nō esset translatum dominiū. Sed quando transfer
tur dominium tunc remanet dubium an sit dare cautelam qd̓ im
pediatur alienatio que fieret per donatarium. Nam ſm hoc glo.
nō posuit aliqd̓ bonum remediū licet reputetur singularis in hac
materia pro isto dubio ⁊ sepe ad eam fiat remissio. pōt tunc recur
ri ad duo remedia que posuit hic Bar. ⁊ pro differētia quā facit
inter verbuz alienabis ⁊ verbum alienaueris: vltra. l. stichus. de
ma. testa. q̄ est notabilis ad hoc. vide etiam qd̓ no. in. l. si quis sti
pulatus sit stichum. in prin. ff. de ver. ob. ⁊ in. l. hec vēditio. ff. de cō
trahē. emp. Et tene etiam mēti precipue illud remediū qd̓ appo
natur pactum qd̓ ille non alienetur. Et sic ꝓmittat donatariꝰ nō
alienare. ⁊ pro hoc obliget omnia bona sua ⁊ specialiter rem illā
que donatur. Nam tunc si postea alienetur alienatio erit nulla ⁊
poterit aduocari per hypothecariam per tex. sing. qui non est ali
bi in. l. si creditor. §. fi. scd̓m literam Pisanam. ff. de distra. pig. vn
de si tunc etiam esset additum qd̓ si alienauerit. ex tunc retro do
nat ⁊ constituit noīe donātis se possidere. posset ēt vēdicari. secus
esset quando simpliciter non interueniēte obligatione bonorum
esset appositum pactum de non alienando. ⁊ dictum esset ⁊ si alie
naueris ex tūc retro donas. ⁊ constituis te meo nomine posside
re. q2 post alienationē perfectam nō posset retransferri dominiuz
per. d. l. seruus meus. vnde tūc debet adijci ⁊ si alienaueris vel ad
aliquē actum alienationis peruenire volueris prout hic tetigit
Bar. Et no. predicta sunt valde vtilia in practica. nam per predi
3 cta potest limitari. l. emptorem. C. loca. que dicit † qd̓ emptor non
tenetur stare colono. Nam illud est verum nisi in contractu loca
tionis fuerit dictum quod promittat colono alteri non alienare
infra tempus locationis nec alium contractum in preiudicium
locationis facere. ⁊ pro hoc obligat omnia bona sua. ⁊ specialiter
rem illam locatam. Nam tūc si postea fiet alienatio erit nulla quo
ad preiudiciū ipsius coloni. Et sic sepe in practica feci dictare con
tractū pro cautela coloni. Et ad cautelā etiā apposui qd̓ ꝓmittit
nō alienare nec alium cōtractū facere in preiudiciū dicte locatio
nis. Et si cōtingat cōtra fieri ex nūc vult qd̓ talis alienatio ⁊ ꝯtra
ctus nō valeat. ⁊ pro hoc obligat omnia bona sua ⁊ specialiter rē
illam locatam.

Si is qui titio. Per seruum hereditarium ex alia
causa quam hereditaria quesitum
etiam hereditariaꝝ rerum queri potest possessio. hoc dicit. ¶ No
ta quod dictum est in summario. Et de materia dic vt. ff. eodem
l. j. §. veteres. ¶ In glossa finali ibi quando ante aditionem here
4 ditatis. †Sed quomodo hoc esse potest cum aditio consistat in so
lo animo. institu. de here. qualita. ⁊ differen. §. finali. ⁊. C. de iure
deliber. l. si auia. Et acceptando seruum ex causa emptionis que
erat hereditaria debet induci aditio per ea que habentur in. d. l.
si auia. ⁊. ff. de acquiren. heredita. l. gerit. Potes dicere ſm Jaco.
de rauen. ⁊ Ray. quod iste erat heres institutus sub conditione
que nondum euenerat. ⁊ sic adire non poterat. tamen forte tra
dens putabat illam euenisse. ⁊ sic indebite soluit: vt infra sequi
tur in glossa.

Summarium.

1 ☞ Possessio rei sequestrate perditur de partium voluntate.
2 Possessio perditur per sequestrum voluntarium.

1 **Interesse.** †Rei sequestrate de partium volū
tate perditur possessio nisi causa cu
stodie sequestretur. hoc. d. ¶ In tex. ibi: non procedet.
Sed quare secus in possessione quam habet creditor
cum illa prosit debitori. potes dicere qd̓ ibi res non est in lite. ⁊ sic
creditor possidet ad vtilitatem debitoris. l. qui pignori. ff. eodem.
Sed hic res erat in controuersia. ⁊ sic non possidebat sequester
precise ad vtilitatem alicuius ex partibus quacunq3 demonstra
ta. ideo tunc interrumpitur vsucapio nec coniungitur possessio
2 sequestri cum possessione partis. ¶ †Notat ex textu quod per
sequestrum voluntarium factum de partium voluntate perditur
possessio etiam in dubio. ⁊ hic probatur coniuncta glos. secus au
tem quando esset necessarium: vt quia esset factum ex mandato
iudicis inuitis partibus: quia tunc non perditur possessio. arg. l.
aliam. cum ibi no. ff. de noua. Et sequitur hic Jac. de are. ⁊ etiam
Jaco. de ra. ⁊ Ray. idem Barto. nisi appareret de mente iudicis
voluisse transferre possessionem in sequestrum per. c. j. extra de se
que. poss. ⁊ fruc. Et de materia sequestrationis dic vt per gloss. ⁊
docto. in. l. j. C. de prohi. seque. ⁊ per gloss. ⁊ canonistas in. c. finali
de seque. pos. vbi gloss. enumerat casus in quibus est permissa se
questratio. licet regulariter sit prohibita nisi fiat de ambarū par
tium voluntate. Et de materia etiam plenius per Joan. an. post
Joan. mona. super regu. locupletari. de regu. iur. in. vj. ⁊ per Ar
chi. in. c. quia res. xj. q. j. ¶ In glossa fina. in fi. quia agetur deposi
ti sequestraria hoc casu. dicit tamen hic Ang. hoc procedere quā
do non recipit mercedem alias daretur sibi prescriptis verbis ex
tacito pacto resultante per. l. si oleum. cum ibi no. ff. de dolo. ⁊ sub
dit Ang. quod quando sequestrum fit per iudicem in nullo dam
no vel commodo debet versari sequester. argu. l. finali circa finem
C. de bonis auto. iudi. possi. Fatetur tamen quod si iudex videret
sequestrarium in damno aduersarij aut afferri sibi tedium quod
poterit interdum esse iusta causa constituendi sibi salarium. arg.
l. j. C. de pre. sal. lib. x. ⁊. l. mulier in opus. ff. de capt. Subdit etiam
ipse Ang. quod si reus fugit ne iudicium finiatur quod tradēda
erit res sequestrata actori facta per eum semiplena probatione de
iure suo secundum Guli. de cu. ⁊ Bal. in. d. l. si oleum. quasi forte
tunc fuga fecerit semiplenam. argumen. no. in aut. de exhibē. §. si
vero etiam quidam iurent. ⁊ facit quod not. per glo. ⁊ Bart. in. l.
admonendi. ff. de iureiuran. ⁊ in. l. cornelia. ff. ad silleia. ⁊ sic iun
cta cum semiplena probatione actoris faciat plenam probationē
per nota. in simili per gloss. in. c. veniens. el. j. extra de testibus vbi
vnus testis cum fama in ciuili facit plenam probationem: licet
vnus testis per se faciat solum semiplenaz ⁊ similiter fama. ¶ Et
nota bene hoc dictum: quia est notabile in se. Et aduerte quia
Bar. in. d. l. si oleum. non videtur velle quod irreuocabiliter tra
datur res probanti per vnum testem: sed quia assignetur sibi re
uocabiliter. tamen q2 dabitur sibi tenuta ex primo decreto. per id
quod habetur in. §. si vero etiam quidam iurent. in autentica de
exhi. col. v. Non autem adiudicabitur secundo decreto secundum
eum nec feretur diffinitiua nisi plene probauerit pro hoc facit lex
properandum. §. sin autem absuerit. C. de iudicijs. vbi non obstā
te qd̓ reus fugerit se absentando quo ad diffinitiuam videtur re
quiri plena probatio. Non respondet tamen rationi quam supra
tetigi. nec illam format. Sed potes dicere quod in ciuilibus non

procedit dicta ratio cum in eis possit vt plurimum fieri ꝓbatio per modos legitimos: sed in delictis procedat in quibus nõ sepe potest fieri probatio: quia committuntur occulte. ⁊ sic in delictis videtur intelligere Barto. in. l. lege cornelia. ad sille. Est tamen plus in delictis: quia fuga licet faceret indiciũ ad torturã: vt ibi voluit Bar. tamen cum vno teste non plene probaret sicut nec fama: vt voluit glo. in. d. c. veniẽs. el. j. que est valde no. ⁊ sing. ⁊ no. Cy. in. l. fi. C. de questioni. Fateor tamen qꝫ etiam in ciuilibus aliqualem presumptionem facit contra fugientem per ea que habẽtur in. d. §. si vero quidam iurent. coniuncta glo.

Summarium.

1 ¶ Possessionẽ ciuilem perdit naturalẽ recuperare negligẽs.
2 Argumentum ex lege correcta est licitum.
3 Origo possessionis est inspicienda an sit iusta vel iniusta.
4 Argumentum a paritate rationis est licitum.
5 Exceptio dominij in interdicto vti possidẽtis nõ debet admitti.
6 Precarium vel clandestinitas quando in re propria consistat.
7 Possessionem habens antiquiorem obtinet contra alium de possessione.

Si de eo fundo. Violẽtia serui proprij quẽ possessione nõ priuat. hoc dicit.

Si forte colonus. ¶ Si colonus recedit nõ animo deserende possessiõis nulla possessio perditur: sed si animo deserende possessionis vel moriatur naturalis perditur ⁊ etiam ciuilis si naturalem negligat adipisci. h. d. ¶ Et secundum primum ⁊ verum intellectum primo loquitur quando colonus exit de fundo animo non deserẽde possessionis. Secundo quando moritur. Tertio quando exit de fundo sponte animo deserende possessionis. Quarto limitat secũdum dictum ex quo etiam in consequentiam ⁊ propter rationis identitatem sequitur limitatio tertij ⁊ etiam forte primi: lꝫ ang. dicat qꝫ limitat omnia superiora: sed re vera quo ad verba limitat solum secundo casu: sed quo ad mentem post tolerari dictum Ang. ¶ In tex. ibi: decessisset id est discessisset animo non tamen deserende possessionis. ¶ In tex. ibi: retineretur. subaudi naturalis per animum coloni licet sit extra fundum. s. eod. l. si colonus. cum ibi no. sed ciuilis per animum ipsius domini. ¶ In tex. ibi quo mortuo. scilicet colono nõ autem dicas dño fundi. ¶ In tex. ibi: etiam scilicet ciuilem possessionẽ domini interpellari. ¶ In tex. ibi: possessionem scilicet naturalem perditam per mortem coloni. ¶ In tex. ibi: idem si habes. idem refert se ad proximum dictum in ver. quo mortuo. Si habes alio refert se ad primũ casũ. ¶ In tex. ibi: sponte. subaudi animo deserende possessionis.

1 ¶ † No. qꝫ ciuilis possessio perdiꝰ si qs negligit recuperare naturalem. ¶ Item no. qꝫ res dicitur esse in hereditate licet nõ fuerit proprie in dominio defuncti. facit qꝫ habetur. s. de peti. here. l. et non tantum. vbi videtur aliud esse rem esse inuentam in hereditate. ⁊ aliud rem esse hereditariam seu ipsius hereditatis quo ad dominium. ⁊ pro hoc etiam maxime per id qꝫ dicitur in tex. isto fuit consultum in Perusio ꝫm Ang. qꝫ heres conficiens inuentarium tenetur ponere res depositas ⁊ commodatas repertas in hereditate in inuentario. qꝫ est notandum. ¶ In glos. super ver. neglexerit. ibi: obliuiscitur. Et sic videtur velle glo. qꝫ requiratur negligentia tanti temporis qꝫ ex illo inducatur obliuio. ⁊ per cõsequens videtur exigere longum tempus seu lõgi temporis negligentiam per id quod no. per glo. s. eod. l. si id qꝫ. in princip. Sed Barto. hoc nõ tenet quando possessio naturalis est occupata per ingressum alterius: quia tunc debet quamprimum potest habẽs ciuilem recuperare illam naturalem alias videꝰ suspicari se posse repelli. intellige tamen qꝫ habebit tempus ad arbitriũ iudicis moderãdum infra quod verisimiliter poterit recuperare per ea que habentur in. l. iij. §. cum igitur. j. de vi ⁊ vi arma. et similiter non tenet istud quando res quasi perit. ⁊ non ponit exemplũ potes ponere quando ex iuxta flumen qꝫ corrosit ex parte inferiori quasi totum. ⁊ facit qꝫ habetur in simili in. l. ij. §. fin. ad. l. rho. de ia. alias procedat glo. Sed aduerte quia gloss. in hoc vltimo variant. nam alique dicũt qꝫ requiritur longum tempus. d. l. si qs id quod. in princip. Alique qꝫ sufficit tempus arbitrariũ arbitrio iudicis moderandum qui poterit moderari etiã minus quã longum: vt voluit glo. in. l. furtum. §. fundi. j. tit. j. Alibi dicit qꝫ est tẽpus arbitrarium: sed debet moderari ⁊ arbitrari de longo. scꝫ. x. vel. xx. anno. insti. de vsucap. §. quod autem. Inno. in. c. querelam. extra de elec. videtur tenere qꝫ sit tempus arbitrarium et arbitrari debeat iudex minus quam longum. Nam absurdum videtur secundam cum qꝫ tantum tempus requiratur ad perdẽdam possessionem quantum sufficit ad perdendum dominium. Et ideo cum in perdendo dominium sufficiat cursus longi temporis: vt. l. fi. C. de prescrip. lon. tem. non requiretur tantum tempus in perdẽda possessione. facit qꝫ ipse no. in. c. ij. in glo. magna que incipit ad monachos in fi. extra de resti. in integ. Et hec pars videtur rationabilior. arg. l. j. in fi. j. de iure delib. functa ratione Inno. Rec ob. l. iij. §. si seruus. s. eo. quia intelligitur in seruo qui mala fide se gerit ꝓ libero: quo casu nec malignitas serui noceat domino de facili exigitur qꝫ diu ⁊ sic longo tempore moretur in libertate vt priuet dominum possessione ciuili quã habebat. arg. l. pompo. in prin. s. eod. Si enim bona fide se gereret pro libero: tũc statim priuaret dominum possessione: vt ibi dixi ⁊ sequiꝰ glo. in. l. qꝫ autem. s. de libe. cau. ⁊ Inno. in. c. ij. de ser. non ord. vel saltem sufficeret tempus arbitrarium: vt voluit Cy. post Pe. in. l. j. C. vbi cau. fis. licet autem iudex possit arbitrari minus tẽpus quã longum restat tamen dubium de quanto vel de quo debebit debite arbitrari qꝫ Inno. non declarat. Potest probabiliter dici qꝫ poterit arbitrari de biennio si non appareat ex aliqua causa illũ qui possidebat fuisse impeditum: quia talis negligentia videtur sufficere ad perdendam possessionẽ: quia sufficiebat olim ad perdendum dominium ⁊ possessionem: vt insti. de vsucap. in princi. ⁊. l. j. C. de vsuca. transfor. ergo hodie saltim debet sufficere ad perdendam possessionem.

2 † Nam licitum est etiam ex lege correcta argumentari iuxta no. in. l. j. ⁊ in rub. s. de coniun. cum emanci. liberis. Et quia si etiam hodie biennium sufficit ad perdendã possessionem ⁊ dominiũ in agris tributarijs: vt tãgit hic Bar. ergo saltem hodie etiam in non tributarijs debet sufficere ad perdendam possessionem que non est tanti preiudicij. facit qꝫ not. gloss. secundum vnam expositionem in. l. iij. §. si seruus. ver. diu. s. eo. et qꝫ no. etiam glo. in. l. si finita. §. non autem. s. de dam. infec. ⁊ hoc procedit etiam quando alius non est ingressus: quia tunc etiam minus tempus poterit arbitrari si infra minus postq̃ sciuit possessionem occupatam potuit recuperare ⁊ nõ facit per. l. quãuis. j. eo. ⁊ per id qꝫ tetigit hic Bar. ⁊ superius tetigit hic Bart. ⁊ superius tetigi. Item hec in presente in ciuitate in cuius territorio est res. Si autem esset absens forte idem si infra illud tempus cõmode potuit ad possessionem accedere per ea que habenꝰ in pallegatis iuribꝰ. insti. de vsuca. ⁊ in. l. qui agros. C. de omni ag. deser. ⁊ sic ex sola absentia non perdit possessionem nisi interueniat negligentia vt. s. tetigi. et intellige qꝫ non perditur per absentiam possessio scilicet ciuilis. s. eodem. l. clam possidere. §. fina. Sed bene perditur naturalis: vt ibi patet ex eo respectu bene dicitur vacua possessio. et ita intelligo. §. quod autem. el. ij. insti. de vsucap. ¶ Item aduerte: qꝛ voluit ibi Barto. qꝫ vbi predia sunt tributaria etiam alicuius ciuitatis vt sunt Perusij et Eugubij ex forma statutorum qꝫ illorum perditur dominium et possessio solo biennio. per. l. qui agros. C. de omni ag. deser. lib. xj. Qꝫ non placet hic Ang. quia illud est ibi speciale in fauorem fisci cui tributa debebatur qꝫ priuilegium non debet extendi ad alias ciuitates que loco priuatorum habentur. l. eum qui vectigal. j. de verb. sig. ¶ Item adde ꝫm Ang. quia dicit Bar. d. l. qui agros contradicere. l. j. iuncto prin. cum fi. C. de vsuca. transfor. vbi videtur sublata differentia predij tributarij ⁊ non respondet. Sed Ang. respõdet qꝫ vbi predia tributaria deseruntur ⁊ retinentur inculta ita qꝫ ex eis redditus non habetur tunc procedit. d. l. qui agros fauore fisci vt indennitati tributorum cõtinue consulatur ⁊ fiant occupantis propria autoritate etiam sine titulo dummodo per biẽnium possideantur. sed vbi dicta predia fuerũt culta ita qꝫ ex eis potuit percipi redditus tunc procedat. d. l. j. Sed certe in. d. l. qui agros. predia fuerunt culta per occupantem: vt ibi patet. Itẽ melioris conditionis esset dolosus et negligens qui postea occupat quam diligẽs contra. l. quod seruus. j. quod vi aut clam. Et ideo sol. Ang. nõ videtur bona. Potes dicere qꝫ si predia tẽpore occupationis erant iam deserta habeat locum. l. qui agros. lꝫ postea occupãs cultiuauerit. secus si tempore occupationis nõ erant deserta. ⁊ ita loquaꝰ. d. l. vnica. Et adde etiã qꝫ dixi in. d. l. si id qꝫ. ⁊ l. si quis animo. s. eo. ¶ In glo. sup ver. vera. ibi contrahit ciuilis originem quasi velint isti qꝫ rem quam possidebas conduxisti a me. vnde tunc ciuilis quam retineo per me trahit originem a naturali quam retineo per te. Et eodem tempore originatur seu nasciꝰ ideo tũc sicut perdiꝰ naturalis per mortem coloni ⁊ per desertionem: ita ⁊ ciuilis. Sed hec opi. non est bona per id quod sequitur in gloss. ¶ In eadem glo. in fine. ⁊ bene facit qꝫ habetur in. l. gerit. j. de acquirenda hereditate. ⁊. l. qui a seruo. j. de actionibus ⁊ obligationibus.

Seruum tuum. ¶ Possessio iusta vel iniusta absq; noua causa extrinseca nõ mutatur. hoc dicit.

3 ¶ † No. qꝫ inspicitur origo in possessione siue sit iusta sine iniusta. facit. s. eo. l. clam. ⁊ adde secundum Ange. casum. l. j. C. in qui. cau. ces. lon. tẽpo. prescri. vbi colonus subtrahẽs instrumentum videtur immutare causam possessionis ideo non longo sed longissimo tempore prescribit. Sed certe illud est potiꝰ propter malam fidem. Nam ex sola subtractione instrumenti nõ dicitur mutata causa. ¶ Item no. secundum Ang. quia facit pro scholari qui emit bona fide librum a bidello. ⁊ demum competit librum alienum cum bidellus fugit. sub se scholaris celat ne petatur ab eo non dicetur clandestinus possessor. super hoc tamen ad-

de quod

de qd no. in. l. inciuile. ⁊. l. ciuile. C. de fur.

Si seruum. In qua re non cadit locatio nec precarij
rogatio non cadit etiam clandestinitas.
h. d. vel sic fm Ang. Respectu clandestinitatis dominus rem suã
possidere non potest sicut nec respectu proprietatis valet condu-
ctio vel precarij rogatio sed respectu possessionis sic. h. d. cum glo.
⁊ sic cessant omnia contraria. ¶ In tex. ibi adduxerim. s. respectu
proprietatis. Et sic in dubio vr fieri per ea que dixi in simili in. l.
si rem aliquã. s. e. ¶ In tex. ibi teneri. sꝫ ratione proprietatis. sed
4 respectu possessionis sic. ¶ † No. qd licitum est argumentũ a pari
seu ab idẽtitate rationis in casibus similibus. ¶ In glo. sup ver.
videri me. ibi: sed cõstito. l. si quis in tantã. Sed hec est falsa: qꝛ il-
la requirit violentiam: qd hic non fuit. ¶ In glo. super ver. teneri
ibi. ar. a pari de hoc ar. no. etiam per glo. in. l. si socer. in prin. s. so.
ma. ⁊ in. l. põpo. §. quemadmodum. s. de neg. gest. fm Ray. ¶ In
ea. gloss. ibi: sed hic credebam. ⁊ non est bona: qꝛ fm eam melioris
conditionis esset dolosus ꝙ non dolosus. cõtra. l. qd seruus. j. qd
vi aut clam. ideo tene sequentem. ¶ In ea. gloss. ibi qd est falsum.
5 † No. bene ex glo. qd in interdicto vti possidetis non debet admit
ti exceptio dominij sicut nec interdictũ recuperande. ⁊ in hoc glo.
fin. ⁊ non est alibi. Sed Ray. hic dicit glo. limitandã nisi velit ex-
cipiens incontinenti docere de dominio. Nam tunc bene admit-
tetur prout voluit Dy. in. c. qui ad agendum. de reg. iur. in. vj. Et
sic etiã sentit Ang. glo. istam sic posse ⁊ debere intelligi. sed Bar.
tenet eam indistincte reprobata opi. Dy. ⁊ consequẽter Ray. per
l. j. fm vnum intellectũ glo. C. si per vim vel ali. mo. ⁊ super rubri.
vbi etiã litera fm illũ intellectum loquitur etiam de possessorio
retinende. ⁊ tñ vr velle exceptionem dominij in alio iudicio reser
uare. ⁊ pro hac parte etiam facit qꝛ non videtur esse conueniens
qd dominus de facto molestet possessorẽ. ar. l. j. ⁊. l. ij. C. vt nemi. li.
se sine iu. vin. ¶ In ea. glo. in fi. ibi si primo alius possidebat. No.
6 bene qꝛ sentit glo. † qd demum cõsistat precariũ vel clãdestinitas
in re propria respectu possessionis quando alius prio possidebat.
Et sic innuit esse secus quando ipse dominus possidebat gloss. tñ
voluit contrariũ in. l. si rem aliquã. in glo. fi. circa fi. s. eo. Sed de
hoc dic vt ibi dictũ fuit. Et aduerte ne erres in practica: qꝛ si con-
tra agentem possessorio vti possidetis contra eũ quem dicit clan-
destinum possessorem. ⁊ sic clam occupasse possessionẽ excipiatur
⁊ etiam replicetur qd imo nõ possidet clam: qꝛ est dominus debet
agens dicere qd possidet clam respectu possessionis: nã alias non
diceret conuentũ possidere clam si appareret eum dominũ: qꝛ il-
la verba vi clam possidere referunt in dubio ad ipsam rẽ. ⁊ sic re-
spectu proprietatis sicut etiã quando quis conducit rem vr in du
bio conducere respectu proprietatis ⁊ non respectu possessionis
nisi specialiter hoc dicatur: vt. s. eo. l. si rem aliquam. in fi. ⁊ ibi di
7 ctum fuit. ¶ Et no. etiam qꝛ sentit hic Bar. qd si duo probant pa
riter de possessione. sed vnus eorũ de antiquiori: licet alter probet
dominium non tñ debebit obtinere ille qui probat dominiũ: sed
probans de antiquiori dũmodo articulauerit qd aduersarius clã
ab eo possidet respectu possessionis: secus si hoc nõ articulet. vel
etiã simpliciter articulat qd possidet clã nec adijcit respectu posses
sionis: qꝛ tũc obtinebit probãs dominiũ tanꝙ melius iustificans
suam possessionẽ. qd no. pro declaratione ⁊ limitatione. c. licet cau
sam. cũ ibi no. extra de proba. Et pro cõcordia eorũ q̃ scribit Bar.
in. l. si duo. j. vti pos. ⁊ in. l. j. C. vti pos. Nã in eis vr sibi cõtradice-
re: qꝛ in altera illarũ vult qd si duo pariter probãt de possessione
alter de dominio obtineat probãs de dominio. in alia vult ꝙ ob-
tinebit probans de antiquiori possessione: licet alter probet do-
minium. Ideo diligenter not. que dixi: quia per predicta patet
concordia.

Qui iure. Qui ingredit fundũ ratione amici-
tie vel familiaritatis non dr possiden-
re. h. d. ¶ Not. qd in acquirẽda possessione requiritur
animus nec sufficit actus corporeus solus. ¶ Itẽ not.
pro qõne quotidiana qd si appareat filiũ accessisse ad fundũ seu
possessionẽ matris. ⁊ quã cõstat ad matrẽ spectare. ⁊ forte ẽt per-
ceperit fructus matre secũ habitante. qd nõ per hoc probet filiũ
possidere: qꝛ in dubio presumit iure familiaritatis seu proximita
tis predicta fecisse. arg. huius tex. ⁊. l. merito. s. pro so. qꝛ in dubio
non debet presumi eũ voluisse delinquere. Et idem dicendum qñ
vnus ex fratribus simul habitantibus solus ad possessionẽ acces-
sit ⁊ fructus forte recollegit. nam si velit postea venire ad diuisio-
nem cum fratribus non possit dicere se solum possidere: quia pre-
sumitur predicta fecisse ex iure familiaritatis seu propinquitatis
Et idem quando maritus predicta fecisset in possessione rerum
parafernalium mulieris. argumen. l. fina. C. de pac. conuen. quod
nota. quia sepe contingit in practica. ¶ Quid autem si neqꝫ vir
neqꝫ vxor docet de titulo. ⁊ quilibet eorum in domo pariter habi
tauerit. Ang. hic dicit qd tunc quilibet intelligitur pro dimidia
possedisse per. l. si duo. cum ibi no. j. vti posside. nisi appareant cõ
iecture ex quibus presumere debeamus ad alterum eorum perti-
nere. alleg. l. ij. C. ne vxor pro ma. ⁊. l. j. C. de priuile. fisci. Tu potes
dicere quod in dubio presumendum est pro marito cum mulier
non presumatur habere proprium. per id quod habetur in lege
etiam. C. de donatio. inter virum ⁊ vxo. ⁊ in. l. quintus. ff. eodem
titulo ⁊ per predicta limita. l. titio. j. de solutio. que vult quod re-
cipiens fructus ⁊ similes actus faciens iudicetur possessor: quia
illud est verum nisi ex coniecturis appareat quod iure familiari-
tatis id fecerit.

Summarium.

1 Possessio per socium retineri potest.
2 Possessio per procuratorem immediate queritur domino.

Communis. Non summatur. ¶ In textu
ibi: omnium nomine subau-
di quod in dubio presumitur per. l. merito. s. p socio.
1 ¶ † Not. quod etiam per socium potest retineri posses
sio. hoc dicit.

Procurator. Uerus pcurator domino acquirit pos
sessionẽ: sed procurãs sine mandato de
2 mum rati habitione secuta. h. d. ¶ † Not. qd possessio immediate
acquirit per pcuratorẽ domino sicut ⁊ per seruũ propriũ. secus in
obligatione personali. j. eo. l. possessio. §. fi. ⁊. s. eo. l. que ciuiliter.
¶ In gloss. super ver. procurator. ibi. sed Responsio hec vera vt
dictum fuit in. l. j. §. sed ⁊ per procuratorẽ. s. eo. ¶ In gloss. fi. ibi:
nisi ratũ habeat. Quid ergo erit de dominio ante ratihabitionem
an erit penes tradentẽ: an vero erit in actu glo. tetigit in. l. si ego.
hic alle. sed veritas est qd est interim tradẽtis. per. l. nec vtile. s. ex
quibus cau. maio.

Si quis fundum. ¶ Sciens certã par
tem rei p diuiso vel
indiuiso ad alium pertinere illam solã nõ vsucapit re
siduum sic. ⁊ sciẽs vsumfructũ rei ad aliũ pertinere aut
rem hypothecatã esse põt vsucapere dominiũ longo tpe bona fi-
de ⁊ titulo cõcurrentibus: sed nõ vsucapiet aduersus creditorẽ ra
tione hypothece. nec aduersus vsufructuariũ. h. d. cũ gloss. ⁊ cum
hoc vltimo cõcordat glo. in. l. sicut. §. possidentẽ. C. de prescri. xxx.
an. ⁊ qd habetur in. l. qui balneũ. s. qui po. in pi. ha. ¶ No. qd sciẽ
tia respectu iuris vsusfructus vel hypothece nõ impedit prescri-
ptionẽ respectu pprietatis si respectu illius habeat bona fides. sꝫ
bene impediret respectu ipsius vsusfructus vel hypothece: vt vo-
luit glo. hic fi. ⁊ glo. in. l. sicut. C. de prescri. xxx. an. qd no. p limita-
tione. l. j. ⁊. ij. C. si aduer. credi. ¶ In gloss. super ver. iouis. ibi vel
dic. hec prima potest sustineri si scio angulum certum in quo pu-
to eum habere duo iugera. licet nesciam vsqꝫ quo protendant: qꝛ
forte non mensuraui. Sequens etiam bona ⁊ tenetur per Bar-
tolum. Tertia destruit legẽ contrariam. Quarta est contra. l. em
ptor. j. pro emptore. quia ex quo nescio in qua parte habeat cer-
tum circunscribitur animus respectu totius rei ideo non possum
vsucapere.

Summarium.

1 Possessio ius dicitur non autem merum factum.
2 Memoria hominis est labilis.
3 Possessio thesauri non apprehenditur nisi amoueatur.
4 Ius singulare qd dicatur.
5 Argumentum de contractibus ad possessionem est licitum.
6 Factum iudicis quo ad quid reputetur factum partis.

Peregre. ¶ Per obliuionem partis loci in
qua res mobilis causa custodie repo
nitur possessio non perditur nisi per alium occupetur
1 hoc dicit. ¶ † Nota quod possessio dicitur ius ⁊ sic non
est merum factum. ad idem. C. de liberali causa. lege non mutat.
2 alias. l. non ideo. ⁊ dixi in. l. j. in principio. s. eodem. ¶ † Item no-
ta quod labilis est memoria hominis. ⁊ ad hoc sepe allegatur ⁊
ad hoc. l. ij. §. si quis autem. C. de veteri iur. enuclean. ¶ Item no-
ta quod infirmitas seu debilitas memorie non debet quo ad effe-
ctum iuris nobis damnum afferre. ¶ Item nota quod non est
conueniens quem arctari per singula momenta temporum ad
sua iura recensenda. facit. l. ij. C. de prescriptio. xxx. annorum. et
quod dixi infirmitatem memorie non nocere intellige quando
facta diligenti inquisitione posset reperiri: vt hic innuit glossa ⁊
3 probatur supra eodem. l. tertia. §. nerua. ¶ Et nota † etiam quod
non videtur apprehendi possessio thesauri nisi amoueatur. ⁊ sic
non videtur sufficere sola inuentio. de quo in. l. tertia. §. neratius
s. eodem.

Quesitum ¶ Ex causa peculiari acquiritur vsucapiẽ
di condictio ⁊ possessio domino etiã igno-
ranti: ex alia possessio tantum. Usucapio vero tantum scienti. h.
4 d. ¶ † No. ius singulare esse quod est contra regulas iuris ex ali-
qua particulari vtilitate receptum. de quo in. l. ius singulare. s. de
legi. ¶ In gloss. super ver. species. in fi. prima melior. ⁊ magis de
mente tex.

Quibus. ¶ Possidēs suo animo et corpore demū exiēs possessionem amittit. secus in eo qui animo et corpore alieno possidet. hoc. d. cum. ij. seq. ¶ In tex. ibi: ingressus fuisset. subaudi et colonum venientem non admisisset sed potius expulisset. ¶ In tex. ibi: ea que possidentur. scʒ corpore coloni vel servi. ¶ In tert. ibi: ignorantibus. subaudi si forte deijciatur. ¶ In tex. ibi: possessionis amittende. subaudi quā per nos possidemus ab illa quam corpore possidemus. ¶ Not. differentiam inter possessionem quam quis habet per se tantum: et illam quam quis habet corpore coloni vel servi. ¶ Et no. bene qd illa que habetur corpore coloni. et sic quando per se civiliter possidet et naturaliter corpore coloni amittitur etiam per ignorātem si deijciatur colonus et per hoc ego alias dicebā de facto qd si vicarius episcopi expelli tur de possessione absente episcopo perditur possessio per episcopum: licet ignoret: licet aliqui dixerint et consuluerint cōtrarium et male meo iudicio per istum tex. coniuncta glo. et per id qd habetur in. l. j. §. interdictum. cum si. et. §. qd servus precedenti. iūcto. §. vi possidere. ff. de vi et vi arma. et hoc intellige in vicario qui administrabat in temporalibus et spiritualibus prout erat in questione quam vidi de facto. Si autem administraret solum in spiritualibus tunc licet reijceretur solum vicarius remanēte alio administratore in temporalibus solum videretur episcopus reiectus a quasi possessione spiritualium. Nam retineret possessionē temporalium per alium administratorem per id qd habetur in. l. j. §. nō autem. ff. de vi et vi armata. ¶ Item not. qd civilis perditur si quis negligit recuperare naturalem quando scit per alium occupatā de quo dic ut dictum fuit in. l. si de eo. §. j. ff. eo. et bene facit. l. si de
5 meo. ff. eo. ¶ Ultimo no. qd licita est argumentatio de contractibus ad possessionem. Et sic alleg. Cy. in. l. licet. C. eo. et facit quod dixi in. l. j. in prin. ff. eo. ¶ In glo. super ver. ingressus. ibi: et ego video deijci. subaudi si colonus fuit reversus et non amissus sed expulsus alias interim non videor reijci per. l. clam possidere. §. fi. et l. si qd. §. fi. ff. eo. ¶ In glo. in fi. glo. ibi ponit unam sol. qd illa lex corrigat iura antiqua et secundum hoc erit correcta. l. si colonus. a contrario sensu ibi posito. ff. eo. et similiter in. l. si de eo. §. si forte. in ver. aliud estimandum. et istam sequitur Ray. et Jaco. de rave. Alia est solu. quam sequitur ibi glo. et Bar. hic et communiter citramontani qd illa lex non corrigat iura antiqua: sed inducat remedium condictionis ex. l. illa pro recuperanda possessione ipsi domino. unde si colonus exit fundum animo deserende possessionis sive hoc faciat ex quadam iniuria seu negligentia sive dolose prodendo dominum: quia scit qd se exeunte alius occupabit perdetur possessio naturalis non civilis hodie sicut et olim per. d. l. si colonus. et facit. ff. de dolo. l. cum quis. cum ibi not. Sed ubi olim pro illa naturali nullum competebat remedium immediate hodie pro ipsa recuperanda competet condictio ex. d. l. fi. et secundū hoc dum litera ibi dicit nō generari preiudicium domino debet intelligi scʒ quo ad effectum scʒ quia qui actionem habet rē ipsaʒ habere videtur. l. qui actionem. ff. de regu. iur. et. ff. eo. l. si quis vi. et bene dixi immediate. Nam immediate bene competebat uti possidetis pro civili turbata que turbabatur per illum qui apprehēderat naturalem. et sic in consequentiam competebat pro recuperanda naturali: ut dictum fuit in. l. clam possidere. §. fi. et ibi glos. ff. eo. Si autem colonus tradit alij fundum vel deijcit privat dominum possessione etiam hodie sicut olim: sed competit cōdictio ex. l. illa. et sic censetur quodammodo preiudicium domino nō generari. Sed adverte primo quia. l. illa loquitur quo ad verba solum in primis duobus casibus. et sic in istis duobus ultimis non videtur habere locum etiam supposita opi. glo. qd vera in primis duobus. et satis certum videtur qd quando deijcitur non debeat habere locum condictio ex illa. l. primo. quia ut dixi illa. l. isto casu non loquitur: ergo et. l. si vero. §. de viro. ff. solu. ma. Secūdo quia condictio ex lege est subsidiaria quando alia actio non competit l. j. ff. de condi. ex. l. Sed in isto casu competit interdictum unde vi domino quod competit deiecto colono. ff. de vi et vi arma. l. prima §. cum servus. et. §. non autem. ergo etc. sed quando alteri tradit. licet dicta. l. quo ad verba. et. d. l. fina. non loquatur dicto casu: quia tamen habet locum ratio illius. l. ne malignitas coloni noceat domino ex quo dominus tunc non habet remedium aliud pro ipsa possessione: licet habeat actionem ex contractu contra colonum: ut ibi dicitur. satis potest tolerari qd utilis condictio ex illa l. competat. argumen. l. a titio. ff. de verbo. obli. et. l. j. §. hoc interdictum. cum concor. ff. de fonte. et. l. curatoris. cum ibi no. C. de nego. gest. ¶ Item adverte quia forte in duobus casibus primis verior est opi. qd iura antiqua corrigantur: quia tex. ibi dicit nihil penitus preiudicij domino generādo. nam ponderāda est dictio universalis nihil. et similiter dictio precisa penitus que videntur falsificari ex quolibet particulari preiudicio. l. si is qui ducenta. §. vtr. ff. de re. du. et qd no. per Jo. an. de elec. c. penitus. et in. c. j. de postu. prela. in. vj. et qd dixi in. l. pe. de preto. stipu. circa intellectum. l. fin. C. de nova. Cōstat enim qd si perditur naturalis aliquid preiudicij generatur. et sic sine dubio nō est verum dicere qd nihil penitus preiudicij generetur. et secundum hoc eveniet mirabile qd ubi quis habet civilem animo et naturalem per colonum non perdet naturalem etiam si sit absens a re ipse et etiam colonus animo deserende possessionis: licet possessionē naturalem quam quis habet cū civili per se ipsum non posset retinere in absentia rei: ut no. in. l. j. in prin. ff. eo. Et hoc operabitur ratio illa ne negligentia vel malignitas coloni noceat domino. et sic habes quatuor casus expeditos quādo quis possidet civiliter per se et naturaliter per colonū. Nam habes quid iuris sive ipse colonus deijciatur sive tradat alteri ipsam rem sive exeat fundum animo deserende possessionis ex quadam iniuria seu negligentia sive hoc faciat animo maligno et proditorio. Quintus est casus si exit animo retinende possessionis. Et iste fuit expeditus. ff. eo. l. si colonus. quia retinet possessionem. Sextus est quando ego volo perdere possessionem. et tunc ipsam nō perdo ex quo colonus nomine meo tenet: ut est hic tex. Nam in ea civilis est quodammodo pedissequa et accessoria naturalis quam colonus tenet nomine meo et ideo ex quo naturalem illam non perdo: non perdo etiam civilem. secus est quando deijcitur colonus: quia tunc perditur illa naturalis. ideo perdo civilem etiam ignorans. et si dicas ergo quando perditur naturalis: quia colonus exit animo deserende possessionis qd est clarum secundum ista iura deberem perdere civilem. Respōde qd illud est ne malignitas vel negligētia coloni noceat mihi. que ratio cessat quando deijcitur colonus. et si ulterius dicas quādo colonus tradit non debet eius malignitas me privare possessione. respōderi potest qd fortius operatur actus qui fit ad transfundendum possessionem in alium quam ille qui tendit mere ad possessionē perdendam sicut in simili patet ex his que habentur in. l. si unus. §. acceptilatio. iuncta. l. j. C. de accep. ubi acceptilatio que tendit mere ad perimendum obligationem: et est mere actus iuris civilis non perimit ipso iure obligationem iuris gentium. et tamen novatio licet sit actus iuris civilis: quia tendit non mere ad perimēdum sed ad transfundendum. facit quod no. insti. qui. mo. tol. ob li. §. j. et qd no. ff. eo. qd meo. in prin. per Barto. Si autem colonus non traderet vere sed ficte constituendo se alterius nomine possidere non transferret possessionem: quia per constitutum demum transfertur possessio quando constituens possidebat. l. quāvis. §. j. ff. eo. Septimus est casus quando ego deijcior colono meo non deiecto: sed remanente in possessione ut prius. et tunc non perdo possessionem aliquam nec civilem nec naturalem: quia si volūtas coloni conservat mihi naturalem et civilem eo casu quo volo perdere civilem: ut hic tetigit glo. multo fortius debet cōservare quādo nolo perdere sed deijcior. Octavus casus est quando possideo rem et constituo me nomine emptoris possidere: an tunc transferatur in ipsum possessio quam habeo per colonum. et videtur qd non: quia non videtur quod perdam illam: ex quo colonus tenet nomine meo licet ego velim perdere sicut quando alias volo perdere vel deijcior. Sed contrarium tenuit glo. sing. que non est alibi in. l. j. §. non autem. ff. de vi et vi arma. et illam sequitur Bart. in d. l. qd meo. Et ratio esse potest quia ex quo ego possideo et constituo me nomine alterius possidere debet consequenter per constitutum transferri possessio in illum quam ego habeo per. l. quod meo. ff. eo. iuncta. l. quedam mulier. ff. de rei vēdi. Nec videtur curandum de animo coloni hoc casu: quia videtur perinde ac si ego conducam ab illo qui vendo et alteri locē qui putat forte rē meaʒ. quo casu non curatur animus illius cui loco: sed animus meus. et per animum meum mediante detentione animi mei cōservo possessionem alteri: ut est tex. valde no. in. l. qui universas. §. j. ff. codē. Ultimus casus esse potest quando agitur contra colonum et non nominat dominum in iudicio et fertur sententia contra eum et de mandato iudicis rem restituit vincenti: an tunc privetur dominus possessione videretur qd sic sicut et quando tradit alteri cū factum iudicis reputetur factum partis. l. si ob causam. C. de evic. iuncta l. iij. §. quod si servus. ff. eo. Sed Inno. in. c. quoniam contra falsam. in. §. quod si super. extra ut lit. non contest. tenet oppositum: quia iudex non videtur in dubio velle tertium privare sua possessione cum nec etiam videretur posse ex quo non fuit in iudicio. l. fi. C. si per vim vel alio mo. In cōtrarium alle. hic Bar. l. qui universas. §. item cum pretor. ff. eo. et. l. celsus. §. j. ff. ad exhi. et plus nō dicit Ang. hic non tangit: sed tetigit in. d. §. cum pretor. et transit ibi cum opi. Inno. limitat tamen dictum illud nisi pro executione sententie pignus tertij fuisset adiudicatum: quia tunc possessor non audietur velut possessione privatus nisi petitorio iure per. l. a divo pio. §. si post aditam. ff. de re iud. Tu adde qd Bar. in. l. ij. C. ubi in rem actio. precise tenet dictum Inno. non facta mētione de eo qd hic tangit saltem respectu contrariorum et adde etiā qd ipse idem Inno. videtur voluisse cōtrariū in. c. intra quatuor. de ma. et obe. Posses dicere pro cōcordia Inno. qd si dñs ignoravit causam agi cōtra colonū. pcedat primū dictū. Si aūt scivit procedat scdm arg. l. sepe. de re iudi. et qd no. glo. in. d. l. ij. C. ubi in rem actio. Nec ob. d. §. item cum pretor. quia loquitur respectu eius contra quem agitur: quia ille bene privatur possessione etiaʒ invitus.

Sed nos loquimur hic de tertio. Item nō ob. d. l. celsus. §. j. quia eodem modo potest responderi. imo plus etiam potest secūdo dici qđ sufficit ibi exhibere nec priuatur exhibēs iure suo quod pretendebat se debere habere etiā obtinēte agente ad exhibendū: vt ibi patet. Et sic videtur dictum Innocē. procedere cum distinctione. s. posita. limitatio autem Ange. non videtur bona: quia non est dare rationem diuersitatis inter pignus captum ex causa indicati vel alia causa interueniente secundo decreto ꝛ si bene ponderetur ibi tex. cum glo. non excludit quin etiam ibi in. d. §. si post aditam. etiam tertius audiatur super possessione: sed vult quod si compareat antequā pignus sit adiudicatum. tūc ordinarie erit agendum: sed vbi solum interuenerit primum decretū an sit differentia inter pignus iudiciale ꝛ pretorium respectu possessionis quam habet conuentus non dico respectu tertij. dicendum est vt
6 per Bar. ꝛ ibi dixi in. d. §. si post aditam. Nec ob. p̄dictis.† quod factum iudicis reputatur factum partis: quia illud verū quo ad ea que nō sunt verisimiliter cōtra mentem iudicis. arg. l. nō omnes. s. si cer. peta. Et hoc procedit volendo tenere dictum Inno. in. d. c. quoniam frequenter. quod communiter videtur teneri p̄ docto. Sed si velles tenere oppositū. forte etiā posset illud defensari. Circa qđ vide qđ dixi in. l. sepe. super. j. glo. circa articulū sententie declaratorie. ꝛ super glos. in ver. interueniente. §. sed iuxta predicta. j. de re iud. Et adde etiam quod licet expulso colono dominus videatur expulsus. tamen secus est quādo expellitur vsufructuarius: quia colonus possidet pro domino. sed vsufructuarius pro iure suo: vt est glo. no. in. l. j. in fi. s. vsufruc. queādmo. caue. ꝛ in. l. si de fundo. j. de vi ꝛ vi arma. ꝛ. l. iij. §. vnde vi. eo. titu. et facit. j. eo. l. permisceri. in principio.

Summarium.

1 Possessio rei mobilis causa furandi contrectate perditur.
2 Possessio rei mobilis abiecta dicitur ꝛ vilis.

1 Si rem mobilem. † Possessio rei mobilis cōtrectate causa furādi p̄ditur etiam ab ignorante. idē si rei custodia admittatur: secus in animali rationali. h. d. ¶ In tex. ibi: constitueris subaudi ꝛ contrectaueris de loco ad locum secundum verum intellectum ꝛ cessant contraria. ¶ In tex. ibi: responsum. Et si dicatur quomodo perditur possessio ab ignorante contra. l. precedentē. dic quod illa loquitur in re immobili: secus in re
2 mobili. ꝛ ratio est vt sequitur. ¶ † No. quod possessio rei mobilis est vilis et abiecta. ¶ In glo. ij. ibi: sol. hic contrectauit. hec prima vera. nec ob. huic sol. certi condictio. §. fi. s. si cer. pe. ꝛ quod tangit glo. in seq. oppo. vnde sine actuali apprehensione acquiritur possessio ipsi depositario: quia ibi illud operatur volūtas domini que concurrit propter pactum a principio appositū in cōtractu depositi. Sed hic non interuenit voluntas domini in ista denegatiōe quam facit. Ideo per illam non acquiritur possessio. Et no. bene casum. d. l. certi condictio. §. fi. qui notabilis est. ꝛ limitat. l. iij. in prin. s. eod. ꝛ addi potest ad alias fallentias ibi positas.

Summarium.

1 Traditio possessionis per instrumentum non probatur.
2 Instrumentum in actu ficto verificari potest.
3 Uerba preteriti temporis in instrumento posita in actu ipsum instrumentum precedenti possunt verificari.

Predia. ¶ Legitur duobus modis. vno modo secundum glo. Alio modo scdm Iaco. de are. Secundum primū intellectū hoc intendit scdm
1 Barto. † Per instrumentum nō probatur possessiōis traditio ꝛ instrumentū verificatur ex actu vero vel ficto. h. d. vel sic scdm Ange. Per scripturam priuatam non probatur possessiōis traditio. verificatur tamen illa non solum in actu vero: sed etiam ficto hoc dicit secundum glossam. Secundum alium intellectum hoc intendit. Per instrumentum in quo continetur aliquē tradidisse possessionem non probatur traditio: sed illa verba important licentiam intrandi propria autoritate. hoc dicit. Uel plenius secundū Ang. Per verba que in instrumētis assidue ponūtur. s. vendidit ꝛ tradidit non probatur traditio si res non erat in conspectu: sed solū intelligitur data licentia intrandi propria autoritate. h. d. ꝛ facit. l. ij. C. eo. Et de hoc etiam in Spe. in tit. de emp. ꝛ vendi. §. sciendum. ver. si vero res. ꝛ se. ¶ In tex. ibi: per seruū. q. d. scdm lectu. glos. nō aūt probatur possessio p̄ dictas literas. ¶ In glo. super ver. declarant. in fi. vel dic secundum Iac. de ra. ꝛ Ray. quod etiaꝫ ante fuerunt scripte: quia tradiderat quātū in eo fuit licet per eas ex quo non sint cōfecte in presentia rei non probetur
2 possessio. ¶ † Nota tamen ex intellectu istius glo. quod instrumētum verificatur etiam in actu ficto: quia vere non tradiderat ipse sed ficte intelligebatur tradidisse ex quo consensit seruū ire ꝛ apprehendere possessionē nomine donatarij. Et per hoc dicit hic Bar. quod si in instrumento dicatur qđ Seius dedit ꝛ vēdidit Titio fundum pro precio centum quod preciū ei dedit ꝛ numerauit qđ non reddet instrumentum falsuꝫ si testes qui interfuerunt dicunt quod nulla interuenit pecunia: sed sola cōfessio. ꝛ sic dicit tenuisse Ja. butri. Sed Ange. hic tenet contrariuꝫ ꝛ puto quod bene per glo. in. l. si ex cautione. C. de non nu. pecu. vbi dicit glo. quod nunquam notarius debet ponere ista verba habuit ꝛ recepit nisi i presentia sui ꝛ testium pecunia interueniat. ꝛ idem glo. in. l. si ex precio. C. si cer. pe. Nec ob. hec lex: quia loquitur in epistola. ꝛ sic i scriptura priuata in qua tantum operantur illa verba. talis fuit confessus se habuisse ꝛ recepisse quātū illa habuit ꝛ recepit: qꝛ p̄ neutrum sermonem probatur nisi sola cōfessione per. l. creditor. §. pe. j. de sol. ꝛ hoc etiam vltimum de scriptura priuata tenuit Bart. in. d. l. si ex cautione. ꝛ. l. si ita stipulatus. §. grisogon⁹. j. de verbo. obli. Aduerte tamen: quia dictum Bar. hic posset saluari quando verba illa necessario non essent notarij: vt quia diceretur hoc modo Seius vendidit Titio fundum pro precio centum confitenti se habuisse ꝛ recepisse dictum precium. ꝛ quod habuit ꝛ recepit. nam illa verba omnia possunt esse de confessiōe partis: vt voluit Barto. in. d. l. si ex cautione. vt patet etiam ad sensum. secus quando manifeste apprehenduntur verba illa esse notarij: quia illa non debet apponere nisi videat precium numerari: vt voluit glo. in. dicta. l. si ex precio. ¶ Item no. etiā ex in-
3 tellectu glo. † qđ verba preteriti temporis in instrumento prolata verificantur in actu qui precessit ipsum instrumentum. qđ tamen est in dubio intelligendum quando tempore confecti instrumenti non potuit interuenire actus qui importatur per dicta verba futuri temporis: al's esset secus de quo hic per Bart. ꝛ. l. post dotē supra sol. ma. ¶ Et adde vltimo inquantū dixi nō probari traditionem possessionis per instrumentum confectum in absentia rei etiam si sint illa verba apposita dedit vēdidit ꝛ tradidit. qꝛ illud est verum nisi interuenerit cōstitutum vt qꝛ venditor constituerit se emptoris nomine possidere. nam si apparet venditorem possedisse tempore constituti translata fuit possessio in emptorem etiā rei absentis. per. l. quod meo. cum simi. s. eo. ꝛ voluit Specu. in. d. §. sciendum. ver. si res. ꝛ ver. quid si in instrumento.

Summarium.

1 Possessio plurimum iuris habet.
2 Usufructuarius naturaliter possidere dicitur.
3 Possessio est quoddam ius.
4 Seruus retinere potest oculis domini conniuentibus.
5 Possessio ꝛ dominium per procuratorem queri possunt.
6 Actio personalis per procuratorem non queritur.
7 Actio vtilis domino per procuratorem queritur.
8 Actio vtilis sine cessione quibus casibus queratur.

Possessio quoqꝫ. Per seruū fructuariuꝫ acquiritur nobis possessio ꝛ dominiū ex eius persona ꝛ ex opera nostra. h. d. ¶ In tex. ibi: ex iure. i. a iure. ¶ In text. ibi: mutuetur id est recipiat. q. d. plurimos effectus recipit possessio a dispositio-
1 ne iuris inter quos est vnus qui ptꝫ ex supra positis in tex. ¶ † Nota q̄ possessio multū hꝫ iuris de quo per glo. in. l. j. C. de acqui. he. que distinguit aliquos casus. ꝛ bene loquitur preterquā in vno inquātū dicit qđ possessio quā quis habet p̄ se habet multū facti in acquirendo: qꝛ requiritur animus ꝛ actus corporeus: sed etiā habet aliquid iuris. s. in retinendo: qꝛ animo retinetur: vt. C. eo. l. licet. ꝛ sic innuit animū esse ius. Nam cōtrarium videtur p̄bari qđ imo sit facti ꝛ nō iuris in. l. bone fidei. s. titu. j. nec obst. l. pro herede. §. j. s. de acquir. here. dum dicit qđ aditio tam facti quā animi est ex eo qꝛ debes intelligere nō tam facti. s. alterius quam animi. ꝛ hoc voluit ibi Cy. in. d. l. j. ꝛ Bar. hic. ꝛ pleni⁹ in. l. si is qui pro empto re. j. titu. j. Potes tamē saluare glo. qđ nō voluerit dicere qđ animus sit iuris sed qđ dicitur ius operari in tali possessione inquātuꝫ disponit qđ animo retineatur sine actu corporali. Et scdm hoc glo.
2 non merebitur reprehēsionem. ¶ † Nota q̄ vsufructuarius naturaliter possidet de quo in. l. naturaliter. in prin. s. eo. ¶ In glo. super ver. ex iure. ibi: possessionis. s. talis. Et sic videtur restringere glo. tex. in isto versi. ꝛ plurimum ad possessionem que queritur ex causa peculiari: sed tunc non faceret ad propositum. vnde melius potes dicere qđ tex. voluit generaliter dicere qđ plurimos effect⁹ trahit possessio a iure loquēdo in genere de possessione. Fateor tamen qđ possessio ex causa peculiari plures trahit quam alia possessio: vt voluit glo. hic. ꝛ in. l. j. C. eo.

Qui in aliena. Detentatio que consistit in mero facto pōt esse apud nostro iuri subiec-
3 tos non possessio. hoc dicit. ¶ † Nota qđ possessio^a est ius ad idē
a supra eodem. l. peregre. ꝛ. C. de libe. cau. l. non ideo. ꝛ dictum fuit plene in. l. j. in prin. s. eodem. ¶ Item no. qđ scdm hec iura illi qui sunt in aliena potestate sunt incapaces eorum que sunt iuris. ꝛ adde quod licet possessio quesita sit ius: tamen ipsum apprehendere illam facti est ex quo facto resultat ius quod appellatur possessio. l. j. §. adipiscimur. supra eodem. ꝛ dictum fuit in princi. ipsius. l. j.
4 ¶ † Item nota qđ licet seruus non possit possidere. tamen potest

a ¶ Possessio Adde qđ dictum fuit in §. quib⁹. s. e.

retinere conniuentibus oculis domini. facit. l. iiij. §. de manu. Et facit ad notata per gloss. in. l. lucius. §. tres heredes. j. ad treb. vbi tangit an in relicto facto monacho possit interdici abbati ne eum molestet. de quo dicendum vt ibi per glo. Bar. & Ang. & ibi etiam tetigi. ¶ In glo. super ver. non possunt. ibi vel quasi de quadruplici specie peculij recurre ad glo. magistram in. l. fi. C. de inoffi. testa. ¶ In ea. glo. in fi. Et adde etiam quod no. glo. §. eo. l. qui vniuersas. §. j. in ver. in alterius potestate. & per hanc glo. dicit Ang. hic & in. l. j. §. item acquirimus. §. eo. hic patere quid si filius nudã possessionem acquirat queretur tunc patri. Et subdit in. d. §. item acquirimus. qd si filiusfa. acquirit vsumfructum prout est seruitus personalis: quia remanebit seruitus apud filium & commoditas erit patris. idem dicit si per filium acquiratur mera detentatio. alle. l. pleno. §. si vsus. & l. filio. §. de vsu & habi. Et per hoc videtur sentire qd ius possessoris erit penes filium: sed commoditas erit patris. Sed aduerte: quia hodie quoniam est mera detentatio ex quo patri non potest queri vsusfructus in re tali detẽta in tali detẽtatione: videtur qd patri nullum ius queratur & filiusfamilias habeatur pro patrefamilias hodie: vt voluit glo. in. l. iij. §. si filio. §. commodati. in mera autem possessione videtur dicendum qd si fuit quesita iniuste qd patri nil queratur per. l. qd seruus. §. eo. Si autem iniuste non video bene quomodo mera possessio tunc acquiratur. Nam videtur trahere tunc secum acquisitionem fructuum per. l. qui scit. §. fi. de vsufru. Si tamen esset reperire casum in quo posset queri iuste mera possessio non habens effectũ acquisitionis fructuum. videretur qd tunc nil patri quereretur ex quo patri non potest queri vsusfructus nec eius commoditas p ea que habentur in. §. si filio. §. allegat. Quod autem dixit Ang. de seruitute personali. intellige hodie procedere. & secundum not. in. l. fi. C. de vsufruc. hodie autem filiusfamilias non erat capax eorũ que sunt iuris. ideo tunc transibat personalis seruitus in patrem tamen commoditas vtendi remanebat etiam in filio: vt videtur etiam probari in. d. l. plenum. §. fi. ¶ In glo. super ver. corporis. in fi. vel dic qd litera debet exponi qd possessio nõ tantũ est corporis quã iuris. hoc est in possessione querenda nõ sufficit corporalis apprehensio que est facti: sed requiritur etiã iuris adminiculũ. l. prima. in prin. cum ibi no. §. eo. cuius iuris nõ est capax seruus nec olim nec hodie nec etiam filius regulariter hoc iure.

a ¶ Et si possessio. Adde qd dicitur i l. si me in vacuam. §. sed si non. §. eo. ti.

5 **Et si possessio.** [a] † Possessio & dominium queritur per procuratorem domino. actio vero personalis non nisi credatur. hoc dicit. ¶ No. qd possessio per procuratorem queritur etiam ignoranti sed vsucapiẽdi cõdictio demum scienti. Et que sit ratio diuersitatis tangit gloss. in. l. fi. C. eo. quia in vsucapione requiritur bona fides quam non dicitur habere ignorans qui non habet bonam nec malam. facit qd notat glo. §. eodem. l. iij. §. fina. Sed certe hec ratio nõ videtur perfecta: quia etiam in possessione acquirenda requiritur animus ad ipsam acquirendam. l. iij. in principio. §. eodem qui non potest dici esse in ignorante vnde potest dici quod alia sit ratio scilicet qd de minori preiudicio agitur quando tractatur de possessione quã quãdo de vsucapione cum per vsucapionem agatur priuare dominũ dominio. l. vsucapio. j. titu. j. ideo non sic faciliter queritur ipsa vsucapiendi condictio.
6 ¶ † Item nota quod licet per procuratorem queratur possessio & dominium non tamen queritur actio personalis. Et ratio potest esse que colligitur ex. l. ea que ciuiliter. §. titulo primo. quia in his que consueuerunt acquiri per actum naturalem fit acquisitio etiam per alium. secus autem in alijs prout contingit in actione personali. vel dic sm Jac. de rauena qd iura realia trãseunt de persona ad personã. Sed iura personalia sunt inseparabilia a persona saltem quo ad directum ius et inherent ossibus. l. quis ergo casus. §. de pecu. & l. iij. & iiij. cum ibi nota. §. pro socio. ideo facilius queritur dominium et sic ius reale. et possessio que illud habet causare quam ipsa obligatio personalis.
7 ¶ † Item no. qd licet directa actio non queratur per procuratorẽ domino. queritur tamen vtilis mediante cessione quam cogitur facere per actionem mãdati. ¶ In glo. ibi: nisi in casibus specialibus. subaudi in quibus queritur vtilis sine cessione: vt. j. sequitur in glossa de quibus in. §. si quis alij. & §. ei qui. instit. de inuti. stipu. & per Bar. in. l. stipulatio ista. §. si quis insulam. j. de verborum obligatio. Et inter ceteros sunt quatuor qui tanguntur hic
8 per Barto. & Ange. † Primo quando ex re domini acquisiuit. l. quod procurator ex re. §. de procuratori. Et ideo limita istum tex. quando non emit ex pecunia dñi rem: alias quesita fuisset vtilis sine cessione. l. iulianus. §. si procurator. cũ ibi no. §. de actio. emp. Secundus si habens cedere non reperitur. l. damni infe. cum ibi no. §. de damno infec. Tertio quando est stipulatio iudiciaria. l. in cause. §. fina. §. de procura. Et ideo ex instrumento guarẽtigie ad instantiam procuratoris confecto queretur domino vtile ius sine cessione. nam attenta forma statuti notarius percipiens guarentigiam tanquam iudex fecit preceptum de obseruantia cõtractus. Quartus casus est in his que sunt inseparabilia a persona. per ea que habentur in. l. eum qui ita. §. j. qui nõ est alibi. §. ad tre-

bellianum. Quid autem de institoribus Florentinis qui ad tabulam mercantie vel tabule cambij prepositi trãsmittunt quotidie literas in hac forma. habes tu Titi apud mensam dominorum meorum centum que refundam tibi: an ex illa epistola poterunt institores cõueniri Ang. dicit qd non per. l. finalem. §. de instito. & l. titius. §. de consti. pecu. de quo etiam per Cy. in. l. ei qui. C. qd cum eo. Et tangit etiam Ang. quid si sunt duo socij ad vnam stationem vel mensam & vnus accepit pecuniam: an alij socij erũt in solidum obligati. an pro virili tantum an nullo modo. remittit ad no. per Cy. in. l. cum te in gallia. C. si cer. peta. & per Bar. in. l. j. §. si plures. §. de exercito. Et adde etiam per eundem in. l. eadem. & ibi melius. j. de duo. reis.

Summarium.

1 ¶ Filius putatiuus nil querit patri putatiuo.
2 Seruus fugitiuus ab alio possessus nobis possessionẽ nõ querit.

1 **Nec eum quem.** ¶ † Per filium putatiuum nihil querit patri putatiuo. hoc dicit. ¶ In textu ibi: queritur. subaudi si vult tãquam filius querere: sed si velit querere vt gestor posset querere possessionem & dominium me postea ratũ habente. l. si me in vacuam. §. fina. §. eo. & quod not. in simili in. l. j. §. item acquirimus. §. eo.

2 **Per seruum.** ¶ † Per seruum fugitiuũ ab alio possessum neque liberum se putantem queritur nobis possessio. hoc dicit. ¶ In glo. super verbo: credat. ibi & diu stetit. hoc tertium non videtur necessarium. Nam videtur sufficere quod credat se liberum & gerat se pro libero ex quo bona fide est in possessione libertatis: vt notatur in. l. quod autem. de libera. causa. & dixi in. l. iij. §. si seruus. §. eodem. licet Petrus in. l. j. ad finem. C. vbi causa fisca. requirat etiam quod diu steterit licet dicat illud diu determinandum iudicis arbitrio. de quo dixi in dicto. §. si seruus. & tetigi in. l. si de eo. §. j. §. eo. quando autem mala fide se gerit pro libero. tunc bene requiritur qd diu sit moratus in libertate vt dominus perdat possessionem.

Clarundam. ¶ Per oculorũ inspectionem & custodis appositionem dicitur nobis queri possessio & traditio fieri. hoc dicit. ¶ In tex. ibi: animo. subaudi absque apprehensione corporali. & sic excludet apprehensionem corporalem. non autẽ actum corporalem quem constat interuenire in actu sequẽti cum ibi interueniat visus qui est vnus de quinque sensibus corporeis: vt notatur in. l. quod meo. §. si venditor. §. eodem. Et secundum hoc Labeo bene dixit licet glossa prima hic aliter dicat secundum Jacobum de rauena & Raymun. ¶ In textu ibi: sed videamus. hic reuocat in dubium dictum Labeonis. tamen. j. finaliter illud cõfirmat. ¶ In text. ibi: traditio id est an in casu predicto intelligatur facta traditio corporis. Et sic videtur sentire Angelus vel subaudi scilicet sit necessaria. & ad istam expositionem bene facit tex. infra in versiculo in eo. ¶ In textu ibi: generi. subaudi etiam si non interueniat apprehensio corporalis. & sic soluitur questio versiculi in eo. ¶ Nota textum in versiculo nihil video. nã per ipsum dicit hic Angelus quod ficta traditio facta per colonum non dominum priuat possessione sed vera. l. quãuis. §. finali. cum ibi notatis. supra eodem. tamen satis dicetur vera traditio si forte colonus vendidit alteri rem in presentia ipsius rei & asserit se tradere quia videtur esse vera traditio. etiam si tunc non interueniat corporalis apprehensio. quod est notandum. ¶ In glossa prima ibi: etiam sine custode. Sed potes dicere quod forte res erat in camera vel apotheca & non videbatur. ideo appositio tunc custodis ante ostium forte operatur. Et adde qd dictum fuit in. l. iij. in principio. §. eodem. ¶ In glossa finali ibi: solue vt ibi not. per glossam vel dic quod ibi loquitur quo ad querendam possessionẽ. hic autẽ quo ad effectum an quis teneatur de custodia quo casu appositio custodis liberet quem a custodia distingue vt ibi voluit glossa et Barto.

Summarium.

1 ¶ Illatio recta non fit de separatis.
2 Venditor emptorem defendere debet.

Permisceri. ¶ Habet tres lecturas prout intendit hic Bartolus et hoc intendit. Sententia lata in possessorio contra agẽtem non preiudicat ei volenti postea agere confessoria. hoc dicit. Et hec lectura potest colligi ex glossa prima iuncta glosse in versiculo debet. vel sic secundum aliã. Potest quis habere vsumfructum in re etiam dato quod rem non possideat. et hoc potest colligi ex glossa in versiculo oportet. Vel sic secundum tertiam.

Licet

Licet quis habeat vsumfructum non tamen impeditur quominus alius habeat ciuilem possessionem: ⁊ hoc colligitur ex glo. in versiculo possessionis. ¶ Nota q̄d separata est causa possessionis
1 ab vsufructu ⁊ similiter a proprietate. ¶ † Nota quod de separatis non fit recta illatio positiue vel remotiue. facit. l. si maritus. C. de donatione inter virum ⁊ vxor. ⁊. l. fi. §. de calunniatoribus. ⁊. l. papinianus exuli. §. de minoribus.

Eum qui species. ¶ Habet duas lecturas in glossa: vt patet ex glos. prima ⁊ ex glossa finali habet etiam duas alias extra glossam secundum Jacobum de arena. Nam tertia est quod plus est dare licentiam alicui vt ingrediatur propria autoritate quam mandare sibi restitui dato executore: quia primo casu potest per seipsum possessionē intrare: sed in secundo casu nō potest sine executore. l. fundi. i principio. cuz ibi nota. §. eodem. ¶ Quarta lectura est quod aliud est mittere in possessionem ⁊ iubere possidere ex secūdo decreto. quo casu pretor seu iudex debet etiam talem defendere si postea molestia inferatur. aliud est quando iudex condemnat aliquem ad rei restitutionem: quia tunc facta restitutione non intromittit se vlterius iudex vigore sententie quia restituens ad illam videtur liberatus. Et est hec est valde notabilis lectura. ¶ In textu ibi: species expone vt in glossa vel secundū Jacobū de arena id est pars. ¶ In glossa finali ibi: sed non defendere. subaudi a violentia fa-
2 cti. ⁊ de ista loquitur glossa vt patet ex. l. quam infra allegat. † Sz bene debet venditor defendere emptorē de iure si questio sibi moueatur in iudicio. l. emptor. ⁊. l. si parentes. ⁊. l. empti actio. C. de euictionibus. ⁊ facit quod notat glossa in. l. si cum fundum fere. § j. de contrahenda emptione. ⁊ in autentica sacramenta. C. si aduersus venditionem. per que posses etiam dicere quod non tenetur defendere ex eo quia non sit liberatus a primitiua actiōe qua tradere tenebatur: quia imo est bene liberatus. Sed bene defendere tenetur in iudicio actione ex empto qua etiam manet ad id astrictus vltra obligationem primitiuam: vt patet in dicta. l. emptor. cum aliis preallegatis. ¶ In eadem glossa ibi: vel naturali hoc verum si constaret de mente: sed in dubio si pretor vel iudex iubet rem restitui. videtur verbum illud plenarie intelligendum. l. videamus. §. in fauiana. §. de vsuris. Et sic videtur etiā comprehendere omnem possessionem. ideo prima lectura videtur verior. Tertia etiam quam tetigi post Jacobū de arena satis pōt sustineri. Quarta autem est valde notabilis. et pro ea facit quod habetur in dicta. l. si cum fundum. ⁊ dicta autentica sacramenta. et quod notatur per glossam in. l. pomponius. §. sed ⁊ his. §. de procuratoribus. Et istam lecturam sequitur hic Bartolus. Sed in contrarium: vt dicit hic Angelus fortiter facit. l. sed ⁊ si possessori. in principio. §. de iureiurando. vbi Bartolus post Guillelmū de cungno tenet contrarium. et sic sibi in hoc contradixit. allegat etiam Angelus ad hanc lecturam. §. de arbitris. l. inter castellanum. et. l. si a te. §. si seruitus vēdicetur. et notat Cynus i. l. seruus C. de penis. vbi si ex sententia vel ex pacto debet res destrui: vt fuit in pactis Januensium ⁊ Venetorum in castro de Thenedo non potest edificium diruptum de nouo construi. Et de hoc remittit ad notata per se in. l. si fideiussor. §. finali. §. de legatis primo. Sed certe per ibi notata per ipsum Angelum non videtur bene declarari iste articulus. Raymun. videtur tenere istam lecturā reprobato dicto Guillelmi in dicta. l. sed et si possessori. per textum i. l. claudius. §. qui potiores in pignore habean. Et ibi etiam Bartolus tenet hanc lecturam et in effectu allegat etiam. l. si fundus. §. si plures. eodem titulo. Sed ille modicum facit. Et pro ista parte etiam facit. l. a diuo pio. §. si post aditam. ȷ. de re iudicata. Bartolus tamen in dicta. l. sed et si possessori. repondet ad istaz quod ibi loquitur respectu tertij contra quem iudex se non intromittit. sed respectu ipsius partis contra quam lata est sententia dicit esse secus ad. l. autem. sed et si possessori. non respōdet Raynaldo nec Angelo hic. posses dicere quod ibi loquitur in iuramento. nos autem in sententia. et in hoc maiorem autoritatem habeat iuramentum. facit quod habetur in. l. prima et secunda. supra de iureiurando. Forte potest dici pro concordia opinionum quod aut sententia lata est declaratoria pro agente et etiam pronūciatum est rem debere restitui: aut simpliciter pronunciauit iudex rem restitui. Si pronunciauit simpliciter rem restitui. tunc aut ille qui restituit virtute sententie ex interuallo prestat impedimentum. ⁊ iudex non tenetur se intromittere ex vi sententie: quia functus est officio suo. facit. c. cum in literis. extra de officio delegat. Sed alias ordinarie erit agendum. et maxime si esset delegatus non poterit se intromittere per dictum capitulum cum in literis. secus si incontinenti et non ex interuallo molestet illum cui facta est restitutio: quia tunc quodammodo non videtur restitutio facta; vt voluit glossa in capitulo querenti. extra de officio delegati. et Jo annes andree. super ea. ⁊ glossa clarius in capitulo commissa. de electio. in sexto. Si autem sententia fuit declaratoria et iussit etiā rem restitui: tūc si molestatus vult implorare officium iudicis ex ea parte qua iussit rem restitui. puta quod sit seruanda distinctio quam supra tetigi: quia aut molestatur incontinenti aut ex interuallo. Si autem vellet implorare officium vel velit agere ex capite sententie inquantum declaratum fuit dominium. videtur q̄d possit per id quod habetur in dicta. l. sed et si possessori. vt in simili hoc contingit in iuramento. et non videtur bona ratio diuersitatis quantum ad hoc inter iuramētum et sententiam. Nec obstat dicta. l. pomponius. §. sed ex his cum sua glossa. quia procurator ibi cauendo de iudicatum soluendo conuentus reali videtur in effectu cauere solum de restituenda. Nam in illa consistit solutio iudicati. et ideo licet in illo feratur declaratoria ⁊ iubeat rem restitui liberatus esset procurator restituendo. ideo expedit ibi q̄d etiam caueat de dando: quia si sententia esset lata cum domino: licet restitueret rem: tamen sententia declaratoria semper contra eum probaret dominium. d. l. sed ⁊ si possessori. ⁊. l. si a te. cum ibi no. infra de exceptio. rei iudic. in principio. ⁊. §. primo. Forte etiā posset dici quod aut autoritate sententie facta est semel restitutio: et tunc non possit amplius iudicis officium implorari si ex interuallo fiat molestatio. Aut autoritate non est facta aliqua restitutio: vt q̄ lata est declaratoria in reali pro reo. vel lata est pro actore. sed reus non possidebat nec fuerat interrogatus an possideret. quo casu absoluitur: quia non possidet lata declaratoria tamen super domino pro actore: vt dicta. l. si a te. in principio. ⁊. §. j. Et isto casu si aduersarius postea reperiatur possidere ex quo nondum facta est restitutio aliqua autoritate sententie. bene videtur posse iudicis officium implorari per ea que habentur in dicta l. si a te. in principio. ⁊. §. primo. ⁊ dicta. l. sed ⁊ si possessori. ⁊. l. pro inde. nam ibi reus conuentus iurauit rem esse suam. Et dicitur quod si possessio postea perueniat ad aduersarium poterit illam petere virtute iuramenti. ⁊ si dicatur cum iuramentum fuerit ibi interpositum ad exceptionem parandam reo quomodo introducit actionem. Et eodem modo posset obijci quando sententia est declaratoria pro reo. Respondetur q̄d illud contingit in quandā consequentiam. argu. l. ij. cum concor. supra de iurisditio. omniū iudicum. ⁊. l. ad rem mobilem. ⁊. l. si ad legatum. supra de procuratoribus. Nam ex quo declaratur dominium consequens est q̄d debeat posse rem suam recuperare. l. j. ⁊ per totū. ⁊. l. in rem actio. supra de rei ven. ⁊ not. Barto. in. l. sed ⁊ si possessori. Ex predictis igitur conclude quod si semel facta est restitutio autoritate sententie si ex interuallo fiat molestia non videtur iudex se posse intromittere. ita intelligatur iste textus secundum lectu. Jaco. de are. ⁊ glo. in dicta. l. claudius. in glo. magna. ⁊ in dicta. l. pomponius. §. sed ⁊ his. secus si incontinenti. Et sic intelligit glos. in capitulo querenti. de officio deleg. ⁊ in dicto capitulo commissa. de electionibus. in sexto. Et hoc quando non fuit etiam lata declaratoria super dominio. Si autem fuisset lata est magis dubium: tamen idem videtur dicendum ex quo semel est facta restitutio autoritate sententie. Si autem est lata declaratoria et non est adhuc facta restitutio aliqua autoritate sentētie: tunc videtur quod possit implorari officium iudicis pro restitutione fienda. Et hoc videtur clarum quando lata est pro agente. d. l. si a te. in principio. Idem videtur si pro reo. d. l. sed et si possessori. nisi dicas quod ibi loquitur in iuramento. Sed quo ad hoc non videtur bona ratio diuersitatis ex quo vtrunq̄ est declaratorium iure dominij. vel nisi dicas quod ibi per viam actionis agi potest: sed non officium iudicis executiuum implorari in sententia ex quo pro illa consueuit competere officium iudicis: licet etiam competat actio in factum l. argentarium. §. primo. cum ibi notatis. supra de iudi. ⁊. l. qui de inofficioso. supra de inoffi. testamen. ⁊ per Bartolum infra de re iudicata. l. intra. licet in iuramento hoc non reperiatur. Et in dictis casibus possit saluari opinio Barto. et Guliel. in dicta. l. sed et si possessori. Illud autem videtur indubitatum quod si per viā actionis agatur quod indubitanter sententia declaratoria facit ius pro agente. l. j. ȷ. de re iudi. Et de hoc articulo etiam tetigi in d. l. si fideius. §. fi. de lega. primo. sed latius hic dixi.

Aduersus. Non summatur. ¶ Nota q̄d possessio vitiosa prodest aduersus extraneos. ¶ In glos. prima ibi: ⁊. l. secunda. hoc secundum exemplum est bonum: quia secundum illud vitiosa possessio prodest aduersus tertium sed non aduersus eum a quo quis vitiose possidet: vt patet ibi in interdicto vti possidetis in quo clandestina et sic vitiosa possessio prodest aduersus tertium: sed non aduersus eum a quo quis vitiose possidet. Sequens autem exemplum de interdicto vnde vi nō est bonum propter id quod hic innuitur in litera a contrario sensu. videlicet q̄d vitiosa possessio nō prosit aduersus eum a quo quis illam habet. Nam in interdicto vnde vi prodest etiam aduersus illum a quo quis eam habet. l. si quis a se fundum. C. ad legem iul. de vi. ⁊. l. si quis in tantam. C. vnde vi. exemplum autem de. l. res alienas. in se potest tolerari: quia vitiose possidens si conuenitur rei. vendicatione a non domino se iuuat: quia actore non probante suam intentionem reus absoluitur. l. qui accusare. C. de eden. secus si dominus agat contra eum.

¶ De vsucapionibus ⁊ vsurpationibus. Rubrica.

¶ In glo. rubrice adde qđ dicetur statim in. l. vsucapio. ff. eo.

Summarium.

1 ¶ Usucapio quare introducta fuerit.
2 Exceptioni prescriptionis vel vsucapiõis quãdo prescribi possit.

Bono publico. Non summatur per doctores: Uel potes
1 sic dicere. † Usucapio propter bonum publicum est introducta. hoc dicit. ¶ No. casum quare introducta fuerit vsucapio. Alia autem causa colligitur in. l. fi. ff. pro suo. vꝫ vt sit litium finis. ¶ In glo. prima. in fi. Sed quomodo prefertur hic rigor equitati cõtra l. placuit. C. de iudi. cõmuniter dicitur hoc ideo: quia rigor est in specie equitas in genere. de quo hic per Barto. ⁊ per canonistas in. c. fi. extra de transactionibus. vel dic ſm Jac. de rauen. qđ põt dici qđ etiam sit equitas in casu vsucapionis quasi sit equum tũc preiudicari domino ex quo est negligens infra tempus a lege statutum alio possidente titulo ⁊ bona fide. arg. l. qđ quis. ff. de reg. iur. Et sic licet sit equum neminem locupletari cum aliena iactura: illud est verum nisi iusta causa suadeat oppositũ. Nã tũc equũ videtur qđ etiam locupletetur ſm eum. Ad materiam facit quod plene notat Jo. an. in regula peccatum. de regu. iur. in. vj. in. v. articulo. ⁊ melius qđ notatur per eundẽ in regula possessor. in questione ibi posita per eũ in nouella. in tertio articulo. vbi late prosequitur hunc articulum: an prescriptio sit contra ius naturale.
2 ¶ Extra glo. tangit hic Bart. † nunquid exceptioni prescriptionis [a] vel vsucapionis possit renunciari ante. scꝫ quam sit quesita. Et distinguit vt hic per eum. ⁊ in. l. nemo potest. de lega. j. simplr dicit non posse renunciari. Bal. ibi in effectu ponit distinctionem quam ponit hic Barto. ⁊ sibi appropriat. dic vt ibi plene dixi. Et adde etiam qđ licet fiat pactum qđ quis non possit vsucapere nõ semper ex hoc induci mala fides. Nam potest esse qđ emẽs putat vendentem esse dñm. ideo non curat apponere pactum qđ possit vsucapere. ⁊ licet etiam adderet etiam si reperiatur rem alienam esse adhuc necessario non infertur istum habere malam fidẽ: qua possibile est qđ nihilominus emptor credit venditorem esse dñm. Item in exemplo qđ ponit Bar. in. d. l. nemo potest. non videtur sibi causari mala fides ex pacto: quia etiam sine illo habebat sciẽtiam iuris alieni. Fateor tamen qđ vbi apparet malam fidem inductam qđ non habeat locum vsucapio cum in ea requiratur bona fides. l. j. ⁊ l. super longi. C. de prescrip. longi tẽpo. ¶ Et adde etiam ſm Ang. qđ si quis obligat se ad aliquid dandum ⁊ faciendum. ⁊ deinde subijcit clausula: scilicet que omnia ⁊ singula promisit dictus talis perpetuo seruare: ⁊ in nullo cõtra facere: vel ad omnem petitionem ⁊ terminum secum contrahentes qđ per hec verba videtur renunciasse exceptioni prescriptionis. ⁊ innuit talem renunciationem tenere. Sed de hoc dic vt in. d. l. nemo potest. de lega. j.

a ¶ Prescriptionis. ad de Bald. in c. j. §. preterea. de ca. cotra. ⁊ i. l. j. de sentẽ. q. p eo. et late p Bar. hic. ⁊ qđ dicit i apostil.

Usurpatio. Non summatur ista lex: quia breuis.

Summarium.

1 ¶ Usucapiens acquirere dicitur.
2 Usucapio in re mobili ⁊ immobili locum habet.

Usucapio. Non summatur. ¶ In glo. prima in fi. ibi non ipsa acquisitio ⁊ bene dicit glossa accipiendo acquisitionem: prout est in esse perfecto: sed prout est in fieri potest procedere diffini-
1 tio iuriscõsulti. † Nã ille qui vsucapit acqrit id est est in actu acqrendi. ¶ In ea. glo. ibi. §. ex plurimis. Ad hoc tamen cõtrarium posset responderi vt ibi voluit glo. ¶ In eadem glo. ibi. C. de prescrip. lon. tempo. l. iij. corrupta est vitio scriptoris. ⁊ debet allegare. l. ij. C. in quib. cau. ces. lon. tempo. prescrip. Et aduerte qꝛ dixit Barto. in. l. seruitutes. la vltima. ff. de serui. ti. ge. qđ olim ante iu-
2 stinianum. † Et sic secundum hec tempora vsucapio habebit locũ in re mobili ⁊ immobili. ⁊ erat idem tempus vel saltez annus vel biennium. insti. eo. in prin. Sed per iustinianũ fuit declaratũ qđ vsucapio solum locum habeat in re mobili: prescriptio in immobili. ⁊ diuisum tempus fiat statutum: vt patet in. l. j. C. de vsucap. transfor. ¶ In eadem glo. ibi: sed Bal. dixit hec opi. communiter tenetur per citramontanos. de quo in aut. nisi tricẽnale. C. de bo. ma. Sed disputatiue satis posset teneri opi. Marti. per istũ text. ⁊ insti. eodem. in prin. vbi etiam patet qđ per vsucapionem queritur exceptio. Et sic est argumentum qđ sumitur per glo. ex. l. si qs emptionis. C. de prescrip. lon. tempo. necessario non probat opi. Bal. Et ad. l. j. in fi. ff. de aqua plu. arcen. posset responderi: quia loquitur in iuribus incorporalibus. Et de materia per Jo. and. in regula possessor. in questione ibi posita in quarto articulo. vbi de hoc satis instat an per prescriptionem queratur dominium directum vel vtile.

Summarium.

1 ¶ Usucapere quis possit.
2 Dominus semel factus vsucapere non potest.
3 Res furtiua vsucapi non potest.
4 Usucapio rei per vim possesse prohibetur.
5 Seruus in re peculiari habetur loco domini.
6 Uoluntas serui non facit rem domini esse peculiarem.
7 Emphiteota vel feudatarius vendens rem domino irrequisito ⁊ redimens ea non priuatur.
8 Res ad aliquem reuersa dicitur cuius estimationem recepit.
9 Heres etiam ignorans in vitium defuncti succedit.
10 Usucapionis spectatur initium.
11 Usucapere qđ suum est nemo potest.
12 Lana ex oue furtiua efficitur bone fidei possessoris.
13 Substantia rei in omnibus debet attendi.
14 Actio furti datur pro re que furtiua non efficitur.
15 Usucapi non potest res vitio violentie expulsiue affecta.
16 Qualitas deficit deficiente substantia.
17 Incorporalia non possidentur.
18 Statutum qđ creditor infra decem annos non petens debitũ cadat a suo iure est validum.
19 Prescriptio non nisi centum annorum contra ecclesiam romanã habet locum.
20 Negligentia non petentis malam non purgat conscientiam prescribentis.
21 Prescriptio fuit in odium negligentis introducta.
22 Debitor late debitum dicitur possidere.
23 Jus ciuile corrigitur in actionis personalis prescriptione.
24 Debitorem ad soluendum arctat deus: sicut lex creditorem ad petendum.
25 Contractus debiti infra decennium non petiti an dicatur fictitius.
26 Sciens non semper in mala fide presumitur esse.
27 Prescribens bona fide si postea sciat rem alienam esse an teneatur restituere.
28 Forus conscientie vt plurimum censetur foro contentioso contradicere.
29 Uiolentia sequens non attenditur quando possessio vacua penitus occupatur.
30 Res affecta vitio reali quanto tempore possit prescribi.
31 Seruitus prescribi non potest.
32 Libertas seruitutis prescribi potest.
33 Seruitus que ⁊ quando causam continuam vel quasi habere dicatur.

Sequitur. Continuat litera se ad precedentia. ⁊ in effectu vult dicere qđ viso quare vsucapio sit introducta. ⁊ viso quid sit vsurpatio: ⁊ quid vsucapio. Restat videre de vsucapiõe quo ad alios effectus scilicet quis possit vsucapere ⁊c. vt in versiculo. sed videamus.

1 **Usucapere.** † No. qui possint vsucapere. Nam videtur qđ regulariter omnes nisi aliqui reperiãtur prohibiti. Et hoc sit loco summe vsq3 ad. §. fructus. vbi incipit tractare que res possint vsucapi. ¶ In glo. §. seruus. in fi. Et sic videtur velle glo. qđ vbi seruus est institutus si adit hereditatez iussu domini non remanet nomẽ heredis in eũ: secus dicũt aliqui secundum hec tempora in filiofa. instituto. de quo plene in l. cum filio. ff. de lega. j. ⁊ ibi plene dixi.

Fructus. Hic incipit tractare que res possint vsucapi. ¶ In tex. ibi: fructus. scilicet aliarum rerum ⁊ fructus fundorum. ¶ In glos. super verbo non fiunt. ibi: respondeo secundum Marti. hec reprobatur expresse per. §. heres. ff. ea. l. alie possent in se saluari: sed alique diuinant. ¶ In eadem glos. ibi: vel dic qđ non est bone fidei. ¶ Nota hanc solu. secũdum quã
2 habes limitationem ad istud dictum vulgatum † qđ semel factꝰ dominus non potest vsucapere: quia illud verum quando est factus dominus irreuocabiliter: secus si reuocabiliter: quia tunc potest vsucapere ac si non esset factus dominus. et pro hoc bene facit. l. in bello. §. si quis seruum. infra de capti. ¶ Et no. etiam ex glo. qđ licet bone fidei possessor faciat fructus industriales suos: tamen tenetur etiam illos officio iudicis restituere si extãt: quod intellige nisi per triennium eos tenuerit: quia tunc prescribit tale ius aduocandi. ⁊ sic debet limitari: quod notat glossa in. l. fructus. ⁊ l. ex diuerso. de rei vendicatio. Et adde secũdũ Ang. quod notat Innocen. in. c. ex literis. de resti. spolia. vbi dicit secundum eum qđ etiam si sunt consumpti fructus industriales debent restitui si sunt consumpti in vtilitatem consumentis. Sed eius dictuz dicit intelligendum solum quando agitur actione per quã quis tenetur solum quando factus est locupletior: vt est videre in condictione indebiti et petitione hereditatis: secus quando conuenitur alia actione: quia tunc non tenetur fructus industriales restituere etiam si sint in suam vtilitatem conuersi. Nam tunc illos

Mos lucratur pro cultura ⁊ labore. Et hoc dictū puto verum per nota. per glos. ⁊ Barto. in. d. l. fructus. ⁊. l. ex diuerso. Non reperio Inno. dicere id ad quod allegatur.

3 **Quod autem.** † Res furtiua ex dispositione legis attinie ꝓhibetur vsucapi donec fuerit reuersa in potestatem domini. hoc dicit. Nota quod rei furtiue prohibetur vsucapio per. l. attiniam. similiter ⁊ per legem. xij.

4 tabularum. vt in. §. furtiue. institu. de vsucapionibus. † Rei autē per vim possesse prohibetur vsucapio per legem iuliam ⁊ plautiā vt habetur in dicto. §. furtiue. ⁊. ff. ea. l. §. si tu me. ⁊. ff. de preca. l. certe. §. iulianus. ¶ Aduerte tamen quia vt purgetur vitium rei furtiue non sufficit rem reuersam in potestatem eius cui est subtracta: sed oportet quod reuertatur in domini potestatem: sed in re per violentiam possessa sufficit quod redeat in potestatem eius a quo per violentiam habet: vt probatur hic iuncta dicta. l. certe. §. iul. Et ratio diuersitatis potest colligi ex his que not. glos. in. l. itaqꝫ fullo. ff. de furtis. ⁊. ff. de vi ⁊ vi arma. l. j. §. qui vi a me. Nam furtum principaliter committitur in re ipsa etiam ignorante eo qui possidet. Sed violentia principaliter cōmittitur in personā eius cui fit violentia. et ideo illius personam qui violentiam recipit attendimus. ⁊ hoc intellige quando committitur violētia in re immobili. Si autem committatur in re mobili cum tūc etiam contrahatur furtum quia et raptor dicitur improbior fur. facit institu. vi bono. rapto. §. penul. requiritur tunc qd reuertatur in domini potestatem. l. fi. ff. vi bono. rapto. facit quod no. per Bart. ff. ea. l. §. si tu. ⁊. §. seq. ¶ In glos. super verbo subrepta. in fine. prima vera. nam res aliena non potest obligari sine domini voluntate. l. res aliena. ff. de pigno. actione.

Labeo. Sufficit qd res furtiua reuertatur ad eū per quē dominus possidebat. et quod reponatur in loco vbi stabat domino ignorāte si furtum dominus ignorauerit: alˀs si sciuerit noua domini scientia ⁊ voluntas requiritur. hoc dicit. Et diuiditur in quinqꝫ partes secundum verum intellectum. Nā primo loquit in re peculiari subrepta ab extraneo domino ignorante. Secundo in re peculiari subrepta domino sciēte. tertio in re dominica subrepta ab extraneo. Quarto in re dnica subrepta seruo quam nō tenuit in peculio. Quinto in re dominica subrepta a seruo quā tenuit in peculio. scda ibi: cōmodius. tertia ibi: nec enim. quarta ibi: ideoqꝫ. quinta ibi: item si eam rem. ¶ Et aduerte quia hec glo. in ver. ⁊ sciero. ponit duas lec. in ver. commodius. ⁊ licet quelibet possit saluari: tamen quo ad literam teneas primam: vt patet ex diuisione. Et similiter ponit duas lecturas in versicu. nec enim. quarū quelibet similiter pōt in se saluari. tamen quo ad literam teneas primā: vt patet ex diuisione. ⁊ distingui debet in materia pro declaratione text. prout tangit glos. in

5 ver. reuersam. ¶ † Nota quod seruus in re peculiari quodāmodo loco domini habetur. facit. l. interdum. §. cum autem. ff. de furtis. et quod not. glos. magna in. l. j. C. de seruis fugiti. ¶ Item nota ꝙ vbi dominus scit furtum esse commissum in re peculiari exigitur postea vt sciat rem reuersam in serui potestatem. Et ratio esse potest: quia quando ignoratur sua voluntas non est interrupta sed continuata. vbi autem sciuit furtum commissum tunc bene fuit interrupta: quia tunc sciuit se per seruum non possidere. ideo exigitur noua domini scientia. argu. l. si rem. ff. eodem titu. ⁊. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iuris. ¶ Item nota qd vbi res dominica subtrahitur per extraneum non sufficit reuerti in potestatem serui. Et ratio quia in re dominica seruus non habetur loco domini. licet secus in peculiari: vt not. glo. in dicta. l. j. C. de seruis fugitiuis. ¶ Item no. qd vbi seruus subtrahit rem dominicam sufficit qd reponat eam in eodem loco. Et ratio est quia dominus tūc non fuit possessione priuatus. l. si rem mobilem. ff. titulo. j. secus quādo extraneus subripit: quia tunc fuit possessione priuatus. d. l. si rem. ideo non sufficeret tunc reponi in eodem loco. quod intellige nisi ille extraneus esset talis per quem dominus prius possi-

6 debat: vt patet in. §. sequē. ¶ † Item nota qd voluntas serui non facit rem dominicam effici peculiarem sed volūtas domini. facit quod habetur in. l. quā tuberonis. §. fi. cum. l. seq. ff. de peculio.

Item labeo. Sufficit rem redisse ad eum per quem quis possidebat. hoc dicit. ¶ No. ex textu iuncto precedenti quod aliud est quādo omnino extraneus per quem quis possidebat. nam huius factum propter voluntatem preambulam fortius operatur. In glos. super verbo vendito ris. ⁊ bene quia sine contrectatione furtum non committitur. l. si quis vxori. §. neqꝫ verbo. ff. de furtis. ⁊. ff. tit. j. l. iij. §. si. rem. vnde veritas est quod purgatur hic vitiū reale vt nō dicatur amplius furtiua sed non vitium personale quominus propter dolum teneatur de casu etiam fortuito: vt not. in dicto. §. si rem. ¶ In glo. super verbo gesta sunt. in fine. probatur. ff. titulo primo. l. rem que nobis. ⁊. l. si rem. Sed ad hoc voluerunt respondere quidam qd recuperatur possessio per factum ipsius redimentis vt. ff. in glos. sequen. glo. tamen ibi non approbat istud quod possessio recuperetur. ⁊ in effectu respondet quod non est absonum possessionem esse perditam. ⁊ dici rem reuersam in domini potestatem: licet dominus nō reincipiat possidere per. l. si rem. ff. eodē. Sed certe illa lex non probat dictum glos. vt ibi patet. nec similiter. §. tunc in potestate. ff. eodem. quia ibi dominus habuit rem vere vel interpretatiue: sed hic nec vere nec interpretatiue haberet si non recuperet possessionem: ideo communiter tenetur contra glos. vt recuperet possessio. ⁊ hoc operetur voluntas domini preambula. nam volebat ipse deponens conseruare possessionem sibi per istum depositarium. ideo iste animus operabitur etiam acquisitionem cōcurrente facto ⁊ voluntate ipsius depositarij licet possessio fuerit perdita. per id quod habetur infra eadem. l. §. de illo. ⁊. ff. pro empto. l. seruus. in quibus patet quod animus conseruandi inducit etiā acquisitionem: licet glos. tenuerit contrarium ⁊ non bene in. l. iij. in princi. ff. titulo. j. Et hoc procedit quando domino ignorante furtum fuit factum. idem si eo sciente si sciuit postea rem tunc redemptam ⁊ in eodem loco positam: quia ex quo id patitur videtur habere animum possidendi per illum sicut prius ideo acquiritur sibi possessio propter preambulam voluntatem. arg. l. filius. §. cum heres. ff. de leg. iij. que ratio cessat quādo extraneus omnino per quem non possidebamus rem subtraxit. ¶ Ultimo allega

7 tur tex. iste † qd si emphiteota vel feudatarius vendidit rem domino irrequisito ⁊ postea redimat qd illam non debeat perdere: et sic limitetur. l. fi. C. de iu. emphi. ⁊. c. potuit. extra de locato. scilicet quando rem nō redemit. Sed contrarium communiter tenetur per. c. j. quid iuris sit si vasal. feu. quod alie. rede. Nec obst. iste tex. qꝛ hic purgatur vitiū reale non vitiū personale dolositatis cōmisse per venditorē. l. qui ea mēte. ff. de furtis. ⁊. l. j. §. si rem. ff. deposi.

Si pupilli. Sufficit rem redire in potestatem administratoris legitimi. hoc dicit. ¶ In glos. super verbo sciat. ibi: ⁊ si pupillus. Sed contra hoc facit: quia pupillus quicquid videt ignorat legis interpretatione. l. j. C. de falsa mone. vnde de hoc an sufficiat pupillum scire. dic vt dicetur in. §. si tutor. hic allegato.

Tunc in potestate. Ad hoc vt purgetur vitiū furti requiritur qd res redeat irreuocabiliter in domini potestatem vere vel interpretati-

8 ue. hoc dicit. ¶ † Nota ꝙ interpretatiue dicitur res reuersa ad dominum quando eius estimationē recepit. vel quando de volūtate domini alteri est tradita. facit. l. si abducta. C. de furtis. ¶ In glos. super verbo vsucapietur. scilicet si res erat presens. hoc qualiter intelligatur. dic vt ibi. ⁊ melius per glos. in. l. qua ratione. §. interdum. ff. de acquiren. re. do. ⁊ per Barto. in. l. certi condictio. §. si. cum. l. sequen. ff. si certum petatur.

9 **Heres qui.** † Heres quantumcunqꝫ ignorans succedit in vitium defuncti. hoc dicit. ¶ No. quod dixi in summario. Et sic est casus contra opi. Marti. de qua per glo. in. §. fructus. ff. ea. l. Aduerte tamen quia prout tangit Dy. in regula possessor. circa fi. opi. Marti. potest procedere de equitate canonica: vt sic ex quo vere habet bonam fidem possit prescribere si ex sua persona vult incipere. ⁊ per hoc limitat. d. c. possessor. inquantum dicit possessorem male fidei vllo tempore non prescribere qd habeat locum in vero male fidei possessore: secus in ficto: vt est heres habens bonam fidem succedēs defuncto qui habuit malam. nam tunc illud. c. non habebit locum. qd est no. dignum. Credo tamen qd in foro ciuili non prescriberet talis heres spacio longi temporis per. l. cum heres. ff. de diuersis prescrip. Sed spacio lōgissimi temporis. xxx. annorum bene prescribet de iure ciuili ⁊ de iure canonico si a se velit incipere.

8 **De illo queritur.** [a] Partus ancille furtiue editꝰ penes bone fidei possessorē nō potest vsucapi si fur est in eius potestate: alˀs potest vsucapi si ante natiuitatem scientiam rei aliene nō habuit. h. d. Et qd dixi. ff. editus. subaudi ⁊ etiā conceptus. Et qd dixi si ante natiuitatē. subau-

10 di ⁊ etiam ante cōceptionē per ea que tangentur cum glo. ¶ † Nota spectandū esse initiū vsucapionis adeo qd superueniēs mala fides nō nocet. qd est verū nisi in casu singulari. l. si ancillā. ff. pro suo. ¶ In glo. super verbo si ante. ibi: secus si post conceptionē. hec vera. Et cōclude qd si scit simpliciter alienā sed nō furtiuā. ita demū impeditur vsucapio si sciuit antequā cōciperet: secus si postea etiā si sciat ante partum. ⁊ multominus nocet si sciat post partum. Si autem sciat eam alienā ⁊ furtiuam: tunc noceat etiam si id sciat post conceptionē: ⁊ etiam si sciat post partum saluo nisi denunciauerit domino scdm formam. l. si ancillam. ff. pro suo. si hoc poterat facere. nam alˀs erat excusatus vt ibi. ⁊ de materia plene per glos. in. l. ancille. C. de furtis. ⁊ in. l. si ego. §. partꝰ. ff. de publicia. ¶ In eadem glo. in fine. Et sic cōcludit glo. qd iste ver. si antequā referatur ad omnia predicta qd potest producere preterqꝫ respectu primi casus quando seruus dat ancillam furtiuā domino suo pro libertate habenda. Nam tūc indistincte mala fides serui nocet domino. vt voluit glo. in. l. seruus dno. ff. pro empto. Nā eadē psona reputatur dominus ⁊ seruus sicut ⁊ pater ⁊ filius. l. fi. C. de ipub. et alijs substi. ideo facilius nocet talis scientia domino. ¶ Et no-

a ¶ De illo. ad de tex. in. l. si alienā. ff. pro suo plene p Barto. in. l. ancille. C. de furtis.

bene qđ dominus hic ignorans non credebat nouam possessionē acquirere ancille quā tradebat seruus: quia credebat illam sibi acquisitam per seruum suum per.l.j.§.item acquirimus.s.e.licet re vera non esse quesita cum esset iniusta.s.titu.j.l.qđ seruus. ⁊ tamen per talem voluntatem acquirit sibi possessionem vt hic patet. ⁊ in dicta.l.seruus. Et sic facit ad ea que dixi.s.e.a.l.s.item labeo.⁊.l.iij.in prin.s.titu.j.

a **Lana ouium.** Quod meum est vsucapere non possum[a]. hoc dicit. Et ad hoc quotidie allegatur. ¶ In tex. ibi: contra. subaudi: quia vsucapibilis est. nō tamen per bone fidei possessorem ipsam percipiētem: quia in fructu est. ⁊ statim fit eius vt sequit. ¶ In text. ibi: potest. scilicet per
11 ipsum bone fidei emptorem percipientem eum. ¶ †Not. qđ illud qđ est meum non possum vsucapere. quod est verum quando est meum irreuocabiliter. secus si reuocabiliter. Nam tunc potestati ipsam rem aduocandi poterit vsucapi seu prescribi. supra eodem. l.§.fructus.cum ibi nota.⁊.j.de capti.l.in bello.§.si quis seruum.
12 ¶ †Item no. qđ lana efficitur bone fidei possessoris licet sit ex oue furtiua. Et ratio est quia cū tondetur videt concipi ⁊ nasci: ideo debet effici bone fidei possessoris sicut ⁊ fetus conceptus ⁊ editus penes bone fidei possessorem.j.de furtis.l.qui vas.§.si ancilla. secus autem est in fetu vel partu concepto apud furem. Nam licet nascatur apud bone fidei possessorem non fit eius: quia videt contractus per ipsum furem ex quo erat conceptus. de quo in.l.ancille.C.de furtis. ¶ In glo. super verbo consumpti. in fi. Et plene de materia in.l.ex diuerso.⁊.l.fructus.j.de rei vendi. ⁊ per Cy.in.l. centum.C.de rei vendicatione.

a ¶ Nō possū. Limita istō fm Bart. et Bal. i.l. iij. C. qđ me. cā. Bar. in.l. in bello.§.si qs seruum. de cap. ⁊ in.l.j. C. de ser. fu.

13 **Si et lana.** †No. substantiam rei considerandam. qđ intellige nisi ratio aliud suadeat: vt patet ex glo. ¶ In glo. super verbo furtiua. ibi.§. cum quis. nam tunc propter bonam fidem ex quo deducitur res in aliam speciem facta ipsius specificantis bona fide equum est quod ipsius efficiatur: quia noua res videtur.

Si rem. Si dominus rem pignoratam subtraxit nō efficitur res furtiua. tenetur tamē actione furti creditori cui pignori tradiderat. hoc dicit. ¶ In tex. ibi: vsucapi. id est eam vsucapibilem esse. facit qđ no. glo. in.§.qđ autem. el secun-
14 do. insti. de vsucapio. ¶ †No. qđ interdum agi potest furti: ⁊ tamen non efficitur res furtiua. Ratio patet in litera. ¶ In glo. super verbo posse. ibi: argumentum contra. huic contrario videtur standum. ⁊ per hoc reprobari videtur precedens sol. de hoc tamē dicendum vt dicetur in.l.si ab eo.j.e. ¶ In eadem glo. ibi: vel dic contra hypothecariam. hoc potest procedere si pluribus res fuit obligata ⁊ vni tantum tradita. Nam si subripitur illi per debitorem qui postea alteri vendidit ⁊ tradidit poterit prescribi hypothecaria contra illum cui non fuit tradita: sed non contra illum cui fuit tradita per.l.fi.j.pro soluto. que hoc modo potest solui videlicet qđ respectu dominij bene est vsucapibilis quando debitor subtrahit rem suam obligatam: sed non respectu hypothece creditoris nisi redeat in potestatem ipsius creditoris. ⁊ hoc quando ipse debitor subtrahit. Sed quando extraneus subtrahit: tūc videtur qđ res debeat redire in potestatem ipsius domini debitoris.s.ea.l.§.qđ autem. Forte tamen potest dici qđ tunc non sufficiat redire in potestatē domini nisi quo ad hoc vt possit vsucapi respectu proprietatis. Sed vt possit vsucapi contra hypothecam requiritur etiam qđ reuertatur in potestatē creditoris. sicut in simili dicit Bar. quādo subtrahit res in qua vnus habet proprietatem alter vsumfructum ad hoc vt possit prescribi in preiudiciū vtriusq; requiritur qđ redeat in potestatem vtriusq;. arg.l.inter omnes.§.fi.j.de furtis. Et hoc videt esse rationabile satis ex quo de vtriusq; preiudicio tractat ⁊ vtriq; datur actio furti: vt in.d.§. hec actio. ¶ An autem sufficiat rem subtractā bone fidei possessori redire in ipsius potestatem. Bar. qđ non: sed dicit qđ debet redire in potestatem domini. ⁊ videtur velle qđ sufficiat in potestatem domini redire per.l.cum sit probatum.C.de vsuca.p empto. illa tamen non probat bene: quia potest intelligi prout intelligit l.fi.j.pro soluto. Et contra eam etiam hic videtur esse quedā glo. in ver. domini. dum exponit. id est bone fidei possessoris. Unde forte potest dici qđ vt possit prescribi ad preiudicium bone fidei possessoris: requiratur etiam qđ in eius potestatem redeat ad instar eius qđ dictum est de fructuario ⁊ proprietario. nō autē sufficiat qđ redeat in potestatem bone fidei possessoris tantummodo vt possit prescribi contra verum dominum. ⁊ sic glo. in ver. domini. que voluit oppositum nō videtur hoc bene dixisse. Et ex predictis habes qualiter debet intelligi.§.qđ autem.s.eo. Et ad id qđ dixi de bone fidei possessore bene facit qđ habetur.j.de furtis.l.cū es.§.j.⁊ in.l.furtiuam. Sed in contrarium facit qđ habetur eod. titu.l.si is cui.§.fi. posses respondere prout ibi tāgitur in glos. vel potes dicere qđ non est necesse qđ reuertatur in potestatem bone fidei possessoris. Naz cum reuertitur in potestatem domini illud videtur sufficere: quia ex tunc facta est vsucapibilis respectu dñij querendi contra dominum: ergo multo fortius contra alium habentem publicianam tantū: cum habens dñium preferatur habēti publicianaz.l.fi.s.de publicia. Nec ob.d.l.cū es.§.j. quia potest responderi vt tangit glo. in.d.l.si is cui.§.fi. Et hec pars videtur verior ratione superius alleg. Et similiter videtur qđ nō sit necesse redire in potestatem fructuarij quicquid dixerit hic Bar. nam certum est qđ ille vsusfructus quem habet fructuarius non potest per alium prescribi: quia est ius coherens persone ⁊ variatur ex diuersitate personarum.l.stipulatio ista.§.si quis ita.j.de ver.obli. vnde ipse vsusfructus bene potest perdi nō vtendo etiam dato qđ res sit affecta vitio reali: vt probatur in.l.si plures.§.deiectū.⁊.l.si de fundo.j.de vi ⁊ vi ar. qz venit querēdū dño: vt ibi patet. Quod autē dixi de creditore videt posse tolerari: qz ius hypothece nō extinguit per translatione dñij in alium.l.vsucapio.C.de pigno.⁊.l. distractus.⁊.l.debitorē.eo.titu. Uel forte posset dici qđ si subripit ab extraneo res pignorata creditori tunc sufficit qđ redeat in potestatem dñi quia dñs cuius est proprietas principaliter videtur ledi ex furto accessorie videtur ledi creditor p̄pter hypothecam ⁊ ideo sufficiat redire in potestatē ipsius dñi qui principaliter est lesus. Sed quādo subripitur per ipsum debitorem qui est dñs: tunc solum leditur creditor ⁊ principaliter. ideo tunc sit necesse qđ in eius potestatem redeat vt possit prescribi hypothece. ⁊ ita intelligatur.d.l.fi.pro soluto. Et scđm hoc.§.qđ autez. procedet simpliciter prout litera iacet. Et ista videntur etiam de mente Jac. de ra. in.§.si viam.j.eo. vbi dicit qđ lex attilia videt requirere qđ reuertatur in potestatem dñi. ⁊ sic habuisse respectū ad directe dñm: et per cōsequens nō ad fructuariū vel similes. ar.l.j.§.j.s.si ager vec. vel embi.pe. Et sic videt etiam plus sentire qđ si subtrahit res in qua quis habet vtile dñium qđ sufficiat redire in potestatē directo dñi. qđ satis potest tolerari distinguēdo vt in simili.s.dixi de creditore: qz aut excipit per ipsum dñm directo: aut per extraneū. ¶ In glo. super verbo agi potest. in fi. alios duos casu addit barquorum vltimus est quādo filiusfamilias facit furtum in aduentitijs hodie. nam nō efficitur res furtiua respectu ipsius p̄prietatis: quia res est filij: nec competit actio furti: quia in aduentitijs non est actio inter patrem ⁊ filium.l.cum oportet.C.de bo. que libe.⁊.l.lis nulla.s.de iudi. fit tamē furtū respectu vsusfructus qui spectat ad patrem. ⁊ licet actio non competat in aduētitijs patri contra filium tamen bene videtur posse oriri obligatio inter patrem ⁊ filium ex causa aduentitia.l.iubemus. cū ibi no.C.ad treb. ⁊ per Bar. in.l.si quis pro eo.de fideiusso.⁊ per glo. in aut. vnde si parens.C.de offi.testa.

15 **Si tu me.** †Res affecta vitio violentie expulsiue nō pōt vsucapi etiam si violentia sit commissa cōtra male fidei possessorem: secus si non sit affecta licet pro violentia cōpetat interdictum vnde vi.h.d. ¶ In text. ibi: sed titius. subaudi qui non est particeps violētie fm Dy. ¶ In tex. ibi: nō a dño subaudi vi deiecto. cum dñs non fuerit deiectus sed mala fide possidens. ⁊ hoc faciebat dubiū. ¶ In glo. super verbo deiectū. in fine. subaudi: qz ibi discessit de possessione metu armatorū qui veniebant cōtra eū. hic sec⁹. ¶ In glo. sup verbo possessum. ibi: lex attilia. melius dixisset lex iulia ⁊ plantia: vt in.§. furtiue. insti. eo. tit.

Si fundum. Non potest commode summari. ¶ In glo. super verbo sciens. ibi: nō fit vitiosa: sed contrarium hic tenet Bar. quia satis dicitur vi possessa ex quo contra voluntatē possessoris possidetur: licet inuadēs credat esse suam per.l.j.§.quid sit ius.j.de vi ⁊ vi ar. ⁊ per alias ratiōes hic per Bar. allegatas. ⁊ facit qđ no. in.l.si quis in tantā.C.vnde vi. ⁊ adde dictis Bar. quia videtur velle qđ si occupatur possessio absentis. ⁊ ille postea hoc sciens suspicatus est se posse repelli dicetur res vi possessa per.l.clam possidere.§.fi.cum.l.seq.⁊.l.si quis id qđ.§.fi.s.titu.j. Nam in contrarium est glo. cum tex. secundum vnum intellectū in.l.si nulla.C.de acqui.pos. cum qua glo. transit ibi Cy. ⁊ etiam ipse Bart. potes dicere pro concordia qđ dictum Bar. procedat quādo mala fide quis intrauit possessionē per iura per eum allegata. secus quando bona fide. Et hoc casu procedat dicta glo.

Si dominus. Res affecta vitio violētie in potestatem dñi nō dicitur rediisse si ab eo iuste pōt euelli.h.d. ¶ In glos. super possessorē. ibi: ⁊.l.qui possessionem. ⁊ bene probatur. in.l.si quis a se fundu;.C.ad legē iul. de vi. Et est hic casus expressus qđ agenti possessorio recuperande non potest obijci exceptio dñij. ad hoc etiaz facit.d.l.si quis a se.fundū licet glo. dixerit contrarium ⁊ non bene. in.l.si de vi.s.de iudi.

Si viam. In prescriptione in qua nō requirit possessio prescribētis mala fides nō impedit ipsam prescriptionē ⁊ id qđ nō possidetur non potest dici vi possessum.h.d.
19 ¶ †No. qđ vbi nō est dare substātiā nō est etiam ibi dare qualitatē. facit.l.eius q in prouinciā.s.si cer.pe. Et ideo vbi nō cadit possessio nō cadit etiā qđ dicat res vi possessa. ¶ Itē no. qz incorporalia nō dicunt possideri: nec de illis p̄prie quis dicit deijci: ideo p illis nō cōpetit directū interdictū vnde vi: an autem cōpetat vtile. tangitur in.l.penul.s.de serui.⁊ in.l.sicuti.§.aristo.si serui. vē. ⁊ tangit

et tangit etiam hic Bar. qui in effectu cōcludit qḋ competit vtile interdictum vnde vi. ⁊ idem Inno. in. c. querelā. extra de elec. sed glo. valde notabilis ⁊ singularis in. l. iij. §. vnde vi. ff. de vi ⁊ vi ar. dicit qḋ lȝ expulso a seruitute psonali detur interdictū vnde vi: vt ibi ptȝ. tamē secus in expulso a seruitute reali per hūc tex. sȝ Guli. de cu. in. l. lȝ. C. eo. in pe. char. circa fi. ⁊ in prin. vltime in ver. item alium effectū hȝ ciuilis. ⁊ in ver. ⁊ circa. dicit qḋ interdictum vti possidē. vtile hn̄ daꝛ per no. in. l. pe. de serui. ⁊ in. l. sicuti. §. aristo. si serui. ven. Sed de iterdicto. vnde vi est dubiū: an deꝛ pro reali seruitute ꝓpter no. per glo. in. d. §. vnde vi. Finaliter tenet quod ibi etiam detur vtile per id quod no. glo. in. l. si quis in tantam. C. vn de vi. in glo. magna. versi. super rebus. in. ij. questione. vbi glossa tenet quod vtilis condictio ex lege illa habet locum etiam pro iuribus incorporalibus. Et hanc partem etiam finaliter tenuit hic Barto. vt hic dixi. et plenius examinat in. d. l. iij. §. vnde vi. Et sic text. iste cuȝ similibus debet intelligi de directo interdicto. Et aduerte etiam quia Barto. hic videtur reprehendere rationem iurisconsulti. et dicit quod ratio melior est que colligitur ex not. per glossam in. l. fi. quemadmodum. serui. amit. Sed tu potes sustinere rationem litere quia litera intendit hoc quod non debet impediri prescriptio: quia dicatur res vi possessa. Et ad hoc bene veniunt rationes litere. Sed si queratur an impediatur ꝓpter malam fidem. fateor quod debet inspici illud quod dicit hic Barto. et quod no. glo. preal le. an versetur factum prescibentis in prescriptione vel non. ¶ In glos. super verbo amittam. ibi iure restituas. intellige vi interdicti in casu nostro cum deijcens sit ille qui senserit commodum: sed vbi extraneus deiecisset: tunc primo loco teneretur deijcens ad emendam damni. sed si non esset soluendo tunc in subsidium restitueretur expulsus contra recipientem commodum ex ipsa violentia. argu. l. fin. ff. de eo per quem fact. erit. ¶ Et an requiratur bona fides in prescriptione libertatis seruitutis. recurre ad glos. ff. quemadmodum serui. amit. l. fina. ¶ Et aduerte: quia concludit hic Bart. licet sub dubio forte. qḋ ca. possessor male fidei. de regu. iur. lib. vj. et. c. fina. extra de prescri. non habent locum in debitore prescribēt contra creditorem et cōtra actionem personalem. Mouetur: quia illa prescriptio non causatur a possessione sed a mera negligentia non petentis. l. omnes. et. l. sicut. C. de prescriptio. xxx. annorum. et ideo non habet locum. c. possessor. quia vt ex verbis patet loquitur in prescriptione que procedit a possessione. patet quia dicit possessor ⁊c. Et similiter non habet locum. c. vltimum: quia loquitur de prescriptione reruȝ: vt ibi patet. Et sic que procedit a possessione: nō autem de prescriptione actionis personalis. ¶ Et per hoc infert
8 †quod si statuto cauetur quod si creditor non petat debitum infra decem annos cadat ab omni iure suo quod tale statutum valet. et quia tunc tollitur ciuilis obligatio et etiā effectus naturalis per not. in. l. si quis postquam. ff. de fideiusso. et per eundem in l. fi. ff. rem ra. habe. quod tunc tutus erit debitor nedum in foro ciuili sed etiam in foro ecclesiastico. secus autem si statutuȝ dicat qḋ si non petierit infra decennium non audiatur creditor: quia tunc solum causatur quedam exceptio et elidimur ciuilis: non autem tollitur naturalis. facit quod habetur in. l. j. ad velleia. Et ideo tunc illa naturalis per viam denunciationis euangelice poterit deduci ad forum ecclesiasticum propter id quod not. Innocen. et Joan. an. in. c. nouit. extra de iudi. ipse idem Bart. in extrauagā ti ad reprimendam. in versi. denunciatione. Et hoc dixit sub dubio forte submittendo se determinationi sancte matris ecclesie et theologorum. Ange. hic dicit quod bene fecit se sic submittere. qꝛ canoniste secundum eum. et similiter theologi secundum eum determināt contrarium. et fuit disputata questio quam ponit Joā. And. in mercurialibus super. d. c. possessor. sed certe ibi Joā. an. non dicit aliquid expresse de prescriptione actionis personalis. sed simpliciter quod iura ciuilia que dicunt possessorem male fidei posse prescribere sunt correcta per ius canonicum. Sed bene est verum quod ipse idem Joan. and. in. ca. ij. extra de excep. in vj. expresse hoc tangit. et ibi concludit disputatuȝ fuisse quod tale statutum non iuuet debitorem: nec consequenter valeat. Et ideȝ ibi tenebat dominus Pet. de ancha. Et plus dicit hic Ange. quod non credit Bar. verum dixisse etiam de iure ciuili: quia illa decretalis possessor male fidei emanauit solum ratione eneruationis peccati. et similiter dictum. c. fi. Constat autem secundum eū peccare ⁊ in peccato nutriri illū qui se tuetur iniquo p̄sidio prescriptionis eo qḋ habuit malā fidē. tex. est singularis scḋm eū in auc. vt eccle. roma. §. habet itaqꝫ coll. ij. Et p illū tex. dicit se defensasse multa arbitramēta. Nā multoties arbitratores qui habēt potestateȝ pronunciandi secundum veritatem ⁊ equitatem condēnāt reiecta exceptione prescriptionis reū conuētum ad restitutionē possessionis vel debiti. ⁊ deinde petitur per cōdēnatū reduci ad arbitriū boni viri. Nā dicit arbitramētum nō esse iniquuȝ si de mala fide prescribentis potest doceri: alias secus. cū p̄scriptio tā de iure ciuili quam de iure canonico sit inducta: vt pate in ti. de prescrip. Sȝ aduerte quia tex. in dicta auc. vt eccle. ro. videtur potius facere cō
16 tra Ange. †nam ibi dicitur qḋ ecclesia romana habet priuilegiū qḋ nō possit quis se tueri contra eaȝ iniquo p̄sidio prescriptionis nisi sit p̄scriptio centū annorū. ⁊ sic inquātū cōcedit etiā cū mala fide centum annorum contra ecclesiam facit contra eum. Itē facit contra ipsum Ange. inquātū vult in alijs esse secus quam in ipsa ecclesia romana cum ius singulare ⁊ priuilegium nō trahatur alios. l. ius singulare. ff. de legi. ideo pro constanti tene quod de iure ciuili non reprobat tex. ille opi. Barto. et potissime quia etiam tex. ille loquiꝛ etiā in ignorāte. ptȝ maxime ex implicatiua etiā ibi posita dum dicit ne tutus peccādi locus etiā sciētib⁹ relinquatur. Et tñ ibi appellat iniquū presidiū prescriptionis indifferenter etiā respectu ignorātis: sed forte Ang. voluit dicere qḋ per illū tex. probaꝛ etiā de iure ciuili qḋ ille qui vtitur presidio prescriptionis: ⁊ habuit malā fidē seu scientiā diciꝛ peccare quāq̄ lex nō attēdat tale peccatū in alijs personis quā in ecclesia romana: nec etiā ecclesia romana respectu prescriptionis centū annorū: qꝛ lex ciuilis que tendit in finem conseruationis societatis humane preponderauit finē seu bonū publicū qui oritur ex prescriptione: vt scȝ sit litiū finis ⁊ dominia rerū nō sint in incerto ꝓpter que cōseruatur ciuilis societas. Et preposuit predicta peccato prescribētis qꝛ tollere peccatū in prescribēte esset solū ratificare interiorē actū hominis. non aūt esset ratificare actū exteriorē tendentē solū in finem ꝯseruāde societatis ciuilis. prout plene ꝓsequitur Jo. an. in d. c. possessor. in tertio articulo. Et ideo forte voluit dicere Ange. qḋ ex quo lex ciuilis dicat talē peccare lȝ nō simpliciter illo respectu prohibeat prescriptionē ex quo in materia peccati preualere debet ius canonicum iuri ciuili: vt no. per glo. in. d. c. possessor. qḋ opi. Bar. nō procedat. ipse aūt Ange. idē tenuit in repetitione. l. j. ad fi. C. de iudi. Mouetꝛ ibi: qꝛ lȝ. c. possessor. videaꝛ loqui in prescriptione que ꝓcedit ex possessione: tamē. c. vltimū de prescrip. videtur indistincte loqui in quolibet mala fide prescribēte. Nā alˀs scḋm eum illud. c. fuisset superfluū: qꝛ per alia iura eiusdē tituli. et maxime per. c. vigilāti. eo. ti. erat ꝓuisum de prescriptiōe que procedebat ex possessione cū mala fide. Sed certe huic rationi Ang. posset respōderi qḋ illud. c. nō fuisset superfluū qꝛ lȝ in dicto cōcordaret cum alijs capitulis: tñ satis est qḋ ibi addit rationē que nō erat posita in alijs capitulis p tex. in. l. ij. §. si qd tñ. C. de vete. iur. enucle. ⁊ in. l. si qs prioris. C. de secū. nup. ⁊ p no. p Jo. an. in proemio grego. Ex quib⁹ ptȝ qḋ nō est absonū repetere alˀs dictū dum modo aliquid addaꝛ. preterea nō videꝛ tolli ratio Bar. quā. ff. tetigi.
20 Bal. aūt in. l. j. C. de seruitu. tenet similiter cōtra Bar. †qꝛ negligentia nō petētis nō purgat malā cōscientiā prescribētis. ⁊ sic dicit cōtra Bar. tenere ꝯmuniter canonistas. ⁊ plus in effectu ibi nō dicit. ipse tñ Bal. in questione sua que incipit statuto caueꝛ qḋ fenerator ⁊c. in effectu videꝛ istud limitare qḋ statutum permitēs prescriptionē cū mala fide nō valeat nisi fiat ex causa vt cōtra personā odiosam ⁊ cōtra quā ius presumit vt cōtra feneratorē: ideo ibi decidit qḋ statutū disponēs qḋ fenerator post quinquennium non audiaꝛ etiā super sorte valet ⁊ tenet. Et istud etiā sequebatur dominus meus dñs Pe. de anch. in repetitione. c. possessor. circa fi. de reg. iur. in. vj. Cōtra istud tamē facit qḋ lȝ fenerator peccet: tamen debitor qui sortem vult retinere videtur etiaȝ peccare: ⁊ non debet quis in seipso peccatū cōmittere vt peccatum alterius puniatur. per id qḋ habeꝛ in tex. ⁊ glo. in. c. verum. xiij. dist. Et sic nō videtur tuta predicta decisio etiā in feneratore. Dominus meus dominus Anto. de But. in. c. fi. extra de prescrip. concludit qḋ si agitur de prescriptione actionis penalis potest tolerari qḋ prescriptio iuuet etiā scientē: qꝛ in foro cōscientie nō tenetur quis ad penam: vt est tex. nota. ⁊ singularis cōiuncta glo. in. c. fraternitas. xj. q. ij. Si autem loquimur de prescriptione alterius actionis: tunc si debitor est ignorans: forte quia fuit obligatus ex facto procuratoris non habentis speciale mandatum: vel etiam heres qui successit defuncto: ⁊ ignorat obligationē defuncti: tunc procedat prescriptio: quia est cum bona fide ⁊ non cum mala. Si autē sciebat se debitorem tunc dicit qḋ non procedit prescriptio per. d. c. fi. qꝛ ex quo scit se debitorē non est ex bona fide: sed potius mala si vult acquirere commodum liberationis propter solam negligentiam non petentis. allegat text. prealle. in dicta auc. vt eccle. roma. ideo ipse reprobat opin. Barto. hic positam. ⁊ plus etiam ibi dicit do. Anto. qḋ etiam quando statutum dicit qḋ si debitum nō petatur infra decem annos qḋ non debeat audiri creditor qḋ tale statutū non valet. nec debet seruari etiam in foro ciuili. ideo si cōuentus excipiat poterit replicari qḋ nō debet iuuari ex statuto: qꝛ non valet stante dispositione canonica illi cōtraria ex quo nutrit peccatum. ⁊ sic debet etiam in foro ciuili seruari. prout est text. in. c. ij. de excep. in. vj. vnde scḋm eum nō erit necesse recurrere ad viā denunciationis euangelice. de qua hic dixit Bar. ⁊ qḋ tale statutū non valeat tenuit etiam idem ipse Bart. in. l. omnes populi. in. iij. q. principali. ⁊ sic patet qḋ ipse Barto. in hoc sibijpsi fuit cōtrarius ⁊ qḋ cōmunis opi. modernorū est cōtra suam opi. hic positā. ⁊ ita etiā de facto ꝯsului. Sed aduerte pro clariori intelligētia huius articuli q̄ ꝓ opi. bar. hic posita facit primo: qꝛ hic sum⁹ in materia

correctoria. ⁊ per consequens non videtur fienda extensio per. l. precipimus. C. de appel. cum similibus. ideo cum. d. c. possessor. ⁊ d. c. penul. de prescrip. veniant ad correctionem iuris ciuilis ⁊ nō videantur loqui in prescriptione actionis personalis: vt deduxit Bar. videtur qd in illo remaneat ius ciuile. Secundo pro hoc facit: qr ille q vult se tueri tali prescriptiōe hoc facit autoritate superioris qui habet plenam potestatem disponēdi de temporalibus l. bene a zenone. ⁊ l. omnes. C. de quadri. prescrip. ⁊. viij. distin. c.
21 quo iure. †Et ideo cum ex causa introducat talem prescriptionē in odium negligentis propter bonum publicum vt lites finiātur videtur qd talis quantūcunq; fuerit in mala fide possit salua cōscientia se defendere prescriptione finita. Et hoc expresse voluit Inno. in. c. cura. in glo. penul. de iure patro. vbi aperte hanc opi. Bar. videtur approbare. facit quod no. in. l. fi. C. si contra ius vel vti. publi. per gloss. ⁊ doc. ⁊ per Inno. in. c. que in ecclesiarum. de consti. vbi patet qd ex causa potest papa vel imperator per suam legem tollere ius alterius. ipse tamen Inno. cōtrarium videtur voluisse in. c. quia plerisq;. de immu. eccle. in glo. magna. in versi. item qui tutus est. Sed posset dici qd ibi loquitur de prescriptione cum mala fide que procedit ex possessione: patet quia dicit qd per illam solum queritur exceptio non autem dominium. vnde in prescriptione actionis personalis videt remanere dictū suum in. c. cura. ⁊ maxime per id qd postea ibi subdit de tuto exceptiōe macedoniani. Nam dicit qd cum filiusfamilias habeat dominiū pecunie mutuate penes se nihil possidet alienū. Et ideo cū actiones sint de iure ciuili. l. ij. §. deinde ex his. ⁊. §. omnium. ff. de orig. iur. debet esse tutus etiam in foro consentiente ex quo datur sibi exceptio contra actionem ab illo qui ipsam actionem introduxit. Sic igitur videtur dicendū in proposito. Nam debitor nihil possidet alienum. ideo debet posse in foro consentiente se tueri si a iure ciuili in odium negligentis sibi tribuatur exceptio. Nam non videtur etiā interim peccare debitor ex quo nil possidet alienum si ab eo nō petitur. Et sic videtur superuenire exceptio ipso non existente in peccato. In cōtrarium facit primo quia lz simus in materia correctoria: tamen ex quo sumus in materia peccati euitandi. ⁊ sic vbi agitur de fauore animarum videtur qd verba late debeant intelligi. per id qd no. per glo. ⁊ Bart. in auth. sacramenta. C. si aduersus vendi. vbi Barto. expresse dicit qd quia illa auth. est fauorabilis anime vt euitetur peccatum. debent verba late intelligi licet corrigant. l. j. ibi positam. vnde qd ibi dicit de cōtractibus trahit etiam ad contractus qui non sunt vltro citroq; obligatorij: qui tamen proprie non dicuntur cōtractus: vt est tex. cum glos. in. l. labeo. la secunda. §. contractum. ff. de verbo. sig. Et ideo licet regula possessor. loquatur in possessore videtur trahen-
22 da etiam ad possessorem iuris. †Nam et debitor dicitur late possidere debitum: vt est tex. in. l. etiam. §. fi. ff. de peti. heredi. et facit l. qd si in diem. §. iul. eo. ti. ⁊ quod not. glo. in. l. regulariter. eo. tit. Item. c. fi. de prescrip. lon. tempo. loquitur in eo qui habet cōscientiam rei aliene: sed lato sumpto vocabulo dicitur etiam res aliena que est alteri debita ⁊ mea que est mihi debita: vt est text. cum glo. in. l. si me ⁊ titium. ff. si certum petatur. ⁊ in. c. quod dicā. xiiij. q. iiij. vbi creditor habens vsuram dicitur possidere alienum. et tamen constat qd est dominus pecunie tradite pro vsura licet sit alteri debita ⁊ veniat alteri restituenda. facit. c. si quid inuenisti. ea. causa. ⁊. q. v. Et sic videtur etiam comprehendere casum nostrum. Preterea verbū rei est generale. l. j. ff. si certū petatur. Et sic comprehendit etiam actionem. facit quod habetur institu. de reb. cor. ⁊ incor. vnde debitor qui sciuit actionem contra se competere ⁊ esse alterius potest dici habere conscientiam rei aliene. Et pro ista parte etiam facit: quia vbi exprimitur ratio in lege corrigente etiam trahitur ad casum qui potest comprehendi sublata significatione si ratio vendicat sibi locum; vt est gloss. sing. iuncta cum tex. in clemen. prima. in ver. eligatur. de elec. in. vj. ⁊ dixi ple-
23 ne in. l. si vero. §. de viro. ff. so. ma. †Et ideo videtur qd per predicta. c. ex quo ratio concludit etiam in prescriptione actionis personalis corrigatur ius ciuile. ¶ Aduerte tamen quia potes cōsiderare duos casus: quia aut debitor fuit interpellatus ab homine vel a iure: aut non fuit interpellatus. Si fuit interpellatus ⁊ non soluit cum posset: quia erat in mala fide in peccato non satisfaciendo secure videtur tenenda hec secunda pars qd non possit prescriptio procedere in dicto casu. aut non soluit: quia non potest soluturus si posset: ⁊ tunc dicendum vt. j. in sequenti casu quādo non est interpellatus. quo casu videtur posse dici quod aut non soluit: quia intendit dilatare non soluturus etiam si peteretur. et iste videtur habere intentionem corruptam et esse in peccato. ⁊ ideo non videtur posse prescribere: aut non soluit quia nō potest: vel quia non interpellatur soluturus: tamen si interpellaretur: ⁊ tunc iste non videtur prima facie esse in peccato: ideo videretur posse dici quod hoc casu procedat prescriptio: tamen forte contrarium est verius ⁊ sentiunt moderni docto. communiter Nam ex quo scit se debitorem ⁊ vult acceptare commodum liberationis tempore isto videtur hoc non posse facere sine peccato:

quia non est iustum quod propter negligentiam non petētis ipse talem exceptionem acquirat considerato qd sibi profuit negligētia: quia interim habuit commoditatem: quia non est iustū qd ex illa negligentia ex qua commodum percipit velit exceptionē acquirere considerando bonam fidem ⁊ conscientiam. argu. l. si cum in fundo. §. cum mulier. ff. de iure do. licet ius ciuile non cōsiderauerit conscientiam: vt ibi not. Et pro hac parte bene facit tex. in dicta auth. vt eccle. ro. vbi expresse innuit talem scientem volentem se defendere exceptione prescriptionis peccare. ⁊ loquitur etiam ibi de prescriptione contra actionem personalem: vt patet ibi in versi. maxime in his in quibus lesionem sustinuerūt. dum subdit vel aliquid debeatur iunctis glossellis. ver. qui quidē. ver. precedit. ver. habeat itaq;. Et hanc partem credo veriorem per rationem prealleg. Et per supradicta etiam satis patere potest responsio ad rationes factas in oppositum: quia licet simus in materia correctoria tamē quia sumus in materia peccati. ⁊ vbi agitur de fauore anime verba debent late sumi. ⁊ potissime cum ratio sit expressa in constitutione. Item non videtur esse iusta cum secundum bonam fidem ⁊ bonam conscientiam tribuendi exceptionem scienti se esse debitorem propter meram negligentiā nō petentis: imo potius esset mutare peccatum vt innuit text. in. d. auth. vt eccle. roma. ideo non potest per constitutionem hoc induci ⁊ per hoc cessat ratio Inno. in. c. cura. ⁊ qd no. in. c. que in ecclesiarum. Unde dicebat etiam dominus Anto. de But. in dicto. c.
24 fi. †qd queadmodum lex arctat creditorem ad petendū: ita deus arctat debitorem ad satisfaciēdum. pro quo allegat quod habetur in dicta auth. vt eccle. roma. Et in hoc articulo puto in effectu tenere conclusionem quam dixi. ff. post eum: quia aut loquimur in actiōe penali aut in alia. ⁊ si i alia. aut debitor sciuit: aut ignorauit. Et pro his que dixi. ff. bene facit: quia si incohata prescriptiōe superueniat emptori scientia rei aliene. ⁊ sic mala fides per l. bone fidei. j. de verbo. signi. ⁊. C. de fur. l. apud antiquos nō prescribit. vt in. d. c. possessor. secundum vnam lectu. ⁊ tamen nō peccat non restituendo rem nisi sibi euincatur iudicialiter: vt sic cōseruet sibi ius de euictiōe. iuxta ea que habent in. l. at qui natura. §. cum me absente. ff. de neg. ge. Nec ob. id qd. ff. dixi id qd vltimo allegaui. ff. videlicet qd legislator debet posse tollere actionem. ⁊ sic debitor debet esse tutus qui non habet dominium rei aliene: quia potest responderi qd legislator licet possit tollere actionem cum fuerit ab eo introducta vt superius tetigi. tamen nō potest tollere quominus iustitia ministretur cum id sit secūdum rationem naturalem ⁊ equitatem. ⁊ seruabatur etiā saltem manu regia ante aliquam introductionē actionis: vt patet in. l. ij. §. post originem. ff. de orig. iur. ⁊ voluit hoc Inno. ⁊ Compostel. ⁊ Joã. and. post eos in dicto. c. que in ecclesiarū. ⁊ fuit etiam dictū Guido. de suza. vt refert Cy. in. l. fi. ad fi. C. si contra ius vel vti. publi. Et ideo si petitum sit iustitiam ministrari per creditorem non obstante statuto debebit sibi ministrari quādo debitor fuit sciēs. Item non obstat quod habetur in dicta antē. vt eccle. roma. vbi videtur litera innuere qd etiam in ignorante dicatur esse improbitas vel iniquitas vti prescriptiōe: quia illud debet intelligi prima facie: vt ibi innuit glos. ex eo quia scilicet talis prescriptio videtur contra regulam naturalem: vt quis non locupletetur cum aliena iactura. cum in rei veritate non est censenda improba nec cum peccato in ignorante propter bonam fidem ⁊ propter bonū publicum. de quo in. l. j. ff. eodem. Et per id quod ibi tetigi post Jaco. de rauen. ⁊ per id quod no. Joan. and. in dicta regula possessor. in secundo articulo. Et per predicta patet quod si testator mandat executoribus datis in testamento qd satisfaciant creditoribus suis qd poterunt ⁊ debebunt satisfacere illis cōtra quos prescripserat cum mala fide: secus si cum bona fide. ⁊ hoc tenuit Baldus in dicta disputatione si fenerator. Et secundum predicta debet intelligi ⁊ limitari quod tetigit Bart. in. l. quibus diebus. §. dominus. ff. de condi. ⁊ demon. ⁊ ibi dixi. ⁊ in. l. si is cui. §.
25 flauius. j. de solu. ¶ †Quid autem si statutum dicat qd si debitum non petatur infra decem annos presumatur contractus fictitius ⁊ simulatus: ex eo agi non possit. Barto. in. d. l. omnes populi. in tertia questione principali videtur velle qd valeat: quia videt tunc excludere causam peccati. sed Rayne. in repetione illius. l. tenuit oppositum: quia illud statutum videtur esse factū in fraudem legis canonice. ⁊ vt per viam indirectam nutriat peccatum ⁊ ideo non debet valere per. l. contra. ⁊. l. fraus. ff. de legi. ⁊ de reiur. c. circa tamē. lib. vj. ⁊. c. cum quid vna via. eo. titu. ⁊ bene facit quod habetur in. l. seius ⁊ augerius. ff. ad. l. falci. Et istud forte est verius nisi aliud forte doceatur de simulatione. Nam alias de facili posset eludi dispositio illius regule possessor male fidei. Et hec opinio Ray. satis mihi placet. ¶ Itez aduerte quia dixit Ange. in dicta repetitione. l. prima. C. de iudi. quod licet in foro conscientie non possit quis se tueri prescriptione statuti: tamen dicit qd in foro cōtentioso ciuili ⁊ ecclesiastico tenet statutum disponēs quod creditor cadat a iure suo si nō petat intra. x. annos quia ius ciuile potest impedire naturalem obligationem. l. si nō

sortem

ſortē.in prin.cum ibi nota.ſ.de condi.indebi.Item poteſt tranſ-
ferre naturalē in aliū.l.ij.C.ad legem iul.de vi.⁊ in toto tit.de bo.
dam.Item poteſt diſtinguere illud qđ eſt de iure gentiū vt liber-
tatē.l.⁊ in ſeruoꝝ.de ſtatu homi.⁊ ideo poſſet extinguere ciuilem
ſe naturalē obligationē in hoc caſu. ⁊ debebit hoc in vtroqꝫ foro
⁊ ruari.Sed nō credo eum bene dixiſſe in debitore ſciente:qꝛ tale
ſtatutū nō habet iuſtam cauſam:imo nutriret peccatum:vt patet
ex ſupradictis:ideo non valet reſpectu ſcientis.facit qđ no.Inn.
in.c.qm̄ pleriqꝫ.ad finem.⁊ quod no.Bart.in prima cōſtitutione
digeſtoꝝ.⁊ qđ habetur.iiij.diſt.c.erit aūt lex.⁊ ibi etiam tāgit an
p ꝯ preſcriptionē tollatur naturalis obligatio.Et in effectu tenet
qđ ſi erat obligatio ex delicto in qua videtur etiam ineſſe natura
lis.iuxta no.per glo.in.l.ij.§.beſtias.ſ.de poſtu. tunc tollitur illa
naturalis.per.l.ſi tibi.§.quedam.de pact. idem ſi eſt preſcriptio
xxx.vel.xl.annoꝝ.Nam tunc ſaltem tollitur quo ad effectū.l.ſicut
⁊.l.oēs.C.de preſcrip.xxx.annoꝝ.Idem dicit in ſtatuto ſi hoc vult
vt ſtatim tetigi.alr̄s dicit remanere naturalem.de quo per Bart.
26 in.l.ſi.ſ.rem ra.ha.⁋†Item dixit ibi Ang. qđ non ſemper ſciēs
dicitur habere malam fidē:vt qn̄ legis autoritate rem apprehen-
dit.Exemplū in.c.j.de pſcrip.⁊ in.l.generaliter.de noxa.ideo di-
cit qđ tunc de iure canonico procederet preſcriptio. Et hoc ſatis
credo reſpectu.d.c.j.quia loquitur in rebus eccleſiaſticis transfe-
rendis de vna perſona ad aliam in quibus papa habet plenariā
poteſtatem:vt in.c.j.⁊.ij.de prebendis.in.vj.⁊ in clemen.j.ad finē
vt lite penden.Sed reſpectu.l.generaliter.eſt magis dubiū. licet
glo.in.c.cum contingit.extra de dolo ⁊ contu.videatur hic tenere
⁊ in.c.qm̄ frequenter.ad finem.extra vt lite non conteſta. ⁊ in.c.ſi
diligenti.de preſcrip.Sed forte nō procedit de iure canonico per
dictum.c.poſſeſſor.⁊ dictum.c.ſi.que indiſtincte loquūtur. Et ſa
tis eſt qđ in dicto caſu lꝫ non preſcriberet nō teneretur reſtituere
niſi ſibi damnū emendaretur.⁋Ultimo quia conſueuit eſſe que
27 ſtio † an ſi ille qui preſcripſit bona fide poſt cōpletam preſcriptio
nem ſciat rem alterius fuiſſe:an teneatur in foro conſcientie reſti-
tuere.Cōmunis tamen opinio legiſtarum ⁊ canoniſtaꝝ eſt quod
non.de quo in.c.vigilanti.de preſcrip. ⁊ per Ioā.and. in dicto.c.
poſſeſſor.in vltimo articulo.Ange.dicit hoc verum quando per
preſcriptionem fuit ius plenarie queſitum:vt in vſucapione triē-
nij.Sed vbi non eſſet plene queſitum vt in preſcriptione longi tē
poris per quam queritur vtile dominiū: tunc dicit qđ ex quo ha-
bet conſcientiam directum dn̄ium eſſe penes illum qđ ipe non eſt
tutus in foro coſcientie niſi reſtituat eſtimationem illius directi
dominij.Et ſic quatenus vendi poſſet homini ſcienti illius con-
ditionem.l.mortis cauſa capimus.in prin.ſ.de dona.cauſa mor-
tis.Sed certe non video quod illud ſit bene eſtimabile: quia ha-
bens vtile prefertur habenti directum:ſiue excipiendo ſiue agen
do contra tertium.ideo non videtur qđ talis dominij debeat ha-
beri conſideratio.facit quod no.Ioan.an. in dicta regula poſſeſ-
ſor.in.vj.Item dicit Ang.in.d.l.j.quod interdum per preſcriptio
nem cum bona fide queritur ſola exceptio.ideo tunc ſi ſuperuenit
ſcientia completa preſcriptione tenetur ad reſtitutionem in foro
conſcientie.Exemplū ponit quando quis eſt immiſſus in poſſeſ-
ſionem in reali.⁊ credebat rem eſſe ſuam.Nam ſi tenet poſtea ſpa
cio.xxx.annorū erit tutus exceptione ſi non queret dominium:qꝛ
illud non agebat querere ex quo putabat ſe dominū.allegat not.
in.l.ij.C.vbi in rem act.Sed forte poteſt dici quod ⁊ tunc querat
etiā dominiū ex quo autoritate ſentētie data eſt ſibi poſſeſſio per
ea que habentur in.l.pompo.§.quod iuſſu. ⁊ quod ibi dixi.ſ.ti.
j.⁊ quod habetur per glo.inſti. de offi. iudi.§.ſi. Et forte ſufficiet
etiam tempus decē annoꝝ inter preſentes.⁊.xx.inter abſentes cū
videatur habere titulum autoritate ſententie licet interlocutorie
per.l.iuſte.ſ.ti.j.de quo per glo.in.d.l.ij.⁋Item quia.ſ.tetigi de
ſtatuto diſponente qđ quis non audiatur . Poteſt eſſe dubiū an
ſtante validitate ſententie ſi fuerit nihilominus auditus teneat
proceſſus Bal.tenuit qđ ſic in dicta queſtione in caſu ppoſito:qꝛ
ſtatutum in effectu videtur inducere exceptionem preſcriptionis
que nō conſueuit inualidare proceſſum ſtante alr̄s habilitate per-
ſone : ſecus vbi ſtatutum inhabilitaret perſonā:vt quia dicit qđ
bānitus nō audiatur.Nā tunc ſaltem in aliquibus caſibus quos
ibi tangit erit proceſſus nullus ſcđm opi.Ia.de are.in ſua diſpu
tatione de qua per Ioan.and.licet ipſe non alleget in additione
Specu.in titu.de ſenten.ſuper ver.item eſt nulla.⁊ dixi in.l.j.§.j.
ſ.ad trebel.⁊ plenius in.l.quidam conſulebat. verſi. vltimo.ſ.de
re iudi.quia tangit Bar.iuxta finem per duas chartas.Item an
per illa verba cadat a iure ſuo ipſo iure perdat ius ſuum:an vero
requiratur ſententia.recurre ad.l.in criminali.C. de iuriſdi. om.
iudi.per glo.⁊ doctores.per.l.ſi quis in tantam.C.vnde vi.⁊ in.c.
quā ſit.de elec.in.vj.quia ſi dicitur protinus vel ſtatim vel ſimilia
verba intellige quod ipſo iure:alr̄s requiritur ſententia ex quo nō
eſt verbum preteriti temporis niſi de mente legis aliter appare-
ret.Et ſm̄ predicta intellige gloſſ.in.l.ſi.C.de iure emphi.iunctis
28 hi⁊ que habentur in.c. potuit. de loca. ⁋†Ultimo quia ſepe fo-
rus conſcientie videtur contradicere foro contentioſo vt in falci-
dia retinenda vel non retinenda:⁊ in teſtamento minus ſolēni ⁊
in obtinente ſententiam iniuſtam:⁊ in tuto per macedonianum
⁊ ſimilibus.Quid tunc ſit ſeruandum:⁊ an animo quis tunc de-
beat ſequi cōſcientiam.de iſtis ⁊ pluribus alijs ſimilibus tetigit
Inno.in.c.quia pleriqꝫ.⁊ ibi etiam per dominū Anto. de but.et
per Bal.in dicta queſtione ſtatuto. ⁊ per Inno.in.c. quod ſicut.
de elec.⁊ plenius per do.Pe.de ancha.in dicto.c.poſſeſſor.vbi la
tius ꝙ alius pertractauit dictam materiam. An autem in omni
bus perfecte dixerit pro modo non examino.

a 29 **Item ſi occupaueris.** [a] † Nota qđ vbi poſ-
ſeſſio omnino vacua
occupatur non attenditur violentia que poſtea fiat in eius defen
ſione.Nam debet inſpici origo.ſ.tit.j.l. clam poſſidere. ⁋In gl.
ſuper verbo poſſeſſionem . ibi eſt vitioſa. ſubaudi quo ad hoc vt
pro ea aduocanda cōpetat condictio ex.l.ſi.hic alleg.ſed non quo
ad hoc vt dicatur affecta vitio reali. vnde poterit vſucapi ſpacio
longi temporis per habentem titulum ⁊ bonam fidem : vt litera
videtur innuere.⁊ no.glo.ad finem in.l.ſi.C.vnde vi.Et ſm̄ pre-
dicta debes etiam intelligere glo.in.§.quod autem.el.ij. inſti. de
30 vſucap.que alr̄s male diceret.⁋†Et no. quod licet res affecta vi-
tio reali furtiuitatis vel violentie non poſſit vſucapi triennio vel
ſpacio lōgi temporis etiam cum titulo ⁊ bona fide:vt ſatis innui
tur hic.ſ.ea.l.§.quod autem . tamen ſpacio longiſſimi temporis
xxx.vel.xl.annorum bene poterit preſcribi etiam ſine titulo:⁊ etiā
cum mala fide de iure ciuili:licet non de iure canonico cum mala
fide:vt probatur in.l.j.§.j.C. de an. exce.⁊.l. ſi quis emptionis.C.
de preſcrip.xxx.anno.Et no.plene Azo in ſumma tituli.C.de pre
ſcrip.xxx.ann.⁊ Bar.ſ.ea.l.§.ſi fundum.Et hoc no.bene pro limi
tatione eius quod quotidie dicimus quod res furtiua vel vi poſ-
ſeſſa non poteſt vſucapi vel preſcribi quia vt dixi ītelligitur ſpa-
cio minori.xxx.annorum.

a ⁋Item ſi occupaue-ris. Adde Bart. in.l. fin.C.vn̄ vi. vbi q̄rit an poſſeſſio va cans ab ali- quo occupa ta dicat̃ vi- tioſa.⁊ vide. per eū. in.l. pompo.§.j. de acq.poſ. Bart.hic.

Libertatem. Libertas ſeruitutis poteſt longo tem-
pore preſcribi ſed non ſeruitus habēs
cauſam diſcontinuam. h.d. Et primo ponit dictum in genere.
31 Secundo infert ad ſpeciem.Secunda ibi:itaqꝫ. ⁋†Nota qđ ſer-
uitus non poteſt preſcribi.quod intellige quando non habet cau
ſam continuā vel quaſi: vt ſeruitus itineris.Nam illa non preſcri
bitur niſi tanto tempore cuius initij in contrarium memoria nō
exiſtit.ſecus ſi habeat cauſam continuam vel quaſi : vt probatur
in.l.ſeruitutes.⁊ ibi plene de materia.⁊ in.l.foramen.ſ. de ſerui.
vrba.pred.⁊ per glo.⁊ doc.in.l.j.⁊.ij.C.de ſerui.⁊ aqua.Et hoc ca
ſu non requiritur titulus ſed ſufficit bona fides:quia agi videtur
de modico preiudicio reſpectu dominij rei.l. ſi quis diuturno.ſ.
ſi ſerui.vendi.⁊ facit quod no.per glo.⁊ doc.in.l.penul.C. cōmu.
32 diui.† Libertas autē ſeruitutis bene poteſt preſcribi:vt hic pro-
batur.Aduerte tamen quia in preſcribenda libertate ſeruitutis
ruſtice non requiritur bona fides:quia illa procedit ex ſolo nō vſu
habentis ſeruitutem vt.ſ.in.§.ſi viam. Secus in preſcriptione li
bertatis ſeruitutis vrbane:quia in illa requiritur factum preſcri-
bentis:vt.l.hec autem iura.ſ.de ſerui.vrba.pre.Ideo tunc requi-
ritur bona fides ſicut in preſcribēda ſeruitute.l.ſi.⁊ ibi de hoc bo
na glo.ſ.quēadmo.ſer.amit.quod videtur intelligēdum vbi agi
tur de preſcriptione longi temporis. Sed vbi allegaretur preſcri
ptio longiſſimi temporis.xxx.annorum videtur qđ procedat etiā
cum mala fide.vt voluit etiam glo.in.l.j.C.de preſcrip. longi tpis
que pro lib.⁊ ſequitur Cy.in.l.ij.in.viij.q.C.de ſerui.⁊ aqua.⁊ ſm̄
predicta tex.iſte debet intelligi in eo qui habuit bonam fidē. qđ
qualiter poſſit cōtingere collige ex his que no.per glo.⁊ doc.in.l.
§.j.ſ.de iti.actuqꝫ priua.⁋In glo.ſuper ver.ſubſtulit.ibi vel qua
33 ſi.† Et dicitur ſeruitus habere cauſam continuam vel quaſi quā
do in eius vſu non requiritur factum hominis:vt patet in ſerui-
tute altius non tollendi vel ſtillicidij.prima tn̄ hꝫ cauſam cōtinuā
ſcđa quaſi:qꝛ nō ſemꝑ pluit.Sꝫ ſemꝑ eſt ſtillicidiū aptū natū reci-
pere aquam ⁊ deriuare illam in domum vicini . Sed cauſam di-
ſcontinuam dicitur habere quādo in eius vſu requiritur factum
hominis:vt eſt videre in ſeruitute itineris : quia ſemper non po-
teſt eſſe in continuo exercitio.Et hec theorica notabilis recte pro
batur recte intelligendo in dicta.l. foramen.ſ. de ſerui. ruſtico.
predio.

Summarium.

1 ☞ Interruptio naturalis poſſeſſionis que ſit et quando fieri dicatur.
2 Legis valde notorie titulum non eſt allegare neceſſe.
3 Uſucapio triennalis non interrumpitur ipſo iure per conteſtationes.
4 Interruptio ciuilis non ſoli prodeſt interrumpenti.
5 Interruptionis effectus mirabilis.

a ¶Interrũpit. Adde de hac materia Bald. in.l.cũ notissimi.§.imo. C.de pscrip. xxx. annoꝝ. Bal. in.l.ij. C.de rei ven. Barto. hic ample.

Naturaliter. Per missionem possessionis interrumpitur[a] vsucapio naturaliter: ꝛ prodest nõ solum interrũpenti sed etiã aliis: siue interrumpens sit dñs siue non: ꝛ siue possessor possideat ex causa onerosa siue lucratiua. hoc dicit. Et primo ponit qualiter interrũpatur possessio. Scdo ponit effectũ interruptionis. Tertio remouet circa pdicta duo dubia. vnũ ex parte interrumpentis. aliud ex parte eius cõtra quẽ fit interruptio. scda ibi: quo casu. tertia ibi: nec eo. ꝛ fm dubiũ ibi: ac nec. ¶†Nota qd in-
1 terdũ fit interruptio naturalis. qd est qñ interrumpitur ipa possessio qua mediante procedit prescriptio. est etiam reperire interruptionẽ ciuilem que fit per modos introductos a iure. de quibus per glo. in.l. cũ notissimi.§.sed ꝛ si quis. C.de prescrip.xx. anno. ꝛ per glo. ꝛ canonistas in.c.illud. de prescri. ꝛ tangetur in.l.ij.§.fi.ff.pro emp. ¶In glo. super ver. dicitur ibi.§.imo. ꝛ sic per illũ §. debebit lex ista suppleri. Et hoc procedere põt si tenemus qd illa interruptio in casu illi⁹.§. prosit oĩbus prout ibi tenuit vna gl. Sed tenẽdo qd prosit solũ creditori apprehendenti possessionem rei hypothecate de volũtate debitoris prout tenuit glo. in.d.l. cũ notissimi.§. si quis. inquantũ ponit inter interruptiones ciuiles interruptionẽ que fit in illo.§. que non prosunt nisi interrumpenti: vt ibi tangit gl. ꝛ sequitur ibi Cy. qꝛ possessio creditoris nõ hꝫ prodesse alteri q̃ sibi.l.serui nomine.ff.eo. tunc dicendũ esset quod ille.§. loquitur de ciuili interruptione. hic de naturali. ¶In eadem gloss. ibi: desinat possidere. Exemplum pone in.l.iij.§.labeo. ꝛ in.l. qui vniuersas.§.item qd amari.ff.ti.j. quando inundatur possessio vi fluminis vel maris. ¶Et nota bene istud pro interruptione prescriptionis prout tetigi in.§.labeo. Nã quandoqꝫ istud contingit maxime in ciuitate ꝛ territorio Ferrariẽsi ꝛ etiã in territorio Bononiensi. ¶In glo. super ver. aduersus omnes in fine. vtraqꝫ bona. sed secunda melior. ¶In glo. super ver. dñs
2 sit. in fi. subaudi. C. vnde vi.q.d. secus quo ad casum istũ.† Et nota ex glo. quod qñ lex est valde notoria non est necesse allegare titulũ sub quo est locata. facit quod dixi super rub. de verb. obligatione. ¶Extra glo. adde dictis Bar. primo inquantũ videtur intelligere.l. si hominẽ.ff.e. quando non retrãsfertur dñium ipso iure. Nã Ang. hic dicit qd licet glo. ibi sic videatur intelligere: qꝛ intelligit l. illam quando adiecta fuit illa conditio si displicuerit. tñ illa lex etiam potest pcedere in pacto adiectiõis in diẽ vel legis cõmissorie in quibus fit retranslatio ipso iure. iuxta no. per glo. in.l. traditionibus. C.de pactis. ꝛ in.l.j.ff. de dona. Et in hoc credo eum bene dicere. tñ Bar. in effectu etiam voluit qd qñ fit resolutio tituli ipso iure habeat locum in effectu etiam dicta.l. vt patet in responsione quam dat ad.l. quesitum. ¶Item adde inquantũ dicit quod in casu.l. quesitum.ff.titu.ij. heres in quo deficit titulus pro herede respectu rei legate vsucapit contra tertium ꝛ non contra legatarium. nã Ang. nõ putat hoc simpliciter verũ: quia etiã contra legatarium vsucapiet si habeat bonam fidem vt quia rem legatam esse ignorauit ꝛ iuste forte: quia relicta erat in codicillis quorum non habuit notitiam. Nam vsucapit titulo generali pro suo contra legatarium.l. quod vulgo.ff.eo. vnde interim si res nõ erat testatoris sed prescribebat eã vsucapiet ad cõmodũ legatarij: sed prescriptione completa contra verum dominiũ incipiet vsucapere contra legatarium effectum dominũ si habeat bonam fidem vt predixi: secus si malam: vt quia sciebat rem legatam. ꝛ ita loquitur dicta.l. quesitũ. ꝛ ideo ibi dicit heredem non facere fructus suos etiaꝫ industriales quos faceret si bona fide possedisset. Et ex predictis Ang. concludit quod quando titulus reuertitur ad non titulum non interpellatur vsucapio quin currat ad commodum autoris.l. si hominem.ff.eo. Sed ad commodũ sui interpellaꝛ quãdo scit se restitutuꝝ: secus si ignoraret: vt dixi.ff. prime ꝛ iniuste. Item secus si restituturus non esset. exemplũ si dicit statutum qd oẽs contractus facti a mense citra sunt nulli: tñ possidẽtes possideant nõ interpellabitur vsucapio: quia tũc debet inspici initium: vt.ff.l. proxima.§. de illo. in fi. Fallit fm eundem Ang. si reductio ad nõ titulũ fingeret retro: vt qꝛ dicit statutũ quod fingantur cõtractus nunq̃ facti. Nam cum idẽ operetur fictio quod veritas in auť. de san. epi.§. si vero constante. cum ibi not. per glo. col.ix. sicut defectus tituli a principio fm veritatẽ impediret vsucapionẽ: ita ꝛ quando fm fictionẽ. Sed certe non video effectũ huius fallentie si statutũ subijciat qd possidentes tñ possideãt. nã tũc vꝫ esse de mẽte statuti qd possidẽs possit se tueri exceptione. ꝛ sic q̃ ad illã fictio non operabitur. Preterea ꝛ quando dicit qd contractus facti a mense citra sint nulli ex quo ipso iure inualidat contractũ in effectu vult contractũ haberi pro infecto.l. nõ dubiũ. C. de legi. Circa defectũ vero possessionis superueniẽtis ex postfacto concludit Ang. qd vbi quis priuatur possessione interrumpitur vsucapio. Fallit in.l. ceptã.ff.eo. ꝛ ibi ponit ratio. Item intelligit hoc quando quis priuaꝛ possessiõe actu ꝛ habitu. Exemplũ in.l. si is q pro emptore. ꝛ.l. rerũ mixtura.ff.eo. ꝛ ita dicit esse de mente Dy. in dicta regulã sine possessione. ꝛ bene facit etiam quod not. Cy. in.l.j. C. de vsuca. transfor. circa fi. ¶Item adde quia imo videtur voluisse Bar. scdm Ange. qd quando vir donat vxori ante matrimonium rem cuius habebat quasi dominium. ꝛ sic prescribebat eam ꝛ vxor possessionem continuat ꝛ perficit prescriptionẽ constante matrimonio qd illa põt aduocari per virũ ab ea. per.l. si sponsus.§. si donationis. de donatione inter virũ ꝛ vxorẽ. Sed ipse Angelus non putat hoc verum: quia vir non efficitur pauperior per illam vsucapionem ex quo illa res erat aliena.l. si vircum ibi no.ff. pro dona. Nec ob.l. si donationis. qꝛ ibi non erat donatio consummata ante matrimoniũ: sed erat incohoata ante matrimonium: ꝛ cõsummata eo durante vel incohata ꝛ consummata constante matrimonio. nam in prescriptione seruitutis permisit coniugem vti animo donationis in qua seruitute querẽda vel eius libertate non requiritur titulus.l. si quis diuturno.ff. si ser. vẽ. Sed certe Bar. non loquitur in casu quem ponit Ang. sed eo casu quo dominus rei cõtra quẽ prescribebatur per mulierem efficitur maritus mulieris. nam tũc bene facit.d.§. si donatiõis. quod possit dictam rem aduocare si compleatur prescriptio constante matrimonio: qꝛ sicut ibi efficitur vir pauperior ꝛ perficitur donatio ex eo quia sola patientia viri requirebatur sic ꝛ hic ex quo pro
3 cedebat titulus ꝛ possessio ꝛ sola patiẽtia restabat. †Item adde q᷑ vsucapio triennij nõ interrũpitur ipso iure per cõtestationes: sed solum quo ad effectum no. in.l. si post acceptum. de rei vendi. Fallit tamen in casu.l. vt perfectius. C. de anna. exceptio. in quibus fit interruptio ipso iure scdm Ange. de quo ibi per glo. ꝛ doctores. et dicit Ange. attendenduꝫ qd vbi vsucapio non interrumpitur nisi quo ad effectum sententia debet esse cõdemnatoria cõtra reũ ad dandum sicut ꝛ si esset actio personalis non autem declaratoria dominij agẽtis cum sit illa vsucapione priuatus. Adde qd cũ sententia debeat esse conformis libello.l. vt fundus. cõmuni diui. qd imo poterit etiam esse declaratoria: qꝛ conuentus non poterit obijcere de dominio sibi quesito cum facto suo culposo in non restituendo hoc eueniat. arg. eorum que no. in.l. quãquã.§. iul.ff. de aqua plu. arcen. Forte tamen posset liberari conditionaliter vt petatur sententia ferri declaratorie si contingat eam ferri ante vsucapionem completam: alˢ qd feratur condemnatorie. talis enim libellus videtur admittendus per no. in.l. non ab re. C. vnde. vi. ꝛ
4 c. Raynaldus. extra de testa. ¶†Item adde qd licet interruptio ciuilis regulariter non prosit nisi interrumpenti. Fallit tamen in conreis.l. fi. C. de duo. re. facta tamen contra principalem non nocet fideiussori: vt est tex. singula. coniuncta glo. in.l. cum quis.§. si quis pro reo.ff. de solu. in ver. preterijt. Et nõ est alibi scdm Ang. licet glos. ibi precedens teneat contrarium. ꝛ in.l. si fideiussor.§. fi. supra manda. sed male secundũ Cy. in dicta.l. fi. quia nõ tenentur eadem specie actionis. ꝛ ideo interruptio facta cõtra tutorem licet prosit contra tutorem non proderit contra magistratum qui tenetur alia specie actionis.l. si pupillus alterum. de admini. tut. Et per hoc etiam dicit quod interruptio facta in personali cõtra reum non interrumpit in hypothecaria contra tertium possessorem licet contra eundem sic. Et subdit qd licet non perpetuetur actio contra fideiussorẽ tamen bene mora rei nocet fideiussori quo ad periculũ interitus.l. si seruum.§. sequitur.ff. de verb. oblig. Et subdit etiã ipse Ange. qd interruptio contra obligatum directa operatur effectum suum cõtra obligatum vtili: qꝛ eadẽ ea substantia vtriusqꝫ actionis. Et est casus in.l. cum hereditas.ff. ad trebel. Et addit etiam quod Cy. in.l. si quis emptionis.§. qd si quis. C. de prescrip. xxx. an. dicit qd interpellatio facta per habentem dominium directum non prodest habenti vtile quod est valde notãdum scdm eum. Et an interruptio naturalis hypothece existẽtis apud debitorem perpetuet actionem personalem. remittit ad nota. per Cy. in.l. cum notissimi.§. imo. C. de prescrip. xxx. an. Et vltimo tanget de actionibus que sui natura breui tempore tolluntꝛ vt redhibitoria: ꝛ quãto minoris an sui natura interrũpatur prescriptio per missionẽ executoris: de quo remittit ad no. per Cy. C. de prescrip. xxx. anno. Tu dic vt dicetur in.l.ij.§. fi. per Barto.ff. pro
5 empto. ꝛ ibi dicetꝛ. ꝛ in.l. in omnib⁹.ff. de act. ꝛ oblig. ¶†Itẽ adde vnum mirabilẽ effectum interruptionis qui tangitur ex not. per Bar. in.l. nam ꝛ postea.§. si is qui temporali.ff. de iureiurando. quando ad delationem promissoris creditor iuraret contenta in instrumento vera esse cum talis prestatio iuramenti habeat vim contestationis. ꝛ sic videtur perpetuare in.xl. annos sicut ꝛ contestatio: licet alˢ actio esset minori tẽpore duratura.l.j. C. de anna. excep. ꝛ no. Ange.ff. eodem.l. si ab eo. Et forte idem quando ex cõsensu ambarum partium prestatur iuramentum per vtranqꝫ partem. per ea que habentur in dicto.§. si is qui. cum ibi no. per Barto. nam debes scire quod sunt tria que sunt penitus diuersa: scilicet interrumpere prescriptionem. perpetuare actionem. ꝛ dormire ipsam prescriptioneꝫ. Nam interruptio facit quod de nouo debet incipere a tempore interruptionis sed durat scdm suam naturam. sed vbi ppetuaꝛ tũc lꝫ actio esset tẽporanea fit ppetua in.xl. annos. Sed vbi dormit tũc interim nõ currit sꝫ ꝯiungunꝛ postea tẽpora subducto illo tẽpore medio ꝛ hec probantur ex his que habentur in.l. sicut. C. de prescrip. xxx. annorum. ꝛ.l. cum notissimi.§. imo. ꝛ.§.

imo. ꝛ. §. sed ꝛ si quis. cum ibi not. per glo. ꝛ doc. ꝛ per glo. ꝛ Innocen. extra de prescrip. c. illud. ꝛ. c. transmissa. ꝛ ibi etiam dicto. c. transmissa. ad fi. dixit Inno. notabiliter quod in casibus in qbus prescriptio dormit posset etiam perpetuari vel saltem interrumpi ſm formam. l. vt perfectius. C. de anna. excep. Nam vnũ remedium cum sit pinguius altero per alterum non excluditur. facit quod not. in. l. in cause. in prin. la secunda. ff. de mino. ¶ Et not. quod licet contestatio interrumpat ꝛ perpetuet tamen alie interruptiones ciuiles solum naturalem interrũpunt: vt patet in. d. l. cum notissimi. §. sed ꝛ si quis. ꝛ intellige qđ. ff. dixi verum. saluo quod dixi de iuramento quod habet vim contesta. ꝛ sic videtur perpetuare sicut cõtestatio. dicto. §. si is qui. ¶ Item adde dictis Barto. inquantũ dicit quod si nõ superueniat ex postfacto mala fides: sed efficiatur dubius quod nõ interrũpitur vsucapio etiam de iure canonico. nam dñs Anto. de butri. in dicto. c. fi. de pscrip. tenet oppositum: quia licet dictum suũ posset defensari a regula possessor male fidei per ratioñe per eum allegatam: quia ꝛ iste si non sit bone fidei: saltim non est dicendus male fidei ſm nota. in l. iij. §. fi. ff. tit. j. tamen dicit quod cõtra ipsum videtur tex. in. d. c. fi. dum dicit qđ absqꝫ bona fide nulla procedit prescriptio. ꝛ sic videtur requirere bonã fidem: non autem simpliciter quod non sit male fidei. Sꝫ si vis sustinere Bar. ꝛ Inno. potes dicere quod ibi non dicit requiri continuã bonam fidem. ꝛ ideo sufficiet quod a pncipio sit bone fidei ex quo ex postfacto efficitur male fidei. ꝛ sic in dubio in hoc casu non intelligitur correctum ius ciuile: ꝛ presertim cum necessario non includatur peccatum ex quo vere non habet conscientiam rei aliene. ¶ Item adde inquantum vltimo dixit quod in criminalibus fit interruptio per solaꝫ oblationem libelli etiam sine citatione. Nam videtur hoc mirum ex quo in ciuilibus vbi tractatur de conseruando iure sibi debito non fit interruptio sine citatiõe. l. sicut. C. de prescriptio. xxx. anno. Sed potes dicere quod forte illud operetur fauor rei publice: vt facilius delicta possint puniri. l. ita vulneratus. ad legem aquil. vel dic qđ iura allegata per Bart. debent intelligi quando etiam citatio interuenit sicut dictum est in ciuilibus. arg. l. absentem. §. j. ff. de penis. licet non sit necesse quod vlterior facta fuerit prosecutio. Et hoc videtur voluisse glo. in. l. mariti. §. quinquennium. in ver. nõ ad eum. dum allegat. l. more. de rei vendicatione. Contra opinio. Barto. fortiter facit. §. hoc amplius. ¶ In eadem. l. mariti. iũcta gloss. in ver. postulationis. ideo prima opin. tutior videretur per tex. ff. alleg.

Summarium.

1 ¶ Tempus de momento ad momentum in vsucapione computatur.
2 Dies ceptus in vsucapione pro completo est habendus.
3 Dies de mense ianuarij quando incipiat.

In vsucapio. In vsucapione dies naturalis ceptus habetur pro cõpleto. hoc dicit cum. l. seq. ¶ † Nota quod in vsucapio-
1 ne non computatur tempus de momento ad mo-
2 mentum. ¶ † Item not. quod in vsucapione dies ceptus habe-
3 tur pro completo. de quo in. l. iij. §. minorem. ff. de mino. ¶ † Et no. bene istum tex. quod dies naturalis de mense Januarij videt incipere post sextam horam noctis: ꝛ tamen in isto climate dies habet horas. xvj. Et sic facit ſm Ang. quod instrumenta que fiũt post sextam horã noctis debeant attribui diei sequẽti. ꝛ que ante diei precedenti. per no. in. l. more romano. ff. de ferijs. ꝛ per Inn. in. c. cõsuluit. de offi. dele. Et vbi notarius ignoraret horaꝫ potest dicere scđm eum actum tali nocte que fuit inter diem mercurij et diem iouis si forte sic occurrat. facit quod no. per glo. ꝛ doctores in. l. non minorem. C. de transactio. Et adde etiam quod habetur in. l. qua etate. ff. de testamen. ¶ In glo. j. ibi: illa prescriptiõe que scilicet est odiosa: vel saltem non est fauorabilis vt vsucapio. vel potes dicere vt ibi etiam tangitur quod hic loquitur in vsucapione rerũ in quibus interuenit possessio ex parte prescribẽtis: ideo sibi magis fauetur ibi in prescriptione actionis personalis que procedit ex mera negligentia non petentis. ideo ibi requiritur totam diem esse completam.

Ubeo et. Ex causa peculiari domino querit possessio ꝛ vsucapiendi condictio: ꝛ impeditus vsucapere delicto sui vel propter naturam rei que est vsucapibilis: vel in ista consideratione rei ꝛ persone non potest per alium vsucapere. h. d. ¶ Nota ex tex. illam regulam vulgatam quod illud quod quis suo nomine seu per se facere non potest: non potest etiam per alium. si qua autẽ reperiũtur contraria potest dici in eis speciale. vel procedunt quãdo qs impeditur ratione defectus intelligentie. vt hic tangit gl. vel quãdo est alius non submissus. vt tetigit glo. j. de furtis in. l. hereditarie rei. ꝛ in. l. bis enim casibus. de quo etiam per glo. in. l. antistius. §. fi. ff. de acqui. here. ꝛ per Cyn. in. c. quod alicui suo nomine. de reg. iur. in. vj. ꝛ in. l. peregre. §. quibusdam. ff. tit. j. ¶ In glo. quia ibi eadem ratio. quod dictum no. bene ex glo. quod non debet esse ratio eadem cum dicto. ꝛ ad idem etiam allegatur glo. in l. fi. ff. de offi. procu. cesa. Et sic ratio debet in plus se habere quam dictum. ¶ In eadem glo. ibi. l. fi. §. fi. ille casus non est alibi scđm Ang. ideo est notandus. ꝛ ad vtrunqꝫ casum respondet sequẽdo Ray. quod in eis fiebat id quod regulariter de iure fieri non poterat. ideo plus operabatur ibi ignorantia quam scientia: quia ignorantia excusat ꝛ sustentat actum: quia tunc illum gerens nõ videtur esse in culpa. que ratio cessat in sciente. hic autem acquisitio erat permissa de iure. ideo potentius agit scientia ꝙ ignorantia. ¶ In glo. fi. ibi. l. cum hereditate. Sed illud cõtingit propter casum inopinatum ſm Bart. vel ſm Ang. ibi vitium purgatur interuentu noue persone. Tu potes dicere quod ibi quis consequitur per alium a se non submissum a suadẽte equitate propter casum inopinatum. facit quod not. glo. in. l. bis enim casibus. j. de furtis. hic autem quando velit consequi per alium a se submissum. ¶ In eadem glo. in fi. ꝛ ratio diuersitatis est quod vbi quis impeditur ratione delicti est eadem ratio vt tunc non possit per alium sicut nec per se. secus quando impeditur solum ratione defectus intelligentie: quia cessat ratio in alio sane mentis volenti acquirere sicut persona que alteri possit acquirere.

Summarium.

1 ¶ Sacram differt a sancto.
2 Usucapio locum habet in rebus ecclesie mobilibus non sacris.
3 Prescriptio contra romanam ecclesiam vel imperium nõ currit.

Usucapionem. Exceptis rebus hac lege descriptis res alie maxime corporales possunt prescribi. h. d. ¶ † Nota
1 quod differẽtia est inter rem sacram ꝛ sanctam ſm leges. Nam sacra est illa que consecrata est per pontificem. Sancta vero que ẽ sanctiõe firmata. vt sunt muri ciuitatum. vt hic tangitur in glo. ꝛ probatur in. §. sacre. ꝛ. §. sancte. insti. de rerum diui.
2 ¶ In glo. super verbo sacris. in fine. Et sic vult glo. qđ in rebus mobilibus ecclesie non sacris procedat vsucapio. ꝛ hoc clarum de iure ciuili. Sed dubium est de iure canonico. Nam aliqui volunt dicere quod idem. Hostiẽ. vero tenuit contrariũ. s. qđ triẽnio nõ prescribatur sed spacio. xl. annorum. de quo per Joan. and. in. c. j. extra de resti. in integ. ꝛ de reg. iur. c. possessor. lib. vj. ¶ In glo. super verbo ciuitatum ibi: vel hic loquitur de prescri. lõgis. tẽporis. Conclude qđ regulariter res immobilis ciuitatis que non est in vsu publico prescribitur spacio. xxx. anno. Fallit in casibus qui habentur in. l. fi. de sac. san. eccle. in quibus requiritur tempus centũ annorum. Et hoc in rebus incorporatis ipsi ciuitati. Si autem sit ciuitas que habeat iura fiscalia ꝛ sint res que nondum sint incorporate debet distingui an sint denunciate vt tunc prescribãtur quadriennio. al's spacio. xx. annorum. de quo in. l. quãuis. j. codẽ. ¶ Item aduerte ſm Ang. qđ si res est in qua ecclesia vel ciuitas habeat solum quasi dominium. vt puta quia vsucapiebat: bene tunc potest prescribi contra vtranqꝫ longo tẽpore ex quo vere non erat sua. per id quod habetur in. l. si finita. §. si qua sũt iura. ꝛ hoc tenet Cy. ꝛ Bart. ff. de dam. infec. ¶ Item etiam aduertendum quod licet contra ecclesiam romanam non prescribatur nisi spacio centum annorum. vel contra aliam spacio. xl. vt in. c. de quarta. de prescri. ꝛ in. c. cum non liceat. ꝛ in aut. quas actiones. C. de sac. san. eccle. tamen bene prescribetur longo tempore contra habentem causam ab ipsa ecclesia. vt voluit Barto. in. l. cum spon-
3 sus. §. si de vectigalibus. ff. de pub. Et dixit etiã hic Ange. † quod contra ecclesiam romanam ꝛ imperium in reseruatis in signum imperialis culminis ꝛ apostolice sanctitatis non currit prescriptio. allegat not. per Jo. and. in. c. j. de cleri. egro. sed ibi nil dicit. Sed bene hoc voluit post Inno. in. c. bone. in. ij. colũ. de postu. prela. Et bene probantur per ea que habentur in. l. comperit cum ibi not. per doc. C. de prescrip. xxx. anno. Et subdit etiam Ang. quod nedum in rebus immobilibus ecclesie nõ prescribitur minori tẽpore. xl. annorum. imo nec etiam contra iura seruitutum. allegat not. per Inno. in. c. cum dilectus. ad fi. extra de consue.

Summarium.

1 ¶ Seruitutes non prescribuntur tempore longo.
2 Titulus quare in prescriptione seruitutis personalis ꝛ nõ in seruitute reali prescribatur.
3 Partus ancille furtiue pars non dicitur.

Si aliena. Ex titulo pro emptore procedit vsucapio si emptor habeat bonam fidẽ tempore traditionis ꝛ contractus. hoc dicit.

Hoc iure. Seruitutes prediales longo tempore non prescribuntur nisi querantur edificia quibus de-
1 bentur. h. d. ¶ † Nota qđ seruitutes nõ prescribũtur longo tpe. quod intellige qñ non hꝫ causaꝫ cõtinuã vel quasi. al's secus. ꝛ suf-

fieret bona fides sine titulo. vt dixi. s. eo. l. sequitur. §. fi. lz Ange. dicat qd tũc tria requirũtur. sc3 allegatio tituli ⁊ pbatio vsus ser uitutis qd qs sit vsus seruitute. tñ re vera nõ reqritur aliqua alle gatio tituli. sed sufficit qd appareat bona fides ex quo hñt cãm cõ tinuã vel quasi. sed in aliis bene requiritur allegatio tituli: vt vo luit gl. in. l. huitutes. la vltima. s. de serui. ¶ Et tãgit ẽt hic Ang. an seruitus psonalis vsusfructus vel vsus possit pscribi. de quo tã
2 getur. j. eo. l. iusto. §. nõ mutat. ¶ †Itẽ etiã tangit quare reqritur titulus in prescriptione seruitutis psonalis ⁊ nõ in seruitute rea li. Nã ratio est qr illa participat cũ dñio. l. iiij. s. de vsufru. Et quõ possit probari possessionẽ esse continuã. remittit ad nota. in. §. ea. insti. de act. per Butri. ⁊ aliquid per glo. xvj. q. iiij. c. nolumus. et xxviij. dist. ca. quia sunt culpe. ⁊ plene videbis infra eo. l. celsus. et aliquid in ca. accedentibus. extra de priuile.

Sceuola. Partus cõceptus ⁊ editus penes furis here dem est vsucapibilis ab extraneo bone fidei possessore cũ titulo. nõ aũt per heredẽ. secus si esset cõceptus apud furẽ lz editus esset penes furis heredẽ. h. d. cũ glo. ¶ In textu ibi ⁊ partũ. sc3 in scdo casu qñ concepit ⁊ peperit penes furis heredẽ. secus in primo qñ cõcepit apud heredẽ ⁊ peperit apud heredem. Nã in illo casu remanet incorrectũ dictũ marcelli. ⁊ p hoc cessant 3ria. ¶ In textu ibi: partẽ. subaudi qñ nõ cõcipitur neqȝ edit pe
3 nes furẽ: ⁊ sic plana erit lra. ¶ †Nota qd partus nõ dr pars ancil le furtiue. qd intellige vt dixi sup lra. Et aduerte qr in casu huius §. heres nõ põt vsucapere lz habeat bonã fidẽ vere. ex quo defun ctus habuit malã. s. eo. l. seqtur. §. heres. Et ex hoc etiã sequitur aliud qd nõ facit fructus suos lz vere sit bone fidei ex quo tñ vere est bone fidei saltẽ opatur illa bona fides qd sicut cõcipitur fetus vel partus apud eũ non dr furtiuus nec pars rei furtiue. Et sic fa cit p equitate canonica de qua dixi post Dy. in. d. §. heres. ¶ In glo. sup verbo partũ. in fine. qr ibi fuit cõceptus penes furẽ: lz edi tus sit penes bone fidei possessorem. hic secus. ¶ In gl. sup verbo nec eni. in fi. vel dic qd non cẽsetur esse portio rei furtiue quando non concipitur nec editur penes furem. Et ita intelligitur litera ista bm Jac. de rauen. sed tamen vere est portio ipsius rei licet nõ debeat dici portio rei cum qualitate furtiuitatis.

a ¶ Neqȝ seruus. Adde not. in. l. pos lemo. §. q a lienã. s. ti. j.

Neqȝ seruus. a Ratio huius legis colligitur ex lege q in seruitute. j. de reg. iur. qr dñs possidetur ab hostibus ideo rẽ aliã nõ põt possidere. facit. l. homo liber. ad fi. s. de acq. rex domi. ¶ In glo. j. ibi nisi ex cã peculij. intellige glo. sane: qr re vera dum est apud hostes etiã ex illa causa non possidet per rationem quaȝ dixi in litera. nec similiter seruus qui non potest possidere: sed so lum detinet. l. quod seruus. s. ti. j. sed bene est verum qd dño reuer so ab hostibus fingitur interim possedisse. j. eo. l. si is qui pro em ptore. ver. quod si seruus.

Si a beo. In textu ibi scias. idem si ignores si esset res ipsius alienantis per. l. vbi lex. j. eo. S3 qñ esset aliena: tũc pcedit distinctio inter scientem ⁊ ignorantẽ: qr scienter emens videtur esse in mala fide. secus si ignorãter. ¶ In glo. j. in fine. 3riũ sensit gl. in. l. is cui bonis. j. de ver. oblig. de quo dic vt ibi plene dixi.

b ¶ Si mãdauero. Hunc §. vide hic p bar. vbi alle. cũ pro casu notabili.

Summarium.

1 ¶ Iuri offerendi potest prescribi.
2 Ius agendi pignoratitia ex obligatione queritur.
3 Emens rem a furioso bona fide vsucapit.

1 **Ignori.** Non summat. ¶ In glo. ij. in fi. tenet ergo glo. †qd iuri offerendi pscribit. Contrariũ tenuerũt vltramõta. ⁊ sequitur hic Bart. ex eo qr debiti oblatio est quedã cõditio ptãtiua q põt impleri vltimo vite spũ. Et sic nõ prescribitur tpe tali facultati. l. fi. j. de condi. insti. Sed Ang. hic tenet cũ glo. per notata per ipm met Bar. in. l. j. s. de 3dictiõe ex lege. vbi cõcludit qd iura loquen tia de prescriptione loquũtur de pscriptione iuriũ ⁊ non simpli cis facultatis. dicit aũt esse simplicẽ facultatẽ qñ aliqd permittit alicui cã sui iuris cõseruandi. l. in re mandata. C. mãda. ⁊. l. viam publicã. j. de via publica. Sed vbi aliquid posse tẽdit ad nouã iu ris acqsitionẽ tũc talis põtẽtia nõ est mera facultas sed ius. vt p3 in facultate adeũdi cui pscribit. l. lz. C. de iure delibe. ⁊ adde etiaȝ
2 glo. in. l. iiij. j. de acq. here. †Et sic in pposito cũ ex obligatiõe qrat ius agendi pignoratitia d3 tali iuri offerendi pscribi: qr vbi facul tas in actũ producta imediate pducit ⁊ parit ius in iudiciũ dedu cibile tali facultati prescribit. vt dicta. l. licet. alias non. l. viam pu blicam. de via publi. Et per hoc dicit patere responsionem ad cõ traria. Nam licet conditio potestatiua impleatur tamen ex im plemento ius immediate non oritur deducibile in iudicium licet implens conditionem habilitetur ad illud. l. antistius. de acqui renda hereditate. ⁊ in effectu plus non dicit. Sed aduerte quia hec responsio videretur tolli per. l. conditionibus pupillus. su pra de condi. ⁊ demonstra. ⁊. l. iam dubitari. supra de heredibus instituendis. Sed potes dicere qd ex natura conditionis est so lummodo habilitare facit quod nota. in. l. iij. §. si parẽdi. de con dictio. ob causam. licet quandoqȝ ex qualitate conditionis aliud contingat. ¶ Preterea illud quod nõ prescribatur facultati im plendi conditionem potestatiuam procedit quando est adiecta le gato. l. hec conditio. la picola. de condi. et demonstra. Et ideo cũ sumus extra casum institutionis non procedit sua ratio. facit qd nota. in. l. si quis heres instituatur. supra de heredibus instituen dis. Ideo tene cum glossa. pro qua etiam allego casum in. l. in bel lo. §. si quis seruum. infra de captiuis. vbi licet ius offerendi sit se quela actionis competitur ⁊ nondum competentis. tamen sibi prescribitur. de quo etiam plene dixi in. l. si finita. §. postea autem supra de damno infecto. ⁊ hec est veritas. Et hoc teneatis quicqd dixerit Barto. Sed aduerte ad vnum quia si non tollitur rei vẽ dicatio vt hic dixit glo. videtur quod non tollatur etiam ius of ferendi. vt hic dicit Jac. de rauen. vel debemus dicere quod tolla tur etiam rei vendicatio si tollitur ius offerendi: quia si agetur rei vendicatione conuentus dicet non teneor tibi restituere quia res est mihi obligata pro debito quod non est solutũ. ⁊ si ille agẽs replicet quod ipse paratus est soluere debitum. ⁊ sic offert ex ad uerso poterit conuentus replicare quod offerre non potest: quia illi est prescriptum. ideo tenet quod nec rei vendicationi: nec iuri offerendi prescribitur. Tu potes saluare glo. quod hoc casu ius offerendi erit sequela rei vendicationis. ideo sicut ipsi rei vendi cationi non est prescriptum per rationem glo. ita nec iuri offeren di quatenus venit ad sequelam dicte actionis vt sic accessorium sequatur naturam sui principalis. Sed vbi quis velit vti iure of ferendi non tanquam sequelam rei vendicationis: sed tanquam preparatorium rei vendicationis: tunc non possit. ⁊ ita procedat glo. ius ergo erit in modo practicandi. Et ex predictis collige qd euitari poterit effectus prescriptionis. de quo in glos. agendo rei vendicatione. quod nota quia hoc non tangunt nostri docto. et male. vnde vide bene iura contraria. Bal.

3 **Eum qui.** †Emens a furioso rem bona fide vsucapit. hoc dicit. ¶ In textu ibi: bona fide: quia pu tabat eum nõ furiosum. ¶ Itẽ putabat rem esse suam que tñ erat aliena. als esset sec9. de quo in. l. ij. §. si a furioso. infra pro emptore.

b **Si mandauero.** b Qui scit se actiõe personali te neri ad rei traditionem non est possessor male fidei. hoc dicit. ¶ Nota scdm Angelum quod licet procurator malignetur et proditorio modo rem sibi emat quam pro domino suo emendam suscepit videatur in dolo non respectu ipsius domini mandantis: quia tamen non committit dolum in habendo scientiam rei aliene. imo putat eam esse vendentis vsu capiet illam si non erat venditoris: tenetur tamen eam restituere ipsi domino actione mandati. Et adde quod nota. p glo. ⁊ Bar. in. l. qui seruum. de interroga. actio. ⁊ in. l. qui in alienam. §. pri mo. supra de acquirenda hereditate. in quibus tãgit an recipiẽs mandatum ex postfacto gerens actum simpliciter videatur gere re contemplatione mandati. ¶ In glossa pe. in fi. secunda solutio est melior. ⁊ illa communiter tenetur.

Ad tempus. Tempus possessionis vendi toris venditioni coniunctum prodest emptori non illud quod post venditionem et traditioneȝ superuenit. hoc dicit. ¶ Nota qd dictum est in summario. nec obstat quod habetur supra tit. j. l. põponius §. non autem. quia responde vt patet ibi ex notatis.

In re legata. Nota quod in re legata legatari9 cen setur quodãmodo heres. ¶ In glo. fi nali ibi. heres iacente hereditate vsucapit. Certe pprie loquẽdo heres non dicitur vsucapere iacente hereditate: qr ante aditã he reditatem nullum ius habet: sed bene est verum quod hereditas que interim fungitur vice defuncti quodammodo dicitur vsuca pere. l. ceptam. infra eodem. ⁊ si contingat postea hereditatẽ adi ri per heredeȝ ⁊ apprehendi possessionem rei legate illa possessio prodest legatario sicut ⁊ possessio creditoris debitori. lege serui nomine. infra eodẽ. ⁊ sic et videt tũc legatarius vsucapere: nõ he res. nã sicut recta via trãsiret dñiũ de testatore in legatariũ si de functus fuisset dñs. l. a titio. infra de furtis. ita trãsit quasi dñium ⁊ vsucapiẽdi cõdictio eadẽ ratione. Et si postea legatarius ab he rede habet possessionẽ put habere debet: qr de manu heredis de bet accipi legatũ: nõ ppria autoritate. l. nõ dubiũ. C. de legibus. ⁊ infra quorum legatorum. lege prima. ⁊. §. quod ait pretor. coniũ getur possessio sua cum possessione heredis ⁊ cum illa etiã defun cti. facit. l. pomponius. §. si a legatario. s. titu. j.

Summarium.

1 ¶ Fictio postliminij que sit ⁊ que fictio legis cornelie.
2 Testis dicens aliquid factum ante guerram quomodo concorde tur cum illo qui dicit factum post.
3 Hereditas in aliquibus vicem persone sustinet.

Possessio

4 Possessio ex causa peculiari quo ad vsucapionē querit ignorāti.
5 Possessio iterrupta vino testatore nō repit i hā hēditate iacēte.
6 Fictionis postliminij effectus quis sit.
7 Usumfructum per captiuitatem perdens an possit illum recuperare per postliminium.
8 Fictionis tres sunt species.
9 Fictio quid sit.
10 Fictio differt a presumptione.
11 Fictio non potest ab homine introduci ad effectum iuris.
12 Fictionum alia est permissiua alia vetatiua.
13 Fictio inductiua quos producat effectus.
14 Fictio non cadit super impossibili.
15 Natus seu pro nato habetur existens adhuc in vtero.
16 Ciuis veri commoda non habebit qui pro ciue habetur.
17 Pacta obligatoria ipso iure tolli possunt.
18 Fictio translatiua de tempore ad tempus duo extrema habilia requirit.
19 Iudicium agitant et consummant iam decennio ratificari potest per dominum etiam feriata die.
20 Conditio in legatis retro non trahitur.
21 Prouisiones simpliciter facte an sint ad carceratos trahende.
22 Heres qui adiuit heres fuisse retro fingitur.
23 Fictio de persona ad personam translatiua in quibus procedat et in quibus non.
24 Fictio qua ratione inducta fuerit.
25 Fictiones plures quando circa idem concurrere possint.
26 Corrigere se incontinenti nemo presumitur.
27 Seruus fugitiuus per dominum possidetur.
28 Interruptio interrumpens vsucapionem effectum tituli precedētis non interrumpit.
29 Bona fides secundum tempus traditionis inspicitur.

Is qui pro emptore. Usucapio nē rerū qs quis per se vel per aliū extra causam peculiarē suo nomine possidet superueniēs captiuitas interrūpit. nec per fictionē postliminij vel cornelie restauratur. secus in his q̄ peculiari noīe per alium possidentur vel post captiuitatē cepta sinit possideri. hoc dicit quasi cum tota materia fm verū intellectum. Uel sic fm Ang. Possessio capti ab hostibus interrūpitur naturaliter. nec fictiōe postliminij aut cornelie restituitur. fallit in his que captus per aliū peculiari noīe possidebat. aut eodē noīe post captiuitatem sunt quesita. h. d. Et q2 litera huius legis reputatur aliqualiter difficilis. Premitte pro euidentia quod hic in fine duplici modo habetur litera. Nā vna est litera affirmatiua. sc3 vno modo locum habere vsucapionē. alia negatiua. sc3 locū nō habere. Et hec cōmunior est vt tāgit hic glo. in ver. nō habere. et in ver. precedenti. ¶ Item aduerte q2 prout habetur litera affirmatiua tres sunt partes principales. Scda est ibi in ver. quod si seruus. Tertia in ver. marcellus vsq3 ad. §. si seruus. Sed prout habetur litera negatiua tunc quatuor sunt partes principales. Et quarta est ibi in ver. queādmodū. Et fm istū intellectum illa quarta dupliciter variatur. Uno modo quod ibi ponantur verba Iuliani reprehendentis Marcellum. Alio modo quod sint verba autoris reprehendentis Iulianum et Marcellū vt tetigit glo. in ver. plenius. ad finem. ¶ Item aduerte q2 prima pars legitur multis modis. Uno modo quod loquatur in his que quis possidebat p se vel etiam per aliū. nō tn̄ nomine peculiari. et quod tacite respondeatur negatiue questioni formate in litera et assignētur due rōnes dicte responsionis. Et istum intellectum sequitur hic glo. ij. et in glo. magna in ver. non habere. et sequitur etiam Bar. et illu3 teneas. Alius est intellectus quod loquatur solum in his que qs per se possidebat. non autem quando per alium. et respōsio tacita sit negatiua ad questionem litere. et adducātur due rationes de quibus in litera. Et istum intellectum sequebatur Iacobus de rauen. et glo. j. de captiuis. l. in bello. §. facte. in ver. persona. Alius fuit intellectus Roge. vt refert hic Iacobus de rauen. et tetigit etiam glo. hic in ver. prodest. in ver. sed quidam. et etiam in glossa magna. et in. d. §. facte. quod in hoc principio non ponatur respōsio. sed arguatur per duas rationes ad partem negatiuam vt nō habeat locum cornelia. Sed determinatio ponatur in contrariū in ver. marcellus. qui in hoc nō corrigetur. Sed iste intellectus cōmuniter non tenetur: quia videtur contra mentem huius textus: et contra ea que habētur etiam in dicto. §. facte. saltem in his que per se tantum possideantur. ¶ Item aduerte quia secunda pars in ver. quod si seruus variatur. nam vnus est intellectus quod loquatur quando seruus existentis apud hostes pendente captiuitate emit rem ex causa peculiari. et istum sequitur hic glo. et Bart. et planior est ceteris. nō autem potest intelligi quod emerit pendēte captiuitate ex causa non peculiari. quia Iulianus hoc non dixit imo potius oppositum. vt patet in. d. §. facte. a sensu cōtrario. Et quia fm omnes tūc non haberet locum etiam postliminium. Alio modo intelligitur quando seruus emit ante captiuitatem ex causa non peculiari. Et istum intellectum posuit gloss. in dicto §. facte. in ver. persone. Et istum sequitur Iacobus de rauen. dicens hoc casu habere locū postliminiū. Sed Bar. tenet contrariū et etiā glo. hec. ij. et etiā glo. magna in ver. nō habere. ideo tene primā. ¶ Item aduerte qd in ver. marcellus prout habetur in litera affirmatiua in fine pōt intelligi quod marcellus voluit plenius accipi fictionē legis cornelie et etiā supple postliminij. et sic vtrac3 locum habeat siue per se qs possidebat: siue per aliū. et siue ex causa peculiari: siue non: et tūc litera exponēda est vt dixi. glo. in ver. plenius. Alio mō pōt intelligi quod marcellus solum dixerit plenius accipi fictionē legis cornelie quasi secus voluerit in postliminio. et sic volet quod postliminiū non habeat locū etiā in casu Iuliani et sic ver. quod si seruus sicut nec habet locum in pncipio legis. Et hoc volet ver. quemadmodū. Sed in cornelia bene habebit locū. et ad hoc adducitur ratio in ver. nam hereditatem. et fm istū intellectū simpliciter hic ponitur sentētia Marcelli. sed aperte reprobatur in. l. in bello. in. §. facte. ¶ Itē aduerte prout habet litera negatiua. et in ver. quemadmodū intelligitur qd sint verba Iuliani reprehendentis Marcellum. nam potest intelligi primo quod ponatur ver. ille interrogatiue. et tunc dum litera dicit serui egerunt. intellige sc3 non peculiariter et eodē modo dum dicit possidebat. Alio modo potest intelligi vt tangit Iaco. de rauen. quod illa verba veniant similitudinarie. et tunc est sensus quod queādmodum postliminio reuersus pōt habere plus iuris i his que serui egerūt. sc3 peculiariter q̄ in his que per se vel per seruū possidebat. sc3 non peculiariter cū peruenit apud hostes ita etiā per corneliam plus iuris debet habere in his que possidebātur p seruum ex causa peculiari. nā in illis debet habere locum cornelia quia hereditas in quibusdam etc. vt litera. Et dum litera subdit locum non habere vsucapionem. intellige sc3 ex causa non peculiari. Si autem haberes affirmatiue locum habere: posses intelligere sc3 ex causa peculiari fm istum intellectum. Sed primus intellectus est planior quod dictio quemadmodū ponatur interrogatiue. Alius autem intellectus est quod in isto ver. quemadmodū sint verba autoris legis reprehendentis Iulianum et Marcellū et non est bonus quia in effectu concluderet fm literam negatiuā indistincte non habere locum postliminium: nec cornelia etiam in causa peculiari quod est falsum vt patet in. l. iusto. §. fi. et in. d. §. facte. ideo tene qd ista sint verba Iuliani reprehendentis Marcellum. et interrogatiue ponatur dictio quemadmodu3. Unde in effectu potes tenere pro vero intellectu quod primo ponit dictum de his que captiuus possidebat per se vel per alium suo nomine extra causam peculiarē. Secundo ponitur opinio Iuliani in his rebus quas seruus capti post captiuitatem cepit peculiari nomine possidere. Tertio ponitur dictum Marcelli contradicentis Iuliano. Quarto ponitur dictum Iuliani reprehendētis Marcellum. Secunda est in ver. quod si seruus. Tertia in ver. marcellus. Quarta in ver. quemadmodum. Et in fine debes habere literam negatiuam.
1 ¶ †Et premitte etiam pro euidentia quod habemus fictionem postliminij. Et ista fingit captum ab hostibus populi Romani si reuertitur ab ipsis hostibus ipsum nunquā fuisse captum. et per hoc recuperat omnia sua iura. ¶ Item habemus fictionem cornelie: et ista fingit captum ab hostibus si penes eos decedat fuisse mortuum preambula hora captiuitatis. et sic eum decessisse liberum licet vere mortuus sit seruus. ideo propter talē fictionem habet heredem sicut si vere mortuus fuisset in ciuitate Romana liber existens. et probantur predicta in. §. si ab hostibus et sequenti. insti. quibus modis ius patrie potestatis soluitur. et in lege in omnibus. et lege retro. et in lege postliminiū. ff. de captiuis. et. ff. de testamētis. l. lex cornelia. et. ff. de vulgari et pupillari. l. lex cornelia. ¶ In tex. ibi procedat vsucapio. et dicit quod non per duas rationes sequentes fm verum intellectum. ¶ In textu ibi in pendenti. sc3 ex quo iure locum habeat: an ex iure cornelie. non autem substantia vsucapionis est in pendenti. vt patet in lege iusto. §. fi. ff. eodem. ¶ In textu ibi intelligi vsucaptum. scilicet postliminij. ¶ In textu ibi dubitari: licet hic dubitet. tamen precise tenet quod non in lege in bello. §. facte. infra de captiuis. ¶ In textu ibi locum habere vsucapione3. scilicet ex causa non peculiari. ¶ Nota ex textu cōiuncta glossa in ver. vsucapionem. dum dicit scilicet completam. et sic innuit eam incohatam. Nam facit textus
2 iste coniuncta glossa secundum Angelum †pro concordia testium quorum vnus dixit ante guerram alter post guerram: vt qui dixit ante guerram intelligatur scilicet consummatam: et qui dixit post intelligatur scilicet incohatam. Et est simile etiam de verbo ante nuptias in lege secunda. et ibi per doctores supra si certum petatur. et in lege insulam. supra soluto matrimonio. et dixi in lege inter stipulantem. §. sacram. infra de verborum obligationibus. ¶ Item nota aliqua posse esse in pendenti. de quo dic vt per glossam in. §. si ab hostibus. instit. quibus modis ius patrie potestatis soluitur. et in lege finali. C. de sententiam passis. ¶ †Item
3 nota quod hereditas sustinet vicem persone in aliquibus. et sic non in omnibus. quia non in illis in quibus requiritur factum

persone. vt. l. j. §. sceuolam. ff. si quis testamento liber esse iussus
fuerit. ⁊ in. l. vsusfructus. ff. de stipulatione seruorum. ¶ In glo. ij.
in fine. Sed quare captus ab hostibus non retinet possessionem
saltem naturaliter per seruum suum vel colonum corpore detinẽ-
tem ipsam rem cum etiam dominus expulsus de possessione per
corpus serui vel coloni detinentis rem etiam vtranqꝫ possessionẽ
habeat ⁊ retineat. l. peregre. §. quibus. cũ ibi notatis supra titulo
primo. ⁊ de vi ⁊ vi armata. l. j. §. non autem. dic ergo procedere: qꝛ
cum imediate quis est captus ab hostibus populi Romani. hoc
dicto propter ea que habentur in lege hostes. infra de captiuis. ef
ficitur seruus ipsorum hostium. vt ibi patet. Et sic incipit posside
ri tanquã seruus. ideo non potest aliquid possidere. l. homo liber.
in fine. ff. titulo secūdo. ⁊ lege sic eueniet. infra de adulte. ⁊ infra de re
gulis iuris. lege qui in seruitutem. ideo mirũ si ex quo desinit pos
sidere interpellari dicitur vsucapio per legem naturaliter. ff. eo-
dem. Sed tunc obstat quia videtur eodẽ modo interpellari vsu-
capio rei detente per seruum vel filium ex causa peculiari ex quo
pater vel dominus capti ab hostibus non potest dici per eos pos-
sidere. Sed dici potest fm Angelum quod hoc operetur ratio pu
blice vtilitatis contra rigorem introductum. sed tu de hoc dic vt
patebit ex infra dicendis. ¶ In glo. super verbo plenius. ibi ter-
tij dicunt. Iste intellectus vult quod nec fictio postliminij nec fi-
ctio cornelie habeat locum in rebus peculiaribus. ⁊ multominus
in alijs. Sed hoc est falsum vt patet ex lege iusto. §. si. infra eodẽ.
⁊ in lege in bello. §. facte. ff. de captiuis. Ideo iste intellectus non
est omnino falsus. ¶ In glossa super verbo nõ habere. ibi primis
duobus casibus. Nota bene glossam que coniungit hos duos ca-
sus quando captus possidebat per se vel etiam per seruum vel co
lonum suum. Et idem voluit glossa secunda supra. Idem glossa
magna in. §. facte. in. l. in bello. Sed contrarium voluit glossa in
dicto. §. facte. in ver. persona. vbi vult quod licet non procedat vsu
capio quãdo possidebat per se. tamen procedat quando posside-
bat per seruum vel colonum ex causa non peculiari. Et hoc tenuit
Jacobus de rauen. ⁊ quidam alij. quia si iam erat incepta vsuca-
pio illa continuabatur deinceps propter detentionem coloni vel
serui etiam ignorante domino ex quo a principio sciuit et illos
possidere ex quo a principio vsucapio habuit sua essentialia. arg.
l. j. §. proculdubio. C. de vsucapio. transfor. Et sic videtur quod nõ
requireretur factum ipsius domini. ideo debet procedere vsuca-
pio. nam videtur statim recuperare possessionem cum reuertitur
propter factum illorum qui etiam ignoranti possunt querere. le-
ge prima. §. item acquirimus. supra titulo primo. Sed tene cum
glo. prout etiam hic voluit Bartolus. quia nõ potest negari pos-
sessionem interruptam per rationem quam dixi super glossa secũ
da. ⁊ ideo opus est quod de nouo queratur. Sed talis possessio
quo ad effectum vsucapiendi non queritur nescienti. lege prima.
cum ibi notatis. C. de acquirenda possessione. Ideo cum scientia
sit facti sicut animus. lege bone fidei. supra titulo secundo non re-
stituitur talis possessio per postliminium cum sit possessio habẽs
multum facti. vt est ista. prout etiam notatur in dicta lege prima.
non restituat. vt. l. deniqꝫ. in fine. supra ex qbus causis maio. Ideo
merito non procedit vsucapio. de quo hic per Bartolum in. iiij.
4 oppositiõe. in ver. quod si seruus. † secus in possessione ex causa
peculiari quia illa habet plurimum iuris. ⁊ queritur etiam igno
ranti quo ad vsucapionem. vt notatur in dicta lege. j. ¶ In ea-
dem glossa ibi dicunt quidam. et hec fuit opinio Hugo. de qua
per glossam magnam in. §. facte. Et secundum istam opinionem
in cornelia non reprehenderetur Marcellus. Et ratio que mo-
uit Hug. vt tangitur per glossam in dicto. §. facte. fuit quia vsuca-
pio completur iacente hereditate. lege ceptam. infra eodem. sed
per corneliam fingitur quis mortuus preambula hora captiuita-
tis. lege lex cornelia. supra de testamentis. per consequens fingit
interim hereditatem iacuisse. ergo sicut si vere iacuisset completa
esset: ita etiam et nunc debet dici completa. Sed tene contrarium
vt infra dicit glo. per istum textũ prout habetur litera negatiua
que est communis. Nec obstat ratio Hugo. qꝛ dicit aliud in vera
hereditate iacente. quo casu ex iure singulari est statutum vsuca-
pionem procedere. infra eodem. l. iusto. §. nondum. ⁊ sic non debꝫ
trahi ad consequentiã. l. ius singulare. ff. de legibus. Et potissime
ad casum fictum. per legẽ tertiam. §. hec verba. cum ibi notatis. de
negotijs gestis. de quo etiam hic tangit Bartolus supe ver. mar-
5 cellus. Adde hoc ⁊ declarando † quod in vera hereditate iacente
nunqꝫ reperitur possessionem interruptam viuo testatore. vnde li
cet interrumpatur per mortem que omnia soluit in. §. deinceps.
in aut. de nup. coll. iiij. tñ statim cũ ex iuris dispositiõe hereditas
loco dñi habeat. l. hereditas. ff. ti. ij. idcirco toleratur qd complea
tur vsucapio. que ratio cessat quando qs capitur ab hostibus: qꝛ
tunc verũ est dicere eo viuo possessionẽ interruptã. Nec potest tũc
dici qd statim hereditas repsentet eius personam: qꝛ dubiũ est an
reuertetur: ⁊ sic an habebit locũ postliminij. an vero ibi decedet.
Et sic an sit tractandũ de cornelia. ideo necessario oportet dici qd
ex tali interruptione qsitũ est ius illi ꝯ quẽ fiebat vsucapio. ¶ In
eadem glo. ibi: vel dic scđm quosdam. hec vera quia in dicto casu
quãdo seruus emit post captiuitatem ex causa peculiari habet lo
cum postliminium et etiam cornelia: siue succedat defuncto ex-
traneus: siue heres suus. per ea que habentur in dicto. §. facte. Nã
et vtrobiqꝫ est eadem ratio. et per consequens idem ius. supra ad
legem aquiliam. l. illud cum similibus. Nec obstat. l. iusto. §. finali
infra eodem. quia ibi loquitur in rebus non peculiaribus. licet
seruus a seipso nomine peculiari teneret: hic autem loquitur in re
bus vere peculiaribus. Et aduerte qꝛ hoc casu oportet dici quod
vsucapio vere incipiat si dominus reuertitur tẽpore reuersionis.
et si moritur ex tempore adite hereditatis: sed fingitur postea re-
tro inchoata. vt voluit glo. in dicta. l. iusto. scđm primã expositio-
nem in ver. incohari. Nã ante tẽpus de quo dixi non adest persona
habilis in cuius psona possit fundari vsucapio. Et si dicas quo-
modo põt fingi incohata pendente captiuitate cõsiderato qd tũc
nõ erat persona in qua possit fundari ipsa vsucapio. ⁊ que posset
habilis esse ad vsucapionẽ. Et sic non debet fingi impossibile cũ
extremum ad qd trahit fictio debeat saltẽ esse habile in potentia.
6 vt voluit glo. in. l. gallus. §. si eius. de libe. ⁊ posthumis. † Respon
de qd principaliter fictio postliminij fingit reuersum semper fuisse
in ciuitate. l. retro. infra de captiuis. Et sic in consequentiã fingit
fuisse personã habilẽ ad vsucapiendum. Nam in consecutiuis ad
principalẽ fictionẽ nõ requirit tãta habilitas extremorũ. l. j. cum
ibi nota. C. de captiuis. de quo etiã aliquid per Bar. hic in tertia
oppo. super ver. quod si seruus. ¶ In eadẽ glos. ibi: siue paterno.
licet docto. trãseant cum glo. forte glo. male dixit. qꝛ si paterno no
mine acquisiuisset non acquisiuisset sibi filio: qꝛ noluisset. neqꝫ pa-
tri: qꝛ nõ potuisset. argu. l. multũ. C. si quis alteri vel sibi. Ideo in-
tellige qd filius emit simpliciter. quo casu siue emat ex causa pecu
liari: siue nõ peculiari pcedit tunc qd dicit glos. ¶ Extra glo. pro
declaratione tex. ⁊ glo. sunt duo principaliter vidẽda. Primum
est qꝛ per captiuitatẽ interrũpitur vsucapio. Scđm qꝛ nõ restituit
per ius postliminij. Circa primũ dic breuiter qd ratio est qꝛ inter-
rumpit ipsa possessio ex qua procedebat per captiuitatẽ vsucapio
per rationem quã tetigi super glos. ij. ¶ Ideo necessario interrũ-
pitur ipsa etiam vsucapio per. l. naturaliter. ff. eo. Et optime facit
tex. in. l. cum heredes. §. item quero. ff. titu. j. Circa scđm Bart. hic
satis instat in tertia opposi. prime partis. Et in effectu videt dice
re qd possessio nõ queritur nisi per actũ naturalẽ apprehensionis
quem actum iuris dispositio nõ inducit. l. ij. de vsufructu earũ re-
rum que vsu cõsumuntur. Sed Ange. hic dicit per hoc nõ patere
bonam rationẽ huius materie ex eo qꝛ ex iuris dispositione debet
posse queri vera possessio etiã nullo actu nature intercedente: qꝛ
in hoc potest induci statuta consuetudine. allegat no. per Inno.
extra de resti. spol. c. in literis. in tertia colũ. Et sic secundum eum
non videtur bene declarata. l. deniqꝫ. supra ex quib. cau. maiores
licet ipse dicat nunquam al's bene fuisse intellectam illam. l. vnde
ipse Ange. dicit qd dum litera ibi dicit qd possessio plurimum fa-
cti habet. ⁊ qd causa facti postliminio non continuetur ibi alleg.
causam facti ipsam possessionem que non restituitur ex eo qꝛ per
captiuitatẽ fuit funditus extincta. ⁊ vt ita dixerim mortua ideo
postliminium illa restituere non potest: concedere autem de nouo
voluit. Et idem dicit in vsufructu qui fuisset omnino per seruitu-
tem extinctus: qꝛ ille nõ põt restitui ex quo extinctus est. allegat. l.
vsusfruct9 mihi i bieniũ. ff. de vsufru. leg. ⁊. l. stipulatio ista. §. si qs
ita. infra de verborũ oblig. Nouũ autem sibi non cõcedit: quia nõ
agit noua iura concedere licet aliter sibi succurratur. l. ait pretor.
§. item ei. supra ex quibus cau. maio. Nec obst. l. ij. supra de vsufru.
earum rerum. quia licet modi acquirende possessionis sint in na-
turalitate fundati: tamen sicut ius ciuile videtur velle de nouo
posse inducere acquisitionem possessionis. vt not. Innocen. in. d.
c. in literis. Sicut poterat inducere recuperationem possessionis
si non fuisset extincta. et sic sola extinctio operatur secundum eum
qꝛ ius hoc non possit inducere: ⁊ quia omnia que quandoqꝫ re-
uersus in veritate recuperat cum reuertitur retro intelligitur eã
tenuisse ⁊ conseruasse si conseruatio potest procedere sine aliena
iactura ita qd nõ repugnat equitas naturalis dicta. l. deniqꝫ. que
autem non recuperat scđm veritatem impossibile est qd fingatur
tenuisse retro. ideo possessionem quam dominus per se tenebat:
quia funditus est extincta per captiuitatem nõ potest recuperari
nec fingi retro retenta. secus dicit in illa quam per alium tenebat
illo remanẽte in ipsa re: qꝛ illa recuperatur cum non fuerit fundi-
tus extincta. ⁊ ideo si retrotractio non inducat iniquitatẽ fingetur
vsucepisse. Exemplum secundũ cum si forte duo dies supererant
ad complendam vsucapionem tempore capture. Nam fingetur
tunc retro. argu. l. rerũ mixtura. §. labeo. ff. eod. secus vbi multum
tempus restabat ad vsucapionem complendam: qꝛ tunc retrotra
ctiõi repugnaret equitas naturalis. Et hoc modo sub dubio for-
te limitat hanc. l. et alias similes dicẽtes vsucapionẽ non procede
re in rebus dominicis etiam detentis per seruũ filium vel colonũ
qꝛ intelligitur nisi modicũ tẽpus superesset. Sed aduerte primo
qꝛ Inno. in. d. c. in literis. nõ dicit id ad qd allegat Ang. scꝫ qd si-
ne aliquo

ne aliquo facto per ius inducatur possessio. sed bene dicit per ius posse induci qd ex aliquo facto inducatur acquisitio possessionis ex quo al's nõ induceretur. vt est videre in cõsuetudine scotatiõis 7 de qua in. c. ij. extra de cõsue. ¶ † Itẽ innuit Ang. qd habẽs vsum fructũ si perdat propter captiuitatẽ non possit recuperare p postliminiũ. qd expresse est contra tex. in. l. si ager. la. ij. ff. qui. mo. vsus fru. amit. vbi ptz qd si seruus in quo habeo vsũfructũ: vel alia res capitur ab hostibus si postea exeat man⁹ hostiũ per ius postliminij recuperat vsũfructũ: licet ex varietate temporis varietur vsusfructus. d. l. si vsusfructus mihi bienniuz. ff. allegata. Et sic ratio sua non est bona. Itẽ videtur Ange. male dicere inquantũ dicit quod si restat modicũ tempus qd habet locũ postliminiũ ꝛ fictio eius. qꝛ hoc est cõtra illã. l. deniqꝫ que loquitur simpliciter ꝛ indistincte: ꝛ sic indistincte dꝫ intelligi. l. de precio. cũ similibus. ff. de pub. Nec obst. d. l. rerũ mixtura. §. labeo. qꝛ ibi possidebat saltem in concreto. Ideo mirũ si completur ibi vsucapio quando modicum tempus restabat. hic autem nullo modo possidebat. ꝛ sic nõ est eadem ratio. facit qd no. in. l. naturaliter. ff. eo. dum tractauit de interruptione possessionis. ꝛ quod etiã ipse Ang. ibidem no. Nec obst. predictis quod no. ff. de vi ꝛ vi arma. l. j. §. qui vi deiicit. per gloss. vbi ptz qd habetur consideratio lucri cũ aliena iactura quando modicum tempus prestabat: qꝛ illud procedit ad preiudicium ꝛ damnũ ipsius violentiam cõmittentis. non autẽ ei contra quẽ prescriptio procedebat que fuit interrupta. Et sic ex predictis patet qd non habetur adhuc vera ratio: qꝛ possessio perdita per captiuitatem nõ restituatur per postliminiũ. Potes dicere qd ratio est que colligitur ex dicta. l. deniqꝫ. videlicet qd possessio postliminiũ facti habet. ꝛ tamẽ facti postliminio nõ cõtinet. Et verum qꝛ dicta ratio est obscura potest sic declarari. Nam quedam sunt que sunt simpliciter iuris. vt dominiũ: libertas: ciuilitas: obligatio ꝛ alia iura similia. Et ista que fuerunt perdita per captiuitatẽ restituũtur ipso iure per postliminiũ suadente equitate: qꝛ ex quo propter captiuitatẽ perdidit eam eqnũ est successiue qd cum desijt esse captus illa recuperet. Nec mirũ si talia ipõ iure restituuntur propter equitatẽ predictam: qꝛ ꝛ alias in multis partibus succedente equitate ius ipso iure transferret dominiũ. vt patet in. l. fi. C. de sacrosan. eccle. ꝛ in. l. cum duobus. §. idem respondit. ꝛ ibi bona glo. ff. pro so. Sed illa que nõ sunt simpliciter iuris sed habent multũ facti. vt est possessio quam quis habebat per se vel per alium ex causa nõ peculiari: qꝛ prima nõ queritur sine animo ꝛ actu corporeo vel quasi. l. quemadmodũ. ꝛ. l. iij. in pn. ff. ti. j. Secunda etiam non queritur ignoranti quo ad vsucapiendi conditionẽ: ꝛ sic requiritur scientia que est facti ꝛ in facto consistit sicut ꝛ animus. l. ꝛ in bone fidei. ff. ti. ij. ꝛ facit quod not. per glo. in. l. j. C. de acqui. pos. talia non restituũtur ipso iure per postliminiũ. vt in. d. l. deniqꝫ. Nec mirandũ qꝛ licet alias in multis casibus lex transferat dominiũ ipso iure. vt patet ex no. in. d. l. cum duobus. §. idẽ respondit. tamen in eisdem casibus non transfert ipso iure possessionem: qꝛ illa non est simpliciter iuris sicut nec dominiũ: sed plurimũ facti habet. Et ex hoc sequitur qd ex quo per primũ caput postliminij nõ restituitur dicta possessio non fingit retro possedisse: qꝛ scõm caput quod procedit fm fictionẽ solũ operatur in his que vere restituũtur fm veritatem ex primo capite: quod primum caput procedit fm veritatem ꝛ non fm fictionem licet secus in secundo. vt hic prosequitur Bar. in secunda oppo. prime partis ponendo verba que habent notare fictionẽ. Et adde de verbo intelligatur quod etiam notat fictionẽ. l. qui a seruo ff. de actio. ꝛ oblig. ¶ Et ex predictis successiue patet quare secus in possessione rerum peculiariũ. nam talis possessio hꝫ plurimũ iuris ꝛ queritur etiã ignoranti quo ad effectũ vsucapionis. vt no. in. d. l. j. C. de acqui. pos. ꝛ probatur in. l. iusto. §. fi. ff. eo. ideo mirũ si restituitur per postliminiũ: qꝛ in illa acquirenda nullũ factũ penitus ipsius captiui requiritur. Et ideo merito per postliminiũ restituitur. Et hoc voluit tex. in. d. l. deniqꝫ. a contrario sensu inquantũ loquitur de possessione que plurimũ facti hꝫ. Et per hoc ptꝫ ratio diuersitatis inter possessionẽ que habet per aliũ ex causa peculiari ꝛ aliã possessionem. Aduerte tñ qꝛ Bar. ꝛ etiã Ang. hic voluit qd etiam alia sit ratio quare possessio non restituitur p postliminiũ: scꝫ quia id repugnaret naturali equitati que vult neminem locupletari cum aliena iactura. Et hoc etiã sensit glo. in. d. l. deniqꝫ. Sed certe hec ratio nõ videtur bona. primo qꝛ fm illam sequeretur quod possessio rei sue quam captiuus perdidit propter captiuitatem deberet sibi restitui ipso iure per postliminium: qꝛ id non esset cum alicuius iactura. qd tamen est falsum. l. cum heredes. §. j. ff. ti. j. Item qꝛ dicta ratio concluderet etiam in possessione habita per alium ex causa peculiari in qua certum est restitui causam. ꝛ tamen id procedit cum aliena iactura. Sed Bart. ab isto secundo nititur se defendere hic in prima oppo. super ver. quod si seruus. qꝛ illud est ex eo qꝛ modicum videtur restare ad vsucapionẽ complendã ex quo scientia dñi non requirit nec aliquod eius factũ. Sed certe hec ratio Bart. nõ videtur bona si ponas in principio seu primo anno prescriptionis longi tẽporis captiuitatẽ esse factam. nam tunc nõ potest negari qd multum non restet ad vsucapionem complendã: quia magnũ tempus adhuc restabat. ꝛ ideo hec ratio nõ videtur bona. Sed melior videtur esse ratio que colligit in dicta. l. deniqꝫ. declarata vt supra. Et si dicas quare tolerauit ius qd in peculiaribus pcederet considerato qd illud est cum aliena iactura. potest responderi qd id fuit visum equum legi procedere attento qd seruus vel filius in re peculiari loco dñi habetur. vt patet ex. l. sequitur. §. qd autem iuncto. §. labeo. supra eo. vbi satis dicitur res furto subtracta rediisse in potestatẽ dñi si rediit in potestatem serui vel filij cui erat in peculium concessa. Et ideo licet possessio veri dñi fuerit interrupta tamen quia nõ fuit interrupta detentio serui vel filij qui loco domini habentur. imo fuit continua non habetur de quo conqueratur ille contra quem vsucapitur. hoc enim satis suadet equitas ex quo talis detentio fuit cõtinua illius qui loco dñi habetur. Et hec sufficiant circa istud secundum quesituꝫ. ¶ Ulterius est sciendum qd Bar. hic tractauit materiam fictionum per quinqꝫ principales questiones. Prima est quid sit fictio. Secunda quo iure fuerit introducta. Tertia quotuplex sit species fictionis. Quarta que fuit causa fictionis inducẽde. Quinta an plures fictiones
8 possint circa idem concurrere. ¶ † Et circa tertiam conclude qd sint tres species fictionis: scꝫ inductiua priuatiua et translatiua. Et istam tertiã subdiuidit in quatuor alias: qꝛ quedã est translatiua de tpe ad tps: qꝛ factũ vno tpe fingit factũ alio. Quedã de psona ad psonã: quia factũ ab vna psona fingit factũ ab alia. Quedam de re ad aliam rem: qꝛ factũ in vna re fingit factum in alia. Quedam de loco ad locum: qꝛ factum in vno loco fingit factum in alio. ꝛ in dictis speciebus prosequitur an fiat fictio super his q̃ sunt meri facti: an etiam super his que sunt meri iuris. Et similiter an fiat super his que similiter sunt iuris ꝛ facti. ¶ Circa primũ principale quesitum adde qꝛ Ang. hic ponit aliam diffinitio
9 nem fictionis vltra illã Bart. † Nam fm eũ fictio est indubitate falsitatis pro veritate assumptio in casu possibili ꝛ ex iusta causa ad inducendũ aliquem iuris effectum equitati naturali non repugnantem. ꝛ ideo dixit iuris effectum: qꝛ in vanũ nulla fictio debet induci: sed ad iuris effectũ. vt optime probatur in. l. j. §. si vir ff. ti. j. Item ideo dixit nõ repugnantẽ equitati naturali propter vitandũ contrarium. l. deniqꝫ. ff. ex qui. cau. maio. Sed certe istud vltimũ nõ videtur esse bene additum propter ea que dixi supra de fictione que procedit in rebus possessis ex causa peculiari. Et aduerte etiam: qꝛ per id quod dictum est qd fictio debet induci ad aliquẽ iuris effectum videtur hic Bar. male dixisse inquantũ concludit in tertio contrario prime partis. ꝛ etiã in distinctione post dicta contraria qd possessio ex causa non peculiari recuperatur p postliminiũ ꝛ fingitur retro possedisse licet non quo ad effectum vsucapionis. Nam non video quem effectũ iuris possit habere qd fingatur tunc retro possedisse ex quo non operatur effectum vsucapionis ideo nõ debet fingi retro possedisse licet possit tolerari qd recuperetur per postliminiũ ex quo queri potest ignorãti. ꝛ sic sine facto ipsius captiui licet non queratur quo ad effectum vsucapionis. ꝛ fm hoc erit dare casum qd aliquid restituetur per primum caput postliminij in quo tamen secundum caput postliminij per fictionem nihil operabitur: qꝛ deficit equitas que est fun-
10 damentum fictionis. l. postliminio. in princip. ff. de capti. ¶ † Et aduerte etiam quia differentia est inter fictionem ꝛ presumptionem. Nam fit fictio super certo contra veritatem. sed presumptio fit super dubio. vt voluit glo. in. l. j. §. accedit. C. de rei vxo. actiõe. ꝛ facit qd not. in. l. siue possidetis. C. de pba. ꝛ in. l. fi. ff. quod met.
11 cau. ꝛ in. c. is qui. extra de sponsa. ¶ † Itẽ adde circa secundã principalem questionẽ inquantũ ꝯcludit qd fictio non potest introduci ab hoĩe ad effectum iuris. Et sic nõ poterit facere testator qd si dicat de equo intelligatur dixisse de mulo. Nã glo. ordi. est cõtra eũ: quam etiam ipse seqtur. ꝛ cõmuniter doc. in. l. si quis in fundi vocabulo. de leg. j. ꝛ facit qd no. glo. in. l. que extrinsecus. ff. de vb. oblig. Forte potest dici qd illud qd hic dicit de iure est verius qꝛ cum effectus iuris sint in iuris ptãte nõ videt qd possit homo per fictionem inducere in casibus non sibi permissis. Et ideo ex quo noĩa appellatiua sunt certa nec repiatur permissum homini qd illa possit immutare: imo potius oppositum vt patet in. d. l. si qs in fundi. in ratione ibi posita in litera. ideo imputet sibi talis testator qui voluit facere qd a iure sibi pmissum nõ repitur. Et pro hoc bene facit qd no. glo. que videtur contraria. d. l. si quis in fundi. insti. de ver. oblig. §. j. Et hec faciunt ad questionẽ quã Bart. dimittit indecisam in. l. j. §. in filij. ff. ad trebel. vcꝫ an pater possit emancipare filiũ solum quo ad facultatem testandi. Nam id nõ posset fieri nisi per fictionem: qꝛ vere esset in potestate ꝛ quo ad illum actum testandi censeretur non esse sicut tangit Bar. in simili circa fictionem inductiuam de filiofa. qui per fictionem censetur sui iuris in castrensibus. ideo cum talis fictio non reperiatur sibi permissa iure. ideo videtur qd talem emancipationem facere possit. ꝛ pro hoc bene facit. l. si tibi. al's incipit quesitum. ff. de adop. vbi non potest quis adoptare filium ad tempus eadem ratione

nec quo ad certū actū. argu. l. vitiū. §. si cer. pet. ergo ꝛ eodē modo
dicendū in emancipatione. Nec obst. l. si ab eo. C. de legi. here. ꝛ l.
cōmuniū. C. de natu. liber. in quibus videtur fieri emancipatio ꝛ
etiam legitimatio respectu certi actus: qꝛ in illis fit permittente
principe vel lege in casibus illis. Et ideo in aliis casibus in qbus
hoc non reperitur permissum videtur secus. licet audiuerim ali-
quos tenere oppositū per dictas leges: sed nō bene meo iudicio
per rōnes preallegatas. ¶ Circa tertiā principalē questionem in-
12 quantū concludit qd̄ triplex est fictio. dicit hic Ang. † qd̄ due alie
species possunt addi quarū vnā appellat permissiuā. aliā vetati-
uam. Exemplum qñ permissum in vno fingitur in alio negatum
ꝛ econuerso. l. cū ptor. §. de iudi. ꝛ l. relegatoriis. §. ad tēpus. ꝟ. de
interdi. ꝛ relegatis ꝛ extra de psūm. c. nōne. Et subdit etiā Ang.
13 posse dici qd̄ vna sola est fictio: scꝫ inductiua. † Sed effect⁹ istius
inductionis sunt diuersi prout se hꝫ ratio subiecte materie. Nam
interdum inducit assumendo falsum ens pro vero. Interdū pri-
uando verū ens assumendo pro nō ente. Interdū trāsferēdo vnū
ad aliud. Interdū vetando quod vere non est vetitū. Interdum
permittendo quod vere nō est permissum. Sed certe Ang. nō vi-
detur bene dixisse: qd̄ in dictis iuribus in quibus dicitur qd̄ per-
missum in vno cēsetur negatū in alio. ꝛ ecōtra illud procedit per
viam presumptionis. non aūt per viam fictionis. qd̄ ptꝫ: qꝛ si sibi
constaret de opposito tunc non procederet illud. vt colligi pōt ex
predictis iuribus. Itē adde circa fictionem inductiuā inquantū
concludit qd̄ cadit sup his que sunt meri facti. ꝛ regulariter non
cadit sup his que sunt meri iuris. Nā ratio est vt ipse etiam sentit
qꝛ lex non debuit recurrere ad mendicatū suffragiū fictionis nisi
in subsidium. arg. l. qꝛ ratio. §. de condi. insti. Et sic cū possit super
his q̄ sunt iuris vere inducere nō debuit illa per fictionē induce-
re. Nec obst. l. j. §. si vir. §. tit. j. qꝛ nō dꝫ intelligi qd̄ si fictio nō fiat
super his que sunt facti. prout ibi voluit glo. ꝛ non bene. Sed qd̄
non fit nisi quo ad effectum aliquid iuris. ꝛ not. etiā glo. in. l. ve-
rum. de regu. iur. ꝟ. que respondet ad illud quod factū non potest
fieri infectū: qꝛ illud est verum vere. sed tamen per fictionem pōt
fingi fuisse non factum. ꝛ sic haberi de nō facto. ¶ Itē attende qꝛ
14 dixit hic Bar. † quod fictio ista nō cadit super impossibili in suo
genere. sed bene cadit super ipso impossibili in illo indiuiduo de
quo queritur. Sed cōtra istud oppo. Ange. de. l. j. C. de capti. vbi
postliminiū datur ei qui conceptus est ꝛ natus apud hostes. ꝛ tñ
in suo genere est impossibile talem qui nunq̄ fuit captus fingi nō
fuisse captum. Sed ipse respondet quod ibi non est fictio: sed pro-
cedit lex ꝫm veritatē concedendo beneficia que cōcedūtur captis
ꝛ reuersis illis qui nunq̄ capti fuerunt. Item adde qꝛ obstat for-
titer qd̄ habetur in. l. qui invtero. §. de sta. ho. vbi simpliciter dicit
qd̄ conceptus habetur pro nato. nā si intelligatur illa. l. indistin-
cte prout loquitur vult qd̄ conceptus statim cū est conceptus etiā
si sit infra quadraginta dies a tēpore conceptionis habeatur pro
nato. facit quod habetur in. l. cum quidā. §. siue. §. de acqui. here.
ꝛ tñ impossibile fuit ipsum tūc nasci cum nondū ante dictos qua-
draginta dies sit formatus. vt no. in. c. cum emissa. quinta distin-
ctione. Et hoc videt̄ velle glo. in. l. gallus. §. si eius. in magna glo.
circa fi. §. de libe. ꝛ posthu. vnde cum tunc nec ipse: nec similis in ta
li tempore nasci potuerit. ꝛ tamen lex fingit ipsum natum videt̄
qd̄ etiam fingat super impossibili in suo genere. Item ad hoc po-
test induci. l. titius. §. lucius. §. de libe. ꝛ posth. si ponas ibi quē na
tum in decimo mense ꝛ duobus diebus. Nam ibi nō potuit post
nasci ꝫm opi. tactam per glo. in auť. de resti. ꝛ ea que pa. in. xj. men
se. ꝛ tñ ibi fingit postea natū nisi dicas qd̄ per aliquas horas fin-
git ibi postea natum ꝛ id possit tolerari. Itē non obstat qꝛ ille qui
est castratus potest adoptari in filium. ꝛ tñ in suo genere impossi
bile est talem filium naturaliter habere. facit quod habetur in. l.
sed est questionis. §. j. §. de libe. ꝛ posthu. ꝛ in. §. illud. insti. de ad-
op. Potes dicere ad predicta contraria qd̄ ibi natura a principio
producit quē habilem licet ex aliquo accidenti contingat impossi
bilitas illa nō curatur. vt est videre in exemplo p̄dicto de facto in
habili ad generandū ex accidēti. Et eodem modo videtur in mu
liere pregnante infra quadraginta dies. Nam ventrem eius pe-
perisse in se nō est impossibile cū natura produxerit eam habilē:
licet ꝑpter accidēs hoc est ꝑpter temporis angustias non possit
venter tunc parere. facit qd̄ habet̄ in. l. si mihi ꝛ tibi. §. si quis ser-
uos. de leg. j. Posses etiā dicere secundo qd̄ in. l. qui in vtero. hꝫ
postea natus priuilegium ac si fuisset natus tempore cōceptionis
ex legis dispositione. facit. l. emancipatū. §. j. §. de senato. nō autēꝫ
finget eum ꝑpter hoc tunc natū: sed disponet qd̄ habeat priuile-
gia sicut si tunc fuisset natus. Et ꝫm predicta. d. l. qui in vtero. di-
15 cit † qd̄ qui est in vtero habetur pro nato. debet exponi id est si na
scitur postea hꝫ cōmoda que haberet si natus fuisset tunc cū erat
in vtero. Vel tertio potes dicere qd̄ sufficit extremū esse habile in
potētia aliqualiter terminis variatis licet eisdem retentis nō sit
possibile seu alia. per id quod habetur in. l. heres qñq̄ꝫ. §. de acq.
heredi. iuncto. §. alien⁹. insti. de here. instit in. qb⁹ patet quod si
seruus alienus est institutus et post mortem testantis manumit-
tatur a domino suo potest adire hereditatē ꝛ effici heres. d. §. alie
nus. el. ñ. ꝛ tamē fingitur etiā retro fuisse heres ex tpe mortis de-
functi. d. l. heres quādoq̄ꝫ. quāq̄ꝫ sit certū qd̄ tūc nō poterat esse he
res: qꝛ erat seruus ꝛ nil poterat sibi querere. tñ qꝛ possibile fuit eū
effici tunc liberū nihilominus ꝓcedit dicta fictio. Sic dicam ꝛ in
d. l. qui in vtero. qꝛ licet tandē fuerit quis cōceptus: qꝛ tamen po-
tuit citius cōcipi ꝛ in consequētiam nasci eo tēpore de quo queri-
tur. ideo dicatur fieri super possibili. ista tamē respōsio videt̄ mul
tum dubia: qꝛ scđm illā ille qui est natus inhabilis ad generandū
debet posse adoptare. qd̄ est cōtra. §. sed illud. insti. de adop. Nam
possibile fuit eum nasci habilē. Nec obstat id qd̄ allegaui de seruo
alieno herede instituto: qꝛ pōt dici qd̄ vbi extremū ad qd̄ erat ha
bile in potētia inspecto iure naturali primeuo humano generi cō
uenienti scđm qd̄ nō erat differētia inter liberū ꝛ seruum. i. ex hoc
iure. §. de iust. ꝛ iure. auť. qui. mo. na. effi. legi. §. liceat igitur. ideo
forte illud sufficit lꝫ non fuerit habile inspecto iure ciuili vel gētiū
¶ Item aduerte qꝛ dixit hic Barto. qd̄ ille qui decessit iam sunt
ducenti anni nō potest fingi hodie viuere. Et scđm predicta limi-
tat tex. in. l. in bello. de excu. tuto. nam Ange. dicit dictum Bart.
procedere quo ad ea que exerceri habēt in hac vita: secus quo ad
gloriam abstractam ab exercitio. nam tūc in perpetuo viuere fin-
gitur. vt dicit tex. in. §. j. insti. de excu. tutorum fingit enim lex illū
qui pro republica occisus est in perpetuū viuere. vt sic alii animē-
tur pro ipsa republica. ¶ Item aduerte qꝛ voluit hic Bart. qd̄ si
16 statutum disponit † qd̄ si aliquis habeatur pro ciue qd̄ ille nō ha-
bebit cōmoda que habent veri ciues qꝛ statutum in vero non vi-
detur trahēdum ad fictum. Sed cōtrarium ipse tenuit in. l. si ma-
ritus sit in magistratu. §. j. ꝟ. de adulte. vbi dicit quod talis habet
omnia commoda que proueniunt ab ipso statuente: sed non alia
concessa in priuilegiꝫ ab alio superiore: qꝛ nō est in potestate sta-
tuentis extendere dispositionē superioris. Et per hoc etiam patet
qd̄ nō est simpliciter verum qd̄ dispositū in casu vero nō trahitur
ad fictum: qꝛ imo trahitur quādo ad hoc se habet mens statuen-
tis: vt est videre in casu premisso. nam ex quo statutum vult eum
haberi pro ciue in cōsequētiam vult qd̄ habeat cōmoda ciuium.
Et de hoc articulo an dispositum in casu vero trahēdum sit ad fi
ctum. dic vt plene dixi in. l. j. §. lex falcidia. §. ad legem falcidiā. Et
hec de fictione inductiua. ¶ Circa fictionem priuatiuā proseque-
re vt hic per Bar. Et pōdera circa intellectū. l. si vnus. §. pactum.
§. de pactis. inquantum ibi dicitur qd̄ in pactis factum versatur
debet intelligi scilicet in pactis liberatoriis: vel in pactis de petē-
do que tendunt ad replicationem inducendam contra pactum
17 de petendo. † Nam alia pacta obligatoria possunt ipso iure tolli.
l. j. ꝟ. de noua. vbi etiam naturalis obligatio potest nouari. Et vt
dicit Barto. vere dicitur tolli quod tollit̄ ipso iure: sed ficte illud
qd̄ per viā exceptionis: qꝛ ille qui habet actionē ꝯtra quam oppo
ni potest exceptio vere illam habet: sed fingitur nō habere ex quo
18 exceptione repelli potest. ¶ † Circa fictionem translatiuā de tem-
pore ad tempus. conclude qd̄ requiruntur duo extrema habilia.
scilicet extremum a quo: seu extremum presentis temporis in quo
de fictione fienda tractatur. Itē extremum ad qd̄ agit̄ factū vno
tempore ad aliud transferri primum extremum debebit esse ha-
bile in essentia. al's non potest de fictione tractari: ideo si euenien-
te conditione sub qua fuit initus cōtractus res nō reperitur in re
rum natura. qꝛ tunc nō est super quo in essentia possit fundari ex
tremum a quo non est tractandū de fictione. l. necessario. §. qd̄ si
pendente. ꝟ. de peri. ꝛ cōmoda. rei vendi. Extremū autē ad quod
debet esse habile in potētia. al's nō procederet fictio. vt voluit glo.
in. l. gallus. §. si eius. in glo. magna. circa fi. de lib. ꝛ posthu. Ideo
quādo quis reuertitur ab hostib⁹: quoniā tūc vere recuperat ciui
litatem romanā ꝛ sic extremū a quo subest in essentia: ꝛ possibile
fuit tēpore quo captus fuit ipsum nō capi. Ideo bene fingitur re-
tro semper fuisse in ciuitate. Sed aduerte qꝛ ei qd̄ dictū est de ex-
tremo obstat fortiter. l. in ratione. §. j. §. ad legē fal. ꝛ l. quedā. in fi
ne. de reb. dub. vbi etiam re perēpta tēpore quo de fictione fienda
tractatur nihilominus fit fictio. Sed responde qd̄ illud procedit
in fictione negatiua in qua non repugnat extremum satis verifi-
cari licet res non sit. Nam verum est dicere mortuo seruo cui erat
relicta libertas sub conditione: eueniente postea conditione qd̄
ille non est heredis. ideo pōt fingi retro nō fuisse. Et eodē modo
pōt respōderi ad. d. l. quedā. vt etiā hic subtiliter voluit bar. secus
in fictione affirmatiua in qua nō posset verificari extremū re ipsa
nō subsistēte. Ange. aūt ad. d. l. in ratione. §. j. aliter respondet qd̄
ibi de nulla fictione agitur: qꝛ nō fingit̄ retro nō fuisse heredis. ve
re enī fuit heredis. fuit tamē statuliber. ideo vt statuliber estima
tur in ponenda ratione legis falcidie licet perierit ipse seruus: qꝛ
periit tanquā statuliber ad damnū heredis. Sed certe ista respō-
sio nō procedit tenendo intellectum quem tenet ibi glos. qd̄ nullo
modo estimetur etiā vt statuliber quando conditio extitit. Item
19 obstat predictis scđm Ange. † qꝛ iudiciū agitatū ꝛ cōsummatū iā
elapso decēnio pōt ratificari etiā die feriata per dominum cuius
falsus procurator iudiciū agitauit. et tamē istud extremū qd̄ ap-
pellatur

pellatur a quo: nec in absentia: nec in presentia videt habile. ipse
idem Ang. in vna parte cogitandū hic dixit postq̄ intrauit ma/
teriam fictionū. τ plus nō dicit: sed in alia parte ante introitum
materie dicebat q̄ sufficit personā esse habilē vtroq̄ tēpore per
l. licet. C. de pcur. τ. ff. de iudi. l. lʒ. Et ita erat in casu proposito. se
cus quando nō esset habilis propter tacitā renūciationem iuris
sui inductam. l. bonoꝝ. ff. rem ratā hab. Tu potes dicere clarius
qđ vbi actus est irreiterabilis vt in homicidio sufficit qđ tūc po
tuit fieri per ratum habētem. l. j. §. quoties. τ. §. deiecisse. ff. de vi τ
vi arma. Aut est reiterabilis. vt in casu ꝓposito. tunc aut lex per
lapsum tēporis induxit tacitā renunciationē. τ sic preclusit viam
actui fiendo. τ tunc non pōt ratihabitio fieri. τ sic ꝓprie loquitur
l. bonoꝝ. τ. l. j. ff. de appel. recitan. Interdū vero lex preclusit viā
per lapsum temporis. τ tunc lʒ propter accidentiā breuitatis tē
poris vel qualitatis. vt q̄ dies sit feriata τ propter hoc nō posset
actus geri. tamen pōt ratus haberi vt patet ex his que habētur
in. d. l. bonorum. Et ita est in ꝓposito. vnde satis dr̄ esse habile ex
tremū ex quo persona est habilis τ posset actum gerere quia lex
preclusit sibi viam ex lapsu temporis licet impediat gerere actum
ex qualitate tēporis vel eius breuitate. Nam et etiā in. d. l. bonoꝝ
posset si esset infra tempus petēdi ponoꝝ possessionē etiam die fe
riata ratificari petitio que facta esset die iuridica. Et ita est de mē
te illius. l. que solum prohibet ratificari qñ lex preclusit iam viā
per temporis lapsum. bonoꝝ autem possessio que tribuit ius vi/
detur petēda die iuridica. p. l. ij. §. dies. ff. quis ordo in bono. pos.
serue. Si tñ est petitum infra debitū die iuridica dūmodo nō sit
lapsum tempus petendi bonoꝝ possessionem per dictā legē bo/
norum. que solū impedit ratificationem qñ lapsum est tempus.
Item illud quod dictum est de breuitate tēporis posset tolli per
no. maxime per Bart. in. l. mutari. ff. de ꝓcuratoribus. vbi dicit
posse reiterari multa acta in modico spacio. Et hec sufficiāt circa
extremū a quo. Item videtur obstare fortiter ei quod dixi de ex/
tremo a quo. l. ij. primo responso. ff. de suis τ legitimis. vbi si pa/
ter redit ab hostibus filio eius mortuo quem dimiserat in ciuita
te fingi videtur filius fuisse in potestate patris continue. Sed re/
sponde qđ licet ibi non sit habile in essentia quia filius nō vixit
tempore quo pater reuertitur nō curat: q̄ fictio principaliter nō
fit super hoc an filius fingatur fuisse in potestate patris vel nō si
fit principaliter super hoc: an pater semper fingatur fuisse in ciui
tate. Et ideo sufficit qđ super illo super quo pricipaliter fit fictio
extrema sint habilia licet non sint habilia super id quod fit in cō
sequentiā si haberet fieri super illo consequēti principaliter: cum
enim pater semper fingatur fuisse in ciuitate in cōsequentiā fin/
gitur semper habuisse filium in potestate donec vixit. multa enim
in consequētiam concedūtur que principaliter non concederent
l. j. in fi. de auto. tuto. τ. l. quoties. C. de iud. Et per hoc patet qđ si
filius fecerat testamētum licet sit mortuus anteq̄ pater reuertat
qđ pater postea reuerso fingitur in cōsequētiam fuisse in potesta/
te tempore testamenti. ideo non valet testamentū scđm verā opi.
de qua per glo. τ doc. in. l. fi. C. de senten. passis. licet Pet. ibi con
tra. Et plus dico qđ etiam si pater moriatur apud hostes qđ nō
valet testamentum filij. quia licet vere fuerit sui iuris τ ex quo pa
ter eius mortuus est apud hostes: τ sic fingatur premortuus pre/
ambula hora captiuitatis. τ per consequens fingatur non fuisse
in potestate patris. τ sic videretur testamētum valere. Tamē cō/
trarium dico qđ post pendentiam postliminij dubiū fuit de sta/
tu suo taliter quod non potuit testari. τ ideo non debet valere te
stamentum. l. de statu. ff. de testa. τ per id quod habetur in. l. quod
si filius. ff. de capti. vbi dicit glo. quod licet talis filius possit habe
re heredem ab intestato: non tamen ex testamento. qđ tene menti
pro intellectu eorum que no. in. d. l. fi. C. de senten. passis. Item ei
quod dixi de extremo: ad quod fortiter obstat quod habetur in
l. penul. C. de dona. inter virum τ vxorem. vbi donatio facta per
patrem filio in potestate: vel per maritum vxori confirmat morte
patris τ viri: τ fingitur etiam retro valuisse tēpore donationis.
τ tamen nō potuit tempore donationis valere cum lex improbet
talem donationem. Bar. hic dixit sequendo glo. in. l. ij. C. de ioffi.
dona. τ in. l. talis scriptura. de lega. j. licet glo. aliter loquatur in
l. sequens questio. de leg. ij. τ. ff. de solu. lege sub conditione. quod
trahitur retro quo ad fructus: sed nō quo ad dominium ne fiat
super impossibili. Sed istam solu. impugnat hic Ang. quia etiā
vxor nō potest habere dominium fructuum si sciebat donationē
non valere. l. si vxor filio. ff. de donatio. inter virum τ vxorē. Nec
similiter filius potuit habere dominium fructuum ex re profecti
tia. Unde ipse dicit qđ talis donatio confirmatur vt ex nunc: nō
vt ex retro. Et ideo secundum veritatem ex tempore mortis ha/
bebit omnes fructus etiam retro perceptos. Sed certe ista respō
sio est contra. l. pe. que dicit taliter donationem retrotrahi. vnde
potes dicere qđ possibile fuit filium tempore donatiōis fuisse sui
iuris. τ similiter illam que fuit vxor non fuisse vxorem. idem dica
tur illud extremū fuisse habile in potentia saltē terminis aliqua
liter variatis. vt. ff. tetigi in seruo alieno herede instituto. Uel po
tes secundo dicere quod trahitur retro quo ad hoc vt omnes fru
ctus perceptos nunc possit habere sicut τ si donatio tenuisset nō
vt fingatur retro dominium rei vel fructuum habuisse. Uel ter/
tio potest dici qñ sufficit extremum predictum fuisse habile secun
dū ius naturale primeuū secundū quod non erat inuenta patria
potestas que fuit inuenta de iure ciuili. insti. de patria pote. §. j.
nec erat facta ꝓhibitio donationis inter virum τ vxorem. lʒ al's
non sit habile secundū dispositionē iuris ciuilis. per id qđ dixi. ff.
de seruo alieno herede instituto qui fingit retro fuisse heres. Et
adde circa hoc qđ dixi in. l. talis scriptura. de lega. j. Et scđm hoc
habes quod interdū lex fingit super impossibili de iure ciuili. et
sic intelligatur glo. in. l. sub conditione. ff. de solu. Sed non fingit
super impossibili de iure naturali. Et sic intelligatur glo. in. l. gal
20 lus. §. si ei. de liber. τ posthu. ¶ † Item adde quia dixit hic Bar.
quod in conditio non trahitur retro per. l. j. §. serui appellatione
ad sille. τ infra de excep. rei iudi. l. si iure. §. eandem. nam cōtra eū
videtur casus in. l. qui balneū. §. amplius. ff. qui pot. in pig. hab.
Sed potes dicere q̄ trahit retro in legatis cōditio quo ad actio/
nem personalem cui habet accedere hypothecaria. ita loquit ibi.
sed non quo ad dominium vel fructus. τ ita loquantur iura alle/
gata per Bar. Et secundum predicta posset saluari dictum Dy.
qđ ponit in. c. j. ad fi. de reg. iur. in. vj. Item adde quia ipse repro/
bat rationem. glo. l. si vxorem. C. de condi. inser. inquantum dicit
quod ideo in legatis quo ad acquisitionem inspicitur tempus cō
ditionis. τ secus in contractibus: quia in contractibus versatur
opera filij que non versatur in legatis. Nam secundum eum si do
natur filio sub conditione non dicitur querere ex opera. l. homo
liber. de acqui. rerum domi. τ tamen queret patri per. l. si filius. ff.
de verbo. obli. Nam pōt dici q̄ glo. non dixit ibi de opera sed de
facto filij. τ sic in hoc bene dixit. vt etiam declaraui in. d. l. si filius
Item ratio sua quam allegat. s. quod in contractibus conditio
trahitur retro τ non in vltimis voluntatibus videtur tolli ex eo
q̄ aditio hereditatis trahitur retro. τ tamen quo ad acquisitio/
nem non inspicitur tempus in quo fit retro tractio. vt in. §. alie/
nus. insti. de here. insti. Et licet ipse respōdeat qđ nō trahatur re
tro quo ad oīa. vt. l. omnia fere. de reg. iuris. tñ non assignat ra/
tionē quare hoc casu non trahatur. ideo melior videtur ratio gl.
in dicta lege si vxori. Potest etiam alia assignari. s. quia in cōtra/
ctu conditionali est quesita spes ipsius obligationis que trāsmit
titur ad heredem. insti. de verbo. obli. §. ex conditionali. Et pōt
etiam cedi. l. spem. C. de dona. Ideo nimirum si talis spes querit
patri. secus in legato conditionali q̄ spes legati cōditionalis nō
transmittit ad heredes. vt in. l. j. §. sin autem sub conditione. C. de
cadu. tol. Et eodem modo spes hereditatis nō transmittit. ideo
nō queritur patri vel domino. Et licet hodie transmittat ius de/
liberandi: quia tamen ius deliberādi τ adeundi est ius querēdi
τ non ius quesitū est quedam facultas non querit patri vel domi
no. vt voluit Bart. in. l. is potest. ff. de acqui. here. Et dicta ratio
quam. ff. tetigi satis fuit de mente tex. in. l. que legata. ff. de reg. iu.
Et de materia dic vt dixi plene in. d. l. filius. ¶ Item adde inquā
tum hic videtur relinquere sub dubio questionem de exbannito
videlicet si aliquis pro maleficio fuit condemnatus in centum τ
etiam exbānitus hoc adiecto quod si venerit in fortiam commu
nis τ intra mensem tunc non soluerit dicta centum amputet sibi
lingua. an si deductus fuerit in fortiam cōmunis τ pendente ter/
mino mensis fiat statutū q̄ omnes bāniti a banno retro: siue in
ere: siue in persona liberent τ intelligantur rebanniti. id est disso
luti a banno si soluerint viginti. an talis tunc existens in carceri
bus gaudebit beneficio dicti statuti. Nam Ange. hic dicit quod
sic. nam verum est ipsum retro fuisse bannitum in pecunia τ etiā
in persona seu ad penam personalem sub conditione si pecuniā
non soluerit infra mensem postq̄ fuerit deductus in fortiam cō/
munis. Et sic vere vident adaptari verba statuti ad casum ꝓpo/
situm. nec videtur esse expediens de fictione tractare. Nec obstat
quod erat carceratus τ sic nō videt quod prouisio simpliciter fa/
21 cta trahatur ad eum. per. l. domitianus. ff. ad turpil. † vbi proui/
siones simpliciter facte non videntur trahi ad carceratos: quia
illud verū in prouisionibus suspensiuis processuum ad tempus
quos processus non suspendi videt interesse carceratorum ne ma
cerent in carcere. l. custodias. ff. de publice. iudi. Sed prouisiones
extinctiue delictorum bene porrigunt ad eos: quia non est dare
rationem diuersitatis presertim cū mitius sit agendum cum eis
q̄ cum alijs. vt patet infra de custo. reorum. τ in. l. iij. C. de epi. au
dien. vbi non obstante delicto si illud non est reiteratum habet
misericordia ipsis captiuis. Sed aduerte quia Ange. in hoc du/
bio an prouisio simpliciter facta extēdat se ad carceratos bene lo
quit lʒ Bar. hic istud dubiū non soluat. sed in effectu idem deci/
dit quod Ange. in. d. l. domitianus. Sed in questione proposita
Bar. dixit ex alio capite non habere locum dictum statutū ex eo
quia cum iste nō soluerit centum infra mensem postq̄ fuit in for
tiam communis ex tunc elapso mense est condemnatus τ banni
tus in lingua. τ ista talis obligatio seu exbannitio est post statu/

tum premissum:ꝛ per consequens non videtur comprehendi sub illo quod solum respicit bannitos ante statutum.de exbannitione aũt in centum non est fienda mentio quia illa est transfusa in penam lingue.l.j.§.item si ita.ff.ad legem falci.ꝛ.l.obligationum fere.§.j.ff.de actio.ꝛ obli.Pena autem lingue est post statutũ.vt dixi.ꝛ sic non videtur comprehendi nisi diceres conditionẽ trahi retro ex quo est purificata.Sed ipse dicit contrariũ.quia illa fuit conditio potestatiua.l.prima.ꝛ.l.potior.ꝛ.l.qui balneum.ff.qui pot.in pig.hab.Et sic non videtur Ange.bene comprehendisse mentem Bar.Et quia Bar.hic tangit an conditio trahatur retro in contractibus et etiam in sententiis.Adde fm Ange.quid iuris esse in rescriptis si forte beneficium sit collatum vel mandatum cõferri sub certa conditione.Nam de hoc est casus in.c.si p te.de rescrip.in sexto:Et ibi probatur quod si est cõditio potestatiua non trahitur retro.Item aduerte quia inquantum.ff.dixi quod in his que veniunt in consequentiã nõ videtur requiri habilitas extremorum.Nam contra hoc fortiter facit.l.huic scripture.ff.ad legem aqui.vbi patet quod si res non legata sit occisa iacente hereditate legatario non datur aliqua actio ex eo quia adita hereditate non reperitur res legata in rerũ natura.ꝛ sic deficit tunc extremum a quo.quia non potest dici quod tunc vere fit legatarii ex quo non est in rerum natura.ꝛ per consequens nõ põt fingi retro prout al's fit quando res extat.vt ibi patet.ꝛ in.l.a ti-
22 tio.infra de furtis.†Nam videretur dicendum oppositum.quia heres qui adiuit fingitur retro fuisse heres ꝛ adiuisse ex tempore mortis.quo casu si fuisset adita tunc reperiretur rem occisam eo tempore quo fuisset legatarii.Et ideo cum in consequentiam quandam fingatur rem fuisse legatarii ex quo fingitur heres adiuisse ex tempore mortis non deberemus curare de habilitate extremorum respectu ipsius legatarii.Potes dicere licet cõtrariũ videatur difficile quod illud quod dicitur quod in illis que veniunt in consequentiam non requiritur habilitas extremorum procedit quando illa lex super illo consequenti principaliter iam induxit fictionem.vt est videre in casu.d.l.pe.de suis ꝛ legi.secus quando super illo consequenti principaliter fictionem induxit ꝛ de per se.vt est videre in casu proposito in re legata que efficitur vere legatarii ab adita hereditate ꝛ retro fingitur fuisse eius a tẽpore mortis.d.l.a titio.de furtis ꝛ.l.si tibi homo.§.cum seruus.de leg.ii.Nam tunc bene inspicimus an extrema sint habilia ex quo lex principaliter super eo de quo queritur fictionem induxit inspici enim debet qd principaliter agitur.l.si quis nec causam.§.j.ꝛ.l.rogasti.cum ibi no.ff.si cer.petatur.Et hec sufficiant de fi-
23 ctione translatiua de tempore ad tps.¶†Circa fictionem trãslatiuam de persona ad personam concludit Bar.q in his q sunt meri facti procedit.in aliis autem que sunt iuris:vel iuris ꝛ facti distinguit inter nunciũ ꝛ procuratorem.vt in nuncio pcedat lex secundũ veritatem ꝛ nõ secũdum fictionem.Et eodem modo in procuratore in his que querũtur per actum naturalem.vt est possessio.per.l.quod meo.§.si procurator.ff.tit.j.in aliis autẽ q queruntur ciuiliter procedit secũdum fictionem.Et per hoc etiã decidit an statutum loquens de faciente habeat locũ in eo qui per alium fecit.Nam concludit q sic in casibus in quibus quis dicit vere per alium facere.secus si ficte qꝛ tunc non habet locũ quãdo verba sunt cõcepta in personam.secus si simpliciter in rem.vt est tex.no.in.l.aut qui aliter.§.si.ff.quod vi aut clam.bene facit.l.hec verba.ff.de adul.Sed aduerte qꝛ ipse idẽ Bart.aliter fuit loquutus in.l.sed si vnius.§.seruus meus.ff.de iniuriis.vbi concludit quod vbi de necessitate facti vel iuris agit actum quis ex alterius mandato qd tunc dicitur quis vere per alium facere.secus quãdo actum gerens gerit illum sponte ex vi liberi arbitrii.quia tunc remanet differentia inter nũcium ꝛ procuratorem.Et hec etiam dicit ibi vera nisi factum de quo queritur sit taleq nõ possit fieri sine instrumento a corpore separato.Exemplum ponit in adulterio.nam tunc dicitur per fictiones fieri.ꝛ sic intelligit glo.in.l.j.§.quoties.ff.de vi ꝛ vi arma.Et sic patet qd primũ membrũ hic positum per eũ limitat quando est factum quod nõ põt expli cari sine instrumẽto a corpore separato.vel quãdo agitur in virtute liberi arbitrii.Et similiter in his que hic dicit de procuratore in his q querũtur ciuiliter videtur limitare qñ in vi liberi arbitrii agũtur.Sed aduerte qꝛ ibi dicitur nõ agi in vi liberi arbitrii eo ipso qd procurator recepit mandatum.ꝛ sic est obligatus actione mandati ad interesse domino si nõ faciat.Et per hoc videtur qd si mandarẽ Titio q emat mihi fundũ qd si ille postea emit post mandatum susceptum q vere videar ego emisse.quod non est verum cũ sibi queratur actio ꝛ non mihi.l.possessio.§.ꝛ si possessio.ff.tit.j.ꝛ pro hoc etiam facit.l.ita aũt.§.gessisse.ff.de administra.tuto.vbi si aliquis de mãdato tutoris gerat negotia pupilli.dicit ibi litera qd tutor videtur gessisse.ꝛ sic per fictionẽ quã importat verbũ videt.l.naturaliter.in prin.ꝛ ibi no.ff.tit.j.ꝛ etiã per Bar.in tertia oppo.prime partis.Unde forte põt cõcludi q in his que non possunt geri sine instrumẽto a corpore separato pcedat qd ipse dixit:qꝛ ibi per viã fictiõis pceditur.In aliis aũt si querimus in procuratore.cõclude q aut illa sunt meri facti:et tunc videt idem per.d.§.gessisse.lꝫ ex necessitate ciuili hoc faciat.vnde hoc casu nõ videt bene dixisse Bar.in.d.§.seruus meus.Si aũt loquimur in his que sunt iuris:vel iuris ꝛ facti simul:tũc cõsidera q aut aliquid ex tali actu vel facto pcuratori veniebat qrendũ.ꝛ tunc etiã pceditur per fictionẽ.per dictũ.§.ꝛ si possessio ꝛ p hoc qd ipse idem hic dicit.Et in hoc etiam videt male dixisse in.d.§.seruus meus.aut ex tali actu nihil veniebat querẽdũ ipsi procuratori.ꝛ tunc possit dici pcedi per veritatẽ ꝛ nõ per fictionẽ ꝛ sic loquat dictũ suũ in.d.§.seruus.hinc est q si pcurator impetrauit ius iniquũ de mãdato dñi in causa ipsius dñi icurrit dñs penã tituli qd quisqꝫ iuris:qꝛ satis ipse dr impetrasse ex quo pcurator ex quadã necessitate ciuili actum gessit ꝛ nihil venit sibi ex illo querẽdum.Et sic titulus ille qui imponit penã impetranti etiã trahitur ad casum istum.Eodẽ modo si statutũ imponit penã excipienti ꝛ non pbanti si de mãdato dñi pcurator excipiat habebit locũ pena statuti eadẽ ratione.vt voluit Bar.in.d.§.seruus meus.Item videret posse dici q vbi actus non posset geri citra volũtatem dñi sicut est transferre dominiũ taliũ etiã tunc dicatur dñs vere facere ꝛ pcurator prestet nudũ ministeriũ.facit.l.pater ex pũincia.de manumis.vindi.ꝛ.l.pe.ff.de publi.idẽ videt in his que sunt separabilia a persona cũ illa recta via transeãt in dominũ.vt dixi in.d.§.ꝛ si possessio.vnde si matrimoniũ cõtrahit quis per pcuratorẽ vere dr ipse cõtrahere ꝛ pcurator nudum ministeriũ prestare sicut ꝛ nuncius in.c.si.de pcu.in.vj.vnde isto casu non est differẽtia inter nũcium ꝛ pcuratorẽ.Et adde quod no.glo.in.l.multũ.C.si quis alte.vel sibi.vbi glo.ponit in quo differat nũcius a procuratore.ꝛ facit qd no.Bar.in.l.ꝛ lꝫ.C.de cõstipe.Item aduerte circa intellectum.l.j.seu.iij.§.si pcurator.ff.qd quisqꝫ iuris.Nam ille tex.videtur habere locũ si sine mãdato.et sic in vi liberi arbitrii quis impetrasset noie alieno ꝛ postea ratũ haberet dñs cum ratihabitio trahat retro ꝛ mandato cõparet.l.fi.C.ad macedonianũ.ꝛ sic non esset illa ratio illius.§.quã voluit Bar.in.d.§.seruus.Sed ratio esse potuit qꝛ eadem erat ratio in impetrãte per se:que etiã per aliũ.Ideo lex voluit penam etiam contra illũ locũ habere qd nota pro intellectu.d.§.ꝛ eorꝫ que tetigit Bar.in dicto.§.seruus meus.Itẽ adde circa istam fictionẽ:qꝛ dicit qd sufficit qd extremũ persone faciẽtis sit habile quo ad capacitatem facti etiã in his que sunt iuris.per legem primã.§.per eum.ver.ceterum.ff.ti.j.Sed certe ibi lꝫ nõ esset capax pro se erat tñ capax pro alio.ideo vbi quis non esset etiã pro alio capax licet haberet capacitatem facti naturalem:qꝛ esset sane mentis.illud tñ non sufficeret.Exẽplum in seruo pene.Et per id qd habetur in clementina religiosus.de pcuratoribus.Et ideo in questiõe illa an quis possit facere pcuratorẽ inhabilẽ ad constituẽdum alium procuratorẽ:non sto simpliciter decisiõi quã ponit Bart.in dicto ver.ceterum.Sed dico recurrẽdum ad notata in dicta clemẽtina religiosus.vt tetigi in.d.§.ceterũ.Et hec sufficiãt de fictione trãslatiua de persona ad personã.Nec obst.predictis capi.mulieres.de sententia excõmunicationis q põt responderi vt voluit Bar.
24 in dicto.§.seruus meus.¶†Circa quartũ principale que fuerit ratio fictionis inducende.Conclude quod equitas.vt lege postliminiũ.ff.de captiuis.ad aliquẽ effectum iuris.l.j.§.si vir.ff.titu.j.quod prosequere vt hic per Bar.qui etiam tangit an aditio habeat vim solutionis:an simpliciter confusionis quando debitor succedit creditori et econuerso.de quo etiam in lege heres a debi
25 tore.ꝛ ibi dixi.ff.de fideiussoribus.¶†Circa quintã ꝛ vltimã fictionem an plures fictiones possint circa idem concurrere.cõclude quod aut vna venit in consequẽtiam alterius.aut sunt ambe eque principales.Et hoc primo casu pcedũt ex diuerso fonte eqtatis aut ex eodem.Nam si in consequẽtiam vel ex diuerso fonte possunt concurrere.al's secus.Et sic debet intelligi glo.in lege si seruus cõmunis meũ ꝛ castrensis peculii.ff.de stipulatione seruorꝫ.de quo latius hic per Bar.Et adde inquantum Barto.reprehendit Gul.de cung.quod si pcurator emit nomine meo fundum ꝛ constituit se ab eo dicto nomine precario possidere quod tunc non queritur possessio domino per talẽ actum fictũ ne due fictiones cõcurrant circa idem.Et ipse Bar.dicit oppositum qd imo querit possessio domino ex eo qꝛ illa est vera licet actus sit fictus per legem certe.§.si pcurator.ff.de precario.Nam Ange.hic tenet opi.Gul.nõ per rationẽ sed ex eo quia acquisitio que fit naturaliter ꝛ per instrumẽtum vere bene agit directo in dñm ꝛ procurator prestat nudũ ministeriũ velut pica ꝛ organũ.l.qd meo.§.j.ff.ti.j.Et sic nullo modo quiescit acquisitio ex persona pcuratoris.sed qñ ciuiliter fit acquisitio.ꝛ sic per actũ ciuilẽ non queritur per procuratorem domino immediate.imo primo in persona procuratoris.per.l.ea que ciuiliter.ff.tit.ij.Et licet ego aliter tenuerim cũ opi.Bar.per.d.l.certe.ꝛ per rõnem suã.vt tetigi in.l.j.in prin.ff.titu.j.tamen pro modo nõ dico absonũ tenere cũ Guli.et Ange.per ea que notat ipse idẽ Bar.in.l.j.C.per quas personas vbi ipse dicit q ideo per pactũ legis cõmissorie non querit possessio vel dñium per pcuratorẽ:qꝛ illa esset quedã acquisitio ciuilis: seu per

seu per actum ciuilem. ergo eodem modo dicam ⁊ in proposito. Nec obstat. d.l. certe. §. si procurator. quia pōt responderi qꝺ ibi interuenit actus naturalis ex eo qꝛ ꝓcurator rogauit vt sibi res procuratorio noīe dñi precario cōcederet. Et ita etiam fuit facta cōcessio actualiter. vnde mirum si tunc queritur dño. sed hic non interuenit actus naturalis. de intellectu tñ dicte legis prime. C. per quas personas. vide quod dixi in lege stipulatio ista. §. si qs insulam. ff. de verb. obligationibus. Ultimo adde his que Bar. tangit circa intellectum. l. si vero nō remunerandi. §. j. ff. manda. nam non placet inquātum dicit quod ver. plane ei secundo corrigit superiora. quia legum correctio est vitanda. lege precipimus.
26 C. de appellationibus. †Et non est verisimile qꝺ quis incontinēti se corrigat. l. nam ad ea. ff. de condi. ⁊ demon. qꝛ ille ver. loquitur in diuerso casu. s. quando ipsemet seruus soluit. sed in precedētibus loquitur quando alius pro eo vel pro filio qui fuerant fideiussores soluit creditori animo donādi si filio vel seruo. vnde posset sustineri intellectus Iul. ad illū. §. nam quādo quis soluit creditori animo donandi filio vel seruo qui fideiusserat non fuit vera donatio: qꝛ nihil tradidit filio vel seruo. sꝫ fingitur tradidisse et sic donasse. Preterea presupposito quod ratio Iul. non precederet adhuc teneo quod ille ver. nō corrigat superiora in diuerso casu in quo est diuersa ratio. Nam quando quis soluit creditori animo donandi filio vel seruo qui fideiusserant. ideo nō agit pater vel dñs: quia nihil voluit eis donare. Item nec voluit obligare patrem vel dominū ad antidora secūdum legē sed ⁊ si lege. §. consuluit. ff. de peti. here. Ideo ex quo patri vel dño nihil abest de eorum patrimonio nec etiam sunt obligati ad antidora naturaliter. sed solum ipse filius vel seruus. Ideo merito decidit ibi quod non agit pater vel dominus actione mandati cōtra reum principalē. secus quādo filius vel seruus soluit: vt in dicto versi. plane. quia tunc bene est cōueniēs quod patri queratur actio ex quo rem existentem penes filium vel seruū. ⁊ sic sibi patri vel domino in effectu quesitā reperit esse solutā ⁊ ista erat ratio illius tex. Et hec sufficiāt loco repetitionis istius legis licet Bartolus melius ⁊ optime repetierit.

Si seruus. ¶Seruus fugitiuus a dño possidetur nisi pro libero se gerat vel nisi tempore quo apprehenditur sit paratus cum dño de libertate litigare. hoc dicit. ¶In tex. ibi a domino possideri. facit transitum de prima persona ad tertiam. Nam. ff. dixit quem possidebam. ⁊ modo dicit a
27 domino. ⁊ de eodem loquitur. ¶†No. qꝫ regulariter seruus fugitiuus possidetur per dominū. intellige ciuiliter. vt habetur in. l. j. §. per seruum qui in fuga. ff. titu. j. Fallit in duobus casibus hic positis qui patent ex summario ⁊ ex litera. Sed primū intellige quando se gerit pro libero bona fide vel si mala diu gessit se pro libero. al's esset secus. ff. ti. j. l. iij. §. si seruus. de quo etiam tangit cum glo. Secundū caput intellige quo ad hoc vt possit stare in lite cum dño. ⁊ quo ad ea que tangūtur cum glo. in. l. ordinata. C. de libe. cau. nō quo ad oia. Nam quo ad acquisitionem possessionis alterius rei fiendam per eū adhuc dicetur ciuiliter possidere licet non naturaliter. Et sic etiam possit intelligi iste tex. vt ꝓbatur in. l. licet. §. sicut. ff. de lib. cau. ⁊ no. per gl. in dicta. l. ordinata. al's incipit. l. lite. Adde etiam tertiū casum qñ scilicet ab alio occupatur: vt patet in dicta. l. j. §. per seruū qui in fuga. ¶In glo. super verbo possidebam. in fine. hoc ideo dixit glos. vt faciat ad titulū ne obstet. l. ij. ff. de sta. ho. ⁊ l. imperatores. ff. de in diem adiec. Et tunc dum litera dicit a domino intellige putatiuo. pro hoc facit quod no. glo. in. l. sequitur. §. si rem. ff. tit. j. ¶In glo. super verbo gerit. ibi videtur necessario. scilicet vt dominus perdat possessionem. Sed certe iste intellectus est aperte contra istum tex. qui videtur velle in duobus casibus de quibꝰ dixi in summario perdi possessionem. Preterea vt dicit Iaco. de rauen. si omnia ista quatuor concurrerēt esset prescripta que prescribitur longo tempore per eum qui bona fide se gessit pro libero. l. j. ⁊ ij. C. de prescri. lon. tempo. que pro liber. Et sic cum ista sufficiāt ad perdendū dominium non debent esse necessaria ad perdendā possessionē que facilius perditur. l. si qs vi. §. differentia. ff. tit. j. imo videtur esse id absonū per id quod no. Inno. licet ipse non alleget in. c. querelā. extra de elec. vbi dicit absurdum esse tantum tempus requiri ad perdendam possessionem quantum requiritur ad perdendū dominiū. Ideo conclude quod si mala fide se gerit pro libero: tunc bene est necesse quod diu sic se gerat vt perdatur possessio. dicta. l. iij. §. si seruus. ff. titu. j. sed si gerit se pro libero bona fide: tunc statim perditur possessio: vt voluit glo. secūdum vnam solutionem in. l. quod autem. ff. de liber. cau. ⁊ sequitur per Inno. in. c. de seruorum. extra de seruis non ordi. vel saltem infra modicum tempus arbitrio iudicis moderandum secundum opinionem Pe. de quo per Cy. in. l. j. ad finē. C. vbi cau. sta. Et de materia plene dixi in dicto. §. si seruus.

Si quis bona. ¶Interrupta vsucapione per possessionis amissionem initium secūde possessionis inspicitur. hoc dicit. ¶No. a cōtrario sensu eius
28 quod dictum est in summario. iuncta gl. †quod licet interruptio possessionis interrumpat vsucapionem: non tamē interrumpit effectum tituli precedētis quominus ex illo titulo quis possit incipere vsucapere si tempore recuperate possessionis habeat bonam fidē. Et hoc dicit Bartolus esse singulare hic et non esse alibi clarius. Et ex hoc etiam habes quod licet interdum habeat titulus ab vno ⁊ possessio ab alio non nocet. Et hoc ideo quia titulus hic erat verus: secus in titulo putatiuo. l. cum solus. ⁊ ibi dicetur. ff. eodem. ¶In glo. super verbo vitiosum. ibi sed videt contra per eandem. l. responde licet glo. non respondeat quod in cōtrariis solum dicitur interrumpi vsucapionem. non autē impedit de nouo posse incohari ex tempore recuperate possessionis si habeat bonam fidem. ¶In eadem glos. ibi non fuit possessio. vt l. pomponius. hic allegata.

Si ex testamento. ¶Stipulari potest qs rem alienam ⁊ si traditionis tēpore credite eam tradentis vsucapere potest. licet stipulationis tempore eam crediderit alienam. hoc dicit. ¶In tex. ibi tradit. subaudi non autem secundum tempus stipulationis propter ra
29 tionem que sequitur. ¶†Nota quod bona fides inspicitur secūdum tempus traditionis quando res traditur ex causa stipulationis vel legati. ¶In glo. finali. ibi: vt. l. secunda. in principio. Et secundum hoc ratio hic posita erit superficialis ⁊ non necessario concludens. vel si vis saluare quod necessario concludat. tūc collige duplicem saluationem ex his que sequētur in glo. vna est quia etiā inter sciētes valet stipulatio rei aliene. secus in emptione. Et sic intelligatur ratio tex. vt sequitur in glos. Alia est quia ratio posita in textu respicit vsucapionem pro soluto nō ex stipulatu. et sic non inferet quod titulo pro emptore possit vsucapi si bona fides adsit tempore traditionis. Sed certe prima saluatio non est bona: quia etiam inter scientes tenet venditio rei aliene. l. rem alienam. ff. de contrahen. emptione. que videtur huic glos. contraria. Nec obstat dictus. §. item si emptor. quia ibi non sciebat simpliciter alienam: sed sciebat eam alienam ⁊ furtiuam. facit quod habetur in. l. si ancillam. ff. pro suo. Secūda saluatio etiā non videtur bona. quia eodem modo quando res debita ex causa emptionis soluitur deberet posse vsucapi titulo pro soluto. qꝺ est falsum per nota. in. l. secunda. in principio. pro empto. iuncto capitulo cum quid vna via. de regulis iuris. in sexto. Ideo potes dicere vt dixi. quod ratio superficialis est ⁊ etiam in se bona. Nā idem debuisset statui in contractu emptionis per similem rationem. Sed tamen contrarium fuit statutum propter frequētiam maiorem illius contractus. vt no. glo. in dicta. l. ij. in principio.

Summarium.

1 Rei vendicatione conueniri non pōt qui non possidet nec detinet.
2 Dispositio legis dispositionem taxatiuam habēs extendi potest autoritate alterius.
3 Possidens ciuiliter tantum rei vendicatione conueniri potest.

Serui nomine. ¶Qui non possidet nec detinet lꝫ habeat facultatem rei restituēde per recuperationem possessionis non conuenitur[a] rei vendicatione vel eius preparatoria ⁊ debitori accedit possessio creditoris ⁊ eꝯ. hoc dicit. ¶In tex. ibi possit ei. s. debitori. ⁊ tunc iunge literam que est. ff. dum dicit qui pignori dedit ⁊ dic possessio eius. s. creditoris. si autem dicas ei. s. creditori. tūc litera que sequitur est plana. ⁊ intellige tūc
1 eius. s. debitoris. ¶†Nota quod non potest conueniri rei vendicatione qui non possidet nec detinet. licet habeat facultatem recuperandi rem a detinente. ⁊ sic est hic casus pro glo. in. l. pomponius. §. si is qui precario. ff. titulo primo. inquantum dicit quod si translata fuit possessio in precario rogantem quod precario cōcedens non potest conueniri rei vendicatione. An autem habēs solam detentationem vt commodatarius vel depositarius possit conueniri rei vendicatione. ⁊ an sentētia lata contra eum preiudicet domino non citato. remittit Ange. ad nota. per se in. l. officium. ff. de rei vendicatione. Sed tu dic vt plene dixi in. l. pere
2 gre. §. quibus. ff. titulo primo. ¶†Item no. ex tex. coniuncta glo. quod dispositio legis habens in se dispositionem taxatiuā nihilominus extenditur ex autoritate alterius. ad idem tex. cum glo. in. l. ob es. C. de predi. mi. ⁊ in. l. contractus. ff. de regulis iur. ⁊ in l. ita pudor. ⁊ ibi per Cy. C. ad. l. iul. de adul. ⁊ in. l. j. §. j. ⁊ ibi aliquid per Bar. ff. qꝺ vi aut clam. Extēdit etiā per idētitatē rationis in materia fauorabili ⁊ pia. secꝰ in materia odiosa. vt voluit glo. no. in. l. illud. C. de sac. san. eccle. de quo per Barto. in. l. si constante. in. viij. q. prime partis. ff. solu. matri. Et plene dixi de materia in. l. si vero. §. de viro. eo. tit. Et hec faciūt quod licet statutum loquatur per dictionem taxatiuam: nihilominus recipiat suppletionem ⁊ extensionē virtute alterius statuti. de quo per Cy. in. l.
3 ita pudor. ¶In glo. j. in fi. †Nota bene ex gl. quod etiā ciuiliter

a ¶Non cōuenitur. adde qꝺ est tactū in apos. post Barto. in. l. officium de rei ven.

tantum possidens potest conueniri rei vendicatione. probatur in l. iij. §. fi. s. ad exhiben. et l. celsus. §. fi. eo. tit. et l. cuiuscunque. §. j. s. de vsufruc. et no. glo. in l. ij. C. vbi in rem actio. et in rubrica. s. de rei vendi. Et dixit hic Ang. quod si sententia ferret contra talem ciuiliter possidentem quod tunc condennabitur vt deponat animum possidendi. Nam aliter sententia secundum eum non posset mereri executionem. et sic etiam dicit tenere Gul. de cun. Sed certe non video quare ipsam ciuilem non possit restituere inducendo illum victorem in possessionem rei quo ad ipsam ciuilem. facit quod habetur in simili in l. si fundum. s. de fun. do. de questione autem glo. an debitor possideat an creditor. dic vt plene in l. cum notissimi. C. de prescri. xxx. annorum.

Si per errorem. ¶ Autoritas iudicis facit vt etiam in eo quod nobis traditur vt nostrum transferatur vsucapiendi conditio. hoc dicit. ¶ No. quod dixi in summario. Et aduerte quia procedit summarium quando ego cui facta fuit adiudicatio nil possidebam: ita quod totum fuit mihi traditum autoritate sententie. secus si ego partem possedissem: quia tunc in illa non haberem in effectu titulum adiudicationis. ¶ Et nota bene secundum Jaco. de rauenna quod per hoc limitatur l. ij. §. subtilius. s. de condi. ob cau. iuncta l. clauibus. s. de contrahen. emp. que vult quod vbi trado rem aliquam vt tuam que vere est mea non transfertur in te dominium. et consequenter nec vsucapiendi conditio. vt dicta l. clauibus. quia illa procedit quando fit traditio extra iudicium. secus si autoritate sententie: vt hic. et l. iij. §. item queri pot. s. de rebus eorum. et plene no. s. titu. j. l. pompo. §. si iussu.

Summarium.

1 ¶ Bona vacantia quando vsucapi possint.
2 Res in fiscum incorporata spacio longi temporis non prescribitur.

1 Quamuis. ¶ † Si bona vacantia possidentur ab aliquo titulo et bona fide vsucapiuntur eo tempore quo et res priuatorum. hoc dicit. ¶ In tex. ibi non procedant scilicet in bonis incorpo-
2 ratis in fiscum. et sic non in vacantibus. ¶ † Not. quod res incorporata in fiscum non pot. prescribi spacio longi temporis: sed bene longissimi. l. omnes. et ibi no. C. de prescri. xxx. annorum. nisi ageremus de his que essent in recognitione vniuersalis domini quia tunc nullo tempore prescribitur. l. comperit. eodem titulo. secus autem in bonis nondum incorporatis. vt sunt bona vacantia nondum apprehensa. nam illa ex tempore nunciationis prescribuntur infra quadriennium. l. intra quatuor. j. de diuer. prescrip. non facta autem nunciatione prescribuntur spacio. xx. annorum etiam sine titulo. l. in omnibus. j. de diuer. prescrip. sed cum titulo etiam minori spacio. Quid autem de rebus ciuitatum. dic quod in quatuor casibus positis in l. fi. C. de sac. sanc. eccle. requiritur prescriptio centum annorum. in aliis videretur sufficere prescriptio que sufficit contra priuatos per l. eum qui vectigal. j. de verborum signi. vel saltem prescriptio. xxx. annorum. vel. xl. annorum per id quod habetur in dicta l. omnes. et dicta l. sicut. C. de prescrip. xxx. annorum. Et istud vltimum secundum Cy. vsurpant sibi ciuitates que volunt habere priuilegium fisci. sed de iure videretur secus per dictam l. eum qui. vt ipse no. in l. iam pridem. C. communi. de vsuca. ¶ In glo. fin. ibi distingue. dic clarius vt dixi in notabilibus. Item dixit hic Ang. quod hic est casus pro eo quod dixi in l. vsucapione. s. eodem. quod licet non prescribatur contra imperium vel romanam ecclesiam: tamen prescribitur contra habentem causam ab eis. Sed certe iste tex. nil facit: quia loquitur quando quis emit rem pertinentem ad fiscum a tertio. vt patet ex litera. Quid autem iuris sit quando fiscus vendit rem alienam: recurre ad l. j. et l. bene a zenone. C. de quadrien. prescrip. et in l. fi. C. si aduersus fiscum.

a ¶ Si bominem. Adde bar. in l. naturaliter §. eod. Et per Bald. in l. j. C. de vsuca. transfor. et ibi Alexan. de Jmol. and. barb. hic in add. ad bartolum.

a Si hominem. a ¶ Si res rediit ad venditorem ex pacto datur sibi accessio eius temporis quo fuit apud emptorem. hoc dicit. ¶ In textu ibi retro acta: id est rescissa et resoluta secundum Dy. vel secundum Jac. de are. i. retro facta et dum dicit infra esset expone id est tunc videtur. et dum dicit litera in fine quoniam expone pro quamuis. licet glo. aliter ibi exponat. Et hec secunda expositio planior est. ¶ Nota quod redhibitio non est vere noua venditio siue fiat ratione morbi secundum id quod habetur in l. j. et per totum. s. de redhibi. act. et de edil. edic. per totum. siue fiat ratione pacti resolutiui appositi in contractu. et ideo ex tali redhibitione non debebit solui gabella ex forma statuti disponentis quod de qualibet venditione debeat solui gabella. quod tale statutum debeat intelligi de vera et propria venditione: non de impropria secundum Ange. ¶ In glo. j. in fine. idem dicit Ange. si fuit pactum l. commissorie. ex quo fiat resolutio ipso iure. Nam etiam sic intelligit l. istam. licet dicat Bar. aliter intelligere in l. naturaliter. s. eodem. vt ibi dixi. et tex. nil allegat. sed potes allegare textum istum expressum in l. si duobus. §. fi. j. de diuer. prescri. ¶ In glo. fi. ibi: solue vt ibi: quia ibi secunda possessio fuit vitiosa. hic secus. facit. s. eo. l. si is qui. §. finali. Jo. de Jmo.

b ¶ Vbi a quo. Adde Bal. in l. si ad probat. in v. et vlt. oppo. C. loca. et ibi Vrsbi.

Summarium.

1 ¶ Emptio vel locatio rei non valet.
2 Possessio non retinetur per colonum putatiuum.
3 Locatio rei sue etiam scienter facta non tenet.
4 Possessio quandoque acquiritur absque animo.
5 Exceptio dominii non obiicitur quando condictione ex l. si quis conductionis. agitur.

b Via quo fundum. b ¶ Conductio rei sue non valet. et per talem conductorem locator non retinet possessionem sed perdit. idem in emptione. hoc dicit. ¶ † No. quod
1 emptio vel locatio rei sue non tenet. ¶ † Item not. quod per colonum
2 putatiuum possessio non retinetur. ¶ In glos. prima. ibi: scilicet contra quem. vel l. plane. secundum Jaco. de rauenna. quia ab illa contra quem prescribitur dicitur haberi dominium ex iuris intellectu quod fingit ipsum tacite alienare patiendo contra se prescribi. l. alienationis. j. de verborum significatione. ¶ In glo. super ver-
3 bo locationem. ibi. et non tenet locatio. † Nota ex glo. quod si dominus conducit scienter rem suam non tenet locatio: quamuis possessionem non habeat propter scientiam. Idem voluit glo. in l. qui rem. C. locati. sed glo. allegatur pro contraria in l. si rem aliquam. in glo. fina. s. titulo primo. vbi glo. dicit quod si dominus conducit scienter rem suam transfertur dominium in locantem. Sed Bartolus ibi: et hic sequitur istam glo. Tu potes etiam dicere vt ibi etiam tetigi. quod hec glossa non contradicit illi si bene ponderetur. primo quia hec glo. non dicit an transfertur dominium in locantem vel non. sed dicit locationem non tenere quod fatetur etiam illa glos. scilicet quod non tenet locatio. licet dicat transferri dominium in locantem. ¶ Item illa gl. loquitur quando quis scienter conducit rem suam tanquam suam. Sed ista gl. simpliciter loquitur quando quis conducit rem suam. quo casu videtur conducere vt alienam: vt dixi in dicta lege si rem aliquam. Et longa est differentia an quis conducat rem suam tanquam suam an tanquam alienam. vt ibi patet in textu et in glossa. Item et tertio hec glossa loquitur quando ille qui non possidet conducit rem suam scienter. illa vero loquitur quando quis est dominus et possessor et scienter conducit rem suam tanquam suam. Et sic patet quod multis respectibus hec glossa illi non contrariatur licet Bartolus aliter ibi dicat. Et aduerte inquantum hec glos. dicit quod non tenet locatio: intellige quando conducit respectu proprietatis vel simpliciter: secus si expresse respectu possessionis ex quo conducens non possidebat: quia tunc bene teneret locatio dicta l. si rem aliquam. in fine. ¶ Item nota bene ex glossa quod in casu isto quando non conducit possessor rem suam simpliciter quod non acquirit possessionem si scientem conducit. Et sic a contrario innuit quod si ignoranter tunc acquireret. Et hoc expresse voluit Bartolus in dicta lege si rem aliquam. Sed
4 Jacobus de rauenna hic tenet contrarium et forte melius: † quia possessio acquiritur absque animo. lege tertia. in principio. et lege quemadmodum. supra titulo primo. Sed ille qui conducit rem aliquam non habet animum acquirendi sibi aliquam possessionem. sed potius detinere pro conseruatione possessionis locantis. ergo in casu isto conducens ignoranter non debet sibi querere possessionem. Nec obstat iste textus: quia hic non dicit quod queratur conducenti possessio. sed bene dicit quod locans perdit eam. Et que sit ratio tangetur cum glossa sequenti. Et ista stant simul quod locans perdat. et tamen conducens non acquirat: quia non habet animum acquirendi. Nec obstat quod ipse conducens insistit in re: quia non sufficit actus corporeus ad acquirendum possessionem nisi etiam concurrat animus. d. l. iij. hinc est quod si aliquis ingrediatur possessionem vacantem non tamen animo acquirendi possessionem: non quereret sibi per predicta iura sicut nec furiosus. lege prima. §. furiosus. supra titulo primo. Et idem videtur dicendum quando scienter conducit ex quo tantum conductor stat in re ipsa. et sic non habet animum querende possessionis. secus si vellet querere: quia tunc posset ex quo esset vocans. ¶ In glossa super verbo nec possessionem ibi. cum non credat se amittere. et sic cum habeat animum conseruandi sibi possessionem videtur quod illam non debeat perdere ex quo non vult per l. quemadmodum. et l. iij. §. in amittenda. s. titulo primo. Et propter hoc ista secunda opinio videtur multum colorata. Nam licet per colonum putatiuum non retineatur naturalis: sed demum per verum. l. j. cum ibi nota. C. communia de vsucap. tamen videtur quod saltem ciuilem quam dominus animo suo retinet debeat sibi conseruare licet perdat naturalem que consueuit retineri per factum coloni veri. Sed certe ista opi. est contra istum tex. qui vult quod interrumpatur ipsa vsucapio. et per consequens quod credat interrumpatur ciuilis. Nam alias non interrumpetur vsucapio cum sola ciuilis sit apta nata ad vsucapionem complendam. l. j. §. per seruum qui in fuga. s. titu. j. et no. per glo. in l. iij. §. ex contrario

cõtrario.eo.titu.ideo hec opi.non videtur vera.ideo restat rñdere ad rationem factam in contrarium.nam Ang.hic post Bar. dicit qõ ad missionem etiam ciuilis operatur nullitas cõtractus ex causa:qr res erat conductoris per quẽ locator intendebat retinere possessionẽ ꝛ nõ poterat ex quo locatio non tenebat ideo naturalis tanq̃ nobilior trahat ad seipsam ciuilẽ.alle.l.peregre.§.quibus.cũ ibi no.ff.ti.j.Et ideo si locatio esset nulla ex alio capite credit qõ nõ perderet ciuilis.ꝛ per cõsequẽs duraret vsucapio alle.in arg.in.l.quãuis.ff.tit.j.ꝛ hoc etiã sequit in effectu hic bar. Sed certe.in.d.l.quãuis.locatio nõ erat oino nulla:qr pupillus habebat intellectũ.ꝛ sic erat saltẽ naturaliter obligatus.l.j.cum ibi no.ff.de noua.ideo ibi retinet possessio per talẽ colonũ ex quo locatio nõ est oino nulla.Sed si al's esset oino nulla forte qr fieret furioso in aspectu inũbrate quietis.tunc vr qõ etiã pderet vtraq̃ qr videt eadẽ ratio.Nam ratio huius text.vr fuisse:qr iste qui locat nõ vult retinere possessionẽ per se.sed mediãte facto coloni. vnde tunc ciuilis censet pedissequa ꝛ accessoria ad ipsam naturalem.hinc est qõ si deijcit colonus perdit dñs ipsam ciuilẽ.d.l.peregre.§.quibus.idem qñ colonus tradit alteri possessionẽ.l.iij.§.si seruus.ff.ti.j.lz secus sit qñ colonus animo deserẽde possessiõis discedit de fundo.l.si colonus.ff.titu.j.Et rationem diuersitatis plene dixi in.d.§.quibus.Cũ ergo in casu ꝓposito dñs ex dispositione iuris immediate allegãtis contractũ locationis absq̃ aliquo facto coloni perdat naturalẽ seu illam nullatenus habeat in consequentiã non habet etiã ciuilem quã voluit accessorie retinere per naturalẽ retẽtam per colonũ.Et hanc rationẽ aliqualiter sensit hic Ray.Et qr ratio predicta cõcurrit etiã vbi al's fundit locatio esset nulla.vr q̃ etiã idẽ tunc sit dicendũ.lz Bar. ꝛ Ang.
5 aliter dixerint.¶In ea.glo.in fine.†No.q̃ vbicũq̃ agitur cõdictione ex.l.si quis conductionis.C.loca.nõ põt obijci exceptio dominij quominus conductor teneat eam restituere.idem dicebat Ja.de rauen.si agatur actione ex locato.Sed contrarium tenuit hic Bar.ꝛ bene per no.per glo.in.l.ita ꝛ si fur.ff.cõmo.ꝛ per no. per Bar.in.l.si alienam.ff.solu.ma.

Hereditas.¶In text.ibi finguntur.ꝛ ideo quo ad vsucapionẽ cõplendã cõiungitur tps quod cõcurrit iacente hereditate cũ tpe quo heres possedit post aditã hereditatem:ꝛ ideo bñ facit hec lex ad titulum.¶No.q̃ hereditas et heres diuersis nominibus nũcupantur.tñ vice defuncti fungũtur.¶In glo.fina. Sed ibi loquitur in his in quibus factum persone requirit.facit l.vsusfructus.ff.de stipu.seruo.sed hic loquit quo ad complendã vsucapionem inceptam per defunctum quod fieri potest etiã iacẽte hereditate.ff.eo.l.ceptam.

Summarium.

1 Res eadem non debet diuerso iure censeri.
2 Actio ex empto datur pro re non empta.
3 Domus dirupta desinit possideri.
4 Dominium quando dicatur suppressum seu extinctum.

Cum qui.¶Corpus integrale vsucapit longo tẽpore.nõ aũt eius singule particule vsucapiũtur.qr per se non possident.h.d.Et diuidit in duas partes principales.quia primo loquit quando ipsum corpus integrale nõ est dissolutũ.Secundo qñ est dissolutũ.Secũda ibi sinaũt demolita.Prima subdiuidit:qr primo ponit dictũ.Secundo assignat vnã rationẽ.Tertio aliam. Quarto circa predicta remouet vnũ dubium.Secunda ibi.nã si singulas.tertia ibi si aũt colũna.Secunda aũt pars principalis põt subdiuidi.Nam primo ponit dictũ.Scdo rationẽ assignat. Tertio rationẽ rationis subnectit.Secũda ibi nã quẽadmodũ. Tertia ibi.neq̃ enim.¶In tert.ibi possidere.Et ideo aliud q̃ edes non vsucapit cũ sine possessione vsucapio nõ procedat.ff.e.l.sine.Et per hoc patet qõ durante edificio nõ vsucapiunt tegmẽta ꝛ tigna.qr ille sicut nec alie singule res domus durãte edificio non possidẽtur.ꝛ ratio.ff.assignatur.¶In ter.ibi singula.subaudi durãte edificio.Nam ꝓsequit eandẽ materiã.vt patet ex ver. sinaũt demolita.qr aduersatiue venit ad superiorẽ.¶In ter.ibi continẽt.subaudi incipiunt possideri.ꝛ tũc cõsequenter vsucapi.
1 ¶†No.qõ eadem res non debet diuerso iure censeri[a] ꝛ ad hoc se
a pe allegatur.ꝛ presertim in materia substitutionũ vt vnica substitutio nõ debeat per tempora variari.de quo plene in.l.precibus
2 C.de impub.ꝛ alijs substi.ꝛ.l.centurio.ff.de vul.ꝛ pupil.¶†Itẽ no.agi posse ex empto etiam pro re non empta.facit qõ habet in l.j.§.quod depositis.ff.depositi.ꝛ.ff.de verborũ oblig.l.scire debemus.hic tamen lz non esset empta specifice sed singulariter fuit empta in cõcreto etiã agi põt publiciana.l.si ego.§.idem ait.ꝛ.§. pactus.ff.de publi.¶Item nota qõ per prescriptionẽ videt acqri dominium.de hoc dic per glo.ꝛ in auten.nisi.C.de bo.mater.
3 ¶†Item no.in versic.sinautem demolita.dũ dicit ex integro ꝛc. quod dirupta domo dñs desinit possidere domum ꝛ omnia que faciebãt ipsam.ꝛ ideo de nouo est apprehẽdenda possessio rerũ mobilium ex quibus domus consistebat.¶Item nota quod licet interrumpatur titulus in domo:tamen durat effectus tituli in domo dirupta.postea tamẽ non interrumpitur effectus tituli in rebus singularibus quin saltim apprehẽsa possessione ipsarũ virtute ipsius tituli procedat vsucapio.Et sic facit ad notata in l.si is qui.§.penul.ff.eodem.¶In glo.super verbo constitutum. in fine.Sed Jaco.de rauẽna dicit legistas melius dicere:quia superficies continet in se parietem ꝛ tectum.¶In gl.super verbo mutet.scilicet ibi.lz tu dic de isto an per prescriptionem longi tẽporis queratur dominium.dic vt not.in auten.nisi.C.de bo.mater.ꝛ in.l.iij.ff.eodem.ꝛ ibi dedi remissionem.¶In eadem glo.
4 ibi:dominium tantum habet rerum singularum.†Aduerte tamen:quia tale dominium interim durãte edificio potest dici suppressum.et quodammodo extinctum.quia censentur res singulares quodammodo desijsse esse in rerum natura.licet postea dissoluto edificio dominium assumat vires.l.in rẽ.§.item quodcunq̃ ff.de rei vendicatione.quod intellige cũ distinctione ibi posita in text.¶In eadem glo.ibi.sed eius lapidis millesima.vel dic fm Jac.de rauẽna quod cum ipsum lapidem nõ possideat non possidebit etiam consequenter aliquam partem multiplicatiuam ipsius lapidis.Et ad contrariũ glo.responde prout respõdetur per glos.in sequẽ.respõso.in prima respõsione que est vera.¶In glo.super verbo euicta fuerit.ibi:vendicari non potest.subaudi ad finem vt estimatur de edificio.et hoc ratiõe publice vtilitatis ne edificia destruantur videtur tamen posse vendicare.quasi dolo desijt possidere si mala fide iniunxit sciens alienũ.l.is qui dolo ff.de rei vendicatione.et quod no.in.l.in rem.§.tignum.eodem titulo.Sed tũc obstat:quia si iste erat in mala fide.ergo nõ debuit agere de euictione per.l.si fundum sciens.C.de euic.ꝛ.l.prima.in fine.ff.de actio.emp.Sed potes saluare quando a principio fuit bone fidei tempore emptionis.lz tempore quo posuit in edificio erat male fidei per.l.j.§.tantummodo.C.de vsuca.transfor.Potes etiam intelligere quod hic etiã tempore immissionis fuit bone fidei.sed tunc tenetur tantum ad simplum.vt voluit glo.in dicta.l.in rem.§.tignum.et etiam hic sequitur in glo.hec tamẽ opinio quod bone fidei possessor teneatur ad simplum nõ bene probatur per.l.de eo.ff.de dona.inter virum ꝛ vxorem.per quam.l. glo.in.§.tignum.mouetur.quia ibi loquitur in eo qui habet titulum lucratiuum ꝛ tenetur quatenus est factus locupletior:sed emptor habet causam onerosaz.vnde forte illa opinio de iure nõ procedit in habente causam onerosam:quia videt qõ nullo modo teneatur ex quo absq̃ dolo ꝛ culpa desijt possidere.Si tamen vis tenere glo.pro ea potes allegare hunc tex.ipsum simpliciter intelligẽdo.¶In glo.super verbo ex empto.in fine.prima vera. de natura tamẽ actionis quanto minoris.dic vt in.l.iul.in principio.ff.de actio.empt.¶Extra glo.adde dictis Barto.duo fm Ange.Primum est quod si vendo fundum cum omnibus pecoribus ibi existentibus vno precio:puta pro centum.licet vẽditio sit vna respectu vnici precij tamen pecora vsucapientur triennio ꝛ fundus lõgo tempore.quia pecudes sunt res separate a fundo non autem est pars coherens.vt est tignum domui iniunctum.et ita tenuit Gul.de cung.in.l.licet.ad finem.C.de acquirẽda possessione.Secundo quia ille qui domui sue tignum iniunxit mala fide longissimo tempore querit exceptionem cõtra dominũ tigni. secus si iniunxit bona fide.Et sic hoc casu melioris conditionis est possessor male fidei q̃ bone fidei.vt no.glo.in.d.l.in rem.§.tignũ.ꝛ.§.fi.Et ratio est quia iniungens tignũ mala fide põt cõueniri rei vẽdi.ac si dolo desijsset possidere.ideo imputat dño tigni si non egit.ff.xxx.ann.l.si quis emptionis.C.de pscri.xxx.an.Sed ille qui iniunxit bona fide non põt cõueniri rei vendicatione:qr sine dolo ꝛ culpa desijt possidere.ideo dirupto edificio post.xxx. annos poterit conueniri rei vendicatione ad ipsum tignum.

Summarium.

1 Vsucapio non prohibetur alienatione prohibita.
2 Vitium quotuplex sit.
3 Vitium personale in persona heredis non purgatur.
4 Res fisci furtiua ꝛ vi possessa vitio reali dicitur affecta.

Vbi lex.Non summatur.¶In glo.j.ibi vel defectus tituli.hoc procedit secũdum ista iura scdm que nõ erat cognita prescriptio longissimi temporis.Nam ex sola bona fide nõ procedebat vsucapio longi tẽporis ꝛ per cõsequẽs nec longissimi que nõ erat cognita hoc iure.vt no.glo.in.l.iulia.al's incipit.l.non solum.ff.ex qui.cau.ma.Sed hodie bene procederet prescrip.xxx.ann.ex sola bona fide sine titulo.l.si quis emptionis.C.de prescrip.xxx.an. de quo dic vt ibi.de iure autem canonico quid dicendum.recurre ad ea que habentur in.c.j.de prescrip.in.vj.Item intellige gl. saluo eo quod habetur in.l.celsus.ff.eodem.¶In glo.ij.ibi:lz bona vel mala fide.Et sic vult glo.qõ si ab initio quis habet bonã fidem nõ curetur de mala fide superueniẽte.Idem videt econtra si a principio habet malã fidẽ vt non curetur de bona fide super-

a ¶Cẽseri.adde istud esse verũ in corporali consideratiõe.vt tenet Bald. in.l.j.in.iij. op.C.de ser. fugi.

ueniente. Et hoc videtur hic tenere Jaco. de ra. Et videt de mente etiã iuris inquantũ vult quod quis debet habere bonã fidem tpe traditionis in oĩbus contractibus. l. ij. in prin. ff. pro empto.
1 ¶ In ea. glo. in fi. Et sic videt velle glo. in hac vlti. so. † q vbi phibet alienatio nõ intelligat phibita vsucapio si intercedat bona fides. vnde glo. alibi dicit q est quedã deceptio arguere hoc modo alienatio ergo & vsucapio vt no. glo. C. in qui. cau. in integ. resti. nõ est neces. & in. l. longe. ff. de diuer. & temp. pscri. mouet p. l. si fundũ. de fun. dota. Sed certe illa lex nõ facit: qr ibi solũ dicit incohatam phibitionẽ alienationis posse perfici. non aũt posse incohari post phibitionẽ alienationis. vide gl. in. l. nõ est incognitum. C. in quibus cau. non ce. lon. temp. prescrip. & in. l. etiã ei. s. de mino. volũt argumẽtationẽ pcedere. idẽ glo. in. l. ij. C. de vsucapio. pro emp. vbi glo. videt velle q siue sit interdicta alienatio a lege siue a testatore pcedat argumẽtatio. Et idem hic Bar. a cõtrahente eo casu quo impedit dominij trãslatio. Jac. de rauẽ. vt hic refert Ang. & etiã tangit Cy. in. d. l. fi. C. in qui. cau. in integ. resti. est neces. dicebat q si phibet alienatio indistincte tũc phibetur etiã vsucapio. sed si nõ phibetur simplr sz demũ nõ seruatis certis solẽnitatibus: vt est videre in re minoris. & tunc nõ phibet vsucapio. qr ille solẽnitates concernũt solũ alienationẽ bois & nõ legis. Et ideo dicebat res minoris posse vsucapi ante. l. si prealle. Sed Ang. hic tenet glo. in. d. l. nõ incognitũ per. l. alienationis. de ver. sig. & dicit quẽ debere esse attentũ: qr lz res minoris nõ vsucapiatur: tñ vsucapio cepta cõtra defunctum bene cõtinuatur: vt no. glo. in. d. l. etiã. & plus nõ dicit. Sed ibi certe per predicta nõ habes clarũ hunc articulũ. vnde aduerte qr contra istam opi. qd phibita alienatione intelligat phibita vsucapio. facit. d. l. si fundũ. sz responde vt. s. dixi. Jtẽ facit. d. l. j. C. si qs igno. Rñdeo vt hic tetigit glo. Jtẽ tertio facit. d. l. fi. C. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. Nam scdm hoc Justinianus ibi videt seruiuisse de vento. qr etiã ante eum non poterat vsucapi res minoris scdm hoc cum esset phibita alienari. l. j. ff. de rebus eox. Sed potes respondere qd ibi solum prohibetur alienari prediũ rusticum vel suburbanũ vel res mobilis pciosa. & in illis poterat pcedere vsucapio cõtra minorẽ lz nõ contra pupillum. l. bone fidei. s. titu. ij. Justinian⁹ ibi in illis puidit lz in pdio rustico & suburbano nõ esset necessaria puisio sua. hodie etiã per ipm Justinianũ est prohibita alienatio predij etiã vrbani & rei immobilis preciose. l. lex que tutores. C. de admi. tuto. Et sic ex illo capite etiã hodie phibetur vsucapio. Jtem quarto obstat fortiter. d. l. longe. vbi ascriptitij non possunt alienari sine solo: sed tamen possunt prescribi. Sed potest dici quod illud ideo quia lex ibi vltra procedit. alias fuisset secus. facit quod not. in simili in. l. non dubium. C. de legi. vel dic quod ibi prohibetur fraudulosa alienatio: vt ibi tangit gloss. & in. l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. xj. ideo si bona fide quis emat procedat tũc prescriptio: quia illa non est fraudulenta alienatio. vel tertio intellige qd cum solo possunt prescribi. & ad materiam facit quod not. in. l. sed & si inter. s. de serui. vrba. pred. & in. l. nam satis. §. pen. ff. quemad. ser. amit. Et per hoc patet quid si per statutum prohibeatur alienatio alicuius rei. de quo tangit hic Barto. Et adde inquantum dicit qd si a testatore prohibeatur alienatio: intelligitur etiam prohibita vsucapio vel prescriptio per. l. ij. C. de vsucap. pro emp. nam ipse idem tenuit cõtrarium in. l. filiusfa. §. diui. de leg. j. ad fi. Et intelligit. d. l. ij. quãdo cum prohibitione testatoris cõcurrebat prohibitio legis: vt qr prohibuit testator minori alienationem rei. secus si prohibuisset maiori: quia tunc bene poterit vsucapi. monetur per. l. qui exceptione. §. si pars. de condic. indebi. & l. fi. §. pen. C. cõmunia de leg. Sed certe. §. si pars. non facit: quia ibi erat incohata viuente defuncto: vt ibi not. gloss. Jtem. d. §. pe. facit in oppositum: quia expresse dicit qd non potest obijci exceptio prescriptionis. Sed potes dicere qd inquantum ibi dicit non obstare prescriptionem debet intelligi quando legatum erat cõditionale vel in diem: secus quãdo erat purum. & ita intelligit ibi Cyn. Quia quãuis ista sol. diuinet: tamen pro concordia posset dici: qd si alienatio facta est ignorante illo ad quem res debet reuerti. tunc pcedit illud quod hic ipse dicit per tex. in. d. §. pe. nõ cauillando. vbi autem est facta sciente illo & negligente recuperare tunc procedat qd dicit in. d. §. diui. Et cum ista distinctione intelligo etiam tex. & dictum Cyn. in. d. l. fi. §. pe. C. communia de lega.

Interdum. Purgato vitio ipediente vsucapionẽ in persona defuncti heres põt incipere vsu
2 capere. hoc dicit. ¶ † No. q duplex est vitiũ qr quoddã est psonale qd causat ex mala fide. Quoddã vero reale. primũ impedit vsucapionẽ in persona que habet malã fidẽ & in herede eius. nõ in alia persona ad quã res perueniat mala fide secũdũ hec tẽpora hodie impedit cum distinctione antẽ male fidei. C. de prescrip. lon. tẽp. & adde qd no. in. l. põpo. §. primo. s. ti. primo. & C. de acquire. pos. l. vitia. Secũdum autem impedit vsucapionem in persona cuiuscunq. Adde tamen quod dixi in. l. sequitur. §. penultimo. & fina.
3 s. eodem titulo. ¶ † Jtem nota quod vitium personale non pur-
4 gatur in persona heredis: licet habeat bonam fidem. ¶ † Jtem nota qd res fisci furtiua & vi possessa dr affecta vitio reali. ¶ Jn gl. super verbo nõ ex persona. ibi an vitium. sed illa lex nõ obstat quia ibi loquitur in singulari successore. hic in vniuersali in quo Mar. male dixit per istum tex. & l. sequit. §. heres. s. eo. ¶ Jn ea. glo. ibi. §. fructus. Sed certe ille. §. aliter intelligitur: vt ibi not. et sic facit pro Mar. & adde quod dixi in dicto. §. heres. ¶ Jn glo. fina. ibi prestita est lit. estimatio. subaudi ab alio q ab ipso herede possessore. alrs translatum esset dominiũ in eũ. l. eius rei. & l. et si res. s. de rei vendicatio. Et sic non esset tractandũ de vsucapione. vel intellige quod prestita est etiam ab ipso herede. sed res nõ erat in presentia per ea que habent in. d. l. eius rei. & d. §. interdũ. vbi bona glo. põt etiam intelligi tertio qd possessio fuerit reuersa ad dominum: sed postea peruenit ad heredẽ sine vitio. Nã tũc potest heres ex tempore illo virtute tituli defuncti incipere vsucapere. l. si is qui. §. pe. & l. eum qui. §. si demolita.

Sine possessione. ¶ Non põt breuius summari. Nota qd inter cetera substantialia requisita ad vsucapionẽ est possessio. & adde qd no. Dy. in regula sine possessione. de regulis iuris. in. vj. & Cy. in. l. j. ad finẽ. C. de vsucapio. trãsfor. ¶ Jn gl. j. ibi rerum mixtura. sed ibi fm Dy. erat possessio in habitu sed non in actu. vel fm Bar. erat in concreto licet nõ in abstracto. Et similiter dicit Cy. qd in. l. ceptam. nõ erat possessio in habitu: qr heres poterat adire & apprehendere. de quo per Dy. in dicta regula sine possessione. tex. tamen in. l. iusto. §. nõdum. ff. eo. dicit ex singulari iure tunc procedere vsucapionem.

Nunquam. ¶ Jn glos. j. ibi: & hoc vsucapit. licet Bar. transeat cũ gl. tñ Ja. de rauenna dicit q tunc etiã vsucapit cũ solo: qr sicut habẽs solum dr habere directũ dominiũ non solũ in solo sed etiã in superficie per id qd habet in. l. obligationũ. §. placet. ff. de actio. & oblig. & s. de acqui. rerũ domi. l. adeo. §. cũ in suo. ita etiã habens vtile ius superficiei habet etiã ius soli. hinc est qd pro tali re vendicãda datur vtilis sibi rei vendicatio. l. superficiario. cũ. l. sequẽ. s. de rei vendi. & l. j. & ij. s. si ager vec. ¶ Jn ea. glo. ibi. l. si duo. supple. §. idẽ videamus. ver. sed si. s. sz solue fm Rayeodẽ modo quo precedens cõtrariũ. vel dic q ibi superficiarius habebat aditum per locum publicũ ad ipsam superficiem. & non per solum in quo posita erat superficies. ideo tunc superficies potes per se possideri & vsucapi.

Summarium.

1 ¶ Usucapio non procedit absq vero titulo.
2 Error iniustus quis dicatur.
3 Missio facta ex primo decreto vsucapionem non impedit.
4 Ultra dictio a teste prolata nil operatur.

Celsus errare. ¶ Possidens titulo putatiuo iusto duct⁹ errore vsucapit. secus si iniusto reprobata sententia antiquorũ non facientiũ differẽtiam inter iustum & iniustũ errorem. h. d. cum glos. Et primo ponitur reprehensio antiquorum. Jn secunda reprehenditur ratio. Jn tertia extensio. Secũda ibi: quia neq. Tertia ibi: idem. ¶ Jn tertia ibi estimauerit etiã iniuste. & in hoc male dixerũt: si autem iuste estimasset tũc bene pro
1 cederet vsucapio: vt tangit glo. ¶ † No. quod sine vero titulo nõ procedit vsucapio. facit. l. diutina. C. de prescri. lon. temp. & C. de rei vendi. l. nulla. quod intellige nisi iustus error interuenerit. vt l. quod vulgo. ff. pro empto. ¶ Jn glo. prima. ibi dicendo de his: scilicet titulis specialibus in quibus representatur etiam titulus generalis: quia genus semper representatur in qualibet sua specie. l. semper in generalibus. ff. de regulis iuris. ¶ Jn eadem glo. ibi: dic ergo. hec vera vt sic distinguatur inter errorem iustum iniustum & iniustissimum. Primus nõ sufficit. licet antiqui aliter dixerint. Secundus sic regulariter fallit in contractu emptionis in quo requiritur iustissimus & ratio tãgitur in glo. Et adde qd
2 no. glo. in. l. ij. in princi. ff. pro emptore. ¶ † Error iniustus est qui causatur mere a facto proprio. l. quãq. ff. ad vell. & c. ab examinato. de rescrip. Justus est error qui causatur a suasione aduersionis: vt quando tradit rem tanq mihi debitam. l. si existimans. ff. pro sol. & l. j. §. fin. alrs est. l. quesitum. s. quando actio de pecu. est anna. Justissimus est quando ex facto alieno puta ex assertione procuratoris vel serui. l. fina. ff. pro suo. que declara latius vt hic per Bartolum. Et tene menti precipue aliud quod dicit quando non potest probare verum titulum defuncti quod sufficit qd probet defunctum asseruisse emisse rem. & quod ipse heres possederit spacio longi temporis. ex tali titulo. Nam quod ex tali titulo possederit credetur ei saltem cum iuramento per no. per gl. in §. alie. in glo. magna. insti. de actio. & procedet etiã hoc in suo herede. Ja. tamen de ra. dicebat qd in casibus in quibus nõ requiritur traditio in trãslatione dominij vt in legato q tũc requirit

⁊ iustus error. In aliis aūt si interuenit vera traditio sufficit error etiam iniustus preterꝙ in cōtractu emptionis. Sed hec opinion placet Ray. ⁊ intelligit Ja. de rauen. ꝙ in aliis titulis sufficit error iniustus quo ad vsucapionē pro suo. quā dicit esse specialem titulū in hoc casu. ⁊ sic intelligit opi. antiquoꝝ. Non aūt ꝓcedet vsucapio ex titulo putatiuo ⁊ sic intelligi opi. glo. facit quod ipse no. ꝭ. eo. l. nunꝙ. §. fi. nec in effectu etiā tenet hic Bar. q2 error iniustus nō debet ꝓdesse ad vsucapionē. l. nunꝙ. in pri. ꝭ. e. ¶ In ea. glo. ibi ⁊ hic sit necessaria vel aliquid qđ sit loco traditionis. Exemplū pone in. l. qua in ratione. §. interdum. ꝟ. tit. ij. ¶ In ea. glo. ibi apprehensio sit necessaria. subaudi sine vitio scđm not. in l. si nondū. ꝭ. pro lega. al's nō ꝓficeret per. l. si is qui. §. pe. cum ibi no. ꝟ. eo. ¶ In ea. gl. ibi fictio in cōtractu. quasi velit ꝙ iustior seu iustissimus sufficiat in contractu etiā emptionis: sed nō sufficiet in traditione possessionis. Nam certe ista opi. nō est bona: quia imo etiā in traditione sufficit error iustior seu iustissimus. Et sic habes qđ si in cōtractu emptionis interueniat error iustissimus circa titulū ⁊ possessionem cōcurrent due fictiones. vna circa contractū. alia circa traditionē. Et ratio est q2 trahunt originē a diuersis fontibus equitatis ⁊ sunt circa diuersa. ⁊ tetigi in. l. si is q. circa finem. ꝟ. eodem. Jaco. de rauen. hic dicebat quod nullus error sufficit in traditione. imo semper requirit̄ vera traditio in casibus in quibus traditio est necessaria. quia sicut non transfert̄ dominiū ex titulo etiā vero sine traditiōe. l. traditionibus. C. de pac. sic nec etiā vsucapiendi cōdictio in re aliena. ar. l. clauibus. ꝟ. de contrahen. emp. Sed Ray. tenet cum glo. quā sequitur etiam Dy. per. l. iusto. §. filius. in fi. ꝭ. eo. Nec ob. cōtrariū. q2 dicit Ray. qđ aliud est in vsucapione in qua interuenit consensus saltē tacitus ⁊ a iure presumptus per. l. alienationis. ꝭ. de ver. signi. Item non ob. qđ vbi est fictus titulus ⁊ ficta traditio nō transfertur dominium. l. si rem aliquam. cum ibi not. ꝭ. tit. j. q2 respondet Ray. qđ ibi causa erat inhabilis sed hic habilis. intelligo per rationē dicte. l. alienationis. ¶ In ea. glo. ibi contractus facti. dic scʒ ineundo. sed postꝙ initi sunt habent secū admixtam iuris censurā q2 ex eis nascitur obligatio ⁊ actio. l. lʒ. §. ea obligatio. ꝟ. de pcu. ¶ Extra glo. dicit hic Ang. ꝙ in casibus in quibus non requiritur traditio ſʒ bene requirit̄ apprehēsio de quibus tetigit gl. vel etiam si non sit apprehensa possessio dūmodo non sit per alium occupata prosunt tempora autoris putatiui etiam si postea possessio apprehendat̄ sicut ꝓdest habenti verū titulum per. l. pomponius. §. sed legatario. ꝟ. tit. j. Sed certe ibi ꝓdest ad vtilitatem eius ad quē spectat vere successio autoris putatiui: vt ibi patet. nō aūt ꝯsequēter poterit prodesse huic non habenti titulū putatiuū oportet ꝙ vsucapio incipiat ex tēpore sue apprehensionis. ¶ Itē
3 adde dictis Bar. inquātum dicit † ꝙ si missio est facta ex primo decreto non impedit vsucapionem ⁊ obiicit. de. l. a diuo pio. §. si super rebus. ꝭ. de re iudi. nam solue ꝯm Angel. ꝙ ibi loquitur in misso ex causa iudicati qui incōtinenti efficit̄ possessor. l. postꝙ. §. imperator. vt in pos. leg. ideo nimirum si interrumpitur vsucapio contra eum contra quem facta est missio. Sed tunc obstat q2 possessio debitoris ꝓdest creditori quo ad vsucapionem. l. seruus ꝟ. cōmo. Et equiparatur pignus pretorium ⁊ conuentionale ⁊ factum iudicis reputat̄ factū partis. l. si ob causam. C. de euic. Sed dic ꝙ non operat̄ hoc casu cum contra volūtatem debitoris fiat trāslatio possessionis in creditorem. Tu potes dicere melius vt no. per Bar. in. d. §. si super rebus. ꝙ non interrumpitur contra eum contra quem fit missio. Sic nec in creditore conuentionali sed contra alium sic vt ibi no. ¶ Item adde ꝙ si ex re nullus fructus percipitur qualiter probetur possessio cōtinuata. Exēplum pone ꝯm Ange. in pratis sterilibus non producētibus fenū nec alium fructū. nam dicit articulandū qđ familiares sui ⁊ coloni illius pratis vtebantur pro eo ad libitum volūtatis ⁊ insistebāt ⁊ recedebant. facit. l. titia. ꝭ. de solu. ¶ Item adde inquantum dicit ꝙ si debitor constituit se precario nomine creditoris possidere bona sua qđ tunc naturalis est penes debitorem ⁊ ciuilis penes creditorem si postea vendit vnā rem ⁊ constituit se possidere noīe emptoris transfert naturalem in aliū emptorē ⁊ consequēter priuat creditorē sua ciuili que erat quodāmodo illius accessoria. l. peregre. §. quibus. §. titu. j. per no. glo. in. l. interdum. §. fi. ꝟ. tit. j. Nam Jaco. bu. ⁊ ipse idem Bar. in. l. creditores. in vltima charta. C. de pigno. tenuit contrarium. Sed istud videtur verius per tex. cum glo. in dicta. l. interdum. ⁊ per id quod habet̄ in dicto. §. quibus. ¶ Item adde inquantum vult quod si debitor cōstituit se creditoris nomine possidere. ⁊ sic transtulit omnē possessionē in creditorem. quod si postea vendidit vnam rem ⁊ constituit se creditoris nomine possidere qđ operatur constitutum. quia possessio creditoris est ad cōmodum debitoris. ⁊ consequenter eius successoris. Tu tene secure qđ in emptore nulla transfertur possessio per cōstitutum ex quo penes ipsum debitorem nulla erat per l. quāuis. §. j. cum ibi notatis. ꝟ. tit. j. Fateor tamen quod si postea tradatur possessio emptori poterit coniūgere sue possessioni etiā tempore quo possedit creditor: quia illa possessio sicut ⁊ possessio debitoris debet sibi ꝓdesse per dictam. l. serui. ¶ Item adde etiā inquantum dicit quod etiam in non habente titulū presumitur bona fides si allegans malam fidem contra eum doceat de antiquiori possessione. dic ⁊ dicit glo. hoc velle in. l. si quis emptionis. in ver. tenuerit. C. de prescrip. xxx. anno. Nam illa glo. non dicit ꝙ presumatur bona fides. sed bene dicit qđ possibile est quem non habere titulum ⁊ habere bonam fidem. Nec obstat. c. j. de prescri. in. vj. quia ibi non dicit qđ non habens titulum presumatur habere bonā fidē. ſʒ dicit bona fides sine titulo sufficit ad ꝓscriptionem nisi presumptio vel ius cōmune sit contra possidentē. Item nec ob. l. fi. C. vnde vi. per quam Bar. ibi dicit ꝙ lʒ ante spacium longissimi temporis nō presumatur habere bonam fidem: tamē postea retro presumitur habuisse. facit quod no. Inno. in gl. magna. circa fi. in. c. ij. de resti. in integr. quia potest dici quod illa. l. illud non dicit. imo potius dicit oppositum inquātum dicit qđ quis debet scire alienum qđ ad se non pertinet. Item non ob. finis illius. l. quia dicit ꝙ lapso spacio. xxx. annorū potest se defendere. sed non per hoc sequitur qđ velit presumere eum in bona fide. quia etiam male fidei possessor spacio longissimi tēporis potest se tueri. l. si quis emptionis. C. de prescript. xxx. anno. ⁊. l. j. de anna. excep. Item nec videtur verum quod tertius qui non probat de sua antiquiori possessione: licet probet de antiquiori possessione alterius non possit allegare malam fidem illius qui sine titulo possedit spacio longissimi temporis. quia allegando malā fidem allegat ius per quod ipso iure non competit agenti actio: q2 lʒ male fidei possessor sine titulo querat exceptionē per possessionē longissimi tēporis: tñ nō querit actionem. l. si qs emptiōis C. de prescrip. xxx. annorū. ideo tunc poterit obiici. tñ sine actione agat. facit quod no. in. l. cum seruum quispiam. C. de seruis fugi. Et pro predictis videlicet qđ in habente titulū presumat̄ bona fides: sed in non habente non nisi probet̄ error. bene facit qđ notat Cy. in. l. si super longi. C. de prescrip. lon. temp. vbi expresse hoc tenet. ibi tamen videt̄ velle ꝙ sit necesse probare errorem iustum. ſʒ certe illud ꝓcederet qñ ageretur de prescriptione longi temporis que non ꝓcedit sine titulo vero vel putatiuo errore iusto sed vbi agitur de prescriptione longissimi temporis vbi sufficit bona fides absꝗ aliquo titulo. tunc sufficit ꝓbare qualēcunqʒ errorē ad inducendam bonā fidem. l. liberis. §. fi. ⁊. l. igitur. de lib. cau. ⁊. l. si fur. §. fi. cum ibi no. ꝭ. eo. Et ex hoc etiam no. limitationē ad hāc l. inquātum requirit errorē iustum: quia ꝓcedit vbi agit̄ de prescriptione longi temporis. vbi vero ageretur de prescriptiōe longissimi sufficit etiam iniustus: q2 ille causat bonam fidē que sola sufficit sine titulo. d. l. si quis emptionis. ¶ Item adde inquātū Bar. hic dicit qđ vbi tempore apprehense possessionis alius possidebat ciuiliter nunꝙ incipiet vsucapio nisi ex tempore quo desiit possidere qui ciuiliter possidebat per glo. no. in. l. j. ad fi. C. de ser. fugi. Et quando dicatur desinere possidere remittit ad no. in l. si de eo. §. si forte. ꝟ. eo. vbi plene dixi. Nam Jaco. de rauen. in. l. iij. §. ex contrario. ꝟ. tit. j. dicit notabiliter quod quādo quis possedit longo tempore post apprehensam possessionē potest dici ꝙ ius tunc presumat retro illum qui ciuiliter possidebat tēpore apprehense possessionis per alium cum titulo voluerit perdere possessionem ex quo tanto tempore neglexit. ⁊ presumetur secūdum quod etiam ex tempore apprehense possessionis voluerit possidere. ⁊ est singularis opi. Tutius tamen est in dubio tenere glo. dicte. l. j. quia nō bene probat iure istam suam opi. Item adde inquantum tangit qualiter ꝓbetur continuatio possessionis. nam de hoc etiam tangit glo. in. c. volumus. xvj. q. iiij. ⁊ ibi etiam aliquid per Archi. ⁊ per glo. in. c. cū ad sedem. ⁊ ibi per Jo. an. sup
4 glo. nunquid. extra de resti. spo. ¶ † Ultimo adde inquātum tangit si testis dicat quod titius possedit nouem annis ⁊ vltra. Et concludit quod dictio vltra: nihil operatur in teste. licet Jo. an. contra in. c. lʒ causam. extra de pba. nam Gul. de cug. in. l. sed ⁊ si post tres. ꝟ. si quis cau. cōcordat cum Joā. an. ⁊ tangit etiam ibi quid si dicat quod titius possedit rem decem annos vel ꝓpe decē annos ⁊ de similibus. de quibus ibi plene per eum. tutius tamen videtur esse dictum Bar. per rationem suam.

Si seruo. ¶ Nota qđ illud quod quis non potest per se ratione defectus intelligētie. potest tamen per alium. l. labeo. ꝟ. eo. ¶ In glos. j. ibi vel dic vt ibi. Hanc secundam tenet Gul. ⁊ sic vult quod late sumatur verbū ex causa peculiari pro omni eo qđ iuste queritur. Et scđm hoc esset speciale in persona furiosi ⁊ infantis qđ ex tali causa queratur vsucapiendi condictio per seruū. Nam in aliis sane mentis esset secus ꝑ ea que habentur in. l. j. C. de acq. renda possessione. ⁊. l. ij. ꝭ. pro soluto. vbi est casus bonus.

Summarium.

1 ☞ Coheredes sibi inuicem obligant̄ de restituēdo vnus alteri.
2 Heres in re legata pro extraneo habetur.
3 Usucapio an procedat si titulus putatiuus vel verus possessionem sequatur.

a ¶Cū solus. Not.hic tex. singu. ⁊ pro eo vide per Bal.i.l.nullo.de rei vē. ⁊ in.l.super. C.de prescri. lon. tempo.

a Cum solus. a ¶Hec lex est singularis ſm
Bar.Et habet duas lec.Secū-
dum vnā que est cōis hoc intendit.Res que traditur
ex causa diuisionis extraiudicialis pro ea parte qua
tradit vt mea non vsucapitur.h.d. Pro alia aūt parte que non
traditur vt mea bene potero vsucapere:vt.l.cū putarem.ſ.fami.
her.Et intellige qū traditur pro diuisa vt tangam super glos. in
ver.pro parte.Sed scōm aliam lec.hoc intendit.Qui habet titu-
lum ab vno ⁊ possessionē ab alio nō vsucapit si titulus est falsus
scienter vel putatiuus etiā errore iusto.h.d.Et primo ponitur di
ctū.Scdo vna ratio.Tertio alia.Quarta vna limitatio.Quīto
extensio ad aliud.Secunda ibi:qr neqꝫ.tertia ibi neqꝫ.quinta ibi
ita tū.quinta ibi idē dicimus.¶In tex.ibi vllam habet causam
s.heres.¶In tex.ibi:actū fuerit.subaudi qr tunc posset vsucapi
ex titulo transactionis.Et attende qr in recitatione glossarū de-
bes incipere a glo.in versi.aliam causam.⁊ illa finita recitare gl.
in ver.nō possis.¶In glo.super verbo aliam causam.ibi respō-
de hic malā fidem habuisti.hic bonā quo ad principiū.l.sed non
ꝓcedit quo ad finem vbi erat bone fidei.¶In ea.glo.ibi sed pro
diuisione.s.qū fit diuisio sed per transactionē qū esset facta trāsa
ctio.Et hec secūda cōiter tenetur scꝫ ꝙ per partem illā cuius vo-
luit transferre dominiū verus heres tradens vsucapiat ipse cui
traditur titulo pro diuisione.sꝫ non titulo pro herede.Sed mirā
dum est quare non vsucapit titulo pro herede.doc.non declarāt.
Sed potes dicere ꝓut fuit de mente glo.precedentis.in princ. qd
non vsucapit ex eo quia non est verus heres.Item nec habet in-
stam causam credēdi se heredē.Et ideo nec titulo vero pro here-
de nec putatiuo pōt vsucapere per.l.celsus.ſ.eo.Sed titulo pro
diuisione vsucapit:qr ille est verus titulus ⁊ vere interuenit.Et
secundū hoc debes intelligere quod verus heres suasione istius
putatiui venit ad diuisionē.si aūt fuisset contra:tunc videret qd
iste putatiuus fuisset in errore iusto per ea que not.in.l. celsus. qr
tunc causaret ab aduersario.Et intellige istam lec. qū fit diuisio
extra iudiciū quo casu pro alia parte que trahitur tanꝙ recipiē-
tis nullo modo ꝓcedit vsucapio:qr nec transferet dominiū si tra
dens erat dn̄s.l.iij.§.subtilius.ſ.de cōdi.ob cau.Si aūt ex causa
diuisionis iudicialis fieret traditio:tunc in totū posset ꝓcedere
vsucapio ꝓpter autoritatem rei iudicate.l.si per errorem.secūdū
vnum intellectum.ſ.eo.⁊ in.l.pompo.§.si iussu.ſ.titu.j.Aduer-
te tamen quia secundū istam lec.ratio hic posita in litera nō vi-
detur bona.Et hoc videtur fateri glo.precedēs in princi.Sed ra
tio vera esset qd ideo non vsucaperet pro herede:qr vere heres nō
erat.⁊ sic titulo vero nō poterat vsucapere.Item nec habebat iu
stam causam credendi se heredē.⁊ sic etiā titulo putatiuo nō po-
terat vsucapere:vt.ſ.l.pri.Sed forte posset secundū hanc lec.de-
fensari ratio litere intelligendo eā sic.qr non pōt pro herede vsu-
capi quod ab herede.s.vero possessum est.i.quia reperit alius ve
rus heres qui rē possedit.Et qd subdit etiā nec aliam causam ⁊c.
procederet plane.Non ponderabitur tū tunc tm̄ possessio quan-
tum quod vere alius est heres.⁊ eodē modo intelliget litera i fi.
¶In eadem glo.ibi pro indiuiso verbis hec tertia est cōtra istū
tex.dum dicit tradidi.⁊ sic innuit realiter fuisse factam traditio-
nem.si tū traditio realis esset facta pro parte indiuisa. tunc quia
tradens voluisset transferre dominiū aliquod non esset trāslata
etiam vsucapiendi condictio.⁊ hoc modo intelligendo posset sal
uari hec tertia.Et scōm hoc glo.iij.ſ.in ver.pro parte.dum dixit
vel indiuisa.male dixit quia imo debet intelligi qū fuit traditio
pro parte diuisa:qr tamen per istam lec.videtur violari ratio li-
tere.glo.precedens in ver.non possis.in ver.alij. nititur saluare
rationem litere vt non ꝓcedat vsucapio ex eo:quia titulum puta
tiuū habet a defuncto ⁊ possessionem ab alio.s.a vero.Et primo
videtur dicere qd hoc sit speciale in hoc titulo pro herede.⁊ secus
in alijs.deinde postea idem dicit esse in alijs ⁊ in hoc titulo:quia
non est dare rationē diuersitatis.⁊ finaliter intelligit literam qd
impediatur vsucapio ex eo quia medio tempore res fuit possessa
ab alio.⁊ similiter idem esset in alijs ti.Sed certe istud nō saluat
rationē litere:quia aliud est querere nūquid impediatur cōiun-
ctio temporū autoris ⁊ successoris qū medio tēpore possessio fuit
occupata per alium.Et tunc dicendum est ꝙ sic.aliud est quere-
re nūquid de nouo possit incipere vsucapere.⁊ de hoc loquit lite
ra.⁊ de hoc glo.nō dicit nec defensat rationē in hoc.vn̄ Bart. de-
fensat qd ꝓcedit litere ratio in titulo putatiuo.qr si qs habet ti-
tulum putatiuū ab vno ⁊ possessionem ab alio.⁊ sic intelligit.l.si
is qui pro emptore.§.pen.cum ibi no.ſ.eod.Sed huic lec.obstat
fortiter.l.iiij.⁊.l.fi.j.pro lega.Nam ibi legatarius habet titulum
putatiuū a testatore ⁊ possessionē ab herede:⁊ nihilominus vsu-
capit titu.pro legato.Ang.hic dicit ꝓpter hoc tenēdū esse qd nō
vsucapit.s.partem illā que fuit sibi tradita vt sua sꝫ aliā sic. ⁊ sic
in effectu tenet lec.cōem scōm quam ad literā.j.ver.qr neqꝫ. debe
ret subaudiri.maxime:qr nō esset ex toto illa vera.Uel subtilius
scōm eum pōt dici qd in.d.l.fi.loquit in re legata cuius dominiū
vel quasi lꝫ trāsiuisset in legatariū recta via: nihilominus heres

erat astrictus actione personali.l.j.C.cōia de leg.cuius respectu
heres pōt dici prebere titulū legatario.⁊ ideo legatarius vsuca-
piat.sed hic coheres coheredi nulla actione personali erat astri-
ctus.ideo non dr prebere aliquē titulum.⁊ pro tanto nō procedit
tunc vsucapio.Et per predicta Ang.cōcludit qd qū precedit titu
lus lucratiuus ab vno ⁊ possessio ab alio etiā herede illius a quo
quis habet titulū putatiuū nō prebet vsucapiēdi potētia.Et iste
est casus hic scōm istū intellectū scōm quem hec lex redditur sin-
gularis ⁊ peregrina.secus dicit qū esset titulus verus ab vno et
possessio haberet ab alio.qr id non nocet dūmodo nomie eius a
quo habet titulus fiat traditio.facit.l.eū qui.§.pe.ſ.de publicia.
vbi sufficit rem traditā noīe tituli nec requirit ꝙ per eūdem.Itē
secus dicit si p̄cedat possessio ⁊ sequat titulus putatiuus: qr tunc
sufficit quo ad vsucapionē:lꝫ ab alio sit habita possessio per.l. nō
solū.§.qd vulgo.j.e.⁊.l.ij.§.si a pupillo.⁊.§.si a furioso.j.ꝑ empt.
Et ratio esse pōt lꝫ ipse nō dicat:qr qū precedit possessio ⁊ super-
uenit postea titulus putatiuus videt sibi mutare causam posses-
sionis extrinseca causa accedēte.d.l.nō solū.§.qd vulgo.Et sic vi-
detur possessionē habere respectu eiusdē tituli:⁊ de nouo tenetur
incipere quodāmodo possidere.⁊ sic tūc ab eodē videt habere ti
tulum ⁊ possessionē:que ratio cessat econtra.vbi aūt dubitat an
possessio fuerit ab vno ⁊ titulus ab alio.remittit ad no.hic ꝑ bar.
qui etiam tangit an interruptio prescriptionis interrumpat effe
ctum precedētis tituli veri vel putatiui.quia non interrūpit effe-
ctum veri tituli sꝫ putatiui sic.vt hac.l:coniūcta.l.eū qui edes.§.
siue aūt demolita.iuncta.l.si is qui.§.pe.cū ibi not.ſ.eo. Et vlti-
mo tangit hic Ang.quid si habeo ab vno titulū putatiuū ⁊ a me
ipso possessionē an possum vsucapere.Et cōcludit ꝙ sic: qr si prio
occupaui possessionē:lꝫ illa fuerit vitiosa.l.cum querebat.C. vn̄
vi.tū ꝓpter titulū putatiuū postea superueniētem mutaui mihi
causam possessionis.qd potui.d.l.non solū.§.qd vulgo.idē si pri
mo habui titulū putatiuū deinde possessionē:qr videt mihi con
cessa licētia apprehēdendi possessionē.alr.no.in.l.hec si res.ſ.de
de rei ven.⁊ qd habet in.l.pe.⁊ fi.j.pro leg.Sed aduerte qr so.da-
1 ta per Ang.ad.d.l.iiij.⁊.l.fi.j.ꝓ leg.nō videt bona:†qr etiā inter
coheredes videt esse obligatio ad restituendū coheredi quod de
parte sua est apud aliū.vt voluit glo.in.l.si post diuisionē.C.de iu
ris ⁊ fac.igno.⁊ ꝓbatur in.§.item si inter aliquos.insti. de obli.
que ex quasi cōtractu.Reperio Bal.in quibusdā additionibus
super hac.l.formasse contrariū de.d.l.iiij.⁊.l.fi.⁊ multū dubitat
in solutione.Nam primo dicit cogitandū postea scdo dicit ꝙ pōt
dici qd ibi habebat possessionē ab eo qui fungebatur loco eius a
quo habet titulus putatiuus.Sed certe etiā hic habet ab herede
q loco ipsius defuncti fingit sicut ⁊ ibi.ideo hec sol.non videt bo
na.vn̄ dicit tertio posse dici dictas.ll.esse restringēdas qū legata
rius putatiuus a seipso apprehēdit possessionē secus si facta esset
traditio ab herede per hūc tex.Sed certe etiā vt ip se tangit vide
tur aperte hec so.contra casum.l.pe.§.fi.j.ꝓ suo.vbi aperte loqui
tur qū fuit tradita possessio per heredem legatario putatiuo. ⁊
tū dicit vsucapi.Et pro hoc etiā facit qr dicte.ll. simpliciter ⁊ in-
distincte loquunt.⁊ sic indistincte debent intelligi.arg.l.de p̄cio.
cum similibus.ſ.de publi.⁊ extra de priuile.c.qr circa.Et si dicat
qū tradit per heredem.videt ꝙ non possit vsucapi:qr tradit illā
vt legatarij putatiui.qr putat rem fuisse testatoris ⁊ dominium
translatum in ipsum legatariū.l.a titio.de fur.Et sic cū tunc non
trāsferret dominiū ipse heres etiam si esset dn̄s.l.iij.§. subtilius.
ſ.de condi.ob cau.ita non debet transferri vsucapiendi ꝯdictio.
arg.l.clauibus.ſ.de contrahen.emp.responderi pōt ꝙ in casu p̄-
dicto nō agit legatarius putatiuus acquirere dominiū ex vi tra
ditionis.imo putat dn̄ium quesitū ex solo titulo legati.ideo hoc
casu non attendimus traditionē.quia ⁊ sine illa sufficit apprehē-
sio virtute ipsius tituli.vt notabiliter dixit gl.magna in.l. celsus
ſ.eo.Ideo nimirū si tunc pōt vsucapere:qr sicut efficeret dn̄s ex
titulo putatiuo sine aliqua traditione si titulus esset verus ⁊ te-
stator fuisset dn̄s:ita transfertur vsucapiendi cōdictio si testator
non est dn̄s.Et hoc etiā voluit glo.in.d.l.iiij.j.pro legato.lꝫ non
sic declaret.Et plus vr ibi velle ⁊ in.d.l.pe.§.fi.j.pro suo.ꝙ etiam
in re testatoris qū titulus est legati putatiuus ꝓcedit vsucapio.
de quo vltimo an ꝓcedat ibi dicā.Et ꝓpter p̄dicta ponit Bald.
quartā solu.vcꝫ ꝙ in.d.l.iiij.§.fi.⁊ in.d.l.pe.§.fi.fuit habita pos-
sessio ab herede q etiā in totū putabat heres.sed hic fuit habita
ab herede q putabat solum heres pro parte.⁊ sic in alia reputa-
bat extraneus:iuxta no.ꝑ glo.in.l.ij.§.fi.de preto.stipul. Et ideo
hic videtur recepisse possessionē ab extraneo:qr ab isto q putabat
coheres.⁊ sic in dimidia vt extraneus.sed ibi putabat simplr he
res eius a quo qs habebat titulū putatiuū.ideo non nocet.Sed
certe lꝫ ꝓ dimidia reputet extraneus:tū pro alia dimidia repu-
tat heres.ideo in illa deberet ꝓcederet vsucapio.⁊ tū hic simplr
2 vr dici contrariū.†Item heres in re legata videt censeri extra-
neus:qr legatarius in illa hr loco heredis.l.id tp̄s.§.j.ſ.eo. ergo
ibi vr ab extraneo facta traditio.Et sic nō vr hn̄ solui posse ꝯtrū
p̄dictū.Ja.de ra.⁊ Ray.vident intelligere qd iō hic non ꝓcedat
vsucapio

vsucapio:quia ab ipso initio quis debet habere titulū ⁊ possessionem immediate ab eodē vnde si verus heres vult vsucapere pro herede rē que erat in hereditate defuncti sed post mortē an̄ apprehensam possessionē per verum heredem fuit per aliū occupata ⁊ demū postea ipsam habuit verus heres tanq̄ hereditariam nō poterit secundum eos etiam si velit incipere seipso occupare:q2 possessio predicta nō descendit coniūctim de defuncto in heredem prout esse debet s̄m eos per. l.cū miles.ff. ex quibus cau.maio.Et idē dicit Ja.de ra.si vendidisti mihi aliquā rem ⁊ anteq̄ tradas cadis a possessione: q2 si postea habeo illā licet virtute tituli emptionis nō potero incipere vsucapere. secus si dum erat possessio penes te mihi tradidisse:q2 si cado postea a possessione ⁊ postea recupero bene potero incipere vsucapere ex tempore secunde apprehensionis.l.si is qui.§.pe.ff.e.⁊ sic cū noceat vero heredi quādo possessio coniūctim nō descendit de defuncto in eū:ita nocebit putatiuo heredi.⁊ ideo q2 hic verus heres possedit an̄ putatiuū nocebit sibi vt nō possit vsucapere titulo p̄ herede.Sed certe ista opi.videtur contra tex.in.d.l.cū qui §.pe.vbi sufficit habere titulum ⁊ postea traditionem fieri noīe tituli nec aliud curat̄.⁊ ideo nō erit ius qd̄ possessio fuerit apud tertium ex quo virtute tituli sit traditio.Et istud etiam videtur de mente Bar.hic in sua distinctiōe.Nec ob.d.l.cū miles.q2 ad aliū effectum de quo ibi in glo.dicitur qd̄ possessio defuncti coniunctim descendit in heredē propter id qd̄ habetur in.l.ceptam ⁊.l.nunq̄.§.vacuū.ff.eo.Quid ergo est dicendū circa intellectū huius.l.pōt dici qd̄ ista lex debet intelligi quādo pro parte indiuisa que putabat̄ spectare ad heredē putatiuū fuerunt' tradite res hereditarie.Nā hoc casu nō procedit vsucapio ex titulo pro herede:q2 vere nō est heres ille cui facta est traditio.Itē nec ex titulo putatiuo qd̄ hic in principio habebat malā fidē.⁊ lȝ in fine habeat bonā pōt dici qd̄ nō p̄cedit:q2 erat in errore iniusto. Si aūt fuisset in errore iusto:tūc est dubiū an possit vsucapere.bar. hic ⁊ doc.cōmuniter sentiunt qd̄ non ex eo:q2 cū illa pars fuerit tradita tanq̄ recipiētis sicut nō transferetur dominiū:licet tradens esset dn̄s:ita nec transferatur vsucapiendi cōdictio.Sȝ hāc ratiōnē nō puto verā per id quod dixi superi⁹ de legato q2 licet simus in casu in quo dominium sine traditiōe cōsueuit transferri de testatore in heredē.l.cū heredes.ff.titu.primo.Ideo nō dȝ attendi traditio:sȝ sufficit titulus putatiu⁹ errore iusto vna cum apprehensiōe possessiōis occasiōe tituli.vt voluit glo.in.l.celsus. Nam tūc debet sequi vsucapiendi cōdictio:vt ibi voluit gl.⁊ probatur in.d.l.penul.§.fin.ff.pro suo.⁊ sic in hoc restat male dixisse Bar.⁊ male itellexisse hūc tex.quo ad hoc.Restat videre an impediatur vsucapio ex eo q2 habet̄ titulus putatiu⁹ ab vno ⁊ possessio postea ab alio.Et Bar.voluit qd̄ sic nō obstāte iusto errore per hūc tex.Sed certe hec opi. videtur destrui p̄ dictam.l.penul.§.fi.ff.pro suo.⁊ p̄ dictam.l.iiij.⁊ §.fi.ff. pro leg.quib⁹ nō videt̄ posse bene sufficienter responderi.Item q2 quādo interuenit error iustus ille habet̄ loco tituli.l.qd̄ vulgo.ff.pro emptore. ⁊ no.i d.l.celsus.ideo sicut i vero titulo sufficit qd̄ habeat̄ possessio occasione tituli:etiam si ab alio habeatur p.l.eum qui.§.penul.ff. de publi.⁊ voluit etiā hic bar.ita etiā in isto putatiuo ex quo error est iustus.Nō ob.iste tex.q2 si ponderetur nō assignat rationem qd̄ nō possit vsucapi ex eo q2 possessio habeatur ab vno ⁊ titulus ab alio.Sed dicit qd̄ non debet posse vsucapi pro herede ex quo alias est verus heres qui possedit.⁊ intelligo maxime.nā idē si nō possedisset:q2 adhuc stat ratio cū nō debeat posse titulo p̄ herede vsucapere ex quo alius est verus heres.facit qd̄ habetur in l.interdū.in princi.ff.titu.j.Item nec pōt alio titulo vsucapere: q2 nullā aliam iustam causam habebat possidendi.Et iste videt̄ intellectus litere.Si autē fuisset facta traditio pro parte diuisa. tunc respectu partis que traditur tanq̄ recipientis. dicendum est vt.ff.p̄ alia parte:lȝ nō procedat vsucapio pro herede qn̄ non est verus heres ille cui traditur nec habet iustā cām credēdi.tamen vr̄ qd̄ possit vsucapere titulo pro diuisione cū ille sit ver⁹ titulus sicut ⁊ titul⁹ trāsactiōis:vt hic in tex.⁊ etiā tetigit gl.⁊ facit qd̄ no.p gl.in.l.tres fr̄es.ff.de pactis.⁊ qd̄ no.i.l.diuisiōis.e.titu.Et sic tex.iste nō videt̄ posse intelligi quādo fuit facta traditio p̄ parte diuisa:q2 tunc saltē in parte debuisset permittere vsu
3 capionem.☞†Ultimo adde dictis Bart.inquantū dixit quod si primo p̄cedit possessio ⁊ postea sequitur titulus putatiu⁹ vel verus qd̄ tūc p̄cedat vsucapio ita demū si ille a quo incipit hr̄e titulū sciebat me possidere.nā Bald.hic dicit hoc verū in titulo vero:sed in titulo putatiuo habito ab eo qui nō est sane mentis non desideratur talis scientia.l.prima.§.si a furioso.ff. pro emp. Nam ibi emit a furioso in cōspectu inūbrate quietis qui ex quo reuera tunc nō erat compos mentis nesciebat rem apud emptorem constitutā.Et sic hoc casu titulus putatiu⁹ iusto errore pl⁹ operabitur quā verus:qd̄ est notandum secundū Baldū.Item adde q2 ipse Barto.in.l.indebiti.§.sed si nummi.de cōdi.indebi.dixit quod si quis scienter recipit rem tanq̄ debitam cum sit vere indebita quod si credit esse tradentis vsucapit:q2 habet bonam fidem respectu domini.l.si quis fundum.§.fi.ff.titu.j.Sed istud videtur falsum per tex.istius.l.in prin.q2 tūc nullū titulū habet neq3 verum neq3 putatiuum.ideo nō vsucapit.secus si haberet verū titulum.licet forte calūniose quesitū.puta transactionis:vt hic.quod vltimū etiam dic vt hic per Bar.

Summarium.

1 ☞Translatio in corpus integrale vsucapionem incobatam interrumpit.

2 Questio non conuenit cui nec thema.

1 **Rerum mixtura.** ☞†Trāslatio i corpus itegrale vsucapionē icobatā iterrūpit nisi ad eā cōplēdā decēnium solū supererat.h.d.Et p̄io ponit thema ⁊ rōnē.Secūdo altius exorditur ponēdo diuisionē trimembrē.Tertio quodlibet membrum per se prosequitur.Secunda ibi tria.Tertia ibi primum genus.☞Et not.qd̄ casus positus in ver.labeo.fuit ille qui dedit occasionē legis condende s̄m Jaco.de raue.☞In tex. ibi mixtura facta.subaudi ad alicuius corporis cōstructionem. ☞In tex.ibi cuiuscūq3 rei subaudi alteri corpori admixte.☞In tex.ibi tria autē sunt gn̄a plura alia enumerat bart.in.c.dilecta. extra de exces.p̄rela.☞In tex.ibi grece vocat̄:scȝ substantia indiuisa.nā omne indiuiduū vna elemētatione contentū appellatur substātia indiuisa:licet habeat plura membra vt homo ⁊ arbor. ☞In tex.ibi questionē nō habet subaudi q2 thema mixture non cadit in re cuius substātia est indiuisa.Et allegatur s̄m Ray.cui non congruit thema nec etiā questio.⁊ dic qd̄ non habet bonam questionē primū genus inspectis his que necessario ad sui formationem requirunt̄.Nam potest in esse produci sine vlla mixtura. que autē sunt de secundo vel tertio genere non possunt in esse produci cum mixtura.vt patet in statua que vno spiritu cōtineri dicitur si adiungat̄ ei per applumbaturā brachiū aliene statue:et tunc idem dicerem qd̄ in secūdo genere: q2 eadē est ratio.tn̄ facit l.in rem.§.que autē.§.item quecunq3.ff.de rei ven.☞In text.ibi decē dies superessent.idē si minus eadem ratione ⁊ fortiori.secus si maius tēpus superesset.arg.l.ab hostibus.§.sed qd̄ simpliciter ff.ex quibus cau.ma.☞In tex.ibi manet integrū.subaudi ⁊ vnū alteri non accedat.alias idem dicendum esset in gēma qd̄ in tigno.de quo hic in glo.in ver.possideri.☞In tex.ibi non autem grex vniuersus id est vniuersitas que dicitur grex s̄m Jac.de ra. ☞In tex.ibi singule res.subaudi quibus vsucaptis nihil ampli⁹ vsucapere possumus.l.sequitur.§.si lana.ff.eod.secus cum vsucaptus est grex:q2 tunc omnem superstitē capere possumus:licet nō vsucapiamus gregē.☞In tex.ibi nulla est vsucapio.subaudi tamen vt etiā tangit glos.q2 secundū hoc non solū grex vsucapi pōt imo ⁊ corpora singula.vel subaudi q2 nulla est vsucapio vniuersi gregis qn̄ corpora sunt diuersa in qualitate: q2 vnum est meum. aliud tuū:vnū fructuū aliud nō.sed quando corpora sunt eiusdē qualitatis ⁊ nature: tunc bene procedat vsucapio gregis sicut ⁊ singulorum corporum:vt voluit hic glo.in ver. singula.Et sequtur hic Barto.absolute ⁊ cōmuniter doc.Sed ista opi. videtur multum literam violare que absolute dicit qd̄ vniuersitas gregis etiam quādo corpora sunt eiusdem qualitatis ⁊ omnia aliena ⁊ bona fide empta.Nam cum tunc certū sit quodlibet caput possideri ⁊ vsucapi.vt etiam litera hic dicit superfluum videtur esse quod dicamus vniuersitatē vsucapi.quia talis vsucapio nihilominus potest operari vltra vsucapionem particulariū capitum.⁊ sic a iure nō debuit induci cum ius habeat superflua resecare:vt in.§.quibus.in prima constitutione co.⁊.l.hec stipulatio.§.diuus.vt le.no.ca.⁊.l.non cogendum.§. sabinus.ff.de procurato.☞Nota ex litera plures species corporum.Et de multis
2 aliis Barto.in.c.dilecta.extra de exces.prelato.☞†Item not.qd̄ cui non conuenit thema nec questio. ☞Item not. quod licet quis sit dominus gregis non tamen per hoc sequitur quod sit dominus singulorum capitum.facit.ff.de rei vendi.l.marcellus ⁊.l.qui grege.☞In gl.super verbo non soluta.in fine.vel dic clarius qd̄ hic appellat corpora soluta que nō sunt subiecta vni nomine vniuersali.☞In glos.super verbo a nulla.ibi.de tertio genere.imo est de secundo cum sint corpora coherentia.sed hn̄ habent effectum tertij propter id quod subdit gloss. quia vtrunq3 possidetur sicut in tertio secundum Jaco.de rauen. ☞In gloss. super verbo possideri:ibi cum temporaliter.⁊ sic cum exponetur cum pro quādo.⁊ suppleri debet:vt in ea dixi.☞In eadem glo. in fine.hec solu.non est bona quia secundum eam deberet semp posse vendicari gemma cum vtrunq3 possidetur.quod est falsum vt patet in.l.gemma.ff.ad exhiben.Ideo solue hoc contrarium eo modo quo glo.precedens soluit.scilicet quod hic vnum non fuit positum causa ornandi manum:sed vtrunq3 eque principaliter causa ornandi manum.secus si vnum fuisset positum causa ornandi aliud:vt in contrarijs.☞In gloss.super verbo singule res in fine.sed certe expositio glo.videtur literam violare. Et similiter expositio Bar.⁊ Ange.quam posui super litera.ideo vr̄

verior opi.antiquorũ posita in principio glo.per rationé quam posui in tex.q2 ex quo singula capita possidentur ꝛ vsucapiũtur nullam vtilitatem afferret vsucapio vniuersitatis gregis.ideo non debuit a iure induci.¶In glo.super verbo causam.in fin. nec ob.l.si solus.§.eo.ꝛ similiter nec.l.ij.§.cũ sticbum.ff.pro emp. ꝛ.l.j.ff.p herede.iuncta gl.magna in fi.

Summarium.

1 ☞Error iuris non prodest vsucapere volenti.
2 Autoritas tutoris nõ rite interposita nibil operatur.
3 Seruꝰ tanq̃ gestor alieno nomine potest possessioné acquirere.
4 Furiosus in mortali peccato decedens an sit damnatus.

1 Unquam.¶†Uolẽti vsucapere iuris error nõ podest.boc dicit.¶In tertu ibi factus sit.alias est factus nõ sit.ꝛ tũc expone vt in glo.alias est factus sit.ꝛ tũc expone ex interuallo ante actum.nam in ipso contractu vel statim ante vel statim post debet autoritas interponi.l.obligari.§.tutor.ff.de aut.tut. ¶In tex.ibi vendentis.subaudi etiam rei aliene.Nota qđ dixi in sumario.Et aduerte quia aliud dicit gloss.in berede in.l.tutor rerum.ff.de administra.tu.sed male secundũ Ray.ꝛ Ange. Sed tu salua glo.qđ licet defunctus errasset in iure:tamẽ beres nõ erabat in iure sed facto.Nam tunc procedat glo.prout in simi
2 li etiam voluit Bar.in.l.celsus.ff.eodẽ.¶†Item not.quod autoritas tutoris rite non interposita nibil operatur.¶Itẽ nota quando debeat interponi:quia in ipso actu ꝛ nõ ex interuallo. Et adde quod no.Bar.in.l.si quis mibi bona.§.iussum.ff.de acquiren.beredi.ꝛ.l.finautẽ.ff.de aqua plu.arcen.ꝛ gloss.ꝛ Inno. in.c.primo.de rebus eccle.non alie.in sexto.ꝛ in.c.cum consuetudinis.de consuetu.in quibus locis tangiť quãdo lex requirit autoritatẽ decretum vel iussum aut licentiam vel mandatum quando debeat interuenire.facit etiam quod no. Inno.in.c.prudentiam.de offi.de leg.Item aduerte q2 procedit bec litera indubitanter in prescriptione triennij vt error iuris nõ noceat.Idẽ dicas secundum Ray.ꝛ Ange.in prescriptione longi tẽporis cum vsucapio sumať late.l.iij.cum ibi nota.ff.eod.licet glo.in.c.si diligenti.de prescrip.videatur restringere solũ ad vsucapionẽ triennij.Adde quod not.glo.in.l.iuris ignorantia in vsucapione.ff. de iur.ꝛ fac.igno.ꝛ in.l.venditioni.ꝛ quod ibi not.per.Cy.C.de vsucapio.ꝛ quod dicetur.ff.e.l.si fur.§.primo. In prescriptione autem longissimi temporis non videť procedere boc principium per notata in.l.celsus.in principio.ff.eodem.talis tamen prescriptio isto tempore non erat cognita:vt no.in.l.si quis emptionis C.de prescrip.xxx.anno.¶In gl.prima.ibi.l.potest.§.primo sed ibi erat error ex parte tradentis non ex parte recipiẽtis.¶In eadem glos.ibi.l.si vir.ibi in genere errabat in iure.sed non in specie illa cuius virtute volebat vsucapere.vt no.in.l.iuris ignorantia in vsucapione.allegata in glo.ꝛ dicetur in.d.l.si vir.

3 Seruus.¶Seruus nibil põt possidere.b.d.¶†No. qđ seruus tanq̃ gestor nomine alieno potest possessionem acquirere.facit.l.si me in vacuã.§.fi.ff.titu.j.et tunc acquiret alteri demũ ratibabitione sequuta.l.sed si ego.ff.de nego.gest.¶In glo.super verbo euz.in fi.quasi velit quod post decennium aliquid possideat seruus seu possit possidere pro se. Sz certe boc non est verum secundum Jaco.de ratien.quia seipsum proprie non possidet sicut nec etiam dicitur quis suip̃sius babere dominium.l.liber bomo.ff.ad legem aquil. Sed bene dicitur esse in possessione libertatis.aliam autem rem possidere non potest ex quo reuera est seruꝰ.l.quod attinet.ff.de reg.iur.ideo litera similiter procedit vt iacet.

Si seruus.Possessio detenta per alium non interpellat ex illius sumo aut furore:licet per dormientem aut furiosum nobis possessio non queratur. boc dicit. ¶No.q̃ possessio retinetur etiã per dormientem vel furiosum. facit.ff.titu.j.l.si is qui.

Si vi aut clam.¶Licet varietur conditio possidẽtis nõ propterea variatur cõditio
4 vel causa seu status possessiõis.boc dicit.¶†Allegatur qđ furiosus decedens in peccato mortali ante furorem per eum cõmissũ de quo nõ fuerit cõfessus sit damnatus.de quo bic tangit Bar.ꝛ Ray.ꝛ bene facit qđ babetur in.c.maiores.ꝛ.§.fi.extra de baptis. vbi etiam satis boc probare videtur.

Uacuum.Possessio testatoris pdest beredi si nõ fuit medio tempore ab alio occupata ante aditã vel post aditam bereditatem.boc dicit.¶No.bene bic expressũ quod tempus vacuum quod currit etiam post aditam bereditatem ante apprebensam possessionem per beredem prodest beredi.ꝛ iungitur etiam cum tempore suo si postea apprebendit. Et sic tertius iste latius loquitur quam.l.ceptam.ff.eo.

Si defunctus.¶Nota qđ opinio beredis circa titulum possessionis defuncti licet sit falsa non nocet.boc dicit.¶In glo.fin.ibi non nocet.ꝛ vsucapiet tunc titulo pro soluto.l.prima.ꝛ per totum.ff.pro soluto.Itẽ titulo vero emptionis per.l.ij.§.si sub conditione.ver.qđ apertius.ff.pro emptore.nam preualet boc casu veritas opinionũ:vt ibi licet gl.aliter ibi sentiat ꝛ nõ bene.titulo autez putatiuo pro donato nõ vsucapiet boc casu:q2 traditio non fuit facta virtute talis tituli putatiui.ideo ex illo non potest vsucapere.l.euz qui §.penultimo.ff.de publi.secundum Jaco.de ranẽna.ꝛ idem in effectu bar.¶In ea.gloss.ibi dissensus nocet.probatur expresse in.l.si ego.ff.si cer.pe.

Summarium.

1 ☞Error iuris quo ad vsucapionem non prodest.
2 Error iuris bonam fidem inducit quo ad fructus.
3 Portio incerta nõ possidetur.

I fur rem.¶Nota quia male fidei possessor etiam ex causa furtiua superueniente iusta causa potest bona fide incipere possidere.Et adde quod no.glo.in.l.qua ratione.§.interdũ ff.de acqui.re.do.vbi glo.tangit an in casu buiꝰ principij sit necesse rem esse presentem vel non.¶In glo.prima.in fine.ibi non dicitur vsucapere effecta est tamen vsucapibilis per alium si amodo alij tradatur per non dominum bona fide.Et boc forte voluit dicere litera.

Si quis.¶Quo ad impediendam vsucapionez error iuris per quem in effectu inducitur mala fides.boc dicit. Idem etiam si non inducatur mala fides:vt.ff.l.
1 prori.in princi.¶†Not.qđ error iuris nõ prodest quo ad vsucapionem.¶In glo.super verbo vsucapere.in prin.Not.bene ex tex.cõiuncta glo.qđ beneficium prescriptionis ita est concessum iudeis sicut christianis.nisi in expresse sibi probibitis vnde possunt etiam babere proprium sicut christinani:licet nõ possint babere officia neq̃ dignitates.l.fi.C.de iude.¶In gloss.super ver
2 bo erranti.in fi.¶†Nota bene gloss.que quotidie allegatur qđ licet error iuris non inducat bonam fidem quantũ ad boc vt p̃ficiat ad vsucapionem:tamen inducit bonam fidem quo ad fructus.Sed contrarium videtur velle glos.in.§.si rem.bic allega. vbi glos.dicit qđ tenetur fructus restituere.Sed Dy.in.c.possessor.ad fi.de reg.iu.in.vj.tenet simpliciter istam glo.qđ sit bone fidei quo ad fructus.Sed contrariũ videtur velle glo.in.§.si rem bic alle.vbi glo.dicit qđ tenetur fructus restituere.Sed Dyn.in c.possessor.ad fi.de reg.iu.in.vj.tenet simpliciter istam glo.qđ sit bone fidei quo ad fructus vt faciat eos suos ꝛ nõ restituat. Sed cõcorda quia dictum Dy.ꝛ buius glos.pcedit in singularibꝰ iudicijs in quibus bone fidei possessor nõ tenetur de fructibus consumptis extãtes:lz faciat suos officio iudicis restitui.vt not.in l.fructꝰ.ꝛ.l.ex diuerso.ff.de rei ven. Sed in vniuersali iudicio petitiõis bereditatis in quo q̃s teneť quatenꝰ factꝰ est locupletior tenetur restituere consumptos si ex illis sit factus locupletior. ꝛ ita loquitur illa glo.vt not.etiam Bart. in repeti.l. quod nerua.circa latam culpam in questione illa an lata culpa equiparetur dolo in vltima fallentia. Et idem videretur eadem ratione in alio iudicio singulari in quo ꝑm naturam ipsius iudicij deberet quis teneri inquãtũ factus est locupletior de quo etiam per Cy.in.l.centum.C.de rei vendi. Aduerte tamen quia cõtra istaz glossam ꝛ istũ tex.videtur esse glossa in.l.venditioni.C.de vsuca.pro empto. que videtur velle quod error iuris prosit etiam quo ad vsucapionem.Sed certe illa glo. male dicit per istum textum vel salua illam: quia loquitur quando venditor erravit in iure. non autem ipse emptor.facit.l. potest.§.j.ff.eo. Item ei quod dixi qđ error iuris non nocet quo ad fructus. fortiter obst.l.quemadmodum.C.de agri.ꝛ censi.lib.xj. Sed solue qđ ibi erat in mala fide:vt etiam ibi sensit glo. ꝛ tangit etiam bic Bar. vel dic qđ ibi loquitur quando expresse lex probibet actum.bic autem quãlex non adsistit actui. facit quod babetur in.l. stipulatio ista. §. alteri.ff.de verb.obli.ꝛ qđ no.etiã Bar.in.l.cũ lex.ff.de fideiusso.

3 Incertam.¶†Portio incerta ratione quote et loci non possidetur nec consequenter prescribitur. b.d. ¶In tex.ibi: incerta. s. ratione loci vel quote: alias secus:vt dictum fuit in.l.locus.ff.titu.j. ꝛ not.in.l. emptor.ff.pro emptore.¶In glossa fi.ibi.§.j. in fi. subaudi ꝑm vnam lectu.ꝑm quam ibi concordat equitas cum rigore. non enim semper equitas contradicit rigori imo interdum cum illo concurrit:vt patet ex nota.in.l.j.§.j.ff.de iusti. ꝛ iure. ¶In ea. glossa ibi: nec qđ dicunt placet ꝛ bene si voluerunt quod incerta pars ratione loci non ratione quote: vt in exemplo quod.ff. ponit glo. Et idem si esset incerta ratione loci sed non quote.l.emptor.ff.pro empto.

Summarium.

1 ☞Statutum in emptore locum babet in alio titulo acquirẽte.
2 Partus ancille furtiue nõ efficitur bone fidei possessoris.
3 Heres differt a bonorum possessore.
4 Colonus nullam babet possessionem.

5 Vsucapio vt impediatur quid requiratur.
6 Pignus rei proprie non consistit.
7 Seruus cõditionem domini quo ad vsucapionem non facit deteriorem.
8 Uitium furti non impedit vsucapionem inchoatam perfici.

Non solum. Partus ancille furtiue conceptus ⁊ edit⁹ apud bone fidei
1 possessorem cum titulo vsucapitur. h. d. ℭ † Not. qđ statutum in emptore habet locum etiam in acquirente alio titulo habili ad translationem domini. Nec mirum qꝛ eadem est ratio. Et qꝛ lato sumpto vocabulo omnis alienatio potest contineri sub vocabulo alienatiõis. l. statuliberi a ceteris. §. quintus. ff. de statu lib. Et hoc itellige nisi specialiter aliud esset
2 statutum. l. ij. in princi. ff. pro empt. ℭ † Item no. qđ partus ancille furtiue non efficitur bone fidei possessoris etiam si sit apud eum conceptus potest vsucapi per eũ: secus in fetu animalis furtiui: vt in. l. sequitur. §. lana. ff. eo. Et ratio diuersitatis colligit ex. l. in pecudum. ff. de vsufru. qꝛ homo non est in fructu per rationem ibi positam in litera: secus in fetu. facit quod no. ⁊ habetur in. l. iustissime. in princi. ff. de edili. edic. Et hinc sumpta occasione Ang. tangit hic quatuor singularia a iure statuta ab homine in signum sui principatus ⁊ preeminentie. Primũ vt non habeatur accessionis loco in materia redhibitionis. d. l. iustissime. Secũdo vt nõ sit in fructu. d. l. in pecudum. Tertio qꝛ liber homo non potest possideri mala fide. l. cum herede. §. fi. ff. titu. j. licet alias id quod possit possidere bona fide possit mala. l. iij. §. fina. ff. titu. j. Quarto qꝛ homo liber nullo temporis cursu vsucapitur absqꝫ titulo saltim cum mala fide. l. fina. C. de prescript. lõ. tempo. que pro libe. ⁊ no. per glossam in. l. ij. C. de inge. ⁊ manu. vbi dicit glo. qđ etiam si mille annis toleretur si tãtum esset possibile nõ prescribitur. cum tamẽ alias prescriptio saltim quadraginta annorum vel centum habeat locum. l. omnes. ⁊ l. sicut. C. de prescri. xxx. anno. ⁊ l. fina. C. de sacrosan. eccle. Unde dixit hic Ange. qđ si in statuto sit cautum qđ nulla prescriptione obstãte res valeat aduocari. saltem poterit prescribi spacio centũ annorum non obstante tali statuto quod non intelligitur talem prescriptionem remouere. allegat tex. in aut. vt de cete. commu. nõ fi. ad finem coll. v. iuncta. d. l. fina. C. de sacrosan. eccle. Sed certe ille tex. potius videtur probare quod vbi dicitur nulla exceptione obstante intelligatur scilicet quam alias sit statuta a iure. facit quod notat. Bart. in extrauaganti ad reprimendum. in versicu. non obstãtibus. ⁊ in. l. j. §. j. ff. quod vi aut clam. ℭ In gloss. super verbo ancille. ibi: sed non eo titulo. hoc videtur verum quando partus non erat conceptus tempore emptionis. alias secus. de quo dicetur in. l. j. ff. pro suo. ⁊ tangitur etiam per Cy. in l. ancille. C. de furtis.

Quod vulgo. ℭ Nemo potest causam sue possessionis vel detentionis mutare nisi superueniat extrinsecus causa iusta vera vel putatiua. hoc dicit. ℭ In textu ibi: lucrifaciendi causa. et sic si ex iusta causa vellet incipere possidere. et hoc probatur per sequentia exempla. ℭ In tex. mutasse. sed potius sibi mutatur ab alio. facit quod habetur in. l. qđ
3 nemo. ff. titu. j. ℭ † No. differentiam inter heredem ⁊ bonorũ possessorem: nam heres proprie est qui succedit de iure ciuili. bonoꝝ possessor qui succedit de iure pretorio: vt in. §. quos autem. insti.
4 de bono. posses. ℭ † Item no. ꝙ colonus nullam habet possessionem: ⁊ sic nec naturalem nec ciuilem. de quo in. l. j. C. commu. de vsuca. Et per hoc dicit Ang. fuisse decisum ꝙ si colonus vel inquilinus conuenitur actione reali ⁊ nominant dominum in iudicio ſm. l. ij. C. vbi in rem actio. ꝙ si dominus est clericus considerato quod iudicium reale non potest fundari in persona coloni vel inquilini ex quo nullaꝫ possessionem habet. qđ tũc ad curiam ecclesiasticam erit questio remittenda. quod est notandum. Nec ob. l. venditor. ff. de iudi. vbi defensor necessarius sequitur forum rei primo loco conuenti: qꝛ ibi loquitur in defendente reum in cui⁹ persona fundabatur iudicium: nam ibi conueniebatur emptor reali qui possidebat ad sui vtilitatem. venditor auteꝫ pro suo intereste comparebat ad eius defensioneꝫ. ideo tunc debet defendere in foro emptoris. Et idem dicit Ang. de ecclesia que vendidisset rem laico: nam debet coram iudice laico ipsum emptoreꝫ defendere. d. l. venditor. ⁊ plus nõ dicit. Adde ꝙ de prima questione tetigit Jo. an. in. c. quoniam frequenter. §. quod si super. in nouel. super text. extra vt lite non contesta. de secunda tetigit Specu. in titu. de primo decreto. §. restat. versic. quid si dominus. ibi tamen Specu. proprie videtur loqui quando conuento emphyteota vel feudatario ecclesie ecclesia vult comparere ad eius defensionem coram iudice ciuili non potest litigare: vt in. c. si diligenti. extra de fo. compe. Item nec potest trahere causam ad forum ecclesiasticum cum iudicium possit fundari contra conuentos ratione sue possessionis. Et per hoc videretur sentire qđ ecclesia non possit comparere pro defensione emptoris cui rem vẽdidit. ⁊ sic contra Ang. ⁊ ad. l. venditor. posset responderi quod loquatur in eo qui posset se subijcere alieno iudici. ℭ In glossa super verbo nudam possessionem. ibi tu dic hec vera. et ad. l. contrariam responde vt in eis nota. ⁊ in lege. j. C. communia de vsucapio.

5 **Si dominus fundi.** ℭ † Non sufficit quem deiectum nisi predium sit vi possessum ad hoc vt vsucapio impediatur. hoc dicit ℭ In textu ibi estimauerit. ⁊ vere ad eum expellendum. idem tamen ⁊ si male estimasset quo ad hoc vt competat interdictum vnde vi ex quo non veniebant animo eum expellendi. de quo in. l. iij. in prin. ff. de vi ⁊ vi arma. ℭ In tert. ibi: deiectus videtur. s. quo ad hoc vt competat interdictum contra eos si veniebant ad euꝫ expellendum. ℭ No. qđ lex iulia ⁊ plautia prohibet vsucapionẽ rerum immobilium que sunt vi possesse. l. autem attinia. ⁊ l. xij. tabu. ꝓhibet vsucapionẽ rei furtiue: vt. ff. in princi. huius. l. ⁊ in sti. de vsuc. §. furtiue. ℭ In gl. sup ver. deiectus videtur. ibi: nec habeat locum interdictum vnde vi. intellige glo. quãdo ipsi nõ veniebant animo expellendi: alias haberet locũ qđ metus causa. ⁊ etiam interdictum vnde vi: vt no. in. d. l. metum. ⁊. §. si quis autem. ff. allegato.

Si dominus. Traditio facta ab eo qui conuenitur actione personali prebet iustã cãm vsucapiendi. h. d. ℭ In gl. super ver. sed ⁊ is. ibi: qđ petet actiõe reali. subaudi qꝛ prima facie videtur litera innuere: qꝛ verbum videtur adaptari ad actionẽ realem. l. actionis verbo. ff. de actio. ⁊ oblig. Sed dic illud procedere ſm propriam ⁊ strictam significationem non secundũ latam. l. vnum. cum ſimi. ⁊ quod ibi not. ff. si cer. peta. Posset tamen hec litera saluari si lata esset sentẽtia vel autoritate iudicis fieret restitutio per no. in. l. pompo. §. si iussu. ff. ti. j. tamen non congruit litere cum dicit petere voluit. et sic innuit sententiam non esse latam. ℭ In ea. glo. ibi: pro herede. No. bene hanc primam solu. ex qua habes vnum intellectum in. l. cũ solus. ff. eo. qđ ibi ꝓhibetur solum vsucapio pro herede ꝓpter possessionẽ veri heredis. sꝫ nõ alia vsucapio verius tamẽ videtur qđ illa etiã pro herede non prohibetur si habuit iustã causam erroris: vt ibi dixi.

Qui pignori. ℭ Per creditorem cui res traditur pignorata debitor vsucapit interpellatur tamen vsucapio si per creditorem possessio in aliũ transferatur. h. d. ℭ In glossa super ver. tradiderit. in fi. ⁊ probatur dictum glo. per. l. qui vniuersas. §. fi. ff. tit. j. ℭ In glo. super ver. accepit. ibi: tu solue vt ibi: qꝛ ibi transferebat rem in aliũ vt esset penes eum eo modo quo erat penes tradẽtem: hic secus. ℭ In ea. glo. ibi: aliud perderet. de hoc dic vt dictum fuit in. l. peregre. §. quibus. ff. tit. j. ℭ In ea. gl. in fi. solue qđ hic loquitur in possessione que facilius ꝑditur ibi vero in dominio vel alio iure quesito qđ nõ ita de facili perditur. l. si quis vi. §. differentia. ff. ti. j.

6 **Si rem tuam.** † Rei proprie non consistit pignus ⁊ si tali creditori traditur vsucapio interrumpitur. h. d. ℭ In text. ibi: videtur. subaudi quo ad hoc vt interrũpatur vsucapio ex quo nulla facta est traditio. ℭ In gl. super ver. contrahere. ibi: qꝛ per te volui possidere. q. d. p me volui possidere. ideo hoc respectu nõ est conueniens qđ retineã possessionem. volui autem possidere per te sicut p creditorem. et hoc nõ potui ex quo pignus non tenet. ideo ꝑditur possessio. Et ista est ratio latens. l. ei a quo. ff. eo. vt ibi etiam dixi. ideo adde hanc glo. ad ibi notata.

Si rem pignori. Si seruus vel debitor subripiat rem pignori traditaꝫ vsucapio nõ interpellatur siue sit tradita vere siue ficte. h. d. Et intellige siue fuerit seruus debitoris siue creditoris vt patet ex litera. ℭ In tex. ibi: possidet enim hoc casu scilicet quãdo traditio fuit facta rei pignorate. Item quando eam locauit debitori. Si autẽ precario concessit: tunc recurrẽdum etiam ad distinctionem. l. ⁊ habet. §. eum qui. ff. de preca. ℭ In tex. ibi: interponitur. i. interponi videtur quando simul fiunt. ⁊ est mens litere. facit quod dixi in. l. si quis ante. ff. titu. j. Si autem ex interuallo tunc videatur per
7 precarium. recurre ad. d. l. ⁊ habet. §. eũ qui. ℭ † Not. qđ seru⁹ nõ potest facere deteriorem conditionem domini quo ad vsucapionem rem subtrahẽdo. ℭ Item no. qđ vbi quis conducit eãdem rem ⁊ precario rogat eodem tempore in dubio intelligitur actũ quod per precarium nulla possessio transferatur. ⁊ hoc ideo vt possit concurrere cum locatione: secus esset quando ex interuallo quis rogat precario: quia tunc in dubio videtur saltem habere naturalem. d. l. ⁊ habet. §. eum qui. cum ibi no. de quo dixi in d. l. si quis ante. ℭ In glo. super ver. subuertit. in fi. Not. bene ex
8 glo. † qđ licet vitium furti impediat vsucapionem incohari: nõ tamen impedit incohatam perfici. pro quo facit. l. si fundum. ff. de fundo dota. ⁊ hoc tenuit glo. in. l. j. §. hoc tantummodo. C. de vsuc. transfor. Ray. tamen hic tenet contrarium: qꝛ defectus rei superueniens ante actum cõsummatum vitiat actum. l. inter stipulantem. §. sacram. cum ibi no. ff. de verbo. obli. Nec ob. d. l. j. §.

hoc tantummodo. quia debet intelligi in vitio personali nõ in vitio reali siue in re probibita alienari propter vitium reale: ibi in re probibita alienari ex priuilegio vel fauore psone. Item nõ obst. §. hi qui: alleg. in glo. qr verum est qđ furtũ committitur & sic contrahitur vitium. verũ est quo ad extraneum: sed non quo ad debitorem vsucapientem ex quo seruus creditoris vel ipsius debitoris subtrahit per hunc tex. Sed certe hec solu. nõ videtur bona: qr si contrahit furtum & contrahitur vitium furti: vt plene no. in. l. vitia. C. de acqui. posses. nec aliquo casu reperitur qđ sit vitium personale. cuius contrarium innuit. d. solu. ideo tuti᷒ videtur esse tenendum cum glo. cũ qua transit etiam Bart. Nec ob. d. §. sacram. per quem mouetur Ray. qr loquitur in diuerso casu videlicet an vitietur stipulatio si res deducta in estimatione᷑ estimatur a commercio sine culpa debitoris. & certe dicitur ibi qđ sic: sed hic loquitur quo ad complendã vsucapionẽ quando non est absonũ compleri ex quo iam est incohata. licet superueniat vitium furti per. d. l. j. hoc tantũmodo. C. de vsucap. trãsfor. que indistincte videtur loqui. & sic indistincte debet intelligi l. de precio. cum simi. ff. de publi. licet Ray. velit restringere. & nõ bene per predicta. & maxime per hunc tex. vbi est casus cõtra eũ iuncta hac glo. nõ cauillando eã. & iũcto eo quod habetur in. §. ei qui. alleg. in glo. Item aduerte: quia mirum videtur qđ nõ interrumpatur vsucapio quando seruus debitoris subripuit rem pignoratam creditori: quia creditor desinit possidere: vt hic dicitur. Item cum possessio sit iniusta nõ videtur queri debitori. p l. qđ seruus. ff. ti. j. Et sic deberet esse interrupta vsucapio ex quo non possidet debitor nec creditor per. l. naturaliter. ff. eo. Jac. de ra. tangit contrarium & non respondet. Tu potes dicere qđ hic seruus querit possessionem debitori. per id quod dixit in. l. rem que nobis. ff. titu. j. Nam. d. l. quod seruus. videtur intelligenda quando seruus vult acquirere possessionem alterius rei quam illa que dicitur esse domini. secus quãdo apprehendit possessionem rei que dicitur esse domini: licet iniuste apprehendat: quia tunc videtur querere domino per ea que ibi dixi. & etiam p istuz tex. qui alias non videtur bene posse defensari a contrario. d. l. naturaliter. Et istum tex. potes addere ad ea que dixi in. d. l. rez que nobis. ¶ In glo. fi. ibi vt sit in possessione. dic verba attendenda an roget precario vt sit in possessiõe an vero vt possideat. Sed in dubio si simpliciter rogat precario si eodẽ tempore etiaz conducit. videtur velle rogare vt sit in possessione & sic in precariũ si possit compati cũ ipso contractu conductionis. Si autẽ ex interuallo quis simpliciter rogat vt rem habeat precario. tunc in dubio videtur habere velle naturalem. l. eum qui. §. penul. ff. de precariis.

a ¶ Si homo adde q̃ ista l. ẜm barto. & bal. i. l. vitia. C. de acqui. pos. et alerã. hic. in addi. ad Bar. est singularis ad hoc q̃ vitia realia vl̃ q̃si realia transeũt ad quoscunq̃ heredes. Vide Bal. in. l. si abducta. C. de fur. vbi enodat intel lectũ istius legis.

Si seruus. In glo. j. ibi: vel expressa domini voluntate subaudi vt possit alienare rem ignorauit tamen dominus postea eo tẽpore quo facta fuit venditio quia nesciuit illam tunc fieri. Et sic debet intelligi litera ẜm istum intellectum. ¶ In ea. glo. ibi: sed credit cum voluntate: quia forte sibi fuit relatum ꝑ parte domini qđ deberet vendere: licet re vera dominus hoc nõ iniunxisset. facit. l. fi. ff. pro suo.

Summarium.

1 ¶ Res non potest vsucapi cuius nomine potest agi furti.
2 Crimen expilate hereditatis non facit quominus res vsucapi possit.
3 Furti quandoq̃ agitur pro re que a nemine possidetur.
4 Vsufructuarius quando fructus perceptos faciat suos.

Si homo. [a] Hec lex est singularis ẜm Bar. & hoc intendit. Crimen expilate hereditatis vsucapibilem rem non facit. secus in furto commisso aduersus fructuarium vel heredem eius. h. d. Et primo ponitur thema & questio. Secundo sabini responsio. Tertio declaratio responsionis. Quarto decidit nouum dubium. Secũda ibi: sabinus. Tertia ibi: quod sic. quarta ibi: sed si. Et aduerte qr ẜm communez intellectum in effectu ponit tres casus. Primus est quãdo res cuius legatus est vsusfructus subtrahitur ante apprehensam possessionem per heredẽ vel legatarium & ante prestitam cautionem per ipsum legatariũ. quo casu nec heredi nec legatario datur actio furti. Secũdus est quando per legatariũ vsusfructus prestita est cautio. & tũc datur sibi tantũmodo actio furti nõ heredi. Tertius est quãdo subtrahitur postq̃ vsufructuarius cepit vti frui & tunc vtriq̃ hoc est ipsi legatario & heredi datur actio furti. Et secũdus est singularis et non est alibi. ¶ No. regulam † qđ nõ potest illa res vsucapi cuius nomine potest agi furti. Et facit cõtra ea que dixi post Ray. ff. eo. l. non solum. §. fi. ¶ † Item no. qđ crimen expilate hereditatis nõ facit rem inusucapibilẽ: vt hic patet iũcta. l. ij. §. apparet ff. de crimi. expi. here. ¶ † Itẽ not. casum singularẽ in quo potest agi furti pro re que a nemine est possessa & potest agi per illum qui etiã nõ habuit possessionem vt hic patet quando res subtrahitur post prestitã cautionem per fructuariũ. vbi autem qs alias habuisset possessionẽ: sed de presenti non haberet bene posset sibi competere actio furti si esset dominus: vt patet ex eo quod habetur insti. de rer. diui. §. fina. & ff. de fur. l. falsus. §. si iactum vbi autem quis nõ habet nec habuit possessionem. licet sit dominus non agit furti: vt patet hic in herede & in iuribus allgatis in. iij. gloss. ¶ In gloss. super ver. agi possit. ibi: sed vtrunq̃ istorum. expone. i. primum dictum in vtroq̃ istorum exemplorũ inferius positorum in glossa est falsum. hoc dico secũdum Jaco. de ra. quia glossa in effectu solum impugnat primum dictum quando contra extraneum agit non secundum quando contra dominum. & tamẽ non videẜ res vsucapibilis. Sed ipse in effectu hoc non tenet: quia non videtur qđ extraneus tunc committat furtum ex quo domini voluntate facit. Sed forte posset dici qđ imo tenetur furti sicut & dominus. Credo tamen qđ res non efficiatur inusucapibilis ex quo de domini voluntate subtrahitur: quia quodammodo in domini potestate tunc videtur esse in eadem gloss. ibi: & tamen furti actio durat: vt probatur in. l. qui ea mente. ff. de fur. & facit. l. penul. ff. vi bono. rapt. ¶ In gloss. super ver.
4 possit vti. ibi: frui nõ potest. † No. bene ex gloss. quia vsufructuarius ante prestitam cautionem de vtendo et fruendo arbitrio boni viri non facit fructus suos si illos percipiat. idem glossa in l. si cuius. ff. de vsufruct. quod intellige quando nõ prestatur cautio ex contumacia ipsius legatarij: secus si ex negligẽtia heredis nõ petẽtis. l. hac edictali. §. is illud. C. de secun. nu. ad fi. §. de quo hic per Bar. intelligitur tamen quantum ad intellectum tex. qđ omnino necesse est satisdationem prestitã esse: vt possit agere furti si nondum incepit vti frui: quia alias non teneretur de custodia & ratione iuris vsusfructus tantum agere non posset ex quo nunq̃ habuit possessionem: sed quando prestita est satisdatio: qr interest eius nõ solum ratione iuris sed etiam ratione custodie. ideo dispensaẜ per hanc. l. ꝯ regulas iuris. qđ tunc sibi deẜ actio furti. videẜ enim tunc etiam heres dedisse licẽtiam sibi apprehendẽdi possessionem ex quo talem cautionem recepit. Et intellige qđ datur ipsi fructuario actio furti ipso existente soluendo alias esset secus. l. itaq̃ fullo. ff. de fur. Jaco. tamen de ra. dicebat q̃ iste tex. debet itelligi: vt ver. sed & si. veniat ad explicãdũ & exponẽdũ precedẽtia presertim qr ante rem actualiter traditã videtur potius heres teneri de custodia legatario. facit licet nõ alleget. l. cuz res. §. culpa. de lega. j. Sed certe iste intellectus destruit hanc literam que in ver. sed si vult ponere nouum casum & diuersum in iure & in facto propter dictionem sed sine copula. l. ij. §. sed & fortius. cum ibi no. ff. ne quis eum. Ideo tene cum glo. Et vt dixi satis videtur dare licentiam ex quo recipit satisdationem de vtendo fruẽdo arbitrio boni viri & de re restituẽda finito vsufructu. ¶ In ea. glo. ibi: qr per eum stetit scilicet furem qui impediuit. facit quod no. in. l. si abducta. & l. subtracto. C. de fur. tamẽ vt dixi nõ potest negari quin cõtra regulas iuris dispensetur ex quo nunq̃ habuit possessionem. ¶ In eadem glo. ibi: sed Joan. hec opi. Jo. nõ est bona: qr ẜm eam nõ esset differentia inter vltimũ casum & precedentem. ideo melior est opi. precedens Azo. & illã videtur sequi. ff. glo. penulti. & fina. Et aduerte quia licet in vltimo casu fructuarius etiam teneatur de custodia. tamen qr iam adept᷒ est possessionẽ vtẽdo fruẽdo nõ necesse qđ dispensetur cũ eo in danda actiõe furti. ideo daẜ sibi actio furti ẜm est regulas iuris communis nõ ratione custodie sed ratione iuris quod habet ex quo iam possidebat. ideo tunc etiã heredi datur actio furti ratione sui iuris. & sic ratione ꝓprietatis licet ipse heres nũq̃ possederit: qr satis est qđ alius possedit: vt hic patet. & l. hereditarie. cum. l. seq. ff. de fur. & facit. l. inter omnes. §. hec actio. & §. si seruus. eo. ti. ¶ In gloss. penul. ibi: cum sibi tantum naturaliter fructuarius quasi velit qđ licet fructuarius apprehendat naturalem nõ per hoc acquiritur domino ciuilis nisi aliter rẽ apprehendat. quod intellige saluo casu. l. quisquis. C. de dona. Et similiter licet fructuarius retineat naturalem nõ per hoc necessario dominus retinet ciuilem nec similiter si fructuarius perdit naturalem per hoc perdit dominus ciuilez si illam habebat: vt no. glo. in. l. j. in fi. ff. vsufru. quemadmo. ca.

Summarium.

1 ¶ Furtum non sine effectu furandi committitur.
2 Possessio pluribus modis vacans esse potest.
3 Res immobilis furto non potest subripi.
4 Fides mala autoris non nocet successori.

Potest pluribus. Error iuris in psona tradentis nõ impedit vsucapionẽ. h. d. eum prin. se. ¶ Not. qđ dixi in summario. & secus si esset error iuris in recipiente. ff.
1 eo. l. nunq̃. in prin. ¶ † No. qđ furtũ nõ committitur sine effectu furandi. ¶ In gl. fi. ibi: respondeo nõ. quasi velit qđ retinet nisi depositarius alij tradat possessionem vt probant iura allegata in glos. ¶ In glo. super ver. existimans. in fi. secunda vera. ¶ In glo. j.

glo. j. l. furtuz. ibi. l. cū seruus. sed certe ibi bene habebat animū
furandi sed non lucrandi. satis tamen ibi dicitur lucrari cū ad-
impleat voluntatem suam: vt ibi dicit glo. ¶ In ea. gl. ibi. l. qui
saccum: sed certe ibi ⁊ in. l. seq. habuit animū furandi. ⁊ si nō pri-
cipaliter saltem secundario ipsum saccum in quo erat pecunia
secus quando nec principaliter nec secundario. ⁊ ita hic.

Fundi quoq. Vitium clandestinitatis nō facit rē
2 inusucapibilē. h. d. cū sequē. ¶ † No.
plures modos quibus possessio potest esse vacans. facit qd not.
3 in. §. quod autez. el. ij. insti. de vsucapio. ⁊ l. fi. C. vnde vi. ¶ † Itē
4 no. qd rei immobilis nō fit furtum. ¶ † Item no. qd mala fides
autoris nō nocet singulari successori iure isto. ¶ Item no. quod
dixi in summario. ⁊ est vtile ad notata per glo. in. l. vitia. C. de ac
qui. pos. ¶ In glo. super ver. negligentiam in fi. idem si fuit ficta
ex eo qz negligit expellere ingressuz. l. quāuis saltus. s. ti. j. ¶ In
glo. super ver. recesserit. ibi: si hereditatē nō adiuerit. Not. bene
hanc glo. iuncto tex. l. seq. qz aperte decidit si bene pōderetur qd
iacente hereditate incohari potest prescriptio. Et est verum in
prescriptione longi temporis que procedit ex titulo ⁊ bona fide
⁊ possessione ipsius prescribentis. sec⁹ dicit Ange. in prescriptio
ne que currit ex mera negligentia nō petentis: qz illa nō incoha
tur iacente hereditate cum nemo sit qui eius nomine tūc possit
agere: licet continuetur contra ipsam: vt. l. ea que. in fine. C. de tē-
po. in integ. rest. ⁊ l. si seruus hereditari⁹. j. de stipula. seruo. Nec
ob. j. de diuer. ⁊ tempo. prescrip. l. si seruus. qz respondeo vt ibi no.
potest etiam dici sm Ange. qd quando vacant bona eo quia qs
decedit sine successore. tunc nulla est hereditas: sz simpliciter bo-
na vacantia. facit licet non alleget quod habetur. j. de fideicom.
lib. l. iiij. §. si bona. qd licet tunc non incohetur contra heredita-
tem iacentem: vt. s. dixi. ⁊ facit. l. is cui. §. cessatum. s. vt in pos. le-
ga. tamen bene incohatur contra bona vacantia: qz ibi nō spera
tur aliquis dominus futurus. que ratio cessat in hereditate ia-
cente. Adde qd ex quo bona essent vacantia. recurrendum esset
ad ea que habentur in. l. quāuis. s. eo. ¶ In glo. super ver. vel lō
go ibi: alij dicunt. hec communiter reprobatur qz tempus longū
non sufficit etiam si sit centū annorum: vt no. glo. in. l. licet. ad fi.
C. de acqui. posses. vnde communiter docto. tenent primā opi. et
dicunt qd obliuio causata a cursu longi temporis inducit amis-
sionem: secus si non sit causata a longo tempore: vt est text. in. l.
peregre. in prin. s. titu. j. ⁊ no. in. l. si id quod. in prin. eo. titu. Ja.
tamen de raue. hic dicit qd obliuio nō est causa perdende posses-
sionis: alias furiosus perderet eam cum possit dici oblitus: qd
est contra. l. si is qui animo. s. titu. j. Ideo dicit qd negligentia
potius est causa immediata perdēdi qz ex quo quis negligit lō-
go tempore reuerti ad possessionem vel mittere aliquez videtur
habere animum deserende possessionis. ⁊ hec opi. magis placet
per ea que dixi in. d. l. si quis animo. Nec ob. iste tex. qui videtur
velle diuersificare casum negligentie a casu longe absentie: quia
potest dici primū casum procedere quando nō erat absens a co-
mitatu vel territorio in quo erat res sita sed alius casus loquat
quando erat absens a tali territorio. facit quod habetur in. l. fi.
C. de prescri. lon. tempo. ¶ In ea. glo. ibi: non autem longuz de-
cem vel. xx. annorum. hanc partem qd hoc modo nō accipiatur
longum tenuit Inno. in. c. querelam. extra de elec. Sed bart. hic
⁊ Dyn. in. d. regu. sine possessione. ad finem. de regu. iur. in. vj. ⁊
Ray. hic tenent longum hic appellari tempus. x. annorum. vel
xx. Idem in effectu voluit glo. in. §. quod autem. insti. de vsuca. q̄
dicit qd licet sit tempus arbitrarium. tamen iudex debebit arbi
trari de tempore longo. Sed potes tenere opi. Innoc. per eius
rationem: quia absurdum videtur qd tantum tempus requirat
ad perdendam possessionem quantum requiritur ad perdendū
dominiū. Et hoc etiam in effectu sequitur hic Jac. de raue. licet
nō alleget eum. Et idem etiam videtur sequi hic Ange. qui sim
pliciter tenet glo. hic positam qd sit ad arbitrium iudicis: qz de-
bebit considerare conditionem ⁊ qualitatem possessionis: qz in
hoc certa doctrina dari non potest. alleg. l. j. in fine. j. de iure de-
libe. de quo dic vt plene dixi in. l. si de eo. §. si forte. s. titu. j. ¶ In
l. quare. in glo. fi. ibi. §. rursus. transsumptiue habetur in aut. ma
le fidei. C. de prescrip. long. tempo. Et aduerte scdm Ang. qz illa
auten. loquitur in re immobili de mobili nihil dicit. vnde in ea
remanemus in iure antiquo per. l. precipimus. C. de appel. Sed
certe si est mala fides autoris in ipsa re mobili cōtrahitur vitiuz
furti. vnde nec olim nec hodie vsucapiet scilicet longo tempore.
Nam de tali prescriptione locū habet auten. bone fidei. que non
habet locum in prescriptione longissimi tēporis. iuxta notata in
l. pompo. §. cū quis. s. tit. j. Et an res furtiua possit prescribi lon
gissimo tpe dixi in. l. sequitur. §. penul. ⁊ fi. s. eo. Et sic ista limita
tio Ange. modici est effectus. Item illa autent. habet locū quan
do autor male fidei est mediatus. secus si immediatus. l. an vitiū
§. j. de diuer. prescri. Item nō habet locum si alienans ab initio
fuit bone fidei licet tempore alienationis fuerit male fidei scdm
Rich. malum. ⁊ voluit etiam glo. in. l. item si res. in princi. s. de
alie. iudi. Et ratio patet quia si mala fides superueniens nō in-
terrumpit vsucapionem ceptam per ipsum autorem: ideo nō de
bet nocere habenti causam ab eo. Item nō habet locum si debi-
tor alienat rem hypothecatā: quia bone fidei emptor prescribet
spacio decennij non obstante quod debitor alienans sciuerit rez
hypothecatam: quia verba illius autent. solum loquuntur de
prescriptione dominij. facit. l. j. ⁊ ij. C. si aduer. credi. de quo per
Cy. in. d. aut. male fidei. ⁊ per Barto. in. l. pomponius. §. cum
quis. s. titu. j.

SI solum. In glo. fi. ibi. §. labeo. sed certe. vt
dicit Ja. de ra. ibi proprie superfi-
cies de se non vsucapitur. sed res particularis posita
in ipsa superficie.

CEptam. In tex. ibi: ante aditam. subaudi et
etiam post aditam ante apprehēsaz
possessionem per heredem dummodo alius non ap-
prehenderit. l. nunq̄. §. vacuā. s. eo. ⁊ l. qui cum ꝑ he-
rede. §. fi. ⁊ l. seq. in prin. j. pro emp. ¶ No. qd pōt cōpleri vsuca-
pio sine possessione cuz hereditas nō possideatur. l. sceuola. §. cū
hereditas. j. si quis testa. lib. esse iussus fue. ⁊ dic vt per Dy. in re
gu. sine possessione. de reg. iur. lib. vj.

SI rem subreptam. Licet per procu
ratorem genera
lem queratur possessio: non tamen dicitur redijsse in
potestatem domini res quo ad purgandum vitium
furti. h. d. ¶ Nota hic tex. iuncta glo. qd ad acquirendum posses
sionem non requiritur speciale mandatum sed sufficit generale
licet Inno. tenuerit contrarium in. c. cum accedens. extra de pre
ben. ⁊ glo. in. c. si tibi absenti. lib. vj. ¶ In gloss. ij. ibi. §. sed vtrū.
Sol. qd ibi loquitur quo ad adeūdam hereditatem in qua sunt
commoda ⁊ incommoda. l. si hereditatem. s. manda. ideo req-
ritur specialis iussus ad hoc vt seruus vel filius institut⁹ possit
adire propter preiudicium quod posset generari. facit. l. qui ita
§. j. j. ad trebell. Sed hec in querenda possessione nō est preiudi-
cium imo commodum.

Summarium.

1 ☞ Alienatio rei dotalis est inutilis.
2 Alienatio inutilis ab initio confirmari potest ex postfacto.
3 Res furtiua ⁊ res dotalis equiparantur.
4 Venditio rei furtiue est nulla ipso iure.
3 Correctio in casibus diuersis non inducitur exidētitate rōnis.
6 Actus inualidus an possit aliquo iure superueniēte cōfirmari.
7 Maritus fundum dotalem alienans ipsum non pōt vēdicare.
8 Juramentum vergens in preiudicium tertij nō ligare qualiter
intelligatur.
6 Ignorantia iuris in quibus presumatur personis.
10 Vxor absq3 mariti consensu rem dotalem alienare nequit.
11 Emēs scienter rem dotalem nec precium petet nec penam.
12 Mulier dotem reuocans viro ad inopiam vergente fructus de
bet in matrimonij onera cōuertere.
13 Dominium non transfertur ex contractu nullo.
14 Contractus contra sacramentum factus an sit validus.
15 Maritus ⁊ vxor an possint filie communi fundum dotalem da
re in dotem.
16 Distrahere verbum quid significet.
17 Maritus rem vendens dotalem non preiudicat vxori.

a **CUm vir.** [a] ¶ Hec lex est singularis sm bart.
Et hoc intēdit. Si venditor succe-
dit domino vitium reale purgatur. h. d. vel sic sm an-
ge. Alienatio de iure prohibita ꝯfirmat amota cā ꝓ-
hibitionis que impediebat alienationem valere. h. d. Et primo
ponit vnum dictum Secundo determinat vnam. q. descenden-
tem ex illo dicto. Tertio ponit aliud dictum in re furtiua. Secū
da ibi: quam. tertia ibi: idem iuris. ¶ In tex. ibi: non valet subau
di, propter prohibitionem legis iulie que prohibet fundum dota
lem alienari. l. lex iulia. s. de fun. do. ⁊ facit insti. q. ali. lic. in pri.
1 ⁊. §. j. ⁊. C. de reivxo. act. l. j. §. et cum lex. ¶ † No. qd non valet alie
natio fundi dotalis etiam si fiat ignorāti. quod est veruz quo ad
translationem dominij vel quo ad vsucapiendi potentiam. ⁊ sic
quo ad preiudicium mulieris: sed bene valet quo ad preiudiciū
viri vendentis: vt teneatur de euictione si fiat ignoranti. argu. l.
in emptione. §. sed si emptor. s. de contrahen. emptio. et. l. liber-
eo. titul. Item videtur tenere etiam si fiat scienti. per id quod no
tat. glo. in. d. §. sed si emptor. et per. l. rem alienam. eod. titu. quia
videtur vir obligans ad tradendum ex tali contractu licet non
sit obligatus de euictione ex quo emptor scit. l. si fundum sciens.
C. de euictioni. ⁊ facit quod not. gloss. in. l. cum lex. j. de fideiusso.
2 ¶ † Item no. quod alienatio que ab initio non valet confirmat
3 ex postfacto cessante causa impedimenti. ¶ † Item no. equipara-
ri rem furtiuam et rem dotalem. quod est verum quo ad vsuca-
piendi potentiam sed non per omnia quo ad aliam: vt hic tāgit

a ¶ Cum vir
adde q ista
lex sm bar.
hic est subti
lis ⁊ pōt ex-
tēdi ad mu-
lierē alienā
tē fundū do
talē sol. mri.
ꝑ mortē vi-
ri. gl. i. l. cō-
stan... de
dōatio. Cy.
⁊ bal. in. l. si
ꝑdiuz. C. de
iu. do. doct.
i. c. cū cōtin-
gat. de iure
iurā. in fin.
Concordat
glo. in. c. j. §.
volēs itaq.
ver. exceptis
illis. de col-
la. in praxi
sanctide. in
v. tolerādas
circa me-
dium.

Bartolus. ¶ In glossa. super ver. conuenit. ibi: sed dic. hec pri-
ma vera verum est tamen quod de equitate potius conualescit
alio incohoante τ non intercedente solo tempore. ¶ In ea. gl. ibi:
exceptione repellatur. hec solu. communiter tenetur. Ja. tamen
de raue. dicit qd ibi in. l. nec nos. vendiderat filium: subaudi spe
successionis. hoc exprimendo. ideo tũc imputatur emptori: per
l. fi. C. de pac. ¶ In ea. glo. ibi: nõ obligatur. nã ibi nõ tenebatur
de euictione. τ ideo nõ interest manumittentis actũ cõfirmari.
τ ita sentit hic Bar. Sed certe hic nõ interest cõfirmari quando
venditio fuit facta scienti: q2 tunc non tenetur de euictione. l. si
fundũ sciens. C. de euict. τ tamen confirmat. τ ideo dic vt hic sen
sit Bal. in quadam additione. q in. d. l. si seruo. actus fuerit om
nino nullus. ideo ibi nõ confirmatur: sed hec venditio non fuit
omnino nulla etiam quãdo facta fuit scienti de ipso predio dota
li: q2 tenet ad preiudicium viri: licet non teneatur de euictione si
est facta scienti. ideo cõfirmatur. Nec ob. quod hic dicitur de re
furtiua: q2 intellige qd nõ cõfirmatur venditio rei furtiue quan
do facta fuit scienti cum tunc vẽditio sit omnino nulla: vt. l. si in
emptione. §. sed si emptor. ff. de cõtrahen. empt. Et sic text. debet
restringi ad casum quando venditur res furtiua ignoranti. Et
ita etiam restringit hic Bart. licet videatur magna litere viola
tio. tamen videtur dicta restrictio necessaria ne alias obstet. d. l.
si seruo. τ. l. j. in princ. ff. de pigno. in qbus patet qd vbi actus est
omnino null9 nec obligat actũ faciens nõ confirmetur postea lz
actum faciens succedat dño. Nam in. d. l. si seruo. manumissio fa
cta de seruo nõ tenet nec ex hoc obligatur manumittens: id ibi
nõ confirmatur. Et similiter in. d. l. j. de pigno. si pignoratur res
aliena creditori scienti non tenet pignoratio ipso iure quia licet
rem alienam vendere possimus. l. si rem alienam. ff. de cõtrahẽ.
empt. non tamen eam possumus obligare sine domini volunta
te. l. aliena. ff. de pigno. ac. τ tangitur in. d. l. rem alienam. Item
nec obligatur pignorans ex quo creditor sciuit. l. tutor. §. contra
rium. ff. de pigno. act. ideo ibi nõ cõfirmatur licet obligãs succe-
4 dat domino nisi quo ad exceptionẽ. † Et per consequens eodez
modo videtur qd quando venditur res furtiua scienti qd tunc
venditio sit ipso iure nulla. nec obligetur venditor. d. l. si in em-
ptione. §. item si venditor. ideo videtur qd nõ confirmetur licet
vendens succedat postea domino cum eadẽ sit ratio. l. illud. cuz
simi. ff. ad. l. aquil. Si autem diceres hoc casu confirmari: quod
an possit sustineri patebit ex infra dicendis super glo. seq. Sed
tunc fortiter ob. d. l. si seruo τ. d. l. j. in prin. de pigno. nisi dicas q
tunc debet intelligi quod cõfirmatur scilicet quo ad exceptionez
vt patet in dicta. l. j. τ no. etiam in. d. l. si seruo. nõ autem quo ad
actionem. Si autẽ dicas etiã quo ad actionem hic confirmari.
posses dicere qd hic loquitur de equitate: ibi de rigore. Sed cer-
te cum equitas scripta preferatur rigori iunctis not. in. l. j. C. de
legi. τ. l. placuit. C. de iudi. ſm hoc corrigeret ista lex illas: vt in si
mili etiam tetigit gl. in. l. cotem. §. fi. ff. de publica. q̃ correctio est
euitanda: vt. l. precipimus. cũ simi. C. de appel. Ideo non posset
dari alia sol. tũc nisi qd dicte leges in diuersis casibus loquunt.
5 † Nam ex identitate rationis nõ debet induci correctio in diuer
sis casibus. iuxta no. per glo. τ docto. in aut. quas actiones. C. de
sac. san. eccle. Posses dicere qd in. d. l. si seruo. τ in. d. l. j. de pign.
est maior ratio quare debeat confirmari quã hic. nã si confirma
tur actus in casu istius. l. vbi nõ agitur de fauore libertatis. mul
to fortius debet confirmari vbi agitur de fauore libertatis. put
agitur in. d. l. si seruo. cum iura magis faueant libertatibus quã
aliis rebus. insti. de dona. §. fi. τ. l. pri. in fi. ff. de his que in testa.
delen. Item si confirmatur in casu hui9. l. vbi agit de preiudicio
ꝓprietatis multo forti9 debet ꝯfirmari vbi agit de iure pigno-
ris prout agitur in. d. l. i. cũ minus sit preiudiciuz pignoris quã
proprietatis: vt patet ex. l. fi. cum ibi no. C. que res pigno. iuncta
l. si ita. ff. de au. τ ar. lega. vnde si tenes opi. que habet qd per idẽ-
titatem rationis nõ inducatur correctio legis: tamen p maiori-
tatem sic: vt innuit glo. in aut. preterea. C. vnde vir τ vxo. Et seq
tur ibi dñs Bar. de salyce. τ etiam sequitur ipse idem in. l. illud
C. de sac. san. eccl. tũc nõ esset absonũ tenere qd per hãc. l. corrigi-
tur. d. l. si seruo. τ. d. l. j. de pignori. An tamen hec opi. sit vera q
propter maioritatez rationis nõ decido ad presens. sed dic vt di
xi plene in. l. si vero. §. de viro. ff. solu. mat. ¶ In ea. glo. ibi: vel di
cit vtili. subaudi q2 confirmatur quo ad exceptionez nõ quo ad
actionem. Et hanc tenet hic Ray. τ Bar. etiã sequitur istã quo
ad casum. l. cõtrarie. quia licet ibi actus sit nullus nec obligetur
actum faciens. tñ si succedat postea domino cõfirmatur quo ad
exceptionem. pro hoc alleg. l. illicitas. de re. eo. sed melius τ cla-
rius probatur in. d. l. j. ff. de pigno. cum ibi no. p glo. τ facit etiaz
qd no. in. l. cuz res. C. que res pig. obli. pos. ¶ In ea. gl. in fi. Sol-
ue ſm Ray. qd hic loquitur in actu inter viuos ibi in vltima vo-
lũtate in qua spectat initium. l. j. τ per totũ. ff. de regu. catho. τ. l.
cetera. de lega. j. τ q̃ pendere nõ põt. secus in actibus inter viuos
l. fi. ff. cõmu. pred. Ideo nimirũ si ibi institutio q̃ a principio nõ
valet nõ cõfirmatur ex postfacto. Itẽ obstare videtur huic legi
d. l. j. in prin. ff. de pigno. sed solue vt dixi. ff. circa cõtrariũ. l. si ser-
uo. q2 ibi actus a principio fuit nullus nec obligabatur actũ fa-
ciens. ideo nõ confirmatur: lz postea actũ faciens succedat domi
no. Nec ob. huic solu. l. j. §. fi. ff. de castren. pecu. vbi actus a princi
pio est null9 τ nõ obligatur actũ faciẽs τ tñ cõfirmatur ex iure
postea superuenienti. Sed rñde qd ibi ius superuenit ex causa q̃
retro trahitur: vt ibi patet. τ sic habetur perinde ac si a pricipio
actum faciens ius habuisset: hic secus. Itẽ videtur obstare huic
solu. l. si ab eo. C. de liberali causa. Bar. hic dicit qd hic loquit qñ
actũ faciẽs succedit domino: ibi ecõtra qñ domin9 succedit actũ
faciens succedit domino: ibi ecõtra quando dñs succedit actum
facienti. Sed certe hec solutio mihi nõ placet. τ eam etiaz repro-
bat gl. i. d. l. si ab eo. τ bene. Nã videt destrui p tex. in. l. rem alienã
ff. de pig. actio. vbi habetur quod quando quis pignorauit rem
alienam pignoranti si pignorans succedit domino confirmatur
pignus. τ tamen si econtra dominus succedit pignoranti non
confirmatur vt ibi patet quod est mirandum. considerato quod
tunc ignorans obligatus fuit ex quo pignorauit ignoranti. l.
tutor. §. contrarium. de pigno. act. Et ideo videretur quod de-
buisset cõfirmari ex quo dominus efficiebatur heres illius qui
fuit obligatus. cuius tamen cõtrarium ibi deciditur. Et quod
debeat ibi intelligi in pignorante ignoranti. patet q2 in primo
casu. l. nõ confirmaretur si creditor fuisset sciens: vt. l. j. in prin. ff.
de pigno. Et sic similiter in secundo responso loquitur etiã quã-
do fuit pignorata ignoranti: quia solum aduersatur primo re-
sponso in hoc videlicet q2 ibi obligans succedit domino: sed in
secundo responso econtra dominus obliganti. Contra tamẽ di-
ctum secundũ respõsum fortiter facit. l. si a titio. ff. de pigno. Sz
responde qd ibi loquitur de pignoratitia nõ de hypothecaria:
vt ibi no. gl. Si autem exponeres ibi pignoratitiam pro hypo-
thecaria vt quidã ibi faciunt tunc necessario oporteret dici q in
effectu illa lex corrigeret secundum responsum que correctio in
dubio est euitãda. l. precipimus. C. de appella. Preterea magis
videtur iustum qd quis debeat repelli quando fecit actum ipse
met quã quando non fecit ipse sed alius cui succedit. Et sic iusti9
est confirmari actum quando superuenit ius ipsi facienti actum
quam quando econtra habens ius succedit actuz facienti. Ideo
solue vt voluit glossa in. d. l. si ab eo τ in. d. l. si seruo. qui τ qui-
quod ibi confirmatur quo ad exceptionem non autem quo ad
actionẽ. ex quo act9 fuit oĩno null9 nec fuit obligat9 actũ faciẽs
Et ſm pdicta pz q in. d. l. si ab eo. τ. d. l. si seruo manumiss9 est ser
uus τ remanet seru9 tamẽ nõ est q possit eũ reuocare in seruitutẽ
imo habetur pro libero si gerat se pro libero: vt hic etiam dixit
Jaco. de ra. Et adde etiam q satis mihi placuisset statutũ fuisse
qd saltim de equitate fuisset pignus cõfirmatum in secundo re-
sponso. d. l. rem alienam. cõsiderato qd actum faciẽs vt dixi fuit
obligatus τ consequenter succedens ei. Item aduerte quia vide
tur obstare huic legi. l. si titio. ff. de rei vendi. τ. l. apud celsum. §. si
a titio. ff. de do. excep. τ. l. j. τ. l. penul. ff. de excep. rei iud. Sed solue
quod ibi non confirmatur actus quo ad hoc vt ius superueniẽs
autori ipso iure transeat in successorem: quia est tale ius scilicet
dominium quod non consueuit ipso iure ex solo titulo transire:
vt. l. traditionibus. C. de pact. secus quando est ius quod consue
uit transire ex sola conuentione vt ius pignoris. Nam tunc bene
confirmatur vt transeat in successorem quando actũ faciens fuit
obligatus: vt patet in. d. l. rem alienam. primo responso. ff. de pi-
gno. actio. iuncta. l. si tibi. §. de pignore. ff. de pac. hic autem con-
firmatur quo ad hoc vt efficiatur vsucapibilis. τ consequenter
competat publiciana. iuxta regulam. l. eum qui. ff. de publi. que
publiciana videtur causari ex titulo τ possessione. iuxta. l. j. ff. de
publi. τ est glossa no. in. l. nemo plus iuris. ff. de regu. iur. Et hoc
etiam voluit. ff. glossa fina. Sed huic solu. ob. quia fuit in mala fi-
de ab initio. ideo non videtur postea posse vsucapi. l. sequitur. §.
de illo. ff. eo. Bart. hic dixit quod ibi loquitur in vitio persona-
li. hic in vitio reali in quo est secus per. l. vbi lex. §. j. ff. eo. Sed cer
te hic etiam fuit vitium personale si emptor sciuit rem dotalem
vel subreptam τ sic alienã: licet in dotali nõ sciat simpliciter alie-
nam: quia est viri constante matrimonio. τ cum sit duplex vitiũ
scilicet personale et reale multo fortius debet spectari initium
quã quando est vitium vnum scilicet personale tantum ideo for-
te potest dici quod verum est initium regulariter inspici debere
fallit tamen quando superuenit iusta causa per quam in effectu
tollatur vitium precedens. τ ita intelligatur hic. ¶ Et ex predi-
6 ctis si queratur an † vbi actus est inualid9 si perueniat ius auto
ri confirmetur actus in persona successoris. Potes concludere
q2 aut queris quo ad exceptionem τ confirmatur. d. l. j. in prin.
de pigno. aut quo ad actionẽ. τ tunc aut superuenit ex causa que
retro trahitur τ confirmatur. d. l. penul. §. fina. de castren. pecu.
Aduerte tamen quia si filius nõ fecit testamentum; vel si fecit et
est irritatum. τ sic in effectu decedit ab intestato. τ tunc clarum
est quod trahitur retro. Sed vbi conditum est testamentum τ
non est irritatũ; tunc videtur qd nõ trahat retro: per id qd habe-
tur in

tur in tex.ꝛ gl.ꝛ ibi etiam per bar.in.l. seruum filij.in principi.ꝭ. de lega.j.ꝛ per.l.ij.ꝛ.l.pater qui castrense.in princi.ꝭ. de castren. pecu. In contrarium videtur text.in.l.fi.eo.titu.potes dicere qd si pater non instituerit sed extraneus tunc non fit tractio aliqua retro.ꝛ sic intelligatur.d.l.seruum filij.cum sua glo.secus quando pater quia etiam ab intestato erat habiturus. Uel secūdo potes dicere quod vbi agitur de fauore libertatis tūc trahatur retro quādo pater est institutus. Et sic loquatur.d.l.fi.sec⁹ quādo nō ageretur de fauore libertatis.ꝛ sic intelligatur.d.l.seruū filij ꝛ alia iura superius allegata. Aut ex alia causa.ꝛ tunc aut actus ab initio fuit omnino nullus nec fuit obligatus actum faciens ꝛ non confirmatur.d.l.si seruo. Aut actus non fuit omnino nullus: ꝛ tunc confirmatur, saltem quando fuit obligatus actus faciēs: vt.d.l.rem alienam. Responde idem si nō fuit obligat⁹ de euictione: vt hic etiam patet. Et intellige qd confirmetur vt cōpetat publiciana vel etiam vt transeat ius in successorem si est tale quod ex conuentione consueuit transire: alias secus.d.l.si a titio.iuncta.d.l.si rem alienam. Quid autem econtra si habēs ius succedit autori ꝛ sic actum facienti.tangit hic Bart.ꝛ dicit post glo. Et per predicta patet qd in casu.l.nō efficitur emptor dominus: licet sibi competat publiciana que hoc casu etiam competeret contra dominum.iuxta no.in.d.l.si a titio.ꝛ.l.penul.de publi. Ja.tamen de ra.dicebat qd competebat vtile dominium emptori: sed iure non probatur ꝛ videtur contra.d.l.si titio. ¶ In
7 glo.penul.in fi. Concludit ergo glo.† quod maritus qui alienauit fundum dotalem non poterit vendicare ipsum sed exceptiōe repelletur. Cōtrarium voluit glo.in.l.j.§.ꝛ cum lex.C.de rei vxo.actio.ꝛ illa communiter approbatur per doc.nec ob.l.cū pfitearis.alleg.in glo.nec.l.vendicantem. qꝛ regula est qd quis nō potest venire contra factum suum.fallit quando factum est prohibitum a iure propter publicam vtilitatem. Nam tūc potest etiā ipse idem venire contra: vt probatur expresse in.l.queadmoduꝫ C.de agri.ꝛ censi.lib.xj.ꝛ no.ꝛ per docto.in.l.post mortem.ꝭ.de adop.ꝛ per gl.ꝛ canonistas in.c.nosti.extra de elec.ꝛ in.c.diuersis fallacijs.extra de cle.coniu.vbi etiam per Inno.ꝛ tangit etiā in.d.l.vendicantem.ꝛ facit etiam quod no.in.l.j.C.de li.cau. Sꝫ tunc est aduertendum an ex persona sua an ex persona mulieris veniat glo.hic videtur velle qd ex persona mulieris. Sed nō videtur verum quia mulier non est domina rei dotalis constante matrimonio: sed ipse vir: vt.l.dote.cum ibi no.C.de rei vēdi. Et ideo cum ipse sit dominus ex suo iure ipse vendicabit nō obstāte alienatione per eum facta ex quo est prohibita propter publicā vtilitatem: vt patet in.l.j.ꝭ.sol.ma.iuncta.l.lex iulia.ꝭ.de fun.dota.mulier autem demum soluto matrimonio videtur posse vendicare: vel quando vir vergeret ad inopiam.l.in rebus.ꝛ.l.vbi adhuc.C.de iu.do. Et sic etiā voluit gl.no.ꝛ singu.melior de corpore iuris.insti.qui.alie.licet.in pri.ꝛ no.Spec.in titu.de emp.ꝛ vend.§.tertio loco.ver.quid ergo si vir.ad fi.ibi: consueuit autem notari ꝛc. Et intellige predicta vera etiam si venditio est facta emptori ignoranti rem dotalem: qꝛ nihilominus stat eadem ratio: quia alienatio nō valet propter publicaꝫ vtilitatem.ideo debet admitti ad reuocandum ꝛ intellige etiam si iurasset ipse maritus nō contrauenire: qꝛ talis alienatio nō est prohibita in sui fauorem tertij.s.mulieris ne remaneat indotata.ideo tale iuramentum non ligat per tex.in.c.contingat.a sensu cōtrario extra de iureiur. Et si dicas qd semper iuramentum videtur hoc casu tendere in preiudicium alterius: qꝛ reipublice.ꝛ sic etiam si mulier iuraret nō deberet ligari.quod est contra.d.c.cū contin-
8 gat. Responderi potest qd inquantū ibi dicitur† qd iuramentū non ligat si vertitur in preiudicium alterius debet intelligi.s.priuati: secus si reipublice secundario ꝛ non principaliter: vt est qñ mulier iurat.iuxta no.plene per Bar.in.l.j.ad fi.ꝭ.so.ma.ꝛ.ꝭ. de fideiuss.l.si quis pro eo. Si autem esset in preiudicium reipublice principaliter tunc nunc non ligaret: vt in.c.quanto extra de iureiuran. Item non ob.predictis si dicas qd maritus constante matrimonio est dominus rei dotalis ꝛ dicitur percipere fruct⁹ l.dote.C.de rei vendi.ꝛ sic de eius preiudicio constante matrimonio tantummodo videtur agi.ꝛ per consequens nō deberet posse repetere obstante suo sacramento: qꝛ responderi pōt qd licet sit dominus ꝛ fructus percipere debeat.tamen tenet ipsos fructus conuertere in onera matrimonij.l.pro onerum.C.de iu.do.ꝛ consequēter subuenire mulieri in opportunis.ideo nō simpliciter est preiudiciuꝫ viri si nō reuocatur fundus dotalis: imo etiam mulieris.ideo propter tale preiudicium admittitur ad reuocandum licet in consequentiam etiam ipse vtilitatē percipiat ar.l.j.ad fi.ꝭ.de auto.tut. Et sic quodammodo dicitur ex persona mulieris recuperare dicta de causa. Et hoc modo possit saluari illud quod sensit hic glo.ꝛ etiam Ang.qui dicit qd reuocat ex persona mulieris nō ex sua.tamen recte considerando ex iure suo.i.propter suum dominium reuocat ipse vir. Et hoc respectu potest dici ex persona sua reuocare: qꝛ ex iure in sua persona residente.ꝛ licet maritus esset alias locuples ꝛ soluendo ꝛ hū pos-

set deseruire oneribus matrimonij.tamen adhuc puto procedere quod.ꝭ.dixi: qꝛ pinguius poterit subueniri si habebit etiam fructus rei dotalis qui debent esse penes illum qui onera matrimonij sustinet.l.si is qui.§.quod dicitur.ꝭ.de iu.do. Et facilius etiam aduocabit mulier ab herede viri soluto matrimonio quā ab alio extraneo.facit quod habet in aut.vt imo.ante nup.do.§.j.ꝛ fi.col.v.nam ꝛ etiam non possunt referre questionem dominij: secus in extraneo.l.si quis conductionis.ꝛ quod ibi no.C.loca. Sed iuxta predicta insurgit dubium an maritus vendens teneatur de euictione. Reperio triplicem opi.vna fuit indistincte quod non per.l.cum lex.ꝭ.de fideiuss.iuncta.l.non dubium.C.de legi.ꝛ.l.lex iulia.ꝭ.de fun.do. Et hanc tetigit Spe.in ti.de emp.ꝛ vendi.§.tertio loco versi.sed pone vxor.et versi.sed in casu premisso. Secunda fuit quod simpliciter teneretur per.l.ꝛ si is.C.de pre.ini.saltem ad precium: per.l.emptor.§.fi.C.commu.de leg. Nam sicut ibi res erat vendentis ꝛ subiecta restitutiōi.ita ꝛ hic. Et istam etiam tangit hic Bar.in.iiij.oppo. Tertia fuit quod si emptor fuit ignorans tunc teneatur de euictione ipse maritus secus si sciens. Et istam tangit glo.in simili in.l.si precium.C.de iur.do. Et in ipsa videtur residere Specu.in.d.versic.sed pone vxor.ꝛ in ver.sed in casu premisso. Et expresse etiam sequitur eā Ja.de fabris.in sua lectu.in titu.insti.qui.alie.li.in princi.ꝛ ibi etiam concludit quod si emptor fuit sciens tenebitur marit⁹ de euictione si expresse fuerit stipulatus emptor de ipsa euictione.p l.si fundum.C.de euict. Potes dicere quod aut querit nunquid teneatur ad precium: aut nūquid vltra teneatur de euictiōe.primo casu si emptor fuit ignorans ius ꝛ factum: vt qꝛ ignorauit fundum esse dotalem sine dubio poterit repetere ex quo fuit bone fidei: vt voluit glo.in.l.quemadmodum.C.de agri.ꝛ cen.lib.xj.ꝛ in.c.imperialem.§.j.seu in fine prin.de prohi.alie.feud.per Frede.in vsibus feudorum.idem si sciuit factū sed ignorauit ius vt voluit glo.in.d.l.quemadmodum. Nam licet non censeatur bone fidei quo ad vsucapionem tamen secus est quo ad alia.l.si
9 fur.§.j.cum ibi no.ꝭ.e.† Presumitur autem ignorantia iuris si erat persona rusticana vel alia cui liceat ius ignorare.l.cum de indebito.ꝭ.de proba.ꝛ.l.regula.§.j.ꝭ.de iur.ꝛ fac.igno.alias nō presumetur nisi aliud appareat.l.leges sacratissime.C.de legi.et no.plene per Bar.in.l.quod nerua.ꝭ.depo. Si autem sciuit ius ꝛ factum ipse emptor tunc videtur etiam quod possit recuperare ipsum precium per.d.l.fi.§.emptor.C.commu.de leg.vbi etiaꝫ sciens recuperat in casu illo.ꝛ per aut.qui res.cum sua gloss.C.de sacrosan.eccle. Et istam partem tenet hic Jac.de ra.ꝛ respondet ad.l.quemadmodum.ꝭ.all.que innuit oppositum quia ibi phibetur res de iure communi alienari: secus quando propter specialem fauorem persone: vt.d.aut.qui res iam dictas.vbi propter fauorem ecclesie prohibetur sicut ꝛ hic propter fauorem mulieris: ꝛ quia res est viri licet sit subiecta restitutioni ideo debet posset agi: vt in.d.§.emptor. Contrarium credo de iure per dictam.l.quemadmodum.nam imputandum est ei qui contra legum interdicta scienter mercatur vt ibi dicitur. vnde videtur emptor delinquere contra interdictum.l.contrahendo scienter ideo punitur vt perdat precium: vt ibi dicitur. Et hanc partē etiam videtur velle idem Jaco.de fabris in loco preallegato. Nec ob.quod habetur in.d.§.emptor.quia interim ibi ante euētum conditionis non impeditur translatio dominij.ꝛ sic nō est omnino interdictum commercium.ideo magis subuenitur emptori: hic secus: quia nullo modo transfertur dominium. Item non ob.quod no.in.d.aut.qui res.quia lꝫ glo.ibi teneat illam opin.qd emptor sciens recuperet precium ab economo: licet nō ab ecclesia. Et videatur etiam sequi Inno.in.c.si quis presbyterorum.extra de reb.ecclesi.non alie.tamen contrarium tenuit glossa in.§.si quis igitur.aut.de non alie.in.ij.colū. Et eam sequūtur doc.communiter: maxime Cy.Butri.ꝛ Bar.in dicta aut.qui res.ꝛ in glossa.in.c.ad audientiam.extra de re.eccle.nō alie. Et hec pars videtur verior per.d.l.quemadmodum.que fundatur ex ratione quam dixi.ꝭ.quia scienter contra interdicta legum contraxit: non autem fundatur super ratione Ja.de ra.dicta autem ratio concludit etiam in casu dicte aut.qui res. Credo tamen quod non remanebit precium penes maritum cū sit in pari causa turpitudinis cum emptore ideo auferetur ab eo per fiscum tanꝗ ab indigno: vt voluit gl.in.d.l.quemadmodū.ꝛ facit.l.lucius.ꝭ.de iu.fis.ꝛ quod nota.in.l.ij.C.de condi.ob tur.cau. Si autem queris an ad aliud vltra precium possit agi. Conclude si fuit sciens: clarum quod non agit etiam ad preciuꝫ quod intelligo etiam si ille fuisset illud stipulatus sibi reddi in causa euictionis.licet glossa sentiat contrarium in.d.l.quemadmodum.ꝛ etiam Ja.in loco preall.ꝛ similiter Spe. Sed puto quod non bene: quia talis stipulatio foueret causam turpem.p ea que.ꝭ.dixi.ꝛ que habentur in.d.l.quemadmodum.ideo non debet tenere.l.generaliter.ꝛ.l.si plagij.ꝛ quod ibi no ꝭ.de verb.obliga. Si autem fuisset ignorans tunc videtur velle Ja.predictus.ꝛ similiter Spe.in locis preall. Et similiter gloss.in.d.l.si

prediuz.qđ teneatur de euictione ad interesse vltra precium.
Sed forte potest dici oppositum:quia ex quo lex dimittit mari/
tum venire contra contractum ad ipsam rem vendicandam nõ
debet per viam indirectam prohibere ipsum a vẽdicatione: per
d.l.cum lex.ff.de fideiuss.Fateor tamen quod si res esset meliorata
per viam exceptionis saltem consequeretur meliorationem.ar/
gu.l.in fundo.ff.de rei vendi.Et forte etiam ad illud competeret
actio.Sed si vellet agere quatenus res non esset meliorata nec
vir locupletatus:tunc videtur procedere quod dixi. Et per pre/
dicta videtur posse decidi quid si ipse emptor fuisset stipulatus
duplam vel aliam penam nomine euictionis an poterit petere.
Spe.in loco preelleg.tenuit qđ nõ si fuit sciens:quia tunc nil pe
tere poterit vltra precium:per.l.fi.§.emptor.ff.alleg.secus si fuit
ignorans.Sed gloss.in.d.l.quemadmodum.& Ja.in loco preal
legata volunt quod poterit petere etiam si fuerit sciens.Credo
qđ si fuit sciens non poterit agere:quia dicta stipulatio nõ vide
tur fouere causam turpem vt predixi.idem si fuit ignorãs: quia
non potuit petere penam:licet petere poterit precium:vt predi/
xi.Et ratio est q2 ex quo lex permittit sibi ex iure suo vẽdicare nõ
debet per indirectum impediri per aliam viam:vt probatur ex/
presse in.d.l.cũ lex.Nec ob.pdictis.l.sz si is.C.de pre.mi.q2 ibi nõ
recupabat administrator minoris rẽ ex iure suo:sz ex iure suo recu/
perat.iõ ibi bñ teneť ad penã:h aũt ex iur suo recupat iõ nõ eq̃ue
niẽs qđ teneať ad penã per rõnẽ.d.l.cũ lex.Et pdicta pcedunt qñ
vir vendidit sine consensu mulieris.idem dicas si cum consensu
si non interuenit iuramentum mulieris.per.d.l.j.§.& cum lex.
idem si consensit cum iuramento si loquimur de iure ciuili9 per
l.non dubium.C.de legi.& no.in.d.§.& cum lex.secus de iure ca/
no.quod in hoc preualet iuri ciuili:vt in.c.cum contingat.extra
de iureiu.& eo.tit.c.licet mulieris.lib.vj.vnde tunc quando mu/
lier cum iuramento consensit tutus esset emptor.nec posset vir q
alienasset muliere consentiente reuocare.Nec etiam ipsa mulier
soluto matrimonio.Sed nunc restat videre quid econtra quan
10 do mulier alienat rem dotalem. † Conclude quod si alienat vi/
ro nõ consentiente nõ valet.& nõ preiudicat viro.d.l.si prediuz.
Si autem vir consensisset:videretur secus p.d.l.si prediuz.a cõ/
trario sensu.quod sequitur ibi Ja.de are.Sed tene contrarium
secundũ Ray.Bar.& Cy.& cõiter doct.qđ nõ debet ibi sumi ar/
gumentũ a contrario sensu.p id quod habetur in.d.§.& cũ lex.&
insti.qui.alie.lib.in prin.Jdeo tene secure qđ vir poterit rez ad/
uocare constante matrimonio non obstante consensu per eũ pre
stito per.d.l.quemadmodum.& per id quod plene.s.dixi. Sed
tunc est dubium an soluto matrimonio mulier poterit reuoca/
re.vidi istam questionẽ de facto & dicebatur qđ non:q2 confirma
batur alienatio per ius superueniens mulieri p hãc.l. Et p hoc
etiã videtur esse glo.sing.que nõ est alibi in.l.constante.C.de do/
na.& eam videtur sequi Cy.& Bal.& etiam Saly.in.d.l.si prediũ
& Spe.in.d.§.tertio.versi.sed nunquid cõfirmatur.Contrariuz
sentit glo.insti.qui.alie.li.in prin.vbi dicit qđ soluto matrimo/
nio mulier reuocat.& idem Spe.in.d.§.tertio.versi.cõsueuit au/
tem notari.Et hanc partem puto veriorẽ:quia nõ cessat ratio le
gis prohibentis alienationẽ.interest enim mulieris sibi conser/
uari rem dotalẽ etiam soluto matrimonio:vt sic possit iterato
nubere.l.j.ff.sol.ma.Et hoc puto verũ etiã si emptor fuerit igno/
rans:quia adhuc stat dicta ratio.& quia etiã tunc nõ videť obli
gata de euictione per rationem.d.l.cum lex.& voluit etiam ibi
Bar.& clarius Ja.in loco prealle.Jdeo non est ratio quare de/
beat confirmari ex quo alienatio est nulla nec obligatur mulier
de euictione nec etiam cessat ratio legis.& hoc credo quãdo mu/
lier nõ iurauit.Si autem iurasset non contrauenire tunc tale iu/
ramentum non preiudicaret marito si nõ consensit per tex.in.d.
c.cum contingat.a cõtrario sensu.tamẽ soluto matrimonio tũc
in effectu confirmaretur alienatio:q2 mulier obstante sacramen
to non posset contrauenire:vt.d.c.cum cõtingat.Et hoc casu pos
sit saluari gl.in.d.l.cõstante.& opi.Cy.& Bal. Si autem mulier
alienauit cum sacramento consentiente viro:tunc neq3 vir neq3
mulier admittiť ad reuocandũ p.d.c.cũ cõtingat.maxime si vir
etiam iurauerit.idẽ tñ credo & si non iurasset ex quo iurauit mu
lier cui9 fauore lex phibuit alienationẽ.d.c.cũ cõtingat.vbi aũt
mulier alienat nõ ĩteruenięte sacramẽto ipsi9 mulieris.tũc vt di
xi nõ impediť reuocatio p virũ constante matrimonio etiam si
ipse iurasset ex quo mulier nõ iurauit.nec similiter ĩpeditur mu/
lier, soluto matrimo.An aũt qñ mulier alienat possit emptor
petere precium. Conclude qđ nõ si fuit sciens:sed si expresse fuit
stipulat9 eo casu quo alienatio nõ tz p ea que.s.dixi qñ vir alie/
nat.secus si ignorauit:q2 tũc poterit petere preciũ nõ tamẽ penã
p.d.l.cũ lex.in ratione sui etiã si fuisset ignorãs emptor. Et hoc
voluit Ja.in loco p̃alle.qui respondet ad.l.& si is.C.de p̃diis mi
no.q2 ibi administrator nõ reuocat ex iure suo:secus in muliere
ideo tũc succedit ratio.l.cũ lex.facit quod no.p Bar.ibi:vñ nec
vř tũc etiã aliter teneri de euictiõe eadẽ ratione.Et p hoc patet
qđ glo.in.d.l.si prediũ.inquãtũ dixit mulierẽ teneri de euictiõe
si emptor fuit ignorãs nõ bñ dixit.Et hoc etiam satis fuit de m

te bar.in.d.l.cũ lex.nisi itelligas & salues eã respectu pcij.Et ex p̃
dictis etiã patere põt qđ si vir & vxor simul vẽdant rẽ dotalẽ siue
quilibet solũ pro parte se obliget siue quilibet insolidum: & siue
vterq3 & siue alter tm̃.Quid aũt quando vterq3 vendit an saltẽ p
dimidio tenebitur mulier ad precium eo casu quo venditio nõ
tenet.videtur quod sic ex quo precium vtriq3 dicitur solutuz ar/
gu.l.eos.§.cum in tabulis.ff.de duo.re.Et hanc partem videtur
tenere Barto.in quodam suo consilio quod incipit.punct9 que
stionis talis est.domina.P.nupsit cuidam.L. Jn contrarium
fortiter facit quod habetur in auť.si qua mulier.C.ad.vell.vbi
quando vir & mulier in eodem instrumento se obligant non te
netur mulier nisi quatenus doceatur versum esse in vtilitatem
mulieris. Et hanc partem etiam videtur tenere Specu.in ti/
tu.de solu.& lib.§.ante omnia.versicu.sed pone vir.Et hanc par
tem puto veriorem per.d.auť. si qua mulier.Et quia vt docet
experientia maritus vere percipit pecuniam. si pro cautela em/
ptoris quandoq3 mulier principaliter se obligat et confitetur
se precium recepisse:nec commode mulier etiam potest bene re
sistere voluntati viri. Jdeo satis est visum quod non teneatur
etiam si in instrumento dicatur qđ pecunia sibi fuit numerata
put videť sentire Spe.in.d.versi.sed pone vir.Et videtur demẽ
te.d.auť. si qua mulier. que verisimiliter fuit facta pter ratio/
nem superius tactam. Nec ob.d.§.cum in tabulis. quia quod
ibi dicitur procedit regulariter in his que possunt se obligare.
Sed fallit in mulier que non potest se obligare viro nec etiam
regulariter pro aliis per id quod habetur in.d.auť. si qua muli
lier.& l.j.& per totum.ff.ad. vell. Et hanc questionem vidi de fa/
11 cto in ciuitate ista.Jtez aduerte:quia dixi.s. † qđ si emptor emit
scienter rem dotalem non petit precium nec penam etiam si fue/
rit stipulatus. non habet obstare.l. si fundum.C. de euict. quia
ibi loquitur quando venditur res aliena que non est prohibita
alienari.iuxta.l.rem alienam.de contrahen. emp.secus quando
est prohibita alienari:vt.d.l.quemadmoduz.C.de agrico.& cẽsi.
Et sic etiam soluit glo. quam reputo singu. et que aperte istud
tenet in.d.c.j.in fi. prin.de prohi.feu.alie. per Fred. que meo iu
dicio melius dicit q̃ glo.in.d.l.quẽadmodũ.& quã dicat etiam
Spe.& alij tenentes oppositum.& bene facit text.ibidem in.d.c.
in fi.prin.Jtem non ob.l.fi.C.de fun.limi.lib.x.quia debet intel/
ligi quando emptor fuit ignorans saltem ius.& sic fuit in bona
fide:vt ibi tangitur & in.d.l.quemadmoduz.Jtem etiam aduer
te in quãtũ dixi nõ ꝯfirmari alienationẽ factã per mulierẽ et solu
matri.qñ fuit inualida.lz gl.velit d̃ĩũ in.l.ꝯstãte. C. de don. Nec
ob h.l.q2 hic loquiť i iure cui9 fauore nõ est phibita alienatio.se
cus in muliere cuius fauore est prohibita. et in qua non cessat
ratio legis prohibentis etiam soluto matrimonio. per. l.j.ff. sol.
matri.Jtem non ob.l. & heredi.§. filie.ff.de pac. quia ille. §. de
bet intelligi quando dissoluto matrimonio fuit pactum preiu/
diciale dati.secus si eo constante etiam si conferatur in tempus
soluti matrionij.l. de die.& l. attilicinus.ff. de pac.dota. Et for
te etiam non nocet si fit ante matrimonium.licet glos. contra in
d.§.filio.de quo plene dic vt dixi in.l.si socer.§. lucius.ff. so. ma.
Jtem non ob.l.spem.C.de dona.quia loquitur quando dona/
tur spes actionis rei non prohibite alienari.secus quando esset
prohibita per id quod le. & no.in.l.si ad resoluendam.C.de pre.
mi.Jtem aduerte:quia pro eo quod dixi.s.quando maritus alie
nat & solus iurat quod possit reuocare:non obstante sacramen/
to.bene facit in.c. peruenit.el.j.& c. sicut nostis. extra de iureiu.
vbi patet quod si prelatus alienauit rem ecclesie:& iurat non cõ
trauenire non obstante sacramẽto potest reuocare propter vtili
litatem: licet & ipse habeat vti fructibus pro alimentis. Et hoc
etiam aperte & clarius tenet dominus Anto. de Butri.in.c.cũ
venissent.super glos.extra de consti. Et hoc etiam in simili vide/
tur tenere Ja.in loco preallega.vbi dicit quod si ex matrimonio
extant filij etiam si vir & mulier iurassent nihil vir reuocabit cõ/
stante matrimonio. & mulier eo soluto.alľ. glos. que est singu.&
non est alibi in.d.c.cum contingat. extra de iureiu. Et sic eadem
ratione quando vir solus iurauit ex quo tendit ad preiudicium
mulieris non debet impediri reuocare. Forte tamen tutius esset
petere absolutionem a iuramento. saltem ad cautelam que sine
dubio deberet concedi: per id quod no.in simili per Jnno.in.d.
c.peruenit.Sed aduerte quia inquãtũ Ja. vult post glo.prealle.
quod debet attende preiudicium quod fieret filijs:non videtur
verum: quia filij viuente patre aut matre in eorum bonis non
habent ius.l.nõ vsq3.ff.si quis a pa.fue.ma.& no.Dy.& Bar.in.l.
fi.ff.de libe.agno.licet glos.aliter sentiat in.§. si quis autem non
in ples.in auť.de here.& falci.colla.j.Sed ipse respondet primo
quod ipsa.l.non vsq3.est correcta fm quosdam iuxta no.in.l.j.C.
de ioffi.don. Uel secũdo potest dici quod aliud sit in alijs aliud
in dotalibus vbi liberi debent ali.l. vbi adhuc.C.de iure dot.
Sed Joan.in.d.c.cum contingat. super glo.& in glo.ordi.super
c.quãuis.de pact.in.vj.non tenet glo. illam in.c.cum contingat
quia quod ibi dicitur in text.de preiudicio alterius debet intelli
ligi quando principaliter vertitur in preiudicium alterius: nõ
quãdo

quando secundario: vt contingit in filijs qui post mortem parentum solum possunt succedere: et sic non principaliter: sed secundario eorum interest. Et pro hac parte facit quia etiam mulier posset extraneum in dote instituere dummodo reliquerit filio legitimam. l. hac edictali. §. fi. cum ibi no. C. de secun. nup. et in. l. j. C. de inoff. do. Et sic non videtur habere in effectu maius in dotalibus quam in alijs. Nec ob. d. l. vbi adhuc. licet Jo. an. non respondeat: quia fateor quod mulier que reuocat dotem viro vergente ad inopiam debet fructus conuertere in onera matrimonij et consequenter etiam filios alere: vt ibi. nam et contra regulas iuris permittitur sibi tunc reuocare cum nondum sit solutum tunc matrimonium: sed non per hoc sequitur quod filij habeant ius in dote. Nam etiam mater tenetur alere filium quando non possit a patre ali. iuxta not. in l. alimenta. C. de nego. gest. et l. nesennius. ff. de neg. gest. Et istam partem credo veriorem. hinc est etiam quod solu. mat. licet extent liberi ex ipso matrimonio: tamen mulier debet habere suam dotem et ipsam debet dare secundo marito licet hodie debeat conseruare moderationem. d. l. hac edictali. si contingat eam postea mori. Item aduerte: quia quando mulier iurauit dicunt quidam quod ipsa petere poterit absolutionem a sacramento. Et sic videtur velle Joan. and. post Vincen. in. d. c. cum contingat. vbi dicit Vincent. credo quod per sacramentum mulier ligetur: sed instet vt absoluatur. Sed contrarium credo verius: quia alias illa decretalis seruiret nobis de vento. et erit imposita verbis et non rebus contra. l. ij. C. commu. de le. et c. commissa. §. porro. de elec. in. vj. Puto tamen dictum Vincentij posse saluari quando appareret mulierem propter minas et verbera per maritum eidem illata consensisse cum sacramento: quia tunc videtur coacta fuisse. iuxta not. per Inn. et Jo. an. in. c. causam matrimonij. extra de offi. delega. et per Bar. in. l. j. §. que onerande. ff. quare. act. non da. Et adde etiam predictis quod si emptor fuit ignorans rem esse dotalem si apparet mulierem consensisse animo decipiendi: vt quia asseruit rem non esse dotalem: videretur quod tunc non subueniatur sibi per id quod habetur in. l. si sine. C. ad velle. et in. l. iij. C. si mi. se maio. dixe. Sed iuxta predicta potest dubitari an quando mulier iurat contractus firmetur iuramento: an vero illa solum obligetur ad obseruantiam iuramenti etiam manente contractu nullo. Et hanc secundam partem tenuit Jac. in loco preallegato. mouetur quia text. iuris canonici maxime in. d. c. cum contingat. extra de iureiu. et c. licet mulieres. eo. titu. in. vj. non dicunt contractum firmari iuramento: sed quod mulieres non possunt contrauenire. Et ex hoc infert quod mulier a tertio possessore cui non vendidit solu. mat. poterit vendicare: quia ille non est dominus sicut nec ille qui emit a muliere.
13 †Nam ex quo contractus fuit nullus non potuit transferri dominium. l. nunquam nuda. ff. de acqui. re. do. Ideo poterit vendicari ab illo tertio nec poterit ab eo exceptione repelli: quia eius respectu nihil iurauit: sed emptor si possideret cui iurauit posset eum repellere. et sic exceptio est personalis sicut in simili in. l. militis. §. si cui veteranus. ff. de testa. mi. et in. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de secun. tab. et facit quod habetur in. l. loci corpus. §. competit. ff. si ser. vendi. quod intelligit verum nisi ille tertius habeat causam ab eo cui illa mulier iurauit: per. l. ait pretor. §. fi. cum se. et l. nam et postea. §. fi. ff. de iureiur. alleg. etiam ad predicta. l. si quis emptionis. C. de prescrip. xxx. anno. vbi antiquus dominus licet non possit aduocare rem a male fidei possessore si prescripsit. xxx. annis. tamen ab alio poterit vt ibi patet. Et per predicta etiam dicit quod mortua muliere heredes eius poterunt aduocare quia in eos transibit dominium quod erat penes mulierem. et ipsi non ligantur iuramento: quia iuramentum est personale ex parte iurantis iuxta no. per Inno. et Jo. an. in. c. veritas. extra de iureiur. Sed Jo. an. et Archi. in. c. veritatis. de pac. in. vj. tenent contractum confirmari iuramento. et ibi etiam videtur probari inquantum dicit pactum iuratum debere seruari. et non dixit simpliciter iuramentum. Et hanc partem tenuit Jo. cal. in. c. cum contingat. in suis addi. hoc etiam tenuit Bar. in. l. si quis pro eo. ff. de fideius. Et cum hac parte ad presens transeo. de quo tamen tangam in. d. l. si quis pro eo. Et secundum hoc cessarent illationes Jac. de fabris. Item iuxta predicta est sciendum quod datur consilium per quod mulier etiam cum iuramento non obligatur: vt si pater vel alius faciat eam iurare de non alienando ipsam dotem nam tunc licet postea alienet et iuret non contrauenire preualebit primum iuramentum: per. c. intellecto. extra de iureiura. Et hoc tenuit Host. in. d. c. licet mulieres. et not. spe. in. d. §. tertio loco. vet. et no. consilium. Sed contra istud dictum facit: quia videtur dare materiam. Item videtur iniquum quod noceat emptori qui ignorauit de primo sacramento. argu. l. fi. ff. pro suo. †Item quia contractus
14 qui fit contra sacramentum videtur tenere. vt in. c. sicut ex literis. extra de spon. et no. Inno. et Jo. an. in. d. c. directo extra de preb. vbi dicunt quod licet actus qui fieret contra iuramentum in spiritualibus non valeret tamen secus videtur quando contractus fit contra iuramentum in temporalibus vel etiam in matrimonio. vt. d. c. sicut ex literis. vbi contractus matrimonij contra iuramentum prehabitum tenet. non reperio bene hunc passum declaratum tamen pro modo potes dicere quod si primum iuramentum habet secum fomentum iuris vt quia tendit ad prohibendum alienationem alias de iure prohibitam vt est in casu proposito et tunc possit procedere glo. in. d. c. licet mulieres. facit quod not. in simili in. l. ea lege. C. de condic. ob cau. et in l. ij. C. de vsu. pro emp. et in. l. filiusfa. §. diui. ad fi. de lega. j. secus si primum iuramentum non habebat secum iuris fomentum. Et sic loquatur dictum Innoc. in. c. dilecto. Credo tamen in questione proposita eque posse distingui: vt voluit Ja. in loco preallegato. An emptor sciuerit primum iuramentum et tunc procedat gl. in. d. c. licet mulieres. quia imputet sibi quare contrahit. Si autem ignorasset tunc videtur quod non noceat primum iuramentum ipsi emptori qui probabiliter ipsum ignorauit: per. l. finalem. ff. pro suo. Nec obstat. d. c. intellecto. quia ibi loquitur in rege qui habet iurare in promotione non alienare iura regni. et sic probabiliter contrahens non debuit id ignorare: que ratio hic cessat. Nec obstat predictis si dicatur quod ex quo mulier primo iurauit contrahendo postea contra iuramentum videtur peccare: et sic secundum sacramentum videtur nutrire peccatum. Et per consequens indistincte non videtur tenere: per id quod habetur in. c. si vero. extra de iureiur. et quod noper Barto. in. d. l. si quis pro eo. et quod habetur in. c. ij. de maio. et obed. Quia responderi potest quod primum iuramentum non videtur ligare mulierem ad preiudicium tertij illud probabiliter ignorantis. argu. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pac. et in. c. veniens. extra de transa. et in. d. c. cum contingat. a contrario sensu de iureiuran. ideo non videtur tunc peccare respectu tertij si seruat secundum iuramentum quod tertius iure permittente facit interponi: per. d. c. cum contingat. Nec possit sibi obijci de primo ex quo illud probabiliter ignorauit. Preterea etiam secundo potest dici quod licet quis peccet actum faciendo non tamen per hoc infringitur iuramentum super eo prestitum: vt patet in eo qui iurat per demonem vel per creaturam quia peccat sic iurando et tamen ex quo sic iurauit debet seruare in. c. et si Christus. de iureiuran. et in. c. mouet te. xxij. q. j. Et similiter videmus quod licet quis peccet faciendo contra iuramentum nihilominus contractus tenet: vt in. c. sicut ex literis. extra de sponsalibus. Et hunc passum latius declarabo in. d. l. si quis pro eo. Quid autem si statutum expresse dicat quod non possit mulier alienare fundum dotalem etiam cum iuramento prout viget in ciuitate ista: an tunc firmetur contractus iuramento. dicam in. d. l. si quis pro eo. vbi tangam an tale statutum valeat vel saltem prebeat causam abso
15 lutionis petende a iuramento. †Quid autem si mulier consentiente viro vel ambo dant in dotem pro filia communi fundum dotalem. tetigit Specula. in. d. §. tertio loco. versic. quid ergo si vir. Et ibi videtur concludere quod non teneat nisi interueniat iuramentum mulieris: per. d. c. cum contingat. ¶Item aduerte: quia potest esse dubium quando vir vel mulier simul alienant predium dotale et cum iuramento. An soluto matrimonio postea poterit mulier repetere ab heredibus viri pro dote sua precium receptum ex ipsa re vendita. Bar. in consilio superius allegato concludit quod pro dimidia pro qua precium videtur peruenisse ad virum licet ambo se insolidum obligassent de euictione et confessi fuerint precium se recepisse propter id quod consueuit notari in materia duorum reorum in. l. vir vxori. §. fin. ad vell. et in. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duo. re. et in. l. eandem. eo. ti. poterit agere contra heredes viri quia tale precium in dote succedit loco rei. ff. de verbo. signi. l. labeo. §. item si dominus. cum ibi not. per glo. Et quia dos est nomen vniuersale. iuxta not. in. l. quod dicitur de impen. dota. ideo ibi succedit precium loco rei sicut in vniuersalibus. l. si rem et precium. ff. de peti. here. pro alia dimidia dicit non posse agi cum illa videatur peruenisse ad mulierem. Sed contrarium videtur posse dici de iure per id quod supra dixi: quia ex quo vir et vxor sunt obligati in eodem instrumento nisi probetur manifeste aliter quam ex tenore instrumenti pecuniam versam in vtilitatem mulieris non videtur mulierem teneri per auth. si qua mulier. C. ad velleianum. et per id quod notat Speculator in dicto. §. ante omnia. versiculo sed pone vir. Et hoc credo verum quando vtraque obligauit se insolidum de euictione licet Bar. aliter sentiat in dicto consilio. Si autem solum se pro dimidia obligasset tunc posset procedere opinio Bartoli. quia satis est verisimile quod si pecunie debuissent insolidum peruenire ad manus viri quod emptor voluisset virum insolidum obligari vnde tunc etiam non reperitur mulier obligata in dicta dimidia simul cum viro. ideo cessat tunc. d. auth. si qua mulier. si autem vir alienasset consentiente muliere et iurante et ipse precium recepisset. clarum quod ab heredibus eius posset peti dos et consequenter precium receptum per rationem. ff. allegatam que colligitur ex. d. l. quod dicitur. et ex. d. §. item si dominus. cum sua gloss. Si autem econtra mulier alienauit: si quidem sine consensu viri clarum quod ab herede viri nil petet. si autem alienauit cum consensu viri et etiam iurauit tunc si mulier sola est obligata de euictione et precium recepit non poterit aliquid petere. Si autem vir insolidum se obligasset de euictione cum ea tunc satis credo quod licet dicatur in instrumento mulierem precium recepisse. quod nisi

aliter probetur precium versum in eius vtilitatem presumatur
peruenisse ad manus viri. per id quod habetur in. d. aut. si qua
mulier. ⁊ quod not. Spe. in. d. §. ante omnia. versi. sed pone vir.
¶ Et ex predictis plene patet quid iuris siue mulier alienet siue
vir fundū dotalem. ⁊ intellige vt hic voluit Ang. qñ est fundus
dotalis inestimatus: nā si esset estimatus ea estimatiōe q̄ faceret
emptionē nō esset proprie fundus dotalis iuxta not. in. l. si intra
virū. C. de iur. do. Si aūt esset estimatus ea estimatione que nō
facit emptionē sed vt videat̄ an sit melioratū an deterioratū ipm
predium dotale habes casum singularē cōiuncta gloss. ⁊ non est
alibi in. l. si estimati. j. sol. ma. qđ tunc pōt vendi per maritū con-
sentiente vxore: ⁊ sic in illo non habet locū. §. ⁊ cum lex. C. de rei
vxo. act. sed solū in omnino estimato. Quid aūt si extraneus ven
dit fundū dotalē. videret̄ dicendū qđ idē esset qđ in vendēte rem
alienā: per not. per Bar. in. d. l. cū lex. j. de fideius. Sed certe pōt
dici hoc verū qñ emptor est ignorans. si aūt fuit sciēs forte nō po
terit agere ad preciū etiā si esset stipulatus q2 videt̄ quodāmodo
delinquere ꝯtra interdictū legis emēdo: per. d. l. quemadmodū
C. de agri. ⁊ censi. ⁊ quod habet̄ in. c. j. in fi. j. rñso cū gloss. sua. de
probi. alie. feu. per Fred. ¶ Et per hoc etiā videt̄ posse inferri qđ
l. ⁊ si is. C. de pred. mi. debeat intelligi qñ emptor fuit ignorans
saltim ius. nā si sciuisset ibi ius ⁊ factū videt̄ qđ nō debeat posse
agere aliquo modo de euictione: cum prohibita sit res minoris
alienari per rationē. d. l. quemadmodum. ⁊ not. in. d. c. j. Et hoc
not. q2 cōiter docto. sentiunt contrariū tñ quod dixi forte de iure
est verius per rationē preallegatam. nec obst. predictis qđ lex so
lum videt̄ prohibere alienationē rei dotalis ⁊ rei minoris ⁊ nō
contractum: vt voluit sentire Barto. in. l. cum lex. j. de fideiusso.
quia responderi potest quod imo etiā prohibet contractum sup
re dotali. l. ij. ꝟ. de fund. dotali. ⁊ similiter super re minoris. lege
non solum. C. de prediis mino. dum prohibet ne distrahantur.
16 ¶ † Nam distrahere scdm Hugu. sub verbo traho. idem est qđ re
mouere vendere vel donare. ⁊ sic dictum Bar. non videtur sim-
pliciter verum. ¶ Ultimo ex predictis patet quod quando ma-
ritus vendit fundum dotalem ⁊ emptor scit quod tunc aliena-
tio est omnino nulla nec obligatur maritus ⁊ tamen confirmat̄.
Et sic videtur quod possumus dicere eodem modo quando emi
tur scienter res furtiua cum eadem sit ratio. vnde tunc quomo-
do possit responderi ad. l. si seruo. qui ⁊ a quibus recurre ad ea
que dixi super precedenti glo. ¶ Jn gloss. fina. ibi: emptor domi-
nus. ⁊ pro hoc est tex. in. l. si a titio. supra de rei vendi. licet gloss.
notet contrarium in. l. si fundum. in gloss. magna. ad finem. ꝟ. de
fun. dota. sed non bene scdm Ray. ⁊ cum ista gloss. etiā tenet hic
Jaco. de ra. qui dicit etiam ex hoc posse patere rationem. l. si ser-
uo. qui ⁊ a qui. quia ex quo non transfertur dominium non mi-
randum si ibi non fuit liber. ¶ Jn ea. gloss. ibi: desinit esse vitio-
sa. ⁊ sic incipiet posse vsucapi ⁊ consequenter competere publi-
ciana etiam si ante non petiisset vt quia emptor fuisset sciens fa-
cit. l. eum qui. ꝟ. de publi. Extra gloss. adde dictis Bart. inquan-
tum dicit qđ si statutū interdicit bannito pro debito potentiam
contrahendi donec soluat qđ si contraxerit ⁊ postea soluat con-
firmatur contractus: quia potius dicitur remoueri obstaculum
quam ius superuenire autori. Nam Ange. hic tenet contrarium
quia tale statutum videtur interdicere potentiam contrahendi
donec soluat sicut iudex interdicit prodigo donec duret vitium
ꝓdigalitatis. Et sicut lex interdicit furioso donec in furore per-
seueret. ⁊ sic cum statutum resistat initio ⁊ potentie contrahen-
di illud solum debemus attendere. l. quid ergo. ꝟ. de his qui no.
infa. ⁊. l. si filius. j. de testa. nec obst. l. qui pignori. cum concor. su-
pra qui. ⁊ a qui. quia respondet quod ibi lex non resistit potētie
sed solum effectui. sc3 manumissionis vt non teneant. Sed mihi
plus placet opi. Bar. per. l. iij. C. ne tu. vel cu. vect. conduc. Nam
cum lex ibi prohibitiue loquatur videtur resistere potentie con-
trahendi iuxta not. in rub. ⁊ in. l. j. ⁊. ij. C. ne fideius. do. den. ⁊ ta
men ibi confirmatur contractus ex postfacto dissoluto debito.
Et sic licet statutum vel lex in dicto casu prima facie videatur re
sistere potentie contrahendi tamen in effectu intelligitur potius
resistere affectui: vt patet ex. d. l. j. C. ne tu. vel cu. vect. conduc. iun
cta. d. l. j. C. ne fi. do. den. statuta enim recipiunt interpretationē
declaratiuam a iure communi iuxta not. in. l. ij. C. de noxa. ⁊ ple
ne per Barto. in. l. omnes populi. supra de iusti. ⁊ iur. circa mate
riam interpretationis statutorum. Jtem aduerte: quia tangit
hic Barto. quid econtra ad casum legis quando dominus succe
dit actum facienti: an confirmetur actus qui erat inualidus. et
concludit qđ non quo ad actionem per. l. rem alienam. secundo
responso. ꝟ. de pignora. act. sed quo ad exceptionem sic per. l. si
ab eo. C. de liber. cau. si erat ille obligatus ille cui successit. nam
tunc confirmatur in totum si heres non facit inuentarium vel
vsq3 ad vires hereditatis si fecit. Si vero non erat obligatus cō
firmatur quatenus sentit lucrum per dictam legem si ab eo. na3
adde qđ glo. in. l. lucius. j. solu. matri. videtur tenere contra vlti
mū membrū. ꝟ. actum videlicet qđ non cōfirmetur actus vi ope
exceptionis quando nō fuit obligatus etiam actū faciens. Sed
potes dicere glos. illam non bene loqui neq3 procedere. per id qđ
habetur in dicta. l. si ab eo. Jtem adde quia miratur Ange. de
eo quod dicit Bar. scilicet qđ aliquis vt procurator contrahit ⁊
promittit de rato pro domino qđ sit idem in eo quod in gestore.
nam non videtur id verum: quia cum cōtraho cum gestore scio
eum non habere potestatem vendendi. ⁊ ideo interim sum male
fidei antequā dñs ratum habeat ⁊ sic non vsucapio. Sed quan-
do contraho cum aliquo vt procuratore qui asserit se procurato-
rem fui ductus iusto errore: ⁊ sic videor esse in bona fide. ⁊ per cō
sequens habere vsucapiendi potētiam. per id quod habetur in
l. celsus. ꝟ. eo. ⁊ in. l. fi. j. eo. ¶ Potes dicere dictum Barto. proce
dere quo ad alia non quo ad id de quo dicit Ange. et hoc etia3
satis videtur fuisse de mente Bar. si ponderet̄. Et attende: quia
quando asserit quis se procuratorem potest agi contra eum vt si
dem faciat de mandato vel vt faciat dominum ratum habere.
iuxta nota. in. l. si procuratori falso. ꝟ. de condi. ob causam. ⁊. j. rē
17 ra. habe. l. si indebitum. ¶ † Ultimo dixi. hic Ange. quod vendi
tio facta per virum de re dotali non valet in preiudicium mulie
ris: sed bene valet in preiudicium mariti vendentis vt ipse ⁊ fi-
deiussores sui teneantur: et vt ex sui persona non possit rem do-
talem vendicare cum non possit contra factum suum venire. al-
legat. l. cum profitearis. alleg. in glos. ⁊ in. l. si is. C. de prediis mi.
sed ex persona mulieris sic. Et sic dicit glos. hic velle ⁊ respondet
ad. l. vendicantem. quod loquitur quādo non nomine suo quis
agit. Sed tu dic plenius vt. ꝟ. dixi. nam Ange. non videtur per
omnia bene dixisse: vt patet ex superius dictis. Et signanter no.
glos. in. l. quemadmodum. C. de. agri. ⁊ censi. libro. xj. que ponit
vnam solu. ad dictam. l. vendicantem. et quando quis possit ve-
nire contra factum suum: quia dicta regula non procedit quan-
do actus est prohibitus ratione publice vtilitatis. ⁊ de materia
etiam per gloss. ⁊ Barto. in. l. post mortem. ꝟ. de adop. et in aliis
remissionibus quas. ꝟ. dedi. et hec sufficiant loco repetitionis
huius legis.

Summarium.

1 ☞ Mala fides post vsucapionem superueniēs nō preiudicat.
2 Filiusfamilias pro se non potest vsucapere.

1 **Heres eius.** Usucapio incohata per defun-
ctum nō interpellatur per ma
lam fidem heredis sed impedietur incohari per malā
1 fidem heredis. h. d. ¶ † Not. quod mala fides super-
ueniens post vsucapionem non nocet. de quo in. l. j. §. hoc tan-
tummodo. C. de vsuca. transfor. ¶ Jn glos. super ver. tradita sit.
ibi. l. papinianus. in fi. sed certe non est contra si intelligatur se-
cundum supradicta.

Patrem. Non potest commode summari. et legit̄ duo
bus modis in glossa vno modo quod filius
emit nomine suo ex causa peculiari. alio modo quod emit nomi
ne patris rem non peculiarem. Et vtraq3 lectu. potest in se salua
2 ri: vt. j. dicetur. ¶ † No. qđ fm ista tēpora filiusfa. non poterat vsu
capere pro se sed potius declaratur pater vsucapere per eum: q2
quicquid querebat querebat patri. l. placet. ꝟ. de acquir. heredi.
⁊. l. j. j. si quis a pa. fue. ma. ¶ Jn glossa super ver. scientiam. ibi
nomine suo. s. peculiari. Et conclude quod vbi filius emit nomi-
ne peculiari patris scientia non attenditur regulariter per ea q̄
habentur in. l. imo. j. de libe. cau. ⁊ que no. in. l. cum mancipium.
ꝟ. de edili. edic. fallit in duobus casibus. primus est quando pa-
ter esset presens contractui ⁊ sciens rem alienā ⁊ prohibere valēs
contrarium ⁊ non prohibet: vt patet in. d. l. imo. Secundus est
quando ex mandato patris emit rem. s. certam. alias enim non
noceret. si haberet mandatum de re non certa emenda. per id qđ
habetur in. d. l. cum mancipium. nam quando ex mandato pa-
tris emit rem certam est eadē ratio que ⁊ in casu precedēti quā-
do est presens ⁊ non prohibet. Si autem filius emit nomine pa-
tris rem non peculiarem: tunc si habuit mandatum de re certa
emenda scientia patris inspicitur et non filii. ⁊ est hoc casu nō po
test loqui iste tex. per id qđ habetur in. d. l. cum mancipium. Si
autem habuit mandatum de re incerta tunc inspicitur scientia
filii ⁊ non patris per ea que habentur in. d. l. cum mancipium.
vbi est gl. magistra in hac materia ⁊ sic hoc casu etiam non vide-
tur ꝓcedere iste. §. licet Bar. aliter videatur sentire sed nō bene.
pōt tamē hec lec. saluari qñ filius habuit mandatū de re incerta ⁊
postea pater fuit p̄sens ꝯtractui ⁊ sciuit ⁊ non ꝓhibuit cū posset per
id quod habetur in. d. l. imo. Si enim nocet in re peculiari: vt pa
tet ⁊ superius est dictum ⁊ no. in. d. l. cum mancipium. multo for
tius debet nocere hoc casu in re nō peculiari. ⁊ per hoc patet qđ
opinio. infra posite in glo. circa casum quando filius nomine pa
tris emit possunt per distintionem predictam saluari. ¶ Jn ea.
glo. in fi. Sol. quod hic loquitur in patre qui reputatur eadem
persona. l. fi. C. de impu. ⁊ aliis substi. ideo nō est absonum quod
vnius

vnius scientia noceat alteri. ibi in personis penitus extraneis & de materia huius. §. etiam habetur in. l. ij. §. celsus. j. pro emp.

Summarium.

1 Vsucapio non queritur per filium putatiuum.
2 Monachus putatiuus nil querit monasterio.
3 Initium quo ad vsucapionem est attendendum.
4 Vsucapio compleri potest hereditate iacente.
5 Error in facto vsucapionem non impedit.
6 Vsusfructus vsucapi non potest.
7 Ius pignoris in re mobili quanto tempore tollatur.
8 Acquisitio ex causa peculiari differt ab ea que est ex causa non peculiari.
9 Ius alicuius potest perdi & nemini queri.

1 **Iusto errore.** †Per filiũ putatiuũ vsucapio non querit̃ sed per seruum putatiuũ & liberũ hoiem bona fide possessũ sic h. d. ¶ Nota qd̃ interdũ videt̃ errorẽ iuris esse iustũ qui regulariter videt̃ esse ininstus. per ea q̃ hñr in. l. nũq̃. j. prin. s. eo. & in. l. nõ fatet̃. j. de cõfes. & forte põt dici iust⁹ qñ cõsuluit peritum q verisimiliter debuit scire hoc sibi dicere. ar. l. in bonorũ. j. de bo. pos. de quo etiã per Bar. in. d. l. nõ fatet̃. & aliquid etiam in. l. qd̃ nerua. circa articulũ late culpe. s. deposi. Itẽ not. casum quo iustus error non prodest. Itẽ not. qd̃ ratione cõis frequẽtie actus aliquid de iure statuit̃. & sic facit in ar. scd̃m Ray. qd̃ si aliquis in strata reperit̃ occisus nec apparet a quo qd̃ presumat̃ illẽ occidisse qui locũ frequẽtabat. ad hoc etiã allegat de le. iij. l. in legatis. §. si vnus. maxime si talia cõsueuit facere. alle. j. de accus. l. si cui. §. ijsdẽ. & de fun. instru. l. si ita. §. fi. & s. loc. l. dñs horreor. Et sic trãsit Ang. Tu potes dicere qd̃ erit indiciũ sufficiens ad torturã si erat homo male cõditionis: vel qui cõsueuerat per stratam illã trãsire: vel talia committere. iuxta not. per Bart. in. l. fi. j. de questio. secus forte si esset homo bone cõditionis q cõsueuerat per stratã illã trãsire. nõ puto tũc id esse solũ sufficiẽs indiciũ ad torturã: q2 est indiciũ nimis generale. per id qd̃ not. Bar. j. d.
2 l. fi. ¶ †Itẽ not. arg. scd̃m Ray. qd̃ monach⁹ putatiu⁹ nihil querat monasterio ex aliqua causa sicut nec hic querit fili⁹ putatiu⁹ q2 eadẽ est ratio. nã eñ tot efficiunt̃ monachi quot serui & hoies liberi qui bona fide emuntur.

Constat. Ratihabitio eius cuius res est vendita purgat vitium precedẽs. hoc dicit. ¶ In glo. super verbo meam fieri. ibi: respõdeo contra creditorem. hoc intellige si ignorauit rem obligatam vt dictum fuit in. l. si quis fundum. s. titulo. j.

Et si possessionis. [a] Quãtũ ad bonã fidẽ initiũ possessionis inspicimus quo
3 ad ipsam rẽ & ea q̃ postea procedunt ex illa. h. d. ¶ †Not. qd̃ quo ad vsucapionẽ inspicit̃ initiũ. de quo in. l. j. §. hoc tantũmodo. C. de vsuca. transfor. ¶ No. qd̃ lex interdũ fingit adesse bonã fidem vbi adest mala. sic & interdũ ecõtra fingit malã vbi adest bona. l.
4 sequit̃. §. heres. s. eo. ¶ †Itẽ not. qd̃ iacẽte hereditate cõpleri potest vsucapio. de quo. s. eo. l. optimã. & l. sine possessiõe. ¶ In gl. super verbo postliminiũ. ibi: & nũc videor habere. Et ratio esse põt scd̃m Bar. q2 ex quo dñs nõ fuit capt⁹ lz seru⁹ ipse capt⁹ fuerit nõ põt dicere bonã fidẽ dñi fuisse interruptã per captiuitatẽ. Sed certe hec ratio nõ videt̃ bona: q2 nõ põt negari per captiuitatem ipsius serui perditã fuisse possessionẽ quã habebat dñs ei⁹ l. j. §. per seruũ qui in fuga. s. titu. j. Et per cõsequens cũ interrupta fuerit possessio necessaria dicendũ videt̃ qd̃ interrupta fuerit etiã bona fides circa possessionẽ ipsius serui cũ qualitas nõ possit esse sine subiecto. l. eius q in prouinciã. s. si cer. pet. preterea ex quo superuenit scientia rei aliene & sic mala fides: perdita fuit possessio per captiuitatẽ predictã videt̃ qd̃ lz postea recuperetur deberet inspici tp̃s recuperationis vt ex illo tpe adsit bona fides ex quo fuit interrupta vsucapio per. l. naturaliter. & l. si is qui. §. pe. s. eo. Ang. hic dicebat qd̃ est speciale lz habeat malã fidem tñ postliminiũ hoc inducit vt fingat̃ nõ habere. Sicut ecõtra interdum habens bonã fidẽ fingit̃ habere malã vt nõ possit vsucapere. vt in. l. sequit̃. §. heres. s. eo. Sed certe hec ratio Ang. nõ videt̃ bona: q2 habere bonã fidẽ vel malã est facti. l. bone fidei. §. j. s. de acqui. re. do. causa aũt facti postliminio non continet̃. l. sciendũ. s. ex qui. cau. ma. ideo potes dicere qd̃ ratio specialitatis sit in casu isto: q2 seruus cũ exit potestatẽ hostiũ statim acqrit possessionẽ suã ipsius dño sicut & aliarũ rerũ etiã dño ignorãte. l. rem quã nobis. & l. si rem mobilẽ. s. titu. j. Et sic fingit̃ postea dñs possedisse lõgo tpe. vnde sicut si vere cõtinue possedisset superueniẽs mala fides nõ noceret. Sic nec nocet in casu isto in quo iuris fictiõe fingitur cõtinue possedisse. & quo ad istũ effectũ mala fides superueniens post perditã possessionẽ per captiuitatẽ ipsius serui q vsucapiebat̃ nõ noceat põt saluari dictũ Bar. in. l. si is q pro empto re. in distinctione quã ibi ponit post cõtraria ante questiões vbi dicit qd̃ in casibus in quib⁹ possidebat per aliũ extra causam peculiarẽ fingit̃ retro possedisse: q2 ipsam possessionẽ acqrit etiam ignorans lz nõ proficiat quo ad vsucapionẽ. Et scd̃m hoc forte ẽt in illo casu nõ attẽdit̃ mala fides ex postfacto superueniẽs. Põt etiã dictũ suũ saluari quo ad cõmoditatẽ fructuũ q interim fuissent percepti. Si aũt nulli fruct⁹ fuissent percepti tũc posset procedere precedẽs vtilitas cõtra quã tñ facit gloss. hic qd̃ videt̃ velle speciale esse in seruo. Sed potes dicere qd̃ si alia res caperetur ab hostibus glo. dicit verũ: q2 dñs nõ recuperaret illi⁹ possessionem nisi per apprehensionẽ: sec⁹ in seruo per dictã. l. si rem. & l. rẽ q̃ nobis. Sed nõ per hoc sequit̃ qd̃ qñ est dñs captus & superuenit mala fides in rebus quas possidebat per alium quod talis mala fides debeat nocere: q2 imo non debet nocere sicut nec hic in seruo cum eadẽ sit ratio vt patere potest ex supra dictis. Iac. vero de ra. hic dicebat qd̃ ideo hic inspicitur initium prime possessionis: q2 licet perdidisset habebat tñ spem recuperandi propter spem postliminij. Sicut & qñ ancilla est pregnans habet spẽ possidẽdi partũ nasciturũ. Sed precedẽs ratio magis placet: q2 per postliminiũ vt dixi immediate nõ restituitur possessio. vt. d. l. sciendũ. ex qui. cau. ma. ¶ Et per predicta habes limitationem ad notata in. l. si is qui pro emptore. §. penul. Et etiã ad ea q̃ ibi dixi in prin. l. ante ingressum materie. vnde adde supradicta his que ibi dixi. Et aduerte bene q2 in casu isto incohoatur vsucapio noua. Nã antiqua fuit interrupta. vt. s. dixi. Est tamen speciale qd̃ mala fides hoc casu non noceat huic noue vsucapioni per ra- [a] tionem quam. s. dixi.

5 **Filiusfa.** †Error in facto non impedit vsucapionẽ & error circa traditionẽ sufficit si fuit iustissimus. hoc dicit. ¶ No. hic casum pro glo. in. l. celsus. qd̃ etiam error circa traditionẽ si est talis qui operaretur etiam in titulo emptionis. & sic si est iustissimus vbi etiam dictũ fuit: lz Iaco. de rauen. teneret contrariũ & non bene per istum tex. Et per hoc patet qd̃ glo. hic i ver. non leui. dum dixit idẽ si leui male dixit. Et reprobatur per Dy. Ray. & Bar. ¶ In glo. super verbo non capio in fine hanc vltimam tenet Iaco. de rauen. sed primam tenet Bar. intelligendo eam cũ ista vltima: quia hic fuit error facti per quẽ tamen non putabat se non posse vsucapere saltem alij. ibi vero erat iuris per quem putabat omnino sibi esse illicitum vsucapere. Tu potes dicere quod quelibet in se potest saluari. ¶ In gl. super verbo non leui. in fi. glo. male dicit. vt. s. dixi. Et potes ponere exemplum de non leui presumptione quando hoc credidit [b] propter assertionem personarum fide dignarum que asserebant rem traditam fuisse defuncto.

6 **Non mutat.** Vsucapio triennij nõ perimit ius creditoris vel fructuarij. h. d. ¶ †Nota [b] qd̃ vsusfructus non potest vsucapi [b]. intellige scz triennio etiam in re immobili: sed bene posset vsucapi spacio longi tẽporis decẽ annorum inter presentes. & xx. inter absentes: vt hic tangit Bar. lz glo. hic teneat contrariũ & nõ bene scd̃m eum per. l. si ego. §. j. s. de publi. Et per cõsequẽs eadem ratione debeat posse vsucapi per. l. eum qui. in prin. s. de publicia. Et lz in alijs seruitutibus non acquirat̃ titulus sed sufficiat bona fides. l. si quis diuturno. s. si serui. vendi. tñ secus est in vsufructu: quia est pars dominij. l. iiij. s. de vsufru. ideo requirit̃ titulus si est in prescribẽdo dño. Et hoc tenuit Dy. in. c. possessor. de reg. iur. in. vj. & idem dicas in prescriptione vsus licet videatur habere causam discontinuam seruitus vsus vel vsusfructus: quia tamen seruitus personalis id nõ curat̃: q2 possidẽs illas possidet rẽ naturaliter. l. naturalr. s. ti. j. q2 possessio aĩo potest retineri. Sed in seruitutibus realib⁹ ille debent̃ predio. l. qui in aliena. §. pe. s. de neg. gest. qd̃ preiudicaret dño: & sic nõ potest continuare. vnde quasi possessio habet̃ potius per vsum. iuxta not. per gloss. j. de aqua quoti. in rubrica: ideo in eis distinguitur an habeant causam continuã vel quasi. An discontinuam vt plene dixi in. l. sequitur. §. pe. & fi. s. eodem.
7 ¶ †Itẽ attẽde q2 licet nõ tollatur spacio triennij ius pignoris in re mobili tamen tolletur spacio. x. annorum inter presentes & xx. inter absentes: vt plene not. in. l. vsucapio. C. de pigno. & ibi etiam ponitur an aliquod remedium possit habere dominus contra quem est vsucaptũ si nõ est prescriptũ ius pignoris. & concludit̃ qd̃ sic: vt si debitor soluat creditori & faciat sibi credi hypothecariam contra vsucaptorẽ. nam per eã poterit aduocare rẽ ab vsucaptore. quod est notatu dignũ scd̃m Ang. de quo dic vt ibi. & in l. j. §. si prediũ. s. de pigno. & ibi etiã tangit̃ ratio quare per vsucapionẽ rei mobilis non tollit̃ pignus: sed per prescriptionem sic. & adde etiam qd̃ habet̃ in. l. misso. j. pro emptore. & l. ij. in princ. j. pro herede. vbi videtur dicere in pignore pretorio idem qd̃ in cõuentionali. & facit etiam quod dictum fuit in. l. iiij. §. ex contrario. s. titu. j. & adde etiam pro intellectu tex. quod habetur in tex. & glo. in. l. locum. §. proprietarius. s. de vsufru. & in. l. ij. j. de vsufru. leg. dominus Io.

Eum qui. Furor non extinguit vsucapionem incohoatam. h. d. ¶ Nota argumentũ qd̃ nõ debet addi afflictio afflicto.

[a] ¶ Et si possessiõis ad de text. in. l. si de co. §. si seruũ. s. tit. j. Bar. in. l. j. C. de vsuc. trãsfor. & in l. sequit̃. §. fruct⁹. s. eo. Et istud limita vt per posti. hic in additio. ad Barto.

[b] ¶ Vsucapi adde bar. & Ange. in. l. fi. de pscrip. lon. tempo. doc. in. c. de quarta. de prescrip.

Si cum apud. Quod tempore captiuitatis ex pecu
liari cauſa emitur preſcribitur ſecus
ſi ex cauſa dñica ſed tunc patre defuncto filius ſuperſtes preſcri
bet. hoc dicit. ¶ Not. qđ vbicūq; non requiritur ſcientia domi
ni ad vſucapionem conſequenter nec aliquod ius factum ibi nõ
impeditur vſucapio propter domini captiuitatē. ꝛ ideo ibi ha
bet locū poſtliminiū. ꝛ etiam cornelia: vt plene no. Barto. in. l. ſi
is qui pro emptore. ſuper verbo ꝙ ſi ſeruus. vbi multum ponde
8 rat iſtum tex. ¶ † Not. differētiam inter rem acquiſitam ex cauſa
peculiari ꝛ acquiſitam ex cauſa nõ peculiari. de quo plene per gl.
in. l. ſi is qui pro emptore. ꝛ ibi dictū fuit. ¶ In glo. ſuper verbo
incohari. primā tenet hic Bar. q2 non videtur eſſe perſona habi
lis in qua poſſit fundari ipa vſucapio. nam ſeruus non per. l. qđ
attinet. ĩ. de regu. iur. dominus etiā nõ cum ipſe ſit captus ꝛ ſer
uus hoſtiū. l. qui in ſeruitute. ĩ. de reg. iur. vbi patet qđ nihil pōt
tunc poſſidere. ſed Ray. hic tenet gl. ꝛ ſimiliter Ange. dicēs tene
glo. domino poſtea reuerſo. interim tamen pendet vt in glo. ſeq.
ſed certe illud ꝙ dicitur qđ eſt in pēdēti debet intelligi ſcꝫ ex quo
capite procedat ſcꝫ an poſtliminij an cornelie: vt. l. ſi is qui pro
emptore. ꝛ ibi dictum fuit. s̃. eo. q2 incertū eſt an dominus reuer
tetur an ibi morietur: ſed non videtur ibi in pendenti quomin⁹
incohetur per iſtum tex. Et aduerte quia Ang. ꝛ Ray. non vidē
tur reſpondere ad rationem Hugo. ꝛ Bar. quam ſequitur etiāꝫ
Ja. de ra. Si vis tenere gl. potes dicere qđ ideo dicitur incohari
quia in omnē euentum habitura eſt effectum vſucapio ſiue domi
nus reuertatur ſiue ibi moriat̃: ideo nõ debemus expectare euē
tum futurum qui nihil operaretur. l. aliquando. s̃. ad vell. ideo
lex omnino voluit interim incohari vſucapionem lꝫ ex quo capi
te poſtliminij vel cornelie ſortiat̃ effectum ſit in pendēti. Et ſi di
cas quomodo poteſt eſſe ex quo perſona nõ eſt habilis. poteſt di
ci qđ eſt habilis quo ad hoc vt ille contra quem preſcribitur per
dat ius ſuum per negligentiā eius ꝛ per detentionē quā facit ſer
9 uus ex cauſa peculiari. † Nā ꝛ poſſibile eſt quem perdere ius ſuū
lꝫ alteri non queratur vt patet in re habita pro derelicto. l. j. ꝛ ꝑ
totum. ĩ. pro derelic. Et ſic hoc caſu eueniet qđ ſi contingat com
pleri vſucapionē durante captiuitate priuabit̃ dominus ſuo do
minio propter vſucapionem: tamen illud hoc caſu alteri nõ que
ritur vere niſi cū dñs eſt reuerſus vel fuerit mortu⁹ ibi ꝛ aliquis
fuerit ei heres. Et ſic hoc caſu eueniet vnum ſpeciale cōtra regu
lam. l. deniq;. ꝛ. l. ſciendum. s̃. ex quib. cau. maio. vbi dicit̃ qđ do
minium quod alteri non queritur non perditur. Nam ſpeciale
erit hoc caſu qđ perdetur lꝫ alteri non queratur vere. ſicut ꝛ quā
do habetur res pro derelicto. Et ſic ex predictis patet qđ ad ius
priuatiuum iuris eius cōtra quem vſucapit̃ vere poteſt dici qđ
incohetur vſucapio durante captiuitate. Sed quo ad ius poſiti
uum ꝛ vt dicatur acquiri ex vſucapione nõ incipit vere niſi ex tē
pore reuerſionis: vel quando aliquis erit ei heres qui fuit capt⁹
Et hoc modo poſſunt reduci opiniones ad cōcordiā. Et pro opi.
gl. bene facit tex. quē allegat in ver. ſi vo. vbi ponderat perſonam
debere eē habilē ad poſſidēdū quādo res fuit acquiſita ex cā nõ
peculiari. ꝛ ſic qñ fuit acqſita ex cā peculiari id nõ dꝫ pōderari.

Summarium.

1 Dñium loci publici non querit̃ preſcriptione tēporis longi.
2 Significatio propria verborum in dubio ſeruari debet.

Preſcriptio. Preſcriptio lōgi tēporis nõ
iuuat i locis publicis edificia
conſtruentes quomin⁹ edificio dirupto ꝛ ad priſtinā
formā redacto eoq; derelicto alius edificare nõ poſ
ſit ipune et lꝫ qs lōgo tēpore in flumine publico fuerit piſcatus
tamen alium prohibere piſcari non poteſt etiam in eodem loco ſi
in quaſi poſſeſſione iuris piſcandi nõ eſt. hoc dicit ſm verum in
1 tellectum. ¶ † Nota ꝙ preſcriptione lōgi temporis non queritur
dominium publicorum locorum maris aut fluminis publici: ſꝫ
bene queritur tanto tempore cuius initij memoria non exiſtit ꝑ
id quod habetur in. l. vſum aque. ꝛ. l. diligenter. cum ſua gloſſ. C.
de aqueductu. lib. xj. ſm Ray. ꝛ Angelū. Et per hoc infert Ang.
qđ veneti ꝛ ianuenſes preſcripſerunt gulfos maris quos poſſede
runt a tempore cuius initij memoria non exiſtit. facit quod habe
tur i. l. ſane ſi maris. ꝛ. l. iniuriarū. §. ſi qs me. ĩ. de iniurijs. ¶ Itē
facit tex. iſte ad queſtionem illius cuius molendinum funditus
eſt deſtructum quod in flumine publico factum erit ſi alius in eo
dem flumine ꝛ in eodem loco vel etiam alio ſupra vel infra vult
facere molendinū quod tendit ad perniciem ipſius primi. Nam
videtur qđ non poſſit ſi primum molendinum non eſt funditus
deſtructum vt quia remāſit aliqua portio molendini vel etiam
cluſe. per iſtum tex. a ſenſu contrario. ꝛ. s̃. de rerum diui. l. ripa
rum. ꝛ. l. in tantum. idem videtur ſi erat funditus deſtructum ꝛ
ad priſtinam formam reductum ſi tamē prim⁹ nõ habuerit rem
pro derelicta per iſtum tex. coniuncta glo. in ver. aut. Videbun
tur tamen in dubio haberi pro derelicta ſi lapſus ſit annus a tē
pore totalis deſtructionis vel prior eſtas ꝛ nihil fecerit ille cu
ius fuit primū molendinū. per id qđ habet̃ in. l. j. ĩ. de aqua quo
ti. ꝛ eſti. Et ideo vt nõ dicat̃ poſſeſſio derelicta nec dicat̃ loc⁹ eſſe
derelictus. dicit Ang. cautelā eſſe qđ fiat proteſtatio de qua con
ficiatur publicum inſtrumentū qđ nõ obſtāte deſtructione intē
dit tenere ꝛ poſſidere locū ꝛ alueum fluminis. ꝛ in huiuſmodi
ſignū facere etiā poni palos ligneos in aliquibus locis vel parti
bus clauſure molēdini nā tunc inuito ipſo primo nõ poterit ali⁹
edificare de qua queſtione hic latius vide ꝑ Bar. ꝛ plenius in. l.
quo min⁹. in. xv. q. j. de flumi. vbi plene tractat iſtā materiā mo
lendinorū. ¶ In glo. ſuper verbo aut. in fi. Cū hac glo. trāſeunt
doc. tñ hic nõ declarāt quare diſiunctiua debeat reſolui in copu
latiuā conſiderato qđ diuerſa eſt natura copulatiue ꝛ diſiuncti
ue ſcdm propriū ſignificatū. l. ſi heredi plures. ĩ. de condi. inſtit.
2 † Et in dubio nõ deberet recedi a proprio ſignificato verborū. l.
nõ aliter. ĩ. de leg. iij. potes dicere qđ forte glo. ſic expoſuit: q2 vi
detur eſſe de mente litere propter id qđ ſubijcit dū dixit edificio
alteri⁹ eodem loco poſtea cōſtituto. Nā ſi primū edificiū nõ fuiſ
ſet diruptū non potuiſſet in eodē loco aliud cōſtitui: ideo videt̃
de mēte litere qđ illa dictio aut: debeat exponi pro ꝛ. nec eſt abſo
num. per id qđ habet̃ in. l. ſepe. ĩ. de ver. ſig. Si em̃ ſtaret proprie
in vi alternatiue tunc etiā ſi primū edificiū nõ eſſet diruptū de
beret ſufficere ipſum haberi pro derelicto etiā ſi aliud poſtea eo
dem loco nõ ſit conſtructū cū nec poſſet tunc cōſtrui ex quo pri
mū nõ eſſet deſtructū cuius tñ contrariū litera vult in glo. ſuper
verbo datā. in fi. prima ſol. cōiter tenet̃ ꝛ eā approbat glo. in. l. in
tantū. in prin. s̃. de rer. diui. Et forte dicet̃ apparere quaſi poſſeſ
ſionem quando forte aliquod opus fecit quod adhuc durat vel
quando non eſt funditus deſtructum: vel quādo nõ eſt lapſum
tempus. de quo dixi. s̃.

Poſt mortem. Si ſeruus hereditarius iacēte he
reditate aliquid acqrit cōſtituen
do ſibimet peculiū nõ dicetur hereditas iacens vſucapere. h. d.
¶ In textu ibi adite ſub. ꝛ apprehenſe poſſeſſionis ſerui. No. qđ
ex cauſa vere nõ peculiari non poteſt incohari vſucapio iacente
hereditate lꝫ iam cepta poſſit compleri. s̃. eo. l. ceptam. Et ſecus
ex cauſa vere peculiari. per id quod habetur. s̃. l. proxima. §. ſi. et
infra de captiuis. l. penultima.

¶ Pro ſoluto. Rubrica.

Summarium.

1 Solui poteſt aliud pro alio.
2 Permutatio eſt contractus innominatus.

Pro ſoluto. Not. qñ locū habeat titu
1 lus pro ſoluto. ¶ † Itē no
ta qđ aliud pro alio ſolui pōt qđ intellige ſcꝫ vo
lente creditore vt tāgit glo. Et intellige text. qñ
ſoluit̃ res q̃ nõ eſt tradētis ſed putabat̃ eius eſſe:
alias eſſet trāſlatū dñium. l. j. ꝛ per totū. §. de cō
di. inde. ideo nõ eſſet tractandū de vſucapione. s̃. tit. j. l. ſequit̃. §.
lana. ¶ In glo. j. ibi: ſicut ex ſtipulatu debet̃ nota bene glo. q̃ vi
detur velle qđ hoc caſu ſolū vſucapiat titulo pro ſoluto ꝛ nõ titu
lo ex ſtipulatu. qđ videt̃ mirū cū ſtipulatio ſit cōtractus noīatus
iuxta notata in. l. iuris gē. §. quinimo. ꝛ. §. ſed cū nulla. s̃. de pac.
Sed forte glo. hoc ideo dixit: q2 nõ ponit̃. ĩ. in hoc libro titul⁹ ſpe
cialis ex ſtipulatu. facit qđ. ĩ. tāgit glo. ibi: qui inter titulos vſuca
pionis numeret̃ ꝛc. Sed certe ſcdm hoc etiā ſi ex cauſa permuta
tionis aliquid ſoluat̃: q2 nõ numeratur ille titulus inter titulos
2 vſucapionis non vſucaperet̃ niſi titulo pro ſoluto. niſi dicas † qđ
permutatio eſt cōtractus innoīatus: vt plene no. in. l. rebus. ꝛ. l.
ex placito. ꝛ in rubrica. C. de rer. permu. ideo comprehendit̃ ſub
eo qđ hic dicit glo. de cōtractu innominato. forte pōt dici quod
aut ſtipulatio interponit̃ ex cauſa donationis ꝛ tunc cenſetur ibi
eſſe titulus pro donato. Aut interponit̃ acceſſorie ad alium con
tractum iuxta. l. v. §. conuentionales. ĩ. de verb. obli. Et tunc erit
titulus illius contractus ſuper quo interponitur. vbi autem ſti
pulatio ſimpliciter ſit: nec apparet ex qua cauſa: an preſumatur
tunc cauſa donationis: an vero preſumat̃ erronea recurre ad. l.
ij. §. circa. cū ibi not. ĩ. de doli excep. vbi per gl. ꝛ Bar. ꝛ plene di
xi in. l. a titio. ĩ. de verbo. obli.

Si emptam. Per procuratorem dño igno
ranti querit̃ poſſeſſio. ſed nõ
vſucapiēdi cōdictio quia id tantū in peculiaribus re
bus eſt receptum. h. d. ¶ In textu. ibi: procurator ſub.
etiam generalis per not. in. l. ſi rem. s̃. ti. j. ¶ In glo. ſi. ibi: cauſa
publice vtilitatis. Et quia in re peculiari ſeruus vel filius quo
dammodo dñi cenſent̃. l. ſequitur. §. labeo. s̃. titul. j. iuncto. §. ibi
precedēti. ꝛ facit qđ no. per glo. magnā in. l. j. C. de ſeruis fugiti.
¶ In ead. glo. ibi large accipe peculiū ſub. quo ad hoc vt poſſeſ
ſio acquiratur ignoranti ſed ſtricte accipi debet quo ad vſucapiē
di condictionem. vt not. in. §. item acquirimus.

Summarium.

1 ¶ Usucapere pro soluto quis dicatur.
2 Bone fidei esse quis dicatur.

Si existimans. Titulus putatiuus est sufficiēs ad vsucapiēdū interueniēte errore iusto in quo requirit iustior. h. d. cū glo. Et dic vt plene dictū fuit in. l. celsus. ff. titul. j.
1 ¶ † No. ex litera qd ita demū qs vsucapit titulo pro soluto si putet sibi debitū esse qd soluit: sec⁹ ergo si sciat esse indebitū lz réputet esse tradētis. facit. j. pro suo. l. hoiem. ꝛ per hoc patet Bart. male dixisse in. l. in debiti. §. lz si nūmi. ff. de cōdi. inde. vbi tz oppositū.
2 ¶ † Itē no. qd ille dicit esse in bona fide qui putat tradentē esse dñm ꝛ se iuste recipere. alibi dicit qd bone fidei possessor qui dñi cogitatione possidet. l. apud antiquos. C. de fur. sed satis recidūt in idē. ꝛ illa. l. per istā ꝛ ecōtra dz suppleri facit qd not. Bar. in. l. l. ij. §. si sub cōditione. j. titu. j. ¶ In glo. fi. ibi vel dic recta. queli bet est bona in se: tamen precedens est melior quo ad literam. et ipsam sequitur Ray.

Si quid. Si debitor rem obligatā subripit creditori efficitur res furtiua vsucapi tñ pōt in subripiētis preiudiciū: sed nō in preiudiciū creditoris nisi in eius potestatē fuerit reuersa. h. d. scđm intellectū quē sequit Ja. de are. ꝛ Bar. in. l. sequit. §. si rem. ꝛ ibi plene dixi. ff. tit. j. Et sequit etiā Ang. hic. lz Dy. ꝛ Ray. sequunt glo. hic positā similiter ꝛ Cy. in. l. cū sit. C. de vsucap. pro emp. dic vt plene dixi in. d. §. si rem. ¶ Not. hic Paulū cōtradicentē Labeoni. sic etiā ꝛ alibi in. l. leuāde. C. ad. l. rbo. de iac. ¶ In gloss. fi. ibi aliena. Et hoc casu si vsucapiebat ipse debitor nō fuit interrupta vsucapio lz ipse subtraxerit: qr possessio creditoris ꝛ debitoris cōiungunt quo ad vsucapionē. l. pignori. ꝛ. l. serui noie. et. l. nō solū. §. fi. ff. titu. j. ideo forte hoc casu nō fuit necesse qd in potestate veri dñi redeat: sed sufficit qd redeat in potestatē creditoris de cuius preiudicio agit. nā de preiudicio veri dñi cōtra quē vsucapiebat nō videt agi rōne ipsius furti ex quo factū est per illū q vsucapiebat ꝛ cuius vsucapio nō per hoc fuit interrupta. iuxta not. in. d. l. nō solū. §. fi. ff. tit. j. Et hec pōt esse ratio huius sol. glo. Nā de preiudicio vsucapiētis nō pōt tractari ex quo nondū vsucepit. facit. l. si is cui. §. fi. cū ibi not. j. de fur. Sed qñ res pignorata erat creditoris tūc bene pōt tractari de eius p̄iudicio ex quo est dñs. ꝛ quo ad ei⁹ preiudiciū pōt vsucapi ex quo ipse est ille q furtū cōmisit. ꝛ sic intelligat. d. l. sequit. §. si rē. Sed nō vsucapiet ad preiudiciū creditoris nisi reuertat in ei⁹ potestatē cū eadē sit ratio sicut ꝛ qñ res aliena fuit pignorata. Et ita etiā pōt intelligi hic scz qd res pignorata erat debitoris tñ quo ad preiudicium creditoris nō vsucapietur nisi in eius potestatē reuertat cū eadē sit ratio sicut ꝛ qñ res aliena fuit pignorata. Et ita etiā pōt intelligi hic scz qd res pignorata erat debitoris tñ quo ad preiudicium creditoris nō vsucapiet nisi in eius potestatē reuertat: vt tetigi in. d. §. si rem. in summario.

¶ Pro emptore. Rubrica.

¶ Potes continuare hanc rubricā sic: quia tractatum erat de vsucapionib⁹ in genere: ꝛ successiue de vna specie vsucapionis q̄ generalior est alijs in titulo precedēti restabat videre de alijs speciebus: et quia inter alias species frequentior est species pro emptore: ideo de illa subijcit.

Possessor. Hec lex non pōt cōmode summari in gl. prima ibi nō ex causa transactionis qd in dubio presumit si res erat clara ꝛ liquida. forte qr erat lata sñia: ꝛ transiuerat in rem iudicatā. nā tūc nō pōt cadere transactio que dz esse de re dubia. l. j. ꝛ. l. post rez. ff. de transac. secus qñ nō esset lata sñia: ꝛ res esset dubia pro actore: de quo hic lati⁹ per Bar. in eadē glo. ibi pōt a possessore aduocare etiā sine aliqua cessione facta per agentē: qr cōpetit sibi rei vēdi. ipso iure: vt plene no. in. l. si culpa. de rei vē. ꝛ per Dy. in. c. possessor. de reg. iur. in. vj. ꝛ tāgit etiā hic Bar. in aut. agens teneatur cedere actionē si petat reus qui soluit estimationē si dolo vel culpa desijt possidere. dic vt hic per Bar. qr culposo tenetur cedere non doloso. ꝛ quod dixi competere actionem ipso iure intellige in conuento rei ven. qui soluit estimationem non ex causa transactionis: secus si fuisset conuentus ex contractu depositi vel commodati: quia tunc non habet actionem nisi cedatur: quia talis videtur potius soluere precium culpe ad quam tenebatur ex cōtractu q̄ rei: vt voluit glo. in. l. in commodato. §. finali. supra cōmodati. ꝛ in. l. si fullo. ff. de condi. furti. hoc in casu quando ex cōtractu conuenitur etiam si dolo desijt possidere debet sibi cedi actio. l. in depositi. j. de reg. iu. ꝛ facit quod not. in. l. is qui dolo. ff. de rei vendi. Et adde qd lz quando cōuentus possidet sit differentia an sit conuentus personali ex contractu: an vero rei ven. vt patere potest ex supradictis. tamen secus quando possidet: qr vtrobiq3 efficit dominus si agens erat dominus: alias vsucapit. l. si vt certo. §. j. ff. cōmo. ꝛ. l. si fideius. ff. deposi. Item adde glo. notabilem in. l. plane. ff. fami. hercis. scđm Ang. per quam scđm eū debet esse cautus ille conuentus qui soluit estimationē quando non possidebat vt non petat declarari se dominum lz ei competat vtilis rei vendicatio: sed narret illum cui soluit estimationez fuisse dominum vel quasi: ꝛ competat rem sibi restitui. facit qd habetur in. l. si sponsalibus. supra de iure dot. ꝛ quod dicitur in l. litis estimatio. j. eodem vbi complebitur materia huius. l. Sed certe dicta. l. si sponsalibus. alleg. per Ang. non facit ad id ad qd alleg. ꝛ de materia glo. dicte. l. plane. vide per Dy. in. c. pro possessore. ad fi. de reg. iur. in. vj. ꝛ per Bar. in. l. certi iur. C. de here. vē. ꝛ in. l. j. in. ij. col. j. de actio. ꝛ obliga. ꝛ per hutri. in. l. j. C. de actio. ꝛ obli. ꝛ ibi per Cy. in tertia questione. ¶ In glo. fi. ibi esset presens. Et quando dicatur res esse presens tangitur per glos. in. l. qua ratione. §. interdum. ff. de acquiren. re. dot. quam glo. sequitur Dy. ꝛ Bartolus.

Summarium.

1 ¶ Ueritas potius q̄ opinio inspicitur.
2 Possessor bone fidei quis dicatur.

Pro empto. In contractu emptiōis requiritur bona fides duobus temporibus videlicet tempore contractus ꝛ traditionis: ideo error iustus causam vsucapiendi non parit: sec⁹ in alijs in quibus tantuz tempus traditionis inspicitur. hoc dicit. ¶ Not. quod dixi in summario ꝛ attende: quia stricte debet hic accipi contractus emptionis. vnde secundū Bar. non haberet locum vbi alias lata esset emptio. facit. l. statuliberi a ceteris. §. quintus. j. de statulibe. ¶ In glo. j. in fi. ꝛ de materia dic vt in l. celsus. supra titu. ij. ¶ In glo. super verbo trahitur. in fiñ. Sed certe ibi si bene ponderetur gloss. non ponit ibi aliam rationez quā superius sit tacta: ꝛ quaz tangitur hic in tex. posita. ideo tene secundam responsionē supra datam. Cui videtur obstare lex iusto. ff. titulo. ij. vbi propter frequentiam actus magis fauetur facit. l. certi cōdictio. §. si nūmos. ꝛ. l. singularia. ff. si certum. petatur. Potes dicere quod vbi agitur de acquirēdo cum aliena iactura: tunc frequentia actus facit actum restringi: vt sic min⁹ ledat. ꝛ ita intelligat glo. ꝛ quod habetur in simili de exceptione non nume. pecu. l. incontractibus. ꝛ in. l. in executione. C. de nō numera. pecu. alias antem frequentia actus facit potius fauere actui vt in contrarijs.

Separata. Not. qd de separatis nō fit recta illatio facit ad idē. l. si maritus. C. de do. inter virū ꝛ vxorem. ꝛ. l. fi. ff. de calumnia.

Si sub conditione. Pendente cōditione emptionis nō procedit vsucapio etiā si extitisse putetur: secus si extiterit licet extitisse ignoretur. h. d. ꝛ primo ponit vnum dictum secūdo duo dubia. Tertio determinationem secundi dubij reuocat in dubium et eam esse veram ostendit. secunda ibi: idem est. tertia ibi: est tamen.
1 ¶ † Nota qd potius inspicitur veritas quā opinio. ꝛ est verū in casu isto ꝛ similibus: secus in testamento ꝛ in aditione hereditatis que a solo animo dependet. vt not. gloss. in. l. heres licet institutus. j. de acqui. here. ¶ † Itē not. qd bone fidei possessor dicit
2 qui putat rem esse tradentis lz non putet se adhuc factum dominum quod est notatu dignum. Et not. bene quia talis vsucapit si verus titulus adsit: licet ipse ignoret eū adesse: ꝛ consequenter ex illo titulo non possideat. quod est etiam singulariter notandum. ꝛ patet hic in eo qui non putat cōditionem extitisse que extitit. ꝛ facit istud ad norata per Bartol. in. l. celsus. ff. titulo. j. in gloss. super verbo non capit. ibi: quod non placet. Et bene quia interim pendente conditione nullus est titulus verus neq3 putatiuus: ideo nō potest vsucapere pro emptore nec pro suo. Et per hoc patet quod glo. precedens que fuit Rog. male dixit in gloss. super verbo emptoris. in fi. vel dic qd ibi tradens errauit circa personam. Ideo nimirum si non transfertur dominiū: hic secus de quo plenius in. l. quoniam. alleg. in glo. ꝛ. l. falsus. C. de fur. ꝛ l. si procuratori falso. ff. de condi. ob cau. ¶ In gloss. super verbo nondum putas. ibi tu dicas hec vera. nec obstat dicta. l. si fur. qr ibi fuit error iuris qui nō prodest ad vsucapionem. l. nunq̄. ff. titulo. ij. hic facti. nec obst. etiam. l. multum. alleg. in glo. quia alio casu loquitur penitus diuerso vt ibi patet nec obst. text. in versi. seq. quia etiam ibi procedit vsucapio secundū verū intellectum. ¶ In glo. super verbo quod apertius. ibi alij dicunt hec communiter tenetur. nec obstat ratio litere: quia non est vera vt patere potest ex eo quod hic habetur in tex. in ver. contra. nec ob. l. iiij. j. pro derelic. quia non probat dictū glo. vt patet ex his que habentur in tex. ꝛ glo. Et istam opi. tenuit glo. in dicta. l. nunq̄. §. fi. ut ibi etiam tactum fuit.

Summarium.

1 Pactum legis commissorie qualiter contrahatur.
2 Dictio nisi/non facit actum conditionalem.
3 Mala fides autoris nocet emptori omnium bonorum.
4 Scientia serui vel filij inspicitur in consideranda mala fide in peculiaribus.
5 Error iustissimus vsucapiendi causam parat.
6 Error iuris ad vsucapionem non prodest.
7 Bona pupilli sine decreto non possunt alienari.
8 Successor singularis differt ab vniuersali.
9 Successorum plures sunt species.
10 Contestatio litis vsucapionem triennij non interrumpit.
11 Actiones annales et pretorie qñ et per quod interrumpantur.
12 Actio annalis perpetuatur in quadragiuta annis.
13 Dominus rem suam emere non potest.
14 Agens quando actionem cedere teneatur.
15 Estimationem recipiens quando de euictione teneatur.

Si in diem. Ex venditione pura resoluēda sub cōditione interim procedit vsucapio titulo pro emptore. hoc dicit cū seq. §. ¶ In ter. ibi conuentio. est speciale prout videtur esse in du
1 bio iuxta not. plene in ter. et gl. in l. ij. ff. de in diē adiec. ¶ †Not. qualr contrahat pactū legis cōmissorie vel adiectionis in diē in cōtractu emptionis. ¶ Itē no. qd talia pacta nō faciūt cōtractū
2 cōditionalē sed purū resoluendū sub cōditione de qua in. d. l. ij. de in diē adie. ¶ †Itē no. qd dictio nisi in 3ctibus nō facit actū cōditionalē: secus in vltimis volūtatib⁹. l. quib⁹ dieb⁹. §. quidā titio. ff. de condi. et demō. ¶ Quid aūt in actu snie tāgit gl. et bar. in obligationū fere. §. cōditio. ff. de act. et obli. in l. peñ. ff. de cōdi. et demō. et ibi plene dixi. ¶ In glo. sup verbo pura. est ibi hec dictio si; sed certe imo nō est dictio si sed dictio nisi dicas illā resolui si non. de quo per Bar. in. l. j. de condi. et demō. facit etiam qd ipse not. in. l. si eū. §. qui iniuriarū. ff. si quis cau. vbi etiā tangit de ista dictione nisi. ¶ In eadem glo. in fi. solue qd hic loquitur in contractibus: sed contrariū loquitur in vltimis voluntatib⁹ vt not. per glo. in. l. ij. de in diem adiec.

Eum stichum. Quod nō est emptū neqȝ ex re empta neqȝ rei empte accedit nō vsucapit lōgo tpe nisi iustissimus error interueniat. h. d. ¶ In text. ibi ampliores fines si fuerunt demonstrati per venditorē qui tenetur eos demōstrare. l. titius. ff. de act. emp. cum assertio ei⁹ prebeat iustissimā causam erroris: ideo nimirū si tunc vsucapitur. Itē dicit Ange. in casu isto qñ ampliores fines sunt possessi ex errore lȝ non demōstrati ex quo aderat verus titulus emptionis respectu fundi: ideo non requirit iustissimus error in casu isto. Et sic intelligit etiā istū tex. quod est notandū in glo. super vbo nō pōt ibi: vsucapit pro emptore. not. bene gl. que vult qd part⁹ ancille vsucapiat titulo p emptore. alibi dicit qd titulo p suo tm in. l. ancille. C. de fur. et in. l. si ego. §. part⁹. ff. de publicia. prima vera qñ ancilla erat pregnās tpe emptionis: als procedat secunda: vt etiā tetigit Ange. in. l. iusto. §. sed et possessoris. ff. e. tit. et dicit in. l. j. ff. p suo. ¶ In gl. sup vbo nō singule partes. ibi vel dic hec et precedēs in se est bona. et vtraqȝ teneas. ¶ In ea. gl. ibi vel dic vt ibi: qr ibi ex postfacto acquisiuit possessionē certe partis tanqȝ separate ab ipso fundo hic ab initio quasi cepit vnum fundum tantum possidere.

3 **Eius bona.** †Mala fides autoris nocet ēptori vniuersitatis seu oim bonoꝝ. h. d. ¶ No. qd emēs bona alicuius nō intelligit emere ea q̄ sunt deposita apud eū. et rō qr illa nō sunt in bonis ei⁹ lȝ possint dici ex bonis. l. ij. §. in hac actiōe. ff. de vi bo. rap. ¶ Itē not. ar. ſm Ray. et Ange. qd nō possit vsucapere alius rē quā ingressus mala fide tenebat lȝ ipse habeat bonā fidē. Et idē in arrogatore q locū heredis sustinet. ff. de precario. l. si adoptauero. ¶ In gl. sup vbo capturū. ibi ſm quosdā et male p id qd no. i fi. sequētis gl. ¶ In ea. gl. ibi arg. cōtra. scȝ ad ter. Nā nō facit 3 opi. ff. positā. lȝ solue qd in 3rio loquit in petitiōe hereditatis in qua nō veniūt illa q̄ sunt i bonis dūmodo sit in bonis. vt ibi p3. Sed hic in vsucapiōe q̄ nō pcedit nisi interueniat emptio. q̄ hoc casu nō includit bona alioꝝ deposita: quia illa non sunt in bonis. et bona sunt empta. vt. ff. dixi.

Tutor. Ex emptiōe facta p tutorē solēniter a pupillo trāsfert dñium si pupill⁹ est dñs: als vsucapiēdi cōditio. et pcurator emēs a cōprocuratore pscribit. h. d. ¶ In ter. ibi emit. subaudi a cōtutore seu a pupillo: et cū autoritate tutoris: et seruata solēnitate debita: et sic cū decreto iudicis. Et sic cessant cōtraria. Et itellige qd vere nō erat minoris: als trāslatū eēt dñiū. ¶ In ter. ibi: emerit. subaudi a pcuratore. Et sic facit qd si sint duo dati pcuratores. et ad vendēdū possit vn⁹ ab alio emere. qd est verū scdm Ray. et Ang. si insolidū sunt 3stituti p. l. q proprio §. fi. cū seq. ff. de procu. ¶ In gloss. super verbo rem. ibi: secus in mobili. no. bene glo. q̄ vult qd secundū ista iura res mobilis pupilli poterat alienari sine decreto. cōtrariū tenuit gl. in. l. iij. seu l. eū qui. C. de auto. prestan. de quo dicet. ff. ea. l. §. si a pupillo. vbi glo. tangit. Sequens etiā sol. nō videt tuta per rationē gl. vnde potes dicere vt dixi i ter. q hic emit cū solēnitate debita cū qua extraneo poterat vendi. ¶ In eadē gl. ibi: nec posset dicere. subaudi ipse tutor. scȝ se credere puberem scȝ illum qui vere est pupillus cuius est tutor: quia presumptio est cōtra eum qd sciat veritatem per. l. de tutela. alleg. in gl. Et adde ſm Ray. qd tutor potest se autorare si emit si hoc facit palam et bona fide. per id quod habetur in. l. cum existimo. ff. de admini tuto. et in. l. cum ipse. et in. l. si in emptione. §. fi. alleg. in glo. qd est notandum.

Si seruus. In rebus peculiaribus sciētiā serui inspicimus in dominicis scientiā dñi. et illa sciētia inspicit que fuit in initio possessiōis nō illa que postea super
4 uenit. h. d. vsqȝ ad. §. si a pupillo. ¶ †No. primo q in peculiarib⁹ quo ad considerandam malam fidem inspicimus scientiam serui vel filij non patris vel domini: secus in dominicis. de quo dic vt dixi in. l. heres. §. fi. ff. eo. et per gl. in. l. cum mancipiū. ff. de edili. edic. vbi est glo. magistra melior de corpore iuris. ¶ Item no. q in peculiaribus acquirit dño etiā ignorāti possessio et vsucapiēdi cōdictio: sed i dominicis lȝ possessio querat etiā ignorāti tamē vsucapiēdi cōdictio querit solū sciēti. facit. l. ij. ff. ti. j. ¶ Itē no. q bona fides requirit et sufficit in initio vsucapionis vnde superueniēs mala fides non nocet. qd intellige saluo casu. l. si ancillam. ff. pro suo. qui est singularis. et nō est alibi. ¶ Itē no. qd dñs adimēs peculiū seruo reputat loco successoris vniuersalis. facit l. nō solū. ff. de resti. in integ. ideo mala fides serui nocet dño. et similiter nocet quādo seru⁹ pro libertate habēda dat aliā rem dño quā ipse seru⁹ mala fide fuit adept⁹. Et de hoc vltimo dic vt plene no. per gl. i. l. seru⁹. ff. eo. vbi gl. illud limitat et declarat. ¶ In glo. super verbo scientiam. in fi. cum glo. transeunt doct. tamen forte posset dici qd in. d. l. imo. loquit quo ad illā actionē de qua ibi fit mētio in qua sufficit cessare malā fidē. hic vero loquit quo ad vsucapionē vbi bona fides reqrit: nec sufficit quem possidere nō mala fide nisi etiā possideat bona fide. facit quod no. in. l. iij. §. fi. ff. de acqui. pos. iō forte h indistīcte sciētia nocet. ¶ In glo. super verbo primā cām ibi: vice heredis. hoc intellige qñ seru⁹ existēs tradit: sec⁹ si liber fact⁹: vt no. i. l. seru⁹. ff. eo. vbi plene de hoc.

b **Si a pupillo.** [b]Emens a pupillo rem mobilē alienā bona fide vsucapit si iusto ductus errore eum credat adultū. Idē si quis emit a furioso rem mobilem vel immobilē alienā putans eū fore sane mētis cōtra ipsū tamē furiosum de euictione agit nec publiciana cōpetit. h. d. cum seq.
5 ¶ †No. qd error iustissimus parat causā vsucapiēdi etiā titulo
6 pro emptore: secus si sit error iniustus. ¶ †Itē no. qd error iuris nō prodest ad vsucapionē. ¶ Itē no. qd cōtractus initus cum furioso etiā eadē ratione cum pupillo nō valet quo ad preiudiciū eorū etiā si iustissimus error interueniat: tunc tamē prodest quo ad tertiū. l. eū qui. in prin. ff. de publicia. ¶ In glo. super ver. emere. ibi: rem alienam. hāc tenebat Ray. sed tunc obstat. l. magis puto. ff. de reb⁹ eorū. vbi iudicat idē esse de aliena si putat esse pupilli. responde qd ibi loquit quādo pupillus possidebat. sed hic debet intelligi quādo nō possidebat. facit qd. ff. tangit glo. in seq. contrario. Sed hec sol. non videtur bona: qr si putabatur res pupilli. et talis que sine decreto non poterat alienari etiam per puberem videtur emens fuisse in errore iuris si emit sine decreto: iō forte propter hoc glossa hic posuit secundam solu. Ex qua nota quod res mobilis pupilli poterat sine decreto alienari et vsucapi ſm ista tempora. idem sensit glossa. ff. ea. l. §. tutor. et. C. qui. ex cau. in integ. resti. non est neces. l. fina. et in. l. non est incognitū. C. in quibus cau. ses. lon. tempo. prescrip. Sed contrariū tenuit in. l. eum qui. C. de auto. prestā. Et illam tenet Bar. per. l. bone fidei alleg. in glossa que videtur velle aliquid speciale esse in re pupilli magis quā adulti. sed Ange. hic et bene dicit q illa. l. nihil facit quia loquitur in vsucapione longi tēporis que nō habet locum in rebus mobilibus. l. in seruorū. C. in quib. cau. ces. lon. tempo. prescri. tenet tamen ipse Ange. glo. dicte. l. eum qui. sed non per illum tex. sed per istum qui facit differentiā inter pupillū et adultum que differentia: alias non videretur procedere. dicit tamen Bar. et Ange. qd ſm ista iura res mobilis adulti poterat alienari sine decreto: ideo tenet sol. istam inquātum vult q hic loquat de re mobili. Sed dicūt q debet intelligi q erat res mobilis aliena nō aūt ipsius pupilli. hodie aūt clarūm qd exequata est conditio pupilli et adulti circa alienationē rerū suarū: qr neutri⁹ etiā res mobilis pōt alienari sine decreto nisi sit talis q̄ seruando seruari nō pōt. l. lex que tutores. C. de admi. tu. vnde ſm eos nō procederet iste tex. hodie etiā i re mobili nisi esset talis que seruādo seruari nō posset. Sed certe tūc alio respectu nō pcederet: scȝ qr nō posset durare vsqȝ ad trienniū qd requirit in complenda vsucapione. facit qd no. in dicta. l. fi. C. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. nisi salues eos in casu in quo casualiter cōtingat rē vsqȝ ad dictū tēpus posse seruari. Tu tene secure q ſm ista iura quo

ad verba

a ¶ Nisi. adde de hac dictione nisi p Bar. et bal. in. l. actiōe. C. d trāsac. Car. i cle. j. de vsur. ale. i. l. j. de offi. eius. et in. l. quodcunqȝ §. fi. de ver. obliga. et in 3sil. lxxxvij. prima par. plenius per bar. et alex. in. l. si eū. §. fi. si qs cau. in. l. fideicōmissa. §. sic fideicommissum. de leg. iij. in. l. qb⁹. §. quidā. de 3di. et demōstra. Bald. i c. ij. p quos fiat inuesti. Et in auf. ... rogati. C. ad treb. Bart. in. l. diu⁹. de peti. her. Flo. de san. pet. in. l. vendi tor. §. si constat corā p. Dy. in reg. peccatū. in vj. Spe. in titu. de 3di. in pncipio. i. c. a nobis in fi. cū glo. de testi.

b ¶ Si a pupillo. adde pro declaratione istius §. nota. per glo. in. l. eūȝ g. C. de auto. prestan.

ad verba orationis solũ erat prohibita alienatio predij rustici pupilli: sed quo ad sniam ⁊ mentē trahebat etiā ad res adulti ⁊ furiosi ⁊ similiū personarū: vt probat ex his que hn̄r in.l.j.⁊.l.g neq3.cū ibi not.s.de reb.eo.vnde nō erat prohibita alienatio rei mobilis: quinimo nec immobilis si erat prediū vrbanū: siue esset pupilli siue adulti. facit.l.si prediū.C.de pred.mi. Et per hoc ptz quare.l.bone fidei loquit in pupillo: q2 habuit respectū ad verba orationis. Nec ob. predictis iste tex. q2 debes scire qd illud pōt facere adultus nō hn̄s curatorē qd pōt facere pupillus tū tutore.l. si curatorē habēs cū ibi not.C.de resti.in integ. vnde sicut pupillus cum tutore poterat scōm hec iura alienare rem mobilem vel etiā immobilē si erat predium vrbanū: ita poterat adultus sol9: sed pupillus solus non: q2 nō obligat ciuiliter sine tutore.l.j.cū ibi not.j.de noua. ⁊ probatur expresse in.l.iulianus.§.si a pupillo.s.de act.emp. ⁊ facit.l.si id qd.§.j.s.de rei ven. vnde mirum si pupillus solus nō probet titulū emptionis: q2 emptio est nulla. secus in pubere. Et ex hoc etiā insurgit qd si iusto errore ductus putauerit pupillū esse puberē qd tunc licet vere deficiat titulus tū iustus error habet loco tituli.l.qd vulgo.j.eo. ⁊ si res erat aliena poterat vsucapi. Idē videtur si fuerit pupilli ex quo talis est que pōt sine decreto alienari ⁊ vsucaperet volens habere titulū putatiuū ex iustissimo errore. facit qd habet in simili in.l.penul. §.fi.j.pro suo.⁊.l.iiij.j.pro legato. Nā hoc casu non videtur habere locū regula.l.clauibus.s.de cōtrahē.emp. vt patet in iuribus proxime alle. cū ibi not. Et per hoc patet qd glo.in.d.l.eū qui nō bene dixit scōm iura ista. nec etiā Bar. ⁊ Ange. Et aduerte etiā circa.l.clauibus. q2 ibi ponitur regula qd vbi traditione a dn̄o facta nō transfert vsucapiendi cōdictio. ⁊ ecōtra vbi transfertur primo casu dn̄ium transfert ⁊ in secūdo vsucapiendi condictio. Nam si intelligas istū text. in re pupilli non sumus in terminis huius regule q2 ibi non dicit qd vbi traditiōe facta a non domino non transfertur dominiū nō transferatur etiam tunc ex tali traditione facta a dn̄o vsucapiendi cōdictio. Nā illud etiā nō est verum: vt patet ex his que hn̄r in.d.l.iiij.j.pro le.⁊.l.pe.§.fi.j.pro suo. nā qn̄q3 non transfert dn̄ium propter defectū veri tituli: vt patet in dictis iuribus. Et hic tn̄ propter iustū errorē qui habet loco tituli transfertur vsucapiendi condictio ex tali traditione facta a dn̄o: vt in illis patet. ⁊ etiā hic scōm vnū intellectum. Et hoc etiā satis dictat ratio vt patere potest intuenti. vnde ex quo transfert vsucapiēdi cōdictio propter iustū errorem ex traditione facta a domino ita etiā si sit traditio a nō dn̄o stante iusto errore loco tituli transfertur vsucapiēdi condictio. Et ita etiā pōt intelligi hic: secus vbi traditione facta a dn̄o nō transfert dn̄ium nec vsucapiēdi cōdictio. Et sic intelligo ⁊ declaro illam regulā.l. clauib9. l3 non sit bene declarata per glo. ⁊ doc. ¶ In ea.glo.ibi: a patre pupilli. Et intellige qd rogās voluit habere omnē possessionem qd esse pōt. vt not.in.l. ⁊ habetur.§.pe.j.de preca.⁊.l.si qs antea.s.de acqui.pos. Si aūt cōcedens precario tenuisset ciuilē illam forte fuisset acquisita pupillo per detentionē istius precario tenentis. per id qd habet in.l.sequit.§. labeo. cū ibi not. per doc.s.ti.ij. vnde tunc posset esse dubiū qualiter posset perdere il-
7 lam ciuilem: sed tunc dicvt in sequentibus solu. †Et not. bene ex secunda solu.glo. qd l3 non possit res alienari sine decreto tn̄ videtur posse in aliū transferri possessio sine decreto cum autorita te tutoris quasi illud sit minoris preiudicij. ⁊ pro hoc etiā facit si colonus pupilli tradat alteri possessionem videtur pupill9 perdere: q2 ⁊ illā perderet etiā si esset maior per no. per glo.in.l.possessione.s.de acqui.pos. Et per hoc non obst.l.dubiū.C.de legib. q2 nō debet intelligi prohibitū id qd nō esset prohibitum si esset maior. ideo videt qd eadē ratione possit tradere possessionem alteri cum tutore. Et pro hoc facit tex. a sensu contrario in.d.l.possessionē. ⁊ in.l.pupillus.de acqui.re.domi. Tertia sol.in effectu vult qd hic loquat in re mobili: quia illa est que pōt cōtrectari ⁊ moueri de loco ad locū. Et nō est dubium qd pōt perdere pupillus ipsius possessionē q2 ⁊ maior perderet eoipso qd per aliū occupatur.l.si rem mobilē.s.de acqui.pos. Et iste tres sol. sunt in se bone. Quarta solu. nō est bona: q2 cōtra tex. legum contrariarū. Quinta solu. etiā nō est bona: q2 est ꝯtra.ll. cōtrarias que simpliciter dicūt qd pupillus nō potest perdere possessionē. ideo tene alteram de tribus.s.positis. ¶ In glo.super verbo nulli prodest in fi. quasi velit qd ex quo res vere erat aliena l3 putauerim eandem esse pupilli non attendat error iuris. Sed certe hoc videtur cōtra mentē istius tex. ideo potes dicere qd litera debet intelligi qn̄ erat talis res que poterat sine decreto alienari: vt q2 erat res mobilis vel prediū vrbanum scōm ista tempora. ¶ In glo.super verbo vtilitatis.in fi.sub. q2 ibi non est verus titulus nec putatiuus iusto errore in re illa de qua ibi querit hic erat titulus putatiuus iustissimo errore. ¶ In glo.super verbo publiciana. in fi. sub. q2 non cōpetit cōtra ipsum furiosum cū re vera contractus fuerit nullus. ⁊ sic remansit dn̄s: sed contra tertium sic. ⁊ ita hic. An aūt credat emptori qui asserit vendentē credidisse fuisse puberem vel sane mentis tangit Bar. ⁊ concludit qd sic: saltem cū iuramēto per not.in.§.alia.insti.de act. saluo nisi sit presumptio contra eū de scientia: vt q2 fuisset cōsanguineus tutor vel vicin9. facit qd no.s.ea.l.§.tutor. vel nisi ex aspectu appareret adhuc pupillus. Sed forte posset dici qd imo nō credit simplici assertioni sue: q2 scōm hoc nō appareret de iustissimo errore. ideo videt qd debeat probare per testes qui fuerunt presentes contractui quō ⁊ ipsi iudicabant eū impuberem. ⁊ sic iudicabant ex aspectu: vel quō reputabant eū sane mentis. Et hoc videt verius saltem in titulo emptionis. propter notata in.l.celsus.in alijs titulis forte posset dictum Bar. saluari.

a **Si eam rem.** [a]Bona fides autoris non prodest singulari successori habenti scientiā rei aliene: secus in successore vniuersali. ⁊ possessio autoris etiā me-
8 diati prodest successori immediati nisi fuerit interrupta per aliū h.d. vsq3 ad.§.si rem. ¶ †Nota differentiā esse inter successorem singularem ⁊ successorem vniuersalē: q2 bona fides autoris non prodest successori singulari habenti malam fidem secus in successore vniuersali. Et ratio est: q2 successor vniuersalis representat personā defuncti ⁊ censet eadē persona. in auť.de iureiurā. a mo. presti. in prin. ¶ †Itē not. plures species successorū: q2 quidā est heres de iure ciuili: quidā bonoꝝ possessor. Et sic de iure ꝑtorio insti.de bo.pos.§.quos aūt. Quidā heres effectu vt ille cui restituit hereditas ex trebelliano.l.filius.s.qd cum eo. ¶ In glo. sup verbo sciat alienā. ibi: quā defunctus bona fide possedit. Nam si ipse heres etiā possidet bona fide habet modo titulū quē nō habuit defunct9 q2 h3 titulū pro herede. Et sic cū possideat titulo ⁊ bona fide poterit prescribere spacio longi temporis: l3 defunctus dicto spacio nō potuisset vsucapere ꝑpter defectū tituli. Et intellige in herede q nō sit suus heres sed extraneus hoc est in ptāte ipsius defuncti per id qd habet in.l.ij.§.filiū.j.ti.j.⁊.l.nihil.C.de vsucap.pro herede.⁊.l.j.§.accedit.C.de rei vxo.act. b

b
10 **Si rem.** [b]Per litis contestationē nō interrumpit vsucapio trienij ex duabus causis ⁊ non compatientibus nō pōt res possideri. h.d. cū seq. ¶ †No. ex tex. qd litis cōtestatio nō interrumpit vsucapionē triēnij. qd est verū ipso iure: vt hic. sed quo ad effectū bene interrumpit.l.si post acceptum cum ibi not. supra de rei vendica. fallit in casu.l. vt perfectius.C. de anna. exce. in quibus ipso iure interrumpitur. Nec obst. huic legi.l.j.in fi.s.vsufru.quemadmo.can. quia etiam ibi erigit contestatio. ⁊ debet intelligi scōm istam. Et attende scōm Ange. qd in casu hui9.§.non ferret snīa declaratoria cū dominiū sit translatum in vsucapientē: imo l3 actū sit reali seu rei vēdicatione ferretur snīa condēnatiua ad dari sicut in mera personali. ⁊ hoc ratione preteriti dominij per reū pendēte iudicio acqsiti. vt.d.l.si post acceptū. ⁊ ita dicit esse practicandū. Sed tu dic vt dixi in.l. naturaliter.s.tit.ij. Nam nō puto absonū qd etiā ferat declaratoria in casu isto vt snīa sit cōformis libello ptr.l. vt fundus.s.cōmuni diui. Fateor tn̄ qd si fiat restitutio virtute snīe transfertur dn̄ium in agentem per id qd habet in.l.pompo. §.si iussu.s.de acq.pos. ⁊ insti.de offi.iudi.§.fi. Nec poterit reus obījcere de dominio acqsito pendēte iudicio. per.d.l.si post acceptum. ⁊.l.j.per Bar.j.de accep. Et bene facit qd not.idem Bar. in.l. quacūq3. §.idem iulianus.s.de aqua plu.arcē. ¶ In gloss.j.ibi de prescriptione mobilis. Et est ratio: q2 vsucapio rei mobilis est magis fauorabilis: q2 complet trienio. Sed prescriptio rei immobilis complet longo tēpore seu spacio.x.annoꝝ inter presentes. ⁊.xx. inter absentes.l.j.C.de vsucap.trāsfor.⁊.l.fi.C.de prescri.lon.tēp. ideo nō sic faciliter interrumpit vsucapio rei mobilis sicut prescriptio rei immobilis. glo.tn̄ in.l.si post acceptū. dicit qd ratio est: q2 possessio rei mobilis est vilis ⁊ abiecta.l.si rem mobilē.s. de acq.pos. Sed certe scōm hoc citius deberet interrūpi ꝙ ꝑscriptio rei immobilis. Sed salua glo. q2 ex quo est vilis ⁊ abiecta facili9 acqrit possessio ipsa ⁊ etiā dn̄ium. ideo mirū si nō obstāte cōtestatione litis per vsucapionē acquirit dn̄ium rei mobilis l3 nō acqrat dn̄ium rei immobilis. ¶ In ea.glo.ibi: sed scōm Joā. hec cōiter tenet vt euitet correctio per.l.precipim9.C.de app. Et aduerte q2 habemus in iure vsucapionē triēnij. Itē prescriptionem longi tēporis.x.vel.xx.annoꝝ. Item prescriptionē longissimi tpis.xxx.vel.xl.annoꝝ prima velut multū fauorabilis nō interrumpitur ipso iure per contestationē litis: sed solū quo ad effectū. Secūda q2 nō est ita fauorabilis cū in ea maius tempus requiratur interrumpit ipso iure per cōtestationē litis. Sed nullo modo interrumpit per citationem solā seu missionē executoris. Tertia vero q est minus fauorabilis cōtra aliqua ꝑdictarū nedum interrumpit ipso iure per contestationē litis. imo etiā per missionē executoris ⁊ sic per citationē.l.sicut.⁊.l.cum notissimi.
11 C.de pscri.xxx.an. †Actiones aūt annales vel pretorie interrumpuntur demū per contestationē vel supplicationem porrectam principi ⁊ rn̄sionem ad eam.l.j.⁊.ij.C.qn̄ lib.prin.da. Et not. bene q2 tunc sit interruptio ipso iure: q2 illa pscriptio currit ex mera negligentia nō petētis: secus in vsucapione triēnij que procedit ex possessione cū titulo ⁊ bona fide. ideo illa interrumpitur

¶ Si eam rem. Adde in.l.sup longi.de pscri.lon.tempo.

¶ Si rem adde Bar. hic et quod tāgitur notabiliter in apostil.

ipso iure tanq̃ potētior. Et ex pdictis pꝫ qꝺ alie actiones q̃ non sunt ptorie vel q̃ durēt vltra annū si aliā metā habeat pscriptio ipsarū per solā citationē interrūpeꝛ ipo iure. Et pro hoc facit qꝺ habeꝛ in. l. ait ptor. §. fi. ꝫ. ex qui. cau. ma. Nā tunc nō fit interruptio p solā citationē vt ibi pꝫ. Itē ex predictis pōt inferri qꝺ in pscriptione statutaria si statuto caueꝛ qꝺ si non petiꝛ debitū. j. x. annos qꝺ intelligaꝛ pscriptū: an tūc interrumpaꝛ per citationeꝫ solā. Bar. hic dixit qꝺ sic: qꝛ ex sola negligētia nō petētis pcedit. Et sic videꝛ eadē ratio q̃ in prescriptione. xxx. an. puto cōtrariuꝫ de iure per ea q̃ superius dixi. ⁊ qꝛ videꝛ casus in. d. l. ait pretor. §. fi. iūcta. l. sequiꝛ. §. si viā. ꝫ. ti. ij. cū ibi no. Nā certū est qꝺ libertas seruitutis rustice pscribiꝛ ex mera negligētia nō petētis. vt in. d. §. si viā. ⁊ tū per solā citationē non interrumpebaꝛ. vt pꝫ in. d. l. ait pretor. §. fi. ⁊ facit qꝺ habeꝛ in. l. fi. ad fi. ꝫ. de eo p quē fac. erit Et sic ratio sua nō est vera seu nō cōcludit necessario. Et pro hoc etiā facit: qꝛ solū est statutū in prescriptione. xxx. an. qꝺ illa interrumpaꝛ per citationē: vt pꝫ in. d. l. sicut. ⁊ l. cū notissimi. ergo a contrario sensu. sec⁹ erit in illa pscriptione minoris tpis. ℂ Itē aduerte: qꝛ dixit hic Ang. qꝺ lꝫ pscriptio lōgi tpis interrumpaꝛ sola cōtestatione litis tū p solā missionē executoris fit trāsitoria in heredes per. l. cōstōnibus. j. de act. ⁊ ob. Sed certe in cōtrariū fortiter facit. l. si eū. §. q iniuriarū. ꝫ. si qs cauti. Nisi dicas qꝺ ibi stipl'o fuit pstita nō precedēte aliqua citatione put no. p gl. in. d. l. fi. de eo per quē factū erit. ⁊ in. d. l. sicut. C. de pscri. xxx. ann. Itē adde scōm Ang. qꝺ pscriptio interrupta p cōtestationē litis perpetuaꝛ in. xl. annos. lꝫ ante esset minoris tpis per. l. fi. C. de pscri. xxx. an. ⁊ no. p gl. in. l. cū notissimi. in prin. eo. ti. ⁊ dixi in. l. naturaliter. ꝫ. ti. ij. Et p hoc infert ipse Ange. qꝺ si p statutū sit certa meta statuta pscriptioni actionū personaliū qꝺ fiet interruptio p executoris missionē ⁊ extendiꝛ in eandē metā q̃ est introducta a statuto. Sed si facta fuit cōtestatio litis extendiꝛ in. x. an. vltra dictā metā qꝺ plus fauet cōtestāti: vt est dictū ⁊ subdit Ang. qꝺ si statutū vltra pcederet dicēdo qꝺ dicta pscriptio certis modis interrumpereꝛ nec dicit inquātū perpetueꝛ. qꝺ tunc credit ipam actionē reductā ad terminos primitiue nature scōm ius cōe ad quos de facili reuertiꝛ. l. si vn⁹. §. pact⁹. ver. qꝺ i spē. ꝫ. de pac. Nā terminus hui⁹ secūde vite nō est limitat⁹ a statuto. iō relinquēdus est iuri cōi. arg. l. cōmodissime. de libe. ⁊ postb. scōm qꝺ oēs actiones psonales durāt saltiꝫ vsq ad. xxx. anno. nisi aliud reperiatur: expressum. l. sicut. C. de prescrip. xxx. anno. Tu adde qꝺ in multis nō videꝛ bene dicere. Primo inq̃tū vꝛ sequi Bar. in eo qꝺ dicit qꝺ pscriptio. x. anno. statutaria iterrūpaꝛ p solā missionē executoris. Nā hoc nō videꝛ verū per id qꝺ. ꝫ. dixi. Itē scōo inq̃tū vult qꝺ cōtestatio solū adijciat decē annos. ⁊ sic qꝺ ppetueꝛ solū quo ad. xx. qñ statutū dicit de decē. Nā imo ppetuaꝛ in. xl. an

12 nos. vt pꝫ in. d. l. fi. †vbi actio q̃ erat annalis ppetuaꝛ in. xl. an. vt pꝫ ex no. per gl. in. d. l. fi. ⁊ l. j. C. de anna. exce. iūcta. l. in honorarijs. §. lꝫ rescissa. l. de ac. ⁊ ob. Itē adde tertio dictis Ang. inq̃tū vult qꝺ statutū qꝺ dat certū modū interrūpendi pscriptionē statutariā. ⁊ vltra nō dicit qꝺ facta interruptiōe actio durabit scōm terminos iuris cōis. Nā hoc nō credo verū: qꝛ durabit scōm terminos statuti qꝺ semper loqui videꝛ. ⁊ est in viridi obseruātia. l. arriani. C. de here. ideo nō habebit locū dispositio iuris cōis: qꝛ in effectu statutū prohibet dādo certā metā actiōibus. ideo solū habebit facta interruptiōe per tps statutariū. Et de materia habetur in. l. fi. ꝫ. de eo per quē fac. erit. ⁊ per Ja. bu. ⁊ Bar. ibi ⁊ p eū in. l. sicut. C. de prescrip. xxx. an. ℂ In gl. peñ. in fi. vel dic scōm Dy. ⁊ doc. qꝺ in. §. ex plurimis. cause erāt cōpassibiles. hic sec⁹.

13 †Nā ⁊ ille qui est dominus nō pōt emere rem suam. l. sue rei. ꝫ. de contrahen. emp. ℂ In gl. super verbo litis. ibi si res est presens. Et dicitur satis esse presens quando conuentus possidet ipsam rem: vt not. in. l. hec si res. supra de rei vendi. quod intellige verum si conuentus rem ab initio habuit de domini voluntate forte ex causa commodati depositi vel precario: secus si absq domini voluntate habuisset: quia tunc videtur quod debeat esse presens. per id quod no. in. l. qua ratione. §. interdū. ꝫ. de acqui. rerum domi. ⁊ per no. per Barto. in. l. certi cōdictio. §. quoniā. ꝫ. si cer. peta. lꝫ Dy. in. c. pro possessore. de reg. iur. in. vj. videatur simpliciter inherere glo. l. hoc si res. ℂ In eadem glo. ibi. l. fi. sed certe ibi contrariū no. per gloss. scꝫ qꝺ de euictione non tenetur recipiens estimationē litis. vnde de hoc dic vt inferius dicetur. ℂ In eadem gloss. in fi. Sol. quod ibi solutio fuit facta nomine pene. ideo in soluentem nullum ius transfertur. hic autem fuit soluta estimatio litis. Sed huic solutioni fortiter obstat secūdū Angelum. l. missi opinatores. C. de exact. tribu. lib. x. vbi exactotributorum. qui pro debitore tributario soluit ex eo. quia ipse infra terminum non exegit. ⁊ propterea fecit litem suam agit cōtra debitorem fiscalem vt sibi refundat. Sed solue scōm Ange. qꝺ ibi soluit directe illud quod debebat fisco. secus in. d. l. mancipia. Et hoc singulariter dicit notandū pro iudicibus qui condemnatur tempore syndicatus ex eo: quia non exegerunt debitores creditorum secundū formā statuti ⁊ creditorib⁹ integre persoluerunt: vt cōtra debitores tali solutioni liberatos possint ipsi iudices agere. quod est notandum ⁊ mēti tenendum. Et remittit ad notata per se in dicta. l. mācipia. in reportationibus paduanis. Tu adde quod dixi in. l. si tertius. §. officium. ꝫ. de aqua plu. arcē. vbi omnino vide. ℂ Extra gl. est sciendum qꝺ Dy. tractauit materiā huius. §. in. c. pro possessore. de regu. iu. in sexto. ⁊ Jaco. but. in. l. si culpa. ꝫ. de rei vendi. pro cuius declaratione videnda sunt aliqua. primo quale ius acquiratur in ipsa resoluēs litis estimationē. Scōo an sibi cedi debeat aliqua actio. Tertio an recipiens litis estimationem teneatur de euictione. Quarto an teneatur cauere de euictiōe. Quinto an si res reuertatur ad eum possit rem retinere ⁊ reddere estimationem: an poterit rem recuperare reddendo estimationem. Sexto ⁊ vltimo an ille cui cessa est rei venditio possit dicere se dominum. Et de hoc vltimo dic vt dixi in. l. j. ꝫ. eo. vbi etiam dedi remissiones. de hoc etiam p Barto. et Jaco. belui. in dicta. l. si culpa. ⁊ per Dy. in. c. pro possessore. in vltima questione. ℂ Circa primum conclude qꝺ si est dubium de iure agentis. et soluit ex causa transactionis nullum ius querit conuent⁹ nisi retentiones per. l. si pro fundo. C. de trāsac. ⁊ voluit hic gl. ⁊ in. l. j. ꝫ. eo. quod intellige nisi tunc cesserit qcquid iuris habet in ipsa re: quia tunc virtute cessionis acqreret ius. l. qꝺ si in venditione. ꝫ. de here. ven. ⁊ not. Bar. in. l. j. ꝫ. eodē. Item forte hoc verum quando simpliciter aliquid soluiꝛ vt res detineaꝛ. sed si soluereꝛ estimatio rei nec adijcitur ex causa trāsactionis: tunc forte in dubio faceret emptionem per hāc. l. ⁊ per §. fi. l. precedētis. ⁊ l. j. ꝫ. eo. que simpliciter videtur loqui. videtur enim esse tunc de mente partium qꝺ in effectu fit emptio ex quo referunt se ad estimationem rei. Nam ⁊ etiam communiter qnādo consueuit fieri transactio propter dubium litis non cōsueuit dari estimatio rei: sed multo minus vt docet experientia. Et debemus interpretari mentē partium ex ipsis que frequenter fieri consueuerunt. argu. l. vel vniuersorum. ꝫ. de piguo. act. ⁊ l. iuris gentiū. §. pactorum. cum similibus. ꝫ. de pac. ideo sunt ponderāda vt dixi verba: an soluatur aliquid vt res retineatur quo casu sonant in transactionem in dicta. l. si pro fundo. an vero dicatur qꝺ soluat estimationē rei. quo casu in effectu videtur emere per hanc. l. ⁊ similes nisi expresse fiat mentio de transactione. Si aūt ius actoris fuerit certum: vt quia forte lata erat sententia ⁊ tunc id quod soluitur non dicitur solui ex causa transactiōis proprio sumpto vocabulo etiaꝫ si expresse diceretur ex causa transactiōis nam tūc impropriareꝛ illud verbū pro discessu a iudicio ex quo fit super re certa: vt voluit glo. in. l. eius rei. ꝫ. de rei vend. ⁊ notat Barto. in. l. j. ꝫ. eo. ⁊ in hoc casu quādo ius actoris est certum cōsidera duos casus principales: quia aut reus possidet aut desijt possidere. Si possidet ⁊ soluit estimationem litis seu rei: ⁊ tunc aut ignorabat sibi possidere: ⁊ nō queritur sibi reo ius in re: sed solū ius retentionis donec reddatur sibi estimatio soluta si actor postq̃ sciuerit reum possidere voluerit rem vendicare. per id qꝺ nota. per glo. in dicta. l. eius rei. Si autem actor sciebat eum possidere tunc aut ipse reus offert se paratū restituere reꝫ vel estimationem inquātū actor contentetur de illa ⁊ actor eligit estimationem: ⁊ tūc si res erat presens tempore solutionis transferꝛ dominium in ipsum reum si agens erat dominus: alias vsucapiendi cōditio. per ea que habentur in dicta. l. eius rei. cum seq. Si autē non erat presens. dic idē si a principio reus habuit rem de volūtate ipsius agentis ex quo possidet eam. per id quod habetur in l. certi condictio. §. fi. cum seq. ꝫ. si certum peta. Si autēꝫ non habuisset ab initio ex ipsius agentis voluntate: tunc est magis dubium. Nam glos. in dicta. l. hoc si res. et Dy. in. c. pro possessore. simpliciter volunt idem ex quo reus possidet. Sed contrarium voluit glo. in. l. qua ratione. §. interdum. ꝫ. de acquir. rerum domi. ⁊ illam sequitur Barto. in dicta. l. certi condictio. §. fina. imo plus videtur velle Ange. in dicta. l. hoc si res. qꝺ indistincte debeat esse presens in casu illius. l. ne due fictiones concurrant circa idem per ea que not. in. l. si rem aliquam. ꝫ. de acquirend. possess. ⁊ in. l. j. C. de do. promis. Nam videꝛ fꝫ eum etiā alius ficta traditio ⁊ etiam fictus titulus. ideo siue habuerit de voluntate a principio siue non requiritur presentia. Sed plus placet opini. Barto. quia potest dici verus titulus ex quo soluiꝛ estimatio. p id qꝺ habetur in. l. j. ꝫ. eodem. Si autem reus possidet ⁊ resistit quātum potest ne restituat rem. ⁊ propter hoc forte cōdemnatur in estimatione: ⁊ tunc in casu isto est magis dubiū: an tūc acqrat ius i re soluēdo estimationē eo casu q. ꝫ. dixi i prio ia sudixi acqri. tū gl. sensit qꝺ sic in. l. j. ꝫ. eodē. qꝛ actor poterat facere cogi precise reum ad restituendum manu militari. l. qui restituere. de rei vēdi. Idem sensit Bartolus in dicta. l. j. idem Dyn. in dicto. c. pro possessore. idem Jacobus but. in dicta. l. si culpa. Si autem reus non possidet sed desijt possidere dolo vel culpa eo casu quo tenetur de culpa. quod est in rei vendicatione post litem contestatā. l. si homo. cum ibi not. ꝫ. de rei vendi. vel. quando tenetur ex contractu gratia vtriusq inito. l. si vt certo. §. nunc videndum. ꝫ. commo. hoc casu considera qꝺ aut conueniebatur actione personali

sonali ex cōtractu. ꝛ tunc nullum ius querit in re soluens estima-
tionem: quia potius videtur soluisse precium culpe quam rei: vt
voluit glo. in. l. in commodato. §. fi. ff. commo. ꝛ in. l. si fullo. supra
de condi. sine causa. ꝛ in. l. is qui dolo. ff. de rei ven. ꝛ no. Bar. in. l.
j. ff. eodem. Si autem conueniebatur rei vendicatione: tunc si cul-
pa desiit possidere soluendo estimationem acquirit vtilē rei ven
dicationem: vt est tex. singularis in. d. l. si culpa. Sed contrarium
tenet Bar. in. l. j. ff. eo. per tex. in. l. is qui dolo. cū. l. sequen. ff. de rei
vendi. vbi dicit non competere publicianam. Et hoc videtur ve-
rum quando nō habet conuentus causam ab agente. Si antē ha
buisset causam ꝛ talem propter quam agens voluisset transferre
dominium si nō potuisset iure prohibente. Exemplum in. l. si do-
nata. ff. de dona. inter virum ꝛ vxorem. tunc est magis dubiū per
ea que ibi no. glo. tamen quia tex. non dicit ibi hoc casu tanq̄ vti
lem in rem. forte etiam hoc casu non queretur. Sed aduerte quia
Ang. in. d. l. is qui dolo. limitat. d. l. is qui dolo. dupliciter. pmo
vt nō habeat locum quando actor sponte recipit estimationē per
tex. in. l. seq. a contrario sensu. Sed certe non video quādo possit
dicere sponte recipere ex quo reus non hȝ possessionē penes se nisi
forte reus offerat se paratum redimere ꝛ restituere si actor velit
vel soluere sibi estimationem. vel actor preelegit estimationeȝ ta-
men an hoc casu cōpetat vtilis rei vendi. facit dubiū. d. l. si culpa.
que solum dicit illam competere quando desiit culpa possidere. ꝛ
sic quando dolo emit secus esset: nec reperitur alibi expressum qđ
competat rei vendicatio vtilis soluenti estimationem: nisi in ca-
su. d. l. si culpa. ideo forte quo ad hoc non procedit dictum Ange.
sȝ forte poterit saluari quo ad alia: vt patebit ex. j. dicēdis. ¶ Itē
secundo limitat. d. l. procedere quando solueretur estimatio rei:
secus si iuraretur in litem: quia tunc magis fauebitur reo cum in
alio tunc grauetur. argu. l. eum qui. ff. de iureiuran. ꝛ dicta. l. seq.
ꝛ dicta. l. is qui dolo. a contrario sensu. Sed istud non placet per
d. l. si cum dos. §. fi. cum duabus seq. ff. rerū amo. vbi patet qđ etiā
quando iuratur in litem non fauetur reo imo sibi debet imputa-
ri quare non restituit rem. Et sic debet intelligi ꝛ suppleri dicta. l.
is qui dolo. cum. l. sequen. Item quod dixi trāsire dominium in
conuentum qui soluit estimationem litis ꝛ rem possidet si est pre
sens intellige verum etiā si rem malo modo acquisiuisset vel eius
possessionem: vt patet in. l. si propter. ff. rerum amo. Et hec suffi-
14 ciant de primo articulo. ¶ † Circa secūdum articulum an debeat
agens cedere actionem. Conclude qđ si reus possidebat et actor
ignorauit non tenetur cedere: imo etiam si cessisset nō reo prodes-
set propter eius malignitatem propter ea que habentur in dicta
l. eius rei. Si autem reus possidebat ꝛ res erat presens: tunc Dy.
dixit actiones esse cedendas in capitulo pro possessore. Butri. cō-
tra in dicta. l. si culpa. quia non videtur quid posse cedi cum con-
uentus tunc plene efficiatur dominus. Potes saluare dictū Dy.
quando agenti competeret alia actio personalis: vt contingit in
re legata pro qua competant tres actiones. l. j. C. communia de le
ga. facit qđ no. in. l. si res. ff. de euic. Et hoc voluit Bal. in. l. in de-
positi. j. de re iudi. Si autem reus possidet sed erat contumax in
restitutione: tunc Dy. videtur velle qđ fiat cessio in. d. c. pro posses
sore. Cōtrarium forte potest dici quia imputandum videtur reo
propter eius contumaciam. vnde sicut hoc casu non tenetur agēs
cauere de euictione: vt. j. dicetur. ita videtur qđ nō teneatur cede
re actionem eadem ratione. hoc tamē fallit in casu. l. si donate. ff.
de dona. inter virum ꝛ vxoreȝ. Et hoc casu possit saluari opi. Dy.
ꝛ ratio specialitatis sit in casu illo propter voluntatem quam ha
buit agens alias transferret dominium. vnde sicut hoc casu tene-
tur cauere de euictione vt ibi dicitur. ita videtur qđ teneat̄ cedere
actionem etiam si dolo desiisset possidere per id qđ habetur. j. de
re iudi. ꝛ tangitur per glo. in. d. l. is qui dolo. in simili. Si autem
conueniebatur rei vendicatione tunc si culpa desiit possidere de-
bet fieri cessio. cum ꝛ hoc casu teneatur de euictione vt. j. dicetur.
Et si dicatur eo quo competit vtilis sine cessione frustratoria vi-
detur cessio. responderi potest qđ sine cessione habet vtiles nomi-
ne suo: sed per cessionem habebit exercitiū directo noīe ipsius ce-
dentis. qđ est vtile: quia interdum aliqua exceptio potest obstare
directe que non obstabit vtili ꝛ econtra: vt no. in. l. si duo. infra de
solu. ꝛ per Dy. in dicta regula pro possessore. Si autem dolo desiit
possidere: tunc nō debet fieri cessio: vt dicta. l. is que dolo. ff. de rei
vendi. quod intellige in casu. l. si donare. quia tunc sicut tenet̄ de
euictione: vt. j. dicetur. ꝛ ibi etiam patet. ita videtur qđ debeat ce-
dere. Item forte hoc verum nisi actor reciperet estimationē spon-
te. qđ quando esse possit declaraui in precedenti articulo post di-
cta Ange. nam hoc casu videtur teneri de euictione per ea que. j.
dicentur. ideo videtur qđ etiam teneatur cedere actionem. et in
hoc possit saluari opi. Ang. in. d. l. is qui dolo. ꝛ. ff. dixi. et hec suf-
15 ficiant de secundo articulo. ¶ † Circa tertium an teneat̄ recipiēs
estimationem de euictione. fuerunt opi. vna fuit opi. indistincte
qđ sic: vt in casu huius. l. ꝛ sequitur Dyn. in. c. pro possessore. Alia
fuit qđ non. ꝛ sequitur gloss. in. l. fi. j. ex qui. cau. in posses. eatur. et
videtur sequi Jaco. de ra. quia iure non videtur cautum. argu. l.

illam. C. de colla. Ja. but. in. l. si culpa. concordat opi. quia si actor
sciebat reū possidere tenetur de euictione. secus si ignorabat nisi
in casu. l. si donate. Mouetur per no. in. l. eius rei. Si autem reus
non possidebat tunc dicit in. d. l. si culpa. qđ nō tenetur de euictio
ne: quia inuitus quodāmodo recipit estimationem. facit. l. ex di-
uerso. §. petitor. ff. de rei ven. Bar. hic dixit qđ in casibus in quib9
dixi. ff. dominium transire: vel vtilem vendicationem competere
vel actionem cedendā tenetur de euictione: al's secus. Et hec opi.
placet cum certa tamen limitatione. primo quia nō procedit quā
do reus possidebat si erat contumax. Nam licet dixerim. ff. trāsire
dominium: tamen non videtur teneri de euictione per text. in ra-
tione sui in. l. ex diuerso. §. petitor. ff. de rei vendi. Nam tunc vide-
tur imputandum possessori cur non restituit: sed fuit contumax.
que ratio cessat quando non fuisset contumax sed actor poti9 pre-
eligeret estimationem. quod tamen intellige nisi in casu. l. si dona
te. quia tunc videtur teneri de euictione etiam si esset contumax
per id qđ ibi dicitur. Item ꝛ quando reus dolo desiit possidere ꝛ
conuenitur rei vendicatione: licet tunc nō queratur vtilis rei vē-
dicatio: tamen quia debet fieri cessio in duobus casibus: scȝ quan
do sponte reciperet estimationem. vel in casu. d. l. si donate. tunc
etiam tenet̄ de euictiōe: secus quando essemus extra dictos duos
casus etiam si iuratum esset in litem. per id qđ habet̄ in. d. l. si cuȝ
dos. §. fi. cū duobus seq. ff. rerum amota. licet Ang. dixerit contra
rium in. d. l. is qui dolo. Nec ob. predictis qđ non bene videt̄ repe
riri iure cautum de euictione posse agi per soluentem estimatio-
nem litis: quia imo satis reperit̄ cautum: ex quo dicit̄ qđ est simi-
lis emptioni vt hic patet. ꝛ in. l. j. ff. eo. ar. l. j. cum ibi no. j. de lega.
j. ꝛ eius qđ habetur in. l. si predium. C. de euictio. ꝛ in. l. libera qui
dem. C. de sen. ꝛ interlo. om. iu. Et qđ dixi. ff. nō agere de euictio-
ne reum qui propter contumaciam non restituit. etiam tenet hic
Ang. saluo casu. d. l. si donate. Et aduerte: quia forte etiam potest
dici qđ in casu. l. in depositi. j. de re iudica. si reus dolo desiit possi
dere. vel etiam sit contumax in restitutione rei quod nō teneatur
recipiēs estimationem de euictione per rationem. §. petitor. in. l.
ex diuerso. ff. de rei vendi. quia imputandū ei videtur quare rem
potius non restituit. per id qđ habetur in. d. l. is qui dolo. lȝ Dy.
ꝛ Bar. ꝛ etiam Butri. aliter senserint. Nec ob. qđ tenetur tunc ce-
dere actionem recipiens estimationē litis per dictam. l. in deposi
ti. quia per hoc nō sequit̄ necessario qđ debeat teneri de euictiōe.
Nam ꝛ interdum quis cedit omne ius qđ habet in re: ꝛ tamen de
euictione non tenetur: vt. l. qđ si in venditione. ff. de here. vel acti.
ven. ꝛ facit qđ no. per Bar. in. l. emptor. ꝛ qđ dixi nō agere de eui-
ctione quādo dolo desiit possidere. intellige nisi sponte quis rece-
pisset estimationem litis. ¶ Circa quartum cōclude qđ vna fuit
opi. qđ non debeat cauere nisi in casu dicte. l. si donate. Et hanc se
quuntur glo. cōmuniter: vt patet hic. ꝛ in. d. l. ex diuerso. §. petitor.
ꝛ Dy. in regula pro possessore. sed Butri. in. d. l. si culpa. ꝛ Bart.
hic tenent qđ vbicunqȝ potest agi de euictione: qđ quando sit dixi
superius poterit etiam peti cautio per regulam. l. in omnibus. ff.
de iudi. ꝛ per. l. emptori. ff. de euic. Et hec opinio placet per iura
prealle. Nec ob. dictus. §. petitor. per quē glo. mouetur quia loqui
tur in casu in quo reus erat contumax in restitutiōe rei: vt ibi pa
tet ex ratione ibi posita. quo casu non tenetur de euictione: vt. ff.
dixi. vnde nimirum si etiam tenetur cauere. forte tamen sufficit ca
uere de simplo in casibus in quibus quis tenetur de euictiōe per
dictam. l. si donate. nisi dicas esse speciale ibi qđ solum de simplo
caueatur: quia in multis econtra fauetur conuento contra regu-
las iuris: vt patet ex ibi not. Et hec sufficiant de quarto. ¶ Circa
quintum conclude qđ vna fuit opinio qđ in casibus in quibus di
xi. ff. ius queri reo sine cessione: tunc cogatur precise restituere per
l. si culpa. ff. de rei ven. Item in casibus in quibus dixi cessionem
fieri debere si cessio fuit facta: secus si cessio non fuit facta: qr tunc
electio est eius an restituat rem: an estimationem. Et hanc sequi-
tur Dy. in. d. c. pro possessore. ꝛ Bar. hic. saluo nisi soluens estima
tionem habuerit a principio rem cū mala fide: quia tunc indistin
cte erit electio eius ad quem res est reuersa restituere rem vel esti-
mationē. per id qđ habetur in. d. l. si culpa. in fi. ꝛ in. l. ei qui. ad fi.
j. de furtis. Secunda fuit opinio Jaco. but. in. d. l. si culpa. ꝛ sequi
tur Bar. in. l. in commodato. §. fi. ff. commo. Et sic in hoc Barto.
videtur sibi fuisse cōtrarius qđ indistincte sit electio ipsius ad quē
res est reuersa. Mouetur quia ipsi soluenti plures actiones vidē-
tur competere: scȝ condictio sine causa ad precium per. l. ij. ff. de cō
di. sine causa. Item interdum vtilis vendicatio ad ipsam rē sine
cessione vel mediante cessione: vt patet ex supradictis. Item inter
dum videtur competere actio ex contractu ad rem vel estimatio-
nem. d. l. in cōmodato. §. fi. Et sic in effectu videntur plures actio-
nes alternatiue competere ad plures ipsi soluenti estimationem.
Sed vbi est mixta alternatio iurium ꝛ rerum: licet electio iurium
sit actoris: tamen electio rerum vsqȝ ad litis contesta. est rei. l. ij. §.
stichum. ꝛ §. sceuola. ff. de eo qđ certo loco. Sed hec opi. mihi non
placet: quia videtur aperte cōtra dictā. l. si culpa. que aperte vult
qđ qñ agit̄ vtili rei vendicatione regulariter nō audit̄ volēs red-

dere rei estimationē. Nec obstat predictis ratio But. ꝛ Bar. qꝛ illa procedit quādo ex partium cōuētione obligatio esset alternatiua iuriū ꝛ rerum: vt pꝫ in. d. l. ij. §. sceuola. ꝛ §. qui stichum. Naz tunc ſm regulam deberet esse rei electio in rebus. l. pleruꝗ. ad fi. ff. de iure do. ꝛ de reg. iur. c. in alternatiuis. li. vj. Et ecōtra electio iuriū ipsius actoris: vt in. l. qd in berede. §. eligere. ff. de tribu. ꝛ. l. cū filius. §. varijs. de lega. ij. verū quando est mixta iuriū ꝛ rerum si daretur indistincte electio reo esset in potestate rei quodāmodo impedire actorē. ideo tunc introductum fuit qd actor possit agere qua actione vellet: sed reus baberet facultatē soluendi vsqꝫ ad litis contestationē secus quādo ex dispositione iuris plures actiones competunt alicui ad diuersa: qꝛ tunc in electione sua est eligere quam actionē velit ꝛ illam intētare ſm suam naturā per id qd babetur in. d. l. qd in berede. §. eligere. ꝛ. d. l. cum filius. §. varijs. Et sic boc casu non babet locū. d. l. ij. §. sceuola. ꝛ. §. qui stichū. nec est eadē ratio in casu isto que est ibi ex quo ex conuentione partiū non est obligatio alternatiue. Et ideo si soluens elegit estimationem rei vendicationē vtilē eo casu quo competit. qd quādo sit dixi superius circa primum articulū. vꝫ qd precise cogatur conuentus rem restituere saluo casu speciali. de quo ibi. ꝛ. ff. dixi. Et similiter si elegit condictionē sine causa ad preciū solutum. iuxta. l. ij. de condi. sine cau. vꝫ precise qd illud debeat restituere vt ibi. Si aūt eligat actionem ex illo contractu: puta contrariam cōmodati vel depositi. iuxta. l. in cōmodato. §. fi. ff. cōmo. tunc vꝫ qd debeat alternatiue concludere vt res restituatur vel estimatio: vt ibi pꝫ. ꝛ tunc electio erit conuenti: vt ibi etiam no. per regulam. l. pleruꝗ. ff. de iure do. Aduerte tamen qꝛ quando competit vtilis rei vēdicatio: vel quando facta est cessio vꝫ qd non competat condictio sine causa: qꝛ tunc non potest dici qd estimatio soluta sit sine causa penes recipientē: qꝛ imo est cum causa propter preciū in effectu vtilis actionis. vel propter preciū cedendarū seu cessionis per id qd babetur in. d. l. si culpa. in glo. magna. ꝛ in. l. cum is. ff. de fideiuſ. ꝛ in. l. modestinus. ff. de so. ¶ Itē aduerte qꝛ glo. in. d. l. si culpa. extēdit casum. l. ei qui. in fi. ff. de fur. qui loquitur in fure etiaz ad aliū qui a principio mala fide acquisiuit possessionē rei per tex. in. d. l. si culpa. Et boc etiā sequitur bic Bar. qd est notandū. Itē aduerte qꝛ bec limitatio vt possit recipiens estimationē rem retinere ꝛ estimationē reddere qñ a principio ille q soluit estimationē acquisiuit possessionē mala fide vꝫ procedere nisi fuisset recepta estimatio litis: qꝛ tunc non subest ratio vel equitas quare tūc possit rem retinere ex quo spōte elegit recipere estimationē potius ꝙ rem. facit qd babetur in. l. si propter. ff. re. amo. ꝛ qd babetur. ff. e. l. j. ¶ Ultimo qꝛ bic dicitur ꝙ litis estimatio similis est emptioni. videtur qd competat vtilis titulus pro emptore. per id qd babetur in. l. j. ff. eo. ꝛ. l. si prediū. C. de euic. Et sic licet non sit vera ꝛ directa emptio: tamen quantū ad effectum satis censetur emptio saltē vtiliter. vt est tex. in simili in. d. l. si predium. Et sic debet intelligi. d. l. j. ff. eo. Et qꝛ nō est vera estimatio vt bic dixit litera similis emptioni cum nullū simile sit idē iuxta no. in. l. qd nerua. ff. depo. ꝛ in decretali capitulū. extra de rescrip. ¶ De sexto ꝛ vltimo membro nibil dico: quia satis expediui in. l. j. ff. eod. Et bec sufficiant loco repetitionis.

Emptor. ¶ Habens titulum in re cuius partez credit ad alium pertinere ꝛ partez ad actorem non vsucapit. Et si pars illa est omnino incerta ratione loci ꝛ quote. alias vsucapiet ex certa parte predicta. boc dicit. Et tres sunt partes buius. l. vt patet ex glossa. Secunda pars est ibi quod si certum. tertia ibi idem iuris. ¶ In glossa secunda ibi. l. si ita sit scriptum. Solu. quod ibi apparebat quid esset minimum. bic non secundum Dy. vel secundum Pet. dic quod bic incertitudo causabat vt emptor non baberet bonam fidem. ideo non poterat vsucapere. ibi non requirebatur bona fides vel mala. ꝛ sic non obstat. ¶ In eadem glossa in fi. bic non solum sciuit venditor. cuius scientia non debet nocere emptori secūdum iura ista. Et banc tenebat Dyn. ꝛ Ray. per. l. qui fundum §. procurator. ff. eo. Sed tu tene cum Barto. bic. quia bec opinio demum procedit quando totus fundus fuit traditus. licet venditor dixerit se solum vendere ius quod in eo baberet. secus si dixisset trado tibi quicquid iuris babeo in fundo ꝛ sic absolute voluisset tradere fundum. Nam ex quo tunc esset incertitudo ratione loci ꝛ quote non esset quesita possessio emptori. l. locus. ff. de acquirenda possessione. Ideo non posset vsucapere. l. sine possessione. ff. de vsucapio.

Si rem quam. ¶ Furtum factuz a domino rem inusucapibilē esse non facit. b. d. Et de materia plene in. l. sequitur. §. si rē. ff. de vsuca. ꝛ in. l. fi. ff. pro soluto.

Qui cum pro berede. Qui ab alio rogat ꝑcario id qd possidet incipit possidere ex noua causa ꝛ ex antiqua desinit. b. d. ¶ In text. ibi. rogauit subaudi ab alio quem putauit dominum. ¶ In tex. ibi quid alias qd ꝛ expone pro qꝛ. ꝛ boc si intelligas literam dum dicit inter causas. i. inter titulum pro berede vel pro emptore ex vna parte ꝛ precarium ex alia. Si aūt velis intelligere qd litera stet interrogatiue ꝛ babeas quid. tunc intellige literam dum dicit inter eas. i. inter titulum pro berede vel ꝑ emptore. qꝛ nil interest inter dictos titulos in casu proposito.

Post mortem. Usucapionē ceptam complet beres dūmodo nō fuerit possessio ab alio occupata. b. d. ¶ No. qd dixi in summario. ꝛ bene facit tex. iste ad id qd dixi in. l. nunꝗ. §. vacuum. ff. ti. j.

Summarium.

1 ☞ Animus serui ad continuam tendens possessionem beredi acquirit ciuilem ꝛ naturalem.
2 Soluens scienter indebitum procuratori reuocato donare presumitur.
3 Memoria bominum labilis est.
4 Res pupilli a tutore subtracta inusucapibilis efficitur.
5 Bona fides perditur tempore quo possessio perdita recuperatur.
6 Emptio facta per procuratorem qualiter ꝛ quando valeat.
7 Res furtiua in domini ignorantis potestatem nō dicitur reuersa.
8 Condictio vsucapiendi potest queri ignoranti.

Qui fundum. ¶ Ad vsucapionē perficiēdam ꝛ etiam incboādā sufficit sola ciuilis. b. d. ¶ No. qd dixi in summario. ꝛ dic plene vt dictū fuit in. l. iij. §. ex contrario. ff. de acq. pos. ꝛ de boc bic per glo. Et adde etiam ꝙ dictum fuit in. l. si colonus eo. tit. ꝛ in. l. peregre. §. quibus. vbi etiam plene declaraui intellectum. l. fi. C. de acqui. pos. ¶ In glo. super verbo beredi. ibi ꝛ sic fit
1 ei quesita ciuilis. No. diligenter qꝛ sentit gloss. † qd animus serui tendens ad continuam possessionem acquirat beredi ciuilem et etiam naturalem. Et sic facit contra id qd no. glo. in. l. iij. in prin. ff. de acqui. pos. facit qd dixi in. l. qui vniuersas. §. fi. eo. ti. ꝛ in. l. sequitur. §. labeo. ff. de vsuca.

Si fundum. Parte adiecta fundo per nouam emptionem noua prescriptione est opus. boc dicit.

Seruus. ¶ Restitutio ꝑcuratoris facta ei qui scit vel scire debet ad se non pertinere vsucapiēdi causam non tribuit nisi procurator restituens fuerit sciens: quia tunc videtur donare. b. d. ¶ In tex. ibi peculium ei concessum esset qd in dubio videtur quando manumittitur inter viuos. secus quando in vltima voluntate: vt in. l. j. cum ibi no. ff. de pecu. eius qui liber. me. ¶ In tex. ibi nibilominus. expone: id est nibilomagis: qꝛ non procedit vsucapio. vt patet ex sequentibus. Nec est absonum qd vna dictio pro alia exponatur quando expedit. l. bas causas. ꝛ qd ibi no. ff. de condi. ꝛ demon. alias est in litera nibilomagis. ꝛ il
2 la est plana. ¶ † Nota bic casum apertum in fi. quod soluens scienter indebitum procuratori reuocato sciens eum reuocatum videtur donare. ꝛ sic est casus pro glo. in. l. si procuratori falso. ff. de condi. ob causam. ad idem facit. l. si non sortem. §. qui filio. ff. de cōdi. ob causam. ad idem facit. l. si non sortem. §. qui filio. ff. de condict. inde. licet contrarium no. glo. ꝛ non bene secundum Ray. in. l. dispensatorem. ff. de solu. illa tamen gloss. posset saluari vt ibi tangit Barto. quando quis sciuisset factum sed ignorasset ius. argu. l. j. §. sed si me putem. ff. de condictio. indebi. ¶ In glossa super ver
3 bo scire debet. ibi non debere quem tradere obliuioni. † Sed contra boc facit quia labilis est memoria bominum. l. peregre. ff. de acquirenda possessione. Et omnium babere memoriam potius est diuinitatis quam bumanitatis. l. prima. §. quia omnium. C. de vete. iure enuclean. propter boc quidam limitant gloss. nisi obliuio causaretur a longo tempore per id quod babetur in. l. furtuz. §. fundi. ff. titu. ij. ꝛ. l. si id quod. in principio. ff. de acquirenda possessione. Sed potes saluare gloss. vt etiam sentit bic Barto. quod etiam tunc non est probabilis ignorantia. ideo non prodest quando agitur de lucro querendo cum alterius iniuria sicut erat bic. facit quod not. in. l. si quis vxori. §. penul. ff. de furtis. alias autem bene posset prodesse talis obliuio vbi tractaretur de damno per id quod not. in. l. si res obligata. de legatis primo. per Dy. ꝛ Barto. ꝛ per Dy. in. c. presumitur. de regulis iuris in. vj. Nam tunc videtur tolerari ignorantia que causatur a longo tempore etiam in facto proprio. idem quando negotium est multum implicitum sicut contingit in mercatoribus babentibus rationes implicitas. facit quod babetur in. l. summa cum ratione. ff. de pec. ꝛ qd notat Barto. in. l. penul. ff. de confessis. ¶ In eadem glossa ibi vel quasi boc quod dicit glossa quia bic proprie erat factum domini scilicet ademptio ipsius peculij: sed erat id gestum cum seruo. ideo dicitur quasi factum serui. nam eadem est ratio que in suo facto. facit. l. quāꝗ. ff. ad velleia. ¶ In gloss. super verbo donare. ibi cum tamen probabiliter credat. ꝛ sic vult gloss. a contrario sensu: quia secus si probabiliter non credat. ꝛ sic sit in errore non iusto. Et idem si sciat peculium non esse concessum quando recipit ex prima causa.

ma causa: quia credit ex illa mandatarium soluere. secus autem si soluat scienter indebitum. et ipse manumissus etiam hoc sciat: quia tunc vsucapit titulo pro donato si res non fuit vendentis: sed eius esse putabatur. nam si fuisset sua et translatum fuisset dominium in mandatarium consequenter translatum fuisset dominium in ipsum manumissum ex dicta causa donationis: vt etiam. ff. voluit glo. cum qua transeunt hic communiter doc. excepto Jaco. de rauenna qui dicit quod vbi manumissus recepit ex prima causa: vt quia credit soluentem soluere tanquam debitum: cum tamen re vera soluatur scienter indebitum. quod hoc casu poterit nihilominus vsucapere titulo pro donato vt sic potius inspiciatur veritas que in effectu fuit quod solues vult donare quam opinio ipsius serui qui id non putauit per. l. ij. §. si sub conditione. ff. eodem. Nec obst. secundum eum. l. si ego. ff. si certum petatur. quia responde per ea que ibi habentur. et in. l. cum in corpus. de acquirendo rerum dominio. Sed tu tene cum glo. quia ex quo partes non consentiunt in causa acquisitionis non transfertur dominium etiam si tradens esset dominus: vt dicta. l. si ego. et expresse in terminis istis etiam notat Barto. in. l. prima. ff. de dona. ergo nec debet transferri vsucapiendi conditio propter defectum tituli per. d. l. si ego. nisi iustus titulus interueniat qui sit loco tituli. vt hic voluit glossa. Et facit quod dixi in lege secunda. §. si a pupillo. circa intellectum. l. clauibus. de contrahenda emptione. nec obstat dicta. l. ij. §. si sub conditione. quia ibi a principio partes fuerunt concordes in titulo seu causa acquisitionis licet ex postfacto emptor ignorauit conditionem purificatam. hic secus. Item non obstat lex cum in corpus. de acquirendo rerum dominio. quia responde vt ibi tangitur per glo. et in. d. l. si ego.

4 **Si tutor.** ¶ Si tutor rem pupilli subtrahit efficitur inusucapibilis nisi dicatur in potestatem pupilli nec sufficit tunc reddere in potestatem tutoris. hoc dicit. ¶ Nota quod tutor et eadem ratione alius administrator non habetur loco domini si spoliat suum dominum. facit quod no. glo. in. c. ij. extra de prescrip. vbi dicit glo. quod si prelatus vendidit rem ecclesie contra formam iuris toto tempore sue prelature non incipiet prescriptio contra ecclesiam: quia censetur quodammodo tunc vacare respectu talis rei. facit quod habetur in ca. si sacerdotes. xvi. q. tertia. ¶ In glo. prima ibi hic in mobili. No. bene glo. que vult secundum istam solutionem quod res mobilis pupilli possit vsucapi secundum hec iura. nec in ea habeat locum. l. bone fidei. de acquiren. rerum domi. Contrarium voluit glo. in. l. eum qui. C. de aut. tuto. dic vt plene dixi in. l. ij. §. si a pupillo. vbi etiam glos. tangit. ff. eo. ¶ In eadem glo. in fi. quelibet in se potest sustineri. saluo eo quod dixi ff. de re mobili. ¶ In gloss. super verbo tutor. ibi quasi domini. et bene facit. l. sequitur. §. si pupilli. ff. de vsuca. sed dic quod ibi fuit subtracta a tertio. hic ab ipso tutore.

Qui bona. Eo tempore quo possessio recuperatur debet quis esse bone fidei. alias non procedit prescriptio siue recuperetur extra iudicium siue per actionem per-
5 sonalem siue per interdictum in iudicio. hoc dicit. ¶ No. quod bona fides requiritur tempore quo possessio alias deperdita recuperatur. Et ratio est quia bona fides requiritur initio vsucapionis. l. sequitur. §. de illo. ff. de vsucapionibus. sed prima vsucapio fuit interrupta ex quo predicta fuit possessio. l. naturaliter. ff. de vsucapio. ideo oportet quod de nouo inchoetur recuperata possessione. Ideo merito tunc etiam debet adesse bona fides. ¶ Item nota ex text. coniuncta glo. in ver. recuperare. quod licet interrumpatur prescriptio per amissionem possessionis. non tamen interrumpitur effectus tituli precedentis: quo minus recuperata possessione vt primi tituli possit vsucapere. de quo dic vt dictum fuit in. l. si is qui pro emptore. §. pe. ff. titu. ij. et eo. titu. l. cum solus. nam quando titulus est verus hoc est clarum in putatiuo. secus dicit hic Ang. de quo dic vt in dictis iuribus. ¶ In glo. super verbo emptor. in fi. et bene facit. l. si hominem. ff. de vsucap. ¶ In glo. super verbo recuperauit. in fine. Contrarium no. glo. in. l. j. §. qui vi deiectus. ff. de vi et vi armata. sed concorda secundum Dy. quod illa intelligatur quando modicum tempus restabat per. l. rerum mixtura. §. labeo. ff. titu. ij. alias procedit ista. ¶ In glo. super verbo sciens. ibi datur accessio. hoc non tenet Jaco. de rauenna in casu isto cum possessio condemnati hic esset vitiosa vt patet ex litera. ideo non debet alteri accedere per. l. pom po. §. fi. ff. de acquiren. posses. secus quando non esset vitiosa. Et sic intelligatur. §. si iussu. An autem in eo qui recipit rem autoritate sententie requiratur bona fides videtur quod sic per tex. istum. In contrarium facit. l. et generaliter. ff. de nora. Sed dic speciale in casu illo. scilicet in causa noxali. per rationem: ibi in litera positam. et no. per Bar. in. d. §. si iussu. et. l. si finita. §. si de vectigalibus ff. de dam. infe. Et adde quod dixi in. l. sequitur. §. si viam. ff. ti. ij.

Qui sciens. ¶ Qui scienter emit ab eo cui scienter interdicta est administratio a iudice vel a lege non prescribit. hoc dicit.

Procurator. ¶ Malicia procuratoris non nocet emptori bone fidei. secus si procurator col-
6 ludat cum emptore. hoc dicit. ¶ No. quod videtur tenere emptio que fit per procuratorem etiam si vendat pro tertia parte estimationis. tamen tunc videtur succurrendum domino per remedium. l. ij. C. de rescin. ven. Item etiam per actionem mandati contra procuratorem qui debuit diligenter gerere negotia domini. l. a procuratore. C. man. An autem hoc indistincte procedat tangit in glo. quia hoc videtur verum intelligendum quando procurator non erat in dolo nec habebat certum et limitatum mandatum. alias secus. ¶ In glo. prima. ibi. l. diligenter. Intellige tamen quod emptor fuerit in iusto errore: vt quia forte procurator fecit sibi dici per personas fide dignas: quia habebat mandatum de vendendo pro precio quod sibi videretur. alias secus: vt etiam hic tangit Bar. ¶ In eadem glo. in fi. cum illa glo. transit Bar. quia in mandato quantumcunque lato semper intelligitur dolus exclusus: vt est casus singularis in. l. antepe. §. fi. hic alle. Et istud etiam sequitur hic Jac. de raue. Sed fortiter ob. l. prima. C. si ven. pig. ag. iuncta. l. si cum venditor. de pig. act. et. ff. familie herciscun. l. si pignori. in quibus patet quod creditor vendens pignus censetur procurator debitoris. d. l. si pignori. et. l. si cum venderet. Et tamen si dolose vendat tenet venditio si emptor non collusit. d. l. j. Solue secundum Jaco. de raue. quod ibi est speciale in creditore qui habebat ius pignoris in re. hic in procuratore qui tale ius non habebat. quod est notandum. Et pro intellectu. §. conclude secundum Ang. quod interdum procurator rem valentem quatuor vendit pro vno interueniente dolo suo vel emptoris: sed ex sola ignorantia: quia forte erat negotiorum etiam expertus. et tunc contractus valet: et si dominus procuratoris habebat dominium rei transfertur dominium in emptorem aliter vsucapiendi conditio et tunc succurretur domino per conditionem ex. l. ij. C. de rescin. ven. et imputabitur domino qui talem procuratorem constituit. l. siue hereditaria. de neg. gest. Sed potes in hoc vltimo dicere contra respectu actionis mandati ad interesse per. l. a procuratore. preallegatam. Interdum tam procurator quam emptor fuerunt in dolo. et tunc transfertur dominium nec vsucapiendi conditio: siue fuerit procurator corruptus pecunia siue gratia per id quod. j. tangit glo. Interdum solus procurator fuit in dolo volendo dominium afficere domino. et tunc non transfertur dominium in emptorem: quia non videtur in mandato includi dolus vt predixi: sed tunc transfertur vsucapiendi conditio vt hic voluit glo. Iterdum solus emptor fuit in dolo et non procurator. et tunc distingue inter dolum dantem causam contractui et incidentem per id quod habetur in. l. et eleganter. in prin. ff. de dolo. ¶ In glo. super verbo bone fidei. in fi. nec ob. l. seruo inuito. §. cum emptor. ff. ad trebel. et quod habetur in. l. venales. C. quando prouo. non est neces. vbi est longa differentia an iudex corrumpatur premio an gratia. Sed responde quod illud est speciale propter autoritatem rei iudicate vt teneat mero iure quando non fuit corruptus premio. An autem tunc posset peti restitutio in integ. tangitur per glo. in. d. §. cum pretor. et ibi etiam tetigi. et plenius dixi in. l. diuus infra de re iudi. ¶ In glo. super verbo replicationem. in fi. Contrarium hic tenet Ja. de raue. ex quo emptor fuit male fidei ideo non debet admitti ad supplendum precium inuito domino per id quod no. glo. in. l. cum contra. C. si ven. pig. aga. secus quando fuisset in bona fide: licet procurator transgressus fuisset mandatum in minus vendendo. Et sic intelligatur. d. l. diligenter. quod est no. pro ista tamen glo. multum facit quia non videtur interesse domini ex quo sibi suppletur iustum precium: ideo debet audiri. arg. eius quod habetur in. l. prima et secunda. C. ne tu. vel cu. den. ideo forte de iure ista glo. est verior.

7 **Furtiua.** ¶ Res furtiua non dicitur reuersa in domini potestatem nisi id sciat. h. d. Primo ponit dictum in genere. Secundo dat casum in specie. secunda ibi si agitur. ¶ In tex. ibi si ergo seruum. forte emptum per procuratorem. si ideo dominus nesciebat adhuc esse. ¶ In glos. super verbo ignorauit. in fi. Sol. quod ibi loquitur quo ad valorem legati. quod valet etiam si legans putauerit rem esse alienam cum esset sua: nam multo fortius debet valere si reperitur sua ex quo voluit legare etiam si esset aliena. arg. l. cum alienam. C. de lega. Sed hic quo ad potestatem vsucapiendi. quo casu est rationabile quod dicatur res reuersa in domini potestatem si illud ignorauit.

Liber homo. Liber homo bona fide possessus acquirere potest nobis ex re nostra etiam vsucapiendi conditionem si forte rem alienam ex pecunia nostra emat hoc dicit. Et diuiditur in duas partes sicut precedens. secunda ibi: quare. ¶ In tex. ibi faciemus. scilicet scientes per. l. j. cum ibi nota. C. de acquiren. pos. Nota parificari liberum hominem bona
8 fide possessum quando ex re nostra aliquid acquirit. ¶ Item no. quod vsucapiendi conditio queritur etiam ignoranti ex causa peculiari. de quo plene in. l. j. C. de acqui. pos.

Summarium.

1 Mutuans pecuniam in ludo existenti an possit repetere.
2 Ludus est a iure prohibitus.

3 Restituere an teneatur quis id qd ex ludo consequitur.
4 Ludus alearum an sit licitus.
5 Ludus taxillorum an sit illicitus.

Si quis cum sciret. ¶ Qui emit ab eo quē scit cōsum
pturū preciū bone fidei est nisi sciat eum consumpturū
in aliquē certum malum vsum. h. d. ſm intellectū Jac.
de are. quem sequitur Bar. ⁊ Ang. lꝫ glo. aliter intelligat. Et hec
l. est singularis ⁊ non est alibi scdm istum intellectū. Et primo po
nit dictum. Scdo exceptionē ab eo. scda ibi nisi. ¶ In glo. ij. in fi.
hoc ideo dicit glo. qꝛ si vere emisset a domino fuisset res facta sua
⁊ sic nō potuisset vsucapi per id qd habetur in. l. sequitur. §. lana
ff. de vsuca. ¶ In glo. iij. ibi. alij dicunt. Et voluerūt isti in effectu
dicere qd debeat distingui an quis sciat vendentē consumpturū
statim preciū: non tamen in turpē vsum: vt tūc dicatur bone fidei
⁊ ita intelligatur principiū legis. An vero sciebat eū consumptu
rum in turpē vsum: ⁊ tunc dicatur male fidei. ⁊ ita loquatur text.
in versi. nisi etiam. si non esset interdictū bonis ipsi vendenti. Et
hanc opi. etiā sensit glo. prima circa princ. Sed precedentem opi.
quā sequit glo. cōiter: cōiter sequebant antiqui. s. qd ver. nisi. intel
ligatur in eo cui erat bonis īterdictū. ⁊ ita debeat suppleri litera
Sed certe hec opi. glo. vr literam violare que nihil dicit de inter
dictione. Item opi. scda videtur violare literam in prin. que non
distinguit de vsu turpi vel non turpi. Ideo Jac. de aret. dedit ter
tiū intellectū qui colligitur ex summario. vꝫ vt in prin. intelliga
tur quando sciebat eū consumpturū etiam in malū vsum. nescie
bat tamen in quē certum ⁊ determinatū. Sed in versi. nisi. sciebat
qd in certū ⁊ determinatū malū vsum erat consumpturus. Ideo
tunc magis imputat. ⁊ istud sequitur Bar. ⁊ ang. vt dixi. Aduer
te tamen qꝛ satis vr rationabilis opi. scda: qꝛ etiam vr qd deberet
imputari ei qui sciebat venditorē consumpturū preciū in turpeꝫ
vsum licet nesciret in quē. vnde cū eadem quodāmodo videat ra
tio ex quo vtrobiqꝫ consumptio est fienda in turpē causam. ⁊ tan
tum valeat regulariter aliquid generaliter fieri quantū in specie
quo ad ipsam speciē. l. si duo. cū ibi no. j. de admi. tu. Ideo forte di
cta opi. scda non est mala. tamē qꝛ non approbatur per glo. nec p
Bar. difficile esset in practica illā obtinere. Itē aduerte qꝛ lꝫ dica
tur quis esse cōsumpturus in malum vsum in casu vers. nisi. tamē
secus dicat Bar. si esset pecuniam lusurus: qꝛ possibile esset qꝫ vin
ceret. Et sic non est omnino certū qd cōsumetur. facit. l. fi. §. j. ff. de
ale. ⁊ per ibi no. in tex. ⁊ in gl. ⁊ in. §. fi. in eadē. l. ⁊ in. l. qd si minor
1 §. fi. ff. de mino. ¶ † Pōt decidi questio quotidiana.[a] si aliqs mu
a tuat pecuniam existēti in ludo an possit illam repetere. nam text.
est cum glo. qd sic regulariter in. d. l. fi. §. j. Fallit in aliquibus casi
bus. primo quando mutuans fuisset ille qui tenebat ludū in loco
vt ibi etiam tangit glo. facit qd habetur in. l. j. §. j. de aleato. Fallit
scdo qn mutuans esset collusor. id est ille qui simul ludebat cū eo.
vt etiā voluit glo. in. d. l. qd si minor. §. fi. ⁊ etiam glo. hic inferius
⁊ facit. l. ij. j. quarū re. act. non da. Fallit tertio quando recipiens
pecuniā mutuo esset minor. xxv. annis per id qd habetur in. d. l. qꝫ
si minor. §. fi. ⁊ per id qd sequit hic in glo. Itē fallit quarto quādo
mutuaret ei cui esset bonis interdictū p id qd habetur in. l. is cui
bonis. j. de ver. ob. alias extra istos casus inherendū est regule p
dicte ſm glo. ⁊ doc. Sed aduerte qꝛ mihi facit dubium considera
2 to † qd ludus est prohibitus de iure regulariter nisi fieret cā sola
tij pro prandio vel infirmitate. l. j. ⁊. ij. ff. de aleato. Et sic videtur
quod mutuetur quodammodo in causam reprobatam a iure. ⁊
consequenter turpem. ⁊ consequenter videretur quod non debe
ret posse repeti indistincte p hūc tex. hic in fi. ⁊ per id qd habet in
l. si vnus. §. pacta q̄ ob turpē. ff. de pac. Nec ob. d. l. fi. §. fi. ver. qd si
seruus. qꝛ posses intelligere qd ibi seruus accepit pecuniam ex eo
qꝛ vicit: nō aūt intelligas qd acceperit mutuo. Et postea ibi sub
iungit quādo filius vel libertus vicisset. qn aūt econtra seruus vel
filius perdidit habetur in eadē. l. §. j. Et hec opi. mihi magis ra
tionabilis vr tamen propter autoritatē glo. ⁊ doc. precedens opi.
seruaretur in practica. An aūt illud qꝫ quis perdit in ludo possit
repetere de iure ciuili. clarū est qd sic per. l. fi. C. de ale. ⁊ not. in. l. fi.
ff. de alea. maxime in. §. fi. Aliqui tamē dicunt illam. l. abrogataꝫ
per consuetudinē contrariam per. l. de quibus. cū materia sua. ff.
de legi. Et hanc opi. sequitur Thomas de aquino in scda secūde
q. xxxij. art. vij. ⁊ Jo. cal. in. d. c. clerici. in locis in quibus dicta cō
suetudo viget. An aūt in foro consciētie quis teneatur ad restitu
tionē eius qd vicit tangit p canonistas in. c. clerici. extra de vita ⁊
ho. cle. vbi per glo. ⁊ Jo. an. sup ea. ⁊ ibi p Jo. cal. in addi. ⁊ p In
no. in. c. qꝛ pleriqꝫ. de immu. ecc. Et de materia etiam per glo. in. c.
j. xxxv. di. ⁊ per Ray. in summa sua. in scda parte summe. ad fi. sub
titulo de ludo. ⁊ per Hosti. in summa de peni. §. j. versi. alias sub.
§. q de lusoribus. Et quid etiam per eūdē in summa de exces. pla.
sub. §. clericus aūt. seu in. §. j. ver. clericus ⁊ p Thomā de aquino
3 in loco superius alleg. † Potes concludere qd aut querit de eo qd
perditur in ludo schacorū. aut de eo qd perdit in ludo azardi. aut
de eo qd perdit in ludo tabularū. primo casu dicit Jo. an. qd non

a ¶ Questio quotidiana Adde hāc q. tractataꝫ p me in tracta. meo de alearū vsu posito in alphabeto iuris ī quo totā materiā ludoꝝ compilaui.

tenet quis restituere illud qd vicit: qꝛ talis ludus est ex ingenio ⁊
nō ex viribus fortune. ⁊ ideo est licitus vt ipse no. in. d. c. clerici. su
per glo. qd intellige verū saluo nisi p fraudē vel dolū qs vinceret.
per ea que. j. dicent. vel nisi qs vinceret illi q nō habet administra
tionē rerū suarū. per id etiā qd. j. dicetur. ⁊ talis ludus etiā cleri
cis vr permissus. vt no. Inno. in. c. lator. extra de homi. ⁊ gl. iuris
ciuilis in aut. interdicimus. C. de epi. ⁊ cle. Quod intellige nisi cā
auaricie vel cupiditatis luderēt: vt no. Archi. post Lau. in. d. c. j.
xxxv. di. Adde qd etiam hoc casu non vr in foro cōsciētie permis
sus laicis. ar. c. qꝛ radix. di. xlvij. lꝫ magis tūc videat peccare cleri
cus. ar. c. cum quidam. cū ibi no. de iureiu. ⁊. l. psbyteri. C. de epi. ⁊
cle. Forte etiā tūc vincens ex quo ludus in se est licitus non tenebit
ad restitutionē. nec etiā ad erogandū in pauperes. sed debebit pe
nitētiam agere de peccato auaritie ⁊ cupiditatis. ar. eorū que ha
bentur in simili extra de simo. c. fi. Scdo casu principali conclude
qd si persona q̄ perdidit nō habet administrationē rerū vt seru⁹
filiusfa. minor vel religiosus. ⁊ tūc debet sibi fieri restitutio per ea
que no. in. l. qd si minor. §. restitutio. ff. de mino. ⁊ per id qd. ff. dixi.
Et intellige qd debet fieri restitutio predictis tamen administra
toribus predictorū seu ipsis administratoribus. Et idē forte vide
retur de clerico si lusit de bonis ecclesie saltē non modicū: qꝛ ipse
est potius administrator qꝫ dominus in. c. ceterū. de dona. nō de
beret tūc tamē sibi restitui si dubitaretur de cōsumptione in ma
los vsus ſm Ray. in loco preal. vnde tunc cum autoritate superio
ris poterit fieri restitutio vel conuerti in vtilitatē ecclesie. Sin au
tem de patrimoniali quid lusisset: vel etiā quid modicū de bonis
ecclesie tūc quid iuris patebit ex sequētibus. Interdū autē ille q
vicit dolose: vt qꝛ cū falsis taxillis vel piguādo. ⁊ tūc talis tenetur
ad restitutionē propter suū dolū. ar. l. j. per totum. ff. de dolo. ⁊. l. j.
de crimi. stellio. ⁊ sequitur Innoc. in. c. qꝛ pleriqꝫ. ⁊ etiā Thomas
⁊ alij in locis superius allegatis. Interdū vicit nō cōmittēdo do
lū modo predicto. ⁊ tūc aut attraxit perdentē per vim vel per ni
miā importunitatē ad ludēdum. ⁊ tunc similiter tenetur ad resti
tutionē: qꝛ similiter vr tūc etiā dolose versatus esse. facit qd habet
in. l. elegāter. in prin. de dolo. ⁊ in. l. j. de alea. ⁊ in. l. ij. C. de pe. ho.
subla. li. x. ⁊ sequit Inno. in. d. c. qꝛ pleriqꝫ. ⁊ Thomas ⁊ alij in lo
cis prealle. Si autem simpliciter attraxisset eum ex eo solo: quia
primo incitauit eum ad ludendum: tunc Inno. videtur simplici
ter velle quemlibet attrahētē teneri ad restitutionē in. d. c. qꝛ ple
riqꝫ. ⁊ idem Thomas in loco preallegato. Sed Ray. in loco pre
allegato sensit contrarium vt sit secus in casu isto qꝫ in precedēti.
Et hoc forte verius cum hic non possit vocari dolus sicut in pre
cedenti casu. ⁊ ideo forte erit dicēdum vt in casu sequēti quando
neuter attraxit alium. Et attende: quia si attractus per vim vel
nimiā importunitatem vicit ipse non tenetur ad restitutionē vt
voluit Innoc. in. c. quia pleriqꝫ. ⁊ etiam alij in locis preallegatis
tamē ſm Ray. ⁊ Tho. debebit erogari in pauperes. argu. c. non
sane. xiiij. q. v. quia videtur quesitum ex ludo non licito. Interdū
autē neuter alium attraxit nec etiam interuenit fraus. ⁊ tūc in lo
cis in quibus viget obseruantia iuris ciuilis de qua in. d. l. fin. de
alea. pōt repeti qd est deperditum. in alijs autē locis in quibus
d. l. non seruatur tunc ſm Tho. non tenebitur ad restitutionē. de
bebit tamen in pauperes erogare cum videatur lucrum illicitū
arg. d. c. non sane. Et hec hoc forte non possit tolli obiectum si di
catur qd consuetudo non vr valere contra. d. l. fina. cum non vi
deatur rationabilis propter multa que ex ludo sequūtur. de qui
bus ibi. ⁊ per Ray. in summa. in loco preallegato per Hostiē. in
summa de excessi. prela. ⁊. d. §. clericus. iuncto. c. fi. de consue. Nam
illud videretur verum si consuetudo faceret simpliciter licitum.
Sed vt dixi solum operatur impedimētum repetitionis. Si au
tē infirmus gratia recreationis luderet videtur velle Ray. quod
si ipse vicit non teneatur ad restitutionem. sed debet erogare in
pauperes: quasi forte voluerit quodammodo posse dici eum at
tractum ad ludū ratione infirmitatis. si aūt econtra ipse perdi
dit tunc debeat sibi restitui. Sed certe Thomas sentit qd cessan
te dolo idem dicēdum sit. Tertio casu principali conclude qd in
casibus in quibus interuenit dolus vel quis non habet admini
strationē rerum debet restitui quod vincitur. alias extra illos ca
sus vr quod in locis in quibus est consuetudo debet seruari. l. fin.
C. de aleato. vt detur repetitio. In locis vero in quibus non est
consuetudo tunc nō detur repetitio per id qd dixi superius post
Tho. ⁊ per id quod habetur in. l. de quibus. ff. de leg. Et plus vo
4 luit Jo. an. hoc casu in dicti. c. clerici. super gl. † quod quia ludus
alearum non simpliciter pendet ex viribus fortune: imo est mi
xtus. ⁊ pendet etiam ex ingenio. ideo ratione mixture censeatur
licitus cessante iure positiuo contrario. arg. c. sacris. extra de se
pul. ideo non tenebitur erogare vincens etiam in pauperes. ⁊ sic
dicit confessores non iniungere penitentiam super hoc. Hoc ta
men videtur limitandū licet indistincte ipse loquatur procedere
in laicis. nam clericis videtur talis ludus prohibitus. vt in. d. ca.
clerici. ⁊ in dicto. c. j. xxxv. dist. Et etiam consuetudo super hoc vi
detur damnata in. c. inter dilectos. de excessi. prela. nisi dicas ibi
damnari

damnari consuetudinem quando ludēdo etiam mutuat ad vsuras. Et forte sic voluit intelligere Jo.an.tamen litera aliqualiter ibi repugnat. tutius tamē videtur esse qd̄ erogetur in pauperes id quod vincitur ex ludo vt tetigit dominus Anto.de But.in dicto.c.clerici.preterea quia vt plurimū ex radice cupiditatis procedit qui dicitur radix omnium malorū.c.quia radix.xlvij. disti. Et intellige eo casu quo tenetur ad restitutionem:alias non posset de alieno facere eleemosynam.j.q.j.c.non est putanda.⁊ in.c.eam te.extra de iureiuran.licet posset dici qd̄ eo casu quo ludus est licitus debeat penitentiam agere de peccato cupiditatis. Et illud sufficiat de iure per id quod dixi in primo casu principali. Item aduerte quia vt dixi post Jo.an.ludum alearum esse licitum.intellige nisi interueniat dolus vel fraus.⁊ dummodo cessent blasphemie:vt voluit Jo.an.in.d.c.clerici. Posses tamen dicere qd̄ vbi interueniat solum blasphemia sufficiat penitentiā de tali peccato agere. Nec propter hoc teneatur ad restitutionē ad id quod proxime tetigi ⁊ quod dixi in primo casu principali.⁊ hoc si tenemus opi. Jo.an. Sed aduerte quia licet ipse faciat differentiam inter ludum azardi ⁊ ludum alearum.tamen glo.non faciūt differentiam:nec Tho.nec Ray.nec Inn.nec alij.de quibus.s.imo indistincte parificāt omnem ludum taxillorum. Et istud forte est verius:qr propter mixturam fortune sepe cōtingunt blasphemie ⁊ alia mala que in alio ludo more fortune occurrunt:vt etiam expresse videtur.d.l.fi.de alea.⁊ docet etiā experiētia. Et sic est eadē ratio prohibitionis in vtroq̄:licet in alieno sit mixtura ingenij. ergo idem ius debet esse vtrobiq̄.ar.l.illud.cum similibus.ad legem aquil. Nec ob.predictis.c.sacris.preallega.qr ibi ratio dictat propter mixturam licitum trahere ad se illicitum hic econtra dictat ratio.ideo inspicitur quod nocet.arg.l.iij.ad filleia. ¶ Ultio pondera diligenter qd̄ Thomas in loco preallegato videt̄ velle
5 †qd̄ ludus taxillorum in se nō sit illicitus:sed propter prohibitionem iuris positiui.pro hoc facit:quia sicut fortune.l.si quis ita stipuletur.siue nauis ex asia venerit.j.de verbo.obli.ita videtur qd̄ possim promittere decem si a fortuna habueris plura puncta quā ego.vel si puncta tua citius veniant q̄ mea. Et tenendo istā opi. posset probabiliter dici qd̄ si aliquid vincitur cessante dolo ⁊ fraude a persona que habet administrationem rerum predictarū in locis in quibus consuetudo nō seruat ius positiuum.d.l.fi.qd̄ nō teneatur ad restitutionē.nec etiā teneatur erogare in pauperes. deberet tñ penitentiā agere de blasphemia si interuenisset tutius tamen est propter opi.vitandas erogare in pauperes. argu.c.iuuenis.extra de sponsa.vbi in concernentibus animam tutior via in dubio est eligenda. Quid autem si aliquis emit rem aliquam ab existente in ludo videtur hic esse de mente glo.qd̄ si est collusor non teneat emptio.secus si extraneus:quia tunc tenebit contract⁹ non tamen tenebitur de euictione. Et ista videtur probari secundum varios intellectus in.l.ij.j.quarum rerum actio non da. an autem manifeste prodigo intelligatur a lege interdictum. tenuit Jaco.de rauen.qd̄ sic. Sed glo.⁊ doct.communiter tenet contrarium.de quo dic plene in.l.si is cui.j.de verborum obligationib⁹ vbi etiam dixi.

Summarium.

1 ¶ Partus quo titulo vsucapi possit.
2 Permutatio late capitur pro emptione.

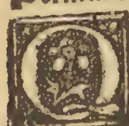

Uiob pactum. Dominus potest vsucapere partum ancille subtracte ab alio q̄ a seruo subtracte ⁊ per seruum domino tradite.hoc dicit. ¶ In tex.ibi furtiua.nō tamē subtracta a seruo:sed ab alio vt differat a lege sequēti.⁊ voluit gl. fi.in.l.seq.circa fi. ¶ In glo.j.ibi siue furtiua.hoc non pcedit per l.si ancilla.j.pro suo.nisi restringas glo.secundum illam.l.quādo sciuisset licet furtiuam ignorasset cuius fuisset.vel licet sciuisset cuius fuisset non potuit denunciare vel si potuit denunciauit.alias esset sec⁹. Et de materia dic vt plene per glo.in.l.ancille.C.de furtis. ¶ In eadem glo.ibi.dic pro soluto.nam emptio hic non pōt dici cum hic non fuerit precium.l.inter partem.§.sine precio.s.de
1 contraben.emp.† Et no.bene quia glo.videtur velle qd̄ ptus vsucapiatur ex titulo a quo habita est mater. Nam mater hic habet titulo pro soluto.⁊ eodem titulo glo.dicit vsucapi partum. Alibi dicit qd̄ imo nō vsucapiatur eodem titulo:sed titulo pro suo.l.nō solum.in prin.s.de vsucap.⁊.l.ancille.C.de furtis. Sed concorda glo.quia ista procedit quādo ancilla erat pregnans tempore contractus qr tunc saltem in concreto licet non discretiue habetur titulus in partu.l.si qd̄ ex pamphila.de legatis secundo.secus quādo non erat ancilla pregnans:quia tūc vsucapitur titulo pro suo partus cū in eo non possit dici subesse titul⁹ matris ex quo postea est conceptus.⁊ sic loquantur alie glo.

Seruus. Dominus potest vsucapere partū ancille furtiue a seruo manumisso subtracte ⁊ sibi tradi-
2 te.h.d. ¶ † No.permutatio late potest dici emptio.facit.l.j.s.de cōtraben.empti.⁊ qd̄ habetur in.l.statuliberi a ceteris.§.quintus.

de sta.libe. In glo.fi.ibi vel ibi decedit.hoc cōmuniter tenetur:vt sic iura iuribus cōcordentur per.l.j.C.de inoffi.do. Nam videtur ista.l.aperte cōtrariari dicte.l.sequitur.§.de illo.⁊.l.ij.§.si seruus bona fide.s.eo. Et aduerte quia glo.in sequenti solu.in effectu sequitur istum.vnde nō debuit dicere vel melius.sed debuit dicere vel plenius. Et aduerte quia ratio diuersitatis inter casum quando existēs seruus tradit ⁊ casum quando iam factus liber tradit: tunc potest:quia primo casu dominus censet̄ esse quasi heres vniuersalis serui.facit.l.non solum.s.de resti.in integ.⁊ qd̄ not.in.d.§.si seruus.in gloss.fi.ideo scientia serui nocet sibi. que ratio cessat qñ iam liber factus tradit:quia tunc est particularis successor ⁊ recipit ab eo qui tunc erat dominus:vel putabatur dominus:ideo non nocet scientia ipsius autoris singulari successori.

Summarium.

1 ¶ Assertio procuratoris vel serui prebet iustā causam erroris.

Uod vulgo. ¶ Iustissima causa erroris in titulo pro emptore tribuit
1 causam vsucapiendi.h.d. ¶ † No.qd̄ assertio procura-
a toris vel serui [a] prebet iustam causam erroris:⁊ eodē modo videtur in assertione patris vel alterius cui quis successit. quod intellige vt no.per Bar.in.l.celsus.s.de vsucap. In contrarium tamen facit ſm Jac.de raue.quia quis non debet esse credulus.l.j.§.j.de eo per quem factū erit. Et quia in assertione vnius etiam in quacūq̄ dignitate existentis non videtur credendū per l.iurisiurandi.C.de testi.⁊ aliter non bene declarat. Potes dicere qd̄ ibi persuasit forte sibi faciēs forte sibi dici per fide dignas personas.⁊ tunc esset clarum.facit qd̄ dixi.s.eo.l.qui fundum.§.procurator. Posses etiam dicere qd̄ hic verisimiliter potuit ei credere propter mandatum qd̄ ei dederat:cum teneatur virtute mādati id facere. Et sic in dubio est presumptio:arg.l.merito.s.pro socio. Et quia alias esset procurator teneretur actione mandati. Et facit etiam qd̄ habetur in.l.liber homo.s.ad legem aquil. Uel tertio potest dici qd̄ hic fit iusta causa:quia non debet in dubio presumere mandatum.arg.dicte.l.merito. Et quia vult se iuuare ex possessione sua cum lōgo tempore:secus quando alias ex simplici assertione vel agere cōtra alium per id quod habetur in.l. qui cum alio.j.de regu.iur.⁊.l.iij.§.sed si sit.s.de in rem verso. Et per predicta patet qd̄ licet Barto.hic videatur velle qd̄ simplex assertio serui vel procuratoris dicatur prebere iustissimum errorem:tamen videtur quod non proprie dicatur iustissimus cum alius possit esse iustior:vt quando concurrit assertio fide dignarum personarū:tamen forte dictum Bar.saluatur ex eo quia est sufficiēs ad vsucapionem in titulo pro emptore.in quo glo. dicūt requiri iustissimum errorem in.l.celsus.s.de vsu.vnde quo ad dictū effectum ex quo parit vsucapionem potest dici iustissimus. Et pro dicto Bar.facit etiam glo.que est hic. ¶ In glo.prima.ibi.l.proculus. Sed certe ibi erat data pecunia tantūmodo.vnde non poterat tractari de emptione. Ideo nimirum si ibi non habet locum titulus pro emptore:qr sola pecunia vt quantitas fuit in dote data ſm Ray.de forli.

a ¶ Uel serui. Adde Barto.hic ⁊ alexā.in addi. et qd̄ habet in.l.ij.§.procura.s.eod.

Summarium.

1 ¶ Usucapio per pignus pretorium interrumpitur.
2 Pignus pretorium qualiter constituatur.

Isso lega. ¶ Licet possessio nō sit vacua non impeditur vsucapio.h.d. ¶ † No.
1 qd̄ non interrumpitur vsucapio per pignus ptorium. Nec ob.j.de re iudica.l.a diuo pio.§.si super rebus. qr
2 vnde vt ibi p glo. ¶ † Itē no.qd̄ per missionē in possessionē autoritate iudicis constituitur pignus pretorium.de quo per glos.in.l. non est mirum.s.de pigno.act.⁊.l.iiij.eo.titu.

Summarium.

1 ¶ Denunciatio facta post contractum malam fidem non inducit.
2 Fiendum facilius impeditur quam iam factum.

Lienam. ¶ Nunciatio noui operis non interrumpit prescriptionem.h.d.vel
1 sic secūdum alium intellectum.† Denunciatio que fit post contractum per factum non inducit malam fidē. hoc dicit. ¶ In tex.ibi diutinam possessionem id est vsucapionē que procedit ex diutina possessione. ¶ In text.ibi partem.s.forte precij que restabat soluenda. ¶ In glo.super verbo denunciante ibi.non tamen per executorem.imo idem si per executorem si solū pronunciaret rem esse illius pro quo denunciauerat. Nec obstat.l. sicut.quia ibi citabat eum ad iudicium. ¶ In eadem glos.ibi ab initio denunciatum. Nota ex gloss.qd̄ quando denunciatio fit ex postfacto post contractū perfectū non videtur inducere malam fidē ex sola expressione cause iuste etiā si fiat ab eo cuius principaliter interest.secus quando fit ab initio ante actum perfectum. Et sic intelligit Bar. hic istā glo.cum tex.⁊ plenius per eum in.l.nō

solũ.§.morte.l.mã ptestatiõis i scða qõne pncipali circa tertiũ mẽbrũ dicte qõnis.ff.de no.op.nũ. Idẽ sentit Inn.i.c.dilecti.extra de

2 maio.⁊ obe.†Et rõ põt esse q: facilius impedit fiẽdum q̃ iam factum.arg.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel ali.iur. Potes tñ dicere vt hic voluit sentire Ja.de ra.⁊ Ray.qð istud hic nõ pbatur nec glo.istud voluit.sed voluit dicere qð licet denũciatio q̃ fit ex postfacto constituat quẽ in mala fide quo ad fructus.vt in.l.si fundum.hic all'.tamẽ non interrumpit incboari: ideo mirum si nocet quo ad vsucapionẽ denunciatio quando fit ab initio.secus quando ex postfacto.dictum tamẽ Bart.⁊ Inno.est multum notabile propter ius canonicum qð vult etiam malam fidẽ superuenientẽ post vsucapionẽ incboatam nocere in.c.possessor male fidei ẽm vnum intellectum.extra de reg.iur.in sexto. Nam ẽm illum sola denũciatio ex postfacto nõ induceret malam fidẽ ex sola expressione cause nisi aliter ostẽderetur eius veritas.secus quãdo a principio denunciatio fit.qð est notatu dignum. ¶In ea.glo.ibi speciale.dic qð ibi possidebat sine titulo ⁊ ex cã lucratiua.ideo quandocũq; fiat denunciatio nocet hic ex titulo iusto ⁊ ex causa onerosa. Nec obstat etiam.l.ij.C.de serui.q: ibi nedũ interuenit denunciatio sed etiam prohibitio per quam interrupta fuit possessio ⁊ consequẽter vsucapio seu pscriptio.vt ibi etiam no.hic secus. Dominus Joannes de Imo.

Protestatus. ¶Qui emit ab aliquo tã q̃ negociorum gestore vel coniũcta persona nõ est male fidei vbi credit eũ habere mãdatũ h.d. ¶In gloss.fi.ibi iustã habuit causam.subaudi: q: forte fecit sibi dici per fide dignas personas vel forte ostẽdit mandatum qð erat reuocatum.

¶Pro herede. Rubrica.

¶In glo.rubrice.ibi hic verus heres dicat: vel etiã putatiuus errore iusto: vt no.in.l.j.ff.eo.⁊.C.e.l.j.⁊ probat in.l.nõ solũ.§.j.ff.de vsuca. Sed in titulo de pet.here.sumit verbũ pro herede p eo qui non est verus heres.sed putat se heredẽ errore iniusto.⁊ idẽ si iusto ẽm Bar.qð est notandũ q: ẽm eũ dabitur petitio hereditatis etiã contra eũ qui habet titulũ putatiuum errore iusto. Cõtrariũ tamẽ licet ipse non dicat: no.glo.in.l.fi.j.p legato.sed nõ bene.vt ibi dicet. Accipit etiam istud verbũ pro herede quãdo quis tenet tanq̃ procurator veri heredis vel etiam putatiui.vt not.glo.in.l.pro herede.ff.de peti.heredi. Et aduerte q: continuatio patet de se huius tituli ad precedentem: quia hic subiungit de alia specie vsucapionis.

Pro herede. ¶Ubi per rerum naturam nõ potest haberi verus titulus non procedit tũc vsucapio titulo putatiuo etiam ex errore iustissimo.h.d. ¶Not.qð dictũ est in summario.⁊ ex ipso no.limitationem ad.l.celsus.⁊.l.non solum.§.j.ff.de vsuca. ¶Itez no.qð vbi non potest habere locum veritas nec etiam fictio.l.si filius.ff.si cer.peta.

¶De re iudica.⁊ de effectu sententie. Rubrica.

¶In glo.rubrice.ibi per sñiam.no.bene q: innuit glo.qð per sententiã acquiratur dominiũ.qð intellige verũ qñ secuta est traditio autoritate sñie. Nam tunc querit dominiũ si ille cõtra quẽ fuit lata erat dñs.alias querit vsucapiẽdi cõdictio.⁊ sic debet intelligi qð no.glo.fin.in.§.fi.insti.de off.iud.⁊ facit etiã qð no.in.l.iij.ff.de pub.⁊ hoc intellige qñ sñia lata est in psonali ⁊ idẽ dicit glo.preal. si sit lata in reali.de quo in.l.põponius.§.si iussu.p Bar.ff.de acq.pos. Et q: hic in rub.fit mẽtio de sñia interlocuto.adde glo.fin.in aut.de liti.§.ad excludẽdas.colla.viij.q̃ dicit qð omnis vox iudicis ad cãm faciẽs põt dici interlocutoria.⁊ bene facit etiã qð not.glo.in.l.cũ clericis.C.de epi.⁊ cle. Et adde etiã qð vbi in dubio fit mẽtio de sentẽtia.intellige de diffinitiua vt est glo.no.in.l.j.§.biduum.ff.quando ap.sit.⁊ facit etiã qð no.in.c.cum olim.extra de testamẽ.⁊ hoc etiã satis videtur probari ex hac rubrica si bene põderetur.⁊.C.de sen.⁊ interlo.om.iudi.iuncto eo qð no.super rub. de iur.⁊ fac.igno.

a ¶Res iudicata. Adde hic notabiliter dñm Gui.pape ⁊ qð ibidez apostillaui in prin.sue lec.vbi iuenies aurea dicta.⁊ vide glo.in.c.j.sup verbo nõ habẽte. de friuolis appellatiõibus.in pragma.sanct.

Summarium.

1 ¶Res quando iudicata dicatur.
2 Pronunciatum extinguitur per appellationem.
3 Sententie due valide super eadem re non debent esse.

Es iudicata ¶Quãdo iudex cõdẽnat vel absoluit diffinitiue tũc dr res iudicata.h.d.

1 ¶†No.qñ dicat res iudicata [a] an aũt hoc pcedat etiã si nõ sit lapsum tps datũ ad appellandũ tangitur cũ gloss. ¶In glo.j.ibi accipit finẽ.supple in seipsa.⁊ sic poterit sustineri glo.lz aliter Bar.hic loquat faciẽs differentiã inter sententiã ⁊ rem iudicatã.de quo dic vt hic per eũ. ¶In ead.glos.ibi

2 fingitur nec iudicatũ.†An aũt per appellationẽ extinguatur pronunciatum.vt qð sic per.l.j.in fi.ad turpil.sed ecõtra videtur qð suspendatur per no.in.c.venientes.de iureiuran. Tu potes dicere qð respectu presentis temporis potest dici extinctum: q: habetur pro nulla interim.sed respectu futuri temporis potest dici suspensa.quia si deseratur appellatio fingitur nunq̃ fuisse appellatum: ⁊ remanet sententia prima.vt no.in.l.furti.§.j.ff.de his qui no.infa. An autẽ res iudicata dicatur dum possit appellari.dic vt hic per Bar.⁊ tene menti tex.singu.⁊ gloss.sing.in.l.si fundus.§.si plures.ff.de pig. Et adde dictis Bar.in tertio membro quod licet verum dicat in se: tamen videtur inepte loqui cum res iudicata non accipiatur pro executione licet mereatur executionem vt patet in.l.j.⁊ per totum.C.de execu.rei iudi. ¶In eadem glo.ibi ⁊ confirmat primam sententiam.supple intra instãtiam cause appellationis.alias si deserta esset appellatio etiam si de voluntate vtriusq; partis feratur sententia per iudicem appellationis erit nulla: vt est casus nota.in cle.si appellationem.de appella. ¶In eadem glos.in fi.ibi dicitur quod agitur ex regula confirmante.⁊ que sit ratio tangitur hic per Bart.quia si super eadem causa nõ possunt fieri due sententie. Sed hanc rationẽ reprobat hic Ang. quia imo possunt fieri plures.dummodo quelibet habeat suam instantiam.⁊ ex qualibet poterit agere actor.allegatur.l.si a te.de exceptio.rei iudi.melius facit.eo.titu.l.duobus.cum ibi no.⁊ allegat etiam no.per glossam in.l.j.C.si plu.vna sentẽ.ideo assignat rationem: quia immediate cum appellatur prima sententia infirmatur.⁊ causa tota deuoluitur ad iudicem appellationis.l.j.in fine.ff.ad turpilia.ideo merito requiritur confirmatio.⁊ ex ipsa cõfirmatoria debet agi.facit.l.si quis exheredato.§.irritum.ff.de in

3 iu.testa. Sed si vis saluare rationem Bart.dic† quod due sententie valide non debent super eadem re esse licet ferantur in diuersis instantijs quando vna illarum est subordinata ad aliam.vt est instantia cause appellationis que subordinatur ad principalẽ propter sententiam latam in principali.facit quod nota.in.l.ita demum.C.de procura.⁊.ij.qð.vj.§.post secundam.sed allegata per Ang.loquuntur in diuersis instantijs nullo modo subordinatis ⁊ propterea illud est etiam valde dubium an etiam tunc valeat secunda sententia per nota.in.l.j.quando prouo.non est necess.⁊ in c.inter mona.extra de re iudica.cum ibi not.per Joan.an. ¶In glossa absolutionem.ibi per equipollentia ⁊ satis videntur equipollentia si iudex dicit videtur mihi titium non debere vel econuerso.vt in.§.quid tamen.hic all'.⁊ in.l.si pretor.ff.de iudi. Idem si dixit credo titium non debere vt est glo.singu.in.l.diem proferre.§.si plures.ff.de arbi. Idem dicit hic Ange.si dicat pronuncio titium ad condemnandum scio in.x.ex causa deducta in petitione per.l.fundus qui.ff.de rescin.vendi.⁊.l.emilius.ff.de mino.⁊ bene facit licet non alleget.l.quero.ff.de edil.edic.quod intelligit si iudex habebat potentiam condẽnandi.alias secus per.l.j.cum ibi not.per Cy.⁊ Jaco.de are.C.si aduer.liber.facit quod no.glo. in.§.si aduersus.ij.q.vj.⁊ Jo.an.in.c.transmissa.extra de electio. Et per hoc videtur qð si iudex dixit pronuncio ẽm consilium sapientis: ⁊ sapiens dixit videtur mihi titium condemnãdum qð valeat sententia iudicis.⁊ hoc tenet hic Ang.sed ipse Bar.tenuit quod imo valeat in.l.fundus qui.ff.de rescin.vendi.tamen tenuit contra in.d.l.j.sed plus placet dictum Ang.vt dixi in.l.j.§.si quis simpliciter.ff.de verbo.obliga. Nam talis videtur fuisse mens iudicis scilicet qð actualiter condemnaret: quia talis fuit etiã mẽs consultoris.⁊ ideo attenta mente habeat vim condemnationis. facit qð not.in.c.in his.extra de verbo.signi. ¶In eadem glos.in fi.de hoc an procedat etiam si prima sententia fuit absolutoria.tetigit glo.singula.in.l.offilius.de lega.iij.sed de hoc dicam in.l.in summa.ff.eo.

Summarium.

1 ¶Tempus iudicatis concessum ex causa minutionem capit ⁊ augmentum.
2 Iudex in sententia tempus executionis prorogare vel minuere potest.
3 Cognitio cause necessaria est in executione sententie.
4 Dilatio que ⁊ quando abbreuiari ⁊ prorogari possit.

Ui pro tribunali. Ista lex legit duobus modis. vno mõ q̃ tota loquat in iudice exequẽte.⁊ hãc sequit glo. Alio mõ qð loquat in principio in iudice iudicãte.sz in ver.sed p raro.loquat in exequẽte.⁊ hoc sequit hic bar.q: alias ille v̄.nil adderet pdictis.sed ob hoc posset saluari gl.q: prio ostẽdit potẽtiã iudicis.scðo instruit iudicẽ dãdo doctrinã regularẽ ⁊

1 breuiter hoc intẽdit.†Tẽpus qð iudicatis indulget ex cã põt minui ⁊ augeri.h.d. ¶In tex.ibi psonarũ obsequio: id est paupertate ẽm Dy.nõ dicitur persona obsequiosa que pter paupertatez habet aliis seruire. ¶In tex.ibi exequenter.supple tamẽ quando fit.vt patet in exemplo sequenti.⁊ sic id quod sequitur respicit hoc subauditum

2 hoc subauditum: non autem expressum in tex. ¶ †Nota qd iudex in sententia potest ex causa prorogare vel minuere tempus executionis. et idem si in sententia nihil est dictum poterit facere iudex qui de executione cognoscit vt hic probatur secundum intellectu3 Bart. ¶ In glo. j. ibi: delegatus autem. an hoc procedit etiam in delegato principis. et an delegatus inferioris aliquo iure possit exequi. dicet in. l. a diuo pio. §. j. ff. eo. de quo etiam per cano. in. c. conquerente. de offi. delega. et in. c. si quis contra clericum. extra de foro competen. ¶ In ea. gloss. ibi cognoscit: ergo hic exequendo.
3 †Nota ex text. cum glo. qd in executione sententie requiritur cause cognitio. et hoc voluit gloss. no. in. l. intra vtile. §. de mino. et per hoc videretur qd requiratur citatio partis presertim cu multe exceptiones possent obijci contra sententiam iuxta no. in. l. j. C. de iur. et fac. igno. de quo per Inno. in. c. ex ratione. extra de appel. et dicetur in. l. a diuo pio. §. si super rebus. ff. eodem. ¶ In gloss. ij. ibi duorum mensium. hoc non erat bene olim declaratum: quia l. debitoribus. ff. eo. loquitur de tempore venditionis pignoris: s3 hodie est clarum. de quo in. d. l. debitoribus. ¶ In glo. iij. in fine.
4 de hoc †an dilatio possit prorogari vel abbreuiari tetigit Cy. in. l. j. ad fi. C. de dila. Barto. hic tenuit qd omnis dilatio etiam si detur a lege sine ministerio iudicantis possit abbreuiari ex causa. et per hoc voluit qd etiam tempus datum ad appellandum possit abbreuiari: sed contrarium voluit glo. in. c. cum sit romana. extra de appellationibus. et in. c. indultum. et ibi etiam per Dy. de reg. iur. in. vj. et per glo. in decre. cupientes. §. quod si per. xx. in ver. xv. de elec. lib. vj. et per glo. in aut. offeratur. C. de lit. contesta. et istud sequitur hic Ang. quia quodammodo intromitteret se de iurisditione superioris. secus vbi se non intromitteret: quia tunc procedat sententia Bar. Adde qd pro opi. Bar. videtur esse glo. fin. in. §. sancimus. in aut. de exhi. reis. coll. v. que videtur indistincte loq. put et Bar. Adde etiam glo. in. c. pia. in ver. octo dierum. de excep. in vj. que dicit qd vbi modicum preiudicium versatur si non fit prorogatio: vt est in casu illius. c. non poterit iudex etia ex causa prorogare. quam glo. reputo singularem. et limitat dicta Barto. Et aduerte quia predicta glo. in. c. pia. videtur innuere iuncta cum tex. qd licet dilatio detur a lege sine ministerio indicantis: tamen ex causa possit prorogari. et sic alterari quonia alias non proroga do posset graue preiudicium parti irrogari. et sic videtur in hoc contradicere illi glo. §. alleg. que vult indistincte qd vbi tempus datur a lege si ministerio iudicis non possit alterari. vnde no poterit prorogare tempus datum ad appellandum. quod videt innuere dicta glo. sed aduerte quia glo. alia sing. in regula indultu. de regu. iur. in. vj. videtur velle reducere ad concordantias dictas glo. Nam quoddam est tempus qd datur a lege non intercedente ministerio iudicis expresse vel tacite: vt est videre in tempore dato ad appellandum. et tunc procedat glo. §. alleg. interdum licet no interueniat ministerium iudicis expressum: tamen tacitum intelligitur interuenire. qd est quando dilatio datur a lege citra intermedia cause et lite iam coram iudice appellationis pendente. Na sic videtur sentire glo. in. d. c. indultum. et patet exemplum in. d. c. pia. in termino octo dierum indulto a lege ad probandu exceptionem excommunicationis. et tunc procedat glo. in. d. c. pia. Et pro hoc potest inferri ad tempus. xx. dierum a lege ad deliberatione respondendu libello iam porrecto vt possit ex causa alterari vel minui per iudicem. Nam videretur qd sic per predicta. et hoc expsse tenet glo. in dicta regula indultum. et idem tenuit glo. in. §. sancimus. in aut. de exhib. re. col. v. Idem etiam hic Barto. sed cotrarium tenuit glo. in glo. in aut. offeratur. C. de lit. cotest. et illam sequitur Ja. de bel. in dicto. §. sancimus. dicens illud tempus non posse mutari ex quo simpliciter est datu3 a lege sine ministerio iudicis. Et ad istam. l. cum si. respondet qd alijs casibus loquuntur pro ista parte etiam videtur esse glo. in. d. c. cupientes. §. qd si per viginti. in ver. xv. vbi glo. concludit qd tempus. xv. dierum ibi datum ad probandum causam excusationis seu impedimenti non potest aliquo modo abbreuiari et sic illa glos. vult otradicere glo. in. d. c. indultum. et in. d. c. pia. a contrario sensu. Si tamen velles saluare contrarietatem posses dicere qd in. d. c. qd si per viginti. agitur de grauissimo preiudicio: quia si no probatur infra dictu tempus causa impedimenti excluditur quis ex toto a prosecutione sui iuris vt ibi patet. Sed si deliberatorie abbreuiantur saltem remanet potestas se defendendi: licet minus deliberate responderit Ja. bu. in. d. aut. offeratur. tenet cum Jac. de are. qudo datur cum ministerio iudicis dilatio a lege in casu. l. per interuallu. cu3 si. ff. de iudi. Sed vbi datur a lege sine aliquo ministerio iudicis. facit motiua contra opi. Bar. que Bar. hic fecit. et finaliter coclu dit qd si dilatio detur a lege ad finem vt plus non detur etia pot arctari per. l. properandum. §. j. C. de iudi. et sic intelligit illud qd dicit: qd potest statui tempus ad agedum ex causa. et similiter potest heredi prefigi tempus ad deliberadum. Et eodem modo potest responderi ad id quod tetigit Bal. hic de exceptione dilatoria que non debet opponi vltra terminum lite contesta. et similiter in peremptoria que non potest obijci vltra terminum sententie. glo. aut in. d. c. indultum. in fi. videtur residere qd vbi dat dilatio a lege sine ministerio iudicantis quod non possit alterari nisi aliud reperiatur expressum per eandem legem vel alia. et hec opi. satis mihi placet. Et per hoc respondetur ad obiecta Barto. que autem fuerit ratio in illis potest dici qd fuit illa quam sensit Butri. Item etiam non ob. tex. quia potest dici qd ideo hoc hic est: qr fuit expressum istud. et ratio expressionis potest esse qua voluit sentire Jac. de are. quia istud tempus videtur dari a lege suppledo defectum vel negligentiam iudicis: quia no debuit imaginari iudex qd veniret statim cum sacco paratus ad soluendum. arg. l. qd dicimus. et. l. ratum. ff. de solu. et sic no debuit aliquem terminum dare. et ideo lex in eius defectum statuit certum tempus qd tamen noluit posse abbreuiari nisi ex causa. et per hoc videtur qd de iure verior esset opi. glo. in aut. offeratur. vt sic inducie ibi date no possint minui. Item aduerte quia ad id qd dixi qd no potest minui tempus quando quis se intromitteret de iurisditione superioris bene facit qd not. in. c. ex insinuatione. de appella. §. de aqua pluarcen. l. pe. cum ibi no. Et hoc facit ad statutum disponens qd declinans iurisditionem tanq clericus debet ipsam probare coram episcopo infra certu tepus. als non valeat. et hoc etia t3 hic Ang. facit tamen qd iudex potuerit statuere terminum infra que compareat coram episcopo per notata in. c. personas. et in. c. cu sit romana. extra de appel. An autem quando aliqua exceptio preiudicialis venit tractanda coram iudice ecclesiastico: quia cora alio iudice habetur tractare q sit causa incoata sit necessarius nouus libellus vel contestatio. tetigit Inno. in. c. lator. extra qui filij sint legi. et ibi coludit qd no cum succedat in effectu loco primi iudicis. Et adde etia qd licet iudex non possit alterare tempus appellandi. tn per statutum et consuetudinem potest. glos. est singu. fm Ang. in. l. prescriptio. C. si cotra ius vel vti. pub. non est tn admirandum qd statutum et consuetudo possit detrahere dispositioni legis: vt. l. omnes populi. de iustitia et iur. et. l. de quibus. §. de legi. ¶ In glo. qualitate. in fi. Hec glos. non videtur bene dicere: qr in reali non datur tempus quadrimestre: sed est tempus mere arbitrarium et solum datur quadrimestre condemnato super actione personali: vt est glo. ordi. in. l. fideicommis. in prin. §. de vsuris. et. l. fi. C. de execu. rei iudi. et in. §. j. insti. de offi. iudi. hic allega. Unde potes ponere exemplum: quia forte est causa dotis. per. l. j. §. solu. ma. cu ibi no. et per alia exempla que posuit hic Bart. ¶ In glos. quatitate. ibi parua. Et que dicatur parua vel magna erit in hoc arbitrio iudicis cosiderata qualitate personarum an sint diuites vel pauperes. facit qd not. i aut. preterea. C. vnde vir et vxor. ¶ In glos. obsequio. ibi. de lib. ho. exhi. melius facit. ff. de lib. exhiben. l. iij. §. secundo. potes etiam ponere exempla per ea que dixi in tex. ¶ Ultimo adde dictis Bar. inquantum tangit quando dat tempus a lege ministerio indicantis. et dicit minus non datur. an si detur minus absq causa teneat dilatio. nam tenet qd sic: sed est iniusta et potest appellari per. c. j. extra de dila. Innoce. vero in. c. ad petitionem. ad fi. de appella. dixit alternatiue qd est nulla vel saltim iniusta. et istud vltimum qd dixi sequitur Bar. tn si velles dicere eam nullam posses respondere ad dictu. c. j. qd etia ab actu nullo potest appellari. l. si expressim. ff. de ap. et qd non teneat facit regula. l. non dubium. C. de legi. et. x. distin. c. vides fili charissime: quia que cotra ius fiunt habent pro infectis. Quis aute3 habeat probare in causa appellationis an appellans qd causa non suberat an econtra appellatus ex quo lex dixit no dari: sed vbi simpliciter lex dicit certum tempus dari per iudicem nec adijcitur: et no plus vel minus dicit qd videtur relictum arbitrio indicantis: et sic intelligit aut. iubemus. C. de iudi. et ideo si facta esset abbreuiatio presumeretur semper et legitime facta qd no.

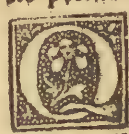
Ui condemnare. Non summat propter breuitatem.

¶ No. qd habens potestatem in vno contrariorum censetur habere in reliquo. ¶ In gloss. j. ibi. solet. imo ibi non est fallentia vt ibi no. per glo. et de materia per glo. in. c. cum inferior. extra de maio. et obe. et in. c. inferior. xxj. distin. ¶ In ea. glo. in fi. ibi dicitur qd non dissoluit testamentu: quia a prin. illud fecit: sed certe illud ibi contingit propter vitium superuenies. als haberet locum regula qd ex quo fecit potest dissoluere.

Summarium.

1 ¶ Procurator in rem suam ex parte rei precise dicitur fieri.
2 Executio condemnationis expensarum an possit fieri in bonis.
3 Executio condemnationis expensarum an possit fieri in tutore3.
4 Damnatus ad soluendum non auditur satisdare volens.
5 Obligato ad soluendum non sufficit expromissorem dare.
6 Accessorium principale non extinguit.
7 Sententie an dicatur acquiescere tempus in ea statutu acceptas.
8 Statutum de banito loquens de rite banito intelligitur.
9 Exceptio nullitatis sententie executionem impedit.
10 Citatum se negans an teneatur probare.

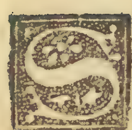

I se non. Contra tutoré vel actoré municipij condénatũ non fit snie executio: sed
in dominum. nec similiter contra procuratoré nisi se li
1 ti obtulerit aut in rez suã fuerit pcurator. h. d. ¶ † No.
ex parte rei precise fieri procuratoré in rem suam. de quo in. l. plau
tius. s. de procu. ⁊ in. l. plane. s. fa. herc. ¶ Ité no. qd in eo qd facit
tutor vt tutor non fit sibi preiudiciũ. ad hoc qd not. in. l. cum qui
dam. s. de admi. tu. vbi nõ preiudicat tutori expugnatio testamẽ
ti quam facit tutorio nomine in quo effectus sententie extendaꝛ.
¶ Extra glo. tangit hic Bar. an quando procu. se obligat procu
ratorio noie extra iudicium an possit ex illa obligatione conueni
ri de quo remittit ad no. per Cy. in. l. ei. C. qd cũ eo. ⁊ ang. etiã hic
tangit allegãs. l. fi. de insti. sed de hoc dic vt per Bar. in. l. procura
tor qui pro euictione. s. de procu. vbi etiam declarat intellectũ. d.
2 l. fi. ¶ † Ité adde inquãtum tangit an executio condénationis ex
pensarum possit fieri in tutoré in bonis ipsius. nam vr̃ dicẽdum
aliter quã dicat: qr aut constat de euidẽti calũnia ipsius tutoris. ⁊
tunc fit executio in bonis eius. ⁊ sic proprie vr̃ loqui. l. nõ est igno
tum. C. de admi. tu. aut non cõstat de euidẽti calumnia. ⁊ tunc fiet
in bonis pupilli: lz habeat regressum aduersus tutoré. ⁊ sic vr̃ lo
qui. l. qui solidũ. §. qui etiam. de leg. ij. Fateor tamen qd liberareꝛ
3 cedendo actioné per. l. fi. s. de admi. tu. ¶ † Ité adde inquãtũ tan
git an executio condénationis expensarum late in procuratorem
fiat aliquãdo in bonis ipsius procuratoris. Et concludit qd sic si
fuit contumacia procuratoris. Nam Inno. vt refert Jo. an. in. c.
j. ad fi. vt lite non conte. vr̃ dicere oppositum. Nã dicit qd siue pro
curator ɔdénetur propter factum siue propter non factũ qd ipse
dominus necessario habebat expedire siue ipse fuisset in lite. tunc
executio fiet contra dominũ qr imputandum esset sibi quare pro
curatoré indiscretum constituit: secus si fuit condénatus in eo qd
dominus non habuisset necesse facere. puta qr falsos testes vel in
strumẽta produxit. ⁊ hoc sequitur hic Ange. Sed tu adde qd de
isto dicto Innoc. Bal. facit mentioné in. d. l. j. §. si procurator. s. si
quis ius di. non obté. vbi videtur reprobare dictum Innoc. ex eo
qr in generali mandato non vr̃ dominus mandasse qd cõmittit
delictũ. ⁊ sic contumaciã. ar. l. si procurator. s. de cõdi. inde. ⁊ ideo
non potuit fieri executio in dominũ. fatetur tñ qd dominus non
debebit audiri si velit venire ad se defendendũ nisi prius sint refe
cte expẽse aduersario ⁊ sic posset intelligi dictũ Innocé. ⁊ istud de
iure vr̃ verius. ¶ Et adde etiam qr dicit qd si procurator est infir
matus qd etiam potest condénari in expensis. ⁊ fiet executio con
tra procuratoré vel dominum ex quo non substituit cũ posset. Nã
Inno. istud limitat in. d. c. j. ad fi. nisi dominus a principio dedis
set mandatum de substituẽdo in hunc casum: qr vr̃ dominus tunc
fuisse valde sollicitus. ⁊ sic videtur q̄ non deberet fieri executio in
eum. Sed certe pro hoc non tolliꝛ alia ratio qd imputandum vr̃
domino qui minus diligenté procuratoré elegit. l. cum mandato
s. de mino. Ité videretur qd nulla condénatio possit fieri: qr pro
pter infirmitaté procuratoris vr̃ dominus excusari. l. cũ a matri
bus. j. de excu. tut. ⁊. l. quesitũ. j. de re iud. ⁊ qd no. in. l. j. j. de diuer.
⁊ tem. prescri. Et adde etiam dictis Bart. inquantum voluit qd
cõtumacia procuratoris nõ noceat domino quando est contuma
cia ipsius procuratoris. Nam istud vr̃ habere locum quando est
pena talis que potest cadere in procuratoré. sed si esset pena q̃ non
posset cadere nisi in dominum: tunc isto casu videtur qd noceat
domino. casus videtur fin. in. c. ij. de confe. in sexto. vbi cõtumacia
procuratoris non respondẽdo positionibus facit illas haberi p
confessatis. facit qd no. in. l. polla. de his qui. vt indi. ⁊ qd not. per
Bar. in. d. l. j. §. si procurator. s. alle. que omnia bene nota. ¶ Sed
adde dictis Bar. inquantũ dicit de collecta imponẽda per villã.
an ipsa villa possit sibi ipsam imponere. an vero debeat imponi p
superioꝛ considerato qd ipsum imponere videtur esse de regali
bus spectantibus ad solum principé. vt. x. colľ. que sunt regalia. c.
j. Ang. hic dicit se habuisse de facto. q. padue ⁊ obtinuisse qd etiã
ipsa villa põt sibi imponere. allegat pro hoc glo. ordina. in auť. g.
mo. natu. effi. sui. §. si vero nec ciuis. colľ. vij. Sed certe ista gl. si be
ne ponderetur non intendit hoc dubium decidere. Sed videꝛ di
cere qd villa debet cõtribuere cũ castro vel ciuitate sub qua viget.
Et forte potest dici qd vbi imponitur ex causa legitima. puta pro
pter debitum vniuersitatis ville soluendum possit sibi imponere
per no. in. l. j. §. qd si nemo. s. qd cuiuscꝫ vniuer. Sed si ex causa me
re volũtaria velit imponere. forte nõ poterit ad preiudiciũ nõ cõ
sentientium per no. in. d. c. j.

4 **Ait pretor.** ¶ † Dãnatus soluere non auditur volens satisdare nisi ex magna causa. hoc. d. ¶ In
tex. ibi condénatus. supple ab eo cuius de ea re iurisditio est. que
verba colliguntur ex. §. ait pretor. in princi. j. eod. ¶ In tex. ibi. pe
cuniam. id est illud quod in condemnationem deuenit vt sic large
hic sumatur verbum pecunia secundum Dynum facit. l. ij. de con
stituta pecunia. ¶ Item nota euitandum ne obligatio ex obli
gatione oriatur. ⁊ similiter ne lites ex litibus oriantur. facit lex
5 terminato. C. de fruct. ⁊ lit. expen. ¶ † Ultimo no. quod obligato
ad soluendum non sufficit dare expromissorem. ¶ In glo. ex ma
gna ibi. l. si debitori. ex illis legibus videꝛ colligi casus si debitor
confitetur. Sed certe istud non videtur sufficere si alias sit potẽs
ad soluendum. Ideo sequens melior. ⁊ adde etiam quod no. in. l.
eum pro quo. ⁊ autentica ibi posita. C. de solutioni. ⁊ lege finali. §.
⁊ si prefatum. ⁊. §. si in computatione. C. de iure deliberandi. ⁊. l. ij.
§. j. supra si certum petatur. Et dat hic Angelus cautelam quod si
debitum non est liquidum exemplum in eo qui iussus est reddere
rationes per iudicem vel per arbitrum ⁊ sub pena: vt infra cer
tum terminum. ⁊ sunt rationes ita intricate sicut sepe contingit
in rationibus mercatorum. facit lex summa cum ratione. vbi
bonus textus supra de pecu. quod non poterat condemnator vi
dere an esset debitor vel creditor quod tunc condemnatus com
pareat ⁊ dicat calculatis rationibus dico me debitorem in vno
denario ⁊ ecce illum ⁊ si apparebit me plus debere ecce fideiusso
rem pro residuo textus est singula. secundum Dynum in. l. statuli
beri rationem. s. de statu liber. sed bene facit. l. seruus si heredi. §.
fina. eo. titu.

Si ex conuentione. ¶ Priuilegium executiuum sententie non trãsit
in obligationem nouantem. ⁊ in dubio nouatio non presumitur
per adiectionem pignorum vel fideiussorum. hoc dicit. ¶ In tex.
6 ibi cautum. supple de soluendo eo quod iudicatum fuit. ¶ † Not.
quod accessorium non extinguit nec tollit principale: sed potius il
li accedit. ¶ In glossa nouatio. ibi erat olim presumptiue hoc ve
rum erat in stipulatione coequali si secunda continebat plusquã
prima. secus si tantundem vel minus vel tantũdem ⁊ aliud diuer
sum. vt no. in. l. qui vsufruc. j. de verbo. obliga. ⁊. l. scire debemus.
eodem titulo. ⁊ hoc secundum iura digestorum. licet Barto. hic
aliter dixerit ⁊ non bene ⁊ melius dixit in. l. qui vsufruc. prealleg.
sed secundum antiquissima tempora fiebat nouatio quotiescũcꝫ
aliquid noui erat in regula. hodie vero de iure codicis non fit no
natio nisi hoc agatur. l. fi. C. de noua. quod intellige vt ibi notaꝛ. ⁊
plene per Barto. in. l. penulti. j. de preto. stipulatio. In stipulatio
ne autem penali an illa nouet primitiuam: dic vt plene per. Bar
to. in. l. ita stipulatus. de verbo. obligatio. ¶ In eadem glo. in fi.
aduerte si ista lex adducatur ad contrarium eius quod dictum
est de iure antiquo potes dicere quod non obstat imo potius con
cordat cum ibi presumatur nouatio quare tamẽ ibi non fiat ipso
iure sed ope exceptionis: dic vt ibi per Barto. Si autem adduci
tur ad contrarium contra ius nouum potes dicere quod ibi lo
quitur de iure antiquo. vel solue secundum Angelum quod in du
bio nouatio non presumitur: vt dicta lege finali. fallit nisi appa
reant alique coniecture ad oppositum verisimiliter inclinantes
vt est videre in casu dicte. l. penulti. de quo etiam ibi per gloss. ⁊ in
dicta lege finali. ¶ In glossa manebit. ibi. l. a diuo. Angelus ve
ro hic dicebat quod duplex est ordo: quia potest peti executio per
officium iudicis. Item secundo per actionem in factum vel iudi
cati. ⁊ inter istas vias est longa differentia ⁊ in effectu prosequi
tur quod notat Barto. in dicta lege intra dies. j. eodem. vbi di
cam. ¶ In glossa pignora. in fine quare ergo hic non fiebat. forte
glossa voluit intelligere quod hic non fuit stipulatus debitũ prin
cipale. Tu dic secundo quod secundum antiquissima tempora
procedat quod dicit glossa per notata in. l. finali. C. de nouat. ⁊ in
§. preterea. institu. quib. mod. tol. ob. sed ꝫm ista tempora digesto
rum non procedat hec glo. ex quo secunda continebat idem quod
prima quo ad rem principalem: licet contineat plus respectu ac
cessorij. ⁊ ita sit hic casus notabilis limitans not. in. l. scire debe
mus. ⁊. l. qui vsufruct. de verb. obli. ¶ In gl. nõ est. in fi. solue qd
per prouisionem hominis bene intelligitur in dubio recessum a
prouisiõe legis introductum ex iure extraordinario ⁊ speciali. ⁊
sic loquuntur contraria sed non ab interdictis de iure comuni
⁊ sic loquitur hic: de quo per Cy. in. l. ij. C. de iure emphi. in. vij. q.
¶ In ista gloss. condemnatis. in fine. Nota hanc glos. ꝫm Ange.
nam ꝫm eum oportet presupponi qd erat casus in quo sententia
poterat executioni mandari tam contra procuratorem quã con
tra dominum. ⁊ hoc casu dicit glo. notãter qd si domin' animo
nouandi promisit illud qd in sentẽtia erat deductum sola vtilis
nouaꝛ non autem directa. ⁊ sic cessabit ordo executionis contra
dominum. ⁊ non contra procuratorem: sed tu potes intelligere
plene gloss. qd licet executio non possit fieri contra procuratorem
tamen directa actio de mero rigore videtur competere cõtra pro
curatorem propter directum ius instantie quod est penes eum.
⁊ hoc velit hec glos. licet obstet exceptio per not. s. hac. l. in princ.
⁊ per hoc forte possit attẽtari. quod si petatur executio in bonis
procuratoris ⁊ non obijciatur exceptio teneat processus super
quo cogitandum relinquo.

Si quis condemnatus. ¶ Tempus assignatum iudica
tis ad soluendum currit ex tempore late sententie. ⁊ si absꝫ cau
se cognitione tempus fuerit arctatum suppletur ipso iure per le
gem. hoc dicit. ¶ Nota a quo tempore incipiat currere tempus
datum

datum iudicatis ad soluendum. ⁊ adde qd not. in. l. ij. C. de vsur.
7 rei iudi. † An autem acceptans tempus statutum in sententia videatur acquiescere sententie. Inno. tetigit in. c. qd ad consultationem. extra de re iudi. ⁊ in. c. significauerunt. extra de testi. vbi etiā per Jo. an. ⁊ videtur velle qd non sit nōdum appellauit: quia tunc est sub iurisditione iudicantis. ⁊ potest id facere ea de causa: non tamen vt tollat sibi tempus datum ad deliberandum ⁊ appellādum. secus si iam esset appellatum. ⁊ sic limitat in effectu singulariter. l. ad solutionem. C. de re iudi. qd tene menti. Ultimo not. ar. ex tex. coniuncta glo. qd si arbiter expressit tempus legale in sententia ⁊ iussit infra illud solui sub pena qd possit post moram admitti purgatio sicut ⁊ si nō fuisset dies expressa scōm. l. celsus. ff. de arbi. ⁊. l. si cum dies. §. fi. ⁊. l. se. eo. ti. ⁊ hoc tenet hic Ang. quādo expressit per eum modū per quē inerat: vt quia iussit dare infra tempus legale. de quo per eū in. l. si insulam. de verb. obli. ⁊ per Bar. in. l. iij. ff. de leg. j. ¶ In glo. ff. ibi cum causa vel nō ⁊ ſm Host. ista verba pro cause qualitate posita in. l. ij. ff. eod. respiciunt verbum arctat nō autem verbū prorogat saltem quo ad hūc effectum qd prorogatio non teneat facta sine causa ⁊ hoc propter declarationē istius tex. al's in dubio cum pariter respiciat vtrūq; verbum pari formiter determinaret ar. l. iam hoc iure. ff. de vul. ⁊ pu. ¶ In ea. glo. in fi. sic econtra quādo omissum a lege supplet iudex ⁊ sic. bo. mo. l. quesitum. ff. de testi. Dominus Jo. de Imo.

Condemnatum. Non dicitur cōdemnatus qui non est rite cōdemnatus. ideo
8 tunc cessat ordo executionis. h. d. ¶ † Not. ar. qd statutum loquēs de bannito intelligatur de rite bannito. Et sic facit qd si per statutum licitum est occidere bannitum non sit licitum occidere nō rite bannitum. de quo per Bar. in. l. pe. ff. de adul. Et similiter facit qd statutum loquens de contumace intelligat de eo qui fuit rite ⁊ legitime citatus. facit. l. non putauit. §. non quenis. ff. de contratab. ¶ † Item no. qd exceptio nullitatis videt impedire executionem sententie. de quo per Bar. ⁊ Ang. ⁊ per Inno. ⁊ glo. in. c. pastoralis. §. quia vero. de offi. deleg. ¶ Extra glo. tāgit hic Bar. an exceptio nullitatis possit obiici contra executionem sententie. ⁊ concludit in effectu tria. primo qd potest obiici si obiiciēs nihil habet probare: vt quia dicit se non citatum vel illum qui interuenit vt procurator non habuisse mandatum. Secundo qd si habet aliquid probare admittitur si incontinenti possit docere. tertio qd non admittitur si non potest incōtinenti docere. Circa primū adde: quia dicit hic Ang. hoc verum quando petitur executio coram iudicante vel eius successore. secus si petatur coram subdito iudicantis qui potest precise compelli ad executionem sententie. exemplum cum delegatus apostolicus precipit ordinario vt sententiam suam executioni mandet. facit qd no. in. c. sane. ⁊. c. pastoralis. extra de offi. delega. ⁊ eo. ti. c. significasti. Nam tunc nō admittetur talis querela secundū eum si tamen iudex super executione aditionis suspicatur sententiam nullam propter aliqua verisimilia debet consulere iudicantem ⁊ supersedere quousq; secundum mandatū recipit ſm Inno. in. c. cum in iure peritus. extra de offi. delega. de quo per Bart. in. l. a diuo pio. in prin. ff. eo. Si vero peteretur coram iudice non subdito iudicanti forte addito ad pces ⁊ literas iudicātis scōm no. in. d. l. a diuo pio. §. j. ff. eo. tūc ſm Inno. in. d. c. cum in iure. si suspicatur sententiam nullaz aut iniustā admittet hanc querelam ⁊ de ipsa cognoscetur. de quo etiam per Bar. in. d. l. a diuo. in prin. quatenus tamen dicit quando suspicatur de iniustitia non videtur bene dicere ex quo sententia transiuit in rem iudicatam ne elusoria sint decreta pretorū. l. si pretor. ff. de iudi. ⁊ per glo. in. c. quia pastoralis. §. quia vero. de offi. deleg. ¶ Circa secundum adde hoc verum nisi appareat qd gratia differende solutionis opponatur exceptio per not. ibi in. l. ij. C. de fal. ¶ Circa tertium adde quia fallit ſm Ange. vbi allegat nullitas ex eo quia snīa dicitur lata per allegationes falsas ⁊ falso factas contra absentē ex causa necessaria ⁊ probabili vt infirmitatis vel legationis. ⁊ sic intelligit. l. si pretor. §. marcellus. ver. paulus. ff. de indi. Bar. tamen videtur illū tex. intelligere quando incōtinenti posset docere ⁊ istud videtur rationabilius ex regula. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhi. quando allegat nullitas. Sed si peteretur restitutio in integrum Bar. hic videt idem dicere: sʒ verius videtur qd causa restitutionis mota impediat executionem sententie sicut et causa appellationis per nota. in rubro ⁊ nigro. C. de in integ. rest. postu. nil innoua. de. nisi forte esset presumptio calumnie contra petentem restitutionez vt est tex. cum glo. in. c. substituta. extra de resti. in integ. An autem via supplicationis intentata impediat executionem: vide no. in auṫ. que supplicatio. C. de preci. impera. offe. ¶ Item aduerte: quia qd dictum est de nullitate pcedit quādo obiicitur de nullitate per viam exceptiōis: sed si simpliciter petatur sententiam pronunciari nullam coram iudice competenti: nunquid poterit ex sola pendentia litis nullitatis impediri quo minus fiat executio per iudicem qui tulit sententiam a qua non fuit appellatum. Inno. valde singulariter vt hic refert Ange. in dicto. c. cum in iure. in prima glo. magna tenuit qd nō: quia nō in uenitur iure cautum qd pendentia cause nullitatis habeat impedire executionem sententie. imo potius videtur reperiri oppositum per. l. vlti. ad fi. C. de ordi. cogni. Sed certe ibi erat pſumptio malicie contra dicentem sententiam nullam. vnde nimiruʒ si ibi non impedit. Erat enim presumptio ibi contra condemnatū qui iudi. dixerat pendente prima lite qd agens esset suus seruus. hāc tamen partem tenent domini de rota in suis nouis decisionibus cōclusione. M. cclxxxj. Et per predicta dicit hic Ang. notabiliter valde qd cum instrumēta guarentigie habeāt executionē paratā scōm formā statutorū tuscie ex eo quia ibi continentur pcepta notariorum qui etiā iudices ordinarij sine administratione chartularij tamē appellantur iuxta no. in. l. j. ff. de iudi. ⁊ in. l. fi. C. vbi ⁊ apud quem. facta in partem sponte recipientē qd licet petatur retractatio instrumenti vt qꝛ forte petatur instrumentū corā epō declarari vsurariū illa petitio nō retardabit executionē instrumenti. ⁊ hoc videtur de mente Inno. in. d. c. cū in iure. ſm eū. Et propterea inoleuit mos secundū eū qd eps inhibet iudici seculari sub pena excōicationis vt super executione supersedeat. An tamē dictum preceptū sit iustū dicit patere ex predictis plus nō dicit. Nā videretur qd non sit iustum. ⁊ istud tenent domini de ro. in dicta conclusione prealle. qd singulariter no. ¶ Item adde inquātum
10 circa primū sensit Bar. † qd dicens se non citatum nō tenet probare etiā dato qd non appellauit. Nam videt qd istud non sit verum saltē qñ in snīa facta est mentio de citatione propter autoritatem sententie ex quo non est appellatū nec suppetit tps appellādi. ar. no. in. c. in pñtia. extra de renū. Et istud aperte tenuit Spec. in ti. de senten. §. vt aūt. ver. ⁊ no. ⁊ sic dicit ibi Jo. an. post Guid. de suza. seruari de consuetudine. dixit tamē idē Guid. qd de iure videtur dicta verba plata a iudice nō pbare per not. in. c. quoniā cōtra falsam. extra de pba. sed illud. c. videt intelligendum quādo esset appellatū pter ibi no. per Jo. an. super glo. fi. ⁊ per Jo. cal. in dist. suis. Fatetur tñ Jo. an. qd probare poterit oppositum producēdo acta ex quorū inspectione appareat nō esse descriptaz citationē per no. in. l. fi. C. de erro. aduo. ⁊ in. c. cū ad sedem. extra de resti. spo. ⁊ qd no. in mera negatiua in decre. bone. el primo. de elec. plus etiam sensit Spe. in loco preallegato qd. etiam si in snīa nō fiat mentio de citatione ex quo tñ non est appellatū presumat pro sententia etiā respectu processus. ⁊ pro hoc facit: quia autoritas sententie videt esse illa que presumptionē inducit quando nō est appellatū: que ratio etiā hoc casu vendicat sibi locū ipse tamē Spe. eo. tit. §. fi. ver. in summa. videt velle qd demū presumat pro sententia respectu processus quādo est lata contra presentem vel contra cōtumacem. ⁊ sic videt etiā sentire Jo. cal. in. d. c. quoniaʒ cōtra falsam. ⁊ Inno. in. d. c. bone. j. Bar. autē in auṫ. si qs in aliquo. C. de eden. sensit solum presumi pro ea quando est lata partibus pñtibus ⁊ facta est mētio de actis in tenore snīe: sed vt apparet ex pdictis saltē qd lata est cōtra presentē vel cōtra cōtumacē licet non fiat mētio videt presumi per sniam pter transitū in rē iudica. idē videt si nō sit lata cōtra presentē nec appareat de cōtumacia. si tñ in snīa iudex faciat mentionē de citatione peremptoria ad sententiā audiēdā. Nā saltē de cōsuetudine videt sic saluari: vt dixi. ff. post Joā. an. ⁊ Guli. Ubi aūt iudex hoc non dixisset nec esset lata in presentem nec appareat qd fuisset contumax ⁊ sic legitime citatus esset magis dubiū. tamē si appareat qd pars habuit notitiā sentētie ⁊ nō appellauit infra debitū tps videretur qd surgat ex hoc pſumptio pro sentētia: vt voluit Spe. in. d. versi. ⁊ no. Et adde vltimo qd vbi partes sunt presentes s nō fuerunt citate licet videat valere sententia per no. per Bart. in. l. j. ff. de in ius vo. ⁊ que not. in. l. in cause. §. causa cognita. ff. de mino. ⁊ per Jo. an. in. c. vlti. extra de elec. in nouella. tñ do cautelam ad omne dubiū tollendū qd iudex moneat partes ad sñiam audiendam.

Soluisse. Soluisse dicitur qui qualitercunq; per creditorem est liberatus. h. d. ⁊ de hac materia vide Bar. in. l. solutionis. de solu.

Celsus. Qui seruū p noxa traditum integre accipientis nō facit pōt denuo cōueniri. h. d. ¶ In glos. fi. ibi solue. iunge istas solutiōes: vt hic patet per Bar. Et adde qd vbi proprietarius non defendit seruū in iudicio sed patit eū duci non pōt amplius agi cōtra eū iuxta no. in. l. locū. §. proprietarius. hic alle. ⁊. l. si hominē. ff. de sol. ⁊ sic limita istū tex. qꝛ loquitur quādo defendit ⁊ fuit cōdemnatus. Itē loquit quando vsufructuarius nō fuit in iudicio. secus si fuisset in iudicio cū ipso pprietario: quia tunc sentētia sibi preiudicaret per no. in. l. si noxale. ff. de noxa. ⁊ q̄ no. in iuribus palle. ¶ In ea. glo. in fi. hec vltima vera: qꝛ ibi non fuit condemnatus sed fuit absolutus ab obseruatione iudicij ex eo: qꝛ dedit seruum pro noxa ante aliquam condemnatoriam. facit qd no. in. §. fi. insti. de perpe. ⁊ tempo. act.

Summarium.

1 ¶ Arbiter nō iurisditionem habet. sed notionem.
2 Sētētia an valeat siue certū in se siue p relationē ad acta cōtineat.
3 Instrumenta de se executionem paratam non habent.

4 Sententia sub conditione lata an sit valida.
5 Probatio non est legitima per testem singularem facta.

It pretor. Uerbum notionis generalius est quã verbũ iurisditiõis. hoc dicit.
1 ¶ †Nota scõm vnam lectu. qõ arbiter non dicitur habere iurisditionẽ sed notionem: sed scõm aliam lectu. potes colligere idem de delegato. de quo hic per Bar. ¶ In glos. non habeat ibi cum pena. Nota bene ex glo. qõ quãdo cõpromissum est factum cum pena emologatur sentẽtia arbitri tacite per cursum decem dierum: ꝛ similiter per expressam emologationem cõtrarium voluit glo. in. l. cum antea. C. de arbitris. vbi vult qõ solum emologetur quãdo est cõpromissum nudo pacto ꝛ sine pena Bar. hic saluat vtrãq; glo. nam prima habet locum quãdo est apposita clausula rato manẽte pacto in compromisso. secũda quãdo non est appositũ. vt voluit glo. sing. in. l. ij. ff. de arbi. de quo etiam per Cy. in. d. l. cũ antea. ꝛ per Joã. an. in. c. dilecti. in nouella. extra de arbi. nam dicta distinctio nõ est sine scrupulo. vt patet ex no. in locis preal leg. Et adde qõ de iure canonico indifferenter videtur procedere glo. hic posita: qꝛ de iure canonico pactum nudum parit actionẽ in. c. j. extra de pac. ꝛ sic si nudo pacto compromissum est stari sententie arbitri: si nõ stabitur poterit agi ad interesse. sicut in simili de iure ciuili potest agi quãdo per stipulationem est promissum stari sententie arbitri. l. diem. §. si. ff. de arbi. ꝛ sic cum emologetur tũc per cursum decem dierum nõ obstante qõ competat remedium agẽdi: ꝛ eo casu in quo si fuisset stipulatio nõ emologaretur de iure ciuili. per not. in. d. l. cum antea. iũcta. d. l. diem. §. si. ergo indifferenter siue sit adiecta pena: siue nõ emologabitur de iure canonico etiam si dicta clausula rato manẽte cõpromisso non sit adiecta. ꝛ pro hoc bene facit qõ no. in. c. per tuas. cũ ibi nota. extra de arbi. Et hec nota propter terras subiectas iurisditioni ecclesie in quibus de iure seruari debet ius canonicũ quando cõtradicit ciuili. vt no. glo. in. c. secundo. de arbi. libro. vj. nisi per statutum approbatũ per superiorẽ aliud disponat. vt est in ciuitate Bononie: qꝛ seruari debet ius ciuile ex forma statuti.

Si iudex. Paria sunt in sentẽtia certam quantitatem fore expressam: vel verba sentẽtie ad acta certam quantitatem cõtinentia referre. hoc dicit. ¶ †Nota qõ valet
2 sentẽtia siue cõtineat certum in se: siue per relationem ad acta. facit qõ no. in. l. in summa. ff. eodem. Et ex hoc etiam no. qõ quid dicitur esse certum etiam si veniat certificandum per relationẽ ad aliud. facit quod not. in. l. si ita. scripsero. ff. de codi. ꝛ demõstra. et ff. de here. instit. l. asse toto. ¶ Item nota qõ aliquid dicitur relictum in codicillis etiam si nulla sit facta scriptura: sed solum corã testibus quinq; relictũ. ꝛ sic verbũ codicillis verificatur siue sit facta scriptura: siue non. ¶ †Item not. argu. qõ instrumẽta de se nõ
3 videntur habere executionem paratam. Et per hoc dicit Ange. qõ statuta dicentia qõ instrumenta publica habeãt executionem paratam sunt contra ius commune. facit quod not. in. l. minor viginti quinq; ann. cui fideicõmis. ff. de mino. secus dicit in statutis disponentibus qõ instrumenta guaren. habeant executionem paratam: qꝛ guarentisia nihil aliud est nisi quoddam preceptum qõ fit per notarium de instrumẽto rogatum parti vt obseruet in instrumento cõntenta. ꝛ fit illud preceptum in volentem ꝛ acceptãtem ꝛ autoritate statuti cõcedentis potentiam precipiẽdi ipsi notario. ꝛ sic sicut preceptum iudicis in cõfessum habet executionẽ paratam. l. si debitori. ff. de iudi. sic ꝛ tale preceptum. Adde qꝛ videretur qõ si notarius ex priuilegio notariatus sit fact⁹ iudex ordinarius prout cõmuniter cõtingit. vt patet etiam ex subscriptionibus notariorũ licet non habeat iurisditionem cõtentiosam videtur saltem habere iurisditionem hanc voluntariã vt parti confitenti corã eo possit preceptum facere. facit qõ not. Cy. in. l. vnica. C. de confes. ꝛ qõ not. in. l. j. ff. de iudi. ꝛ in. l. fi. C. vbi ꝛ apud quẽ. ꝛ sic videtur qõ tale statutũ etiam ex hoc capite habeat cõsonãtiam iuris cõmunis. facit etiam ad predicta qõ no. in. l. ij. §. fi. ff. de offi. procõ. ꝛ leg. ¶ In glo. si iudex ibi: sed specialis petiero. hec tamẽ regula posset saluari si intelligas fideicõmissum vniuersale fuisse relictũ. de quo hic per Bar. ¶ In eadem glo. ibi. qualem ipse habebat ante lit. conte. no. ex glo. in possessorio recuperande fieri debere restitutionem talis possessionis qualem habebat spoliatus. ꝛ sic cum eadem libertate. ad hoc bo. tex. in. c. pisanis. extra de resti. spo. Aduerte tamen qꝛ nõ debet põderari simpliciter tempus ante lit. contest. sed tempus quo fuit spoliatus. facit quod not. in. d. c. pisanis. ꝛ in. c. cõsultationibus. extra de offi. deleg. ꝛ. ff. de vi ꝛ vi arma. l. j. §. deiecisset. ¶ In ea. glo. in fi. lege glo. interrogatiue. ꝛ supple certe non debet dari ratio quare diuersum sit in possessorio recuperande dummodo constet per acta de qualitate possessionis scõm tempus ad quod iudex se refert. ¶ In glo. erit ibi: cum certum sit. supple per acta. non enim sufficeret re vera fuisse relictum coram testibus nisi per acta hoc constaret in quibus appa-
4 reret de cõfessione partis vel pbatione per testes. ¶ †Ulti. Bart. hic tangit an possit ferri sententia sub cõditione a si est probatum: et in effectu cõcludit qõ sic. ꝛ dic vt hic per eum. Et per hoc in effectu dicit subueniri posse assessoribus imperitis vel habẽtibus modicum de tempore ita qõ plene non possunt informari de meritis cause. Nam possunt vti ista cautela vt dicat cõdemnamus eum si est probatum ꝛ si nõ est probatum absoluimus: nõ tamen assessor debet illa vti nisi necessitas vrgeat: qꝛ alr̃s per hoc detegitur eius imperitia. Et adde scõm Ange. qõ alia cautela etiam esse potest. videlicet qõ iudex absoluat reum nõ diffinitiue: sed ab obseruatione iudicij adiecta causa: qꝛ sibi de causa nõ liquet. allegat not. per Inno. in. c. j. ad fi. extra de confir. vti. vel inuti. vbi Inno. hoc notanter voluit. ꝛ facit qõ no. in. l. properãdum. §. sin autẽ ex gestis. C. de iudi. ꝛ. l. si de meis. §. si. cum. l. seq. ff. de arbi. precedens tamẽ
5 cautela minus ledit partes. ¶ †Et adde etiam inquantum dicit quod non sufficit probationem factam per vnum testem cum illa non sit legitima probatio. et de legitima probatione intelligatur in dubio vbi fit mẽtio de pbatione. vt probatur ex tex. cũ glo. in cle. constitutionem. ad fin. de elec. ¶ Item adde quia dixit hic Bar. quod si iudex condemnat si est probatum ꝛ plus non dicit quod si in parte est probatum ꝛ in parte non intellige super eodẽ capitulo per no. in. l. etiam. §. j. ff. de mino. qõ tunc sententia non valeret quia reperitur condemnatoria lata solũ in parte per no. in. l. in hoc iudicio. ff. fami. her. ꝛ que plene no. per doct. licet glos. aliter sentiat in. l. j. C. si aduers. rem iudic. nam debet super toto negotio pronunciari per iura predicta. Et ideo de cautela est vt dixi qõ adijciat ꝛ si non est pbatum absoluo. ꝛ hoc dicunt aliqui verum qñ fertur snĩa super principali. secus si super accessorijs. puta super expensis: quia tunc valebit lata super parte. vt videtur eẽ casus no. in. l. fi. C. qñ prouo. non est necesse. inquantum loquitur qñ in minus fuit facta cõdemnatio. sed certe si bene inspiciatur ille tex. põt intelligi qñ in alia parte fuit facta absolutio. ꝛ sic videt ibi intelligere Cy. Itẽ etiam põt intelligi q iudex condemnauit in minus: qꝛ forte taxauit minus q̃ deberet. vnde nimirum si tũc valet: quia tunc videtur super toto pronũciari. facit qõ no. Bar. in simili in. d. l. j. C. si aduer. rem iudi. in eo qui petebat reliqua cõsignari ꝛ iudex condẽnauit in aliqua quãtitate pro ipsis reliquis cum tamen re vera in maiori summa pro ipsis reliquis esset obligatus poteris etiã dicere tertio qõ ibi expẽse nõ fuerũt petite per partẽ. vnde tũc videtur qõ iudex possit de aliquib⁹ pronũciare ex quo nõ precedit capitulũ specificũ super expẽsis deductũ per partem. ꝛ sic possit notabiliter illa lex intelligi: sed vbi precederet petitio super ipsis expẽsis videt qõ debeat sup toto capitulo pronũciare. p no. in. d. l. in hoc iudicio. saluo tamẽ eo qõ supra dixi scõm scdã responsionẽ: et forte etiã posset dici qõ si facta esset taxatio expensarũ ꝛ iudex condẽnaret in minori quãtitate qõ forte teneret sententia quasi videat reuocare interlocutoriã taxationis. per notata in. l. qõ iussit. ff. eo. ꝛ sic videretur sup toto pronũciare lꝫ male faciat absq; causa reuocando. Et ad materiã facit qõ not. Inno. in. c. fi. extra qõ met⁹ causa. Et per predicta videret quod si iudex condemnat partem in expensis factis a tẽpore publicationis processus. ꝛ de alijs nihil dicit qõ non valeat sententia si expense fuerunt petite. Joannes de Imola.

Summarium.

1 Miles armate militis non exigitur vltra quã possit facere.
2 Actio nulla ad noxe deditionem competit.
3 Sententiam pro se latam nemini licet exequi.
4 Actio est perpetua que descendit ex sententia.
5 Actio iudicati vocatur que ex sententia descendere noscitur.
6 Judicia queq; de ciuili sunt iure.

Miles. ¶ †Cõtra militẽ armate militie nõ fit exe-
1 cutio vltra quã facere possit. h. d. ¶ Nota vnũ priuilegiũ qõ cõcedit militi armate militie. aliud etiã ponit in. l. j. C. de iuris ꝛ fac. igno. ꝛ aliud. ꝛ multa alia in. l. j. ꝛ per totũ. sꝫ de testamẽto militari. ꝛ maxime in. l. miles. §. mulier. eo. ti. ¶ In glo. ij. ibi. respõdeo idẽ Oldra. vt hic refert Ange. tenebat oppositũ: qꝛ imo eget beneficio cessionis p capitulũ odoardus. de solu. ꝛ per no. in. c. puenit. extra de fidei. sed Jaco. de are. in. §. pe. ꝛ vlti. q. institu. de actionib⁹. tꝫ hãc glos. cum qua etiã trãsit Bar. facit qõ no. in. l. j. §. est ꝛ alia. si quis a pa. fuerit manu. Ad. c. odoard⁹ respõdet qõ ibi se nõ defendebat remedio huius exceptionis. ideo egebat remedio cessionis. ꝛ hãc opi. sequitur hic Ang. tanq; equiorẽ: qꝛ nõ dꝫ dari occasio vt aduocentur a diuinis ꝛ idẽ etiã dicit in aduocatis: lꝫ scõm Old. multo fortius in illis esset secus. Sed aduerte qꝛ Bar. in. l. j. ad fi. C. de iuris ꝛ facti igno. videt tenere cõtra hãc glo. qꝛ ibi dicit qõ priuilegiũ illius legis prime cõcessum militi armate militie non dꝫ trahi ad
b militẽ celestis militie. b sed potes saluare qõ ibi loquit de alio priuilegio qõ est magis strictũ ꝛ paucissimas hꝫ fallẽtias. hic de alio qõ videt magis latũ cũ plures habeat fallẽtias. ꝛ sic magis extẽsibile. l. sunt qui putãt. cũ seq. ff. eo. ꝛ de ista materia dixi in. l. si vero. §. de viro. ff. so. ma. in scdo mẽbro principali qñ agert de extẽsiõe sẽda in exorbitãtib⁹ circa fi. illi⁹ mẽbri. ꝛ ibi etiã tetigi an miles celestis militie necessario habeat recurrere ad beneficium cessionis.

¶ Sub cõditione. Adde qõ dicitur in additionib⁹ ad Bar. hic.

¶ Celestis militie. adõ Alex. plene in. l. cẽturio. de vul. ꝛ pu. ꝛ p Pau. et Barto. hic.

Decem

Decem. Si vnum est in obligatione: aliud in solutiõe ex
dispositione legali solum per sententiam ꝯfirma
ta id tantum peti potest qđ in obligatione consistit. h.d. ¶ Nota
qđ vbi lex disponit circa officium iudicantis verba sententie iudi
cis sunt intelligenda ꝛ regulanda scđm dispositionē legis. secus si
lex non disponit de forma iudicādi: sed de ipsius obligationis in
ducenda substātia. l. paulus respondit eos. ī. eo. ꝛ. l. j. C. si plu. vna
2 sen. ¶ † Item no. qđ ad noxe deditionem nulla actio competit: sꝫ
solum ad emendam damni. conuentus tamen habet potestatem
dandi pro noxa ex dispositione legis. ¶ Item nota qđ in obliga
tione alternatiua vtrunqꝫ alternatiuorum est in obligatione. de
quo in. l. si duo. ī. de ver. obli. ¶ Item not. singulariter limitatio
nem ad iura que dicunt qđ stipulatio intelligit secūdum naturā
precedentis actus: vt patet in. l. damni infecti quidam. s. de dam.
infec. ꝛ. l. si stipulatus. s. de vsuris. Nam videntur intelligēda quo
ad hoc ne in plus exigatur ꝙ effectualiter possit exigi scđm natu
ram precedentis actus. non autem omni alio respectu. vt hic pa
tet: qꝛ ista stipulatio si intelligeretur ex toto scđm naturam actus
precedentis vtrunqꝫ alternatiuorum non esset in obligatione: sed
vnū in obligatione: ꝛ aliud in solutione. cuius tamen cōtrarium
hic dicitur. ꝛ ideo singulariter tene menti istum tex. quē forte ali
bi non reperies. ¶ In glo. condemnat. ibi: non ergo in noxe. sup
ple qꝛ non debet condēnare in id ad qđ non competit actio: sꝫ vt
detur pro noxa non competit actio: sed solum in ipsa estimatione
damni. vt hic voluit litera recte intelligendo. si tamen cōdemnat
dicendo condēno in decem aut noxe dedere intelligitur. s. promit
to. ꝛ sic verba alternatiua sententie nō faciunt vtrunqꝫ esse in ob
ligatione. secus tamen est in stipulatione alternatiua per rationē
litere. ¶ In glo. pecuniariā. ibi: nia ex delicto vicarij. quasi velit
qđ si dn̄s habet seruū ordinarium ꝛ aliū seruum vicarium in pe
culio ordinarij pro delicto vicarij non debet dānari in estimatio
ne. aut vt det ipsum seruum ordinarium pro noxa. sed potius de
bet dicere ipso vicario delinquēte. vt in. l. si in iure. §. fi. s. de noxa.
Item videt per illum tex. qđ non debet damnari simpliciter in to
tali estimatione: sed in illa estimatione que haberi potest ex viri
bus peculij ipsius ordinarij. de quo dic vt ibi.

a
3 **Qui iudicati.** [a] Non licet vincenti sentētiam propria
autoritate exequi. h.d. ¶ † No. qđ non
potest quis exequi sentetiam pro se latam. intellige nisi hoc fiat iu
dice permittente. per no. in. l. iuste. s. de acqui. pos. ꝛ. l. dotis. solu.
matri. Et intellige etiam hoc verum nisi forte non posset haberi
autoritas iudicis. per not. in. l. nullus. C. de iude. ꝛ qđ not. Inno.
in. c. olim. ad fi. extra de resti. spo. Extra glo. tangit hic Barto. an
aliquo casu absqꝫ autoritate iudicis propria autoritate possit qs
exequi sententiam pro se latam. ꝛ in effectu considerat an sit abso
lutoria: an cōdemnatoria: an super re corporali: an super iure in
corporali. ꝛ si sup iure incorporali: an super seruitute psonali: an
super seruitute reali: an super causa preiudiciali status: aut super
iurisditione. de quibus dic vt ibi per eum. ꝛ per Inno. in. c. cū no
stris. extra de conces. preben. Et adde dictis Bar. inquantū dicit
qđ petens aliquam in vxorem ꝛ obtinens sententiam pro se non
potest illam propria autoritate capere. per. l. j. C. de rap. vir. nam
posset dici qđ illa lex loquitur quando nunꝙ habuit quasi posses
sionem matrimonialem. Tamen pro eius dicto facit qđ no. Io.
an. in addi. Spec. in tit. qui fi. sint legi. super verbo competit. vbi
dicit qđ vxor non est sub potestate viri. sed potius sub obsequio.
alleg. no. in. l. sicut. de ope. liberto. de facto tamen seruatur contra
rium quando habita fuit quasi possessio matrimonialis. et adde
etiam qđ venditio bonorum pro executione sententie potest fieri
tripliciter. primo qđ iudex vendat vt iudex. secundo qđ executor
de mandato iudicis. tertio qđ vēdat vincens ex potestate sibi at
tributa per iudicem expresse sibi hoc concedentem. vt hic tetigit
Ang. facit quod no. in. l. j. ꝛ. ij. C. si in causaꝫ iudica. ꝛ. l. fi. C. de bo.
auto. iudi. pos.

Iudicati. Non summatur. In text. ibi prosecutionem
continet: licet forte vetus actio non ꝯtineret
4 rei prosecutionem secundum Dy. ¶ † No. qđ actio descendens ex
5 sententia est perpetua ꝛ competit heredi: ꝛ in heredem. ¶ † Item
nota qđ actio descendens ex snia videt appellari actio iudicati de
qua in glo. ¶ In glo. iudicati actio. in fi. cōtrariū tenēt vltramō.
quos sequit hic Bart. s. qđ actio descendens ex sententia vocetur
actio iudicati non actio in factum. ꝛ hoc sequit etiā hic Ange. p
istum tex. fallit tn̄ in actione descendente ex snia arbitri emologa
ta: qꝛ illa appellatur in factū. l. pen. C. de arbi. ꝛ pro ista parte fa
cit vbi possumus habere actionem nominatā iuxta nomen ꝯtra
ctus videtur qđ non sit recurrendū ad aliā qꝛ illud videt fieri in
subsidiū. per no. in. l. nā vera. de pscri. ver. vnde ex ꝯtractu emptio
nis dat ex empto. ꝛ idē in similibus. facit qđ no. in. l. iuris gentiū.
§. quinimo. s. de pac. Sed pro glo. optime facit tex. in. l. actori. hic
allega. vbi dicit qđ ex iuramento dat actio in factū ad similitudi
nem iudicati. nisi dicas qđ ibi sit similitudo quo ad genus actio
nis: non quo ad speciē. Sꝫ ꝯ illud facit: qꝛ in dubio similitudo dꝫ
fieri quo ad omnia si fieri potest. per no. in. l. sacrilegij. §. pe. cū ibi
no. per Bart. ī. ad. l. iul. pecul. ꝛ per eundem in extraua. ad repri
men. in verbo perinde. Itē qꝛ arbitria sunt redacta ad instar iu
diciorum. l. j. s. de arbi. Et sic videtur qđ cum actio descendens ex
sentētia arbitri appelletur in factum. vt. d. l. pe. qđ similiter debet
appellari actio descendens ex sententia iudicis. Et pro hac parte
etiā facit: qꝛ si dicimus hanc actionem pretoriam prout videt per
l. iiij. §. j. s. eo. no. in. l. idem ait. §. j. s. nau. cau. Non ob. iste tex. cum
si. qꝛ debet exponi vt sonat in factum ex quo actio oritur. ꝛ sic iu
dicati. l. in factum ex re iudicata. facit qđ not. in simili in lege ha
ctenus. in prin. s. de aqua plu. arc. Et hanc partem communiter se
quuntur glossatores etiā iuris canonici. vt patet hic. ꝛ in cle. vlti.
extra de appel. non obstat qđ dictum est de nomine specifico quia
nomen iudiciale videtur esse generale etiam ad alios actus non
iudiciales. iuxta illud nolite iudicare ꝛ non iudicabimini: ꝛ quia
etiam iudicat medicus infirmum moriturum vel non moriturū.
ideo tale nomen nō videtur attendi. per no. in simili in rub. C. de
reruꝫ permu. ꝛ. l. iuris gentium. §. sed cum nulla. s. de pac. an aūt
hec actio sit pretoria vel ciuilis. Azo in summa insti. de act. incli
nat qđ sit pretoria per. l. iiij. §. j. s. eo. cui sm Ang. ob. l. actori. C. de
reb. cred. Sed certe parum facit. imo potius facit pro inquātum
dicit dari ex iuramento in factum ad similitudinem iudicati. naꝫ
illa actio descendens ex iuramēto est pretoria. l. ait pretor. s. de iu
6 reiu. Io. an. in arbore actionum videtur dicere eam ciuilem: † qꝛ
omnia iudicia videntur esse de iure ciuili. per. l. ij. §. deinde ex his.
de orig. iur. Sed certe parum facit: qꝛ secundum hoc nulla actio
deberet dici pretoria. vnde Ia. de rauē. dicit eam pretoriā. ꝛ istud
videtur verius per dictum. §. ait pretor. Ange. tamen dicebat qđ
poterat dici ciuilis inuentione ꝛ ptoria approbatione. sicut in si
mili dicitur de actione commodati in lege prima. supra cōmoda
ti. Sed ipsum officiū qđ imploratur pro executione sentētie bene
potest dici introductū de iure pretorio secundum eum. ¶ In glo.
fi. in fi. Sed certe in dicta lege prima nihil dicitur sed bene ibi no.
hoc in magna glo. post medium. pro qua facit quia in reali iudex
non agit inducere sed declarare. lege sicuti. §. sed si querat. s. si ser
ui. vendicetur. Sed certe illud est verum principaliter. nā in con
sequentiam etiam inducit. hinc est qđ per traditionem factā vir
tute sententie late in reali efficitur victor dominus licet ante non
esset si reus erat dominus. vt patet ex notatis institu. de officio iu a
dicis. §. fi. ꝛ lege pomponius. §. si iussu. s. de acquiren. possessione.
ꝛ quia etiam ex iuramento prestito in reali similiter datur actio
in factum. vt hic tetigit Barto. ꝛ in lege sed ꝛ si possessori. s. de iu
reiurando. dicit tamen Ang. quod credit hanc actionem datinā
ꝛ sic intelligit dictam legem nam ꝛ postea. §. fi. ꝛ. l. sed ꝛ si possesso
ri. de iureiurādo. Sed certe imo videtur quod sit natiua: quia vi
detur habere preexistentem materiam propter quasi contractum
resultantem etiam ex iudicio facto in reali. iuxta notata in. l. ij. §.
fina. de pretorijs stipulationibus. iuncto eo quod no. in lege iuris
gentium. §. j. s. de pac. Et sic patet qđ ex sentētia lata in reali oriet
duplex actio. scꝫ actio in factum. ꝛ vtilis rei vendicatio. ꝛ idem vi
detur dicendum in sententia arbitri emologata: licet Ang. dicat
quod ex sentētia arbitri in reali dabitur vtilis in rem per. l. ne in
arbitris. de arbi. ꝛ ex lata in personali competat in factum. d. l. ne
arbitris. ꝛ. l. pe. eo. ti. Sed certe non videtur differentia in hoc in
ter sententiam arbitri ꝛ iudicis.

[a] ¶ Qui iudicati. Adde Bar. in. l. iuste. s. de acq. pos. Andr. barba. hic in addi. ad barto.

Summarium.

1 Tempus concessum iudicatis quam exceptionem paret.
2 Fauoris causa inductum retorqueri non debet in odium.
3 Libellus cum litis contestatione an requiratur in executione sen
tentie.
4 Officium iudicis coram quo iudice implorari debeat.

Intra dies. Dilatio que conceditur iudica
tis per legem ex mero eoꝝ fauo
re est inducta. ꝛ ideo potest iudicatus ante tēpus mul
1 tipliciter liberari. h.d. ¶ † Not. qđ licet tempus qđ in
dulgetur iudicatis detur miserationis causa ꝛ non impediat cō
pensationem. vt est text. singula. in. l. cum militi. ī. de compensa. tn̄
2 parat exceptionē ne qs possit cōueniri infra dictū tp̄s. ¶ † Item
no. illud vulgatū qđ introductū in fauorē nō debet retorqueri in
lesionē. l. qđ fauore. C. de legi. ꝛ de reg. iu. c. qđ ob gratiā. lib. vj. an
aūt liberet cōdēnatus ad speciē si perit infra tp̄s quadrimestre cū
haberet ptātē soluēdi. remittit hic Ang. ad no. in. l. si cū exceptiōe
§. qđ si homo. s. qđ met. cau. Tu tene secure qđ nō liberat. fallit in
3 casu illo in quo releuat per penā tripli. vt ibi dicit. ¶ † Extra glo.
tangit hic Bar. an in executione sententie requirat libell⁹ ꝛ litis
ꝯtestatio. ꝛ in effectu tꝫ qđ si petit offō iudicis qđ tūc pcedit sine li
bello ꝛ extra figurā iudicij. ꝛ videt tūc officiū nobile. vt not. But.
in. l. argentariū. §. noīe. s. de iud. dicit tn̄ Ang. in. l. iiij. §. si ex cōuē
tione. s. e. qđ citatio erit necessaria maxie qn̄ peteret executio ꝯtra
heredes ꝯdēnati. p no. p Inn. ex de iud. c. qꝛ. V. ꝛ p glo. i. l. edictū.
s. de iud. ꝛ p eūdē i repetitiōe sua. l. j. C. de iu. Sꝫ de hoc qꝛ Inn. tꝫ

contrarium in.c.ex ratione. extra de appel. dicit vt dicetur in.l.a diuo pio.§.si super rebus.j.eo. Sed si petitur executio per actionem in factum vel iudicati scdm aliam opinio.tunc libellus offerretur et procederetur scdm Ang.in figura iudicij summarij.et ita intelligit.l.a diuo pio.§.si super.j.eo.et.l.iij.§.eo.de quo in Spec. in tit.de sen.exequu.§.breuiter.et per Cy.in.l.ab executore.C.quorum appel.no reci.Et subdit Ange.†qd quado officium iudicis
4 imploratur debet hoc fieri coram iudice qui tulit sententiam vel successorem.non autem poterit peti coram alio nisi fuerit requisitus per literas iudicatis.et ita intelligit.l.a diuo pio.j.eo.et.l.properandu.§.et si quidem.C.de iudi.et.C.de epi.audi.l.si quis litigantium.et.j.de bo.auto.iudi.possi.l.cum vnus.§.pen.sed vbi agitur iudicati vel in factum no sunt necessarie alique litere dummodo al's iudex sit competens.de quo in Spec.in tit.de execu.senten.§.nuc videndu.ver.sed pone.et per Bar.in.d.l.a diuo pio.§.j. Sensit tamen Bar.hic qd vbi agitur iudicati vel in factum ordinarie procedatur.sed glo.sensit otrariu in.l.qui de inofficioso.de inoffi.testa.et.l.minor.xxv.annis cui fideicom.§.de mino.Et p istis glo. videtur esse casus si non cauillet in.l.pe.C.de arbi.vbi litera aperte videtur velle qd per actionem in factu executioni sententia madetur.licet Bar.hic cauillet illum tex.Et hac partem puto posse sustineri de iure licet omuniter teneatur qd dixi.§.No obst.huic opi.qd habetur in.l.j.in prin.§.de eden.vbi ages aliqua actione debet libellum offerre:q2 debet intelligi quado ex aliqua actione ex pacto non deciso per setetiam que trasiuit in rem iudicatam al's secus ne lites ex litibus orianf.per.l.iiij.§.ait pretor.§.eo.No obst.l.item veniut.§.idem recte.§.de peti.here.q2 ibi non dicitur qd libellus sit offeredus nec lis cotestanda.sed qd durat potestas dandi seruu pro noxa donec quis coueniatur iudicati.ita possum intelligere qd durat donec fuerit conuentus cora iudice per actionem iudicati.Et licet al's no dicaf quis agere sed agere velle ante litis cotest.l. amplius.§. rem rata habe.illud procedit in actionibus in quibus lis est cotestanda.non in alijs in quibus no est cotestanda.argu.l.ita autem.cum ibi no.§.de admi.tuto.et.l.iij.§.toties.§.de dam.infec.et extra de iureiu.c.ad nostram.el.ij.et qd no.in.l.fi.C.sine censu vel reli.in practica tamen tutius est practicare secundum opinionem communem propter opi.vitandas.

Summarium.

1 Instantia non expirat re perempta absq3 possessoris culpa.
2 Fructus qui in libello petuntur non necessario exprimuntur.
3 Sententia incerta non potest ferri super fructibus perceptis.

Si homo. Specie perempta post litem contestatam adhuc durat instantia propter fructus.h.d. No.scdm vnum intellectu†qd etia
1 re perempta sine culpa possessoris post lit.conte.no ex toto expirat instantia.de quo in.l.non vtiq3.per glo.et docto.§.de rei vendi.et Inno.in rub.extra de re iudi. In glo.j.ibi:et sic videtur culpa et hoc casu ex quo fuit in culpa intellige qd no fiat absolutio ab ipso seruo petita:sed potius codemnabitur in eo propter mora ipsius coueniti.et executio fiet in estimatione ex quo est res perempta post mora.l.si seruum.§.fi.j.de ver. obliga.Et hoc casu quado erat in mora.et sic no habebat iusta causam differedi non est vis an ex culpa possessoris homo perierit vel no.per no.in l.qd te.§.si cer.pe.et.l.si ex legati causa.j.de verb.obli. Sed vbi no esset in mora.vt q2 haberet iusta causam differedi.tuc bene deberet attedi an ex culpa possessoris perierat homo vel non:q2 si eius culpa perit adhuc codemnabitur in homine et executio in estimatione.per nota.in.d.l.si seruu.§.fi.Sed si sine culpa possessoris perit tunc si perit ante litem cotest.absolueretur reus ex toto:q2 nec ad hominem nec ad fructus teneretur:cum in stricti iuris iudicijs no quado petitur qd no fuit agetis no veniunt fructus nisi a tempore cotestate litis.l.cum fundus.§.si cert.pet. Sed si lis esset contestata tunc in effectu absolueretur ab homine petito.sed non a fructibus.nam durat officium iudicis quo ad illos ex quo est fundatum per otestatione.vt no.in.l.no vtiq3.§.de rei vendi. Et scdm predicta intellige qd habetur in glo.seque.et seq.et de forma setetie quado perit sine culpa et no erat in mora tetigit hic glos. et plenius habef in.d.l.vtiq3.et plene per Inno.sup rub.de re iud. In glo.fi.in fi.hec glo.no videf bene dicere:q2 in iudicijs stricti iuris quado petif qd no fuit agentis non veniut fructus ante lit.cotest.l.cum fundus.si cer.peta.et supra dixi. Extra glo.teti
2 git hic Ang.†an sit necesse in libello in quo quis petit fructus in eo eos declarari.et dixit qd no.sed sufficit eos peti sub taxata quatitate.puta peto rem cum fructibus perceptis qui ascendunt ad tantam quantitatem.allegat no.per Cy.in.l.cu propria.C.si quis alte.vel sibi.Et plus dicit Ang.qd pcedit libell9 si peto rem mihi restitui cum fructibus perceptis et percipiedis ex eo:q2 tuc petuntur accessorie.et ideo no est necessaria alia declaratio.alleg.no.per Cy.in.l.certum.ad fi.C.de rei vendi.et no.per Inno.in.c.inter dilectos.extra de dona.Sed melius facit qd ipse no.in.c.ij.de libel. obla.et idem scdm eum videretur in sententia vt sufficiat codemnari reum ad restitutionem rei cum fructibus perceptis et in executione setetie declarabitur quatitas fructuum perceptorum.et pro hoc videtur casus scdm eum insti.de offi.iudi.§.et si rem.et videtur de mente Inno.in.c.cum.ad sedem.extra de resti.spo.fate
3 tur tame qd Perusij iudicatu fuerit contrariu in sententia.s.†qd in fructib9 perceptis no sit possibile ferri setetia incerta.pro quo facit licet no alleget qd habef in.l.in summa.§.si quis fortis.j.eo.et in.§.curare.insti.de actio.et qd no.de setetia que habet ferri su per interesse que h3 rem certa:licet petitio possit esse incerta.l.certi condictio.in prin.§.si cer.pe.Sed posses dicere qd ibi principaliter petebatur interesse:hic accessorie fructus petebanf.et ideo satis est qd sit certa sup principali:et sine dubio cautius est qd ages liquidet in iudicio quantitate fructuu perceptoru.vt sic possit ferri certa setetia sup eis:tu l3 no fecerit dicit Ange.de iure procedere qd valeat setetia equiparado fructus expesis factis in iudicio in quib9 pcedit setetia icerta certificada postea ex postfacto per liquidatione et declaratione iudicis.iuxta no.in.c. fine litib9. extra de dolo et cotu.fatef tame qd si fruct9 peterenf principaliter et de per se qd tuc quatitas esset certa designada in libello et in sententia.per.l.si in rem.§.de rei vedi.et per no.per Inno.in.c.significantibus.de libel.obla. Tu adde qd inquantu dictu est pcedere libellum in quo petif res cu fructib9 no expressata quantitate fructuum.idem voluit Bar.in.l.j.§. de ede.sed in.l. ex diuerso.§.j.§.de rei vedi.videf dicere qd hoc no procedat in fructib9 iam perceptis:q2 illi debet exprimi in libello.per.l.ediles.§.item sciendu.§.de edil.edic.Sed fructuu percipiedorum post lit.cotest. bene procedet Inno.in.c.tanta.extra de exces.prela.in glos.j.magna videf indistincte tenere qd dictus libellus pcedat.et respondet ad.§.ite sciendu.qd ibi no dicif expressione fienda in libello:sed qd debuit fieri in edicto de quo ibi dicitur.Sed aduerte q2 ista solu. videtur probari qd debeat fieri etia in libello.vnde ipse ide Inn.in.c.grauis.de resti.spo.et sup rub.de re iudi.videf voluisse qd in pceptis ante lit.cotest.debeat fieri expssa petitio. et forte posset dici qd illi no veniut nisi petanf.secus in perceptis post lite cotest.et sic intelligatur.§.ite sciedu.sed tame ex quo accessorie petanf sufficit eos peti etia si quatitas no exprimaf.et sic forte fuit de mete Inno.in locis preelleg.et facit ad materia qd ipse no.in.c.ij.de ordi.cog.et in.c.certificari.extra de sepul.cautius tamen est propter opi.vitadas in perceptis ante litem contest.declarare quantitatem.

Summarium.

1 Sententia nec pro nec contra furiosum est ferenda.
2 Furiosus non potest in contumacia constitui.

Furioso. In tex.ibi furioso.i.ad vtilitatem furiosi.per no.per glo.in.l.j.§.de cositi.
1 prin.et sic multominus ad eius preiudiciu. †No.qd setetia no pot ferri pro furioso nec otra ipsum. In glo.j.ibi at hic no ita.dic clarius qd cotumax habetur loco presentis:q2 eius cotumacia dei presentia repletur vt dicitur in.d.§.sin
2 autem.†Sed furiosus no potest cositui in cotumacia.et ideo simpliciter loco absentis habetur.Et ex hac glo.nota qd sententia lata pro absente no contumace no valet et sic hoc casu est deterioris conditionis no cotumax qua cotumax.et ratio est quam dixi licet glo.aliter sentiat in.l.properandu.§.sinautem.in verbo contradictionem.Cum ista cocor.glos.in.l.ea que. C.quomodo et quando iudex. Extra glos.tangit Bart.an si iudicium est agitatu cum procuratore et dominus citetur ad setetiam audiedam an si non compareat teneat sententia.et cocludit notabiliter qd no.de quo dic vt hic per eum.Et subdit qd si spote comparet valebit sententia ppter ius vtilis instatie qd habet.vt.l.in cause.§.causa cognita.§.de procu.Sed hoc forte no est sine scrupulo:q2 procurator inuitus vel ignorans no potest reuocari a prosecutione cause.l. que omnia.et.l.post litem.§.de procu.Et sic videtur qd ignorate procuratore non possit assumere prosecutionem litis.

Qui cum se. Nullus dolosus vtitur beneficio ne conueniatur vltra quam facere possit. hoc dicit. Et pro declaratione huius.l. recurre ad notata in.l.j.et.ij.supra quod cu eo. imo melius in.l.iiij.§.j.eodem titulo.

Si calendis. In obligatione facti succedit obligatio ad interesse tempore more.hoc dicit. In glo.j.in fine.bar.hic reprobat eam:q2 vbi venit iure actionis interesse non variatur ex tempore.secus quado officio iudicis.vt in.l.alleg.in glo.et hoc tenet licet Ange.hic videatur transire cum glo.

In depositi. Quando dolus purgatur per actionem descendentem ex contractu cedende sunt actiones ei qui dolo desijt possidere.hoc dicit. In glo.j.in fi.Bar.hic reprobat hac solu.quia maior est perfidia in contractu bone fidei.et sic minus deberet succurri.facit quod not.in.l.eleganter.in prin.§.de dolo.Et q2 rei vendi.licet sit stricti iuris est arbitraria.l.in actionibus.supra de

pra de in litem iurã. ꝛ sic debet equiparari bone fidei. Sed forte hec sol. potest saluari: quia licet minus debeat succurri in bone fidei iudiciis quando domino non esset consultum: tamen vbi dño esset consultuz quia habet estimationem rei sue satis videtur esse equum. ꝛ suggerit bona fides qḋ non velit bis idem habere. l. bona fides. de regu. iuris. Et per consequẽs qḋ debeat cedere actionem. nam al's posset etiam rem exigere. ꝛ sic bis in effectu idẽ consequeret̃. ꝛ licet multum possit iudex in arbitriis tamen latiores habenas habet in bone fidei. vt in. §. bone fidei. insti. de act. Bar. tamen dedit tertiam solu. que habetur in. l. is qui dolo. de rei vẽ. qꝛ ibi deliquit circa possessionem pro qua conuenitur: sed hic conuenitur ex contractu ꝛ deliquit circa possessionem. Sed certe nõ video quin etiam dicatur delinquere circa contractum. nã ꝛ contra dolosum agitur actione ex eo cõtractu. l. qḋ nerua. §. depositi nisi salues Bar. qḋ principaliter deliquit circa possessionem: ꝛ in consequentiam circa contractum. ꝛ adde inquantum dicit ꝙ vbi possidens soluit estimationem qḋ non potest fieri cessio respectu rei: sed respectu alias competentium occasione rei. nã hoc potest dici verũ si dicamus transire directum dominium in possessorez. sed si solum trãsiret vtile tunc posset fieri cessio etiam respectu rei per quam transiret exercitium directarũ. ꝛ sic forte voluit intelligere Dy. in. c. pro possessore. de reg. iu. in. vj. vbi plene tãgit de materia. l. si culpa. de rei ven. ꝛ huius. l. de qua etiam per But. in. d. l. si culpa. ꝛ per Bar. in. l. litis estimatio. §. pro emptore. Aduerte tamen qꝛ qḋ dixi. §. possidenti non queri directum dominium non videtur fuisse de mente Dy. per ea que ipse no. in. d. c. pro possessore. in quarta questione. ꝛ conclude qḋ in casibus in quibus queritur ius sine cessione soluenti estimationem. ꝛ in casibus in qbus cedi debet ei actio. qḋ qñ sit patet ex his que no. Bar. in. l. j. de vsuca. pro emptore. ꝛ in. d. l. litis. ꝛ hic potest agi pro euictione. vt hic etiam tetigit Bar. ꝛ plenius in. d. l. litis. licet Dy. aliter dixerit in d. c. pro possessore. Sed attende qḋ vbi cessio fit ei qui nõ possidebat nõ vr̃ transire dñium in cessionariũ: licet trãsire videtur vtilis rei vendi. vt voluit Dy. in dicta regula pro possessore. ꝛ Ang. hic. ꝛ no. glo. in. l. plane. familie herciscunde.

Summarium.

1 Timor vanus non estimatur.
2 Obligatio ad interesse post moram succedit in obligationibus faciendi.

Si quis ab alio. Obligatus ad satisdandum si non satisdat ad interesse tenetur. ꝛ si creditoris in nullo interest stipulatio non committitur. h. d. ¶ In tex. ibi tantundem eris. subaudi si in nihilum sit soluendo debitor. ꝛ qḋ subdidit minus. dic si in parte est soluendo in parte non. ꝛ qḋ subdit in nihil. intellige quando ex toto est soluendo. ¶ 1 † Nota qḋ vani timoris[a] nulla est estimatio. ¶ In glos. sup verbo neqꝫ est ibi. §. põpo. So. qḋ no. in. l. diuortio. qꝛ in contrariis illud contingit rõne pcedentis doli vel culpe. ꝛ hec est bona solu. lꝫ Ang. hic aliter soluat.

2 Si quis. † In obligationibus faciendi post morã succedit obligatio ad interesse. h. d. ¶ In fi. gloss. ibi ꝛ hec placet. imo non placet: qꝛ cõmuniter tenet̃ qḋ interesse etiã in petitione de quo in. l. j. in prin. de act. empti. ꝛ in. l. stipulatiões non diuiduntur. ver. celsus. ꝭ. de verb. obli. vbi plenissime de hoc. ¶ In eadem glo. ibi tertii. alias opi. vide in. l. hereditatem. §. de dona. Sed de hoc dic vt plene per Bar. in. d. ver. celsus. qꝛ regulariter non cogitur quis precise ad factum saltem quando est in obligatione ex dispositione hominis nõ legis vel testatoris. de quo dic plene vt ibi per eum.

Summarium.

1 Sententie appellatione diffinitiua intelligitur.
2 Exceptio emergens que sit ꝛ que incidens.
3 Sententia interlocutoria non transit in rem iudicatam in iudicis detrimentum.
4 Interlocutoria que reuocari possit ꝛ que non.
5 Actio in factum non oritur ex sententia interlocutoria.

Quod iussit. Interlocutoria contrario imperio potest tolli ꝛ remitti. secꝰ in b diffinitiua[b]. h. d. ¶ 1 † No. tex. cõiuncta glo. vlti. qḋ appellatione snie in dubio intelligitur de diffinitiua. de quo ista glo. expressa in. l. j. §. biduũ. ꝭ. qñ appel. sit. ¶ Itẽ no. ar. ꝙ iudex si duo vicini habeant guerram adinuicem ad euitandum scandalum ꝛ etiam periculum qḋ posset incurrere qḋ iudex possit vtriqꝫ precipere ꝛ vetare ne alter iuxta domum alterius transeat facit quod no. in. l. equissimum. de vsufru. ¶ In glo. j. in fi. hec gl. per aliquos habetur in verbo iussit: sed melius staret in verbo vetuit. ꝛ facit ad id qḋ dixi in tex. ¶ In glo. ij. ibi: vel quilibet iudex ꝛ pro hoc facit qꝛ lato sumpto vocabulo istud nomen pretor comprehendit quẽlibet iudicem. vt not. in. l. si nautem. §. fi. §. de aqua plu. arcẽ. ¶ In ea. glo. ibi: ꝛ idẽ in qualibet. pro declaratiõe glos. premitte qḋ quedam sunt interlocutorie que tẽdunt ad litẽ prepa randam vel ordinandã. vt qñ iubet aliquem adesse calendis vel idibus. Et qd sit idus vel calẽda. dic vt in. l. cũ bissextus. ꝭ. de ver. bo. sig. ꝛ dixi in. l. cũ qui calendis. ꝭ. de ver. obli. Quedã decidunt incidẽs vel emergens. ꝛ quid sit incidẽs vel emergẽs. glo. infra tã 2 git. † Sed melius dic qḋ exceptio emergẽs est illa que ꝓprie respicit ꝓcessum. Incidens que respicit merita cause. vt exceptio compensationis pacti vel similis: vt plene no. in. l. j. C. de ordi. co. ꝛ in c. j. extra de ordi. cog. Quedã cõtinet aliquid dari vel restitui: vel equipollens: vt est videre in interlocutoria super expẽsis. vel si feratur super possessorio tenendo qḋ fit interlocutoria. veritas tamen est qḋ snia que fertur super possessorio est diffinitiua. vt. ꝭ. tãgit glo. ꝛ probat̃ in. c. fi. extra de iudi. ꝛ facit qḋ habetur in. c. cum ad sedem. de resti. spo. in prima specie omnes sunt in cõcordia. in secunda specie fuerunt opi. nam Azo tenuit idem: sed alii tenuerunt contrariũ: vt. ꝭ. tangit glo. concordant tñ cum Azo. in tertia specie. Tertia fuit opi. extra glo. qḋ indifferenter quelibet interlocutoria possit mutari. ꝛ hanc posuit glos. in. l. j. C. de sen. rescin. non pos. Quarta fuit opi. Inno. ꝛ Abba. quam etiam hic tetigit Ang. qḋ si snia interlocutoria trãsiuit in rem iudicatã: vt qꝛ nõ est appellatum deserta est appellatio. tunc licet claret officium iudicis: vt qꝛ nõ est finita lis principalis nõ poterit reuocari pte inuita pro qua est lata. secus si nõ transiuit in rem iudicatã. puta quia pendet tempus datũ ad appellandũ: vel est appellatum ab ea. nã tunc poterit reuocare iudex qui tulit eam dummodo hoc faciat anteꝗ desinat esse iudex. ꝛ sic anteꝗ sit facta sibi inhibitio secũdũ formam. c. non solum. ꝛ. c. romana. ꝛ. c. si a iudice. de appel. in. vj. dũtamen faciat refici expẽsas appellanti si quas fecit. Sed Host. 3 in. c. cum cessante. tenet tertiã opi. §. positã † qḋ licet snia interlocutoria trãseat in rem iudicatã quo ad preiudiciũ partis: vt ca. dilecti. de elec. nõ tamen transit quo ad preiudiciũ iudicis. per no. in c. cum clamor. extra de testi. ꝛ que no. etiam per glo. in. §. qꝛ vero in aut. de testi. colla. vij. Joan. an. in. d. c. cum cessante. dicit primo attendendam consuetudinem fori. nam illa est optima iuriũ interpres. l. minime. §. de legi. extra de cõsue. c. cum dilectus. Et illa cessante dicit quãlibet interlocutoriam ex causa posse reuocari. et ita intelligit. l. istam. ꝛ qḋ habetur in. l. j. in fi. ꝭ. de preto. stipu. sed sine causa nõ. allegat no. per Inno. extra de sen. excommunica. c. sacra. in ver. reuocare. ꝛ ibi in effectu concludit qḋ de mero rigore tenet reuocatio per hãc. l. tamẽ si hoc faciat sine causa grauat partem. ꝛ sic possit appellari. videtur etiam facere litem suã. vt hic tetigit Bar. per. l. sancimus. in fi. C. de iudic. Bar. hic finaliter non recitatis opinionibus predictis tenet qḋ possit quelibet interlocutoria reuocari nisi sit talis per quã expiret officium iudicis: qꝛ si expiraret tunc est eadẽ ratio que in diffinitiua. per. l. iudex. ꝭ. eo. Et hec opi. placet hoc addito: quia non videtur fienda differẽtia an sententia interlocutoria fuerit missa executioni vel nõ: lꝫ glos. videatur facere in. d. l. j. de preto. stipu. ꝛ Bar. hic. nam videt̃ contra tex. in. l. pe. de pretoriis stipu. vbi iam erat missa sententia executioni: qꝛ stipulatio erat iam interposita ad certum diem. patet qꝛ ibi dicitur qḋ propter secundum preceptum obstat exceptio prime stipulationi: ꝛ tñ inuita parte ibi fuit mutata. patet qꝛ ꝓtulit ibi verbũ precepit inquantũ iussit caueri postea in lõgius tẽpus qḋ verbum habet importare necessitatẽ. l. j. cũ ibi no. §. qḋ iussu. ꝛ l. more. ꝛ. l. qꝛ. cũ ibi not. §. de iur. om. iudi. Et sic inuita parte fuit facta mutatio interlocutorie etiam iam execute. ꝛ sic intelligit. l. illam Jo. an. post Dy. s. qḋ inuita parte fuit facta mutatio in. d. c. cũ cessante. sup glo. nec apparet ibi qḋ ibi cã cognita fecerit. Et sic videt̃ qḋ siue est executa siue nõ: possit fieri reuocatio etiã inuita pte. fateor tñ qḋ si absqꝫ cã faciat ꝛ snia trãsierat in rẽ iudicatã tunc videt̃ grauare ptem: vt dixit Inno. Itẽ aduerte p ea q̃ hñr in. c. fi. de ap. in. vj. videret̃ posse dari alia noua opi. vcꝫ qḋ vbi ab interlocutoria nõ est appellatũ ꝛ est talis interlocutoria q̃ nõ piudicat negotio principali nec reddit iudiciũ nullũ tũc illa nõ possit reuocari. secus qñ piudicat negotio pncipali vel reddit iudiciũ nullũ. nã tũc cũ in appellatiõe a diffinitiua possit refricari in dubiũ de iuribꝰ talis snie interlocutorie vt ibi pꝫ nõ cẽset̃ pfecte trãsiuisse in rẽ iudicatã. iõ poterit reuocari. nã si põt reuocari p iudicẽ appellatiõis a diffinitiua: illud est ex eo qꝛ succedit in locũ primi iudicis. Et ideo etiã primꝰ iudex cause principalis dꝫ posse: sed vbi nõ facit piudiciũ negotio pncipali nec lata est sup eo qḋ reddat iudiciũ nullũ vr̃ pfecte transiuisse in rẽ iudicatã ex quo nõ est appellatũ a tali iterlocutoria. nec de illa poterit cognosci in appellatiõe a diffinitiua: vt dꝫ i. d. c. fi. cũ Jo. an. sentiat oppositũ in. d. c. cũ cessante. qḋ ẽt hoc casu poterit iudex cãe pncipalis ex offõ reuocare cã subsistẽte lꝫ id nõ possit iudex appellõis a diffinitiua. Mouet̃ p gñalitatẽ huiꝰ tex. ꝛ facit ẽt qḋ no. Inn. i. c. qḋ ad ꝯsultationẽ. ex dõ re iu. vbi ẽt Inn. posuit illã opi. ꝙ lꝫ trãseat i rẽ iudi. quo ad ptem nõ tñ quo ad iudicẽ. Sꝫ mirũ vr̃ qḋ iudex cause principalis possit reuocare ex cã. ꝛ tñ nõ possit iudex appellatiõis a diffinitiua ꝯsiderato qḋ appellatio rescindit sniam: ꝛ reducit rem ad terminũ cõtestate litis exclusiue in cã principali. iuxta no. in. l. ita demũ. C. de procu

a ¶ Vani timoris. Adde glos. in. c. ij. §. itẽ nec. i verbo precibus. de elec. i pragma. sãc.

b ¶ In diffinitiua. Adde istud intelligendũ scdm tex. in. l. si vt pponas. C. quo ꝛ qñ iu. Et istud vide plene per Bart. hic et qḋ dicitur i apostil.

ra. Et sic videret qd eadem ratione deberet posse iudex appellationis. vnde videretur dicendum vel quod vterque possit ex causa: ⁊ neuter possit sine causa. super hoc tamen cogitãdum relinquo.
4 ¶ Item adde qr dixit hic Ange.† qd licet regula sit quod omnis interlocutoria per quam non finitur officium iudicis possit reuocari tamen hoc fallit in duobus casibus. primus est in interlocutoria expẽsarum lata pretextu iuramenti iudicialis. alleg. not. per Inno. de senten. excom. c. sacro. in ver. reuocare. ⁊ quod habetur in. l. sancimus. cum aut. ibi posita. C. de iudi. sed certe Innocen. in dicto. c. sacro. hoc non dicit. imo dicit oppositum in. c. fin. ad finem. extra quod metus causa. vbi limitat dictum aut. vbi iudex reuocet taxationem: quia videat eam minus legitime factam per hunc tex. quam limitationem tene menti. ¶ Item fallit sm Ange. in interlocutoria per quam iudex interpretatur verba ambigua sue sententie: quia similiter non reuocabit. per not. in. l. quicquid astringende. ff. de verborum obliga. Sed ibi tenet contrariũ dicens quod ibi loquitur in iure declarandi competenti patri. secus si competat iudici per hanc legẽ. ¶ Item adde quia dixit idẽ Ange. quod sententia qua iudex pronunciat aliquam sententiã vel processum fore cassandum: aut nullum potest dici diffinitiua: ⁊ sic non reuocabitur. Sed certe videtur quod proprie sit interlocutoria: quia non diffinit negotium principale. per no. per Bart. in. l. titia. ff. de accus. fateor tamen quod tenendo qd non possit reuocari interlocutoria post executionem quod tunc non posset ista reuocari cum videat secum trahere executionem. facit quod not. Bart. in. l. miles. §. penul. ff. eo. ⁊ quod no. in. l. j. §. fina. de preto. stipu. vel potes dicere secundo quod si principaliter petitũ est sententiam pronunciari nullam ⁊ fuit ordinarie processum oblato libello ⁊ lite contesta. satis poterit dici diffinitiua. arg. no. in. l. fi. §. illud. C. de tempo. appel. ⁊ licet non diffiniat ex toto negotium principale satis est qd diffiniat id de quo queritur principaliter in hoc iudicio. sicut in simili patet in sententia lata super possessorio que licet ex toto nõ decidat negotium principale: qr remaneat causa proprietatis: tamẽ qr decidit negotium possessionis de quo principaliter fuit disputatum dicitur diffinitiua. vt hic tetigit gl. ⁊ superius dixi. ¶ Item adde quod dixit Inno. quod ĩterlocutoria que licet potest ferri etiam parte absente non per contumaciã licet secus sit in diffinitiua. vt ipse notat in. c. auditis. extra de procura. ⁊ in. c. querelam. eo. titu. Et videntur tenere domini de rota in suis nouis decisionib9 in cõclusiõe. xcij. ⁊. ccccxiij. ⁊. ccccxxij. ibi, tamen dicunt hoc verũ nisi sit interlocutoria habens vim diffinitiue. vt illa que fertur super desertione appellationis. Sed certe ista opinio non videtur vera in interlocutoria requirente cause cognitionem: quia illa consequenter debet ferri parte presente vel contumace. per no. in. l. a procedẽte. C. de dila. iuncta. l. in cause. §. causa cognita. ff. de mino. ⁊ voluit etiam Bar. in. l. si opus. et
5 ibi etiam dixi. ff. de ope. noui nuncia. ¶† Item adde quod ex sententia interlocutoria non videtur oriri actio in factum. vt est glo. singu. in cle. fina. extra de appel. Sed contrarium videtur sensisse glo. in. l. cum non solum. §. necessitatem. C. de bo. que libe. ⁊ illam tenet Bar. ff. eo. l. a diuo. circa finem prin. licet non faciat mentionem de glos. dicti. c. fi. Et verior videtur opi. Bar. ⁊ dicte glo. per iura allegata per ipsum in loco preallegato. Item adde qr videt quod cum sententia primi ⁊ secundi decreti sit interlocutoria. vt no. glos. singu. in. l. presenti. §. j. C. de his qui ad eccle. confu. ⁊ feratur ex officio iudicis nobili. per nota. per glo. ⁊ Bar. in. l. si finita §. iulia. de dam. infec. ⁊. §. si plures. ff. ea. l. poterit reuocari ex causa. per ea que hic no. Bar. circa finem. licet secus in diffinitiua. qd singulariter not. ¶ Ultimo adde quod licet interlocutoria etiam executa possit reuocari saltim de partium voluntate vel ex causa. per ea que supra dicta sunt. ⁊ per nota. in. l. j. §. fina. ff. de preto. stipu. tamen secus est in diffinitiua: quia illa etiam non executa nõ poterit reuocari etiam de partium consensu. vt est gloss. no. ⁊ singularis in. l. si diuersa. C. de transac. Nec obst. quod habetur in. l. acta. ff. eo. quia illud est renunciare sententie. quod fieri potest. argu. l. pe. C. de pac. Aliud consentire secundam ferri cum isto casu: cum secunda sit nulla consequenter ⁊ sensus illi accessorius. l. non dubium. C. de legi. nec obst. huic solu. l. secũda. C. commu. vtriusque iudi. vbi licet non valeat sententia vi sententie: valet tamen vi pacti: quia hic consensus stetit in puris terminis consensus. ibi deuẽtum fuit ad facti executionem ⁊ per hoc etiam patere potest an secundum laudum vel arbitramentum valeret de partium voluntate: quia in arbitramento videtur qd sic cum censeatur quedam transactio. vt plene not. in. l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. ⁊ in aut. vt diffe. iudi. §. j. colla. ix. Sed a transactione potest per partium consensum recedi. d. l. si diuersa. ergo ⁊c. In laudo vero arbitri si habet vim rei iudicate vt in casu. l. pe. C. de arbi. videretur idem qd in iudice: qr secunda sententia reperiretur absque instantia. Si autem nõ haberet vim rei iudicate: sed tantum metu pene pareretur: vt quando cõpromissum est cum pena nõ adiecta clausula rato manente compromisso. iuxta nota. in. l. ij. supra de arbi. tunc videtur quod consensus veniret ad derogandum pene ⁊ non sententie que de se nulla esset. l. j. C. de arbitris.

Summarium.

1 Iudex ordinarius sententiam arbitri debet exequi.
2 Delegatus inferioris a principe suam non potest exequi sentẽtiã.
3 Delegatus inferioris a principe potest mulctas imponere.
4 Cognitio ei non mandatur cui executio committitur.
5 Executio commissa an contineat etiam cognitionem.
6 Executor merus non potest cum violentia exequi.
7 Sententia interlocutoria actionem in factum parit.
8 Iudex conuentionem coram se factam quando exequi possit.
9 Iudex alterius territorij alium vt suam exequatur sententiã requirere potest.
10 Executio sententie arbitri non potest per officium iudicis peti.
11 Interlocutoria sub conditione ferri potest.
12 Res dotalis pro debito mulieris vel viri non potest capi.
13 Citatio quando requiratur in sententie executione.
14 Presumptio iuris ⁊ de iure aliquo casu oritur contra quam nõ admittitur probatio.
15 Sententia que in summario iudicio fertur in plenario nocere non censetur.
16 Fortune viribus nemo se committere debet.
17 Creditor ad instantiam debitoris pignus vendere non tenetur.
18 Emptor precium soluere non tenetur euictione in limine contractus imminente.
19 Actio contra emptorem non competit vbi res de mandato iudicis venditur.
20 Mandatum habens ad vendendam rem alienam fidem de precio non habet.
21 Executores vltimarum voluntatum fidem de precio non habet.
22 Nomen potest capi pignori pro executione iudiciali.

Diuo pio. Iudex delegatus exequitur sentẽtiam sui delegati. hoc dicit. Et primo tractat per quos sententia mandetur executioni. secũdo qualiter. secũda ibi. §. in venditione.
1 ¶† Nota secundum vnum intellectum qd sententiam arbitri habet exequi iudex ordinarius. quod intellige quando est expresse emologata vel tacite per cursum decem dierum ⁊ compromissum factũ fuit sine pena vel cum pena adiecta clausula rato manente cõpromisso. per not. in. l. ij. ff. de arbi. ¶ In glos. ij. ibi: vel dic a se. prima vera prout habetur in litera magistratus: ⁊ stet proprie: quia tũc cum verbum magistratus construatur cum verbo exequãtur necessario oportet teneri primam expositionem glo. Et secundũ illam non procederet prima expositio posita in glo. seq. in verbo arbitrorum propter illud quod subditur in litera. ibi qui eos dederunt. nisi illa verba referas solum ad id quod dictum est in litera. dum dicit iudicum a se datorum ⁊ nõ ad id quod sequitur vel arbitrorum. Si autem habeatur in litera magistratibus vel si habetur magistratus exponatur. id est magistratib9. ⁊ sic casus pro casu iuxta ea que habentur in simili in. l. eam quam. C. de fideicõ. tunc procederet hec secunda expositio. ¶ In eadem gloss. ibi: cum hoc non inueniatur specialiter. imo videtur specialiter inueniri in. l. fi. C. de iudi. ⁊ in. §. si vero etiam quidam iurent. in aut. de exhiben. reis. colla. v. secundum vnum intellectum quem infra tangit glos. ad fin. istud communiter tenetur quod delegatus principis potest exequi suam sententiam etiam de iure ciuili. hoc tamẽ est certissimum etiam de iure canonico. vt infra tangit glos. Et est etiam determinatum de iure canonico quod duret potestas exequendi vsque ad annum. extra de offic. delega. c. querenti. Et forte hoc etiam in foro ciuili esset seruandum ex quo non habemus cõtrarium de iure ciuili. per ea que habentur in. c. j. extra de operis
2 noui nunciatione. ¶† Sed dubium est de delegato inferioris a principe an possit exequi suam sententiam. Et conclude quod nõ de iure ciuili cum executio sententie sit mixti imperij. vt not. in. l. iubere cauere. ff. de iurisdi. omnium iudi. ⁊ infra etiam tetigit gl. Et sic non transit in talem delegatum. per ea que habentur in dicta. l. iubere. ⁊ in. l. prima. de offi. eius cui manda. est iuris. ⁊. l. nec quisque. §. vbi decretum. ff. de offi. proconsu. ⁊ leg. ⁊. l. ea que. §. magistratus. ff. ad municip. Sed de iure canonico sunt opi. nam vna fuit opi. quod non possit exequi. ⁊ hoc sequitur Innocen. in. c. innotuit. extra de arbi. ⁊ Hostien. ⁊ quidam alij vt refert Jo. an. in c. si quis cõtra clericum. super glo. extra de foro compe. Secunda fuit opi. quod possit exequi de iure canonico ⁊ fuit opinio Jo. ij. q. v. c. si quis. ⁊ gloss. in. d. c. si quis contra clericum. ¶ Tertia fuit opi. Inno. in. c. cum ab ecclesiarum prelatis. extra de offi. ordina. quod non possit exequi mittendo re ipsa in possessionem, sed excõ
3 municando vel mulctando sic. ¶† Et ex hac nota diligenter qd delegatus etiam inferioris a principe potest mulctare de quo per Inno. ⁊ Joan. and. in. c. de causis. extra de officio delegati. et per glo. ⁊ docto. in. l. j. ff. si quis ius dicen. nõ obtem. ⁊ in. l. ij. §. pe. seu fina. ff. de iudi. ¶ Sed aduerte qr pro scda opi. fortiter facit: qr de iure canonico ea que sunt mixti imperij vident posse delegari vt est glo.

est glos. valde not. in. c. qd ad sedem. extra de offi. ordi. & no Inno. in. c. venerabili. extra de offi. delega. Sed ad hoc posset dici qd licet posset delegari nõ tamen transibunt sine speciali mãdato. ar. eorum que habẽtur in. c. qd ad translationẽ. extra de offi. leg. Sed certe hec responsio nõ videtur vera qz eadem ratione nõ deberet transire in delegatũ principis vel pape ex quo de se requireret speciale mandatũ ex sui natura. cuius tamẽ cõtrarium est verũ vt superius est dictũ. & ideo videtur qd ex quo põt istud delegari de iure canonico videatur transire dicta potestas exequẽdi si simpliciter sit cõmissio. argu. no. in. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procu. Et qz rescriptum late interpretatur cõtra cedentẽ. iuxta no. in. c. cum dilecti. extra de dona. vnde forte dicta secda opinio verior est de iure canonico presupposita glo. d. c. qd sedem. que communiter approbatur. An autẽ indistincte de iure dicta glo. procedat. forte posset esse dubiũ qd pro nũc nõ examino. ¶ In ea. glos. ibi. nec ideo quia cognitio. Nota bene ex glo. primo qd vbi alicui delegatur cognitio nõ videt delegari executio in eo casu quo executio posset delegari. an autẽ cui mandat cognitio videat mandari diffinitio seu decisio. tetigit glos. in. l. qui procuratorẽ dat. ff. de
4 procu. Item no. ex glo. † qd illi cui cõmittitur executio nõ videtur etiam mãdari cognitio. Sed aduerte circa secdam qd ex ordine dz procedere: licet sit opi. inter glos. predictas & Spec. tamẽ Bar. hic cõcordat qd glo. qñ pcedat mãdatur simpliciter cognitio. Sed dictũ Spec. tenentis oppositũ in titu. de offi. deleg. §. sequit videre. ver. & no. quod si simpliciter procedat quando simpliciter cõmittitur causa. Et pro hac concor. bene facit quod habetur in. c. j. extra de seque. posses. & fruct. vbi aliud est cõmittere simpliciter causam inter tales super tali re. quo casu videtur commissa causa petitorij & possessorij. aliud si committatur causa possessionis. Sed aduerte quia Joan. andr. in dicta additione Specu. super dicto ver. ponit etiam aliam concordiam. videlicet quod opinio gloss. procedat in delegato. sed opi. Specu. in ordinario cuius iurisditio est magis fauorabilis. facit quod not. in. c. j. de rescrip. in. vj. Sed aduerte qz pro opinio. Spec. indistincte fortiter facit illa regula vulgata. de qua re iudex cognouit de ea debet pronunciare. l. de qua re. ff. de iudi. & sic videtur qd de mente delegantis attenta regula predicta videat esse qd etiã diffiniat nisi aliud expresse dicat. pro hoc etiã facit ter. in. l. j. C. si contra ius vel vti. publi. vbi videtur casus pro Specu. nisi glo. destrueret. Item tertio pro hoc facit qd sicut diuersa sunt cognitio & decisio. ita etiam sunt diuersa cognitio decisio & executio & tamen si committitur cognitio & decisio per principem videtur etiam committi executio. l. fi. C. de iudi. & hoc etiam expresse tenuit Bart. ergo eodem modo licet diuersa sint cognitio & decisio nõ est absonum qd si commissa sit decisio intelligitur etiam commissa diffinitio. Et pro hac parte etiã faciunt plures rationes quas posuit Joan. an. super dicto versi. & nota. vnde forte de iure verior est opi. Spec. ¶ Circa primum an commissa cognitione videatur commissa executio. cõclude quod eo casu quo videtur committi diffinitio. qd quando sit supra dixi videtur etiam committi executio eo casu quo potest delegari. alr̃s secus. ¶ Circa aliud quando committitur executio an videatur
5 committi cognitio. † Conclude qd aut committitur nulla penitus precedente cognitione. aut committitur precedente cognitione et decisione. sed non precedente cognitione que nõ requiritur in executione sententie. aut committitur precedẽte etiam tali cognitione: de quibus tetigit hic Bar. & glo. ordinaria & Joãnes and. super ea in. c. pastoralis. §. qz vero. de offi. dele. Circa primum membrum adde dictis Barto. qz glos. tenuit idem in dicto. §. qz vero. Circa secundum membrum adde inquantum dicit qd si oritur exceptio que respiciat merita cause coram executore dato in auxiliũ & non in defectum qd de illa se non intromittit. per. l. penultimã. infra titulo primo. Nam imo videtur quod de illa possit cognoscere. & sic informare an calumniose obijciatur vel nõ: vt si videat calumniose obijci illa non admissa procedat ad executionem. l. ij. C. de falsis. alias remittat negotium ad superiorem sicut & quando opponitur exceptio impugnans directo sententiam. sicut est exceptio nullitatis. nam inter hoc nõ videtur differentia vt videtur satis probare ex mente dicte. l. penulti. & videtur etiam idem Barto. sentire in dicta. l. penulti. ad fi. si bene ponderentur eius verba. ¶ Item adde inquantum dicit qd etiam si sit ordinarius in auxilium executionis sententie si obijcitur exceptio impugnãs sententiam non poterit super illa pronunciari: sed debebit remittere. per. l. si pretor. §. marcellus. iuncto fi. ff. de iudi. & sic intelligit tex. illum. nam glo. videtur tenere oppositum in dicto. §. quia vero. quia ex quo est ordinarius admittet omnem exceptionẽ: licet sit secus in delegato. & ita intelligit. §. marcellus. Et pro hac parte facit: quia vt dixi iurisditio ordinaria est fauorabilior: vt no. in c. j. de rescrip. in. vj. Et pro hoc videtur casus in. §. j. huius. l. iunctis his que sequuntur in hac. l. nam in. d. §. j. loquit in ordinario qui ad literas alterius iudicis exequitur. vt & ibi etiam intelligit Bar. & tamen in sequentibus datur omnis cognitio que requiritur in executione sententie. Et pro hac parte facit: quia si ad literas iudicis Bononiensis iudex Florentinus habet exequi sententiam in bonis ibi sitis absonum videtur qd habeat remittere exceptiones ad illum iudicem. Preterea hoc esset dispendiosum partibus propter distantiam locorum. non obstat qd par vel inferior non debet rescindere sententiã superioris. l. nã & magistratus ff. de arbi. qz si iste habens exequi eam hoc faciat autoritate legis permittentis sibi hanc cognitionem potest dici in hoc superior. facit qd not. Cy. in simili in auf. qua in prouincia. C. vbi de crimi-
6 ne agi opor. ¶ Item adde circa tertium † qd vbi est merus executor prout est in casu isto etiam si sit executor pape vel principis nõ poterit exequi sententiam violentiam inferẽdo: vt expresse voluit Inno. in. c. cum olim. el. ij. in ver. per portarium. extra de priuile. Et ideo non posset violẽter auferre possessionem condẽnato nisi specialiter sit iniunctum: vt ibi dicit. Et plus etiã dixit in. c. significasti. extra de offi. delega. qd licet delegatus apostolicus habeat potestatem exequendi sententiam: non tamen illam poterit violẽter exequi cum armis: sed debebit implorare ad hoc auxiliũ brachij secularis. qd tene menti. Et adde etiam inquantum tãgit de iudice appellationis an possit exequi sentẽtiam. Nam questio videtur solum habere dubium quando prima sententia fuit condẽnatoria in causa principali. & similiter in effectu secunda in causa appellationis: qz illius confirmatoria. nam si prima fuisset absolutoria. & similiter in effectu secunda vel si prima absolutoria. secunda condemnatoria. vel econtra. questio non haberet dubium. vt no. Joã. an. in addi. Specu. in ti. de execu. sen. §. ij. dixit tamen qd videtur qd in casu predicto debeat posse primus iudex exequi. qz solum impediebatur propter appellationem que modo est remota ex quo iudex pronunciauit bene iudicatum & male appellatũ. Et hec fuit etiam opi. Hostien. vt ibi ipse refert. Sed certe communis opi. est in contrarium: qz ex sententia secunda oritur actio & non ex prima. vt no. in. l. furti. in prin. ff. de his qui no. infa. & in l. si quis priore. ff. ad trebel. ¶ Item adde circa intellectum. §. qui prouocauit. qz Ang. hic aliter intellexit. scz qd ibi non exequatur iudex primam sententiam qz litera hoc non dicit: sed dicit quod sequetur istam conuentionem velut confessi. vnde intelligit qd redibitur ad instantiam appellationis & iudex confirmabit primam sententiam nullo alio de causa discusso propter virtutẽ conuentionis. et illam sententiam confirmatoriam tunc mandabit executioni. Et iste intellectus est in se satis nota. ex quo habes qd illa transactio non finiuit simpliciter instantiam appellationis: sed demum si sortiretur effectum. intellectus tamen Bart. est ma-
7 gis nota. & singularis. ¶ † Ultimo adde circa id qd dicit de interlocutoria an pariat actionẽ in factum. & tenuit qd sic. nam glo. tanuit cõtrarium in cle. fi. extra de appel. vt tetigi in. l. qd iussit. Et si quis velit tenere illam glo. faciliter posset respondere ad iura allegata per Bar. nã in. l. si postulauerit. §. si liber. de adul. nõ orit actio ex interlocutoria. imo condictio ex lege: vt patet ex gloss. ibi posita. & in his que habentur ibi in eadem. l. §. fi. & seq. Item non ob. l. si quis missum. §. pe. ne vis fiat ei. qz ibi oritur actio in factũ ex illo edicto. nõ autem immediate ex vi interlocutorie. Et eodẽ modo potest dici ad. l. si quis ex argentarijs. §. ex hoc edicto. ff. de edẽ. & similiter etiã ad. l. j. §. fi. si quis ius di. nõ obtẽp. & ad glo. in l. fi. §. necessitatẽ. C. de bo. que lib. posset dici qd ibi loquit in sentẽtia pcepti q̃ fert in cõfessum q̃ hz vim diffinitiue. facit. l. si debitori ff. de iud. ideo secus videret in alia interlocutoria. ¶ Et aduerte circa intellectũ. d. §. qui pꝛouocauit. qz subdit hic Ang. qd cũ ibi facta fuerit tã trãsactio q̃ pmissio nudo pacto. ideo nõ est perẽpta instãtia appellationis. alle. l. elegãter. §. & si post. ff. de cõdi. inde. & l. siue apud acta. C. de transa. vnde nimirũ si iudex appellationis põt ibi ferre sniam confirmãdo primã lz tacite videat appellans renunciasse liti per trãslationẽ & pactũ. qd est not. fm eũ. Sz certe d. l. siue apud acta. modicũ facit qz ibi loquit in cã principali: vbi nõ agitur de renũciatione appellationis. hic secus. arg. l. ad solutionẽ. C. de re iudi. ideo cũ prima snia ex tali renunciatione sit cõfirmata sicut & per lapsum fataliũ non videt iudex appellationis posse cõfirmare: sed potius confirmatã declarare nisi dicas renũciatũ quo ad reũ cõtra quẽ est lata snia: nõ quo ad actorẽ pro quo est lata. vel nisi dicas videri cõditionaliter recessum. vt. ff. dixi. dicta aũt. l. elegãter. si bene ponderet facit ad ppositũ. Itẽ etiã videt qd si per stipulationẽ fuisset facta trãsactio dũmodo non interuenisset acceptilatio qd idẽ esset dicendũ cũ eadẽ sit ratio. ¶ Item
8 attẽde qz dixit Inno. in. c. si qñ. extra de offi. dele. † qd iudex nõ videt posse exequi cõuentionẽ corã eo factã. qd videt ꝯtra. d. §. q pꝛouocauit. Sz potes dicere qd dictũ Inno. pcedat in delegato qui debet sequi formã cõmissionis: vt ibi tãgit secus in ordinario. vel secdo potes dicere qd ibi cõuentio erat iniusta. secus in. d. §. q pꝛouocauit. vel tertio dic qd nõ fit executio cõuentionis imediate: sz snie pꝛpter ipsaz executionẽ. vt pz ex supius dictis. ¶ In ea. gl. ibi. itẽ fm azo. aduerte ne erres: qz gl. voluit h̃ q̃rere de trib⁹. pꝛio an executio snie possit simplr̃ delegari. secdo an possit dlegari ad fi. vt det va possessio. tertio an possit dlegari ad fi. vt fiat missio i possessionẽ ex cã custodie. & sẽtit q nõ i pm̃s duob⁹. i tio sẽsit q sic. sz ꝯmu

strã in materia sua ꝛ ponentẽ remedia que põt habere victor. Et no. qȝ electio videt̃ esse sua qȝ remediũ eligat. ꝛ hoc satis innuit litera hec dũ dicit si creditor maluerit. nã innuit qȝ posset pignora retinere si vellet nõ faciẽdo sibi adiici in solutũ. tamẽ qñ nõ est facta adiudicatio fruct⁹ veniũt cõputandi in sortem. l. j. ꝛ. ij. C. de pig. act. videt̃ tñ qȝ prius debeat venire ad distractionẽ pignorũ quã ad adiudicationẽ si emptor reperiat̃ volẽs offerre iustũ pciũ vt hic innuit litera. Et sic vult glo. qȝ victor cõtradicat iudici volenti rem adiudicare ꝓ tota quãtitate qȝ non debeat audiri si iudex non vult. ꝛ hoc sequitur etiã hic Bar. Sed aduerte qꝛ glo. posuit cõtrariã opi. ꝛ in illa residet in. l. ordo. de executio. rei iudi. ꝛ illã expresse approbat ibi Jac. but. pro ista facit tex. hic dũ dicit si creditor maluerit scilicet intelligendo simpliciter. Et hec pars ẽt videtur habere magnã equitatẽ. Nam cum in subsidiũ deueniat̃ ad adiudicationẽ in solutũ si nõ reperiat̃ ẽptor vt hic ꝛ in. l. ij. C. si in ca. iudi. ꝛ facit qȝ no. Jac. bu. in. d. l. ordo. videt̃ iniquũ qȝ ipso victore cõtradicẽte debeat sibi adiudicari vltra verã estimationẽ eius pro toto debito. forte posset pro concordia sic dici qȝ aut victor petiit simpliciter sibi rez adiudicari in solutũ cũ in dubio videatur petere adiudicari in solutũ pro toto debito per ea que dixi in glo. se. semel est quesitũ ius aduersario. ꝛ ideo si postea tẽpore quo vult rem adiudicare simpliciter vel pro toto debito nõ poterit cõtradicere. arg. l. sicut. de act. ꝛ obliga. ꝛ de reg. iur. c. qȝ semel placuit in. vj. ꝛ ita intelligat̃ hec gloss. Aut a principio petiit adiudicari pro iusto precio. ꝛ tũc si iudex velit adiudicare simpliciter vel toto debito. videtur qȝ nõ debeat ipso inuito per ea que s. dixi. ꝛ ita intelligat̃ glo. cõtraria adeo qȝ si iudex tũc eo inuito faceret poterit appellari cũ videat̃ tũc grauare partẽ. Sin autẽ expresse nõ cõtradixerit tunc imputet sibi. ꝛ sic etiã posset intelligi hec glo. qꝛ non poterit postea cõtradicere. ¶ In glo. super verbo quã qȝ in fine. vel dic qȝ aliud est quãdo impetratur a principe. vt iure dñi possideatur qȝ fieri potest. vt probatur in. l. fin. C. si in cau. iudi. ꝛ. s. no. gl. in verbo abdicant̃. aliud quãdo dat̃ in solutũ a iudice. ꝛ sic benignius agitur cum principe qui est lex animata in terris. vt probatur in autẽ. de consulibus. col. iij. ꝛ stricti⁹ cũ iudice ꝛ ministro legis. facit qȝ habet̃ in. l. beneficiũ. s. de cõsti. pñ. Et hãc videt̃ sequi Bar. qui prosequit̃ siue pignus sit datũ in solutũ a parte creditori siue a principe siue a iudice. Cũ quo concordat etiã hic ang. Sed tu adde circa primũ inquãtũ dicit qȝ si det̃ in solutũ per partẽ qȝ nõ tenet: qꝛ videt̃ esse quedã venditio vt dixit glo. in verbo abdicant̃. que non valet precio non declarato. in sti. de contraben. emp. §. precium. Nam ista ratio non videtur bona per. l. si fundus. §. fi. s. de pigno. vbi non videtur ex hoc capite vitiari in casu isto. preterea si datur in solutũ pro debito tũc esset certum precium. Et similiter si dicatur simpliciter quia intelligitur pro toto debito. argumen. l. si defensor. §. qui interrogatus. s. de interro. actio. ꝛ. l. quamuis. alias incipit. l. callipodius. j. de solu. vt ibi etiã videtur sentire Bar. Ideo põt dicere qȝ aut dat̃ in solutũ pro debito ab ipso principio. vt qꝛ debitor recepit pecuniã mutuo ꝛ fecit pactũ qȝ si non soluerit infra certum terminum tunc res cedat in solutũ pro debito. Et istud non valet non ratione incertitudinis precij. sed qꝛ est pactũ legis cõmissorie in pignoribus reprobatũ. l. j. ꝛ. ij. ꝛ per totũ. C. de pac. pign. Sin autẽ ex interuallo fiat valeret quo ad exceptionem. l. titius. secundum vnũ intellectum. s. de pig. act. ꝛ not. in. d. l. quamuis. Interdum vero dicitur qȝ habeat emptũ pro iusto precio. ꝛ tunc siue a principio apponat̃ pactum siue ex postfacto valet non obstante incertitudine precij. vt est casus singularis in. d. l. si fundus. §. fi. Et istud forte fuit inductum odio pacti legis commissorie vt sic facilius inuitaret̃ creditor ad istud pactũ faciendum quam ad illud. Et idem videretur eadem ratione si detur in solutum iusto precio cũ videatur quedam emptio. vt. s. dixi. ex quo datur species ꝓ pecunia. facit qȝ no. glo. in. l. ꝑdiũ. C. de euic. Si vero dicat̃ simpliciter qȝ habeat emptum. ꝛ tunc intelligitur pro iusto precio. vt videt̃ innuere. d. l. si fundus. §. fi. Et hoc etiã videtur sentire Bart. in. d. l. quãuis. ¶ In gloss. super verbo de cetero. ibi transactionem factam. non tamen hec est vera ꝛ propria transactio: quia illa post rem iudicatam nõ cadit. l. post rem. s. de transac. Et ideo est potius quedam quasi transactio scdm ange. ¶ In eadem gloss. in fine. Not. bene glo. de isto verbo de cetero: quia potest stare in vi nominis ꝛ aduerbij.

a ¶ Fortune. Adde qꝙ fortuna dr̃ bona ꝛ mala ꝛ in dubio tñ accipit̃ in bonam partẽ Bar. in. l. si is qui i aliena. ff. de acq. re. do.

Si super rebus. Iudex exequẽs sñiam habet cognitionẽ de questionib⁹ emergẽtibus super reb⁹ captis in causa iudicati. Et hec est cognitio summaria nõ afferẽs preiudiciũ iudicio ordinario. hoc dicit vsqȝ ad ver. sed ꝛ illud. Et primo dicit quid est cognitio. Scdo qs est effectus cognitionis si appareat rez esse debitoris. Tertio qualr̃ debeat adhiberi ista cognitio. Quarto quis est effectus si apparet rem esse mouentis cõtrouersiam. Quinto quis est effectus executionis iã facte si debitoris apparuit. scda ibi ꝛ si. tertia ibi: sȝ sciendum. quarta ibi: sed nec sñia. quinta ibi. nec enim. ¶ † No. qȝ sententia lata summario iudicio nõ habet facere preiudicium in plenario. de quo in. l. pe. de his q̃ sunt sui vel ali. iur. ꝛ etiam aliquid per Bar. in. l. j. C. de or. iu. ꝛ in. l. qui rome. §. duo fratres. j. de verbo. obli. ꝛ in. c. veniẽs. el scdo. extra de testi. ¶ In gloss. prima. ibi aliud se possidere. pro hoc videtur casus in. l. fi. C. si ꝑ vim vel alio modo. Et adde qȝ eo ipso qȝ reperit̃ qs rem detinere ꝑsumit̃ possidere nisi aliud appareat. vt notabiliter dixit Inno. in. c. cũ olim el scdo extra de priui. ꝛ bene facit qȝ no. glo. in. l. stipulatio ista. §. hec quoqȝ. j. de ver. ob. ¶ Et ex ista gloss. cũ tex. surgit practica. qꝛ qñ tertius post latã sñiam timet ne fiat nouitas aliqua in reb⁹ ad se spectãtib⁹ ꝓtestat̃ creditori qȝ in talibus bonis nõ ꝓcedat ad executionẽ. qꝛ sunt sua vel a se possessa. ꝛ quatenus executio est facta petit illã cõtrario imperio reuocari vt reuocetur quatenus ꝓ facto processit. ꝛ est iusta petitio in qua summarie procedetur vt hic dr̃. Et an incũbat ei onus probandi se dominũ vel possessorẽ colligi põt ex not. ꝛ̃is ꝑ glo. in. l. ob maritorũ. C. ne vxo. pro ma. ꝛ in. l. j. C. de priui. fis. qȝ hic sequit̃ Bart. Cui adde qȝ dixi qȝ satis dr̃ apparere de possessione debitoris si apparet ipsum retinere rẽ alio nõ docto. An aũt in hac summaria cognitione sufficiat ꝓbatio per iuramẽtũ tetigit hic Bar. de quo remittit Ang. in spe. in ti. de primo ꝛ scdo decre. §. restat ver. sȝ qualiter. Sed tu adde meliorẽ remissionẽ quã voluit hic Bar. in spe. de of. iud. §. postremo ver. vj. vbi dicit notabiliter qȝ licet sufficiat talis probatio in casu. l. thesaurus. ad exhi. ꝛ etiam quo ad primum decretum obtinẽdum. Et sic dicit etiam cõiter seruari. qꝛ in dictis casibus videtur agi de modico preiudicio. tñ hoc casu in dictis casibus ꝛ similib⁹ in q̃bus de maiori preiudicio agitur non sufficiet probatio ꝑ iuramentum vt etiam dixit hic Bar. sed debebit probare saltẽ per vnum testem vel per aliam semiplenam probationẽ. ¶ In glo. super verbo summatim requiritur summaria cognitio in executione sentẽtie vr̃ qȝ sit necessaria citatio. facit qȝ no. in. l. intra vtile. s. de mino. ꝛ. l. in cause. §. causa cognita. eo. tit. de quo dic vt dictũ fuit. s. ea. l. §. in vẽditione. ¶ In glo. super verbo integris. ibi nõ potest vsucapere. intellige sibi. sed ad opus. ꝛ vtilitatẽ eius cõtra quem est missus bene vsucapit. l. misso. s. de vsuca. pro herede. Et sic non interrumpetur vsucapio debitoris sed bene scdm hanc lectu. interrumpetur vsucapio tertij contra debitorem. Sed aduerte qȝ istud vltimũ non procedit si tenemus qȝ iste immissus non possideat vt hic tenet glo. qꝛ tunc non interrumpetur possessio ciuilis vel naturalis. ꝛ sic non posset interrumpi eius vsucapio. l. naturaliter. j. de vsuca. Sed si tenemus qȝ missus in possessionem ex cã iudicati possideat prout hic tenuit Bart. tunc procedat hec lex. Sed aduerte qꝛ ꝑ glo. qȝ non possideat bene facit. l. cũ rẽ. qui po. in pig. ha. vbi dicitur qȝ sit missio causa seruandi iudicati ꝛ sic causa rei seruande. ꝛ sic non vr̃ possidere. l. iij. §. fi. de acqui. pos. Et ad. l. postq̃. §. imperator. vt in pos. leg. posset responderi qꝙ loquitur in casu speciali qñ autoritate rescripti imperatoris ꝛ ex cã legati sit immissio. Ad alia allegata per eum posset dici qꝙ licet in illis esset differẽtia inter pignus pretorium ꝛ iudiciale tamẽ non sequitur qȝ etiam in isto. Et pro hac glo. etiam facit: qꝛ pignus iudiciale videtur etiam appellari pretorium. l. j. ꝛ. ij. C. de preto. pig. non ob. iste. §. quia potest intelligi secundum primam lect. vel vt hic dixit Ang. potest intelligi quod loquatur qȝ proficiat vsucapioni fiende ad commodum debitoris per not. in. d. l. misso. ꝛ. l. j. s. pro herede.

15

Sed et illud. Dimittendũ est pignus captũ in causa iudicati si de eo controuersia est ꝛ accipi potest aliud de quo non est controuersia. h. d. ¶ In text. ibi si qȝ est. q. d. si aliud non sit sine controuersia locus sit summarie cognitioni. de quo. s. ¶ In text. ibi pignorata. s. alteri ex conuentione.

16 † No. qȝ nõ dȝ quis se committere viribus fortune [a] vbi põt cert⁹ existere. ꝛ ad hoc allegatur scdm Ang. facit. l. qꝛ ratio. s. de condi. insti. ¶ Item not. argumentum pro eo qȝ facit iudex: qꝛ precipit nuncijs qȝ vadant ꝛ inuestigent si sint bona vacantia que possint

17 sine controuersia possideri ꝛ referant. ¶ † Item nota qȝ creditor non tenet̃ vendere pignus ad instantiam debitoris. facit. l. q̃uis. de pig. act. Sed bene compellitur illud ostendere vt possit debitor vẽdere alteri ꝛ de precio satisfacere. facit qȝ no. in aut. hoc ita si debitor. C. de pigno. Et sic facit quod fenerator teneatur ad instantiam scholaris ostendere librum si velit alteri vendere. Sic etiam cogitur ostendere ad instantiam alterius immissi ex causa iudicati.

Si post aditam. Vẽdito pignore accepto in causam iudicati aut adiudicato victori cessat cognitio summaria si de ipso controuersia oriatur. h. dicit. ¶ In tex. ibi cognitioni. subaudi etiam si res non sit tradita. ꝛ multo fortius si sit tradita prout habetur in litera non ne. ¶ In glossa super verbo si post aditam. ibi extinguitur iudicati actio. hoc intelligit verum Ange. si sententia condemnatoria cõtinet speciem ꝛ non quantitatem. Nam tunc procedit quod dicit hec glo. secus si contineat quantitatem ꝛ species in solutum datas pro ipsa quantitate. qꝛ tunc cessat actio iudicati ꝛ vtilis actio ex empto competit. l. si predium. C. de euictio. ꝛ facit quod notat̃ in. l.

in.l.elegāter.in pn.§.de pig.act.Et hoc tenebat Ja.de ra.fm eū.
Sed Bar.tenet oppositū indistincte qd officiū iudicis ⁊ summa-
ria cognitio de qua hic cesset per hūc text.prout habet hic nonne.
que est vera litera scdm eū.Nō ob.l.si qs alia.qꝛ illud loquit quo
ad effectū primitiue actiōis an tollat vel nō: sed nō respectu officij
iudicis vel summarie cognitiōis de qua hic.¶In ea.glo.ibi vel
scdm aliam.⁊ hec verior quam etiā in effectu sequitur hic Bart.⁊
etiā Ang.licet corrupte habeatur eius dictum.Et prout habet in
litera nonne.pcedit litera plane.Sed si habes nō versi.idē.qꝛ nō
referret ad proxima sed ad superiora vt.j.tāgit glo.in ver.idēqꝫ.
Et prout habetur in litera non debet intelligi quādo est questio
de precio vt.j.tangit glo.in ver.nolle.Et scdm illam literam ver.
idemqꝫ.debeat referri ad proxima si teneremus primā opi.positā
in hac glo.vt voluit sentire glo.in verbo idemqꝫ.cōiuncta cū ista.
tamen vt dixi illa communiter non tenetur.¶In glo.super ver-
18 bo periculū.ibi:an teneat precium soluere.Cōtra hanc facit †qꝛ
vbi euictio imminet in limine contractus nō tenetur emptor sol-
uere preciū.l.si post perfectam.C.de euic.⁊ ideo Barto.reprobat.
Sed Ang.sustinet:qꝛ tenet soluere si sibi de euictione satisfdetur.
d.l.si post perfectam.⁊.l.fi.de peri.⁊ cō.rei ven.posset etiā dici qd
hic loquit quando preciū debet solui victori non debitori.seu dño
rei.leges autē allegate per Bar.loquūtur vbi debet solui preciū
ei qui de euictiōe tenet.¶In glo.super verbo nonne.ibi:⁊ dic hec
vera prout habet litera negatiua tamen litera non est planior.
¶In eadē gloss.ibi non suscepisse periculum imo videt qd debet
dicere econtra.s.qd superiori casu suscepit periculū.ideo cessat co-
gnitio.hic secus.tamen hec ⁊ sequēs cōmuniter nō tenetur.⁊ cō-
muniter doc.sequunt literā nonne.ex qua habes qd cessat sum-
maria cognitio si pignus est venditū vel datum in solutū.tamen
non cessabit via ordinaria quominus audiatur terti⁹ tam de pro
prietate quā de possessione coram alio iudice competente.vel etiā
coram eodem si sit ordinarius illius cause.Sed aduerte qꝛ predi-
ctis fortiter obstat secundū Ang.qꝛ quādo iudex mittit aliquem
in possessionem rei tanquā titij ex causa iudicati vel alia si non est
titij nec ab eo possessa.sed a quodam tertio illi tertio non genera-
tur preiudiciuꝫ in possessione nec in dominio per talem immissio
nem:qꝛ iudex ei preiudicare non intendit vt no.dixit Inno.in.c.
quoniā frequenter.§.in alijs.⁊.§.qd si super.extra vt lit.nō cōtest.
⁊ no.Bar.in.l.ij.C.vbi in rem act.Et sic videt qd iste tertius non
habeat necesse recurrere ad remediū ordinarium sed possit pro-
pria autoritate expellere immissum per not.in.l.clā.possidere.§.
qui ad nundinas.ff.de acqui.pos.Sed Pe.respōdet qꝫ nō perdit
ciuilem si non est suspicat⁹ se posse repelli.tamen qꝛ immissus que
fuit naturalē iudice autore operatur autoritas iudicantis vt nō
possit illa naturali priuari nisi mota cōtrouersia de possessione or
dinario iure.Et sic est casus no.hic limitans.l.qui ad nundinas.
sed potes dicere qd hic non negat quin possit illum propria auto
ritate expellere.licet dicat summariam cognitionem cessare.nam
per hoc nō infertur qd nō possit vti iure suo agēdo via ordinaria
vel de facto expellendo si re vera habebat possessionē.¶Ultimo
adde qꝛ dicit hic Ang.qd si ex causa iudicati venditur pignus qꝫ
siue vendat iudex siue apparitor seu nuncius.siue victor de autori
tate iudicis.qd fieri pōt per no.in.l.miles.§.pe.ff.eo.cū nullus eo
rum poterit re vendita euicta de euictione cōueniri sed solū ille q
liberatus est a solutione precij.non poterit tamen cōueniri ad du
plum.sed vt emptori refundat preciū cū suo interesse habita ratio
ne fructuū per no.in.l.si pignora.⁊.l.ante pe.§.j.ff.de euic.de quo
dic vt ibi.⁊.l.si prediū.C.de euic.An autē ecōtra possit aliqs ipso
rum vendens agere tangitur in.§.se.⁊ videtur ibi cōcludi qd nō.
sed forte illud verū quando ipse victor nō vendidit.Sed si victor
vendidisset forte agere posset per not.in.l.j.C.cre.euic.pi.non de.

Sed si emptor. Si pro executione sententie res est
vendita precio nō soluto cessat offi-
cium iudicis in precio exigendo.⁊ ideo debet res vendi presenti
pecunia vel res vēdita reuocari.h.d.Et prio ponit thema ⁊ que-
stio.Scdo respondet ratione adiecta.Tertio ostendit rationem
esse veram.Quarto approbat responsionem addendo aliā ratio-
nem.Quinto docet quid fiendū re integra vēditiōe nō facta.Se-
xto quid fiendū re vendita nō presenti pecunia.Scda ibi ⁊ nō pu
to.tertia ibi qd eñ.quarta ibi ⁊ melius.quinta ibi oportet.sexta
ibi certe sic.Et scdm hoc litera legitur ordinarie prout iacet.licet
posset etiam aliter legi iungendo post verbum videndum est ver.
quid enim vsqꝫ ibi melius.⁊ postea reassumere ver.⁊ non puto.⁊
iungere illi ver.⁊ melius prout tetigi glo.in verbo videndū.¶In
tex.ibi ceterum.l.alioquin.si dicamus qd debeat vltra procedere.
¶In tex.ibi aduersus eum sententia.subaudi ⁊ sic erit longitu-
do in noua instantia fienda contra emptorem ⁊ noua sententia
ferenda contra eum.preterea in executione talis noue sententie
etiam poterit esse longitudo si forte capta sit res emptoris ⁊ di-
stracta non presenti pecunia pro executione ipsius sententie late
contra emptorem ⁊ si iste nouus emptor non soluat precium quo
dammodo posset procedi ⁊ maximo tempore dilatari.¶In tex.
ibi habebo.subaudi qd non videtur.ppter id qd sequitur.¶In
tex.ibi contendat.subaudi qd esset iniquum:qꝛ haberi debet pro
iudicato ille qui non est confessus nec conuictus.facit.ff.q.j.c.nos
in quenquā.¶In tex.ibi nec habeat subaudi iste victor fm vnuz
intellectū.⁊ tunc expone eū cui.i.a quo.⁊ tūc bene sequit qd non
afficiet iniuria ipse victor si ad eius instantiā manus nō porrigā
tur contra emptorem per iudicē ex quo nō habet actionē contra
eum.¶No.ex tex.primo argumentū qd si alicui conceditur ex for
ma statuti vel rescripti potentia porrigendi manus contra aliuz
intelligitur de manu adiutrice in cōdemnando ⁊ exequendo vt
hic videtur colligi ex tex.iuncta glo.in verbo videndū scdm ang.
19 ¶†Itē no.qd vbi vendit res de mandato iudicis pro executione
snie non cōpetit actio aliqua cōtra emptorē.qd est valde notādū.
Et hoc si non sit vendita per ipsum victorē de mandato iudicis
sed per iudicem vel executorē.Sin autē per ipsum victorē de man-
dato iudicis videret idē dicendū per istū tex.simpliciter ⁊ indi-
stincte intelligendo.iūcto eo qd no.in.l.miles.§.pe.ff.eo.Sꝫ in cō
trariū.facit qd habet in.l.j.C.cre.euic.pi.non de.⁊ qd dixi.ff.§.pro
ximo.Sed forte posset dici qd nō habet actionē ad finē vt iudex
occasione sententie se interponat propter rationē hic in litera po-
sitā.Sed si velit ordinarie agere ex vi cōtractus initi inter ipsum
⁊ emptorem forte posset per no.in.d.l.j.¶Item no.illud vulga-
tum qd non conuictus aut confessus non debet cogi ad soluēdū.
20 ¶†Item no.argumentum qd habens mandatū ad vendendum
rem alienam non possit fidem habere de precio.⁊ ita limitatur.l.
qd vendidi.ff.de cōtrahen.emp.hic tamen loquitur quando pro
executione sentētie fit vēditio.vt ⁊ hic tetigit glo.vnde de hoc dic
vt hic per Bar.¶Itē no.qd licet puniat vendēs rem duobus.l.
eum qui.ff.de fal.tamen istud nō habet locū quādo pro executiōe
sententie facta est prima venditio non presenti pecunia.Nā tunc
ppter preciū non solutum licitum est iterū rem vendere.Et ratio
est qꝛ non licuit iudici vel executori habere fidem de precio.¶In
glos.sup verbo videndū est.ibi quid eñ si negat se emisse.Sꝫ quō
pōt negare se emisse ex quo iudex vendidit.vel etiā dicere qd pre-
cium soluit cū iudici sit notoriuꝫ qd nonsoluit ⁊ sic talis negatio
tāquā notorie calūniosa.⁊ similiter dicta assertio non videt face-
re rem dubiā.l.post rē.cū ibi no.ff.de trāsac.Ang.hic dicit qd glo.
pōt procedere eo casu quo iudex nō vendidit per seipsum.sed for-
te per nunciū vel victorē.vel eo casu quo vendidit ipse iudex.sed
de venditione nō apparet apud acta.alias si ipse vēdidisset ⁊ ap-
paret apud acta venditio tūc notoria erat iudici venditio ⁊ non
solutio precij.⁊ sic calūniosa euidēter esset talis negatio ⁊ assertio
⁊ sic nō cesserat tunc via executiua de qua in litera.facit qd dicet
cū glo.¶In glo.super verbo libertatam ibi nō videt ergo posse
haberi quasi velit qd sit spāle in casu isto qd non possit haberi fi-
des de precio sicut ⁊ speciale est in.l.si pcurator.j.allegata.vbi gl.
etiā extēdit.l.illam ad ecclesiā ⁊ minorem.de quo etiā hic p Bar.
¶In ea.glo.in fi.Sed certe nō videtur qd emptor possit allega-
re se soluisse preciū cum iudici videatur esse notorium qd nō solue
rit vt ⁊ hic tetigit Bar.Sed Ang.hic dixit qd potest esse notoriū
si venditio nō fuit facta per iudicem sed per aliū vt.ff.tetigi.cum
alia glo.Et sic dicit qd inquātū glo.negat viā executiuā.hoc pro
cedit solū eo casu quādo venditio non est facta per ipsum iudicē.
vel si est facta nō cōstat ex actis.naꝫ tūc nō est notoriū iudici.facit
21 qd no.in.l.ij.ff.de ferijs.⁊ in.§.quādo autē.ff.q.j.¶†Extra gloss.
addde dictis Bar.inquātū tangit an executores vltimarū volun
tatum possint habere fidem de precio.⁊ cōcludit qd nō arg.hui⁹
text.Nā cōtrariū ipse tenuit si habeat generale cū libera.in.l.alio
in fi.ff.de li.leg.Potes cōcordare hec dicta:qꝛ est aduertēdū qd
post qdrimestre tps stati dꝫ fieri executio snie sed executio legato
rū p executores dꝫ fieri ifra ānū in nō pñs.⁊ ifra sex mēses in pñs.
per no.in aut.hoc amplius.C.de fideicō.⁊ facit qd habet i.c.nos
quidē.⁊ in.c.si heredes.⁊ in.c.Joannes.extra de testa.Et ideo si
executores vendant habendo fidē de precio vltra tps datū eis ad
exequendū non poterunt.⁊ ita intelligat qd ipse hic dicit.Et idē
si per ɔstitutionē synodalem esset limitatū certū tempus.Sin au
tem vendat habendo fidem de precio infra tempus limitatū ad
executionē:tunc pcedat qd dicit in.l.alio.Et per hoc non ob.iste
§.qꝛ hic statim debebat executio fieri per iudicē post quatuor mē-
ses.¶Itē adde inquātū dicit qd si confitetur se precium recepisse
pcurator vel executor non sufficit illa executio.Nā ange.hic dicit
hoc verum si cōfitet animo donādi.Et hoc cōstat qꝛ nō valet di-
cta cōfessio nisi haberet speciale mādatū ad donādū.C.de pactis
l.pactum curatoris.Sed si dubitat ex qua causa fuerit confessus
an qꝛ re vera recipit.an ex alia.⁊ tunc dicit Ang.qd si procurator
fuit cōstitutus ad accipiendū pecuniam mutuo:⁊ ipse cōfitetur se
mutuo recepisse nō pjudicabit dño talis cōfessio:qꝛ dominus cō-
stituit ad recipiendum mutuum naturale:non autē ciuile.⁊ sic in
telligit no.per.Bar.in.l.iij.§.fi.ff.si certum petat.Sed si est consti
tutus ad recipiendum pecuniam a debitoribus ⁊ ad quietandū
eos.tunc illa cōfessio nō cedit domino si habebat speciale cum li-
bera.allegat tex.cum glos.⁊ no.per Butri.in.l.non abstulit.C.de

novatio. ⁊ marie si est procurator fiscalis vel civitatis deputatus
ad recipiendū introitus per. l. fi. C. de ope. pub. li. x. ⁊ p no. per gl.
in. l. in cōtractibus. §. j. in vers. ponitur. C. de non nu. pec. Sin aūt
non haberet generale cū libera: tunc fm Bar. non noceret confes
sio. Sed ipse tenet contrarium per tex. iuncta glo. in ver. apoche.
in. l. lucius. §. tutela. ff. de administra. tuto. qd intelligit verum si
procurator est soluendus ita qd dn̄s contra eū possit habere recur
sum alias secus. allegat not. per glo. in. d. l. fi. ⁊. d. §. tutela. ⁊. l. fi. ff.
de insti. dat tn̄ consiliū vt oē scrupulum tollat si dominus de pcu
ratore cōfidit qd faciat eū pcuratorē ad recipiendum pecunias ⁊
ad cōfitendū se recepisse. qr tūc debitor quietatus erit securus p il
lam confessionē cū habuerit pcurator speciale mandatum ad cōfi
tendum alias sit cautus debitor qd faciat apparere pecuniā tpe
quietationis. ita qd notarius dicat ⁊ attestet qd habuit ⁊ recepit
in presentia sui ⁊ testiū. ⁊ facit qd no. glo. in. l. si ex precio ⁊. l. si non
singuli. C. si cer. pe. ⁊. l. si ex cautione. C. de non nu. pec. ¶ Sed ad-
verte qr inquātū Ang. dixit de eo qui habet mandatū ad recipiē
dū pecunias ⁊ ad cōfitendū se recepisse qd tunc confessio p̄iudicat
domino etiā si aliter non appareat de receptione. Bar. tenuit cō
trariū in. l. ij. §. fi. ff. si cer. pe. ⁊ dicit qd illa verba ⁊ ad confitendū
se recepisse. intelligunt scz de receptis. ⁊ sic de qbus apparet vera
receptio. Sed verius puto dictū ang. vt plene dixi in. l. si debitori
ff. de nova. qr alias illa verba ⁊ ad confitendū se recepisse essent su-
perflua ⁊ nil operarent. contra no. in. l. si qn̄. de lega. j. ⁊. c. si papa.
de pri. in. vj. ¶ Itē adde inquantū dixit Ang. de cautela tn̄ esset
ad opiniones evitandas qd diceret in instr̄o ⁊ ad confitendū se
recepisset etiā si aliter de receptione non stet quam per cōfessionē
⁊ ita alias feci practicari. Idē adde inquantū dixit ang. qd cōfes-
sio procuratoris confitentis se recepisse preiudicet domino lz non
habeat liberū per. l. lucius. §. tutele. in verbo apoche. ff. de admi.
tu. Nam illa glo. reprobat ibi per Bart. preterea loquit in tutore
qui habet liberā. qd pz qr potest novare qd alias non posset si ha-
beret generale. l. novare. cum ibi no. ff. de no. Item potest transige
re. l. preses. cum ibi no. C. de transa. qd alias non posset lege procu
rator ceterū. ⁊ lege procurator cui libera. ff. de pcu. facit qd not. in
l. non abstulit. C. de nova. Et sic non vr̄ Ang. bene probare dictū
suum. Item qr lz procurator cum libera possit novare: non tn̄ se-
quitur qd possit confiteri. qr in novatione non est omnimoda re-
missio substantie debiti. cum remaneat actio ex stipulatione novā
te. qd non est si confessio fiat ⁊ preiudicet. ⁊ sic not. in. l. non abstu-
lit. non probant dictum suū. tamen puto ipsum verū dicere. qr ex
quo apparet de receptione siue appareat per testes siue per confes
sionē recipientis debet sufficere. nam non est verum ꝙ inducatur
hic novatio. nam dominus poterit habere recursum contra pcu-
ratorem qui esset confessus pecuniam recepisse vt plene dixi in. l. si
debitorem. ⁊ hoc si transactum sit tempus. xxx. dierum. quo casu
preiudicat confessio. l. in ꝯtractibus. §. j. C. de non nu. pe. In cau-
sa tamen fiscali est plus: qr statim preiudicat vt ibi pbatur in tex.
⁊ glo. in. l. fi. C. de apoch. lib. x. ¶ Item inquantum Ange. distin-
guit an procurator sit soluendo vel non. non videtur bene dicere.
nec iura allegata per eum vel gloss. hoc probant. vt patet ex inspe-
ctione ipsorum iurium ⁊ gloss. Et pro hoc facit qr imputet sibi do
minus qui deputat procuratorem ad accipiendum solutionē qui
nō est soluēdo ar. l. cū mādato. ff. de mino. ⁊. l. eum qui. §. fi. cū seq.
ff. commo. Nam ⁊ debuit imaginari ꝙ possibile esset qd reciperet
pecuniam ⁊ perderet ipsam ludendo vel aliter. Et sic qd in hoc
poterat sibi fieri preiudicium. ⁊ per consequens videtur quod ex
quo est de eo videtur qd sufficiat qualitercunqz constet eum rece-
pisse pecuniam siue constet per testes siue per instrumenta siue p
confessionē lapso termino. xxx. dierū. Et istud de iure vr̄ verius
per ea que plene dixi in prealle. l. si debitore. ¶ Et quod dixi. ff. nō
curari an procurator sit soluendo vel non intellige quādo a prin-
cipio tempore quo constituitur non est soluendo. sed vbi a princi-
pio est soluendo ⁊ ex postfacto efficitur non soluendo: tūc ex quo
mutata est eius conditio tacite videretur mandatū revocatum.
⁊ ideo debitor hoc sciens non deberet ei soluere. ⁊ si solueret debe
ret repetere. l. cum cornelius. cum ibi no. alias cum quis. §. j. ff. de
solutionibus.

Sic quoqz. Capi possunt ex cā iudicati noīa cōfitētiū ⁊ exigent vel vendent prout iudici videbit
h. d. Et primo loquit qn̄ possit nomē capi pignori p executiōe rei
iudicate. Scdo an captū debeat exigi vel distrahi. Tertio loquit
quid si pecunia in promptū reperiat. Scda ibi itē quid dicemus.
2 Tertia ibi sed si pecunia. ¶ † No. ex text. an ⁊ qn̄ nomen possit ca-
pi pignori p executiōe iudicati. ¶ In gl. sup verbo rescriptuz est
ibi. qr facilius. nā in rebus corporalibus est dare possessionem. de
qua de facili poterit cōstare an sit penes debitores. videt qd in du
bio si nūcius cepit tanq̄ de bonis debitoris. quod cum in dubio
credi debeat relationi nuncij. iuxta no. in. l. ea quidem. C. de accu.
⁊ per Bar. in extravaganti ad reprimendam. in ver. nuncium. ⁊
extra de appellatio. c. cum parati. quod nisi doceatur de opposito
presumetur detenta seu possessa per ipsum debitorē nisi aliud pro-
bet. Et ita vidi sepius servari in practica sed in nomie debitoris
si negat se debitorē oportet qd cōvincatur ordinarie libello obla-
to ⁊ lite ꝯtesta. ⁊ sic longus fieret tractus qui nō debet fieri in exe-
cutione sententie. ff. §. proxi. Qd autem sit remediū quādo negat
dic qd debet dari curator bonis debitoris qui illū convincat si de-
bitor forte sit absens. vt no. in. l. ij. C. qn̄ fis. vel priva. Si autē esset
presens posset cedere actionem vel procuratorē cōstituere ad con-
vincendum illū iuxta no. in. d. l. ij. ⁊ in specu. in tit. de prīo decre.
§. restat. ver. quid ergo. circa prin. §. Et hec vera nisi negatio esset
evidēter calūniosa: vel victor velit incōtinēti ostendere illū esse de
bitorem vt no. Cyn. in. d. ij. ⁊ Specu. in dicto. §. restat. versi. quid
si apud eum. quem sequitur hic Angel. ¶ Et per hoc etiā infert
qd contra debitorem debitoris mei mihi cōdēnati possum pete-
re executionem snīe si ille debitor debitoris est debitor per instru-
mentū guarētigie qd ex forma statuti habeat executionē paratā.
Et idē dicit si ex forma statuti libris mercatorū dz adhiberi ple-
na fides. ⁊ in libris debitoris mei mercatoris mihi condēnati ap-
paret illū esse debitorē suum. Nā cōtra illū potero petere executio
nem snīe. qd intelligit ang. qn̄ debitor primus cōdēnatus contra
suū debitorē haberet executionē paratā. qr nō debet creditor pl⁹
iuris exigendo a debitore debitoris sui habere quā ipse prim⁹ de-
bitor creditor debitoris sui. ¶ In gl. super verbo capi. ibi sic dicē
do. Adverte qr hec glo. relata ad tex. nō videt bene dicere. Nam
tex. videtur loqui qn̄ pecunia est in promptu: qr illa est que capit
non nomē. Sed certe glo. posset saluari si forte creditor esset cōten
tus capere nomen argentarij. dūmodo argentarius cōfiteat pe-
cuniā se habere. Itē hanc glo. supple per. l. j. C. de preto. pig. dan-
do formā quādo nomen capiatur pignori. ¶ In ea. glo. ibi vtilē.
pōt intelligi. s. hypothecariā. vt sic verba iudicis inducant pign⁹
sicut ⁊ cōventio. facit. l. ij. de preto. pig. ⁊ qd no. spe. de scdo decre. §.
restat. ver. quid ergo. Itē pōt intelligi de vtili actione personali
que directa cōpetebat debitori condemnato cōtra suū debitorem
per no. in. d. §. q ergo. ⁊ in. l. nomē. C. que res pig. ⁊. ff. de pig. act. l.
si cōvenerit Ange. tūc dicit qd si debitor debitoris est cōfessus vel
contra eū per suū creditorē poterat intētari via executiva hec ea-
dem poterit proponi per victorē. ⁊ sic nō erit necesse tūc intentari
vtilē actionem sed poterit directo peti executio snīe contra eum.
¶ An autē quādo agit ꝯtra debitorē debitoris obligatū pignori
ex conventione sit necesse qd precedat excussio bonoruz debitoris
primi. dixit Cy. in. d. l. nomen. ⁊ Bar. in. d. l. si convenerit. ⁊ cōclu-
dunt qd nō. de quo ibi plenius per eos. ¶ Ultimo adde qd de. q.
de qua tāgit hic Bar. videlicet an si cōstet pprietatē solā spectare
ad debitorē possit illa capi pignori p executiōe snīe. habes plene
per Joā. and. in. §. restat. super dicto ver. an apud eū. super addi-
tione. post Ric. malū. ¶ Et tene menti etiā qd in fin. hic dicit qd
etiā sine speciali licentia pretoris vel iudicis pōt capi pro executio
ne sententie late cōtra pupillū super quātitate etiā pecunia depo-
sita pro pupillo ast comparationē prediorū. Nā debet demū con-
verti quādo superest satisfacto de ere alieno. facit qd no. in. l. ma-
gis puto. §. querere. ff. de rebus eorum.

Summarium.

1 ☞ Executio sententie fit non deducto ere alieno.
2 Preoccupare dicitur prius ad sententiam perveniens.
3 Es alienum non deducitur tempore condemnationis.

Sunt qui. Persone hic ⁊ in legibus sequentibus enumerate cōdemnantur ⁊
exigunt solū quatenus facere possunt ere alieno non
deducto. fallit in donatore. hoc dicit vsqz ad. l. non tm̄
¶ In. l. itē miles. ibi meruit. subaudi ⁊ in militia contraxit occa-
1 sione militie scdm Dy. ¶ † Not. qd regulariter executio snīe fit in
solidum nō deducto ere alieno nec etiā deducto ne egeat ipse cō-
demnatus. Fallit in personis hic enumeratis que solū exiguntur
quatenus facere possunt. subaudi commode. l. nepos pculo. ff. de
verb. sig. Et sic deducto ne egeant ⁊ sic non deducitur es alienuz.
fallit in donatore in quo primo deducitur es alienum. secūdo de-
ducit de residuo tantū ꝙ nō egeat. ⁊ si possit se alere in superfluo
2 fit executio. ¶ † Item no. qd preoccupare dicitur qui prius perve-
nit ad snīam. qd est verū quādo agitur de iure quesito preferēdo
si ius cōpetebat in effectu ad diversuz secus quādo ad idē. vt. l. ex
duobus. ff. de duo. re. ⁊. l. si titius. ff. de ver. ob. ⁊. l. si pluribus. de le.
j. ⁊ ibi plene per Bar. Itē sec⁹ de iure querēdo. nā fit tunc per con
stitutionem preoccupatio. l. pluribus. de procura. ⁊. c. si duo. ⁊ ibi
per Joā. an. de pcur. in vj. ¶ In glo. j. ibi ne egeat. Et sic debet in
telligi in id qd facere possunt. s. cōmode. facit. l. nepos pculo. ff. de
verb. sig. ⁊. ff. de cōdi. insti. l. si filius. ¶ In glo. ij. in fi. qd lz dictio
id est sui natura sit expositiva: tamen non ponit qnqz expositive.
sed limitative seu modificative rōne subiecte materie vel ꝯrieta-
tis vitāde ⁊ sic in effectu tūc ponit pro. s. Nec est absonū vnā dictio
nem poni pro alia rōne subiecte materie. l. his causis. cū ibi no. ff.
de condi. ⁊ demon. ¶ In glo. super verbo fere. in fine. Ex glo. ista
habes

habes qđ quidā condemnantur quatenus facere possunt ꝛ nō in
solidum ꝓpter reuerentiam eis debitā vt sunt parentes ꝛ patro-
ni ꝛ similes. quidā ex natura cōtractus vt socij cū societas habeat
vim fraternitatis. l. verū. in prin. §. pro socio. Quidā ex facti acci-
dentia. vt est videre in his qui cesserunt bonis. facit qđ no. Dy. in
§. sunt preterea. insti. de actio. Et aduerte qꝛ isti ope exceptionis
habent priuilegium. non autē ipso iure iuuantur. ꝛ ideo procede-
ret libellus in quo agens peteret eos in solidum ꝛ simpliciter cō-
demnari. l. pe. ff. qđ cū eo. qđ etiā tenuit Jac. de ra. scđm eum in. d.
§. sunt preterea. in. iij. q. facit qđ habetur in. l. cum ex causa. ff. eod.
¶ In. l. patronus in glo. j. ibi admiserit. hoc videtur verum vbi
admitteret ex spontanea renunciatione seu remissione: qꝛ tūc nō
obstante remissione remanet reuerentia ꝛ ius reuerentiale ꝓut
habetur in. d. l. fi. ꝛ sic videtur qđ remaneat illud priuilegium qđ
ratione reuerentie datur. vt no. in. l. si conuenerit. ff. eo. ¶ In glo.
super verbo de dote ibi. §. cum autem. ꝛ idē intellige in alijs habē-
tibus idem priuilegium. vt similiter debeant cauere cū eadem fit
ratio. arg. l. illud. cum similibus ad. l. aquil. Nec ob. l. quoties. §. si
semel. ff. de pecu. qꝛ ibi loquitur in conuento actione de peculio qui
non cauet respectu peculij futuri. Et ratio diuersitatis ponitur ibi
in litera. ¶ In ea. glo. in fi. ꝛ etiā soluitur in. d. l. diuortio. qꝛ ibi in
culpa cōmissa per maritum soluto matrimonio nō exigendo a se
cum cōmode hoc facere posset. ¶ In glo. super verbo occupanti-
bus ibi. l. si pluribus. per hoc nō haberes intellectū. sed dic vt dixi
in notabilibus qꝛ aut agitur de iure querendo aut de quesito pre-
ferendo. Et hoc casu aut originaliter cōpetebat ius pluribus ad
diuersum vt hic ꝛ. l. si vero. hic allega. aut originaliter cōpetit ad
idem. vt. l. si pluribus. hic alleg. ꝛ. l. si ex duobus. ff. de duo. reis. pri-
mo casu preoccupatio fit per contestationem. l. pluribus. de pro-
cu. ꝛ similiter scđo quādo cōpetit ad idē dicta. l. si pluribus. ꝛ. d. l.
si ex duobus. alias requiritur sententia vt dicatur preoccupasse vt
hic. ꝛ ratio diuersitatis est qꝛ facilius preiudicatur alteri in queren-
dis quā in quesitis. C. de pactis. l. seruus. ꝛ. l. fi. C. de acqui. posses.
Item inter casum quādo competit ad idē ꝛ quādo cōpetit ad di-
uersa est ratio: qꝛ qñ cōpetit ad idē potentius ius habet agens in
eo de quo queritur quā quādo habet ad diuersum. ꝛ ideo facilius
preiudicat alteri. ideo fit preoccupatio tūc per cōtestationē. ¶ In
ea. glo. ibi. l. fi. §. fi. vel dic melius qđ ibi nō loquitur de priuilegio
personali exactionis sed reali hypothece in quo seruatur regula qui
prior est tempore potior est in iure. prout not. in. l. priuilegia. ff. de
priuile. credi. ꝛ de reg. iur. l. qui prior. in. vj. ¶ In ead. glo. ibi: sint
minorata: qꝛ glo. obscure loquitur. potes exemplificare si agit for-
te contra patronū qui habet ducenta ꝛ quinquaginta in bonis. ꝛ
tenetur mihi in centum ex causa societatis ꝛ liberto in alijs centū ex
causa forte mutui. Nā si egi primo ꝛ obtinui sniam de ducentum.
primo ne egeat. ꝛ sic centum pone si forte illa sufficerent pro alimē-
tis scđm qualitatē persone. ꝛ sic cum restent centū quinquaginta
fiet cōdemnatio ad solida centum. ꝛ si postea libertus agat dedu-
centur centum pro alimentis. ꝛ centum in quibus est facta mihi
condemnatio. ꝛ qꝛ solum supersunt quinquaginta solū in effectu
liberto cōdenatur in quinquaginta. ꝛ si cōtingat casu amitti quin-
quaginta antequā fiat executio dictarū sententiarū postea in exe-
cutione hac forma procedetur. qꝛ de istis centū que supersunt debe-
bo habere duas partes ex tribus. ꝛ tertiā debebit habere libertus
sicut ex centum quinquaginta duas partes habebam. ꝛ sic in effe-
ctu ad damnum vtriusqꝫ pro rata cedat amissio nō tātūmodo ad
damnū vltimo agentis. ꝛ hoc est qđ in effectu voluit glo. Et attē-
3 de etiā ex predictis † qđ tēpore cōdemnationis non deducitur es
alienū. sed solū quātū sufficit ad alimenta scđm cōditionē perso-
ne. fallit tamen in donatore conuento a donatario ex causa dona-
tionis qui pōt ante omnia es alienū deducere nisi sit es alienum
cui ex simili causa debeatur. vt hic in. §. is quoqꝫ. Et de residuo de-
bet etiā sibi tantū seruari qđ etiā ad alimenta sibi sufficiat. ꝛ si qđ
super. est in illo debet donatario cōdemnari. Quidā tamen dixe-
rūt qđ solū illi qui tenentur alere agentes si conueniuntur ab eis con-
demnantur cū hac modificatione ne egeant. alij autē cōdemnabun-
tur in solidum sed non poterunt detrudi in carceren ꝛ sic non ege-
bunt remedio cessionis. nec post tempora quadrimestria current
eis vsure centesime. vt no. glo. in. l. in cōdēnatione. de reg. iur. pri-
ma tū tenetur. Et qđ dixi. ff. vtriqꝫ satisfieri pro rata qñ diminuta
sunt bona. intellige qñ cōcurrūt in executiōe. secus si alter eorꝫ pri-
mo veniat ꝛ petat executionē: qꝛ tūc illi prio satisfit nō habito re-
spectu ad aliū. ꝛ sic in exemplo supra posito si petā executionē snie
pro me late in centū ipsa centū integraliter obtinebo. ꝛ libertus
postea veniens petens executionē sue snie in quinquaginta nihil
habebit ex quo nihil supererit. Si vero ecōtra libertus prio petie-
rit executionem snie in quinquaginta obtinebit quinquaginta ꝛ
ego postea veniēs nō potero consequi nisi residua quinquaginta
que supersunt. Et hoc fuit de mēte glo. hic in fi. ꝛ etiā Dy. ꝛ Bar.
¶ In eadē glo. in fi. nec obstat. l. is a quo. ꝛ. l. is a quo. ff. de rei vē.
vbi oīno vinceti debet satisfieri. qꝛ solue scđm Ang. qđ ibi agebatur
ex causis oīno diuersis hic ex causis saltē ijsdē existentibus in gene-
re. vel dicat qđ ibi est casus omnino diuersus: qꝛ ibi agitur actiōe
rei vendicatione ad eandem rem. hic autem agitur actione perso-
nali ad rē oīno diuersam. ¶ In glo. fin. ibi quandoqꝫ post sniam
forte voluit glo. qđ miles possit opponere post sniam: qꝛ sic viden-
tur sonare verba in. l. item miles. qꝛ dicunt condemnatus soluere
cogitur eatenus ꝛc. sed secus sit in alijs: qꝛ in eis dicitur qđ cōue-
niuntur quatenus facere possunt. vt patet in. l. sunt. Sed cōiter te-
netur idē in alijs: qꝛ hec exceptio nō venit ad impugnādā sniam sed
potius ad moderandā executionē. facit. l. nesennius. §. fi. ff. eo. ꝛ. l.
ex diuerso. ff. j. ff. sol. ma. de quo dic vt ibi dixi. ¶ In ea. glo. in fin.
Sed certe ipse Joā. in. l. iij. ff. de excep. dicit eā peremptoriā. ꝛ sic sibi
cōtradixit. potes dicere qđ vere est dilatoria solutiōis. facit qđ ha-
betur. ff. de mu. ꝛ ho. l. cura. §. j. ꝛ. l. si defunctus. C. arbi. tu. de quo
per Bar. in. d. l. iij. ꝛ per Cy. in. l. exceptionē. in sexta questione. C.
de proba. Et vt dixit hic Ang. post Ray. possunt cōcordari dicta
Joā. vt dicamus qđ quo ad ꝓcessuꝫ censeatur peremptoria ex eo qꝛ
nō impedit litis cōtestationē sicut nec perēptoria regulariter. vt
in. c. j. de litis. cōte. in vj. vnde pōt obijci vsqꝫ ad sniam. ꝛ etiā post
vt est dictum vel inducendam repetitionem soluti dicatur dilatoria

Summarium.

1 Deberi dicitur qđ cum effectu debetur.
2 Beneficium perditur propter mendicium.

on tantum. Maritus nomie dotis vel
etiam si cōueniatur ex alio
cōtractu inito cōstante matrimonio cōuenitur solum
quatenus facere potest. ꝛ similiter vxor ꝛ socer vxoris
pro dote cōuentus habet hoc beneficiū. sed socer viri non habet si
cōuenitur soluto matrimonio secus si eo constante. hoc dicit cū. l.
sequēti ꝛ principio sequē. ¶ In glo. super verbo cōdēnandus. ibi
etiā si durante matrimonio cōtraxit. imo videtur qđ si contraxit
durante matrimonio habeat priuilegiū etiā eo dissoluto per istū
tex. qui indistincte loquitur. argu. l. de precio. ff. de publicia. ꝛ hoc
sequitur Dy. ꝛ Bar. hic ꝛ in. l. maritum. vbi plenius tangit. ff. so-
lu. matrimonio. Nec obstat. l. diuortio. qꝛ iste nō cōuenitur ex con-
tractu inito durante matrimonio sed actione negotiorū gestorū
ex quasi cōtractu gestiōis inito soluto matrimonio in quā actio-
nem deuolutū fuit debitum contractū cōstante matrimonio pro-
pter culpam mariti nō exigentis a se cum posset. ¶ In eadē glos.
ibi imitatur naturā primi contractus. Et hoc clarum si maritus
constituit se simpliciter soluturū qđ debebat ex causa dotis si au-
tem cōstituisset se soluturum decē que debebat ex causa dotis: an
tunc maritus habeat priuilegiū si conueniatur actione de consti-
tuta est maius dubium. Nā videretur qđ non per ea que no. glos.
in. l. si prior. ff. solu. matri. ꝛ in. l. nesennius. ff. eod. ꝛ que habentur in
l. eū qui. §. si mulier. ff. de iureiuran. Sed in cōtrariū facit hec glo.
ꝛ pro ipsa videtur tex. in. l. iij. ff. de consti. pecu. que videtur proprie lo-
qui hoc casu. Nā loquitur quādo maritus cōstituit se soluturum
plusquā possit exigi ex dote vt ibi patet. Et sic non loquitur eo ca-
su qđ simpliciter cōstituit se soluturum qđ debebat nomie dotis.
Nam tūc nō cōstituisset plusquā deberet. Cuius cōtrariū dicitur
ibi. Et pro hoc etiā facit: qꝛ quādo cōstituitur debitor in quo ob-
stat exceptio videtur qđ eodē modo obstet actioni de cōstituta. vt
probatur in. d. l. iij. §. j. ff. de consti. pec. Et hec pars videtur verior
per ꝓdicta. nō ob. qđ habetur in. d. l. si prior. ꝛ. l. nesennius. qꝛ ibi
loquitur quādo per stipulationē fit promissio. quo casu videtur remit-
ti exceptio si qua prius cōpetebat. iuxta no. in. l. si dari. ff. de verb.
obli. hic qñ quis se obligat per constitutū. quo casu si exceptio ob-
stabat priori obligationi videtur obstare etiā actioni de ꝯstituta. vt
patet in. d. l. iij. §. j. nec ob. huic so. qđ in cōstitutū pōt deduci debi-
tum naturale. qđ tamē nō pōt peti. l. j. §. debitū. ff. de cōsti. pe. quia
efficacius censetur esse debitū naturale quā debitū vtroqꝫ iure qđ
per exceptionē pōt elidi. vt patet ēt in. l. qđ natura ꝛ. l. quodcūqꝫ.
ff. de cōpensa. etiā inuita pte. ꝛ tamē nō de debito qđ pōt elidi per
exceptionem istā. ꝛ licet posset agi si nō excipietur qñ est debitum
vtroqꝫ iure. ꝛ nō est debitū naturaliter tm̄ iuxta no. in. l. vbi pactū
C. de transac. non procederet illud inuita parte sed ex culpa ꝛ taci-
to consensu non obijcientis exceptionem illud nō procederet. ꝛ sic
per hoc non debet dici efficacius. ¶ Item nō ob. d. §. si mulier. qꝛ
ibi loquitur quando res deciditur per iuramentum quo casu in-
spicienda sunt verba iuramenti. ꝛ ideo si mulier iurat se dedisse
decem in dotem habebit nihilominus maritus priuilegiū: quia
per hoc non venitur contra iuramentum: quia stant simul quod
illa debeantur. ꝛ qđ maritus non possit illa integraliter restitue-
1 re. secus si iuret sibi deberi decem ex causa dotis. † Nā deberi dicitur
qđ cū effectu debetur. l. debitor. de ver. sign. facit. l. iij. §. j. ff. qđ quisqꝫ
iur. Et sic si maritus vteretur beneficio veniret contra iuramen-
tum ꝛ detegeretur periurium mulieris qđ non est fiendum per
no. in. l. iusiurandum. §. procurator. cum se. ꝛ. l. qui iurasse. §. si pa-
ter. de iureiurā. Nec ob. qđ iuramentū debet intelligi scđm natu-
ram contractus. l. fi. C. de non nu. pec. qꝛ ibi loquitur in iuramen-
to confirmatorio contractus qđ in dubio recipit tacitā conditio-

nem ex mente cõtrahentium sicut ⁊ contractus cum ad illius confirmationem accessorie veniat. arg. de reg. iur. c. accessoriũ. lib. vj. Sed hic loquitur in iuramento litis decisiuo in quo quid decidatur inspici debet id super quo iuratur. ⁊ per consequens diligenter ponderanda sunt verba iuramenti. d. l. si mulier. facit. l. non erit. §. dato. eod. ti. Et ex predictis patet quod quãdoq; maritus conuenit̃ actione de dote. quãdoq; conuenit̃ alia actione. Et hoc secũdo casu aut conuenitur ex contractu inito cõstante matrimonio. aut ex contractu vel quasi cõtractu inito soluto matrimonio ⁊ hoc vltimo casu aut conuenit̃ actione que imitatur naturã prime. vt est actio de cõstituta. aut alia actione. vt patet ex p̃dictis. de quo etiã per Bart. in. d. l. maritũ. sol. matri. ⁊ per Dyn. in. §. item si de dote. insti. de actio. ⁊ aliquid etiam per glos. in. d. l. diuortio. Et hec adde ad ea q̃ dixi in. l. qui id qd̃. s. de dona. ¶ In. l. sicut. in glo. super verbo vtimur. ibi sed hoc soluto matrimonio. Et aduerte q: etiam soluto matrimonio videtur indistincte qd̃ nõ perdat socer hoc beneficium sed demum in certo casu. s. quãdo induxit generum per dolum sub contemplatione dotis ad contrahendum matrimonium cum filia cũ sciret se non esse soluendo. alias si nõ esset in dolo videret̃ qd̃ haberet beneficium etiam soluto matrimonio vt est casus sing. in. l. pe. s. de iu. do. Et aduerte q: hec. l. ⁊ illa loquitur in socero viri ⁊ sic patre vxoris in socero autem vxoris ⁊ sic patre viri non loquitur. nec videt̃ adaptari ꝓprie distinctio illius. l. si bene cõsideretur. Et propter hoc Bar. fecit hic differentiam inter socerum vxoris ⁊ socerum viri. allegat tamen aliam rationẽ que non placet videlicet q: socer vxoris obtinet locum parentis cum eadem sit ratio. ⁊ bene facit. d. l. q: parentes. indistincte intelligendo. vnde melior videtur ratio quam. s. dixi. q: in socero vxoris non adaptat̃ proprie distinctio illius. l. pe. secus in socero viri. Forte tamen posset dici qd̃ si similis dolus daretur in socero vxoris. vt q: mulier nõ fuisset cõtractura m̃rimonium si sciuisset socerum nõ esse soluendo qui obligabat se pro dote. cuz ille fingeret se esse soluendo. nam tunc videtur qd̃ etiã soluto matrimonio talis socer non habeat beneficium. arg. d. l. pe. ⁊ q: tunc videt̃ eadẽ ratio ⁊ que in socero viri. Et sic debet idẽ ius dici. ar. l. lege. §. hoc interdicto. cum suis concor. ĩ. de fonte. ¶ Item attende q: clarũ est qd̃ soluto matrimonio qñ interuenit dolus. de quo in. d. l. pe. socer nõ habet beneficiũ vt ibi patet ⁊ hic. Sed an constante matrimonio si agatur forte ſm. l. vbi adhuc. C. de iure do. habeat hoc beneficium est maius dubium. nam videretur qd̃ nõ propter dolum. arg. l. sed hoc ita. §. j. ⁊. l. si reũ. ĩ. eo. In contrariũ fortiter facit q: alias non videtur differentia an soluto matrimonio an constante conueniat̃. ꝙ videtur esse cõtra mentem ⁊ expressum tenorem istarũ. ll. ⁊. d. l. pe. Et si velles hoc tenere posses respõdere qd̃ in. d. l. sed hoc ita. cum similibus. loquitur in dolo alio cõmisso ex postfacto. hic in dolo commisso a principio ad finem inducendi quem ad matrimonium in quo lex facilius pertransiuit ⁊ mitius egit. vt sic saltem cõstante matrimonio quo tempore durat affinitas habeat hoc beneficium non obstante dicto dolo. facit quod tangitur in. l. se. in glo. super verbo succurrendum super hoc tamen cogitandum relinquo: quia non reperio bene declaratum. Et adde vnum secundum Ang. quod qui donat ob causam non videtur habere hoc beneficiũ ne condemnetur nisi inquãtum facere potest: q: non est mera donatio. ¶ In. l. sed hoc ita. in glo. super verbo succurrendum. ibi durat affinitas. bene facit. l. cui eorum. §. affinitas. s. de postu.

a ¶ Quod autem Adde bar. in. l. iij. de fideius. qñ dicit̃ nego narrata ꝑut narrantur ꝙ nõ icidit in penã.

a 1 **Quod autem.** [a] Qui mentit̃ in eo qd̃ est causa beneficij perdit beneficiũ. h. d. ¶ † No. qd̃ propter mendacium quis perdit beneficium. facit qd̃ no. Specu. in ti. de positio. §. octauo. ver. primo. Et hoc verum secundũ Angel. ⁊ Jaco. de ra. si perseuerat in mendacio vsq; ad litem contest. alias secus propter. l. electio. §. neq;. s. de noxa. Quid autem si nõ neget quis distincte se socium. sed respondendo libello neget narrata ꝑut narrantur. an perdat hoc beneficium. vide singulare dictum Bar. in. l. si dubitetur. §. j. ĩ. de fideius. vbi concludit qd̃ non de quo dic vt ibi. ⁊ ei qd̃ dicit hic propter dolũ perdi beneficium. adde qd̃ dixi. s. l. proxi.

Summarium.

1 Heres mariti non habet priuilegium marito concessum.
2 Priuilegium personale personam non exit.

Si cum procurator. Exceptio mere personalis competẽs dño cõpetit etiã defensori ⁊ ꝓcuratori sꝫ nõ fideiussori vel hẽdi. h. d. vsq; ad. l. si cõuenerit. ¶ † Not. qd̃
1 heres mariti siue cõueniat̃ per ꝓcuratorẽ vel defensorẽ siue in pro
2 pria persona nõ habet priuilegiũ cõcessum marito. ¶ † Itẽ no. qd̃ priuilegiũ personale nõ trãsit ad heredẽ nec ad fideiussorẽ. de quo per Bar. in. l. q: personale. supra sol. ma. ⁊ per glo. in. l. sordidorũ. C. de excu. mu. lib. x. ⁊ per Dy. in. c. ꝑuilegiũ. de re. iur. in vj. ¶ In glos. sup verbo facere põt. ibi siue se obtulit actione mandati. Caue si habet actione mandati nõ videt̃ se offerre. l. iiij. in prin. s. eo. Sed potes dicere qd̃ d: se offerre. s. solutioni spõtanee cũ executio tũc non possit fieri in eũ. d. l. iiij. Itẽ attẽde q: hec ratio nõ est bona cũ fideiussor habeat recursum etiã aduersus principalem. ⁊ tñ nõ habet hoc beneficiũ. Ideo dic qd̃ vera rõ est q: fideiussor cõuenit̃ ex sua obligatione. l. pap. s. mã. Sed ꝓcurator vel defensor ex obligatione principali vt sentit glo. in. l. alia. s. so. ma. Et adde casum singularẽ in. l. idẽq;. §. generaliter. s. mã. ibi si cõuẽto fideiussore cõpareat reus principalis ꝓ suo interesse ad defensionẽ fideiussoris bene poterit obijcere exceptionẽ sibi competentẽ. Et hoc modo per indirectũ competit etiã fideiussori ⁊ non ex sua ꝑsona ⁊ ꝓpter hoc fideiussor ꝯuẽtus dꝫ denunciare principali vt veniat ad eũ defendendũ. l. fideiussor. §. quedã. s. man. Alia ratio huius tex. colligit̃ etiã ex glo. seq. Et sic in effectu aut fideiussor cõuẽtus denunciauit principali qd̃ veniat ad suscipiẽdum in iudiciũ etiã sc̃dm formam. d. §. generaliter. aut non. Si non: tũc imputabit sibi ⁊ nõ habebit regressum cõtra ꝓcuratorẽ nisi eatenꝰ ipse principalis fuisset exactus opposita dicta exceptione vt. d. §. generaliter Aut denũciauit ⁊ tũc aut principalis cõparuit ⁊ iudiciũ suscepit ⁊ bene. Si quidẽ aũt non venit ⁊ tunc fideiussor insolidũ exactus habebit insolidum actionem mandati contra ipsum principalez qui sibi habet imputare quare ad defensionem fideiussoris non comparuit vt in ista glo. hic inquantum dicit qd̃ insolidum agat mandati que in hunc casum videtur intelligi. ⁊ sic predicta cessat inconueniens quod prima facie videbatur insurgere. s. quod illud quod vna via concedebat tali persone priuilegiate. scꝫ vt non exigeretur nisi inquantum facere posset ex alia videbatur prohibitum. scilicet per exactionem fideiussoris insolidum qui insolidum haberet regressum contra principalem ⁊ sic modicum prodesset ei habere tale priuilegium sc̃dm illa tempora sc̃dm que poterat prius conueniri fideiussor ad libitum creditoris. vt in. l. qui ratione. C. de fideiuss. vel etiam hoc. s. beneficium de fideiussoribꝰ esset renunciatum. ⁊ fideiussor primo conuentus non opposuisset excepti. ordinis. nam per suprascripta videtur hoc cessare. ¶ In glossa. j. l. ⁊ fideiussor. in fin. subaudi ⁊ alijs personis. ⁊ hoc dixit gloss. quia maritus non videtur posse dare fideiussores pro dote l. j. ⁊. ij. C. ne fideius. do. dẽ. Sed potest dicere qd̃ soluto matrimonio dedit. de quo latius hic per Bar. ¶ In. l. ⁊ si fideius. in gloss. sup verbo insolidũ. ibi eiusdẽ matrimonij. cõcor. glo. ĩ. eo. l. sciẽdũ ⁊ sic secus si sit alterius matrimonij. Et hec vera. lꝫ glo. teneat cõtrariũ in. l. etiã. s. so. ma. ⁊ nõ bene. ¶ In gloss. sup verbo ei. ibi. ⁊ insolidũ agit mãdati. Si hoc est ergo ꝑ interdictũ priuabit̃ principalis priuilegio cõtra no. in. l. fi. C. de vsu. rei iud. Sed dic ꝙ imputet sibi q: fideiussorẽ dat vel quare nõ suscipit defensionem fideiussoris in se ꝑ. l. idẽq;. §. ⁊ generaliter. superius allegatã. ⁊. s. tetigi nec obstat. d. l. fi. q: loquit̃ in exceptione reali ⁊ nõ ꝑsonali. nec obstat etiã p̃dictis qd̃ habet̃ in. l. marcellus. ĩ. de fideiuss. q: ibi est eadẽ rõ respectu fideiussoris q̃ respectu principalis põt teneri in tm̃ in quantũ facere põt. ⁊ tñ fideiussor tenet̃ insolidũ qd̃ vr̃ cõtra l. grece. §. illud. de fideius. vbi fideiussor nõ obligat̃ in plusq̃ principalis. Sed dic qd̃ hic nõ obligat̃ in plus cũ etiã principalis sit insolidum obligatus facit. l. nesennius. §. fi. ĩ. eo. Sed obligat̃ efficacius q: nõ habet priuilegiũ qd̃ habet principalis. Nec etiã obstat quod habetur in. l. ij. §. parui. ĩ. de priuileg. credito. quia ibi priuilegium concernebat naturam actionis. hic autem solum datur persone.

Summarium.

1 Iudex talem sententiam ferre debet qualis partibus placet.
2 Ordini substantiali non potest renunciari.
3 Pactum qd̃ matrimonio soluto maritus insolidum excutiatur est inualidum.
4 Sententia lata hoc modo: pronũcio prout talis in tali causa pronunciauit an valeat.

Si conuenerit. Ista. l. hꝫ varios intellectus vt colligit̃ ex glos. iõ
1 nõ põt commode summari. ¶ † No. qd̃ iudex dꝫ ferre sñiam talẽ qualis placuerit partibus. qd̃ intellige vt patebit ex glo. ¶ In glo. j. ibi hic in iudicio. gl. ĩ. nõ vr̃ tenere istã. nec etiã glo. in. l. j. C. de iur. om. iud. Sed Jaco. de are. ibi vt refert Cy. tꝫ illã rationẽ diuersitatis assignat q: arbiter debet assumi super lite ⁊ controuersia. l. quãuis. s. de arb. q̃ ratio hoc casu cessat. Sed certe hec ratio non vr̃ bona. nec etiã vr̃ placere Cy. q: etiã iudex assumit̃ sup lite ⁊ cõtrouersia decidẽda. l. j. in princ. s. eo. Sed Bar. hic nulla facta mẽtione de p̃dictis tenet hãc primã so. ⁊ rõnẽ diuersitatis assignat: q: sñia iudicis aliqd operabitur: q: pariet actionẽ in factũ. Sed sñia arbitri hoc nõ põt operari sc̃dm ista iura. l. j. C. de arb. Et ꝑ hoc infert qd̃ cũ hodie sñia arbitri emologata expresse vel tacite pariat actionẽ. l. pe. C. de ar. idẽ erit hodie in arbitro. Et sic vult in effectu qd̃. l. qualẽ. hic all'. hodie sit correcta. Sed hoc nõ placet hic ang. cũ legũ correctio sit euitãda. l. precipimus. C. de appel. ideo sequendo istam primam sol. dat aliam rationẽ. videlicet qd̃ de substantia arbitri videtur esse libertas arbitri

bitri in arbitrando. quia ei debet stari siue sit equa siue iniqua.
l. diē. §. stari. ff. de arbit. Sed potestas iudicis est modificata vt fe-
rat sniam iustā ⁊ iuri consonam allegat. l. iudices. C. de iudi. s3 me-
lius facit qd no. in aut. iusiu. qd presta. ab his. col. iij. Esse autē iu-
ri consonū videtur quando partes sunt in cōcordia per no. in. l. j.
§. ⁊ post operis. ff. de no. ope. nun. Et per hoc infert idem dicēdū
in arbitratore qd in iudice cū similiter ei potestas sit limitata. l. si
societatē. §. arbitrorū. ⁊. l. vnde ⁊ si nerue. ff. pro socio. Sed aduer-
te qr pro ista ratione qd de substantia arbitrij sit libertas: melius
facit qd habetur. l. item si vnus. §. pompo. ff. de arbit. vbi videtur
casus pro ista ratione. Item quatenus Ange. dicit secus in arbi-
tratore. nō videtur bene dictū: qr saltem stat ratio Barto. qd nil
operabitur tūc sententia arbitratoris cū illa etiā hodie non emo-
logetur expresse nec tacite cū hoc non sit iure cautū. vt no. idē Bart.
in. d. §. arbitrorū. vnde placet qd idem sit in arbitratore qd in ar-
bitro. ⁊ qd dicta. l. qualem. etiā hodie non sit correcta per ea que
ff. dicta sunt contra opi. Bar. posset etiā adduci qr nō videtur posse
emologari sententia arbitri antequā feratur. l. pe. cōiuncta gloss. C.
de arbit. Sed ab hoc potest defendi: qr aliud est emologare id qd
sententia habetur per arbitrum ex suo ar. aliud cōsentire de certa snia
ferēda per eū: qr hoc vltimo casu iniquitas arbitri nil posset ope-
rari. secus in precedenti. Et ad materiā facit qd habetur in. l. pen. §.
fi. ff. a quibus appel. non licet. ¶ In ea. glo. ibi vt vnum tantū pe-
terem. si intelligas hanc vltimā so. qd plures erant petitiones di-
uersarum rerum nō habet in se magnā dubitationem per. l. scire
debemus. ff. de verb. obli. ⁊ qd habetur etiā in. l. etiā. §. j. ff. de mi-
no. Sed si intelligas qd erat vna petitio continens in se plura: pu-
ta centū: ⁊ actū sit qd solū super quinquaginta vel super vno tan-
tum feratur sententia. hic erit casus singularis qui nō est alibi limi-
tans. l. in hoc iudicio fami. her. ⁊ no. in. l. j. C. si aduer. rem iudi. qr
vbi alias sententia lata super parte nō valeret vt no. in dictis iu-
ribus hoc casu ppter conuentionē partiū valebit. qd tene menti.
¶ In eadem glo. ibi vel hic iam lite agitata. ⁊ sic forte iam cōte-
stata. Et ratio huius so. esse pōt: qr lite nō contest. nō pōt dari dif-
finitiua. l. fi. §. illud. C. de tempo. ap. qd procedit etiā si de partium
voluntate id fieret vt hic est casus scdm istā lect. Et etiam tenuit
2 Spec. in ti. de sen. §. iusta. ver. quid si de partiū voluntate. † Nam
ordini substantiali non pnt partes renunciare. vt no. in. l. j. ⁊ aut.
offeratur. C. de litis contesta. ⁊. C. de sen. l. prolatā. ⁊. c. de causis. ex-
tra de offi. dele. ⁊ in. c. j. de lib. obla. ⁊ de li. cōtest. c. j. ¶ In ea. glos.
ibi tu dic. hanc sequitur Ja. bu. in. d. l. j. C. de iur. om. iu. ¶ In ea.
glo. ibi ratione cōtractus. ⁊ pro hoc qr priuilegiū datū contractui
intelligitur scdm naturam cōtractus argu. l. plenū. §. equitij. ff. de
vsu ⁊ habi. contractus autem ex conuentione legē accipiūt. l. j. §.
si cōuenerit. ff. depo. ¶ † Et no. glo. que videtur sentire qd etiā so-
luto matrimonio nō valeat pactum qd maritus insolidum excu-
tiatur. de quo dic in. l. alia. §. eleganter. hic alleg. ⁊ eo. ti. l. ex diuer-
so. ¶ Extra glo. adde dictis Bar. inquantum tangit de iudice fe-
rente sniam scdm consiliū sapientis. Et concludit qd possit cōue-
niri in syndicatu: licet de partium volūtate causa fuerit commissa
cōsilio sapiētis: qr stare nō tenebatur nisi hoc fuisset dictū. nā tūc be-
ne teneretur stare per hāc. l. videtur etiā qd si stare nō tenetur nisi cōsiliū
euidentē contineat iniquitatē qd iudex debeat excusari quasi in
dubio habuit iudex iustam causam standi illi consilio ex quo par-
tes approbauerunt cōsultum p perito: ⁊ sic approbauerunt perso-
nā argumento eius quod habetur in lege hoc edicto. ff. quod
quisq3 iur. facit quod dicitur in simili qd habens iustam causam
litigandi excusatur ab expensis. l. qui solidum. §. etiā. de leg. ij. ta-
4 men tene menti dictū Bar. ¶ † Item adde scdm Ang. quid si iu-
dex dixerit pronuncio prout pronūciauit talis iudex in tali causa
de quo in spec. in ti. de sen. §. qui aliter versi. quid si iudex. vbi etiā
per Joā. and. in additione. ⁊ ibi cōcludit qd nō valet. Nec obstat
quādo non sufficit sniam esse certā per relationem ad aliud. l. ait
pretor. in prin. ff. eodē. ⁊. l. iij. C. de sen. que sine cer. quanti. qr respō-
det singulariter qd illud est verum quādo sententia pōt certifica-
ri ex act. eiusdē instātie. alias secus. vt est in casu proposito. Et hoc
singulariter not. pro limitatione dictorū iurium. ¶ Quid autē si
iudex dicit pronuncio prout in consilio cōtinetur ⁊ causa fuit cō-
missa consilio sapientis qui consuluit reum absoluendum. an va-
lebit pronunciatio. Bar. tenuit qd non in. l. j. C. si aduer. lib. Cyn.
ibi sentit contrariū. Joā. an. tangit in ti. de excep. §. viso. sup ver.
porro in italia. Et videtur cōcordare opin. q si sententia sit inter-
locutoria teneat qd illa de necessitate nō est ferenda in scriptis. l.
j. ⁊. ij. C. de sen. ex peri. reci. ⁊ de re iudi. c. fin. in vj. Sed certe videtur
qd indistincte valeat sententia per ea que dixi in. l. j. ff. eo. ⁊. l. j. §. si
quis simpliciter. ff. de verb. obli. Nā sufficit qd sententia cōtineat
absolutionē vel condēnationē expresse vel equipollenter. l. in sum-
ma. ff. eod. ⁊. l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbi. ⁊. l. si pretor. ff. de
iudi. hic enī videtur cōtinere equipollēter. Nam cōsultor qui cōsuluit
reū absoluendū vr in effectu cōsulere qd debeat absolui p iudicem
nō aūt qd debeat pnūciari p iudicē eū absoluēdū. Et ideo iudex
postea pnūciādo put in cōsilio cōtinetur videtur in effectu absoluere

sicut in effectu voluit consulēs qd faceret. inspici enim debet mēs
potius quā verba extra de verb. signi. c. in his. ⁊. l. cū virum. C. de
fideicommis. Si nautē consultor dixisset consulo pronunciandum
fore talem absoluendum. ⁊ tunc esset magis dubium. ⁊ forte tunc
posset tolerari opi. Joan. and.

Nisi Reses. Appellatio nō rite interposita nō im-
pedit nec retardat executionē snie. h.
d. ¶ No. qd snia lata cōtra legē ⁊ cōstitutionē valet qd
intelligēdū dūmodo error nō sit expssus in ea. ¶ Item
not. qd dixi in summario. Et idē dicas si appellatio fuerit rite in-
terposita sed postea deserta. Et ideo est cōsiliū scdm Ange. qd ille
qui prio vicit redeat ad primū iudicē ⁊ petat illā sniam executiōi
mandari Et si obijciatur de appellatiōe replicetur de desertiōe. Nam
de hoc emergēti poterit ipse iudex cognoscere licet nō possit pnci-
paliter super hoc adiri. allegat. l. si cōtra maiorē. ⁊. l. qm̄. C. de ap.
⁊ per no. in. l. eos in glo. mag. eo. ti. C. de tēp. app. aut. ei qui. ⁊. l. ij.
§. qd si ab arbitro. de quo etiā per Bar. in. l. j. ad fi. ff. nil no. appel-
la. pen. ¶ In glo. secunda in fine. prima communiter tenetur.

Summarium.

1 Effectus sententie in pendenti potest esse.
2 Tempus appellandi ex tempore late sententie non cedit vbi sen-
tentia confirmationem superioris exigit.

Duo iudices. Si duo iudices delegati in
sentētiādo discordāt illi⁹ sen-
tentia preualebit quā delegans cōfirmauerit. h. d. fm
vnā lec. p qua est etiā casus in. c. fin. extra de re iudi. vel
sic scdm aliā lec. In iudicijs duplicib⁹ in quibus nō pōt discerni
quis sit actor vel re⁹ si duo ordinarij diuersas sentētias ferāt illi⁹
snia pualebit quā superior cōfirmabit. h. d. fm aliā lec. fm quā hec
1 lex non est alibi fm Bar. ⁊ Ang. ¶ † No. qd effectus snie interdū
est in pendenti. ⁊ sic facit ad materiā de qua habetur in. l. vsufruct⁹
de stip. seruo. ¶ In glo. prima in fi. quasi velit qd. d. l. in trib⁹. pro-
cedat quo ad ordinaria iudicij. sed quo ad decisionē seu quo ad
decisoria pcedat hec. l. Nam ⁊ interdū qui ad iudiciū puocat in
istis iudicijs. ⁊ sic licet sit actor quo ad ordinationē iudicij fortas-
se cōdemnabitur. ⁊ istud sequitur Ang. Sed aduerte qr cōtra istā sol.
fortiter facit qd not. in. l. j. C. vti. possi. vbi etiā si in interdicto illo
si vterq3 equaliter pbet. poterit ferri snia absolutoria prouocato.
⁊ sic reo tāquā actore nō probante. iuxta. l. qui accusare. C. de edē.
facit qd not. Bart. in. l. si duo. in prin. ff. vti possi. ⁊ per canonistas
in. c. l3 causam. extra de pba. pōt dici qd illud pcedat quādo vni-
cus esset datus iudex ⁊ respectu illius regule qui accusare. sec⁹ qñ
duo sunt dati diuersas snias ferētes. vt hic est casus scdm hāc lec.
que singulariter limitat illā. l. in trib⁹. Posses etiā dicere tenēdo
hāc lec. qd hic simul venerūt ad iudiciū. ⁊ sic nō apparet qs prius
prouocauerit. ¶ Itē aduerte qr prima lec. posita in glo. circa dele-
gatos pcedit quādo eis fuit commissa cognitio ⁊ decisio. secus si
sola cognitio: qr tūc neutrius snia valeret. ff. de pcu. l. qui pcura-
torē dat. coniuncta glo. scdm Ang. de quo plene dictū fuit in. l. a
diuo pio. in prin. ff. eo. ¶ Quid autē si ex pluribus iudicibus vn⁹
tulit sniam corruptus pecunia an aliorū sententia teneat tetigit
Joā. and. in ti. de senten. §. iuxta. ver. ⁊ ratione iudicis. ⁊ ibi con-
cludit qd valeat sententia duorum si erant tres. Si autem erant
duo ⁊ sic numero pares. ⁊ tunc valebit sententia iudicis non cor-
rupti si erat ibi clausula qd si ambo vel neutrius sentētia tenebit.
facit qd habetur in. c. prudentiam. extra de offi. dele. ¶ Quid au-
tem si essent duo iudices vnus ordinarius alius delegatus: quia
forte per principalem fuisset alius adiunctus ordinario vel forte
cum duo essent college ordinarij ⁊ procederēt in eadem causa ali⁹
delegauit vices suas alteri non college cuius preualebit sententia
si ferant sententias contrarias. Jaco. de raue. ⁊ Ang. hic post eū
tenet qd valebit sententia ordinarij ⁊ non delegati. Sed Barto.
hic videtur velle qd erit in potestate superioris approbare quam
velit per id qd dicitur hic in prima lec. iuncto eo qd no. in. c. super
questionū. §. si vero duo ⁊. c. si duo. de offi. deleg. in. vj. Tu potes
cōcordare opi. qd sententia Bar. procedat quādo per principem
adiungitur delegatus ordinario. nā tunc illa delegata tanquā
potentior trahit ad se saltem vt debeat esse in potestate principis
approbare quā velit prout hic voluit Bar. Non autem debet pre-
ualere simpliciter sententia delegati. qr hoc nō reperitur iure cau-
tum. nec etiam reperitur qd vbi sunt duo ordinarij sententia al-
terius preualeat nisi fm not. in. l. inter pares. Si antem esset dele-
gatus a collega: tunc quia ille representat vices college satis vi-
deretur dicendum qd tunc seruetur distinctio. l. inter pares vt va-
leat sententia in dubio pro reo. ⁊ istud forte videtur verius quā
id quod dixit hic Ange. ¶ In glo. ij. ibi contrarijs quasi secus si
simpliciter essent diuerse. vt si forte vnus condemnasset in maio-
ri summa: alius in minori. Nam tunc valeret sententia in mino-
ri. l. diem proferre. §. plures. ff. de arbi. ⁊ in. c. j. de arbi. in. vj. ¶ In
2 glo. iij. in fin. † No. bene qd vbi sententia exigit confirmationem
superioris tempus appellandi non cedit ex tempore late senten-

tie.Et pro hoc est casus in.l.j.in prin.§.quando appel.sit.nam potest appellari ex tempore sententie ⁊ etiam ex tempore confirmationis vt ibi.secus si confirmatio penderet ex alicuius conditionis euentu inserte in sententia:quia tunc currit ex tempore date sententie.l.j.§.biduum.§.quando appellã.sit.¶In glossa finali ibi.l.inter pares.Nam tunc preualet sententia pro reo preterq̃ in causa liberali vt ibi patet.Et idem dicas si feratur sententia pro matrimonio vel pro dote vel pro testamento.nam illa preualebit sicut ⁊ lata pro libertate etiam pro actore dummodo non sit euidenter iniqua.vt habetur in capitulo finali extra de re iudicata.⁊ in.l.si pars.ff.de inofficio.testamen.Et adde hic glossam aliam magistram in materia in.l.cum ⁊ magistratus.C.quando prouoca.non est necess.⁊ quod not.per gloss.in.d.capitulo finali.vbi excipit duos casus in quibus oportet omnes iudices esse concordes vt sententia teneat.vnus est quando episcopus criminaliter accusatur.Alius est quando est contentio an per secundas literas sint reuocate prime.quo casu simul debent cognoscere primi et secundi in capitulo pastoralis.extra de rescriptis.de quo dicendum vt ibi.

Summarium.

1 ☞Dilatio data iudicatis de iure pretorio ꝓdest heredib⁹ suis.
2 Beneficium dilationis non est personale datum iudicatis.

1 Tempus.†Dilatio que datur iudicatis prodest heredibus ⁊ successoribus de iure pretorio.h.d.¶†Not.quod beneficium dilationis
2 datum iudicatis non est personale.¶In glossa prima in fin.Sed certe potest dici quod illa.l.finalis loquitur de tempore dato ad ꝓsequẽdam appellationem.hic de tempore quadrimestri quod datur condemnatis.⁊ sic diuerso casu loquitur secundum Raynal.

Cum ex causa.Si dubitetur an facultates donantis sint sufficientes ad satisfactionem rei donate adhibebitur diligẽs inquisitio super hoc.h.d.¶In gloss.prima.ibi hodie sufficit nudo pacto.⁊ hoc clarum in donatione inter viuos super quo adde quod dixi in.l.in edibus.§.j.ff.de dona.An autem idẽ in donatione causa mortis vt ⁊ illa perficiatur nudo pacto.gloss.est que allegatur pro singulari in.l.cum pater.§.meuio.de lega.ij.⁊ sequitur etiam hic ang.⁊ idem glo.in.l.ij.C.de iure do.Sed aduerte q2 forte probabiliter posset teneri nil esse correctum in donatione causa mortis.ex eo q2.l.si quis argentum.§.fi.non videtur de illo loqui.ergo remaneãt iura antiqua incorrecta in donatione causa mortis.ar.l.precipimus.cum concor.C.de appel.Quod autem.l.si quis argentum.§.fina.non loquatur donatione causa mortis videtur probari potissime ex duobus.primo quia ibi dicit necessitatem imponi donatori tradere quod donare estimauit.⁊ subdit etiam ⁊ necessitatem habeat donator rem vel partem substantie quam nominauerit vel totam tradere.Et sic loquitur in donatione inter viuos.quia donator causa mortis ad id non cogeretur cum posset reuocare ⁊ penitere.l.non omnis.ff.si certum peta.⁊.ff.de donatio.cau.mor.l.si mortis.cum se.Et quia ibi etiã dicit monumentorum obseruatione secundum quod specialiter in huiusmodi casibus est dictum obseruantia.Constat autem qd̃ in donatione causa mortis non requiritur insinuatio nec consequenter obseruatio monumentorum.l.finali.C.de donatione causa mortis.ergo ⁊c.¶In glo.secunda in fine.Quid autem si donator dicit se non habere nisi domum ⁊ fundum ex quibus percipit alimenta ⁊ donatarius dicit oppositum dic quod donatario incumbit onus probãdi per no.in.l.cum de lege.ff.de proba.⁊.C.de iure delib.l.fina.§.in computatione.⁊ hoc sequitur hic Angelus ¶In glo.super verbo relinquatur.in fine.prima vera per nota.in.l.nesennius.§.fina.⁊.l.quod si maritus.in principio.ff.de constitu.pecu.

Summarium.

1 ☞Dilatio non nisi eam petenti datur.
2 Ordo qualis in executione seruetur.
3 Tempus quantum detur iudicatis ad soluendum.
4 Iudex in causa ciuili penam in sententia adĳcere potest.

Debitoribus.Tam dãnatis diffinitiue q̃ ꝯfessis daꝛ terminus ad soluendũ.⁊ ex cã etiã prorogatur.quo elapso pignora capiunꝛ in cãm iudicati.⁊ deinde elapsis duobus mensi-
1 bus distrahunꝛ.h.d.¶†No.dilationẽ,nõ debere dari nisi petẽti.facit.l.ij.C.vt infra cer.tẽ.⁊.l.ad peremptoriũ.ff.de iu.¶Not.ar.
2 qd̃ nõ possit incipi a captura ꝑsone cõdẽnati.†Nã in executiõe est ordo traditus vt p̃rio mobilia scd̃o immobilia ⁊ tertio noia capiant.si tñ debitor non habet pecuniam potest de melioribus rebus dare in solutũ creditori scd̃m formam aut.hoc nisi.C.de solu.Et sic pertransit hic Ang.Sed de hoc dic vt dixi plene in.l.a diuo pio.§.in venditione.supra eodem.Et quod dicit si pecuniam non habet.intellige nec etiã mobilia.vt p3 ex dicta aut.hoc nisi.⁊ in corpore vnde sumiꝛ.Nã est verisimile qd̃ illa de facili reperirẽt emptorẽ.⁊ ideo tũc nõ cogiꝛ creditor aliquid in solutũ accipere.Quid autẽ si ẜm formã statuti creditor debeat recipere bona scd̃m estimationẽ repertã in archiuo publico.Nũquid forte fuerit fundus estimatus ꝑ mille in quo sit notabile edificiũ ⁊ creditor velit ex illa pte vbi est edificiũ.dicit qd̃ d3 haberi cõsideratio quãtũ pl⁹
3 v3 illa pticula quã alia.vt no.Bar.in.l.si ex falsis.C.de trãsa.facit qd̃ no.glo.in.l.j.C.cõi diui.⁊.l.ij.C.de cõi.re.alie.¶†Itẽ no.argumentũ qd̃ duo menses darenꝛ solũ de iure isto iudicatis ad soluẽdum.hodie vero danꝛ quatuor.l.ij.C.de vsur.rei iudi.⁊ hec est cõmunis opi.glo.Sed veritas est qd̃ hic loquiꝛ de tẽpore duorum mensiũ in quo supersederi d3 in venditione pignoris capti ex causa iudicati post lapsum terminũ datũ ad soluendũ.Et sic põt dici qd̃ tẽpus datũ ad soluendũ ⁊ olim ⁊ hodie sit quadrimestre.⁊ hoc sequiꝛ hic Ang.re vera tamen non est bene clarũ de iure antiquo.¶In glo.prima.in fi.dic melius qd̃ de vtroq3 loquiꝛ.vt patet ex tex.⁊ facit qd̃ tangit glo.in verbo dãdi.⁊ glo.se.in verbo parentibus.¶In glo.super verbo aut ex re.ibi vel dic hec vera imo nõ est vere condemnatus sed habetur pro cõdẽnato.l.j.de vsur.⁊ bene cedunt statim tẽpora sicut si vere esset condemnatus.¶In gloss.super verbo reddere.in fi.prima cõmuniter approbatur.vt patet ex no.in dicta.l.proinde.⁊ per ea que no.spec.in ti.de sentẽ.§.infra.ver.quid si de partiũ voluntate.ibi tamẽ scd̃m Joã.and.in additione tenuit contrariũ dicens qd̃ in hoc breui cursu poterat ferri snĩa.Sed certe istud ibi nõ dixit.sed bene dixit.eo.tit.§.ij.ver.est quoq3.non credo tamen qd̃ voluerit contrariũ a glo.sed voluit dicere qd̃ si fiat cõfessio non in figura iudicij.vt patet libello non oblato nec lite contesta.fit tunc preceptũ nec fertur diffinitiua.vt no.glo.in.c.dudum.el scd̃o.extra de elec.⁊ in.c.ex parte.el primo super glo.fi.⁊ ibi Joã.an.super ea.de verb.signi.Si autem fiat confessio oblato libello.⁊ sic in figura iudicij.⁊ consequenter lite cõtest.prout tũc in dubio videtur fieri ex quo sit tũc respondẽdo libello vt no.per glo.⁊ Joã.an.super ea in dicto.c.dudũ.⁊ tũc põt iudex eligere duplicem viam in tali breui cursu.vel ferre diffinitiuam vel etiã facere preceptũ in confessum.facit qd̃ habeꝛ in.l.si debitori.ff.de iud.⁊ ita intelligo Joan.an.in dicta additione
4 †An autẽ iudex in causa ciuili possit adĳcere penã in snĩa si non satisfiat iudicatis infra terminũ.posuit Specu.in fi.de senten.§.ij.ver.sed nunquid iudex.⁊ concludit qd̃ sic.si suspicetur de cõtumacia.alias sec⁹.de quo etiã per Joã.an.post Inn.in.c.Raynal.extra de testa.Et ad materiã facit qd̃ dixi in rubrica.ff.de publi.iudi.Et adde etiã qd̃ no.in se.ver.post dictũ ver.sed nũquid.vbi tangit an iudex possit facere preceptũ qd̃ soluat infra octo dies si non probet solutionẽ infra dictũ tempus.facit etiã qd̃ habeꝛ eo.ti.§.iusta.ver.sed certe.¶In glo.fi.ibi a die captionis.Hec vera per hunc tex.in hoc pignore iudicia li qd̃ capitur pro executione iudicati.sed in pignore pretorio qd̃ capitur per contumaciã partis non comparentis fuerũt multe opi.de quibus in spec.in ti.de primo decre.§.iusta.⁊ in.l.si finita.§.iul.ff.de dã.infec.Et de hoc ꝓprie loquitur qd̃ no.in.l.cũ ꝓponas.hic allegata.⁊ cõiter tenetur qd̃ sit tempus arbitrarium vt patet ex notatis in.d.c.cũ proponas.⁊.l.fi.C.de execu.rei iudi.⁊.d.§.iul.Post scd̃m autẽ decretum interpositũ.vt q2 sit facta venditio vel adiudicatio in solutũ.An audietur volẽs reddere sumptus ⁊ interesse no.in.d.§.iusto.ver.quid si ille redeat.⁊ cõcludit qd̃ non.qd̃ videtur verum.licet Bar.aliter senserit in.§.iul.de quo dicendũ vt ibi.Quãdo autem possit vendi pignus cõuẽtionale habetur in.l.C.de iure do.impe.Nã cõmuniter teneꝛ per illã.l.qd̃ debet expectari per bienniũ numerãdũ a tẽpore more.sed Ang.dicit hoc verũ si creditor est fenerator.Nã hoc casu videtur loqui.d.l.fi.scd̃m eũ.⁊ sic si non est fenerator remanebunt iura antiqua incorrecta.⁊ per cõsequens si de pignore vendendo est facta cõuentio illa seruabitur si cõuenit de non vendendo post trinam denunciationem poterit vendi si nil erat conuentũ vendi poterit cũ debitor constitutus fuerit in mora etiam per interpellationem extraiudicialem per.l.si conuenit.cum ibi no.ff.de pig.act.Et hec opi.videtur probabilis tamen si vis tenere communem pro ea facit.d.l.fi.que indistincte videtur loqui in sui pncipio in quolibet creditore.Itẽ quia videtur dixisse de feneratore propter facti frequentiam q2 non cõmuniter contingebat mutuari gratis ⁊ sic se retulit ad cõem facti accidẽtiam facit.l.nam ad ea.ff.de legi.ideo non videꝛ per hoc negasse idem iuris non esse in non feneratore.arg.eorum que no gloss.in simili in cleri.j.extra de rescrip.¶Vltimo quod hic dicit dari confesso tempus quadrimestre etiam quãdo solum fit preceptum in confessum.dixit Guido de suza.vt refert Joã.and.in ti.de execu.sen.§.videndum restat.in prima additione parua.qd̃ hoc de consuetudine non seruatur.Et pro hoc bene facit qd̃ not.glo.in.l.si debitori.ff.de iudi.

Summarium.

1 ☞Appellatio non est necessaria a sententia nulla.

Dilationẽ. adde q̃ dilatio in dubio õr ꝯtinua nõ vtilis glo.in rub.ff.de diaer.⁊ tẽp.ꝑscri.bal.in.l. .C.de fer.no ta in.l.in pecuniarĳs.et ibi bal.ff.eo. qd̃ est verũ si ne ꝑgaꝛ añ lit.ꝯtest.fiue post spe.i ti.d dila.§.j.Itez verũ nisi ꝑhigaꝛ a statuto q2 tũc est vti lis in dubio bal.i.l.ij.C.d edil.act.⁊ in .l. fiue ps.C. de dila.Itez pex nisi dies feriati absor beãt dilatio nẽ ꝑ maiori ꝑte vel in to tũ ẜm hosti. .c.l3 cãm.de probationi.

2 Iudicans secundum opinionem nõ bene intelligentium legez an possit conueniri tempore syndicatus.

Cum prolatis. Sententia lata cõtra ius litigatoris vel etiã cõtra ius legis extrauagantis nõ clause in corpore iuris. vel etiam cõtra legẽ cuius intellect⁹ est dubius nõ est ipso iure nulla. ꝛ iõ necessaria est appellatio. h. d. ẜm cõem intellectũ. ¶ In tex. ibi dedisse subaudi quo ad hoc vt dicatur lata contra ius constitutionis. ꝛ sic dicat̃ nulla ꝑ ea que habent̃ in. c. j. extra de re iudi. ꝛ in. l. j. §. j. j. que sen. sine appel. re. ꝛ. l. ff. C. qñ ꝓuo. non est neces. ¶ No. tex. ẜm vnũ intellectũ ꝙ sñia lata ꝯ expressuz tenorẽ extrauagãtis. vel etiã cõtra expressum tenorẽ legis habẽtis plures intellectus. ꝛ sic dubie nõ redditur ipso iure nulla vt hic est casus quem reputo singularem ꝛ nõ esse alibi. facit ad secundum quod habetur in prima constitutione Codicis. §. quibus. ver. certus. ꝛ quod habetur in. l. dos a patre profecta. C. solu. matri. Et idem voluit Inno. si sit lata contra expressum tenorem legis nõ loquẽtis specifice super dicto casu super quo lata est sententia sed

1 sup simili. vt in. c. speciali. in ver. suspectus extra de ap. ¶ † Item no. qd a sentẽtia nulla nõ est necesse appellari. posset tñ ꝑ no. in. l. si expressim. j. de appellatio. ¶ In gl. prima in fi. hoc dixit glo. q2 sententias etiã diffinitiuas inferioꝝ a principe nõ tenetur iudex sequi vt. l. nemo. C. de senten. q2 nõ exemplis sed legibus est iudicandum vt ibi. idẽ in interlocutoꝛijs principis q2 in illis non versat̃ cõiter plenaria cause cognitio. secus in sententijs diffinitiuis latis vtraqꝫ parte presente. q2 ille habent vim legis ꝛ possunt dici lex extrauagans extra corpus iuris. l. fi. C. de legi. secus si altera parte presente essent late. vt probatur in. d. l. fi. a contrario sensu. ꝛ bene facit. l. qui repudiantis. §. fi. ff. de inoffi. testa. ¶ In glo. secunda ibi bene estimaui. subaudi inquãtum estimauit illas necessario nõ sequendas tamen estimauit male non iudicando. idez si ille erant rationabiles. ¶ In eadem glo. ibi. idem etiã si credidisset. subaudi ꝫ iõ dixit. eo ꝙ nõ estimat ꝛc. q2 si credidisset iuuari verisimiliter pronunciasset secundum illas. Nam verisimiliter non fecisset contra conscientiam. argumentum. l. merito. ff. pro socio. ¶ In ea. glos. ibi. vel quia sic non intelligat̃. Ex hoc collige qd vbi lex nõ certa in suo intellectu ꝫ dubia lꝫ ferat̃ cõtra expssuz tenorẽ vnius intellectus quẽ aliqd sequunt̃ ꝛ aliqui nõ qd isto casu sñia non redditur nulla vt hic est casus no. ꝛ sing. secus quãdo esset lata cõtra certum ꝛ indubitatum intellectum legis expsso

2 erroꝛe. ¶ Et adde dictis bar. inquantum dicit † qd iudex qui iudicauit secundũ quorundam opinionẽ nõ bene intelligentiuz legem poterit conueniri tempore syndicatus ꝛ mitius cõdẽnabit̃. Nã hoc est verũ ẜm Ang. si contraria opi. est communiter approbata. facit lꝫ ipse nõ alleget. quod no. bar. in. l. fi. C. de pena iudi. ꝛ Jo. an. in. c. j. extra de constitu. Sed si neutra esset communiter approbata. vt quia vtraqꝫ habet famosos doctores pro se. tũc nõ peccaret iudex qui alteraz elegit nec veniret ex hoc aliquo modo puniendus. allegat not. per Innocen. extra de consti. c. ne innitaris. intellige tamen qd non debebit ferri contra conscientiam sed secundum illam que videbitur magis iusta secundum suam conscientiam. vnde licet non posset puniri in foro contentioso isto casu si alteram elegit: tamen inquantum ad deum peccat si aliquã elegit contra cõscientiam volens forte fauere alteri parti. ar. no. in. c. literas. extra de resti. spo. ꝛ de re iudi. c. j. li. vj. Quid aũt si iudex tulit sententiã ꝑ bannito cui ex forma statutorũ. non debebit ius reddi an sit nulla tãqꝫ lata cõtra formam statutorũ. Jo. and. post Jaco. de are. tenuit ꝙ sic si iudex tulit illam pro bannito hoc expresso i ti. de feu. §. iusta. ver. si ex ratione litigatorũ de quo etiã ꝑ bal. in quadam sua. q. que incipit statuto ciuitatis cauetur ꝙ si fenerator non petat debitum. j. quinquẽniũ ꝛc. An aũt statuta ꝛ reformationes eiusdem ciuitatis in qua litigatur sint ꝓducẽda in iudicio. tetigit Jacob. but. in. l. fi. C. que sit lon. con. etiam concludit qd sic si aliquod est statutũ non redactum in volumine statutorum. alias secus.

Summarium.

1 ¶ Sententia reuocatur que pretextu falsorum testium fertur.
2 Agi potest de falso criminaliter ꝛ ciuiliter.
3 Astringere se ad vtrũqꝫ probandũ qñ quis dicatur.
4 Periuro non est adhibenda fides.
5 Sententia propter corruptelam testium reprobatur etiam si falsitas non probetur.
6 Sententia per falsos testes lata est aliqua.
7 Falsitas triplex reperitur.
8 Remedia que ꝛ quot reperiãtur si sñia ꝑ falsas allegatiões ferat̃.
9 Exceptionis vel replicatiõis via qñ cõcurrat cũ ea q̃ est restõnis.
10 Sentẽtia põt peti retractari qñ accusatio criminalis intentatur.
11 Corruptela multiplex reperitur.
12 Sentẽtia est ipso iure nulla si iudex corrumpatur pecunia.
13 Corrumpens falsum testem non ob hoc causam perdit.
14 Sententia an reddatur nulla propter corruptelam aduocati.
15 Remedium quod detur pro expensis ꝛ ceteris dãnis.
16 Sententia quando reddatur nulla ob aduocati corruptelam.
17 Corruptela arbitri an reddat sententiam inualidam.

1 **Diuus adrianus.** ¶ † Sñia lata ꝑtextu falsorum testiuz retractatur beneficio restitutionis in integrum. h. d. ¶ No. argu. ꝙ non sufficiat probare sententiam latam propter falsos testes nisi probet̃ etiã illos fuisse corruptos. de quo etiam dicetur cum glos. ¶ Item no. qd sufficere videtur probare testes corruptos fuisse etiam si non probetur illos falsum dixisse. qd videtur verum quando testis pecunia fuit corruptus. per. l. j. j. de fal. secus videtur si non pecunia a cõtrario huius tex. Et hoc etiam videtur sequi hic Bar. Et hoc casu dicit procedere Inno. in. c. licet causam. extra de proba. Sed quod indistincte sufficiat ꝓbare corruptelã videt̃ facere: quia redditur testis periurus ex q̃ corrupt⁹ fert testimoniũ. ꝑ ea que no. gl. in. c. fraternitatis. extra de testi. ꝛ sic videt̃ ꝙ indistincte nõ sit eis fides adhibenda. ꝑ no. in. c. testimonia. extra de testi. Et ꝑ hoc etiã bene facit qd no. Jo. an. in. d. c. licet causaz. super glo. ij. vbi indistincte videtur velle ꝙ testi corrupto nõ credat̃. videt̃ tñ dicere ꝙ sufficiat ꝓbare hãc corruptelam ante sententiã. sed nõ post. de quo an ꝓcedat. j. dicatur Satis tñ videtur ꝙ vbi est corruptus pecunia incidat in corneliã de falsis. lꝫ rex dicat ꝑ. l. j. §. aduocationẽ. j. de falsis. secus vbi nõ fuisset corruptus pecunia. arg. no. a cõtrario huius tex. ꝛ quo ad

2 hoc ꝓcedat distinctio Bar. ¶ † Ultimo no. qd de falso potest agi criminaliter ꝛ etiã ciuiliter. Et no. arg. vbi agitur criminaliter ꝑ hoc non retractet̃ sententia. ꝛ hoc tenuit Inno. in. d. c. licet causaz vt ibi refert Jo. an. super glo. Forte tamen hoc verum principaliter. Nã forte incidenter poterit imploꝛare officiũ iudicis cognoscentis de criminali sup retractatione sñie per no. in. l. interdũ. §. qui furẽ. j. de furt. ꝛ q̃ habentur in dicto. c. cũ venerabilis. in ter. iuncta. l. querela. de falsis. Et no. vnũ modũ agendi ciuiliter de falso s. ꝙ petat̃ restitutio in integ. Alios modos tetigit gl. hic. ꝛ. C. de falsis ꝛ. l. querela. ꝛ. C. de transa. l. si ex falsis. ꝛ. d. c. licet causam. in gl. ij. ꝛ facit etiã qd not. in. c. cũ venerabilis. extra de excep. ¶ In j. in fi. ꝛ sic videtur glo. ista intelligi in sententia lata contra reuz per corruptos ꝛ falsos testes. Et hoc no. diligẽter. q2 Jo. an. in. c. cum venerabilis. sup gl. pe. videtur intelligere istuz tex. in reo absoluto per falsos testes. ꝛ videtur dicere ꝙ nõ ꝓcedat in reo condẽnato. Sed puto gloss. bene dicere per ea que. j. dicentur. ¶ In glo. super verbo corruptis. ibi vel etiam sine aliqua corruptela. Hec opi. cõmuniter tenetur vt sufficiat ꝓbare solum falsitatem absqꝫ corruptela nisi pars se astrinxerit ad vtrunqꝫ probandum. quo casu procedat opi. Placen. de quo. j. dicetur. ¶ In ea. gl. ibi l. si pretoꝛ. Sed certe illa non multum facit pro Placen. nam loquitur in casu speciali ꝛ singulari qui non est alibi in. §. marcell⁹. quẽ glo. voluit allegare qñ sc̃ sententia fuit lata contra absentem ex falsis ꝓbationibus dolose factis. quo casu propter dicta tria cõcurrentia sententia lata per falsos testes redditur nulla ipso iure. alias autem non est nulla. sed venit rescindenda beneficio restitutionis. vt hic patet. facit qd dicetur cum glo. fin. Et secundum hoc dum in litera dicit querelaz debere admitti debet intelligi de querela nullitatis. pro quo facit: q2 ibi litera requirit dolum partis. s. qd scienter fecerit falsas allegationes qui non esset necessarius si loqueretur de querela per viam restitutionis vt patet ex hac. l. ꝛ ex his que no. gl. ibi. ꝛ de intellectu dicti. §. dixi in. l. qui rome. §. duo fratres. j. de verbo. ob. ꝛ in. l. a diuo pio. in prin. ff. eo. licet aliqui intelligant de querela restitutionis: sed videtur quod non per predicta. Et pro declaratione glo. ꝛ materie ꝯclude tres casus. q2 aut allegatur falsitas ꝛ corruptela. aut falsitas tantum. aut corruptela tñ. Primo casu clarũ est ꝙ si allegatur dicta falsitas testium ꝛ corruptela ꝓbatur ꝙ illud sufficit: qd intellige verũ ante sententiã. sed si allegaret̃ post sententiam expedit etiam allegari ꝙ iudex fuerit motus propter talia dicta. alias non videtur sufficere per no. in. c. cum. J. ꝛ. A. extra de re iudi. ꝛ in. l. ij. C. si ex fal. instru. ꝛ not. Jo. and. post Inno. in. c. licet causam. in ver. corrupti. in nouella. extra de ꝓba. Secundo casu quando docetur solum de falsitate testium. tunc conclude ꝙ aut pars se astrinxit ad ꝓbãdum corruptelam ꝛ falsitatẽ. ꝛ nõ sufficit probare solã falsitatẽ. arg. huius. l. ꝛ. c. licet causam. vbi hoc etiã videt̃ expressum. Et si dicas qũo feret sñiam iudex si ꝯstat sibi attestatiões falsas. ꝛ probata sit falsitas ante sñiam: vel si post sñiam qũo patiet̃ remanere illã. responde ꝙ hoc cõtingit ꝓpter ꝯuentionẽ partiũ. nã sic videtur cõsensisse pars se astringens in casu in quo nõ ꝓbet corruptelam. ideo non est absonum ꝙ iudex talem cõuentionẽ sequat̃. per l. si conuenerit. ff. eod. hoc tamen videt̃ limitare glo. in. d. c. lꝫ causam. in gl. q̃ incipit ꝛ sic videt̃ qd hoc sit verũ. saluo nisi essemus in casu in quo iudex ex officio possit supplere. vt est videre in cã beneficiali. facit quod habetur in. c. cum nobis olim. de electio. Sinautem se nõ astrinxit tunc sufficit constare de dicta falsitate

absq; corruptela. ⁊ hoc ante sententiā. Sed post sententiā ad finē
retractādi illam esset expediēs ꝙ iudex fuerit motus ad senten-
tiandum per illā. ꝑ preallega. c. cum. J. ⁊. A. ⁊ per dictam. l. iij. et
hec vera quando probatur falsitas indirecte. puta probādo ab-
sentiam persone a loco scdm formam eorum que habentur in. l.
optimam. C. de contrahen. stipu. ⁊ extra de testib⁹. c. ex tenore. Si
autem quis vellet probare dictam falsitatem. tunc Jo. and. post
Innocen. in. d. c. licet causam. super glo. secunda videtur velle qđ
ante sententiam possit ꝓbare absq; probatione corruptele. ⁊ post
ea non ex eo quia post publicatas attestationes non licet ꝓduce-
re testes super eisdem capitulis vel directo contrarijs. in. c. frater
nitatis extra de testi. ⁊ in clemen. ij. eo. ti. Sed auerte quia vt mi-
hi videtur inepte fuerunt locuti attenta eorum ratione. Nā videt
ꝙ debeamus attendere an velit probare falsitatē directe ante pu
blicatas attestationes. ⁊ tunc possit absq; publicatiōe corruptele
sed si velit post publicatas attestationes. ⁊ tunc nō possit nisi pro
bet etiā corruptelam. nā tunc est speciale quod etiā super directo
contrarijs capitulis admittātur testes non propter mixturam
corruptele videtur quodāmō esse nouum capitulum. Et hoc pro
cedat siue ante sententiam siue post. Nam ⁊ possibile est sententiā
non fore latā nō publicatis attestationibus parte forte tacente.
Nam ꝑ hoc non redditur sententia nulla. vt est glo. singularis in
c. fi. ad fi. de hereti. in. vj. ⁊ si pars aduersa petijsset publicari ⁊ nō
fuisset publicatio facta: esset tūc maius dubium: tamē videtur ꝙ
etiā tunc non reddatur nulla. sed dicatur potius pars grauata.
⁊ habere iustam causam appellādi per not. ꝑ Innocen. in. d. c. cū
J. ⁊. A. Et hoc no. quia sepius vidi in practica de hoc dubitari.
⁊ secundum ꝑdicta videtur intelligēdum quod no. Jaco. butri-
ca. ⁊ Bar. in. l. ꝓlatam. C. de senten. ⁊ per Barto. in extrauagan-
ti ad reprimendam. in verb. sine figura iudicij. Et sic non videtur
qđ sit fienda differentia ante sententiam vel post sed an sit facta
publicatio vel non. facit quod no. in dicta clemē. ij. in ver. directa
3 ¶ † Sed an iuxta predicta insurgit dubium quando dicat quis
se astringere ad probandum vtrunq;. Conclude quod si expresse
se astringit: hoc clarum. Sed tacite aliquo casu dicatur se astrin-
gere est dubiū nā videret dicēdū ꝙ sic ꝑ text. istū. ⁊. d. c. licet cām.
vnde aduerte q: si dixit ꝙ testes corrupti falsum dixerunt. et sic
vtrunq; posuit connexum in eadem oratione qualificando vnū
per alterum. tūc videt se astrinxisse. vt est casus nō diuinādo in. d.
c. licet causam. ⁊ bene facit qđ habetur in. l. fulcinius. §. ij. ff. qui. ex
cau. in pos. ea. Et hoc tenuit Host. in. d. c. lz causam. vt ibi ꝑ Jo-
an. in nouella. in verb. astrinxit. Idē etiā hic Bar. allegat etiā ꝓ
hoc istū tex. Sed certe meo iudicio nō multū facit: quia hic videt
potius copulatiue vtrūq; allegasse. Nā primo allegauit falsitatē
testiū. scdo corruptionem. ⁊ lz hic in tex. nō ponat copula. tamen
punctus qui est post verbū testimonijs. videt stare loco copule fa
cit qđ no. glo. in. l. cū duobus. §. si in coeunda. ff. pro socio. ⁊ in. l.
ꝓcia rerū. s. ad. l. falc. Nec videt posse dici ꝙ verbū corruptis. hic
positū qualificet verbum falsis testimonijs. sed potius qualificat
verbū testibus. vt patet ex litera. Itē cōtra Bar. facit q: hic videt
velle ꝙ sufficiat ꝓbare corruptionē: vt ptz ex litera. Sed ad istud
vltimū posset dici ꝙ eoipso ꝙ probatur testem corruptū pecunia
deposuisse ꝑsumptiue probatur testem corruptum pecunia depo
suisse ꝑsumptiue probatur falsitas. nam ⁊ ex hoc incidit testis in
corneliā de falsis. l. j. §. j. cū glo. sua. ff. de falsis. Hosti. in. d. c. lz cau-
sam. vt ibi refert Jo. an. sup dicto ver. astrinxit. dicit ꝙ etiā taci-
te videt se astringere si copulatiue loquat cū ad veritatem copu
latiue requiratur vtrāq; partem esse verā. l. si heredi plures. ff. de
cōdi. institu. dixit tamen idē Hosti. ibidē sup glo. que incipit. ⁊ sic
videtur ꝙ longa est differentia an expresse an tacite se astringat
q: quando expresse se astringit tunc iudex sequitur dicta testium
licet appareat de falsitate ex quo non apparet de corruptela. sec⁹
quando tacite se astringit. Et sic secundum hoc parum imo nihil
operaretur tacite sic se astringere. Et ideo istud non videtur ve-
rum ꝑ dictum capitulum, licet causam. non diuinando vbi etiā
tacita astrictio videtur operari. Et sic solum restat dubiū an qñ
copulatiue loquitur videtur tacite se astringere. Hostien. vt di-
xi. s. tenet ꝙ sic. Sed Bar. tenuit hic cōtrarium ex eo q: qñ alle-
gantur plura copulatiue sufficit alterum ꝓbare. sed quodlibet
illorū sufficiebat ad victoriam. vt no. glo. in. ij. extra de rescrip. et
facit quod no. Dy. in. c. nullus pluribus. de reg. iur. in. vj. Sed ꝑ
Hosti. multū facit tex. iste inducendo vt. s. tetigi. Et ad notata in
c. ij. posset responderi ꝙ ꝓcedat qñ plura penitus separata copu
latiue allegātur quorū quodlibet ꝑ se sufficiebat. vt est videre i ca
su dicti. c. ij. secus qñ nō erāt penitus sepata sed vnū poterat veni
re ad qualificationē alterius: vt est in casu proposito. ⁊ ita videt
hic esse singularis casus. Et pro hoc facit: q: quando qs allegat
testes falsū dixisse ⁊ subdit etiā ꝙ fuerunt corrupti pecunia. sine
dubio videt mens fuisse dicere ꝙ fuerunt corrupti pecunia vt fal
sum dicerent. Et ideo nō est absonum vt tunc vnum videat veni
re ad qualificationem alterius. satis tamen puto quod si ante sen
tentiam vellet detrahere qualitatem corruptele forte posset per

no. in. l. in delictis. §. si detracta. s. de noxa. Sed si nō detrahit ꝓce
dat qđ est dictū. Et hoc de secūdo casu principali. ¶ Tertio casu
qñ probatur sola corruptela. conclude aut se astrinxit ad vtrunq;
probandum. aut se non astrinxit. Si se astrinxit ad vtrūq; ꝓbādū
non videt sufficere ꝙ probet solā corruptelā. Saluo nisi forte ꝓ-
betur corruptela pecunie. Nam tunc presumptiue videtur pro-
bari etiam falsitas vt hic videtur esse casus valde singularis non
cauillando literam. facit etiā qđ. s. dixi. Si autem se nō astrinxit
tunc videt sufficere ꝙ ꝓbetur corruptela. ⁊ hoc ante sententiā. Sz
postea esset necesse ꝓbare ꝙ iudex fuerit secutus dicta taliū ꝑ no.
in. d. c. cū. J. ⁊. A. ⁊ per supra dicta. Et hoc clarum si ꝓbetur cor-
ruptela pecunie quo casu etiā lesus incidit in falsum. vt. s. dixi. et
si verū dixisset. sed si non ꝓbetur corruptela pecunie hoc est ma-
gis dubium an hoc sufficiat cū testis non videatur tūc incidere ī
corneliā de falsis. ꝑ no. in. d. l. j. §. j. a cōtrario sensu. Et sic videt qđ
nō sufficiat ꝓbare talē corruptelam. Et hoc tenuit hic Bar. Sed
glo. secunda in. d. c. licet causam. absolute dicit sufficere ꝓbare te-
stem corruptum. Et hoc sequit ibi Jo. an. sup dicta glos. Mouet
q: testis videtur tunc fuisse periurus. nā videtur fecisse tunc con-
tra vnū de capitulis q̄ habet iurare. q̄ not. glo. in. c. fraternitatis.
extra de testi. nā iurat inter cetera qđ non dicet testimoniū prece
4 vel precio. Et sic cum reddatur periurus si prece testificet videt ꝙ
fides ei nō debeat adhiberi per not. in. c. testimonij. extra de testi.
Sed si velles tenere opi. Bar. posses dicere qđ illud. c. iuramēti.
in quātū iurat nō dicere testimoniū ꝓ prece intelligat scz cōtra ve
ritatē. facit tamē contra hoc: q: cum iuret nō dicere testimonium
pro prece vel ꝑcio. Et quatenus dicit pro precio indistincte intel
ligitur quatenus dicit ꝓ prece vt sic illa duo determinent equa-
liter. arg. l. iā hoc iure. de vulg. ⁊ pupi. Sed potes dicere qđ nō est
oīno eadē ratio pariformiter determinādi. qđ patet q: hoc casu
incidit in falsum. alio nō vt ptz ex superius dictis. ⁊ opi. Bar. sa
pit eqtatē. Et qđ dixi. s. post sententiā que transiuit in rē iudica-
tā posse queri de falso. intellige verū si ante sententiā non fuit fal
so quesitum nec cognitum. secus si fuisset quesitū ⁊ cognitū ⁊ hoc
non obstante lata sententia: q: tunc postea queri non poterit. vt
est casus in. l. fi. C. de fide instr. ⁊ bene facit. l. j. C. si ex fal. instru. Si
autem fuisset de falso quesitum sed non cognitum tunc non noce
ret quominus de hoc postea queri possit. l. qui agnitis. ff. de exce.
Et idem multofortius si nullo modo fuit quesitum per no. in di-
5 cta. l. j. ¶ † Item ei quod dixi. s. sententiā posse retractari propter
corruptelā testiū. lz nō ꝓbetur falsitas ꝓut dixi Jo. an in dicto. c.
licet cām. lz Inn. ibi ⁊ Bar. hic ꝯ. saltē qñ nō ꝓbat corruptela pe
cunie videt obstare. q: videret īputandū parti si nō appellauit ꝑ
no. in. l. ab eo. C. quō ⁊ qñ iud. ⁊ in. c. quo ad consultationē. extra
de reg. iur. Sed pōt dici qđ nō sequit pars potuit appellare. ergo
nō pōt petere restitutionē. q: ista duo remedia possunt cōcurrere
ex eo q: remediū restitutionis est plenius. l. fi. cū ibi no. C. si aduer
sus rē iudi. Et q: sic videmus etiā in simili qñ est lata per falsos
testes. q: lz nō appellet nihilominus pōt petere restitutionē in in-
teg. vt hic ptz. Et ꝯtingit hoc ex eo q: sñia est lata ex ꝓbatione im
probata a iure si ꝯstet de hoc debet posse retractari. facit qđ habet
in. c. ij. extra de purga. vul. Preterea pōt esse qđ pars vestiuit cor-
ruptelā infra tēpus datū ad appellandū. Itē aduerte q: propter
ea que superius dicta sunt qđ interdū tacite quis videtur se astri-
gere ad ꝓbandū plura de cautela est. Et sic practicant cauti ꝓcu-
ratores ⁊ aduocati qđ in fine libelli vel postea ponūt illa vba nō
astringēs se ad ꝓbādū nō necessario incūbētia vt hic tetigit Bar.
⁊ Jo. and. in dicto. c. licet causam. in ver. astrinxit. siue aliqua pro-
ponantur per actorem siue per reum. est tamen differentia inter
reum ⁊ actorem. vt hic sentit Barto. ⁊ Ang. post eum quod licet
reus multa ponat ⁊ se ad probandum astringat tamen si non ꝓ-
bet non succumbat si actor non probauit intentionem suam. licet
vbi probasset posset ex illis probatiōibus fieri declaratoria super
iure rei sm no. in. l. circa. s. de proba. ⁊ facit quod no. Jo. an. in. c.
ex conquestione. extra de resti. spo. dicunt tamen quidam quod si
actor plura ꝓposuit copulatiue ꝙ lz offerat se probaturum illa ꝙ
non videtur se astringere ad probandum illa. quod non videtur
esse verum. quia alias illa verba nil penitus operarentur contra
no. in. l. si quando. de lega. j. fateor tamen qđ si proposuisset plura
disiunctiue licet offerat se illa probaturum intelligitur alternati-
ue: ꝓut proposuit. ne al's incontinenti videatur seipsū corrigere
contra no. in. l. nam ad ea. s. de condi. ⁊ demō. ¶ In glo. fina. ibi:
proposita contra testes. hec non videtur bona expositio. quia hec
actio in factum datur ad interesse contra testes. ⁊ sic non retracta
tur sententie directe vel indirecte. quod videtur contra mentem
huius litere: que videtur velle sententiam rescindi per restitutio-
nem in integ. ¶ In ead. glossa. ibi: vel dolose producentem. Hec
etiam non videtur bona: quia vt dixi hec actio in factum etiam
non daretur ad interesse: ⁊ sic directe non veniret ad rescissionem
sententie: licet quoddam indirectum possit dici venire. Et litera
hic videtur velle quod directe sententia rescindatur per in inte.
restitutionem. ¶ In eadem gloss. ibi. ⁊ hoc perpetuo. bene dicit
secundum

fm ista iura actionē in factum perpetuā. qꝛ nō erat cognita pscriptio. xxx. annorū vt no. in. l. nō solū. §. ex qui. cau. ma. Sed hodie nō duraret vltra. xxx. annos. l. omnes. ꝛ. l. sicut. C. de pscri. xxx. an.
¶ In ea. glo. ibi: vel implorato officio iudicis. hec cōmuniter tenetur. ꝛ videtur magis de mente litere. ¶ †Et ex hoc no. qd̄ sen
6 tentia lata per falsos testes videt̄ esse aliqua. qd̄ patet qꝛ qd̄ nullū est rescindi nō potest. l. nā ꝛ si. §. rumpendo. ff. de iniusto testa. Sꝫ hec sentētia venit rescindenda p resti. in integ. vt hic ptꝫ. ergo ꝛc. Et p hoc etiā bene facit ꝙ vbi actus est nullus non est necessaria restitutio vt in. l. in cause. la. ij. ff. de mino. Et hanc partem etiam tenuit gl. in. c. licet causam. in glo. ij. Contrariū tenuit in. c. cū venerabilis. in glo. pe. de excep. vbi dicit glo. qd̄ interim inspecta veritate est nulla sed quantū ad opinionem est aliqua donec doceat̄ de falsitate. Et ita videt̄ ibi tenere Hosti. Sed precedens opi. videtur verior per istū tex. potes tamē saluare secundā in casu speciali ꝛ singulari. l. si pretor. §. marcellus. ff. de indi. Sed qñ sententia est lata p falsas pbationes dolose factas cōtra absentē. ¶ Itē quādo lata esset cōtra minorem vt. j. ponit glo. Item qñ esset lata virtute falsi rescripti: qꝛ tunc esset lata a non iudice vt in. c. super eo. extra de fal. Itē quando esset lata virtute falsi mādati asserentis se pcuratorem. Nā respectu dñi est ipso iure nulla. l. licet. C. de
7 pcura. ꝛ extra de pcura. c. in nostra. †Et sic ptꝫ qd̄ est considerare triplicem falsitatem scꝫ rescripti. ꝛ de hac etiā per Inno. in. c. super literis. extra de rescrip. ꝛ per Bar. in. l. prescriptione. C. si cōtra ius vel vti. publi. Itē falsi mandati. ꝛ de hac in iuribus superius allegatis. Item falsarū pbationū vel allegationū. Et de hac pprie loquitur hec. l. cū materia sua. Sed ei quod dictū est. ff. cōpetere restitutionē in integ. aduersus sentētiam latam per falsas probationes ꝛ ipsam non esse nullam obstare videtur qd̄ contra talem sententiam videtur posse obijci exceptionem falsi vt patet ex no. per gl. in. l. querelā. C. de falsis. ꝛ per Jo. an. in. d. c. licet. sup glo. ij. ꝛ videtur tex. in. c. venerabilis. de exceptio. Joā. an. de hoc multum dubitauit in dicto. c. cum venerabilis. super glo. penul. ꝛ ibi videtur concludere qd̄ quādo sententia est lata contra reū per falsas probationes. tūc competat exceptio per superius allegata. ꝛ nō detur restitutio. Sed vbi esset lata contra actorem p reo tunc si agatur primitiua ꝛ excipiatur de sententia non poterit replicari de falsitate nisi petita restitutione. Et hoc casu dicit procedere hanc. l. secus tamen fm eū si nō ageretur primitiua. sꝫ tertiꝰ peteret cassari forte electionē propter aliqua crimina. ꝛ reus dicet se fuisse absolutū. nam poterit replicari etiaꝫ sine restitutione per hunc tertiū. qd̄ fuit facta per falsas probationes. nec habebit petere restitutionem iste tertius qui nō fuit in iudicio. Sꝫ aduerte quia ista sua opinio est contra istū textum. cōiuncta glo. prima que intelligit literā in reo condemnato. ꝛ tamen dicit dandā restitutionem. ꝛ ideo nō videtur bona nec etiam eā hic sequit̄ Bar. nec facit mentionem de ea. vnde potes melius dicere put in effectu voluit hic Bart. qd̄ nō valet consequētia potest excipi de falso cōtra sententiā. ergo sententia nulla. imo potius sequit̄ oppositū cū pprie exceptio sit actiōis exclusio. l. ij. ff. de excep. Nec obst. si dicatur resti. in integ. est remediū subsidiarium. ꝛ sic debet excludi per remedium ordinarium exceptionis: qꝛ respōde ꝙ istud non sequitur: qꝛ beneficium exceptionis est minus plenum. ideo nō excludit remediū magis plenū. vt est glo. quā reputo singularem in. l. in cause. la. ij. ff. de mino. ꝛ bene facit quod no. C. si aduersus rem iudi. l. fi. ꝛ. l. in puinciali. ff. de ope. no. nū. Et hoc etiā voluit sentire Jo. an. in dicta glo. pe. ad fi. alleg. tex. cū ibi no. de in integ. resti. c. ij. lib. vj. sed modicū facit tex. ille sed melius pbatur p no. in dicta. l. in cause. ꝛ. d. l. fi. Quod autē sit plenius remediuꝫ restitutionis ptꝫ: qꝛ per exceptionem nō consequitur reus nisi repulsionem actoris vt in. c. ij. de ordi. cogni. nō aūt cōsequetur perpetuam absolutionē. vnde si ageret actor primitiua ꝛ per veras pbationes pbaret poterit obtinere: sꝫ alias fuerit repulsus per dictā exceptionem: qꝛ nunc ex noua pbatione mittitur: ꝛ nō ex falsa ppter quā fuit repulsus secus si petita fuisset restitutio i integ. cōtra sniam. ꝛ petijsset se reus absolui actore nō pbante. Nam si fuisset absolutus nō poterit postea amplius agi. Et sic ptꝫ qd̄ est valde plenius. Et per hoc ptꝫ ꝙ remediū exceptionis pōt cōcurrere cū remedio restitutionis in integ. Et qd̄ competat exceptio ipso iure tenuit glo. in dicta. l. querela. ꝛ Jo. an. etiam post Pe. in. d. c. licet. super glo. ij. Et sequitur etiam hic Barto. Sed glo. quam reputo singularem in. l. qui agnitis. ff. de except. tenuit qd̄ nō cōpetit exceptio nisi petita restitutione. Sed verior videt̄ precedens opi. per no. in. d. c. cū venerabilis. ꝛ dicto. c. licet causam.
¶ In eadem glo. ibi: sed idem in instrumentis. hec solu. ꝛ sequēs respicit contrarium dicte. l. qui agnitis. in quātum in fine. dū dicitur ibi nō esse locus exceptioni scilicet rei iudicate. Et sic videt̄ concordare tunc cū ista saluo qꝛ ibi videtur velle ꝙ ipso iure non obstat sentētia. hic videt̄ velle qd̄ sit necessaria restitutio. Sꝫ tunc solue quod illa. l. potest intelligi ꝙ non erit locus exceptioni rei iudicate. scilicet petita restitutiōe vt ibi tetigit glo. Uel dic vt patet ex supra dictis ꝙ ista se compatiuntur ꝙ possit obijci exceptio cōtra sententiā. ꝛ nihilominus peti possit restitutio vt superius plene est declaratū. Et aduerte qꝛ ista prima solu. nō est bona nec similiter sequens per no. ff. in glo. sup verb. corruptis. ¶ In eadglo. in fine. ibi de hoc in glo. in verb. pcipimus. circa fi. ꝛ ibi ali
8 qd de materia per Bar. ¶ Et glo. p declaratione predictorū in gl. est aduertendū † ꝙ qñ sententia est lata per falsas probatiōes quatuor sunt remedia principalia. Primum est qd̄ competit accusatio legis cornelie de falsis. ꝛ hec durat vsqꝫ ad. xx. annos. l. querela. C. de fal. In causis autē spiritualibus ius accusandi de falso durabit etiam centū annis vt hic tetigit Ange. ꝛ no. Spec. in titu. de sen. §. qm̄. ver. ꝛ no. qd̄ fm canones. vbi prosequit̄ remedia que oppressa ex falsitate pōt intētare. An autē per hanc viam retractetur sententia. Inn. videt̄ velle ꝙ sic in. d. c. lꝫ causam. refert tamē quosdam hoc casu dicere ꝙ ex quo agitur criminaliter nō retractabit̄ sententia. potes tñ concordare opi. vt. ff. tetigi: quia re vera iudex non habebit nisi condemnare ad primā criminalem si aliud ab eo non petitur. Et sic pcedat secunda opi. Sed si incidenter imploretur eius officium sup retractatione sententie: tūc poterit. argu. l. interdū. §. qui furem. cum ibi not. j. de furtis. Et sic pcedat alia opi. Secunda est via qd̄ agatur ciuiliter actione in factum per. l. qui in homine. j. de fal. Et ista sine dubio principaliter competit ad interesse non aūt ad retractationē sententie quod est clarum qñ agitur contra testes. Et idem si contra dolose producentem: qꝛ tunc saltem retractaretur sententia directe. vt declaraui sup hac glo. in prin. Tertia est via restitutionis in integrum. ꝛ per hanc directe rescinditur sententia que regulariter est aliqua. Fallit in casibus de quibus supra dixi. Et secundū pdicta debet intelligi qd̄ no. glo. in. l. si is ad quē. ff. de acquir. here. ꝛ aliquid etiam ibi de materia per Barto. Quarta est via exceptionis vel replicationis. Et in hac sunt due opi. principales. vna ꝙ non competat nisi petita restitutione. vt not. gloss. in dicta. l. qui agnitis. Alia qd̄ ipso iure vt not. glo. in. d. l. querela. Et hec vera
9 vt. ff. dixi. ¶ †Item an hec via exceptionis vel replicationis concurrat cum via restitutionis. Reperio triplicem opi. Una fuit opi. Jo. an. in. d. cum venerabilis. super glo. pe. vbi vult qd̄ reus condemnatus per falsas pbationes habeat exceptionē. ꝛ nō det̄ restitutio. Sed si loquamur de replicatione: vt quia reus sit absolutus per falsas probationes. ꝛ agatur primitiua: tunc solū competat remedium restitutionis. nec possit dari replicatio nisi petita restitutione. Sed certe hec opi. videtur contra istum text. in primo membro. coniuncta glo. j. vt est sepius dictū. Secūda fuit opi. Bar. ꝙ iste due vie concurrant. Et ad contraria responderi potest vt. ff. tetigi. Tertia fuit opi. Ange. qui videt̄ in effectu voluisse ꝙ si sentētia fertur contra reum ex falsis pbationibus ꝛ sit circūscriptus dolo aduersarij ꝙ nihilominus poterit petere se restitui. ꝛ sic vult concurrere exceptionē cū restitutione. Si autem actor p dolū rei succubuit ex falsis pbatiōibꝰ. ꝛ sic fuit lata absolutoria p reo non habebit necesse impetrare restitutionē sed debebit agere primitiua de nouo. Et si obijciatur exceptio rei indicate poterit replicari de dolo: vt est casus notabilis fm eū in. l. cū ante. ff. de dolo. et in. l. qui agnitis. j. de excep. Et sic videtur velle ꝙ cōpetat replicatio sine restitutiōe. Et sic videtur recte opinio opposita opinioni Jo. and. Et videtur habere aliqualē colorē. qꝛ in reo ꝯdēnato si cōpeteret sibi sola exceptio ñ eēt plene ꝯsultū potissime cū nō sit in ptāte rei qñ actor agat ꝛ qñ excipiat. l. pure. in fi. j. de doli excep. Ideo videret̄ ꝙ sine dolꝰ actoris interuenerit siue nō ex quo lata est cōdēnatoria per falsas pbationes possit reo cōpetere exceptio qñ actorē agere contingeret virtute sententie. ꝛ nihilominus etiā cōpetat sibi restitutio quā poterit principaliter implorare etiā actore nō agente. Et si interesse eius posse absolutoriā perpetuā consequi. per ea que etiā tetigit hic Bar. ꝛ. ff. tetigi. Sed in replicatione actor habet in potestate quādo agat ꝛ consequenter quando replicet. Et sic videtur ꝙ illud sibi satisfaciat. Sed aduerte: quia ista opi. Ange. videtur nimis restringere literam istam que licet possit intelligi in reo condemnato vt sensit glo. prima. tamen non sequitur quod non possit intelligi in reo absoluto cum loquatur simpliciter quando dicit se oppressum ppter falsos testes ꝛ corruptos. Constat autem quod siue cōtra aliquem feratur taliter absolutoria siue condemnatoria potest dici oppressus propter talem sententiam. ergo videtur qd̄ hec. l. indistincte debeat intelligi siue sit condēnatoria siue absolutoria. ar. l. de precio. cum similibus. ff. de publicia. Item quia dato quod possit qñ lata est absolutoria agi primitiua. ꝛ si excipiatur replicare. tamen non videtur hoc remedium ita plenum: sicut esset remedium restitutionis: qꝛ sic erit opus noue instātie. ꝛ per consequēs noua petitione seu libello: ꝛ noua contestatione. ꝛ alijs actis. Et sic multe expense occurrent. Sed vbi imploraretur restitutione: tunc poterit peti quod virtute petitionis iam facte in alia instantia. ꝛ similiter cōtestationis feratur sententia ex eisdem actis. Et sic non erit necesse facere expensas quas haberet si haberet de nouo petere. facit quod nota. in simili in. l. finali. C. si aduersus rem indicatā. Et sic per consequens erit plenius vt patet ex pdictis.

facit qd not. in. l. j. r. ij. C. si sepius in inte. re. fue. po. Quarta fuit opi. quã tetigit Cy. in. l. querela. C. de fal. r Jo. an. in dicto. l. cũ venerabilis. sup gl. pe. q ubi per falsas pbationes vel falsos testes seu instrumẽta obtinetur remediũ dirimendarũ litiũ vt est remedium sententie vel transactiõis: tũc solum cõpetat exceptio infra quadrienniũ iuxta qd solũ petitur restitutio. arg. huius tex. iuncta. l. papi. §. si filius. ß. de inoffic. testa. r. l. si qs libertatẽ. de peti. here. melius facit qd not. in. l. necnon. §. hoc exẽplo. ß. ex qui. cau. ma. r. l. nã r postea. §. si minor. ß. de iureiur. Aut aliud remediuz obtinet r tunc cõpetat exceptio perpetua. Sed certe hec opi. videt cõtra preallega. c. licet. r preallega. c. cũ venerabilis. in quibus loquit de remedio sententie. r tamẽ dicit simpliciter cõtra illam dari exceptionẽ. Quinta fuit opi. quã tetigit Cy. in. d. l. querela. r Jo. and. super dicta gl. pe. r Bar. hic qd aut pars fuit in dolo: r tunc cũ teneatur actione in factum ad interesse. l. qui in noĩe. de falsis. r ea durat perpetuo vsqz ad. xxx. annos. vt. ß. est dictũ. ergo fortius dabitur exceptio vltra quadrienniũ arg. l. inuitus. §. cuidam. ff. de reg. iur. Aut nõ fuit pars in dolo vt sic testes ex seipsis dixerunt falsum. r sic infra quadrienniũ detur exceptio infra qd detur restitutio. Sed aduerte: qz hec opi. nõ videt bona. Primo qz ex quo sentẽtia de se facit rem liquidã nõ videt q possit obiici exceptio de nõ liquido per. l. fi. C. de cõpensa. Et hanc ratio sensit Bar. i. l. si ex falsis. C. de transac. hec tñ ratio simpliciter sumpta nõ videtur cõcludere: qz eadem ratione nõ deberet posse aliquo casu obiici exceptio falsi contra sententiã. cuius contrariũ ipse tenuit hic. vnde alia ratio melior videtur quã hic sensit. s. qd hec nõ esset pprie exceptio falsi que obiiceretur contra sententiã sed exceptio compensationis. Sed tex. in. d. c. licet causam. r. c. cum venerabilis. loquũtur de exceptione falsi. Preterea hec opi. videt contra hanc. l. in quãtum loquitur etiã quando dolus aduersarij interuenit. r nihilominus dicit dãdam restitutionem. Et sic videt infra tempus infra quod habeat peti restitutio debeat obiici exceptio per no. in iuribus preallegatis. r maxime in. d. §. exceptio. r. §. si minor. vnde Cy. in quadã additione in picta. l. querela. dicit q nõ debet currere tẽpus anteq constat de falsitate. Et sic cũ de illa possit constare infra. xx. annos. l. querela. prealleg. sufficiet de illa constare infra illud tempus. r postea fm eũ habebit quadriennium infra qd poterit restitutionẽ petere. Sz certe hec opinio modicum videtur habere saporis: quia sicut potest docere de falso accusando ita poterit ciuiliter docere de falso petendo restitutionem. Et sic debet sibi statim tempus currere. Et ppter predicta videretur quod melior esset opinio secunda quã sensit hic Bartolus. de qua supra dixi. Sed tũc fortiter obstat dictus. §. exemplo. r. §. si minor. Sed potes respondere si hoc tenes q contraria loquunt in alijs casibus in qbus nullo modo cõpetit exceptio vel replicatio nisi prehabita restitutiõe. hic autẽ est speciale in casu isto in quo exceptio r replicatio falsi videntur cõpetere ipso iure per not. in dicto. c. licet. r. c. venerabilis. lz etiã possit peti restitutio. per id qd hic dicit. Et quomodo possit cõcurrere superius est dictũ. Si qs tñ forte velit tenere q nõ cõpetat exceptio vel replicatio falsi nisi petita restitutione. qd videt tenuisse Pe. in dicta. l. querela. r fuit originaliter opi. gl. in. d. l. q agnitis. forte nõ peccaret p dicta iura. Nec ob. dictũ. c. licet. r. c. cũ venerabilis. qz fm Pe. põt dici q pcedant de iure canonico qd ex errore pcessit male intelligẽdo ius ciuile. Uel si vis potes melius dicere qd inquãtũ ibi dicit q hz locũ exceptio falsi post sñiam. intellige prehabita restitutione. Nã nõ est absonũ talẽ expositionẽ fieri vt aperte colligit ex ordine tex. in dicto. §. si minor. r ex his q habent in dicto. §. exẽplo. intelligendo q ibi adhuc nõ esset cõcessa restitutio. Et eodẽ modo respõde ad. l. q agnitis. que fm vnũ intellectũ videtur in effectu idẽ dicere qd dicta capitula. Et p hac parte bene facit: qz lz sñia sic lata p falsas pbationes regulariter est valida sicut dictũ est. ß. r voluit aperte Spec. in ti. de sen. §. ver. in summa. r de sen. execu. §. fi. ad fi. lz gl. in. c. cũ venerabilis. vt dixi tenuerit cõtrariũ. Sz põt intelligi gl. illa. c. cũ venerabilis. dũ dicit qd nõ valet. s. cũ effectu. qz põt peti restitutio. Et istud forte voluit gl. in. l. si is ad quẽ. de acqui. here. dũ dixit q talis sentẽtia nõ valet cuz effectu. lz in aliquibus casibus re vera etiã ipso iure nõ valet vt superius est dictũ. Et sic regulariter cũ talis sñia sit valida extra casus superius dictos. r trãsiuerit in rem iudicatã. r sic stet victus rei iudicate donec retractet p remediũ sufficiens. ergo donec sententia rescindat p restitutionẽ. r consequenter eius virt. r effect. claudet os parti nec poterit ɔtra illã excipi anteq sit rescissa r ei virtus eneruata p no. in simili in. d. §. si minor. Itẽ aduerte qd
10 dixi. ß. §. r q qñ intentatur accusatio criminalis q incidẽter potest peti retractatio sentẽtie. intellige quando agit cõtra partem que fuit in dolo pducẽdo falsos testes. secus si ageret ɔtra ipsos testes. r pars nõ fuisset in dolo vel etiã si fuisset in dolo: qz res inter alios acta r c. l. j. r p totũ. C. res inter alios acta. nisi forte in pcessu fiendo cõtra testes fuisset pars citata si sua putauerit interesse p no. in. l. j. p Cy. r doc. C. de aduo. diuer. iudi. Et q possit retractari sñia p accusationẽ criminalẽ voluit etiã glo. ij. in dicto. c. licet. Et facit qd no. Spec. in ti. de sen. §. fi. ver. in summa. et seq.
11 Ultimo p cõplemento materie cõsidera multiplicem corruptelam. Nã interdũ allegatur corruptela iudicis: interdũ corruptela partis aduerse. interdũ corruptela testis: interdũ corrupte
12 la aduocati: interdũ corruptela pcuratoris. Circa primã ɔsidera q si fuit iudex corruptus pecunia sñia reddit ipso iure nulla. l. venales. C. qñ pvo. nõ est neces. Et etiã debet perdere litem p sñiam fm verã opi. de qua in. l. j. C. de pena iudi. Si vo est corruptus pcib. tũc sñia nõ est ipso iure nulla. p id qd habet in. d. l. venales. a ɔrio sensu. r. l. seruo inuito. §. cũ ptor. ß. ad trebel. Nec etiã debet pdere litẽ fm opi. Ja. de are. quã ponit Cy. in. d. l. j. C. de aduo. diuer. iudi. r sequit Butr. in. l. j. C. de iudi. Sz an tũc sit aliqd remediũ ɔ sñiam gl. in dicto. §. cũ ptor. dicit q poterit peti restõ. arg. l. si pretor. §. marcellus. cũ alijs ibi allegatis in glo. ß. de iudi. Sed Barto. ibi r hic r in. l. C. de sen. aduer. fisc. lib. x. dicit hoc verum quãdo ex falsis allegationib. est etiam sententia lata. als dicit q imputandũ esset parti que nõ appellaret. r que esset in errore iuris. r sic non esset iusta causa dandi restitutionem. Sed certe istud non fuit de mente glo. que videtur velle q corruptela iudicis de se aliquid operetur qd non esset fm opi. Barto. Nec valet cõsequentia potuit appellare. ergo debet excludi a beneficio restitutionis cum illud sit plenius quã beneficiũ appellandi. per no. in. l. fin. C. si aduersus rem iudi. Et sic ratio Barto. necessario non concludit. Aduerte tamen quia potest sic dici qd aut iudex fuit corruptus p partem aduersam: aut per tertiam absqz consensu partium. Primo casu videtur qd fuerit lata sententia condemnatoria contra reum poterit excipi contra illam. arg. l. cum a te. ff. de dolo. si erat absolutoria poterit agi primitiua. et si excipiat de sententia poterit replicari de dolo partis que iudicem corrupit per dictã. l. cũ a te. Et sic non videtur necessaria restitutio. Nec aliquo iure cauet quãdo non est facta aliqua falsa allegatio vel pbatio. r per hoc excludit. §. marcellus. nec etiam videtur iusta causa dandi restitutionem ex quo aliud remedium habet. Et per hoc cessat. l. j. cũ similibus alleg. per gloss. in. §. cuz pretor. ex quib. cau. maio. poterit etiam agi contra iudicem ex titulo de obliga. que ex quasi delicto. vt patet ex his que habentur ibi in prin. text. r glo. r in. l. si filius. ß. de iud. Et ad hoc bene facit quod no. glo. in. l. j. C. de pena iud. r quod ibi no. etiam But. Et ibi satis hoc videtur sentire. si autem dolus partis non interuenit tũc videtur qd debeat agi contra iudicem per dictũ. ti. r non sit remedium contra sententiam nisi in subsidium si iudex non sit soluendo. arg. l. §. j. ß. de eo per quem fac. erit. Circa secundam corruptelã qñ pars aduersa fuit in corruptela tunc aduerte quod si ex suasione dolosa actor consensit ferri absolutoriũ pro reo: tunc hic est proprius casus. l. cum a te. Nam poterit agi tunc primitiua. r si excipiatur de sñia replicabitur de dolo. r etiam competet actio de dolo ad tale interesse. per ibi no. r. l. seruus. §. fi. eo. ti. r. l. eleganter. §. pe. si autem econtra r dolosa suggestione actoris reus est passus condemnatoriam contra se ferri: tunc contra sententiã poterit dari exceptio per ea que habentur in. l. cum a te. r. l. si legatarius. eo. tit. Et si sententia esset iam executioni tradita: cõpetet actio de dolo ad repetendum. d. l. si legatarius. Et si sic datur tũc actio facta solutione vt ibi patet. multo fortius dabitur exceptio non facta solutione. Nec ob. quod non potest repeti solutum virtute sententie: quia illud verum: nisi sententia sit obtenta dolo partis vt ibi probat. r. l. si fideiussor. §. in omnibus. ß. man. r p Cy. in. l. j. in quarta oppo. C. de condi. inde. r facit quod no. Spe. in titu. de sen. exeq. §. fi. ver. illud autem. r per Jo. an. in addi. r quod dicetur in. l. imperatores. ff. eo. Circa tertiam corruptelam testis conclude q aut nõ interuenit dolus partis. aut interuenit. Primo casu videtur qd si condemnatoria fuit lata competat exceptio sed non restitutio fm opi. Jo. an. Sed fm Bar. r Ange. competeret etiam restitutio contra sententiam. Secũdũ vero aliam opi. que forte est verior de iure vt. ß. dixi. non competeret exceptio nisi petita restitutione que debet peti infra quadriennium. Si autez interuenisset dolus partis dic idem vt hic est casus. licet forte posset dici quod hoc casu posset competere exceptio propter dolum partis etiam non petita restitutione per notata in dicta. l. si legatari. r dicta. l. cum a te. Cum per hoc non excludetur remedium restitutionis de quo hic cum sit plenius. Si autez sit lata absolutoria per falsos testes tũc si dolus partis non interuenit secundũ Jo. an. agi deberet primitiua. r si excipiat deberet posse replicari petita tamen prius restitutione. vt no. in dicto. c. cum venerabilis. Sed certe qua ratione voluit exceptionem non competere ipso iure reo condemnato. ita non videtur ratio quare non debeat cõcedere replicationem actori reo absoluto. Et ideo secundum qd est de mente Bar. competeret replicatio ipso iure. licet competere possit restitutio in integ. cum sit remedium plenius. r sic non excluditur per replicationem. Sed verius videtur tenendo opinio. de qua supra dixi. quod non possit replicari nisi petita restitutione. si autem dolus rei interuenisset tunc idem secundũ opi. Jo. and. quia non competeret nisi petita restitutione. sed secũdũ opi. Bar

opi. Bar. multo fortius cõpeteret ipsa replicatio ⁊ nihilominus
restitutio. sed ſm Ang. nõ cõpeteret restitutio hoc casu per not.
in. l. cũ a te. ſ satis videtur ꝙ hoc casu de iure cõpetat replicatio
ꝓpter dolũ partis ẽt nõ petita restitutione per dictã. l. cũ a te. ⁊
nihilominꝰ possit peti restitutio. qđ est remediũ pleniꝰ vt hic est
casus intelligendo etiã hãc. l. in reo. Et hoc de tertia specie corru
13 ptele. ¶ † Circa quã adde ꝙ corrũpens falsuz testẽ nõ incurrit pe
nã ꝓditiõis cause cũ hoc nõ reperiat̃ iure cautũ. ⁊ pene sint restri
gende ⁊ nõ laxande vt probatur de peni. dist. pe. c. pene. ⁊ facit. l.
cũ quidã. de libe. ⁊ posth. licet alibi caueatur qđ falsificãs acta ꝑ
dat cãm. l. in fraudẽ. ĩ. de iure fis. Et similiter corrũpens iudicem
per pecuniã vel ꝓcuratorẽ vl' aduocatũ aduersarij. l. j. C. de pena
iud. Et hoc expresse tenuit Bar. in. l. j. §. sed an ⁊ cõstitutio. š. de
calũ. ¶ An autẽ viuẽte ipso principali falsitatẽ cõmittente possit
ciuiliter queri de falso ꝯtra aliũ seu cõtra ꝓducentẽ. tetigit Cy.
in. l. fi. C. de fide instr. ⁊ Jac. but. in. l. si ex falsis. C. de trãsac. ⁊. C. si
ex fal. instr. l. fi. ⁊ ibi cõcludit qđ sic fuit particeps criminis. al's se
cus. facit qđ habetur in. l. j. §. fi. cũ seq. ff. de carbo. ⁊ quod ibi not.
per Bar. Et aduerte qꝛ Butr. in. l. si ex falsis. ⁊ dicta. l. fina. ⁊. C.
de re iudi. l. si sub specie. videtur velle illam opinionẽ quod exce
ptio falsi non competat nisi prehabita restitutione. dicit tamen
considerari posse duplex remedium. Unum quod datur ab ho
mine vt est restitutio in integrum. Et ex hoc capite non compe
tit exceptio falsi nisi petita restitutione per iura superius allega
ta. Item est considerare actionem in factum ad interesse. ⁊ sit re
medium quod datur a lege. Et sic ex hoc capite bene competit ex
ceptio non petita restitutione. Sed vt supra dixi hec est potius
exceptio compensationis ꝙ̃ falsi. Et sic videtur residere quod ex
ceptio falsi non competat nisi prehabita restitutione. Et adde ẽt
ei quod dixi supra quod quando imploratur restitutio ex eisdem
actis proceditur. Nã ẽt hoc aperte tenuit Bar. in. l. j. C. de sentẽ.
aduersus fiscũ. lib. x. circa fi. l. Et hoc de corruptela testis. ¶ Cir
ca quartaz corruptelam. l. aduocati aduerte quia glo. in. l. j. C. de
aduoca. diuer. iudi. concludit qđ si aduocatus fuit corruptus pe
cunia sententia erit ipso iure nulla. Sin autem per preces erit ali
qua: sed peti poterit restitutio. Et hoc sequitur ibi But. ſ Bar.
ibi post Cy. ⁊ Pe. tenet ꝙ etiã si corruptela pecunie interueniat
valeat ipso iure: sed detur restitutio. Mouetur quia. l. venales
quam allegat glo. non loquitur in aduocato sed in iudice. Et sic
non reperitur bene iure cautum qđ tunc sit nulla. imo potius vi
detur quod indistincte sit aliqua licet possit peti restitutio. per. l.
minor autem. §. j. š. de mino. hoc tamen limitat esse veruz nisi for
te per falsas allegationes seu probationes dolose factas contra
absentem sententia sit lata: qꝛ tunc in casu speciali erit nulla ipso
iure. per. l. si pretor. §. marcellus. ſm vnum intellectum. š. de iud.
Et hec opi. quod regulariter sententia sit nulla etiam si aduoca
tus fuerit corruptus pecunia vr̃ de iure verior. et maxime qꝛ nõ
videt̃ eadem ratio que et in iudice: cũ in iudice principaliter fun
detur actus sententiandi non in aduocato. ⁊ sic rationabiliter
corruptela iudicis magis debet inficere sententiam ꝙ̃ corrupte
la aduocati. Sed aduerte quia predicta tria videntur obstare.
Nam non videtur quod competat restitutio in inte. sed actio de
dolo. per. l. eleganter. §. pe. ff. de dolo. soluit Bar. in. d. l. j. quia re
spectu ipsius non procedit quod dictum est. sed quo ad expensas
⁊ cetera damna dabitur de dolo. Sed certe ille tex. non loquitur
in corruptela aduocati sed procuratoris. Et facit quod statim di
cam in sequenti contrario. an tamen hoc dictum sit verum pate
bit ex sequẽtibus. ¶ Item obstat secundo quia videtur quod de
beat agi primitiua. ⁊ si excipiatur replicetur de dolo. per. l. cum a
te. š. de dolo. soluit Bart. in. d. l. j. quia ibi loquitur quando fuit
corruptus procurator qui est de personis substantiantibus iudi
cium cum sustineat vicem actoris vel rei. ⁊ iudicium consistat ex
tribus ꝑsonis: actore: iudice ⁊ reo. facit qđ no. glo. in. l. de qua re.
š. de iudi. secus in aduocato. Et hoc contrarium non dicit esse
tactum a doctoribus. sed certe si bene ponderetur. d. l. cum a te.
non loquitur de corruptela ꝓcuratoris: sed partis aduerse. An
autẽ hoc dictũ in se procedat. patebit ex sequentibus. ¶ Itẽ ter
tio obstat qꝛ videt̃ qđ in subsidiũ debeat dari restitutio: seu ꝓui
deri respectu ipsiꝰ cause. per. d. l. primã. §. pe. soluit Bar. in. d. l. j.
qđ vbi pars aduersa fuit in dolo corrũpendo aduocatũ nõ pote
rit hoc obijcere propter suũ dolũ al's secus. vt in ꝯrio. Sed certe
hec sol. est expresse ꝯ illũ tex. qui loquitur qñ actio de dolo debet
dari contra aduersariũ. vt patet hic. maxĩe circa fi. §. Et sic neces
sario presupponit dolo partis ibi corruptũ procuratorẽ. Et tñ
ibi videtur velle qđ in subsidiũ procuratore nõ existẽte soluẽdo
agi debeat de dolo contra aduersarium. quam tamẽ actionem
poterit euitare si paratum se offerat suscipere iudicium perinde
ac si sit collusum. Et sic iste intellectus non videtur bonꝰ quo ad
illum. §. sed meliorem intellectum idem Bar. posuit in. l. si pro
curator ad vnam. C. de procu. ⁊ idem voluit Butr. de quo infra
patebit. ¶ Ideo pro clariori intelligentia huius articuli consi
deranda sunt quatuor. ¶ Primo an propter corruptelam ad
uocati sententia reddatur nulla. ¶ Secũdo an propter dictã cor
ruptelã pars debeat perdere litẽ. ¶ Tertio an supposito ꝙ sñia
sit aliqua ⁊ nõ debeat perdere litem: qđ remediũ competat aduer
sus sententiã. ¶ Quarto qđ remediũ cõpetat aduersus expẽ
14 sas ⁊ cetera damna. ¶ † Circa primũ cõclude ꝙ regulariter non
est nulla etiam si corruptela pecunie interueniat. fallit in casu. §.
marcellus. de quo. š. dixi. ¶ Circa secundũ conclude ꝙ si fuit cor
ruptus pecunia pars debeat perdere litẽ que talẽ corruptelã fecit
l. j. C. de pena iud. secus si pecunia nõ interuenit: sed solũ preces:
vt ibi ꝓbatur a cõtrario sensu cũ pene nõ sint extendẽde. Et fuit
de mẽte Cy. ⁊ Jac. de are. in. d. l. j. C. de aduo. diuer. iud. ⁊ But. in
d. l. j. C. de pena iudi. qđ tamen dixi de pecunia intellige large in
alia re. per. l. j. §. pe. ⁊ fi. š. de calum. ¶ Circa tertiũ cõclude ꝙ aut
aduocatus nõ fuit corruptus dolo partis interueniente. aut in
teruenit dolus partis. primo casu ex quo pars nõ fuit in dolo vi
detur ꝙ de iure actio de dolo debeat cõpetere aduersus aduoca
tum cũ nõ possit cõpetere actio ex eo cõtractu. Nõ enim competit
actio mãdati vel locati. ꝑ no. per gl. in. l. prima. C. de suffra. ⁊. l. sa
lariũ. š. mãda. Et demũ in subsidiũ si aduocatus nõ sit soluendo
videt̃ ꝙ debeat dari restitutio. ar. l. fi. §. j. š. de eo per quẽ fac. erit.
Et ita possit intelligi ſm vnũ intellectum. d. l. j. C. de aduo. diuer.
indi. Nõ ob. l. minor autẽ. §. j. de mino. qꝛ ibi loquitur in minore
cuius fauore cõceditur restitutio aduersus lesionem. l. j. ⁊ ꝑ totũ.
š. de mino. hic vero nos loquimur in maiore. nõ obst. etiã. l. si pre
tor. §. marcellus. qꝛ loquit̃ qñ interuenerũt false allegationes vel
ꝓbatiões. Et sic vbi ille nõ interuenerunt cessat ille. §. Itẽ nõ ob.
qđ habet̃ in. l. seruo inuito. §. cũ p̃tor. š. ad treb. qꝛ ibi nõ dicit in
tex. dari restitutionẽ. ⁊ ſ ibi dicatur in gl. loquit̃ in glo. de corru
ptela iudicis in qua fortior est ratio vt ꝓuideat̃ ꝓpter illã contra
sententiã quã ꝓpter corruptionẽ aduocati ꝓpter ea que. š. dixi.
Preterea etiã in iudice quãdo sententia est aliqua: vt qꝛ nõ fuit
corruptus pecunia si nõ interuenit dolus partis: videt̃ ꝙ demũ
in subsidiũ iudice nõ existẽte soluẽdo restitutio debeat dari ꝯtra
sententiã. vt. š. dixi circa primã speciẽ corruptele. ¶ Secũdo casu
qñ interuenit dolus partis cõsidera ꝙ aut lata fuit condẽnato
ria cõtra reũ. aut absolutoria ꝓ reo. si condẽnatoria cõtra reũ tũc
videt̃ ꝙ cõpetat exceptio ipsi reo ꝓpter dolum partis ꝑ no. in. l. si
legatarius. ⁊. l. cũ a te. š. de dolo. sin autẽ fuit lata absolutoria tũc
agi poterit primitiua. ⁊ si excipiatur replicabit̃ de dolo dicta. l. si
cũ a te. ⁊ ex quo hec remedia cõpetunt de iure cõmuni contra sen
tentiam. hoc casu non videt̃ danda restitutio ex quo non est ꝑso
na priuilegiata vt minor vel similis. hoc videt̃ fuisse de mẽte glo.
in. l. j. C. de pena iudi. ⁊ clarius ꝑ Butri. ibidem. ⁊ ꝑ eũdem in. l. si
15 ꝓcurator. C. de ꝓcura. ¶ † Circa quartũ qđ remediũ detur expẽ
sis ⁊ ceteris dãnis. cõclude ꝙ si aduocatus tantũ fuit in dolo da
bitur actio de dolo contra eũ. Sin autẽ etiã pars fuit in dolo: tũc
puto ꝙ sit in electione decepti. An agat cõtra aduocatũ vel ꝯtra
aduersariũ ad p̃dicta ex quo dolus ꝯ vtrũq; venit purgandus ꝑ
actionẽ de dolo. secꝰ qñ veniret purgãdus ꝑ actionẽ ex eo ꝯtu: vt
est videre qñ dolo partis corruptus fuit ꝓcurator aduersarij. naz
ꝯtra ipsum ꝓcuratorẽ propter dolum suũ agitur actione mãdati
cõtra aduersariũ debet agi de dolo. Et ideo in subsidiũ procu
ratore nõ existente soluendo agitur actione de dolo que est sub
sidiaria contra ipm̃ principalem. Et hic est verus intellectus di
cte. l. eleganter. §. si procurator. prout etiam voluit Bart. ⁊ Jac.
but. in dicta. l. si procurator. Et ex predictis habes qualiter dicta
l. j. C. de aduo. diuer. iudi. possit intelligi inquãtum dicit propter
corruptelam aduocati posse litem instaurari. non potest intelli
gi primo qđ instauretur ipso iure si pecunia interuenit scđm opi.
glo. qꝛ tunc sententia est nulla. Uel secundo qđ instauretur agen
do primitiua. ⁊ si excipiatur replicetur de dolo si dolo aduersarij
aduocatus fuit corruptus. secundum intellectum quem sensit gl.
in dicta. l. j. C. de pena iudi. ⁊ Butr. ibi vel tertio quod restauret̃
per restitutionem in integ. si aduocatus non sit soluendo ⁊ corru
ptus fuerit absq; dolo partis. vel quarto qđ instauretur ſm glo.
per restitutionem in integrum quando corruptus fuit precibus.
hoc tamen vltimum non placet: qꝛ non fuit dolus partis per ea
que. š. dixi. Sed vbi non interuenit dolus partis est maius du
bium an iste intellectus ꝓcedat. tamen de iure rationabilius vi
detur qđ nõ detur restitutio nisi in subsidium. Et hoc de quarta
corruptela sufficiat. ¶ Circa quintam et vltimam corruptelam
ꝓcuratoris conclude qđ quatuor sunt consideranda. Primo an
ꝓpter hoc reddatur sententia nulla. Secundo an ꝓpter illa pars
debeat perdere litem. Tertio presupposito quod sententia sit ali
qua ⁊ non debeat perdere litem quod remedium erit aduersus
sententiã. Quarto quod remedium erit aduersus expensas ⁊ ce
16 tera damna. ¶ † Circa primum conclude qđ de mente glo. fuisse
videtur qđ si interuenit corruptela pecunie sententia sit nulla ꝑ
ea que habentur in. l. eleganter. §. si ꝓcurator. š. de dolo. et sequi
tur Butri. in. l. j. C. de pena iudi. licet glo. ibi aliqualiter vacillet.
Sed tu in hoc dicere potes prout dictum fuit. š. circa corrupte
lam aduocati. ¶ Circa secundum dic similiter quod si pecunia

interuenit perdere debet litē. al's sec⁹. vt dictū fuit. s̄. de corruptela aduocati. per eandē ratione. ⁊ ꝑ tex. cū glo. a contrario sensu in dicta. l. j. C. de pena iudi. ¶ Circa tertiū conclude ꝙ si nō interuenit dolus partis videtur ꝙ sentētia sit aliqua: ⁊ nō veniat rescindenda nisi in subsidiū procuratore nō existente soluēdo per. l. fi. §. fi. s̄. de eo per quē fac. erit. Et hoc videtur aperte de mēte Butri. in dicta. l. si procurator. ⁊ in dicta. l. j. de pena iudi. Si autē interueniat dolus partis tūc distingue an fuerit cōdemnatoria an absolutoria. ⁊ dic vt dictū fuit. s̄. in corruptela aduocati. Et hoc videtur fuisse de mente gl. in dicta. l. j. C. de pena iudi. ⁊ clarius per Butri. ibidem. ⁊ dicta. l. si ꝓcurator. ¶ Circa quartū conclude ꝙ si aduersarius nō fuit in dolo agetur tantū contra ipsum procuratorē. sed si aduersarius fuit in dolo tunc q᷑ dolus per procuratorē purgari debet ꝑ actionē ex eo cōtractu. ⁊ cōtra aduersariū ꝑ actionē de dolo que de se est subsidiaria: tūc primo loco procuratore existente soluēdo agi debet cōtra procuratorē. Si aūt nō fuisset soluēdo tūc in subsidiū agi poterit actiōe de dolo cōtra aduersariū: quā tñ poterit euitare si sit paratus recipere iudiciū perinde ac si sit collusum per rationē ibi positā per glossaꝫ ⁊ Bartolū. Et hic est verus intellectus dicte legis si procurator. vt. s̄. tetigi. Et voluit Bar. ⁊ butri. in dicta. l. si ꝓcurator. Et hoc de ista quarta ⁊ vltima corruptela. ⁊ adde vltimo ꝓ cōplemento materie qđ no. Bar. in. l. si is ad quem. s̄. de acqui. here. vbi tangit qñ sententia fertur ex falsa causa siue ferat̃ ex falsa causa allegata a parte siue a iudice. Et ibi etiaꝫ declarat intellectū. l. si qs obrepserit. j. de fal. Unū tamē notandū ibi dicit ꝙ si iudex dicit absoluo titium a petitione seu q᷑ ꝓbatū est per testes de solutione ꝙ licet in actis appareat oppositū qđ valebit sentētia. Et idē lꝫ nō alleget videt̃ voluisse Inno. in. c. qm̄ cōtra falsam. extra de proba. Sed contrariū videt̃ voluisse idem Inno. de re iudi. c. cū bertoldus. ⁊ ibi ꝫm vnū intellectū videt̃ tex. in contrariū. Forte posset dici qđ in casu Bar. sentētia nō valeat ipso iure: q᷑ errorem expressum videt̃ in se cōtinere per relationē ad acta. per no. in. l. j. §. j. ꝙ sen. sine appel. rescin. ⁊ que nō. Cy. ⁊ Bar. i. l. j. C. de erro. calcu. Et ꝓ hoc etiā nō videretur ꝓcedere dictū Inno. in. d. c. qm̄. Et ꝓpter hoc forte opposuit contra dictū suum de. c. cū bertoldus. ⁊ nō soluit volēs forte residere in contrario. Sed si iudex dixisset cōdemno titium q᷑ probatū est per testes ipsum esse debitorē. ⁊ ipse titius nō ꝓbauit de solutione. ⁊ postea appareret ex actis per testes ꝓbatam solutionē. forte posset dici ꝙ tunc sententia valeat: q᷑ forte iudex ex aliqua causa nō adhibuit fidē testibus: licet nō bene appareat ex actis ꝗ̄ causa mouerit iudicē. facit qđ habetur in. l. iij. §. j. s̄. de testi. ⁊ qđ no. Inno. in. c. qm̄ cōtra falsam. Et sic videt̃ factū iudicis posse melius tolerari hoc casu quam in precedenti. super hoc tamen cogitandum relinquo. ¶ † Posset etiam considerari sexta corruptela scilꝫ arbitri. Et in illa est dubium an eo casu quo sententia iudicis redditur nulla: vt quia interuenit corruptela pecunie. similiter sit idem dicendum in sententia arbitri. nam videtur quod sic per. l. j. s̄. de arbit. Sed in contrarium videtur casus in. l. ita demuꝫ. ⁊. l. iij. eo. titu. Et hanc partem quod aliud sit in sententia arbitri tenuit glo. in. l. venales. C. quando prouo. non est neces. Et hanc partem tenendo posset responderi ad dictam. l. j. quod arbitria equiparantur iudicijs nisi aliud reperiatur expressum prout ibi etiam no. per glo. ⁊ doc. Sed tunc insurgit dubium que potest esse ratio diuersitatis. Ja. de ra. vt refert Cy. in. d. l. iij. dixit quod ratio est: quia arbitria sunt stricti iuris Et ideo dolus seu corruptela arbitri nō inficit ipso iure sicut nec inficit contractus stricti iuris. l. dolo. C. de inutil. stipu. Sed iudicia sunt bone fidei ꝫm eum. ideo ibi sicut in bone fidei contractibus dolus inficit ipso iure per no. in. l. eleganter. in prin. s̄. de dolo. Sed certe hec ratio non est bona vt tetigit Cy. in dicta. l. iij. quia si iudicia essent bone fidei tunc actio descendens ex sententia esset bone fidei cuius contrarium est verum vt in. §. actionū. insti. de actio. vbi non enumeratur inter actiones bone fidei. Jō dixit Pe. vt refert Cy. in. d. l. iij. quod idem est dicendum in sententia arbitri ⁊ iudicis vt sit nulla ipso iure quando interuenit corruptela pecunie vel ope exceptionis. ⁊ sic intelligit dictam. l. iij. ⁊ dicta. l. ita demum. vnde quod ibi dicit de exceptione intelligit quod sit exceptio facti seu intentionis quando fuit corruptela pecunie. Sed certe hec opinio videtur illas. ll. violare que dicunt simpliciter dari exceptionem interueniente corruptela pecunie siue fuerit ꝑ pecuniaꝫ siue per preces. Et si in dubio debet intelligi vniformiter. arg. l. iam hoc iure. de vulga. ⁊ pupil. preterea quando interuenit corruptela ꝓcium videretur danda restitutio per nota. in. l. seruo inuito. §. cum pretor. supra ad trebel. Unde tenendo opinio. glo. quam sequitur Jacob. but. in dicta. l. venales. dic quod ratio esse potest quam ibi tangit butri. ⁊ fuit originaliter glo. in. l. ita demum. ad fi. s̄. de arbi. ꝙ ex sententia iudicis immediate agitur. ideo corruptela pecunie facta iudici circa illam ipso iure inficit eam. sed ex sententia arbitri immediate non agitur cum ei metu pene pareatur. l. j. C. de arbi. Et sic agitur immediate ex stipulatione penali circa quam dolus non

¶ Carceratis. Addo carceratis. ... li. in cle. j. §. sane. de her.

fuit commissus. Et ideo sufficit qđ detur exceptio contra petitionem pene siue arbiter fuerit corruptus pecunia siue per preces. Et hoc ꝫm tempora digestorum et etiā codicis ante. l. ne in arbitris. ⁊. l. pe. Sed post illas. ll. cū hodie oriatur actio ex sentētia arbitri emologata expresse vel tacite qñ cōpromissum fuit factū pena vel etiam sine pena apposita clausula rato manēte cōpromisso iuxta no. in. l. iij. s̄. de arbi. ⁊. l. ait pretor. in prin. s̄. eo. videtur qđ tunc reddatur sententia nulla ꝓpter corruptelam pecunie cū tūc sit eadem ratio que in iudice. ⁊ sic idē ius debeat esse per. l. j. s̄. de arbi. iuncta. l. illud. cum similibus. s̄. ad. l. aquil. imo fortior ratio videtur: quia si talis corruptela inficit ipso iure sententiā iudicis qui habet iurisditionem. ⁊ sic est maioris autoritatis quā arbitri qui habet tantū notioneꝫ. l. ait pretor. in prin. s̄. eo. Et qui potest etiam esse infamis. l. pedius. s̄. de arbi. quod non est in iudice. extra de rescrip. c. sciscitatus. ⁊. s̄. de iudi. l. cum pretor. Sed eo casu quo non orietur actio ex sententia arbitri. ⁊ sic deberet agi ex stipulatione penali. vt quando compromissum fuit factum cū pena sine culpa predicta. tunc etiam hodie deberet agi ex stipulatione. Et sic etiam hodie procederet dicta. l. ita demum. in casu predicto. Nec potest dici quod eo casu quo alias emologaretur sententia arbitri tacite per lapsum decem dierum intelligatur emologata quando interuenit corruptela pecunie: quia tunc ipso iure est est nulla: quia stat ratio quam dixi. s̄. facit quod no. in. l. licet per glo. s̄. de iudi. ⁊. l. instar. C. de iure fisci. libro. x. ⁊ per Innocen. de offi. delega. capitulo prudentiam. nisi forte deueniretur ad executionem facti ex voluntate partium. Nam tunc vi pacti illud valeret. argu. l. iij. cum ibi not. C. communia vtriusqꝫ iudi. In dubio tamen si non apparet partem sciuisse corruptelam non est verisimile quod in tali casu velit approbare. Et sic approbatio simplex in dubio non videretur trahi ad talem casum. arg. l. tres fratres s̄. de pac. ⁊. l. qui cum tutoribus. §. penul. ⁊ fi. s̄. de transac. Eo autem casu quo esset corruptela precium satis videtur quod de rigore agi possit ex illa per emologationem expressam vel tacitā. Sed remedium poterit esse quod agetur contra arbitrum vel petetur restitutio prout in simili dixi superius de corruptela iudicis circa primam speciem corruptele. Nam ⁊ arbiter facit litem suam. vidi de facto dubitari. Et re vera non videtur bene iure cautum vt dixit Barto. qui de hoc posuit in. l. fina. j. de varijs ⁊ extraor. cogni. Et ibi in effectu concludit quod sic cum teneatur de dolo ⁊ lata culpa ad instar proxenete seu mediatoris. l. ij. cum ibi not. j. de proxene. Et ideo si lesit partem vltra quā bono viro conueniret cum hoc sit vel ex dolo vel ex ignorantia iudicis que tunc cadat in latam culpam iuxta not. in. l. liberorum. §. notantur. s̄. de his qui not. infa. et plene per Bart. in lege quod nerua. s̄. depositi. ⁊. j. de verbo. signifi. l. lata culpa. ideo videtur teneri. Et ex predictis etiam patere potest. An corruptela pecunie inficiat arbitramentum. ⁊ sic sententiam arbitratoris ipso iure: quia cum de iure communi nō pariat actionem: sed agatur ex stipulatione videtur quod solum oriatur exceptio contra stipulationeꝫ pene. Sed si ex forma statuti arbitramentum pareret actionem. ⁊ non mandaretur executioni sicut sententia: tunc videretur quod corruptela pecunie ipso iure inficeret talem sentētiam arbitratoris. per id quod dixi. s̄. de arbi. ⁊ iudi. Et quod dixi. s̄. dari exceptionem doli contra petitionem pene intellige quando quis participauit corruptelam cum arbitro. alias videretur quod primo loco deberet agi contra arbitrum. ⁊ ipso non existente soluendo in subsidium daretur exceptio vel saltem restitutio in integ. per petitionem pene per no. in. l. fi. §. j. s̄. de eo per quē fac. erit. Et vltimo q᷑ Bar. hic videt̃ sensisse qđ vbi sentētia fertur per imperitiā iudicis. qđ glo. velit dare restitutionē. l. seruo inuito. §. cum pretor. s̄. ad trebel. Adde q᷑ glo. videtur illud voluisse ꝓpter implicatiuam maxime quā ibi ponit referendo eam ad text. tamen tene secure qđ non debet dari restitutio. ⁊ imputet sibi pars que nō appellat. nam tunc solum superest remedium agendi contra iudicem ꝫm not. insti. de oblig. que ex quasi delic. in prin. ⁊. l. si fili⁹ s̄. de iudi. quomodo auteꝫ de falso potest queri ex officio per inquisitionem. ⁊ an tale officiū duret plusqꝫ accusatio tetigit glo. in. l. querela. de falsis. ⁊ ibi per butri. ⁊ Bar. qui illam reprehendunt. et bene vt mihi videtur. de quo dic vt ibi. Et adde quod dicetur in. l. imperatores. j. eodem. Et hec sufficiant loco repetitionis huius legis.

Summarium.

1 ¶ Actio iniuriarum datur contra denegantem carceratis victum ⁊ stratum.

2 Deportatus de iure gentium querere potest.

1

a I victum. ¶ † Contra denegantem carceratis [a] victum vel stratum agi potest iniuriarum et contra eum competit etiam penalis actio. hoc dicit. ¶ In glossa prima i fi. Et adde quod

quod habetur in.c.cum apud.xj.q.j.alias.iij. ¶ In glo.fi.ibi.§.si quis sic fecit. Sed certe.§.ille modicū facit si exponat vt ibi p gl. exponitur. Ray. dicebat q hec actio cōpetit illis q victualia portabant ex eo quia cuiuslibet hominis interest talia alteri non fieri.& se nō phiberi propter officiū qd debet homo homini. facit qd habet in.l.iij.ff.de libe.cau.&.l.seruus ea lege.ff.de seruis expor.et j.de appellatio.l.non tantū.&.l.ij.ff.de iusti.& iure. Bar. aūt que sequitur hic Ange. tenet q etiā dānatus in metallū pōt agere in casu isto: qr retinet potestatem percipiendi alimenta.l.iij.ff.de his que pro nō script.haben.& per cōsequens retinebit actiones & iura pro illis cōpetētia sicut & deportatus.licet perdat ea que sunt iuris ciuilis.tamen cum retineat ea que sunt iuris gentiū.l.quidam sunt serui pene.j.de penis.retinet etiā actiones ex contractu iuris gentiū descendentes.licet ille sint de iure ciuili.vt.l.ij.ff.de origi.iuris. Et hoc ideo q veniunt in consequentiam contractus iuris gentium.vt est casus in.l.si mādauero.§.is cuius.ff.manda.

2 Et qd dixi q retinet ea que sunt iuris gentiū intellige † qd retinet libertatē: & post deportationē pōt querere ex contractu iuris gentium.sed quesita ante deportationem etiā ex contractu iuris gentiū bene publicantur nec illa retinet vt ibi patet.&.l.eius qui.ff.de testa. Et aduerte bene diligēter qr hic pprie nō cōpetit actio p alimētis.sed dat actio pter alimenta denegata. Et sic hic est casus singularis q non est alibi amplians & declarans dictā.l.iij. de his que p nō scrip.haben.quasi iste actiones succedant in locū actionis alimentorū.& sic sapiūt eius naturam.arg.l.si eū qui.§. qui iniuriarū.cū simi.ff.si quis cau. ¶ In ea glo.ibi criminaliter accusari a quocunq. Sed certe hoc dicitur ibi. Et aduerte: quia videtur hec glo.intelligere illū tex.etiā si nō interemit carceratū. Sed glo.ibi intelligit quod interemit.& tunc bene posset a quolibet accusari cum videretur incidere in corneliam de sicariis.qd est publicum iudiciū.l.j.&.ij.j.de publi.iudi.& facit.l.necare.ff.de libe.agno. Jo.de imo.

Summarium.

1 ¶ Actus pretextu instrumēti nouiter reperti nō est rescindēd⁹.
2 Sententia nō retractat ob instrumentū qd de nouo reperitur.
3 Sententia in rem iudicatam transire non censetur vbi periculū animarum in obseruando eam vertitur.
4 Sententia iniusta non dicitur sententia.

Imperatores. Fauore rei publice retractatur sentētia pretextu instrumentorū de nouo repertorū.h.d. ¶ † No.q regulariter nō rescinditur actus pretextu instrumenti nouiter reperti.de quo in.l.sub ptextu.C.de transac.&.l.si sub specie.C. de re iudi. ¶ In glo.pe.ibi:idem pupillari.p hac facit:qr respublica & pupillus videnf eqparari.l.rempublicā.C. de iur. reipu. lib.xj.ibi tamen equiparat res publica pupillo:nō ecōtra. Et sic videret qd licet priuilegia cōcessa pupillo trahi possint ad rempublicā:tamen nō ecōtra per no.in.l.j.ff.de leg.j. Sed sustinēdo glo. potest dici qd cū pupillus reputet psona magis priuilegiata. Et pter hoc ad instar eius succurrat rei publice.videt qd multo fortius si qd priuilegiū concedat reipublice intelligat cōcessum pupillo.ar.l.multomagis.C.de sacrosan.eccle. Ad id aūt qd sequit de ecclesia.bene facit qd habet in.l.fi.C.de sacrosan.eccle. vbi pupillus & ecclesia equiparant. Et no.ex ista gl.q in materia fauorabili licita est extensio p idētitatem rationis.facit ad idē qd no. gl.in.l.pcurator.j.de iure fisc.& in.l.illud.C.de sacrosan.eccle.de quo tetigi in.l.si vo.§.de viro.ff.sol.ma.& p Bar.in.l.si cōstāte.in princi.in nona questione prime partis. Et idem dicit hic Barto. in causa furiosi & prodigi.per no.in.l.fulcinius.§.adeo.j.quibus ex cau.in pos.eatur.pro quo bene facit gloss.singularis in.l.ij.C. de cura.furi. Et not.diligenter de prodigo:quia in illo videretur secus cum propter suum vitium interdicatur bonis.j.de verborum obligatio.l.is cui bonis.tamē quia regitur per administratorem.satis videtur hoc esse equum facit quod habetur in.l.si curatorē.C.de in integ.resti. Et adde etiā casum.l.ij.in fi.ff.si quis inge.esse di.de quo hic per Barto. ¶ In gloss.finali ibi.§.economus.dic quod standum est his contrariis: quia licet respublica habeat actionem contra suum administratorem non per hoc impeditur petere restitutionem in integrum sicut nec minor.l.etiā hic allegata.ideo tene sequentem solu. ¶ In ea.glo.ibi:& ita infra quadriennium. Et sic vult glo.qd infra trienniū audiat respublica iure speciali.post trienniū audiatur iure cōmuni infra quadriennium si preuaricatio interuenit petita tamē restitutione. Et idē esset in priuato. Et hoc si fine pecunia interuenit preuaricatio.als sentētia esset nulla etiā in priuato.vt latius tetigit gl. in.l.j.C.de sen.aduer.fis.hic alleg. Sed aduerte qr quatenus dicit corruptelam pecunie inficere sententiam ipso iure distingui debere an fuerit corruptela iudicis aduocati vel procuratoris.licet gl.inter has nō faciat differentiā.de quo dixi in.l.diu⁹.j.c. ¶ Itē in quātū dicit audiri infra trienniū iure speciali petita restitutione.dixit Bar.hic.& in dicta.l.j.hoc pcedere fm iura antiqua fm que dabatur vtilis annus ad petendā restitutionē. Nā fauore rei publice dabatur trieniū.sed cū hodie regulariter detur quadrienniū.l.superuacuā.alleg.in glo.illud erit correctū qr dabitur hodie quadrienniū. Sꝫ certe hoc nō videt verū.qr legū correctio est euitanda.l.precipimus.cū simi.C.de appel. Et sic videtur qd etiā hodie si ex speciali suo fauore respublica velit restitui audiet solū infra trieniū. Et hoc tenuit Ja.bu.in.l.sub specie.C.de re iud. Et hoc casu dixit non posse excipi nec replicari cōtra sniam nisi petita prius restitutione per.l. nec nō.§.exēplo.ff.ex qui.cau.ma.&.l. nā & postea.§.si minor.ff.de iureiurā. Et pl⁹ notabiliter dixit qd idē esset i casu.l.cū a te.ff.de dolo.scꝫ qd exceptio vel replicatio cōpetat demū ibi prehabita restitutione. Sed hoc vltimū nō puto verū cōtra mentē illius.l.ipam nō cauillādo.vnde de intellectu illius text.dic vt plene dictū fuit in dicta.l.diuus.sup glo.fi. ¶ In ea.glo.ibi.ob dolū delinquentis.certe si interuenisset dolus obtinentis sniam nō esset speciale in re publica: imo etiā subueniret cuilibet alteri per.l.si fideiussor.§.in omnibus.ff.man.& p id qd no.Cy.in.l.j.in.iij.oppo.C.de cōdi.inde.vbi tangit questionē notabilē qñ qs fuit condēnatus ad soluēdū.et post sententiā q̄ trāsiuit in rē iudicatā ante solutionē vel postea reperit instrumentū quietationis an habeat aliqd remedium.de quo etiā in Specu. de senten.excō.§.fi.ver.illud autē queritur.& facit qd no.glo.in.l. pperandum.§.j.C.de iudi.& quod habet per tex.& glo.& per Jo. an.in.c.ij.extra de purg.vulg.Spec.vbi.ff.recitat opiniones Cy. in dicta.l.j.& in effectu cōcludit post Ja.de are.qd si actor fuit in dolo.vt qr sciebat solutū vel quietationē factam.qd presumitur si ipse solutionē recipit als fecit qetationē tunc succurritur condē-
2 nato per dictū.§.in omnib⁹. Vel videtur qd nō succurratur † cū pretextu instrumenti nouiter reperti regulariter nō rescindatur sentētia.l.sub specie.C.eo.qr & perēptoria regulariter nō pōt obñci post sententiā.l.perēptorias.C.sen.rescin.nō pos.ita dixit Jac. de are. Sꝫ Cy.ibi dubitatiue dixit q forte poterit dari restitutio hoc vltimo casu.arg.no.i.l.si is ad quē.j.de acqui.here.&.l.seruo inuito.§.cum pretor.ff.ad trebel.que iura tamē nō multū faciūt. Nā glo.in.l.si is ad quē.potest intelligi qñ sententia est lata per falsas pbationes.hic vo per verū instrumentū forte mutui. Itē §.cū pretor.nō facit vt ptꝫ in litera.& glo.etiā ibi loquitur qñ iudex fuit corruptus precibus.vnde ipse idē Cy.contra semetipsū allegauit.l.j.in.fi.j.de qstio. Jo.autē and.super illo ver.illud autē.videt inclinare qd detur restitutio:qr simpliciter recitat Cyn. hoc tenere.forte potest sic dici qd aut fuit allegata solutio & qetatio.& hoc nō obstante fuit lata sententia.& videtur qd tunc nō audiatur condēnatus.argu.l.qd in diē.§.si rationē.ff.de cōpensa.& l.fin.C.de fide instru.sic intelligatur opi.Spe.nisi forte pars allegasset instrumentum solutionis vel quietationis.& dixisset se perdidisse.& de hoc vlterius nō fuisset quesitum.vel tunc forte si ex postfacto reperiatur & appareat casu deperditum seu subtractū poterit tūc succurri vt etiam voluit sentire Spe.facit quod habetur in.l.testium.C.de testi.& in.l.ij.C.de testa. Aut nō fuit allegata solutio nec quietatio.& tunc si agens fuit in dolo tunc clarum quod succurretur victo secundum omnes per nota.in dicto.§.in omnibus. Sinautem nō fuit in dolo vt quia verisimiliter nesciebat de solutione vel quietatione. Ut quia facta fuerat predecessori vel per predecessorem.argu.l.fi.ff.pro suo. Et tunc concludo qd si reus habebat iustam causam ignorantie:vt quia forte ipse nō soluerat.sed predecessor:nec sibi facta fuerat quietatio sed predecessori tunc puto quod sibi subueniatur per restitutionem in integrum ex clausula generali.de qua in.l.j.in fi.ff.quib.ex cau.ma. Et ita intelligatur sententia.Cy.arg.l.qui in alterius.de regu. iur.c.cum quis.lib.vj.iuncto eo quod no.i.l.cum filius.§.in hac. j.de verb.ob. Si autem non habet iustā causam ignorantie; tūc videtur quod de iuris rigore nullo remedio sibi succurratur.qd puto verum per inferiorem a principe.sed per principem vel aliū non recognoscentem superiorem forte poterit succurri.argumē. l.prime ad.j.de questio. Et adde etiam vt hic tetigit Ange.quod si priuatus qui de nouo reperit instrumenta docere potest se non potuisse vti illis quod erit etiam iusta causa subueniendi ei aduersus sententiam. Et hoc forte fuit de mente Innocen.in capitulo vltra tertiam.extra de testi.dicit etiam fuisse ex mente Barto.in.l.si ex falsis.C.de transac.certe ibi nihil dicit.sed bene dicit in lege prima.C.de sen.aduer.fisc.libro.x. ¶ Et adde etiam vnū
3 † quod vbi in obseruatione sententie vertitur periculum animarum vt in causa matrimoniali non transit sententia in rem iudicatam.vt in capitulo tenor.&.c.lator.&.c.consanguinei. extra de re iudica. Item si est lata per purgationem expresse reprobatam vt per purgationem vulgarem.vt in.c.ij.de purg.vul. Sed aduerte circa illud quod dictum est.ff.qñ agens nō fuit in dolo nec victus habuit iustā causam ignorātie.qd nō est dare remediū nisi habeat recursus ad principē vel aliū nō recognoscentē superiorē.nā imo vr q possit agi cōdictiōe sine cā quasi prima solutio

redacta sit ad nõ causam prout videt esse tex. cum glo. secundũ secundam lect. in. l. iulianus verum debitorem. ff. de condi. indebi. Et hoc videt tenere Bar. in examinatione illius secũde lect. pro hac parte videt etiã casus in simili in. l. eleganter. §. si qs post. ff. de condi. inde. vbi solutum pretextu transactionis potest repeti condictione sine causa. ⁊ pro hoc etiam facit. l. fullo. ff. de ↄdi. sine causa. Sed his non obstãtibus puto procedere quod. ff. dixi ꝑut fuit de mente Cy. in. l. j. C. de cõdi. indebi. quia vbicunqꝫ aliquid allegatur tendens ad impugnationem sententie que trãsiuit in rem iudicatam nõ debet pars audiri per not. in. l. peremptorias C. senten. rescin. non pos. ⁊ in dicta. l. iulianus. in prima lec. vt pꝫ ex no. ibi in glo. prima. ⁊ Bar. circa primã lectu. Cum igitur quãdo fertur sententia condẽnatoria super debito in effectu declaretur debitum subesse. ⁊ cum effectu exactiõis. l. quid tamen. §. si arbiter. ff. de arbi. ⁊. ff. de iudi. l. si pretor. Et facit. ff. de verb. sig. l. debitor. merito non videtur posse allegari solutionem factã respectu ipsius debiti ante sententiam quia per hoc detegeretur debitum non soluisse cum effectu tempore sententie. cuius contrariuꝫ aperte voluit sententia. ideo propter ipsam sententiam videtur claudi os volenti allegare talem solutionem. ¶ Nec obstet dicta l. iulianus. ſm secundã lecturam. Primo qꝛ lectura nõ conformatur illi. l. cũ dicit qđ post sententiã remanet vinculũ naturale: etiã si fuit absolutus: qđ nõ posset procedere si solutio precessisset cum solutione eius qđ debetur omnis tollitur obligatio. insti. quib. mo. tol. oblig. in princip. Preterea ibi in tex. nõ dicitur ꝙ possit repeti solutum ante sententiam: sed potius innuitur oppositũ. licet glo. aliter sentiat. sed videtur quod non bene per supradicta. Et forte glo. fuit mota: quia licet non competat condictio indebiti ad repetendum solutum per sententiam tamẽ secundũ glos. cõmuniter bene potest competere cõdictio sine causa. Et sic facilius concedunt gloss. posse agi condictione sine causa. Sed talis opinio communiter non approbatur vt patet ex not. per Bart. in. l. fullo. ff. de condi. sine causa. ⁊ in. l. si fine. in princi. ff. rem ratã habe. ⁊ per Cy. in dicta. l. j. C. de condi. inde. ¶ Item nõ obst. qđ habetur in dicto. §. si quis post. quia ibi non fuit solutum pretextu debiti cuius vigore lata est sententia. sed respectu transactionis quam oportet dici reddi inefficacem ex quo illa non obstan-
4 te lata fuit sententia que transiuit in rem iudicatam. † Nam non potest dicere obtinens sententiam iniustam sententiam se obtinuisse: quia sic allegaret turpitudinem suam. ⁊ sic non debet audiri: per ea que habentur in. l. si seruus plurium. §. j. ff. de lega. j. ⁊ in. l. stipulatio ista habere licere. in prin. ff. de verbo. obliga. Et ex hoc sequitur ꝙ si sententia fuit iusta prout habebat dicere vincẽs oportet dici ꝙ trãsactio fuit inualida vel inefficax: quia alias sententia non fuisset iuste lata contra talem transactioneꝫ. Et ideo cum vincens habeat necessario confiteri transactionem inualidam. non mirandum si ab eo repeti potest solutum pretextu talis transactionis. Nam per hoc non venitur contra sententiam. imo fauemus potius sententie vt patet ex predictis. secus est quãdo solutio dicitur facta simpliciter pretextu debiti sup quo postea fertur sententia: qꝛ tũc sine dubio si illa posset detegeretur iniquitas sententie ⁊ veniretur contra sententiam que in effectu vt dixi declarauit debitum subesse tempore sententie. Ideo de rigore iuris ciuilis non debebit pars audiri allegans talem solutionem. Fateor tamen ꝙ si pars obtinens sententiam confiteatur talem solutionem quod tunc posset fieri repetitio: quia licet cõtra sententiam propter presumptionem iuris ⁊ de iure non admittatur probatio in contrarium. Illud est verum nisi per confessionem partis vt patet ex no. in aut. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. ⁊ in corpore vnde sumitur. ⁊ not. Bart. in dicta. l. iulianus circa primam lectu. ⁊ voluit Inno. in. c. sed quia plerique. extra de immu. eccle. ⁊ in. c. fraternitatis. extra de frigi. ⁊ mal. Non obstat etiam dicta. l. si fullo. quia ibi propter factum extrinsecum contingens post sententiam causa sententie redit ad non causam. Nam ibi fuit fullo ad estimationem cõdemnatus: quia nõ restituebat rem domino ⁊ post sententiam res redit ad dominum. vnde cum allegaret rem reuersam ad dominum non scit allegare aliquid contra sententiam. Et per id appareat causam sententie redactã ad nõ causam. ideo nimirum si competit cõdictio sine causa. Sed in casu nostro nullum factum extrinsecum superuenit post sententiam nisi sola repetitio instrumenti continens factuꝫ solutionis non contingens post sententiam sed ante. quod si allegare possit ostenderet iniquitatem sententie. ⁊ veniretur contra illam. ideo non videtur tunc posse allegari.

Summarium.

1 ¶ Iudici quando de causa nõ liquere dicatur.
2 Testi iurato asserenti se nihil scire creditur.
3 Fieri potest aliquo tacente quod fieri potest eo contradicente.
4 Consentire iudicanti ⁊ iudicato paria sunt.
5 Commodo aliquo ad plures ordinarios simul spectante nõ procedet alter sine altero.

Pomponius. Legitur duobus modis pricipaliter. vno modo quod loquatur in ordinario vel delegato ad vniuersitatem causarum. Alius vt loquatur in delegatis aliis. Et vterqꝫ potest saluari vt patet in glo. licet Ange. dixerit quod secunda sit falsa nisi esset delegatus cuꝫ clausula vt omnes vel duo vel alter. vel etiam cum illa quod si non omnes. de quo in. c. si cũ plures. de offi. deleg. in. vj. ⁊ in. c. prudentiam. de offi. deleg. in antiquis. Et breuiter hoc intendit. Si ex tribus iudicibus vnus iuret sibi de causa non liquere eo tacente vel dissentiente reliq duo
1 consentientes sententiam ferre possunt. h. d. ¶ † No. quod interdum dicitur iudici non liquere de causa. qđ quando sit collige ex his que habentur in. l. si de meis. §. fi. ff. de arbi. vt qꝛ forte non bene vidit attestationes vel dubitat super eis. Et adde etiam quia dixit Inno. vt hic refert Ange. qđ iudici nõ potest liquere de causa anteꝙ sit conclusum in ea cum vsqꝫ ad conclusionem cause possint probationes fieri potissime per instrumenta. extra de fide instru. c. cum dilectus. ita dixit Inno. ſm Ange. in. c. significantibꝰ extra de testi. sed certe debuit dicere. in. c. significauerunt. ad fi.
2 ¶ † Item no. argu. ſm Ray. qđ audiri debeat testis qui iuratus dicit se nihil scire. allegat in aut. de sanctis. epis. §. nulli. ¶ Item no. quod vbi iudici non liquet de causa si eum oporteat ferre sententiam: quia forte non habet plus de termino instantie poterit iurare sibi de causa non liquere: ⁊ absoluere partes ab instantia iudicii. Et hec ſm Ange. est tutior via quã illa quã posuit Bart.
3 in. l. ait pretor. §. j. ff. eo. de quo dic vt ibi dictum fuit. ¶ † Itẽ no. ꝙ illud quod potest fieri aliquo contradicẽte potest fieri. et eo tacente. ⁊ hoc quando ille est presens. facit quod habetur in. l. qui potest. ff. de reg. iur. alias auteꝫ non semper quod poterit fieri aliquo inuito poterit fieri etiam eo absente. l. item si vnus. §. fi. ff. de arbi. ⁊ extra de ele. c. quod sicut. ⁊. c. venerabilem. ¶ In glo. j. ibi: sic in voluntaria iurisditione. No. glo. que intelligit qđ licet. l. j. ff. de offi. consul. loquatur in iurisditione volũtaria: tamen sit extẽdenda ad iurisditionem contentiosam. quod diligenter no. Ange. tamen hic dicit ꝙ Jo. and. in ti. de senten. §. sed si iudices. tenet ꝙ dicta. l. j. non habeat locum nisi in volũtaria iurisditione. Sed potes dicere ꝙ licet Jo. an. dicat illam loqui in voluntaria nõ negat posse trahi ad contentiosam quatenus est eadem ratio. arg. l. illud. cum simi. ff. ad. l. aquil. per id quod dixit hic gl. ¶ In ead. glo. ibi: quando simul ceperunt. No. hanc responsioneꝫ quia per hoc habes singularem limitationem ad. l. j. de offi. cõsu. ꝙ ꝓcedat quando a principio vnus solus incipit cognoscere vt alter tunc non se intromittat nisi primo impedito. secus quãdo a principio simul ceperunt cognoscere: lꝫ essent ordinarii. ⁊ habentes iurisditionem insolidum vt hic est casus qui forte non est alibi ſm istum intellectũ. ¶ In ea. gl. ibi: idem in delegatis ad vniuersitatem causarũ alicuius loci. quia intelligãtur habere iurisditionẽ ⁊ exercitiũ illius insolidum ꝓpter vniuersitatem administrationis eis cõcessam. facit quod not. Bar. in. l. j. §. si plures. ff. de exercito. ⁊ qđ no. in. l. j. §. fin. ff. qui ⁊ a quib. appel. secus in pluribus delegatis ad vnam causam vel certas. Nã licet isti habeant iurisditionẽ ſm Inn. de offi. deleg. c. prudẽtiam. ⁊ sequitur hic Bar. non habent tamen exercitium iurisditionis insolidũ sed simul: vt pꝫ in. c. causam matrimonii. ⁊. c. prudentiam. de offic. delega. quod intellige quando nulla clausula fuit adiecta in rescripto delegationis. secꝰ si esset adiecta clausula illa ita qđ vos vel alter vestrũ in causa ꝓcedat ꝙ tũc quilibet intelligitur habere exercitiũ iurisditionis ⁊ erit locus preoccupationi. et vno preoccupãte alter nõ se intromittet nisi preoccupans fuerit ipeditus. extra de offi. dele. c. cũ plures. lib. vj. Si autẽ esset adiecta clausula illa qđ si nõ oẽs interesse poteritis: tũc duo vestrũ in causa procedãt nõ poterũt ꝓcedere duo tãtũmodo nisi prius cõstet ꝙ tertius nolit vel nõ possit interesse vt dicto. c. prudentiã. ⁊ de rescrip. c. suscitatus fallit tamẽ in casu isto ⁊ precedenti ſm Ang. nisi de partium volũtate aliud ꝓcederet. nã tũc virtute ꝓrogatiõis vsus iurisditionis posset vnus ꝓcedere in casu precedenti etiã si preoccupãs nõ esset impeditus. Et in secundo possent duo ꝓcedere ẽt tertio nõ ipedito. allegat no. ꝑ Inno. in dicto. c. prudentiã. Et est attendendũ diligenter ſm Ang. ꝙ lꝫ in ꝓrogatione iurisditionis requiratur cõsensus partiũ taliter ꝙ nullo ducat errore vt. l. si ꝑ errorẽ. ff. de iurisdi. om. iud. ⁊. l. ij. ff. de iudi. tñ qñ ꝓrogatur vsus iurisditionis: error illã impedit vt voluit Inno. in dicto. c. prudẽtiã. Et iđ dicit ꝙ de partiũ volũtate qñ sunt plures delegati sine clausula vnꝰ poterit ꝓcedere ⁊ decidere cãꝫ lꝫ ipe ptes ignorẽt an talis iudex possit vel nõ qꝛ nõ ꝓrogat iurisditio sed vsus iurisditionis. allegat no. ꝑ Inno. in dicto. c. prudẽtiã. Sed adde qđ ibi Inno. in glo. magna super verbo ex eo. ad fi. voluit contrarium qñ dati sunt sine clausula vt pꝫ ex responsione quam facit ad. c. causam matrimonii. ¶ In ea. glo. in fi. Et hoc videtur veruꝫ in interlocutoria per quam non expiraret officium: al's esset secus cum esset tunc eadem ratio que in diffinitiua. Et sic intelligitur glo. que videtur huic contraria in. l. magistratus. ff. ad munici.

Item

Item procedit hec glo. in pluribus ordinariis vel delegatis ad
vniuersitatem causarum qui habent iurisditionem ⁊ exercitium
insolidum. ⁊ sic possunt cõparari tutoribus. facit quod habet̃ in
l. inter tutores. ff. de admini. tuto. secus in pluribus delegatis ad
vnam causam sine clausula illa vos vel alter. qꝛ tales non possunt
etiam interlocutoriam ferre vnus sine altero vt ꝓbatur de offic.
delega. c. prudentiã. Et hoc etiã secundo modo possit saluari gl.
in dicto. §. magistratus. Sed aduerte qꝛ Iac. de are. hic simplici-
ter reprobat glo. istam ex eo qꝛ ille demũ põt citare qui põt ꝓnũ
ciare. arg. l. fi. C. de exhi. re. ⁊ dicit esse casum in. c. prudẽtiã. de offi.
deleg. Ad. l. fi. allegatam in glo. respondet ꝙ hic actus ciuitatis
ordinatur ad sententiã. ideo cũ vnus solus ꝓhibeatur ferre sentẽ
tiam ⁊ omne illud per qđ ad eũ peruenitur videtur esse ꝓhibitũ
⁊ ꝑ ꝯsequẽs dicta citatio. ar. l. oratio. ff. de spõ. ⁊. l. iii. §. ii. ff. de do.
inter vi. ⁊ vxo. Sed in. d. l. fi. vnius tutoris autoritas in alienãdo
non est ordinata ad maius ꝓhibitum. s. ad dandũ in arrogatio-
nem. Sed tu potes saluare glo. qꝛ quãdoq; citatio fit vt cõpareat
ad audiendã sentẽtiam ferendam per oẽs. ⁊ tunc ꝓcedat glos. qꝛ
non fit ad actum ꝓhibitum sed permissum. Aut citatur ad sentẽ
tiam per ipsum citatũ feredã. ⁊ tunc ꝓcedat opi. Iac. de are. per
rationẽ suam. Et idem forte si citaret ad sentẽtiam audiendã: qꝛ
intelligitur de ferenda. s. per se. cũ persona extrinseca in dubio nõ
debeat subintelligi. l. si ita stipulatus. §. grisogonus. ff. de ver. ob.
Et ex ꝑdictis patet qđ aut sunt plures delegati ad vnã causam
sine clausula. Aut sunt plures ordinarii vel delegati ad vniuersi-
tatem causarum que simul ceperũt cognoscere. Et hoc casu volũt
ferre diffinitiuam. Aut interlocutoriam. Si interlocutoriã. Aut
talem per quã expiret officiũ iudicis. Aut per quã non expiret.
Et hoc vltimo casu. Aut fit ad finẽ alium ꝙ ferẽdi diffinitiuam
aut aliã interlocutoriã q̃ finiat officiũ. Aut fit ad finem ferẽdi dif
finitiuam. Et hoc vltimo casu. Aut citat ad sentẽtiam ferendam
per oẽs aut per se vel simpliciter vt patet ex predictis. Est autem
citatio seu mandatũ de citando sentẽtia interlocutoria iuxta no
ta. in. l. cum clericis. C. de epi. ⁊ cle. ⁊. ff. eo. l. quod iussit. ⁊. l. qualẽ
ff. de arbi. ¶ In glo. ii. in fine prima opi. ꝓcedit ꝭm Ia. de rauen.
quem sequit̃ Ang. vbi partes sunt inequales tunc habeat̃ respe-
ctus ad dignitatem per. l. maiores. ff. de pac. ⁊ per no. in. l. vbi ab-
sunt. ff. de tut. ⁊ cu. da. ab his. Sed Ia. de are. dicit simpliciter pri
mã opi. veriorẽ cum oẽs iudices ratione officii eadem censeãtur
pollere administratione allegat. l. i. §. cũq; ibi cũ omnibus auto-
ribus ⁊c. C. de ve. iure enucle. ⁊. l. i. C. de pala. sa. lar. lib. xii. Et hoc
etiã sequitur hic Bar. per. l. inter pares. ff. eo. vbi patet qđ quãdo
sunt equales numero inspicit̃ prima. An sit causa fauorabilis pu
ta libertatis vt tũc valeat sentẽtia que fertur pro libertate. alias
dicit qđ valet pro reo. Et sic non curat̃ de dignitate vt ibi patet.
Et hoc verum qñ sunt plures iudices vt singuli. Sed si essent plu
res vt vniuersi tũc si essent equales numero attẽderet̃ dignitas.
Et ita loquat̃ qđ habetur in preallegata. l. vbi absunt secũdũ eũ.
Et istud vltimum sequũtur etiã canoniste aliqui in. c. qꝛ propter
de elec. ⁊ in. c. i. extra de his que fiunt a ma. par. ca. Sed in cõtra-
rium videt̃ tex. in. d. c. qꝛ ꝓpter. vbi copulatiue requirit qđ maior
⁊ sanior pars illorum de capitulo cõsentiãt. ⁊ sic cũ vnus sufficit
sine reliquo vt ibi etiã videt̃ velle Io. an. Et ista opi. videt̃ verior
de iure per illũ tex. Sed in casu huius tex. quando sunt plures vt
singuli ꝓcedat opi. Ia. de are. ⁊ Bar. ¶ In. l. tunc aũt. in glos. i.
ibi ⁊ etiã sententiã ferunt. Et sic innuit glo. qđ sit necesse oẽs pro
nũciare. Nec sufficiat maiorem partem pronũciare aliis tacenti-
bus licet sint presentes. Et idem voluit glo. in. l. magistratus. C.
qñ prouo. nõ est necesse. cõtrarium voluit gl. in. l. sicuti. ff. de arbi.
primas tenet hic Bar. Sed adde primo qđ in arbitris gl. cõtra-
ria videtur vera per no. in. l. Item si vnus. §. itẽ si in plures. ff. de
arbi. In iudicibus est maius dubiũ. Nã per ibi notata videret̃ se
cus. Sed in cõtrariũ fortiter facit tex. iste iñcto precedenti. Nam
ff. dicit in. l. prima qđ tertio absente. ⁊ sic tacente duo ex trib9 pos
sunt dare sententiã. Et in hac. l. assignat rationẽ qꝛ ex quo maior
pars ꝓnunciat ⁊ oẽs sunt presentes intelligũtur oẽs ex iuris in-
terpretatione iudicare ex quo maior pars ꝓnũciat in presentia
omniũ. facit qđ habetur in. l. qđ maior. ff. ad municip. ⁊ quod ibi
no. per Bar. Et secundũ hoc etiam videret̃ intelligenda. l. sicuti.
de arbi. que videtur declarari per istam. Et similiter quod habe
tur in auten. vt iudi. nõ expe. sa. in. §. i. col. ix. Posses tñ dicere qđ
hic loquit̃ qñ tertius iurat sibi nõ liquere de causa. ⁊ sic sit specia-
le hoc casu qđ sufficiat maiorem partẽ ꝓnunciare in presentia ter-
tii tacentis. Et istud forte fuit de mente glo. hic in fin. Et videtur
etiã id voluisse Bar. tñ quia ratio est que restringit ⁊ ampliat di
ctam. l. adigere. §. quãuis. ff. de iure pa. ⁊. l. i. C. que sit lon. consue.
videretur qđ indistincte de iure per rationẽ huius. l. iuncta. d. l.
qđ maior. cũ ibi no. per Bar. sufficeret ꝓnũciatio maioris partis
in presentia omniũ. sed tutius est ꝓpter opiniones vitandas qđ
saluo casu. l. precedentis oẽs pronũcient. ¶ In ea. glo. ibi vel etiã
4 indicato. ¶ † Not. bene quod paria sunt consentire iudicanti vel
etiam iudicato seu sententie. Et de cautela est quod copulatiue
vtrũq; fiat per alios iudices. Et sic trãsit hic Bar. sed aduerte qꝛ
hec glo. videtur contra tex. in. c. cũ ab vno. de re iudi. lib. vi. vbi di
cit qđ demũ valet sententia quando vnus ex pluribus iudicibus
tantũ ꝓnũciat aliis presentibus si de mandato aliorũ hoc faciat.
⁊ vtatur verbo pluralis numeri. Et istud etiam posuit Io. an. in
ti. de sen. §. sequit̃. ver. sed si iudices. Et tetigit hic Ang. licet non
faciat mentionẽ de ista glo. ⁊ sic videtur qđ non sufficiat consenti
re ex postfacto: qꝛ vbi requirit̃ mandatum debet precedere iuxta
no. in. l. si vero non remunerandi. §. si post creditum. ff. man. ⁊ per
Bar. in. l. si aũt. ff. de aqua plu. ar. ⁊ per eundem in. l. si quis mihi
bona. §. iussum. ff. de acqui. here. Et hoc etiam videt̃ voluisse glo.
in dicto. c. cum ab vno. vbi expresse dicit nõ sufficere consentire ex
postfacto. Posses tñ dicere illã glo. debere intelligi quãdo ex in-
teruallo voluit consentire sed ista intelligat̃ quãdo incõtinenti.
Nam tunc videtur secus ar. l. lecta. ver. dicebã. ff. si cer. pe. Et hãc
differentiã an fiat incõtinẽti: an ex interuallo. sequit̃ hic Bart. et
facit qđ no. gl. in. l. instar. C. de iure fi. li. x. Sed de iure verius vide
ret̃ qđ mãdatũ debeat ꝑcedere per prealle. c. cũ ab vno. iũctis que
no. Bar. in. d. l. si autem. ⁊. d. §. iussum. tene tñ menti hãc glos. qꝛ
forte seruaret̃ in practica qñ incontinẽti sequeret̃ aliorũ cõsensus
cũ eã vt dixi sequat̃ Bar. ⁊ Et hoc quãdo vsus fuisset verbo plu-
ralis numeri alias in dubio nõ videretur ꝓcedere per. d. c. cũ ab
vno. Et per hoc etiã patet ꝙ si vnus tantũ ferat sententiam etiã
si vtatur verbo pluralis numeri aliis presentibus ⁊ tacentib9 nõ
precedente mandato nec interueniente consensu incõtinenti qđ
indubitãter non valebit sentẽtia ⁊ sic non habebit locum hoc ca
su. l. qui patitur. ff. man. que loquit̃ quãdo de tacẽtis cõmodo agi
tur quod hic non est. ¶ Extra gl. adde dictis Bar. primo inquã
5 tum dicit † ꝙ vbi ad plures ordinarios spectat cõmodũ aliquod
puta mulctarum ⁊ penarũ ꝙ vnus non poterit ꝓcedere sine alte
ro. ⁊ idem dicit in delegatis cũ clausula alternatiua vos vel alter
in casu predicto quãdo spectat ad eos cõmodum alias procedat
c. cũ in plures. de offi. dele. in. vi. qđ sic debet limitari secundũ eũ.
nã hec opi. nõ placet hic Ang. ex eo quia secundũ eum. ⁊ olim ⁊
hodie tam delegati ꝙ ordinarii habebãt sportulas. ⁊ sic aliquod
cõmodũ. l. cũ clericis. C. de epi. ⁊ cleri. ⁊ no. in autẽ. offerat̃. in ver-
bo sportulas. C. de li. cõte. ⁊ tñ qꝛ vnusquisq; habebat iurisditio-
nem insolidũ qñ erãt ordinarii vel delegati cũ clausula predicta
poterat procedere alter altero irrequisito dicto. c. cũ plures. ⁊. l. i.
ff. de offi. consu. sed certe quod dicit Ange. de ordinario non vide
tur verũ qꝛ contẽtus debebat esse de salario publico vt no. Iaco.
bu. in. d. autẽ. offerat̃ nec ob. d. l. cũ clericis. qꝛ nõ loquitur de spor
tulis dandis iudici sed executori. Item licet delegati debeant
habere sportulas per id qđ habet̃ in. §. ne aũt labor. in aut. de iud.
col. vi. cum ibi nõ habebant cõmodum eius super quo principali
ter agebatur qꝛ penam imponendã ex maleficio cũ iudex ipse for
te haberet regalia. et sic ius percipiẽdi dictas penas. facit qđ ha-
betur in. x. colla. que sint regal. c. i. ⁊ hoc casu possit ꝓcedere opi.
Bar. per iura allegata per eum. ⁊ ex predictis etiam no. ꝙ cõmo
dum sportularum nõ videtur impedire quo minus quis possit
esse iudex in causa que vertitur inter partes licet glo. aliter sense-
rit. ⁊ Bar. in. l. de iure. ff. ad muni. ¶ Itẽ etiã adde ꝙ si tres dele-
gati fuerunt cũ clausula qđ si nõ oẽs duo ⁊c. ⁊ duo ꝓnũciauerũt
presente tertio ⁊ cõtrariã sentẽtiam ferente qđ illi duo non pote-
runt exequi sentẽtiam nisi prius requisito tertio vt est glo. ordi.
⁊ singularis in. c. ii. de dolo ⁊ contu. in. vi. ⁊ ibi patet ratio. ¶ Vl
timo adde ꝭm Ange. ꝙ si sunt duo habẽtes merũ imperiũ ĩ vno
castro. sed ad vnũ tantũ pertinet executio ꝙ nõ si habet talis so-
lum congruũ propriũ in castro in quo possit facere executionẽ po
terit cõpellere collegam vt vẽdat sibi solum habile in quo possit
erigere furchas ⁊ facere executionem vt no. Ioã. an. in ti. de exe.
sen. in Rubrica in spe. ⁊ facit quod habetur in. l. si quis sepulchra
supra de religiosis.

Summarium.

1 Summa minor inest maiori.
2 Valor rei qualiter probetur pluribus super ea diuersimode de-
ponentibus.
3 Testes singulares non probant.
4 Testes singulares possessionem non probant.
5 Testes an ⁊ quando dicendi sint singulares.

Inter pares. Si iudices ordinarii pares
numero ferãt cõtrarias sen-
tentias statur sentẽtie que fertur pro libertate si verti-
tur causa super libertate alias stabitur sentẽtie q̃ fert̃
pro reo. Sed si ferat̃ sentẽtia super diuersis summis valebit sentẽ
1 tia que fertur super minori summa. h. d. ¶ † Not. ꝙ maiori sum-
me inest minor de quo in. l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbi. et
l. i. §. si stipulationi. ff. de verbo. obli. ¶ Item no. arg. ꝙ vbi equa-
litas est in numero non sit recurrendum ad dignitatem de quo
dictum fuit in. l. pompo. si vni. ff. eo. in glo. fi. ¶ In glo. i. in fi. itẽ
secus in arbitris qꝛ si discordant in equali numero sententia non

valet ꝛ recurrendum est ad id quod habet̃ in .l. ité si vnus .§. principaliter .ff. de arbi. ꝛ sic in hoc non equiparãtur arbitri ordinarũs. ¶ In glo. ij. ibi idem in querela sub. vt stetur snie que fertur pro testamento ꝛ similiter dic stari debere sentẽtie que fertur pro matrimonio in causa matrimonij vel dotis in causa dotis ꝑ no. in .l. j. §. so. ma. ꝛ in .c. fi. extra de re iudi. in antiquis. ¶ In glos. j. §. si diuersis. in fine ibi tangitur quid si duo iudices vel arbitri ex tribus condẽnãt in quindecim tertius in decẽ An valebit sententia solũ in decẽ in qua summa maioꝛ pars consensit. Et tenet ibi glo. ꝙ solũ valebit in decem. sed lotha. ibi contra. Cuius opi. est hodie approbata in .c. j. de arbi. in .vj. Sed iuxta hoc insurgit dubium qḋ si vnus cõdẽnet in debem alter in .xv. alter in .xx. quare non valet snia in .xv. cũ duo saltẽ videant̃ cõcoꝛdare in .xv. Nã ille qui condẽnat in .xx. videt̃ etiã cõsentire in .xv. cum in maioꝛi summa insit minoꝛ posses dicere qḋ primo inspici debet sentẽtia in qua oẽs cõcoꝛdãt ꝛ si illa reperit̃ debet seruari. vbi aũt illa nõ reperit̃ debet seruari sentẽtia maioꝛis partis. Et ideo in casu predicto cũ omnes concoꝛdant in decẽ videt̃ ꝙ illa sententia debeat preualere. Sed tũc foꝛtiter obstat qꝛ eodẽ modo videret̃ quod si vnus condẽnat in decem alij duo in .xv. ꝙ tunc deberet preualere sentẽtia in decem cũ in illa oẽs cõcoꝛdent. Et hec videtur fuisse ratio que mouit accursiũ. Sed dici põt quod vbi in varijs summis quilibet iudex condẽnat tunc debeat attẽdi minoꝛ summa ex quo sunt varij cum in illa oẽs concoꝛdent. Sed vbi maioꝛ pars precise in eadem summa cõcoꝛdat licet minoꝛ pars in aliã summã minoꝛẽ condẽnet tunc preualere debet snia maioꝛis partis que precise est cõfoꝛmis. ꝛ de qua est certũ. ꝛ sic non debemus recurrere ad alias cõiecturas ar. .l. cõtinuus. §. cũ ita. ff. de verb. obli. Et hec ratio dicti .c. j. de arb. in .vj. ꝛ facit qḋ habet̃ in .c. j. de arbi. in antiqs.

2 ¶ † Itẽ iuxta predicta põt dubitari qd in testibus si plures sint quoꝝ vnus deponat de decẽ alius de .xv. alius de .xx. si foꝛte deponãt super valoꝛe rei vel si deponant super tempoꝛe possessionis ꝛ vnus dicat de decẽ annis. ꝛ alter de .xv. ꝛ alter de .xx. An saltim probetur valoꝛ in decẽ vel possessio decẽ annoꝝ videretur qḋ non per no. per Joan. an. in .c. j. de arbi. in .vj. in nouella. ꝛ per no. per Archi. in .c. nihil dñs. iij. q. ix. vbi expresse tenet qḋ non ꝓbat̃ etiã possessio decẽ anno. qꝛ secũdum eũ in quolibet facto probãdo per testes requirit̃ pluralitas testiũ ꝛ qḋ ad minus sint duo per .l. vbi numerus. ff. de testi. Sed foꝛte hoc dictum nõ procedit qꝛ nõ põt negari qḋ testis qui deponit de possessione .xv. annoꝝ cõtinua nõ deponet etiã de possessione .x. annoꝝ cũ in maioꝛi summa necessario insit minoꝛ adeo ꝙ dixit glo. singularis in .d. c. j. qḋ si vnus arbitroꝝ condẽnat in decẽ alter in .xv. ita qḋ non in .x. ꝛ alter in .xx. ita qḋ non in minus qḋ qꝛ protestatio videt̃ cõtraria facto nihilominus valebit in .x. ar. no. in .c. cũ. M. ferrariensis. extra de cõsti. Et eadẽ ratione videt̃ ꝙ si testis vnus dicit rem valere decem et qꝛ sic venderet̃ cõiter cuilibet volenti emere. ꝛ pro tanto etiã precio ipse sciret emere. Et alius dicit de .xv. alter de .xx. ꝙ saltem videt̃ probatus valoꝛ in decẽ qꝛ in illo non videt̃ in effectu deponere vnicus testis sed pluralitas testiũ. Et sic cessat ratio Archidi. Et hec pars videtur verioꝛ. ar. d. c. j. in ratione sui. Sed dubium põt esse circa predicta quid si duo testes dicãt qḋ res valet decẽ. ꝛ non plus alij duo dicant ꝙ valet .xv. gl. multũ singularis in .d. §. si plures. dicit ꝙ preualebit dictum illoꝝ dicẽtium qḋ valebit .xv. etiã si foꝛte essent duo tñ. ꝛ alij deponentes qḋ valet decem ꝛ non plus essent multo plures: qꝛ plus scḋm gl. credi debet duobꝰ affirmãtibus ꝙ̃ mille negantibus facit quod no. Inno. in .c. qd ꝑ nouale de verbo. sig. vbi idem videtur in simili velle. Sed super hoc recurrẽdum est ad no. per Bart. in .d. §. si plures. ꝛ in .l. j. §. j. ff. de ven. inspi. qꝛ illa glo. nõ videtur ꝓcedere qñ testes deponunt contrariã assertionem super eo quod põt cadere in eoꝝ sensum ꝛ sic videretur qḋ in casu predicto stari deberet maioꝛi numero. Et si essent pares inspiceretur dignitas testium. ꝛ qui verisimilioꝛa dicerent ar. .l. ob carmen. §. fi. ff. de testi. vbi aũt essent omnino pares in numero alijs foꝛte tunc plus credetur affirmãtibus vt ibi voluit sentire Bar. facit quod habet̃ in .c. cũ ecclesia sutrina. de cau. poss. ꝛ ꝓprie. ꝛ quod no. Joan. an. in .c. bone. el primo super glo. in materia negatiue extra de elect. ꝛ Cy. in .l. actoꝛ. C. de preb. Et hec qñ testes deponũt de valoꝛe eiusdem rei. Sed vbi deponerẽt super alio particulari facto puta super petitis ex causa mutui et vnus testis deponet quod vidit mutuari decem alter quod vidit mutuari .v. an saltem in .v. poterit fieri condẽnatio ꝛ dr̃ facta probatio plene super eis tãgit Jo. an. in .d. c. j. in nouella. Et finaliter pro ꝛ contra tenet qḋ non probet̃ plene etiam debitũ de quinqꝫ. Et idem tenet Arch. sequẽdo laurentiũ in dicto .c. nihilominus vt refert lapus in .d. c. j. mouetur quia ex diuersitate summarũ resultat diuersitas cõtractus. ꝛ eius de quo agimus. Nam aliud est mutuũ de quinqꝫ aliud est mutuum de decẽ. facit qḋ habet̃ in .c. abbate. de re iudi. in .vj. Et hec pars videtur vera per rationem preallegatã in hoc actu qui momento expeditur. ꝛ vbi summarũ pluralitas inducit diuersitatẽ actuũ secus dicit Joã. an. in actu habentem causam successiuam. ꝛ qui non diuersificatur ex diuersitate actuum ꝛ sic dicit posse procedere qḋ no. Spe. in ti. de teste. §. antepe. post prin. ff. quia si testes deponũt de decima collecta. et vnus dicit de decẽ coꝛbibus alter de quinqꝫ. vel si deponãt super articulo iurisditionis. ꝛ vnus deponat qḋ cõdẽnauit quinqꝫ homines loci alter de decem quod tunc bene probant. qꝛ tũc non est questio principaliter de numero vt est in casu proximo ſꝫ de vno iure vniuersali quod cõprehẽdit in se plura indiuidua vt est ius decimarũ ꝛ iurisditionis de quo etiã per Inn. in .c. qualiter ꝛ qñ el. ij. extra de accusa. vbi plus vult qḋ si agatur de probãda possessione iuris decimandi ꝛ vnus deponat quod vidit percipi decimam fabarũ alius de decima grani ꝙ nihilominus probant. Et idem videtur ibi velle Jo. an. ꝛ specu. in ti. de teste. §. iam de interrogatorijs. ver. itẽ de tempoꝛe. ꝛ idem accursius velle videtur in .l. ob carmen. §. fi. ff. de testi. vbi glo. singularis que foꝛte nõ est alibi. Sed aduerte quia cõtrariũ voluit glo. in .d. c. nihilominus iij. q. ix. ꝛ Host. in summa de testi. §. que diuersitates. ver. quid si agatur de decima. ꝛ idem Gofre. vt ibi refert Hostiẽ. Et pro hac parte facit ratio: qꝛ dictũ testis regulatur secũdum eius causam. Hinc est qḋ interrogatus de causa si non reddit causam vel minus sufficientem non probat. iuxta no. in .l. solã. C. de testi. ꝛ extra de rescriptis. c. si quãdo. Si ergo testis sit singularis in causa sui dicti. ergo videtur qḋ non debeat probare per regulã que habet̃ in .c. cum dilecti. ꝛ .c. bone. extra de electione. ꝛ extra de accusa. c. cum dilecti. ꝛ .c. licet causam. ꝛ bene facit. C. de testi. l. iurisiurãdi in quibus patet qḋ testes singulares non probãt. Cũ ergo hec regula non reperiatur vitiata in casu in quo queritur in dubio nõ videtur discedendũ a dicta regula per id quod no. glo. sing. in .l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. Et ideo hec opi. videretur de iure verioꝛ. licet foꝛte alia seruaretur in practica propter autoꝛitatem Accursij Inno. Jo. an. ꝛ Spe. Et pro dicta parte qḋ non ꝓbent etiam bene facit. qꝛ possibile est qḋ vna ecclesia percepisset decimas fabarum in aliena parochia ꝛ tamẽ nõ percepisset aliam decimam nec cõsequenter ꝑscripsisset: qꝛ in tantũ ꝑscribit inquãtum fuit possessum. facit qḋ habetur in .c. cũ contingat. extra de decimis. ꝛ quod no. in .l. j. §. iul. ff. de iti. actuqꝫ priua. ꝛ in .c. auditis. extra de prescri. Item etiã si esset ecclesia parochialis que diceret se turbari in possessione iuris decimarum. licet probaret de possessione percipiendi decimam fabarum. nõ per hoc sequitur quod fuerit in possessione percipiẽdi decimam frumenti. lꝫ in iudicio proprietatis iure decimarũ habeat fundatã intẽtionẽ suã

3 de iure cõmuni. vt in .c. ad decimas. de resti. spo. † Et ideo nõ videt̃ ꝙ tales testes singulares probẽt: qꝛ etiam si duo essent testes de perceptione decime fabarum non per hoc necessario infertur probatio receptionis decime frumẽti. Et similiter in iurisditione quando dicit de condemnatione quinqꝫ hominum. alter de decem videntur isti singulares. qꝛ necessario non concludunt qḋ in numero decem hominum fuerint illi quinqꝫ. de quibus alter deponit. ꝛ sic necessario non sunt contestes etiam in quinqꝫ facit qḋ habetur in .c. in presentia. extra de proba. ꝛ in .l. non ob hoc. C. vnde cogna. Et per hoc videretur qḋ etiã si duo essent contestes super potestate abscindẽdi membrũ ꝙ non per hoc esset probata possessio decapitandi vel prescripta iurisditio in illo qḋ est maius. ar. no. in .d. c. cum cõtingat. ꝛ eo. ti. c. ex parte. Sed econtra si fuerit probatũ per testes nõ singulares ſꝫ cõtestes quẽ exercuisse merum imperiũ in faciẽdo decapitari. an per hoc dicatur esse in quasi possessione faciendi abscindi mẽbrum videretur qḋ nõ: qꝛ in prescriptionibus nõ videtur posse argui de maioꝛi ad minus per no. in .c. cum cõtingat. ꝛ .c. ex parte. extra de decimis. Sed in contrariũ videtur dicendum per id qḋ habetur in .l. nec in ca. §. j. ff. de adul. ꝛ qḋ no. Cy. in .l. j. C. que sit lon. consue. ꝛ hec pars foꝛte est verioꝛ. non obstant no. in preualleg. c. qꝛ loquuntur quando argueretur de vna re ad aliam diuersam. hic autẽ quando de toto ad partẽ. quia si potest occidere totum coꝛpus. multo foꝛtius eius partem per notata in .d. l. nec in ea. ꝛ .d. l. j. Si autem probaretur de quasi possessione decapitandi. an ex hoc arguatur quasi possessio suspẽdendi vel econtra foꝛte inspici deberet quod illorum reputaretur maius secundum moꝛes patrie. vt sic de minori ad maioꝛem non inferatur per ea que supra dicta sunt. Et hoc quando agitur de acquisitione possessionis. ꝛ de prescriptione. Sed vbi ageretur de retẽtione iurisditionis de qua certum esset quem habere videtur quod sufficeret constare quod aliquid pertinẽs ad iurisditionem exercuerit dñmodo sciuerit in totum iurisditionẽ competere. Nam tunc in omnibus retinebitur per notata in casu singulari ad hoc qui foꝛte nõ est alibi. in .l. is q vsumfructum. ff. quibus modis vsusfructus amit. ꝛ facit quod habet̃ in .l. si prius. ff. de aqua plu. arcen. ꝛ ad materiã etiam facit quod no. Innocen. de capel. mona. c. dilectus. ꝛ Barto. in .l. j. §. hoc in

4 terdicto. ff. de iti. actuqꝫ priua. ¶ † Et per predicta etiam patere potest an testes singulares probent possessionem. vt si vnus dicat deponendo de possessione titij quod vidit eum possidere tali tẽpoꝛe: quia vidit recolligere hoꝛdeũ. Nam sm̃ Accursium in .d. l. ob carmen. §. fi. videtur qḋ sic. Et idẽ etiam videtur velle Inno. in .d. c.

in.d.c.qualiter.cum possessio sit ius.vt.l.j.in principio.cũ ibi notatis.ff.de acquiren.possessio. ¶Et quodãmodo vniuersale continẽs sub se plura particularia ipsum inferẽtia sicut ⁊ ius decimarum. Sed forte de iure contrariũ est verũ per id qđ.s.dixi de decima. ¶Quid aũt si testes deponãt de iure indiuiduo habente causam successiuã.puta si agatur de probando quẽ irregularẽ ex eo qꝛ existens excõicatus celebrauit tali die missam.⁊ vnus testis dicit quod vidit eũ celebrando dicere epistolam. Alius dicit qđ vidit eũ celebrando dicere euãgelium.an probẽt.gl.singularis in dicto capitulo nihilominus.dicit quod sic.cũ hic agaꝛ vnico iure indiuiduo ex iuris dispositione cum officiũ misse diuidi non debeat.sed totum cõtinuatim perfici.vij.questione.j.c.nihil. Et sic videtur quod iuris presumptione isti censeãtur cõtestes. Preterea quilibet in effectu deponit qđ vidit eum celebrãtẽ missam quod in hoc sunt cõcordes. Et ideo videtur quod istud sufficiat quia etiam si nihil aliud dicerent probarent.⁊ per cõsequẽs licet adijciant vltra quã necesse aliquid ad iustificandũ dictum suum videtur quod id non vitiet.arg.eius quod no.in simili Innocẽ. extra de iudi.c.examinata.⁊ Bar.in.l.j.ff.de eden. Et sic videtur quod vbi sunt contestes in causa immediata que percipiaꝛ sensu corporeo qđ non sit necesse quod sint cõcordes in alia causa mediata que sit causa causę.⁊ sic possit etiam notabiliter intelligi dicta gl.licet certo respectu etiam dici possit quod quatenus testis quilibet deponit de proprio sensu hoc respectu quodãmodo possit dici singularis. Sed illud non habet vitiare:quia illud necessario sic esse oportet vt voluit Bar.in.l.ij.§.fin.ff.quemad.testa. aperi. ¶Et ex predictis patet an ⁊ quãdo testes singulares probent seu deponant super valore rei siue super aliquo particulari facto quod momẽto expeditur siue super facto particulari habẽti causam successiuam.si tamen factũ sit indiuiduum siue sit ius quoddam vniuersale sub se plura particularia cõtinẽs ipsum inferentia. ¶Quid aũt si deponãt super facto particulari iterabili vt adulterium.tetigit glo.in dicto.c.nihilominus.⁊ in effectu videtur cõcludere quod non probent.nisi forte deponerẽt de eodem adulterio continuato.vt quia vnus post alium incõtinenti per fixuram vidit fornicãtes de quo etiam per Cy.in lege testiũ. C.de testibus.⁊ per Host.in.d.§.que diuersitates.⁊ hec videntur de iure ꝓcedere. Paulus tamen de leazaris in quadã questione que incipit contra instrumentum debiti in solutione questionis videtur adhesisse Inno.in.d.c.qualiter.dicens quod si queritur an testes singulares probent dici debet quod interdũ aliquid est probandum per se propter se. Quandoq; non propter se:sed propter id quod ex eo elicitur quod elicitum est finalis intentio probare volentis. Primo casu testes singulariter deponentes satis sunt contestes secundũ eum ⁊ ideo probant. Secundo casu secus. exemplum primi ponit si volo probare me exercuisse iurisditionẽ vel possedisse aliquã rem vel iuisse per fundum vicini ad fundum meum.vel extare memoriã sic factum fuisse vel quid simile. Nam ex istis nihil aliud elicitur.⁊ ideo testis dicit quod vidit qđ cognouit de tali causa de iurisditione deponit. Et sic faciunt oẽs testes qui deponunt de alijs actibus:quia concordãt in facto qđ habet continuationem tẽporis ⁊ actus separatos qui tñ omnes sunt ipsa iurisditio.idem si testis dicit vidi titium colligere granum.alter dicit de vino ⁊ alter de faba.idem si vnus dicit vidi talem actum. Alter dixit qđ vidit alium. Nam cõcordant in facto scilicet quod de facto illo extat memoria quam ita inducit vnus sicut plures secundum eum:⁊ ita probatur per vnum actum de possessione ⁊ iurisditione sicut per plures ex quo quilibet infert iurisditionem ⁊ possessionem.⁊ hec dicit vera quando volo probare factum tantum vt me possedisse iurisditionem exercuisse vt talem celebrasse. Sed si volo probare factum:⁊ tempus vel factũ certo tempore continuatum ⁊ perfectum:tunc non sufficiant testes singulares. Et ita limitetur secundum eum glo. Innocen.⁊ Accursij. Ratio secundum eum est:quia licet testis de primo tẽpore dicens trahatur ad vltimum:quia presumitur continuata possessio:vt lege siue.C.de probatio.non tamen vltimus qui dicit de modico tempore trahitur ad primã qui dicit de maiori.sicut contingit in sententia plurium arbitrorum vel iudicum discordantium in quãtitate vt hic.⁊ de regulis iuris.c.plus semper.li.vj.vnde tunc probata esset possessio eo tempore quo deponit secũdus ⁊ non primus.⁊ hoc videtur velle Jo.secundum eũ in.c.volumus.xvj.q.iiij.dum dicit qđ sufficit probare qđ ab initio quis possedit ⁊ in fi.quasi velit qđ vtrũq; probare debeat ⁊ per plures testes qꝛ alias non esset probatio.facit lꝫ non alleget quod no. in cle.cõstitutionem.ad fi.de ele. Et idem dicit de exẽplo qđ posuit Jo.in.d.c.nihilominus.iij.q.viij.de cele.missa.qꝛ non est verũ secundũ eũ ꝙ per tales testes probeꝛ qđ celebrauerit totã missam. sed ꝙ celebrauerit sic sicut etiam per tales testes de quibus.s.nõ est probatũ qđ collegerit frumentũ vel vinum.sed ipsa possessio. Et no.bene dictũ suum inquãtum voluit qđ sit probata possessio de tẽpore de quo deposuit secũdus qꝛ videꝛ velle contra Arch.in eo qđ.s.circa princ.dixi. Secundo casu qñ exactis aliquid debet elici sicut est videre in cõsuetudine que elicit ex actibus iurantiũ quod ipsi actus ex se non sunt ipsa consuetudo quotcũq; sint.ſꝫ ex eis elicitur propter tacitũ cõsensum populi tũc nõ sufficiũt testes singulares:qꝛ testis q dicit de actu eoipso nõ dicit de cõsuetudine cũ vnũ non sit aliud.sicut canonicus qui dicit se nõ citatũ non dicit de capitulo nec concludit de capitulo licet oẽs dicant se nõ citatos.cum aliud sint singulares canonici aliud capitulũ.xij.q.ij. c.qui manumittitur.⁊.l.nulli.ff.quod cuiusq; vni.de ele.c.bone.el primo.⁊.c.cũ dilectus. Et ideo secundũ eũ quilibet actus debebit ꝓbari per duos testes ad minus sicut ⁊ quilibet gradus consanguinitatis ꝓbari debet per duos testes:qꝛ vnus gradus per se non facit me cõsanguineũ sicut nec vnus actus iurisditionalis non facit me iurisditionẽ habere. Et ideo dicit qđ qñ actus plures habẽt vnã originem ⁊ vnam causam illa origo probatur per testes singulares respectu actus.alias secus.vñ si sunt actus separati lꝫ iterati propter quãdam similitudinem nõ idẽtitatẽ requiritur qđ sint contestes. Et istud soluit cõtraria secundum eũ.⁊ intelligit glo.in.c.nihilominus.quatenus loquitur de fornicãtibꝰ qñ vnus testis imediate post aliũ vidit:ita qđ nõ potuisset actus ille perfici ⁊ alius inchoari quominus testis vidisset:qꝛ ea q̃ incõtinẽti fiunt videnꝛ inesse.⁊ per predicta patet an sufficiat testes cõcordare in facto lꝫ non cõcordent in causis scientie.qꝛ Inn. dixit qđ sic in.d.c.qualiter.ex eo qꝛ tales cause probari nõ debẽt.⁊ idẽ spe.in tit.de inqui.§.nũc tractemus.ver.quid si ille. Sed an hoc simpliciter procedat patet ex predictis.⁊ hec sufficiãt circa hanc
5 materiã an testes singulares ꝓbent. ¶†Et de hac materia an ⁊ qñ testes dicanꝛ singulares aliqđ per Bar. in.d.l.ob carmẽ.§.fi. ⁊ aliquid latius per Butr.ibi.ꝙ aliqui habẽt in fi.ti.aliqui in.d.§.fi.⁊ per Cy.in addi.post Ric.malũ.⁊ plenius per eũdem in.l.ij.C.que sit lon.consu.in.iiij.q.prin.qualiter probetur cõsuetudo. versi.sed quero cũ difficile.⁊ latius per Bal.in.l.de quibus.ff.de ll.vbi prosequitur per.x.predicamẽta.⁊ facit etiam qđ no. Spec. titu.de inqui.§.j.ver.quid si vnus.⁊ per ea que.s.dicta sunt.iuncto eo qđ no.in.l.stipulatio.§.hoc quoq;.ff.de ver.ob. Forte posset tolerari qđ si vnus testis dicat qđ vidit titiũ tenere ⁊ possidere: qꝛ vidit recolligere granũ aliꝰ qꝛ vidit recolligere hordeũ ꝙ forte ꝓbent cũ videanꝛ ꝯtestes in causa prima ⁊ imediata perceptibili sensu corporeo lꝫ videanꝛ singulares in cã remota.nam quilibet concordat ꝙ vidit ipm tenere ⁊ possidere ⁊ verbũ possidere prolatũ a teste intelligitur prout sonat in factũ ꝓut resultat ius ipsius possessionis.vt no.in.d.§.hoc quoq;.⁊ facit qđ no. Inn.in c.cũ olim.el.ij.extra de cõsti.et pro hoc verbũ possidere in teste intelligaꝛ de detẽtione facti ex qua resultet possessio.hñ facit quod no. Inno.in.c.causam q̃ inter archiepscopũ in gl.magna in ver. de causis.extra de testi.vbi expresse hoc tenet. ¶Ultio adde vnũ dictis Bar.inquãtum tãgit de tribus iudicibus discordãtibus quorũ vnus condẽnat.alter absoluit diffinitiue alter ab obseruatione iudicij. Nam inquãtum concludit valere vltimã forte ꝓcedet in ordinarijs.sed in delegatis videretur recurrendum ad delegantem ex quo re vera sunt diuerse per.l.die.supra eodem. Dominus Joannes.

Summarium.

1 ¶Delegati oẽs non censentur pronũciasse si tertius absens sit.
2 Arbitrator an possit sententiam ferre partibus absentibus.

Duo ex tribus. Si sunt plures delegati vno absente non possunt college iudicare.ſꝫ eo presente ⁊ contradicẽte sic.h.d.
1 ¶†No.ꝙ vbi tertius est absens nõ põt ex iuris fictione dici oẽs ꝓnunciasse.secus qñ oẽs sunt presentes ⁊ maior pars ꝓnunciat facit qđ habetur in arg.in.l.qui decẽ.§.idem respõsum infra de solu.⁊ hoc clarum qñ tertius in aliquid pronũciaret.lꝫ pronũciet contrariũ maioris partis.sed vbi non ꝓnũciauit esset maius dubium ꝓpter ea que dicta sunt in.l.pompo.si vni.ff.eo. ⁊ qđ ꝑ gl.in.l.itẽ si vnus.§.itẽ si in plures.ff.de ar.⁊ in.l.tũc aũt.ff. eod.tñ videreꝛ idem per tex.d.l.tunc aũt.iuncta.l.pompo.⁊ per hunc tex.qui videꝛ velle quod sufficiat tertiũ presentẽ licet sententiet cõtra alios nec requirit quod sentẽtiet:tutius tñ est quod sententiet per ea que dicta sunt in dicta lege pomponius.⁊ in dicta lege tunc aũt.super glo. ¶In glo.ij.in fine ⁊ qualiter poterit prouideri propter absentiam vel mortẽ tetigit hic Bar.⁊ aduerte qꝛ tex.⁊ glo.procedit quando plures delegati sunt dati sine aliqua clausula secus quãdo essent dati cum clausula vos vel alter vel cũ illa ꝙ si non oẽs esse poteritis duo in causa procedãt vt in.c.plures de offi.deleg.in.vj.⁊ idẽ dicit in pluribus arbitris datis sine aliqua dictarũ clausularũ.l.non distinguemus.§.cũ in plures.ff. de arbi.⁊ hoc de iure ciuili sed de iure canonico nil est immutatũ in iudicibus lꝫ in arbitris:qꝛ si plures sunt dati sine aliqua clausula maior pars poterit procedere ad sentẽtiam tertio absente dũ tamen requisito per collegas ⁊ absq; iusta causa recusante veniret vt est expressum in.c.ij.de arbi.in.vj. Et no.hñ quia loquiꝛ qñ maior pars vult ꝓcedere ad sentẽtiam. Et sic patet quod si essent

tantum duo arbitri non posset vnus illorũ altero absente etiam requisito ꝓcedere ad sententiam vt ibi etiam no. per glo. ¶ Item attẽde qđ dictũ .c. ij. cum discordet a iure ciuili seruaref in terris ecclesie nisi aliud ibi esset expresse statutũ per statutum approbatum per superiorem. Sed in terris imperij seruaref ius ciuile. vt no. dicit glo. in .d. c. ij. ex quo nõ tractatur de materia peccati. Nã tunc indistincte seruari deberet ius canonicũ discordãs a iure ciuili. vt no. glo. in .c. possessor. de reg. iur. in .vj. ⁊ facit quod no. per Jo. an. ⁊ per Jo. cal. in .c. j. de ope. no. nũ. ¶ Ultimo adde dictis Bar. inquantũ dicit qđ si ex tribus duo sunt in concordia ⁊ fuerunt in examinatione cause cum tertio ⁊ non potuerunt esse concordes cum illo quod non poterunt ferre sententiam illo absente licet Inno. secundum eum voluerit contrariũ in .c. Raynaldus. de testa. quia licet cesset vna ratio quod tertius verisimiliter nõ traheret alios in suã sententiã. non tamen cessat alia. quia oẽs debent esse presentes ⁊ iudicare. Nã adde primo qđ in sede oẽs debeant esse presentes ⁊ iudicare non videtur ꝓcedere in arbitris in quibus non videf esse necesse qđ tertius loquatur vt not. glo. quã reputo singularẽ in .l. itẽ si vnus. §. itẽ si in plures. ff. de arbi. ⁊ sic ratio Bar. non videtur pungere contra Inn. qui re vera loquitur in arbitris. ¶ Item aduerte quia Bart. loquitur quãdo interfuerunt in examinatione cause inter se qualiter deberet sententiari. ⁊ sic nõ sufficeret ꝙ fuissent presentes in toto ꝓcessu cause ⁊ sic in examinatiõe negotij. nec etiam qđ fuissent presentes in allegationibus. ¶ Item aduerte quia Inno. loquif quando interuenerũt pro sententia ferenda. ⁊ vnus dixit opinionẽ ⁊ motiuũ sine alijs ⁊ postea recessit. Nam tũc videtur habere magnã equitatem quod ex quo conuenerũt pro sententia ferenda exiuerũt opinionem tertij. quod licet ille se absente possint procedere ad sententiam ex quo cessare videtur ratio. ar. l. adigere. §. quãuis. ff. de iure pa. Si autẽ recessisset non dicta sua opinione licet cõuenissent pro sententia ferenda nõ videtur quod possint procedere: q2 tunc cessat ratio legis. ⁊ in hanc partẽ inclinat Inno. licet referant qđ alij contra. vnde remediũ esset qđ hoc casu citarent tertiũ. iuxta. c. ij. de arbi. in .vj. Et ad omne dubiũ tollendũ semper tutius esset dictam citationẽ fieri vbi aũt solum conuenerãt in examinatione cause fienda inter seipsos ⁊ non fuerũt concordes qualiter ferri deberet sententia. tunc est maius dubium an duo ex tribus tertio absente possint sententiare. Bar. videtur intelligere Inno. idem sensisse in hoc casu. licet re vera in hoc casu non loquatur vt predixi. Sed forte põt dici hoc verum si ꝓcedunt ad sententiam ex nõ magno interuallo. arg. l. nã ad ea. ff. de condi. ⁊ demon. Et istud videbatur sequi dñs Fran. de rampo. in .d. l. itẽ si vnus. tutius tñ est quod nõ ꝓcedatur ad sententiam nisi illo prius citato p. d. c. ij.
2 Et hec faciunt ad questionẽ illã vulgatam †an arbitrator possit ferre sententiam partibus absentib⁹ vel altera absente Bart. in .l. si quis arbitratu. ff. de ver. obli. tenuit ꝙ non. Alij simpliciter oppositũ. alij mediam viam eligũt. q2 si constat ꝙ audiuit partes in examinatione cause non sit necesse qđ citet ad sententiam: q2 tunc illa videtur quedam sententia rigorosa que videf remissa in arbitratore per no. per Inno. extra de iureiu. c. quintauallis. Et in hanc inclinat Bal. in .l. fi. C. de contrahẽ. emp. ⁊ dñs Bartholomeus de salyceto in .l. si societatem. §. arbitrorũ. ff. pro socio. ⁊ ista media via videtur habere equitatem quãdo nõ simpliciter audiuisset partes in examinatione cause sed etiam in allegationibus ⁊ sepius contulisset cum eis ⁊ aduocatis eorũ de dubijs saltem si nõ ex magno interuallo postea ferat sententiam per ea que superius dicta sunt hoc tamen pro modo aliter non decido. Et de ratione diuersitatis inter iudices ⁊ arbitros vide glo. in .d. c. ij. de arbitris. in sexto. ¶ Itẽ aduerte q2 contra Inno. in dicto capit. Raynaldus. fortiter facit: q2 licet cessaret illa ratio qđ vnus non possit verisimiliter trahere alios in suam sententiam. tamen nõ videtur cessare alia qđ tũc demũ finguntur omnes iudicasse quãdo oẽs sunt presentes. que ratio videtur cessare quando tertius se absentauit. licet diceret suam opinionem per id qđ habetur in l. qui decem. §. qui mihi stichum. in ver. idem responsum. ff. de sol. ⁊ tetigi in notabilibus. Et ideo videf ꝙ in iudicibus indistincte non procedat opinio Inno. Nec similiter in arbitris de iure ciuili. Et hoc forte fuit de mẽte text⁹ in .c. ij. de arbitris. in sexto. Nã vt ibi voluit Jo. an. sup prima gl. post Arch. illud .c. fuit factum ad determinandũ no. per Inno. in .d. c. Raynaldus. Et sic videtur etiam esse de mẽte Jo. an. ⁊ Arch. qđ opi. Innocẽ. nõ procedat nisi quatenus ibi approbatur.

Summarium.

1 Premia militum an possint capi in causam iudicati.
2 Fructus beneficij an possint pro debito capi.
3 Vie publice an possint capi in causam iudicati.

1 Commodis. †Premia militũ possunt capi in causa iudicati reliquis
2 bonis nõ existentibus. hoc dicit. ¶ †No. argumẽtum quod pro debito clerici possint capi fructus prebende seu beneficij pro excutione sententie saltem in subsidiũ alijs bonis no existentibus. de quo etiam in Spec. in ti. de excutione sen. §. sequitur. ad finem. ⁊ videf tex. in .c. peruenit extra de fideiusso. Ibi tamẽ Hosti. videtur velle hoc verũ in simplici bñficiato qui fructus fecit suos. secus in prelato per no. in .c. inquirẽdũ. de pec. cle. ⁊ no. in .c. presenti. in gloss. de offi. ord. in .vj. Sed certe non est bona differentia: quia licet in morte differat prelatus a simplici beneficio per glo. in .d. c. presenti. tñ non differũt in vita. q2 quilibet habet administrationẽ. ⁊ censetur vsufructuarius: vt ibi no. ⁊ ꝓ hac parte bene facit. c. veniens. extra de transac. vbi etiã loquitur in rectore ecclesie. ⁊ vult ipso viuẽte seruari cõuẽtionem illam respicientẽ fructus. videf tñ quod hoc debeat intelligi de fructibus qui supersunt vltra necessaria onera ecclesie per no. in .d. c. veniẽs ⁊ que habentur in .d. c. presenti. Et hoc quãdo queritur de debito proprio clerici pro quo ecclesia non tenef. sed si esset debitũ contractum per clericum nomine ecclesie taliter ꝙ ipsa ecclesia teneref secũdum notata in auten. hoc ius porrectũ. C. de sacrosan. eccle. ⁊ in .c. granis. extra de deposi. ⁊ per Inno. in .c. quod quibusdam. in tex. ⁊ glo. ⁊ per doc. extra de fideiusso. tunc pro tali debito non possent molestari bona ꝓpria ipsius clerici. sed bene etiã primo loco bona ecclesie ⁊ fructus ⁊ redditus ipsius ecclesie. facit
3 quod no. Bart. in .l. a diuo pio. §. in venditione. ff. eo. ¶ †Quid autem si vniuersitas aliqua condẽnata in certa quãtitate pecunie nõ habeat nisi campũ fori ⁊ vias publicas. an talia poterint capi in causam iudicati. tetigit Jo. an. in additioni. Spec. in tit. de exec. sen. §. sequitur. versi. quid si vniuersitas. ⁊ cõcludit quod non. vnde quod tunc erit remedium. dic vt ibi. ⁊ in .l. iiij. §. actor. cum ibi not. per Bar. ff. eo. in .l. prima. §. quibus. ff. quod cuiusq3 vniuersitatis nomine.

Summarium.

1 Donator rei vendicatione conuentus ad rem donatã quatenus vti possit beneficio ne vltra ꝙ possit conueniatur.
2 Rei vendicatio vtilis datur matrimonio soluto.
3 Possessor bone fidei fructus naturales non facit suos.
4 Possessor bone fidei quando de fructibus teneatur.
5 Exceptio ne donator vltra posse conueniatur in executione sententie obijci potest.
6 Exceptio sententiam non impugnans post sententiam obijci põt.
7 Donator quatenus facere potest solum tenetur.

Nesennius. Exceptio ista ne quis cõueniaf deducto ne egeat est mere personalis. ⁊ ideo soli donatario obijcitur ⁊ nõ alteri pretendẽti causam ab eodem etiam lucratiuam. ⁊ ea non vtitur donatoris heres nec etiam fideiussor. h. d. ¶ In glo. super verbo respondit nulla. ibi: sed nõ ad secũdam imo respondet ad secũdam in ver. ⁊ sicut. ⁊ tertie respõdet in ver. cui simi. Et intellige literam prout loquitur quãdo animo donãdi ꝓmissio est facta. ⁊ sic agitur de exceptione ne ita quis conueniatur vltra quã facere possit. secus si quis promittat ex eo q2 credebat se teneri cũ vero non teneref cum tunc obstaret exceptio doli ei cui facta esset delegatio ex causa lucratiua. secus si onerosa. l. iul. de doli excep. Et sic debet intelligi glo. q est hic super verbo insolidũ cũ. ll. allegatis in glo. ¶ In glo. super verbo simi. ibi vel dic vt ibi precedẽtem. hic videtur tenere Oldra. sed illa videf cõtra istum text. inquãtum posuit dictionem maxime que implicat idem soluto matrimonio. iuxta no. per glo. in .l. illud. ff. ad .l. aquil. nisi dicas qđ vel abundat. iuxta hoc qđ habetur in in simili in .l. fi. C. de testa. ma. vel implicet idem soluto matrimonio quãdo dos esset remãsura penes virum. iuxta no. in .l. si donaturus. §. fi. ff. de condi. ob cau. Et sic patet ꝙ aut maritus petit a donatore constante matrimonio. ⁊ tunc clarũ quod habet locũ lex ista. Aut soluto matrimonio. ⁊ tũc si dos est remansura penes eũ: idem. ⁊ sic etiã possit hic intelligi. Aut nõ est remansura penes eum sed reuersura ad mulierẽ. ⁊ tunc repellef seu obstabit ei exceptio que obstaret mulieri. ⁊ ita intelligatur. d. l. si extraneus. facit qđ habef in .l. apud celsum. §. idem iul. ff. de do. exce. Et cum hoc videtur etiã in effectu transire hic Bar. ⁊ Ang. tamẽ si ponderetur. d. l. si extraneus videtur sonare genere generaliter qđ etiã si maritus egisset constante matrimonio quod obijci potuisset exceptio. ⁊ sic illa. l. videtur aliqualiter violari restringendo ipsam ad casum quando soluto matrimonio ageret maritus. Et ideo dixit hic Ja. de are. qđ posset dici quod ibi extraneus dans dotem magis dedit contemplatione viri quam mulieris. facit. l. titio centum. §. titio genero. ff. de condi. ⁊ demon. Et ideo obstaret exceptio etiã soluto matrimonio ⁊ sic non obstaret illa. l. que alias secũdum eum fortiter videtur obstare. ¶ In ea. gl. in fi. ⁊ pro hac so. bene facit qđ habetur in .l. meuio. §. auie. ff. de le. ij. Et hanc so. dicit Bal. valde notandam: q2 multe questiones poterũt decidi in statutis ⁊ alijs dispositionibus nam diligẽter ponderanda erunt verba statuti. Et per hoc dicebã pridie in questione de facto ꝙ licet statutũ velit qđ frater habeat tertiam partẽ bonoꝝ sororis decedentis sine ascendẽtibus

ascendẽtibus & descendẽtibus. qđ si decessit istituto marito here de qui non est soluendo ꝙ licet videatur ꝙ si maritus cõueniret per fratrẽ ad dictam tertiam. & consequẽter ad tertiã dotis cum conueniatur immediate condictione ex statuto & non actione de dolo qđ non debeat habere beneficiũ ne cõueniat nisi quatenus facere põt. prout etiam quidã dicebant. tamẽ cõtrariũ videt esse verum: q statutum non facit fratrem succedere in certa quãtitate. sed simpliciter in quota bonoꝝ & consequẽter in effectu in eo qđ mulier poterat exigere a viro. sed ille nõ potuisset exigere cũ effectu si vir non erat soluẽdo: q obstitisset sibi exceptio predicta l. maritum. ff. so. ma. ergo eodẽ modo ex mente statuti obstabit dicto fratri. arg. huius glo. qđ tene menti. ¶ In gl. super verbo insolidũ: ibi secus in exceptione doli. intellige hãc gl. vt dixi in gl. super verbo nulla. q intelligitur quado est exceptio doli que in totum excludebat agentẽ: q pmissor erat debitor putatiuus. nõ aũt itelligas gl. de exceptiõe doli qualitercũꝙ cõcurrit cũ alia: sic cũ illa ne qs dãnetur nisi inquãtũ facere põt. iuxta no. p gl. sing. in. l. qui se debere. ff. de condi. ob cau. alias gl. nõ bene diceret nec probaret per. ll. allegatas per eã Aduerte tñ ad vnũ qđ dixit hic Ang. nã id qđ dictum est in glo. super verbo fini. in fi. videt. secũdum eũ cõtra. l. & si fideiussor. ff. e. vbi fideiussor acceptus pro actione de dote cõuenitur insolidũ. Et sic videtur qđ ille qui pmittit dotẽ vel qđ actione de dote debet. videatur pmittere integrã dotem. nõ autẽ tantũ illud qđ cum effectu posset exigi. rñdet Ange. aliud posse dici in fideiussore dotis ex eo q fideiussionis tẽpore debebatur totũ. Et sic licet postea contingat virũ posse vti hoc beneficio nõ porrigetur ad fideiussorem. secus dicit si postꝙ dictum beneficium competeret ipsi vero intercederet. Sed certe hec respõsio videt diuinatio ad illũ tex. Unde potes dicere ꝙ aliud sit in fideiussore de cuius natura est vt accipiatur in defectũ facultatis. & vt per eũ quis possit consequi sibi debitũ etiã reo nõ existente soluendo. institu. de replica. §. fi. Aliud sit in principaliter promittẽte cui⁹ nõ est hec natura. ideo in ipso inspiciatur verba promissionis. vt voluit glo. Item pro hoc facit. q cũ fideiussor pro dote nõ videatur posse accipi nisi quando ipse vir nõ est soluẽdo secundũ opi. quã tenuit Bar. in. l. si cõstante. §. quoties. ff. so. ma. nunꝙ per talem fideiussorẽ succurretur mulieri cũ semper reperiretur intercedere eo tempore quo maritus non est soluẽdo. et sic frustratoriuz fuisset remedium. c. inter vestras. de donationibus inter vir. & vxo. & istud sit veritas. quicquid ipse dicat.

Fundum. Donator cõuentus rei vẽdicatione ad rem donatã ex eo q possessio est ad eum reuersa non vtetur beneficio ne conueniat nisi quatenus facere põt. h. d. ¶ In tex. ibi dãnandus est. subaudi insolidũ nõ habita ratione ne egeat. ex eo q cũ semel fuerit traditus fundus donatario fuit liberatus donans ab obligatiõe qua tanꝙ donãs tenebat. facit qđ no. in auten. sacramẽta. C. si aduersus vendi. & l. si cum fundũ ff. de contrahen. emp. & sic nõ cõuenitur vt donatarius. sed vt glibet possessor. facit. l. de eo. §. fi. ff. ad exhibẽdum. ¶ In tex. ibi restitui. subaudi preueniẽs sentẽtiã ẽm Ja. de are. ¶ In tex. ibi insolidũ. condẽnandus. i. inquãtum contra ipsum fuerit iuratũ in litem ex quo est contumax in restitutione fructuũ existentiũ apud eũ. facit. l. qui restituere. ff. de rei ven. imputet enim sibi quare nõ restituit. Et hoc est qđ sequitur in litera in ver. potuit Ange. tñ dicebat ꝙ ibi facit trãsitũ ad casum quãdo fruct⁹ sunt cõsumpti. Et similiter ibi dicit eum condẽnari insolidum non tñ debet intelligi secundũ eum quod hoc casu qñ sunt consumpti iuretur in litem: q tales fructus consumpti non possunt repeti nisi per condictionem sine causa que est stricti iuris in qua nõ iurat in litem de quo dicetur super glo. nec videtur hic intellectus de mẽte litere. sz potius quod. ff. dixi. In tex. ibi desijt possidere. s. ipsos fructus. Et ita videtur intelligere Ang. allegat. l. mala. C. de condi. ex lege. Sed tu potes intelligere indistincte id est de fundo vel de

1 fructibus. ¶ † No. quod conuẽtus rei vendicatione nõ videt habere beneficium ne conueniat nisi quatenus facere põt: ne alias si conueniret actione personali illud haberet. & sic facit qđ si maritus conueniat rei vendicatione ad fundũ datum in dotẽ quod non habeat beneficium predictũ. Et hoc videtur tenere Bar. in l. si cõstante. circa finem principij. ff. sol. ma. Sed cõtrariũ tenuit in. l. si filio. la secũda. e. ti. & etiam hic. Et hoc videt verius. vt etiã tetigi in. d. l. si cõstante. & d. l. si filio. ¶ Item no. qđ hic videt esse casus ꝙ si non restituat res consistens in quãtitate. & que recipit functionẽ in genere suo. & sic i qua verisimiliter nõ cadit affectio possit iurari in litem quod videtur cõtra no. in. l. nũmis. ff. de litẽ iur. Sed potes dicere qđ ibi loquitur in pecunia in qua non cadit affectio. & habet certam estimationẽ hic fructus non habebant de se certã estimationem vnde poterit in litem iurari nõ respectu affectionis sed estimationis. facit qđ habetur in. l. in actio

2 nibus. §. plane. & l. furti. de in li. iu. † Et no. singulariter illud qđ dicit hic Bar. circa. l. in rebus. C. de iu. do. inquantũ dat vtilẽ rei vẽdicationẽ sol. ma. q i llud intelligit verũ respectu persone mulieris non respectu heredũ persone mulieris. qđ singulariter no.

¶ In glo. j. ibi ad eum possessio tendit. dic si cõueniebatur actiõe in rem. vt tangit glo. sequens. vnde nimirũ si fructus veniunt: q quod ex re mea peruenit meũ esse censetur. l. solũ. §. j. & l. fructus §. pendẽtes. ff. de rei vendica. vbi aũt nunꝙ fuisset facta traditio ageret vel certi cõdictione ex stipulatiõe si stipulatio interuenisset vel cõdictione ex. l. si qs argentũ. §. fi. C. de dona. Si stipulatio nõ intercessit: q est stricti iuris. q non numerat in. §. actionũ. insti. de actio. & ideo non venirent fructus ex tpe more. sed ex tempore litis cõte. l. cum fundus. in prin. ff. si cer. pe. ¶ In gl. super verbo fructuũ in fi. q. d. de perceptis ante li. con. nõ lucrat. Sed hoc intellige qñ possessio fuisset reuersa ad donatorem bona fide: quia non tenet de consumptis ante litis con. quod intellige vt dicam sup glo. sed bene teneret de consumptis post lit. con. cũ ex tũc iuris fictione factus est male fidei. l. certũ. §. j. de rei vẽdi. & l. nemo. C. de acq. pos. Si aũt reuersa fuit mala fide: tunc est clarũ qđ etiã de perceptis ante li. cõte. teneretur per id quod habet in. l. ex diuerso. & l. fructus. ff. de rei ven. ¶ In glo. super verbo cõsumpsit. ibi post lit. cõte. cõsumpsit dic & sic vult glo. hic de eo qui per contestationem litis ex iuris fictione factus est male fidei. Sed certe tunc qđ. j. dicit glos. vcz qđ si fructus extant peti poterunt. & etiã vẽdicantur. vt. j. proxime sequitur in gl. & etiã tangit. j. circa finẽ

3 glo. non videt bene dictum † ꝙ si loquimur in fructibus naturalibus etiã bone fidei possessor nõ facit suos vt plene no. in. l. ex diuerso. & l. fructus. ff. de rei ven. Et ideo nõ videtur differentia an sit lis cõte. vel non q vtrobiꝙ peti poterũt rei vendicatione. Si vero essent fructus idustriales. tũc bone fidei possessor facit illos suos. & sufficit qđ a prin. fuerit bone fidei. l. quesitũ. §. fi. ff. de vsur. & no. per glo. in. d. l. ex diuerso. in glo. magna. Et sic lz fuerit lis contest. non poterũt peti nec vendicari vnde in hoc nõ videt gl. bene fecisse differentiã an sit lis cõ. vel nõ. Aduerte tamẽ q quod dixi. ff. ꝙ bone fidei possessor nõ facit fructus naturales suos. licet illud cõiter teneatur. tñ Bar. in. l. fructus. licet cõmuniter nõ habeatur in sua lec. dixit illud verũ quando est bone fidei possessor sine titulo. secus si cum titulo. vt videt esse tex. non cauillando in l. bone fidei. in prin. ff. de acqui. rerum do. ¶ Itẽ aduerte inquãtum glo. vult qđ post consumptos post litem cõte. nõ possit iurari in litem. Et ideo videtur hic velle ꝙ illi videãtur petendi cõdictione sine causa. vt infra tangitur in fine glo. que est stricti iuris. & sic non videt posse iurari in litem. contra tñ. l. sentit Azo. Sed possunt concordari. q si sunt consumpti dolose videtur posse iurari in litem per no. per glos. in. l. arbitrium. §. nõ tñ. ff. de dolo si non sunt cõsumpti dolose: forte quia sunt corrupti a seipsis. vel forte quia videbat eos corrumpi & non possunt cõseruari cõsumpsit eos. tunc nõ iuretur in litẽ. Et ita procedat hec opi. Sed tũc obstat q secũdum veram opi. si extarent nõ petũtur rei vendicatione. sed officio iudicis. ex quo fuit possessor bone fidei a principio vt patet ex nota. in dicta lege. fructus. & lege ex diuerso. Et sic videtur quod tunc nõ iuraretur in litem ex quo non ageret actio ne in rem nec bone fidei per. l. in actionibus. ff. de in litẽ iura. Et sic multominus in aliquo casu debet posse in litem iurari re perẽpta seu ipsis fructibus peremptis. Sed potes dicere qđ imo posset iurari in litem si extarent & ad mandatum iudicis nõ restituãtur. quia propter contẽptũ iudicis. tunc etiã super qualibet actione iurari põt in litem per ea que habetur in. l. qui restituere. ff. de rei vendi. & l. iiij. §. si dicat. ff. fini. reg. Et no. Bar. in dicta. l. actionibus. vnde si dolose desijt possidere cum habeatur pro possessore lege is qui dolo. ff. de rei vendi. similiter poterit iurari in litem. Barto. tamẽ hic videtur intellexisse duas primas opiniones hic positas in glo. in eo qui semper fuit male fidei. Et duas vltimas in eo qui fuit bone fidei. ¶ In ea. glo. ibi nec officio primi. Et sic

4 vult gl. † quod bone fidei possessor de fructibus perceptis ante litem contesta. nullo modo teneat si sunt cõsumpti. quod intellige in industrialibus. Nam pro naturalibus tenet quatenus factus est locupletior cõdictione sine causa. vt no. in. d. l. ex diuerso. & l. fructus per gl. & plene per Bar. in repetitione illius. l. & per Cy. in. l. certum. C. de rei vẽdi. Itẽ in industrialibus limitat Ange. hoc verum nisi ipse possessor factus fuerit locupletior & cõueniat petitione hereditatis vel alia actione in qua nemo condẽnatur nisi quatenus factus est locupletior. vt est videre in cõdictione indebiti. l. in summa. §. si seruum. ff. de cõdictione indebiti. Nã tũc bene condẽnabitur ad restitutionẽ quatenus factus est locupletior. allegat notata per Inno. de resti. spo. c. in literis. Adde qđ etiam fuit opi. Pe. in dicta. l. certum. Bar. aũt in. d. l. fructus. lz cõmuniter fateatur nostram gl. tñ dicit posse de iure defendi qđ indistincte etiam pro industrialibus consumptis teneatur possessor bone fidei quatenus est factus locupletior. q ex quo ad illos tenebatur parti iudicis officio si extabunt erũt quodãmodo debiti ipsi agenti. & sic ex re agẽtis vel saltem sibi quodãmodo debita. & ad eũ pertinẽti. ergo debet tenere. ar. l. si me & titiũ. cum ibi no. ff. si cer. pe. Et hec opi. habet in se magnum colorẽ aliter tamẽ pro modo non firmo. & ipsum aliqualiter videtur sensisse Cy. in d. l. certum. ¶ Item attẽde q ex predictis patet qđ qñꝙ fructus

extant ⁊ possident per cōuentū ⁊ nō vult restituere. Quādoq; tñ dolo desiit possidere trāsferendo possessionē in alium. Quādoq; non extant ⁊ sunt cōsumpti. ⁊ hoc casu aut sunt consumpti dolo aut nō. Et in oībus istis an possit iurari in litē patet ex ꝑdictis. ¶ Unū tñ nō omitto qñ quis semp fuit male fidei: qꝛ tūc cōmisit furtū fructus recipiēdo. videt̄ ꝙ non extātibus fructibus possit iurari in litē iuramēto qd̄ est veritas per id qd̄ habet̄ in. l. actiōibus. cum ibi no. per Bar. ⁊ l. cum furti. de in litem iuran.

5 **Insolidum.** †Etiam in executione sententie obiici pōt exceptio ne donator excutiat̄ vltra
6 ꝙ facere possit. h. d. no. ¶ †No. ꝙ exceptio que nō impugnat sententiam sed venit ad moderādam executionē pōt obiici post sententiam. facit quod habetur in. l. pe. §. quod cū eo. Et per hoc idē videret̄ dicendū de exceptione que cōpetit heredi cōficiēti inuētarium ne excutiatur vltra vires hereditarias. qd̄ etiam tenuit hic Bar. ⁊ Ange. facit qd̄ no. in spe. in ti. de instru. edi. §. dicto ver. sꝫ nūquid heres. Et per hoc patet ꝙ nō est speciale in donatore tantum. licet Ja. de ra. hoc tenuerit vt hic refert Ang. sed non bene
7 scd̄m eū. ¶ †Item not. ꝙ donator tenetur solū quatenus facere pōt. itellige deducto ne egeat. ⁊ similiter ere alieno deducto. l. inter eos. §. fi. §. e. Et sic ei relinqui debet tm̄ qd̄ ere alieno deducto sufficiat ad alimēta. ⁊ debebit ſm Dy. fieri consideratio alimētorū secūdum conditionem persone. Nam alia alimenta debentur militi. alia rustico. alia seni. alia iuueni. facit quod no. per eundē in. §. itē si de dote. insti. de act. Et ꝓsequit̄ Ang. qñ debent̄ alicui alimēta de ꝓprio suo patrimonio vt pupillo per tutorē. qualiter sint cōsideranda. quod in effectu patet in. l. si plures. cū. l. se. §. de admi. tu. Item quādo quis est alēdus de suo. qd̄ tamen subiacet restitutioni in cōditionis euentū. Exēplū in aut. cōtra rogatus. C. ad trebel. de quo dic vt ibi. ⁊ in aut. res que. C. cōia de legatis. Item qñ debent̄ alimenta alicui de bonis que an eius sint futura vel non dubitat̄. Exemplū cū mittitur mulier in possessionem ventris noie. Nam dubium est an venter sit futurus dñs vel non de quo dic vt in. l. j. §. si mulier. ⁊ per totū. §. de ven. in posses. mit. Item quando debet̄ ex bonis alicuius alteri. puta per heredē legatario alimētorum. Et hoc dicit notabiliter ꝙ alimenta debēt prestari secundū quātitatem reddituū ⁊ conditionem legatarij. Adde ſm Ang. quod si fructus non sufficiūt ad alimenta relicta non poterit petere legatarius qd̄ heres ponat manum ad vēdendum ꝓprietatē. tex. est sing. bene notandus in. l. iiij. ꝟ. ti. ij. facit qd̄ no. Bar. licet ipse nō alleget in. l. imperator. §. ad trebel. Et istud dictum perpetuo no. ¶ Item ⁊ vltimo qñ alimenta debētur alicui. ⁊ de suis ꝓprijs bonis intuitu reuerētie vel pietatis. Exēplū in donatore ⁊ similibus de quibus in. l. inter. cū se. §. eod. Et hoc casu dic qd̄ in donatore debet es alienū. ⁊ vltra hoc debet sibi tātum remanere quod sufficiat ad alimēta sui. Et sic nō habebitur ratio secūdū eum sue familie. sine qua suū corpus sustentare pōt ⁊ intelligitur conueniēter secundū eum. allegat eo. per Dy. in dicto. §. item si de dote. Et sic forte habebit̄ ratio saltē alicuius persone habētis sibi seruire si forte alias cōmode sustentari nō possit ⁊ licet ipse non dicat facit quod no. ꝟ. de verb. obli. l. si stipulatus fuero per te nō fieri. In alijs aūt non habebitur cōsideratio eris alieni. dicta. l. inter eos. §. fi. cū ibi notatis. ⁊ latius hic per eum. ¶ In glo. fi. in fi. adde pro materia huius. §. quod dixi in. l. ex diuerso. §. penul. seu fi. §. matri. Jo. de Imo.

Summarium.

1 ☞ Sententia diffinitiua immutari non potest.
2 Sententia diffinitiua in accessorijs ferri potest sine scriptis.
3 Sententia quādo interlocutoria dicatur que super expēsis fert̄.
4 Officium delegati statim lata sententia expirat.
5 Sententia interlocutoria per principem cōfirmata an possit per ferentem reuocari.

¶ Eadē die / ...lde an ar- / ...ter vel de- / ...gatis pos- / ...t eadē die / ...expēsis cō- / ...nare glo. / ...sing. in. l. / ...a arbiter / ...de arbi.

a
1 **Paulus.** Iudex etiam post diffinitiuam eadē die[a] circa accessoria supplere pōt. h. d. ¶ †Nota quod iudex non pōt immutare suam sententiam diffinitiuā. Nam de interlocutoria dictū fuit in lege quod iussit. Et intellige hoc verū etiam circa accessoria cum hic indistincte loquat̄. Et sic videtur qd̄ lꝫ si iudex omisit in sententia diffinitiua de accessorijs. puta de fructibus vel expensis possit pronūciare eadē die per id quod hic d̄r in fine. tñ si ꝓnūciauit vel taxauit expensas in diffinitiua non poterit immutare etiā eadē die augendo vel minuēdo. quod tenuit hic Bar. ⁊ idem An. allegat notata per Innoc. extra de procuratoribus. c. auditis. ibi tñ hoc clare dicit. sed tu potes allegare gl. que hoc aperte voluit in l. ij. C. de senten. ex peric. reci. Et circa hoc adde qd̄ no. spec. ⁊ Jo. and. post eum in tit. de arbi. §. fi. vers. quid ergo si cū posset. vult quod iudex possit immutare sentētiam dummodo incontinenti faciat ad instar eius quod d̄r de teste in. c. preterea. extra de testibus cogen. Sed an hoc sit verū dicam in. l. iudex. ꝟ. eo. vbi Bart. videtur tenere contrariū. lꝫ pro dicto Spec. faciat in. l. itē labeo. ⁊ quod ibi notatur. §. fa. hercis. ¶ In glo. j. in fi. illi casus proprie loquuntur quādo talis est sentētia que nō transit in rem iudicatam vel remedio supplicationis vel restitutionis pōt retractari. alias retractari non posset nisi in casu speciali ⁊ in similibus no. in. l. j. C. de iuris ⁊ facti igno. ¶ In glo. ij. in fine. Et sic vult glo. cōiuncta cum textu quod si eadem die non ꝓnunciauit de fructibus non possit postea pronūciare pro quo facit: quia lata sententia diffinitiua expirat iudicis officium super accessorijs. l. iiij. C. deposi. Et sic nō videtur posse se interponere nisi eadem die per hanc legē. Sed hoc limitat Rofre. nisi in diffinitiua iudex differret ꝓnūciare de fructibus. quia de eis plene nō liqueret. Nā tūc poterit etiam ex interuallo dato quod fructus venirēt ex officio iudicis mercenario. Et ideꝫ dicit etiā si nihil de fructibus nihil penitus dixerit. si tñ sint fructus qui debeantur iure actionis. id est officio iudicis qd̄ loco principalis actionis succedit: quia licet instantia sit finita super principali non est finita super fructibus qui eque principaliter petuntur. Et hoc tenet Spec. ⁊ Joā. and. post eum in titulo de alleg. ⁊ dispu. §. sane. ver. quid de fructibus. Et hanc opinionē tenet hic Ang. in fructibus qui principaliter petuntur iure actionis. Sed vbi venirēt iudicis officio mercenario dicit hoc esse sibi dubium: quia lite principali sopita non pōt tale officium durare. facit licet nō alleget quod habetur in dicta lege. iiij. C. depos. ⁊ l. si mulier. §. si rem. de legatis. ij. allegat notata per Inno. de dolo ⁊ contu. c. dilectus. vbi d̄r ꝙ iudex nō pōt sibi reseruare condemnationem expensarum. licet si condēnet in expēsis possit sibi reseruare taxationem que est quedā executio cōdemnationis. de quo per gl. et Cynum in. l. terminato. C. de fru. ⁊ lit. expen. tu adde quod Inno. hoc non dixit in dicto capitulo cum dilectus. sed in cap. finem litibus. eodem titulo. Item adde quod Bar. voluit contra et etiā glo. in. d. l. terminato. de quo dic vt ibi. Item adde quod fructus non videntur posse peti principaliter cū re per. l. fundi. ⁊ l. fundum. cum ibi no. ꝟ. de excep. Nisi forte pars conuenta non excepisset. ar. quod no. Bart. in. l. naturaliter. in tertia questione vt mihi videtur. §. de acquiren. pos.
2 dixit etiam hic Ang. in principali questione† quod cum sententia diffinitiua debeat ferri in scriptis. sed in accessorijs. puta in sumptibus ēt fructibus poterit ferri etiam sine scriptis. Et sic dicit sensisse Bart. in. l. patris et filij. ꝟ. de vulga. et pupil. quod intellige verum si fertur seorsum ab ipsa diffinitiua. alias secus cum sit pars diffinitiue secundum eum. allegat. l. qui agnitis. cum ibi no. ꝟ. de excep. Tu adde. quod in lectu. Bar. in. d. l. patris. communiter nō habetur hoc dictum. Item pro opi. quam asserit Bar. facit quod sententia super expensis videtur interlocutoria de se cum non diffiniat negotium principale. ⁊ no. expresse gloss. in. l. quod iussit. §. e. et ibi etiam tetigi. Et sic videret̄ qd̄ possit ferri sine scriptis. ⁊ sufficit quod redigatur in scripturam apud acta per no. in. l. ij. ꝟ. de appel. et per Barto. in. l. titia. ꝟ. de accu. Nec est absonū qd̄ cū diffinitiua feratur etiam aliqua interlocutoria. vt est tex. cum glo. in. d. l. qui agnitis. ⁊ qd̄ ipsa sententia super expensis sit interlocutoria. clarum videtur quando fertur ante diffinitiuā per no. in dicta. l. quod iussit. ⁊ per Inno. in c. sepe. circa prin. extra de app. Sed vbi fertur cum ipsa diffinitiua est magis dubium cum idem videtur dicendum per ea que superius sunt dicta. quia tamen expirat officiū iudicis lata diffinitiua ⁊ non durat nisi quatenus reperit̄ expressum. l. iiij. C. depositi. Ideo cū hic dicatur solū qd̄ possit addere eadē die super accessorijs. ⁊ simpliciter dicatur qd̄ non possit mutare non poterit mutare etiā super ipsis accessorijs etiam eadem die. ⁊ hoc vl-
3 timū voluit etiā hic Bar. ⁊ Ang. ¶ †Et qd̄ dixi sententiā super expensis interlocutoriam esse. intellige quando fertur ante sententiam latā in diffinitiua. iuxta not. i. l. sancimus. C. de iud. ⁊ in c. finem. de dolo ⁊ cōtuma. ⁊ l. non ignorat. C. de fruc. ⁊ lit. exp. maxime per Bar. vel etiā ipsa sñia diffinitiua. Sed vbi possent peti iure actionis ⁊ post latam sententiam diffinitiuā in qua nihil dictum esset de eis peterentur expense. quod fieri possit iuxta no. in. l. iij. §. si rem. de leg. iij. per glo. no. ⁊ per Bar. in. l. nō solū. §. de rei ven. tunc qꝛ ordiarie procederet̄ esset diffinitiua ex quo nulla alia esset lis tunc deducta in iudicium ⁊ super illa ordinarie actum. Et hec videntur vera de iure cōmuni. statuta tñ quādoq; disponūt super hoc an censeri debeat interlocutoria vel nō vt d̄r esse i hac ciuitate. ¶ Itē adde qꝛ dicit spe. ⁊ Jo. an. post eū in. d. ver. quid de fructibus. per hanc. l. dum dicit iudicē debere supplere ponderādo hoc verbū debere. qd̄ sui natura importat necessitatē lꝫ interdū aliter sumatur. iuxta not. in. l. iij. C. de pig. qd̄ nisi iudex suppleat faciat litem suā. ⁊ ꝙ ipse tenebitur supplere ēt ex officio non implorato. ⁊ sic motu proprio licet nō petat̄. Et pro hoc bene facit. l. ꝓperandū. §. sin aūt alterutra. nō cauillando. C. de iudi. Et cum hoc dicto trāsit Ang. sed tu adde quod Dy. ⁊ Bar. tenuerūt contrariū in. l. iiij. §. hoc aūt iudiciū. ⁊ ibi tetigi. §. de dā. infe. per illū tex. Sed forte de iure verior est sentētia specu. qꝛ. §. in hoc iudiciū. loquitur in alio casu tñ in practica forte seruaretur opi. Dy. ⁊ Bar. ex eo qꝛ in penalibus minor interpretatio. debet sumi. arg. l. si de interpretatione ⁊ l. si preses. ꝟ. de penis.

penis. & de regu. iur. c. in penis. in. vj. Esset enim hec pena. quo ad iudicem licet respectu partis esset interesse vt de se patet. facit quod habetur in. l. prima. §. fi. ff. si quis ius di. non obt. ¶ Item adde quia vidi de facto dubitari nunquid quod hic dicitur quod iudex possit eadem die super accessoriis supplere procedat etiam in delegato. vide-
4 retur quod non: †quia officium eius videtur statim expirare lata sententia etiam si esset nulla. l. iudex. ff. eo. & C. quomodo. & quando iu. l. si vt proponis. & videtur aliqualiter sentire Bar. & serie eorum quae tangit in. d. l. iudex. In contrarium videtur sentire glo. in preal. l. iudex. inquantum intelligit. l. illam in delegato quando tenuit sententia. & tamen dicit quod fallit in hac. l. Item pro hac parte optime facit glo. in. l. quia & sic errauerit. ff. de arbi. vbi expresse dicit hanc. l. habere locum in arbitro. ergo multo fortius habebit locum in delegato cum arbiter habeat simplicem notionem. l. ait pretor. ff. eo. nec possit dici ordinarius sed potius quasi delegatus a partibus. & secundum hoc licet hic loquatur de pretore & sic de iudice ordinario. Et sic idem dicendum erit de delegato. & sic de facto obtinui in practica. per glos. predictam. In delegato autem qui habet potestatem exequendi haberet minus dubium: cum tunc ille equipararetur ordinario. facit quod no. in. l. a iudice. C. de iudi. & ff. eo. l. a diuo pio. in prin. Si tamen non esset gl. predicta non esset sine scrupulo saltem in delegato non habente po-
5 tentiam exequendi. ¶ †Vltimo tetigit hic Ang. quid si sententia que est de se reuocabilis vt quia interlocutoria fuit per principem confirmata. An tunc ferens eam possit reuocare. & tenet quod non. licet secus dicat in statuto populi confirmato per principem. quia reuocari poterit per ipsos statuentes. allegat dictum Jo. an. in spec. de sen. §. vt autem ver. quid si papa confirmat de quo etiam per cum licet non alleget in. c. iij. extra de instituti. Et ratio diuersitatis est quia statutum etiam sine confirmatione intelligitur approbatum per superiorem. l. omnes populi. de iusti. & iure. Et sic illa confirmatio videtur fieri ad cautelam & non debet operari quam illa que fit per legem inanimatam. que ratio cessare videtur in ipsa sententia.

Paulus. Verba sententie regulantur secundum proprium significatum ipsorum non secundum ipsius obligationis naturam. h. d. ¶ Not. quod copula & adiecta in sententia in dubio diuidit in partes viriles. facit. l. reos. §. cum in tabu. ff. de duo. re. ¶ No. quod dixi in summario. quod limita nisi verba. l. super obligatione disponentis versentur circa officium sententiantis. Nam tunc verba sententie in dubio intelligerentur secundum naturam precedentis obligationis. l. miles. §. decem. ¶ In glo. j. ibi tenebatur. Et forte fuit actum contra omnes insolidum hoc acto vt vnica exactio sufficiat. arg. ff. man. l. Paulus. la. iij. & l. j. seu. ij. C. de fideicommis. Et sic est magnum dubium de eo quod hic dicitur. ¶ In eadem glos. in fi. quia non proficit ex eo quia non liberat a primitiua & nocet quia saltem in eo quod ligat sententia habet executionem paratam de quo dic vt ibi. ¶ Extra glo. adde dictis Bart. quia dixit hic quod si plures fuerunt insolidum condemnati poterunt obijcere beneficium diuisionis in executione: cum videatur nasci in ipso actu sententie in quo isti obligantur. l. iij. §. idem scribit. ff. de pecu. quod dicit procedere etiam si fuisset renunciatum beneficio diuisionis in instrumento. quia illa renunciatio non porrigitur ad hanc obligationem descendentem ex sententia. Sed hoc non placet hic Ange. ex eo quia secundum hoc creditor semper inueniret se esse delusum quia petendo executionem sententie nunquam posset habere recursum insolidum contra quemlibet eorum: cum petatur executio virtute obligationis orte ex sententia. quod esse non debet quia sic sententia esset nociua actori licet vinceret & quia obligatio descendens ex sententia accumulata prime sortitur eius naturam. ar. l. j. cum gl. sua magna. C. de iudi. & quod habetur in. l. alia. ff. de noua. & l. euidenter de except. rei iudi. Sed adde quod in hoc posset saluari dictum Bart. quia imputet sibi creditor qui non egit contra vnum tantum insolidum. Nam tunc haberet executionem contra illum insolidum quia non potuisset opponere beneficium diuisionis ex vi renunciationis. & quia non esset tunc orta obligatio contra alios qui non essent conuenti tempore sententie. & sic non possent de nouo dici constituti duo rei. Tamen hoc non obstante dictum Bart. non placet: quia secundum hoc si conueniretur dominus postea iste posset obijcere post sententiam beneficium diuisionis cum interuallum inter obligationem duorum reorum non vitiet: licet inter obligationem eiusdem rei sic vt no. in. l. duos. §. fi. ff. de duo. re. Item quia de iure antiquo non est dubium. quia non habebant beneficium diuisionis. vnde licet sit immutatum quando plures promittunt idem insolidum. vt in auten. hoc ita. & in corpore vnde sumitur. C. de duo. re. tamen non reperio immutatum quando per actum sententie plures obligantur insolidum. ergo. &c. argu. l. precipimus. C. de ap. Et quia beneficium diuisionis debet obijci ante sententiam vt no. idem Bar. in l. si dubitetur. in prin. ff. de fideius. & no. in. l. si fideiussor. C. de fideiussor.

Summarium.

1 ¶ Judicium cum pupillo tutore autore est agitandum.
2 Tutor beneficium restitutionis petere potest pupillo non consentiente expresse.
3 Jus accrescendi non impeditur per aditionem vi restitutionis reuocatam.
4 Sententia promptiorem habet executionem contra principalem quam contra successorem.
5 Heredes duo insolidum esse possunt.

Ex contractu. Sententia meretur executionem contra condemnatum & contra successorem condemnati. hoc dicit. ¶ Not. quod gesta cum minore herede licet postea restituatur tenent dummodo sint bona fide gesta. facit. l. quoties. ff. de acqui. here. & l.
1 pupillus. ff. de his que in frau. cre. ¶ †Item not. quod quando iudicium agitatur cum pupillo debet agitari tutore autore. Et hoc intellige quam excessit infantiam. posset tamen secundum Angelum per ipsum tutorem tutorio nomine. quinimo esset necesse si pupillus esset infans de quo remittit ad no. in. l. j. cum ibi no. per Bar. ff. de admini. tuto. de quo dicendum vt ibi & forte aliquid tangetur
2 ff. l. proxima. §. fi. ¶ †Item no. quod tutores videntur posse petere beneficium restitutionis in integrum etiam ipso pupillo non consentiente expresse. Et hoc tenebat Ray. secundum Ange. alleg. not. per glo. in. l. illud. §. j. ff. de mino. sed certe glo. ibi nihil dicit. Sed bene facit. l. patri in princi. & in fine ipsius principij. ff. de minori. Et sic videtur quod licet tutor pupilli maioris infante non possit adire nec repudiare hereditatem solus. l. potuit. & l. renitente. C. de iur. delibe. tamen postquam pupillus agnouit tutore autore si videt eum lesum poterit petere restitu. in integrum quod est nota. pro hoc facit quia aditio sola voluntate consistit. l. si auia. C. de iure deli. secus in restitutis. & sic non est eadem ratio. facit quod habetur in. l. bonorum. C. qui admitti ad bono. pos. Preterea in restitutione tractatur de damno vitando. ideo illud facilius possit facere tutor. ¶ Item nota quod substitutio vulgaris non expirat cum effectu per aditionem que postea reuocatur vi restitutionis. Et sic limitat legem post aditam. C. de impu. & aliis substitutio.
3 ¶ †Item no. quod ius accrescendi non impeditur per aditionem que reuocatur vi restitutionis quod clarius in iure non reperitur vt hic tangit Ang. post Barto. Et ad materiam facit quod no. in lege si pupillus. ff. ad trebel. ¶ Et not. diligenter quod hic videtur casus contra glo. quam sequitur ibi Bar. in. l. si minor. de acquirenda hereditate. vbi glo. aperte videtur decidere contra istum tex. Nam licet litera ibi dicat quod coheres non cogitur acceptare partem coheredis instituti ad repudiandum: et sic videatur innuere quod possit si velit: tamen ibi glo. determinat oppositum. sed videtur quod non bene per hunc tex. ¶ Not. etiam quod
4 dixi in summario. dixit tamen Ang. hic †quod contra successorem non habet sententia ita promptam executionem sicut contra principalem. allegat etiam no. per Inn. de iudi. c. quia. V. sed non multum facit vt mihi videtur. sed melius facit glo. in. l. edictum. ff. de
5 iudi. ¶ †Item not. quod non est absurdum quod duo sint heredes insolidum: vnus nomine & alter re vt hic patet iuncta. l. & si fine. §. sed quod papi. ff. de mino. Et sic facit ad no. in. l. qui se patris. C. vnde lib. de quo etiam aliquid hic per Bar. & ibi plenius per glo. & doc. ¶ In glo. j. in fi. cum gl. concordat Dy. de iure isto secundum quod cognati non poterant succedere de iure ciuili: sed tantum de iure pretorio. sed cum hodie possint etiam succedere de iure ciuili cum sublata sit differentia sexus & emancipationis. vt in aut. defuncto. C. ad tertul. non procederet hodie glos. quia cessaret ratio que tangitur in. l. fi. hic alleg. per glo. Et in hoc vltimo etiam concordat Bar. Sed in primo dicit illud procedere si ille minor qui primo habuit hereditatem solum de iure pretorio vocabatur quod esse potest in certis casibus de quibus in. l. certum. C. vnde cogna. & patet in. l. posthumus. ff. de inius. testa. & l. filio preterito. eo. titu. Nam tunc ex quo vterque haberet hereditatem de iure pretorio videtur stare ratio que habetur in. d. l. fin. secus si minor de quo hic fuisset vocatus de iure ciuili: prout est regulariter quando ex testamento valido vocatur. fallit quod no. in. l. fi. ff. de interro. acti. Nam tunc non procederet glo. nec dictum Dy. etiam de iure isto ex quo vterque non succedit de iure pretorio. & sic cessat ratio notata in. d. l. fi. Sed tu adde quod etiam si de iure pretorio tantum fuisset vocatus ipse minor quod adhuc non videtur procedere gl. quia illa. l. fi. de succes. edic. videtur habere locum quando per successorium edictum de gradu in gradum quis velit venire: quia tunc non potest: cum successorium edictum non habeat locum de gradu nedum de iure ciuili sed nec etiam de iure pretorio: licet de iure pretorio haberet locum de capite in caput. vt patet ex no. in. §. placebat. insti. de leg. ag. succes. & ex no. in preal. l. fi. Et iste videtur verus intellectus illius. l. In casu autem nostro non tractabatur de successorio edicto de gradu in gradum. sed de causa seu capite testati ad caput intestati. quo casu non reperitur hoc prohibitum. et ideo intelligatur concessum. facit. l. necnon. §. sed quod eis. ex quib. cau. ma. ¶ In glo. ij. ibi contra tutores qui conueniuntur. Et pro hac opi. facit quia sicut de mero iure datur actio contra minorem hoc casu: ita videtur quod detur contra successorem: quia

cum minor ipse fuisset liberatus cedendo actionem contra tutores. vt. l. fi. §. de administra. tuto. ita videtur in proposito quod minor teneatur successori in casu isto cedere dictam actionem contra tutores. ꝛ quod dictus successor possit liberari si conueniatur iudicati cedendo actionē sibi cessam ipsi victori. Et cum hac prima opi. transit Bar.

Summarium.

1 Acta iudicij nondum finito negotio possunt circunduci.
2 Acta iudicij apparere cuius interest.
3 Acta iudicij non possunt de partium consensu cancellari.
4 Transactio non valet facta super sententia que transiuit in rem iudicatam.
5 Sententia non irritatur per destructionem actorum.
6 Iudex penam per sententiam impositam nec minuere nec augere potest.
7 Adultus curatorem non habens in iudicio non potest esse.

1 Acta apud. †Acta iudicij possunt circunduci ante negotium terminatum de consensu iudicis ꝛ partium. hoc dicit. ¶No. quod dixi in summario. Et intellige sm Ange. si nulli alij preiudicium generetur ex circunductione vel cancellatione. lite autem terminata non poterit circūduci nec cancellari etiam de consensu partis vel iudicis etiam si per cancellationem alijs preiudicium generetur. Et per hoc videtur quod non sit fienda differentia an lis sit terminata vel non. Sed in hoc solum an preiudicium alteri afferatur. Et ideo si soli iudici afferatur preiudiciū poterit illud circunducere ꝛ illum actum de libro actorum extrahere ꝛ illum actum cōburere. sed vbi solis partibus ipse sole poterunt absq; iudice. vbi autem pariter partibus ꝛ iudici noceret requireretur tunc consensus iudicis ꝛ partium ꝛ si etiam tertio preiudicaretur puta fisco non sufficeret consensus predictorum. Et per hoc infert quod si potestas bononiēsis inquisiuit de maleficio ꝛ recepit probationes super eo nō poterit comburere acta si maleficium erat probatum. ꝛ si non erat probatum nō poterit etiam id facere sine voluntate rei per hoc principium. Et per hoc etiam infert quod si de omni cōtractu debet solui gabella. ꝛ duo contraxerunt quod tali contractu redacto in modum. l. contractus. C. de fide instru. si partes iubeant tabellioni quod cancellet instrumentum non poterit notarius cancellare: quia illud tenderet in preiudiciū fisci cui debetur gabella. alle. no. in. l. ab emptione. §. de pac. †Tu adde quod Ang. videtur male dicere in quantum innuit quod solius iudicis potest interesse ꝛ non partium. ꝛ similiter partiū ꝛ non iudicis. Nam imo semper partis ꝛ iudicis videtur interesse apparere acta per rationes quas hic tangit Bar. etiā si extarent testes qui possent deponere super act. quia facilius probatur per instrumētum. facit qđ not. in. l. si pupillus §. j. §. de noua. Et adde quod dicetur super glo. ¶In glos. super verbo circunducit. ibi. l. si quis libertatem. ibi proprie not. quid sit proprie circunducere quid cancellare. ¶In glos. super verbo terminata. ibi etiam si partes non consentiant. hec prima cōmuniter non tenetur: quia semper videtur interesse partis vt appareant acta vt sic possit si expediat docere de iustitia sentētie. Itē quod fuerit lata precedentibus solennitatibus debitis si de hoc in dubium reuocetur. ꝛ similiter vt possit doceri quod non sit lata precedentibus solēnitatibus debitis. Nam hec negatiua probabitur ex inspectione actorum. facit quod no. in. l. fina. C. de erro. aduo. ꝛ in. c. cum ad sedem. extra de resti. spolia. Sequēs etiā cōmuniter non tenetur cū semper videatur interesse iudicis vt sic possit docere se iuste iudicasse si forte cōueniatur in syndicatu. Item quod fecerit scribi acta prout tenetur. vt in. c. qm̄. extra de proba. Unde datur tertia quam Bart. dicit tenere Iaco. de are. vt videtur intelligere eam aliter ꝙ re vera glo. voluerit. nam intelligit quod non possit recedi a sententia que transiuerit in rem iudicatā etiā ex partium consensu per glo. notabilē in. l. si diuersa. C. de transac. per. l. iiij. §. si ex cōuentione. §. eo. ꝛ sic intelligit 3 finem huius glo. †Cum ergo non possit recedi a sententia ex consensu partium non poterit consequenter ex consensu partium fieri cancellatio actorum. quia per id in consequentiam recederent a sententia: quod est eis prohibitum. vt est dictum ar. l. oratio. §. de spōsa. Et ideo ipse posuit opi. per quam nititur ostendere qđ interdum cessat ista ratio. vt quando esset lata sentētia partibus presentibus. ꝛ in ea dictū viso libello litis contestatione ꝛc. iuxta no. per eum in antē. si quis in aliquo. C. de eden. Et propter hoc finaliter posuit alium intellectū in lege. s. quod non sufficiat consensus partium ꝛ iudicis quando ex sententia quesitum esset ius tertio. vt quia lata esset super īfamia seu super facto ex quo quis efficitur infamis. Tu adde quod alia videtur fuisse mens glos. in tertia opi. videlicet qđ bene possunt acta cancellari de consensu partium ꝛ iudicis. licet sit lata sententia. tamē per hoc nō irritabitur sententia nec intelligetur ab ea recessum nisi expresse sit aliud actum. Et sic videtur velle quod expresse posset a sententia recedere quod intellige etiam per actum cum indistincte loquatur. ꝛ quia nil repugnat quod non possit fieri pactum de non petendo virtute sententie. †Nam licet transactio non possit fieri super eo super quo lata est sententia que trāsiuit in rem iudicatam cum illa fieri debeat de re dubia ꝛ lite incerta. l. prima. ꝛ. l. post rē §. de transac. tamen secus est in pacto quod potest fieri etiam super liquido. vt patet ex his que habētur in dicta lege prima. Nec ob. glo. in. d. l. si diuersa. quia loquitur quando partes cōsentiūt quod post primam sententiam que transiuit in rem iudicatam feratur alia contraria prime. Nam id fieri non potest quia talis sententia reperiretur ferri sine instantia cum finita esset instantia pro prima sententia. vnde esset nulla. l. properādum. §. primo. C. de iudi. ꝛ lege prima. C. quando prouo. nō est ne. Et sic nō negat quod non possit per pactum recedi a prima. quod videtur concedere hec glo. cū in hoc sit diuersa ratio. vt patet ex. §. dictis. et sic patet quod re vera tres fuerunt opi. in glo. Quarta fuit Iaco. de are. quam Barto. dicit fuisse tertiam que nō videtur vera vt prediri. Quinta fuit illa quā posuit Bar. ꝛ Et aduerte quia de mēte gl. in tertia opinio. forte fuit quod si nedum acta sed etiam sententia cancellaretur de voluntate partium ꝛ iudicis. quod tunc tolleretur virtus sententie quasi tunc videantur expresse recedere a sententia ex quo etiam ipsam faciunt cancellari. facit quod habetur in lege nostram. C. de testa. ꝛ lege inductum. C. de solu. ꝛ lege si chirographum. §. de proba. Forte tamen tunc non perimeretur actio primitiua. sed tolleretur solum via executiua orta ex sententia: quia talis cancellatio satis operatur si talem viam tollit. nec necessario infert quod videtur tolli primitiua. ergo illa debet remanere. ar. l. non ob hoc. cum similibus. C. vnde cog. iuncta. l. minor. xxv. annis cui fideicommissum. §. de mino. Nec ob. ei quod dixi. §. quod si cancellentur acta remanent sententie si dicatur qđ non videtur posse remanere sententia valida nisi appareant acta ex quibus appareat eam latam precedentibus solēnitatibus debitis. de quibus in. l. prolatam. C. de sentē. qz potest responderi quod tunc esset expediēs apparere de actis saluo nisi ex consensu partium sint cancellata vel combusta: quia tunc non poterit obijci contra sententiam de defectu actorum: vt hic est casus coniuncta glo. secundum tertiam lecturam. Preterea qñ snia transiuit ad notitiam partis ꝛ lapsum est decēniū. ꝛ sic transiuit in rem indicatam presumi debet pro illa etiā quo ad processum per id qđ no. in. c. qm̄ cōtra falsam. in gl. fi. extra de proba. ꝛ p Io. cald. ibi in suis distinctiōibus. ꝛ per Inno. in. c. bone. el. j. de ele. ꝛ tetigi in. l. iiij. §. condēnatum. §. eo. Et qđ hec fuerit mens glos. illa quā tetigi. §. circa tertiam opin. ꝛ videtur etiam hic fuisse de 5 mente Ang. qui dicit qđ tertia opi. vult †qđ acta possint cōburi ꝛ destrui. sed per eorū combustionē nō irritabitur sententia iam prolata. Et ex hoc sumi dicit posse casum mirabilē videlicet qđ vbi actus est perfectus et consummatus et in scripturam redactus licet partes de cōmuni concordia comburant instrumētū: non propterea euacuabitur virtus actus iam consummati nisi aliud appareat qđ partes ab actu velint recedere. qđ dicit perpetuo notandum. Et sic si bene ponderetur istud vltimū videt velle qđ etiā si instrumētum sentētie cōburatur qđ nō videat ab illa recedi. quod non puto verum per ea que supra dixi. Nec etiā puto fuisse de mente glo. que videtur velle solum quādo comburūtur acta ꝛ non snia. cum etiam possit recedi ab ipsa sententia per pactum expressum vt supra dixi. ꝛ voluit glo. hic eodem modo videtur ꝙ etiam per tacitum cū taciti ꝛ expressi videatur equa conditio. l. cum quid. si cer. peta. ꝛ. l. de quibus. §. de legi. satis autem tacite videtur recedi a snia per cōbustiōem ipsius snie per not. in l. nostram. in simili. C. de testa. ꝛ facit quod no. in. l. labeo. ꝛ. l. post quā. §. de pactis. Et subdit hic Ange. qđ secundum omnes opi. acta non possunt cōburi negotio non deciso de consensu iudicis ꝛ partium. Et hoc dicit notandum pro iudicibus maleficiorum: quia secūdum hoc ante sniam latam super accusatiōe de volūtate accusatoris ꝛ rei iudex poterit oīa acta cōburere nec poterit p hec accusari de falso tempore syndicatus quasi falsificauerit librū actorum. ꝛ hoc concedit si maleficium non erat probatum sed si erat probatum inferretur preiudicium fisco. Et ideo sine consensu fisci non possent acta comburi. Tu adde quod etiam si maleficium non erat probatum: hoc demum videtur procedere si ex iusta causa abolitio fuit impetrata alias non videtur posse fieri sine consensu fisci vel principis cum intersit reipublice desistentes ab accusatiōe velut calūniatores puniri. facit. l. j. §. j. ff. ad turpil. ꝛ. l. j. ꝛ. ij. C. de aboli. Nec obstat quod facilius videtur posse remitti pena applicanda fisco quam pena pecuniaria. vt probat in. l. j. C. de in ius vocan. quia illud verum per principem sed non per inferiorē iudicem vt. j. §. proximo. de quo per Inno. extra de solu. c. odoardus. ꝛ in. c. nisi. de au. ꝛ vsu pallij. ꝛ plenius dixi vt mihi videtur

hi videtur in.l.infamē.ĵ.de publi.iudi. ¶ Et per predicta etiam vltimate concludit hic Ang. qd nunq̄ acta vel scripture possunt cācellari vel comburi de iure ante negotiū terminatū vel post nisi accedat consensus omniū quibus potest preiudicari. Et adde qd interdum ex actis queritur ius tertio. vt si probatum sit factum ex quo ipso iure surgat infamia. quod tamen sit habetur in.l.j.ff.de his qui no.infa. Nam acta faciunt etiam notorium. vt habetur in in.c.olim.extra de verbo.signi. ⁊ per Inno. extra de testi. in.c.per tuas. Et per predicta patet quod Bar. hic non videtur bene dixisse inquantum voluit non posse destrui acta vel instrumentum sententie si ex hoc sequeretur augmentatio vel diminutio snie. Nam si agitur de preiudicio tantūmodo partium: tunc cum possit in totum recedi multo fortius in parte. argu.l. qui de tota.ff.de rei vendi. ¶ In glo.super verbo eo die.in fi. potes dicere quod negotium hic appellatur ante litem conte. lis quādo est contestata. facit quod habetur in aut. de litigio.§.si vero initium coll.viij. ⁊ extra de offi.deleg.c.super questionū.§.j. ⁊.C. de transac.l.causas. Et de hoc verbo negotium. ⁊ de verbo lis. habetur etiam in.c.forus.extra de verbo.sig.

6 **De amplianda.** †Iudex nō pōt ampliare vel minorare penam iam impositam per sententiā sine autoritate principis.h.d. ¶ No. qd iudex ante sniam circa penam videtur habere magnam potestatem de quo in.l.quid ergo.§.pena grauior.ff.de his qui not.infa. ⁊ per Inn. in.c.odoardus.extra de solu. ⁊ aliis remissionibus datis in prin. huius.l. ¶ In gl.super verbo de amplianda. ibi non obstante tali lege. Cum hac glo. transit hic Bar. ⁊ Ang. Sed mirandum est quia casus est in contrarium in.l.rescripta.C.de preci.impe.offe. quia quando fit remissio pene non videtur necessaria aliqua clausula. ¶ Not. tamen diligenter ex glo. qd non sufficiat principem rescribere ex certa scientia contra legem. sed requiritur quod adijciatur clausula non obstante ⁊c. Sed quod plus est videtur velle qd requirat clausula nō obstāte speciali ⁊c. de quo per doc.in.l.fi. C.si contra ius vel vti.publi. ⁊ plene per Io.an.in.c.j.de exces.pla. in.vj. ⁊ ibi latissime dixi de materia. ¶ In ea. glo. ibi propter inopiam. hoc verum in mulcta. sed in pena qui non luit in ere luat in corpore.l.j.ĵ.de penis. Et adde his que dicit hic bar. quis posset remittere īfamiā. in de quo plene dixi in.l.infamem. ⁊ ibi etiā per Bar.ĵ.de publi.iudi.

Contra. Sentētia lata cōtra minorē indefensum carentem tutore vel curatore est ipso iure nulla. h.d.

7 ¶ †Not. ex tex. isto qd licet adultus non habeat curatorē: tū non pōt esse in iudicio. lz gl.in.l.cum minores.C.si aduersus rem iudi. dicat hoc non reperiri lege cautum. sed nō bene vt hic ptz. Et pro hoc allegebat dn̄s Fran.tigrini de pisis.l.vniuersis.C.qui da.tu. po. ⁊ bene facit.l.j.C. qui pe.tu. In cuius autem persona concipi debet libellus. tangetur in.l.contra pupillum.ĵ.eo.

a **Actorum.** a In tex. ibi snie.i. effectus ipsorum actorū. ⁊ f̄m hoc nō dicet hic de snia Si vero velis intelligere ꝓprie qd hic loquat de snia hic habes expressum qd appellatione actorum etiam cōtinetur snia. ⁊ est hoc expressum in.l.in fraudē.§.neq̄.ĵ. de iur. fis. Et de hoc etiam per Io.an.in ti.de sen.§.j.qui incipit qm̄.licet Ang. alleget corrupte.§.species. de quo etiam per Cy.in.l.ij.C.vt lit.pen. ¶ No. ex tex. maxime f̄m secundam lec. gloss. quod etiam postq̄ actus requirens scripturā est redactus ad scripturam. potest enim dari quo ad verba dummodo perseueret in ea snia. Et hoc no. pro declaratione.l.contractus.C. de fide instru. De notario aūt an possit corrigere suū instrumentū quo ad latinitatem ⁊ quo ad alia. dic vt plene per Gul. de cu.in.l. imperator.ff. de sta. ho. ⁊ per bar.in.l.si librarius.ĵ.de reg.iur. ¶ In gl. ibi sed post lectam. non potest hoc esse verum si ex interuallo. sed si incontinenti esset maius dubium. de quo dicetur in.l.iudex.ĵ.eo.

Summarium.

1 Sententia partibus presentibus ferri debet.

2 Presens non est citandus.

3 Citari debet quis sepius.

1 **De vnoquoq̄.** †Sententia ferēda est partibus presentibus vere vel interpretatiue. hoc dicit. cum glo. ¶ No. quod dixi in summario. ⁊ clarum est qd procedet in diffinitiua. An autem procedat in interlocutoria est maius ius dubium tamen dic quod si illa non infert grauamen ei contra quem fertur potest ferri eo etiam absente.l.recusare.in principio cum ibi nota. ⁊ l.ille a quo.ff.ad trebel. ⁊ bene facit.l.interpellatus.§.primo.ff.de arbi. dixerunt quidam quod etiam tūc poterit ferri absente parte vbi infertur grauamen: sed si grauat poterit appellare. Et in hanc opinio. inclinat Innocen. extra de procu.c. auditis. eodem titu.c.querelam. Alibi tamen f̄m Ange. idem Innocen. videtur velle quod interlocutoria grauans non possit ferri absente grauato nisi pro peccato manifesto. ⁊ ita dicit eū velle in.c. cū venissent. extra de testibus. Sed certe ibi nil dicit aliquid tamen tetigit in.c.cum venissent extra de resti.in integ.in ver.inhibitionem tamen non dicit clare id ad quod allegat Ang. ⁊ de hac materia dixi in.l.qd iussit.ff.e. Nec ob.l.si eum.§.fi.ff.de fideicommis.liber. vbi absente parte fertur snia: q2 ibi speciale in libertate vt ibi no. glo. Quid autē si iudex precepit mihi absenti vt procedā in opere per me incohoato. an me instante aduersario nō citato iudex possit reuocare tetigit Io.and.in titulo de senten.§. species. versi. est quoq̄. vbi finaliter inclinat qd tutius est hoc preceptum reuocari aduersario presente vel saltem legitime citato. ⁊ tunc potest incōtinenti de nouo fieri ipsum preceptum. Et licet hoc sit tutius tamen dicit de necessitate nō esse reuocandū aduersario absente si fuit factum preceptum subsistente causa ex qua etiam me presente ⁊ inuito emanasset puta q2 videbat nos paratos ad rixas ⁊ arma ar.l.equissimi.ff.de vsu. tūc etiā periculum videt esse in mora ideo possit id facere iudex nō expectata citatione ar.l.de pupillo.§. si quis riuos.ff.de ope.no.nū. ¶ In glo. prima in fi. Quid autem si sententia cōtinet hec verba absente reo sed peremptorie citato ad sententiam audiendā. An per illa verba probetur peremptoriū si de eo aliter non apparet in actis tetigit Ioā. And. in titulo de senten.§.vt autem. ver. ⁊ no. secundum quosdā. ⁊ tenet qd non de subtilitate iuris. sed de consuetudine dicit seruari cōtrarium. Et dicit Ange. qd consuetudo videtur esse iusta si tempore sententie ille potuit citari vel est dubium secus si cōstaret quod tunc citare non potuit: q2 verba enunciatiua sententie nō probant processum qui nō potuit agitari per no.in.c.quoniā contra falsam.extra de proba. facit lz nō alleget qd no.gl.in.l.j.C.de fide instru. ¶ Quid autem si alie partes erant presentes sed nulla precessit citatio ad

2 sententiam audiendam an valebit. tenet hic Ang. †qd sic q2 stultus secundum eum est iudex qui facit partem citari qui habet eā presentem allegat.l.ij.C.quomodo ⁊ quādo iud. ⁊.l.etiam.§.fi. de mino. ⁊ glo.in.l.properandū.§.j.C.de iudi. ⁊ Io.an.in dicto ver. ⁊ no. Tu adde qd imo non videtur stultus iudex qui facit citari partes tūc vel monet eas ad sententiam audiendam. imo est hoc de cautela vt no. Ioā.an.in dicto ver. ⁊ no. imo videtur necesse si altera pars nolit ibi stare per id qd no. Bar.in.l.j.ff.de postul. ⁊ qd no.in.l.furioso.ff.e. vbi plus videt sentire qd ille contra quē est lata si nō fuit citatus nec monitus nō videt in dubio esse presens ad id nec consentire ex quo est lata cōtra eum forte tū de iure sufficiet ipsum esse presentem per hanc.l. ⁊ per dictam.l.etiam.§.fi. ⁊ per id qd no. Io.an.in.c.fi.de elec.in.vj. Et per hoc patet qd non est stultus iste iudex. imo valde cautus propter opiniones vitandas. ¶ Quid aūt si sentētia nō est lata in termino in quo reus est contumax: an poterit sequēti die ferri reo amplius nō citato. videt casus qd sic in.c.cōsuluit.extra de offi.dele. ⁊ facit qd no. Ioā. And. in ti. de sen.§.iusta. ver. est etiā nulla. Qd fatetur hic Ang. si iudex in termino prorogauit in diem sequētem qd potuit vt.d. c.cōsuluit. alias dicit circūductū edictū citatiōis ⁊ nō posse ferre sentētiā sine noua citatiōe p.l. ⁊ post edictū.§.circūducto.ff. de iu. Sed certe ibi loquit qn̄ non cōparuit in termino faciēs citari vel illicētiatus recessit. Et ideo videt qd si comparuit ⁊ institit pro sentētia ferēda ⁊ nō potuit obtinere ⁊ licētiatus pro tunc recessit accusata ꝓ tūc cōtumacia rei qd possit instare die sequēti vt ferat sine noua citatione: q2 iudex tacite videt prorogasse in sequētem diem. Et ad materiam facit qd no. Inno. in dicto.c. consuluit. ⁊ extra de penis.c.calumniam. ¶ Et ex predictis patet qd interdū ambe partes sunt presentes interdum altera absens per contumaciam interdum neutra est presens. Et hoc vltimo casu non poterit ferri sententia: vt voluit glos. in dicta.l.properandum.§.j. Fallit tamen secundum Ange. in causa appellationis deuolute ad summum pontificem. ⁊ in qua iudex ex mero officio pōt procedere ad sententiam. allegat.c.statutum. sed voluit allegare.c.cupientes.§.qd si per viginti. sed melius facit quod habetur in.§. ceterum. ad finē. de electio. in sexto. ⁊ ad hoc facit quod dixi in.l. iiij.§.condemnatum.ff.eo. ¶ In glo.ij.in fi. No. diligenter hanc gl. quia per ipsam videtur qd si facio aliquem condēnari vt meū debitorem non poterunt alij creditores eiusdem debitoris opponere qd non fuerunt citati ad processum ex quo lis non oriebatur principaliter contra eos. Sed si agebatur per debitorem ad finem vt possit perueniri ad pignorum possessores tunc quia iudicium ordinatur principaliter in preiudicium possessorum illi essent citandi. Et hoc tenet hic Ange. allegat not. per Iaco. de are. in tractatu excussionum. in.l.decem.ĵ.de verborum obliga. ⁊ ibi plenius de hoc dixi.

a ¶ Actorum. Add hic an snia lata sine citatione valeat vid bar. csi.xxxvij.incipiēte accusaui tresbaldus in rub. qui feu. dare possunt. andr. barb. i apostil. ad Bar. hic.

Qui apud. Condemnatus per contumaciam debet satisfacere iudicatis. hoc dicit. ¶ Not. ex tex.

3 †qd sepius videtur quis citandus. ⁊ sic non videtur sufficere vnica citatio. qd intellige nisi esset vna peremptoria pro omnibus.l. contumacia.§.j.ĵ.eodem. Item hoc intellige in principio ⁊ in fine cause. Nā in intermedijs sufficit vnica etiā nō peremptoria: vt no. Ioan.an.in.c.consuluit.in nouella.extra de offi.delega. ⁊ per Bart.in.l.si finita.§.Iulianus. supra de dam.infec. Et ibi plene

dixi. Item hoc in citatione iudiciali. in requisitione autem seu interpellatione extraiudiciali an sit necesse illam sepius fieri. dic vt no. in. l. qui rome. §. coheredes. ff. de ver. obli. et in. c. cupientes. §. si. ver. qd si per viginti. de elec. in. vi. An autem possit quis citari vna citatione peremptoria quod compareat ad eam et ad omnes et singulos actus vsque ad sententiam inclusiue: ita quod non sit necessaria alia citatio. Et virtute illius possit procedi ad sententiam. tenuit hic Ang. quod sic allegat not. per Inno. extra de procura. c. auditis. de quo etiam licet non alleget habetur per eundem de offi. dele ga. c. consuluit. et per glo. in. l. et post edictum. ff. de iudi. allegat etiam no. per gl. in. l. consentaneum. et auten. qui semel. C. quo modo et quando iudex. et per Jaco. de are. in. l. iii. §. sticbus annua ff. de statu lib. Si autem non esset generalis citatio sed ad vnum articulum tunc licet citatus in illo sit contumax tamen erit citandus ad reliquos. allegat no. per Inno. in. d. c. auditis. et adde etiam quod no. per eundem in. c. ad petitionem extra de accusa. et per glo. in. c. eum qui. de dolo et contu. in. vi. et per Joan. an. in. c. ecclesia nostra. el secundo. super glo. extra de elec. ¶ Item adde quod id qd dictum est de citatione generali non procedit nisi quando ex causa fieret. vt quia haberet fieri in loco valde distanti a loco iudicii in quo esset difficile et dispendiosum sepius reiterare citationes. vt notabiliter dixit Jo. and. in Specu. de citatio. §. viso. sup ver. item licet. et facit quod no. per eundem in. d. c. eum qui. et quod no. per Bar. in extrauaganti ad reprimendum. in ver. edictum. et ff. de ver. obli. l. qui ante kalendas et quod ibi etiam dixi. ¶ In glo. super verbo conuenit. ibi diffinitiua. Et sic vult glo. quod fuit processum ad diffinitiuam in casu isto contra contumacem ex probationibus factis. posset etiam intelligi hec lex iuxta id quod habetur in. l. ii. §. senatus. coniuncta gl. ff. de iure fisci. vbi in casu illo propter contumaciam habetur pro confesso.

Decreta. ¶ Sententia debet ferri verbis intelligibilibus. h. d. ¶ In text. ibi latine. id est verbis intelligibilibus secundum Jac. de aret. ¶ In glo. i. in fine. vel etiam hic appellat decreta sententias. per id quod habetur in. l. si pretor. ff. de iudi.

Summarium.

1 ¶ Debitum pretendens ex causa donationis non dicitur verum debitum prosequi.
2 Donatori fauetur ne ex sua liberalitate periclitetur.

Exheredatum. Ex contractu celebrato per filium durante patria potestate non conuenitur factus sui iuris morte patris si paterna hereditate se abstinuit aut fuerit exheredatus nisi quatenus facere potest ere alieno non deducto. hoc dicit. ¶ †Nota quod ille qui pretendit debitum ex causa donationis non dicitur prosequi verum debitum. secus in illo cui debetur ex causa onerosa. et hoc est ex quadam iuris interpretatione. Nam ex vi vocabuli potest dici etiam verum debitum per id quod habetur in. l. debitor. ff. de ver. obli. facit quod habetur in. l. si. §. licentia. C. de iure delib. ¶ †Not. fauendum donatori ne periclitetur ex sua liberalitate. ¶ In glo. super verbo condemnandus ibi sol. donator hec vera et communiter tenetur. Aduerte quia dixit hic Ang. qd hec lex et titu. ff. quod cum eo. habet locum secundum hec iura secundum que filius nil habere poterat. Et ideo visum fuit equum pretori vt postquam sui iuris esset factus ex illo contractu non exigatur nisi quatenus facere posset. hodie vero quia contrahit ad comodum sui quantum ad proprietatem equum est teneri eum insolidum sicut et alium sibi obliga. Et sic in effectu videtur velle Ang. qd hec. l. et similiter ille ti. hodie sit correctus. quod non videtur tolerandum maxime quia etiam in Codice hoc est approbatum vt patet in ti. C. quod cum eo. Et quia legum correctio est vitanda. l. precipimus cum similibus. C. de appel. Et quia ratio statuti pretoris non fuit simpliciter illa quam dicit Ang. sed alia quam no. gl. in. l. iii. ff. qd cum eo. quia postquam filius efficitur sui iuris videtur effici nouus homo. facit quod not. in. l. i. et per totum. ff. de ca. dimi.

Summarium.

1 ¶ Exactor improbus quis dicatur.
2 Iudex qui litem suam fecit non potest regressum habere contra reum.

Si quis dolo. Doloso non succurrit vt habeat beneficium ne exigatur nisi inquantum facere potest. h. d. Et sic videtur gl. intelligere tex. in eo qui cessit bonis et postea dolum comisit. Sed glo. sequens aliter intelligit scilicet in eo qui a principio habebat beneficium absque cessione. Et vterque intellectus potest stare. ¶ In eadem gl. ibi semel vendidit. et taliter forte quod res reperiri non possunt. vt quia erant bona mobilia. facit quod habetur in. l. si. §. si. ff. que in frau. credi. ¶ In eadem glo. ibi. l. proculus. illa potius facit pro. sed bene videtur obstare l. fluminum. §. si. eo. ti. Sed dic quod licitum est vnicuique vti iure suo dummodo hoc faciat principaliter vt sibi prosit licet in consequentiam alteri noceat. de quo in. l. i. §. idemque. ff. de aqua plu. arcen.

Si quis creditorem. Habet quatuor lectu. in glo. Secundum duas primas verbum venditor. in. l. positum stat proprie. secundum duas vltimas stat improprie pro emptore. facit. l. veteres. ff. de ac. emp. Et aduerte quia etiam aliqui habent in litera venditor. et hec videtur esse communis lec. Alii habent vetitor et ista esset magis plana. Et hoc intendit. Si creditori iusso immitti et impedito preste tur interesse liberatur debitor a debito. hoc dicit secundum quali
1 bet lec. ¶ †No. illum reputari improbum exactorem qui semel exactum conatur iterum extorquere. facit quod habetur in. l. bona fides. ff. de regu. iur. Et videtur hoc procedere etiam si ab alio velit exigere. de quo dixi in gl. et per Dyn. de reg. iur. c. bona fides. lib. vi. et per Bar. in. l. locum. §. condemnatio. ff. de tabu. exhiben. ¶ In glo. super verbo et si venditor. hec glo. fuit facta non respectu contrarii quia videtur ex quo contra diuersos videtur agi. vt innuit litera. non deberet per solutionem factam per vnum tolli actio contra alterum per. l. etiam. §. pe. ff. de peti. hered. Sed secundum primam solutionem clare patet solutio contrarii: quia ab eodem petitur. Item secundum secundam quia executor in effectu nomine ipsius debitoris soluit contra quem debitorem postea vult agere. No. tamen ex hac secunda quod executor deputatus ad executionem sententie ad mittendum victorem in possessionem et ad vendendum rem satisfiat ei de precio potest ipsam vendere etiam antequam immissus fuerit victor in possessionem. Sed hoc ideo contingit quia habetur pro misso ex quo propter violentiam non potuit immitti. l. cum vnus. §. si. cum sequen. ff. de bo. auto. iudi. possi. et in. c. contingit. et ibi bonus tex. extra de do. et contu. Tertia lec. videtur magis dubia. maxime intelligendo de extraneo prorsus qui non habet causam a debitore et sic non habet etiam regressum de euictione. vnde videtur tunc obstare contrarium. sed solue vt colligitur ex glo. se. quia hic loquitur in effectu de interesse sub quo comprehenditur debitum. Et sic postea iterato peteret qd iam haberet. Sed in d. l. etiam. non petebatur pecunia sed species. et primo soluta fuit estimatio per dolosum. ideo nimirum si postea potest peti ipsa res. Quarta expositio est in se plana. et tunc clare de se patet de se solutio con
2 trarii. ¶ In glo. fi. in fi. facit hec gl. secundum An. †qd iudex fecit litem suam et soluit quicquid reus absolutus debebat soluere non possit contra ipsum reum habere recursum. de quo remittit ad no. in. l. mancipia. C. de ser. fu. vbi etiam per eum in suis repetitionibus. Nec obstat secundum eum. l. missi opinatores. de era. tri. li. x. quia ibi opinator seu officialis negligens in exigendo tributum soluit illud pro debitore et liberat eum. Et ideo nimirum si repetit. Sed in questione proposita reus erat per sententiam absolutus. et sic iudex qui soluit pro reo sed potius penam sui delicti. ¶ Et no. bene hanc so. quia per hoc videtur quod si non condemnauit in expensis. et ob hoc in syndicatu coactus est illas soluere parti cui debebat condemnatio fieri secundum. l. properandum. §. sin autem alterutra. C. de iu. qd non possit recuperare ab illo qui debuit condemnare: quia ille non est obligatus ad expensas sed potius absolutus cum lata sententia expirauerit officium super expensis. l. iiii. C. depos. Et sic tunc iudex potius soluit penam sui delicti quam debitum per alium. Et hoc videtur verum licet spec. tenuerit contrarium in ti. de expen. §. postremo. vt plene dixi in. l. si tertius. ff. de aqua plu. ar. Aduerte etiam quia illa. l. missi. facit contra hanc glo. sed dic quod ibi fuit negligentia hic dolus. facit quod habetur in. l. si plures. ff. de admi. tu.

Si rerum. In actionibus descendentibus ex delicto nemini competit beneficium vt solum condemnetur quatenus facere potest. h. d. ¶ Not. quod propter delictum perditur beneficium. facit. l. sed hoc ita. §. ff. eo.

Summarium.

1 ¶ Contumax qua sit plectendus pena.
2 Contumax quis dicatur.
3 Citationes tres vim peremptorii habent.
4 Citatio per edicta sufficiens est.
5 Citatio per literas fieri debet.
6 Contumax multis modis quis esse potest.

Contumacia. Diuiditur in tres partes principales. Nam primo ponit penam contumacie. Secundo declarat quis dicatur contumax. Tertio ponit aliquas causas propter quas excusatur a contumacia. Secunda ibi contumax. tertia ibi: pena. Illa tertia subdiuiditur in duas: quia primo ponit duas causas propter quas quis excusatur. Secundo adiicit tertiam. Secunda ibi contumaces. Et hoc sufficiat loco summarii. ¶ †Not. qua
1 pena puniatur contumax. Nam punitur damno litis. i. expensarum secundum vnam expositionem vel damno litis. i. cause quia perdit potentiam appellandi si est verus contumax. de quo hic in glo. secunda.

2 cunda.¶†Item nota quod ad hoc vt quis dicatur contumax re
quiritur quod sit citatus trina citatione vel vna pro oĩbus. facit
quod no.glo.xxiiij.di.c.de illicita. ⁊ per Inno. extra de accusa.c.
ad petitionem.quod intellige in causis ordinariis. secus in sum-
mariis in quibus p̃ceditur sine figura iudicii in quibus sufficit
vnica citatio etiam non peremptoria ad sententiam audiendam
vt in cle.sepe. cõiuncta glo.in verbo ad id.de verborum significa.
3 ¶†Item not. quod tres citationes habent vim peremptorii. de
quo in.l.tres denũciationes.C.quõ ⁊ quãdo iud.¶Item no. qđ
paria esse videntur si aliquis citetur peremptorie hoc expresso vel
citetur vna citatiõe.pro omnibus hoc expresso.vt hic est casus no-
tabilis de quo per Bart.in.l. si finita.§.Jul. ⁊ ibi fuit dictum.s.
4 de dam.infec.¶†Item no.quod de iure sufficere videtur quem
citari per edicta.quod tamen qualiter sit intelligẽdum dic vt per
Bar.in extrauaganti ad reprimendã.in ver. edictũ.⁊ in cle.j. de
iudi.⁊ ibi consueui tangere.⁊ tetigi etiã in.d.§. Jul. vel in.l. qui
ante calendas.j.de ver.oblig.Inueniũtur enim tres modi citan
di in iure positi.s.per edictũ vt hic per nuncium. vt.l. sed ⁊ inter-
pellatur.§.j.s.de arbi.⁊ in extrauaganti ad reprimendũ. in ver.
nũcium.Item per preconem de quo in aut.qui semel.C. quõ ⁊ qñ
iud.Et an sit in electione iudicis citare per quẽ modum ex predi
cti velit.dic vt in remissionibus predictis.⁊ per Bar. in dicta ex-
5 trauaganti in ver.edictum ⁊ ver.per nuncium.¶Item no.quod
citatio videtur etiã fienda per literas.hoc tñ videtur necessarium
cum citantur hi qui sunt in dignitate constituti.C.de dignitati.l.
quoties.lib.xii.⁊ facit quod habetur in.c. prudentiã.de offi. dele.
¶Item not.argumentum quod si aliquis sit citatus vt cõpareat
in tribus terminis qđ nõ sit condemnandus in expensis nec cen-
seatur contumax nisi in omnibus terminis contẽnat comparere
⁊ sic etiam si compareat in vltimo videtur ei sufficere nec condẽ-
nari debeat in expensis primi et secundi termini seu citationis.
Sed contrarium cõmuniter tenet.Et sic publice tenuit Lauren-
tius ⁊ Tanchredus in publico conuentu. vt refert gl. notabilis
in.c.honoratus.lxiiij.dist.Et idem voluit glo. que reputatur sin-
gularis in.c.querelã.extra de procura. de quo ibi etiam per Joã.
an.⁊ aliquid hic per Bar.⁊ per eundem in.l.qui ante calendas
⁊ ibi latius dixi.j.de ver.ob.Non ob.iste tex.quia respõde quod
procedit respectu ferende sñie vel interponẽdi primi vel secundi
decreti.vt no.in.d.c.honoratus.⁊.d.c.querelam.⁊ de materia in
spe.in ti.de cita.§.viso.ver.sed qđ si res.¶Ultimo no.casus pro-
pter quas quis excusatur a contumacia. ¶In glo.prima ibi nõ
venientis.que sit pena huius cõtumacie tãgitur in glo.se.Et ad-
uerte q᷑ quarta cõtumacia de qua.j.loquitur gl.s.de eo qui venit
⁊ accessit supple.s.sine licentia.quia talis non dicitur venisse q nõ
stetit.vt in.c.j.extra de iudi.⁊ in iuribus.j. alleg. in glo. ⁊ in effe-
6 ctu cadit in hanc primam speciem contumacie.† Aduerte tamen
q᷑ quãdoq; quis est contumax in non veniendo ad sententiam ⁊
que sit pena tangit in.d.gl.se.Quandoq; contumax in nõ veniẽ-
do coram iudice.Et de hac pena contumacie tangitur etiã in gl.
ij.q᷑ punie in expensis ⁊ poterit sibi denegari iurisditio. Item
poterit mulctari.l.j.s.si quis ius di.non obtempe.Et hoc vltimũ
clarum in ordinario.de delegato aũt principis vel alio dic vt per
Inno.in.c.j.⁊.c.de causis.extra de offi.dele.⁊ per glo ⁊ doc.in.d.
l.j.s.si quis ius di.non obtẽpe.⁊.l.ij.§.omnibus.s.de iudi.¶In
eadem glo.ibi.l.qui restituere.⁊ pena huius est quia potest iura-
ri in litem vt ibi patet.⁊ in.l.in actionibus.s.de in litẽ iur.¶In
eadẽ glo.ibi.§.nihil.Et pena huius patet ibi quia quando non
respondet interrogatus circa preparatoria habetur pro cõfesso.
si ergo magis prodest aduersario vt ibi patet.Que autem sit pe-
na non respondentis positionibus habetur hodie in.c.ij.de con-
fessis in.vj.quia habetur pro confesso concurrentibus his que ibi
dicuntur.¶In eadem glossa ibi respectu recedentis. suhau.sine
licentia vt predixi. ⁊ adde quod not. Joan. and.in.c. si postq̃.de
elect.in sexto.vbi tangit an aliquo casu sit licitum sine licentia re
cedere de quo tangetur infra eo.l.quesitum. ¶In eadem glossa
ibi.§.iussus.Et pena contumacie non exhibentis est quia potest
iurari in litem.l.in actionibus.s.de in litem iur.Est etiam con-
tumacia non iurantis de calumnia ⁊ pena est quod habeatur p
confesso et perdit causam.vt in.c.si.extra de iura.ca.⁊ in.l.ij.§.hoc
etiam.C.de iura.calum.est etiam contumacia in non agendo in-
fra tempus statutum a iudice ex causa.Et pena est vt postea non
audiatur.l. ex causa.C. qui accusa. non po.⁊.l.diffamari.C.de in-
genuis ⁊ ma.l.prima.C.vt nemo inuitus.¶In gloss.secunda ibi
non appellatur.hoc verum si fuit verus contumax.secus si fictus
vt no.in.l.⁊ post.§.si.hic alleg.⁊ in.l.ex consensu.§.si.j.de appella.
Et quis dicatur verus contumax.⁊ quis fictus habetur in.d.l.ex
consensu.per tex.⁊ Barto.⁊ per glo.magistram pleniorem de cor
pore iur.in clemen.si ante.de dolo ⁊ contu.¶In eadem gloss.ibi
ergo nõ perdit.hoc verum regulariter.s.propter contumaciam
quis non perdit causam principalem.sed fallit in casu.l.j. in fine.
C.de asser.tol.⁊ in.l.qui cum vno.§.post desertionez.j.de testamẽ.

mili.et in.l.locorum.C.de omni agro deserto.libro.xij.Et genera
liter vbicunq; propter contumaciam quis habetur pro confesso.
exemplum in.l.iij.iuncta glos.§.senatus.⁊ in.l.arrianus.j.de act.
⁊ obli.⁊ in.c.ij.de confes.in.vj.fallit etiam in contumace in nõ iu-
rando de calũnia vt dixi in glo.precedenti.Item fallit secundum
Ange.in.l.impuberib⁹.§.j.s.de suspec.tuto. ⁊ in corpore de exhi.
§.si vero.col.v. Sed certe in istis iuribus dicitur qđ propter con-
tumaciam quis reddet se suspectuz.⁊ in.§.si vero.solum mittitur
in possessionem.Et quod dictum est in glo.contumacem condem
nari in expensis intellige in factis post contumaciam ⁊ non ante
vt hic tetigit Ange.⁊ habetur in Spe.in tit.de expensis.§.si. ver.
hoc quoq;.¶In glo.si.in si. Et de materia plene in.l.ij.s. si quis
in ius vo.non ier.⁊ per glos.⁊ Innocẽ.extra de rescrip.c. super li-
teris.⁊ per glos.⁊ Joan.an.extra de accusa.c.veniens.⁊ de appel.
c.Romana.§.sin autem.libro sexto.⁊ in.c.si episcopus.iij.q.ij. Et
an quando citatur aliquis qui re vera est clericus sed dubium est
an sit clericus teneatur comparere coram iudice laico presertim si
incedat in habitu laicali.Et an si non compareat possit mulctari
vel procedi contra eum recurre ad glos.singularem in capi.conue
nior.xxiij.q.viij.⁊ dic plenius vt per Joan.an.super regula scien-
ti.in mercurialibus.de regulis iuris.libro.vj.⁊ in.c.si iudex laic⁹
de sententia excommunicatio.eodem libro.

Summarium.

1 ☞ Peremptorium qđ contra pupillum indefensum interponi
tur ipso iure annullatur.
2 Pupillus an citari debeat an vero ipse tutor.
3 Citatus ad maius tribunal non est contumax non comparens
ad minus.

1 Contra pupillum. †Peremptorium propositum cõtra
pupillum vel adultum indefensos vel contra absentẽ
causa rei publice quem iudex sciebat esse absentem est
ipso iure nullum.h.d.secũdum verum intellectum. ¶In glo.pri-
ma ibi sed quidã vt Placen.hec opi.cõmuniter approbatur pro
qua facit fortiter iste text. qui videtur loqui de peremptorio quo
ad effectum diffinitiue propter situationem tituli.arg.l. impera-
tores.s.de in diem adiec.⁊ dum ista determinatio que hic poni
dum dicit nihil momenti ⁊c.referatur ad oẽs personas hic enu-
meratas equalitate seruata.ar.l.iam hoc iure.s.de vulg.⁊ pup.⁊
pro hoc facit etiã text.cum glos.in.l.quesitum.j.eo. Et no.hic ap-
probari opi.Placen.tanq̃ valde notabilem licet al's consueuerit
communiter reprobari.¶In eadem glos.ibi.l.apud iul.§.j. ⁊ si.
et similiter patitur adiudicationem ex causa damni infecti.l.iij.
§.j.s.titu.j.⁊ de materia in titu.de primo ⁊ secundo decreto.§. re
stat.ver.sed pone qđ pupilli.vbi per Spe.⁊ Joan.an.in additio-
nibus.⁊ dixi in.l.si finita.§.si forte.s. de dam.infec. ¶In eadem
glossa.ibi.§. si forte.sed ille.§.loquitur in causa damni infecti vbi
ipsa res debet et non persona.An autem in aliis obligationibus
habeat locum restitutio in absentem causa reipublice si deuentũ
sit ad secundum decretum.Jacobus de Rauen.vt hic refert An
gelus tenuit quod non per legem vt in possessione.§. primo.et.l.
ad cognitionem.quibus ex causis in possessionem ea. Sed ipse
tenet contrarium si per venditionem absens sit lesus.per nota.in
l.ignorare.C.de restitu.milit.⁊.l.fulcinius.§.j.j.ti.iij.Sed tu dice
re potes quod in aliis casibus cum requiratur latitatio vt possit
deueniri ad secũdum decretum.dicta.l. fulcinius.§.j. et.ij. vide-
tur quod contra absentem ex iusta causa non possit interponi: et
si interponatur sit ipso iure nullum. Et sic non videtur procede-
re dictum Jac.de ra.nec Ange. posset tamen saluari quãdo vrge
ret es alienũ.⁊ dilatio esset allatura creditorib⁹ periculũ.nã tunc
dato curatore bonis poterit deueniri ad venditionem sicut in di
cto casu fieri põt cõtra pupillum ⁊ furiosum.l. fulcinius.§. adeo.
j.tit.iij.⁊ voluit sentire glos.notabiliter in.l.eum qui.j.de priuile.
cre.quã reputo singularẽ:nã tunc si esset lesus poterit restitui per
no.in.l.si cũ militaribus.C.de restitu.mili.non obstat.d.l. in pos-
sessionẽ.§.j.quia illa potius facit p eo quod dixi. Et similiter nõ
obstat.l.ad cognitionez. quia loquit in absente ex cã iniusta puta
relegato propter delictũ.facit quod habetur in.l.papi.exuli.s.de
mino.An autẽ latitatio requira tempore primi ⁊ secundi decre
ti.An vero sufficiat tempore secũdi licet fuerit dubium cõiter te-
netur sufficere tẽpore secũdi.per.l.ignorare.C.de restitu.mili. vbi
est casus notabilis.¶Extra glo.adde dictis Barto.duo. primo
inquantũ dicit q vbi a principio iudicium est agitatũ cum pupil
lo tantum non valet iudiciũ licet postea in processu cũ tutore. nã
intellige hoc verũ qñ lis fuit contestata cũ pupillo:cum per conte
stationem dicatur lis initiũ sumere in aut.de litigio.§. si vero ini
tium.Et sic cuz tunc contestatio habea pro nulla:facit qđ habe
in simili in.l.si pater.C.de statu defunc. non põt sequi aliqua sen
tentia valida cũ deficiãt solennia iudiciorũ:per not.in.l.prolatã.
C.de senten.vñ forte secus si pupillus fuisset citatus ⁊ comparuis

set τ recepisset libellū. τ ei datus fuisset terminus ad respondendum. τ postea responderet autore tutore. τ litē ꝯtestaretur. Nam tunc videreť iudicium valere si postea cōtinue interuenisset tutor
2 arg. no. per Bar. in. l. j. §. sufficit. de admini. tu. ¶ †Itē adde scdo quis debeat citari: an pupillus an tutor an vero pupillus cum tutore. τ similiter de adulto. τ ꝯsequenter cōtra cuius personā debeat cōcipi libellus de quo tetigit Bar. in. d. §. sufficit. vbi adherēdo illi textui videtur concludere qđ in potestate est ipsius pupilli τ tutoris an cōueniatur ipse solus tutor an vero pupillus cū tutore. Sed in adulto ecōtra electio erit agētis nisi in casibus in quibus pupillus vel adultus abest. Sed certe gl. ibi in duobus locis scʒ in verbo licentia. τ in ver. ipsum licentiā tenuit nō esse differentiam iter pupillū adultū τ per consequēs etiā in adulto erit in potestate curatoris τ ipsius adulti quis cōueniri debeat. τ hoc etiā tenuit Inn. in. c. accedens. ad fi. extra de procur. Posses forte concordare opi. qꝛ si cōueniatur pupillus tutore autore poterit velle solus tutor cōparere τ cōtra eū dictari iudiciū. secus forte in adulto qui est maioris discretionis. Et sic possit intelligi opi. Barto. Sed vbi conueniretur solus curator tunc possit velle quod iudicium dictetur adultū τ ipsum curatorem. τ non contra ipsum curatorē tantū sicut τ tutor cum videať eadē ratio que in tutore. Et fortior cū adultus sit maioris discretionis. τ sic fortius debet acceptari per agentē. Et ita intelligatur opi. glo. τ Innocen. Unum etiā adde quia dixit ibi Bar. qđ sufficit simpliciter citari pupillū absqꝫ eo quod citetur tutor. quia intelligitur quod comparere debeat legitime adeo quod si fuerit cōtumax poterit contra eū perueniri ad primū decretū licet nō ad secundum per. l. apud iulianum. ʃ. ti. iij. Sed certe istud nō videť verū imo videť qđ tunc nō teneat primum decretū ipso iure nisi etiam fuerit citatus tutor in casu in quo cum habeat vel si nō habet citati sunt amici secundū formam eorum que habentur in. l. hoc autem. §. non defendi. τ §. se. ʃ. ti. iij. vbi de hoc videtur casus. Et bar. etiam ibi videtur hoc sentire. Et sic in hoc videtur sibi fuisse contrarius. Et ita etiā fuit de mente Spe. τ Jo. an. in ti. de primo τ secundo decreto. §. restat ver. sed pone quod pupilli. Et sic de facto fuit obtentum.

3 **Is qui ad maius.** †Vocatus ad maius tribunal si nō cōparet corā minori contumaciā nō incurrit. h. d. ¶ Nota quod dixi in summario qđ limita quando iudex maior habet immediatā iurisditionē in citatum. alias esset secus vnde citatus coram episcopo si citaretur per archiepiscopum non teneretur comparere coram ipso archiepiscopo nisi esset casus specialis in quo immediatā iurisditionē haberet in subditum sui suffraganei de quibus in. c. pastoralis. extra de offi. ordi. nam vt ibi patet regulariter non habet immediatā iurisditionem in subditum suffraganei. Itē limita hoc verum quando citatur pro eadem die vel hora. alias si pro diuersa taliter quod coram vtroqꝫ posset comparere deberet corā vtroqꝫ comparere suo tēpore. vt no. glo. in. l. qui de crimine. C. de accu. τ l. ij. §. qui exhibendi. ʃ. de custo. re. vbi Bar. examinat materiam huius. §. Quid autem si tribunalia essent equalia. τ semel vocat' est ad eundem terminum. dic qđ gratificari poterit citatus cui volet saluo nisi periculum esset in mora in altera causa. vel nisi vna illarum esset grauior altera per ea que habentur in dicto. §. qui exhibendi. Si autem coram neutro cōparet poterit mulctari per vtrunqꝫ secundum Ange. cum vtrunqꝫ videatur cōtemnere alle. l. iij. §. j. seu. §. si cum oēs. ʃ. ad sil. τ quod not. gloss. in. l. ciues. C. de incol. li. x. Si autem essent duo delegati ab eodem vnus ad vnam causam specialem alter ad vniuersitatem causarum τ ambo eodem tempore citant eundem dic quod comparebit coram delegato deputato ad causam specialem secundum Ang. alle. Bar. quia species derogat generi. l. vxorem. §. felicissimo de leg. iij. Sʒ forte potest dici quod gratificationi esset locus quia delegatio ad vniuersitatem respectu cause specificate in citatorio habetur pro delegato speciali no. argu. in. c. pastoralis. §. fi. de rescrip. τ in. c. ex tua. cum ibi no. extra de fi. presby. Et ad materiam bene facit quod habetur in. c. cum parati. extra de appel.

¶ Delegat' Addō Abb. i. c. studuisti de offi. dele. vbi alleg. dictū bart. qđ delegat' pōt restituere in integrū aduersus sniaʒ latam p eūʒ si nō est mādata executori. Tamē facit in ꝯtrium ter. i. l. aduersus. C. si aduer. rem iu.

Summarium.

1 Iudex sententiam a se latam immutare non potest.
2 Iudex sententiam ferens diffinitiuam iudex esse definit.
3 Iudex errorem suum corrigere nequit.
4 Delegatus certa accessoria eadem die potest supplere.
5 Superior an possit adiri super nullitate sententie.
6 Iurisditio delegati an finiatur per sentētiam nullam a se latam.
7 Delegatus sup cā nullitatis an possit sententiā nullā reformare.
7 Pacta in eodē cōtextu orōnis posita dispositioni inesse cēsentur.
9 Iudex an τ qñ possit addere vel minuere vel etiā immutare sniaʒ.

a **Iudex.** ¶ Delegatus vel ordinarius sententiā diffinitiuā corrigere non potest. h. d.
1 ¶ †Nota quod postqꝫ iudex tulit sniam non pōt postea illam immutare. quod intellige verū in diffinitiua. secus in interlocutoria vt tangit gloss. τ per hoc intellige qñ tulit sniam super principali negotio vnde secus si tulit absolutoriā ab obseruatione iudicij ratione inepte petitionis. Et sic super instātia tantū: qꝛ tunc nō expirat officiū iudicis super negotio principali etiā si fuerit delegatus vt no. dixit specu. in titu. de offi. iu. §. deseruit. versi. quid si proponēs. Et est ratio quia illa censetur in
2 terlocutoria vt no. Bar. in. l. titia. ʃ. de accu. ¶ †Itē no. illud vulgatum quod iudex sententiando diffinitiue desinit esse iudex qꝛ functus est officio suo seu bene seu male. facit extra de offi. deleg. c. in literis. Et ibi de materia per Innocen. τ aliquid de re iu. c. j.
3 ¶ †Itē not. qđ iudex non videtur posse corrigere errorem suum de quo aliquid per Jo. an. in. c. ij. super glo. extra de pur. vul. τ facit quod habetur in. l. quia τ si errauerit. ʃ. de arbi. τ quod. ʃ. dicetur. Et facit qđ notarius nō possit corrigere errorē suum de quo in specu. de instru. edi. §. postremo. ver. sed nunquid confecto. et plene per Barto. in. l. si librarius. ʃ. de re iudi. ¶ Item no. intelligendo hanc. l. in delegato prout etiam communiter intelligitur iuncta. l. paulus. ʃ. eo. qđ hic videtur casus apertus iuncta. d. l.
4 †qđ etiā delegatus possit supplere certa accessoria eadē die. facit quod no. glo. in. l. j. C. si a nō cōpe. iudi. licet illa non clare probet si bene inspiciatur de quo tetigi in. d. l. paulus. Et pro predictis facit quia alias exceptio hic posita non esset de regula contra no. in. l. j. τ in Rubrica. ʃ. de re iudi. ¶ In glo. j. in fi. Et sic ptʒ qđ id qđ hic dicitur qđ lata snia iudex desinit esse iudex. Et an τ quādo possit interlocutoria corrigi vel mutari dicendum est vt in. l. qđ iussit. ʃ. e. ¶ Item scdo hoc debet intelligi quando lata fuit snia super negotio principali. secus si super instantia puta qꝛ lata sit snia absolutoria ab obseruatione iudicij rōne forte inepte petitionis vt tetigi in notabili. An tū talis snia dicatur diffinitiua vel interlocutoria vide nota. per Bar. in. l. titia. ʃ. de accusa. vbi sentit quod sit interlocutoria. Et possit mutari recurre ad. d. l. quod iussit. ¶ Itē an tertio hoc est verum quando sententia fuit aliqua lʒ forte iniusta. Si aūt fuisset nulla tūc secus si est lata per ordinarium: qꝛ sententia nulla non videtur finire iurisditionem iudicis ordinarij nec eius officium etiam mercenarium nec instantiam cause. vnde in eadem instantia poterit iterato pronunciari. τ interdum ex eisdem actis de quo dicetur in. l. cum querebatur. ʃ. eo. Et adde etiam quod dicetur. ʃ. super glo. seqn̄. Si autem fuisset snia iudicis delegati illa regulariter finit iurisditionem ipsius iudicis τ ꝗ̄n eius officium. Fallit in casibus de quibus dicetur sup glo. seqn̄. non tamen finit instantiam quia non posset haberi recursus ad superiorem delegantem. quia ex alia instantia τ ex eisdem actis quandoqꝫ poterit pronunciare. facit quod habetur in auten. ad hec. C. de iudi. τ extra de offi. dele. super questionum. §. j. Non enim debet posse delegans minus hoc casu quam si per se sententiam nullam tulisset arg. l. ita autem. §. iussisse. ʃ. de administra. tuto. τ de reg. iu. Qui per aliū. lib. vj. ¶ Item quarto intellige hoc verum preterqꝫ quo ad executionē si est iudex ordinarius Et idem si delegatus principis vt. l. a diuo pio. in principio. cum ibi not. ʃ. eodem. τ extra de officio dele. in literis. τ. c. ꝗ̄renti. Sed in alio delegato desinit esse iudex etiam quo ad executionē vt no. in. d. l. a diuo pio quod tamē an procedat de iure canonico dic vt ibi dictum fuit. Et ratio quia in predictis casibus nō expirat quo ad executionem: quia licet lata diffinitiua desinat esse iudex quo ad ea que habent expediri iudicis officio mercenario. quia illud expirat lata sententia. l. iij. cum ibi nota. C. deposi. tamen non expirat officium iudicis nobile. Et ideo cum executio petatur officio iudicis nobili vt no. per Butri. in. l. argentarium. §. nomine ʃ. de iudicijs. τ per Bartolum. in lege a diuo pio. §. j. ʃ. eodem. ideo quo ad illam non desinit esse iudex. ¶ Unde generaliter et quinto non desinit esse iudex quo ad ea que iudicis officio nobili expediuntur vt est impositio mulcte iuxta nota. in lege imperij. ʃ. de iur. om. iud. τ similiter restitutio in inte. aduersus sententiā iuxta no. in preall. l. imperiū. facit qđ tangeť super glo. sequēti. ¶ Item sexto hoc verum preterquā quo ad accessoria expēsarū vel fructuū. Nā lʒ illa officio iudicis mercenario expediantur. facit. l. ediles. §. item sciendum. ʃ. de edil. edic. τ. C. de fru. τ litis expē. l. terminato. tamen nō desinit esse iudex quin eadem die possit de illis se intromittere vt in. l. paulus. ʃ. eo. ¶ Sed hic insurgit dubium quid si iudex in parte condemnauit reum τ in pte absoluit. τ postea dicit victum victori in expensis condemnamus. An tunc talis sententiā super expensis valeat Barto. videtur velle quod non in. l. si legatario. §. fi. ʃ. de fideicom. li. per illuʒ ter. quasi videatur quodāmō incerta ex quo nullus eoꝝ precise vicit. Sʒ forte pōt dici ꝯtriū. nā pōt dici qđ videať cōdēnasse pro rata ꝑ qua glibet vicit respectu expēsaꝝ factaꝝ ꝑ illa rata cū participiū resoluať in verbū τ relatiuum vt no. gl. in clemē. j. de pre. τ Bar. in. l. j. ʃ. de condi. τ demon. Et sic dum dicit victū victori intelligitur dixisse illum qui est victus ei qui vicit in expensis cōdēnamus. τ consequēter intelligitur dixisse quatenus vicit τ quatenus est victus iuxta no. in. l. stichus qui meus. erit de le. j. Et ideo

cum ex

cum ex tenore snie appareat pro qua rata vicerit et pro qua est victus satis redditur snia certa per.l. ait pretor.§.j.ff.e. et ideo quatenus concurrit quantitas vnius cũ quantitate alterius poterit fieri compensatio et residuum exigi. et si ex toto esset equalitas vt qr in dimidia quãtitatis petite esset facta condẽnatio. et in dimidia solutio in effectu nomine expensarũ nil poterit exigi. facit qd habet in.l.cum pater.§.antepe.ff. de leg.ij. vnde consueuit etiã sepius practicari qd in casu predicto qñ vna partium in parte vicit et in parte est victa absoluit vtrãq ab expẽsis. facit qd habet in.l. gñaliter.§.his de presentibus cũ sua gl. et per ibi no. per doc. C. de rebus cre. Nõ obstat predictis.d.l.si legatario.§.fi. qr si pronũciaretur ibi simpliciter libertatẽ debere absentibus illis qui debebãt manumittere ex tenore snie nõ appareret qui deberẽt esse patroni. et qui nõ ideo expedit vt iudex declaret qui fuerunt absentes ex iusta causa et qui nõ. sed in casu nostro ex tenore snie snia super expensis satis redditur certa. ¶ Item scdo põt dubitari quid si iudex absoluit reum et postea dicit. et victum victori in expensis. et plus non dixit. An tunc valebit snia super expensis et intelligat actor cõdemnatus. dubiũ facit qr deficit verbum condẽnamus. Nec põt intelligi repetitum ex precedentibus ex quo precessit snia absolutoria. et sic verbũ absoluimus. secus vbi precessisset snia condẽnatoria et sic verbũ condemnamus qr tũc ex vi copule intelligeret repetitũ in sequentibus. facit.l.seia.§.gaio.ff.de vsufr.le.et.l.j. in prin.ff.de publica. Bar. in hoc variauit. et fuit sibi contrarius. nã in.l.j.§.fi.ff.de here.insti. tenuit qd valeat snia per illũ text. vbi patet qd licet simus in actu in quo requiratur scriptura vt est testamentũ in scriptis tñ subauditur verbũ principale ex mẽte disponẽtis. vnde si dicitur titiũ heredẽ subintelligit instituo. Sic ergo eodẽ modo in proposito subaudit verbum condemnamus ex mente sniantis. cõtrariũ ipe tenuit in.l.preses.C.de sen. et interlo. om.iu. per illã.l. inquantũ vult qd snia debeat cõtinere absolutionẽ vel cõdemnationẽ. alr nõ valet. Et respondet ad dictã.l.j.§.fi. qd ibi loquitur in testamẽtis in quibus fit latior interpretatio vt deseruiatur mẽti testãtis.l.in testis.ff. de re.iur. Sed nos loqmur in actu snie que debet ferri in scriptis et precedẽte deliberatione matura. et recitari etiã i scriptis. vt.l.j.et.ij.C. de sen.ex peri.reci. et facit qd habetur in.c.fi.de re iudi.in.vj. Et sic solennitas rigorosa in eo requiritur. et stricti iur. est etiam cũ verba eius stricte sint intelligenda vt patet ex no.in.l. iulianus verũ debitorẽ.ff. de cõdi. inde. et ideo in illa videt secus. videt enim valde imputandũ iudici qui sciẽs se astrictũ ad tam rigorosam solẽnitatẽ nõ diligẽter inspexit qd scripsit qd recitare debuit. Et ista pars forte de iure verior licet alia videatur equior attẽta verisimili mẽte sniantis. Si vis illã sustinere de iure potes pro ea allegare: qr snia super expensis de se et sui natura est interlocutoria vt dictũ fuit in.l.paulus ff.e. Et sic de necessitate in sui prolatione nõ requirit tantã solẽnitatẽ quantã diffinitiua cum possit etiã proferri verbo et sufficiat redigi in scripturam per no. per glo.in.l.fi.ff.de appella. et p Bar. in.l.titia.ff.de accu. Et sic in casu predicto presumi põt plus dictũ et minus scriptũ. arg.no.in.d.l.j.§.fi.de here. insti. Et ideo debet valere nisi dicas qd cũ lata sit simul cũ diffinitiua censeatur ipius pars. et ipsius debeat sequi naturam ar. extra de re.iur.c. accessoriũ.lib.vj. Et facit etiã qd dixi post Ang.in.d.l. paulus. Sed ad hoc posses rñdere qd lz sit lata simul cũ diffinitiua est lata tñ sup diuerso articulo. ideo non est absonum qd separatim censeat ab ipso articulo diffinitiue ar.no.in.l.etiã.§.j.ff.de mino. et facit etiã in argumentũ quod habet in.l.scire debemus.ff. de ver.obli. Nec est absonũ qd accessorium censeat diuerso iure a principali si sit diuersa ratio per no.in.c.debitores.extra de iureiuran. et.e.tit.c.cũ contingat. Et pro hac parte etiam facit quia in dubio debemus fauere vt res potius valeat quã pereat.ff.de ver.si.l.quoties. et in c.abbate.extra de ver.sig. ¶ In gl. secunda ibi. hoc tamen fallit ff.e.l.paulus. aduerte quia ista fallentia refertur ad primum dictum.l. in quo dicitur quod lata sentẽtia desinit esse iudex. Nam istud est verum preterq̃ ad accessoria supplenda eadem die vt ibi non autem refertur ad proximũ in quo dicit de correctione vt patet ex no.in.d.l.paulus. ¶ In eadem glo.ibi.l.illicitas.in fi.ibi loquitur in mulcta que iudicis officio nobili expeditur. ideo nimirũ si potest postea remitti si iudici videatur. facit quod dixi super prima glo. Et per hoc patet quomodo intelligatur.l.diuus. que sequitur qr loquitur in restitutiõe in inte. que iudicis officio nobili expeditur. ¶ In eadem glo. ibi sed dic hec vera licet Bart. hic dicat quod sit speciale in iudicibus de quibus ibi vt possint suas sententias corrigere. quod nõ puto verum qr illa.l. hoc non probat vt patet ex eius tenore. nec alia.l. etiam id probat. ideo remanemus sub regula huius.l. nisi forte esset princeps qui nõ ligatur lege licet sit congruum quod secundũ leges viuat.l.digna vox.C. de legi. Et de prefecto pretorio qd nõ possit contra ius facere habetur expresse in.l. formam.C. de offi. prefec. preto. ¶ In eadem gloss. ibi in aliis casibus quos notaui. Et adde quod dictum fuit in.l.paulus.ff.e. ¶ In eadem glo. in fi. Et sic vult glo. quod quãdo sententia est nulla si est ordinarius qui tulit possit ipse idem cognoscere et iterato ferre sententiam. secus si sit delegatus. et sic sententia nulla non finit iurisditionem iudicis ordinarij: sed delegati sic.

5 ¶ Circa primum aduerte quia est questio an super nullitate poterit adiri superior. et si poterit adiri an poterit etiam sententiã reformare. Et sic super principali causa pronunciare. Inno.in.c.de cetero.ad fi. extra de re iudi. dixit qd ipse idem qui tulit vel successor per viam nullitatis debet adiri non superior qui solum per viam appellationis poterit adiri per.l.iiij.C.de ap. Sed glo.ibi dicit qd est in electione partis an velit adire eundem vel successorem. an vero adire superiorem per.l.absentem.eo.ti. Bar. hic recitat opi. et finaliter vult qd sit in electione partis si solũ petatur sententia pronũciari nulla. sed si petatur etiam pronũciari super principali nõ poterit adiri superior saluo nisi sentẽtia fuisset nulla per iniuriam et sic dolum iudicis. Et sic intelligit.l.absentem. que aperte vult etiam super principali posse pronunciari per superiorem dum dicit qd sententiam reformabit. Sed ipse idem Bart.in.l.si vt proponis.C.quomodo et quãdo iu. absolute tenet quod sit in electione partis quem adeat etiam si petat super principali pronũciare: quia causa nullitatis videtur etiam ad se trahere causam ipsam principalem. allegat not. per Innocẽ. extra de iudi.c.cum contingat. et quod habetur in.d.l.absentem. Et dicit etiam se simile verbum nunquam dixisse. Sed certe imo idem dixerat in.l.si expressim.ad finem.infra de appella. Et forte hec opi. propter autoritatem glo. Barto. et Innocen. seruaretur in practica. tamen forte de iure verior est opi. quam hic tetigit quod nõ reperiatur iure cautum quod superior possit super principali pronunciare quando aditur per viam nullitatis nisi in casu dicte.l. absentem. Et sic quando sententia fuit nulla per iniuriam et dolum iudicis. vnde alr remanere debemus in terminis dicte.l.iiij. prout voluit Innocẽ. imo plus forte posset dici quod etiam si super nullitate tantum pars velit adire superiorem non possit nisi in casu dicte.l.absentem.s. quãdo sententia fuit nulla per dolum illius. Et hoc videtur etiam de mente Innocen. in dicto.c.de cetero. nec obstat quod habetur in.l.quedam mulier. supra fami. hercisunde. et in.l.carmelia pia. supra de iure patronatus. quia ibi superior fuit aditus per viam appellationis. quo casu bene incidenter venit nullitas. Sed nos loquimur quando principaliter tantummodo via nullitatis intentatur. Si autem simul intentetur via nullitatis et appellationis vt quia dicatur sententia nulla et inquãtum sit aliqua iniusta et appelletur an hoc fieri possit nota per Barto. in.d.l.si expressim. et per glo. et doc.in.l.j.C. quando prouo.nõ est ne. Et communiter practicatur qd sic. de quo dic vt in dictis iuribus nota.

6 ¶ Circa secundum videlicet a delegato qui tulit sententiam nullam an finiatur eius iurisditio aduerte quia quidam vt Ange. dicunt quod hoc fallit primo in delegato a principe quia ille poterit iterato iudicare sicut et quilibet ordinarius. argumẽ.l. a iudice.C.de iudi. Sed re vera non reperitur hoc clare expressum: qr in dicta.l. a iudice. hoc non dicitur. Nam licet delegatus principis habeat multa specialia quia possit subdelegare. et etiam suam sententiam exequi: non tamen reperitur hoc expressum quod possit de nullitate pronunciare. Et sic videtur quod remaneat sub regula huius legis. vnde hoc non est sine scrupulo. Item fallit secundo secũdum Angelum in delegato per inferiorem a principe ad vniuersitatem causarum quia iste etiam equiparatur ordinario per legem primam.§.finali. infra qui et a quo. ibi tamen loquitur quo ad potestatem subdelegandi nõ quo ad effectum de quo hic. nam hoc nõ est sine dubio. Fallit tertio in delegato ab inferiore a principe ad vnã causam tãtum si tulit sententiã nullã cõtra formã rescripti qr tũc nõ dicit perfunctus officio suo. Et ideo iterum poterit pronũciare sicut et arbiter.l. quid tamẽ in prin.ff.de arbi. scdm Ja. de are. et Old. vt hic refert Ang. et sequitur dominus Bartho. de salyce. in.l.si vt pponis.C. quomodo et quando iud. Et pro hoc facit qd no. etiam Bar. ibidem vbi etiam hoc satis videtur de mente sua. Et per hoc patet qd leges dicẽtes qd delegatus qui tulit sentẽtiam nullam iterato non iudicat debẽt intelligi quando seruata forma delegationis iudicauit. sed propter aliud accidẽs sentẽtia est nulla vt qr iudicauit parte absente nõ cõtumaciter. vel die feriata. et ita intellige.d.l.si vt pponis. Fallit etiã quarto scdm Bar. qñ per errorẽ facti iudex tulit sententiam. nam si est nulla poterit nihilominus iterato pronunciare. allegat Innocẽ.in.c.j. extra de re iudica. Sed certe si bene ponderentur verba Innocen. ibi nõ loquitur in sententia. sed in facto alio extraiudiciali puta prouisionis de beneficio. vnde ipse idem Innocẽ.in.c.in literis. de officio deleg. absolute voluit qd sentẽtia nulla qualitercunq̃ etiã per errorẽ facti finiat iurisditionem delegãtis. secus dicit in factis et aliis preter sententiam. Et ponit exemplum de delegato ad prouidendum de beneficio nam in illo vt beneficium principis debitum sortiatur effectum latior sit interpretatio. facit.l.fi.ff.de cõsti. princi. et quod habetur in c.cum dilecti. extra de do. Et propter hoc dixit Hostien. vt refert Joan.an.in.d.c.j. qd etiam si per errorẽ iuris prouisio non teneat possit iterato prouidere. Sed iuxta predicta insurgit dubium qd

7 vidi de facto † an delegatus super causa nullitatis possit sniam reformare si hoc petat. nam videretur qd sic per. l. absenté. C. de accu sa. iuncto eo quod no. Bar. in. d. l. si vt proponis. In contrarium facit quia iurisditio delegata est stricti iuris. extra de offi. dele. c. P. z. G. Et sic videtur qd solum possit se intromittere de eo qd est commissum. z hanc partem tenet do. Bart. de salyce. in dicta lege si vt proponis. dicens contraria procedere in ordinario. ¶ Sed aduerte quia contra sumu dictum facit quod not. Innocé. z hoc qd in simili in. c. vt debitus extra de appel. z ibi per Jo. an. in glo. circa fi. vbi dicũt qd delegat⁹ sup articulo appellatiõis ab interlocutoria pronũciet bene appellatũ z male iudicatum poterit de causa cognoscere sine noua cõmissione de casu principali. sicut z posset ordinarius qui cognouisset de dicta appellatione. quasi videatur in dubio mens delegantis qd deleget dictam appellationẽ ab interlocutoria scdm sui naturam. Sed sua natura est quia deuoluit negotiũ principale si sit bene appellatũ. vt. d. c. vt debitus. z sic videreť in proposito qd tenendo opi. glo. z Bar. videať dicendũ qd intelligať dicta causa nullitatis ɔmissa fm sui naturam. Jo. tñ an. in. d. c. vt debitus. dicit inspiciendã formã delegationis. z sic forte voluit qd aut cõmittitur cã appellatiõis cũ suis coherentibus dependentibus z cõnexis z tunc possit cognoscere etiã de causa principali. aut cõmisit causam dicte appellationis ab interlocutoria z tũc nõ intromittat se vlterius. aut dixit cõmittimus tali vt faciat iustitiã. z tũc qz hec verba sunt pregnãtia forte voluit qd etiã tunc procedat dictum Inno. Nisi dicas qd illa verba debeãt referri ad petitionẽ partis arg. l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de interro. acti. tñ forte ppter multiplicationem litiũ euitandã ad quam superior in dubio videť tendere ar. l. terminato. C. de fru. z lit. expen. z extra de dolo z contu. c. finem litibus. in dubio intelligeť simpliciter. Nec ob. d. §. qui iterrogatus quia loquitur de respõsione que fit per partem parti. hic in respõsione que fit per superiorẽ mens in dubio videť velle euitare multiplicationẽ litis. Et per predicta forte eodẽ modo posset distingui in questione predicta vt diligenter attẽdi debeãt verba ipsius rescripti z cõmissionis. ¶ Extra glo. tangit hic Bart. quid si iudex condẽnat pro aliquo maleficio aliquẽ in certa quantitate et adijcit in sententia qd si condemnatio esset facta in plus vel minus ꝙ debeat fieri ex forma statuti ex tunc reducit condemnationem ad debitam quantitatem ex forma statuti. An illa clausula aliquid operetur. Et ɔcludit post Jaco. bel. qd nõ. z ideo dat cautelã qd ante verbum condemno apponat clausulã dicẽdo si ex forma statuti venit condemnandus in centũ condemno eum in ipsa centum vel in quantitate in qua ex forma statuti debet cõdemnari per hãc. l. z facit. l. actor. cũ ibi no. ff. e. z. l. paulus. Sed hec opi. nõ placet Ang. dicens quod tantum operãtur dicta verba apposita post verbũ condemno quantũ si essent apposita ante. Mouetur primo per gl. ordinariam in. l. itẽ labeo. §. pe. ver. z si furere. ff. a. her. coniuncta gl. parua. que incipit affini que dicit saluo qd. j. dicam. Scdo pro hoc allegat glo. in. l. obligationũ fere. §. cõditio ff. de act. z obli. vbi iudex in euentum conditionis potest resoluere sniam condemnatoriã. z hoc idem videtur tenere Spec. z Joan. an. post eum in ti. de senten. §. species. ver. quid si iudex pcipit vbi dicit qd quis potest condemnari ad soluendũ nisi iuxta certũ terminum ꝓbauerit se soluisse licet dicat quod tutius sit expectare an probeť solutio necne ante latam sniam prout factum fuit in. c. suborta. de re iudi. z iterlocutoria. Jo. an. ibi habet pro expedito quod sic possit ferri per. c. cum venissent. ver. nos igitur. extra de consti. z per no. per glo. extra de ver. sig. c. ex parte in fi. vlt. gl. Tertio pro hoc allegat ipse An.

8 † quia pacta z clausule que apponuntur in eodem contextu orõnis siue apponãtur in principio siue in medio siue in fine videntur inesse dispositioni sicut ab initio eẽnt apposite. l. si testm̃. C. de institu. z substi. z. l. lecta ver. dicebam cum simi. ff. si cer. pe. Non obstat hec. l. quia responde verum esse quod postꝙ iudex condẽnauit z ipsam sniam condemnatoriã habuit pro absoluta z perfecta qd tũc nõ põt mutare nec corrigere. ʒ in questione proposita nisi ꝓlatis omnibus verbis snie iudex nõ vř habere actũ pronũciandi pro expedito z perfecto. facit. l. contractus. C. de fi. instru. ideo nõ põt dici qd tũc corrigat eã vř emendet fatetur tamen Bar. idem quod hic tenuit in. l. j. in prin. ff. ad turpil. z in. l. moris. ff. de penis. Tu adde qd pro hac sententia Ang. etiã facit glo. ordinaria in. c. predicator. xvj. q. j. vbi dicit glo. quã sequitur ibi Archi. qd valeat hec sententia condemno titium in decem imo absoluo. facit. l. stichus. ff. de manu. test. z de here. insti. l. si ita scriptum. Item facit secundo pro eo quod habetur in. l. j. §. fi. ff. de stip. seruo. cõiuncta. l. cõtra iuris. §. fi. ff. de pactis. in quibus patet quod licet seruus nõ possit preiudicare dño post actionem quesitam. d. l. contra iuris. z. l. seruus. C. de pac. tamen istud intelligitur nisi incontinenti velit preiudicare. d. l. j. §. fi. ¶ Item pro snia Ang. facit quod no. specu. in tit. de arbi. §. fi. ver. licet autem. vbi plus videtur velle Spe. quod etiã post actum snie perfectum z consummatũ possit se corrigere dũmodo incontinenti hoc faciat. a rgu. eius quod dicitur in simili de teste qui potest incontinenti corrigere dictum suũ vt in. c. preterea. extra de testi. z argu. d. l. lecta. ff. si cer. pe. Sed aduerte quia si vis tenere sniam Bar. potes respondere ad rationes An. vt. ff. dicã. Et pro opi. Bart. facit quod no. Jo. and. post. pe. in. c. fi. super gl. fi. in fi. extra de rescrip. vbi dicit qd si iudex habet ꝓnunciare se incompetentẽ z condemnare partem in expensis prius debet ꝓnunciare super expẽsis ne alias si prius ꝓnunciet se incompetentẽ non possit postea ꝓnunciare super expensis. Et idem apertius tenuit spec. in titu. de expẽsis. §. iusta. ver. nono. Pro Bar. etiam facit illud vulgatum enolat emissum semel irreuocabile verbũ. vt habeť in. §. vlt. xliij. dist. Non obstat gl. in. d. l. itẽ labeo. qz potest respõderi primo quod illa gl. nõ ꝓbatur p illũ tex. Nam dũ tex. dicit qd pure adiudicauit potest intelligi id est non facta mentione qd velit partem illam adiudicatã alteri seruire. Et ita ĩtellexit Cy. nõ approbãdo glo. illã in. l. terminato. C. de fruc. z lit. expẽ. Scdo potes dicere qd illa gl. loquiť qz in eodẽ orõnis cõtextu iudex limitat suũ dictũ quod videtur posse facere sicut z adijcere conditionẽ. l. j. §. biduũ. ff. quãdo ap. sit. Sed questio Bar. loquiť vbi in diuersis orationib⁹ fit additio inter que est lõga differentia vt patet ex his que habẽtur in fi. in. l. z si quidẽ. C. de excep. z in. l. exceptionẽ. C. de proba. Tertio põt dici qd illa. l. loquiť qñ iudex agit modificare per clausulã nõ corrigere in totũ vel ĩ partẽ hic secus nã ibi adiudicauerat certã rem. z sic etiã remanet adiudicata tota. ʒ per clausulã modificatur qd debeat seruire alteri nõ illud incõtinenti fieri põt. Item nõ obstat gl. in. l. obligationũ. fere. §. cõditio. qz illa glo. loquiť qñ apponitur dictio nisi que videť facere hoc casu orationem conditionalẽ nõ resolutiuã sicut in vltimis volũtatibus. l. quibus diebus. §. quidam titio. ff. de condi. z demõ. hec eñ est benignior interpretatio vt in snia fiat interpretatio sicut in vltimis voluntatibus potius ꝙ in contractibus cũ per illã magis faueatur reo ar. l. arrianus. ff. de act. z obli. Et ideo potius debet presumi. ar. not. per Bar. in simili in. l. centesimis. §. fi. ff. de ver. ob. preterea dici potest qd illa glo. nõ loquitur in snia diffinitiua sed in snia interlocutoria excõicationis que facilius põt immutari ꝙ diffinitiua. l. qd iussit. ff. eo. z sensit Jo. an. in addi. specu. super. d. ver. quid si iudex z eodẽ modo põt rñderi ad dictũ spec. Jo. an. quia loquiť in sententia precepti de soluẽdo que de se est interlocutoria licet quo ad quid habeat quandoꝗ vim diffinitiue. facit qd not. in. l. cũ nõ solum. §. necessitatẽ. C. de bo. que li. Et dato qd loquereť in diffinitiua põt dici qd dño nisi in actu snie facit conditionem sicut in vltimis voluntatibus nõ solutionẽ sicut in ɔctibus vt supius est dictũ. Et per hoc etiã nõ obstant no. in. c. ex pte. Item nõ obstat. l. lecta cũ si. ff. si cer. pe. qz põt dici prio qd hic clausula nõ fuit apposita in eodẽ orõnis contextu sed in diuersis vt dictũ est. Item scdo põt dici qd illa lec. cũ si. z similiter. l. ɔctus. C. de fi. instru. loquunť qñ actus fit ab hñtibus ptãtem de nouo actũ incohandi. vnde ex quo incõtinenti aliqd adijciť diciť inesse. Ʒ nos loqmur in iudice qui post ꝓlatã condemnationẽ vel absolutionẽ nõ põt aliquid adijcere vel de nouo facere. z in eo vř verificari illud vulgatum de quo. ff. euolat emissum zc. z maxime attento quod sententia cũ magna z rigorosa solẽnitate debet proferri. l. j. z. ij. ff. de sentẽ. ex peri. reci. z. c. fi. de re iudi. in. vj. Item non obstat quod habetur in dicta. l. j. §. fi. quia loquitur in actu contractus in quo non sic rigorose proceditur vt patet ex superius dictis. z ex his que habẽtur in. l. pactum quod bona fide. C. de pac. iuncta. d. l. j. z. ij. Item non ob. glo. in. d. c. predicator. quia potes dicere primo quod ibi fuit in eodem orationis contextu. hic secus. vel secundo ibi per verba successiua z incontinenti prolata detegitur iudicem primo loco errasse euidenter ex lapsu lingue. z nullo modo consensisse mentaliter. ideo nimirum si tunc statur vltimo dicto. Nam non videtur valere in eo quod in primo dixit ex quo euidenter constat non cõsensisse in eo quod primo verbo dixit. facit optime quod no. Jo. an. in. c. ij. super gloss. extra de pur. vul. vnde saltem si est iudex ordinarius videtur quod tunc valeat in eo quod vltimo dixit cum possit iterato pronunciare quando prima sententia est nulla vt hic tetigit glo. Sed in delegato forte esset maius dubium an dicta glo. procederet. Tamen si velles etiam eam tenere in delegato posses dicere quod non: qz detegitur ex lapsu lingue dixisse qd voluit illud non habeat finire eius iurisditionem. secus quando dixit qd voluit licet putauerit se bene dixisse z errauerit. Et ita est in questione proposita: quia iudex consensit in condemnationem de centum putans id velle statutum. facit quod dicimus in simili quod sentit quis ex causa putatiua in. l. j. et per totum de condi. inde. z. l. nunquam nuda. de acqui. re. do. z qd no. in. l. eleganter. ff. de dolo. licet in casu in quo statutum id nõ vellet voluerit se corrigere quod non videtur posse per supra dicta. Item nõ obstat dictum Spe. in dicto ver. licet. quia non probatur iure nec videtur bonum simile de teste: quia testis deponit dictum suum verbotenus licet redigatur in scripturam. Nec in dispositione eius requiretur tanta solẽnitas sicut in sentẽtie prolatione. ideo posset facilius testis corrigere dictum suum incontinenti anteꝙ loquatur cum partibus dicto. c. preterea. quã iudex qui cum magna deli-

gna deliberatione ꝛ magna solennitate dꝫ venire ad prolationem snie vt ptꝫ in preallegata.l.j.ꝛ.ij. Non obstat etiã.l. lecta. quia superius est responsum. Et per hoc opi. Bar. ꝛ Jac.belui. posset a contrariis defensari. in eo tamen quod dixi.§.de contextu orõnis intellige quãdo est vnica oratio: vel saltem verba taliter concipiũtur quod ex eodem contextu apparet sequẽtia venire ad terminationem precedentiũ. Et intellige etiam siue hoc sit expresse siue tacite ex iuris interpretatione. Ut quãdo dixit ꝯdemno saluo qð.§. dicam. Nã licet postea aliquid adiiciatur in alia oratione intelligitur ex iuris interpretatiõe dictum in eadẽ oratione. ar.l. modestinus.§.de solutionibus. Item aduerte quia ad glo.dicti.c.predicator. posset etiã responderi alteri scꝫ quod intelligatur in sententia interlocutoria puta super expensis ꝛ similibus. Item attende quod ei quod allegatũ est supra per bar.vcꝫ qð euolat emissuꝫ ꝛc. vt in dicto.§.vltimo. xliij.di.põt responderi quod ibi loquitur respectu facti quia sicut factum non põt haberi pro infecto.l. in bello.§.facte.§.de capti. ita dictum non potest dici non esse dictũ nec fieri quin sit dictum. Item potest responderi ad dictum Jo.and. positum in dicto.c.fi.ꝛ similiter ad dictum Specu.qð illud dictũ nullo iure probatur.ꝛ videtur potius probari oppositum in.c. vt debitus. extra de app. vbi ex ordine litere patet qð iudex appellationis ab interlocutoria remittit partes ad primũ iudicẽ quãdo est male appellatum.ꝛ postea condemnat in expensis.ꝛ sic postq̃ nõ habet se vlterius intromittere. Et pro hoc etiã videtur esse casus non cauillando in cle.j.de rescrip. vbi iudex qui pronunciat se incompetentẽ propter impetrationẽ minus canonice factam potest pronunciare super expensis. nec exigit ibi litera quod pmo super expẽsis pronũciet. Et pro hoc facit qꝛ lꝫ per talem pronunciationem factã ab eo nõ fit iudex in causa principali nõ tñ patet ipsum nõ esse iudicem super articulo competentie vel incompetẽtie. imo potius oppositum cum ꝛ super illa pronũciet. ideo nimirum si super expensis factis occasione dicti articuli incompetẽtie poterit pronunciare sicut ꝛ iudex principalis cause lata sententia pronunciat super expensis factis occasione ipsius cause arguẽdo de toto ad partẽ ar.l. que de tota.§.de rei ven. Et sic patet qð questio ista pro vtraq; parte est dubitabilis.† Tamẽ pro concordia
9 opinionum forte potest sic dici quod aut iudex ex interuallo vult adiicere aliquam clausulam. ꝛ clarum quod non potest secundũ omnes si per illaꝫ velit corrigere aut immutare sniam vt patet in hac.l.saluo eo qð dicitur de expẽsis in.l.paulus.§.e. qꝛ etiam tunc id nõ venit proprie ad correctionẽ vel immutationem snie. sed potius ad quoddam additamentũ. Aut iudex vult incontinẽti aliquam clausulam adiicere ad correctionẽ vel immutationẽ snie et tũc aut vult illam adiicere post sniam habitã pro perfecta ꝛ absoluta.ꝛ hoc casu non possit per hanc.l. prout videtur voluisse bar. ꝛ etiã Ang. lꝫ Spe. voluerit cõtrariũ in dicto ti.de arbi.§.fi. ver. lꝫ aũt. sed videt̃ qð nõ bene qꝛ dictũ eius nullo iure probat̃. imo videt̃ potius cõtra hãc.l. nec iura allegata per eũ probãt dictũ suũ vt superius tetigi. Nec videt̃ bona equiparatio de iudice ad testẽ per rationẽ quã.§.tetigi. Aut vult dictã clausulam adiicere anteq̃ snia sit habita pro pfecta ꝛ absoluta.ꝛ tũc aut talis clausula venit ad modificationẽ ꝛ qualificationẽ snie. aut venit ad correctioneꝫ seu mutationẽ in totũ vl̃ i partẽ. Si euenit ad modificationẽ tũc videt̃ qð possit dictã clausulã adiicere. Et hoc clarũ qñ in cõtextu eiusdem orationis adiicit vere vel interpretatiue. vt quia dicit in iudicio cõi diuidũdo. adiudico talẽ fundum tali ita tñ qð debeat seruitutẽ vie tali socio. vel qꝛ dixit adiudico talem fundũ tali saluo eo qð infra dicã. Nã si postea adiicit etiã in alia orõne de seruitute videt̃ qð possit per tex.cũ glo.in.d.l.item labeo. Si aũt vellet hoc facere in diuersa oratione ꝛ nõ in cõtextu eiusdẽ orõnis vere vel interpretatiue tũc est maius dubiũ. Nã forte gl.a cõtrario sensu in.d.l. Itẽ labeo videtur voluisse id fieri nõ posse.ꝛ aptius Cy. in.d.l.terminato. Sed forte de iure verius est oppositũ. Nam ex quo fit incontinẽti adiectio predicta anteq̃ snia sit habita ꝓ perfecta ꝛ absoluta videt̃ qð cẽseat̃ inesse ꝛ habeatur perinde ac si ab initio esset posita ex quo venit solum ad qualificandã personam arg.l.lecta.cũ similibus.§.si cer.pe.ꝛ facit qð habet̃ in.l.si hinarũ §.de serui.vr.pre. Et intelligat̃ ita.d.l.iteꝫ labeo. qñ ex interuallo vellet adiicere pure adiudicationi ꝑus facte nam tũc nõ poterit. ꝛ dicto casu possit procedere opi. Ang. Si aũt clausula que adiicit̃ venit ad correctionẽ vel immutationẽ snie tũc forte posset dici quod aut apponit̃ in eodẽ cõtextu orationis aut nõ per no.in sili in.l.exceptionem.C.de proba.ꝛ.l.ꝛ si quidem.C. de excep. plus tñ placet quod hoc casu dicat̃ qð aut ex cõtextu orationis apparet iudicem ex lingue lapsu errasse.ꝛ sic in eo quod precessit nullatenus consensisse.ꝛ tunc valeat dicta adiectio saltem in ordinario per glo.dicti.c.si predicator. Sed in delegato esset maius dubium vt supra dixi.ꝛ facit qð not. Joã.and.in dicto.c.ij.extra de pur.vul. Aut id non detegitur:ꝛ tunc aut ex verbis clausule redditur sententia conditionalis ꝛ suspensiua:ꝛ tũc possit adiici. vnde non curo an iudex dicat si titius ex forma statuti veniat cõdemnandus in centum ex tali causa ipsum condemno in centũ. An vero econtra dicat condemno titium in centum si venit in dicta quantitate condemnandus ex forma statuti. Et sic non curo precedat vel sequatur hoc casu verbum condemno ex quo vtroq; casu sententia redditur conditionalis. imo plus forte potest dici qð idem erit dicendum etiam si iudex sic dicat condemno titium in centum. Et hoc si vel ita tamen si veniat condemnandus in dicta quantitate ex forma statuti ex quo sic instantanee adiiciatur conditio per.l.j.§.biduum.§.quando appel.sit. Et per hoc etiam videtur qð si iudex dicit condemno titium in centum nisi probauerit se soluisse infra decem dies qð valeat dicta sententia tenẽdo qð dicta dictio nisi faciat conditionem suspensiuam ꝛ non resolutiuam vt supra dixi. aut verba dicte clausule non reddunt sententiam conditionalem seu sub conditione suspensiua sed tendunt ad resolutionẽ sententie in totum vel in partem. Et sic faciunt conditionem resolutiuam vt est videre in exemplo Barto. quando dicit qð condẽnat in centum. Et si ex forma statuti venit in plus vel minus condemnandus ex tunc reducit sententiam ad dictam cõdemnationem. nam tunc constat qð sensit in centum licet ex causa putatiua putans statutum sic velle ꝛ in effectu intendit ex vi clausule resoluere sententiam.ꝛ tunc hoc casu non possit tamen inferior a principe nõ videatur hoc posse vt hac.l.cum concordantiis scdm glos. Et sic possit saluari opi. Bar. ꝛ Ja.de belui. Et hoc in diffinitiua in interlocutoria autem videtur qð facilius possit adiici clausula per id qð dixi supra ꝛ qð no. Joã.an.in.d.tit.de sen.§. species. super ver. quid si iudex. Et hoc sufficiat de ista questione. ¶ Quid autẽ si iudex dicat admitto instrumenta tua vel exceptiones istas si ꝛ quatenus de iure possum ꝛ teneor ꝛ aliter non quid operẽtur dicta verba. Bar. tetigit aliquid in.l.si quando. de leg.j.ꝛ ibi modicum aut nihil boni dicit. sed melius dicit in.l. ambitiosa. circa finem.§.de decre.ab ordi.fa. vbi in effectu concludit qð vbi al's de iure si sic simpliciter fieret admissio teneret licet forte esset iniusta in casu isto propter dubia verba. vbi al's admissio teneret ꝛ esset iniusta nunc redditur ipso iure nulla. Et sic non erit opus quod petatur reuocatio vel appelletur eo casu quo al's posset appellari quia verba dicte clausule videntur respicere effectum. arg.l. in tẽpus. de here. insti. Et sic videtur de mente iudicis qð vbi cum effectu non debent admitti nullatenus intelligantur admissa. quod singulariter nota: qꝛ quotidie de facto in practica vidi tales admissiones fieri. Quid autem in decreto quod iudex interponit super alienatione rei minoris si et quatenus de iure potest et non aliter an teneat tale decretum tetigit Barto. in.l. cum propter.§. de le.prestan. vbi concludit quod si alienatio habebat omnes solennitates ꝛ omnia requisita preter decretum tunc operetur ꝛ valeat decretum. alias secus.

Post rem. Sententia iusiurandum ꝛ confessio in iudicio facta habent executionem paratam. hoc dicit. ¶ Nota quod confessus in iure habetur pro iudicato. Et sic non videtur necessaria sententia de quo in.l.prima.C.de confes.ꝛ.l.prima. infra titulo primo ꝛ in capitu.fi. extra de confes. Item secus videtur si extra ius de quo in iuribus preallegꝫ.ꝛ.l. prima in fine. supra de interro.actio. An autem possit allegari error per talem confessionem plene habetur in.l.secunda. infra titu.primo. ¶ In glos. secũda in fine dic melius ꝛ plenius vt ibi not. quia speciale est ibi quãdo sententia est lata virtute iuramenti necessarij.ꝛ sic virtute probationis minus legitime supplete per iuramentum necessarium. vnde secus quando esset lata ex vi iuramenti iudicialis vel conuentionalis vt ibi not.

Summarium.

1 Minor vigintiquinq; annis qñ possit esse iudex ordinari⁹.
2 Princeps inhabilem promouens cum ipso censetur dispensare.
3 Arbiter an differat ab arbitro.ꝛ nume.4.
5 Seruus per pretorẽ vel principem promotus an efficiatur liber.
6 Clausula non obstante an debeat apponi in dispensatione seu habilitatione.
7 Promouens inhabilem non censetur cum eo dispẽsare nisi ex certa scientia hoc fecerit.
8 Dispensatio est iuris communis relaxatio.
9 Princeps promouens indignum censetur cum eo dispensare.
10 Papa non presumitur quem ex certa scientia promouere nisi hoc exprimatur.
11 Scientia certa pape per testes probari potest.
12 Clausula motus proprij quid operetur.
13 Iudex cui obiicitur qð non potest esse iudex an possit de ipsa exceptione cognoscere.
14 Iudex an possit cognoscere de exceptione infamie vel excommunicationis.
15 Iudex an possit cognoscere de exceptione eius personã sigillãte.
16 Exceptio excommunicationis contra ordinarium obiici potest.

17 Exceptio quod quis non sit iudex quando opponi debeat.
18 Satisdans de iudicio sisti an dicatur in iudicem consentire.
19 Satisdatio de iudicio sisti ⁊ de iudicato soluendo debet ante litis
contestationem prestari.
20 Judicium non dicitur susceptum ante litis contestationem.
21 Reus potest vti pluribus exceptionibus.
22 Citatus coram non suo iudice non tenetur comparere.
23 Citatio dicitur sententia interlocutoria.
24 Experiri sine actione nemo tenetur.
25 Decretum ex falsa causa interpositum est ipso iure nullum.
26 Notorium quando releuet ab onere proponendi.
27 Judex an possit cognoscere an sua sit iurisditio parte cõparente.
28 Rescriptum nullum an ⁊ quando possit iurisditionem tribuere.
29 Arbitri non sunt eligendi super exceptione spirituali.
30 Appellari potest a sententia qua iudex se competentẽ pronũciat.
31 Pronunciari debet super competentia iudicis in omni causa.
32 Judex an absq; noua cititatione possit citatum non comparen-
tem mulctare.

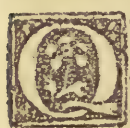

Uidam consulebat. Maior de-
cẽ ⁊ octo an-
nis ordinarius ⁊ delegatus iudex esse potest. Minor
vero decem ⁊ octo annis maior. xiiij. potest esse iudex
si ex consensu partium delegetur vel ex certa scientia imperator
eum iudicẽ dederit ⁊ non aliter. h.d. ꝺm Bar. ⁊ Ang. Uel ꝺm in-
tellectũ quem puto verum maior. xx. annis minor. xxv. potest da-
ri etiam ab inferiori a principe. ⁊ etiam non intercedente partiũ
consensu. maior vero decẽ ⁊ octo sed minor. xx. non potest dari iu
dex nisi detur a principe vel nisi ab inferiori detur de partium vo
luntate ab inferiori a principe dari nõ potest. h.d. Et ita videtur
hanc. l. interpretatum fuisse papã in. c. cũ vigesimũ extra. de offi.
deleg. Cuius interpretationi est standum etiam in foro ciuili qñ
ius ciuile dubium interpretatur iuxta no. in. c. licet ex suscepto. ex
tra de fo. compe. ⁊ in. l. pap. §. meminisse. ff. de inoffi. testa. l. quãq;
C. ad. l. falc. Et mirandum est quod nostri docto. de illa decretali
mentionẽ non fecerũt. Et diuiditur hec lex in quatuor. Quia pri
mo ponit questionem. Secundo ponit solutionem cum certa li-
mitatione. Tertio declarat ipsam solutionem. ⁊ ipsam etiam mo
dificat. Quarto ponit quandam illationem. Secũda ibi ⁊ equis-
1 simum. Tertia ibi certe. Quarta ibi proinde. ¶ † No. primo an ⁊
quãdo minor. xxv. annis possit esse iudex ordinarius vel delega-
tus. an autem possit esse arbiter habetur in. l. cum lege. ff. de arbi.
⁊ tangitur cum gl. An autem illiteratus possit esse iudex videret
quod non per no. in auten. de iudi. in princip. colla. vj. Sed con-
trariũ tenuit hic Ang. q; etiaz delegati possunt habere assessores
extra de rescrip. c. statutum. §. assessores. lib. vj. de quo etiaz specu.
in titu. de iudi. deleg. §. excipitur. ver. Jtem qd est illiteratus. ⁊ p
2 glo. ⁊ doc. in. l. certi iuris. C. de iudi. ¶ † Jtem not. ex fi. l. qd prin-
ceps promouendo inhabilem videtur cũ ipso dispẽsare. Et sic fa-
cit qd si princeps vel papa confert beneficium vel gratiam incapa
ci ex certa scientia eoipso videtur super incapacitate dispensare.
Et idẽ dicit hic Ang. in inferiore a principe habente potestatem
dispensandi qd est notandũ ꝺm eũ. Et ita dicit tenere Joã. and.
in. c. j. de etate. ⁊ qualitate in. vj. in gl. ordi. ⁊c. ⁊ allegat etiã no. in
spec. in tit. de lega. §. suum quoq;. ver. princeps quoq;. ⁊ quod ha
betur in. l. apud filiũ. in prin. ⁊. l. si rogatus. §. fi. de ma. vin. Tu
adde quod imo glo. predicta in. d. c. j. videtur voluisse contrariũ
inquantũ dicit qd promouens indignum non venit puniendus;
licet potuerit dispensare si non apparet expresse quod dispensaue
rit. vnde de hac questiõe bar. hic tetigit sed nõ decisit remittens
etiam ad notata per Jnno. extra de filijs presby. c. veniens. vbi de
hoc per eũ. ⁊ per Joan. an. ⁊ melius q̃ alibi per glo. ⁊ Jo. an. in. c.
fi. extra de schisma. ⁊ aliquid etiã in remissionibus datis per glo.
in. d. c. j. ⁊ aliquid etiã per Bar. in extrauagã. ad reprimendũ. in
ver. nõ obstantibus. forte aliquid dicam post glo. ¶ Jn glo. j. ibi
sub. in delegato. hoc videtur contra istum ver. ⁊ si forte. qui loqui
tur etiã in delegato. Sequens etiam non videtur bona vt tangit
glo. Sed tertia communiter tenetur per glo. ⁊ docto. nostros que
plenius declaratur in. §. quod autem. ⁊ in. §. cũ pretor. hic alleg.
3 † Et ex illa habes qd nõ est differentia inter arbitrum ⁊ iudicem.
contrariũ tamen tenuit glo. iuris canonici in. c. cũ vigesimũ. ex-
tra de offi. dele. ⁊ illã etiã ibi sequitur Joã. an. post Jnno. ⁊ alios
de quo statim dicã. Jtem ex dicta so. habes quod minor. xviij. an.
maior. xiiij. potest delegari iudex ex consensu partiũ etiã ab infe-
riore a pñcipe. Et ꝺm hoc quod dicitur in ver. ⁊ si forte iudex mi-
nor intelligetur etiam. xviij. an. dummodo sit adultus vt tangit
glo. super dicto verbo. Sed contrariũ est determinatum in. d. c.
cũ vigesimũ. vbi dicitur qd ab inferiori a principe etiam de cõsen
su partium nõ potest delegari iudex nisi sit maior. xviij. sed si esset
maior. xx. licet esset minor. xxv. tunc posset delegari etiam ab infe-
riori a principe. ⁊ etiã sine consensu partium. Et sic videtur papa
ibi interpretari hanc. l. ⁊. l. cum lege. ff. de arbi. Et secundum hoc
quod dicitur in ver. ⁊ si forte. iudex minor debet intelligi. xxv. an.
maior autem. xviij. prout exposuit glo. in ver. certe ⁊ in ver. minor
Et pro hac expositione facit qd inter ver. certe. ⁊ vsi. ⁊ si forte. nõ
videtur differẽtia nisi in hoc q; in ver. certe. loquitur qñ datur iu-
dex ordinarius. in ver. ⁊ si forte qñ delegatus. Et sic videtur pro-
sequi casum in eodẽ minore vtrobiq;. Et per ɔñs si in ver. certe in
telligitur de minore. xxv. an. maiore. xviij. eodem modo dz intelli
gi in ver. ⁊ si forte. Et huic interp̃tationi vt dixi post summariuz
ex quo hec lex clare loquitur ⁊ habemus clarã interpretationem
iuris canonici videẗ esse standũ in foro ciuili p ea q̃ dixi post sum-
mariũ. Et per hoc etiã potest inferri ad intellectũ. l. cum lege. nã
inquantũ ibi dicitur qd lege cautũ est ne minor. xx. an. datꝰ iudex
cogatur iudicare põt intelligi ex eo q; delegatio nõ tenet qñ non
est facta de consensu partiũ a superiore. potest etiã intelligi qd nõ
cogatur dicere sñiam sed potest si vult. Et istũ scdm intellectũ am
plectitur ibi glo. in. §. nõ autẽ. ⁊ hic. Sed primus intellectus vide
tur melior primo q; videtur approbatus per. d. c. cũ vigesimũ. se-
cũdo ibi per id qd ibi subditur qd si sit electus arbiter minor. xx.
an. qd si dixerit sñiam nõ valet. Nec distinguit ibi aut dixerit cõ-
acte an spõte. Et sic videtur indistincte debere intelligi. argu. l. de
precio. cũ si. lz ibi gl. ꝺm vnam expositionẽ velit intelligere ⁊ limi-
tare qñ coactus dixit sed illa expositio literã videtur violare q̃ sim
pliciter loquitur. vñ tenẽdo qd simpliciter sit nulla hoc nõ videẗ
4 esse nisi eo q; nõ tenuit electio seu cõpromissum. † Aduerte tñ q;
remanet differentia inter arbitrum iudicem ⁊ delegatũ in hoc q;
maior. xviij. põt delegari de partiũ cõsensu etiã ab inferiore a pñ-
cipe. Sz minor. xx. an. maior. xviij. non põt a partibus eligi arbi
ter vt colligiẗ ex illo tex. cũ. l. iũcto. c. cũ vigesimũ. Et rõ diuersita-
tis põt esse duplex vt ibi tãgitur in glo. q; iurisditio daẗ delegato
a magistratu. ⁊ sic a psona publica. Sed ptãs datur arbitro a par
tibus. ⁊ sic a priuatis. Et ideo potẽtior est datio ipsius iudicis. ⁊
presertim lz gl. nõ dicat q; i iudice interuenit autoritas supioris ⁊
consensus partiũ. Et sic duplex vinculũ. Sed in arbitrio interue-
nit solus consensus partiũ. ideo plus operantur duo vincula quã
vnũ p id qd habetur in. c. j. extra de treu. ⁊ pace. ⁊ in auẗ. itaq;. C.
cõia de suc. ⁊ in corpore vnde sumiẗ. Secũda ratio assignatur ibi
q; maius est periculũ in sñia arbitri quã in sñia iudicis cũ a sñia
iudicis possit appellari quod nõ est in sententia arbitri. l. j. C. de
arbi. qd est clarum ante. l. cũ autea. C. de arbi. postea est maius du
biũ propter id qd bar. ibi no. ideo cautius fuit agendum vt sic ma
ior etas ⁊ consequenter maior discretio requiraẗ in ipso arbitrio
arg. l. j. §. sed ⁊ si quis. ad carb. ⁊ de elec. c. vbi periculum. lib. vj. lz
vt ibi tangit glossa stante habilitate etatis alio respectu minor
habilitas requiratur in arbitro cũ possit esse etiã infamis. l. par-
ui. ⁊. l. pedius. ff. de arbi. secus in delegato extra de rescrip. c. susci-
tata. ¶ Jn gl. super verbo nõ pbari. in fi. Et eodem modo potest
responderi ad. l. rempublicam. ff. de mu. ⁊ ho. ꝺm Ja. de are. Sed
bar. hic dicit quod potest dici qd ibi loquitur in magistratu ha-
bente iurisditionem cũ administratione patrimonij. ideo ibi ma
ior etas requiratur. hic in habente simplicẽ iurisditionem. Et in
effectu iungit hanc cum precedenti q; aut datꝰ est a principe. Aut
ab inferiori a principe. Et hoc secundo casu. Aut debet iurisditio
nem simplicem annexam. Aut cum administratione. Sed aduer
te quia in p̃al. questione videtur simpliciter tenere solutionẽ p̃di-
ctam etiam in data a pñcipe. Sed potes dicere quod hic loquiẗ
quando tractamus de ip̃a psona que specifice deputatur a princi
pe. ibi quando de alijs personis que per quandã consequentiam
concessionis primo loco facte recipiunt potestatem in quibus vi-
deatur esse mens principis quod ꝺm potestatem eius de quo que
ritur requiratur etas ⁊ per consequens maior vbi de minori pe-
riculo agitur. Et sic intelligatur dictũ suum in. d. preallega. q.
¶ Jn glo. ea. ibi minor. xviij. an. hanc expositionem sequũtur cõ-
muniter gl. nostre ⁊ doc. iuris ciuilis. Sed verius videtur qd de-
beat exponi minor: scz. xxv. an. ⁊ maior. xviij. vt in simili exposuit
gl. ff. in verbo minor. Et est expressum in. d. c. cum vigesimũ. Nec
ob. l. si conuenerit hic alleg. q; ibi loquitur qñ partes ɔueniũt qd
debeat iudicari. hic qñ ⁊ per quem. Jtem nõ ob. l. j. C. de iur. om.
iudi. q; ibi loquitur in eo qui alias erat habilis. ⁊ habebat iuris-
ditionem vnde potest per consensum partiũ eius iurisditio proro
gari. hic loquitur in eo qui nõ erat habilis. nõ obstat etiã. l. j. C. de
iureiur. quia si bene põderetur nihil facit ad propositũ. sed ponit
5 casum diuersum. ¶ Jn glo. fi. ibi dare libertatem. quasi velit † qd
barbarius fuerit liber. ⁊ intelligaẗ sibi data fuisse libertas eoip̃o
qd fuit pmotus in pretorẽ p principẽ vel p ppl'm romanũ cũ pos-
sit princeps ex causa quem priuare dominio rei vt no. in. d. l. bar-
barius. ⁊ facit quod habetur in. l. j. ⁊ fi. C. de quad. prescrip. Sed
aduerte: quia pro declaratione glo. ⁊ tex. duo sunt videnda. pri-
mo quid in principe. An si promoueat inhabilem an videatur di
spensare seu habilitare. Secundo quid in inferiori a principe eo
casu quo habet potestatem dispensandi que Barto. hic dimittit.
6 ¶ † Circa primum est dubium an ad hoc vt dicatur dispensare
seu habilitare requiratur quod apposuerit clausulam non ob-
stante scz tali lege ex quo contra ius facit propter id quod habe-
tur in. l. fi.

tur in.l.fi.C.si con.ius. vel vti.pub. Secundo si illa non requirat
an requiratur saltim qd ex certa scientia faciat. quod videtur p
ea que habentur in.l.item vlpianus.§.de excu.tuto. Et etiã vide
tur hic sentire Bar. An vero non requiratur certa scientia. pro
quo facit quod habetur in.l.barbarius. fm intellectum glo.quẽ
sequuntur Citramontani tenendo valet qd barbarius. ibi fue-
rit liber ex promotione facta de eo licet promouens ignorauerit
eum seruum. ꝛ sic inhabilẽ.patet ibi quia dicit si scisset liberum
effecisset. Et sic apparet qd loquitur quando promouens ignora
uit vitium seruitutis. Et hoc videtur sentire Bar.in.l.j.C. si ser.
aut lib.ad decu. aspi.lib.x. potes dicere qd non requiritur clau-
sula nõ obstante:per id qd no. Bar.in extrauag. ad repri.i versi.
non obstantibus. quia illa clausula demũ apponit quãdo rescri
bitur ad priuatã vtilitatẽ: secus quãdo ad publicã videlz quãdo
datur magistratꝰ qui habet iustitiam ministrare. Nã tũc non re
peritur lex derogans tali rescripto principis si interpretetur. de
quo dic plene vt ibi per eum. De certa autem scientia conclude
qp si illa interueniat hoc clarũ qꝛ videt habilitare vt hic est casus
fm vnum intellectum:sed si illa nõ interueniat est magis dubiũ.
Sed tenendo op.glo.in.d.l.barbarius. qd ibi fuerit liber ꝛ ptor
licet vltramon.ibi contra ꝛ Inno.in.c.dilecti. extra de ele.tũc vi
deretur qd non requiratur certa scientia sed sufficiat sola promo
tio principis. Et pro hoc etiã facit iste tex. simpliciter intelligẽdo
vt iacet quia hic in fi.non exprimit qd ex certa scientia fecerit: sz
solum dicit qd princeps dat alicui magistratum decreuit omnia
gerere.s.que sint opportuna ꝑ ipo magistratu obtinẽdo. Et pro
hac etiam facit ratio quia princeps promouẽdo aliquem in ma
gistratum verisimiliter videtur moueri ad promotionẽ propter
eius virtutem ꝛ probitatem. facit quod habetur in.l. ꝛ virtutũ.
C.de stat.ꝛ imagi.ꝛ.l.ij.C.de asses. Et idõ cũ principalis causa pro
motionis verisimiliter sit ipsa virtus ꝛ probitas satis est verisi-
mile qd omnino eum voluerit habilitare. ꝛ quod idem fecisset si
vitium sciuisset. Et hoc est quod fuit etiam de mente.l. barbariꝰ
Si autẽ princeps vel papa non promoueat:sed alium actum fa-
ciat non de facili videtur habilitare: per ea que habentur in cle.
si summus pontifex. extra de sentẽ.excom. vbi si papa participat
cum excomunicato etiam scienter non videtur ipsum absoluere.
facit quod not. Innocen. in.c. veniens. extra de filijs presbyte.

7 ¶ † Circa secundum conclude quod si non facit ex certa scientia
non intelligitur dispensare: vt.d.l.j. C. si ser.aut lib. ad decur.
aspi.ꝛ in.c.nihil.extra de elect. Si autẽ promoueat ex certa scien
tia tunc aut non permittit cause cognitionem super habilitate
ꝛ sic ꝑmouet nõ ꝑmissa cause cognitiõe: ꝛ tũc nõ vr dispẽsare. Et
sic põ intelligi.d.c.nihil. Aut ꝑmouit ꝑmissa cause cognitiõe su
per ipsa ihabilitate: ꝛ tũc tacite vr dispẽsare sup ipsa inhabitate
vt no. Jo.an.i.c.ij.extra de schismati.igl. ꝛ ibi fuit de mẽte Inn.
in.d.c.veniens. Aduerte tamen: quia inferiori a papa nõ compe
tit potestas dispensandi etiã si dicat posse dispensari nisi sit epi-
scopus vel superior: vel nisi expresse exprimatur de ipso inferiore
vt est dictum notabile Inn.in.c.fi.extra de postu.prela.ꝛ in.c.ij.
extra de eo qui fur.ord.sus. Sed aduerte ei quod dixi.s. quod in
ferior a principe vel a papa scienter promouens inhabilem non
premissa cause cognitione super causa dispensationis quod non
intelligitur dispensare. Nam obstare videtur quia Inno. vide-
tur tenere contrarium in.c.vniuersis fallacijs.de elec.coniuncto
Jo.an.ibi: ꝛ in.d.c.ij.de schisma.sed ipse idẽ Inn.fuit sibiipsi cõ-
trarius quia contrarium videtur tenuisse in.c.veniẽs.extra de fi.
presby.ꝛ ideo ipe tenet quod dixi:sed tu posses defensare Inno.
a contrarietate quia in.d.c.diuersis. non dicit simpliciter qd om
ni respectu videatur dispensare sed solum quo ad hoc vt ille idez
non possit conuenire sed superior vel successor bene poterit. ꝛ sic
in effectu non intelligitur valide dispensatus. Et ita intelligitur
quod not.in.c.veniens. Et aduerte quia Jo.an.pro sua distinc-
ctione que videtur indistincte fuisse Inno.in.d.c.veniens.alr.qd
no.in simili per glo.in.c.fi.in glos.vlti.extra de coniug.seruo.sed
certe illud simile satis est a remotis. vnde melius potes allegare
8 †quia dispensatio est iuris communis relaxatio cum cause co-
gnitiõe vt no.glo.j.q.vij.§.nisi rigor. Nõ enim debet fieri dispen
satio nisi causa necessitatis vel vtilitatis suadente vel simili: vt
habetur in.d.§.nisi rigor. ꝛ per Jo. an.in.c.de multa. extra de ꝑ
ben.ido merito non debet ipsa dispensatio fieri ex arrupto sed ꝑ
missa cause cognitione super causa dispẽsationis vel videtur nõ
valere.ꝛ multominus tacite isduci.pro hoc optime facit quod
habetur in simili in.l. cum hi.§.si pretor.§. de transac.vbi pretor
seu iudex qui debet interponere causa cognita autoritatẽ in trãs-
actione alimentorum si interponat nõ premissa cause cognitiõe
super causa redditur transactio nulla non dispẽsatio: vt in simi-
li dicit Jo. andr. post beatum Bernar.in.c. in tantum. super gl.
de preben.ꝛ in.d.c.de multa. Et hoc clarum quãdo promouetur
ignotus seu alienigena:sed si notus est maius dubium. Nam gl.
videtur tenere secꝰ in.c.qui in alio.lj.di.ꝛ ibi de materia per Ar
chid.ꝛ in.l.v.di.penitẽtes. Sed cõtrariũ tenuit gl.i.c.si qs sine exa
minatione.lxxxi.dist.ꝛ Archi.approbat istam vltimã per nota
ta per Ber.in.c.ij.de schisma. Sed tu potes cõcordare: qꝛ aut est
nota persona ꝛ notoria causa dispensationis: vt qꝛ est excellẽtis-
simus doctor decretorũ.ꝛ est virtuosissimus. ꝛ hoc oibus est no-
torium. ꝛ hoc casu possit tolerari glo.cũ in notorijs nõ requirat
ordo iuris nec egeãt examinatione.ij.q.j.manifesta.cũ si.ꝛ in.c.
ad nostrã.el.ij.de iureiu.ꝛ in.l.ea quidẽ.C.de accu.ꝛ.C.de app.
l.ciues.secus si persona sit nota:sed causa dispensatiõis nõ sit no
toria qꝛ tunc procedat glo.in.d.c.si qui. Et ex hoc habes vnũ ca-
sum in quo inferior a papa habẽs potestatẽ dispensandi promo
uens scienter indignũ etiã non premissa cause cognitione videt
dispensare.regulariter tñ est cõtra: vt dixi.§. Itẽ aduerte: qꝛ qd
9 dixi.§. †qd princeps promouẽdo indignũ videt dispẽsare etiam
si ignorauerit vitiũ pro quo facit qꝛ est crimẽ sacrilegij disputare
an sit dignus quẽ princeps promouerit.l.ij. C. de crimi. sa. Sed
põt esse dubiũ an hoc procedat in papa.ꝛ videt qd sic arguendo
de imperatore ad papã.in auf.quomo.opor.epi.in princ.col.j. et
in.c.per venerabilẽ.extra qui fi.sint leg. In cõtrariũ videt casus
in.c.si eo tpe.de rescrip.in.vj.vbi papa nõ videt in dubio dispen
sare super inhabilitate etatis.potes dicere qd aut papa ignora-
uit vitiũ ꝛ tunc nõ videat dispẽsare.casus est in.d.c.si eo tẽpore.
Aut ex certa sciẽtia promouet inhabilẽ ꝛ tunc videat dispensare
per notata in.c.ex ratiõe de eta.ꝛ quali.ꝛ qd no.in.c.statutũ. in
glo.in ver.literarũ.ꝛ in gl.preambula.de rescri. in.vj.ꝛ intellige
qd videt dispẽsare quo ad titulũ nõ quo ad administrationẽ sal
tem vbi versaret periculũ animarũ:per id qd habet in.c.ex rõne
10 in glo.fi.ꝛ ibi Jo.an.super ea. †Itẽ aduerte: qꝛ nõ videt posse di
ci papã ex certa sciẽtia promouere nisi qñ hoc exprimit in literis
sicut dicimus de motu proprio: vt est glo.singu.in.d.c.statutum.
in ver.literarum.ꝛ in cle.quia.ad fi.de rescri.vel nisi ex tenore li
terarum appareat qd habeat notitiam defectus: vt quia dixit
Titio existenti in tali etate tale conferimus beneficium: vt pro-
batur in.d.glo.ꝛ facit quod habetur in.c.fi.de cõfir.vti. vel inu.
Et per hoc potest attẽtari quia cum dubius sit intellectus legis
barbarius.ꝛ aliqui dicant barbarium effectum liberum ꝛ preto
rem: ꝛ aliqui nõ: ex quo clare habetur de iure canonico qd papa
non dicitur dispensari in casu ignorantie qd idem sit dicendum
in principe per notata in.d.c.licet ex suscepto.de fo.competẽ. ta-
men vt dixi communiter glo.ꝛ citramon. tenent oppositum. Et
tenendo illud non ob.l.idem vlpianus.per quã videtur requi-
ri certa scientia quia ibi rescribebatur ad vtilitatem priuati:sed
secus in casu.l.barbarius. Item ideo nõ requiritur certa scien-
tia ꝛ non requiritur clausula non obstante in.d.l. item vlpianꝰ.
quia agebatur ibi de commodo temporali concedendo vel ad-
mittendo cum tutela sit onus temporale.ꝛ ideo non requiritur
clausula: vt no.in.l.quoties.C.de preci.impe.offe.potissime qꝛ in
dicto casu parum videtur generare preiudiciuz pupillo cui de
alio tutore potest de facili prouideri. ideo non respuitur dicta
clausula: vt not. Barto.in.d.extrauag.in ver. non obstantibus.
multum tamen facit pro lect. vltramon. circa intellectum.l.bar-
barius.quod.§.dixi de papa. Et vt patet ex predictis gloss.in.d.
c.statutum.in ver.literarum.ꝛ in.d.cle.ij.de rescri.ad fi. videtur
velle qd vbi ex tenore literarum non apparet de certa scientia qd
illa non possit probari per testes sicut nec motus propriꝰ.de quo
in.c.si motu proprio.de preben.in.vj. Sed contrariũ tenuerunt
domini de Rota in nouis decisionibus: decisione.cccxxiij. dicen
11 tes †certam scientiam pape posse probari per testes: licet secus in
motu proprio.mouentur principaliter quia hoc non reperitur
expressum in certa scientia qd sit necesse probari per literas. er-
go remanemus in regula qd tm valet probatio per testes quãtũ
per scripturã.l.cõtrahitur.ff.de pig.ꝛ facit quod habetur in.c.j.
cum glo.sua magistra.de censi.libro.vj. Nec scdm eas debet fieri
extensio de motu proprio ad certam scientiã quia sumus in exor
bitantibus a iure cõi regulari: vt patet ex not.in.d.l.cõtrahitur
ꝛ in.d.c.j.ꝛ sic non videtur fienda extensio etiam ex idẽtitate ra
tionis.per.l.si vero.§.de viro.ff.solu.ma.cum simi.de reg.iur.c.
que a iure.lib.vj. Item scdm eos non videtur eadem ratio qꝛ ille
qui allegat motum proprium in effectu videt asserere meram ne
gatiuam non coarctataz loco nec tempore.s.qd papa non fuerit
de illo rogatus.ꝛ sic est hoc improbabile in.c.bone.el.j.de elec.ꝛ
in.l.actor.C.de proba.sed ille qui allegat certam scientiã asserit
purã affirmatiuã q̃ sui natura est ꝓbabilis.idõ non videt cadere
rõ. Sz ego cõsueui defensare glo.in.d.c.si motu ꝓprio. Nõ ob. al
legata in oppositũ.ꝛ primũ qꝛ lz simus in exorbitantibꝰ cum tñ
agat de limitatione legis seu de extẽdẽda limitatione nec sumus
in materia penali vr qd ex idẽtitate rõnis possit fieri extẽsio: per
no.p Bar.in.l.si cõstãte.in ꝑn.in.viij.q.so.ma.ꝛ q̃ plene dixi i.d.
l.si vo.§.de viro. Itẽ nõ obst.qd sit diuersa rõ qꝛ imo est reperire
casum in quo eadẽ sit rõ vt puta si qs velit ꝓbare papã expsse di-
xisse se hoc facere motu ꝓprio: lz hoc nõ fuerit expssum in literis
nã ista est pura affirmatio.ꝛ tñ nõ poterit ꝓbari p testes per ge-
neralitatem.d.c.si motu ꝓprio arg.l.de precio.cũ ti.de pub.ꝛ.l.

in frandẽ.§.fi.ſ.de teſt.mil.⁊ ſic tunc precipue eſt eadẽ ratio que
in certa ſcientia.ergo idẽ ius debet eſſe.ar.l.illud.cū ſi.ff.ad legẽ
aquil.Itẽ aduerte:qꝛ qͦd dixi.ſ.procedit qñ ſit promotio ex certa
ſciẽtia:ſed vbi papa cõfirmat actū alterius adiecta clauſula ſup-
plentis de facto cū ſi quis forte fuerit in premiſſis non videt̃ tol-
li effectus concernẽs perſonã.puta ſi qs ſit excõicatus vel bigamꝰ
vel ſpurius ſed ſolū defectus ꝓcedat ex ſolẽnitate iuris poſitiui
vt not.Spe.in ti.ij.ſ.nūc oſtẽdendū.ver.xviij.⁊ facit qͦd habetur
12 in.c.illa quotidiana.de elec.†⁊ ſimiliter clauſula motus ꝓprij lʒ
tollat defectū ſubreptionis nõ tñ per eã tollit̃ effectus intẽtionis
nec ſilr̃ ſit diſpẽſatio cum patiẽte defectū perſone:vt not.Jo.an.
in nouel.in.d.c.ſi motu proprio.Et hoc reſpectu plꝰ operat̃ pro-
uiſio facta ex certa ſciẽtia quã facta motu proprio.nec mirū:qꝛ
nõ ſequitur motu proprio fecit ergo ex certa ſcientia lʒ qñqꝫ quo
ad alia plus poſſit operari clauſula motus proprij:vt pꝫ ex no.
in.c.pluribꝰ.de preben.in.vj.⁊ ſic poſſunt dici ſe haberi tãꝙ exce
dentia ⁊ exceſſa.ad hoc facit qͦd no.Spe.i ti.de diſpẽ.§.qualiter
aūt.v.dʒ aūt.⁊ ſe.vbi videt̃ tenere ſimpliciter cū opi.Hoſt.⁊ gl.
in.c.ij.de ſchiſma.⁊ idẽ Archi.in.c.penitẽtes.lv.diſt.ſ.qͦd nūquã
intelligat̃ diſpenſatū etiam ſi fiat promotio ex certa ſciẽtia ſaltem
per inferiorẽ a papa niſi expreſſe hoc dicat̃.Sed verius puto qͦd
dixi.ſ.poſt Jo.an.arg.huius.l.qꝛ idẽ dʒ operari tacita volūtas
qͦd expreſſa ſtante ptãte.arg.l.cum qd.ff.ſi cer.pet.non eſt autem
dubiū ſatis patere de volūtate in caſu Jo.and.¶†Extra gl.tan
13 git hic Barto.qñ obijcit̃ exceptio iudici qͦd non poteſt eſſe iudex
an poſſit de illa cognoſcere ⁊ proſequit̃ aliqua mẽbra cuiꝰ dictis
adde primo inquantū dicit qͦd vbi aliqͦd commodū pecuniariū
põt applicari iudici ex exercitio iuriſditionis qͦd tūc nõ põt de
illa cognoſcere ꝑ glo.in.l.de iure.ff.ad muni.adde qͦd hoc non vr̃
verū:ꝑ id qͦd habet̃ in.§.ne aūt labor.in aut.de iud.col.vj.vbi pa
tet qͦd delegati recipiūt ſportulas.⁊ ſic commodū pecuniarium
ex exercitio iuriſditionis.⁊ tñ poſſunt cognoſcere an ſua ſit iuriſ
ditio in.c.ſup literis.extra de reſcri.Nã tale commodū nõ videt̃
habere ipſum impedire ex eo qꝛ per id nõ reddit̃ ſuſpectus ali-
cui partiū in iuſtitia miniſtrãdo in cauſa principali.q̃ rõ ceſſat
in exceptione recuſationis ratione ſuſpitionis cū illa reddat iu
dicem ſuſpectū etiã in principali.ideo nõ poſſit cognoſcere.Et
ꝑ predictis etiã facit qꝛ ipſe principalis hʒ iudicare an ſua ſit iu-
riſditio an nõ:nõ aūt ſup dicto cõmodo hʒ principaliter ꝓnūcia
re:ideo cū primū principale ſit permiſſum nõ dʒ attẽdi illud ac-
ceſſoriū qͦd venit in cõſequentiã ipſiꝰ ꝓmiſſ.arg.no.in.l.j.ad ſi.ſ.
de auto.tu.⁊.l.quoties.C.de iud.⁊.ſ.ſi cer.peta.l.ſi quis nec cau-
ſam.§.j.cum ibi not.Et per hoc non obſt.ratio glo.in.l.de iure.
14 ¶†Itẽ adde inquantū dicit an iudex poſſit cognoſcere de exce-
ptione infamie vel excõicationis.Nã adde primo circa exceptio
nẽ infamie qꝛ illa põt obijci cõtra delegatū:ſed nõ ꝯ ordinarium
donec tolerat̃ in officio.⁊ ſilr̃ illa qͦd ſit ſeruꝰ qꝛ nõ dʒ ĩpediri eiꝰ
exercitiū donec in officio tolerat̃.viij.q.iiij.c.nõne,⁊ no.Innoc.
in.c.ſuſcitatꝰ.de reſcri.⁊.c.cum ſup.in glo.mag.de offi.deleg.vñ
tunc remediū eſt ſcõm eū qͦd corã ſupiore petat̃ remoueri ab offi
cio.¶Item adde ſcdͦ:qꝛ dixit Inno.qͦd lʒ pars poſſit obijcere
exceptionẽ infamie contra delegatū tñ ſi partes nil obijciãt non
poterit iudex ſe excuſare pretextu infamie:per.l.nec ob infamiã.
C.de digni.lib.xij.⁊ ita dicit in.c.ſuſcitatus.ſed Bart.in.l.j.C.ſi
ſer.aut lib.ad decu.aſpi.ecõuerſo dicit qͦd vis fienda eſt in forma
excipiẽdi.Nam ſi iudex excipit ſe excuſando rõne infamie dicẽs
ſe debere eſſe excuſatū:qꝛ infamis.⁊ tūc procedat dictū Inno.ſed
ſi excipiat dicẽdo qͦd nõ põt eſſe iudex ex eo qꝛ eſt infamis cum iu
ra prohibeãt.⁊ tūc dicit qͦd bene excipit qꝛ alias male faceret acce
ptando:vt pꝫ in.d.l.j.Et hoc qñ eſſet delegatus ab inferiori a
principe.ſi aūt eſſet delegatꝰ a principe pẽdet ex his q̃ dixi.ſ.an
videat̃ diſpenſaſſe.Et ꝓ dicta diſtinctione facit qꝛ ſicut actio dʒ
apte ꝓponi ſic ⁊ exceptio.l.j.§.labeo.cū ibi no.ff.de flumi.⁊ bar.
in.l.j.ĩ.de excep.⁊ in cle.vt circa.de dilectio.¶Circa illud qͦd di-
cit de excõicatiõe inquãtū cõcludit qͦd nõ poſſit de illa cognoſce-
re iudex nec ſilr̃ de exceptiõe ĩfamie ſʒ debeat haberi recurſus ad
ſupiorẽ vel ad arbitros.adde pͦmo qꝛ Hoſt.vt refert Jo.an.in.c.
pia.in ver.iudex.de excep.in.vj.⁊ Spe.in ti.de exce.§.viſo.ver.ſʒ
ſi exceptio dicit qͦd vbi obijcit̃ ꝯ ordinariū dʒ ſupior adiri q de il
la cognoſcat:ſʒ vbi ꝯ delegatū debẽt adiri arbitri:vt in.c.ſuſpi-
tiõis.de offi.dele.Et ſic nõ erit vt in inuẽtione excipiẽtis:vt hic
voluit Bar.Sʒ certe vt dixi ibi Jo.an.⁊ Bar.⁊ Hoſt.vñr eqpa
rare hãc exceptionẽ exceptioni recuſatiõis:vt pꝫ ex iuribꝰ alle.ꝑ
eos vr̃ qͦd neuter eoꝝ bñ dixerit.ſʒ qͦd debeat dici ꝓut dr̃ in recu-
ſatione:qꝛ in ordinario recurrit̃ ad arbitros.vt in.c.cū ſpãlis.
extra de app.⁊ hoc de iure canonico ſm qꝫ ordinariꝰ recuſat̃:ſed
de iure ciuili nõ recuſat̃:ſʒ aliꝰ ei aſſociat̃ etiã nõ ꝓbata cã ſuſpi-
tionis.vt no.gl.in.l.aptiſſimi.C.de iu.⁊ in aut.ſi vͦo cõtigerit.C.
de iud.Sʒ ſi eſt delegatꝰ inferioris a papa q recuſat̃ ad delegãtẽ
vt in.c.ſi ꝯ de offi.dele.in.vj.Sʒ ſi eſt delegatꝰ pape recurrit̃ ad
arbitros ſi eſt vnicꝰ:vt in.c.ſuſpitionis.de offi.delega.Sʒ ſi ſunt
duo idẽ ſi nõ eſt adiecta clauſula qͦd ſi ambo itereſſe non poterit
alius collega cognoſcat:vt.d.c.ſi ꝯ.j.rñſo.Et ſic eodẽ mõ debuiſ-
ſent iſti diſtinguere in hac ſi q̃rit̃ qs debeat cognoſcere.tñ Joan-
an.in.d.c.pia dr̃ qꝫ nõ videt̃ tutū qꝫ extra caſus in iure exp̃ſſos de
beat recurri.⁊ ſic vr̃ inclinare in ſnĩam Inn.in.c.cū ſup.extra de
offi.dele.qꝫ ipſe iudex habeat de hmõi exceptionibꝰ cognoſcere.
Et practica erat vt dixit Inno.qꝛ aut iudex illas amittet.⁊ tunc
pars habebit intẽtū qͦd in effectu ꝓnūciabit ſe incõpetentẽ.facit
qͦd no.in aut.habita.C.ne fi.ꝓ pa.aut illos repellet.⁊ tunc pote-
rit appellare ad ſuperiorẽ corã q̃ hoc diſcutiet̃.Et ꝓ hoc facit qꝛ
nõ vr̃ abdicari iuriſditio a iudice niſi appellet̃ ab eo vt elegãter
dixit Inno.in.c.cū ſpãli.de app.⁊ in.c.ceterū.de reſcrip.Nec ob.
qͦd dr̃ de recuſatione rõne ſuſpitionis:qꝛ nõ eſt eadẽ ratio cū illa
reddat iudicẽ pariter ſuſpectū etiã in principali.facit qͦd nota.
Jo.an.in.d.c.ſuſpitionis.ſecus in iſta exceptione infamie vel ex-
cõicationis.Sed de via recuſationis an ipſo iure ſuſpẽdat fuit
dubiū:qꝛ Inno.in.d.c.cū ſpãli tenuit qꝫ nõ.⁊ idͦ dixit tenere pro-
ceſſum iudicis recuſati niſi fuerit appellatū dicẽs iure nõ repiri
cautū ꝯriū.Sʒ Bar.tenuit ꝯriū in.l.qꝛ poterat.ff.ad treb.dicẽs
eſſe caſum in.l.j.C.ſi qua.pred.po.Sʒ poſſet de facili rñderi quia
ibi eſt ſpãle in caſu illo:vt dixit Inno.in.c.inſinuãte.de off.dele.
⁊ ſic forte de iure poſſet defenſari ſnĩa Inno.in.d.c.cum ſpeciali.
Nec ob.glo.l.de iure.ad muni.quã allc.Bar.qꝛ illa nõ vr̃ proce-
dere ꝑ ea q̃ dixi.ſ.Sed opi.Bar.tenuit Hoſt.vt refert Jo.an.in
d.c.cū ſpãli.⁊ fuit originalr̃ opi.gl.in.c.quoties.ij.q.vj.⁊.iij.q.v.
quia ſuſpecti.Et hãc opi.ſecutꝰ fuit do.Pe.de ancha.in.c.iudex
de offi.dele.in.vj.per.d.l.j.C.ſi qua.pred.po.⁊ ꝑ tex.in.d.c.iudex
vbi videt̃ aperte dici qͦd iudex recuſatꝰ poſt recuſationẽ ꝓpoſitã
nõ põt cauſam cõmittere ſine recuſatoris cõſenſu.⁊ ſic multo for-
tius nõ dʒ poſſe in cauſa pͥcipali ꝓcedere.ar.aut.multomagis
C.de ſac.ſan.ec.Sʒ certe ſi qs diligẽter aduertat ille tex.põt indu
ci ad oppoſitū:qꝛ ſi põt cõmittere cauſam de recuſatoris aſſenſu
ergo nõ deſinit ipſo iure eſſe oĩno iudex:alias priuatoꝝ cõſenſus
nõ poſſet facere eū iudicẽ.l.priuatoꝝ.C.de iuriſ.om.iud.⁊ extra
de offi.dele.c.ſignificãtibꝰ.Et ſic patet qͦd habebat habitū iuriſ-
ditionis lʒ cõtra exercitiū poſſit obijci exceptio.hoc etiã videt̃
colligi poſſe ex eo qͦd ibi dicitur in fi.vʒ quod lata ſententia ſu-
per recuſatione pro ipſo recuſante intellige a qua nõ fuit appel-
latum.vt ibi intelligit Lap.argu.l.j.in fi.ĩ.ad turp.oĩno deſinit
eſſe iudex.ergo aperte innuit qͦd ante latã ſnĩaʒ nõ oĩno deſierat
eſſe iudex.Et ſic vr̃ qͦd ex quo hʒ habitū iuriſditionis añ ſnĩam
latã ſup recuſatione lʒ cõtra exercitiū poſſit obijci exceptio qͦd ſi
ꝓcedat nõ obſtãte exceptione lʒ grauet partẽ debeat tenere pro-
ceſſus ſi nõ fuerit appellatū.⁊ ſic videt̃ qͦd ille text.nõ habeat ob-
ſtare.Nã regulariter vbi põt obijci exceptio ꝯ proceſſum iudicis
vel exercitiū iuriſditionis eiꝰ qꝫ ſi obijciat̃.⁊ illa nõ obſtãte proce
dat ad vlteriora videt̃ tacite ꝓnūciaſſe ſup exceptiõe.⁊ tenet pro
ceſſus ſi non appellet̃:vt patet ex not.in.c.ex parte.M.extra de
appel.⁊ in.l.a procedẽte.C.de dila.vbi etiã per Bart.⁊ facit qͦd
not.in.l.ait pretor.§.permittit̃.ff.de mino.Nec obſt.quod habet̃
extra de offi.delega.c.prudentiã.vbi non valet proceſſus vnius
ex duobus delegatis ſine clauſula vel etiam cum clauſula quod
ſi ambo ante verificationẽ clare:qꝛ nõ exercitiū iuriſditionis nõ
valet proceſſus ſi ꝓcedit lʒ vterqꝫ dicat̃ habere iuriſditionẽ inſo
lidum;vt etiam tetigit Bar.in.l.pompo.ſ.eo.Nã ibi ideo quia
nunꝙ ab ipſo principio alter tm̃ habuit exercitiū inſolidū ſʒ ſic
ab initio habuit exercitiū inſolidū ⁊ ſi nõ obijciebat̃ exceptio nõ
eſt dubiū qͦd tenuiſſet proceſſus.facit qͦd no.glo.in cle.ij.vt li.pẽ.
⁊ ex quo habuit exercitium licet potuerit elidi exceptiõe ſumus
ſub regula.de qua.ſ.⁊ in.d.c.ex parte.⁊.d.l.a procedente.Non
ob.etiam.d.l.j.qꝛ ſpeciale eſt propter enormitatẽ delicti vt alij de
facili corrigantur.ar.l.ſi quis ſeruo.C.de fur.⁊ ſuperius eſt ta-
ctū.Et vt patet ex predictis duplex fuit opi.an teneat proceſſus
iudicis recuſati.Nam fuit vna Innocẽ.quod valeat niſi fuerit
appellatum.alia Hoſt.Bar.⁊.d.Pet.qͦd non valeat ipſo iure.
Sed tertia fuit lapi in.d.c.iudex.qͦd proceſſus interim ſit in pen-
denti.⁊ pendeat ex futuro euentu.Nam ſi pronūciabitur ꝓ recu
ſante qͦd detegetur ꝓceſſus non valuiſſe.ſecus ſi contra eūʒ quia
tunc detegetur valuiſſe.Et pro hac opi.facit quod dicitur in ſi-
mili de appellante ab interlocutoria:quia ſi iudex a quo ꝓcedat
ante inhibitionem ſibi factaʒ pendet proceſſus ex futuro euentu
quia ſi pronunciabitur pro appellante detegetur irritus fuiſſe
alias ſecus:vt in.c.non ſolum.de appel.li.vj.⁊ in.c.exhibita.cū
ſi.extra de iudi.Et ſic non debet plus operari iſta recuſatio quã
ipſa appellatio ab interlocutoria.Nam ⁊ ibi ille qui appellauit
pretendit iudicem ſuſpectum ratione grauationis.facit quod
habetur in.c.ad hec.extra de appel.Et proprie loquẽdo videtur
interim tenere ſi ſit factus ante inhibitionem an in veritate va-
leat vel non hoc declarabitur ex futuro euentu.facit quod not.
glo.pe.extra de excep.c.cum venerabilis.Et hec opi.ſatis mihi
placet de iure canonico ſcdͦm qͦd debet allegari cauſa ſuſpitiõis
ſufficiens ⁊ probari de offi.dele.c.ſuſpitionis.Sed de iure ciui-
li ex ſola voluntate poteſt iudex delegatus recuſari tanꝙ ſuſpe-
ctus

ctus: nec est nec esse aliquam causam allegari vel probari. vt not.
in. l. apertissimi. C. de iudi. vnde tunc tñ videt operari recusatio
de iure ciuili facta de delegato quantũ recusatio facta cũ causa
de iure canonico secuta probatiõe & snia. Et sic videt qḋ sicut de
iure canonico lata snia oĩno desineret esse iudex & sic pcessus tũc
ipso iure nõ valeret. ita videt qḋ de iure ciuili ex hoc solo qḋ fa
cta est recusatio ipso iure desinat esse iudex: & per cõsequens non
valebit processus. Et hec est noua cõsideratio in hac materia. Et
sic patet cõcordari posse opi. qꝛ opi. Host. & Bar. possit procede
re de iure ciuili. opi. Inno. possit saluari de iure canonico. appel
laret tñ qꝛ est appellatio ab iterlocutoria qḋ illa etiã nõ reddat
processum nullũ ex hoc solo qḋ est appellatũ si non est fact⁹ post
inhibitionẽ iudicis ad quẽ per not. in. d. c. non solũ. & sic multo
minus ex hoc solo qḋ facta est recusatio nõ debet pcessus postea
factus esse nullus nisi hoc detegatur ex postfacto pbata veritate
15 cause: & lata sententia pro recusante. ¶ † His sic declaratis redeo
ad principale propositũ nunqd iudex possit cognoscere de exce
ptione que sigillat eius personã. & vt dixi Inno. tenet qḋ sic: sed
Host. & Bar. hic contra. & videt fuisse cõis opi. per no. Jo. an. in
d. c. pia. in versi. iudex. & Spe. in titu. de recu. §. si. ver. sed quid si
excommunicatio. & in ti. de excommu. §. viso. ver. sed si exceptio.
& vt tetigi. s. videt posse defendi opi. Inno. a rationibus Bar.
maxime cum Rof. Pe. & Ja. bu. vt refert idẽ Bar. in. l. ij. s. si qs
in ius vo. nõ ie. teneat qḋ non impediat iudex cognoscere an sua
sit iurisditio propter cõmodũ sportularũ qḋ habere debeat ex ex
citio iurisditionis: quia illud non debet attẽdi cũ veniat in quã
dam cõsequentiã sicut in simili dicimus de legatario qui potest
esse testis in causa testamenti licet in consequentiã possit sibi re
sultare commodũ. l. qui testamẽto. §. j. s. de testa. licet Bar. ibi te
neat glo. in. d. l. de iure. ex eo quia sit cõsanguineus partis potest
recusari i iudicio nec põt de causa cognoscere. Itẽ multo magis
scdm eũ qñ est suspectus propter cõmodum pecuniarium sibi ap
plicandũ. Sed certe vt. s. tetigi nõ est bona similitudo qꝛ cõsan
guinitas reddit iudicẽ suspectũ nedũ in articulo cõpetentie sed
etiã in causa principali: hic aũt propter commodũ sportularum
nõ redditur suspectus in causa principali. & sic nõ est tantũ preiu
dicium si pronunciet super competentia. facit quod not. Innoc.
in. c. prudentia. in. ij. col. de offi. dele. & quod not. glo. in. c. sollici
tudinem. de app. vnde pro concordia potest dici qḋ attendenda
sit forma exceptionis. Nam, aut pars dicit domine non potestis
esse iudex quia estis seruus vel excõicatus vel propter aliud simi
le. & de hoc non potestis cognoscere etiam iure prohibente. & tũc
procedat sententia Inno. cum non reperiatur iure cautum con
trarium & habeamus regulã qḋ iudex potest cognoscere an sua
sit iurisditio. l. si quis ex aliena. cum concor. s. de iudi. Aut pars
dicit domine non potestis esse iudex: quia estis excommunicat⁹
vel infamis. & de hoc non potestis cognoscere: quia estis suspect⁹
& pter hoc in hoc articulo vos recuso. & sic porrigit in scriptis
cum recusatio fieri debeat in scriptis. vt. l. finali. C. de iudic. et in
Spec. de recu. §. qualiter. & tunc videtur quod non possit cogno
scere. Nam sicut quando est suspectus in toto negotio potest re
cusari. vt dicta lege cũ apertissimi et dicto. c. suspicionis. ita etiã
videtur quod quando est suspectus similiter in hoc articulo in
competentie: quia tunc possit in illo recusari arguẽdo de toto ad
partem. vt lege que de tota. ff. de rei vendic. facit quod habetur
in. c. legitima. de appel. lib. vj. & sic ius erit in modo practicandi
facit quod no. Bar. in simili in. l. ij. C. si ser. aut lib. ad decu. aspi.
libro. x. Si autem pars diceret simpliciter domine non potestis
esse iudex: quia estis infamis vel seru⁹: nec de hoc potestis cogno
scere: quia estis suspectus: nec adijcit. Et ideo vos recuso: est ma
ius dubium an tunc poterit cognoscere. Nam videretur quod
non cum videatur sufficiens proponere factum ex quo resultat
exceptio. per. l. plane. ff. de peti. here. & Bar. in. l. j. infra de excep.
in contrarium facit: quia dicta propositio videtur inepta: quia
non sequitur iudex est suspectus ergo non debet de causa cogno
scere: quia imo potest dummodo non recusetur. vt in. c. iudex. de
offi. delega. in. vj. & sic diceres eum non posse cognoscere quia su
spectus esset non videtur aperte proponere nisi etiam recuset. et
hec pars forte verior cum etiam exceptio rei debeat aperte con
cludere: vt. l. j. §. idem labeo. cum ibi not. ff. de flumi. & superius
est dictum. facit quod no. Spe. in titul. de recu. §. plane. Nec ob.
d. l. plane. nec no. per Bar. in. d. l. j. quia nõ videtur verum sim
pliciter quod sufficiat proponere factũ ex quo resultet exceptio
nisi & illa proponatur. nam id debet intelligi cum distinctione
de qua tetigit Bart. in. l. si vnus. §. pactus. s. de pac. & dixi in. l.
iiij. §. hoc antez iudicium. ff. de dam. infec. Et precipue non vide
tur procedere in hoc casu in quo certa forma videtur a iure tra
dita. vt patet ex no. per Spe. in. d. §. qualiter. vel forte possit tole
rari quod sufficiat dicere iudicem suspectum nisi forte dicas qḋ
illud debeat suppleri per id quod precedit de libello recusatiõis
in eadẽ lege cum precedentia declarẽt sequentia & econtra. & qꝛ
medium videtur dicere trahi ad extrema. argu. l. si seruus plu

rium. §. fina. ff. de lega. iij. & l. iij. §. filius. ff. de libe. & posthu. Nec
ob. ei quod dixi de commodo sportularum si dicatur qḋ. c. super
literis. non facit: quia de iure canonico delegati non vident u
posse petere sportulas vt no. in. c. cum ab omni. extra de vita etr
hone. cle. & in. c. statutũ. §. j. extra de rescri. in. vj. licet secus sit de
iure ciuili: vt. d. s. ne autem labor in aut. de iudi. Et de iure ciui
li non videtur bene clare pbari an delegatus possit cognoscere
an sua sit iurisditio: cum. l. si quis ex aliena. cum si. videatur loq
in ordinario: qꝛ potest responderi primo qḋ. c. super literis. fm
communem opi. doc. venit ad declarationem & interpretationẽ
l. prescriptione. C. si con. ius vel vti. pub. & ibi per do. & in. d. c. sup
literis. & ita debet intelligi. & hadet locum etiam in delegato de
iure ciuili in quo loquitur. d. l. prescriptione. cum constitutio in
terpretans aliam extendat se ad casus constitutionis interpreta
te: vt in aut. de fi. ante do. instru. na. §. j. col. iij. & not. glo. in cle. sta
6 tutum. de elec. ¶ † Item adde: qꝛ exceptio excõicatiõis etiam cõ
tra ordinarium potest obijci propter periculũ cõionis: extra de
exce. c. pia. lib. vj. licet secus dixerim de exceptione seruitutis vel
infamie: vt no. Inno. in. c. cum sup. de offi. dele. ¶ Itez adde qḋ
licet contra delegatum possit obijci exceptio seruitutis vel infa
mie tamen si non fuit opposita & processum fuit coram eo tene
bit processus & snia lata per eum pter cõem opi. vt habetur in
l. si arbiter. C. de senten. & interlo. & iij. q. vij. tria. & per Innoc. in
c. sciscitatus. de rescri. Et aduerte: qꝛ hoc procedit etiam si fuerit
delegatus ad vnam causam tantum: vt est casus sing. in. d. l. ij. C.
de sen. licet Inno. tenuerit ꝯrium in. c. cũ dilecta. extra de rescri.
ex eo: quia nõ videtur tunc versari publica vtilitas cum de vni⁹
causa tantum agatur. Sed certe satis potest dici versari publica
vtilitas cum interest reipublice cuilibet iustitiam ministrari:
vt patet in dicta. l. ij. & facit quod habetur in. l. ij. s. soluto ma
trimonio. ¶ Item adde inquãtũ tangit quando opponitur de
fectus cõcernẽs delegationẽ quid iuris si dicatur rescriptũ fun
ditus esse falsum. & nunqͣ emanasse de cancellaria principis vel
pape an tunc de hoc possit ipse iudex cognoscere qui pretendit
delegatus. Inno. tenuit qḋ nõ. & Jo. and. post eum in. d. c. super
literis. Sed Bar. cõtra in. d. l. prescriptiõe. dũmodo de hoc esset
dubiũ: p. d. l. ij. C. de sen. & l. barbarius. ff. de offi. pto. secus si cer
tum esset rescriptũ esse falsum. arg. l. ij. C. de edi. diui ad. Sz opi.
Inno. tenebat dñs & pceptor me⁹ do. ant. in. d. c. sup literis. & illã
puto verã. mouet qḋ exceptio falsi ẽt post sniãs põt obijci. & si de
illa apparet quando respicit mandatum reddit iudiciũ nullum
l. licet. C. de procu. arguendo de mãdato procuratoris ad mãda
tum iurisditionis in quo videtur licita argumẽtatio: iuxta no.
in. c. vno delegatorũ. de offi. dele. & in. l. more. & l. & qꝛ. s. de iuris
di. om. iud. vnde sicut si etiam pnunciatũ esset super mandato
procuratoris q esset falsus nõ nocet si de hoc apparet. imo reddi
tur iudicium nullum: vt not. per doc. in. d. in. d. l. licet. & per Jo
annẽ andree. in. d. c. super literis. ita videtur et in proposito qḋ
etiam si pronunciet se iudicem competentem vigore falsi rescri
pti non noceat si de hoc constet. Et p hoc facit: qꝛ falsus fabrica
tor rescripti sicut nõ potuit dare iurisditionem in principali ita
nec in hoc incidenti competentie vel incompetentie. facit. l. pri
uatorum. C. de iurisd. om. iu. Nec ob. d. l. ij. & l. barbarius qꝛ ibi
precedebat electio. & sic non deficiebat ex toto primordium veri
tatis: hic secus. facit quod habet in ar. l. cũ filius. §. heres. de le.
ij. Item non ob. d. l. idem si. ff. de test. tu. qꝛ ibi est fauor pupilli vt
celeriter sibi prouideatur de tutore. puta ibi tutor nõ recipit po
testatem simpliciter a testamento falso sed a confirmatione pre
toris qui multũ potest circa tuẽda gesta gerentis se pro tutore
l. j. §. idem pompo. s. quod fal. tu. au. hoc tamen intellige cũ limi
tatione quã. j. dicam. Item adde inquãtum tãgit an si iudex mi
nor. xviij. ann. delegatus absqz cõsensu partiũ tulerit sniam non
precedente pronunciatione sup competentia quando esset reuo
catum in dubium an fuisset maior vel non. & tenet quod põt di
ci processum esse nullum etiam si partes cõsenserint ex postfacto
litigare. Nam hoc videtur posse tolerari quando notorie appa
rebat minor. xviij. annis: sed si communi opi. reputabat maior
videt qḋ valuerit pcessus. & snia pter communez opi. lz postea
detegat oppositum sicut in simili dicimus quando ex postfacto
detegat seruus infamis vel mulier: qꝛ p hoc nõ reddit processus
nullus vel snia: vt patet in. d. l. si. C. de senten. & interlo. & not. in
d. c. sciscitatus. Et hoc procedit tenendo intellectum glo. & Bar.
in hac. l. s. qḋ maior. xviij. an. possit delegari absqz cõsensu ptiũ.
Sed tenendo intellectum quem. s. dixi cum. j. gl. oporteret quod
communi opi. fuisset reputatus maior. xx. per no. in. c. cum vige
17 simum. ¶ † Item adde inquãtũ tangit qñ debeat opponi hec ex
ceptio. domine nõ debetis esse iudex in hac cã. & cõcludit qḋ etiã
añ li. cõte. pcludit via opponẽdi si expsse vel tacite ꝯsensit in iudi
cem. & dr tacite cõsentire qñ alia exceptio prius fuisset obiecta pu
ta qḋ actor esset excõicat⁹ & sic nõ deberet audiri: vel qḋ nõ habe
ret mãdatũ: qꝛ vr ꝯsentire qḋ iudex pnunciet sup illa exceptione
& sic approbare psonã iudicis in illa: & ꝯsequenter sup toto. arg.

l. cum papi. C. de sen. ꝛ interlo. ꝛ eius qđ habet. iij. q. viij. cuius in agēdo. q̄ videt etiā fuisse opi. glo. ꝛ cōis canoni. in. c. inter monasteriū extra de re iud. vbi plene per Jo. an. Nam adde primo qđ tenēdo hanc opiū. de cautela est qđ ante exceptiones dilatorias oīs ista exceptio opponat. qđ videt fuisse de mente glo. in. d. c. inter monasteriū. ꝛ Bar. hic. Sed Joan. an. ibi dicit qđ si esset exceptio per quā diceret illū non esse oīno iudicē. illa posset prius obijci quā exceptio recusationis. cum ex ordine intellectus prīo debeat de mero rigore esse iudex ad hoc vt possit recusari. nam si talis exceptio obijciatur non videt per hoc renunciari exceptiōi recusationis. ꝛ hoc tene postfactū tenendū: sed ab initio ꝑpter opi. vitandas cautius est scđm eū premittere exceptionē recusationis. ¶ Jtē adde scđo qđ scđm istā opi. si reus dixerit non esse ꝓcedendū nō oblato libello ꝛ actor ecōtra dicat qđ cum tunc videat velle qđ sup hoc pronunciet tacite videbit in iudicē cōsentire: lʒ secus sit qñ solū petit edi libellū. l. non videt. ꝰ. de iudi. ꝛ sic non poterit postea recusari etiā ante lit. cōte. ꝛ hoc satis videtur esse de mēte Bar. hic Spe. tenuit tñ cōtrariū in titu. de recu. ꝰ. sit aūt. ¶ Jtē adde qđ quidā dixerūt qđ vbi reus nō est qui incipit ꝓponere exceptionē: sed forte actor: vt quia excipit qđ reus non habet mandatum quod ex quo tamen reus non principiauit istam exceptionē: sed inuitus trahit ad examē sup illa: qđ lʒ sup ea pronunciet nō per hoc perdet reus exceptionē recusationis. ꝛ hoc tetigit Jo. an. in. d. c. inter. sup glo. Sed certe lʒ hec opiū videatur colorata: tñ hʒ cōtra se: qꝛ vbi reus obijcit exceptionē excōmunicationis actori incitat quodāmodo ex necessitate ad illam proponendā ꝑpter vitandū periculū cōionis cum excōicato: vt

18 in. c. pia. de excep. in. vj. ꝛ. xj. q. iij. qꝛ excōicato. ¶ † Jtem adde qꝛ sequendo hanc opi. est dubium an per satisdationē de iudicio sisti dicat quis in iudicē cōsentire ꝛ sic preiudicet sibi in exceptione recusationis. Nam Bar. hic simpliciter tenet qđ nō per not. in aut. offerat. C. de li. conte. per Barto. ꝛ qđ ipse tetigit in. l. vir bonus. ff. iu. sol. glo. tñ de hoc dubitauit in. l. fi. in glo. ij. ꝭ. quan. app. sit. ꝛ nil decidit. Jnno. tetigit in. d. c. iter monasteriū. Bar. etiā videt dubitasse in. l. si pupillus. ꝰ. j. de priui. cre. Forte posset sic dici qđ si cōstet de mēte partis illud seruet. Jn dubio aūt pōt dici qđ aut prestet in casu necessitatis. ꝛ tūc non intelligat renūciasse exceptioni recusatiōis. ꝛ ita vr̄ intelligere Jnn. in aut. offeratur. qđ ibi ex necessitate fuit prestita: vt qꝛ erat casus ī quo tenebat satisdationē illā prestare. ꝛ hoc casu pōt dici qđ illa satisdatio hʒ in se tacitā conditionē: si ꝛ inquantū teneat corā illo iudice rñdere ꝛ nō possit illius examē declinari. ꝛ sic etiam possit intelligi quod dixit hic Bar. Si aūt prestat sponte eo casu quo non tenebit: tunc est maius dubiū: qꝛ Jnno. videt sentire qđ tūc secus a cōtrario sensu verboꝝ suoꝝ. Sed Bart. videt hic sentire idē inquantū simpliciter dicit qđ dicta satisdatio habet in se tacitam conditionē: de qua. ꝰ. dixi. nec distinguit an spōte ex necessitate prestet. Forte posset dici pro cōcordia qđ aut prestās illam sciebat se non teneri. ꝛ hoc cōstat: ꝛ tunc procedat opi. Jnno. qꝛ non videt bene posse capi alia cōiectura quare tūc prestiterit nisi vt cōsentiret in iudicē. ideo tūc videat cōsensisse. ar. no. in simili in. l. si cum aurū. ꝭ. de solu. ꝛ qđ habetur in. l. si quando. de leg. j. Si autē putabat se teneri tūc possit ꝓcedere opi. Bar. qꝛ errās non videt consentire. l. si per errorem. de iurisd. om. iu. Jn dubio autē presumitur scientia qđ quilibet presumat scire iura. l. leges C. de legi. nisi forte fuerit minor mulier vel rustic⁹ vel similis persona in qua presumit iuris ignorātia. l. cum de indebito. in prin

19 ci. cum ibi not. ꝰ. de proba. ¶ † Et hec in satisdatione de iudicio sisti. Jn satisdatiōe autem iudicatum solui. Bar. hic nō tetigit. tñ idē dixit in. d. l. vir bonus. in eo quod hic dicit de satisdatione de iudicio sisti. Nam vtraqꝫ debet ante lit. contest. prestari eo casu quo sunt prestande. facit qđ no. in. l. pompo. ꝰ. rati. ꝰ. de ꝓcura. de hac autē satisdatione iudicatū solui specifice dubitauit in. d. l. si pupillus. Aduerte tamen: qꝛ subtiliter cōsiderando ibi loquit quādo post contumaciā pro recuperanda possessione qs satisdedit de iudicato soluendo an tūc perdiderit declinatoriā fori. Nam potest tunc dubitari propter duplicem causam. primo propter ipsam satisdationē. secūdo propter cōtumaciā preambulam. ꝛ de ista scđa causa tetigit Angel. ꝛ ibi dixi post eum in. l. si finita. ꝰ. iul. ꝰ. de dam. infec. de prima videt dicendū: vt superius dixi in simili de satisdatione de iudicio sisti. Aduerte tamen: qꝛ non videtur esse necesse qđ pro recuperanda possessione data in cōtumaciam quis satisdet de iudicato soluendo: sed videt sufficere qđ quis satisdet de iudicio sisti. in aut. ei qui iurat. C. de bo. auto. iudi. pos. Et hoc etiam videtur velle Bart. in. l. hoc autem ꝰ. fi. ꝭ. quibus ex cau. in pos. ea. licet contrarium videat sensisse in d. l. si pupillus. Et ad predicta facit qđ no. Cy. in. l. fi. C. de spōsa. Aduerte qꝛ hec procedunt tenēdo opi. predictam quam tenui. Bar. hic ꝛ glo. in. d. c. inter monasteriū. ꝛ videtur fuisse cōis opi. vt. ꝰ. tetigi. Sed aduerte: qꝛ illa fuit opi. ꝰ. quod iudex possit recusari vsqꝫ ad li. conte. de qua etiā tetigit Jo. an. in. d. c. inter. super glo. pro qua videt casus in. l. cū apertissimi. C. de iudi. ꝛ in. l. nemo. C. de iuri. om. iu. ꝛ in. l. fi. C. de exce. Nā ibi dicit qđ sufficit eā proponi in initio. Satis aūt dr̄ ꝑponi in initio litis qñ ꝑponitur ante li. cōt. tñ per cōtestationē litis dicat sumi initiū. i. aut. de litig. ꝰ. si vero initiū. col. viij. ꝛ extra de offi. dele. c. sup qōnum ꝰ. j. pro hoc etiā tex. in. d. c. inter monasteriū. vbi dicit qđ ante su-

20 sceptū iudiciū pōt obijci exceptio recusatiōis. cōstat aūt † qđ ante li. cōte. nō dr̄ susceptū iudiciū. sed dr̄ qs velle suscipere. l. amplius nō peti. ff. rē ra. ha. ergo ꝛc. Et per hoc cōstat qđ nō ob. l. sed et si susceperit. ꝰ. de iud. de qua Bar. facit magnū fundamentū. ꝛ sitr nō ob. d. l. fi. C. de exce. quā alle. pro casu sue opi. qꝛ imo potius facit cōtra eū. Nec ob. ratio quā. ꝰ. tetigi qđ vbi ꝑponit aliā exceptionē videt cōsentire qđ sup illa pronūciet. ꝛ per consequēs approbare personā eius in illo ꝛ cōsequenter in alijs: per. d. l. cū papi. qꝛ pōt dici qđ nō approbauit super negotio principali in quo maius versat preiudiciū sed solū sup illo incidēti: nec est bona cōsequentia qđ si approbauit ī illo qđ intelligat approbasse in causa principali in qua agit de maiori preiudicio cum de minori ad maius affirmatiue nō sit bona cōsequētia. vt no. i. c. cū in cūctis.

21 extra de elec. † Preterea regula est qđ ipsi reo dʒ esse licitū pluribus exceptionib⁹ vti. ꝛ ideo si opposuit aliquā dilatoriā ex quo adhuc sum⁹ ante li. cōte. si nō fuit prefix⁹ ali⁹ termin⁹ ad dilatorias ꝑponēdas ꝭm formā. c. pasto. extra de exce. nō dʒ impediri quomin⁹ al's dilatorias opponat. ꝛ per ꝯñs exceptionē recusationis. facit qđ habet in. c. null⁹ plurib⁹. de re. iur. in. vj. ꝛ in. l. nemo. ꝭ. de exce. nō pōt dici qđ sciebat ius suū vbiqꝫ durare qđ possit iudicē qñcūqꝫ recusare sup principali cā ante li. cōte. facit. l. sicut. ꝰ. nō videt. ꝰ. qui. mo. pi. vel hyp. sol. Et hāc opiū. puto posse p p̄dicta ꝑbabiliter defensari. ꝛ rñsionē quā dedi. ꝰ. ad. l. fi. C. de exce. apte voluit ibi glo. Et hāc opi. qđ possit fieri recusatio vsqꝫ ad li. cōte. etiā videt voluisse Cy. i. d. l. fi. ad fi. C. de spōsa. Nec obuiat opi. aut. offerat. C. de li. cōte. q̄ videt velle qđ solū vsqꝫ ad. xx. dies possit recusari: qꝛ pōt dici qđ illa nō negat etiā postea posse recusari vsqꝫ ad cōtestationē: nec sumi dʒ argumentū a ꝯrio sensu: qꝛ resultaret prauus intellectus cōtra iura pall. ꝛ cōtra. l. fi. C. de sen. ꝛ interlo. om. ind. vbi simplr̄ dr̄ iudicē posse recusari añ li. cōte. ꝛ sic nō dʒ sumi dict⁹ intellect⁹ p no. in. l. ij. C. de cōdi. inser. ꝛ in. c. j. de eta. ꝛ qua. in. vj. vbi per gl. Jtē pōt dici qđ ibi habuit respectū qđ in fi. xx. dierū dʒ fieri cōtestatio: vt pʒ ibi. ꝛ clari⁹ in corpore vñ sumi t. Preterea ibi dixit de. xx. dieb⁹ ꝛ quodāmodo in cōsequētiā ex tūc vsqꝫ ad cōtestationē. ¶ Jtē nō obst. l. fi. C. de iud. vbi videt velle qđ in absentia iudicis fiat recusatio. ꝛ sic vr̄ qđ debeat fieri etiā dudū añ cōtestationē ꝛ qđ possit fieri etiā in absentia iudicis. Nā etiā vtile est parti istud vltimū vt sic loco recusati possit aliū impetrare ꝛ corā eo ꝓcedere. facit qđ habet in d. aut. offerat. sed glo. iij. q. ij. c. offerat. vbi est canonizata. d. aut. per illā aut. ꝛ per. l. fi. C. de iud. dixit qđ quicqd ab alijs dicat tenendū erat qđ vsqꝫ ad. xx. dies tñ poterat recusari. p. d. aut. quin imo. nec vsqꝫ ad. xx. poterat recusari si ante tacite vel expresse cōsensisset in eū pars. d. l. fi. ꝛ dicet tacite cōsensisse qñ admissa exceptione recusationis alia fuisset opposita: p ea q̄. ꝰ. tetigi. Et qd tenendū sit patet ex. ꝰ. dictis. ¶ Ultimo qꝛ Barto. hic tetigit qñ obijcit exceptio cōtra iudicē siue ei⁹ iurisditionē: siue defect⁹ concernat naturā cause vel conditionē litigantis siue ipsam delegationē siue personā iudicis. ꝛ hoc casu siue exceptio reddat eū oīno incapacē siue nō de quib⁹ oībus hic per eū. ꝛ an in oīb⁹ bene dixerit. collige ex his q̄ superi⁹ dixi. ¶ Ang. hic ponit quandam regulā affirmatiuā circa hanc materiā qñ opponit cōtra iurisditionē iudicis. vtrū ipse idē habeat de dicta exceptione cognoscere ꝛ pronūciare. ꝛ posuit etiā qualdā fallētias a regula. ꝛ maiorē partē dictoꝝ suoꝝ sumpsit ex dictis Bar. hic. Tu aūt addendo aliqua potes sic cōcludere: qꝛ primo esset videndū an citatus teneatur ꝯparere secūdo supposito qđ teneat. an tūc poterit iudex cognoscere de exceptiōe ꝯ suā iurisditionē oppositā: ꝛ sic an sua

22 sit iurisditio. ¶ † Circa primū cōclude si est certū citantē nō esse iudicē citati nō tenet cōparere. facit qđ no. glo. in. d. c. sup literis. ꝛ in. c. romana. ꝰ. j. de app. in. vj. ꝛ in. l. ij. ꝰ. si quis in ius voc. non ier. vbi de materia. Aut est certū esse iudicē. ꝛ hoc casu esset cōsiderandū qđ aut citatio est ipso iure nulla qꝛ est in aliquib⁹ casib⁹ de quib⁹ per glo. in. c. veniēs. extra. de app. ꝛ. iij. q. ij. si eps. nō tñ dico qđ in oībus casibus illa glo. bene dicat vt patet ex no. p Jo. an. in. d. c. veniēs. in glo. fi. ꝛ per Archid. in. d. c. si eps. qꝛ pro nūc nō examino. ꝛ tūc clarū qꝛ nō tenet cōparere. Ūn vbicūqꝫ citatio haberet in se exp̄ssum errorē iuris: qꝛ emanaret in casu ꝑhibito a iure reddet ipso iure nulla. sicut ꝛ sñia cui⁹ tenor aperte est con

23 tra ius. vt in. c. j. de re iud. ꝛ in. l. ij. C. quā prouo. nō est ne. † Maxritatio sñia interlocutoria dici pōt. l. cū clericis. cū ibi not. C. de epi. ꝛ cle. Et idē not. voluit Jnno. si error nō sit exp̄ssus in tenore citationis: dūtñ ex notorietate facti dependeat citationē esse cōtra ius: qꝛ tūc ꝑpter notoriū habet perinde ac si error sit exp̄ssus vt no. Jnno. in extrauag. presenti. extra de rescri. vnde ibi dicit quod si delegatus pape citet partē ad locū notorie non insignez quia id facere non potest. vt in. c. statutum. de rescrip. in. vj. citatio est

tio est nulla nec tenebitur cõparere:secus si certũ esset citationez
esse secundã formã iuris:vel esset dubiũ:qꝛ tũc teneret̃ compare-
re.ar.l.si quis ex aliena.ff.de indi. Aduerte tñ qꝺ not. dixit In-
no.in.c.ij.de dila.qꝺ vbicũqꝫ citatio vel eius tenoꝛ est cõtra ius
regulare prohibitiuũ citationis:lꝫ ex certa causa speciali possit
iustificari citatio.tñ dicet̃ certũ esse citationẽ nõ tenere nisi causa
illa specialis fuerit expressata propter quã teneret̃ comparere:lꝫ
forte illa esset falsa dũmodo nõ esset notorie falsa p ea q̃.s. dixi.
Et hoc etiã fuit de mẽte glo.in.d.l.ij.ꝛ etiã de mẽte Bartoli ibi.
Interdũ est dubiũ an citatus sit de iurisditione citãtis.ꝛ in hoc
dic vt statim dicã. Sed insurgit dubiũ penes quẽ debeat esse ista
certitudo vt sciatur citantẽ esse iudicẽ vel non esse. dic qꝺ penes
ipsum iudicẽ.vnde nõ sufficit certitudinẽ esse penes partes si nõ
est apud iudicẽ.casus est not.in.c.si duobus.extra de app.ꝛ facit
qꝺ not.in.l.quesitũ.j.eo.ꝛ qꝺ no.per glo.in.c.cũ causaꝫ.extra de
offi.dele. ¶ Hoc premisso incerto dic qꝺ tenet̃ comparere per.l.
si quis ex aliena.s.de indi.siue sit ordinarius vt ibi:siue delega-
tus.vt in.d.c.super literis. Adde tñ vnum qꝛ potest esse dubita-
tio quid iuris si cõstet citantem esse iudicẽ:sed talẽ cuius iurisdi
tio põt exceptione elidi.an tunc tenebit̃ citatus cõparere: saltim
si notoriũ sit de dicta exceptione. An vero nõ tenebit̃ sicut si ipso
iure non esset iudex.ꝛ hoc esset certũ. Nam videt̃ qꝺ teneatur cõ
parere ꝛ exceptionẽ obijcere per tex.cũ glo.que videt̃ hoc decide
re in cle.ij.in ver.cõpetente.vt lit.pen.nisi restringas illã qñ no-
torie nõ constaret de exceptione.vnde do. Ant.de but.in.d.c.sup
literis.tenet qꝺ tunc nõ tenetur cõparere per id qꝺ not.in cle.pa
sto.de re iud. Sed forte põt dici qꝺ ibi loquit̃ qñ qs citatur ad lo
cum notorie nõ tutũ.quo casu qꝛ sit ad locũ prohibitũ iure ꝓhi-
bente propter notorietatẽ facti redditur inualida citatio per id
qꝺ not. Inno.in.d.c.presenti.secus videtur si forte esset alia exce-
ptio forte suspicionis:vt quia iudex erat cõsanguineus partis.
Nam tunc lꝫ illa exceptio esset notoria nõ tñ releuat partẽ a pro-
ponendo ipsam exceptionẽ recusationis:vt est dictũ cum glos.ꝛ
dominus Joan.and.extra vt lit.nõ contest.c.ij. Notorium enim
licet releuet ab onere probandi nõ tamen releueat ab onere pro-
ponendi vbi cõmode põt proponi:vt not.gloss.singu.in cle.ap-
pellanti.de app.ꝛ ideo videt̃ qꝺ tunc teneat̃ cõparere ad obijciẽ
dum dictã exceptionẽ. Et sic dictũ do. Ant.nõ videt̃ simpliciter
procedere:sed in casu speciali.d.cle.vel in alio simili:vt no. in.d.
extrana.presenti. Et per predicta potest inferri quid iuris si cer-
tum est secundũ dispositionem iuris actori ius agendi non com
petere an cogatur tunc ad iudiciũ venire ꝛ respõdere. Nam vide
retur qꝺ sic per predicta. Sed Ja.de bel.in.§.ad excludẽdas. in
aut.de litig.col.viij.videtur tenere oppositũ per.l.nõ videtur.la
j.s.de ind.ꝛ.l.eo tpe.s.de pecu.ꝛ.d.§.ad excludendas. Et p hoc
infert arguẽdo qꝺ dici posset qꝺ cõuentus ab excõicato notorie
vel alio cui ius reddi nõ debeat nõ teneat̃ in iudicio venire nec
responsum dare.argu.d.ll. Et pro eo qꝺ dicit de excõicato bene
facit lꝫ nõ alleget quod not. Inno.in glo.mag.in.c.ij.extra de di
la.iuncto eo quod not.in extrauag.presenti.de rescri. Sed cõtra
hoc facit quod habetur in.c.pia.de exce.in.vj.vbi processus habi
tus cum notorie excommunicato etiam si fuerit actoꝛ valet ꝛ im
putet sibi reus quod non opponit exceptionem excommunica-
tionis:vt ibi patet. Nam licet iudex ex officio etiam posset tunc
repellere.tamen si non repellit iudex nec pars tenet processus.ꝛ
sic videtur qꝺ reus teneatur comparere ad obijciendũ exceptio-
nem sibi competentem. Et hoc forte verũ secundũ iura noua il-
lius decretalis presenti.sed scꝺm iura antiqua scꝺm que proces-
sus habitus cum excõicato maiori excommunicatione erat nul-
lus:vt patet in.c.exceptionem.cum ibi no.de excep.forte poterit
procedere opi. Ja.de belui. In bannito autem Ja. de are. in sua
dispu.de qua per Jo.an.in addi. Spe.in tita.de senten.§. iuxta
ver.itẽ est nulla ratione litigatoꝛuꝫ. videtur precise tenere qꝺ ex
quo erat notorie bannitus processus sit nullus.pro quo facit qꝛ
attenta mente iuris antiqui eo ipso qꝺ ius disponebat alicui pro
pter eius odiũ ius non reddi vel ei audientiã denegari;qꝺ tunc
processus est nullus.vt.d.c.exceptionẽ.sicut ꝛ quãdo propter fa-
uorem prohibent̃ cause in iudicio.l.momentanee. cũ ibi no.C. q
legi.perso.ꝛ.l.cũ minores.C.si aduer.rem iudi. Sed hodie esset
maius dubiũ ꝓpter id qꝺ dixi de excõicato nisi dicas qꝺ ex quo
correctio est facta tantũ in excõmunicato remaneat ius antiquũ
in alijs.arg.l.precipimus.C.de app. Sed certe hec responsio pos
set procedere si habuissemus expressum in alijs:sed ex quo nõ re-
peritur expresse dispositũ in ipso bannito videt̃ qꝺ hodie potiꝰ
in ipso debeamus arguere per simile magis iuris noui quã iu-
ris antiqui correcti. Et sic videt̃ qꝺ hodie forte ista determina-
tio non ꝓcedat. Et per hoc patet quid iuris qñ exceptio notoria
cõpetit cõtra iudicẽ. Item ꝛ quando competit cõtra personam
actoris ad differendũ processum.ꝛ ad hoc vltimũ etiam facit qꝺ
not.in.l.filiusfa.§.veterani.ꝛ.§.milites.s.de procu.vbi etiam te
net processus si omittat̃ exceptio notoria militie.ꝛ videtur ibi te
neri reus ad comparendum vt obijciat dictam exceptionem.

¶ Quid autem si competit exceptio notoria circa merita cause.
videtur tunc qꝺ si est talis exceptio per quam concludatur ipso
24 iure ius agendi non competere qꝺ non teneatur comparere †cũ
nemo sine actione experiatur per.l.si pupilli.§.videamus.s.de
neg.gest.ꝛ facit quod not.glo.in.l.j.s.de offi.asses.ꝛ in.l.vbi pa
ctum.C.de transac.ꝛ sic etiam videtur velle Jac.de belui.quod
videtur intelligẽdum si hoc sit notorium etiam iudici:alias vi-
detur dicendum secus per ea que.s.tetigi ꝛ per ea que not.in.§.
quando autem.ij.q.j. Si autem sit exceptio iuris ꝛ non meri fa
cti.ꝛ sic competat ipso iure actio.ꝛ tunc si illa exceptio sit rei iu
dicate.ꝛ ꝓcederetur in causa eo casu quo talis esset causa quod
sui natura posset procedi etiam lit.non conte.ꝛ tunc aut proces-
sus teneret.ꝛ pendet ex his que habentur in.l.j.C.quan.prouo.
non est ne.per glo.ꝛ doc.ꝛ per cano.in.c.inter monasterium.de
re iudi. Si autem non vellet procedere in causa ad diffinitiuaꝫ:
sed mulctare.ꝛ tũc videretur qꝺ possit:quia debuit comparere
ad obijciendum exceptionem saltem si non erat notoria iudici:
per nota.in.d.§.quando autem.ꝛ forte etiam si sit ei notoria:qꝛ
iudex non tenetur supplere de facto si non vult ad commodum
25 partis.l.iiij.§.hoc autem.ff.de dam.infe.† Si autem vellet ꝓce-
dere ad interlocutoriam primi ꝛ secundi decreti non posset: qꝛ
decretum interpositũ ex falsa causa etiam notoria est ipso iure
nullum.l.j.§.hec verba.cum ibi not.j.ne vis fi.ei.ꝛ facit quod
no. Inno.in.d.c.preterea.circa fi. Et per hoc etiam patet quid
si sit alia exceptio puta pacti de nõ petẽdo. Nam idem dicẽdum
quod.s.eo casu qꝺ si in causa principali ꝓcederetur ad diffiniti
uam eo casu quo posset lite non contestata tunc valeret sñia: qꝛ
tũc cessat ratio q̃ allegat̃ in exceptiõe rei iudicate in.l.j.C. quan.
ꝓuo.nõ est ne.adde tñ p̃dictis ꝙ si velles defensare opi. Ja.bel.
ꝛ Ja.de are.in bannito posses dicere qꝺ vbi lex vel statutũ ꝓhi
bet alicui reddi ius ex q̊ statutũ est ꝓhibitiuũ vel lex in dubio fa
ctũ cõtra videt̃ nullũ per.l.nõ dubiũ.cũ si.C.de legi.fallit vbi lex
vltra ꝓcedit vt ibi not. Et sic põt dici in excõicato qꝺ illud iõ sit
qꝛ lex vltra processit validando processum. Et aduerte:qꝛ proces
sus vr̃ nullus in bãnito siue processum fuerit cõtra ꝯtumacẽ siue
cõtra p̃sentẽ.ꝛ ita vr̃ fuisse de mẽte Jac.de are.vt patet ex not.p
Jo.an.in.d.addi. Itẽ forte in excõicato põt dici qꝺ si processꝰ sit
cõtra cõtumacẽ ad instantiã actoris excõicati notorie qꝺ nõ va-
leat:qꝛ nõ videt̃ posse dici contumax reus nõ comparens ex eo
qꝛ p̃ceptũ sibi factũ p nunciũ citantẽ qꝺ veniat responsurꝰ actori
q est notorie excõicatus.videt̃ in se cõtinere turpe ꝛ reprobatũ a
iure.s.qꝺ veniat ad cõicãdũ excõicato ꝯ no.in.c.cũ excõicato.xj.
q.iij.ꝛ sic quodãmodo de iure vr̃ ĩpossibile.iuxta id qꝺ hr̃ in.c.sci
scitatꝰ.de rescr. ꝛ in.l.filiꝰ.de cõd.insti. ꝛ ideo nõ vr̃ arctare eum
facit qꝺ habet̃ in.l.fi.j.q̃ sen.sine ap.re. Nec ob.c.pia. qꝛ ibi loq̃t
quãdo reus cõparuit ꝛ processit nõ opposita exceptione secꝰ vr̃
quãdo nõ comparet:quo casu vt dixi nõ videt̃ cõtumax cũ cita-
tio nõ videat̃ valere ꝓpter id qꝺ dixi.ꝛ ita posset saluari.d. In-
no.in.c.ij.in gl.mag.de dila.ibi tamen proprie loquit̃ qñ in cita
tione exprimitur de excõicatione.puta qꝛ dicit̃ cõpareas respon
surus tali excõicato.ꝛ idẽ dixi si diceret̃ cõpareas respõsurꝰ tali
militi procuratori talis.ꝛ idem vbi ex tenore citatiõis apparet
qꝺ reo potest competere declinatoria. Sꝫ istud est maius dubiũ:
qꝛ videtur cessare ratio quã dixi de excõicato.ꝛ qꝛ vr̃ qꝺ opponi
debeat ipsa exceptio p iudicẽ vel p ptẽ iuxta no.j.l.filiusfa.§.mi-
lites.s.de procu. Et si vis saluare Inno.potes dicere qꝺ ibi no.
procedant qñ reus cõparuit ꝛ processit nõ opposita exceptione.
ꝛ sic tacite videtur consentire.secus quando nõ comparet:quia
tunc tacite videt̃ non consentire:ꝛ quodammodo tacite declara
toriã opponere.facit qꝺ habet̃ in.l.paulus rñdit.j.rẽ ra.ha.ꝛ ex
tra de offi.dele.c.cum sup.vbi autem non exprimetur sed factuꝫ
esset notorium ex quo competit declinatoria.tutius est cõparere
ꝛ opponere.ꝛ sic sentit Innocẽ.in.d.c.ij.tamen ꝓpter id qꝺ ipse
no.in.d.extrauag.p̃senti.videretur quod idem esset ac si esset fa
cta exp̃ssio licet de consilio.ꝛ ad omnes op.vitandas prudẽtius
sit seruare quod dixi.ꝛ sic in effectu nõ discrepabit.d. Inno.in.c.
ij.ab his que dicit in.d.c.p̃senti.facit quod not. Jo.an.post Ar-
chi.de app.lib.vj.c.j.in glo.sup ver.hoc tamen videretur limitã
dum per no.in.d.c.ij.vt li.non conte. Item hec vera vbi resultat
declinatoria:sed vbi resultat peremptoria si esset exceptio litis fi
nite idem videretur p id quod habetur in.c.j.de li.cõtesta.in.vj.
cum illa possit etiam opponi ad ꝓcessuꝫ:sed in mera perempto
ria seruandum videtur quod superius dixi circa illã. Nec obst.
ei quod dixi.s.qꝺ sñia primi ꝛ secũdi decreti nõ tenet p̃sertim qñ
competit exceptio notoria p id qꝺ habet̃ in.l. fulcinius. §.qꝺ si
aduersꝰ.j.ex qui. cau.in pos.ea.qꝛ ibi non erat notoriũ.ꝛ re vera
lꝫ exceptio competeret tempoꝛe quo agitur:non tamen compe-
tebat tempore sententie quod sufficit in actione de peculio.de
26 qua loquitur in.l.quesitum.s.de pecu.† Et quatenus dicitur ꝙ
notoriũ nõ releuat ab onere ꝓponendi;vt patet ex not.in.c.ij.vt
li.non conte.videretur limitandum qꝺ procedat in exceptione
recusationis in qua certa forma est tradita a iure.nam expedit

qd in scriptis obijciatur. vt not. Specul. in ti. de recu. §. qualiter alias si illud dictũ indistincte tenemus nõ video qd possit salua ri. d. Inno. in d. c. ij. quatenus loquitur de nullitate & alia exce-
27 ptione declinatoria. Et hec de primo. ¶ † Circa secundũ principale an si cõpareat pars possit iudex cognoscere an sua sit iurisditio. cõclude qd regula affirmatiua est qd sic per nota. in d. l. si quis ex aliena. & d. c. super literis. ¶ Fallit primo qñ opponitur qd ipse caret omni iurisditione. exemplum quando ei q est delegatus opponit qd rescriptũ est falsum. Nã etiã si pronũciaret se iudicem cõpetentem nunq̃ illa sententia trãsibit in rẽ iudicatã. vt. s. dixi post Inno. & Ang. hic tetigit: lz Bar. aliter tenuerit: vt §. tetigi. qd limita scdm Ang. nisi fuisset appellatũ a snia lata super cõpetentia. & per iudicẽ appellationis fuerit cõfirmata taliter qd talis snia transiuerit in rẽ iudicatam: nam nõ amplius poterit de hoc discuti: vt voluit Inno. in d. c. super literis. & in. c. j. de confir. vti. vel inuti. vel nisi iudex delegatus cõtra quẽ opponitur de falsitate rescripti sit ordinarius aliarum causarum. qd lz rescriptum sit falsum: tñ snia sua lata super iurisditione firmabit iurisditionẽ eius: vt no. Inno. in. c. preterea. in glos. magna. in ver. hoc autem fatemur. extra de dila. & cum hoc transit Ang. hic. Sed hec limitatio videtur mihi dubia: quia si non est alias ordinarius ipsius cause quo ad illam in qua pretendit delegatus censetur oino priuatus. & sic nõ est ratio: qz tunc magis tenere debeat eius pronũciatio q̃ alterius priuati delegati. Si autẽ esset ordinarius ipsius cause delegate esset maius dubium. Nam tũc videtur incidere in aliud dubiũ sc3 an qñ iudex potest procedere vna via habili & sibi competẽti an si pronũcietur inhabilis vitietur ex hoc processus. de quo fuerũt opi. inter Inno. & Host. in. c. cum ex officio. extra de prescrip. & aliquid per glo. in. c. ex literis. extra de offi. delega. & aliquid per Bart. in. l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. fa. & etiam aliqui aliquid habent per eum in fine cuiusdam questionis q̃ incipit adunãtia cõis pretorũ. licet aliqui alij nõ habeãt quo ad presens nõ examino. ¶ Quid autẽ si forte ipso iure nõ esset iudex: vt quia rescriptum esset ipso iure nullu3. exemplum in casu. c. j. de rescript. in. vj. quãdo interpretatur rescriptum per excommunicatum. quo casu rescriptum habet veritatẽ impetratiõis: sed est funditus nullum: an autẽ tũc iudex possit in dubio pronũciare se cõpetentẽ. tenuit Lapus quod nõ. Abbas vero qd sic in d. c. j. per regu. d. c. cum sup literis. ex quo rescriptum nõ est funditus falsum quod est sing. notã. facit quod
28 not. in. c. ex parte decani. de rescrip. & hoc etiam sequit dominus Anto. de but. in d. c. super literis. † Et potest esse ratio quod licet rescriptum sit ipso iure nullum. & per hoc nõ det iurisditionẽ in principali tñ ex iuris dispositione propter dubium videtur tribuere iurisditionẽ in incidẽti competẽtie vel incompetẽtie ex regula. d. c. super literis. indistincte intelligẽdo. & sic possit sustineri dictu3 Lapi: quia ex quo habet potestatem a iure super hoc incidẽti debet teneri sententia super eo lata. ¶ Item secũdo fallit quando opponitur ipsi iudici exceptio incapacitatis iurisditionis: vt quia opponitur ei quod est laicus. & conuentus est clericus. circa quod adde quod not. in. c. conuentus. xxiij. q. viij. et Barto. in. l. non videtur. la. j. ff. de iudi. & plenius per Joan. an. in. c. scienti. de regu. iur. in. vj. vel quod est causa spiritualis. facit extra de or. cogni. c. tuam. vel quia ipse est furiosus impubes aut mulier. vt. l. cum pretor. §. fi. ff. de iudi. & ideo scdm Ang. tunc arbitri eligentur per. l. fi. C. de iudi. & extra de rescrip. c. pastoralis. Et istud quod dicit Ang. de arbi. referas ad id quod dictum est
29 de furioso impubere vel muliere. † Nam super exceptione spirituali puta clericatus vel alia spirituali non eligẽtur arbitri: sed fiet remissio ad iudicem ecclesiasticum. de sentẽ. excom. c. si iudex laicus. lib. vj. & dicto. c. tuam. Sed in hoc quod dicit de arbitris. Aduerte: quia non videtur procedere per id quod not. Jo. an. in. c. pia. in ver. iudex. de excep. in. vj. & superius tetigi. vnde forte tunc recurri d3 ad ea que superius dixi: quia si non est notorium qd sit furiosus vel impubes videt qd pars possit coram eo obijcere exceptionem. & expectare quid faciat iudex. nam si admittit eam habebit intentum: sed si repellit poterit appellare. vel scdm Inno. in d. c. super abbatia. poterit etiam non appellare: quia si docebitur qd re vera tũc fuerit furiosus vel impubes. & sic passus defectum iudicis detegetur snia nulla. Itẽ in eo quod dicit de muliere Inno. videtur tenere contrariũ in d. c. scitatus. & in d. c. sup abbatia. vnde in hoc dic vt potest colligi ex his que. s. dixi: quia si non est notorium quod sit mulier. facit quod habet in. l. queritur. ff. de sta. homi. poterit teneri practica quam proxime dixi. hoc tamen casu ex quo non patitur defectum mentis videtur quod si nõ appelletur teneat snia: quia hoc non est de exceptionibus que reddant iudicium nullum scdm Inno. in d. c. scitatus. saltim si cõi opi. non habebatur pro muliere per not. in l. ij. C. de senten. & interlo. ¶ Tertio fallit scdm Ang. quando iudex esset habiturus commodum ex vsu iurisditionis per. l. de in re. cum ibi not. j. ad muni. Et sic vult quod commodum sportularum est sufficiẽs impedimentũ ne cognoscat an sua sit iurisditio sed de hoc dixi. s. Satis tñ eque forte posset dici qd aut cõmodum sportularũ est paruũ sicut est de iure ciuili: qz non d3 delegatus habere nisi duos aureos pro qualibet parte in causa a cẽtũ aureis. s. vt. in. §. ne aũt labor. in aut. de iud. col. vj. & tunc non impediat nec sit iusta causa recusandi eũ sicut nec qñ munuscula recipiũt iuxta no. in. c. statutũ. §. insup. de rescri. & ff. de offi. presi. l. plebiscito. secus forte si esset magnũ cõmodũ: vt qz forte deberet habere decimã litis. Nã hoc nõ esset paruũ cõmodum saltẽ in lite magni valoris. & sic possit saluari gl. in d. l. de iure. Et hec opi. videt de mente dñi Ant. in d. c. sup literis. Credo tunc in modo practicandi debere seruari qd. s. dixi. ¶ Fallit quarto qñ sunt duo iudices qui simul de iurisditione contendunt. Exemplũ qñ vnus h3 rescriptũ delegationis alterius & secundus h3 rescriptum posterius dicẽs primũ reuocatũ per secundũ. qd primus negat. & sic cõtendunt de iurisditione. Nam tunc si concordãt ambo poterũt cognoscere: alias neuter poterit cognoscere: sed arbitri eligentur. extra de rescrip. c. pastoralis. ¶ Fallit quinto qñ qstio iurisditionis nõ est seorsum examinabilis a causa iurisditionis. Exemplũ si eps vult visitare aliqd monasteriũ vt subiectũ: monasteriũ vero dicit se exemptũ. nã nõ poterit eps de hoc cognoscere. nã tũc esset iudex in causa sua cõtra. l. j. C. ne qs in causa sua & voluit Inno. in. c. venerabili. ad fi. extra de censi. Et plus etiã dixit in. c. ex parte. el. j. de verbo. signifi. ad fi. qd si exemptio esset notoria & citaretur abbas etiam ad instantiã alterius qd nõ teneret cõparere ex quo per exemptionẽ ipso iure est subtractus a iurisditione epi. & ideo est notoriũ: secus si nõ esset notorium: qz tunc bene teneret comparere in dubio ad allegandũ priuilegiũ exemptionis: alr̃s nõ poterit mulctari per. l. si quis ex aliena. ff. de iudi. Qualiter autem pcedat si cõparet & obijcit priuilegiu3. tetigit in d. c. ex parte. & in d. c. venerabili. ¶ Fallit sexto qñ contentio an sit iudex vel non est solum inter iudice3 & partem: & nõ inter partes coram iudice. Exemplum quãdo monasterium dicit se exemptũ: & eps dicit oppositum. nam tunc non poterit cognoscere. & ita voluit Inn. in d. c. ex parte. Et hec erit alia ratio q̃ illa que colligit ex proxima fallẽtia. de proxima tñ tetigit Archi. v. q. ij. c. j. Et per hanc textã videret qd si iudex procedat per inquisitionẽ & pars negat ipsum esse iudicẽ qd de iure nõ d3 posse cognoscere. contrariũ tñ forte seruaret: vt tetigit dominus Anto. in d. c. super literis. Et plus dixit glo. singularis que non est alibi in. c. statutũ. in ver. copia. de rescrip. in. vj. qd si ab initio est contentio inter partes coram iudice de iurisditione: si tñ ex post facto iudex assumat locu3 partis seu disputationẽ principaliter cum parte: vt qz dum pars dicit quod nõ est iudex: ipse dicit certe imo ego sum iudex. & sic de hoc contendit cum parte qd tunc de hoc non poterit cognoscere quasi ex hoc reddatur suspectus quod est notandum. & facit quod not. Innocẽ. in extrauaganti presenti. de rescrip. Ange. tamẽ hic simpliciter dicebat quod poterat cognoscere & pronunciare an locus esset insignis ad quem quis esset citatus per not. in dicto. c. presenti. & dicto. c. statutu3. Sed istud intellige secundum limitationem glo. prealleg. in ver
30 bo copia. nisi assumat disputationem de hoc cum parte. ¶ † An autem posset appellari a snia qua iudex pronũciat se cõpetente3 glo. est notabilis qd sic. in aut. habita. C. ne filius pro patre. dicit tamẽ hic Ange. qd aduersus illam non poterit peti restitutio allegat not. per Inno. in. c. coram. extra de in integ. resti. Sed forte hoc dictum debet intelligi qñ ex illa non potest generari graue preiudicium: vt ibi sentit Innoc. facit. l. scio. ff. de restit. in integ. alias forte secus per regulã. l. ait pretor. ff. de mino. dixit etiã hic Ang. quod ista exceptio declinatoria: licet a litigantibus fuerit omissa. tñ poterit proponi per tertiã qñcunq̃ in iudicio venientem. allegat no. per Innocẽ. in. c. capitulũ. extra de rescript. Sed forte istud dictũ non est verũ simpliciter: qz tertius volens comparere ad prosequẽdum iudiciũ debet reassumere causam in eo statu in quo reperit: vt in. c. ij. extra vt lit. pendẽ. in. vj. & sic forte hoc nõ procedit nisi esset exceptio q̃ redderet iudiciũ retro nullũ: quia illa potest qñcunq̃ opponi. l. licet. cũ ibi not. C. de procura. ¶ Fallit septimo qñ non est cõtentio simpliciter de nudo vsu iurisditiõis: ex eo quia in proprietate rei de qua litigatur aliquod commodũ potest iudici resultare. nam tũc nõ poterit cognoscere ne sit iudex in causa sua. Exemplum qñ inter duos est questio de aliqua re quam actor dicit feudalẽ & dicit titiũ esse dominu3 feudi: & coram eo debere cognosci: reus vero hoc negat. nam tũc non poterit cognoscere: vt not. Innoc. extra de iudic. c. ceterum. ¶ Fallit octauo & vltimo scdm Bar. in. l. hec snia. ff. de testa. tut. quãdo non est simpliciter questio de vsu nudo iurisditionis: sed de totali fundamẽto potestatis: vt qz reus excipit cõuentus coram potestate qd ille nõ est potestas. nam tũc nõ poterit cognoscere scdm eum ne sit iudex in causa sua. Et cum hoc dicto trãsit dñs Anto. in d. c. super literis. Sed forte hoc dictum simpliciter nõ est verũ: qz ex quo est tolerat' in officio & in quasi possessione ipsius officij non videtur hec exceptio admittẽda. viij. q. iiij. nõne. & quod no. Inno. in d. c. super abbatia. vbi dicit contra ordinarium

nariũ nõ posse obĳci exceptionẽ infamie vel seruitutis donec in officio toleratur. ad id quod not. Compo. in. c. super eo. ⁊ quod ibi Jo. an. post glo. extra de elec. ⁊ in Spec. in ti. de actore. §. j. v. item contra statutũ. ⁊ ver. seq. Sed si statutũ forte diceret qð processus habitus p potestatẽ min⁹ legitime electũ: tũc forte hec exceptio posset obĳci. ⁊ forte etiã de illa posset cognoscere si de hoc est dubiũ. ⁊ practica posset esse vt superius dixi in simili qð expectet: an admittat eã vł nõ. ⁊ si nõ admittat appellet p no. p Inn. in dicto. c. super. Nam ex quo est questio principaliter inter ptes videt qð propter dubiũ de rigore sup hoc incidẽti possit cognoscere ex regula. l. si qs ex aliena. ff. de iudi. ⁊ d. c. sup literis. sic ratio Bar. stringit in casu isto: tamen ,ppie nõ sit iudex in cã sua: sed in causa que vertit inter ptes. facit quod no. glo. in d. l. ĳ. §. si quis in ius voc. nõ ie. ⁊ p predicta opi. qð licet sit questio de fundamẽto potestatis ordinarĳ qð ex hoc nõ debeat ipediri cognoscere an sua sit iurisditio. bene facit qð no. idem Bar. in. l. pscriptione. C. si cõtra ius vel vtili. publi. inquãtũ dicit qð si est q̃stio an rescriptũ sit funditus falsum. ⁊ sic an datus fuerit delegatus qð potest de hoc cognoscere si est dubiũ. ⁊ tñ tunc constat qð reuocatur in dubiũ de totali fundamento potestatis. si ergo delegatus potest tunc cognoscere: ergo fortius ordinari⁹ cũ ei⁹ iurisditio sit fauorabilior: vt no. glo. in. c. j. de rescrip. in. vj. Nã ⁊ ibi potest dici qð est questio de fundamẽto potestatis. si ergo delegatus põt tũc cognoscere: ergo fortius ordinarius cũ eius iurisditio sit fauorabilior: vt no. gl. in. c. j. de rescrip. in. vj. Et sic in hoc videtur Bar. sibi fuisse contrari⁹. Sed an ,pcedat istud dictum de falsitate rescripti superius tetigi. Et p pdicta opi. bñ facit dictum Lapi in. c. j. de rescrip. in. vj. Nam ⁊ ibi potest dici quod est q̃stio de fundamẽto potestatis ex quo dr qð rescriptũ est nullũ: ⁊ sic nullã tribuit iurisditionẽ vł potestatẽ. ¶ Itẽ adde qð vbi qs nõ vult ɔsentire in iudicẽ de cautela est qð nõ debet simpliciter declinare eius iurisditionẽ. sed dico qð nõ tenet respõdere nisi si ⁊ inquãtũ de iure tenet: ne alias cõtra eũ vt cõtumacem ,pcedat vt no. Inn. in. c. cũ mana. de elec. qð no. p practica. ¶ Item adde qð vbi quis nõ est ipso iure iudex in causa de qua agitur si ,pcedatur in principali ad primũ ⁊ secũdũ decretum vel ad diffinitiuam nõ valet processus etiã si sit dubiũ de iurisditione etiam si sit causa iniqua de sui natura possit ,pcedi lite non contest. l. non videtur. la prima. cum ibi no. per Bar. ff. de iudi. ⁊ per Inno. in dicto. c. preterea. nec per ,pcessum in causa dicit tunc pronũciare tacite super competẽtia: q: ex quo processus est nullus tanq̃ factus a iudice incompetẽti. l. fi. C. si a non compe. iudi. ex eo nõ poterit sequi aliqua tacita pronunciatio. arg. l. non dubium. cu3 si. mi. C. de legi. secus qñ quis esset de mero iure iudex: l3 eius iurisditio possit exceptione elidi q: tunc procedendo ad vlteriora in causa in qua potest procedi li. non conte. precluditur via declinatorĳs si processum fuit ad discussionem meritorũ cause: vt no. gl. in. c. j. in ver. absentie. ⁊ ibi per Inno. de elect. in. vj. ⁊ per Inno. in. d. c. preterea. de dila. in glo. magna. in vltima col. secus vt dixi quando ipso iure non est iudex: vt voluit Inno. in. d. c. preterea.
31 in. j. colum. † vnde de cautela tunc est quod primo et ante omnia pronunciaretur super competentia parte citata legitime. nã tũc si non appellabitur transit in rem iudicatam ⁊ postea obĳci non poterit. Et sic multum valet expresse ,pnũciare super competentia: ⁊ est bona cautela semp hoc facere. ⁊ hoc est de mente Inno. in. d. c. preterea. ⁊ idem voluit in. c. j. de offi. deleg. in. vj. ¶ Item adde quia consueuit dubitari si forensis conueniatur in certo loco ex eo qð ibi dicatur contraxisse an tunc iudex loci poterit contra eum ,pcedere. de quo per Inno. in. d. c. preterea. ⁊ in. c. romana. §. ɔtrahentes. de fo. compe. in. vj. ⁊ per Jo. and. post Inno. in. c. super literis. de rescri. ⁊ Bart. ⁊ alios in. d. l. prescriptione. Nam Bart. videtur sibi ɔdixisse: q: in. l. ĳ. §. si qs in ius vo. non ier. tenet qð potest procedere in causa non premissa aliqua cognitione sup hoc an ibi ɔxerit. Nã illud examinabitur in meritis cause: ⁊ q: sufficere videtur in libello allegare qualitatem concludentẽ iurisditionem iudicis: per. l. cum quedam puella. ff. de iur. om. iu. sed cõtrarium tenuit in. d. l. prescriptione. ⁊ fuit de mente Inno. in d. §. ɔtrahẽtes. s. qð ante oĩa summarie instãte parte aduersa cognoscet ad finẽ fundãde iurisditionis: an ibi ɔxerit vel non. et postea plenarie quo ad merita cause discutietur. ar. c. veniẽs. el secundo extra de testi. vbi idẽ venit bis examinãdũ in iudicio. primo summarie secũdo plenarie. ad diuersum tñ finẽ. Et hec secunda opi. magis placet do. Anto. in. d. c. super literis. Nec obst. d. l. cũ quedam. q: ibi loqtur qñ quis erat iudex in mensura quantitatis petite: siue esset vex siue falsu3. ⁊ iõ nimirum si põt procedere in cã alio non discusso: sed hic ita demũ erat iudex cõpetens inter dictas partes. si verum erat q̃ cõuentus ibi contraxerit. ⁊ ideo ante oĩa de hoc debet summarie discuti. Quid tñ si quis deberet habere quadringẽta ⁊ vellet petere trecẽta tanq̃ de parte quadringentorũ: vt posset reum conuenire corã defensore ciuitatis qui hodie vltra non potest cognoscere: vt in. §. audient. in aut. de defen. ciui. ⁊ an possit. dic vt per Cy. in additione in. d. l. cu3 quedã.

32 ¶ † Ultimo cõsueuit dubitari an qñ iudex vult mulctare citatu3 nõ comparẽtẽ possit hoc facere absq̃ noua citatione. Bart. tetigit in. l. ĳ. §. si quis in ius vo. non ie. ⁊ finaliter concludit qð non per. d. l. Sed in contrarium facit qð not. Inno. in. c. calũniã. extra de penis. vt dicit iudicẽ posse contumacẽ cõdẽnare in expensis absq̃ noua citatiõe. ⁊ idẽ Cy. in. l. sancim⁹. C. de iudi. in. xiĳ. q. ⁊ tñ videret esse eadẽ rõ que in mulcta: q: põt esse qð iusta causa fuit impeditus. ⁊ sic nõ deberet cõdẽnari. facit qð habetur in. c. querelã. extra de ,pcura. potest forte dici qð aliud sit in mulcta q̃ vř pena extrinseca: aliud in ipsa condẽnatione expẽsarũ q̃ videt pena itrinseca ⁊ de accessorĳs. hinc est qð lata sñia regulariter expirat officiũ sup expẽsis. l. terminato. C. de fruc. ⁊ lit. expen. facit qð no. Cy. in. d. l. sancimus. in nona questione. in addi. ⁊ qð not. Bar. in. l. iĳ. §. si ad diem. ff. de re mili. Et hec sufficiant loco repetitionis huius legis.

Summarium.

1 ¶ Processus non est ab executione incipiendus.
2 Sententiam nullam vel inualidam precedere paria sunt.
3 Sententia valida ex quibus causis inualidari possit.
4 Exceptio nullitatis contra sententie executionẽ opponi põt.
5 Libellus an sit validus in quo quis aduersarium cogi petit ad soluendum.

a **Si cum nulla.** [a] Retractatur executio facta ante lata3 sñiam. h. d.
1 ¶ † No. qð nõ est incipiendũ ab executiõe. facit. l. j. C.
2 de execu. rei iudi. ¶ † Item no. ex tex. cõiuncta gl. qð paria sunt nulla3 sñiam precedere vel inualidã. facit. l. iiĳ. §. condẽnatũ. ff. e. ¶ Quomõ aũt multis de causis possit sñia eẽ nulla
3 habet in titu. de senten. §. iuxta. p totũ. ¶ † Et ex quibus causis sñia valida possit ipugnari habetur ibi in. §. seq̃nẽ. ¶ Itẽ not. arg. coniũcta gl. qð emens rẽ ab executore debeat caute seruare sñiam ⁊ acta vt sic possit apparere de sñia ⁊ eius validitate. ⁊ sic transit hic Bar. sed certe nimis durũ videt habere recensere ⁊ seruare oĩa acta. vnde dic qð illud nõ est necesse si in sñia sit facta mẽtio de actis substãtialib⁹. ⁊ sic lata pte pñte. p no. p eundem in. l. si qs in aliquo. C. de eden. Et idẽ fm cano. si est lata pte cõtumace: vt voluit Inno. in. c. bone. el primo. de elec. ⁊ ibi sensit hoc ,pcedere etiã si nõ sit facta mentio de ipsis actis. Et hoc qñ constat sñiam latã in contumacẽ: sed vbi nõ constaret de cõtumacia nisi per assertionẽ iudicis faciẽtis mentionẽ de peremptorio in sñia adhuc idẽ ẽ de cõsuetudine: vt refert Jo. an. ĩ tit. de sentẽ. §. vt aũt. ver. ⁊ no. de q̃ ibi ẽt p Spec. ⁊ tetigi in. l. iiĳ. §. cõdẽnatũ. ⁊
4 l. ɔtumacia. ff. e. ¶ † Itẽ no. qð ɔ executionẽ sñie põt oppõi exce
5 ptio nullitatis. de q̃ in. d. §. ɔdẽnatũ. ⁊ in cle. j. de re iudi. ¶ † Ultimo no. qð nõ vř ,pcedere libell⁹ in q̃ qs petit aduersariu3 cogi ad soluẽdũ. nã pri⁹ d3 petere ɔdẽnari. de q̃ hic p Bar. Cui adde qð forte hoc verũ nisi apposita esset in libello clã illa vulgata petẽs in pdictis ⁊ in qlibet pdictorũ sibi iustitiã mĩstrari oĩ modo via ⁊ forma qb⁹ magis ⁊ meli⁹ fieri põt. Nã ẽt tacite ĩ effectu vř petere ɔdẽnari. ⁊ iõ facias semp illã clãm poni. facit qð no. in. c. ĳ. de ordi. iudi. ⁊ q̃ no. bar. i. l. j. C. de exec. rei iudi. ¶ Silr ẽ valde põderãda clã illa q̃ cõiter ɔsueuit apponi nõ astringẽs se ad' probandũ nõ necessaria. Nã p hoc dicebã pridie qð l3 actor peteret in libello decẽ q̃ diceret se mutuasse iam sunt qnq3 anni si postea testes ,pbãt mutuũ dicẽtes q̃ viderãt mutuari decẽ iã sunt tres ãni q̃ ,pbata ẽ ĩtẽtio actoris: t3 qdã dicerẽt oppositũ q̃ aliõ ẽ mutuũ factũ iã sunt qnq3 anni ab eo qð est factũ ia3 sunt tres anni. facit qð no. Bar. i. l. an eadẽ. ad fi. ff. de execu. rei iudi. et sic testes ne cessario nõ vident cõcludere de intẽtione actoris. Sed dicebã oppositũ p dictã clausulã: q: p eã apparet q̃ voluit se astrigere ad ,pbandũ tps narratũ in libello: sed solũ ad id qð sibi sufficiebat. cõstat autẽ q̃ sibi sufficiebat mutuũ esse factũ ante litẽ motã ad hoc vt posset obtinere. vt pt3 ex his que habentur in dicto. §. actiões. ergo patet q̃ sufficit qð probet de mutuo facto qñcũq̃ ante cõtrouersiã motã. Et dicta clausula potest etiam esse vtilis ad multa. ⁊ maxime ad iuuandum testes pro intentione agentis.

[a] ¶ Si cũ nulla. adde an to. ɔ bar. in c. examinata. de iudi. bart. i. l. j. C. execu. rei iudi. ⁊ ibi per barto. in. l. qdã. de pecu. leg. bal. i c. cãm que. de rescrip.

Summarium.

1 ¶ Sententia libello conformari debet.
2 Sententia qualiter ferri debeat in appellationis causa.
3 Mens iudicis esse debet totam questionem decidere.
4 Iudex qualiter appellationem iustam vel iniustam ,pnunciare debeat.
5 Iudex ad restituẽdũ rem cũ fructibus neminẽ cõdẽnare potest.
6 Participiũ resoluitur in relatiuum ⁊ verbum.
7 Sententia ipso iure annullatur que contra mortuum fertur.
8 Peremptorĳ virtus morte dissoluitur.

In summa. Sufficit in sententia exprimi certã quãtitatẽ per relationem ad acta. ⁊ similiter q̃ cõtineat eqpollens absolutioni vel condemnationi. hoc. d. ¶ Nota duo que patent ex

1 summario ad que quotidie allegatur hec.l. ¶ †Item no. qd cum sententia debeat esse conformis libello.l.vt fundus.§.cōi diui.ꝛ in cle.sepe.ver.ꝛ quia.de verb.sig.ꝛ de simo.c.licet heli.hic videtur casus qd sufficiat in libello narrare quem esse debitorem suū ꝛ cō cludi ꝙ sibi precipiat ꝙ soluat.ꝛ sic videt ꝙ possit sustentari libel lus in quo cōcludit ꝛ petitur reū cogi ad soluendū cū tale pceptū tendat ad executionē.facit qd no.in.l.ij.ff.ti.j.per Barto.ꝛ in.l.si debitori.§.de iudi.ꝛ sic videtur hic casus cōtra id qd no.Bar.§.l. prima.Et pro hoc facit:qꝛ ex quo offert libellū tacite videtur ꝓte stari quod vult ordinarie agere.ꝛ sic qd de causa debito modo co gnoscatur facit qd no.in simili de cōfessione facta ad respōdendū libello.l.proinde.§.j.§.ad legē aquil.ꝛ in.c.dudū.el secūdo.extra de elect.vbi bona glo.ꝛ facit quod no.Bar.j.ti.j.in.l.j.ꝛ qd not.p gl.ꝛ doc.in.l.j.C.de litis cōtesta.ꝛ qd habet insti.de reruꝫ diui.§. pauonū.ꝛ extra de offi.deleg.c.cū sup.in quibus patet ꝙ per exte riora iudicatur de interioribus.Et sic talis libellans nō videtur velle dicere qd statim incipiatur a coactione:ꝛ sic ab executiōe.sed qd finaliter causa cognita ꝛ discussa ꝛ veritate ꝛ p eo aperta pre cipiatur debitori ꝙ soluat.ꝛ sic cogatur ad soluendū.ꝛ per ꝯns videt ꝙ talis libellus debeat sustineri etiā de iure per istū tex.in ducendo:vt.§.hoc autem potissime ꝓcederet qñ esset subiuncta clausula petens in predictis iustitiā ministrare omni modo quo melius pōt.de quo dixi.§.l.prori.tamen forte idem dicendū si di cta clausula nō fuerit apposita p predicta.lꝫ Bart.cōtra.§.l.pri. Nec ob.l.precedens:qꝛ ibi nō disputat de viribus libelli.sed dicit ꝙ si facta sit executio nulla ꝓcedēte snīa nec premissa cause cogni tione debita ꝙ tunc retractari debeat.et sic non habet obstare:qꝛ in casu predicto libellans videtur sentire de coactione ꝛ executio ne fienda ꝓcedēte snīa cōdēnatoria vel eo qd sit equipollens ipsi sententie condēnatorie p hunc tex.Cautius tñ est ꝓpter opi.vitan das:vel libellare ſm formā Bar.vel adijcere clausulā illā petens in predictis iustitiā ministrari. ¶ In gloss.sup ver.expressis.ibi nō erat certū aliqua parte actoruꝫ.sentit gl.ꝙ sufficit certā partē expssatā in libello vel in alijs actis:lꝫ nō sit expssata in snīa:etiā si sentētia se nō referat ad alia acta.Sed contrariū sensit glo.in.§. pomponius.hic alleg.scꝫ ꝙ sit necesse snīam se referri ad acta.ve ritas est ꝙ si se refert ad acta vbi certa quātitas continetur valet vbi se nō refert nō valet:licet certa quātitas cōtineatur in libello: nisi etiam certa quātitas cōtineatur in actis ꝓbatorijs:qꝛ ad ꝓ bata in dubio iudex videtur se referre cū ſm illa iudex debeat iu dicare ꝛ nō simpliciter ſm petita.l.illicitas.§.veritas.§.de offic.

2 presi. ¶ In gl.sup ver.quātū.in fi.†de hoc quomō ꝛ qualiter possit ꝛ debeat ferri sentētia in causa appellationis fuerūt varie opi.de quibus in.l.eos.§.alleg.per glo.ꝛ doc.ꝛ p Jo.an.in.c.raynaldus in verbo cōdēnauit.extra de testa.in nouella.ante glo.ꝛ glo.sin gu.in.l.offidius.de leg.iij.ꝛ aliquid in.l.cū apud semproniū.ꝛ p Bar.j.iudi.sol.ꝛ de hoc in Spec.de senten.§.vt autem ver.in iu dice.ꝛ ibi plenius p Jo.an.in addi.Nam aduerte quia vna fuit opi.qd solū posset ꝛ deberet ꝓnūciare appellationē iustam vel in iustam per.d.l.eos.adeo ꝙ nō posset adijcere.ꝛ ideo cōdēno si for te fuit prima sentētia absolutoria:ꝛ ꝓnunciauit appellationē iu stam:nec similiter possit adijcere absoluo si prima fuit cōdēnato ria.ꝛ sic multominus poterit ꝓnūciare solūmodo cōdēnādo vel absoluendo si nō ꝓnunciat cōdēnationē iustam vel iniustā.Et sic ista opi.videtur ꝓcise debere stari forme tradite in.l.eos.Sed cer te ibi nō necessitat iudicē ad sic sentētiandū sed dat sibi potestatē. Nam dicit cuꝫ in omni causa liceat ꝓnunciare appellationem iu stam vel iniustam.quicqd autem iudicis potestati permittit ne cessitati nō subijcitur.l.nō quicqd.§.de iudi. ¶ Unde secunda fuit opi.qd necessario deberet adijci verbū condēno vel absoluo. per no.in.l.iij.C.de sen.ꝛ interlo.om.iud.vbi snīa debet contine re absolutionem vel cōdēnationē.sed certe sufficit ꝙ cōtineat eq pollēs vt hic patet:ideo nō videt illud necessariū cū videat equi pollens cōtinere ꝓnunciando appellationē iustam vel iniustam. ¶ Unde tertia fuit ꝙ sufficiat ꝓnūciare appellationē iustam vel iniustā ꝛ possit addere verbū condēno vl'absoluo si velit.ꝛ si non curat adijcere sufficiat dicta snīa ꝛ si nō velit ꝓnunciare iustā vel iniustā sed cōdēnare vel absoluere possit.Et hāc opi.sequitur hic glo.tñ habet dubiū inquātum vult ꝙ sufficiat ꝓnunciare appel lationē iustam eo casu quo ꝓcedit sentētia absolutoria.Nam vi detur tunc solum reuocata absolutoria.ꝛ sic videtur remanere si ne condēnatione.ꝛ p cōsequens remanere actor sine remedio de bito:secus qñ ꝓcedit cōdēnatoria:qꝛ ꝓnūciando appellationem iustā videtur tollere condēnatoriā preambulā.ꝛ sic paratur reo ex ceptio.ꝛ p cōsequēs nō videt remanere sine remedio:iō sufficiat ꝓpter hoc. ¶ Quarta fuit opi.qd debeat distingui an procedat absolutoria an condēnatoria:vt si precedat absolutoria non suffi ciat ꝓnūciare appellationē iustā nisi adijciat:ꝛ ideo cōdēno.sed vbi precedit condēnatoria sufficit ꝓnūciare appellationē iustam nec habet necesse adijcere.ꝛ ideo absoluo lꝫ possit si velit.et hec fuit originaliter opi.glo.singularis in.d.l.offidius.quā sequitur Bar.in.d.l.cū apud.ꝛ Jo.an.in dicta addi.mouet Jo.an.per id qd.§.dixi.qꝛ qñ procedit absolutoria si ꝓnunciet appellationē iu stam videt solū tollere absolutoriā:nec videt necessario cōdēnare cū verba hoc nō importent.Itē qꝛ erat possibile ſm eū quod for te nō esset absoluēdus vel condemnādus.ideo tunc non valeat dicta sententia ex quo non reperitur actor certū remediū habere que ratio cessat quādo precedit condēnatoria cum reo remaneat remedium exceptionis:ideo facilius valeat.Et pro ratione di uersitatis facit in argumentū.l.arrianus.cū simi.j.de act.ꝛ obli. qꝛ iura magis fauent in dubio reo ꝙ actori. ¶ Sed aduerte quia glo.vt dixi hic ꝛ idē vult in.l.eos.videtur velle qd etiā vbi prece dit absolutoria sufficiat pronūciare appellationē iustā per illuꝫ tex.ꝛ illam opi.sequitur ibi Bar.pro qua videtur ibi casus nō ca uillando illum tex.cum vniuersaliter dicat in omni causa licituꝫ esse ꝓnunciare appellationē iustā vel iniustā.ad hoc tñ respōdēt tenētes opi.gl.in.l.aufidius.ꝛ maxime Jo.an.in dicta additiōe qd ibi litera dixit liceat.sed nō dixit sufficiat.Nā al's parū serui uisset nobis imperator dicēdo ꝙ illud erat licitū si nō sufficiebat id.Nec ob.ratio Jo.an.quam.§.dixi.ꝙ vbi precedit absolutoria appellationē iniustā solū videt tollere absolutoriā:ꝛ nō cōdemna re:qꝛ hoc nego:imo dico qd tacite tollēdo absolutoriā videt vel le inducere cōdēnatoriā:qꝛ ad remotionē vni⁹ ꝯtrariorū videt taci te fieri alteri⁹ positio.l.j.in.fi.§.de his qui sunt sui vel alie.iur.ꝛ in.c.cum renūciat.xxxij.q.ij.Et sicut absolutoria erat super toto: ita in dubio ex quo aliud nō dicit ꝓnūciando appellationē iustā ꝛ sic tollendo absolutoriā in totū videt inducere cōdēnatoriā in

3 totū ex quo aliud nō dicit†Nā mēs iudicis esse debet vt totā que stionem decidat:vt.l.qualiter.§.dicere.§.de arbi.Et pro hoc fa cit:qꝛ etiam qñ precedit condēnatoria si ꝓnūciat appellationem iustam:lꝫ videatur tollere cōdēnatoriā dicam eodē modo qd nō videtur absoluere a debito si possibile est vt dicit Jo.an.qd forte nō veniebat cōdēnādus vel absoluēdus.ꝛ sic nō erit per hoc ple ne cōsultum reo.Nam lꝫ per talem snīam si pararetur exceptio con tra condēnatoriā iam latam:non tñ videtur parari exceptio con tra actionē primitiuaꝫ nec necessario videtur illud inferri attēta ratione predicta:ꝛ sic reo nō erat plene consultum ne habeat ne cesse amplius litigare.si enim tunc dicamus induci exceptionem etiaꝫ aduersus primitiuā.ꝛ sic intelligit absolutionē factā etiā a debito eadē ratione:ecōtra qñ precedit absolutoria ꝓnūciando appellationem iustā debet in effectu videri per iudicē cōdēnatio nem factā super debito.Preterea qd dicit Jo.an.qd potest esse qd nō veniat cōdēnandus vel absoluēdus:male videt posse pra cticari.vel qꝛ ꝓbatum est ꝛ debet cōdēnari.vel non est ꝓbatuꝫ:et debet absolui ex quo appellatio fit a diffinitiua.ꝛ sic ratio sua nō videtur procedere.facit qd habetur in.l.qui accusare.cum ibi no. C.de eden.nisi forte dicas qd pro parte fuerit probatū:ꝛ pro par te nō.quo casu nō erat insolidum cōdēnandus nec similiter inso lidum absoluēdus:sed pro parte debeat absolui ꝛ pro parte con dēnari.facit qd habetur in.l.j.C.si aduer.rem iudi.Tu potes di cere qd lꝫ iudex sic debuisset facere:ꝛ sic pronunciare pro parte iu ste appellatum:ꝛ pro parte iniuste.ꝛ sic si aliter facit grauat par tem:tamen si simpliciter pronunciat iuste appellatum videt pro nunciare super toto.argu.no.in.l.si in rem.per glo.§.de rei ven di.ꝛ quod habetur in.l.qualem.§.dicere.§.de arbi.Et sic ad diffi niendum negotium appellationis sufficiat etiam tunc dicta sen tentia per quā simpliciter pronunciatur iuste appellatum licet vt dixi volendo grauare partem debuisset pronunciare pro parte iu ste appellatum ꝛ pro parte iniuste.ꝛ sufficeret tunc dicta senten tia absqꝫ eo qd admitteretur verbum absoluo vel cōdemno.per ea que superius sunt dicta.Et sic ex hoc patet quia etiā tunc non concludat ratio Jo.an.vt sit necesse exprimi verbum absoluo.Et per hoc videtur qd opi.huius glo.ꝛ dicte.l.eos.possit defensari etiā si precedat absolutoria.Fateor tamen quod de cautela est ad omne dubium tollendum:ꝛ sic sepe practicatur vt dicit Joā.an.

4 in.c.raynaldus.de testamen.†qd vbi iudex ꝓnunciat appellatio nem iustam:ꝛ sic bene appellatum ꝛ male iudicatum si precedat absolutoria adijciat.ꝛ ideo condemno si precedat condemnato ria adijciat.ꝛ ideo absoluo ꝛ sine dubio hec est tutior via practi candi:tamen de iure satis puto procedere quod dixi.Et per hoc non est necesse instare in quinta opinio.que fuit quod iudex ap pellationis si pronunciat appellationem iustam debeat etiam in firmare primam sententiam.ꝛ si pronunciat iniustam debeat cō firmare quasi tunc contineat equipollens absolutioni vel con demnationi.argu.l.ij.C.de vsur.rei iudi.ꝛ C.de epi.audt.auten. item si quis litigantium.Nam etiam si expresse non infirmet nec confirmet primā sententiam videtur nihilominus valere senten tia per ea que superius sunt dicta.ꝛ opinio.huius gloss.tenuit Ja.de Aretio ꝛ Cy.post eos in dicta.l.eos.ꝛ etiā Jaco.but.ibi dicens eā communiter teneri:lꝫ fateatur tutius esse seruare pra cticam quā.§.dixi.et plus dixit in.l.j.C.qñ prouo.non est neces.ꝙ si iudex pronunciat male appellatum ꝛ bene iudicatū qd lꝫ cōmu niter teneatur illud sufficere;tñ de cautela esset ꝙ iudex adijce retur.ꝛ ideo ꝯdēno reum si prius fuit condemnatoria:vel absol

no si fuerit absolutoria. Jo. an. in dicta additione sentit nõ esse ita expediẽs in casu isto qñ pnũciat bene appellatum ꝛ male iudicatũ. ꝛ prima fuit absolutoria. Nec ob. predicte cõi opi. si dicatur qḋ dicta forma nõ videat̃ sufficere ex eo qꝛ possibile est quod in prima causa nil fuit pbatum. ꝛ sic iudex bene absoluit: sed in causa appellationis postea fuit probatũ debitũ qḋ fieri potuit. iuxta. l. per hãc. C. de tẽpo. ap. Et sic nõ videt̃ tunc cõgrue posse pnunciare iuste appellatũ ꝛ male iudicatũ: qꝛ imo fuit bene iudicatũ attentis tunc actitatis corã iudice principali: qꝛ potest respondere qḋ imo sufficit dicta forma: qꝛ iudex principalis cause quantũ in se fuit bñ iudicauerit. tñ respectu litigantis ꝛ actoris male iudicauit ex quo re vera fouebat iniustitiã. ꝛ sic in se iã poterat dici iniusta: iõ merito potest tolerari: qḋ tũc pnũciet̃ iuste appellatũ ꝛ male iudicatũ. put voluit Cyn. in. d. l. eos. Et p hoc nõ est necesse instare in sexta opi. q̃ fuit qḋ qñ aliqd nouũ est probatũ in causa appellationis nõ sufficiat pronũciare iuste vel iniuste appellatũ. de quo tetigit Specu. in. d. c. ver. in iudice. nam imo etiã sufficit vt ptz ex predictis. Et silr non est necesse instare in septima. qḋ vbi sñia cõtinet vnũ articulũ pcedant p̃dicta. Sꝫ vbi plures cõtinet: tũc qꝛ possibile est qḋ circa vnũ sit bñ pnũciatũ: ꝛ in alio male. ꝛ sic in illo egeat correctione vel emẽdatiõe. qḋ tunc dicta forma non sufficiat. facit quod habetur in. c. raynutius. ꝛ. c. raynaldus. extra de testa. ꝛ. l. generaliter. §. finaũt. C. de reb. credi. de qua etiã tetigit. Spe. in. d. ver. in iudice. Nam imo videt̃ sufficere: qꝛ si simplr̃ est appellatũ a sñia cõtinẽte plura capitula. videt̃ ab oĩbus appellatũ. ꝛ sic pnũciet̃ iuste appellatũ. videtur tũc silr̃ respectu oĩm pnunciatũ. arg. l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de interrog. act. ꝛ. l. talis scriptura. de leg. j. Fateor tñ qḋ pter hoc iudex interdũ poterit grauare partẽ: vt superius dixi in simili qñ in vno articulo debuisset pnunciare pro parte iuste ꝛ pro parte iniuste appellatũ: sed p hoc non sequit̃: qꝛ dicta forma sufficiat ad decidẽdã litẽ appellationis. ꝛ qñ de mero iure sñia sit valida ꝛ trãseat in rem iudicatã si nõ appellet̃. Itẽ nõ ob. p̃dictis. l. cũ apud. ff. iudi. sol. vbi qñ precedit absolutoria iudex appellationis cõdẽnat si pnũciet iuste appellatum: qꝛ põt rñderi qḋ imo facit p his que sunt dicta: qꝛ nõ nego quin possit iudex appellatiõis illud facere: qꝛ imo põt: vt ibi pbat̃. ꝛ. ff. dixi sed dico qḋ nõ est necesse sꝫ sufficeret pnũciare appellationẽ iustam per. d. l. eos. qḋ no. qꝛ forte nunq̃ audiuistis ita plene ꝛ late. Et adde omnino quod dicetur. ff. eo. l. cũ querebatur.

a **Qui sortis.** Sicut de sorte ita de vsuris dꝫ certa sñia[a] ferri. h. d. ¶ † Not. ex tex. arg. qḋ iudex nõ
5 possit quẽ cõdẽnare ad restituendũ rem cũ fructibus perceptis. Nam nõ videt̃ valere tunc sñia in fructib⁹ sicut nec hic qñ condẽnat ad restitutionẽ sortis cũ vsuris si q̃ cõpetierũt. ꝛ ita dicit ange. fuisse iudicatũ ipso aduocãte p quẽdã dñm Bal. de figbino. facit qḋ dictum fuit post eũ in. l. si homo. ff. eo. ꝛ. l. ait pretor. §. j. ¶ Sed cõtra istud dictũ videtur aperte no. Inno. in. c. tanta. in prima gl. magna. de exces. prela. ꝛ in. c. cũ ad sedẽ. de resti. spo. vbi aperte decidit Inno. tenere sententiam incertam latã sup fructibus vel sup accessoriis. ad istũ tex. põt rñderi pmo φ sit speciale odio vsurarũ. per id qḋ no. gl. in simili in. l. qḋ in stipulatiõe. ff. de vsur. Scḋo põt dici qḋ hic nõ fuerit cognitũ de vsuris nec ex forma sñie apparebat eas deberi: qꝛ cõditionaliter dixit si qua competit. ꝛ qꝛ litera infra dicit de vsuris quoqꝫ cognoscere. vñ nimirũ si hic sñia nõ valuit sup vsuris: qꝛ nedũ qḋ esset quãtitas incerta: imo etiã erat incertũ in substãtia an deberent̃: sed in casu nostro ex tenore sñie apparet in substãtia fructus teneri: lꝫ sit dubiũ de quãtitate: ꝛ maxime cũ fructus accessorie veniãt. ꝛ idẽ indiciũ debeat esse sup eis. l. ex diuerso. §. j. ff. de rei vendi. Et pro tanto vr̃ qḋ sñia tũc teneat. hoc tñ vr̃ limitandũ qñ petitio fuit incerta. ꝛ fieri similiter psecutio: sec⁹ si specifice fuisset facta prosecutio sup certa quãtitate fructuũ. nã tũc vr̃ qḋ nõ valeat si non fert̃ sñia certa sup fruct⁹ p. l. ij. cũ gl. sua. C. de sen. q̃ sine cer. quãti. quã etiã sequit̃ Jac. bu. ibi. ꝛ in. l. vna. ad finẽ. C. de sen. q̃ pro eo qḋ inter. lꝫ Bar. aliter videat̃ loq in. d. l. ij. Nec ob. p̃dictis quod no. Inno. in. c. grauis. de resti. spo. qꝛ ibi nõ dicit an sñia debeat esse certa sup fructib⁹ vel nõ. sed an necessario sint fruct⁹ petendi in libello vel nõ. ꝛ ꝯcludit qḋ sic: nisi in petitiõe hereditatis. vel vnde vi. sꝫ de hoc dic vt dixi plene in. l. si homo. ff. eo. ¶ Itẽ non
6 ob. si dicat̃ qḋ si iudex cõdẽnat in fructib⁹ pceptis † cũ participiũ illud pceptis resoluat̃ in relatiuũ ꝛ verbũ: vt est gl. in cle. j. de preben. ꝛ p Bar. in. l. j. de cõdi. ꝛ demon. vr̃ qḋ reddat̃ sñia incerta cũ itelligat̃ pnũciasse in fructib⁹ pceptis ꝛ si q pcepti sunt: ꝛ per ꝯñs quatenus pcepti sunt. l. stichus q meus erit. de leg. j. ꝛ possibile est φ nulli fuerint pcepti. nã tu potes rñdere qḋ ex quo accessoria pnunciatio de fructib⁹ pẽdet a principali. l. ex diuerso. §. j. de rei ven. saltẽ in substãtia debiti sunt sñia vr̃ certa: qꝛ certum est deberi si ibi sunt pcepti. secus in vsuris: qꝛ nõ pendet earũ decisio oĩno a pricipali. Nã si debitũ est ex cõtractu stricti iuris nõ veniũt vsure citra vinculũ stipulationis. l. iij. C. de vsuris. si ex cõtractu bone fidei: licet videantur venire vsure bm modũ regiõis a tempore more. l. j. in prin. ꝛ. l. mora. §. in bone fidei. ff. de vsufru. tamen non pendet decisio a principali: qꝛ forte non fuit in mora cum ad illam contrahendam multa requirantur. l. quod te. cuꝫ ibi no. ff. si certuꝫ peta. ꝛ dicta. l. mora. Preterea vt. ff. dixi in vsuris versatur odium. facit quod habetur in dicta. l. in stipulatiõe de vsuris.

7 **Si quis ex.** † Sententia lata cõtra mortuũ est ipso iure nulla. h. d. ¶ In tex. ibi: ex edicto ptorio. subaudi eo viuente pposito bm Hy. ꝛ sic verbũ post mortem ꝯstruitur cũ sequen. ¶ In tex. ibi: re integra. i. perinde ac si perẽ
8 ptorium nõ fuisset omissum. ¶ † Not. qḋ virtus peremptorij dissoluitur per mortẽ subsecutã. ꝛ ideo est reiterandũ contra heredem. facit qḋ no. in. l. edictũ. ff. de iudi. ¶ In gl. sup verbo soluit̃ ibi in heredẽ transfert̃. subaudi in eodẽ pũcto quo erat cõtra defunctũ: vt sic ex eisdẽ actis iudicetur. l. si ad exhibendũ. cõiuncta glo. ff. ad exhiben. ꝛ in. l. luci⁹. §. rogat⁹. ad trebel. ꝛ facit qḋ not. in. l. sed si vni⁹. §. sed si pater. ff. de iniuriis. hoc tñ soluo: qꝛ cũ vis peremptorij sit sublata per mortẽ defuncti requireret̃ noua citatio de herede: alias nõ valeret sñia. l. oratione. §. fi. ff. de feriis. ꝛ p no. in. l. edictũ. ff. de iudi. ¶ In ea. gloss. ibi: fauore mortui. Et sic vult gl. qḋ valeat p mortuo. sed cõtrariũ tenet̃ ex quo nõ est psona vera: nec est reperire cõtumaciã pter quã suppleat̃ psentia per no. in. l. furioso. ff. eo. ꝛ in. l. proxima. Nec ob. l. cum quasi: qꝛ ibi sententia principaliter fertur in fauorem libertatis: licet in consequentiam resultet cõmodum mortuo seu eius heredi. ideo nimirum si valet fauore libertatis. facit quod habetur in. §. fi. in sti. de donationibus.

Summarium.

1 Impetibus morbo sontico peremptorie non tenetur comparere.
2 Impeditus infirmitate potest a iudicio sine licentia recedere.
3 Recedens a iudice licentiam debet petere.
4 Impeditus legitime non tenetur procuratorem mittere.
5 Impeditus venire quando teneatur procuratorem mittere.
6 Cause ardue ꝛ graues que sint.
7 Fides de impedimento qualiter fienda sit.
8 Impedimentum sufficienter probatur per iuramentum.
9 Probatio liquidissima que dicatur.
10 Impedimentum qualiter cognoscatur esse perpetuum ꝛ qualiter temporale.

1 **Quesitum.** † Morbo sontico impeditus nõ tenetur in peremptorio comparere: ꝛ si comparet nõ tenetur expectare: imo potest illicẽtiatus recedere. ꝛ si fertur sñia cõtra eũ nullius est momẽti si iudex sciuerit impedimẽtũ. h. d. Et pmo ponit̃ thema ꝛ questio. Scḋo ponuntur quedã preambula ad determinationẽ questionis. Tertio infert ad quesiti decisionẽ. Quarto limitat ipsam decisionẽ. scḋa ibi: rñdi. tertia ibi: igit̃. quarta ibi: potest tñ. ¶ In tex. ibi: discessisset. subaudi sine sñia petita a iudice. nã si fuisset petita ꝛ obtenta nõ est verisimile qḋ iudex pnunciasset. facit qḋ. ff. dicã. ¶ No. qḋ febricitans febre nõ leui nõ tene
2 tur expectare nec in peremptorio comparere: secus qñ est leuis. ¶ † Itẽ not. qḋ ipedit⁹ ipedimẽto infirmitatis põt etiã sine sñia recedere: nec dicit̃ cõtumax. secus qñ nõ fuisset impeditus: qꝛ ille q comparuit nõ debet recedere sine sñia. alias censeret̃ cõtumax qꝛ non dicitur venisse qui nõ stetit. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excu. tu. ꝛ in. c. j. extra de iudi. Et hoc intellige qñ aduersari⁹ cõparuit corã iudice ꝛ stetit ꝛ nõ discessit sine sñia. vnde tũc poterit etiã condẽnari ipsi aduersario in expensis: secus si aduersarius nõ cõparuisset. vel si comparuisset discessisset similiter sine sñia: qꝛ tunc nõ diceret̃ cõtumax p. l. ꝛ post edictũ. §. circunducto ff. de iudiciis. ꝛ sic neuter ab altero poterit petere sumptus: saluo nisi ille qui non venisset tunc iuste impeditus. ꝛ cessante impedimento comparuisset: nam tunc poterat petere aduersariũ condemnari in expensis qui sine licentia recessit: vt voluit Innocen. in. c. calumniam. de penis. ꝛ extra de officio delegati. c. consuluit. ꝛ posuit Specula. in titu. de contumace. §. j. in principio.
3 † Et ideo cautus debet esse recedens quod semper querat licentiam a iudice ꝛ obtineat. ꝛ sic faciat scribi in actis quod licentiatus recessit. de quo hic aliquid per Angelum. ꝛ plenius dixi in. l. si finita. §. iulia. ff. de damno infecto. Quid autem si nõ fuerit impedimentum infirmitatis sed aliud forte: quia passus fuisset magnum damnum in rebus suis nisi recessisset ad prouidendum his que fuerant sibi nunciata: an tunc excusetur si sine licentia recessit. posuit Joannes andreas in. c. si post q̃. in ver. licentiam. de ele. in. vj. ꝛ ibi concludit quod petere debet licentiaꝫ saluo nisi periculũ esset in mora: ꝛ non posset habere copiã iudicis. potest poni exemplũ si nunciatũ fuit sibi incendiũ esse in domo vicini iuxta suam. de quo latius ibi per cum. ¶ Item nota quid pprie sit febris ꝛ quomodo quedã leuis ꝛ quedam grauis.

[a] ¶ Certa sñia Adde bar. in l. iij. §. armẽta. ff. de rei vẽ. Pan. de cast. hic. Inno. in. c. cuꝫ dilectus de or. cogn.

4 ¶ †Ultimo no. qd impeditus iusto impedimēto non videtur arctari ad constituendū et mittendū procuratorē. de quo dicitur cum glo. ¶ In glo. prima in fi. et idem videt in ecclesia per no. in. c. causam. extra de iudi. et. l. si procurator. ff. de iure fis. et. l. imperatores. ¶ In glo. super verbo cuiuscumque. in fi. no. ex glo. q generalitas in dubio debet restringi ad materiā de qua querit. Et sic facit pro saluandis testibus qui dicūt qd omnes dicunt sic. qz debet intelligi oēs: scz de materia loquētes. facit qd no. in. l. inter omnes. §. qui satisda. cog. ¶ In glo. super verbo indicato. ibi: sciuit. Et idem in absente causa reipublice. vt est tex. cū glo. singu. qui non est alibi in. l. cōtra maiorē. §. eo. ¶ Aduerte tū qz Inno. in extrauag. presenti. de rescrip. non videt curare de scientia iudicis. Sed potes dicere dictū suū intelligēdū qn factū est notoriū. et tale qd verisimiliter debuit trāsire ad notitiā iudicis: vt qn notoriū est qd locus ad quē citat iudex nō est insignis. Nam tunc non curatur de scientia iudicis: cum tunc in dubio psumenda sit scientia. ar. not. per glo. in l. si tutor. C. de pericu. tuto. ¶ In eadem gloss. ibi dicam idem qd in eo subaudi qz valebit sententia: sed poterit petere se restitui. ex quo iudex ignorauit. secus si sciuisset: quia tunc non valeret ipso iure tā in infirmo q in absente: vt patet ex supradictis. et ideo de cautela est qd iudici fiat notitia de ipedimēto. quia allegans impedimentum pro absente offerat se paratum probare. Nam tunc si iudex nolit recipere probationem habebitur perinde ac si esset facta probatio ex quo stetit per eum et absens certat de damno arg. l. iure ciuili. §. de condi. et demon. et. l. ait pretor. §. si quis parriceps. ff. de his que in frau. cred. et extra de appella. c. interposita. qd intellige dummodo vere subsit impedimentum. et hoc postea appareat. nam tunc detegatur sententiam fuisse nullam vel non sufficeret solam oblationem factam. facit quod not. in. d. c. interposita. ¶ In ea. gl. ibi. l. ij. §. j. et ibi de materia per glo. et per Gul. de cu. et Bar. in. l. j. ff. de diuer. et tempo. prescrip. et ibi etiam p glo. et per Cyn. in lege quo tempore. C. de restitutio. mili. et per gloss. et per canonistas in. c. querelā. extra de procura. et in. c. cum dilecti. extra de dolo et contu. et per glo. et Archi. in. c. licet egrotans. v. q.
5 iij. et aliquid in Spe. de procura. §. j. ad finē. ¶ †Uerum quia hec materia an impeditus ex quo non comparet per se excusetur propter impedimētum etiam si non compareat per procuratorē: an vero teneatur mittere procuratorem vel excusatorem est varie tractata per doctores tam iuris canonici q iuris ciuilis. nec Bar. videtur perfecte dixisse in dicta. l. j. potes sic concludere. Aut est impedimentum ex parte actoris: aut ex parte rei. Si ex parte actoris tene quod tenetur mittere procuratorem si potest ad finem interrumpendi prescriptionem que alias curreret contra eū: vt est tex. cum glo. in dicta. l. j. ff. de diuer. et tempo. prescrip. et no. glo. in l. ij. §. j. ff. si quis cautionibus. et in. c. querelam. extra de procura. prīcise autem non cogeretur mittere: cū nemo inuitus precise agere cogatur. l. j. C. vt nemo inuitus. Nam non est dubiū quod posset pati prescriptionē currere ad sui preiudicium. facit. l. fi. C. de anna. excep. et. l. penul. C. de pac. Si vero est ex parte rei conclude q aut est impedimentum dignitatis aut aliud. Si dignitatis: et tūc si est perpetuum tenetur procuratorem mittere ne alias pereat ius aduersario. l. fi. C. de procurato. et. v. q. iij. c. fi. secus si sit temporalis. l. j. et. ij. §. de in ius vocā. et. l. pars literarum. §. de iudi. Si autem sit aliud impedimentum: tunc fuerunt opiniones. nam Inn. dixit quod attendenda est forma citatiōis: quia aut fuit citatus vt compareret per se vel per procuratorem: et tunc si est impedit⁹ cōparere per se tenetur mittere procuratorem si potest. et procurator non impediatur cōparere per notata in. c. cū dilecti. extra de dolo et contu. Et pro hoc facit quia vbi vna pars alternatiue pōt adimpleri si alia adimpleri non potest: adimpleri debet illa que pōt. l. si in emptione. §. penulti. §. de contrahen. emptio. Et sic dicit Archi. fuisse pronunciatum de facto de consilio doctorum bononiensium in prealleg. c. si egrotans. v. q. iij. Et istud idē dicendum videtur quando simpliciter citatur cum videatur citari in dubio vt per se vel per procuratorem compareat. l. j. §. vsus. §. de procura. nisi forte causa esset ardua in qua non cogitur quis p procuratorem litigare. extra de procura. c. querelam. et fuit de mente Inno. ibi. et in dicto. c. cum dilecti. ¶ Sed aduerte primo quia in eo quod dicit quod quando citatur vt personaliter compareat satis videtur procedere dictum Inno. hoc tamen addito quod per inferiorem a papa vel principe non potest quis arctari regulariter ad comparitionem personalē. fallit in casibus qui habētur in c. j. de iudi. in. vj. et. l. fi. C. de procur. et in. l. si actor. ff. de procur. Et sic si extra casus illos emanet citatio vt personaliter quis compareat videtur ipso iure non tenere citatio nec arctare citatum ex quo regula est negatiua pro ipso citato. facit quod not. Innocen. in. c. preterea. ad fi. extra de dila. et Barto. in. l. ij. si quis in ius vocatus non ie. et quod dixi in. l. quidam consulebat. post gloss. §. eod. Et hoc expresse tenuit Joan. andreas post Joā. mona. nisi forma rescripti apostolici vel natura cause aliud suadeat. in. d. capitu. primo. in verbo presentari. Inquantum autem loquitur de citato vt compareat per se vel p procuratorē vel de citato simpliciter Bart. videt aliter loqui in. d. l. j. et nō videtur ex toto perfecte: imo bene dixisset: vt patebit ex sequētibus. et facit quod no. Jo. cal. in dicto c. querelā. in suis distinctionibus. vnde potest sic dici q aut quis est impeditus impedimēto voluntario: et tunc procedat dictū Inno. vt teneatur mittere procuratorē: vt. l. j. et. ij. ff. eū q appel. in p uin. Aut est impeditus impedimēto necessario: et tunc si non est probabile adhuc idem: quia teneretur mittere procuratorem. l. papinianus exuli. §. de mino. et. l. sed et si per pretorem. §. aduersus. §. ex qui. cau. ma. et no. glo. in. l. ij. §. j. si quis cau. et in dicto. c. querelā. et in. l. j. de diuer. et tempo. prescrip. Si autē impedimētū sit pbabile: et tunc si esset perpetuū tenet mittere procuratorē ne alias periret ius aduersarij. p id qd dixi. §. de impedimēto dignitatis. et facit qd no. Jo. calde. in dicto. c. querelā. Et idē videtur si sit longo tēpore duraturū. arg. l. si longius. §. de iudi. et. l. pe. §. j. ff. de vaca. mu. lz Bar. videat aliter sentire in. d. l. j. Sed dictū suum pōt intelligi qn impedimentū lz nō sit paruo tempore duraturū nō tū longo. facit qd habet. C. que sit lon. consue. in rubrica. et qd no. Jo. an. et Jo. cal. in. d. c. querelā. Et hoc expresse voluit Spec. in titu. de procu. §. ij. ad finē. vbi videtur equiparare impedimentum longo tpe duraturū perpetuo. Si aūt impedimentū non sit perpetuū nec longo tpe duraturū tūc si paruo tēpore est duraturum nō tenetur mittere procuratorem fm Bar. in dicta. l. j. per hāc l. et p dictā. l. ij. §. j. Forte tū posset dici hoc verū qn causa eēt ardua per dictū capitulū querelam. Secus videretur si non esset ardua p illū tex. a cōtrario sensu. et p id qd no. ibi glo. et docto. nisi dicas illud pcedere de iure canonico: tū secus esset de iure ciuili. p hoc facit qz debet eē differētia vt dicebat Guido de suza. et refert Joan. in addi. Spec. in ti. de pcu. §. ij. ad fi. inter detentū impedimēto necessario et pbabili. facit qd no. glo. et doc. in. l. fi. §. de resti. in integ. secus si teneretur mittere pcuratorē in causa nō ardua et nō esset aliqua differētia inter pdicta: ergo etc. sed p equitate canonica facit fauor litium finiendarū. ar. c. finem litibus. de dolo et contu. Forte tū posset dici q ex quo impedimētū est paruo tēpore duraturū et in mora modici tēporis nō videatur esse periculū. facit qd habet in. l. si debitori. §. de iudi. qd i hoc seruāda sit dispositio iuris ciuilis. et limitandū dictum. c. querelam. vt non habeat locum hoc casu. vbi autem impedimentū non esset paruo tempore duraturum: tunc in causis ceptis ante impedimentum tenet mittere procuratorem scdm Barto. in dicta. l. j. per. l. pe. §. j. ff. de legatio. secus in non inceptis per dictam. l. fina. Sed aduerte: quia qd dicit de iam ceptis videtur intelligendum nisi causa esset ardua: quia tunc non tenetur per procuratorem litigare: vt est casus no. et singu. d. c. querelam. Item inquātum loquitur de non inceptis videt posse tolerari si ignorat causam motā. sz vbi sciret causam motam. videtur qd teneatur mittere pcuratorem nisi causa sit ardua. p no. in dicto. c. querelam. nisi dicas quod magis sit fauendum isti in quo superuenit impedimentum ante aliquā causam incohatam. nam non videtur sic ei imputandum si nō puidit de pcuratore sicut illi qui ante impedimentum sciuit causam motam. et sic saluetur dictum Bart. fm qd limitanda esset dicta decretalis vt procedat quando impedimentū superuenit post cau
6 sam incohatam. p not. in. d. l. penul. §. j. ff. de legatio. †Que autē dicantur cause ardue vel graues no. p Innocen. et Joan. and. in dicto. c. querelam. et per Archi. in dicto. c. si egrotans. quia ille que sunt intricate et de re magni ponderis. facit quod not. in. c. sedes. de rescrip. et facit quod no. in. l. summa cum ratione. §. de pecul. et in. l. penul. ff. titu. j. Quod tamen est dictum de causa ardua fallit in causa electionis. quia in illa est speciale propter vitandū periculum diutine vacationis quod impeditus teneatur mittere pcuratorem. et ita potest intelligi. c. cum dilecti. secundū alium intellectum, et pbatur in. c. cupientes. §. qd si per viginti. de elect. in. vj. et in glo. lz quidam dicant esse speciale quando causa electionis est tractanda in curia. tamē cōmuniter videtur dicendum p canonistas quod sit speciale in causa electionis cum in qualibet etiam extra curiam vigeat dicta ratio vitande diutine vacationis. et sic videtur quod stet eadem dispositio. l. illud. cum fi. §. ad legem aquil. et quod habetur in. d. c. cupientes. in princi. et. c. quā sit. eo. ti. lib. vj. et voluit glo. in dicto. §. quod si per viginti. ¶ Aduerte tū quia non dico simpliciter qd sit speciale in causa beneficiali prout dixit. Aliud in dicto. c. querelam. quia hoc esset contra dictum. c. querelam. vbi loquitur quando erat de ecclesia in qua quis pretendebat se beneficiatum. sed vt dixi est speciale in causa electionis. et sic quando nondum est perfecte creatus rector
7 vel prelatus. ¶ †Sz iuxta predicta potest dubitari qualiter fieri debeat fides de impedimento in quo triplex fuit opinio. vna Jaco. de aretio quod debeat plene pbari per. l. iij. §. si ad diem. et. l. qui commeatus. ff. de re mili. ¶ Secunda fuit opi. quod sufficiat probari per iuramentum per. l. scire oportet. §. sufficit. §. de excu. tuto. Et hec placuit Gul. in Specu. de appella. §. nunc videtur. ver. quid ergo. vbi dicit sic de mandato pape dementis fuisse p
8 nunciatum. ¶ †Tertia fuit opinio qd nō sufficiat simpliciter iuramentum nisi etiam qualitas persone vel alia adminicula hec suadeant

suadeant et hec fuit opi. Gul. in. l. ij. §. qd diximus. ff. si quis cau. et ibi aliquid per Bart. allega. l. quoties. C. de naufra. lib. x. et in aut. hodie. C. de repud. sed Bart. in dicto. §. qd dicimus. videt residere cu opi. Gul. hic auté videtur velle qd plene debeat probari: sz dicas admittendos esse familiares p. l. consensu. C. de repud. et etiam sufficeret interdu iuramentu videlicet si ex aspectu corporis appareat etia de infirmitate. glo. iuris canonici tetigit de hoc in. c. quisquis. iiij. q. v. in glo. vlti. Et videtur ibi velle qd sufficiat pbatio p iuraméntu. Et p hac opinione iduci pót. c. ex literis. de resti. in integ. Item id quod no. glo. in. l. fi. C. de fide instru. vbi glo. cócludit qd cómuniter approbat qd sufficit probare casum per iuramentum. saluo nisi ex cótractu quis esset obligatus. Et sic cu in casu proposito solu ex officio iudicis ad cópa rendu videt qd sufficiat probatio p iuramentuz. ad idé qd not. Bar. in. l. fi qs ex argentarijs. §. pe. et. §. fi. ff. de edendo. et qd not. Jo. in. c. cu olim. el primo. extra de priuileg. et quod habet in. c. cu bertoldus. extra de re iudi. Sed pro alia opi. qd requirat plena probatio impediméti. videtur casus in. c. cupiétes. ver. qd si p viginti. de elec. in. vj. vbi aperte dicit qd plena debet fieri fides. ad idem. l. fi. circa finem. C. de tempo. appel. vbi dicit qd euidentissimis pbationibus debet de impediméto docere. Et sic iste articulus videtur dubius. Jo. an. tetigit in adi. Spe. sup dicto. §. quid ergo. et in. c. j. de dolo et contu. in. vj. in nouel. ante gloss. vbi etiá p Archi. Et finaliter videtur concludere qd hoc sit arbitrarium inspecta quantitate cause: et qualitate ipediméti et persone vnde dicit qd si est causa de qua in. c. cupiétes. requiratur plena probatio p illum tex. extra illu casum dicit qd si causa sit in curia de longinquis ptibus possit tolerari opi. Spec. qz alias interdu nimis posset dilatari causa propter pbationé ipedimenti fiédá remotis ptibus. Et sic tuc equitaté habet dicta opi. Sed vbi cá nó est in curia. vel dato q sit in curia nó est de remotis partib9. có cludit qd plene videt pbandum impedimentu nisi forte iudici aliud videat ex qualitate persone: vt qz forte adeo est bone fame et pbate códitióis qd nó est verisimile q deiereret. Ná tuc poterit stari eius iuraméto. argu. l. nó oés. §. a barbaris. ff. de re mili. vel nisi forte agatur de leui píudicio. arg. no. in. c. ex insinuatione. de procu. alias etiam interdu nó stabit iuraméto: sz requirent alia adminicula ex qualitate ipedimenti. ná si forte dicat ipsum fortiter fuisse febricitanté poterit haberi respect9 ad ei9 facié: vt dixit hic bar. et sic non semp crederet simplici eius iuramento. Et hec opi. vr satis equa: tñ i causa appellatióis pter psumptionem q degenerat contra illu qui habuit contra se sententiaz. forte non sufficiet iuramentu sed requiretur plena probatio per dictam. l. fi.

9 ad fi. nisi dicas† qd liquidissima probatio dicitur pbatio per iuramentu quando a iure approbatur. ar. no. in. l. si quis locuples de ma. testa. vbi euidentissimum dr qd ex conjecturis colligitur. facit quod habetur in. l. licet imperator. ff. de leg. j. et. C. de peri. tuto. l. si tutor. Et sic cum lex videatur confidere de iuramento viri bone fame et notabilis conditionis. d. l. non omnis. §. a barbaris. Forte tunc sufficiet et poterit etiam tunc iudex arbitrari per ea que superius sunt dicta. Et per predicta forte etiam erit limitanda gloss. in. d. l. fi. C. de fide instru. et in dicto. c. j. et preall. c. j. iiij. q. v. Et fm predicta videtur etiam intelligenda. l. in exceptionibus. cum similibus. ff. de proba. inquátu dicit allegantem casum seu impediméntum debere probari: quia vbi tenebatur ex contractu debebit plene probari: alias autem erit arbitrariu: et poterit interdum stari iuraméto inspecta qualitate persone. Et hoc forte etiam satis fuit de mente Spec. si considerentur eius verba. Item per id quod dixi circa. l. fina. C. de tempo. appel. posset probaliter responderi ad dictum. c. cupientes. §. quod si per viginti. quod ibi etiam sufficiat probatio per iuramentum cum probatio que approbatur a iure: siue per iuramentum siue per conjecturas dicatur plena et liquidissima: vt superius est dictuz. et no. glos. singularis melior de corpore iuris in. l. si tutor. C. de peri. tuto. Jo. tñ an. contra vt. ff. dixi ad illam decretalem. Sed adnerte quia obstare videtur his que. ff. dicta sunt. quod nota. in l. fi. coniuncta gloss. ff. quod met. cau. vbi videtur probari qd vbi lex requirit apertissimam pbationem non sufficiat probatio per iuramentu. Sed potest responderi qd ibi loquit qñ magna erat presumptio contra voluntatem probare per iuramentu: ideo ni miru si tunc sufficit probatio per iuramentuu. facit qd not. glos. que etiam reputat singularis in. l. j. C. qui et aduersus quos. vbi vult gl. qd non sit locus delationi iuramenti quádiu cótra pbáté semiplene degeneret aliqua presumptio. Et ad idem etiam bene facit qd habet in. c. quia verisimile. extra de psump. et per glo. in. c. pposuisti. lxxxiij. distinc. et de regu. iur. c. presumitur. in. vj. Et si dicas quod fm hoc videtur qd responsio nó fuerit bona ad dictam. l. fi. ad fin. C. de tempo. appel. cum ibi presumptio videatur degenerare contra allegaté impedimentu propter autoritatem sententie preambule per. c. in presentia. extra de renun. et quod habetur in. l. ij. C. de offi. om. iudi. posset responderi qd presumptio. surgens ex sententia tollit per appellationem: vt est tex. cum glossa qui reputatur singularis in. l. herénius. §. gaia. ff. de euictio. vel forte posset dici qd aut tractatur de probatione casus vi impedimenti ad finem vt quis excusetur ab exhibitione vel restitutione rei vel instrumenti: et tunc standu sit gloss. in dicta. l. fina. C. de fi. instru. et in dicto. c. cum olim. et no. per Bar. in. d. l. si qs ex argentarijs. ad fi. Aut tractatur de pbatione casus vel impedimenti ad finé euitandi penam. c. cupientes. et tunc requiratur plena pbatio per tex. in. d. §. qd si p viginti. et tenuit Jo. an. i d. addi. Aut tractatur de pbatióe casus vel impediméti ad finé vt def secundus annus in causa appellationis: et tunc qz ex quo vult cósequi magnam dilationem requiratur plena probatio et nó sufficiat per iuramentum. et ita possit intelligi dicta. l. fi. q pó derata eius méte et verbis videtur hoc velle cum exigat magnaz diligentiá in appellante quo ad illum effectuz vt ibi patet. et no. per Joan. an. in. c. ex ratione. sup glo. extra de appel. Aut tractatur de dicta probatione solum ad finé excusandi contumaciam: et tunc pcedant que superius sunt dicta vt relinquatur hoc arbitrio iudicis cum hic non agatur de tanto preiudicio. Et p hoc videtur quod si agatur de probatione scientie impediméti iudicis qd cum propter illud reddatur sententia nulla. qd forte talis sententia debebit plene pbari: et consequéter impedimétuz quo

10 ad talem finem. †An autem impedimentu sit breui tempore duraturum vel nó hoc perpédi poterit interdum ex facti accidétia quia si ex breui tempore est reuersus coram iudice apparebit clare illud fuisse breue impedimentum. Si autem infirm9 dubitet an sit infirmitas futura breuis vel lóga videtur qd in hoc stari debeat iudicio medicoru. per id quod habetur in. l. semel. C. de re mili. lib. xij. Et si medici ponant rem dubiam videtur qd de dubio sit idem iudicandum qd de perpetuo. per id quod not. gl. in fini. in. c. ij. de rescrip. in. vj. et in cle. ij. de rescrip. et bene facit qd no. in. l. sufficit. ff. de códi. inde. Et adde etiam glos. singularem in. l. si quis instituatur. dé here. insti. que ponit opinio. quod eo casu quo quis tenetur mittere pcuratorem. non tamé tenebitur mittere ad litem cótesta. vel ad sententiam audiendá. Sed certe illa opi. iure non pbatur. vnde tene quod. ff. circa hoc dictuz est.

¶ Et nota diligéter quod hic est casus singularis q nó est alibi qd vbi iudex scit impediméntu absentie cá reipublice: tunc etiam redditur nulla. casus est singularis coniuncta glo. et non est alibi in. l. contra. ff. eodem titu. in princi. Quid autem de alio impedimento absentie vt si sciret eum incarceratum et nullu posse sibi loqui. vnde nó habemus bene expressum. tamen cómuniter p has duas. ll. dicimus idé de quolibet alio iusto impediméto. facit. l. non possunt. ff. de legi.

In iudicati. Si in executione concurrunt plures qui diuersis temporibus sententiá meruerút nó dz haberi ratio prius sententiam obtinétis. h. d. ¶ In gl. prima. in fine. de hoc an debeat appellari actio in factuz vel iudicati. dic vt dictu fuit in. l. miles. §. fi. ff. eo. ¶ In glo. ij. ibi solue istud generale. Hec nó bona: qz imo nó est speciale in illis de quibus loquit dicta. l. iter eos: vt locus sit pocupationi cu in alijs casibus habeat locu: vt patet in. l. si vero. ff. de pecu. et. l. si quis a multis. ff. de nora. Scda solutio ét nó est bona cu in contrario nó loquit de executione vt ibi patet in litera. Tertia etiá solutio nó est bona cu hic proprie loqui videat de executione. facit qd no. in. d. l. miles. §. fi. et. l. seq. ff. eo. ideo tene id quod no. fuit in cótrario in glo. et sup ea ipsam declarando.

Summarium.

1 ¶ Judicare non potest eadem die qui diffinitiuam tulit.
2 Judex appellationis an possit de nullitate cognoscere.
3 Sententia presumitur lata ex causa ex actis collecta.

1 Cum querebatur. †Etiam eodem die ille qui tulit diffinitiuá sententiá iterum iudicare nó potest. h. d. ¶ Nota qd dixi in summario quod intellige vt tangitur in gl. et. ff. eo. l. iudex. ¶ In glo. ij. ibi vt ex eisdem actis. contrariu tenuit glo. scz qd ex eisdem actis possit iudicari in. l. si expressim. ff. de app. et in. l. si vt proponis. hic allegata. veritas est q aut vitium est tátummodo in sententia. aut est in sententia et in actis. aut est in sententia et in parte actorum. quando est in senténtia tantum iudicatur ex eisdez actis vel reiterari debent acta inualida. de quo hic plenius p Bar. et idem voluit in effectu Spec. et Jo. an. in additio. in titulo. de senten. §. iusta. ver. sed si causa. de quo aliquid per glo. in. c. ad probandum. extra de re iudi. et in. c. j. eo. titu. in clemen. Et adde dictis Bar. inquátu dicit qd si dicatur sententia nulla eo quod pars non fuerit citata qd si dicatur coram ipso et eodem iudice qui de causa cognouit qd non est necesse de hoc alteru cognoscere cum de hoc satis sibi dicatur esse notum: secus si successor vel alter. Nam hoc videtur procedere in delegato ad vnam causam: sed si esset ordinarius coram

quo plurime cause versantur: q2 propter multiplicitatem agendorum de facili presumitur in eo ignorantia. extra de re iudi. c. cum olim. & facit quod no. idē Bart. in l. quod iussit. ad fi. ff. eo. Forte idem esset dicendū in eo quod in successore vel alio iudice.

2 ¶ Item adde quia consueuit esse questio: an coram iudice appellationis possit dici de nullitate. de quo Inn. multum dubitauit in c. dilecta. extra de appel. vbi per Jo. an. Et ibi primo videtur velle qd iudex appellationis nullo modo possit adiri super nullitate per allegantē sententiā nullā: sed solū debeat adiri idē qui iudicauit vel successor. Et facit qd ipse idē no. in c. j. & c. decetero. ad fi. de re iudi. de quo etiā tetigi in l. iudex. ff. e. tamē finaliter ibi inclinat qd possit queri de nullitate corā ipso iudice appellationis. quod videtur ibi Hosti. fateri procedere quādo dicta esset sentētia nulla. & si qua est appellatū: alias secus. Cōmuniter tamē tenetur qd etiam si simpliciter sit appellatū possit etiā incidenter de nullitate dici per tex. in l. quedā mulier. ff. fami. her. & in l. carmelia. ff. de iure patro. Sed circa hoc insurgit dubium qualiter pronunciabit iudex appellationis si ceperit sententiam nullā an sufficiet vel poterit vti forma de qua in l. eos C. de appel. & videt qd non. nam videt posse pronunciare bn̄ appellatum cuȝ appellatio extinguat sn̄iam. l. j. in fi. j. ad turpil. Et qd nullū est extingui nō potest. l. nam & si sub cōditione. §. rumpendo. ff. de iniusto testa. Nec videtur etiā posse ꝓnūciare male appellatū: q2 sic tacite videretur ꝓnūciare bene iudicatū. qd nō esset fiendū ex quo sentētia est nulla. Spec. de hoc tetigit in titu. de sent. §. vt autem. ver. in iudice. & ibi dicit qd debet pronunciare male appellatum inserta causa: q2 sentētia est nulla. Et hanc formā videt etiā voluisse tolerare Bar. in l. si expressim. j. de ap. Nam dicit qd potest itelligi male appellatū. i. male super appellationis causa superiorē prouocatū. Et si attendat illa expositio videretur plus posse dici qd etiam nulla inserta causa possit pronunciari male appellatū. Nam licet illa verba sint dubia & possint intelligi male appellatū: q2 sentētia nulla in dubio intelligetur prout colligi poterit ex actis.

3 † Nam in dubio videtur sn̄ia lata ex causa que colligit ex actis. vt habet ex glo. iuncto tex. in l. si quis ad exhibendū. de excep. rei iudi. & in c. si confirmatione de elec. in vj. & in l. hec enim. ff. de suspec. tu. Sed cōtra istam practicam facit q2 fm hoc appellans veniet condēnādus in expēsis ex quo pronunciatur ipsum male appellasse. facit qd no. Cyn. in d. l. eos. & Jo. an. in addi. super dicto ver. in iudicē. ad fi. Vn̄ alij dixerunt. & fuit opi. originaliter Ja. de are. vt refert Cyn. in d. l. eos. & Jo. an. in dicta addi. qd debet ꝓnūciari superuacue & frustratorie appellatum cum sentētia sit nulla. Et hoc etiam videtur sequi Bar. in d. l. si expressim. & facit etiam qd habetur in l. ex consensu. §. j. ff. de appel. & l. si cōstat. eo. titu. Sed cōtra istā practicam facit: q2 frustratorie appellans venit etiā in expensis condemnandus: vt in c. cum appellationibus. extra de appel. in vj. & ibi est tex. valde singu. qd lȝ iudex ꝓnunciet frustratorie appellatum. & sic videatur desinere esse iudex. tamen eadem die potest in expēsis condēnari. qd non credo alibi clarius in iure reperiri quatenus dicit eodem die. ideo diligenter no. illum pro ampliatione. l. iudex. ff. eo. & eorū que ibi dicta fuerunt. Nam videtur decidere no. per Jo. an. in d. c. fi. de rescrip. super gl. fi. & no. p Spe. in titu. de expensis in loco ibi alleg. p Jo. an. & in d. l. iudex. Sed posses forte dicere euadendo qd illa decretalis loquitur quādo appellatio est frustratoria ex eo q2 notorie est bene iudicatuȝ. vn̄ nimirum si tūc condēnatur in expensis. Sed in casu nostro est secus cum sn̄ia sit nulla. & ideo nō videt debere cōdēnari in expensis. & presertim q2 nō simpliciter solūmodo permittitur aduersario allegare nullitatem sn̄ie & ad finē impugnādi appellationeȝ imo vr̄ permitti etiā appellāti ad finē se iuuandi allegare nullitatem. p no. in l. quedā mulier. & que no. in l. j. C. qn̄ prouo. nō est neces. & in d. l. si expressim. pro quo etiā facit: q2 appellās se videt defendere cōtra iniquitatē sn̄ie. & sic quodāmodo tanꝗ reus debet posse etiā nullitatē allegare. de reg. iur. c. nullus pluribus. in vj. & facit qd no. Bar. in d. l. si expressim. in questione illa an ꝓcedat libellus si dico sn̄iaȝ nullam: & si qua est appello. Et sic videt qd ex quo ad sui defensionē & iuramentū ꝓmittit allegare & docere de nullitate. qd de illa doceat non debeat in expensis dānari. vnde forte etiā posset tolerari qd ꝓnūcietur appellatū bene et male iudicatū. Nam & si non possit appellatio rescindere sn̄iam nullā quatenus de iure est nulla: tn̄ pōt ipsam rescindere & infirmare quatenus de facto ꝓcessit. p id qd habet in tex. & glo. in l. j. §. j. ff. de ferijs. quod tene mēti. q2 nouū dictū est: nec reperio per aliquem tactum. Et hec procedunt quādo simpliciter est appellatum. & tunc est data forma pronunciandi: q2 tunc poterit ꝓnūciare sn̄iam nullā. & consequenter appellationē nō habuisse vigorem cum illa fuerit conditionaliter facta. facit quod habetur in l. cum ad presens. ff. si certum peta. forte etiam posset tolerari quando est simpliciter appellatum vt iudex pronunciet simpliciter sententiam nullam per tex. in d. l. quedā mulier. & l. carmelia. vbi satis hec practica videtur tolerari.

Summarium.

Saepe constitutum. Sētentia lata cōtra vnum non ꝓiudicat alteri qui eum prohibere nō poterat. vel ab eo causam nō habebat. secus si poterat prohibere et cām

1 habebat & sciens erat. h. d. vel sic scdm Ang. † Res inter alios iudicata regulariter alijs nō preiudicat. Fallit in his ad quos principaliter pertinet rei vel iuris defensio. de quibus agitur si patiūtur sequenteȝ experiri de eodem iure vel reliquo. vel quia patiēs causaȝ habet ab experiente vel ecōuerso experiens a patiēte. h. d. ¶ Et diuiditur in plures partes: quia primo ponit regulaȝ. Secundo limitationem. Tertio limitationem declarat per duo mēbra. Quarto ponit duo exempla secūdi membri ex quibus sequitur declaratio & ampliatio regule. Quinto ponit tria exempla ꝑmi membri in quibus fallit regula. Sexto ponit rationem differentie inter dicta duo membra. & inter exempla secundi membri & etiam primi. Septimo ponit etiam alium casum in quo regula fallit. Octauo & vltimo ponit alium casum in quo verificatur regula. secunda ibi: quod tamen. tertia ibi: nam sententia. quarta ibi: nam scientibus. quinta ibi: sed & scientibus. sexta ibi: cur autē septima ibi: naȝ & si libertus. octaua ibi: diuersa causa. ¶ In tex. ibi quibusdam etiam scientibus: implicat dictio etiam quod nedum nocet his contra quos est lata. imo etiam alijs scientibus. & sic respicit precedentia. non autem implicat quod etiam ignorantibus noceat quod ignorans non potest proprie dici pati. nec est quid sibi imputetur si non prohibet. facit quod habetur in l. annus. ff. de calum. & sic non respicit verbum scientibus. & sic debet fieri punctus vel virgula post verbum etiam. ¶ In tex. ibi iudicatū. i. videatur prima facie iudicatū. eoipso qd fertur contra alias personas similes. ¶ In tex. ibi. ex voluntate tacita vel presumpta eoipso qd sciuit aliqueȝ defendere causam & passus est. ¶ In tex. ibi. preiudicatur. & etiā ipsi liberto si sciuit & passus fuit. Et sic bene facit ad superiora quod habetur in l. principaliter. la secunda. C. de lib. can. Et iste est nouus intellectus in hoc ver. vltra gloss. & doc. ¶ Nota regulam vulgatam illam qd res inter alios iudicata alijs non habet nocere. quod intellige secundum Inno. quando sunt omnino alij. secus si ex iuris interpretatione censeantur idem. vt ipse nota. in. cap. pe. quod fuit extractum de medulla huius. l.

ius.l.extra eo.ti.⁊ idem etiã tetigit in.c.super controuersia.vt ibi
etiã refert Jo.an.in nouella.in vltima apostilla.ante glo.probatur
in.l.si ex ꝯtractu.s̃.e.Et hoc etiã voluit gl.fi.in fi.facit.j̃.de excep.
rei iudi.⁊.l.si mater.§.fin.¶ Itẽ hoc verũ qd procedit hec regula
quo ad hoc vt non p̄iudicet quo ad tollendã actionẽ vel defensio-
nẽ:tñ nũq̃ quo ad aliud preiudicat vt qr trãsfertur possessio ad aliũ
qui forte durior erit aduersario:vt in.c.cum super.extra eo.⁊ not.
Inno.in.d.c.pe.⁊ ibi per Jo.an.circa prin.¶ Itẽ ꝓcedit quo ad
plenũ preiudiciũ.Nã quo ad qualequale preiudiciũ nõ procedit
etiã in exemplis hic primo loco positis.facit qd habetur.j̃.de ap.l.a
sentẽtia.¶ Itẽ fallit hec regula in casibus de quibus in text.⁊ in
2 prima glo.⁊ cũ illa etiã tangetur de materia.¶ † Item not.qd peti-
tio facta per vnũ ex coheredibus nõ p̄iudicat alteri.qd est claruȝ
qñ ambo sunt pure instituti:sed si vnus est institutus pure ⁊ datus
sibi coheres in cõditionis euentũ.⁊ pure institutus agitauit cau-
sam pendẽte cõditione coheredis ⁊ obtinuit vel succubuit:sȝ de-
inde postea extitit cõditio per quã purificata est institutio cohere
dis.an tunc ei nocebit vel proderit talis sñia.dic vt no.in.l.si he-
res.s̃.famil.her.vbi in effectu videtur cõcludi qd nõ habeat sibi no-
3 cere si nõ vult.¶ † Item no.qd patientia eius qui põt prohibere
habetur pro cõsensu.⁊ ad hoc sepe allegatur hec lex.Et hoc casu verifi
catur qd qui scit ⁊ tacet videtur cõsentire.secus qñ non põt ꝓhibere de
quo per glo.in.l.gaius.s̃.de pig.act.⁊ per Bar.in.l.que dotis.so.
ma.⁊ per Cy.in.l.inuitus.C.de procu.⁊ aliqd etiã per glo.in.l.fi-
liussa.§.inuitus.s̃.de ꝓcu.⁊ de reg.iur.c.qui tacet.per Dy.lib.vj.
¶ Itẽ not.qd vbi ille ad quẽ primo loco spectat defensio eius de
quo agitur si patitur aliũ agere sibi p̄iudicat si sentẽtia cõtra illũ fera-
tur.Et idem si patitur alium agere de iure qd habet patiẽs ex perso
na agẽtis.Et ideo duo casus ponuntur expresse in.d.§.pe.Et ꝑ pre-
dicta patet qd cautus debet esse qui vult vt sibi p̄iudiciũ nõ gene-
retur.Nã dȝ cõparere ad tribunal iudicis ⁊ ꝓtestari qd nõ vult sibi
preiudicari.vel dȝ deducere ius suũ in iudicio principaliter per.l.
si pariter.s̃.de liber.cau.Qñ autẽ debeat fieri protestatio:an ante
lit.cõte.an post.tetigit hic Bart.circa fi.⁊ successiue Ang.de quo
4 inferius dicã.¶ † Itẽ no.qd sñia lata ꝯtra cõuentum in reali pro
vno nullo modo nocet alteri volẽti agere reali cõtra ipsuȝ victorẽ
quantũcunq̃ sciuerit primã causam agi.¶ In glo.j.in fi.glo.l.ij.
C.qui.res iudi.non no.ꝓcedit per regulã ⁊ quinq̃ fallentias.Et
sic nõ reducit materiã ad aliquã regularẽ doctrinã.vñ Pet.ibi ⁊
Cy.post eũ nititur hanc materiã reducere ad aliquã doctrinã.Et si-
militer Ray.sequẽdo in effectu Cy.modicis mutatis in.l.ij.s̃.de
lib.agno.Et in effectu ꝓsequuntur duo mẽbra principalia.pmo qñ
5 tractatur de iure publico.secũdo qñ de iure priuato.¶ † Circa pmũ
membrũ ꝯcludit Cy.in.d.l.ij.qd sñia lata pro actore nõ ꝓdest aliis.
qd intellige nisi quo ad cõsequentiã ipsius sñie.per not.in.l.ex ea.
s̃.de postu.⁊ no.Inno.in.c.cũ super.extra eo.circa fi.vnde senten-
tia lata sup furto Titio agẽte cõtra Seiũ proderit etiã aliis quo
ad infamiam que accessorie oritur ex sñia.l.nõ põt.j̃.de fur.quo ad
alia aũt secus.facit qd habetur in.l.j.⁊.ij.C.de popul.actio.sñia autẽ
lata pro reo ꝯtra actorẽ:⁊ sic absolute que fertur pro reo prodest sibi
etiã quo ad alios.⁊ sic etiã aliis nocet nisi doceatur de collusiõe.l.p̄ua-
ricationis.j̃.de preuari.vel nisi doceatur de ignorãtia ⁊ proprio in-
teresse.l.si cui.§.j.j̃.de accu.⁊ facit qd no.in.c.cupientes.in ver.ce-
terũ.in fi.An aũt absolutoria lata pro ipso reo habeat alteri ꝑso-
ne prodesse.vel etiã si sit lata ꝯtra ipsum reũ.an habeat nocere al-
teri ꝑsone.inferius tãgetur circa tertiũ mẽbrũ.Adde idẽ etiã in iure
quasi publico vt absolutoria noceat nisi doceatur de collusione per
id qd habetur in gl.in decretali cupiẽtes.§.ceterũ.ad fi.de ele.in.vj.
⁊ per Pau.⁊ Jo.de ligna.in cle.cãm.⁊ cle.constitutionẽ.de elec.
⁊ facit etiã qd habetur in.c.de his.de accu.⁊ in.c.cuȝ dilecti.ad fi.in
6 glo.pe.extra de electio.¶ † Circa secundũ prosequuntur tria mem-
bra principalia circa triplicẽ speciẽ sentẽtiarũ:qr quedã est intro-
ductoria:qdã rescissoria:⁊ qdã declaratoria.¶ Circa introdu-
ctoriã:vt est videre in sñia lata sup actione ꝑsonali.l.iij.§.idẽ scri-
bit.de pecu.cõcludit regulã habere locũ.fallit ꝓm eũ in cã appella
tionis.Intellige in pluribus quorũ eadẽ est cã defensiõis.nã sen-
tẽtia ꝓ vno lata ꝓdest alteri.l.si qs separatim.§.fi.j̃.de appel.⁊.l.
j.⁊.ij.C.si vnus ex plu.Adde secus videtur in cã principali ꝑ dictas
leges a contrario sensu.Et hoc voluit sentire Cy.⁊ expresse tenuit
Bar.in.d.l.si quis separatim.§.fi.licet glo.aliter senserit.sed non
bene in.l.si cuȝ vno.j̃.de excep.rei indi.Et de materia quo ad hoc
habetur in.c.vna sñia.extra de appel.⁊ facit qd no.glo.in.c.pe.extra
eo.⁊.c.dilecto.ad fi.extra de preben.Item intellige hanc regulaȝ
veram hoc casu in personis omnino aliis.alias secus.per no.in.l.
ex contractu.s̃.eo.⁊ que habentur in.l.ex duobus.j̃.de duobus reis.
⁊ que dixi in notabilibus.Item intellige hoc membrum in sñia
introductoria sui natura.hoc dico qr etiã in personali posset fer-
ri declaratoria.l.quid tamen.§.si arbiter.s̃.de arbi.⁊.l.si pretor.
s̃.de iudi.vnde tunc idem dicendũ ac si nõ esset lata declaratoria
l.sicuti.§.sed si queratur.s̃.si serui.vendi.⁊.l.pompo.§.si is.s̃.de ꝓ-
cu.Et similiter in iure concernente personã.l.ingenuum.s̃.de sta-
tu ho.⁊.l.diui.s̃.de lib.cau.Et an sentẽtia lata pro principali vel
cõtra eum prosit vel noceat fideiussori qui nõ est oĩno alius recur-
re ad no.in.l.fi.C.de vsur.rei iudi.⁊ in.l.j.in fi.j̃.iudi.sol.ꝑ Bart.
⁊ glo.⁊ per Jo.an.extra de iniur.⁊ dã.da.c.j.lib.vj.⁊ an econtra
sentẽtia lata pro fideiussore aliquo casu prosit principali.recurre
ad no.in.l.aduersus.s̃.de arbi.⁊.l.ex duobus.§.a fideiussore.⁊.l.
fi.eo.ti.⁊ per Bar.in.l.denũciasse.§.si absolutus.j̃.de adul.in qui
bus aliter videtur loqui q̃ in.l.ex duobus.j̃.de duo.reis.de quo
7 dic vt dixi in.d.l.ex duobus.¶ † Circa secundũ qñ est sñia rescisso
ria cõcludit qd si fertur pro agente prodest omnibus.vt est casus sin
gularis in.l.posthumus.§.si qs ex his.s̃.de inoffi.testa.Si vero fer
tur cõtra agentẽ tũc prodest quo ad oẽs si agẽs fuerit legitimus
cõtradictor.alias secus.l.cũ nõ iusto.de collu.dete.⁊ intellige qd pro-
dest nisi alius eque principaliter p̄tenderet interesse.per.l.circa.s̃.
de inoffi.testa.Itẽ qd dixi qd sñia lata pro agẽte ꝓdest oĩbus quo
rũ interest.intellige qñ reus fuit legitimus ꝯtradictor:qr erat ille
cuius principalr intererat:vt est heres scriptus in testõ in cã que-
rele.insti.de lega.§.ante heredis.secus si alius.puta legatarius.ꝑ
id qd habetur in.l.j.j̃.de excep.rei iud.Itẽ hec sñia lata pro actore si
erat lata cũ legitimo contradictore olim nocebat omnibus aliis
quorũ non ita principaliter intererat.vnde nocebat legatariis ⁊
fideicõmissariis lata in causa querele.l.papi.§.fi.s̃.de inoffi.testa.
hodie secus ex dispẽsatiõe aut.ex cã.C.de lib.p̄te.Adde qr qd di-
ctũ est de rescissione testamenti hȝ locũ ꝓm Inno.etiã vbi agitur de
rescissione sentẽtie vel cõtractus:qr si obtinet agẽs prodest omni-
bus quorũ interest.per.d.§.si quis ex his.vbi etiã hoc tenet Bar.
⁊ posuit Inno.in.c.in nostra.extra de ꝓcu.⁊ ibi per Jo.an.super
glo.fi.secus si succũbat agẽs:qr tũc sentẽtia lata pro reo nõ noce-
bit alteri volẽti infringere sentẽtiã vel cõtractũ ex quo ille nõ fuit
in iudicio.ideo nõ dȝ sibi nocere:sed bene est cõueniẽs qd vbi fertur
cõtra reum ex quo reus fuit in iudicio ⁊ causam suã defendit qd
noceat sibi sñia rescissoria quo ad omnes.vt tetigit Jo.an.sup di-
8 cta glo.fi.¶ † Circa tertiũ de sentẽtia declaratoria cõcludit Cy.⁊
Ray.vbi supra duo mẽbra principalia:qr aut est declaratoria fa-
cti:aut iuris.Si est declaratoria facti subdistinguunt:qr aut vnius
aut duorũ.Si vnius:puta an titius fecerit homicidiũ.dicunt qd
sentẽtia nõ facit ius inter omnes:sȝ solũ inter ꝑsonas inter quas
agitur per regulã huius.l.Si duorũ:tũc dicũt qd si fertur cõdemna-
toria nõ nocet.Sed si absolutoria prodest alteri.per.l.denũciasse.
§.si absolutus.j̃.de adulte.Exẽplum ibi patet in adulterio in quo
versatur factũ duorũ ⁊ sñia absolutoria lata pro adulterio ꝓdest
adultere.Sed aduerte qr nõ videntur bene dixisse.Nam videntur ꝓse-
qui tantũ qñ sñia est declaratoria facti criminalis.⁊ in illo etiam
non videntur perfecte dicere.vt infra patebit.Unde potes latius di
cere qd aut est declaratoria facti introductorii obligationis perso
nalis.Aut est declaratoria facti criminalis ad effectuȝ criminalẽ.
Aut est declaratiua facti criminalis ad effectũ ciuilẽ.primo casu
dic vt dictũ fuit in effectu circa primum mẽbrum qñ queritur de sen-
tentia introductoria cum sit eadem ratio ⁊ sic eadem debeat esse
iuris dispositio.l.j.§.hoc interdictum.j̃.de fonte.Secundo casu
principali tunc si est declaratiua facti vnius tene quod dixi supra
quãdo agitur de publico iure eo addito qd sñia lata pro ipso reo
nõ proderit alteri ꝑsone.nec similiter lata cõtra eũ nocebit alteri
si forte alius dicatur secũ fuisse ad maleficiũ cõmittendũ per regulã
huius.l.⁊ facit qd habetur in.l.ij.C.de fide instr.⁊ ꝑ.d.l.denũciasse.
§.si absolutus.per locũ a speciali.cum ibi etiam no.per Bar.vbi
etiã tãgit an sentẽtia lata cõtra principalẽ delinquentẽ noceat ei
qui dicitur fuisse principalis mãdator vel auxiliator.Et similiter
an lata pro principali prosit predictis.Si autẽ est declaratiua fa-
cti duorũ:tũc ratione cuiusdã cõnexitatis videntur Cy.⁊ Ray.tene-
9 re † qd absolutoria lata ꝓ vno ꝓsit alteri sȝ nõ noceat.Sed plus vi
detur qd habeat nocere ex quo factũ est cõnexũ.per no.in.c.tãtis
daniel.lxxxj.dist.⁊ in.c.hoc quippe.iij.q.vj.⁊.lix.di.c.ordinatus.
⁊ ibi de hoc ⁊ in.c.dilectus.el.ij.extra de simo.⁊ per not.per glos.in
d.c.pe.extra eo.⁊ in.c.ad petitionem.⁊ ibi etiam aliquid extra de
appella.⁊ in.c.pe.de purga.cano.⁊ facit etiam qd habetur in.l.loci
corpus.§.si fundus.s̃.si serui.vendi.⁊.l.si commune.quemad.ser-
ui.amit.⁊ in.d.c.vna sñia.Sed in contrarium qd imo etiã ratio-
ne connexitatis non habeat nocere vel prodesse qd habetur in.c.
dilecto.ad fi.de preben.⁊ in.c.interrogatum.ij.q.v.Itẽ qr speciale
videtur qd sñia absolutoria lata pro adultero prout adultere eo ca-
su quo est nupta.Et sic extra casum illum remaneat regula in con
trarium.Et per cõsequens sñia lata extra casum illum pro mulie-
re non proderat adultero.cuius contrarium sensit Cy.⁊ Ray.in-
quantũ absolute dicunt qd vbi sñia est declaratoria facti connexi
duorũ:tũc sñia absolutoria ꝓ vno ꝓdest alteri lȝ in hoc passu glo.
varie loquantur.presertim iuris canonici:vt pȝ ex iuribus superius
allegatis cum ibi no.tamen cõmunis est sentẽtia quam sequitur
glo.in.d.c.dilectus.el.ij.⁊ in.c.tãtis.⁊.c.ordinatus.⁊.c.hec quippe.
⁊ in.d.c.interrogata.⁊ Inno.in.d.c.pe.qd quo ad presumptionẽ
quandã prodest ⁊ nocet:sed nõ quo ad plenũ preiudiciũ.Et sic
debẽt reduci predicta iura ad concordiam.Et lȝ quidã dicãt hoc
verũ nisi notoriũ esset crimen:tamẽ Inno.⁊ Hosti.hoc nõ placet

in.d.c.pe.dicẽtes qd etiã in notorijs ꝛ etiã in factis cõnexis.vt qñ
dicitur episcopum aliquem ordinasse extra tempus debitum.Et
idem in similibus intelligatur alter accusatus vel condemnatus
Nec similiter vno absoluto intelligatur alius.Hec tamẽ dicit ve
ra nisi superior ex officij gubernatione propter notorietatẽ facti ꝛ
scandalum euitandum aliud seruare voluerit.Et sic etiã dicunt
intelligi posse sm alium intellectũ.d.c.tantis.Alius extra istum
casum intelligatur quo ad presumptionẽ.vel intelligatur seruato
prius ordine contra alterum.ꝛ ipso prius cõuicto.Nec obst.d.l.si
cõem.ꝛ.d.§.si fundus.qꝛ loquunt in re indiuidua.vt in iure serui
tutis.de quo etiam.j.dicetur.ꝛ tangitur etiam per glo.in.d.c.pe.
Item etiã non ob.d.c.vna snia qꝛ loquitur qñ plures vna snia fue
runt condẽnati.ꝛ eadẽ erat cã defensionis.vt ibi no.ꝛ in.d.c.dile
cto.ad fi.Et licet ille tex.videat cõiter intelligi in cã ciuili vt pꝫ ex
ibi no.ꝛ.l.ij.C.si vnus ex plu.tñ forte procederet etiã in cã crimina
li qñ forte esset eadẽ ratio.ar.l.oẽ.s.de iudi.ꝛ.l.absentem.j.de pe.
Sed hic loquimur qñ in vna snia vnus fuit tantum condẽnatus
vel absolutus.Non ob.etiã.d.§.si absolutus.qꝛ speciale est in casu
illo qd snia lata pro adultero psit adultere.vt superius dixi.ꝛ sic
potius facit pro q̃ cõtra.Et ex his patere pôt an snia lata ꝯ man
dantem homicidium committi habeat nocere principali.Ter
tio casu qñ est declaratoria facti crialis ad effectũ ciuilẽ.vt qꝛ de
claraẽ instrm esse falsuꝫ ad finẽ vt nõ adhibeaẽ ei fides.tũc dixit
Inn.in.c.cãm el.ij.extra q filij sint legi.q snia lata nõ facit ius in
ter oẽs:sꝫ solũ inter eos inter quasi agitur.ꝛ ideo licet Pe.agẽte
ꝯ Titiũ pnũciatũ sit instrm falsum nõ obstabit exceptio rei iudi
cate Martino agẽti ex eodẽ instrumẽto.vt qꝛ forte dicerenẽ duo
rei.facit.l.ij.C.de fide instrumẽ.Et ideo poterit esse q pnũciabit
instrm verũ.ꝛ hoc etiã voluit Arc.super glo.in.d.c.hec quippe.ꝛ
adde qd infra dicetur.Sed forte posset dici q istud habeat locũ
qñ est instrm ex quo plures eque principaliter pretẽdũt inter esse.
sed vbi esset instrm ex quo principaliter vnus pretendit ĩter esse.
ꝛ alij nõ:et eque principaliter.vt est instrm testamenti tũc an snia
lata ꝯ tale instrm habeat nocere alijs.pendet ex intellectu.l.j.j.de
excep.rei iudi.vnde in hoc posset dici id qd dicã.j.qñ snia est de
claratoria nullitatis.Itẽ etiã attẽde qꝛ qñ declaraẽ instrm falsuꝫ
videreẽ q ad piudiciũ eiꝰ ꝯ quẽ est lata snia q si est reus q faciat
fidẽ etiã respectu alteriꝰ vt sic nõ possit ex illo se tueri ꝯ aliquẽ cuꝫ
stare videaẽ rõ quã tetigit supra qñ ferẽ snia rescissoria instri vel
snie de qua i.d.c.cãm.nisi diceres aliud i snia rescissoria.q̃ casu in
10 dex aliqd agere intendit.i.rescindere.†Aliud qñ declarat falsita
tẽ.quo casu nihil de nouo agere intendit.facit qd no.gl.in.l.ij.C.
de fid.instru.ꝛ Bu.in.l.pap.§.si ex cã.s.de inoffi.testa.ꝛ gl.in.l.j.
j.de excep.rei iudi.Sꝫ hec ratio potiꝰ diuersificat factũ q̃ ius.nec
videẽ bona tenẽdo q.d.l.j.reguleẽ sm nota.in.d.§.si ex cã.prout
ibi no.glo.in.ij.solu.quã ibi approbat.de quo etiã.j.tangetur.Et
hec de isto membro qñ est declaratoria facti.Et per predicta vide
tur qd si appareat instrm in quo in eadẽ die ꝛ eodẽ tpe quis fue
rit liberatus a pluribus obligationibus diuersarum rerum:ꝛ for
te etiam diuersarũ personarũ.quod esse pôt.iuxta id quod habeẽ
in.l.eo quod.C.si cer.pet.qd si actũ fuerit pro vna re ꝛ ille pretẽde
rit se liberatũ virtute predicti instrumenti:ꝛ pronũciatũ sit ipsuꝫ
falsum q non poterit se tueri ex dicto instrumẽto si conueniatur
sup alia re.per id quod not.per Inno.in.d.c.in nostra.non est tñ
hoc sine dubio:qꝛ vbi ad aliũ finẽ agiẽ seu ad rem diuersam non
consueuit obstare exceptio rei iudicate licet fuerit persona eadeꝫ
in primo iudicio q̃ modo est in scdo.l.cũ queriẽ.de excep.rei iudi.
ideo forte tutius esset dicere aliud quo ad hoc in snia rescissoria.
Aduerte etiã qꝛ quod dixi.s.q si vno agente pronũciatum sit in
strumẽtũ falsum q nõ obstabit alio correo agente ex eodẽ instro.
prout videtur esse tex.cũ glo.sm vnũ intellectũ in.l.ij.C.de fide in
stru.Nã illud videẽ esse dubiũ pter ea que habentur in.l.ij.ꝛ in.
11 l.ex duobus.in.iiij.q.p Bar.j.de duo.reis.vbi videẽ velle† quod
snia lata ꝯ vnũ ex correis noceat alij.vnde forte tutius esset exem
plificare.d.l.ij.de fide instru.qñ in eodẽ instro reperitur quis ob
ligatus pluribus ad diuersas res.quẽ intellectum ibi voluit sen
tire glo.Si autẽ sit declaratoria iuris.Cy.in.d.l.ij.concludit duo
membra.qꝛ si est declaratoria simplicis iuris non connexi:sed se
parati:tunc snia non facit ius quo ad oẽs per hanc.l.in prin.et in
fine.fallit in casibus qui ibi ponunẽ in tex.Si vero est declarato
ria iuris connexi.puta filiationis vel cognationis.tunc secundũ
euꝫ facit ius inter oẽs si sit lata cũ ꝯdictore legitimo.l.ingenuũ.
s.de sta.homi.ꝛ.l.diuus.de libe.cau.casus si nõ sit lata cum iusto
ꝯdictore.l.cũ non iusto.j.de collu.dete.l.j.ꝛ.l.si patronũ.s.si quis
inge.esse dica.ꝛ.l.j.j.de excep.rei iudi.Ray.vero in.d.l.ij.aliter in
hoc membro dixit.nam distinxit quod aut sententia est declarato
ria iuris realis aut iuris personalis.Primo casu non facit ius
quo ad alios.vt hac.l.nisi forte rõne connexitatis.l.loci corpus.
§.si fundus.s.si serui.vendi.Secundo casu facit ius quo ad oẽs si
est lata cum legitimo ꝯdictore.als secus.Sed aduerte qꝛ neuter
ipsoꝝ videẽ pfecte dixisse.Nã Inno.in.d.c.cãm el.ij.ꝛ Jo.and.in
d.c.pe.extra eo.sup glo.videẽ velle q etiã si agatur de iure perso
12 ne vel cõnexo.vt dixit Cy.†snia nõ facit ius nisi in casibꝰ expssatis
a iure.vñ dixit qd si ferẽ snia declaratoria qd qs sit legitimꝰ vel q
qs sit illegitimus nõ facit ius quo ad oẽs.ꝛ id poterit esse qd vno
agẽte pnũciabiẽ legitimus:alio agẽte pnũciabiẽ illegitimꝰ.ꝛ ser
uabiẽ inter eos.ꝛ plus notabiliter dixit q si fuerit qd libertinita
tis ꝛ ingenuitatis qd tũc snia declaratoria sup ingenuitate nõ fa
ciet ius quo ad oẽs.p.l.j.ꝛ.l.patronũ.s.si qs inge.esse dicaẽ.ꝛ ibi
hoc ẽt voluit glo.sing.sm vnã sol.secus qñ esset cã ingenuitatis ꝛ
seruitutis qꝛ tũc snia declaratoria sup ingenuitate faciet ius inter
oẽs.ꝛ ita loquaẽ.l.ingenuũ.s.de sta.ho.ꝛ silr sit spãle in cã filiatio
nis.l.j.cũ.l.seq.s.de li.agn.Sed aduerte qꝛ Inn.vr nimis restrin
gere.d.l.ingenuũ.ꝛ silr glo.in.d.l.j.ꝛ maxime qꝛ tex.ibi in fi.dicit
etiã si libertinus sit.Et sic vr loqui etiã qñ qd erat ingenuitatis ꝛ
libertinitatis nisi cauillãdo dicas qd erat qd seruitutis ꝛ igenui
tatis.ꝛ tñ ibi dꝛ qd snia sup ingenuitate facit ius etiã si revera fue
rit libertus.tñ diuinare ꝛ restringere nimis est illã.l.ꝛ gl.ordina
ria in.c.pe.extra eo.videtur illam simpliciter intelligere.nam di
cit qd fallit in causa libertatis.ꝛ alle.l.illam.Et sic etiam genera
liter videtur dictam.l.intelligere Cyn.ꝛ Ray.vt patet ex supra
dictis.Similiter ꝛ Jaco.butri.id.d.l.papi.§.si ex cã.vbi dicit qd
snia facit ius in aliquibus casibus.s.in cã querele.vt ibi.ꝛ in cau
sa etatis.vt.s.de mino.l.de etate.de quo dicẽdum vt ibi.ꝛ in cau
sa status.vt.d.l.ingenuũ.ꝛ in causa filiationis.d.l.j.in fi.Et sic pa
tet qd generaliter videtur intelligere dictã.l.ingenuum.ꝛ Mar.
de silẽ.ꝛ Cy.super.d.l.ingenuum.in aditionibus.imo plus vide
tur ibi velle Cyn.quod etiam vbi est questio de alio iure persone
dummodo sit eadem ratio que ibi habeat locum eadem iuris di
spositione.puta quia questio tractatur cum illo cuius principali
ter intersit.Nam tunc faciet ius quo ad alios quorum non eque
principaliter intererit.ꝛ sic videtur velle qd si pronunciareẽ queꝫ
esse legitimum cũ illo cuius principaliter interesset.puta cum pa
tre qd tunc preiudicaret etiam quo ad alios nisi docereẽ de collu
sione.per not.in.l.j.ꝛ per totum.de collu.deteg.secus si non agita
retur questio cum eo cuius principaliter interesset.vnde ibi dicit
quod si mortuo patre pronuncietur filia legitima ad agendũ con
tra vnum possessorem partis hereditatis nõ preiudicabit hec sen
tentia si agatur postea contra possessorem alterius partis.ꝛ forte
etiam posset attentari quod si post mortem asserens se filium age
ret contra scriptum heredem pretendens se preteritum qd si con
tra illũ probaret se filium:quia est is cuius principaliter interest
defendere.qꝛ tunc sententia faceret ius quo ad alios qui possent
venire abintestato.Et idem videretur si hoc probaret contra exi
stentem in primo gradu ꝛ pretendentem se heredem abintestato.
Cy.tamen in.d.l.ingenuum videtur requirere omnino quod con
tra illum quem pretendit in patrem sit necesse dictasse iudicium
pro quo videtur facere.d.l.j.in fi.cum.l.seq.de lib.agno.Et iuxta
istud dictum posset limitari dictum Inno.videtur enim intelle
ctus verior quem communiter sequuntur docto.nostri circa di
ctam.l.ingenuum.Et ratio vt dicit Cy.in.d.l.ingenuum.videtur
fuisse qꝛ conueniens est q ex quo sententia est lata cum illo cuius
principaliter interest noceat alijs quorum non sic principaliter in
terest.facit quod not.in.d.l.papi.§.si ex causa.Et sic videẽ qd vbi
habet locum eadem ratio habeat locum eadem dispositio.l.non
possunt.s.de legi.Non obst.d.l.j.si inge.esse dic.ꝛ.l.si patronum.
qꝛ loquuntur qñ apparet rem non fuisse agitatam cum legitimo
cõtradictore:quia compareat alius asserens se verum patronum
ꝛ nõ illum cum quo cogit.Non enim est conueniens qd per factũ
illius primi precludatur via huic secundo qui forte est verus pa
tronus.ꝛ forte detegetur primum non fuisse iustum contradicto
rem.sicut etiam aliquo petente Titium tanq̃ seruum lata sit sen
tentia pro ipso Titio defendente se tanq̃ ingenuum super inge
nuitate qd noceat alteri postea veniẽti ꝛ asserenti se verum domi
num Titij.Non est enim cõueniens quod facto primo fuerit pri
uatus absq̃ culpa sua ꝛ absq̃ consensu suo iure suo.Et maxime
cum non potuerit etiam prohibere primum agere de iure suo.vt
hic in fine.facit.l.id quod nostrum.j.de re.iur.Et sic.l.ingenuum
videtur habere locũ quãdo tractatur de illo qui pronũciatus est
ingenuus admittẽdo ad honores ingenuorum ad quos non ad
13 mittuntur liberti.l.j.C.ad leg.iul.maie.†Et similiter quo ad ma
trimonium ad quod de iure ciuili nõ admittuntur serui.C.de in
cest.nup.l.cum ancillis.licet secus de iure canonico.vt in.c.j.ꝛ per
totum.extra de coniug.seruo.Nam quo ad illud faciet sententia
ius.ꝛ quo ad similia vt ibi not.qꝛ tunc se opponentes ꝛ dicentes
eum non ingenuum non sunt illi quorum principaliter interfuit
ideo quo ad illos sententia facit ius.videtur tamen sentire Jac.
de are.vt refert Cy.in.d.l.ingenuum q si sunt duo veri patroni ꝛ
vno agente pronũciatum sit qd snia faciat ius etiam quo ad aliũ
compatronum nisi detegatur primum collusisse per.l.j.ꝛ per totũ
de collusi.deteg.Sed forte istud dictum non est verum quia non
videtur ratio qd per actum primi potuerit preiudicare secundo
agenti qui non potuit primum prohibere quominus de iure suo
ageret.per id quod dicitur hic in fi.nisi sustineas quod ex quo iste
seruus

seruus fatetur primum fuisse compatronum. et sic se solum nõ patronum qd tũc cum absonum videatur qd sit pro parte ingenu⁹: pro parte libertinus. de equitate fauore ingenuitatis preualeat prima sententia. per id qd habetur in simili in. l. in duobus. ff. de libe. cau. Forte tamen huic solu. si probet se patronuz refundi debebit qd sua interest respectu sui iuris. p. l. duobus. nisi dicas hoc casu secus cum ius patronatus nõ estimetur commodo pecuniario. l. plane. la. ij. ff. de lega. j. et l. naturalis. circa fi. ff. de prescri. ver bis. Pro latiori tñ declaratione huius articuli qñ sentẽtia est declaratoria iuris potes cõsiderare plures casus. Nam interdũ est declaratoria iuris seruitutis realis. Quandoq3 est declaratoria iuris alterius seruitutis. Quandoq3 est declaratoria iuris nullitatis. Quandoq3 est declaratoria iuris dominij. Quãdoq3 est de-
14 claratoria iuris seu status persone. ¶ † Primo casu videtur qd sententia habeat alteri prodesse propter naturam seruitutis que indiuidua est. l. ij. §. j. ff. de ver. obli. et probatur in. l. loci corpus. §. si fundus. ff. si serui. ven. et voluit glo. in. d. c. pe. extra eo. Et sic sententia lata pro vno dominorũ super seruitute predij communis proderit alteri: licet Inno. aliter videatur sensisse in. d. c. causam. el. ij. vnde standũ videt̃ his que ibi allegat ɔtra se. An aũt ecõtra sententia lata in dicto casu contra vnum ex dominis noceat alijs glo. voluit qd non in. l. ij. C. quib. res iudi. non no. et in. d. c. pe. idẽ Barto. in. l. ij. §. ex his. ad fi. ff. de ver. obli. idem in. l. ex duobus. in iiij. q. ver. ij. ff. de duo. reis. Idem etiã voluit But. in. l. in re cõmu ni. ff. si serui. vendi. Sed in contrarium facit illa. l. a contrario sensu. Nam ibi ideo non videtur nocere propter dolum ipsius agentis. Et sic videtur qd vbi cessat ipsius dolus qd tunc debeat nocere sicut et prodest. Et hoc ibi videtur aperte tenere Bar. Et illud forte de iure verius per. l. illam a contrario sensu. ¶ Secũdo casu si esset ius seruitutis personalis: puta vsusfructus non videt̃ sententia lata pro vno alteri prodesse si forte plures pretendãt vsumfructũ in eadẽ re cũ illa seruitus sit diuidua. l. j. §. si vsusfructus. ff. ad. l. fal. si autem sit alia seruitus puta qz declaratum sit aliquod monasterium subiectum alicui episcopo vel prelato: an tunc sententia habebit nocere alteri qui pretendebat se iure prelatum et monasterium sibi subiectum. de hoc videtur casus in. c. cum super extra eo. vbi videtur cõcludi qd preiudicet quo ad possessionem nisi fuerit appellatum: sed non quo ad proprietatem etiam si sciuerit causam agi. vt ipse ibi no. in gloss. super verbo constiterit. in ver. alij quoq3 dicunt. Et forte melius ver. qd si de proprietate. et in ver. et notandum qd papa. iuncto ver. postea seq. qui incipit super proprietate autẽ. ¶ In ea. glo. et in ver. per istam autem decretalem. ibi tamen in dicto ver. post istam videtur sentire qd preiudicet etiam ignoranti saltem in possessione ex quo non est appellatum. et facit etiam qd ipse idem no. in. c. pe. extra eo. contrarium tamen sensit in eadem glo. in verbo cõstiterit. in ver. Ioã. et bene. Et sic iste articulus videt̃ dubius et potissime qz licet illa decretalis cum super. videatur inniti qd nõ fiat preiudicium super proprietate: indistincte tamen in contrarium fortiter facit. d. c. pen. extra eo. inquantum dicit qd si ille ad quem primo loco spectat defensio, eius de quo agitur patitur alium agere sibi preiudicat. ergo videtur qd in casu proposito si prelatus qui pretendit monasterium sibi subiectum. et sic ad quem spectat primo loco hoc defendere patitur ipsum monasterium de hoc experiri seu se defendere cum alio qd preiudicet ipsi prelato. Et sic videtur qd etiam super proprietate fiat preiudicium prelato scienti et patienti monasterium defendere causam. Et ista pars forte verior. Nec obst. d. c. cum super. qz potest intelligi qd si non appelletur fit preiudicium in possessione: sed non in proprietate si nesciuit causam agi: licet forte sciuerit postea sententiam latam et nõ appellauerit. Et sic videtur intelligere ibi Inno. in ver. alioquin. dũ dixit. i. si non fuerit rationabiliter appellatum et nesciuerit causam agi. l3 Ho. ibi dicat qd debuerit dicere et sciuerit causam agi. Sed non videt̃ Ho. bene dixisse per pdicta. et sic videret̃ qd si sciuit causam agi et nõ appellauit. et fiat executio snie piudicet tã i pprietate q̃ in possessione: l3 vbi nesciuit causam agi l3 postea sciuerit sententiã latã si appellauerit impediat executionem. et sic non fiet executio et pin dicabitur in possessione: sed non in proprietate. Sed vbi nesciuisset causam agi et facta esset executio etiam ignorante eo: an tunc preiudicatum esset sibi in possessione ita qd illa intelligatur priuatus est maius dubium. Nam Inno. videtur sensisse qd sic in dicta glo. in verbo si constiterit. circa fi. in ver. per istam autẽ decretalem. In contrarium tamen facit qd iudex in dubio nõ agit priuare possessione tertium qui non fuit in iudicio: vt ipse not. in. c. quoniam frequenter. §. in alijs. extra vt lite non conte. decisio huius dubij pendet ab alio: an qñ fertur sententia contra colonum et immittitur agens in possessionem: an ex hoc priuet̃ dñs possessione. de quo per Bar. in. l. peregre. §. quibus. ff. de acqui. pos. vbi
15 tamen non decidit: sed de ipso infra dicã. ¶ † Tertio casu quãdo est declaratoria iuris nullitatis. an tũc faciat ius quo ad omnes est dubiũ propter ea que habentur in. l. j. ff. de excep. rei indi. Concl ude qd quo ad alium cuius eque principaliter interest nõ facit

ius. facit qd no. in. l. papi. §. qd si ex causa. et. l. cause. e. tit. Sed quo ad alium cuius non eque principaliter interest est maius dubiũ. puta si testamentum pronuncietur nullum: an nocebit etiã legatarijs. glo. in. d. l. prima. voluit qd non quasi aliud esset in sententia rescissoria testamenti que faciet ius contra legatarios. aliud in sentẽtia declaratoria nullitatis testamẽti que non faciet preiu dicium legatarijs. Et hoc tenuit glo. in. l. ij. C. de fide instr. et Iac. But. in. d. l. papi. §. si ex cã. Sed glo. in. d. §. si ex cã. et Cy. in. d. l. ij. C. de fide instru. et idẽ sensit in. l. ij. C. qui. res iudi. non noc. voluit qd dũmodo snia sit lata cum legitimo contradictore: puta cũ illo qui pretendebat se heredẽ insolidum ex testamento qd illa noceat legatarijs si illa non sit lata per contumaciã nec sit collusum. Et pro hac parte est casus scdm lect. Hug. in. l. si patroni. ff. ad trebel. Et hoc ibi sequitur Bar. et in. l. j. de excep. rei iudi. secus si lata esset cũ vno legatariorũ: qz tunc nõ nocebit alijs: nec similiter heredi. d. l. j. Itẽ nec similiter si esset lata cũ vno coheredũ non nocebit
16 alij: vt. d. l. circa. et no. in. d. §. si ex cã. ¶ † Quarto casu qñ est declaratoria dñij tene qd regulariter non preiudicat nec prodest alteri. Fallit in casibus hic positis. et in. c. pe. extra eo. de quorũ casuũ
17 intellectu inferius discutiet̃. ¶ † Quinto casu qñ est declaratoria iuris seu status persone an faciat ius quo ad oẽs conclude si fert̃ cõtra statũ persone pĩudicabit ei cõtra quẽ est lata quo ad oẽs: s3 nõ noceret alteri qui forte vellet pretẽdere se habere ius in conni cto. facit ad no. Inno. in. d. c. in nostra. Si autẽ fertur declaratoria pro statu persone et in ipsius fauorẽ. et tunc videt̃ qd faciat ius d. l. ingenuũ. et. d. §. si ex cã. qd ad hoc vt snia faciat ius quatuor requirũtur. s. vnũ a principio qd interueniat legitimus ɔtradictor. al's secus. l. cum non iusto. de collu. dete. Secundũ in progressu. s. qd defendat̃ cã nam al's potius presumeretur lata per contumaciam. l. qui repudiantis. §. fi. ff. de inoffi. testa. Tertium in snia. s. qd feratur declaratoria affirmatiue puta talem esse ingenuum. Non negatiue puta talẽ nõ videri: vel nõ fore seruũ agentis. l. diui. de libe. cau. Quartũ post sniam. s. qd nõ detegat̃ collusio per. l.
18 j. et per totũ de collu. dete. ¶ † Quis autẽ dicatur legitim⁹ cõtradictor in casu. d. l. ingenuũ. patet ex supradictis qz ille qui erat verus dominus dicẽs illũ seruũ licet ecõtra ille dicat se ingenuum. Et hoc scdm oẽs idẽ si est patronus asserens illum libertũ: l3 ille econtra se ingenuũ vt expresse voluit Cy. in. d. l. ingenuũ l3 Inno. cõtra in. d. c. cãm. Et quid iuris qñ essent duo patroni et vnus primo egisset dixi supra. Et similiter qñ essent duo dñi et vn⁹ primo egisset colligitur ex. l. duob⁹. de liber. cau. Et hoc qñ quilibet pretenderet se dñm pro parte quo casu sunt remittendi ad eundem iudicem: vt. d. l. duobus. et. d. l. cognitio. §. j. et. l. si pariter. eo. ti. Nã tunc si vno agente fertur snia pro libertate licet alius obtineat in seruitute tenebit snia latã pro libertate et tenebitur obtinens in libertate dato precio partis alteri dño obtinenti in seruitute secus videtur qñ duo pretenderent se dños insolidũ quo casu nõ essent remittẽdi ad eundem iudicem. d. l. cognitio. §. j. et facit quod not. Inno. extra de maio. et obe. c. fi. et de dila. c. exposuit. et de dolo et contuma. c. fi. in antiquis. An autem tunc si snia ferat̃ vno agente pro libertate preiudicet postea alteri agere volenti et asserenti se dñm insolidum. gloss. singularis voluit qd sic in. d. l. cognitio. §. j. Sed forte non est vera per id quod habetur in. l. j. et. l. patronuz. si quis inge. esse dica. vbi patet quod si vnus primo egit pretendens se patronum insolidum conuento hoc negante et dicente se ingenuũ: l3 sentẽtia feratur super ingenuitate nõ preiudicat alteri volenti se dicere patronum insolidum. vt etiam superius dixi. Et ideo nec verisimiliter debet pĩudicare in casu isto snia lata super libertate pretẽdenti se dñm insolidum. qd videt̃ voluisse Cy. in. d. l. ingenuum. tene tamen menti dictã glo. Itẽ aduerte qz glo. in. d. l. ij. C. qui. res iud. nõ nocet. posuit quatuor fallẽtias in qbus snia prodest et nõ nocet. Prima est de. l. denunciasse. §. si absolut⁹. ff. de adul. et de hoc dic vt dixi supra circa sniam declaratoriã facti criminalis ad penam criminalem. Secunda fuit de. l. posthum⁹. §. si quis. ff. de inoffi. testa. vbi sententia lata pro agente contra testamentum prodest omnibus quorũ interest: sed si fert cõtra agẽtem non nocet alteri. et ratio patet ex no. per Io. an. post Innocẽ. extra de procu. c. in nostra. et dixi. ff. circa sniam rescissoriam. Tertia fuit. l. loci corpus. §. si fundus. ff. si serui. vendi. et de hoc dic vt dixi circa sniam declaratoriã iuris seruitutis realis. Quarta fuit de aut. item si quis. C. de natu. lib. Sed illa nõ est proprie fallẽtia ad regulã istam. an res inter alios iudicata alteri noceat vel psit. Sed ad aliud generale: an res inter alios acta habeat alteri nocere vel prodesse. Nã ibi dicit̃ qd vbi pater habẽs plures filios naturales ex aliqua muliere si nominat vnũ ex eis tanq̃ legitimũ prodest etiã alijs vt possint pretẽdere se legitimatos. Item etiã attẽde qz glo. in. d. c. pe. extra eo. posuit alias tres seu quatuor fallentias in quibus prodest et non nocet prima in. l. papi. §. meminisse ff. de inoffi. testa. Sed certe non videtur proprie fallentia a regula ista. Nam ibi dicit̃ qd impugnãs testamentũ vsq3 ad sniam. vel si succũbit perdit in testamẽto relictũ: et qd applicatur fisco q aufert tanq̃ ab indigno. et illud contingit propter culpã impugnãtis te

stamentum vt talis snia psit fisco.hic aūt non cōtingit rōne deli
cti sniam alteri piudicare vel prodesse.Preterea ibi in eo in quo
est lata nō prodest fisco:qꝛ lata est super testamēto ꝛ validitate te
stamēti.qd non prodest fisco.sed sup iure legati qd aufertur succū
benti tāꝗ ab indigno.hic aūt queritur an snia in eo in quo est la
ta alteri prosit vel noceat aliis.Scda fallētia fuerit de.l.si ratione
qn serui.amit.sed ibi non loquit in snia sed in facto extraiudicia
li.ꝛ sic potius venit ad illud generale.res inter alios acta.Et est
ibi speciale ratione indiuiduitatis seruitutis.Tertia fuit in.l.ij.
C.de commu.rerum alie.Sed certe ibi loquitur in facto extrai
diciali.ꝛ est speciale fauore fisci.vt ratione partis quā habet in re
cōi cū alio possit totā rem vēdere.vt sic tam melius suam vendat.
facit qd no.in.l.ij.C.cōmu.diui.dꝫ tñ preciū partis dare cōsocio.
Quarta fallentia est de.c.vna snia.de app.de quo dic vt ibi.ꝛ ple
ne per Bar.in.l.si qs.ff.de app.ꝛ Inno.in.d.cām.ꝛ refert Jo.an.
sup glo.in.d.c.pe.in effectu addit duas alias fallētias.vna est de.
c.j.de elec.in.vj.ꝛ ratio est qꝛ ex dispositione illius iuris intelligū
tur oēs citati quorū interest.facit cle.cām.de elec.ꝛ in cle.si antea.
de dolo ꝛ cōtu.vbi gloss.sing.de ista citatione iuris an constituat
quē in vera ꝯtumacia ꝛ excludat quem a potestate appellandi iō
nimirū si ibi snia lata contra vnū nocet aliis ex quo intelliguntur
citati.facit qd no.Cy.in.l.j.C.de aduo.diuer.iudi.Scda est in cā
inquisitionis.alle.c.fi.de collu.dete.ꝛ.c.ex tuarū.de purg.cano.di
cit tñ qd tunc oēs debēt citari per edictū.alias non preiudicaret.
ꝛ tunc etiā non preiudicabit ignorātibus.Sed aduerte qꝛ ista fal
lentia vr cadere sub primo mēbro qn tractat de iure publico vnde
nimirū si absolutoria lata etiā in causa criminis nocet aliis si non
doceatur de preuaricatione.vel nisi scds veniēs doceat de proprio
interesse ꝛ ignorātia.p no.in.l.si vni.§.j.ff.de accu.ꝛ in.c.de his.ex
tra de accu.ꝛ qd no.in.c.dilecti.in glo.pe.extra de elec.Et si vnus
etiā pretēderet se proprietariū alter vsufructuariū.habetur in.l.si
pariter.de lib.cā.ꝛ facit qd infra dicetur.Et forte etiā posset dici
qd in dubio si lata est snia super ingenuitate si solū quo ad hono
res ꝛ similia permissa tñ ingenuis queraꝛ an sit ingenuus in du
bio snia faciat ius etiā si forte quis velit dicere qd ille qui agit nō
erat vere dñs nisi alleget collusionē cū de iure tertii non videatur
debere excipi.l.qui liberis.§.testamēto.ff.de sec.tab.nisi forte di
cas qd hoc casu esset exclusoriū iuris agētis in totū cum sententia
illa non habuerit preiudicare vero dño.vt superius dixi.facit qd
habetur in.l.cum seruū.C.de ser.fug.ꝛ qd no.Bar.in.l.ij.ff.de exce.
rei iudi.qꝛ vr idē dicendū qd dixi quando duo pretēdunt se domi
nos:qꝛ cū non possit esse quis pro parte seruus pro parte liber vr
qd pualeat snia p libertate data de equitate ꝛ refundi debeat in
teresse alteri vincēti iuris sui.ar.d.l.duobus.licet ter.in.d.l.si pa
riter.non clare soluat questionē.¶Quid aūt si aliquis pronūcia
tus fuerit clericus an snia facit ius quo ad oēs.dixit marti.silr.vt
Cy.in.d.l.ingenuū.aduocatos cōiter dicere qd sic sicut qn snia fer
tur sup etate.l.de etate.ff.de mino.Nā vr eadē rō.ꝛ sic idē ius.Et
ibi etiam dixit qd si aliquis banniatur vt homicida qd talis snia
quo ad oēs intelligo saltē de ciuitate faciat eū haberi pro homici
da.ꝛ sic quo ad effectus accessorios oibus prodesset.facit qd not.
in.l.ex ea.ff.de postu.¶In gl.super verbo experiri.in fi.Et sic in
nuit glo.†qd snia lata contra creditorē preiudicet debitori.ꝛ simi
liter econtra.Sed aduerte qꝛ aut est lata contra debitorē conuen
tum.Aut cōtra creditorē agentē.Si contra conuētum tene qd nō
preiudicat ignorāti debitori.sciēti aūt preiudicabit saluo nisi sen
tentia ferat contra contumacē:qꝛ in oibus casibus in quibus snia
alteri preiudicat intelligit illud verū si non feratur in contumace
adeo qd si solū fuisset cōtumax in actu snie adhuc vr qd non preiu
dicet vt vr tex.fin.cū glo.in.d.l.qui repudiātis.§.fi.cū ibi not.per
Bar.vel nisi ibi sit facta collusio.vel nisi p iniuriā creditoris fue
rit lata.facit.l.si per imprudentiā.de euic.ꝛ qd no.Jo.an.in.c.pe.
extra eo.Sed hic occurrit dubiū:qꝛ non vr qd snia lata cōtra cre
ditorē conuentum preiudicet debitori etiā scienti cū debitor non
potuerit prohibere creditorē defendere pignus.facit qd habetur
in.l.de accessionibus.ff.de diuer.prescri.glos.j.in verbo prohibere
dicit qd ratio tex.hic posita fallit hoc casu ꝛ nō declarat aliter.dic
qd rō esse pōt ꝙ ex voluntate debitoris vr creditor expediri de iu
re ipsius debitoris.nā eoipso qd debitor pignorauit vr dare credi
tori licētiā vt possit se tueri ex iure dñii ipsius debitoris.facit qd
habet in.l.si pignore.ff.fa.her.ꝛ qd habet in simili in.l.j.in fi.ff.de
ope.no.nū.ꝛ.l.j.in fi.ff.vsufr.quēad.ca.¶Sed tūc ob.fortius:qꝛ
si ex voluntate debitoris vr experiri.ergo debet semp snia debito
ri nocere siue sciuerit siue ignorauerit sicut nocet domino snia la
ta cōtra suū procuratorē.l.plautius.ff.de pcu.Sed solue fm ang.
qd hic creditor principaliter agit ꝛ defendit de iure suo.s.hypo
thece:lꝫ illud causetur a iure debitoris.Et ideo eligit media via.
ꝛ non noceat debitori nisi cū sciuerit.Sed quando procurator ex
peritur ipse deducit principaliter in iudicio ius dñi.ꝛ noie ipsius
domini non suo ideo nimirū si snia nocet domino suo.Si autem
snia sit lata contra creditorē agentē conclude qd in casibus in qui
bus non nocet qn est lata cōtra ipsum cōuentū non nocebit etiaꝫ

nūc.In aūt in aliis causis piudicet.ꝛ tenet qd regulariter nō fal
lit si succumbat ex eo:qꝛ reus pbauerit se dominū ꝛ debitor sciue
rit super hoc probationē assumptam de quo dic latius vt hic per
Bar.Econtra aūt quando est lata contra debitorem conuentum
tunc si fuit lata ante obligationē piudicabit creditori.l.si mater
§.fi.de exce.rei iu.ꝛ.l.si superatꝰ.§.fi.ff.de pig.Si autē sit lata post
obligationē hypothece contractā tunc preiudicat ignoranti scien
ti sic nisi fuerit lata per contumaciam vel per collusionem vel per
iniuriam debitoris vt.ff.dixi in simili ꝛ probatur ex.l.preses.cum
ibi no.C.de pig.ꝛ per Jo.an.in.d.c.pe.super glos.ad fi.Si autem
sit lata contra debitorē agentem tūc fm Bar.hic in.v.q.piudica
bit creditori scienti eodem modo sicut quando fertur contra debi
torem conuentum.Sed forte istud verum quando snia est lata cō
tra debitorem agentem ex eo:qꝛ reus probat se dominum:secus si
ex eo qꝛ actor non probat.Nam cum creditor agat ad alium fineꝫ
non debet sibi obstare exceptio rei iudicate in casu predicto sicut
nec obstaret eidem contra quem est lata si ad alium finem ageret:
vt no.in.l.iulianus verum debitorem.ff.de condi.indebi.cum ibi
no.per gloss.ꝛ Bar.Et facit etiam qd tetigit Barto.circa casum
quando fertur sententia contra creditorem agentem.Unde auteꝫ
potuerit esse ratio quare sententia lata contra creditorem preiu
dicet debitori patere potest ex predictis.nam non videtur qd illa
ratio sit bona ꝙ potuerit debitor prohibere ꝛ non prohibuerit vt
ff.tetigi.ꝛ voluit glo.j.in ver.prohibere.ꝛ etiam Bar.Sed potes
eam saluare.ꝛ maxime qꝛ iurisconsultus videtur hic indifferenter
posuisse.nam potest dici qd potuit prohibere ne creditor expedi
retur.s.solus.Nam poterat assistere ei etiam inuito.ꝛ ipso etiam
inuito causam defendere ratione sui interesse per id qd habetur
in.l.principaliter.C.de li.ca.ꝛ in.l.si suspecta.de inof.test.iō si hoc
nō fecit imputet sibi ex quo passus est solum creditorem experiri.
Et sic bona erit ratio etiā quo ad casum istum.Alia est ratio qꝛ ex
voluntate debitoris intelligitur creditor esse expertus etiā de do
minio debitoris:vt superius declaraui.Et hec ratio vr colligi in
ver.ibi qꝛ ex voluntate.nam videtur in effectu creditor ex volun
tate debitoris esse expertus.Tertia potuit esse ratio qꝛ debitor
est ille ad quem primo loco spectat defensio super dominio cum
ipse sit dominus ꝛ non creditor ideo si patitur creditorem experi
ri.nam licet non potuerit eum remouere ex toto poterat tamen ei
assistere ꝛ causam defendere etiam inuito creditore.Et hec ratio
multum conformatur litere in vers.scientibus.ꝛ facit quod habe
tur in.c.pe.extra eo.Et huic intellectui magis cōformatur litera
20 cōis ꝙ Pisana.†Econtra autem quare lata contra debitorē no
ceat creditori ratio esse potest:qꝛ creditor passus est experiri auto
rem suum super iure in quo habet causam ab eo.ideo debet noce
re.facit qd habetur in.d.c.pe.Aduerte tamen:qꝛ vt dixi.ff.snia la
ta contra creditorem agentem ita demum noceat debitori si reus
probauerit se dominum.ꝛ debitor hoc sciuerit cum id cōiter non
contingat qd reus assumat sibi onus probationis habēdo respe
ctū ad cōiter accidentia ad que lex in dubio potius adaptatur.ꝛ
ad regularem cursum iudicii qui potius debet attendi in dubio.
facit qd no.Barto.in.l.naturaliter.§.nihil commune.in prima
combinatione.ff.de acqui.pos.videtur qd inquantum litera hic
dicit si debitor experiri passus ꝛc.de mente text.fuerit intelligere
experiri pro defendere licet in se possit etiam saluari ꝙponatur
pro agere in certo casu quando reus assumpsit in se onus proban
di.facit quod dicetur cum gloss.seq.¶In gloss.super ver.de pro
prietate.ibi:quod non placet.glossa in.§.pen.videtur residere in
hac opi.Hug.ꝛ ipsam expresse tenet ibi Inno.contra.Sed Bar.
nititur concordare ꝙ si vxor agit nomine mariti vel venditor no
mine emptoris tunc non preiudicet etiam si sciuerit maritus vel
emptor causam agi per id quod habetur in.l.iam tamē.§.in hac
ff.ud.sol.ꝛ per no.per glo.in.l.ex parte.in prin.fa.her.Nam non
videtur tunc habere locum materia huius.l.nec dicti.c.pen.extra
eo.que videtur habere locum quando quis deducit in iudicium
tanꝗ ius suum ius ad alium spectās:sed vbi simpliciter agit tūc
etiam non preiudicet saluo nisi reus assumpserit in se onus pbā
di ꝛ probauerit se dominum:qꝛ tunc si hoc sciuit maritus vel em
ptor preiudicauit sibi.Et ita intelligatur opi.Hugo.ꝛ Innocē.
Sed aduerte qꝛ Ang.hic concordat cum Bar.preterꝗ in primo
mēbro inquantum vult ꝙ si venditor noie emptoris egit ꝛ succu
buit ꝙ illa snia non nocet emptori etiam scienti nisi ratificauerit
ex eo:qꝛ cum exitus controuersie fuerit prauus intelligitur em
ptor continuo potius reprobasse per nota.in.d.§.in hac.ꝛ.d.l.ex
parte.Nam putat Ang.hoc falsum primo per autoritatem In
no.in.c.ex parte decani.extra de rescript.vbi decidit expresse qd
snia lata contra falsum pcuratorem nocet dño qui sciuit causam
agi ꝛ nō ꝯdicit.Nam cum poterit phibere eum agere suo noie ꝛ
non prohibuerit ex quo sciuerit vr permisisse p hanc.l.in rōne sui
Secundo mouetur per ter.iuncta glo.in.l.quo enim.§.j.ff.rē ratā
hab.que dicit ꝙ non improbare ratihabitioni par est.Tertio p
hoc all.l.ij.C.de filiisfa.lib.ꝛ.quam etiam alleg.Innoc.ꝛ.l.ij.cum
concordantiis ibi positis.ff.ad munici.in quibus habetur ꝙ nisi
pater

pater incōtinenti ɔ̄dicat ad qđ fili⁹ est vocatus intelligitᷣ consentire: ⁊ obligatᷣ fideiussor. Quarto ꝓ hoc allegat: q̄ʒ si opi. bar. esset vera sequeretᷣ absurdū qđ hec lex nunq̄ haberet locū: q̄ʒ etiā scienti nō deberet nocere sn̄ia: q̄ʒ ꝑpter prauū exitū deberet fingi sciēs a p̄ncipio ɔ̄dixisse. ⁊ sic sibi nō debere nocere cū ɔ̄dicētibus nō nocceat sciētia: vt hic ptʒ a ɔ̄rio sensu. Nō ob. ꝓm eū rō Bart. de exitu cōtrouersie: q̄ʒ nō debemus ꝓm eū hoc casu inspicere finē: sed potius principiū in quo tūc non apparebat an vtiliter an inutiliter negotiū gereretᷣ. ideo imputet sibi qui tūc nō cōtradixit. Sed aduerte p̄rimo: q̄ʒ vt dixi. s̄. regulariter reus non assumat in se onus probādi. ⁊ lex ad cōiter accidētia in dubio adaptatᷣ videtᷣ qđ magis de mente tex. fuerit qđ hoc verbū experiri ponatᷣ pro defendere. ⁊ lʒ Bar. nitatᷣ pōderare lr̄am in ver. agere dum dicit proprie actionē vel defensionē: vel defensionē vt sic etiā cōprehēdat casuʒ in quo agetᷣ sub verbo experiri: tū̄ si ponderetᷣ lr̄a in versi. is vero quatenus loquitᷣ q̄n sn̄ia hʒ alteri nocere nō repetiit verbū agere: sʒ solū posuit verbū defendere lʒ. s̄. quo ad casus in quibus nō noceat etiā sciētibus posuerit de actiōe ⁊ defensione. Et sic videtᷣ qđ respectu casuū in quibus fit p̄iudiciū verbū experiri poni debeat pro defendere prout videtᷣ declarari in illo ver. is vero. Et hāc rationē videtᷣ voluisse sentire glo. in. d. c. pe. Non nego tū̄ quin forte etiā possit. d. Bar. esse verū: q̄ʒ si reus assumpserit in se onus probandi: ⁊ ꝓbauerit ⁊ emptor hoc sciuerit qđ tūc sn̄ia lata cōtra venditorem agentē p̄iudicet emptori. ⁊ maxime vt cōcordentᷣ opi. ar. no. in decretali literas. de resti. spo. ⁊ in. l. si finita. §. illud queritᷣ. s̄. de dā. infe. ¶ Itē aduerte: q̄ʒ videtᷣ sn̄iam Bar. posse defensari a ɔ̄riis Ang. Nā nō ob. p̄ma rō de dicto Inno. in. d. c. ex pte. vt. ꝭ. dicetᷣ statim. Itē nō ob. scđa: q̄ʒ illa glo. in. d. l. quo enim simplr̄ intellecta nō est vera: vt ibi plene per Bar. Nā illa glo. solū videtur habere locū q̄n actus fit me p̄sente vel me agēte ad mei fauorē. Et hoc cōstat. l. qui patitᷣ. s̄. man. ⁊. l. si absentis. C. si cer. pe. al's secus. l. pcurator. ad fi. ꝭ. rē ra. ha. ⁊ ptʒ etiā ex not. in. d. l. iiij. §. in hac. Et ideo cū hic a principio nō esset certū id tēdere in vtilitatē tacētis nō est hoc casu nō improbare per par ratihabitioni. ¶ Item non ob. tertia rō q̄ʒ in. d. l. est speciale fauore reipublice vt eius indemnitati facilius cōsulatᷣ: vt pʒ ex ibi no. in. l. filiusfa. §. inuitus. s̄. de pcu. ⁊ in. l. que dotis. s̄. so. ma. ¶ Itē nō ob. quarta: q̄ʒ hec lex loqtur q̄n qs deducit in iudiciū ius alteri⁹ tanq̄ suū: vt voluit bart. ⁊ et Inno. in. c. pe. extra. eo. quo casu requiritᷣ exp̄ssa ɔ̄ditio: al's si scit ⁊ patitᷣ videtᷣ cōsentire: vt hic dicitᷣ. Sʒ in casu Bart. agitᷣ noie alterius. ⁊ sic agēs nō deducit ius alterius tanq̄ suū: sed tanq̄ ipsi⁹ tertij cuius noie agit. quo casu nō hʒ locū ista lex. ⁊ facit qđ habetᷣ in. d. §. in hac. ⁊. d. l. ex parte. Nec videtᷣ etiā bona responsio quam
21 Ang. facit ad rōnem Bar. † q̄ʒ in facto iudiciali videtᷣ qđ debeamus inspicere finē ⁊ nō principiū vt est tex. cū glo. in. d. §. in hac. ⁊ d. l. ex pte. ꝑterea hoc voluit Inno. in. d. c. pe. ver. ceterū. ⁊ hec. l. cū materia sua. ⁊. d. c. pe. locū habēt q̄n ille qui patitᷣ illū agere habet causam ab eo: vnde secus si nō habet causam. Et scđm hoc videretur Inno. velle qđ q̄n is qui patitᷣ habet cām ab agēte p̄iudicet sibi indifferēter ex quo scit ⁊ tacet ⁊ nō ꝓhibet. Et sic videtᷣ velle qđ etiā si noie eius qui patitᷣ agat qđ ei p̄iudicet. Et sic in hoc videretur ɔ̄dicere Bar. in casu q̄ōnis sue cū ipse Bar. loquatᷣ q̄n venditor agit noie emptoris. Et sic patitᷣ emptor qui hʒ cām ab agente. Et pro isto dicto Inno. facit gn̄alitas istius text. ⁊. d. c. pe. Quis tū̄ melius dixerit patebit ex seq. ⁊ facit qđ no. Cyn. post Pe. in. l. inuitus. C. de pcu. in illo brocardo. An tacēs videatᷣ consentire. ¶ Itē nō ob. d. Inno. in. d. c. ex pte. q̄ʒ pōt dici primo qđ ipse ideʒ
22 Inno. tenuit ɔ̄riū in. d. c. pe. extra. eo. vbi apte dicit † qđ si agitur noie alieno etiā si sit cōiuncta p̄sona que agat nō nocet sn̄ia alteri nisi interueniat ratihabitio exp̄ssa vel tacita. Et sic videtᷣ tenere ɔ̄ id qđ dixit in. d. c. ex parte. nisi velles dicere cōcordādo eū qđ itelligatᷣ esse tacita ratificatio eo ipso qđ scit ⁊ tacet vt dixit in. d. c. ex parte. Sed certe istud nō videtᷣ de mēte Inno. q̄ʒ ibi dicit p̄mo qđ illa decretalis. ⁊ ea que. s̄. dixi p̄cedunt q̄n qs deducit in iudiciuʒ ius alterius tanq̄ suū. Et postea subdit qđ sec⁹ est si noie alterius quis agat etiā si sit cōiuncta p̄sona nisi sequatᷣ ratificatio expressa vel tacita. vnde cū in casu illius decretalis tacite surgat ex sciētia cū patiētia de mēte Inno. videtᷣ in. d. causa quādo qs noie alteri⁹ agit non dicatur tacita ex sola sciētia cū patiētia: quia alias non bene diuersificasset sʒ videtᷣ velle qđ sit ratificatio tacita aliter forte q̄ʒ facit aliquē actū per quē surgit tacita ratificatio. facit qđ habetᷣ in. l. paulus rn̄dit nō tm̄ verbis. ꝭ. rem ra. ha. ⁊ sic restat videre qđ dictū sit verius patebit ex sequētibus. ¶ Pōt secūdo cōcordari. d. Inno. in. d. c. ex parte. vcʒ qđ in. d. c. ex parte. loquatᷣ q̄n erat falsus pcurator ex eo q̄ʒ habuerat mādatū: sed fuerat reuocatuʒ. Et huic intellectui videtᷣ applaudere: q̄ʒ. d. c. ex parte. ꝓm vnū itellectū de tali loquitur. ⁊ sic referēdo. d. Inno. ad tex. de tali pōt intelligi. Sed. d. Inno. in. c. pe. loquatᷣ in eo qui nunq̄ habuit mandatū vnde facilius inducitᷣ ratihabitio in casu p̄cedēti arg. not. i l. semp q̄ nō ꝓhibet. ꝭ. de reg. iu. ⁊ in. l. si pecuniā. C. de nego. gest. ⁊ l. cū fili⁹. §. heres. s̄. de le. ij. ⁊. l. cū qs. §. j. ꝭ. de so. vt sic p̄mordiū veritatis mādati facilius inducat ratihabitionē. ar. no. in iuribus preal. Et hec cōcordia satis videtᷣ rōnabilis. ¶ Tertio possunt cōcordari prefata dicta: q̄ʒ qđ dr̄ in. c. ex parte. habeat locū q̄n esset verus procurator si excessit mandatū: ⁊ sic in illo reputabatᷣ falsus secus q̄n nullo modo erat pcurator. Et ita loquatᷣ qđ dicit in ca. pe. Nā in precedenti casu facilius videtᷣ induci ratihabitio ex patiētia ⁊ sciētia dn̄i: vt videtᷣ tex. no. in. c. cū olim abbas. extra de of. dele. Et hec cōcordia satis videtᷣ etiā ꝓbari per illū tex. ¶ Quarto possunt cōcordari vt tāgebat dn̄s meus dn̄s Ant. de bu. in cle. j. de procu. qđ illud qđ dicit in. c. ex parte. habeat locū q̄n interuenit ex parte rei: vel si interuenit ex pte actoris interuenit post iudicium incohoatū per dn̄m: sʒ qđ dicit in. c. pe. hʒ locū q̄n interuenit ex parte actoris in illo iudicio per dn̄m incohoato. nā in p̄mis casibus facilius inducitᷣ ratihabitio q̄ in hoc tertio. rō scđm eū est: q̄ʒ cū reus teneatᷣ se defendere cū iudiciū reddatᷣ in inuitū. l. inter stipu. §. j. ꝭ. de ver. ob. vtiliter videtᷣ geri negotiū eius si defendatur. ideo scđm eū inducitᷣ tūc ratihabitio si scit ⁊ patitᷣ. Et silr̄ q̄n iudiciū fuit incohoatū ꝑ dn̄m agētē cogitᷣ p̄seuerare in actione proposita in aut. q semel. C. q̄uo ⁊ q̄n ind. Et ideo tūc videtᷣ eadē rō q̄ in p̄cedēti. q̄ ratio cessat in casu tertio. Et hec cōcordia dn̄i Ant. prima facie videtᷣ multū colorata: sʒ mihi nō placet: q̄ʒ videtur mihi exp̄sse ɔ̄tra tex. ⁊ in. d. l. iiij. §. in hac. ⁊. d. l. ex parte. vbi patet q̄ interueniebat qs ad defensionē. ⁊ tū̄ non intelligitᷣ qs ratū habere lʒ defendatᷣ per aliū. vn̄ demū ibi repetit expēsas defendēs si obtineat: vt ibi patet ⁊ in. l. iiij. C. man. Et per hoc infertᷣ qđ idē dʒ dici etiā in agēte lʒ lis fuerit incohoata p dn̄m. Nec ob. qđ vtiliter videatᷣ geri: q̄ʒ hoc demū patebit ex futuro euētu. Nam si ferret sentētia ɔ̄tra dn̄m vtili⁹ fuisset nō defendere ⁊ nō multiplicare expēsas. ⁊ ideo nō statim inducitᷣ ratihabitio ꝑut voluit text. ⁊ glossa. ¶ Quinta datᷣ cōcordia qđ. d. c. ex parte. habeat locū q̄n est cōiuncta p̄sona q̄ noie alterius experitᷣ vt sic tūc rōne cōiunctiōis ⁊ sciētie ⁊ patiētie inducatᷣ ratihabitio. ar. l. si seru⁹. cū si. s̄. de do. inter vi. ⁊ vro. sec⁹ q̄n esset extraneus. Et hoc dictū i effectu tenuit Cy. in. l. inuitus. C. de pcu. circa dictū brocardū. An tacēs videatᷣ cōsentire. ⁊ tenebat dn̄s pe. de anc. in. d. cle. j. Et plus dicebat Cy. in d. l. inuitus. qđ idē videbatᷣ dicēdum in valde amico noie alieno agēte. Hec tū̄ concordia nullo modo est de mēte Inno. q̄ʒ in. d. c. pe. etiā exp̄sse dicit de cōiūcta p̄sona. Potes sic dicere qđ aut agēs noie alieno est talis qđ ille qui scit ⁊ patitᷣ hʒ causam ab eo. Et tūc forte pōt teneri qđ p̄iudicet ipsi patiēti per hūc tex. indistincte: et generaliter intelligendo. d. c. pe. extra. eo. Et hoc voluit etiā Inno. in. d. §. pe. ⁊ in preallᷣ. ver. ceterum. ⁊ se. lʒ Bar. hic senserit ɔ̄riū vn̄ in hoc casu melius videtᷣ dixisse Ang. aut patiēs nō hʒ causaʒ ab agēte qui agit noie ipsius patiētis. ⁊ tunc si agēs fuit al's pcurator: sed reuocatus vel si est datū mandatū: sed in aliquo excessit videtᷣ qđ si dn̄s scit ⁊ tacet videatᷣ cōsentire per no. in. d. c. cū olim abbas. ⁊ qđ habetᷣ in. d. l. semper. cū aliis. s̄. alleg. ⁊ qđ habetᷣ in. l. ij. C. de ero. mi. anno. ⁊ in. c. j. vt lit. nō conte. Si aūt funditus erat falsus: nec vnq̄ habuit mādatū hoc casu videtᷣ cōmunis esse opi. qđ nō inducatᷣ ratihabitio. fallit ꝓm dn̄m Pe. de anch. post dn̄m Cy. q̄n esset cōiuncta p̄sona: vel ꝓm do. Anto. in duob⁹ casibus in quib⁹. s̄. Sed opi. dn̄i Ant. nō placet in dictis casibus an tamen possit aliquo casu saluari statim patebit. Et etiam opi. Cy. in dicto casu licet videatᷣ tolerabilis tū̄ non bene probatᷣ iure. Et contra ipsam facit generalitas. d. l. iiij. §. in hac. ⁊ qđ habetᷣ in. l. iij. §. j. ꝭ. ind. solu. Sed aduerte: q̄ʒ cōtra p̄dicta fortiter facit ratio huius
23 tex. que vult † qđ vbi aliquis scit aliquid fieri: ⁊ pōt prohibere: ⁊ non prohibet videtᷣ tacite cōsentire. ⁊ ad hoc sepe allegam⁹ tex. istū. ⁊ facit qđ no. per glo. ⁊ doc. in. l. gaius. s̄. de pig. ac. Unde forte posset ꝓbabiliter dici qđ vbi nomine alieno quis agit etiam si nullum vnq̄ habuit mandatū qđ si dn̄s scit ⁊ patitur preiudicet sibi qđ agitatᷣ cū tali: vt videtᷣ etiam voluisse Inno. in. d. c. ex parte. nā etiā coniūcta persona lʒ possit agere preter mandatū nō tamen posset agere cōtra voluntatē ⁊ ꝓhibitionē dn̄i. l. pompo. §. fi. s̄. de procu. ideo iudiciū agitatū cū tali etiā si sit extrane⁹ videtur preiudicare sciēti ⁊ patiēti. nā quatenus patitᷣ eatenus saltē vr̄ cōsentire nō dico qđ statim videatᷣ dare mandatū ad oīa: sed vt dixi qđ saltē vr̄ consentire quaten⁹ patitᷣ per hāc. l. ¶ Nec ob. qđ habetur in. d. l. iiij. §. in hac. q̄ʒ pōt responderi primo qđ ibi loquitur q̄n quis venit ad defensionē alterius qđ pōt facere etiā inuito eo qui defenditᷣ. l. solutionē. ꝭ. de sol. Unde nimirū si ibi nō sic inducitur tacitus cōsensus ex quo prohibere nō poterat vnde secus videtur q̄n quis agit noie alieno cum cōtra voluntatē dn̄i quis agere non possit etiā si sit cōiuncta persona vt. s̄. dixi. ¶ Uel posset dici scđo qđ ibi loquatᷣ q̄n dn̄o absente ⁊ ignorāte fiebat defensio: vnde tūc nō potest induci tacitus cōsensus: secus si dominus sciuisset ⁊ nō prohibuisset nō saltē poterat prohibere ne solus defenderet. ⁊ sic videtᷣ qđ fiat sibi preiudiciū arg. eorū que dixi. s̄. cū glo. in ver. experiri licet aliqualis videatᷣ diuinatio ad illū tex. non est omnino extranea ꝑpter rationē huius tex. vt sic iura iuribus concordentur arg. l. j. C. de inoffi. do. Et per hoc patet qualiter possit intelligi. d. Inno. in. d. c. ex parte. ⁊ in preallег. c. pe. Et similiter an
24 ⁊ quādo opi. Ang. possit habere locū. ¶ † An aūt si iudicium sit

actitatum seu snia cum falso ꝓcuratore ignorāte dño possit domi
nus indifferēter ratum habere clarum est qđ sic ad sui p̄iudiciū.l.
licet.C.de iudi.⁊.l.iij.§.falsus.ī.rem ra.habe.¶An aūt ad sui fa
uorē possit ratum habere si forte snia sit lata pro eo est maius du
biū cum glo.fin.melior de corpore iuris tenuit qđ sic in.l.si iure.§.
hoc iure.ī.de excep.rei iud.⁊ illā ibi sequitur Bart.lꝫ vltramon.
teneāt contrarium:vt no.Cy.in.l.si tutor.C.in qui.cau.in inte.re
sti.non est nec.per illam.l.per locum a speciali.⁊.l.non eo minus
C.de procu.Sed responde:vt no.per Bar.in.d.§.hoc iure.⁊in.d.
l.si tutor.¶In glo.super ver.prohibere.ibi:non est generalis.Et
sic vult glo.qđ hec ratio necessario non concludit.Et hoc expresse
etiam dixit hic Bar.forte tamē de mente glo.fuit qđ vbi hic pōt
habere locū illa sufficiat.Sed interdū lꝫ illa nō habeat locum ta
men qꝛ alia potest habere locum habeat locum dispositio huius
l.Bart.tñ hoc vr̄ velle in questione de emptore ⁊ vēditore qđ hec
ratio non sit bona.⁊ sic etiam per se nō sufficiat.Nam ꝫm eum nō
sufficit qñ quis agit noīe alieno vt superius dixi qꝛ lꝫ sciat ⁊ possit
prohibere ⁊ nō ꝓhibeat nō tñ sit sibi preiudiciū.¶Sed certe ab
sonū videtur mihi dicere qđ ratio iurisconsulti hic posita nō fue
rit bona:sed possumus eā sustinere ⁊ maxime qꝛ millies in anno
propter hanc rationē allegamus hāc.l.⁊ per eā etiā inferimus ad
no.in.l.gaius.s̄.de pig.ac.Et ideo vr̄ qđ hec ratio sit bona.⁊ per
se sufficiat.Nec ob.ratio Bar.quā facit per no.in.l.iij.§.in hac.ī.
iud.sol.qꝛ superius rñsum est super glos.in ver.proprietatē.Item
etiam vt tetigi super glo.in ver.experiri.vr̄ qđ hec ratio etiā pos
sit generaliter intelligi vt etiam comprehēdat casum qñ debitor
patiť creditorē experiri.Nā lꝫ ipsum non possit ex toto remouere
tñ pōt prohibere ne solus experiať propter suū interesse:nā pōt ei
assistere etiā inuito.l.principaliter.C.de lib.cau.⁊.l.si suspec.s̄.de
inof.testa.¶Itē aduerte:qꝛ diligēter considerādo hūc tex.vnica
vr̄ ratio mētalis ad quā etiā due alie que ponunť in.d.c.pe.extra
eo.⁊ que vñr etiā innui in hoc tex.possunt reduci nā ratio quam
tex.vr̄ sentire est ista qđ vbi qs pōt prohibere aliū experiri si scit ⁊
non prohibet vr̄ cōsentire.⁊ vr̄ ex volūtate patiētis experiri q̄ rō
respicit indubitāter fallētiā de emp.⁊ vē.⁊ de ma.⁊ vxo.sed de de
bi.⁊ cre.⁊ nō respicit ꝫm glo.⁊ Bar.sed vt dixi satis pōt sustineri
vt illā respiciat intelligēdo illā vt.s̄.dixi:qꝛ satis est vt possit ꝓhi
bere ex toto vel saltē ne solus experiať.Et hoc etiā forte fuit de mē
te tex.q vnifor.⁊ indi.vr̄ dictā rationem posuisse pro dictis tribꝰ
fallētijs.ar.l.talis scrip.ad si.de le.j.Et hec ratio procedit siue qs
patiať aliū agere direc.⁊ de iure suo vt qñ emptor patiť vēditorē
agere siue indirecte siue per quādā consequētiā:vt qñ creditor pa
titur debitorē experiri de dominio pignoris.⁊ in consequētiā de
iure hypothece causato ab ipso dominio.¶Scđa fuit ratio que
poniť hic in ver.sciētibus.ibi:cum scit ⁊c.⁊ clarius in.d.c.pe.s.qđ
vbi ille ad quē primo loco spectat actio vel defensio patiť sequētē
experiri qđ non sit sibi p̄iudiciū.Et hec ratio cōgruit qñ emptor
patiť vēditorē experiri vel maritus vxorē.Et similiter videť posse
attētari qñ debitor patiť experiri creditorē de proprietate seu do
minio pig.Nā cū proprietas ⁊ pignus sit ipsius debitoris ipse est
ad quē primo loco spectat defensio lꝫ non possit ex toto prohibere
creditorē.¶Tertia fuit ratio que colligiť ex ver.his vero.ibi:q
ex volū.⁊ clarius exprimiť in.d.c.pe.s.qđ vbi qs patitur aliū expe
riri de iure qđ habet patiēs ex ꝑsona agentis sit sibi preiudiciū.⁊
hec ratio etiā congruit quādo emptor patiť experiri ven.vel ma
ritus vxo.Sed non quādo debitor patiť experiri creditorē sed be
ne econtra quando creditor patiť experiri debitorē.Nā lꝫ nō pa
tiať directe experiri de iure qđ patiēs habet ex ꝑsona agētis dire
cte tñ patiť indirecte.⁊ per quādā consequētiā nā ex quo patitur
debitorē expe.de iure hypo.in quo habet cām ab agente.⁊ qđ cau
satur ab ipso dominio agētis.¶Quarta fuit ratio que pōt colli
gi ex his que habenť in ver.nā ⁊ si libertus.ꝫm vnum intellectum
que est contra ad precedentē vcꝫ qđ vbi autor apud quē ius aliqđ
remāsit patitur experiri successorē de iure sibi attributo per eum
snia lata cōtra succe.nocebit autori vt est videre in patrono ꝑmit
tente libertū se defendere ab eo qui asserit eum seruū.⁊ in debito.
permit.cre.expe.de proprie.pig.agē.hypo.vel si conueniať rei vē.
⁊ hanc rationē seu reg.etiā hic voluit Ang.Et hoc clare nō repe
riť in tex.isto nec in.d.c.pe.tñ satis pōt colligi ex.d.versi.Nam ⁊ si
ꝫm vnū intel.Itē si bene ponderas ratio istarū trium regularum
seu rationū vlt.colligiť ex prima rōne seu regula.ideo bene dixi ꝙ
ad illā oēs alie possunt reduci.Bar.tñ hic vr̄ etiā voluisse sentire
quintā vcꝫ qđ vbi ex volūtate patiētis qs experiť tūc sit sibi p̄iudi
ciū.⁊ colligit eā per notata in.l.j.in si.s̄.vsufru.quēadmo.ca.qꝛ eo
ipso qđ debitor cōstituit ius hypothece vel vsufr.vr̄ consentire ꝙ
litiget de proprie.quatenus sibi expediat.Sed hanc non puto de
mēte huius tex.qꝛ si simpl'r ista attēdereť p̄iudicare deberet iudi
ciū agitatū cū creditore debitori etiā ignorāti qđ est cōtra istū tex.
Nec ob.d.l.j.in si.qꝛ intellige qđ ad vtilitatē domini vel quatenꝰ
expedit sibi pro iure suo ipsius fructuarij vel creditoris videať vo
luisse qđ experiať.sed nō quo ad preiudiciū eius nisi interueniat
consensus expressus vel etiā tacitus ꝓpter sciētiā iudicij ⁊ patien

tiam vt hic aperte ꝓbať.Et per hoc habes perfecte declaratas ra
tiones huius tex.Et ex p̄dictis pꝫ qđ ratio que colligiť hic in ver.
sed sciētibus.ibi:si cū quis.facit pro litera cōi ꝓut habeť debitorē
⁊ creditorē.Sed ratio que colligiť in ver.his vero.ibi:qꝛ ex volū
tate ⁊c.facit pro litera pisana.Itē ex predictis etiā pꝫ qđ interdū
successor patiť experiri seu litigare autorē suū de iure in ipsum suc
cessorē translatū.⁊ tunc snia lata contra autorē nocet ipsi successo
25 ri scienti:vt hic pꝫ.¶†An aūt confessio autoris habeat preiudi
care successori.plene dic per Bar.in.l.facta.§.si heres.s̄.ad treb.⁊
facit qđ no.glo.in.l.si vnus.§.ante omnia.s̄.de pac.¶An autē si
non sit lata snia sed processum sit in causa forte vsq; ad publicatio
nem testiū.An talis ꝓcessus nocebit successori qui sciuit ꝓcessum
agitari ⁊ passus fuit.dic qđ sic.per doctrinā no.Innoc.in.c.cām
que.el picolo.extra de testi.vbi notabiliter dicit qđ cuicūq; habet
nocere snia habēt ⁊ nocere acta preambula.de quo etiā aliqd hic
per Bar.⁊.ī.de excep.rei iudi.l.si mater.§.eadē.interdū econtra
autor apud quem aliquod ius remansit patiť successorē experiri
de iure sibi attributo per eum.⁊ tunc similiter snia lata cōtra suc
cessorē nocet autori vt hic pꝫ in patrono ⁊ debitore permittente
creditorē vel libertum experiri.¶In glos.super verbo agētis.in
si.facit hic glo.iūcta cū tex.pro opi.Hug.de qua super gloss.super
verbo ꝓprietatē.nisi exponas agētis.i.defendētis.ꝓpter id qđ p̄
dixit tex.in v̄.his vero.dū dicit defendere.per qđ verbum vr̄ hec
expositio posse tolerari.cum ⁊ per p̄cedētia declarenť sequētia.l.si
seruus pluriū.§.fi.s̄.de leg.j.¶In gloss.sup ver.interueniēte.ibi:
cū ad me defensio pertineat.subaudi non tñ principal'r nā princi
paliter pertinet ad ipsum libertū:vt pꝫ in.d.l.principaliter.C.de
lib.cau.Et sic hec ratio non multum vr̄ facere pro glo.lꝫ Inno.in
d.c.pe.extra eo.in glo.mag.in ver.hac etiam ratione.videať dice
re qđ principal'r in primo loco spectat defensio ad patronum.Et
forte fuit motus per hanc glo.sed non bene per ea que habenť in
d.l.p̄ncipal'r.Vñ est sciēdū ꝙ sup hocan si libertꝰ se defenderit con
tra illū q petebat eū ꝓnunciari suū seruū sciēte ⁊ patiēte patrono.
Duplex fuit opi.vt no.Inno.in.c.sup extra eo.in glo.mag.in ver.
⁊ vr̄ hic papa.alias incipit:⁊ est notandū qđ papa.⁊ in ver.ioan
nes.tñ vna fuit opi.Rog.tenētis qđ p̄iudicet:vt hic tenuit gloss.
Alia fuit opi.Jo.tenētis qđ non p̄iudicet.pro qua facit tex.iste a
contrario sensu.Nam si snia preiudicat patrono ipso interueniē
te in iudicio:ergo a contrario non p̄iudicabit ipso non interue
niēte.ar.l.huius rei.§.j.s̄.de of.eius cui man.est iuris.Sed ꝓ opi.
Roge.facit qꝛ tex.iste ꝫm opi.Jo.non vr̄ habere aliqđ dubium cō
tra.l.qđ labeo.s̄.de carb.edic.Itē non videretur iste ver.nam ⁊ si
bene adaptari ad p̄cedētia nec bene induci ꝑ superius dictis cuꝫ
poneret casum omnino diuersum.Unde si exponeres interueniē
te scꝫ tacite:vt qꝛ sciebat ⁊ patiebať libertum litigare bene conue
niret p̄dictis.s̄.Et esset hic casus ꝓ opi.Rog.Inno.tamen in.d.
glo.mag.⁊ in versi.p̄allega.dicit quod per.d.c.cū super.reproba
tur opi.Rog.⁊ approbatur opi.Jo.vt sic non p̄iudicet snia scien
ti prout vr̄ dicere in.d.c.cum sup.circa fineꝫ.vbi vr̄ litera velle qđ
quo ad ius ꝓprietatis snia non noceat tertio etiam sciēti:lꝫ quo
ad ius possessionis sic:nisi appelletur.sed Bar.hic non facta mē
tione de p̄dictis simpl'r tenet cum glos.⁊ sic cum opi.Rog.per id
qđ est dictum.s̄.scꝫ qđ snia lata contra creditorē sup dominio pi
gnoris pro agente rei vēdicatione contra eum nocet debitori sciē
ti qui passus fuit ipsum creditorē habētē ab eo causam litigare de
iure qđ apud eū remāsit a quo causabať ius ipsiꝰ creditoris:ergo
eodē mō in ꝓposito dꝫ snia lata ꝯ libertū ꝓ illo q petebat ipsum
ꝓnūciari seruū nocere patrono in ipso iure patronatꝰ cū libertꝰ
cām habeat ab ipso patrono.Et hoc ēt sequiť hic Ange.nō facta
mētione de dictis Inno.sꝫ aduerte:qꝛ Inn.in.c.ꝑ.extra eo.vr̄ trās
ire cū hac gl.⁊ sic cū opi.Rog.⁊ hec pars vr̄ verior ꝑ rōnē superiꝰ
all'.Nō obstat p̄allegatū.c.cū sup lꝫ Inno.in p̄dicto.c.cū sup.i p̄al.
glo.ma.v̄.alij tñ dicūt ⁊ forte meliꝰ ⁊ seq videať illū intellectū qđ
ibi snia nō noceat tertio ēt sciēti sup ꝓprietate sꝫ solū sup possessio
ne nisi appelleť.⁊ si ignorauerit nō p̄iudiceť ēt i possessiōe.tñ ꝯriū
ipse sensit in dicta gl.mag.ad si.v̄.ꝑ istā aūt decretalē ⁊ sequētē.⁊
in.d.c.pe.in qbꝰ ēt vr̄ velle ꝙ fiat p̄iudiciū ēt ignorāti in possessio
ne saltē in dicto ver.ꝑ istā ⁊ sequēti.Et ꝓ ista parte qđ sciēti fiat p̄
iudiciū in ꝓprietate in.d.c.cū sup.bñ facit:qꝛ ibi moueba ť qđ pos
sessionis per ep̄m hauriensem contra monasterium cellenone.⁊
ep̄s hauriensis pretendebat monasteriū sibi subiectum.Et sic pri
mo loco spectabat defensio ad ep̄m hauriēsem.facit qđ no.Inno.
in.d.c.pe.ergo nimirū si patiť monasterium de hoc litigare si sibi
sit preiudicium per regulam positā in.d.c.pe.⁊ que innuiť hic in
ver.sed scientibus.nec obstat illud.c.qꝛ dum dicit alioquin.debet
exponi vt ibi per Innoc.i.si non fuit rationabiliter appellatum
⁊ ep̄s sciuit causam agi.licet forte postea sciuerit sciam latam licet
Hosti.⁊ Jo.and.post eum dicant Innoc.debuisse dicere ⁊ sciuit.
sed videtur quod non bene per predicta.⁊ per ea que dixi.s̄.super
prima glo.circa specieꝫ snie declaratorie iuris alterius seruitutis
quam predialis.Et vt colligi potest ex supradictis dupliciter po
test exponi iste tex.in ver.nam ⁊ si libertus.dum dicit interueniē
te vno

te vno modo vt exponatur.id eſt defendente vt hic voluit glo.als
Joan.an.⁊ Inno.in.d.c.cum ſuper.in glo.mag.⁊ in ver. videtur
papa.in originali:licet in nouella incipiat ⁊ notandũ. Scđo pōt
exponi interueniente:ſcʒ tacita:vt q̄ ſciuit libertum litigare ⁊ ta
cuit.Tertio poteſt exponi interueniente.i. defendente. Sed vbi
poſtea ſubditur mihi preiudicatur.ſubaudi ⁊ etiā ipſi liberto.Et
ſecundum iſtũ intellectũ multũ cōfirmaret̄ precedētibus. de quo
etiā dixi ſuper tex.Et ex predictis patet q̄ð quādo p̄latus p̄tēdit
eccleſiā ſibi ſubiectā patit̄ ipſam eccleſiā litigare cũ alio aſſerente
eam ſibi ſubiectā ſibi fit preiudiciũ.ſecus tñ dixit Inno.ſi nō pete
retur declarari eccleſiā eſſe ſubiectā agenti: ſed ageretur poſſeſſo-
rio recuperande.⁊ diceret agens ſe ſpoliatum ſua poſſeſſione per
ipſam eccleſiam:q̄ iſtud iudicium reſpicit delictũ eccleſie q̄ð non
cōtingit alium prelatum p̄tendentē eccleſiā ſubiectā.ideo ſibi nō
nocet:vt no.in.c.penul.extra eo. dicit tñ ibi q̄ð interdum in alio
caſu ſnīa lata in poſſeſſorio recuperande poterit nocere alteri ſciē
ti ⁊ patienti.puta ſi quis dicat ſe ſpoliatũ ab alia poſſeſſione iure
eligēdi ⁊ petat ſe reſtitui ⁊ caſſari electiones ab eo factas tanꝙ de
facto attētatas:an nocebit tunc ſnīa electis ab illo qui paſſus fue
rit autorem ſuum litigare de iure ſuo per dictum.c.penulti. ſecus
tamen dicit ſi hoc caſu non ageret poſſeſſorio recuperande ſed ne-
gatoria vt quia diceret conuentum non habere ius eligēdi. Nam
tunc non nocebit ſententia electis ab eo:quia tunc eorum electio
poteſt cauſari a quaſi poſſeſſione iuris eligendi bona fide:licet re
vera non habuerit proprietatem iuris eligendi.facit extra de iu-
re patro.c.conſultationibus.cum ibi notatis. ¶Extra glo.tāgit
26 hic Bar.in quarta ⁊ quinta queſtione.†an ſententia lata contra
fructuarium agentem vel conuentum preiudicet proprietario.
Et ſimiliter an lata contra proprietarium agentem vel conuentũ
noceat fructuario.⁊ in effectu cōcludit q̄ð ſi eſt lata cōtra fructua
rium agentem idem dicendum q̄ð dicitur quando fertur contra
creditorem agentē:vt ſic non noceat proprietario niſi reus aſſum-
pſerit in ſe onus probandi ſe dominum.⁊ ſententia lata declara-
torie pro ipſo.⁊ hoc ſciuerit ipſe proprietarius ⁊ tacuerit. nā tunc
noceret ſicut ⁊ tunc ſententia lata contra debitorem agentē nocet
debitori hoc tamen forte verum quando vt dixi ſententia ſit lata
declaratorie pro dominio rei.Sed ſi reus non contendiſſet ſe do-
minum ſed ſolum vſufructuarium:licet ferretur ſentētia declara-
toria pro ipſo etiam iure vſuſfructus non videret̄ tunc nocere do-
mino nō proprietario cũ ſuper illa nō ſit lata ſententia.Sed bene
poſſet preiudicare quo ad hoc vt nō poſſit denegare vſumfructũ
reo vincenti per no.per Inno.in.d.c.penul.⁊.j.dicam.Si autem
fertur contra fructuariũ conuentum:tunc ſcđm eum non nocebit
proprietario etiam ſcienti q̄ð proprietarius poſſidet ciuiliter et
fructuarius naturaliter.l.naturaliter.in princip.ſ.de acqui. poſ.
Et ſententia lata contra naturaliter poſſidentem nō videtur no-
cere ciuiliter poſſidenti:vt not.gloſ.in.l.pompo.§.ſi is qui preca-
rio.ſ.de acqui.poſ.Si autem ſit lata cōtra dñm agentem vel con-
uentum preiudicabit fructuario ſcienti ſaluo niſi fructuarius ſi-
militer egerit de iure ſuo:vel fuerit de illo proteſtatus.⁊ ſic intelli
git.l.ſi pariter.de lib.cau.⁊ q̄ð habetur in.l. ſicut.§.non videtur.
⁊.l.ſi debitor.ſ. quibus mo.pig. vel hypo.ſol. Ange.vero hic di-
cit q̄ð inquantum dictum eſt ſententiam latam cōtra fructuariũ
conuentum non nocere proprietario ſcienti poſſe procedere vbi
ſolum querebat̄ de poſſeſſione:vt q̄ forte agebatur poſſeſſorio ſʒ
vbi querebatur etiam de dñio.Exemplum cum agitur cōtra fru-
ctuarium per tertium negatoria qui dicit illum non eſſe fructua-
rium nec eſſe poſſe eo q̄ ipſe agens eſt dñs:tunc ſi fertur ſententia
declaratoria pro ipſo agente.ita q̄ð declaret̄ ipſum eſſe dominiũ
⁊ vſumfructum illius non eſſe dicit q̄ð preiudicabit tunc ſentētia
ipſi ꝓprietario qui cōceſſerat vſumfructũ:q̄ eoipſo q̄ð qs conſti-
tuit vſumfructũ alicui eoipſo videt̄ ſibi cōmiſiſſe omnē rei cuſto-
diā ⁊ ſic eum feciſſe quodāmodo ꝓcuratorē in rem ſuam.l.j. in fi.
cũ ibi no.ſ.vſufru.quēadmo.ca.⁊.l.j.in fi.ſ.de oper.noui nuncia.
Inno.vo in.d.c.pe.aliter loquit̄.Nam dicit q̄ð ſnīa lata cōtra fru
ctuarium preiudicat proprietario quo ad hoc vt non poſſit dene-
27 gare vſumfructũ vincēti.¶†Quid autem ecōtra ſi fertur contra
proprietariũ.dicit q̄ð nocet vſufructuario ſcienti:q̄ vincens pote
rit ei denegare vſumfructum.ſubdens q̄ð vſufructuarius ratiōe
ſue naturalis poteſt agere ⁊ conueniri.Et ſimiliter proprietarius
ratione ſue ciuilis.facit q̄ð habetur in.d.§.ſi is qui precario. et.l.
celſus.§.j.ſ.ad exhi.¶Item aduerte quia glo.in.l.ij.C.vbi in reʒ
act.dicit q̄ð ſnīa lata contra naturaliter poſſidentem preiudicat
ciuiliter poſſidēti ⁊ econtra ſi ſciuit:ſecus ſi ignorauit per hanc.l.
⁊ illud ibi ſequitur Cy.⁊ Jaco.bu.¶Item aduerte quia miran-
dum eſt q̄ð Bar.dixerit ſententiam latam cōtra fructuarium nō
nocere ꝓprietario:⁊ tñ econtra ſimpliciter dicit ſnīam latam con
tra proprietariũ nocere fructuario.q̄ð nō videret̄ dicendũ atten-
ta eius ratione cum ꝓprietarius poſſideat ciuiliter ⁊ fructuarius
naturaliter.⁊ ſic ſnīa lata cōtra ciuiliter poſſidentem non deberet
nocere naturaliter poſſidēti:ſicut econtra lata contra naturaliter
poſſidentē nō preiudicat ciuiliter poſſidēti cũ vtrobiqʒ videatur
eadē ratio.⁊ ſic idē ius.arg.l.illud.ſ.ad.l.aquil.cũ ſimi.forte po-
teſt dici ſic pro cōcordia predictorũ q̄ð qñ agit̄ cōtra fructuarium
conuētũ.q̄ð aut agens agit ad ſolũ vſumfructũ p̄tendēs ſe vſufru
ctuarium:⁊ tunc ꝓcedat ſnīa Inno.q̄ð tunc ſnīa preiudicet ꝓprie
tario:niſi quo ad hoc vt nō poſſit vincenti denegare vſumfructũ
⁊ hoc modo poſſet etiam ſaluari opi.Bar.aut agens pretēdebat
ſe dominum:⁊ tunc aut in ſua petitione narrauit conuentũ p̄ten-
dere ſe fructuarium:⁊ conſequenter naturaliter poſſidere.⁊ in cō
cluſione ſpecifice petijt ipſum cōdemnari ad reſtituendum illam
naturalē:⁊ tunc q̄ iſte non egit aduocare ciuiliter.⁊ videt̄ q̄ð hoc
caſu non fiat preiudiciũ ciuiliter poſſidēti niſi in eo q̄ð dictum eſt
in precedenti vt non poſſit denegari cōmoditas vtendi ⁊ fruēdi
ipſi vincēti.arg.no.per glo.⁊ doc.in.l.j.C.vti poſſi.de illo q ingre
ditur poſſeſſionem ꝓteſtans q̄ð ſolũ vult q̄rere naturalē vel ciui-
lem.Interdũ agēs dicebat ſe dñm ⁊ ſimpliciter dicit cōuentũ tene
re ⁊ poſſidere rem ⁊ petit ſe declarari dñm ⁊ rem reſtitui:et tunc
q̄ intentio agētis videtur eſſe indeterminata vt ſimpl̄r fiat reſti-
tutio:tunc videt̄ q̄ð ſnīa lata cōtra fructuarium p̄iudicet ꝓprieta
rio ſciēti:vt voluit glo.ſingularis que forte nō eſt alibi in.d.l.ij. et
Cy.⁊ But.ibi.Et facit q̄ð hic dicit̄ de ſnīa lata ꝯtra creditorē que
p̄iudicat debitori ſciēti:niſi dicas q̄ð creditor poſſit naturaliter et
ciuiliter.l.cũ notiſſimi.§.j.C.de p̄ſcri.xxx.an.cũ ibi no.ſed ſecus eſt
in fructuario:ſʒ certe poſſibile eſſet q̄ð etiā creditor poſſideret na
turaliter ſi forte hoc eſſet actũ per no.in.l.⁊ habet.§.cũ quis.j. de
preca.Et ſic tunc eſſet eadē ratio oīno.Et hec ꝓcedunt in fructua
rio ꝯuento.in fructuario agēte dic vt.ſ.dixi. In ꝓprietario vero
agēte cōclude primo q̄ð nō p̄iudicat fructuario ſi fert̄ ſnīa contra
eũ:ex eo q̄ nō probatũ.per id q̄ð dixi.ſ.⁊ q̄ð tāgit hic Bar.de cre
ditore agēte.Et idē videret̄ ſi forte cōuentus pretēdat ſe ſolũ pro-
prietariũ.Nam tunc lʒ ſentētia ferat̄ declaratoria pro eo forte nō
nocebit fructuario ex quo de vſufructu nil eſt queſitũ: niſi dicas
in cōſequentiā fore queſitũ ex quo apparet aliũ ꝓprietariũ ꝙ ille
a quo habet cauſam.per id q̄ð in ſimili hic dicit̄ de debitore ⁊ cre-
ditore.Et facit q̄ð no.Inno.in.d.c.pe.Si autem ſententia ſit lata
contra proprietariũ cōuentum:tunc videret̄ poſſe diſtingui:quia
aut agens pretēdebat ſe dñm.Et hoc ſcđo caſu aut ſpecifice petijt
ſolũ ſibi reſtitui ciuilē:aut ſimpliciter petijt ſibi rem reſtitui vt.ſ.
in ſimili dictum fuit de fructuario cōuento. Nam videret̄ q̄ð vbi
agens ſolũ dicit ꝓprietariũ nō debet nocere ꝓprietario ex quo de
iure vſuſfructus nō eſt queſitũ.Et ſimiliter vbi ſolũ petita eſt ciui
lis reſtitui:niſi dicat̄ vt ſtatim tetigi q̄ð ex quo lata eſt declarato-
ria pro proprietate agentis q̄ð habeat nocere ipſi fructuario qui
habuit cauſam a victo ſi de hoc poſtea cōſtet.Unde forte etiam vi
detur q̄ð ſi vſufructuarius nō pretendat cauſaʒ a proprietario q̄ð
ſententia ſibi nō noceat:licet forte ambo haberent cauſam ab eo-
dem forte teſtatore.Et ſic poſſit etiā intelligi dicta.l.ſi pariter. de
libe.cau.⁊ erit noua ſol.⁊ nouus intellectus ad illam.l.Et ſecun-
dum iſtũ intellectũ ꝓcederet.l.illa etiā ſi vſufructuarius taceat et
nil dicat:lʒ forte ſecus ſecũdũ intellectũ Bar. facit q̄ð idem Bar.
no.in.l.ſi quis ſeparatim.§.fi.j.de appel. Sed pro intellectu ⁊ ſo-
lutione quaʒ dedi facit q̄ð no.Inno.in.d.c.penul.extra eo. ſuper
verbo ⁊ actio.dum dicit ſecus ſi agens haberet partem in re ⁊ ta-
cens ſimiliter.⁊ alllegat dictam.l.ſi pariter. Et ſic videt̄ illā.l. in-
telligere indiſtincte q̄ð ex quo ꝓprietarius habet partem in re ⁊
tacēs ſimiliter.⁊ allegat.d.l.ſi pariter.Et ſic videt̄ illā.l.intellige-
re indiſtincte q̄ð ex quo proprietarius habet partem in re ⁊ vſu-
fructuarius ſimiliter q̄ð ſnīa lata contra ꝓprietariũ nō nocet fru
ctuario etiā ſcienti dato q̄ð ipſe fructuarius nō agat de iure ſuo:
nec aliq̄d ꝓteſtet̄.q̄ð ſatis puto procedere qñ non habet cauſam
a proprietario. per ea que.ſ.dixi.Nam ⁊ tunc ceſſat ratio dicti.c.
28 penul.⁊ huius tex.¶†Et per hoc patet quid dicendũ in emphi-
teota vel feudatario ſi dñs agat vel cōueniat̄ an ſnīa eis nocebit.
⁊ ſimiliter econtra.nam Barto.equiparat ipſos vſufructuario ⁊
proprietario.glo.vero ⁊ Inno.in.d.c.pe.equiparat emptori ⁊ vē
ditori.Sed certe cũ vēditor nō habeat ius in re vēdita ⁊ tradita
emptori:ſecus in concedente rem in emphiteoſim vel in feudum
ſicut etiā cōtingit in cōcedente alteri vſumfructuʒ.melior videtur
29 equiparatio Bart.¶†Sed iuxta predicta poteſt dubitari quid
ſi ſnīa ferat̄ cōtra colonũ qui nominauit dñm in iudicio:an talis
ſententia noceat dño.Inno.tenet q̄ð nō in.c.qm̄ frequēter.in ver.
q̄ð ſi ſuper.in verbo nominaret.extra vt lit.nō conteſt. ex eo quia
nō videt̄ eſſe de mente iudicis cum nec etiā poſſit tertium qui nō
fuit in iudicio priuare ſua poſſeſſione. argu.l.fi.C.ſi per vim vel
alio modo.q̄ð ſequit̄ etiā Bart.in.l.ij.C. vbi in rē actio.lʒ de hoc
dubitauerit ⁊ nō deciſerit in.l.peregre.§.aqlius.ſ.de acquir.poſ.
⁊ ibi allegat cōtra hoc dictũ q̄ð habet̄ in.l.qui vniuerſas.§. item
ſi pretor.ſ.de acq.poſ.⁊.l.celſus.§.j.ſ. ad exhibē.Sed re vera mo-
dicum facit:licet dictus.§.item ſi pretor. loquatur reſpectu eius
cōtra quem fit immiſſio ⁊ nō reſpectu tertij.Item.d.l.celſus.§.j.
vult cōtra ciuiliter poſſidentē poſſe dari rei vendicationē ſicut ⁊
cōtra naturaliter poſſidentē.⁊ iſta melius facit.Item aduerte q̄
hoc dictũ nō videt̄ procedere ſaltē qñ dñs ſciuit cauſam agi.nam

tunc saltē sibi fieret preiudiciū in possessione. per not. in. d. c. cū super. extra eo. vbi in simili videt̄ casus. ꝛ expresse tenuit Inno. in casu proposito in prealleg. c. cū super. in glo. magna. in ver. constiterit ver. quid iuris si res aliqua vendicet̄. ꝛ versi. videt̄ qd̄ papa. An autem preiudicet̄ in proprietate tunc est maius dubiū. nam Inno. videt̄ ibi sentire qd̄ nō per preallegatū. c. cū super. Sed forte verius est qd̄ etiā preiudicet in ꝓprietate: qꝛ hoc casu vendicat sibi locū regula posita in. d. c. penul. ꝛ hic in ver. sed scientibus ibi cū si quis. nam primo loco spectabat defensio ad dn̄m nō ad colonū vt etiā voluit Inno. in. d. c. penul. in glo. magna ver. itē potest etiā dici. ꝛ ver. detēta autem. ꝛ. d. c. cū super. in dicta glos. magna super verbo si cōstiterit ver. ꝛ si queras circa fi. ipsius glo. ergo videtur qd̄ debeat sibi fieri preiudiciū etiā in ꝓprietate: ex quo sciuit causam agi per colonos. ꝛ est passus. Fateor tamen qd̄ si nesciuisset causam agi sed solū sciuisset post sententiā latā qd̄ solū sibi fieret preiudiciū in possessione si non appellaret: vt in. d. c. cū sup. nō autē in proprietate vt ibi dicit̄. Et hoc casu dꝫ intelligi illud. c. vt voluit Inno. recte intelligēdo in ver. alioquin. ꝛ superius etiā dixi: licet aliter sentiat ibi in dicta glo. magna ver. alij quā dicunt ꝛ forte melius. Et bene facit ad predicta qd̄ no. glo. in. d. l. ij. C. vbi in rem actio. quā superi⁹ allegaui. Et sic restat dubiū quādo causa fuit agitata ipso dn̄o ignorāte ꝛ facta etiā executio ipso domino ignorāte: an tūc preiudicet dn̄o in possessiōe. Nam in proprietate certū est qd̄ non; vt. d. c. cum super. ꝛ. d. c. penul. Inno. vt dixi in dicto ver. qd̄ si super. voluit qd̄ non. ꝛ similiter Bart. in. d. l. ij. sed ipse idem Inno. videt̄ voluisse cōtrarium in. c. inter quatuor in glo. magna. circa prin. extra de maio. ꝛ obe. ꝛ in. d. c. cū super in preallegata gl. magna. ver. per istā aūt decretalē ꝛ sequentē. nam vt ibi dicit quod ex quo lex permittit ratione detentationis dari actionem contra colonū. l. officium. ꝯ. de rei ven. conueniens est fieri executionē sentētie ne al's iudicium sit elusorium contra. l. si pretor. ꝯ. de iudi. ex quo per alium occupatur priuet̄ domin⁹ etiā ignorans: vt ibi etiam ipse dicit per regulam. ꝭ. quibus de acqui.

30 pos. † Et pro hac parte bene facit: quia factū iudicis representat factum partis. l. si ob causam. cū ibi no. C. de euic. ꝛ. l. ij. C. si accu. iudi. sicut ergo si ipse colonus alteri tradit perdit dn̄s etiā ignorans possessionē: vt no. in. d. ꝭ. quibus. ꝛ. l. fi. C. de acqui. pos. ergo eodem modo quādo ex mādato iudicis fit executio sentētie late cōtra colonū. Nam licet iudex nō agat principaliter priuare tertium agit tamē facere qd̄ habeat̄ perinde ac si condemnatus paruisset sentētie. Et ideo nō est absonū qd̄ in consequentiā sequat̄ ille effectus qui sequeretur ex traditione facta per colonum parēdo sentētie arg. l. j. in fi. cū simi. ꝯ. de auto. tuto. Et per hoc patere potest responsio ad cōtraria. ꝛ hec pars videtur verior lꝫ communiter cōsueuerit teneri dictū Inno. in. d. ver. qd̄ si super. et allegari pro valde singulari. Satis tamē videt̄ qd̄ sicut si ipse colonus tradidisset succurretur dn̄o per remediū. l. fi. C. de acqui. pos. ad recuperandū ipsam possessionem. ita etiā succurrat̄ hoc casu quando est facta executio autoritate iudicis. ꝛ qꝛ per remediū illius. l. potest dn̄s de facili recuperare possessionē potest dici qd̄ sibi quodāmodo nō sit factum preiudicium in possessione. arg. l. qui actionē. ff. de reg. iu. Et hoc modo etiam possit saluari dictū Inno. in. d. ver. qd̄ si super. ꝛ Bar. ꝛ sequacium. Aduerte tamē qꝛ licet Inno. in. d. c. quoniā. ꝭ. in alijs ver. qd̄ si super in ver. nominare. dicat qd̄ ꝯ. dixi videlicet qd̄ sententia lata cōtra colonū non nominantem dn̄m in iudicio non preiudicet domino etiam in possessione. tamen ipse idem refert qd̄ alij dicūt cōtrariū. s. qd̄ perdet pos. sed succurret̄ dn̄o per officium iudicis vel per cōdictionē ex. l. fi. C. si per vim vel alio modo. Et plus nō dicit ꝛ sic videt̄ reliquisse sub dubio. Jo. tamen And. ibi post Host. tenet primū dictū scilicet qd̄ nō preiudicet. ꝛ non videtur in dubio de mēte iudicis tertio preiudicare. extra de offi. dele. c. super eo. Et hoc dictū vt dixi est cōmune. tamē de iure videt̄ verius qd̄. ꝯ. dixi. s. qd̄ perdatur possessio. tñ succurratur dn̄o: nō dico per officiū iudicis vel condictionē ex. d. l. fi. C. si per vim vel alio modo. qꝛ illa. l. hoc non bene probat sed per condictionē: vt. d. l. fi. C. de acqui. pos. ¶ Item aduerte qꝛ

31 inquantum dixi. ꝯ. † qd̄ sententia lata cōtra colonum preiudicat dn̄o scienti videtur facere cōtra quia nō videtur dn̄o preiudicare nisi nominatus fuerit in iudicio ꝛ ꝓcessum fuerit scd̄m. l. ij. C. vbi in rē act. ꝛ. d. ꝭ. seu ver. qd̄ si super. vt etiā voluit Inn. in. d. ꝭ. qd̄ si super in glo. super verbo super rebus. ꝛ in ver. noiare. Sed potes dicere qd̄ lꝫ preiudicet̄ dn̄o qn̄ procedit̄ scd̄m formā dictorū iuriū tñ ibi nō negat̄ quin possit preiudicare dn̄o per alia iura quin ꝓceditur cōtra colonū sciente dn̄o. Nam bene vr̄ tunc ꝑiudicare vt expresse tenuit Inno. in. d. c. cum super. in preall'. glo. magna. ver. itē videtur vbi dicit preiudicari quo ad possessionē dn̄o scienti. ꝛ videt̄ etiā preiudicare quo ad ꝓprietatē per no. in. c. pe. extra eo. iuncto dicto Inno. ibi in glo. magna. ver. pōt etiam nisi forte diceres qd̄. d. c. pe. loquat̄ qn̄ successor patit̄ autorē agere qd̄ hic non vr̄ esse. ꝛ sic nō videt̄ standū tūc. d. l. ij. Sed certe nō tollit ratio huius tex. ꝛ etiā. d. c. pe. inquātum vult qd̄ ille ad quē primo loco spectat defensio sine patitur aliū agere de iure suo qd̄ fit sibi preiudicium: vt etiā sentit Inno. in. d. ꝭ. pe. in glo. mag. ¶ Item aduerte qꝛ dubitauit hic Bar. an ꝛ qn̄ debeat vel possit fieri prohibitio in casibus huius. l. ne fiat preiudicium tertio. Et finaliter concludit hic circa fi. qd̄ si ante lit. contest. velit prohibere protestari possit: postea autē nō ad finem vt impediat iudicium incboatū: sed ad finē ne iudicium sibi preiudicet potest si sciuit post lit. cōtest. arg. l. ij. C. de cōsor. eiusdē li. cū ibi no. Ang. vero dicit hic qd̄ debet incontinēti cōtradicere cū primū potest per id qd̄ no. Inno. in. c. ex parte decani. de rescrip. fatetur tñ qd̄ licet non cōpareat ad tribunal ad cōtradicendū sufficiet extraiudicialis cōparitio. ꝛ tūc sicut nec potest sibi nocere sentētia ita nec prodesse. pro hoc allegat qd̄ habet̄ in. l. at si ꝗuis. ꝭ. pleriqꝫ. ꝯ. de reli. ꝛ. l. si debitor. C. qui. mo. pig. vel hypo. sol. ꝛ qd̄ no. glo. magistra in. l. eo tamen diuidendo in prin. ꝯ. cōmuni diui. ¶ Sed attende qꝛ inquantum Bar. dicit qd̄ ante lit. contest. debet prohibere illud potest procedere quādo prohibēs poterat remouere litigantē vt qꝛ ipse est ad quē primo loco spectat defensio. puta emptor cū venditor litigat vel dn̄s cum colonus litigat. facit qd̄ no. Bart. in. l. si perlusorio. ꝭ. j. ff. de ap. ꝛ qd̄ no. idem Inno. in. d. c. cū super. in glo. mag. vbi aūt nō spectaret ad eū primo loco defensio etiā si ante lit. contest. vellet prohibere non posset potest tñ protestari de iure suo. ꝛ qd̄ nō intendit sibi

32 fieri preiudicium per tale iudiciū. † Nam cū tunc sibi scienti non fiat preiudiciū: vt qꝛ scit ꝛ tacet: vt hic patet ergo si apparet qd̄ nō cōsentit sibi nō debet fieri preiudicium. facit qd̄ no. idē Bar. in. d. l. si perlusorio. ꝭ. j. Item si sciuit post lit. cōtest. quādo primo loco ad eū spectat defensio videretur qd̄ possit prohibere ex quo ꝓcessus sibi non preiudicaret: vt ipse idem Bar. videtur tenere in. d. l. si perlusorio. ꝭ. j. licet hic videatur sentire contra. Sed potes dicere qd̄ nō potest prohibere ad finem quominus actor possit ꝓcedere contra reum cōtra quem fuerit lis cōtesta. ꝛ quominus si feratur sententia cōtra eum fiat executio in estimationem per not. in. l. is qui se obtulit. cū materia sua. ꝯ. de rei ven. ꝛ qd̄ no. Inno. in. d. c. cum super. in gl. mag. in ver. si constiterit ver. ꝛ si queras. ꝛ seq. ꝛ in. d. c. quoniam ver. qd̄ si super. ver. nominare. extra vt lite nō contest. Sed bene potest prohibere ad finē ne fiat preiudiciū sibi ꝛ ne sententia contra illum reum lata sibi preiudicet que al's sibi scienti preiudicaret ꝛ haberet etiam contra eum executionem paratam: vt fuit de mente huius. l. ꝛ. d. c. pe. vnde etiā in casibus istis est speciale qd̄ sola sciētia cum patiētia sine aliqua citatione ipsius tertij preiudicat ipsi tertio. vt voluit etiā hic ipse Barto. ꝛ Inno. expresse in. d. c. pe. in glo. j. in fi. ꝛ in glo. mag. ver. item no. qd̄ his casibus. ¶ Item etiā attende quia nō videtur qd̄ scientia ꝛ patientia preiudicet nisi quatenus patitur. ꝛ ideo si passus est vsqꝫ ad certum actum videtur qd̄ preiudicet sibi qd̄ ante est actū. Nam hoc preiudicium generatur ex scientia cum patientia ergo eatenus generatur quatenus est passus. Et per hoc nō videt̄ simpliciter procedere dictum Ange. inquantum dicit qd̄ si statim cū scit ꝛ nō contradicit qd̄ preiudicat sibi quatenus nō possit postea cōtradicere. Nam imo videt̄ qd̄ possit respectu sequētiū actuum in quibus nō fuit patiētia arg. l. ita aūt. in prin. cū ibi no. ꝯ. de admi. tu. ꝛ. l. facta. ꝭ. toties. ꝯ. de dam. infe. et. l. in agris. ꝯ. de acqui. rerum do. nisi forte sequens actus haberet necessariam dependētiam a precedenti arg. l. illud. ꝯ. de acquirenda heredi. Nec obst. dictum Inno. predictis in. d. c. ex parte. quia posses intelligere secundum predicta. Preterea potes dicere qd̄ loquitur in materia separata scilicet quādo quis agit tāquā procurator nomine alterius vt etiam tetigi super glo. in verbo de proprietate. ꝛ quando alias fuerat procurator sed reuocatus vel quādo excesserat mandatum per ea que tetigi super dicta glo. Forte tamē precedens solmelior scilicet qd̄ intelligat eatenus ratificare quatenus est gestū ipso sciente. Aduerte tamen. quia si ex postfacto sit actum aliqd̄ gestum si tūc nō contradicit ꝛ patitur sequentem fieri fit sibi preiudicium etiam in antecedenti sine quo sequens valere seu effectū habere non potest arg. l. illud. ꝯ. de acqui. heredi. ꝛ. l. ij. cum simi. ꝯ. de iur. om. iu. ꝛ de pcu. l. ad rem mobilem. Si autem sciuit demum post latam sententiam tunc vt. ꝯ. dixi si non cōtradicit vel appellat nocet quo ad possessionem: sed non quo ad proprietatē. d. c. cum super. videtur tamen Inno. ibi velle in glo. mag. circa finem quod tunc ibi non sufficiat contradicere nisi appelletur. al's preiudicabit in possessione. refert tamen quod alij dicunt quod si probet de iure suo impedietur executio ad sui preiudicium. Et hoc videtur verius dummodo incontinenti possit probare infra tempus infra quod habet fieri executio per no. in. l. a diuo pio. ꝭ. si super rebus. ꝯ. eod. ꝛ in. l. ob maritorum. cum sua glo. C. ne vxor pro marito. que sepe allegatur. ꝛ ibi per docto. ¶ Item etiā aduerte: quia videtur sufficere quod pendente processu quis etiam extra iudicium prohibeat seu protestetur se non cōsentire: vt etiā tetigi. ꝯ. post Ange. pro quo facit vltra superius allegata quod sicut quando requiritur consensus in actu iudiciali sufficit eum etiam esse prestitum extra iudicium: vt no. Barto. in. l. nō solum ꝭ. necessitatem. C. de bo. que lib. ꝛ. l. honores. ꝭ. fi. ꝯ. de tuto. ꝛ cur. etiam videtur qd̄ vbi requiritur prohibitio sufficiat eam fieri extra iudicium.

tra iudiciū. Nec ob. qḋ habet̃ in. l. j. C. de satisda. & l. si procuratorem. C. de pcu. q2 ibi loquit̃ qñ de mādato procuratoris facta fuit fides iudici in iudicio: q2 fuit productū. vnde tūc de reuocatione debet cōstare iudici vel aduersario: secus qñ nō fuisset pcuratoriū productū: vt no. gl. no. in. c. ij. de pcu. in. vj. Et ideo in ꝓposito videtur sufficere ꝓhibitio seu ꝓtestatio etiā extra iudicium: ex quo nō apparet de ꝯsensu p̄stito in iudiciū. al's forte esset secus. ar. no. in iurib⁹ p̄allegatis. ¶ Itē aduerte: q2 Inno. in. d. c. qm̄. §. qḋ super. in v̄. sup rebus. & in. d. c. sup. in glo. mag. in ver. & si veras. & se quē. videt̃ dupliciter limitare. l. officiū. ff. de rei ven. in fi. inquātū

33 ibi dicit̃ † qḋ cōtra cōmodatariū vel depositarium pōt intentari rei vēdicatio. Nā scḋm eū illud est intelligendū nisi alius asserēs se possessorem offerat se defensioni per. d. l. ij. C. vbi in rem act. ita dicit in dicto ver. itē si queras. Itē limitat illā procedere quando ignoratur quis possideat. secus si de hoc constet in principio vel processu vt ipse dicit in. d. §. qḋ si sup. al's nō videt̃ qḋ liberet̃ cōuentus cōtra quē fuerit lis contesta. saltem si actor ignorauit an possideret per no. in. l. is qui se obtulit. de rei ven. & per id qḋ superius dixi. & forte etiā nō sufficeret noīari post litē cōtestatā. ex quo iam indiciū esset fundatū cōtra eum. facit qḋ not. in. d. l. is qui se. & eo. ti. l. vtiq3. Et pro hoc q2 illa nominatio fit ad declinandū iudiciū declinatoria autem debet opponi ante litē cōtesta. l. fi. C. de excep. Unde etiā forte posset dici vt voluit sentire glos. in. d. l. officiū. ad fi. qḋ rei vendicatio potest intentari cōtra cōmodatariū & depositarium. nec liberabat̃ forte olim nominando dominu3 per illam l. officium. sed hodie sic si a principio nominat per. d. l. j. C. vbi in re3 actio. Et ex hoc potest colligi qḋ remanemus in iure antiquo d. l. officium. vbi non seruatur forma dicte. l. ij. & eo. ti. §. qḋ si sup. Et sic licet cōstaret aliqñ aliū possessorē nō videt̃ sufficere. quicqḋ dixerit Inno. nec ob. dictū Inno. in. d. c. ex parte. q2 posset intelligi scḋm predicta. Preterea potest dici qḋ loquit̃ in materia separata videlicet qñ qs agit tanq̄ pcurator nomine alterius vt etiā tetigi super glo. in verbo de proprietate. Et qualis fuerit procurator sed reuocatus. vel quando excesserit mandatum per ea que tetigi super dicta glo. forte tamen precedens solutio melior qḋ intelligat̃ eaten⁹ ratificat⁹ quatenus est gestū ipso sciēte. ¶ Ulteri⁹ est sciēdū qḋ tex. in ver. nā & si libert⁹. inducit̃ per Ang. ad questionē qḋ si actum est petitorio contra electum. intellige q2 forte petitum est electionem suam cassari ex eo: quia forte eligentes nō habebāt ius eligendi qḋ si lata est sententia contra eum: ex eo quia eligentes nullum ius habebant qḋ noceat sententia eligentibus qui sciuerunt causam agitari. Nam cū in iure prelature habeat causam ab electorib⁹ & remanserit apud ipsos ius eligēdi ex quo de ipso iure passi sunt prelatum contendere sentētia nocebit eis per id qḋ dicitur de patrono & liberto & de debitore & creditore. & sic etiam dixit fuisse de mēte Inno. extra de elec. c. querelam. circa princip. Sed certe si bene aduertatur dictum Inno. nihil videtur de hoc dicere. ¶ Item pōt induci iste tex. ad. q. si electores petant electionem cōfirmari factā per eos de aliquo qḋ possunt: vt p3 in. c. dudum. el secūdo. extra de elec. Sed si sciente & patiēte electo tractet̃ causa & cōtingat electionē infirmari qḋ p̄iudicet electo cū habeat causam ab ipsis eligentibus. argu. huius. l. & d. c. penul. extra eo. Et hoc expresse tenuit glo. in. c. cupientes. ver. ceterum. in glos. fi. de elec. in. vj. Sed cōtrarium voluit Inno. in. d. c. dudum. el. ij. in ver. partibus. & in. c. statuimus. in ver. intra mensem. ad fi. & extra de elec. c. hodie. li. vj. Posses sic concordare qḋ aut querit̃ an preiudicet electo quo ad hoc vt perdat ius ex ipsa electione. Et dicēdum est qḋ sic per hanc. l. licet Inno. in hoc senserit cōtrariū in dicta glo. in ver. partus. inquantū dicit qḋ si cōtingat cassari electionem ꝓpter defectū processus non nocebit electo etiā scienti: l3 aliȷ̄ cōtra. Et hec opi. alio2 videt̃ melior. & expresse tenet glo. in. d. §. ceterum. Aut querit̃ si cōtingat electionem cassari propter crimen electi: an preiudicet electo vt sic reddat̃ ineligibilis etiam in futurum secūdum decretalē super ea. de elec. Et dicendū qḋ nō sicut ēt nō nocet testi producto per partē repulso ꝓpter crimen. l. lucio. de his qui no. infa. Et sic intelligat̃ dictū Inno. in. d. c. dudum. & c. statuimus. Nec ob. preallē. c. super eo. quia ibi loquit̃ quando ipse idem electus persequebat̃ suā electionē vel qñ fuit citatus facit qḋ no. Cy. in. l. j. in vlti. q. C. de aduo. diuer. iu. vbi etiam aliquid tangit de intellectu. l. denunciasse. §. si absolutus. ff. de adul. Et ꝑ hoc patet qḋ de cautela est qḋ semper citetur tertius vt sic fiat sibi preiudicium: licet etiam absq3 citatione in casibus huius. l. ex sciētia cum patientia preiudicetur: vt. s. dixi. ¶ Item etiam facit tex. iste ad aliā. q. de qua per Inno. in. d. c. pe. ad fi. extra eo. videlicet qḋ si aliquis petit a capitulo aliquam prebēdam quam ego dico esse meā: qḋ mihi scienti preiudicet sententia lata contra capitulum. Sed Inno. ibi tenet contrarium per id qḋ hic dicitur in fi. in ver sicu. diuersa causa. quia ego nō potui ꝓhibere illum agētem quo minus ageret de iure suo. dicit tamen hoc verū nisi ambo pretenderemus ius ex prouisione capituli. & sic me habere causam a capitulo. Nam licet primus ab alio pretendat ius. nam ex quo pa tior capitulum a quo habeo causam de iure meo litigare fit mihi preiudiciū per hanc. l. in versi. sed scientibus. & d. c. pe. secus esset econtra si primus agēs pretenderet causam a capitulo. sed nō nego per istum tex. Et hoc etiam voluit Compo. & Jo. an. post eum in decretali mādato. post glo. in ver. querit demū. extra de rescri. ¶ Et adde his que dixi. s. super gl. in ver. proprietate. qḋ licet sit questio an quando falsus pcurator litigat nomine domini domino sciente & patiente: an dominus videatur ratum habere. tū presupposito qḋ nō videretur ratum habere: tamē videretur qḋ ex tali patientia surgat presumptio contra dominū qḋ talis fuerit ei⁹ procurator nisi doceatur de opposito: vt videtur voluisse singulariter Inno. in. c. cū in iure peritus. in. ij. glo. magna. versi. eodem modo. extra de offi. deleg. facit qḋ no. dominus Anto. de But. in cle. j. de procura. & in eadem gloss. tractat aliquid de intellectu. l. optimā. ¶ Et in fine etiā posuit verbum notabile qḋ sepe allegatur. s. qḋ licet productio instrumenti sit de actis tamē nō dicat̃ esse in ipsum instrumentū nisi fuerit registratum in actis. qḋ est notādum. facit ad materiam qḋ no. Inno. in. c. quonia3 cōtra falsam. extra de proba. & in. c. ij. extra de eo qui fur. ordi. su. ¶ Ultio esset dicendū: quia materia. l. sepe. loquitur quando tertius nō comparet. Quid si compareat an & quando possit remouere litigantem & an pcessus factus habeat sibi preiudicare. Et an habeat nouu3 libellum afferre vel recipere. Et qualiter debeat formari & similiter quando appellat qualiter debeat libellus in causa appellationis formari. & qualiter sententia de quibus Barto. remisit ad. l. ab executore. §. alio. ff. de ap. sed melius dixit in. l. si perlusorio. §. j. & l. a sententia. eo. ti. & plene per Inno. & Jo. and. licet satis cōfuse in. d. c. cum super. Et hec sufficiant loco repetitionis huius. l.

Summarium.

1 ¶ Usure dicuntur currere frustratoria appellatione pendente.
2 Judex qualiter sententiam nullam pronunciare debeat.
3 Appellante succumbente que vsure currant & quo tempore.
4 Tempus non currit ipso iure si per iudicem stet quominus in causa appellationis procedatur.
5 Appellatum frustratorie quādo dicatur.
6 Usure contractus an currant appellatione pendente.
7 Expense facte ante litis contestationem an veniant in condemnatione.
8 Juramentum calumnie ab expensis excusat.
9 Actio non competit pro vsuris lite pendente concurrentibus.
10 Judex an in sententia possit de futuris pronunciare.
11 Usure vel expense quādo post sententia latam peti possint.
12 Usuras primi contractus post sententiam cessare qualiter intelligatur.
13 Actio vtilis non semper ad differentiam directe ponitur.

1 Negotiorum. ¶ † Pendēte appellatione frustratoria currunt vsure. h. d. ꝯm Bar. Sed Ange. non placet iste summari⁹: q2 hic non apparet ex tex. qḋ appellatio fuerit frustratoria cum tex. hoc non dicat: sed simpliciter dicat qḋ pronūciatum fuerit appellationem iniustam. & sic potius sonet in oppositum qḋ non fuit frustratoria: quia vbi est frustratoria congrua forma pronunciandi est pronunciare frustratorie appellatū: vt not. Cy. C. de ap. l. eos. & Jo. an. in ti. de sen. §. vt aūt. ver. in iudice. vbi ponit omnes formas in quibus iudex appellationis debet pronūciare de quibus plene dixi in. l. in summa. in principio. s. eodem.
2 ¶ † Unde ꝯm Ange. quando sententia est nulla debet iudex dicere pronuncio sententiam esse nullam & frustratorie appellatum: & qñ appellatio est frustratoria ex parte appellantis: tū appellatio est aliqua: quia appellat̃ in casu ꝓhibito: & tunc iudex debet pronunciare appellationē frustratoriam: q2 ergo attenta forma pronunciationis de qua in lr̃a non videtur colligi qḋ appellatio fuerit frustratoria: sed potius oppositū. ideo ipse Ange. aliter in-
3 telligit hanc. l. & sic summat. † Cum appellans succumbat currūt vsure appellatiōe pendente eius tēporis quo appellās est frustratus vt nō possit ferri sententia in causa appellatiōis. h. d. nō ergo scḋm eū currēt vsure totius temporis: sed solū illius in quo nō potuit causam experiri ꝓpter subterfugia & frustratiōes appellātis & finaliter cōcludit Ang. qḋ hec. l. nō loquit̃ de vsuris currētibus ex cōtractu vel quasi: quia illarum cursus nō impedit̃ per litis cōtestationē vel sn̄iam quātūcūq3 appellatione suspēsa al's litis cōtestatio & sn̄ia esset ipsi vincēti nociua. qḋ esse nō debet. l. j. C. de iudi. & ff. de noua. l. aliam. & l. euidēter. ff. de excep. rei iu. sed loquitur in vsuris cētensimis ꝯm Ja. de ra. & eundē Ang. Et in his cētesimis cōcludit qḋ si nō est appellatū earum cursus incipit post tp̄s quadrimestre numerandū a recitatione sn̄ie si est appellatū & nō frustratorie sed iuste. tamē prima sn̄ia ex actis posteriorib⁹ est confirmata tunc incipit cursus earum a tempore confirmationis. l. ij. C. de vsur. rei iudi. Si autem est frustratorie appellatū. & tunc quadrimestre tempus. incipit cursus earum numerādo tempus a recitatione sentententie non obstante appellatiōis pēdentia. & hoc si a principio appellatio fuit frustratoria. Si autem a principio

non fuit frustratoria. si tamẽ propter subterfugia & frustrationes
condemnati dilata est sententia condemnatoria: tunc post qua-
drimestre tempus icipit dictus cursus. videlicet immediate cum
subterfugia sunt commissa & non ante. & pro illo tẽpore tantũ quo
subterfugia durauerunt. casus est hic scdm eum scdm lec. per eum
datam. ¶ Sed aduerte: qz licet in tex. hic nõ dicatur de frustrato-
ria appellatione expresse tamẽ videtur innui dum dicit & diu ne-
gotium &c. & expresse dicitur in. l. tutor. s. de vsur. que similẽ casum
ponit. & sic illam nõ põt euadere Ange. Et licet hic dicat appella
tione iniusta pronunciata non stat qd frustratorie non appellaue
rit. Nam illa forma qd pronuncietur superuacuo vel frustratorie
appellatũ videtur seruari quando sententia est nulla. sed vbi sen
tentia est aliqua tunc nõ repugnat qd pronũcietur appellatio in-
iusta. & bene iudicatum: & hoc casu recte videtur hic loqui. ¶ Itẽ
inquantum Ange. hic vult qd non loquatur litera de vsuris pri-
mi contractus glo. hic voluit contrarium. & in. d. l. tutor. & l. j. C.
de sen. que sine cer. quãti. licet glo. in. l. ij. C. de vsu. rei iudi. volue-
rit intelligere in vsuris centesimis. & similiter in. l. in bone fidei. C.
de vsur. & sic voluit vsuras centesimas currere pendente appella-
tione frustratoria post tempus quadrimestre a tempore sententie
qd sequitur hic Jaco. de rauen. & Ange. & Cyn. & Bar. in. d. l. eos.
Sed but. ibi tenet contrariũ. & glo. hic in. d. l. tutor. & etiam sentit
Barto. hic. Potes concordare opi. quia interdum appellatio est
frustratoria: quia facta in casu prohibito a iure appellari. et tunc
procedat sententia glo. in. d. l. ij. & Cy. & sequacium. Ratio qz tunc
non obstante ipsa appellatione potest etiã deueniri ad executio-
nem sententie post tempus iuris. facit extra de appel. c. romana.
§. sinautem. lib. vj. Si autẽ appellatio sit facta in casu a iure per-
misso. tamẽ al's frustratorie fuit facta propter iniustitiam ipsius
appellãtis. & procedat sententia huius glo. & Jaco. But. & sequa-
cium. Nec obst. ei quod dixi posse hic intelligi de vsu. contractis.
quod habetur in. d. l. j. & l. alia. & l. euidenter. alleg. per Ange. sed
responsio patebit ex his que dicam cum glo. qz potest dici q dicta
iura habeant locũ quando condẽnatus fuit in mora ante senten
tiam. nam tunc ex quo ceperant currere ante sententiam non est
mirum si etiam post sententiaz pendente appellatione currant.
sed hoc potest intelligi quando non fuit in mora ante sentẽtiam
& sic non currebant ante sententiam. facit quod not. in. l. in fidei-
cõmissi. in prin. s. de vsur. ¶ Aducrte etiam qz vr glo. voluisse in
l. in bone fidei. C. de vsur. qd pendente appellatione frustratoria
currant vsure primi contractus. et nihilominus post quadrime-
stre centesime. sed istud nullo modo est tolerandũ q debeant cessa
re vsure contractus ex quo speraretur de centesimis post quadri-
mestre per no. in. l. ij. & iij. C. de vsu. rei iud. ¶ In glo. j. in fi. Et qñ
competat directa negotiorum gestorũ. dic vt plene no. in. l. curato
ris. C. de nego. gest. ¶ In glo. ij. ibi. quando per iudicem stat. sen
4 tit glos. † q vbi per iudicem stat quominus procedatur in causa
appellationis: qd tunc non currit ipso iure. Et idem voluit glos.
in. l. ait pretor. in prin. ex qui. can. ma. & tenuit Cyn. et ibi But. in
aut. si cui. C. de temp. appel. licet ibi Bar. et glo. dicant cõcurrere
sed competere resti. Sed prima opi. videtur verior per illum tex.
dum dicit nullum preiudicium generari. de cautela tamen est qd
petatur declarari tempus nõ cucurrisse in casu quo cucurrerit pe
tatur restitutio. qd fieri potest per not. in. c. cõstitutus. de resti. in
integ. & per Bar. in. l. si expressim. j. de app. ¶ In glo. super verbo
debeant. ibi: vnde hic distinguit. hec in effectu fuit secunda so. cir-
ca vsuras cõtractus an currant pen. appel. vt distinguatur an fru
stratorie fuit appellatũ vel nõ. Sed precedentẽ sol. tenuit gl. in. l.
si tutor. s. de vsur. Et an hec secũda possit tolerari patebit ex seq.
¶ In ea. glo. ibi: si dicas. contrariũ tenuit Cy. in. l. ij. C. de vsu. rei
iudi. qz licet eoipso qd quis succũbit presumat iniustã causam fo
uere vt sic possit condẽnari in expensis. non tñ presumitur q calũ
niose: & sic frustratorie & malitiose appellauerit. facit qd ipse idez
no. in. l. j. C. de aduo. diuer. iud. Bar. vero hic sequendo glos. in. c.
5 iuris ignorantia. de reg. iur. in. vj. dicit † q frustratorie dicitur ap
pellatũ qñ succũbit ex eisdẽ actis. Nam tunc videtur fuisse in erro
re iuris prosequendo appellationẽ: qz censet lata culpa. l. libero-
rũ. §. notanter. cũ ibi no. s. de his qui no. infa. per gl. & doct. Ideo
tunc etiã condẽnatur in expensis. secus qñ non succubuit ex eisdez
actis: sed ex nouis. Nam tunc nõ dicetur frustratorie appellasse. &
qz veniat etiam condemnandus in expensis in causa appellatio-
nis vt dixit glo. in. d. c. iuris ignorãtia. lz aliqui dixerint indistin-
cte qd succũbens in causa appellationis indistincte debeat condẽ-
nari in expẽsis. secus in causa principali qui excusatur propter iu-
stam causam litigãdi quos sequit glo. in. c. in primis. ij. q. j. & teti-
6 git glo. in. d. c. iuris ignorãtia. † Tu potes dicere quo ad proposi
tum de vsu. contractus an currãt pen. appel. qd aut condẽnatus
non erat in mora ante sentẽtiã. forte qz successerat in ius alterius
& habebat iustaz causam ignorãtie. j. de reg. iur. l. qui in alterius.
Nec fuit ostẽsum in principali causa aliquid propter qd potuerit
dici in mora. facit qd habetur in. l. si quis inficiatus. s. deposi. & l.
destitisse. s. de iudi. & tũc seruetur qd hic dicitur. & qd habet in hac
scda sol. qz tũc nõ currũt vsure. sed nõ appareat frustratorie appel
latum vt frustrationis causa negotiũ dilatatũ: vt qz aliquid fuit
productũ in causa appellationis qd nõ fuerat productuz in causa
principali ppter qd cõdemnat⁹ nõ habebat vlterius iustã causam
litigandi. & nihilomin⁹ dilatauit. tũc videt qd ex dicto tpe ex quo
debuit scire se iniuste litigare. & sic se esse in mora currãt vsure. Et
sic possit intelligi tex. iste intelligẽdo de vsuris cõtract⁹. quicquid
dixerit Ange. Aut pendẽte principali causa erat in mora: & tunc
procedat qd dicit glo. in isto verbo semper. qd semper dicetur fru-
stratorie appellatũ quo ad hoc vt currãt vsure penden. appel. que
currebãt in principali. Nam tũc stãt rationes Ange. Et qd dicit
hic glo. & glo. sequẽs. Et per hec põt inferri quid dicendũ de expẽ
sis in causa appellationis. nam videt qd si cõdemnat⁹ nõ habeat
iustã causam litigãdi etiã si succũbat ex nouiter actitatis debeat
condẽnari in expẽsis. Exemplũ qñ erat ipse idẽ qui cõtraxit debi-
tum & obtinuerat primã sententiã propter pactũ de nõ petendo.
& succubuit in causa appellationis propter pactũ de petẽdo. qd li
cet re vera esset factũ ante iudiciũ: tamẽ non fuerat allegatum nec
probatũ in principali causa. nam ex quo de eo cõstat. s. in causa ap
pellationis detegit qd retro semper habuit iniustã causam appel
landi cum ipse debuerat esse certus de facto suo. l. quãq. s. ad vell.
& hoc casu videret Bart. nõ bene dixisse. nec glo. prealle. Et sic vi-
detur qd vsure in hoc casu concurrerint in iudicio bone fidei pen
dente prima instãtia. l. qd te. & qd ibi no. s. si cer. pet. cum materia
sua. & l. mora. §. bone fidei. s. de vsu. Si aũt habuerit iustã causam
litigandi in prima instantia. vt qz in ius alterius successit & igno-
rabat factum. nec fuit in prima instãtia ostensum quare debuerit
credere se debitorẽ: tũc ex illo tẽpore tantũ. & nõ ex tẽpore anterio-
ri si perseuerauit in lite veniet cõdemnãdus in expẽsis. arg. d. l. si
quis inficiat⁹. & d. l. destitisse. Et sic nõ dico qd indistincte veniat
condẽnandus in expẽsis. vt dixit Bar. & glo. in. d. c. iuris ignorã-
tia. sed solũ releuatis ab expẽsis factis anteq habuit iustã causaz
credendi se debitorẽ per dicta iura per no. in prealleg. iuribus. Nã
vt in certa parte litis quis habet iustã causam litigandi in certa
non videt pro rata cõdemnãdus in expensis. vt in dictis iuribus
7 colligitur. ¶ † Et circa istas expensas adde duo. primo qz consue-
uit dubitari an expẽse facte ante litẽ cõtest. veniãt etiã si nõ petant
& possit iudex de illis tũc cõdemnare. Nam glo. sing. dixit qd not.
in. c. finẽ litibus. de do. & cõtu. & ibi etiã dixit qd post litem cõtest.
veniunt officio iudicis etiã facte ante litẽ cõtest. & veniãt etiam si
non petãtur: vt videt tex. nõ cauillãdo in. l. properandũ. §. sinaũt
alterutra. indistincte eum intelligẽdo de omnib⁹ expensis litis. &
sic siue ante lit. contesta. siue post sint facte prout indistincte videt
loqui. facit. l. de precio. cum si. s. de publi. Et istud etiã sequit Jo.
an. in. c. auditis. in vltima addi. ad glo. extra de procu. Et idẽ vi-
detur voluisse Cy. in. l. sancimus. in. ix. q. C. de iud. Nam ipse expẽ
se ex ipso negotio principaliter pẽdent. & illi videntur accedere. fa
cit qd dixi in. l. iudex. & l. paulus respõdit. la. j. s. e. Nec ob. l. ediles
§. itẽ sciendum. s. de edil. edic. qz nõ loquitur in accessorio expensa
rum: sed in alio accessorio qd potest venire iure actionis: puta in
fructibus & partu. facit. l. solum. de rei ven. Itẽ non ob. l. sancim⁹.
prealle. qz loquit in expensis contumacie que bene possunt peti in
8 re actionis: vt ibi no. & in. l. j. s. si quis ius di. non obtẽ. ¶ † Item
a adde scdo qz cõsueuit dubitari an iuramentum calumnie [a] excu-
set ab expensis. & glo. communiter tenent qd sic. vt patet in. d. c. fi-
nem. & ij. q. j. c. j. in primis. & in aut. de iudi. §. oportet coll. vj. Sed
moderni communiter cõtra vt Cy. in aut. generaliter. C. de epi. &
cle. & Bar. in. l. j. §. j. j. ad turpil. & Jo. an. in. d. c. finem. ex eo: qz li-
cet iuramentum calũnie excuset a presumpta calũnia non tamen
excusat a temeritate vel iniusta litigatione. Sed ipse idem Bar.
in quodam consilio qd incipit andrinzalus pendoli. tenuit cum
glo. & ibi plene per eum. Cõmuniter tamẽ cõsueuit teneri qd ipse
no. in. d. l. j. §. j. Sed quo ad presens non insisto. Nam forte proba
biliter possent glo. defensari. tamen qz communiter nõ prestatur
ex consuetudine iuramentum de calũ. cessat ista questio attẽto cõ-
muni vsu practicandi. ¶ In glo. fi. ibi negotiorum gestorum. dic
9 † qd pro vsuris que concurrunt lit. pen. revera non cõpetit actio:
qz ille officio iudicis veniunt in iudicijs bone fidei ex mora. vt est
actio negotiorum gestorum. vt in. §. actionũ. insti. de act. & in. l. in
bone fidei. C. de vsu. pro vsuris autem deductis in sententia com-
petit actio in factum vel etiam iudicati scdm aliam opi. de qua
in. l. miles. §. iudicati. s. eo. ¶ Vltima autem opi. hic posita non
videtur vera: ex quo alio remedio est consultum. Et aduerte quia
10 ibi loquitur de vsuris preteritis. ¶ † An autem possit iudex in
sentẽtia de futuris pronunciare pendet ex intellectu. l. j. C. de sen.
que sine cer. quanti. & tenet glo. quam sequitur But. qd sic quan-
do debebatur ex stipulatione annua. secus si ex officio. Sed Bar.
ibi hoc videtur moderari quãdo actor instabat pro habenda sor-
te & non poterat habere. al's secus per no. in. l. j. §. j. a contrario ra-
tionis ibi posite. s. de vsu. ¶ Vltimo potes colligere aliqua no-
11 tabilia ex hac. l. primo quod illud qd dicitur † qd lata sententia
non possunt peti vsure vel expense si non est de eis facta mentio.

a ¶ Iuramẽtũ calũnie. Add qd nõ excusat ab expẽsis bar. in. l. j. §. ij. si mulier ven. no. & i. l. j. ff. ad ter. Cyn. bar. & Bal. gñal'r. C. de epi. & cle. gl. & ang. in auten. de iudi. §. opz. in. l. qui solidum §. etiã. & ibi bar. de leg. ij. Bar. in. l. pperandũ. §. sinautem vtraq. C. de iud. Spe. in tit. de expẽ. §. nũc de expẽsis. vers. i hoc Host. in c. cũ dilect⁹. de elec. bal. i marg. v. iuramentum. Lanfran. in c. qñ contra in fi. de proba. Car. in cle. j. de re indi. Tamen est aduertẽdũ qd excusat a psumpta calumnia non ab euidẽti. bar. in. l. si qs repetere. §. stellionatus. ff. ad turpi. & i l. q solidum §. etiã de le. ij. Bal. in. l. si tibi. C. de iura. cal. no. in. l. ait ptor et ibi Alex. de iureiurã. Car. in cle. j. de re iudi.

l.iiij.C.depositi.hꝫ locū quādo nō est appellatū.alias poterūt pe-
ti coram iudice appellationis:vt hic patet.hoc etiam est intelligē
dum quādo veniebat officio iudicis.secus si iure actionis: vt no.
in.l.nō solum.§.de rei ven.⁊ per glo.etiaꝫ notabilem in.l.mulier.
§.si rem.§.de leg.iij.Et adde qꝛ dixit glo.sing.qd vbi per stipula
tionem debentur expense nunꝙ aliqua iusta causa potest excusa-
re a condemnatione talium expensarum:vt voluit glo.in.§.opor
tet.in aut.de iud.⁊ satis etiam videtur velle in.l.iij.§.de alie.iud.
12 pro modo aliter non examino.¶†Item not.qd licet post senten-
tiam cessent vsure primi contractus.vt.l.ij.C.de vsur. rei iudica.
illud debet intelligi nisi fuerit appellatum.Et videtur etiam hoc
intelligendum:vnde negotium dilatatur.qd tamen qualiter pro
cedat patet ex his que dixi super glo.antepe. ¶Item no. secūdū
alium intellectum qd licet vsure centesime non videātur currere
nisi post quadrimestre computandum a tempore confirmatiōis
sententie.d.l.ij.C.de vsur.rei iud. tamen videt verum nisi sit fru-
stratorie appellatū.qd an ꝓcedat dixi circa textualia.¶Itē not.
vnā formā pronunciādi in causa appellatiōis.de aliis plene in.l.
13 in summa.¶†Itē no.qd interdū vtilis actio non ponit ad diffe-
rentiam directe:sed ad differentiam inefficacis:vt hic colligit cuꝫ glo.facit qd habetur in.l.pe.§.de nego.gest.Et hec sufficiant pro hoc anno .M.cccc.xvj.die.iiij.Septembris.

¶Laus deo.

¶Lectura aurea vtriusqꝫ iuris doc.domini Joannis de Imola super prima parte.ff.noui nouissime tersa ⁊ emūcta:quippe multis mendis deturpata erat:nunc solerti cura ⁊ sollicitudine correcta ad studiosorum iuris vtilitatem rursus in lucem emissa explicit feliciter.

Joannes Moylin als de Cambray Lugduni excudebat.

Registrum.

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq. Omnes sunt quaterniones preter pp ⁊ qq.qui sunt terniones.

colorchecker CLASSIC

calibrite